॥ ਨਮੋ ਤਸ੍ਸ ਭਗਵਤੋ ਅਰਹਤੋ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ ॥

ਨਿਰੁਤ੍ਤਿਦੀਪਨੀਪਾਠ

ਗਨ੍ਥਾਰਮ੍ਭ

੧. ਚਤੁਰਾਸੀਤਿਸਹਸ੍ਸ , ਧਮ੍ਮਕ੍ਖਨ੍ਧਾਪਭਙ੍ਕਰਾ।
ਲੋਕਮ੍ਹਿ ਯਸ੍ਸ ਜੋਤਨ੍ਤਿ, ਨਨ੍ਤੁਵਣ੍ਣਪਭਸ੍ਸਰਾ॥

੨. ਅਨਨ੍ਤੁਵਣ੍ਣੰ ਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੰ, ਵਨ੍ਦੇ ਨਿਰੁਤ੍ਤਿਪਾਰਗੁੰ।
ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਞ੍ਚਸ੍ਸ ਸਙ੍ਘਞ੍ਚ, ਵਿਸੁਦ੍ਧਵਣ੍ਣਭਾਜਨੰ॥

੩. ਮੋਗ੍ਗਲ੍ਲਾਨੋ ਮਹਾਞਾਣੀ, ਨਿਰੁਤ੍ਤਾਰਞ੍ਞਕੇਸਰੀ।
ਨਦਿ ਬ੍ਯਾਕਰਣੰਨਾਦੰ, ਸੋਗਤਾਰਞ੍ਞਬ੍ਯਾਪਨੰ॥

੪. ਤਸ੍ਸਤ੍ਥੰ ਦੀਪਯਿਸ੍ਸਾਮਿ, ਨਾਨਾਰਾਸਿੰਵਿਭਾਜਯੰ।
ਓਗਾਯ੍ਹ ਸਦ੍ਦਸਤ੍ਥਾਨਿ, ਨਵਙ੍ਗੰ ਸਤ੍ਥੁਸਾਸਨਨ੍ਤਿ॥

੧. ਸਨ੍ਧਿਕਣ੍ਡ

ਸਞ੍ਞਾਰਾਸਿ

ਗਰੁਸਞ੍ਞਾਰਾਸਿ

ਵਣ੍ਣੋ , ਸਰੋ, ਸਵਣ੍ਣੋ, ਦੀਘੋ, ਰਸ੍ਸੋ, ਬ੍ਯਞ੍ਜਨੋ, ਵਗ੍ਗੋ, ਨਿਗ੍ਗਹੀਤੰ।

੧. **ਅਆਦਯੋ ਤਿਤਾਲੀਸੰ** [ਤਿਤਾਲੀਸ (ਬਹੂਸੁ)] **ਵਣ੍ਣਾ** [ਕ॰ ੨; ਰੂ॰ ੨; ਨੀ॰ ੧, ੨]॥

ਅਆਦਯੋ ਬਿਨ੍ਦੁਨ੍ਤਾ ਤੇਚਤ੍ਤਾਲੀਸਕ੍ਖਰਾ **ਵਣ੍ਣਾ** ਨਾਮ ਹੋਨ੍ਤਿ।

ਅ, ਆ, ਇ, **ਈ,** ਉ, ਊ, ਏਤ, ਏ, ਓਤ, ਓ। ਕ, ਖ, ਗ, ਘ, ਙ, ਚ, ਛ, ਜ, ਝ, ਞ, ਟ, ਠ, ਡ, ਢ, ਣ, ਤ, ਥ, ਦ, ਧ, ਨ, ਪ, ਫ, ਬ, ਭ, ਮ, ਯ, ਰ, ਲ,ਵ ਸ, ਹ, ਲ਼, ਅං। ਅਤ੍ਥੰ ਵਣ੍ਣੇਨ੍ਤਿ ਪਕਾਸੇਨ੍ਤੀਤਿ ਵਣ੍ਣਾ, **ਅਕ੍ਖਰਾ**ਤਿ ਚ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ, ਨਾਮਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਰੂਪਤ੍ਤਾ ਨਕ੍ਖਰਨ੍ਤਿ ਖਯਵਯੰ ਨ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤੀਤਿ ਅਕ੍ਖਰਾ। ''ਨਾਮਗੋਤ੍ਤੰ ਨ ਜੀਰਤੀ''ਤਿ [ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੧.੭੬] ਹਿ ਵੁਤ੍ਤੰ।

੨. **ਦਸਾਦੋ ਸਰਾ** [ਕ॰ ੩; ਰੂ॰ ੩; ਨੀ॰ ੩]।

ਤੇਸੁ ਵਣ੍ਣੇਸੁ ਆਦਿਮ੍ਹਿ ਦਸ ਵਣ੍ਣਾ **ਸਰਾ** ਨਾਮ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਸਯਮੇਵ ਲਦ੍ਧਸਰੂਪਾ ਹੁਤ੍ਵਾ ਰਾਜਨ੍ਤਿ ਵਿਰੋਚਨ੍ਤੀਤਿ ਸਰਾ।

੩. **ਦ੍ਵੇ ਦ੍ਵੇ ਸਵਣ੍ਣਾ**।

ਤੇਸੁ ਸਰੇਸੁ ਦ੍ਵੇ ਦ੍ਵੇਸਰਾ **ਸਵਣ੍ਣਾ** ਨਾਮ ਹੋਨ੍ਤਿ।

ਅ, ਆ ਅਵਣ੍ਣੋ, ਇ, ਈ ਇਵਣ੍ਣੋ, ਉ, ਊ ਉਵਣ੍ਣੋ, ਏਤ, ਏ ਏਤਵਣ੍ਣੋ, ਓਤ, ਓ ਓਤਵਣ੍ਣੋ। ਸਮਾਨੋ ਵਣ੍ਣੋ ਸੁਤਿ ਏਤੇਸਨ੍ਤਿ ਸਵਣ੍ਣਾ, **ਸਰੂਪਾ**ਤਿ ਚ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ, ਸਮਾਨਂ ਰੂਪਂ ਸੁਤਿ ਏਤੇਸਨ੍ਤਿ ਸਰੂਪਾ।

੪. **ਪੁਬ੍ਬੋ ਰਸ੍ਸੋ** [ਕ॰ ੪; ਰੂ॰ ੪; ਨੀ॰ ੪.੨੨]।

ਦ੍ਵੀਸੁ ਦ੍ਵੀਸੁ ਸਵਣ੍ਣੇਸੁ ਯੋ ਯੋ ਪੁਬ੍ਬੋ ਹੋਤਿ, ਸੋ ਸੋ **ਰਸ੍ਸੋ** ਨਾਮ ਹੋਤਿ। ਰਸ੍ਸੇਨ ਕਾਲੇਨ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਾਤਿ ਰਸ੍ਸਾ, ਰਸ੍ਸਕਾਲੋ ਨਾਮ ਅਕ੍ਖਿਦਲਾਨਂ ਉਮ੍ਮਿਸਨਨਿਮ੍ਮਿਸਨਸਮਕਾਲੋ।

ਤਤ੍ਥ ਏਤ, ਓਤ ਇਤਿ ਦ੍ਵੇ ਏਕਪਦਸਂਯੋਗੇ ਪਰੇ ਕ੍ਵਚਿ ਲਬ੍ਭਨ੍ਤਿ। ਏਟ੍ਠਿ, ਸੇਟ੍ਠੋ, ਓਟ੍ਠੋ, ਸੋਤ੍ਥਿ।

ਏਕਪਦਸਂਯੋਗੇਤਿ ਕਿਂ? ਪਦਨ੍ਤਰਸਂਯੋਗੇ ਪਰੇ ਰਸ੍ਸਾ ਮਾ ਹੋਨ੍ਤੁਤਿ। ਮਂ ਚੇ ਤ੍ਵਂ ਨਿਖਣਂ ਵਨੇ, [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੫] ਪੁਤ੍ਤੋ ਤਜਾਹਂ ਮਹਾਰਾਜ [ਜਾ॰ ੧.੧.੭]।

ਕ੍ਵਚੀਤਿ ਕਿਂ? ਏਕਪਦਸਂਯੋਗੇਪਿ ਵਗ੍ਗਨ੍ਤੇਸੁ ਵਾ ਯ, ਰ, ਲ, ਵੇਸੁ ਵਾ ਪਰੇਸੁ ਰਸ੍ਸਾ ਮਾ ਹੋਨ੍ਤੁਤਿ। ਏਨ੍ਤਿ, ਸੇਨ੍ਤਿ, ਏਯਜ, ਭਾਸੇਯਜ, ਮੇਣ੍ਡੋ, ਸੋਣ੍ਡੋ।

੫. **ਪਰੋ ਦੀਘੋ** [ਕ॰ ੫; ਰੂ॰ ੫; ਨੀ॰ ੫]।

ਦ੍ਵੀਸੁ ਦ੍ਵੀਸੁ ਸਵਣ੍ਣੇਸੁ ਯੋ ਯੋ ਪਰੋ ਹੋਤਿ, ਸੋ ਸੋ **ਦੀਘੋ** ਨਾਮ ਹੋਤਿ। ਦੀਘੇਨ ਕਾਲੇਨ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਾਤਿ ਦੀਘਾ, ਦੀਘਕਾਲੋ ਨਾਮ ਰਸ੍ਸੇਹਿ ਦਿਗੁਣਕਾਲੋ।

੬. **ਕਾਦਯੋ ਬਜਞ੍ਜਨਾ** [ਕ॰ ੬; ਰੂ॰ ੮; ਨੀ॰ ੬]।

ਤੇਸੁ ਵਣ੍ਣੇਸੁ ਕਾਦਯੋ ਬਿਨ੍ਦੁਨ੍ਤਾ ਵਣ੍ਣਾ **ਬਜਞ੍ਜਨਾ** ਨਾਮ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਅਤ੍ਥਂ ਬਜਞ੍ਜਯਨ੍ਤੀਤਿ ਬਜਞ੍ਜਨਾ। ਤੇ ਪਨ ਸੁਦ੍ਧਾ ਅਦ੍ਧਮਤ੍ਤਿਕਾ, ਰਸ੍ਸਯੁਤ੍ਤਾ ਦਿਯਦ੍ਧਮਤ੍ਤਿਕਾ, ਦੀਘਯੁਤ੍ਤਾ ਤਿਯਦ੍ਧਮਤ੍ਤਿਕਾ।

੭. **ਪਞ੍ਚਪਞ੍ਚਕਾ ਵਗ੍ਗਾ** [ਕ॰ ੭; ਰੂ ੯; ਨੀ॰ ੭]।

ਤੇਸੁ ਬਜਞ੍ਜਨੇਸੁ ਕਾਦਿ-ਮਨ੍ਤਾ ਪਞ੍ਚਬਜਞ੍ਜਨਪਞ੍ਚਕਾ **ਵਗ੍ਗਾ** ਨਾਮ ਹੋਨ੍ਤਿ।

ਕਾਦਿ ਪਞ੍ਚਕੋ ਕਵਗ੍ਗੋ, ਚਾਦਿ ਚ ਵਗ੍ਗੋ, ਟਾਦਿ ਟਵਗ੍ਗੋ, ਤਾਦਿ ਤਵਗ੍ਗੋ, ਪਾਦਿ ਪਵਗ੍ਗੋ। ਸੇਸਾ **ਅਵਗ੍ਗਾ**ਤਿ ਸਿਦ੍ਧਂ। ਵਣ੍ਣੁਦ੍ਦੇਸੇ ਏਕਟ੍ਠਾਨਿਕਾਨਂ ਬਜਞ੍ਜਨਾਨਂ ਵਗ੍ਗੋ ਸਮੂਹੋ ਨਿਯੁਤ੍ਤਾਤਿ ਵਗ੍ਗਾ।

੮. **ਬਿਨ੍ਦੁ ਨਿਗ੍ਗਹੀਤਂ** [ਕ॰ ੮; ਰੂ॰ ੧੦; ਨੀ॰ ੮]।

ਅਨ੍ਤੇ ਬਿਨ੍ਦੁਮਤ੍ਤੋ ਵਣ੍ਣੋ **ਨਿਗ੍ਗਹੀਤਂ** ਨਾਮ। ਨਿਗ੍ਗਯ੍ਹ ਗਯ੍ਹਤਿ ਉਚ੍ਚਾਰਿਯਤੀਤਿ ਨਿਗ੍ਗਹੀਤਂ।

ਗਰੁਸਞ੍ਞਾਰਾਸਿ ਨਿਟ੍ਠਿਤੋ।

ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਵੁਤ੍ਤਿਰਾਸਿ

ਠਾਨਂ, ਕਰਣਂ, ਪਯਤਨਂ [ਰੂ॰ ੨ (ਪਿਟ੍ਠੇ); ਨੀ ੬ (ਪਿਟ੍ਠੇ); ੨੩ (ਸੁਤ੍ਤਙ੍ਕੇ)]।

ਛ **ਠਾਨਾਨਿ** – ਕਣ੍ਠਟ੍ਠਾਨਂ, ਤਾਲੁਟ੍ਠਾਨਂ, ਮੁਦ੍ਧਟ੍ਠਾਨਂ, ਦਨ੍ਤਟ੍ਠਾਨਂ, ਓਟ੍ਠਟ੍ਠਾਨਂ, ਨਾਸਿਕਟ੍ਠਾਨਂ। ਤੇਸੁ ਬ੍ਯਤ੍ਤਂ ਵਦਨ੍ਤੇਨ ਯਤ੍ਥ ''ਅਕ੍ਖ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਤਂ ਕਣ੍ਠਟ੍ਠਾਨਂ। ਯਤ੍ਥ ''ਇਚ੍ਛ''ਨ੍ਤਿ, ਤਂ ਤਾਲੁਟ੍ਠਾਨਂ। ਯਤ੍ਥ ''ਰਟ੍ਠ''ਨ੍ਤਿ, ਤਂ ਮੁਦ੍ਧਟ੍ਠਾਨਂ। ਯਤ੍ਥ ''ਸਤ੍ਥ''ਨ੍ਤਿ, ਤਂ ਦਨ੍ਤਟ੍ਠਾਨਂ। ਯਤ੍ਥ ''ਪੁਪ੍ਫ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਤਂ ਓਟ੍ਠਟ੍ਠਾਨਂ। ਨਾਸਪਦੇਸੋ ਨਾਸਿਕਟ੍ਠਾਨਂ।

ਕਤ੍ਥਚਿ ਪਨ ਉਰਟ੍ਠਾਨਂ, ਸਿਰਟ੍ਠਾਨਂ, ਜਿਵ੍ਹਾਮੂਲਟ੍ਠਾਨਨ੍ਤਿਪਿ ਆਗਤਂ। ਤਤ੍ਥ ਸਿਰਟ੍ਠਾਨਂ ਨਾਮ ਮੁਦ੍ਧਟ੍ਠਾਨਮੇਵ। ਜਿਵ੍ਹਾਮੂਲਟ੍ਠਾਨਂ ਪਨ ਸਬ੍ਬਵਣ੍ਣਾਨਂ ਸਾਧਾਰਣਨ੍ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ।

ਕਰਣਂ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧਂ – ਜਿਵ੍ਹਾਮੂਲਂ, ਜਿਵ੍ਹੋਪਗ੍ਗਂ, ਜਿਵ੍ਹਗ੍ਗਂ, ਸਕਟ੍ਠਾਨਨ੍ਤਿ।

ਪਯਤਨਂ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧਂ – ਸਂਵੁਟਂ, ਵਿਵਟਂ, ਫੁਟ੍ਠਂ, ਈਸਂਫੁਟ੍ਠਨ੍ਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਕਰਣਾਨਂ ਸਕਸਕਟ੍ਠਾਨੇਹਿ ਸਦ੍ਧਿਂ ਸਂਵਰਣਾਦਿਕੋ ਵਿਸੇਸਾਕਾਰੋ ਸਂਵੁਟਾਦਿ ਨਾਮ।

ਤਤ੍ਥ ਕਣ੍ਠਪਦੇਸਾਨਂ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਂ ਸਙ੍ਘਟ੍ਟਨੇਨ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਅਵਣ੍ਣ, ਕਵਗ੍ਗ, ਹਕਾਰਾ **ਕਣ੍ਠਜਾ** ਨਾਮ। ਤਾਲੁਮ੍ਹਿ ਜਿਵ੍ਹਾਮਜ੍ਝਸਙ੍ਘਟ੍ਟਨੇਨ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਇਵਣ੍ਣ, ਚਵਗ੍ਗ, ਯਕਾਰਾ **ਤਾਲੁਜਾ** ਨਾਮ। ਮੁਖਬ੍ਭਨ੍ਤਰਮੁਦ੍ਧਮ੍ਹਿ ਜਿਵ੍ਹੋਪਗ੍ਗਸਙ੍ਘਟ੍ਟਨੇਨ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਟਵਗ੍ਗ, ਰ, ਲ਼ਕਾਰਾ **ਮੁਦ੍ਧਜਾ** ਨਾਮ। ਉਪਰਿ ਦਨ੍ਤਪਨ੍ਤਿਯਂ ਜਿਵ੍ਹਗ੍ਗਸਙ੍ਘਟ੍ਟਨੇਨ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਤਵਗ੍ਗ, ਲ, ਸਕਾਰਾ **ਦਨ੍ਤਜਾ** ਨਾਮ। ਓਟ੍ਠਦ੍ਵਯਸਙ੍ਘਟ੍ਟਨੇਨ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਉਵਣ੍ਣ, ਪਵਗ੍ਗਾ **ਓਟ੍ਠਜਾ** ਨਾਮ। ਨਿਗ੍ਗਹੀਤਂ **ਨਾਸਿਕਜਂ** ਨਾਮ। ਪਞ੍ਚਵਗ੍ਗਨ੍ਤਾ ਪਨ ਨਾਸਿਕਟ੍ਠਾਨੇਪਿ ਸਕਟ੍ਠਾਨੇਪਿ ਜਾਯਨ੍ਤਿ। ਏਕਾਰੋ **ਕਣ੍ਠਤਾਲੁਜੋ**। ਓਕਾਰੋ **ਕਣ੍ਠੋਟ੍ਠਜੋ**। ਵਕਾਰੋ **ਦਨ੍ਤੋਟ੍ਠਜੋ**। ਅਪਿਚ ਇਵਣ੍ਣੁਵਣ੍ਣਾ ਕਣ੍ਠੇਪਿ ਜਾਯਨ੍ਤਿਯੇਵ। ਯਦਾ ਹਕਾਰੋ ਵਗ੍ਗਨ੍ਤੇਹਿ ਵਾ ਯ, ਰ, ਲ, ਵੇਹਿ ਵਾ ਯੁਤ੍ਤੋ ਹੋਤਿ, ਤਦਾ **ਉਰਜੋ**ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਪਞ੍ਹੋ, ਤੁਣ੍ਹਿ, ਨ੍ਹਾਤੋ, ਵਿਮ੍ਹਿਤੋ, ਗਯ੍ਹਤੇ, ਵੁਲ੍ਹਤੇ, ਅਵ੍ਹਾਨਂ।

ਕਣ੍ਠਂ ਸਂਵਰਿਤ੍ਵਾ ਉਚ੍ਚਾਰਿਤੋ ਅਕਾਰੋ **ਸਂਵੁਟੋ** ਨਾਮ। ਸਕਸਕਟ੍ਠਾਨ, ਕਰਣਾਨਿ ਵਿਵਰਿਤ੍ਵਾ ਉਚ੍ਚਾਰਿਤਾ ਸੇਸਸਰਾ ਚ ਸ, ਹਕਾਰਾ ਚ **ਵਿਵਟਾ** ਨਾਮ। ਤਾਨਿਯੇਵ ਗਾਲ੍ਹਂ ਫੁਸਾਪੇਤ੍ਵਾ ਉਚ੍ਚਾਰਿਤਾ ਪਞ੍ਚਵਗ੍ਗਾ **ਫੁਟ੍ਠਾ** ਨਾਮ। ਥੋਕਂ ਫੁਸਾਪੇਤ੍ਵਾ ਉਚ੍ਚਾਰਿਤਾ ਯ, ਰ, ਲ, ਵਾ **ਈਸਂਫੁਟ੍ਠਾ** ਨਾਮ। ਤਤ੍ਥ ਓਟ੍ਠਜੇਸੁ ਤਾਵ ਪਵਗ੍ਗਂ ਵਦਨ੍ਤਾਨਂ ਓਟ੍ਠਦ੍ਵਯਸ੍ਸ ਗਾਲ੍ਹਂ ਫੁਸਨਂ ਇਚ੍ਛਿਤਬ੍ਬਂ। ਕਸ੍ਮਾ? ਫੁਟ੍ਠਪਯਤਨਿਕਤ੍ਤਾ ਪਵਗ੍ਗਸ੍ਸ। ਉਵਣ੍ਣਂ ਵਦਨ੍ਤਾਨਂ ਪਨ ਓਟ੍ਠਦ੍ਵਯਸ੍ਸ ਵਿਵਰਣਂ ਇਚ੍ਛਿਤਬ੍ਬਂ। ਕਸ੍ਮਾ? ਵਿਵਟਪਯਤਨਿਕਤ੍ਤਾ ਉਵਣ੍ਣਸ੍ਸ। ਏਸ ਨਯੋ ਸੇਸੇਸੁ ਸਬ੍ਬੇਸੂਤਿ।

ਚੂਲ਼ਨਿਰੁਤ੍ਤਿਯਂ ਪਨ ਸਬ੍ਬੇ ਰਸ੍ਸਸਰਾ ਸਂਵੁਟਾ ਨਾਮ, ਸਬ੍ਬੇਦੀਘਸਰਾ ਵਿਵਟਾ ਨਾਮਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਥਾ ਸਦ੍ਦਸਾਰਤ੍ਥਜਾਲਿਨਿਯਂ, ਕਤ੍ਥਚਿ ਸਕ੍ਕਟਗਨ੍ਥੇ ਚ। ਇਦਂ ਯੁਤ੍ਤਤਰਂ। ਅਞ੍ਞਟ੍ਠਾਨਿਕਬ੍ਯਞ੍ਜਨੇਹਿ ਯੁਤ੍ਤਾ ਸਰਾ ਅਤ੍ਤਨੋ ਠਾਨ, ਕਰਣਾਨਿ ਜਹਨ੍ਤਾਪਿ ਪਯਤਨਂ ਨ ਜਹਨ੍ਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਨਾਨਾਵਣ੍ਣਾਨਂ ਸਂਸਗ੍ਗੇ ਪਯਤਨਾਨਂ ਸਂਸਗ੍ਗਭੇਦੋਪਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋਤਿ। ਤਤ੍ਥ ''ਸੁਣਾਤੁ ਮੇ''ਤਿ ਵਦਨ੍ਤੋ ਯਦਿ ਣਾ-ਕਾਰਂ ਜਿਵ੍ਹਗ੍ਗੇਨ ਦਨ੍ਤਟ੍ਠਾਨੇ ਕਤ੍ਵਾ ਵਦੇਯ੍ਯ, ਦਨ੍ਤਜੋ ਨਾ-ਕਾਰੋ ਏਵ ਭਵੇਯ੍ਯ। ਤੁ-ਕਾਰਞ੍ਚ ਜਿਵ੍ਹੋਪਗ੍ਗੇਨ ਮੁਦ੍ਧਟ੍ਠਾਨੇ ਕਤ੍ਵਾ ਵਦੇਯ੍ਯ, ਮੁਦ੍ਧਜੋ ਟੁ-ਕਾਰੋ ਏਵ ਭਵੇਯ੍ਯ। ਏਵਞ੍ਚ ਸਤਿ ਅਕ੍ਖਰਵਿਪਤ੍ਤਿ ਨਾਮ ਸਿਯਾ। ਏਸ ਨਯੋ ਸੇਸੇਸੁ ਮੁਦ੍ਧਜਦਨ੍ਤਜੇਸੁ। ਤਸ੍ਮਾ ਕਮ੍ਮਵਾਚਂ ਸਾਵੇਨ੍ਤੇਹਿ ਨਾਮ ਠਾਨ, ਕਰਣ, ਪਯਤਨੇਸੁ ਸੁਟ੍ਠੁ ਕੁਸਲੇਹਿ ਭਵਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ।

ਸਿਥਿਲਞ੍ਚ , ਧਨਿਤਞ੍ਚ, ਦੀਘਂ, ਰਸ੍ਸਂ, ਗਰੁਂ, ਲਹੁਂ।

ਨਿਗ੍ਗਹੀਤੰ, ਵਿਮੁਤ੍ਤਞ੍ਚ, ਸਮ੍ਬਨ੍ਧਞ੍ਚ, ਵਵਤ੍ਥਿਤੰ [ਨੀ॰ ੯, ੧੦, ੧੧, ੧੨, ੧੩, ੧੪, ੧੫, ੧੬-੧੯, ੨੦, ੨੧ ਸੁਤ੍ਤੇਸੁ ਪਸ੍ਸਿਤਬ੍ਬੰ]॥

ਮੁਦੁਨਾ ਵਚੀਪਯੋਗੇਨ ਵੁਤ੍ਤਬ੍ਬਾ ਵਗ੍ਗਪਠਮ, ਤਤਿਯ, ਪਞ੍ਚਮਾ **ਸਿਥਿਲਾ** ਨਾਮ। ਥਦ੍ਧੇਨ ਵਚੀਪਯੋਗੇਨ ਵੁਤ੍ਤਬ੍ਬਾ ਵਗ੍ਗਦੁਤਿਯ, ਚਤੁਤ੍ਥਾ **ਧਨਿਤਾ** ਨਾਮ। **ਦੀਘ, ਰਸ੍ਸਾ** ਪੁਬ੍ਬੇ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਦੀਘਾ ਚੇਵ ਸੰਯੋਗਪੁਬ੍ਬਾ ਚ ਨਿਗ੍ਗਹੀਤਨ੍ਤਾ ਚ **ਗਰੁਕਾ** ਨਾਮ। ਸੇਸਾ **ਲਹੁਕਾ** ਨਾਮ। ਯਥਾ ਸਦ੍ਦਸਹਿਤੋ ਵਾਤੋ ਮੁਖਛਿਦ੍ਦੇਨ ਬਹਿ ਅਨਿਕ੍ਖਮ੍ਮ ਨਾਸਸੋਤਾਭਿਮੁਖੋ ਹੋਤਿ, ਤਥਾ ਮੁਖੰ ਅਵਿਵਟੰ ਕਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਬ੍ਬੰ ਬਜਞ੍ਜਨੰ **ਨਿਗ੍ਗਹੀਤੰ** ਨਾਮ। ਤੇਨ ਯੁਤ੍ਤਾਨਿ ਸਬ੍ਬਬਜਞ੍ਜਨਾਨਿ ਨਿਗ੍ਗਹੀਤਨ੍ਤਾਨਿ ਨਾਮ। ਸੇਸਾ **ਵਿਮੁਤ੍ਤਾ** ਨਾਮ। ਪਦਸਨ੍ਧਿਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਬ੍ਬੰ **ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੰ** ਨਾਮ। ਪਦਚ੍ਛੇਦੰ ਕਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਬ੍ਬੰ **ਵਵਤ੍ਥਿਤੰ** ਨਾਮ।

ਬਜਞ੍ਜਨਵੁਤ੍ਤਿਰਾਸਿ ਨਿਟ੍ਠਿਤੋ।

ਲਹੁਸਞ੍ਞਾਰਾਸਿ

ਝੋ, ਲੋ, ਪੋ, ਘੋ, ਗੋ।

੯. ਯੁਵਣ੍ਣਾ [ਇਯੁਵਣ੍ਣਾ (ਬਹੂਸੁ)] **ਝਲਾ ਨਾਮਸ੍ਸਨ੍ਤੇ** [ਕ॰ ੫੮; ਰੂ॰ ੨੯; ਨੀ॰ ੨੦੫]।

ਅਨਿਤ੍ਥਿਲਿਙ੍ਗਸ੍ਸ ਨਾਮਸ੍ਸ ਅਨ੍ਤੇ ਇਵਣ੍ਣੁਵਣ੍ਣਾ ਕਮੇਨ ਝਲਸਞ੍ਞਾ ਹੋਨ੍ਤਿ।

੧੦. ਪਿਤ੍ਥਿਯੰ [ਕ॰ ੫੯; ਰੂ॰ ੧੮੨; ਨੀ॰ ੨੦੬]।

ਇਤ੍ਥਿਲਿਙ੍ਗੇ ਨਾਮਸ੍ਸਨ੍ਤੇ ਇਵਣ੍ਣੁਵਣ੍ਣਾ ਪਸਞ੍ਞਾ ਹੋਨ੍ਤਿ।

੧੧. ਘਾ [ਕ॰ ੬੦; ਰੂ॰ ੧੭੭; ਨੀ॰ ੨੦੭]।

ਘੋ

, ਆ ਇਤਿ ਦ੍ਵਿਪਦੰ। ਇਤ੍ਥਿਲਿਙ੍ਗੇ ਆਕਾਰੋ ਘਸਞ੍ਞੋ ਹੋਤਿ।

੧੨. ਗੋ ਸ੍ਯਾਲਪਨੇ [ਕ॰ ੫੭; ਰੂ॰ ੭੧; ਨੀ॰ ੨੧੪]।

ਆਲਪਨੇ ਸਿ ਗਸਞ੍ਞੋ ਹੋਤਿ।

ਲਹੁਸਞ੍ਞਾਰਾਸਿ ਨਿਟ੍ਠਿਤੋ।

ਸਙ੍ਕੇਤਰਾਸਿ

੧੩. ਵਿਧਿ ਵਿਸੇਸਨੰ ਯੰ ਤਸ੍ਸ [ਚਾਂ॰ ੧.੧.੬; ਪਾ॰ ੧.੧.੭੨; ਵਿਧਿਬ੍ਬਿਸੇਸਨਨ੍ਤਸ੍ਸ (ਬਹੂਸੁ)]।

ਸੁਤ੍ਤੇ ਯੰ ਵਿਸੇਸਨੰ ਦਿਸ੍ਸਤਿ, ਤਸ੍ਸ ਵਿਧਿ ਞਾਤਬ੍ਬੋ।

'ਅਤੋ ਯੋਨੰ ਟਾਟੇ'। ਨਰਾ, ਨਰੇ। ਯੋਨਨ੍ਤਿ ਵਿਸੇਸਨੰ। ਟਾਟੇਤਿ ਵਿਧਿ।

੧੪. ਸਤ੍ਤਮਿਯਂ ਪੁਬ੍ਬਸ੍ਸ [ਰੂ॰ ੮ (ਪਿਟ੍ਠੇ); ਚਂ॰ ੧.੧.੭; ਪਾ॰ ੧.੧.੬੬]।

ਸਤ੍ਤਮੀਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ਪੁਬ੍ਬਵਣ੍ਣਸ੍ਸੇਵ ਵਿਧਿ ਞਾਤਬ੍ਬੋ।

'ਸਰੋ ਲੋਪੋ ਸਰੇ'। ਲੋਕਗ੍ਗੋ [ਅਪ॰ ਥੇਰ ੧.੧੨.੫੭]।

੧੫. ਪਞ੍ਚਮਿਯਂ ਪਰਸ੍ਸ [ਚਂ॰ ੧.੧.੮; ਪਾ॰ ੧.੧.੬੭]।

ਪਞ੍ਚਮੀਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ਪਰਸ੍ਸੇਵ ਵਿਧਿ ਞਾਤਬ੍ਬੋ।

'ਅਤੋ ਯੋਨਂ ਟਾਟੇ'। ਨਰਾ, ਨਰੇ।

੧੬. ਆਦਿਸ੍ਸ [ਚਂ॰ ੧.੧.੯; ਪਾ॰ ੧.੧.੫੪]।

ਪਰਸ੍ਸ ਸਿਸ੍ਸਮਾਨੋ [ਦਿਸ੍ਸਮਾਨੋ (ਮੂ)] ਵਿਧਿ ਆਦਿਵਣ੍ਣਸ੍ਸ ਞਾਤਬ੍ਬੋ।

'ਰ ਸਙ੍ਖਜਾਤੋ ਵਾ'। ਤੇਰਸ।

੧੭. ਛਟ੍ਠਿਯਨ੍ਤਸ੍ਸ [ਚਂ॰ ੧.੧.੧੦; ਪਾ॰ ੧.੧.੫੨]।

ਛਟ੍ਠੀਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ਤਦਨ੍ਤਸ੍ਸ ਵਿਧਿ ਞਾਤਬ੍ਬੋ।

'ਰਾਜਸ੍ਸਿ ਨਾਮ੍ਹਿ'। ਰਾਜਿਨਾ।

੧੮. ਙਾਨੁਬਨ੍ਧੋ [ਚਂ॰ ੧.੧.੧੧; ਪਾ॰ ੧.੧.੫੩]।

ਙਾਨੁਬਨ੍ਧੋ ਆਦੇਸੋ ਛਟ੍ਠੀਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਸ੍ਸ ਅਨ੍ਤਸ੍ਸ ਞਾਤਬ੍ਬੋ।

'ਗੋਸ੍ਸਾਵਙ'। ਗਵਸ੍ਸਂ।

੧੯. ਟਾਨੁਬਨ੍ਧੋਨੇਕਵਣ੍ਣੋ ਸਬ੍ਬਸ੍ਸ [ਚਂ॰ ੧.੧.੧੨; ਪਾ॰ ੧.੧.੫੫; ਟਾਨੁਬਨ੍ਧਾਨੇਕਵਣ੍ਣਾ ਸਬ੍ਬਸ੍ਸ (ਬਹੂਸੁ)]।

ਯੋ ਚ ਟਾਨੁਬਨ੍ਧੋ ਆਦੇਸੋ, ਯੋ ਚ ਅਨੇਕਵਣ੍ਣੋ ਆਦੇਸੋ, ਤਦੁਭਯਂ ਛਟ੍ਠੀਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਸ੍ਸ ਸਬ੍ਬਸ੍ਸੇਵ ਵਣ੍ਣਸਮੁਦਾਯਸ੍ਸ ਞਾਤਬ੍ਬਂ।

ਟਾਨੁਬਨ੍ਧੇ ਤਾਵ –

'ਇਮਸ੍ਸਾਨਿਤ੍ਥਿਯਂ ਟੇ'। ਏਸੁ।

ਅਨੇਕਵਣ੍ਣੇ –

'ਅਨਿਮਿ ਨਾਮ੍ਹਿ'। ਅਨੇਨ, ਇਮਿਨਾ।

੨੦. ਞਕਾਨੁਬਨ੍ਧਾ ਆਦ੍ਯਨ੍ਤਾ [ਚਂ॰ ੧.੧.੧੩; ਪਾ॰ ੧.੧.੪੬]।

ਞਾਨੁਬਨ੍ਧੋ ਆਗਮੋ ਚ ਕਾਨੁਬਨ੍ਧੋ ਆਗਮੋ ਚ ਕਮੇਨ ਛਟ੍ਠੀਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਸ੍ਸ ਆਦਿਮ੍ਹਿ ਚ ਅਨ੍ਤੇ ਚ ਞਾਤਬ੍ਬੋ।

ਞਾਨੁਬਨ੍ਧੇ –

'ਬ੍ਰੂਤੋ ਤਿਸ੍ਸਿਞ'। ਬ੍ਰਵਿਤਿ।

ਕਾਨੁਬਨ੍ਧੇ –

'ਭੂਸ੍ਸ ਵੁਕ'। ਬਭੂਵ।

੨੧. ਮਾਨੁਬਨ੍ਧੋ ਸਰਾਨਮਨ੍ਤਾ ਪਰੋ [ਚਂ॰ ੧.੧.੧੪; ਪਾ॰ ੧.੧.੪੭]।

ਮਾਨੁਬਨ੍ਧੋ ਆਗਮੋ ਸਰਾਨਂ ਅਨ੍ਤਸਰਮ੍ਹਾ ਪਰੋ ਹੋਤਿ।

'ਨਜ੍ਜਾਯੋ ਸ੍ਵਾਮ'। ਨਜ੍ਜਾਯੋ ਸਨ੍ਤਿ। 'ਮਂ ਵਾ ਰੁਧਾਦੀਨਂ'। ਰੁਨ੍ਧਤਿ। 'ਜਰ ਸਦਾਨਮੀਮ ਵਾ'। ਜੀਰਤਿ, ਸੀਦਤਿ।

ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਬ੍ਯਾਕਰਣੇ ਅਨੇਕਸਰਤਾ ਨਾਮ ਨਦੀ, ਪੁਰਿਸ ਇਚ੍ਚਾਦੀਸੁ ਲਿਙ੍ਗਪਦੇਸੁ ਏਵ ਅਤ੍ਥਿ, ਗਮੁ, ਪਚਇਚ੍ਚਾਦੀਸੁ ਧਾਤੁਪਦੇਸੁ ਨਤ੍ਥਿ। ਸਬ੍ਬਧਾਤੁਯੋ ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਨ੍ਤਾ ਏਵ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਧਾਤ੍ਵਨ੍ਤਲੋਪਕਿਚ੍ਚਂ ਨਤ੍ਥਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਨਜ੍ਜਾਯੋਤਿ ਏਤ੍ਥ ਈ-ਕਾਰੋ ਅਨ੍ਤਸਰੋ ਨਾਮ। ਤਤੋ 'ਨਜ੍ਜਾਯੋ ਸ੍ਵਾਮ' ਇਤਿ ਸੁਤ੍ਤੇਨ ਆ-ਕਾਰਾਗਮੋ। ਰੁਨ੍ਧਤੀਤਿ ਏਤ੍ਥ ਪਨ ਉ-ਕਾਰੋ ਅਨ੍ਤਸਰੋ ਨਾਮ, ਤਤੋ ''ਮਂ ਵਾ ਰੁਧਾਦੀਨ''ਨ੍ਤਿ ਸੁਤ੍ਤੇਨ ਬਿਨ੍ਦਾਗਮੋ। ਏਵਂ ਜੀਰਤਿ, ਸੀਦਤਿ ਇਚ੍ਚਾਦੀਸੁ। ਮ੍ਰਮ੍ਮਪੋਤ੍ਥਕੇਸੁ ਪਨ ''ਮਾਨੁਬਨ੍ਧੋ ਪਦਾਨਮਨ੍ਤਾ ਪਰੋ''ਤਿ ਪਾਠੋ, ਸੋ ਸੀਹਲ਼ਪੋਤ੍ਥਕੇਹਿ ਨ ਸਮੇਤਿ।

੨੨. ਵਿਪ੍ਪਟਿਸੇਧੋ [ਚਂ॰ ੧.੧.੧੬; ਪਾ॰ ੧.੪.੨]।

ਸਮਾਨਵਿਸਯਾਨਂ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਂ ਵਿਧੀਨਂ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਪਟਿਸੇਧਰਹਿਤੇ ਠਾਨੇ ਯੇਭੁਯ੍ਯੇਨ ਪਰੋ ਵਿਧਿ ਓਕਾਸਂ ਲਭਤਿ।

ਚਤ੍ਤਾਰੋਮੇ ਭਿਕ੍ਖਵੇ ਧਮ੍ਮਾ [ਅਙ੍ਗੁਤ੍ਤਰਨਿਕਾਯੇ] -ਏਤ੍ਥ ਚਤ੍ਤਾਰਿਮੇਤਿ ਪੁਬ੍ਬਲੋਪੇ ਸਮ੍ਪਤ੍ਤੇ ਪਰਲੋਪੋ ਓਕਾਸਂ ਲਭਤਿ।

੨੩. ਸਙ੍ਕੇਤੋ ਨਾਵਯਵੋਨੁਬਨ੍ਧੋ [ਚਂ॰ ੧.੧.੫]।

ਯੋ ਵਣ੍ਣੋ ਪਯੋਗਸ੍ਸ ਅਵਯਵੋ ਨ ਹੋਤਿ, ਸੁਤ੍ਤੇਸੁ ਸਙ੍ਕੇਤਮਤ੍ਤੋ ਹੋਤਿ, ਸੋ **ਅਨੁਬਨ੍ਧੋ** ਨਾਮ।

'ਗੋਸ੍ਸਾਵ' । ਗਵਸ੍ਸਂ-ਏਤੇਨ ਪਦਰੂਪਵਿਧਾਨੇ ਅਨੁਬਨ੍ਧੋ ਉਪਯੋਗਂ ਨ ਗਚ੍ਛਤੀਤਿ ਞਾਪੇਤਿ।

੨੪. ਵਣ੍ਣਪਰੇਨ ਸਵਣ੍ਣੋਪਿ।

ਵਣ੍ਣਸਦ੍ਦੋ ਪਰੋ ਏਤਸ੍ਮਾਤਿ ਵਣ੍ਣਪਰੋ, ਵਣ੍ਣਪਰੇਨ ਰਸ੍ਸਸਰੇਨ ਸਵਣ੍ਣੋਪਿ ਗਯ੍ਹਤਿ ਸਯ੍ਯਥੁ, ਅਵਣ੍ਣੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤੇ ਆ-ਕਾਰੋਪਿ ਗਯ੍ਹਤਿ ਅ-ਕਾਰੋ ਚਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਏਵਂ ਇਵਣ੍ਣੁਵਣ੍ਣੇਸੁ।

੨੫. ਨ੍ਤੁਵਨ੍ਤੁਮਨ੍ਤੁਾਵਨ੍ਤੁਤਵਨ੍ਤੁਸਮ੍ਬਨ੍ਧੀ [ਨ੍ਤੁ ਵਨ੍ਤੁਮਨ੍ਤੁਵਾਵਨ੍ਤੁਤਵਨ੍ਤੁ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੀ (ਬਹੂਸੁ)]।

ਨ੍ਤੁਇਤਿ ਵੁਤ੍ਤੇ ਵਨ੍ਤੁ, ਮਨ੍ਤੁ, ਆਵਨ੍ਤੁ, ਤਵਨ੍ਤੁਨਂ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੀਭੂਤੋ ਨ੍ਤੁਕਾਰੋ ਗਯ੍ਹਤਿ।

‘ਨੁਨੂਨਂ ਨੋ ਯੋਮ੍ਹਿ ਪਠਮੇ’। ਗੁਣਵਨ੍ਤੋ, ਸਤਿਮਨ੍ਤੋ, ਯਾਵਨ੍ਤੋ, ਭੁਤ੍ਤਵਨ੍ਤੋ।

ਸਙ੍ਕੇਤਰਾਸਿ ਨਿਟ੍ਠਿਤੋ।

ਸਨ੍ਧਿਵਿਧਾਨ

ਅਥ ਸਨ੍ਧਿਵਿਧਾਨਂ ਦੀਪਿਯਤੇ।

ਲੋਪੋ, ਦੀਘੋ, ਰਸ੍ਸੋ, ਵੁਦ੍ਧਿ, ਆਦੇਸੋ, ਆਗਮੋ, ਦ੍ਵਿਭਾਵੋ, ਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ।

ਲੋਪਰਾਸਿ

੨੬. ਸਰੋ ਲੋਪੋ ਸਰੇ [ਕ॰ ੧੨; ਰੂ॰ ੧੩; ਨੀ॰ ੩੦]।

ਲੁਪ੍ਪਤੀਤਿ ਲੋਪੋ। ਸਰੇ ਪਰੇ ਸਰੂਪੇ ਵਾ ਅਸਰੂਪੇ ਵਾ ਪੁਬ੍ਬੋ ਸਰੋ ਲੋਪੋ ਹੋਤਿ।

ਸਰੂਪੇ ਤਾਵ –

ਅਵਣ੍ਣੇ-ਲੋਕਗ੍ਗੋ [ਅਪ॰ ਥੇਰ ੧.੧੨.੫੭], ਭਵਾਸਵੋ, [ਧ॰ ਸ॰ ੧੧੦੨] ਅਵਿਜ੍ਜਾਸਵੋ [ਧ॰ ਸ॰ ੧੧੦੨], ਅਵਿਜ੍ਜਾਨੁਸਯੋ [ਵਿਭ॰ ੯੪੯]।

ਇਵਣ੍ਣੇ-ਮੁਨਿਨ੍ਦੋ, ਮੁਨੀਰਿਤੋ, ਵਰਵਾਦੀਰਿਤੋ, ਇਤ੍ਥਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ [ਵਿਭ॰ ੨੧੯]।

ਉਵਣ੍ਣੇ-ਬਹੂਪਕਾਰੋ [ਜਾ॰ ੧.੨੨.੫੮੮], ਬਹੁਕਾ ਊਮਿ ਬਹੂਮਿ, ਸਰਭੁਯਾ ਊਮਿ ਸਰਭੂਮਿ, ਸਰਭੁਯਾ ਉਦਕਂ ਸਰਭੂਦਕਂ।

ਅਸਰੂਪੇ –

ਸੋਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ [ਵਿਭ॰ ੨੧੯], ਕਾਮੁਪਾਦਾਨਂ, ਭਵੇਸਨਾ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੩੦੫], ਭਵੋਘੋ [ਧ॰ ਸ॰ ੧੧੫੬], ਸੋ ਤੁਣ੍ਹਸ੍ਸ [ਪਾਰਾ॰ ੩੮੧], ਦਿਟ੍ਠਾਨੁਸਯੋ [ਵਿਭ॰ ੯੪੯], ਦਿਟ੍ਠੁਪਾਦਾਨਂ, ਦਿਟ੍ਠੇਕਟ੍ਠਂ, ਦਿਟ੍ਠੋਘੋ [ਧ॰ ਸ॰ ੧੧੫੬], ਮੁਦਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ [ਮਹਾਵ॰ ੯], ਪੁਤ੍ਤਾ ਮਤ੍ਥਿ [ਧ॰ ਪ॰ ੬੨], ਉਰਸ੍ਸ ਦੁਕ੍ਖੋ [ਪਾਚਿ॰ ੪੦੨], ਅਸਨ੍ਤੇਤ੍ਥ ਨ ਦਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ [ਧ॰ ਪ॰ ੩੦੪] ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਇਤਿ ਪੁਬ੍ਬਲੋਪਰਾਸਿ।

੨੭. ਪਰੋ ਕ੍ਵਚਿ [ਕ॰ ੧੩; ਰੂ॰ ੧੫; ਨੀ॰ ੩੧]।

ਪੁਬ੍ਬਸਰਮ੍ਹਾ ਸਰੂਪੇ ਵਾ ਅਸਰੂਪੇ ਵਾ ਪਰੋ ਸਰੋ ਕ੍ਵਚਿ ਲੋਪੋ ਹੋਤਿ।

ਸਰੂਪੇ ਤਾਵ –

ਤਂ ਕਦਾਸ੍ਸੁ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੧੪੪ ਆਦਯੋ; ਤਂ ਕੁਦਸ੍ਸੁ], ਕੁਦਾਸ੍ਸੁ ਨਾਮ ਦੁਮ੍ਮੇਧੋ, ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸਨ੍ਤਂ ਕਰਿਸ੍ਸਤਿ [ਧ॰ ਪ॰ ੩੭੬], ਯਦਾਸ੍ਸ ਸੀਲਂ ਪਞ੍ਞਞ੍ਚ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੧੪੭੪], ਤਦਾਸ੍ਸੁ ਕਣ੍ਹਂ ਯੁਞ੍ਜਨ੍ਤਿ [ਜਾ॰ ੧.੧.੨੯] -ਕਣ੍ਹਨ੍ਤਿ ਮਹਾਕਣ੍ਹਗੋਣਂ, ਤਣ੍ਹਾਸ੍ਸ ਵਿਪ੍ਪਹੀਨਾ, ਮਾਸ੍ਸੁ ਕੁਜ੍ਝ ਰਥੇਸਭ, ਸਤ੍ਥਾਹਾਰਕਂ ਵਾਸ੍ਸ ਪਰਿਯੇਸੇਯ੍ਯ [ਪਾਰਾ॰ ੧੬੭, ੧੭੧], ਆਗਤਾਤ੍ਥ ਤੁਮ੍ਹੇ,

ਸੋਤੁਕਾਮਾਤ੍ਥ ਤੁਮ੍ਹੇ, ਮਾਯਜੋ ਏਵਰੂਪਮਕਾਸਿ, ਪਪੰ ਅਵਿਨ੍ਨੂੰ [ਜਾ॰ ੧.੧.੨] -ਪਵਙ੍ਢੰ ਆਪੰ ਲਭਿੰਸੂਤਜਤ੍ਥੋ, ਨਾਲੰ ਕਬਲ਼ੰ ਪਦਾਤਵੇ [ਜਾ॰ ੧.੧.੨੭] -ਪ+ਆਦਾਤਵੇਤਿ ਛੇਦੋ, ਗਣ੍ਹਿਤੁਨ੍ਤੁਤ੍ਥੋ, ਰੁਪ੍ਪਤੀਤਿ ਰੂਪੰ, ਬੁਜ੍ਝਤੀਤਿ ਬੁਦ੍ਧੋ-ਦੀਘੋ, ਅਗ੍ਗੀਵ ਤਪ੍ਪਤਿ, ਇਤ੍ਥੀਵ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਨਦੀਵ ਸਨ੍ਦਤਿ, ਮਾਤੁਪਟ੍ਠਾਨੰ, ਪਿਤੁਪਟ੍ਠਾਨੰ, ਯੇਤੇ ਧਮ੍ਮਾ ਆਦਿਕਲਜਾਣਾ [ਚੂਲ਼ਵ॰ ੩੯੯] ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਅਸਰੂਪੇ –

ਇਤਿਸ੍ਸ [ਪਾਚਿ॰ ੪੬੫], ਇਤਿਪਿ [ਪਾਰਾ॰ ੧], ਅਸ੍ਸਮਣੀਸਿ [ਪਾਰਾ॰ ੧੩੫], ਅਕਤਞ੍ਞੂਸਿ [ਧ॰ ਪ॰ ੩੮੩], ਵਨ੍ਹੇਹੰ, ਸੋਹੰ, ਯਸ੍ਸਦਾਨਿ [ਮਹਾਵ॰ ੨੪੨], ਛਾਯਾਵ ਅਨਪਾਯਿਨੀ [ਧ॰ ਪ॰ ੨], ਮਾਦਿਸੇਸੁ ਕਥਾਵ ਕਾ, ਕਿਨ੍ਨ੍ਵਮਾਵ ਸਮਣਿਯੋ ਮਧੁਵਾ ਮਞ੍ਞਤਿ ਬਾਲੋ [ਧ॰ ਪ॰ ੬੯], ਚਕ੍ਖੁਨ੍ਦ੍ਰਿਯੰ [ਵਿਭ॰ ੨੧੯], ਦ੍ਵੇਮੇ ਭਿਕ੍ਖਵੇ ਧਮ੍ਮਾ [ਅ॰ ਨਿ॰ ੨.੩], ਤਯੋਮੇ ਭਿਕ੍ਖਵੇ ਧਮ੍ਮਾ [ਅ॰ ਨਿ॰ ੩.੧੭] ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਕ੍ਵਚੀਤਿ ਕਿੰ? ਕਤਮਾ ਚਾਨਨ੍ਦ ਅਨਿਚ੍ਚਸਞ੍ਞਾ [ਅ॰ ਨਿ॰ ੧੦.੬੦]।

ਇਤਿ ਪਰਲੋਪਰਾਸਿ।

੨੮. ਨ ਦ੍ਵੇ ਵਾ।

ਦ੍ਵੇ ਪੁਬ੍ਬਪਰਸਰਾ ਕ੍ਵਚਿ ਲੋਪਾ ਨ ਹੋਨ੍ਤਿ ਵਾ।

ਅਪ੍ਪਮਾਦੋ ਅਮਤੰ ਪਦੰ [ਧ॰ ਪ॰ ੨੧], ਕੋ ਇਮੰ ਪਥਵਿਂ ਵਿਚੇਸ੍ਸਤਿ [ਧ॰ ਪ॰ ੪੪]।

ਕ੍ਵਚਿਤ੍ਵੇਵ? ਸੋਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੰ [ਵਿਭ॰ ੨੧੯], ਚਕ੍ਖੁਨ੍ਦ੍ਰਿਯੰ [ਵਿਭ॰ ੨੧੯],

ਵਾਤਿ ਕਿੰ ? ਕੋਮੰ ਵਸਲਿੰ ਪਰਾਮਸਿਸ੍ਸਤਿ।

ਇਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਯਾਵਸਨ੍ਧਿਕਣ੍ਡਾਵਸਾਨਾ ਯੁਤ੍ਤਟ੍ਠਾਨੇਸੁ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ ਕ੍ਵਚਿਸਦ੍ਦੋ, ਵਾਸਦ੍ਦੋ ਚ ਵਤ੍ਤਨ੍ਤੇ। ਤਤ੍ਥ ਕ੍ਵਚਿਸਦ੍ਦੋ ਨਾਨਾਪਯੋਗੰ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਵਾਸਦ੍ਦੋ ਏਕਪਯੋਗਸ੍ਸ ਨਾਨਾਰੂਪੰ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਲੋਪਨਿਸੇਧੋ।

੨੯. ਪਰਸਰਸ੍ਸ।

ਨਿਗ੍ਗਹੀਤਮ੍ਹਾ ਪਰਸਰਸ੍ਸ ਕ੍ਵਚਿ ਲੋਪੋ ਹੋਤਿ ਵਾ।

ਤ੍ਵਂਸਿ [ਪੇ॰ ਵ॰ ੪੭; ਜਾ॰ ੨.੨੨.੭੬੪], ਚਨ੍ਦੰਵ ਵਿਮਲੰ ਸੁਦ੍ਧੰ [ਧ॰ ਪ॰ ੪੧੩; ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੬੪੨], ਚਕ੍ਕੰਵ ਵਹਤੋ ਪਦੰ [ਧ॰ ਪ॰ ੧], ਹਲੰਦਾਨਿ ਪਕਾਸਿਤੁੰ [ਮਹਾਵ॰ ੮], ਕਿਨ੍ਤਿ ਵਦੇਯਜੰ, ਚੀਵਰਨ੍ਤਿ, ਪਤ੍ਤਨ੍ਤਿ, ਭਿਕ੍ਖੁਨ੍ਤਿ।

ਇਤਿ ਸਰਲੋਪਰਾਸਿ।

੩੦. ਸੰਯੋਗਾਦਿ ਲੋਪੋ।

ਸੰਯੋਗਸ੍ਸ ਆਦਿਭੂਤੋ ਬਜਞ੍ਜਨੋ ਕ੍ਵਚਿ ਲੋਪੋ ਹੋਤਿ ਵਾ।

ਪੁਪ੍ਫੰਸਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ [ਪਾਰਾ॰ ੩੬] – ਇਧ ਪੁਬ੍ਬਸੁਤ੍ਤੇਨ ਸਰਲੋਪੋ, ਏਵੰਸ ਤੇ ਆਸਵਾ ਪਹੀਨਾ ਹੋਨ੍ਤਿ [ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੪], ਸਚੇ ਭੁਤ੍ਤੋ ਭਵੇਯ੍ਯਜਾਹੰ, ਸਾਜੀਵੋ ਗਰਹਿਤੋ ਮਮ [ਮਿ॰ ਪ॰ ੬.੧.੫] - ਅਸ੍ਸ+ਆਜੀਵੋਤਿ ਛੇਦੋ, ਭਵੇਯ੍ਯਜਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਤੀਸੁ ਬਜਞ੍ਜਨੇਸੁ ਸਰੂਪਾਨੰ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨੰ ਆਦਿਬਜਞ੍ਜਨਸ੍ਸ ਲੋਪੋ – ਅਗਜਾਗਾਰੰ [ਪਾਚਿ॰ ੩੨੬], ਅਗਜਾਹਿਤੋ, ਵੁਤਜਸ੍ਸ, ਵਿਤਜਾਨੁਭੁਯਤੇ, ਏਕਸਤੰ ਖਤਜਾ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੫੯੪], ਰਤਜੋ, ਰਤਜਾ, ਰਤਜੰ, ਸਕ੍ਵਾਹੰ ਮਾਰਿਸ ਦੇਵਾਨਮਿਨ੍ਨੋ [ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੬੮], ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਸਰੂਪਾਨਨ੍ਤਿ ਕਿੰ? ਤਿਤ੍ਥਜਾ ਪੁਥੁਸੋ ਵਦਨ੍ਤਿ [ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੮੯੭], ਚਤੁਤ੍ਥਜਨ੍ਨੁੰ, ਛਟ੍ਠਨ੍ਨੁੰ, ਚਕ੍ਖ੍ਵਾਬਾਧੰ, ਵਤ੍ਥਵੇਤ੍ਥ।

ਇਤਿ ਬਜਞ੍ਜਨਲੋਪਰਾਸਿ।

੩੧. ਲੋਪੋ।

ਨਿਗ੍ਗਹੀਤਸ੍ਸ ਕ੍ਵਚਿ ਲੋਪੋ ਹੋਤਿ ਵਾ।

ਸਰੇ ਪਰੇ ਤਾਵ –

ਏਵਾਹੰ ਚਿਨ੍ਤਯਿਤ੍ਵਾਨ [ਬੁ॰ ਵੰ॰ ੨.੨੭], ਪੁਪ੍ਫਦਾਨੰ ਅਦਾਸਹੰ-ਅਦਾਸਿੰ+ਅਹਨ੍ਤਿ ਛੇਦੋ, ਬਿਨ੍ਦੁਲੋਪੋ, ਪੁਨ ਪੁਬ੍ਬਸਰਲੋਪੋ, ਤੁਯ੍ਹਤ੍ਥਾਯ ਮਹਾਮੁਨਿ, ਤੁਯ੍ਹੇਵੇਤੰ ਦੁਕ੍ਕਟੰ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੧੭੮], ਤਾਸਾਹੰ ਸਨ੍ਤਿਕੇ [ਪਾਚਿ॰ ੭੦੯], ਤੇਸਾਹੰ ਏਵੰ ਵਦਾਮਿ, ਪਞ੍ਚਨ੍ਨੇਤੰ ਧਮ੍ਮਾਨੰ ਅਧਿਵਚਨੰ, ਛਨ੍ਨੇਤੰ ਧਮ੍ਮਾਨੰ ਅਧਿਵਚਨੰ, ਸਮਣ ਤ੍ਵੇਵ ਪੁਚ੍ਛਾਮਿ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੨੫੩ ਸਮਣ ਤੇਵ], ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ ਤ੍ਵੇਵ ਪੁਚ੍ਛਾਮਿ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੨੫੮ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ ਤੇਵ] -ਤ੍ਵੰ+ਏਵਾਤਿ ਛੇਦੋ, ਵਿਦੂਨਗ੍ਗਮਿਤਿ।

ਬਜਞ੍ਜਨੇ ਪਰੇ –

ਤੰ ਤੁਯ੍ਹਮੂਲੇ ਪਟਿਦੇਸੇਮਿ।

ਗਾਥਾਯੰ –

ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਾਨਦਸ੍ਸਨੰ [ਖੁ॰ ਪਾ॰ ੫.੧੧], ਏਤੰ ਬੁਦ੍ਧਾਨ ਸਾਸਨੰ [ਧ॰ ਪ॰ ੧੮੩], ਖਨ੍ਧਾਨਞ੍ਚ ਪਟਿਪਾਟਿ, ਧਾਤੁਆਯਤਨਾਨ ਚ [ਧ॰ ਸ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ਨਿਦਾਨਕਥਾ]।

ਮਾਗਮੇ ਪਰੇ –

ਗਰੁਲ਼ੋ ਉਰਗਾਮਿਵ [ਜਾ॰ ੧.੪.੧੨੪ ਸੁਪਣ੍ਣੋ], ਧਮ੍ਮੋ ਅਰਹਤਾਮਿਵ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੩੪੮], ਆਲੋਕੋ ਪਸ੍ਸਤਾਮਿਵ [ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੭੬੮], ਬਕੋ ਕਕ੍ਕਟਕਾਮਿਵ [ਜਾ॰ ੧.੧.੩੮], ਨਭੰ ਤਾਰਕਿਤਾਮਿਵ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੧੯੮੯ ਤਾਰਾਚਿਤਾਮਿਵ], ਪਦੁਮੰ ਹਤ੍ਥਗਤਾਮਿਵ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੨੩੩੬] -ਏਤੇਸੁ ਮਾਗਮੇ ਬਿਨ੍ਦੁਲੋਪੋ, ਬਜਞ੍ਜਨੇ ਪੁਬ੍ਬਸਰਦੀਘੋ ਚ।

ਤਥਾ ਸੰਉਪਸਗ੍ਗਸ੍ਸ ਬਿਨ੍ਦੁਲੋਪੇ ਅਨੁਸਰਦੀਘੋ –

ਸਾਰਾਗੋ, ਸਾਰਤ੍ਤੋ, ਅਵਿਸਾਹਾਰੋ, ਸਾਰਮ੍ਭੋ, ਸਾਰਦ੍ਧੋ, ਸਾਕੇਤੰ ਨਗਰੰ, ਸਾਧਾਰਣੰ, ਸੰ ਅਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਸਾਮੀ।

ਸਮਾਸੇ ਤੁਮਨ੍ਤੁਮ੍ਹਿ ਨਿਚ੍ਚਂ –

ਕਤ੍ਤੁਕਾਮੋ, ਗਨ੍ਤੁਕਾਮੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਇਤਿ ਬਿਨ੍ਦੁਲੋਪਰਾਸਿ।

੩੨. ਸਜਾਦਿਲੋਪੋ ਪੁਬ੍ਬਸ੍ਸੇਕਸ੍ਸ।

ਵਿਚ੍ਛਾਯਂ ਏਕਸ੍ਸ ਵਿਭਤ੍ਤ੍ਯਨ੍ਤਸ੍ਸ ਪਦਸ੍ਸ ਦ੍ਵਿਤ੍ਤੇ ਕਤੇ ਪੁਬ੍ਬਪਦਸ੍ਸ ਸਜਾਦਿਲੋਪੋ ਹੋਤਿ।

ਏਕੇਕਂ, ਏਕੇਕਾਨਿ, ਏਕੇਕੇਨ, ਏਕੇਕਸ੍ਸ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਮਾਗਮੇ –

ਏਕਮੇਕਂ, ਏਕਮੇਕਾਨਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਇਤਿ ਸਜਾਦਿਲੋਪਰਾਸਿ।

ਅਪ੍ਪਵਿਧਾਨਮੁਚ੍ਚਤੇ।

੩੩. ਤਦਮਿਨਾਦੀਨਿ [ਚਂ॰ ੫.੨.੧.੨੭; ਪਾ॰ ੬.੩.੧੦੯; ਮੁ॰ ੨.੩੪; ਕਾ॰ ੨.੨੭]।

ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਸੁਤ੍ਤਮਿਦਂ, ਤਦਮਿਨਾਦੀਨਿ ਪਦਰੂਪਾਨਿ ਇਮਿਨਾ ਨਿਪਾਤਨੇਨ ਸਿਜ੍ਝਨ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਸਰਲੋਪੋ ਬ੍ਯਞ੍ਜਨੇ –

ਲਾਬੁ=ਅਲਾਬੁ , ਪਿਧਾਨਂ=ਅਪਿਧਾਨਂ, ਦ੍ਵਾਰਂ ਪਿਦਹਿਤ੍ਵਾ=ਅਪਿਦਹਿਤ੍ਵਾ, ਗਿਨਿ=ਅਗ੍ਗਿਨਿ, ਰਤ੍ਨਂ=ਰਤਨਂ, ਨ੍ਹਾਨਂ=ਨਹਾਨਂ, ਅਸ੍ਨਾਤਿ=ਅਸਨਾਤਿ, ਹਨ੍ਤਿ=ਹਨਤਿ, ਹਨ੍ਤਿ ਕੁਦ੍ਧੋ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨੋ [ਅ॰ ਨਿ॰ ੭.੬੪], ਫਲਂ ਵੇ ਕਦਲਿਂ ਹਨ੍ਤਿ [ਅ॰ ਨਿ॰ ੪.੬੮], ਸਕ੍ਕਾਰੋ ਕਾਪੁਰਿਸਂ ਹਨ੍ਤਿ। ਕਤ੍ਥਚਿ ਬਹੁਵਚਨਮ੍ਪਿ ਦਿਸ੍ਸਤਿ। ਵਿਕ੍ਕੋਸਮਾਨਾ ਤਿਬ੍ਬਾਹਿ, ਹਨ੍ਤਿ ਨੇਸਂ ਵਰਂ ਵਰਂ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੨੩੭੦]।

ਇਵਣ੍ਣਲੋਪੇ –

ਆਰਾਮਰੁਕ੍ਖਚੇਤਜਾਨਿ=ਚੇਤਿਯਾਨਿ [ਧ॰ ਪ॰ ੧੮੮], ਅਥਤ੍ਥੇਕਸਤਂ ਖਤਜਾ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੫੯੪] =ਖਤ੍ਤਿਯਾ, ਤਿਥਜਾ ਪੁਥੁਸੋ ਵਦਨ੍ਤਿ [ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੮੯੭]। ਤਿਥਜਾ ਪੁਥੁਸੋ ਨਿਵਿਟ੍ਠਾ [ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੮੯੮] =ਤਿਤ੍ਥਿਯਾ। ਵਿਦ੍ਧਸ੍ਤੋ=ਵਿਦ੍ਧਂਸਿਤੋ, ਉਤ੍ਤ੍ਰਸ੍ਤੋ=ਉਤ੍ਤ੍ਰਾਸਿਤੋ, ਸ੍ਨੇਹੋ=ਸਿਨੇਹੋ, ਕ੍ਲੇਸਵਤ੍ਥੂਨਿ=ਕਿਲੇਸਵਤ੍ਥੂਨਿ, ਕ੍ਰਿਯਾ=ਕਿਰਿਯਾ, ਪ੍ਲਵਨ੍ਤਿ=ਪਿਲਵਨ੍ਤਿ।

ਉਵਣ੍ਣਲੋਪੇ –

ਪਦ੍ਧਾਨਿ=ਪਦੁਮਾਨਿ, ਉਸ੍ਮਾ=ਉਸੁਮਾ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਸਂਯੋਗਾਦਿਬ੍ਯਞ੍ਜਨਲੋਪੋ ਚ –

ਪੁਤ੍ਤਾਨਞ੍ਞ ਵਧੋ ਦੁਖੋ, ਮਾਤਿਘੋ ਲਭਤੇ ਦੁਖਂ, ਅਪ੍ਪਸ੍ਸਾਦਾ ਕਾਮਾ ਦੁਖਾ, ਨਤ੍ਥਿ ਕਾਮਪਰਂ ਦੁਖਂ [ਜਾ॰ ੨.੧੯.੧੧੮], ਸੇਖੋ=ਸੇਕ੍ਖੋ, ਅਪੇਖਾ=ਅਪੇਕ੍ਖਾ, ਉਪਸਮ੍ਪਦਾਪੇਖੋ=ਉਪਸਮ੍ਪਦਾਪੇਕ੍ਖੋ [ਮਹਾਵ॰ ੭੦] ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਸਰੇਨ ਸਹ ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਲੋਪੋ –

ਪਟਿਸਙ੍ਖਾ ਯੋਨਿਸੋ [ਅ॰ ਨਿ॰ ੬.੫੮], ਅਕ੍ਖਾਤਿ=ਅਕ੍ਖਾਯਤਿ, ਗਨ੍ਧਂ ਘਾਤਿ=ਘਾਯਤਿ, ਅਭਿਞ੍ਞਾ=ਅਭਿਞ੍ਞਾਯ, ਪਰਿਞ੍ਞਾ=ਪਰਿਞ੍ਞਾਯ, ਅਧਿਟ੍ਠਾ=ਅਧਿਟ੍ਠਾਯ, ਪਤਿਟ੍ਠਾ=ਪਤਿਟ੍ਠਾਯ, ਆਵੀਕਤਾ ਹਿਸ੍ਸ ਫਾਸੁ [ਮਹਾਵ॰ ੧੩੪] , ਅਸ੍ਸਵਨਤਾ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਪਰਿਹਾਯਨ੍ਤਿ [ਮਹਾਵ॰ ੮], ਵਿਪਾਕੋ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਤਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ [ਪਟ੍ਠਾ॰ ੩.੧.੯੮], ਦਸਾਹਪਰਮਤਾ ਧਾਰੇਤਬ੍ਬਂ [ਪਾਰਾ॰ ੪੬੨], ਨਾਯਂ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਭੋਜਨਤ੍ਥਾ, ਤਿਲੋਦਨੋ ਹੇਹਿਤਿ [ਜਾ॰ ੧.੮.੧], ਵਿਸਸੇਨੋਵ ਗਾਰਯ੍ਹੋ, ਯਸ੍ਸਤ੍ਥਾ ਰੁਕ੍ਖਰੋਪਕਾ [ਜਾ॰ ੧.੩.੫੪] =ਵਿਸਸੇਨੋਵਾਤਿ ਏਵਂਨਾਮਕੋ ਰਾਜਾ ਏਵ, ਯਸ੍ਸਤ੍ਥਾ ਦੂਰਮਾਯਨ੍ਤਿ [ਜਾ॰ ੧.੩.੨੮] – ਯਸ੍ਸਾਤਿ ਉਦਰਸ੍ਸ, ਪਿਤੁ ਅਤ੍ਥਾ ਚਨ੍ਦਵਤੀ [ਜਾ॰ ੧.੯.੬੬], ਉਪਾਦਾਰੂਪਂ, ਅਨੁਪਾਦਾ ਵਿਮੁਤ੍ਤੋ, ਸਦ੍ਧਾਪਬ੍ਬਜਿਤੋ, ਉਪਨਿਧਾਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ। ਸਂਵਿਧਾਵਹਾਰੋ, ਯਾਤਿ=ਯਾਯਤਿ, ਵਾਤਿ=ਵਾਯਤਿ, ਨਿਬ੍ਬਾਤਿ=ਨਿਬ੍ਬਾਯਤਿ, ਨਿਬ੍ਬਨ੍ਤਿ=ਨਿਬ੍ਬਾਯਨ੍ਤਿ, ਪਹਾਤਿ=ਪਹਾਯਤਿ, ਸਪ੍ਪਤਿਸ੍ਸੋ=ਸਪ੍ਪਤਿਸ੍ਸਯੋ, ਸੁਹਦੋ=ਸੁਹਦਯੋ=ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ ਯਲੋਪੋ,

ਮੁਖਰੋ=ਮੁਖਖਰੋ, ਵਾਚਾਕਰਣੋ=ਵਾਕ੍ਕਰਣੋ, ਵਾਚਾਪਥੋ=ਬ੍ਯਪ੍ਪਥੋ=ਵਾਸ੍ਸ ਬ੍ਯਤ੍ਤਂ, ਰਸ੍ਸਤ੍ਤਞ੍ਚ, ਏਵਂ ਬ੍ਯਾਖੋ=ਏਵਂ ਵਿਯ ਖੋ=ਵਿਸ੍ਸ ਬ੍ਯਤ੍ਤਂ, ਦੀਘੋ ਚ ਯਲੋਪੋ ਚ।

ਲੋਲੁਪੋ, ਮੋਮੁਹੋ, ਕੁਕ੍ਕੁਚੋ, ਸੁਸੁਖੋ, ਰੋਰੁਵੋਇਚ੍ਚਾਦੀਸੁ ਪਨ ਅਤਿਸਯਤ੍ਥਦੀਪਨਤ੍ਥਂ ਪਦਦ੍ਵਿਤ੍ਤਂ ਕਤ੍ਵਾ ਪੁਬ੍ਬਪਦੇਸੁ ਅਕ੍ਖਰਲੋਪੋ।

ਪਦਲੋਪੋ ਆਦਿਮਜ੍ਝਨ੍ਤੇਸੁ –

ਦਤ੍ਤੋ=ਦੇਵਦਤ੍ਤੋ, ਅਸ੍ਸੇਹਿ ਯੁਤ੍ਤੋ ਰਥੋ=ਅਸ੍ਸਰਥੋ, ਰੂਪਭਵੋ=ਰੂਪਂ, ਅਰੂਪਭਵੋ=ਅਰੂਪਂ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਲੋਪਰਾਸਿ ਨਿਟ੍ਠਿਤੋ।

ਦੀਘ, ਰਸ੍ਸਰਾਸਿ

ਅਥ ਦੀਘ, ਰਸ੍ਸਾ ਦੀਪਿਯਨ੍ਤੇ।

੩੪. ਸੇਸਾ ਦੀਘਾ।

ਪਕ੍ਖਿਤ੍ਤਮਿਦਂ ਸੁਤ੍ਤਂ। ਲੁਤ੍ਤੇਹਿ ਵਾ ਆਦੇਸਕਤੇਹਿ ਵਾ ਵਣ੍ਣੇਹਿ ਸੇਸਾ ਰਸ੍ਸਸਰਾ ਕ੍ਵਚਿ ਦੀਘਾ ਹੋਨ੍ਤਿ ਵਾ।

ਪੁਬ੍ਬਲੁਤ੍ਤੇ ਤਾਵ –

ਤਤ੍ਰਾਯਮਾਦਿ ਭਵਤਿ [ਧ॰ ਪ॰ ੩੭੫], ਤਤ੍ਰਾਭਿਰਤਿਮਿਚ੍ਛੇਯ੍ਯ [ਧ॰ ਪ॰ ੮੮; ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੫.੧੯੮], ਬੁਦ੍ਧਾਨੁਸ੍ਸਤਿ, ਸਦ੍ਧੀਧ ਵਿਤ੍ਤਂ ਪੁਰਿਸਸ੍ਸ ਸੇਟ੍ਠਂ [ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੧੮੩], ਅਨਾਗਾਰੇਹਿ ਚੂਭਯਂ [ਧ॰ ਪ॰ ੪੦੪; ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੬੩੩], ਧਮ੍ਮੂਪਸਂਹਿਤਾ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੩੪੯], ਤਥੂਪਮਂ ਧਮ੍ਮਵਰਂ ਅਦੇਸਯਿ [ਖੁ॰ ਪਾ॰ ੬.੧੩], ਤੇਸਂ ਵੂਪਸਮੋ ਸੁਖੋ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੨੨੧] ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਪਰਲੁਤ੍ਤੇ –

ਅਜਿਤਾਤਿ ਭਗਵਾ ਅਵੋਚ [ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੧੦੩੯, ੧੦੪੧], ਸੁਮੇਧੋ ਸਾਜਾਤੋ ਚਾਤਿ, ਰੁਪ੍ਪਤੀਤਿ ਰੂਪਂ [ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੩.੭੯], ਬੁਜ੍ਝਤੀਤਿ ਬੁਦ੍ਧੋ, ਸਾਧੂਤਿਪਤਿਸ੍ਸੁਣਿਤ੍ਵਾ [ਧ॰ ਪ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧.੪ ਕਾਲ਼ਯਕ੍ਖਿਨੀਵਤ੍ਥੁ], ਕਿਂਸੂਧ ਵਿਤ੍ਤਂ ਪੁਰਿਸਸ੍ਸ ਸੇਟ੍ਠਂ [ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੧੮੪] ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਬਿਨ੍ਦੁਲੁਤ੍ਤੇ –

ਤਾਸਾਹਂ [ਪਾਚਿ॰ ੭੦੯], ਤੇਸਾਹਂ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੩੧੩]।

ਆਦੇਸੇਸੁ –

ਮਜਾਯਂਧਮ੍ਮੋ [ਮਹਾਵ॰ ੭], ਸ੍ਵਾਹਂ [ਪੇ॰ ਵ॰ ੪੮੫], ਵਿਤਜਾਨੁਭੂਯਤੇ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਯਦਿਪਿ ਇਮਾਨਿ ਰੂਪਾਨਿ ਬਜਞ੍ਜਨੇ ਉਪਰਿਸੁਤ੍ਤੇਨ ਸਿਜ੍ਝਨ੍ਤਿ, ਲੁਤ੍ਤਾਦੇਸੇਸੁ ਪਨ ਨਿਚ੍ਚਮਿਵ ਦੀਘਸਿਦ੍ਧਿਞਾਪਨਤ੍ਥਂ ਇਦਂ ਸੁਤ੍ਤਂ ਪਕ੍ਖਿਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ।

੩੫. ਬਜਞ੍ਜਨੇ ਦੀਘਰਸ੍ਸਾ [ਕ॰ ੨੫, ੨੬; ਨੀ॰ ੩੫, ੩੬, ੬੪, ੭੧, ੧੬੫, ੧੭੯]।

ਬਜਞ੍ਜਨੇ ਪਰੇ ਰਸ੍ਸਦੀਘਾਨਂ ਕ੍ਵਚਿ ਦੀਘ, ਰਸ੍ਸਾ ਹੋਨ੍ਤਿ ਵਾ। ਤਤ੍ਥ ਦੀਘਵਿਧਿ ਨਾਮ ਗਾਥਾਵਸੇਨ ਵਾ ਆਗਮਵਸੇਨ ਵਾ ਵਚਨਸੁਖਵਸੇਨ ਵਾ ਬੁਦ੍ਧਿਸੁਖਵਸੇਨ ਵਾ ਹੋਤਿ।

ਤਤ੍ਥ ਗਾਥਾਵਸੇਨ ਤਾਵ –

ਮਧੁਵਾਮਞ੍ਞਤਿ ਬਾਲੋ [ਧ॰ ਪ॰ ੬੯], ਖਨ੍ਤੀ ਚ ਸੋਵਚਸ੍ਸਤਾ [ਖੁ॰ ਪਾ॰ ੫.੧੦], ਏਵਂ ਗਾਮੇ ਮੁਨੀ ਚਰੇ [ਧ॰ ਪ॰ ੪੯], ਸਕ੍ਕੋ ਉਜੂ ਚ ਸੁਹੁਜੂ ਚ [ਖੁ॰ ਪਾ॰ ੯.੧] ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਆਗਮੇ –

ਉਰਗਾਮਿਵ [ਜਾ॰ ੧.੭.੩੦], ਅਰਹਤਾਮਿਵ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੩੪੮], ਪਸ੍ਸਤਾਮਿਵ [ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੭੬੮] ਇਚ੍ਚਾਦਿ। ਗਾਥਾਵਸੇਨਾਤਿਪਿ ਯੁਜ੍ਜਤਿ।

ਵਚਨਸੁਖਞ੍ਚ ਬੁਦ੍ਧਿਸੁਖਞ੍ਚ ਪੁਰਿਮੇ ਸੇਸਦੀਘੇਪਿ ਲਬ੍ਭਤਿ।

ਤਤ੍ਥ ਵਚਨਸੁਖੇ –

ਛਾਰਤ੍ਤਂ ਮਾਨਤ੍ਤਂ [ਚੂਲ਼ਵ॰ ੯੭], ਪਕਟ੍ਠਂ ਵਚਨਂ ਪਾਵਚਨਂ, ਪਾਸਾਦੋ, ਪਾਕਾਰੋ, ਪਾਵਸ੍ਸਿ ਮੇਘੋ, ਨਗਰਂ ਪਾਵਿਸਿ, ਪਾਵੇਕ੍ਖਿ, ਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿ, ਪਾਟਿਪਦੋ, ਚਤੁਰਾਸੀਤਿਸਹਸ੍ਸਾਨਿ [ਧ॰ ਸ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੫੮੪] ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਬੁਦ੍ਧਿਸੁਖਂ ਨਾਮ ਪਦਚ੍ਛੇਦਞਾਣਸੁਖਂ। ਤਤ੍ਥ –

ਸਾਤ੍ਥਂ ਸਬਜਞ੍ਜਨਂ [ਪਾਰਾ॰ ੧], ਸਾਤ੍ਥਿਕਾ ਧਮ੍ਮਦੇਸਨਾ, ਚਕ੍ਖੁਮਾਸ੍ਸ ਯਥਾ ਅਨ੍ਧੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਬਿਨ੍ਦੁਲੁਤ੍ਤੇ ਪਨ ਸਾਰਾਗੋ, ਸਾਰਤ੍ਤੇ ਇਚ੍ਚਾਦੀਨਿ ਪੁਬ੍ਬੇ ਉਦ੍ਧਟਾਨਿਯੇਵ।

ਇਤਿ ਦੀਘਰਾਸਿ।

ਰਸ੍ਸਸਨ੍ਧਿਮ੍ਹਿ ਗਾਥਾਵਸੇਨ ਤਾਵ –

ਯਿਟ੍ਠੰਵਹੁਤੰਵ ਲੋਕੇ [ਧ॰ ਪ॰ ੧੦੮], ਭੋਵਾਦਿ ਨਾਮ ਸੋ ਹੋਤਿ [ਧ॰ ਪ॰ ੩੯੬; ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੬੨੫], ਯਥਾਭਾਵਿ ਗੁਣੇਨ ਸੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਆਗਮੇ ਯ, ਰ, ਦਾਗਮੇਸੁ ਪੁਬ੍ਬਰਸ੍ਸੋ –

ਯਥਯਿਦੰ [ਅ॰ ਨਿ॰ ੧.੧-੪], ਤਥਯਿਦੰ, ਯਥਰਿਵ ਅਮ੍ਹਾਕੰ ਭਗਵਾ, ਤਥਰਿਵ ਭਿਕ੍ਖੁਸਙ੍ਘੋ, ਸਮ੍ਮਦੇਵ ਸਮਾਚਰੇ [ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੧੨], ਸਮ੍ਮਦਕ੍ਖਾਤੋ ਮਯਾ ਸਤਿਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗੋ [ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੫.੧੯੪] ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਸੰਯੋਗਰਸ੍ਸੋ ਨਾਮ ਬਹੁਲੰ ਲਬ੍ਭਤਿ –

ਅਕ੍ਕਮੋ, ਪਰਕ੍ਕਮੋ, ਅਕ੍ਖਾਤੋ, ਅਞ੍ਞਾ, ਅਞ੍ਞਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੰ, ਅਞ੍ਞਾਤੰ ਭਗਵਾ, ਅਞ੍ਞਾਤੰ ਸੁਗਤ, ਅਤ੍ਥਰਣੰ, ਅਪ੍ਫੋਟੇਤਿ, ਅਲ੍ਲਿਯਤਿ, ਅਚ੍ਛਿਨ੍ਦਤਿ, ਅਸ੍ਸਾਦੋ, ਆਭਸ੍ਸਰੋ, ਪਭਸ੍ਸਰੋ, ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਞ੍ਞਾਣੰ, ਞਾਨਸ੍ਸ ਲਾਭਿਮ੍ਹਿ ਵਸਿਮ੍ਹਿ [ਪਾਰਾ॰ ੨੦੩-੨੦੪]।

ਤਾ, ਤੋਪਚ੍ਚਯੇਸੁਪਿ ਰਸ੍ਸੋ –

ਕਤਞ੍ਞੁਤਾ, ਅਤ੍ਥਞ੍ਞੁਤਾ, ਧਮ੍ਮਞ੍ਞੁਤਾ, ਕਞ੍ਞਤੋ, ਨਦਿਤੋ, ਵਧੁਤੋ।

ਸਮਾਸੇ –

ਇਤ੍ਥਿਪੁਮੰ, ਇਤ੍ਥਿਲਿਙ੍ਗੰ, ਇਤ੍ਥਿਭਾਵੋ, ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਬੁਦ੍ਧੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਇਤਿ ਰਸ੍ਸਰਾਸਿ।

ਦੀਘ, ਰਸ੍ਸਰਾਸਿ ਨਿਟ੍ਠਿਤੋ।

ਵੁਦ੍ਧਿਰਾਸਿ

ਅਥ ਵੁਦ੍ਧਿਸਨ੍ਧਿ ਦੀਪਿਯਤੇ।

੩੬. ਯੁਵਣ੍ਣਾਨਮੇਓ ਲੁਤ੍ਤਾ [ਕ॰ ੧੪; ਰੂ॰ ੧੬; ਨੀ॰ ੩੪]।

ਲੁਤ੍ਤਾ ਪੁਬ੍ਬਸਰਮ੍ਹਾ ਵਾ ਪਰਸਰਮ੍ਹਾ ਵਾ ਸੇਸਾਨੰ ਇਵਣ੍ਣੁਵਣ੍ਣਾਨੰ ਕਮੇਨ ਏ, ਓਆਦੇਸਾ ਹੋਨ੍ਤਿ ਵਾ।

ਪਰਇਵਣ੍ਣੇ –

ਬਨ੍ਧੁਸ੍ਸੇਵ ਸਮਾਗਮੋ, ਅਤੇਵ ਮੇ ਅਚ੍ਛਰਿਯੰ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੧੯੮੮], ਵਾਤੇਰਿਤੰ, ਜਿਨੇਰਿਤੰ।

ਪਰਉਵਣ੍ਣੇ –

ਗਙ੍ਗੋਦਕਂ, ਪਤੁਂ ਵੋਦਕਂ ਕਤ੍ਵਾ [ਚੂਲ਼ਵ॰ ੩੭੬], ਸਙ੍ਖਜਂ [ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੭੫੪] ਨੋਪੇਤਿ ਵੇਦਗੂ [ਮਹਾਨਿ॰ ੬], ਉਦਕੋਮਿਵ ਜਾਤਂ।

ਕ੍ਰਿਯਾਪਦੇਸੁ –

ਵੇਤਿ, ਅਪੇਤਿ, ਉਪੇਤਿ, ਅਪੇਕ੍ਖਾ, ਉਪੇਕ੍ਖਾ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਪੁਬ੍ਬਇਵਣ੍ਣੇ –

ਰਥੇਸਭੋ, ਜਨੇਸਭੋ, ਮੁਨੇਲਯੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ- ਤਤ੍ਥ ਰਥੀਨਂ ਆਸਭੋ ਜੇਟ੍ਠਕੋਤਿ ਰਥੇਸਭੋ, ਰਥੀਨਨ੍ਤਿ ਰਥਵਨ੍ਤਾਨਂ ਰਥਰੁਲ੍ਹਾਨਂ ਯੋਧਾਨਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਜਨੀਨਂ ਆਸਭੋ ਜਨੇਸਭੋ, ਜਨੀਨਨ੍ਤਿ ਜਨਵਨ੍ਤਾਨਂ ਇਸ੍ਸਰਾਨਂ। ਮੁਨੀਨਂ ਆਲਯੋ ਵਿਹਾਰੋ ਮੁਨੇਲਯੋ।

ਪੁਬ੍ਬਉਵਣ੍ਣੇ –

ਸੁਨ੍ਹੁਰਾ ਇਤ੍ਥੀ ਸੋਤ੍ਥਿ, ਸੁਨ੍ਹੁਰੋ ਅਤ੍ਥੋ ਯਸ੍ਸਾਤਿ ਸੋਤ੍ਥਿ, ਰਸ੍ਸਤ੍ਤਂ, ਮਙ੍ਗਲਂ।

ਵੁਦ੍ਧਿਰਾਸਿ ਨਿਟ੍ਠਿਤੋ।

ਆਦੇਸਸਨ੍ਧਿ

ਅਥਾਦੇਸਸਨ੍ਧਿ ਦੀਪਿਯਤੇ।

੩੭. ਯਵਾ ਸਰੇ [ਕ॰ ੧੮, ੧੯, ੨੧, ੪੫; ਨੀ॰ ੪੪, ੪੬, ੪੭, ੫੧, ੫੮]।

ਸਰੇ ਪਰੇ ਇਵਣ੍ਣੁਵਣ੍ਣਾਨਂ ਯ, ਵਾਦੇਸਾ ਹੋਨ੍ਤਿ ਵਾ।

ਇਵਣ੍ਣੇ –

ਪਟਿਸਨ੍ਥਾਰਵੁਤ੍ਯਸ੍ਸ [ਧ॰ ਪ॰ ੩੭੬], ਸਬ੍ਬਾ ਵਿਤ੍ਯਾਨੁਭੂਯਤੇ, ਕ੍ਯਾਹਂ ਅਪਰਜ੍ਝਾਮਿ [ਪਾਰਾ॰ ੩੮੩] – ਇਧ ਪਠਮਂ ਬਿਨ੍ਦੁਲੋਪੋ, ਸੁਤਾ ਚ ਪਣ੍ਡਿਤਾਤ੍ਯਤ੍ਥ, ਸੁਤਾ ਚ ਪਣ੍ਡਿਤਾਤ੍ਯਮ੍ਹਾ [ਜਾ॰ ੨.੨੧.੧੪੯], ਞਾਤੋ ਸੇਨਾਪਤੀਤ੍ਯਾਹਂ [ਜਾ॰ ੨.੨੧.੯੪], ਇਚ੍ਚੇਤਂ ਕੁਸਲਂ [ਪਾਰਾ॰ ੪੧੧], ਇਚ੍ਚਸ੍ਸ ਵਚਨੀਯਂ [ਦੀਘਨਿਕਾਯੇ], ਪਚ੍ਚੁਤ੍ਤਰਿਤ੍ਵਾ, ਪਚ੍ਚਾਹਰਤਿ [ਪਾਰਾ॰ ੩੦੫-੩੦੭], ਪਚ੍ਚੇਤਿ, ਪਚ੍ਚਯੋ, ਅਚ੍ਚੇਤਿ, ਅਚ੍ਚਯੋ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੫੧], ਅਚ੍ਚਾਯਂ ਮਜ੍ਝਿਮੋ ਖਣ੍ਡੋ [ਜਾ॰ ੧.੭.੩੩] – ਅਤਿਰੇਕੋ ਅਯਂ ਮਜ੍ਝਿਮੋ ਖਣ੍ਡੋਤ੍ਯਤ੍ਥੋ, ਅਪੁਚ੍ਚਣ੍ਡਤਾ – ਅਪੁਤਿਅਣ੍ਡਤਾਤ੍ਯਤ੍ਥੋ, ਜਚ੍ਚਨ੍ਧੋ, ਜਚ੍ਚਯਾਨਕੋ, ਜਚ੍ਚੇਲਕੋ, ਅਬ੍ਭੁਗ੍ਗਚ੍ਛਤਿ, ਅਬ੍ਭੇਤਿ, ਅਬ੍ਭੋਕਾਸੋ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੯੧], ਅਜ੍ਝੋਕਾਸੋ ਅਜ੍ਝਾਗਮਾ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਵਾਤ੍ਵੇਵ? ਇਤਿਸ੍ਸ ਮੁਹੁਤ੍ਤਮ੍ਪਿ [ਪਾਚਿ॰ ੪੬੫], ਅਤਿਸਿਗਣੋ, ਅਧੀਰਿਤਂ।

ਏਤ੍ਥ ਚ ਇਚ੍ਚੇਤਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ ਇਮਿਨਾ ਸੁਤ੍ਤੇਨ ਇਤਿ, ਪਤਿ, ਅਤਿਪੁਤਿ, ਜਾਤਿ, ਅਭਿ, ਅਧਿਸਦ੍ਦਾਨਂ ਇਵਣ੍ਣਸ੍ਸ ਯਤ੍ਤਂ, 'ਤਵਗ੍ਗ, ਵਰਣਾਨ'...ਨ੍ਤਿ ਸੁਤ੍ਤੇਨ ਯਮ੍ਹਿ ਤਵਗ੍ਗਸ੍ਸ ਚਤ੍ਤਂ, 'ਵਗ੍ਗ, ਲ, ਸੇਹਿ ਤੇ'ਤਿ ਸੁਤ੍ਤੇਨ ਯਸ੍ਸ ਪੁਬ੍ਬਰੂਪਤ੍ਤਂ, ਅਭਿ, ਅਧਿਸਦ੍ਦੇਸੁ ਪਨ 'ਚਤੁਤ੍ਥਦੁਤਿਯੇਸ੍ਵੇਸ'...ਨ੍ਤਿ ਸੁਤ੍ਤੇਨ ਵਗ੍ਗਚਤੁਤ੍ਥਾਨਂ ਤਤਿਯਤ੍ਤਂ।

ਉਵਣ੍ਣੇ –

ਚਕ੍ਖ੍ਵਾਬਾਧਮਾਗਚ੍ਛਤਿ, ਪਾਤ੍ਵਾਕਾਸਿ [ਮ॰ ਨਿ॰ ੨.੩੦੮], ਵਤ੍ਥ੍ਵੇਤ੍ਥ ਵਿਹਿਤਂ ਨਿਚ੍ਚਂ, ਦ੍ਵਾਕਾਰੋ [ਮਹਾਵ॰ ੯], ਮਧ੍ਵਾਸਵੋ [ਪਾਚਿ॰ ੩੨੮], ਅਨ੍ਵਯੋ, ਅਨ੍ਵੇਤਿ, ਸ੍ਵਾਕ੍ਖਾਤੋ [ਮਹਾਵ॰ ੨੬, ੬੨], ਸ੍ਵਾਕਾਰੋ [ਮਹਾਵ॰ ੯], ਬਹ੍ਵਾਬਾਧੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

੩੮. ਏਓਨਂ [ਕ॰ ੧੭, ੧੮; ਰੂ॰ ੧੯, ੨੦; ਨੀ॰ ੪੩, ੪੪]।

ਸਰੇ ਪਰੇ ਏ, ਓਨਂ ਯ, ਵਾਦੇਸੋ ਹੋਤਿ ਵਾ।

ਕ੍ਯਸ੍ਸ ਬ੍ਯਪਥਯੋ ਅਸ੍ਸੁ [ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੯੬੭], ਕ੍ਯਸ੍ਸੁ ਇਧ ਗੋਚਰਾ [ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੯੬੭] -ਕੇ+ਅਸ੍ਸ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ, ਬ੍ਯਪਥਯੋਤਿ ਵਚਨਪਥਾ, ਯਥਾ ਨਾਮਂ ਤਥਾ ਝਸ੍ਸ-ਚੇ+ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਛੇਦੋ, ਤ੍ਯਾਹਂ ਏਵਂ ਵਦੇਯ੍ਯਂ [ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੩੦], ਤ੍ਯਸ੍ਸ ਪਹੀਨਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਪੁਤ੍ਤੋ ਤ੍ਯਾਹਂ ਮਹਾਰਾਜ [ਜਾ॰ ੧.੧.੭], ਪਬ੍ਬਤ੍ਯਾਹਂ ਗਨ੍ਧਮਾਦਨੇ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੩੯੭], ਅਧਿਗਤੋ ਖੋ ਮ੍ਯਾਯਂ ਧਮ੍ਮੋ [ਮਹਾਵ॰ ੭], ਯ੍ਯਸ੍ਸ ਵਿਪ੍ਪਟਿਸਾਰਜਾ, ਯ੍ਯਸ੍ਸ ਤੇ ਹੋਨ੍ਤਿ ਅਨਤ੍ਥਕਾਮਾ, ਯ੍ਯਸ੍ਸੁ ਮਞ੍ਞਾਮਿ ਸਮਣੇ-ਏਤ੍ਥ ਚ ਅਵਿਸਿਟ੍ਠੇਪਿ ਵਚਨਸਦ੍ਦੇ ਯੇ+ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਪਦਚ੍ਛੇਦਬੁਦ੍ਧਿਸੁਖਤ੍ਥਂ 'ਯ੍ਯਸ੍ਸਾ'ਤਿ ਪੋਤ੍ਥਕਾਰੋਪਨਂ ਯੁਜ੍ਜਤਿਯੇਵ, ਯਥਾ ਤਂ? 'ਯਦਾਸ੍ਸ ਸੀਲਂ ਪਞ੍ਞਞ੍ਚ' [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੧੪੭੪] ਇਚ੍ਚਾਦੀਸੁ ਵਿਯ, ਕ੍ਵਤ੍ਥੋਸਿ ਜੀਵਿਤੇਨ ਮੇ, ਯਾਵਤਕ੍ਵਸ੍ਸ ਕਾਯੋ, ਤਾਵਤਕ੍ਵਸ੍ਸ ਬ੍ਯਾਮੋ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੩੫], ਅਥ ਖ੍ਵਸ੍ਸ, ਅਤ੍ਥਿ ਖ੍ਵੇਤਂ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਯਤ੍ਵਾਧਿਕਰਣਂ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੧੩], ਯ੍ਵਾਹਂ, ਸ੍ਵਾਹਂ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਵਾਤ੍ਵੇਵ? ਸੋ ਅਹਂ ਵਿਚਰਿਸ੍ਸਾਮਿ [ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੧੯੪], ਸੋ ਅਹਂ ਭਨ੍ਤੇ।

੩੯. ਯੁਵਣ੍ਣਾਨਮਿਯਙ੍ਵਙ [ਮੋਗ॰ ੫-੧੩੬ (ਯੁਵਣ੍ਣਾਨ ਮਿਯ ਙੁ ਵ ਙ ਸਰੇ)]।

ਸਰੇ ਪਰੇ ਇਵਣ੍ਣੁਵਣ੍ਣਨ੍ਤਾਨਂ ਪਦਾਨਂ ਇਯਙ, ਉਵਙਾਦੇਸਾ ਹੋਨ੍ਤਿ ਵਾ। ਙਾਨੁਬਨ੍ਧੋ ਅਨ੍ਤਾਦੇਸਤ੍ਥੋ। ਏਵਂ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ।

ਇਧ ਏਕੇਕਸ੍ਸ ਪਦਸ੍ਸ ਰੂਪਦ੍ਵਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤੇ।

ਇਵਣ੍ਣੇ –

ਤਿਯਨ੍ਤਂ ਤ੍ਯਨ੍ਤਂ – ਤਤ੍ਥ ਤਿਯਨ੍ਤਨ੍ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਸੁਤ੍ਤੇਨ ਸਿਦ੍ਧਂ, ਤ੍ਯਨ੍ਤਨ੍ਤਿ 'ਯਵਾ ਸਰੇ'ਤਿ ਸੁਤ੍ਤੇਨ। ਏਵਂ ਸੇਸੇਸੁ। ਅਗ੍ਗਿਯਾਗਾਰੇ ਅਗ੍ਯਾਗਾਰੇ, ਚਤੁਤ੍ਥਿਯਤ੍ਥੇ [ਮਹਾਵ॰ ੩੭] ਚਤੁਤ੍ਥ੍ਯਤ੍ਥੇ, ਪਞ੍ਚਮਿਯਤ੍ਥੇ ਪਞ੍ਚਮ੍ਯਤ੍ਥੇ, ਪਥਵਿਯਾਕਾਸੋ ਪਥਬ੍ਯਾਕਾਸੋ, ਵਿਯਞ੍ਜਨਂ ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਂ, ਵਿਯਾਕਤੋ ਬ੍ਯਾਕਤੋ, ਵਿਯਾਕਂਸੁ ਬ੍ਯਾਕਂਸੁ, ਵਿਯਤ੍ਤੋ ਬ੍ਯਤ੍ਤੋ, ਵਿਯੂਲ੍ਹੋ ਬ੍ਯੂਲ੍ਹੋ, ਧਮ੍ਮਂ ਅਧਿਯੇਤਿ ਅਜ੍ਝੇਤਿ, ਪਤਿਯੇਤਿ ਪਚ੍ਚੇਤਿ ਪਤ੍ਯੁਯਾਯਤਿ ਵਾ, ਪਰਿਯਙ੍ਕੋ ਪਲ੍ਲਙ੍ਕੋ, ਵਿਪਰਿਯਾਸੋ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ, ਇਧ ਏਕਰੂਪਂ ਹੋਤਿ – ਪਰਿਯਤ੍ਤਿ, ਪਰਿਯਤ੍ਤੋ, ਪਰਿਯਾਯੋ, ਪਲ੍ਲਙ੍ਕੋਇਚ੍ਚਾਦੀਸੁ ਪਰਿਸਦ੍ਦੇ ਰਸ੍ਸ ਲਤ੍ਤਂ ਕਤ੍ਵਾ ਇਸ੍ਸ 'ਯਵਾ ਸਰੇ'ਤਿ ਯਤ੍ਤੇ ਕਤੇ ਯਸ੍ਸ ਪੁਬ੍ਬਰੂਪਤ੍ਤਂ।

ਉਵਣ੍ਣੇ –

ਭਿਕ੍ਖੁਵਾਸਨੇ, ਸਯਮ੍ਭੁਵਾਸਨੇ, ਇਧਪਿ ਰੂਪਦ੍ਵਯਂ ਲਬ੍ਭਤਿ – ਦੁਵਙ੍ਗਿਕਂ=ਦ੍ਵਙ੍ਗਿਕਂ, ਭੁਵਾਦਿਗਣੋ=ਭ੍ਵਾਦਿਗਣੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

੪੦. ਵਿਤਿਸ੍ਸੇਵੇ ਵਾ [ਰੂ॰ ੩੩ (ਪਿਟ੍ਠੇ)]।

ਏਵਸਦ੍ਦੇ ਪਰੇ ਇਤਿਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਇ-ਕਾਰਸ੍ਸ ਵੋ ਹੋਤਿ ਵਾ।

ਇਤ੍ਵੇਵ ਚੋਰੋ ਅਙ੍ਗੁਲਿਮਾਲੋ, ਸਮੁਦ੍ਦੋਤ੍ਵੇਵ ਸਙ੍ਖ੍ਯਂ [ਉਦਾ॰ ੪੫] ਗਚ੍ਛਤਿ, ਮਹਾਉਦਕਕ੍ਖਨ੍ਧੋਤ੍ਵੇਵ ਸਙ੍ਖ੍ਯਂ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਮਹਾਸਮ੍ਮਤੋਤ੍ਵੇਵ ਪਠਮਂ ਅਕ੍ਖਰਂ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਂ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੧੩੧], ਇਸਿਗਿਲਿਤ੍ਵੇਵ ਸਮਞ੍ਞਾ ਅਹੋਸਿ [ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੧੩੩]।

ਵਾਤਿ ਕਿਂ? ਇਚ੍ਚੇਵਤ੍ਥੋ, ਸਮੁਦ੍ਦੋਤੇਵ ਸਙ੍ਖ੍ਯਂ ਗਚ੍ਛਤਿ।

ਸੁਤ੍ਤਵਿਭਤ੍ਤੇਨ ਏਵਸਦ੍ਦੇ ਪਰੇ ਅਞ੍ਞਤਿ-ਕਾਰਸ੍ਸ ਵਤ੍ਤਂ। ਵਿਲਪਤ੍ਵੇਵ ਸੋ ਦਿਜੋ [ਜਾ॰ ੧.੬.੧੦੩], ਅਨੁਸੇਤ੍ਵੇਵਸ੍ਸ ਕਾਮਰਾਗੋ, ਅਨੁਸੇਤ੍ਵੇਵਸ੍ਸ ਰੂਪਰਾਗੋ – ਅਨੁਸੇਤਿ+ਏਵ+ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਛੇਦੋ, ਹੋਤ੍ਵੇਵ ਕਾਰਿਯਸਨ੍ਨਿਟ੍ਠਾਨਂ, ਹੋਤੇਵ ਵਾ।

੪੧. ਏਓਨਮ ਵਣ੍ਣੇ [ਕ॰ ੨੭; ਰੂ ੩੯; ਨੀ॰ ੬੬, ੧੬੩-੪]।

ਸਰਬਜਞ੍ਜਨਭੂਤੇ ਵਣ੍ਣੇ ਪਰੇ ਏ, ਓਨਂ ਅਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ ਵਾ। ਤਤ੍ਥ ਏਸ੍ਸ ਅਤ੍ਤਂ ਯੇਭੁਯ੍ਯੇਨ ਮ, ਦਾਗਮੇਸ੍ਵੇਵ ਹੋਤਿ।

ਅਕਰਮ੍ਹਸ ਤੇ ਕਿਚ੍ਚਂ [ਜਾ॰ ੧.੪.੨੯] – ਅਕਰਮ੍ਹਸੇਤਜ੍ਜਤ੍ਥੋ, ਦਿਸ੍ਵਾ ਯਾਚਕਮਾਗਤੇ [ਜਾ॰ ੧.੭.੫੮; ੨.੨੨.੨੨੬੧], ਦਿਸ੍ਵਾ ਪਣ੍ਡਿਤਮਾਗਤੇ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੭੮੩], ਯਮਾਹੁ ਨਤ੍ਥਿ ਵੀਰਿਯਨ੍ਤਿ [ਜਾ॰ ੨.੧੮.੧੬੨] – ਯੇ+ਆਹੁਤਜ੍ਜਤ੍ਥੋ। ਕਦਸ੍ਸੁ – ਕੇ+ਅਸ੍ਸੁ, ਯਦੇਵ ਤੇ ਜਾਤਿਨਿਸ੍ਸਿਤਾ, ਤਦੇਵ ਤੇ ਜਰਾਨਿਸ੍ਸਿਤਾਯੇ+ਏਵ, ਤੇ+ਏਵਾਤਿ ਛੇਦੋ, ਸ੍ਵੇ ਭਵੋ ਸ੍ਵਾਤਨਂ [ਪਾਰਾ॰ ੨੨] – ਬਜਞ੍ਜਨੇ ਦੀਘੋ।

ਓਮ੍ਹਿ –

ਸ ਸੀਲਵਾ [ਧ॰ ਪ॰ ੮੪], ਸ ਪਞ੍ਞਵਾ, ਸ ਵੇ ਕਾਸਾਵਮਰਹਤਿ [ਧ॰ ਪ॰ ੧੦], ਏਸ ਅਤ੍ਥੋ, ਏਸ ਧਮ੍ਮੋ [ਧ॰ ਪ॰ ੫], ਦਿਨ੍ਨਮਾਸਿ ਜਨਿਨ੍ਦੇਨ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੨੧੬੧ (ਦਿਨ੍ਨਮ੍ਹਾਤਿ ਜਨਿਨ੍ਦੇਨ)] – ਦਿਨ੍ਨੋ+ਆਸੀਤਿ ਛੇਦੋ, ਮਗ੍ਗਮਤ੍ਥਿ [ਵਿਭ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧੯੯] – ਮਗ੍ਗੋ+ਅਤ੍ਥਿ, ਅਗ੍ਗਮਕ੍ਖਾਯਤਿ [ਅ॰ ਨਿ॰ ੧.੪੭], ਪਚ੍ਚਯਾਕਾਰਮੇਵ ਚ [ਵਿਭ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੨੨੫], ਸਙ੍ਘੋ ਪਬ੍ਬਤਮਿਵ, ਸਦ੍ਦੋ ਚਿਚ੍ਚਿਟਮਿਵ, ਹਿਯ੍ਯੋ ਭਵੋ ਹਿਯ੍ਯਤ੍ਤਨਂ, ਪਾਤੋ ਅਸਨਂ ਪਾਤਰਾਸੋ, ਪਾਤਮਨੁਸਿਟ੍ਠੋ, ਕਕੁਸਨ੍ਧ ਕੋਣਾਗਮਨੋ, ਥੇਰ ਵਾਦਾਨਮੁਤ੍ਤਮੋ – ਕਕੁਸਨ੍ਧੋਤਿ ਚ ਥੇਰੋਤਿ ਚ ਛੇਦੋ, ਥੇਰਵਾਦੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਸੁਤ੍ਤਵਿਭਤ੍ਤੇਨ ਅਨਿਮਿਤ੍ਤੇਪਿ ਹੋਤਿ। ਤੁਵਞ੍ਞ ਧਨੁਸੇਖ ਚ [ਜਾ॰ ੧.੧੬.੨੩੯], ਪਚ੍ਚਯਮਹਾਪਦੇਸੋ ਹੇਸ, ਏਕਕੋਟ੍ਠਾਸੋ ਏਸ, ਅਭਿਲਾਪਮਤ੍ਤਭੇਦੋ ਏਸ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

੪੨. ਗੋਸ੍ਸਾਵਙ [ਕ॰ ੨੨, ੭੮; ਰੂ॰ ੨੮; ਨੀ॰ ੫੨, ੨੨੯]।

ਸਰੇ ਪਰੇ ਗੋਸ੍ਸ ਅਨ੍ਤਸ੍ਸ ਅਵਙ ਹੋਤਿ।

ਗੋ ਚ ਅਸ੍ਸੋ ਚ ਗਵਾਸ੍ਸਂ।

ਸੁਤ੍ਤਵਿਭਤ੍ਤੇਨ ਬਜਞ੍ਜਨੇਪਿ। ਸਗਵਚਣ੍ਡੋ [ਅ॰ ਨਿ॰ ੪.੧੦੮], ਪਰਗਵਚਣ੍ਡੋ।

ਅਪ੍ਪਵਿਯਾਨਮੁਚ੍ਚਤੇ।

ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਅਵਣ੍ਣਸ੍ਸ ਉਤ੍ਤਂ, ਓਤ੍ਤਞ੍ਞ –

ਪੁਥੁਜ੍ਜਨੋ, ਪੁਥੁਭੂਤੋ-ਪੁਥੂਤਿ ਵਾ ਏਕੋ ਪਾਟਿਪਦਿਕੋ, ਪੁਥੁਨਾ ਪੁਥੁਨੀਤਿਪਿ ਦਿਸ੍ਸਤਿ, ਅਪੇਕ੍ਖਿਯਾਨੋ ਅਪੇਕ੍ਖਿਯਾਨਅਪੇਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾਤ੍ਥੋ। ਏਵਂ ਅਨੁਮੋਦਿਯਾਨੋ, ਮਰੀਚਿਕੂਪਮਂ ਅਭਿਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਾਨੋ, ਮਾ ਮਂ ਪਿਸਾਚਾ ਖਾਦਨ੍ਤੁ, ਜੀਵ ਤ੍ਵਂ ਸਰਦੋਸਤਂ [ਜਾ॰ ੧.੨.੯], ਰਤ੍ਤਿਦਿਵੋਵ ਸੋ ਦਿਬ੍ਬੋ, ਮਾਨੁਸਂ ਸਰਦੋਸਤਂ-ਵਸ੍ਸਸਤਨ੍ਤ੍ਵਤ੍ਥੋ, ਅਨੁਯਨ੍ਤਿ ਦਿਸੋਦਿਸਂ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੨੮੧], ਸਮ੍ਪਤਨ੍ਤਿ ਦਿਸੋਦਿਸਂ-ਤਂ ਤਂ ਦਿਸਨ੍ਤ੍ਵਤ੍ਥੋ, ਪਰੋਸਤਂ, ਪਰੋਸਹਸ੍ਸਂ, ਅਞ੍ਞੋਞ੍ਞਂ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਂ, ਪੋਨੋਪੁਞ੍ਞਂ ਪੁਨਪ੍ਪੁਨਂ, ਪੋਨੋਬ੍ਭਵਿਕਾ ਤਣ੍ਹਾ-ਪੁਨੋਤਿ ਵਾ ਏਕੋ ਨਿਪਾਤੋ, ਪੁਨੋ ਤਸ੍ਸ ਮਹੇ ਸਿਨੇ, ਪੁਨੋ ਪਤ੍ਤੁਂ ਗਹੇਤ੍ਵਾਨ, ਨ ਚ ਦਾਨਿ ਪੁਨੋ ਅਤ੍ਥਿ, ਮਮ ਤੁਯ੍ਹਞ੍ਚ ਸਙ੍ਗਮੋ, ਨ ਪੁਨੋ ਅਮਤਾਕਾਰਂ, ਪਸ੍ਸਿਸ੍ਸਾਮਿ ਮੁਖਂ ਤਵ [ਅਪ॰ ਥੇਰੀ ੨.੨.੨੩੫]।

ਇਵਣ੍ਣਸ੍ਸ ਅਤ੍ਤੁਂ, ਉਤ੍ਤੁਂ, ਏਤ੍ਤਞ੍ਚ –

ਤਦਮਿਨਾਪੇਤਂ ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ-ਤਂ ਏਤਂ ਅਤ੍ਥਜਾਤਂ ਇਮਿਨਾ ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ, ਸਕਿਂ ਆਗਚ੍ਛਤਿ ਸੀਲੇਨਾਤਿ ਸਕਦਾਗਾਮੀ, ਇਤ੍ਥਿਯਾ ਭਾਵੋ ਇਤ੍ਥਤ੍ਤਂ, ਏਵ੍ਰੁਮਂ – ਏਵਂ+ਇਮਨ੍ਤਿ ਛੇਦੋ, ਤ੍ਵਂ ਨੋ ਸਤ੍ਥਾ ਮਹਾਮੁਨੇ, ਅਤ੍ਥਧਮ੍ਮਵੁਦ੍ਧਿ ਇਸੇ।

ਉਵਣ੍ਣਸ੍ਸ ਇਤ੍ਤਂ, ਓਤ੍ਤਞ੍ਚ –

ਮਾਤਿਤੋ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੩੦੩], ਪਿਤਿਤੋ, ਮਾਤਿਪਕ੍ਖੋ, ਪਿਤਿਪਕ੍ਖੋ, ਮਾਤਿਯੋ [ਜਾ॰ ੨.੧੯.੧੧੮], ਪਿਤਿਯੋ, ਮਤ੍ਤਿਕਂ ਧਨਂ [ਪਾਰਾ॰ ੩੪], ਪੇਤ੍ਤਿਕਂ ਧਨਂ, ਅਪਿ ਨੋ ਲਚ੍ਛਸਿ, ਕਚ੍ਚਿ ਨੋ ਤੁਮ੍ਹੇ ਯਾਪੇਥ, ਕਥਂ ਨੋ ਤੁਮ੍ਹੇ ਯਾਪੇਥ, ਸੋਤ੍ਤੁਕਾਮਤ੍ਥ ਨੋ ਤੁਮ੍ਹੇ ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਨ ਨੋ ਸਮਂ ਅਤ੍ਥਿ [ਖੁ॰ ਪਾ॰ ੬.੩], ਨ ਹਿ ਨੋ ਸਙ੍ਕਰਨ੍ਤੇਨ [ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੨੭੨], ਨਤ੍ਥਿ ਨੋ ਕੋਚਿ ਪਰਿਯਾਯੋ [ਜਾ॰ ੧.੫.੧੧੦ (ਨ ਹਿ ਨੋ ਕੋਚਿ ਪਰਿਯਾਯੋ)] – ਇਮੇਸੁ ਤੀਸੁ ਨੁਸਦ੍ਦੋ ਏਕਂਸਤ੍ਥੋ, ਸੋਸਿਤੋ ਸੋਤਤ੍ਤੋ ਚੇਵ [ਜਾ॰ ੧.੧.੯੪ ਸੋਤਤ੍ਤੋ ਸੋਸਿਨ੍ਨੋ ਚੇਵ; ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੫੭] – ਸੁਟ੍ਠੁ ਸੀਤਲੋ ਸੁਟ੍ਠੁ ਸਨ੍ਤੁਤ੍ਤੋਤਤ੍ਥੋ, ਜਮ੍ਬੁਨਦਿਯਾ ਜਾਤਂ ਜਮ੍ਬੋਨਦਂ।

ਏਸ੍ਸ ਇਤ੍ਤਂ –

ਓਕਨ੍ਤਾਮਸਿ ਭੂਤਾਨਿ, ਪਬ੍ਬਤਾਨਿ ਵਨਾਨਿ ਚ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੨੧੭੩] – ਅਵਕਨ੍ਤਾਮਸੇਤਤ੍ਥੋ, ਯਂ ਕਰੋਮਸਿ ਬ੍ਰਹ੍ਮੁਨੋ, ਤਦਜ੍ਜ ਤੁਯ੍ਹਂ ਦਸ੍ਸਾਮ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੩੭੦], ਇਧ ਹੇਮਨ੍ਤਗਿਮ੍ਹਿਸੁ [ਧ॰ ਪ॰ ੨੮੬], ਬੁਦ੍ਧਪਚ੍ਚੇਕਬੁਦ੍ਧਿਸੁ, ਚੇਤੇਹਿ ਚੇਤਪੁਤ੍ਤਿਹਿ [ਚਰਿਯਾ॰ ੧.੧੦੬] – ਚੇਤਪੁਤ੍ਤੇਹਿ ਸਦ੍ਧਿਨ੍ਤ੍ਵਤ੍ਥੋ।

ਓਸ੍ਸ ਉਤ੍ਤਂ –

ਮਨੁਞ੍ਞਂ, ਨ ਤੇਨਤ੍ਥਂ ਅਬਨ੍ਧਿਸੁ [ਜਾ॰ ੧.੬.੭] – ਸੋ ਤੇਨ ਵਚਨੇਨ ਅਤ੍ਥਂ ਨ ਅਬਨ੍ਧਿ ਨ ਲਭੀਤਤ੍ਥੋ। ਅਵ੍ਹਾਯਨ੍ਤੁ ਸੁ ਯੁਦ੍ਧੇਨ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੮੭੧] – ਸੋ ਪਹਾਰਵਚਨੇਨ ਮਂ ਅਵ੍ਹਯਨ੍ਤੋਤਤ੍ਥੋ। ਅਪਿ ਨੁ ਹਨੁਕਾ ਸਨ੍ਤਾ [ਜਾ॰ ੧.੧.੧੪੬] – ਨੋ ਹਨੁਕਾ ਏਕਨ੍ਤਂ ਖਿਨ੍ਨਾ ਦੁਕ੍ਖਪਤ੍ਤਾਤਤ੍ਥੋ।

ਵਿਕਾਰਸਨ੍ਧਿਪਿ ਆਦੇਸਸਨ੍ਧਿਰੂਪਤ੍ਤਾ ਇਧ ਸਙ੍ਗਯ੍ਹਤਿ।

ਇਤਿ ਸਰਾਦੇਸਰਾਸਿ।

ਕਵਗ੍ਗਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਵਗ੍ਗਾਵਗ੍ਗਬ੍ਯਞ੍ਜਨਾਨਂ ਆਦੇਸੋ ਦੀਪਿਯਤੇ।

੪੩. ਵਗ੍ਗਲਸੇਹਿ ਤੇ।

ਪਞ੍ਚਵਗ੍ਗੇਹਿ ਚ ਲ, ਸੇਹਿ ਚ ਪਰਸ੍ਸ ਯ-ਕਾਰਸ੍ਸ ਕ੍ਵਚਿ ਤੇ ਏਵ ਵਗ੍ਗ ਲ, ਸਾ ਹੋਨ੍ਤਿ ਵਾ ਯਥਾਕ੍ਕਮਂ, ਯ-ਕਾਰੋ ਪੁਬ੍ਬਰੂਪਤ੍ਤਂ ਆਪਜ੍ਜਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ।

ਨਿਪਚ੍ਚਤੀਤਿ ਨਿਪਕੋ, ਨਿਪਕਸ੍ਸ ਭਾਵੋ ਨੇਪਕ੍ਕਂ, ਵਿਪਾਕੋ ਏਵ ਵੇਪਕ੍ਕਂ, ਵਤ੍ਤੁਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਵਾਕ੍ਕਂ, ਵਾਕ੍ਜਂ ਵਾ। ਪਮੁਖੇ ਸਾਧੁ ਪਾਮੋਕ੍ਖਂ – ਯਸ੍ਸ ਪੁਬ੍ਬਰੂਪਤ੍ਤੇ ਕਤੇ ਆਦਿਦੁਤਿਯਸ੍ਸ ਪਠਮਤ੍ਤਂ, ਸੁਭਗਸ੍ਸ ਭਾਵੋ ਸੋਭਗ੍ਗਂ, ਦੋਭਗ੍ਗਂ, ਭੁਞ੍ਜਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਭੋਗ੍ਗਂ, ਯੁਞ੍ਜਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਯੋਗ੍ਗਂ, ਕੁਕ੍ਕੁਚਭਾਵੋ ਕੁਕ੍ਕੁਚ੍ਚਂ, ਵਤ੍ਤੁਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਵਾਚ੍ਚਂ, ਵੁਚ੍ਚਤੇ, ਪਚ੍ਚਤੇ, ਵਣਿਜਾਨਂ ਕਮ੍ਮਂ ਵਾਣਿਜ੍ਜਂ, ਭੁਞ੍ਜਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਭੋਜ੍ਜਂ, ਯੁਞ੍ਜਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਯੋਜ੍ਜਂ।

੪੪. ਤਵਗ੍ਗਵਰਣਾਨਂ ਯੇ ਚਵਗ੍ਗਬਯਞਾ [ਕ॰ ੨੬੯, ੪੧; ਨੀ॰ ੧੦੪, ੧੦੬, ੧੧੯, ੧੨੧-੫]।

ਆਦੇਸਭੂਤੇ ਵਾ ਵਿਭਤ੍ਤਿਭੂਤੇ ਵਾ ਪਚ੍ਚਯਭੂਤੇ ਵਾ ਯ-ਕਾਰੇ ਪਰੇ ਤਵਗ੍ਗਾਨਂਵ, ਰ, ਣਾਨਞ੍ਚ ਚਵਗ੍ਗ, ਬ, ਯ, ਞਾਦੇਸਾ ਹੋਨ੍ਤਿ ਵਾ ਯਥਾਕ੍ਕਮਂ।

ਪੋਕ੍ਖਰਞ੍ਞੋ, ਪੋਕ੍ਖਰਞ੍ਞਾ, ਪੋਕ੍ਖਰਞ੍ਞਂ, ਸਮਣਸ੍ਸ ਭਾਵੋ ਸਾਮਞ੍ਞਂ, ਏਵਂ ਬ੍ਰਹ੍ਮਞ੍ਞਂ, ਇਚ੍ਚੇਤਂ ਕੁਸਲਂ [ਪਾਰਾ॰ ੪੧੧] ਇਚ੍ਚਾਦੀਨਿ ‘ਯਵਾ ਸਰੇ’ਤਿ ਸੁਤ੍ਤੇ ਉਦਾਹਟਾਨਿ।

ਪਣ੍ਡਿਤਸ੍ਸ ਭਾਵੋ ਪਣ੍ਡਿਚ੍ਚਂ, ਸਨ੍ਤਸ੍ਸ ਭਾਵੋ ਸਚ੍ਚਂ, ਤਥਸ੍ਸ ਭਾਵੋਤਚ੍ਛਂ, ਯਜ੍ਜੇਵਂ-ਯਦਿ+ਏਵਂ, ਨਜ੍ਜੋ, ਨਜ੍ਜਾ, ਨਜ੍ਜਂ, ਸੁਹਦਸ੍ਸ ਭਾਵੋ ਸੋਹਜ੍ਜਂ, ਵਤ੍ਤੁਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਵਜ੍ਜਂ, ਝਾਨਂ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤਿ [ਧ॰ ਸ॰ ੧੬੦], ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਅਜ੍ਝੋਕਾਸੋ, ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗੋ, ਬੋਜ੍ਝਾ, ਬੋਧਿਯਾ ਵਾ, ਬੁਜ੍ਝਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਬੋਜ੍ਝਂ, ਬੁਜ੍ਝਤਿ, ਪੋਨੋਪੁਞ੍ਞਂ, ਥਨਤੋ ਸਮ੍ਭੂਤਂ ਥਞ੍ਞਂ।

ਪਵਗ੍ਗੇ ਯਸ੍ਸ ਪੁਬ੍ਬਰੂਪਂ –

ਵਪ੍ਪਤੇ, ਲੁਪ੍ਪਤੇ, ਅਬ੍ਭੁਗ੍ਗਤੋ, ਅਬ੍ਭੋਕਾਸੋ, ਉਸਭਸ੍ਸ ਭਾਵੋ ਓਸਬ੍ਭਂ, ਲਭਿਯਤੇਤਿ ਲਬ੍ਭਂ, ਲਬ੍ਭਤੇ, ਗਾਮੇ ਹਿਤਂ ਗਮ੍ਮਂ, ਓਪਮ੍ਮਂ, ਸੋਖੁਮ੍ਮਂ, ਆਗਮ੍ਮ, ਉਪਗਮ੍ਮ, ਗਮਿਯਤੇਤਿ ਗਮ੍ਮੋ, ਏਵਂ ਦਮ੍ਮੋ, ਰਮ੍ਮੋ, ਗਮ੍ਮਤੇ, ਰਮ੍ਮਤੇ।

‘ਤਵਗ੍ਗ ਵਰਣਾਨ…’ਨ੍ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਸੁਤ੍ਤੇਨ ਯਮ੍ਹਿ ਰਸ੍ਸ ਯਤ੍ਤਂ –

ਕਯ੍ਯਤੇ ਕਰਿਯਤੇ, ਅਯ੍ਯੋ ਅਰਿਯੋ।

‘ਵਗ੍ਗਲਸੇਹਿ ਤੇ’ਤਿ ਲਤੋ ਯਸ੍ਸ ਪੁਬ੍ਬਰੂਪਂ –

ਪਲ੍ਲਙ੍ਕੋ, ਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ, ਕੋਸਲ੍ਲਂ, ਪਤ੍ਤੁਕਲ੍ਲਂ।

‘ਤਵਗ੍ਗਵਰਣਾਨ…’ਨ੍ਤਿ ਯਮ੍ਹਿ ਵਸ੍ਸ ਬਤ੍ਤਂ –

ਪੁਥਬ੍ਬਜਾ, ਪੁਥਬ੍ਬਜਂ, ਭਾਤੁ ਅਪਚ੍ਚਂ ਭਾਤਬ੍ਬੋ, ਕੋਰਬ੍ਬੋ, ਦਿਵੇ ਭਵਂ ਦਿਬ੍ਬਂ ਦਿਬ੍ਬਂ।

‘ਵਗ੍ਗਲਸੇਹਿ ਤੇ’ਤਿ ਸਤੋ ਯਸ੍ਸ ਪੁਬ੍ਬਰੂਪਂ –

ਰਹਸਿ ਭਵਂ ਰਹਸ੍ਸਂ, ਸੋਮਨਸ੍ਸਂ, ਦੋਮਨਸ੍ਸਂ, ਸੋਵਚਸ੍ਸਂ, ਦੋਵਚਸ੍ਸਂ-ਮਨੋਗਣਤ੍ਤਾ ਮਜ੍ਝੇ ਸਾਗਮੋ, ਭਾਸਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਭਸ੍ਸਂ, ਆਦਿਸ੍ਸ=ਆਦਿਸਿਤ੍ਵਾ, ਉਦ੍ਦਿਸ੍ਸ=ਉਦ੍ਦਿਸਿਤ੍ਵਾ, ਉਪਵਸ੍ਸ=ਉਪਵਸਿਤ੍ਵਾ, ਸਮ੍ਫੁਸ੍ਸ=ਸਮ੍ਫੁਸਿਤ੍ਵਾ, ਤੁਸ੍ਸਤਿ, ਦੁਸ੍ਸਤਿ,

ਨਸ੍ਸਤਿਇਚ੍ਚਾਦਿ।

੪੫. ਤਥਨਰਾਨਂ ਟਠਣਲਾ [ਰੂ॰ ੩ (ਪਿਟ੍ਠੇ)]।

ਤਾਦੀਨਂ ਟਾਦਿਆਦੇਸਾ ਹੋਨ੍ਤਿ ਵ਼ਾ।

ਤਸ੍ਸ ਟਤ੍ਤਂ –

ਪਟਿਹਞ੍ਞਤਿ, ਪਟਗ੍ਗਿ ਦਾਤਬ੍ਬੋ, ਪਟਿਚ੍ਛਨ੍ਨੋ, ਪਟਿਪ੍ਪਨ੍ਨੋ, ਬਜਾਵ਼ਟੋ, ਉਦਾਹਟੋ, ਦੁਕ੍ਕਟਂ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਥਸ੍ਸ ਠਤ੍ਤਂ –

ਪੀਲ਼ਨਟ੍ਠੋ [ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੧.੧੭], ਸਙ੍ਖਤਟ੍ਠੋ [ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੧.੧੭], ਅਟ੍ਠਿਂਕਤ੍ਵ਼ਾ ਸੁਣੇਯ੍ਯ [ਜਾ॰ ੨.੧੭.੯੨], ਅਟ੍ਠਕਥਾ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਨਸ੍ਸ ਣਤ੍ਤਂ –

ਗਾਮਂ ਨੇਤੀਤਿ ਗਾਮਣਿ, ਸੇਨਂ ਨੇਤੀਤਿ ਸੇਨਾਣਿ, ਪਣਿਧਿ, ਪਣਿਧਾਨਂ, ਪਣਿਹਿਤਂ, ਪਣਾਮੋ, ਪਰਿਣਾਮੋ, ਓਣਾਮੋ, ਉਣ੍ਣਾਮੋ, ਕਰਣੀਯਂ, ਕਰਣਂ, ਞਾਣਂ, ਤਾਣਂ, ਪਮਾਣਂ, ਸਰਣਂ, ਗਹਣਂ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਰਸ੍ਸ ਲਤ੍ਤਂ –

ਪਲਿਘੋ, ਪਲਿਬੋਧੋ, ਪਲਿਪਨ੍ਨੋ, ਪਲ੍ਲਙ੍ਕੋ, ਤਲੁਣੋ ਤਰੁਣੋ, ਕਲੁਨਂ ਪਰਿਦੇਵ਼ਯਿ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੨੧੫੧], ਮਹਾਸਾਲੋ, ਅਟ੍ਠਸਾਲਿਨੀ, ਨਯਸਾਲਿਨੀ ਇਚ੍ਚਾਦੀਨਿ।

ਇਦਾਨਿ ਮਹਾਵ਼ੁਤ੍ਤਿਵ਼ਿਧਾਨਮੁਚ੍ਚਤੇ।

ਕਸ੍ਸ ਖਤ੍ਤਂ –

ਨਿਕ੍ਖਮਤਿ, ਨਿਕ੍ਖਨ੍ਤੋ, ਨੇਕ੍ਖਮੋ, ਰਾਜਕਿਚ੍ਚਂ ਕਰੋਤੀਤਿ ਖਤ੍ਤਾ, ਕਤ੍ਤਾ ਵ਼ਾ।

ਦਤ੍ਤਞ੍ਚ –

ਸਦਤ੍ਥਪਸੁਤੋ ਸਿਯਾ [ਧ॰ ਪ॰ ੧੬੬]।

ਯਤ੍ਤਞ੍ਚ –

ਸਯਂ ਰਟ੍ਠਂ ਹਿਤ੍ਵ਼ਾਨ, ਪੁਪ੍ਫਦਾਨਂ ਦਦਾਤੀਤਿ ਪੁਪ੍ਫਦਾਨਿਯੋ ਪੁਪ੍ਫਦਾਨਿਕੋ, ਸਿਪ੍ਪਲਿਵ਼ਨੇ ਵ਼ਸਤੀਤਿ ਸਿਪ੍ਪਲਿਵ਼ਨਿਯੋ ਸਿਪ੍ਪਲਿਵ਼ਨਿਕੋ, ਕੁਮਾਰਿਯਾ ਕੁਮਾਰਿਕਾ।

ਖਸ੍ਸ ਗਤ੍ਤਂ –

ਏਲ਼ਮੂਗੋ ਏਲ਼ਮੂਖੋ।

ਗਸ੍ਸ ਕਤ੍ਤੰ –

ਲੁਜ੍ਜਤੀਤਿ ਲੋਕੋ, ਆਰੋਗ੍ਯੰ ਅਭਿਸਜ੍ਜੇਤੀਤਿ ਭਿਸਕ੍ਕੋ, ਕੁਲੂਪਕੋ ਕੁਲੂਪਗੋ, ਖੀਰੂਪਕੋ ਖੀਰੂਪਗੋ, ਗੀਵੂਪਕੰ ਗੀਵੂਪਗੰ।

ਘਸ੍ਸ ਹਤ੍ਤੰ –

ਸੀਘਜਵਤਾਯ ਸੀਹੋ।

ਚਸ੍ਸ ਛਤ੍ਤੰ –

ਵਿਨਿਚ੍ਛਯੋ, ਅਚ੍ਛਰਿਯੰ, ਮਚ੍ਛਰਿਯੰ, ਰਂਸਿਯੋ ਨਿਚ੍ਛਰਨ੍ਤਿ-ਨਿਗਾਚ੍ਛਨ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਛਸ੍ਸ ਸਤ੍ਤੰ –

ਅਤ੍ਥਿ ਸਾਹਸ੍ਸ ਜੀਵਿਤੰ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੩੧੪] -ਛਾਹੰ+ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਛੇਦੋ, ਸਲ਼ਾਯਤਨੰ।

ਜਸ੍ਸ ਦਤ੍ਤੰ –

ਪਰਸੇਨੰ ਜਿਨਾਤੀਤਿਪਸ੍ਸੇਨਦੀ-ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਸਰਲੋਪੋ, ਰਸ੍ਸ ਪਰਰੂਪੰ।

ਯਤ੍ਤਞ੍ਚ –

ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਜਾਯਤੀਤਿ ਨਿਯੋ, ਨਿਯਕੋ ਵਾ, ਨਿਯੰ ਪੁਤ੍ਤੰ।

ਞਸ੍ਸਣਤ੍ਤੰ –

ਪਣ੍ਣਤ੍ਤਿ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ, ਪਣ੍ਣਾਸੰ ਪਞ੍ਞਾਸੰ। ਪਣ੍ਣਵੀਸਤਿ ਪਞ੍ਞਵੀਸਤਿ।

ਨਤ੍ਤਞ੍ਚ –

ਨਾਮਮਤ੍ਤੰ ਨ ਨਾਯਤਿ, ਅਨਿਮਿਤ੍ਤਾ ਨ ਨਾਯਰੇ [ਵਿਸੁਦ੍ਧਿ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧.੨੨੮] – ਨ ਪਞ੍ਞਾਯਨ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਤਸ੍ਸ ਕਤ੍ਤੰ –

ਨਿਯਕੋ ਨਿਯਤੋ।

ਥਤ੍ਤਞ੍ਚ –

ਨਿਤ੍ਥਿਣ੍ਣੋ, ਨਿਤ੍ਥਰਣੰ, ਨੇਤ੍ਥਾਰੰ।

ਨਤ੍ਤਞ੍ਚ –

ਜਿਨੋ, ਪਿਨੋ, ਲਿਨੋ, ਪਟਿਸਲ੍ਲਿਨੋ, ਪਲ਼ਿਨੋ, ਮਲਿਨੋ, ਸੁਪਿਨੋ, ਪਹੀਨੋ, ਧੁਨੋ, ਪੁਨੋ, ਲੁਨੋ, ਆਹੁਨੰ, ਪਾਹੁਨੰ।

ਦਸ੍ਸ ਡਤ੍ਤਂ –

ਛਵਡਾਹੋ, ਦਿਸਾਡਾਹੋ, ਕਾਯਡਾਹੋ।

ਲ਼ਤ੍ਤਞ੍ਚ –

ਪਰਿਲ਼ਾਹੋ, ਆਗਨ੍ਤੁਵਾ ਛਵਂ ਦਹਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥਾਤਿ ਆਲ਼ਹਨਂ, ਸੁਸਾਨਂ।

ਤਤ੍ਤਞ੍ਚ –

ਸੁਗਤੋ, ਤਥਾਗਤੋ, ਕੁਸਿਤੋ, ਉਦਤਿ ਪਸਵਤੀਤਿ ਉਤੁ।

ਧਸ੍ਸ ਦਤ੍ਤਂ –

ਏਕਮਿਦਾਹਂ ਭਿਕ੍ਖਵੇ ਸਮਯਂ [ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੫੦੧] -ਇਧਾਤਿ ਵਾ ਨਿਪਾਤੋ।

ਹਤ੍ਤਞ੍ਚ –

ਸਾਹੁ ਦਸ੍ਸਨਮਰਿਯਾਨਂ [ਧ॰ ਪ॰ ੨੦੬], ਸਂਹਿਤਂ, ਵਿਹਿਤਂ, ਪਿਹਿਤਂ, ਅਭਿਹਿਤਂ, ਸਨ੍ਨਿਹਿਤਂ, ਪਣਿਹਿਤਂ, ਸਦ੍ਦਹਤਿ, ਵਿਦਹਤਿ, ਪਿਦਹਤਿ।

ਨਸ੍ਸ ਉਤ੍ਤਂ –

ਉਪਞ੍ਞਾਸੋ=ਉਪਨ੍ਯਾਸੋ, ਞਾਯੋ=ਨ੍ਯਾਯੋ-ਨਿਚ੍ਚਂ ਏਤਿ ਫਲਂ ਏਤੇਨਾਤਿ ਞਾਯੋ, ਞੇਯ੍ਯਂ=ਨੇਯ੍ਯਂ।

ਯਤ੍ਤਞ੍ਚ –

ਥੇਨਸ੍ਸ ਕਮ੍ਮਂ ਥੇਯ੍ਯਂ, ਥੇਰਾਧਿਨਨ੍ਤਿ ਥੇਰਾਧੇਯ੍ਯਂ, ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖਂ, ਪਰਾਧੇਯ੍ਯਕਂ ਦੁਕ੍ਖਂ।

ਪਸ੍ਸ ਫਤ੍ਤਂ –

ਨਿਪ੍ਫਜ੍ਜਤਿ, ਨਿਪ੍ਫਤ੍ਤਿ, ਨਿਪ੍ਫਨ੍ਨਂ।

ਬਤ੍ਤਞ੍ਚ –

ਸਮ੍ਬਹੁਲਂ=ਸਮ੍ਪਹੁਲਂ, ਬਹੁਸਨ੍ਤੋ ਨ ਭਰਤਿ [ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੯੮] =ਪਹੁ ਸਨ੍ਤੋ ਨ ਭਰਤਿ।

ਭਸ੍ਸ ਫਤ੍ਤਂ –

ਅਨਨ੍ਤਂ ਸਬ੍ਬਤੋਪਫਂ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੪੯੯]।

ਮਸ੍ਸ ਪਤ੍ਤਂ –

ਚਿਰਪ੍ਪਵ◌ਾਸਿਂ [ਧ॰ ਪ॰ ੨੧੯], ਹਤ੍ਥਿਪ੍ਪਭਿਨ੍ਨਂ [ਧ॰ ਪ॰ ੩੨੬]।

ਯਸ੍ਸ ਵਤ੍ਤਂ –

ਦੀਘਾਵ◌ੁ ਕੁਮਾਰੋ [ਮਹਾਵ॰ ੪੫੯] =ਦੀਘਾਯੁ ਕੁਮਾਰੋ, ਆਯੁਂ ਧਾਰੇਤੀਤਿ ਆਵ◌ੁਧਂ=ਆਯੁਧਂ, ਆਯੁ ਅਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਅਤ੍ਥੇ 'ਆਵ◌ੁਸੋ'ਤਿ ਨਿਪਾਤੋ, ਕਸਾਵ◌ੋ=ਕਸਾਯੋ, ਕਾਸਾਵ◌ਂ=ਕਾਸਾਯਂ, ਸਾਲਿਂ ਲੁਨਾਤੀਤਿ ਸਾਲਿਲਾਯਕੋ, ਤਿਣਲਾਯਕੋ।

ਲਸ੍ਸ ਰਤ੍ਤਂ –

ਨੀਲਂ ਜਲਂ ਏਤ੍ਥਾਤਿ ਨੇਰਞ੍ਜਰਾ, ਜਲਂ ਗਣ੍ਹਿਤੁਂ ਅਲਨ੍ਤਿ ਅਰਞ੍ਜਰੋ, ਸਸ੍ਸਤਂ ਪਰੇਤਿ, ਉਚ੍ਛੇਦਂ ਪਰੇਤਿ-ਪਲੇਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਵਸ੍ਸ ਪਤ੍ਤਂ –

ਪਿਪਾਸਤਿ ਪਿਵ◌ਾਸਤਿ।

ਬਤ੍ਤਞ੍ਚ –

ਬਜਾਕਤੋ, ਬਜਤ੍ਤੋ, ਬਜਞ੍ਜਨਂ, ਸੀਲਬ੍ਬਤਂ, ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ, ਨਿਬ੍ਬੁਤਂ, ਦਿਬ੍ਬਂ, ਦਿਬ੍ਬਤਿ, ਸਿਬ੍ਬਤਿ, ਕੁਬ੍ਬਤਿ, ਕੁਬ੍ਬਨ੍ਤੋ, ਕ੍ਰੁਬ੍ਬਤਿ, ਕ੍ਰੁਬ੍ਬਨ੍ਤੋ, ਅਸੇਵ◌ਿਤਬ੍ਬਤ੍ਤਾ ਵ◌ਾਰੇਤਬ੍ਬੋਤਿ ਬਾਲੋ, ਪਬ੍ਬਜਿਤੋ, ਪਬ੍ਬਜ੍ਜਾ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਸਸ੍ਸ ਛਤ੍ਤਂ –

ਉਚ੍ਛਿਟ੍ਠਂ-ਅਵਸਿਟ੍ਠਨ੍ਤੁਜਤ੍ਥੋ, ''ਦਿਬ੍ਬਾ ਸਦ੍ਦਾ ਨਿਚ੍ਛਰਨ੍ਤਿ, ਰਂਸਿਯੋ [ਵਿ॰ ਵ॰ ??੩੦] ਨਿਚ੍ਛਰਨ੍ਤੀ''ਤਿ ਏਤ੍ਥਾਪਿ ਸਸ੍ਸ ਛਤ੍ਤਂ ਇਚ੍ਛਨ੍ਤਿ।

ਤਤ੍ਤਞ੍ਚ –

ਉਤ੍ਤਿਟ੍ਠਪਤ੍ਤਂ ਉਪਨਾਮੇਨ੍ਤਿ [ਮਹਾਵ॰ ੬੪], ''ਉਤ੍ਤਿਟ੍ਠੇ ਨਪ੍ਪਮਜ੍ਜੇਯ੍ਯਾ'' ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਪਨ ਉਦ੍ਦਿਸ੍ਸ ਤਿਟ੍ਠਨਂ ਉਤ੍ਤਿਟ੍ਠਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ''ਉਦ੍ਦਿਸ੍ਸ ਅਰਿਯਾ ਤਿਟ੍ਠਨ੍ਤਿ, ਏਸਾ ਅਰਿਯਾਨ ਯਾਚਨਾ [ਜਾ॰ ੧.?.੫੯]''ਤਿ ਵ◌ੁਤ੍ਤਂ।

ਹਸ੍ਸ ਘਤ੍ਤਂ –

ਨਿਚ੍ਚਂ ਦਹਤਿ ਏਤ੍ਥਾਤਿ ਨਿਦਾਘੋ, ਲਘੁ ਲਹੁ।

ਲ਼ਸ੍ਸ ਡਤ੍ਤਂ –

ਗਰੁਡੋ ਗਰੁਲ਼ੋ।

ਇਤਿ ਬਜਞ੍ਜਨਾਦੇਸਰਾਸਿ।

ਮਿਸ੍ਸਕਾਦੇਸੋ ਵ◌ੁਚ੍ਚਤੇ।

ਅਵਸ੍ਸ ਉਤ੍ਤੰ –

ਉਦ੍ਧਮ੍ਮੋ, ਉਬ੍ਬਿਨਯੋ, ਉਪ੍ਪਥੋ, ਉਮ੍ਮਗ੍ਗੋ, ਉਵ੍ਵਾ ਅਵ੍ਵਾ, ਉਵ੍ਵਾਤੰ ਅਵ੍ਵਾਤੰ, ਉਜ੍ਝਾਨਸਵ੍ਵੀ।

ਓਤ੍ਤੰ –

ਓਨਦ੍ਧੋ, ਓਕਾਸੋ, ਓਵਾਦੋ, ਓਲੋਕਨੰ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਵਸ੍ਸ ਓਤ੍ਤੰ –

ਉਪੋਸਥੋ – ਉਪਵਸਥੋਤਿ ਠਿਤਿ, ਨੋਨੀਤੰ ਨਵਨੀਤੰ, ਨਿਵਤ੍ਥਕੋਚੋ ਨਿਵਤ੍ਥਕਵਚੋ, ਕੋ ਤੇ ਬਲੰ ਮਹਾਰਾਜ, ਕੋ ਨੁ ਤੇ ਰਥਮਣ੍ਡਲੰ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੧੯੯੦] – ਕ੍ਵਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਕੋ ਤੇ ਦਿਟ੍ਠੋ ਵਾ ਸੁਤੋ ਵਾ, ਵਾਨਰੋ ਧਮ੍ਮਿਕੋ ਇਤਿ, ਕੋ ਨੁਮੇ ਗੋਤਮਸਾਵਕਾ ਗਤਾ-ਕ੍ਵ ਨੁ+ਇਮੇਤਿ ਛੇਦੋ, ਸੋਣ੍ਣੰ ਸੁਵਣ੍ਣੰ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਕੁਸ੍ਸ ਕ੍ਰੁਤ੍ਤੰ –

ਕ੍ਰੁਬ੍ਬਤਿ ਕੁਬ੍ਬਤਿ।

ਤੁਸ੍ਸ ਤ੍ਰੁਤ੍ਤੰ –

ਅਤ੍ਰਜੋ ਪੁਤ੍ਤੋ, ਖੇਤ੍ਰਜੋ ਪੁਤ੍ਤੋ ਅਤ੍ਤਜੋ, ਖੇਤ੍ਤਜੋ, ਗੋਤ੍ਰਭੂ, ਵਤ੍ਰਭੂ, ਚਿਤ੍ਰੰ, ਵਿਚਿਤ੍ਰੰ, ਚਿਤ੍ਤੰ, ਵਿਚਿਤ੍ਤੰ, ਉਤ੍ਰਸ੍ਤਮਿਦੰ ਚਿਤ੍ਤੰ [ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੧.੯੮], ਉਤ੍ਰਾਸੀ ਪਲਾਯੀ [ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੪੯], ਯਾਤ੍ਰਾ ਚ ਮੇ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ [ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੩] ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਦਸ੍ਸ ਦ੍ਰੁਤ੍ਤੰ –

ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯੰ, ਸੁਖੋ ਉਦਯੋ ਯਸ੍ਮਾਤਿ ਸੁਖੁਦ੍ਰਯੰ, ਦੁਕ੍ਖੁਦ੍ਰਯੰ ਕਮ੍ਮੰ [ਮ॰ ਨਿ॰ ੨.੧੦੯], ਪਥਵੀ ਉਨ੍ਦ੍ਰਿਯਜਤਿ [ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੫੮] – ਭਿਜ੍ਜਤੀਤਜਤ੍ਥੋ, ਮਿਤ੍ਤਦ੍ਰੁਬ੍ਭੋ ਮਿਤ੍ਤਦੁਬ੍ਭੋ।

ਦੁਸ੍ਸ ਦ੍ਰੁਤ੍ਤੰ –

ਭਦ੍ਰੰ ਭਦ੍ਦੰ, ਅਸ੍ਸੋ ਭਦ੍ਰੋ [ਧ॰ ਪ॰ ੧੪੩], ਸਦਾ ਭਦ੍ਰਾਨਿ ਪਸ੍ਸਤਿ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੧੫੩], ਸਬ੍ਬੇ ਭਦ੍ਰਾਨਿ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤੁ [ਜਾ॰ ੧.੨.੧੦੫], ਭਦ੍ਰਾਨਿ ਭਦ੍ਰਾਨਿ ਯਾਨਾਨਿ ਯੋਜੇਤ੍ਵਾ, ਲੁਦ੍ਰੰ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੪੩] ਲੁਦ੍ਦੰ।

ਬਸ੍ਸ ਬ੍ਰੁਤ੍ਤੰ –

ਬ੍ਰਹਾਵਨੰ, ਬ੍ਰਹਨ੍ਤੰ ਵਾ ਵਨਪ੍ਪਤਿੰ [ਜਾ॰ ੧.੧.੧੪], ਬ੍ਰਹ੍ਮਾ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ – ਬਾਹਿਤਪਾਪਤ੍ਤਾ ਅਰਹਾ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਬ੍ਰਹ੍ਮੁਨੋ ਅਪਚ੍ਚਨ੍ਤਿ ਜਾਤਿਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ ਵੁਚ੍ਚਤਿ।

ਵ, ਵੀਨੰ ਬਜਤ੍ਤੰ –

ਬਜਯੋ=ਵਯੋ-ਵਿਨਾਸੋਤਜਤ੍ਥੋ, ਕਿਚ੍ਚਾਕਿਚ੍ਚੇਸੁ ਬਜਾਵਟੋ=ਵਾਵਟੋ, ਪਙ੍ਕੇ ਬਜਸਨ੍ਨੋ=ਵਿਸਨ੍ਨੋ, ਬਜਮ੍ਹਿਤੋ=ਵਿਮ੍ਹਿਤੋ, ਬਜਮ੍ਹੰ=ਵਿਮਾਨੰ-ਮਾਨਸ੍ਸ ਮ੍ਹਤ੍ਥੁੰ।

ਕ੍ਖਸ੍ਸ ਚ੍ਛਤ੍ਥੁੰ –

ਅਚ੍ਛਿ=ਅਕ੍ਖਿ, ਸਚ੍ਛਿ=ਸਕ੍ਖਿ-ਸਹ ਅਕ੍ਖਿਨਾ ਵਤ੍ਤੁਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ ਨਿਪਾਤੋ, ਪਚ੍ਚੁਕ੍ਖਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਨਿਬ੍ਬਾਨੰ ਸਚ੍ਛਿਕਰੋਤਿ [ਮਿ॰ ਪ॰ ੫.੩.੧੨], ਮਚ੍ਛਿਕਾ=ਮਕ੍ਖਿਕਾ, ਲਚ੍ਛੀ=ਲਕ੍ਖੀ-ਸਿਰੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਅਕ੍ਖਰਸੰਖਿਤ੍ਤੁੰ ਹੋਤਿ –

ਆਚੇਰੋ ਆਚਰਿਯੋ, ਨ ਮਾਤਾਪਿਤਰਸੰਵਡ੍ਢੋ, ਅਨਾਚੇਰਕੁਲੇ ਵਸੰ [ਜਾ॰ ੧.੧.੯], ਆਚੇਰਮ੍ਹਿ ਸੁਸਿਕ੍ਖਿਤਾ [ਜਾ॰ ੧.੭.੮੨], ਬ੍ਰਹ੍ਮਚੇਰੋ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯੋ, ਤਿਣ੍ਹੰ ਤਿਖਿਣੰ, ਤਣ੍ਹਾ ਤਸਿਣਾ, ਸੁਣ੍ਹਾ ਸੁਣਿਸਾ, ਅਭਿਣ੍ਹੰ ਅਭਿਕ੍ਖਣੰ, ਪਣ੍ਹੋ ਪੁਬ੍ਬਣ੍ਹੋ, ਪਣ੍ਹੇ ਵਜ੍ਝੋ ਮਹੋਸਧੋ [ਜਾ॰ ੧.੧੫.੩੨੪], ਸੁਰਾਮੇਰਯੋ-ਸੁਰਾਮੇਰੇਯਜੋ, ਸੁਰਾਮੇਰੇਯਜਪਾਨਾਨਿ, ਯੋ ਨਰੋ ਅਨੁਯੁਞ੍ਜਤਿ [ਧ॰ ਪ॰ ੨੪੭]। ਕਮ੍ਮਧਾਰਯੋ= ਕਮ੍ਮਧਾਰੇਯਜੋ , ਪਾਟਿਹੀਰੰ ਪਾਟਿਹੇਰੰ ਪਾਟਿਹਾਰਿਯੰ, ਅਚ੍ਛੇਰੰ ਅਚ੍ਛਰਿਯੰ, ਮਚ੍ਛੇਰੰ ਮਚ੍ਛਰੰ ਮਚ੍ਛਰਿਯੰ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਅਕ੍ਖਰਵਡ੍ਢਿਪਿ ਹੋਤਿ –

ਏਕਚ੍ਚਿਯੋ ਏਕਚ੍ਚੇਯਜੋ ਏਕਚ੍ਚੋ, ਮਾਤਿਯੋ ਮਚ੍ਚੋ, ਕਿਚ੍ਚਯੰ ਕਿਚ੍ਚੰ, ਪਣ੍ਡਿਤਿਯੰ ਪਣ੍ਡਿਚ੍ਚੰ, ਸੁਵਾਮਿ ਸਾਮਿ, ਸੁਵਾਮਿਨਿ ਸਾਮਿਨਿ, ਸੁਵਕੇਹਿ ਪੁਤ੍ਤੇਹਿ ਸਕੇਹਿ ਪੁਤ੍ਤੇਹਿ, ਸਤ੍ਤੁਵੋ ਸਤ੍ਤੋ, ਤ੍ਵਞ੍ਞ ਉਤ੍ਤੁਮਸਤ੍ਤੁਵੋ [ਜਾ॰ ੨.੨੧.੭੬], ਏਵੰ ਉਤ੍ਤੁਮਸਤ੍ਤੁਵੋ [ਜਾ॰ ੨.੨੧.੭੯] ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਇਤਿ ਮਿਸ੍ਸਕਾਦੇਸਰਾਸਿ।

ਬਿਨ੍ਦ੍ਵਾਦੇਸੋ ਦੀਪਿਯਤੇ।

੪੬. ਵ**ਗ੍ਗੇ** ਵ**ਗ੍ਗਨ੍ਤੋ** [ਕ॰ ੩੧; ਰੂ॰ ੪੯; ਨੀ॰ ੧੩੮-੯]।

ਵਗ੍ਗਬਜਞ੍ਜਨੇ ਪਰੇ ਨਿਗ੍ਗਹੀਤਸ੍ਸ ਸਕਵਗ੍ਗਨ੍ਤਬਜਞ੍ਜਨਾਦੇਸੋ ਹੋਤਿ ਵਾ।

ਦੀਪਙ੍ਕਰੋ, ਸਙ੍ਖਾਰੋ, ਸਙ੍ਗਹੋ, ਸਞ੍ਚਾਰੋ, ਸਞ੍ਜਾਤੋ, ਸਣ੍ਠਿਤੰ, ਅਤ੍ਤੁਨ੍ਤਪੋ, ਪਰਨ੍ਤਪੋ, ਅਮਤਨ੍ਦੂਦੋ, ਪੁਰਿਨ੍ਦੂਦੋ, ਸਨ੍ਧਿ, ਸਨ੍ਨਿਧਿ, ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿ, ਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ, ਸਮ੍ਭਵੋ, ਸਮ੍ਭਾਰੋ, ਸਮ੍ਭਿਨ੍ਨੋ, ਸਮ੍ਮਤੋ ਇਚ੍ਚਾਦੀਸੁ ਨਿਚ੍ਚੰ, ਤਙ੍ਕਰੋ, ਤੰਕਰੋ ਇਚ੍ਚਾਦੀਸੁ ਅਨਿਚ੍ਚੰ, ਬੁਦ੍ਧੰ ਸਰਣੰ ਗਚ੍ਛਾਮਿ [ਖੁ॰ ਪਾ॰ ੧.ਸਰਣਤ੍ਤਯ], ਨ ਤੰ ਕਮ੍ਮੰ ਕਤੰ ਸਾਧੁ ਇਚ੍ਚਾਦੀਸੁ [ਧ॰ ਪ॰ ੬੭] ਨਤ੍ਥਿ।

ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਵਿਧਾਨਮੁਚ੍ਚਤੇ।

ਵਗ੍ਗਾਵਗ੍ਗੇਸੁ ਬਜਞ੍ਜਨੇਸੁ ਪਰੇਸੁ ਨਿਗ੍ਗਹੀਤੰ ਪਰਰੂਪੰ ਗਚ੍ਛਤਿ –

ਸਕ੍ਕਰੋਤਿ, ਸਕ੍ਕਤੋ, ਸਕ੍ਕਾਰੋ, ਸਕ੍ਕਚ੍ਚੰ, ਤਕ੍ਕਤ੍ਤਾ, ਤਕ੍ਕਰੋ, ਤਕ੍ਖਣੰ ਤਙ੍ਖਣੰ ਤੰ ਖਣੰ, ਤਗ੍ਗਤਿਕੰ ਤੰ ਗਤਿਕੰ, ਤਨ੍ਨਿਨ੍ਨੋ, ਤਪ੍ਪੋਣੋ, ਤਪ੍ਪਬ੍ਭਾਰੋ, ਤਪ੍ਪਧਾਨੋ, ਏਤਪ੍ਪਰਮੋ, ਯਗ੍ਗੁਣੋ ਯੰਗੁਣੋ, ਤਲ੍ਲੇਣਾ, ਮਲ੍ਲੇਣਾ, ਸਲ੍ਲੇਖੋ, ਪਟਿਸਲ੍ਲੀਨੋ, ਤਬ੍ਬਣ੍ਣਨਾ

ਤਂਵਣ੍ਣਨਾ, ਤਸ੍ਸਮੋ ਤਂਸਮੋ, ਇਦਪ੍ਪਚ੍ਚਯਤਾ , ਚਿਰਪ੍ਪਵਾਸਿਂ, ਹਤ੍ਥਿਪ੍ਪਭਿਨ੍ਨਂ ਇਚ੍ਚਾਦਿ। ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਗਣ੍ਠੇ ਏਕਤ੍ਥ ਸਿਦ੍ਧਮ੍ਪਿ ਤਂ ਤਂ ਰੂਪਂ ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥ ਪੁਨਪ੍ਪੁਨਮ੍ਪਿ ਵਿਧਿਯਜਤਿ ਞਾਣਵਿਚਿਤ੍ਤਤ੍ਥਂ।

੪੭. ਮਯਦਾ ਸਰੇ [ਕ॰ ੩੪, ੩੫; ਰੂ॰ ੩੪, ੫੨; ਨੀ॰ ੧੪੨-੫]।

ਸਰੇ ਪਰੇ ਨਿਗ੍ਗਹੀਤਸ੍ਸ ਕ੍ਵਚਿ ਮ, ਯ, ਦਾ ਹੋਨ੍ਤਿ ਵਾ।

ਤਤ੍ਥ ਦਾਦੇਸੋ ਯ, ਤ, ਏਤਸਦ੍ਦੇਹਿ ਨਪੁਂਸਕੇ ਦਿਸ੍ਸਤਿ –

ਯਦਬ੍ਰਵਿ [ਜਾ॰ ੧.੨.੧੪੩], ਤਦਨਿਚ੍ਚਂ [ਮ॰ ਨਿ॰ ੨.੧੯], ਏਤਦਵੋਚ ਸਤ੍ਥਾ [ਸੁ॰ ਨਿ॰ ਦ੍ਵਯਤਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਸੁਤ੍ਤ]।

ਸਮਾਸੇ ਪਨ ਦਾਦੇਸੋ ਤਿਲਿਙ੍ਗੇ ਦਿਸ੍ਸਤਿ –

ਯਦਨਨ੍ਤਰਂ, ਤਦਨਨ੍ਤਰਂ, ਏਤਦਤ੍ਥਾ ਕਥਾ [ਅ॰ ਨਿ॰ ੨.੬੮]। ਏਤਦਤ੍ਥਾ ਮਨ੍ਤਨਾ [ਅ॰ ਨਿ॰ ੨.੬੮] -ਤਤ੍ਥ ਯਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਸ੍ਸ ਵਾ ਯਸ੍ਸ ਪਦਸ੍ਸ ਵਾ ਯਸ੍ਸਾ ਕਥਾਯ ਵਾ ਅਨਨ੍ਤਰਂ ਯਦਨਨ੍ਤਰਂ।

ਕ੍ਵਚਿਤ੍ਵੇਵ? ਯਮੇਤਂ ਵਾਰਿਜਂ ਪੁਪ੍ਫਂ, ਅਦਿਨ੍ਨਂ ਉਪਸਿਙ੍ਘਸਿ [ਜਾ॰ ੧.੬.੧੧੫]।

ਮਾਦੇਸੋ ਯ, ਤ, ਏਤਸਦ੍ਦੇਹਿ ਪੁਮਿਤ੍ਥਿਲਿਙ੍ਗੇਸੁ ਦਿਸ੍ਸਤਿ –

ਯਮਾਹੁ ਦੇਵੇਸੁ ਸੁਜਮ੍ਪਤੀਤਿ [ਜਾ॰ ੧.੧੫.੫੪], ਤਮਤ੍ਥਂ ਪਕਾਸੇਨ੍ਤੋ ਸਤ੍ਥਾ [ਜਾ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧.੨੦.੩੫], ਏਤਮਤ੍ਥਂ ਵਿਦਿਤ੍ਵਾ [ਮਹਾਵ॰ ੨-੩]।

ਅਞ੍ਞਸਦ੍ਦੇਹਿ ਪਨ ਦ੍ਵੇ ਆਦੇਸਾ ਤਿਲਿਙ੍ਗੇ ਦਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ –

ਸਕਦਾਗਾਮੀ, ਏਵਮੇਤਮਭਿਞ੍ਞਾਯ [ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੧੨੨੧] ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਯਾਦੇਸੋ ਇਦਂਸਦ੍ਦੇ ਪਰੇ ਤਸਦ੍ਦਮ੍ਹਾ ਏਵ ਕ੍ਵਚਿ ਦਿਸ੍ਸਤਿ –

ਤਯਿਦਂ ਨ ਸਾਧੁ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੨੭੯], ਤਯਿਦਂ ਨ ਸੁਟ੍ਠੁ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੨੭੯]।

੪੮. ਯੇਵਹਿਸੁ ਞੋ

ਯ , ਏਵ, ਹਿਸਦ੍ਦੇਸੁ ਪਰੇਸੁ ਨਿਗ੍ਗਹੀਤਸ੍ਸ ਞੋ ਹੋਤਿ। ਯਸ੍ਸ ਪੁਬ੍ਬਰੂਪਤ੍ਤਂ।

ਆਨਨ੍ਤਰਿਕਞ੍ਞਮਾਹੁ [ਖੁ॰ ਪਾ॰ ੬.੫] – ਆਨਨ੍ਤਰਿਕਂ + ਯਂ + ਆਹੁਤਿ ਛੇਦੋ, ਯਞ੍ਞਦੇਵ-ਯਂ + ਯਂ + ਏਵ, ਤਞ੍ਞੇਵ ਤਂ+ਏਵ, ਪੁਰਿਸਞ੍ਞੇਵ, ਪਚ੍ਚਤ੍ਤਞ੍ਞੇਵ, ਤਞ੍ਹਿ, ਪੁਰਿਸਞ੍ਹਿ, ਅਤ੍ਥਸਞ੍ਹਿਤੋ ਅਤ੍ਥਸਂਹਿਤੋ, ਧਮ੍ਮਸਞ੍ਹਿਤੋ ਧਮ੍ਮਸਂਹਿਤੋ।

੪੯. ਯੇ ਸਂਸ੍ਸ [ਕ॰ ੩੩; ਰੂ॰ ੫੧; ਨੀ॰ ੧੪੧]।

ਯਮ੍ਹਿ ਪਰੇ ਸਂ ਉਪਸਗ੍ਗਸ੍ਸ ਨਿਗ੍ਗਹੀਤਸ੍ਸ ਞੋ ਹੋਤਿ। ਯਸ੍ਸ ਪੁਬ੍ਬਰੂਪਤ੍ਤਂ।

ਸਵ੍ਵੋਗੋ ਸਂਯੋਗੋ, ਸਵ੍ਵੁਤ੍ਤੋ ਸਂਯੁਤ੍ਤੋ। ਸਂਯੋਜਨਂ ਸਂਯੋਜਨਂ, ਸਵ੍ਵਮੋ ਸਂਯਮੋ, ਸਵ੍ਵਤੋ ਸਂਯਤੋ, ਸਵ੍ਵਮਤਿ ਸਂਯਮਤਿ, ਸਵ੍ਵਾਚਿਕਾ ਸਂਯਾਚਿਕਾ ਕੁਟਿਂ [ਪਾਰਾ॰ ੩੪੮] ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਇਤਿ ਬਿਨ੍ਦਾਦੇਸਰਾਸਿ।

ਆਦੇਸਸਨ੍ਧਿਰਾਸਿ ਨਿਟ੍ਠਿਤੋ।

ਆਗਮਸਨ੍ਧਿ

ਅਥਾਗਮਸਨ੍ਧਿ ਦੀਪਿਯਤੇ।

ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਸਰਾਗਮੋ –

ਅ –

ਪਣ੍ਣਸਾਲਂ ਅਮਾਪੇਤ੍ਵਾ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੧੯੧੩], ਪਣ੍ਣਸਾਲਂ ਅਮਾਪਿਯ [ਜਾ॰ ੧.੧.੧੪੮] – ਮਾਪੇਤ੍ਵਾ ਇਚ੍ਚੇਵਤ੍ਥੋ, ਨ ਚਾਪਿ ਅਪੁਨਪ੍ਪੁਨਂ, ਹਤ੍ਥਿਬੋਨ੍ਦਿਂ ਪਵੇਕ੍ਖਾਮਿ [ਜਾ॰ ੧.੧.੧੪੮] -ਪੁਨਪ੍ਪੁਨਂ ਇਚ੍ਚੇਵਤ੍ਥੋ , ਨਤ੍ਥਿ ਲੋਕੇ ਅਨਾਮਤਂ [ਜਾ॰ ੧.੨.੩੧] – ਅਮਤ ਪੁਬ੍ਬਂ ਠਾਨਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ, ਅਨਵਜ੍ਜਂ, ਅਨਮਤਗ੍ਗੋ, ਜਚ੍ਚਨ੍ਧੋ, ਜਚ੍ਚਬਧਿਰੋ, ਜਚ੍ਚਮੂਗੋ, ਜਚ੍ਚਪਣ੍ਡਕੋ।

ਆ –

ਅਡ੍ਢੇ ਆਜਾਯਰੇ ਕੁਲੇ [ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੪੯], ਮਨੁਸ੍ਸੇਸੁ ਪਚ੍ਚਾਜਾਤੋ, ਆਪੂਰਤਿ ਤਸ੍ਸ ਯਸੋ [ਪਰਿ॰ ੩੯੬]।

ਇ –

ਧਮ੍ਮਿਕਥਂ ਕਤ੍ਵਾ [ਪਾਰਾ॰ ੩੯], ਸਰਨ੍ਤਾ ਸਪਨ੍ਤਿ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤੀਤਿ ਸਰਿਸਪਾ।

ਈ –

ਕਬਲ਼ੀਕਾਰੋ, ਮਨਸੀਕਾਰੋ, ਮਨਸੀਕਰੋਤਿ, ਤਪ੍ਪਾਕਟੀਕਰੋਤਿ, ਦੂਰੀਭੂਤੋ, ਅਬਜਯੀਭਾਵੋ।

ਉ –

ਵਾਤਿਪਰਿਜਿਨਸ੍ਸ ਭਾਵੋ ਵਾਤਿਪਾਰਿਜੁਵ੍ਵਂ, ਏਵਂ ਭੋਗਪਾਰਿਜੁਵ੍ਵਂ- ਪਰਿਜਿਨਸ੍ਸਾਤਿ ਪਰਿਹਾਨਸ੍ਸ, ਪਰਿਕ੍ਖਯਸ੍ਸ।

ਓ –

ਪਰੋਸਤਂ, ਸਰਦੋਸਤਂ, ਦਿਸੋਦਿਸਂ [ਧ॰ ਪ॰ ੪੨] ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

‘ਅਤਿਪ੍ਪਗੋ ਖੋ ਤਾਵ ਪਿਣ੍ਡਾਯ ਚਰਿਤੁ’ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੧] ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਪਾਤੋਤ੍ਥੋ ਪਗੋਸਦ੍ਦੋ ਏਵ।

ਇਤਿ ਸਰਾਗਮਰਾਸਿ।

੫੦. ਵਨਤਰਗਾਚਾਗਮਾ

ਸਰੇ ਪਰੇਵ ਨ, ਤ, ਰ, ਗਾ ਚ ਮ, ਯ, ਦਾ ਚ ਆਗਮਾ ਹੋਨ੍ਤਿ।

ਗੋ, ਤੋ, ਦੋ, ਨੋ, ਮੋ, ਯੋ, ਰੋ, ਵੋ,

ਤਤ੍ਥ ਗੋ –

ਅਰਿਯੇਹਿ ਪੁਥਗੇਵਾਯਂ ਜਨੋਤਿ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨੋ [ਮਹਾਨਿਦ੍ਦੇਸੇ], ਇਧ ਪਨ ਪਗੋਸਦ੍ਦੋ ਏਵ, ਪਗੇਵ ਵੁਤਜਸ੍ਸ, ਪਗੇਵ ਮਨੁਸ੍ਸਿਤ੍ਥਿਯਾਤਿ [ਪਾਰਾ॰ ੫੫]।

ਤੋ –

ਅਜ੍ਜਤਗ੍ਗੇ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੫੦], ਤਸ੍ਮਾਤਿਹ [ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੯], ਕਤਮੋ ਨਾਮ ਸੋ ਰੁਕ੍ਖੋ, ਯਸ੍ਸ ਤੇਵਂ ਗਤਂ ਫਲਂ [ਜਾ॰ ੨.੧੮.੧੦] -ਤੇਵਨ੍ਤਿ ਏਵਂ।

ਦੋ –

ਉਦਗ੍ਗੋ, ਉਦਬ੍ਬਹਿ, ਉਦਪਾਦਿ, ਉਦਯੋ, ਉਦਾਹਟੋ, ਉਦਿਤੋ, ਉਦੀਰਿਤੋ, ਦੁਭਤੋ ਵੁਟ੍ਠਾਨਂ [ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਮਗ੍ਗੇ; ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗੇ], ਦੁਭਯਾਨਿ ਵਿਚੇਯਜ ਪਣ੍ਡਰਾਨਿ [ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੫੩੧], ਤੋਦੇਯਜ, ਕਪ੍ਪਾ ਦੁਭਯੋ [ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੧੧੩੧] – ਦ੍ਵੇ ਇਸਯੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਕਿਞ੍ਚਿਦੇਵ, ਕੋਚਿਦੇਵ, ਕਿਸ੍ਮਿਞ੍ਚਿਦੇਵ, ਯਾਵਦੇਵ, ਤਾਵਦੇਵ, ਵਲੁਤ੍ਤੇ-ਯਾਵਦੇ, ਤਾਵਦੇਤਿ ਸਿਦ੍ਧਂ, ਪੁਨਦੇਵ, ਸਕਿਦੇਵ, ਸਮ੍ਮਦੇਵ-ਦਾਗਮੇ ਰਸ੍ਸੋ, ਸਮ੍ਮਦਕ੍ਖਾਤੋ [ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੫.੧੯੫], ਸਮ੍ਮਦਞ੍ਞਾ ਵਿਮੁਤ੍ਤੋ [ਮ॰ ਨਿ॰ ੨.੨੩੪], ਬਹੁਦੇਵ ਰਤ੍ਤਿਂ [ਅ॰ ਨਿ॰ ੩.੧੦੧], ਅਹੁਦੇਵ ਭਯਂ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੫੯] ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਨੋ –

ਇਤੋ ਨਾਯਤਿ, ਚਿਰਂ ਨਾਯਤਿ, ਕਮ੍ਮੇ ਸਾਧੁ ਕਮ੍ਮਨਿਯਂ ਕਮ੍ਮਞ੍ਞਂ, ਅਤ੍ਤਨੋ ਇਦਂ ਅਤ੍ਤਨਿਯਂ, ਅਦ੍ਧਾਨਂ ਖਮਤੀਤਿ ਅਦ੍ਧਨਿਯਂ, ਲੋਭਸ੍ਸ ਹਿਤਂ ਲੋਭਨਿਯਂ ਲੋਭਨੇਯ੍ਯਂ, ਦੋਸਨਿਯਂ ਦੋਸਨੇਯ੍ਯਂ, ਮੋਹਨਿਯਂ ਮੋਹਨੇਯ੍ਯਂ, ਓਘਨਿਯਂ, ਯੋਗਨਿਯਂ, ਗਨ੍ਥਨਿਯਂ, ਨਿਦ੍ਧੁਨਨਂ, ਨਿਦ੍ਧੁਨਨਕੋ, ਸਞ੍ਜਾਨਨਂ, ਸਞ੍ਜਾਨਨਕੋ, ਸਞ੍ਞਾਪਨਕੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਮੋ –

ਲਹੁਮੇਸ੍ਸਤਿ [ਧ॰ ਪ॰ ੩੬੯], ਗਰੁਮੇਸ੍ਸਤਿ, ਮਗ੍ਗਮਤ੍ਥਿ [ਵਿਭ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧੮੯], ਅਗ੍ਗਮਕ੍ਖਾਯਤਿ [ਅ॰ ਨਿ॰ ੪.੩੪], ਉਰਗਾਮਿਵ [ਜਾ॰ ੧.੭.੩੦], ਅਰਹਤਾਮਿਵ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੩੪੮] ਇਚ੍ਚਾਦੀਨਿ। ਤਥਾ ਕੇਨ ਤੇ ਇਧ ਮਿਜ੍ਝਤਿ [ਪੇ॰ ਵ॰ ੧੮੧], ਰੂਪਾਨਿ ਮਨੁਪਸ੍ਸਤਿ [ਧ॰ ਸ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੫੯੬], ਆਕਾਸੇ ਮਭਿਪੂਜਯੇ, ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਸ੍ਸ [ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੪੦], ਏਕਮੇਕਸ੍ਸ [ਪਾਰਾ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧.੨੩], ਸਮਣਮਚਲੋ [ਅ॰ ਨਿ॰ ੪.੮੭], ਅਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖਾ ਵੇਦਨਾ [ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੪.੨੫੦] ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਯੋ –

ਨਯਿਮਸ੍ਸ ਵਿਜ੍ਜਾ ਮਯਮਤ੍ਥਿ [ਜਾ॰ ੧.੩.੨੫], ਯਥਯਿਦਂ [ਅ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੧-੨੨], ਤਥਯਿਦਂ, ਛਯਿਮੇ ਧਮ੍ਮਾ [ਅ॰ ਨਿ॰ ੬.੧੧], ਨਵਯਿਮੇ ਧਮ੍ਮਾ [ਅ॰ ਨਿ॰ ੯.੯], ਦਸਯਿਮੇ ਧਮ੍ਮਾ [ਅ॰ ਨਿ॰ ੧੦.੧੬], ਮਮਯਿਦਂ, ਸੋਯੇਵ, ਤੇਯੇਵ, ਤਂਯੇਵ ਤਦ੍ਵੇਵ, ਤੇਹਿਯੇਵ, ਤੇਸਂਯੇਵ ਤੇਸਵ੍ਵੇਵ, ਤਸ੍ਮਿਯੇਵ, ਬੁਦ੍ਧੋਯੇਵ, ਬੁਦ੍ਧੇਸੁਯੇਵ, ਬੋਧਿਯਾਯੇਵ ਕਾਰਣਾ [ਚਰਿਯਾ॰ ੧.੬੫], ਹੋਤਿਯੇਵ, ਅਤ੍ਥਿਯੇਵ ਇਚ੍ਚਾਦਿ। ਤਿਯਨ੍ਤੁਂ, ਅਗ੍ਗਿਯਾਗਾਰੇ, ਚਤੁਤ੍ਥੀਯਤ੍ਥੇ ਇਚ੍ਚਾਦੀਨਿ ਇਵਣ੍ਣਨ੍ਤੁਰੂਪਾਨਿ ਯਾਗਮੇਨਾਪਿ ਸਿਜ੍ਝਨ੍ਤਿਯੇਵ।

ਰੋ –

ਨਿਰਨ੍ਤਰਂ, ਨਿਰਤ੍ਥਕਂ, ਨਿਰਾਹਾਰੋ, ਨਿਰਾਬਾਧੋ, ਨਿਰਾਲਯੋ, ਨਿਰਿਨ੍ਧਨੋ ਅਗ੍ਗਿ, ਨਿਰੀਹਕਂ, ਨਿਰੁਦਕਂ, ਨਿਰੁਤ੍ਤਿ, ਨਿਰੁਤ੍ਤਰੋ, ਨਿਰੂਮਿਕਾ ਨਦੀ, ਨਿਰੋਜਂ, ਦੁਰਤਿਕ੍ਕਮੋ, ਦੁਰਭਿਸਮ੍ਭਵੋ, ਦੁਰਾਸਦਾ ਬੁਦ੍ਧਾ [ਅਪ॰ ਥੇਰ ੧.੪੦.੨੭੦], ਦੁਰਾਖ੍ਯਾਤੋ ਧਮ੍ਮੋ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੧੬੬], ਦੁਰਾਗਤਂ, ਦੁਰੁਤ੍ਤਂ ਵਚਨਂ [ਅ॰ ਨਿ॰ ੫.੧੪੦], ਪਾਤੁਰਹੋਸਿ [ਮਹਾਵ॰ ੮], ਪਾਤੁਰਹੁ [ਜਾ॰ ੧.੧੪.੨੦੨], ਪਾਤੁਰਹੇਸੁਂ [ਅ॰ ਨਿ॰ ੩.੭੧], ਪਾਤਰਾਸੋ, ਪੁਨਰੇਤਿ, ਧੀਰਤ੍ਥੁ [ਜਾ॰ ੧.੧.੧੩], ਚਤੁਰਙ੍ਗਿਕਂ ਝਾਨਂ [ਧ॰ ਸ॰ ੧੬੮], ਚਤੁਰਾਰਕ੍ਖਾ, ਚਤੁਰਾਸੀਤਿਸਹਸ੍ਸਾਨਿ, ਚਤੁਰਿਦ੍ਧਿਲਾਭੋ, ਚਤੁਰੋਘਾ, ਵੁਦ੍ਧਿਰੇਸਾ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੫੧], ਪਥਵੀਧਾਤੁਰੇਵੇਸਾ [ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੩੪੮-੩੪੯], ਆਪੋਧਾਤੁਰੇਵੇਸਾ [ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੩੫੦], ਸਬ੍ਭਿਰੇਵ ਸਮਾਸੇਥ, ਨਕ੍ਖਤ੍ਤਰਾਜਾਰਿਵ ਤਾਰਕਾਨਂ, ਵਿਜ੍ਜੁਰਿਵ ਅਬ੍ਭਕੂਟੇ, ਆਰਗ੍ਗੇਰਿਵ, ਉਸਭੋਰਿਵ [ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੨੯], ਯਥਰਿਵ, ਤਥਰਿਵ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੬੩] -ਰਾਗਮੇ ਰਸ੍ਸੋ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਯਥਾ ''ਅਤਿਰਿਵ ਕਲ੍ਲਰੂਪਾ [ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੬੮੮], ਅਤਿਵਿਯ ਲਾਭਗ੍ਗਯਸਗ੍ਗਪਤ੍ਤੋ, ਪਰਂਵਿਯ ਮਤ੍ਤਾਯ'' ਇਚ੍ਚਾਦੀਸੁ ਇਵ, ਵਿਯਸਦ੍ਦਾ ਏਵਤ੍ਥੇ ਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ, ਤਥਾ ''ਯਥਰਿਵ, ਤਥਰਿਵ, ਵਰਮ੍ਹਾਕਂ ਭੁਸਾਮਿਵ [ਜਾ॰ ੧.੩.੧੦੮], ਨੇਤਂ ਅਜ੍ਜਤਨਾਮਿਵ'' ਇਚ੍ਚਾਦੀਸੁ ਇਵਸਦ੍ਦੋ ਏਵਤ੍ਥੇ ਵਤ੍ਤਤਿ।

ਵੋ –

ਦੁਵਙ੍ਗੁਲਂ, ਦੁਵਙ੍ਗਿਕਂ, ਤਿਵਙ੍ਗੁਲਂ, ਤਿਵਙ੍ਗਿਕਂ, ਪਾਗੁਞ੍ਞਵੁਜੁਤਾ, ਵੁਸਿਤਂ, ਵੁਤ੍ਤਂ, ਵੁਚ੍ਚਤੇ, ਆਸਨਾ ਵੁਟ੍ਠਾਤਿ [ਪਾਚਿ॰ ੫੪੭], ਵੁਟ੍ਠਾਨਂ, ਵੁਟ੍ਠਹਿਤ੍ਵਾ, ਭਿਕ੍ਖੁਵਾਸਨੇ, ਪੁਥੁਵਾਸਨੇ, ਸਯਮ੍ਭੁਵਾਸਨੇ ਇਚ੍ਚਾਦੀਨਿ ਉਵਣ੍ਣਨ੍ਤੁਰੂਪਾਨਿ ਵਾਗਮੇਨਾਪਿ ਸਿਜ੍ਝਨ੍ਤਿਯੇਵ।

੫੧. ਛਾ ਲ਼ੋ।

ਸਰੇ ਪਰੇ ਛਮ੍ਹਾ ਲ਼ਾਗਮੋ ਹੋਤਿ।

ਛਲ਼ਙ੍ਗਂ, ਛਲ਼ਾਯਤਨਂ, ਛਲ਼ਾਸੀਤਿਸਹਸ੍ਸਾਨਿ [ਪੇ॰ ਵ॰ ੩੭੪], ਅਤ੍ਥਸ੍ਸ ਦ੍ਵਾਰਾ ਪਮੁਖਾ ਛਲ਼ੇਤੇ [ਜਾ॰ ੧.੧.੮੪], ਛਲ਼ੇਵਾਨੁਸਯਾ ਹੋਨ੍ਤਿ [ਅਭਿਧਮ੍ਮਤ੍ਥਸਙ੍ਗਹ], ਛਲ਼ਭਿਞ੍ਞਾ ਮਹਿਦ੍ਧਿਕਾ [ਬੁ॰ ਵਂ॰ ੩.੫]।

ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਵਿਧਾਨਮੁਚ੍ਚਤੇ।

ਸਰੇ ਪਰੇ ਮਨਾਦੀਹਿ ਸਾਗਮੋ –

ਮਨਸਿਕਾਰੋ, ਮਾਨਸਿਕੋ, ਚੇਤਸਿਕੋ, ਅਬਜਗ੍ਗਮਨਸੋ ਨਰੋ [ਅ॰ ਨਿ॰ ੧.੩੦], ਪੁਤ੍ਤੋ ਜਾਤੋ ਅਚੇਤਸੋ, ਉਰੇ ਭਵੋ ਓਰਸੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਸਰੇ ਪਰੇ ਬਹੁਲਂ ਹਾਗਮੋ –

ਮਾਹੇਵਂ ਆਨਨ੍ਦ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੯੫], ਨੋਹੇਤਂ ਭਨ੍ਤੇ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੮੫-੧੮੬], ਨੋਹਿਦਂ ਭੋ ਗੋਤਮ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੬੩], ਨਹੇਵਂ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੇ [ਕਥਾ॰ ੧], ਹੇਵਂ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੇ, ਹੇਵਂ ਵਦਤਿ, ਉਜੁ ਚ ਸੁਹੁਜੁਚ [ਖੁ॰ ਪਾ॰ ੯.੧], ਸੁਹੁਟ੍ਠਿਤਂ ਸੁਖਣੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਇਤਿ ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਾਗਮਰਾਸਿ।

੫੨. ਨਿਗ੍ਗਹੀਤੰ [ਕ॰ ੩੫; ਰੂ॰ ੨੧ (ਪਿਟ੍ਠੇ); ਨੀ॰ ੫੬]।

ਨਿਗ੍ਗਹੀਤੰ ਕ੍ਵਚਿ ਆਗਤੰ ਹੋਤਿ ਵਾ।

ਉਪਵਸ੍ਸੰ ਖੋ ਪਨ [ਪਾਰਾ॰ ੬੫੩], ਨਵੰ ਪਨ ਭਿਕ੍ਖੁਨਾ ਚੀਵਰਲਾਭੇਨ [ਪਾਚਿ॰ ੩੬੮], ਅਪ੍ਪਮਾਦੋ ਅਮਤੰ ਪਦੰ [ਧ॰ ਪ॰ ੨੧], ਚਕ੍ਖੁੰ ਉਦਪਾਦਿ [ਮਹਾਵ॰ ੧੫], ਅਣੁੰਥੂਲਾਨਿ [ਧ॰ ਪ॰ ੨੬੫], ਕਤ੍ਤਬ੍ਬੰ ਕੁਸਲੰ ਬਹੁੰ [ਧ॰ ਪ॰ ੫੩], ਅਵੰਸਿਰਾ ਪਤਨ੍ਤਿ [ਜਾ॰ ੧.੧੧.੩੫], ਯਦਤ੍ਥੋ, ਤਦਤ੍ਥੋ, ਏਤਦਤ੍ਥੋ, ਤਕ੍ਕਤ੍ਤਾ, ਤਕ੍ਕਰੋ ਇਚ੍ਚਾਦੀਨਿ ਪੁਬ੍ਬੇ ਵੁਤ੍ਤਾਨੇਵ, ਤਥਾ ਤੰਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤੋ, ਤਬ੍ਬੋਹਾਰੋ, ਤਬ੍ਬਹੁਲੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਇਤਿ ਬਿਨ੍ਦ੍ਵਾਗਮਰਾਸਿ।

ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਪਦਾਨੰ ਅਨ੍ਤੇ ਗਤ, ਜਾਤ, ਅਨ੍ਤ ਸਦ੍ਦਾ ਆਗਮਾ ਹੋਨ੍ਤਿ।

ਰੂਪਗਤੰ [ਮ॰ ਨਿ॰ ੨.੧੩੩] ਵੇਦਨਾਗਤੰ [ਮ॰ ਨਿ॰ ੨.੧੩੩], ਸਞ੍ਞਾਗਤੰ [ਮ॰ ਨਿ॰ ੨.੧੩੩], ਗੂਥਗਤੰ [ਮ॰ ਨਿ॰ ੨.੧੧੯], ਮੁਤ੍ਤਗਤੰ [ਮ॰ ਨਿ॰ ੨.੧੧੯], ਦਿਟ੍ਠਿਗਤੰ [ਮਹਾਵ॰ ੬੬], ਅਤ੍ਥਜਾਤੰ [ਪਾਰਾ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧.ਪਠਮਮਹਾਸਙ੍ਗੀਤਿਕਥਾ], ਧਮ੍ਮਜਾਤੰ, ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤੋ [ਕਥਾ॰ ੨੨੬], ਵਨਨ੍ਤੋ, ਸਮ੍ਮਾਕਮ੍ਮਨ੍ਤੋ, ਮਿਚ੍ਛਾਕਮ੍ਮਨ੍ਤੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਆਗਮਸਨ੍ਧਿਰਾਸਿ ਨਿਟ੍ਠਿਤੋ।

ਦ੍ਵਿਭਾਵਸਨ੍ਧਿ

ਅਥ ਦ੍ਵਿਭਾਵਸਨ੍ਧਿ ਦੀਪਿਯਤੇ।

ਦ੍ਵਿਭਾਵੋ ਤਿਵਿਧੋ। ਤਤ੍ਥ ਪਕ੍ਕਮੋ, ਪਰਕ੍ਕਮੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ **ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਦ੍ਵਿਤ੍ਤੰ** ਨਾਮ। ਰੁਕ੍ਖੰ ਰੁਕ੍ਖੰ ਸਿਞ੍ਚਤਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ **ਵਿਭਤ੍ਯਨ੍ਤਪਦਦ੍ਵਿਤ੍ਤੰ** ਨਾਮ। ਤਿਤਿਕ੍ਖਾ, ਤਿਕਿਚ੍ਛਾ, ਜਗਮਾ, ਜਗਮੁ ਇਚ੍ਚਾਦਿ **ਧਾਤੁਪਦਦ੍ਵਿਤ੍ਤੰ** ਨਾਮ।

੫੩. ਸਰਮ੍ਹਾ ਦ੍ਵੇ [ਕ॰ ੨੮; ਰੂ॰ ੪੦; ਨੀ॰ ੬੭]।

ਸਰਮ੍ਹਾ ਪਰਸ੍ਸ ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਸ੍ਸ ਕ੍ਵਚਿ ਦ੍ਵੇ ਰੂਪਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤਿ।

ਤਤ੍ਥ ਸਰਮ੍ਹਾ ਪ, ਪਤਿ, ਪਟੀਨੰ ਪਸ੍ਸ ਦ੍ਵਿਤ੍ਤੰ –

ਅਪ੍ਪਮਾਦੋ, ਇਧਪ੍ਪਮਾਦੋ, ਵਿਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤੋ, ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਧਾਨੰ, ਅਪ੍ਪਤਿਵਤ੍ਤਿਯੰ ਧਮ੍ਮਚਕ੍ਕੰ [ਮਹਾਵ॰ ੧੭], ਸੁਪ੍ਪਤਿਟ੍ਠਿਤੋ, ਅਪ੍ਪਟਿਪੁਗ੍ਗਲੋ, ਵਿਪ੍ਪਟਿਸਾਰੋ, ਸੁਪ੍ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਸਰਮ੍ਹਾਤਿ ਕਿੰ? ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤੋ।

ਕੀ, ਕੁਧ, ਕਮੁ, ਕੁਸ, ਗਹ, ਜੁਤ, ਞਾ, ਸਿ, ਸੁ, ਸਮ੍ਭੁ, ਸਰ, ਸਸ ਇਚ੍ਚਾਦੀਨੰ ਧਾਤੂਨਞ੍ਚ, ਉ, ਦੁ, ਨਿਪੁਬ੍ਬਾਨੰ ਪਦਾਨਞ੍ਚ ਆਦਿਬ੍ਯਞ੍ਜਨਸ੍ਸ ਦ੍ਵਿਤ੍ਤੰ।

ਕੀ –

ਵਿਕ੍ਕਿਨਾਤਿ, ਵਿਕ੍ਕਯੋ, ਧਨਕ੍ਕੀਤੋ।

ਕੁਧ –

ਅਕ੍ਕੁਦ੍ਧੋ, ਅਕ੍ਕੋਧੋ।

ਕਮੁ –

ਅਭਿਕ੍ਕਮਤਿ, ਅਭਿਕ੍ਕਮੋ, ਅਭਿਕ੍ਕਨ੍ਤੋ, ਅਕ੍ਕਮਤਿ, ਅਕ੍ਕਮੋ, ਅਕ੍ਕਨ੍ਤੋ, ਪਰਕ੍ਕਮਤਿ, ਪਰਕ੍ਕਮੋ, ਵਿਕ੍ਕਮਤਿ, ਵਿਕ੍ਕਮੋ, ਓਕ੍ਕਮਤਿ, ਓਕ੍ਕਨ੍ਤੋ।

ਕੁਸ –

ਅਕ੍ਕੋਸਤਿ, ਅਕ੍ਕੋਸੋ।

ਗਹ –

ਪਗ੍ਗਣ੍ਹਾਤਿ, ਪਗ੍ਗਹੋ, ਵਿਗ੍ਗਹੋ, ਪਰਿਗ੍ਗਹੋ, ਅਨੁਗ੍ਗਹੋ।

ਜੁਤ –

ਉਜ੍ਜੋਤਤਿ, ਵਿਜ੍ਜੋਤਤਿ।

ਞਾ –

ਅਞ੍ਞਾ, ਪਞ੍ਞਾ, ਅਭਿਞ੍ਞਾ, ਪਰਿਞ੍ਞਾ, ਵਿਞ੍ਞਾਣੰ, ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਞ੍ਞਾਣੰ, ਰਤ੍ਤਞ੍ਞੂ, ਅਤ੍ਥਞ੍ਞੂ, ਧਮ੍ਮਞ੍ਞੂ।

ਸਿ –

ਅਤਿਸ੍ਸਯੋ, ਭੂਮਸ੍ਸਿਤੋ, ਗੇਹਸ੍ਸਿਤੋ।

ਸੁ –

ਅਪ੍ਪਸ੍ਸੁਤੋ, ਬਹੁਸ੍ਸੁਤੋ, ਵਿਸ੍ਸੁਤੋ, ਅਸ੍ਸਵੋ, ਅਨਸ੍ਸਵੋ।

ਸਮ੍ਭੁ –

ਪਸ੍ਸਮ੍ਭਤਿ, ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿ, ਪਸ੍ਸਦ੍ਧੋ।

ਸਰ –

ਅਨੁਸ੍ਸਰਤਿ, ਅਨੁਸ੍ਸਤਿ, ਅਨੁਸ੍ਸਰੋ।

ਸਸ –

ਅਸ੍ਸਸਤਿ, ਅਸ੍ਸਸਨ੍ਤੋ, ਅਸ੍ਸਾਸੋ, ਪਸ੍ਸਾਸੋ।

ਸਜ –

੧ਿਸ੍ਸਜ੍ਜੇਤਿ, ੧ਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨ੍ਤੋ, ੧ਿਸ੍ਸਗ੍ਗੋ।

ਚਜ –

ਪਰਿਚ੍ਚਜਤਿ, ਪਰਿਚ੍ਚਜਨ੍ਤੋ, ਪਰਿਚ੍ਚਾਗੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਉਪੁਬ੍ਬੇ –

ਉਕ੍ਕੰਸਤਿ, ਉਕ੍ਕੰਸੋ, ਉਗ੍ਗਹੋ, ਉਚ੍ਚਾਰੇਤਿ, ਉਚ੍ਚਾਰੋ, ਉਚ੍ਚਯੋ, ਸਮੁਚ੍ਚਯੋ, ਉਜ੍ਜਲੋ, ਸਮੁਜ੍ਜਲੋ, ਉਣ੍ਣਮਤਿ, ਉਤ੍ਤਰਤਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਦੁਪੁਬ੍ਬੇ –

ਦੁਕ੍ਕਟੰ, ਦੁਕ੍ਕਰੰ, ਦੁਗ੍ਗਤਿ, ਦੁਚ੍ਚਰਿਤੰ, ਦੁਤ੍ਤਰੋ, ਦੁਦ੍ਦਮੋ, ਦੁਨ੍ਨਯੋ, ਦੁਪ੍ਪੋਸੋ, ਦੁਬ੍ਬਲੋ, ਦੁਮ੍ਮਗ੍ਗੋ, ਦੁਲ੍ਲਭੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਨਿਪੁਬ੍ਬੇ –

ਨਿਕ੍ਕਮੋ, ਨਿਕ੍ਖਨ੍ਤੋ, ਨਿਗ੍ਗਤੋ, ਨਿਚ੍ਚੋਰੋ, ਨਿਜ੍ਜਰੋ, ਨਿਦ੍ਦੋਸੋ, ਨਿਪ੍ਪਾਪੋ, ਨਿਮ੍ਮਿਤੋ, ਨਿਮ੍ਮਾਨੋ, ਨਿਯ੍ਯਾਨੰ, ਨਿਲ੍ਲੋਲੋ, ਨਿਬ੍ਬਾਨੰ, ਨਿਸ੍ਸਯੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਤਿਕ, ਤਯ, ਤਿੰਸਾਨੰ ਤਸ੍ਸ ਦ੍੧ਿਤ੍ਤੰ –

ਕੁਸਲਤ੍ਤਿਕੰ, ੧ੇਦਨਤ੍ਤਿਕੰ, ੧ਤ੍ਥੁਤ੍ਤਯੰ, ਰਤਨਤ੍ਤਯੰ, ਦ੍੧ਤ੍ਤਿੰਸੰ, ਤੇਤ੍ਤਿੰਸੰ।

ਚਤੁ , ਛੇਹਿ ਪਰਬ੍ਯਞ੍ਜਨਸ੍ਸ ਦ੍੧ਿਤ੍ਤੰ –

ਚਤੁਬ੍ਬਿਧੰ, ਚਤੁਦ੍ਦਸ, ਚਤੁਦ੍ਦਿਸੰ, ਚਤੁਪ੍ਪਦੰ, ਛਬ੍ਬਿਧੰ, ਛਨ੍ਨ੧ੁਤਿ।

੧ਾ ਤ੍੧ੇ੧? ਚਤੁਸਚ੍ਚੰ, ਛਸਤੰ।

ਸਨ੍ਤਸ੍ਸ ਸਤ੍ਤੇ ਪਰਬ੍ਯਞ੍ਜਨਸ੍ਸ ਨਿਚ੍ਚੰ ਦ੍੧ਿਤ੍ਤੰ –

ਸਜ੍ਜਨੋ, ਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ, ਸਦ੍ਧਮ੍ਮੋ, ਸਨ੍ਤਸ੍ਸ ਭਾ੧ੋ ਸਤ੍ਤਾ, ਸਬ੍ਭਾ੧ੋ।

੧ਸ੍ਸ ਬਤ੍ਤੇ ਬਸ੍ਸ ਦ੍੧ਿਤ੍ਤੰ –

ਸੀਲਬ੍ਬਤਂ, ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ, ਨਿਬ੍ਬੁਤਂ ਇਚ੍ਚਾਦਿ ਪੁਬ੍ਬੇ ਵੁਤ੍ਤਮੇਵ।

ਵਤੁ, ਵਟੁ ਇਚ੍ਚਾਦੀਨਂ ਅਨੁਬਜਞ੍ਜਨਸ੍ਸ ਦ੍ਵਿਤ੍ਤਂ –

ਵਤ੍ਤਤਿ, ਪਵਤ੍ਤਤਿ, ਨਿਵਤ੍ਤਤਿ, ਸਂਵਤ੍ਤਤਿ, ਵਟ੍ਟਤਿ, ਵਿਵਟ੍ਟਤਿ।

ਸਂਮ੍ਹਾ ਅਨੁਨੇ ਨਸ੍ਸ ਦ੍ਵਿਤ੍ਤਂ –

ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ, ਸਮਨ੍ਨਾਹਾਰੋ, ਸਮਨ੍ਨੇਸਤਿ।

ਅਞ੍ਞਤ੍ਰਪਿ –

ਸੀਮਂ ਸਮ੍ਮਨ੍ਨੇਯ੍ਯ [ਮਹਾਵ॰ ੧੩੯], ਸੀਮਂ ਸਮ੍ਮਨ੍ਨਿਤੁਂ [ਮਹਾਵ॰ ੧੩੮], ਸੀਮਂ ਸਮ੍ਮਨ੍ਨਤਿ [ਮਹਾਵ॰ ੧੩੯], ਸਮ੍ਪਟਿਚ੍ਛਨ੍ਨਂ, ਚੀਵਰਚੇਤਾਪਨ੍ਨਂ, ਚਤੁਨ੍ਨਂ, ਪਞ੍ਚਨ੍ਨਂ।

ਇਤਿ ਸਦਿਸਦ੍ਵਿਤ੍ਤਰਾਸਿ।

੫੪. ਚਤੁਤ੍ਥਦੁਤਿਯੇਸ੍ਵੇਸਂ ਤਤਿਯਪਠਮਾ [ਕ॰ ੪੪, ੨੯; ਰੂ॰ ੨੪; ਨੀ॰ ੫੭, ੬੮, ੭੪, ੭੭-੮, ੮੦, ੮੨-੩, ੯੧, ੧੨੨]।

ਵਗ੍ਗੇ ਚਤੁਤ੍ਥ, ਦੁਤਿਯੇਸੁ ਪਰੇਸੁ ਕਮੇਨ ਤਤਿਯ, ਪਠਮਾ ਏਸਂ ਚਤੁਤ੍ਥ, ਦੁਤਿਯਾਨਂ ਦ੍ਵਿਭਾਵਂ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ, ਦੁਤਿਯਭਾਵਂ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। 'ਸਰਮ੍ਹਾ ਦ੍ਵੇ'ਤਿ ਸੁਤ੍ਤੇਨ ਵਾ 'ਵਗ੍ਗਲਸੇਹਿ ਤੇ'ਇਚ੍ਚਾਦੀਹਿ ਵਾ ਦੁਤਿਯ, ਚਤੁਤ੍ਥਾਨਮ੍ਪਿ ਸਦਿਸਤ੍ਤੇ ਜਾਤੇ ਪੁਨ ਇਮਿਨਾ ਸੁਤ੍ਤੇਨ ਆਦਿਦੁਤਿਯਸ੍ਸ ਪਠਮਤ੍ਤਂ, ਆਦਿਚਤੁਤ੍ਥਸ੍ਸ ਤਤਿਯਤ੍ਤਞ੍ਚ ਜਾਤਂ।

ਤਤ੍ਥ ਕਵਗ੍ਗੇ –

ਆਕ੍ਖਾਤਂ, ਪਕ੍ਖਿਤ੍ਤਂ, ਪਕ੍ਖੇਪੋ, ਰੂਪਕ੍ਖਨ੍ਧੋ, ਵੇਦਨਾਕ੍ਖਨ੍ਧੋ, ਧਾਤੁਕ੍ਖੋਭੋ, ਆਯੁਕ੍ਖਯੋ, ਨਕ੍ਖਮਤਿ।

'ਵਗ੍ਗਲਸੇਹਿ ਤੇ'ਤਿ ਸੁਤ੍ਤਵਿਧਾਨੇ –

ਪਮੁਖੇ ਸਾਧੁ ਪਾਮੋਕ੍ਖਂ, ਪਗ੍ਘਰਤਿ, ਉਗ੍ਘੋਸਤਿ, ਨਿਗ੍ਘੋਸੋ।

ਚਵਗ੍ਗੇ –

ਅਚ੍ਛਾਦੇਤਿ, ਅਚ੍ਛਿਨ੍ਦਤਿ-ਸਂਯੋਗੇ ਰਸ੍ਸਤ੍ਤਂ, ਪਚ੍ਛਾਦੇਤਿ, ਪਚ੍ਛਿਨ੍ਦਤਿ, ਸੇਤਚ੍ਛਤ੍ਤਂ, ਰੁਕ੍ਖਚ੍ਛਾਯਾ, ਤਥਸ੍ਸ ਭਾਵੋ ਤਚ੍ਛਂ, ਰਥਸ੍ਸ ਹਿਤਾ ਰਚ੍ਛਾ, ਪਜ੍ਝਾਯਤਿ, ਉਜ੍ਝਾਯਤਿ, ਨਿਜ੍ਝਾਯਤਿ, ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਂ, ਦੁਤਿਯਜ੍ਝਾਨਂ, ਅਜ੍ਝੋਕਾਸੋ, ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗੋ, ਦੁਮ੍ਮੇਧਸ੍ਸ ਭਾਵੋ ਦੁਮ੍ਮੇਜ੍ਝਂ, ਬੁਜ੍ਝਤਿ, ਬੁਜ੍ਝਿਤਬ੍ਬਂ, ਬੋਜ੍ਝਂ, ਪਟਿਵਿਜ੍ਝ, ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਿਯ, ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਿਤ੍ਵਾ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਟਵਗ੍ਗੇ –

ਯਤ੍ਰਟ੍ਠਿਤਂ, ਤਤ੍ਰਟ੍ਠਿਤੋ, ਉਟ੍ਠਿਤੋ, ਨਿਟ੍ਠਿਤੋ, ਥਲਟ੍ਠੋ, ਜਲਟ੍ਠੋ, ਵੁਡ੍ਢੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਤਵਗ੍ਗੇ –

ਸੁਮਨਤ੍ਥੇਰੋ, ਯਸਤ੍ਥੇਰੋ, ਅਵਤ੍ਥਾ, ਅਵਤ੍ਥਾਨਂ, ਵਿਤ੍ਥਾਰੋ, ਅਭਿਤ੍ਥੁਤੋ, ਵਿਤ੍ਥਮ੍ਭਿਤੋ, ਉਦ੍ਧਰਤਿ, ਉਦ੍ਧਰਣਂ, ਉਦ੍ਧਟਂ, ਨਿਦ੍ਧਾਰੇਤਿ, ਨਿਦ੍ਧਾਰਣਂ, ਨਿਦ੍ਧਾਰਿਤਂ, ਨਿਦ੍ਧਨੋ, ਨਿਦ੍ਧੁਤੋ, ਨਿਦ੍ਧੋਤੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਪਵਗ੍ਗੇ –

ਵਿਪ੍ਫਰਤਿ, ਵਿਪ੍ਫਰਣਂ, ਵਿਪ੍ਫਾਰੋ, ਅਪ੍ਫੋਟੇਤਿ, ਮਹਪ੍ਫਲਂ, ਨਿਪ੍ਫਲਂ, ਮਧੁਪ੍ਫਾਣਿਤਂ, ਵਿਬ੍ਭਮਤਿ, ਵਿਬ੍ਭਮੋ, ਉਬ੍ਭਤਂ, ਨਿਬ੍ਭਯਂ, ਦੁਬ੍ਭਰੋ, ਸਬ੍ਭਾਵੋ , ਉਸਭਸ੍ਸ ਭਾਵੋ ਓਸਬ੍ਭਂ, ਲਬ੍ਭਤਿ, ਆਰਬ੍ਭੋ, ਆਰਬ੍ਭ, ਆਰਬ੍ਭਿਤ੍ਵਾ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਇਧਪਿ ਉ, ਦੁ, ਨਿਤੋ ਪਰਪਦਾਨਂ ਆਦਿਬ੍ਯਞ੍ਜਨਸ੍ਸ ਦ੍ਵਿਤ੍ਤਂ ਵਿਸੇਸਤੋ ਇਚ੍ਛਨ੍ਤਿ।

ਇਤਿ ਵਿਸਦਿਸਦ੍ਵਿਤ੍ਤਰਾਸਿ।

੫੫. ਵਿਚ੍ਛਾਭਿਕ੍ਖਞ੍ਞੇਸੁ ਦ੍ਵੇ [ਚਂ॰ ੬.੩-੧; ਪਾ॰ ੮.੧.੧, ੪]।

ਵਿਚ੍ਛਾਯਂ ਅਭਿਕ੍ਖਞ੍ਞੇ ਚ ਅਨੇਕਤ੍ਥਸ੍ਸ ਏਕਪਦਸ੍ਸ ਦ੍ਵੇ ਰੂਪਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਭਿਨ੍ਨੇ ਅਤ੍ਥੇ ਕ੍ਰਿਯਾਯ ਵਾ ਦਬ੍ਬੇਨ ਵਾ ਗੁਣੇਨ ਵਾ ਬ੍ਯਾਪਿਤੁਂ ਇਚ੍ਛਾ **ਵਿਚ੍ਛਾ**। ਪੁਨਪ੍ਪੁਨਕ੍ਰਿਯਾ **ਅਭਿਕ੍ਖਞ੍ਞਂ**।

ਵਿਚ੍ਛਾਯਂ ਤਾਵ –

ਰੁਕ੍ਖਂ ਰੁਕ੍ਖਂ ਸਿਞ੍ਚਤਿ। ਗਾਮੇ ਗਾਮੇ ਸਤਂਕੁਮ੍ਭਾ, ਗਾਮੋ ਗਾਮੋ ਰਮਣਿਯੋ, ਗੇਹੇ ਗੇਹੇ ਇਸ੍ਸਰੋ, ਰਸਂ ਰਸਂ ਭਕ੍ਖਯਤਿ, ਕ੍ਰਿਯਂ ਕ੍ਰਿਯਂ ਆਰਭਤੇ।

ਆਨੁਪੁਬ੍ਬਿਯੇਪਿ ਵਿਚ੍ਛਾਵ ਗਮ੍ਯਤੇ –

ਮੂਲੇ ਮੂਲੇ ਥੂਲਾ, ਅਗ੍ਗੇ ਅਗ੍ਗੇ ਸੁਖੁਮਾ, ਜੇਟ੍ਠਂ ਜੇਟ੍ਠਂ ਅਨੁਪਵੇਸੇਥ, ਇਮੇਸਂ ਦੇਵਸਿਕਂ ਮਾਸਕਂ ਮਾਸਕਂ ਦੇਹਿ, ਮਞ੍ਜੂਸਕਰੁਕ੍ਖੋ ਪੁਪ੍ਫਂ ਪੁਪ੍ਫਂ ਪੁਪ੍ਫਤਿ, ਇਮੇ ਜਨਾ ਪਥਂ ਪਥਂ ਅਚ੍ਚੇਨ੍ਤਿ, ਸਬ੍ਬੇ ਇਮੇ ਅਡ੍ਢਾ, ਕਤਰਾ ਕਤਰਾ ਇਮੇਸਂ ਅਡ੍ਢਤਾ, ਕਤਮਾ ਕਤਮਾ ਇਮੇਸਂ ਅਡ੍ਢਤਾ।

ਅਭਿਕ੍ਖਞ੍ਞੇ –

ਭਤ੍ਤਂ ਪਚਤਿ ਪਚਤਿ, ਅਪੁਞ੍ਞਂ ਪਸਵਤਿ ਪਸਵਤਿ, ਭੁਤ੍ਵਾ ਭੁਤ੍ਵਾ ਨਿਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਪਟਂ ਪਟਂ ਕਰੋਤਿ, ਪਟਪਟਾਯਤਿ, ਏਕਮੇਕਂ, ਏਕਮੇਕਾਨਿ ਇਚ੍ਚਾਦੀਸੁ ਵਿਚ੍ਛਾਸੁ ਪੁਬ੍ਬਪਦੇ ਸ੍ਯਾਦਿਲੋਪੋ।

੫੬. ਸਬ੍ਬਾਦੀਨਂ ਵੀਤਿਹਾਰੇ।

ਅਤਿਕ੍ਕਮ੍ਮ ਹਰਣਂ ਅਤਿਹਾਰੋ, ਨ ਅਤਿਹਾਰੋ ਵੀਤਿਹਾਰੋ, ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਸ੍ਸ ਅਨ੍ਤੋਯੇਵ ਹਰਣਨ੍ਤਿਅਤ੍ਥੋ, ਵੀਤਿਹਾਰਤ੍ਥੇ ਗਮ੍ਯਮਾਨੇ ਸਬ੍ਬਾਦੀਨਂ ਸਬ੍ਬਨਾਮਾਨਂ ਦ੍ਵੇ ਰੂਪਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਪੁਬ੍ਬਸ੍ਸੇਕਸ੍ਸ ਚ ਸ੍ਯਾਦਿਲੋਪੋ।

ਇਮੇ ਦ੍ਵੇ ਜਨਾ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਸ੍ਸ ਉਪਕਾਰਕਾ, ਇਤਰੀਤਰਸ੍ਸ ਉਪਕਾਰਕਾ, ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਂ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਸ੍ਸ ਦੇਨ੍ਤਿ, ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਸ੍ਸ ਅਪੇਨ੍ਤਿ, ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਸ੍ਸ ਧਨਂ, ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞੇ ਨਿਸ੍ਸਿਤਾ।

੫੭. **ਯਾਵਤਾਤਾਵੰ ਸਮ੍ਭਮੇ** [ਚਂ॰ ੬.੩.੧੪; ਪਾ॰ ੮.੧.੧੨; ਯਾਵਬੋਧਂ ਸਮ੍ਭਮੇ (ਬਹੂਸੁ)]।

ਯਂ ਪਰਿਮਾਣਮਸ੍ਸਾਤਿ ਯਾਵੰ। ਤਂ ਪਰਿਮਾਣਮਸ੍ਸਾਤਿ ਤਾਵੰ। ਪੁਨਪ੍ਪੁਨਂ ਭਮਨਂ ਪਵਤ੍ਤਨਂ **ਸਮ੍ਭਮੋ**। ਤੁਰਿਤੇਨ ਵਚੀਪਯੋਗੇਨ ਤਂ ਤਂ ਉਪਾਯਦੀਪਨਂ ਸਮ੍ਭਮੋ, ਆਮੇਡਿਤਮੇਵ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਸਮ੍ਭਮੇ ਗਮ੍ਯਮਾਨੇ ਯਾਵਤਾ ਯਤ੍ਤਕੇਨ ਪਦੇਨ ਸੋ ਅਤ੍ਥੋ ਪਦ੍ਧਾਯਤਿ, ਤਤ੍ਤਕਂ ਪਦਂ ਪਯੁਜ੍ਜਤੇ, ਦ੍ਵਿਕ੍ਖਤ੍ਤੁਂ ਵਾ ਤਿਕ੍ਖਤ੍ਤੁਂ ਵਾ ਤਦੁਤ੍ਤਰਿ ਵਾ ਉਦੀਰਿਯਤੇਤ੍ਯਤ੍ਥੋ। ਯਥਾਬੋਧਂ ਸਮ੍ਭਮੇਤਿਪਿ ਪਾਠੋ, ਸੋਯੇਵਤ੍ਥੋ।

ਭਯੇ, ਕੋਧੇ, ਪਸਂਸਾਯਂ, ਤੁਰਿਤੇ, ਕੋਤੂਹਲੇ’ਚ੍ਛਰੇ।

ਹਾਸੇ, ਸੋਕੇ, ਪਸਾਦੇ ਚ, ਕਰੇ ਆਮੇਡਿਤਂ ਬੁਧੋ।

ਤਤ੍ਥ ਭਯੇ –

ਸਪ੍ਪੋ ਸਪ੍ਪੋ, ਚੋਰੋ ਚੋਰੋ –

ਕੋਧੇ –

ਵਿਜ੍ਝ ਵਿਜ੍ਝ, ਪਹਰ ਪਹਰ।

ਪਸਂਸਾਯਂ –

ਸਾਧੁ ਸਾਧੁ।

ਤੁਰਿਤੇ –

ਗਚ੍ਛ ਗਚ੍ਛ।

ਕੋਤੂਹਲੇ –

ਆਗਚ੍ਛ ਆਗਚ੍ਛ।

ਅਚ੍ਛਰੇ –

ਅਹੋ ਬੁਦ੍ਧੋ ਅਹੋ ਬੁਦ੍ਧੋ।

ਹਾਸੇ –

ਅਭਿਕ੍ਕਮਥ ਵਾਸੇਟ੍ਠਾ ਅਭਿਕ੍ਕਮਥ ਵਾਸੇਟ੍ਠਾ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੨੧੦]।

ਸੋਕੇ –

ਕਹਂ ਏਕਪੁਤ੍ਤਕ ਕਹਂ ਏਕਪੁਤ੍ਤਕ [ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੪.੧੨੦]।

ਪਸਾਦੇ –

ਅਭਿਕ੍ਕਨ੍ਤੰ ਭੋ ਗੋਤਮ ਅਭਿਕ੍ਕਨ੍ਤੰ ਭੋ ਗੋਤਮ [ਮ॰ ਨਿ॰ ੨.੧੦੬] ਇਚ੍ਚਾਦਿ। ਤਿਕ੍ਖਤ੍ਤੁਂਉਦਾਨੰ ਉਦਾਨੇਸਿ ‘‘ਨਮੋ ਤਸ੍ਸ ਭਗਵਤੋ’’ [ਮ॰ ਨਿ॰ ੨.੩੫੭] ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਇਤਿ ਪਦਵਾਕਜਦ੍ਵਿਤ੍ਤੁਰਾਸਿ।

ਦ੍ਵਿਭਾਵਸਨ੍ਧਿਰਾਸਿ ਨਿਟ੍ਠਿਤੋ।

ਵਿਪਲ੍ਲਾਸਸਨ੍ਧਿ

ਅਥ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸਸਨ੍ਧਿ ਦੀਪਿਯਤੇ।

ਪਦਕ੍ਖਰਾਨੰ ਪੁਬ੍ਬਾਪਰਵਿਪਰਿਯਾਯੋ **ਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ**।

੫੮. ਹਸ੍ਸ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ।

ਯਮ੍ਹਿ ਪਰੇ ਹਸ੍ਸ ਪੁਬ੍ਬਾਪਰਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ ਹੋਤਿ ਵਾ।

ਦਯ੍ਹਤਿ, ਸਙ੍ਘਯ੍ਹਤਿ, ਸਨ੍ਨਯ੍ਹਤਿ, ਵੁਯ੍ਹਤਿ, ਦੁਯ੍ਹਤਿ, ਮੁਯ੍ਹਤਿ।

ਵਾਤ੍ਵੇਵ ? ਸਙ੍ਘਹਿਯਤਿ, ਏਵੰ ਸਙ੍ਘਯ੍ਹ ਸਙ੍ਘਹਿਤ੍ਵਾ, ਆਰੁਯ੍ਹ ਆਰੁਹਿਤ੍ਵਾ, ਓਗਾਯ੍ਹ ਓਗਾਹਿਤ੍ਵਾ। ਪਸਯ੍ਹ ਪਸਹਿਤ੍ਵਾ।

੫੯. ਵੇ ਵਾ [ਰੂ॰ ੪੦ (ਪਿਟ੍ਠੇ)]।

ਵਮ੍ਹਿ ਪਰੇ ਹਸ੍ਸ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ ਹੋਤਿ ਵਾ।

ਬਵ੍ਹਾਬਾਧੋ ਬਹ੍ਵਾਬਾਧੋ, ਬਵ੍ਹੇਤ੍ਥ ਨ੍ਹਾਯਤੀ ਜਨੋ [ਉਦਾ॰ ੯] =ਬਹ੍ਵੇਤ੍ਥ ਨ੍ਹਾਯਤੀ ਜਨੋ।

ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਵਿਧਾਨੰ ਵੁਚ੍ਚਤੇ।

ਯ, ਰਾਨੰ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ –

ਕੁਟਿ ਮੇ ਕਯਿਰਤਿ [ਪਾਰਾ॰ ੩੫੮], ਵਚਨੰ ਪਯਿਰੁਦਾਹਾਸਿ, ਗਰੁਂ ਪਯਿਰੁਪਾਸਤਿ, ਵਨ੍ਨਾਮਿ ਤੇ ਅਯਿਜਰੇ ਪਸਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤੋ [ਜਾ॰ ੨.੧੭.੫੪] -ਯਸ੍ਸ ਦ੍ਵਿਤ੍ਤੁਂ।

ਨਿਗ੍ਗਹੀਤਸ੍ਸ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ –

ਨਿਰਯਮ੍ਹਿ ਅਪਚ੍ਚਿਸੁਂ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੬੦], ਤੇ ਮੇ ਅਸ੍ਸੇ ਅਯਾਚਿਸੁਂ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੧੮੬੩]। ਇਮਾ ਗਾਥਾ ਅਭਾਸਿਸੁਂ।

ਸਰਾਨਮ੍ਪਿ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ –

ਹਞ੍ਞਯਜੇਵਾਪਿ ਕੋਚਿ ਨੰ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੧੧੯੩] – ਹਞ੍ਞੇਯਜਾਤਿ ਠਿਤਿ, ਅਮੂਲਮੂਲੰ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ-ਮੂਲਮੂਲੰ ਅਗਨ੍ਤ੍ਵਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਏਵੰ ਪਰਤ੍ਥ। ਅਨੋਕਾਸੰ ਕਾਰਾਪੇਤ੍ਵਾ [ਪਾਰਾ ੩੮੯], ਅਨਿਮਿਤ੍ਤੰ ਕਤ੍ਵਾ, ਸਦ੍ਧੰ ਨ ਭੁਞ੍ਜਤੀਤਿ ਅਸਦ੍ਧਭੋਜਿ, ਦਿਸ੍ਵਾ

ਪਦਮਨੁਤ੍ਤਿਣ੍ਣਂ [ਜਾ॰ ੧.੧.੨੦] – ਉਤ੍ਤਿਣ੍ਣਂ ਅਦਿਸ੍ਵਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਪਦਾਨਮ੍ਪਿ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ –

ਨਵਂ ਪਨ ਭਿਕ੍ਖੁਨਾ ਚੀਵਰਲਾਭੇਨ, ਨਾਗਕਞ੍ਞਾ ਚਰਿਤਂ ਗਣੇਨ [ਜਾ॰ ੧.੧੫.੨੯੮] -ਨਾਗਕਞ੍ਞਾਗਣੇਨ ਚਰਿਤਨ੍ਤਿ ਠਿਤਿ।

ਇਤਿ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸਰਾਸਿ।

੬੦. ਬਹੁਲਂ [ਚਂ॰ ੧.੧.੧੩੦; ਪਾ॰ ੩.੩.੧੧੩]।

ਸਨ੍ਧਿਵਿਧਾਨਂ ਨਾਮ ਬਹੁਲਂ ਹੋਤਿ, ਯੇਭੁਯ੍ਯੇਨ ਹੋਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਅਧਿਕਾਰਸੁਤ੍ਤਂ। ਯਾਵਗਨ੍ਥਪਰਿਯੋਸਾਨਾ ਯੁਤ੍ਤਟ੍ਠਾਨੇਸੁ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ ਵਤ੍ਤਤੇ। ਏਤੇਨ ਸਬ੍ਬਸਦ੍ਦਸੁਤ੍ਤੇਸੁ ਅਨਿਟ੍ਠਨਿਵਤ੍ਤਿ ਚ ਇਟ੍ਠਪਰਿਗ੍ਗਹੋ ਚ ਕਤੋ ਹੋਤਿ।

ਇਤਿ ਨਿਰੁਤ੍ਤਿਦੀਪਨਿਯਾ ਨਾਮ ਮੋਗ੍ਗਲ੍ਲਾਨਦੀਪਨਿਯਂ

ਸਨ੍ਧਿਕਣ੍ਡੋ ਨਿਟ੍ਠਿਤੋ।

੨. ਨਾਮਕਣ੍ਡ

ਵਿਭਤ੍ਤਿਰਾਸਿ

ਅਥ ਲਿਙ੍ਗਮ੍ਹਾ ਸਜਾਦਿਵਿਭਤ੍ਤਿਵਿਧਾਨਂ ਦੀਪਿਯਤੇ।

ਲਿਙ੍ਗਂ, ਨਾਮਂ, ਪਾਟਿਪਦਿਕਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥਤੋ ਏਕਂ, ਦਬ੍ਬਾਭਿਧਾਨਸ੍ਸ ਪੁਰਿਸਾਦਿਕਸ੍ਸ ਪਕਤਿਰੂਪਸ੍ਸੇਤਂ ਨਾਮਂ। ਤਞ੍ਹਿ ਸਤ੍ਤਨ੍ਨਂ ਵਿਭਤ੍ਤੀਨਂ ਵਸੇਨ ਵਿਭਾਗਂ ਪਤ੍ਵਾ ਕਿਞ੍ਚਿ ਵਿਸਦਰੂਪਂ ਹੋਤਿ, ਕਿਞ੍ਚਿ ਅਵਿਸਦਰੂਪਂ, ਕਿਞ੍ਚਿ ਮਜ੍ਝਿਮਰੂਪਨ੍ਤਿ ਏਵਂ ਤਿਵਿਧੇਨ ਲਿਙ੍ਗਰੂਪੇਨ ਯੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ **ਲਿਙ੍ਗ**ਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ।

ਤਦੇਵ ਕਿਞ੍ਚਿ ਸਦ੍ਦਲਿਙ੍ਗਾਨੁਰੂਪਂ, ਕਿਞ੍ਚਿ ਅਤ੍ਥਲਿਙ੍ਗਾਨੁਰੂਪਞ੍ਚ ਪਰਿਣਮਨ੍ਤਂ ਪਵਤ੍ਤਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ **ਨਾਮ**ਨ੍ਤਿ ਚ ਵੁਚ੍ਚਤਿ।

ਤਦੇਵ ਧਾਤੁ, ਪਚ੍ਚਯ, ਵਿਭਤ੍ਤਿਪਦੇਹਿ ਚੇਵਸਦ੍ਦਪਦਤ੍ਥਕਪਦੇਹਿ ਚ ‘ਵਿਸੁਂ ਭੂਤਂ ਪਦ’ਨ੍ਤਿ ਕਤ੍ਵਾ **ਪਾਟਿਪਦਿਕ**ਨ੍ਤਿ ਚ ਵੁਚ੍ਚਤਿ।

ਤਤ੍ਥ **ਧਾਤੁਪਦਂ** ਨਾਮ ਬ੍ਰੂ, ਭੂ, ਹੂਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਪਚ੍ਚਯਪਦਂ ਨਾਮ ਣ, ਤਬ੍ਬ, ਅਨੀਯ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਵਿਭਤ੍ਤਿਪਦਂ ਨਾਮ ਸਿ, ਯੋ, ਅਂ, ਯੋ,ਤਿ, ਅਨ੍ਤਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਸਦ੍ਦਪਦਤ੍ਥਕਪਦਾਨਿ ਨਾਮ ਰਾਜਸ੍ਸ, ਸਖਸ੍ਸ, ਪੁਮਸ੍ਸ ਇਚ੍ਚਾਦੀਨਿ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਰਾਜਸ੍ਸਇਚ੍ਚਾਦੀਨਿ ਸਦ੍ਦਸੁਤ੍ਤੇ ਸਦ੍ਦਪਦਤ੍ਥਕਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਪਯੋਗੇ ਅਤ੍ਥਪਦਤ੍ਥਕਾਨਿ। ਧਾਤੁਪਚ੍ਚਯਵਿਭਤ੍ਤਿਪਦਾਨਿ ਪਨ ਨਿਚ੍ਚਂ ਸਦ੍ਦਪਦਤ੍ਥਕਾਨਿ ਏਵ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਸਦ੍ਦਸੁਤ੍ਤੇਸ੍ਵੇਵ ਚ ਲਬ੍ਭਨ੍ਤਿ, ਨ ਪਯੋਗੇਤਿ, ਇਦਂ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਂ ਨਾਨਤ੍ਤਂ।

ਯਦਿਏਵਂ ਭੁਸ੍ਸ, ਬ੍ਰੁਸ੍ਸ, ਭੂਤੋ, ਹੂਤੋ, ਣੇ, ਤਬ੍ਬੇ, ਸਿਮ੍ਹਿ, ਤਿਮ੍ਹਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿਨਾ ਤੇਹਿ ਕਥਂ ਵਿਭਤ੍ਤੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿ ਹੋਤੀਤਿ?
ਅਨੁਕਰਣਪਦਾਨਿ ਨਾਮ ਤਾਨਿ ਅਤ੍ਥਿਸ੍ਸ, ਕਰੋਤਿਸ੍ਸ ਇਚ੍ਚਾਦੀਨਿ ਵਿਯ, ਤਸ੍ਮਾ ਤਾਨਿ ਚ ਰਾਜਸ੍ਸ ਇਚ੍ਚਾਦੀਨਿ ਚ ਅਨੁਕਰਣਲਿਙ੍ਗਭਾਵੇਨ ਏਤ੍ਥ ਸਙ੍ਗਯ੍ਹਨ੍ਤਿ, ਨ ਏਕਨ੍ਤਲਿਙ੍ਗਭਾਵੇਨਾਤਿ। ਏਵਞ੍ਚ ਕਤ੍ਵਾ ‘ਧਾਤੁ- ਪਚ੍ਚਯ , ਵਿਭਤ੍ਤਿਵਜ੍ਜਿਤਮਤ੍ਥਵਂ ਲਿਙ੍ਗ’ਨ੍ਤਿ ਅਵੋਚੁਂ। ਤਤ੍ਥ ਅਤ੍ਥਵਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥਪਦਤ੍ਥਕਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਰਾਜਸ੍ਸਇਚ੍ਚਾਦਿਕਂ ਸਦ੍ਦਪਦਤ੍ਥਕਂ ਵਿਵਜ੍ਜੇਤਿ, ਏਤੇਨ ਅਤ੍ਥਪਦਤ੍ਥਕੇ ਸਤਿ ਤਦ੍ਧਿਤ, ਸਮਾਸ, ਕਿਤਕਪਦਾਨਮ੍ਪਿ ਏਕਨ੍ਤਲਿਙ੍ਗਭਾਵਂ ਸਾਧੇਨ੍ਤਿ। ਨ ਹਿ ਤੇਸਂ ਲਿਙ੍ਗਨਾਮਬਜਪਦੇਸਕਿਚ੍ਚਂ ਅਤ੍ਥਿ, ਯਾਨਿ ਚ ਨਾਮਸ੍ਸ ਵਿਸੇਸਨਾਨਿ ਭਵਿਤੁਂ ਅਰਹਨ੍ਤਿ, ਤਾਨਿ ਉਪਸਗ੍ਗ, ਨਿਪਾਤਪਦਾਨਿ ਤ੍ਵਾਨ੍ਤਾਦਿਪਦਾਨਿ ਚ ਇਧ ਵਿਸੇਸਨਨਾਮਭਾਵੇਨ ਸਙ੍ਗਯ੍ਹਨ੍ਤੀਤਿ।

੬੧. ਦ੍ਵੇ ਦ੍ਵੇਕਾਨੇਕੇਸੁ ਨਾਮਸ੍ਮਾ ਸਿ ਯੋ ਅਂਯੋ ਨਾ ਹਿ ਸ ਨਂ ਸ੍ਮਾਹਿ ਸਨਂਸ੍ਮਿਂਸੁ [ਕ॰ ੫੫; ਰੂ॰ ੬੩; ਨੀ॰ ੨੦੦]।

ਏਕਸ੍ਮਿਂ ਅਤ੍ਥੇ ਚ ਅਨੇਕੇਸੁ ਅਤ੍ਥੇਸੁ ਚ ਪਵਤ੍ਤਾ ਨਾਮਸ੍ਮਾ ਦ੍ਵੇ ਦ੍ਵੇ ਸਿ, ਯੋ…ਪੇ॰… ਸ੍ਮਿਂ, ਸੁਵਿਭਤ੍ਤਿਯੋ ਹੋਨ੍ਤਿ।

ਵਿਭਜਨ੍ਤੀਤਿ ਵਿਭਤ੍ਤਿਯੋ, ਏਕਮੇਕਂ ਪਕਤਿਨਾਮਪਦਂ ਨਾਨਾਰੂਪਵਿਭਾਗਵਸੇਨ ਕਤ੍ਤੁ, ਕਮ੍ਮਾਦਿਨਾਨਾਅਤ੍ਥਵਿਭਾਗਵਸੇਨ ਏਕਤ੍ਤ, ਬਹੁਤ੍ਤਸਙ੍ਖਜਾਵਿਭਾਗਵਸੇਨ ਚ ਵਿਭਜਨ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਸਿ, ਲੋ ਇਤਿ **ਪਠਮਾ** ਨਾਮ…ਪੇ॰… ਸ੍ਮਿਂ, ਸੁ ਇਤਿ **ਸਤ੍ਤਮੀ** ਨਾਮ। ਦ੍ਵੀਸੁ ਦ੍ਵੀਸੁ ਪੁਬ੍ਬਂ ਪੁਬ੍ਬਂ ‘ਏਕਸ੍ਮਿਂ ਅਤ੍ਥੇ ਪਵਤ੍ਤਂ ਵਚਨ’ਨ੍ਤਿ **ਏਕਵਚਨਂ** ਨਾਮ। ਪਰਂ ਪਰਂ ‘ਅਨੇਕੇਸੁ ਅਤ੍ਥੇਸੁ ਪਵਤ੍ਤਂ ਵਚਨ’ਨ੍ਤਿ **ਅਨੇਕਵਚਨਂ** ਨਾਮ। **ਬਹੁਵਚਨ**ਨ੍ਤਿ ਚ **ਪੁਥੁਵਚਨ**ਨ੍ਤਿ ਚ ਏਤਸ੍ਸ ਨਾਮਂ। ਸਬ੍ਬਮਿਦਂ ਇਮਿਨਾ ਸੁਤ੍ਤੇਨ ਸਿਦ੍ਧਂ।

੬੨. **ਪਠਮਾਤ੍ਥਮਤ੍ਤੇ** [ਕ॰ ੨੮੪; ਰੂ॰ ੬੫; ਨੀ॰ ੫੭੭; ਚਂ॰ ੨.੧.੯੩; ਪਾ॰ ੨.੩.੪੬]।

ਕਤ੍ਤੁ, ਕਮ੍ਮਾਦਿਕਂ ਬਾਹਿਰਤ੍ਥਂ ਅਨਪੇਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾ ਲਿਙ੍ਗਤ੍ਥਮਤ੍ਤੇ ਪਵਤ੍ਤਾ ਨਾਮਸ੍ਮਾ ਪਠਮਾਵਿਭਤ੍ਤਿ ਹੋਤਿ।

ਅਯਂ ਮਮ ਪੁਰਿਸੋ, ਇਮੇ ਮਮ ਪੁਰਿਸਾ।

੬੩. **ਆਮਨ੍ਤਨੇ** [ਕ॰ ੨੮੫; ਰੂ॰ ੭੦; ਨੀ॰ ੫੭੮; ਚਂ॰ ੨.੧.੯੪; ਪਾ॰ ੨.੩.੪੭]।

ਆਮਨ੍ਤਨਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਆਲਪਨਂ। ਆਮਨ੍ਤਨਵਿਸਯੇ ਲਿਙ੍ਗਤ੍ਥਮਤ੍ਤੇ ਪਵਤ੍ਤਾ ਨਾਮਸ੍ਮਾ ਪਠਮਾਵਿਭਤ੍ਤਿ ਹੋਤਿ।

ਭੋ ਪੁਰਿਸ, ਭੋਨ੍ਤੋ ਪੁਰਿਸਾ।

੬੪. **ਕਮ੍ਮੇ ਦੁਤਿਯਾ** [ਕ॰ ੨੯੭; ਰੂ॰ ੭੬, ੨੮੪; ਨੀ॰ ੫੮੦; ਚਂ॰ ੨.੧.੪੩; ਪਾ॰ ੧.੪.੪੯-੫੧]।

ਨਾਮਸ੍ਮਾ ਕਮ੍ਮਤ੍ਥੇ ਦੁਤਿਯਾਵਿਭਤ੍ਤਿ ਹੋਤਿ।

ਪੁਰਿਸਂ ਪਸ੍ਸਤਿ, ਪੁਰਿਸੇ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤਿ।

੬੫. **ਕਤ੍ਤੁਕਰਣੇਸੁ ਤਤਿਯਾ** [ਕ॰ ੨੮੬, ੨੮੮; ਰੂ॰ ੮੩; ਨੀ॰ ੫੯੧, ੫੯੪; ਚਂ॰ ੨.੧.੬੨, ੬੩; ਪਾ॰ ੨.੩.੧੮]।

ਨਾਮਸ੍ਮਾ ਕਤ੍ਤੁਰਿ ਚ ਕਰਣੇ ਚ ਤਤਿਯਾਵਿਭਤ੍ਤਿ ਹੋਤਿ।

ਪੁਰਿਸੇਨ ਕਤਂ, ਪੁਰਿਸੇਹਿ ਕਤਂ, ਪੁਰਿਸੇਨ ਕੁਲਂ ਸੋਭਤਿ, ਪੁਰਿਸੇਹਿ ਕੁਲਂ ਸੋਭਤਿ।

੬੬. **ਚਤੁਤ੍ਥੀ ਸਮ੍ਪਦਾਨੇ** [ਕ॰ ੨੯੩; ਰੂ ੮੫, ੩੦੧; ਨੀ॰ ੬੦੫; ਚਂ॰ ੨.੧.੭੩; ਪਾ॰ ੨.੩.੧੩]।

ਨਾਮਸ੍ਮਾ ਸਮ੍ਪਦਾਨਤ੍ਥੇ ਚਤੁਤ੍ਥੀਵਿਭਤ੍ਤਿ ਹੋਤਿ।

ਪੁਰਿਸਸ੍ਸ ਦੇਤਿ, ਪੁਰਿਸਾਨਂ ਦੇਤਿ।

੬੭. **ਪਞ੍ਚਮਜਾਵਧਿਸ੍ਮਿਂ** [ਕ॰ ੨੯੫; ਰੂ॰ ੮੯, ੩੦੭; ਨੀ॰ ੬੦੭ ਚਂ॰ ੨.੧.੮੧; ਪਾ॰ ੨.੩.੨੮; ੧.੪.੨੪ ਪਞ੍ਚਮਜਾਵਧਿਸ੍ਮਾ (ਬਹੁਸੁ)]।

ਅਵਧਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਅਪਾਦਾਨਂ। ਨਾਮਸ੍ਮਾ ਅਵਧਿਅਤ੍ਥੇ ਪਞ੍ਚਮੀਵਿਭਤ੍ਤਿ ਹੋਤਿ।

ਪੁਰਿਸਸ੍ਮਾ ਅਪੇਤਿ, ਪੁਰਿਸੇਹਿ ਅਪੇਤਿ।

੬੮. **ਛਟ੍ਠੀ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੇ** [ਕ॰ ੩੦; ਰੂ॰ ੯੨, ੩੧੫; ਨੀ॰ ੬੦੯; ਚਂ॰ ੨.੧.੯੫; ਪਾ॰ ੨.੩.੫੦]।

ਨਾਮਸ੍ਮਾ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧਤ੍ਥੇ ਛਟ੍ਠੀਵਿਭਤ੍ਤਿ ਹੋਤਿ।

ਪੁਰਿਸਸ੍ਸ ਧਨਂ, ਪੁਰਿਸਾਨਂ ਧਨਂ।

੬੯. ਸਤ੍ਤਮਜਾਧਾਰੇ [ਕ॰ ੩੧੨; ਰੂ॰ ੯੪, ੩੧੯; ਨੀ॰ ੬੩੦; ਚਂ॰ ੨.੧.੮੮; ਪਾ॰ ੨.੩.੩੬; ੧.੩.੪੫]।

ਨਾਮਸ੍ਮਾ ਆਧਾਰਤ੍ਥੇ ਸਤ੍ਤਮੀਵਿਭਤ੍ਤਿ ਹੋਤਿ।

ਪੁਰਿਸਸ੍ਮਿਂ ਤਿਟ੍ਠਤਿ, ਪੁਰਿਸੇਸੁ ਤਿਟ੍ਠਤਿ।

ਵਿਭਤ੍ਤਿਰਾਸਿ ਨਿਟ੍ਠਿਤੋ।

ਇਤ੍ਥਿਪਚ੍ਚਯਰਾਸਿ

੭੦. ਇਤ੍ਥਿਯਮਤ੍ਵਾ [ਕ॰ ੨੩੭; ਰੂ॰ ੧੭੬; ਨੀ॰ ੪੬੬; ਚਂ॰ ੨.੩.੧੫; ਪਾ॰ ੪.੧.੪]।

ਇਤ੍ਥਿਯਂ+ਅਤੋ+ਆਤਿ ਛੇਦੋ। ਅਕਾਰਨ੍ਤਨਾਮਮ੍ਹਾ ਇਤ੍ਥਿਯਂ ਆਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ।

ਅਭਾਸਿਤਪੁਮੇਹਿ ਕੇਹਿਚਿ ਸਵ੍ਵਾਸਦ੍ਦੇਹਿ ਨਿਚ੍ਚਂ –

ਕਞ੍ਞਾ, ਪਞ੍ਞਾ, ਸਞ੍ਞਾ, ਨਾਵਾ, ਸਾਲਾ, ਤਣ੍ਹਾ, ਇਚ੍ਛਾ, ਭਿਕ੍ਖਾ, ਸਿਕ੍ਖਾ, ਗੀਵਾ, ਜਿਵ੍ਹਾ, ਵੀਸਾ, ਤਿਂਸਾ, ਚਤ੍ਤਾਲੀਸਾ, ਪਞ੍ਞਾਸਾ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਭਾਸਿਤਪੁਮੇਹਿਪਿ ਸਬ੍ਬਨਾਮੇਹਿ ਤਬ੍ਬਾ, ਨੀਯ, ਤਪਚ੍ਚਯਨ੍ਤੇਹਿ ਚ ਨਿਚ੍ਚਂ –

ਸਬ੍ਬਾ, ਕਤਰਾ, ਕਤਮਾ, ਅਨੁਭਵਿਤਬ੍ਬਾ, ਅਨੁਭਵਨੀਯਾ, ਗਤਾ, ਜਾਤਾ, ਭੂਤਾ, ਹੂਤਾ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਅਞ੍ਞੇਹਿ ਪਨ ਅਨਿਚ੍ਚਂ –

ਕਲ੍ਯਾਣਾ, ਕਲ੍ਯਾਣੀ, ਸੁਨ੍ਦਰਾ, ਸੁਨ੍ਦਰੀ, ਸੋਭਣਾ, ਸੋਭਣੀ, ਕੁਮ੍ਭਕਾਰਾ, ਕੁਮ੍ਭਕਾਰੀ, ਕੁਮ੍ਭਕਾਰਿਨੀ, ਅਤ੍ਥਕਾਮਾ, ਅਤ੍ਥਕਾਮੀ, ਅਤ੍ਥਕਾਮਿਨੀ, ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਿਕਾ, ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਿਕਿਨੀ, ਏਕਾਕਾ, ਏਕਾਕਿਨੀ, ਦੀਪਨਾ, ਦੀਪਨੀ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਸੁਤ੍ਤਵਿਭਤ੍ਤੇਨ ਸਮਾਸੇ ਮਾਤੁ, ਧੀਤੁ ਇਚ੍ਚਾਦੀਹਿ ਆਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ। ਨਨ੍ਦਮਾਤਾ, ਉਤ੍ਤਰਮਾਤਾ, ਦੇਵਧੀਤਾ, ਰਾਜਧੀਤਾ, ਅਸ੍ਸਮਣੀ ਹੋਤਿ ਅਸਕ੍ਯਧੀਤਰਾ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਏਤ੍ਥ ਚ 'ਇਤ੍ਥਿਯ'ਨ੍ਤਿ ਕਤ੍ਥਚਿ ਸਦ੍ਦਮਤ੍ਤਸ੍ਸ ਵਾ, ਕਤ੍ਥਚਿ ਅਤ੍ਥਮਤ੍ਤਸ੍ਸ ਵਾ ਇਤ੍ਥਿਭਾਵੇ ਜੋਤੇਤਬ੍ਬੇਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਏਵਞ੍ਚ ਸਤਿ ਇਤ੍ਥਿਪਚ੍ਚਯਾਪਿ ਸਜਾਦਯੋ ਵਿਯ ਜੋਤਕਮਤ੍ਤਾ ਏਵ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਨ ਵਾਚਕਾਤਿ ਸਿਦ੍ਧਂ ਹੋਤਿ।

੭੧. ਨਦਾਦੀਹਿ ਙੀ [ਕ॰ ੨੩੮; ਰੂ॰ ੧੮੭; ਨੀ॰ ੪੬੭; ਨਦਾਦਿਤੋ ਵੀ (ਬਹੁਸੁ)]।

ਨਦਾਦੀਹਿ ਇਤ੍ਥਿਯਂ ਟੀਹੋਤਿ। ਙਾਨੁਬਨ੍ਧੋ 'ਨ੍ਤੁਨ੍ਤਂਵੀਮ੍ਹਿ ਤੋ ਵਾ'ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਵਿਸੇਸਨਤ੍ਥੋ।

ਨਦੀ, ਮਹੀ, ਇਤ੍ਥੀ, ਕੁਮਾਰੀ, ਤਰੁਣੀ, ਵਾਸੇਟ੍ਠੀ, ਗੋਤਮੀ, ਕਚ੍ਚਾਨੀ, ਕਚ੍ਚਾਯਨੀ, ਮਾਣਵੀ, ਸਾਮਣੇਰੀ, ਨਾਵਿਕੀ, ਪਞ੍ਚਮੀ, ਛਟ੍ਠੀ, ਚਤੁਦ੍ਦਸੀ, ਪਞ੍ਚਦਸੀ, ਸਹਸ੍ਸੀ, ਦਸਸਹਸ੍ਸੀ, ਸਤਸਹਸ੍ਸੀ, ਕੁਮ੍ਭਕਾਰੀ, ਮਾਲਕਾਰੀ, ਚਕ੍ਖੁਕਰਣੀ, ਞਾਣਕਰਣੀ, ਧਮ੍ਮਦੀਪਨੀ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

੭੨. ਨ੍ਤੁਨ੍ਤੂਨਂ ਙੀਮ੍ਹਿ ਤੋ ਵਾ [ਕ॰ ੨੩੯, ੨੪੧; ਰੂ॰ ੧੯੦, ੧੯੧; ਨੀ॰ ੪੬੮, ੪੭੧]।

ਨ੍ਤੁ, ਨ੍ਤੂਨਂ ਤੋ ਹੋਤਿ ਵਾ ਙੀਮ੍ਹਿ ਪਰੇ।

ਗਚ੍ਛਤੀ, ਗਚ੍ਛਨ੍ਤੀ, ਸਤੀ, ਸਨ੍ਤੀ, ਭਵਿਸ੍ਸਤੀ, ਭਵਿਸ੍ਸਨ੍ਤੀ, ਗੁਣਵਤੀ, ਗੁਣਵਨ੍ਤੀ, ਸਤਿਮਤੀ, ਸਤਿਮਨ੍ਤੀ, ਸਬ੍ਬਾਵਤੀ, ਸਬ੍ਬਾਵਨ੍ਤੀ, ਯਾਵਤੀ, ਯਾਵਨ੍ਤੀ, ਤਾਵਤੀ, ਤਾਵਨ੍ਤੀ, ਭੁਤ੍ਤਵਤੀ, ਭੁਤ੍ਤਵਨ੍ਤੀ।

੭੩. ਗੋਤੋ ਵਾ [ਕ॰ ੨੩੮; ਰੂ॰ ੧੮੭; ਨੀ॰ ੪੬੭]।

ਗੋਸਦ੍ਦਮ੍ਹਾ ਇਤ੍ਥਿਯਂ ਵੀ ਹੋਤਿ ਵਾ।

ਗਾਵੀ।

ਵਾਤਿ ਕਿਂ? ਗੋਕਾਣਾ ਪਰਿਯਨ੍ਤਚਾਰਿਨੀਤਿ ਪਾਲ਼ਿ। ਤਤ੍ਥ ਕਾਣਾਤਿ ਅਨ੍ਧਾ।

੭੪. ਯਕ੍ਖਾਦੀਹਿਨੀ ਚ [ਕ॰ ੨੩੮, ੨੪੦; ਰੂ॰ ੨੮੭, ੧੯੩; ਨੀ॰ ੪੬੭, ੪੬੯; ਯਕ੍ਖਾਦਿਤ੍ਵਿਨੀ ਚ (ਬਹੂਸੁ)]।

ਯਕ੍ਖਾਦੀਹਿ ਅਕਾਰਨ੍ਤੇਹਿ ਇਤ੍ਥਿਯਂ ਵੀ ਚ ਹੋਤਿ ਇਨੀ ਚ।

ਯਕ੍ਖੀ, ਯਕ੍ਖਿਨੀ, ਨਾਗੀ, ਨਾਗਿਨੀ, ਮਹਿਂਸੀ, ਮਹਿਂਸਿਨੀ, ਮਿਗੀ, ਮਿਗਿਨੀ, ਸੀਹੀ, ਸੀਹਿਨੀ, ਦੀਪੀ, ਦੀਪਿਨੀ, ਬ੍ਯਗ੍ਘੀ, ਬ੍ਯਗ੍ਘਿਨੀ, ਕਾਕੀ, ਕਾਕਿਨੀ, ਕਪੋਤੀ, ਕਪੋਤਿਨੀ, ਮਾਨੁਸੀ, ਮਾਨੁਸਿਨੀ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

੭੫. ਆਰਾਮਿਕਾਦੀਹਿ [ਕ॰ ੨੪੦; ਰੂ॰ ੧੯੩; ਨੀ॰ ੪੬੯]।

ਆਰਾਮਿਕਾਦੀਹਿ ਅਕਾਰਨ੍ਤੇਹਿ ਇਤ੍ਥਿਯਂ ਇਨੀ ਹੋਤਿ।

ਆਰਾਮਿਕਿਨੀ, ਅਨੁਰਾਯਿਕਿਨੀ, ਨਾਵਿਕਿਨੀ, ਓਲੁਮ੍ਬਿਕਿਨੀ, ਪਂਸੁਕੂਲਿਕਿਨੀ, ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਿਕਿਨੀ, ਰਾਜਿਨੀ, ਏਕਾਕਿਨੀ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਸਞ੍ਞਾਯਂ –

ਮਾਨੁਸਿਨੀ ਮਾਨੁਸਾ ਵਾ, ਅਞ੍ਞਤ੍ਰ ਮਾਨੁਸੀ ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿ।

੭੬. ਘਰਣ੍ਯਾਦਯੋ [ਕ॰ ੨੪੦; ਰੂ॰ ੧੯੩; ਨੀ॰ ੪੬੯]।

ਘਰਣੀਇਚ੍ਚਾਦਯੋ ਇਤ੍ਥਿਯਂ ਨੀਪਚ੍ਚਯਨ੍ਤਾ ਸਿਜ੍ਝਨ੍ਤਿ।

ਘਰਣੀ, ਵੇਤ੍ਰਣੀ, ਪੋਕ੍ਖਰਣੀ-ਏਸੁ ਨਸ੍ਸ ਣਤ੍ਤਂ। ਆਚਰਿਨੀਯਲੋਪੋ, ਆਚਰਿਯਾ ਵਾ।

੭੭. ਮਾਤੁਲਾਦਿਤ੍ਵਾਨੀ ਭਰਿਯਾਯਂ [ਕ॰ ੯੮; ਰੂ॰ ੧੮੯; ਨੀ॰ ੨੬੧]।

ਮਾਤੁਲਾਦੀਹਿ ਅਕਾਰਨ੍ਤੇਹਿ ਭਰਿਯਾਯਂ ਆਨੀ ਹੋਤਿ।

ਮਾਤੁਭਾਤਾ ਮਾਤੁਲੋ, ਤਸ੍ਸ ਭਰਿਯਾ ਮਾਤੁਲਾਨੀ, ਏੵਂ ੵਰੁਣਾਨੀ, ਗਹਪਤਾਨੀ, ਆਚਰਿਯਾਨੀ, ਖਤ੍ਤਿਯਾਨੀ।

'ਬਹੁਲਾ'ਧਿਕਾਰਾ ਖਤ੍ਤਿਯੀ ਖਤ੍ਤਿਯਾ ਚ।

੭੮. ਯੁੵਣ੍ਣੇਹਿ ਨੀ।

ਇੵਣ੍ਣਨ੍ਤੇਹਿ ਉੵਣ੍ਣਨ੍ਤੇਹਿ ਚ ਇਤ੍ਥਿਯਂ ਨੀ ਹੋਤਿ।

ਛਤ੍ਤਪਾਣਿਨੀ, ਦਣ੍ਡਪਾਣਿਨੀ, ਦਣ੍ਡਿਨੀ, ਛਤ੍ਤਿਨੀ, ਹਤ੍ਥਿਨੀ, ਮਾਲਿਨੀ, ਮਾਯਾੵਿਨੀ, ਮੇਧਾੵਿਨੀ, ਪਿਯਪਸਂਸਿਨੀ, ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਾਰਿਨੀ, ਭਯਦਸ੍ਸਾੵਿਨੀ, ਅਤ੍ਥਕਾਮਿਨੀ, ਹਿਤਚਾਰਿਨੀ, ਭਿਕ੍ਖੁਨੀ, ਖਤ੍ਤਿਯਬਨ੍ਧੁਨੀ, ਪਟੁਨੀ, ਪਰਚਿਤ੍ਤੵਿਦੁਨੀ, ਮਤ੍ਤਞ੍ਞੁਨੀ, ਅਤ੍ਥਞ੍ਞੁਨੀ, ਧਮ੍ਮਞ੍ਞੁਨੀ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

੭੯. ਤਿਮ੍ਹਾਞ੍ਞਤ੍ਥੇ [ਤ੍ਥਿਮ੍ਹਾਞ੍ਞਤ੍ਤੇ (ਬਹੂਸੁ), ਮੋਗ੍ਗਲ੍ਲਾਨੇ ੩੧ ਸੁਤ੍ਤਙ੍ਕੇ]।

ਅਞ੍ਞਪਦਤ੍ਥਸਮਾਸੇ ਤਿਪਚ੍ਚਯਨ੍ਤਮ੍ਹਾ ਇਤ੍ਥਿਯਂ ਨੀ ਹੋਤਿ।

ਅਹਿਂਸਾਰਤਿਨੀ, ਧਮ੍ਮਰਤਿਨੀ, ੵਚ੍ਛਗਿਦ੍ਧਿਨੀ, ਪੁਤ੍ਤਗਿਦ੍ਧਿਨੀ, ਮੁਟ੍ਠਸ੍ਸਤਿਨੀ, ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਨੀ, ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਨੀ, ਅਤ੍ਤਗੁਤ੍ਤਿਨੀ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਅਞ੍ਞਤ੍ਥੇਤਿ ਕਿਂ? ਧਮ੍ਮੇ ਰਤਿ ਧਮ੍ਮਰਤਿ।

੮੦. ਯੁੵਾਤਿ।

ਯੁੵਤੋ ਇਤ੍ਥਿਯਨ੍ਤਿ ਹੋਤਿ।

ਯੁੵਤਿ।

ਏਤ੍ਥ ਚ 'ਤਿ' ਇਤਿ ਸੁਤ੍ਤੵਿਭਤ੍ਤੇਨ ੵੀਸ, ਤਿਂਸਤੋਪਿਤਿ ਹੋਤਿ ੵਾ। ੵੀਸਤਿ, ੵੀਸਂ, ਤਿਂਸਤਿ, ਤਿਂਸਂ।

੮੧. ਉਪਮਾ ਸਂਹਿਤ ਸਹਿਤ ਸਞ੍ਞਤ ਸਹ ਸਫ ੵਾਮਲਕ੍ਖਣਾਦਿਤੂਰੁਤੵੂ [ਚਂ॰ ੨.੩.੭੯; ਪਾ॰ ੪.੧.੬੯, ੭੦ ਤੂਰੁਤੂ (ਬਹੂਸੁ)]।

ਲਕ੍ਖਣਾਦਿਤੋ+ਊਰੁਤੋ+ਊਤਿ ਛੇਦੋ।

ਅਞ੍ਞਪਦਤ੍ਥਸਮਾਸੇ ਉਪਮਾਦਿਪੁਬ੍ਬਾ ਊਰੁਸਦ੍ਦਮ੍ਹਾ ਇਤ੍ਥਿਯਂ ਊ ਹੋਤਿ।

ਨਾਗਸ੍ਸ ਨਾਸਾ ੵਿਯ ਊਰੂ ਯਸ੍ਸਾਤਿ ਨਾਗਨਾਸੂਰੂ, ਸਂਹਿਤਾ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧਾ ਊਰੂ ਯਸ੍ਸਾਤਿ ਸਂਹਿਤੋਰੂ, ਸਹਿਤਾ ਏਕਬਦ੍ਧਾ ਊਰੂ ਯਸ੍ਸਾਤਿ ਸਹਿਤੋਰੂ, ਸਞ੍ਞਤਾ ਅਲੋਲਾ ਊਰੂ ਯਸ੍ਸਾਤਿ ਸਞ੍ਞਤੋਰੂ, ਊਰੁਯਾ [ਊਰੁਨਾ?] ਸਹ ੵਤ੍ਤੀਤਿ ਸਹੋਰੂ, ਸਫੋ ੵੁਚ੍ਚਤਿ ਖੁਰੋ, ਸਂਸਿਲਿਟ੍ਠਤਾਯ ਸਫਭੂਤਾ ਊਰੂ ਯਸ੍ਸਾਤਿ ਸਫੋਰੂ, ੵਾਮਾ ਸੁਨ੍ਦਰਾ ਊਰੂ ਯਸ੍ਸਾਤਿ ੵਾਮੋਰੂ, ਲਕ੍ਖਣਸਮ੍ਪਨ੍ਨਾ ਊਰੂ ਯਸ੍ਸਾਤਿ ਲਕ੍ਖਣੋਰੂ।

ਸੁਤ੍ਤਵਿਭਤ੍ਤੇਨ ਬ੍ਰਹ੍ਮਬਨ੍ਧੁਤਿ ਸਿਜ੍ਝਤਿ।

‘‘ਸਚੇ ਮਂ ਨਾਗਨਾਸੂਰੂ, ਓਲੋਕੇਯ੍ਯ ਪਭਾਵਤੀ’’ਤਿ [ਜਾ॰ ੨.੨੦.੧੪] ਚ ‘‘ਏਕਾ ਤੁਵਂ ਤਿਟ੍ਠਸਿ ਸਹਿਤੂਰੁ’’ਤਿ [ਜਾ॰ ੧.੧੬.੨੯੭] ਚ ‘‘ਸਬ੍ਬਤ੍ਤੁਰੂ ਮਹਾਮਾਯਾ, ਕੁਮਾਰਿ ਚਾਰੁਦਸ੍ਸਨਾ’’ਤਿ [ਜਾ॰ ੨.੧੭.੧੦੯] ਚ ‘‘ਵਾਮੋਰੂ ਸਜ ਮਂ ਭਦ੍ਦੇ’’ਤਿ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੩੪੮] ਚ ‘‘ਕਾਰਣਂ ਨਪ੍ਪਜਾਨਾਮਿ, ਸਮ੍ਮਤ੍ਤੋ ਲਕ੍ਖਣੂਰੁਯਾ’’ਤਿ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੩੪੮] ਚ ‘‘ਗਾਰਯ੍ਹਸ੍ਸਂ ਬ੍ਰਹ੍ਮਬਨ੍ਧੁਯਾ’’ਤਿ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੨੧੦੯] ਚ ਪਾਲ਼ਿਪਦਾਨਿ ਦਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ।

ਤਤ੍ਥ ‘ਸਜਾ’ਤਿ ਆਲਿਙ੍ਗਾਹਿ, ‘ਗਾਰਯ੍ਹਸ੍ਸ’ਨ੍ਤਿ ਅਹਂ ਗਾਰਯ੍ਹੋ ਭਵੇਯ੍ਯਂ।

ਏਤ੍ਥ ਚ ਤਾਪਚ੍ਚਯਨ੍ਤਾ ਸਭਾਵਇਤ੍ਥਿਲਿਙ੍ਗਾ ਏਵ – ਲਹੁਤਾ, ਮੁਦੁਤਾ, ਗਾਮਤਾ, ਜਨਤਾ, ਦੇਵਤਾ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਤਥਾ ਤਿਪਚ੍ਚਯਨ੍ਤਾ – ਗਤਿ, ਮਤਿ, ਰਤ੍ਤਿ, ਸਤਿ, ਤੁਟ੍ਠਿ, ਦਿਟ੍ਠਿ, ਇਦ੍ਧਿ, ਸਿਦ੍ਧਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ, ਤਥਾ ਯਾਗੁ, ਧਾਤੁ, ਧੇਨੁ, ਕਣ੍ਡੁ, ਕਚ੍ਛੁ, ਮਾਤੁ, ਧੀਤੁ , ਦੁਹਿਤੁ ਇਚ੍ਚਾਦਿ, ਜਮ੍ਬੁ, ਵਧੂ, ਚਮੂ, ਸੁਤਨੂ, ਸਰਬੂ ਇਚ੍ਚਾਦਿ ਚ। ਸਕ੍ਕਤਗਨ੍ਥੇਸੁ ਪਨ ਸੁਤਨੂ, ਸਰਬੂ ਇਚ੍ਚਾਦੀਸੁਪਿ ਊਪਚ੍ਚਯਂ ਵਿਦਹਨ੍ਤਿ।

ਤਤ੍ਥ ਇਤ੍ਥਿਲਿਙ੍ਗਭੂਤਾ ਸਬ੍ਬੇ ‘ਇਵਣ੍ਣੁਵਣ੍ਣਾ ਪਿਤ੍ਥਿਯ’ਨ੍ਤਿ ਸੁਤ੍ਤੇਨ ਨਿਚ੍ਚਂ ਪਸਞ੍ਞਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ‘ਆਕਾਰੋ ਚ ਘਾ’ਤਿ ਸੁਤ੍ਤੇਨ ਨਿਚ੍ਚਂ ਘਸਞ੍ਞੋ।

ਇਤ੍ਥਿਪਚ੍ਚਯਰਾਸਿ ਨਿਟ੍ਠਿਤੋ।

ਆਕਾਰਨ੍ਤਿਤ੍ਥਿਲਿਙ੍ਗਰਾਸਿ

ਇਤ੍ਥਿਲਿਙ੍ਗਂ ਛਬ੍ਬਿਧਂ ਆਕਾਰਨ੍ਤਂ, ਇਕਾਰਨ੍ਤਂ, ਈਕਾਰਨ੍ਤਂ, ਉਕਾਰਨ੍ਤਂ, ਊਕਾਰਨ੍ਤਂ, ਓਕਾਰਨ੍ਤਂ। ਤਤ੍ਥ ਕਞ੍ਞਾਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਮਤ੍ਤੇ ਪਠਮਾ।

੮੨. ਗਸੀਨਂ [ਕ॰ ੨੨੦; ਰੂ॰ ੭੪; ਨੀ॰ ੪੪੭]।

ਕੇਨਚਿ ਸੁਤ੍ਤੇਨ ਅਲਦ੍ਧਵਿਧੀਨਂ ਗਸੀਨਂ ਲੋਪੋ ਹੋਤੀਤਿ ਸਿਲੋਪੋ।

ਕਞ੍ਞਾ ਤਿਟ੍ਠਤਿ।

੮੩. ਜਨ੍ਤੁਹੇਤ੍ਵੀਘਪੇਹਿ ਵਾ [ਕ॰ ੧੧੮; ਰੂ॰ ੧੪੬; ਨੀ॰ ੨੯੩]।

ਜਨ੍ਤੁ, ਹੇਤੂਹਿ ਚ ਪੁਨ੍ਨਪੁਂਸਕੇਸੁ ਈਕਾਰਨ੍ਤੇਹਿ ਚ ਘਤੋ ਚ ਪਸਞ੍ਞੇਹਿ ਇਵਣ੍ਣੁਵਣ੍ਣੇਹਿ ਚ ਯੋਨਂ ਲੋਪੋ ਹੋਤਿ ਵਾ।

ਕਞ੍ਞਾ ਤਿਟ੍ਠਨ੍ਤਿ, ਕਞ੍ਞਾਯੋ ਤਿਟ੍ਠਨ੍ਤਿ।

ਆਮਨ੍ਤਨਤ੍ਥੇ ਪਠਮਾ, ‘ਗੋਸਞ੍ਞਾਲਪਨੇ’ਤਿ ਗਸਞ੍ਞਾ।

੮੪. ਘਬ੍ਰਹ੍ਮਾਦਿਤ੍ਵੇ [ਕ॰ ੧੧੪, ੧੯੩; ਰੂ॰ ੧੨੨, ੧੭੮; ਨੀ॰ ੨੮੮; ਘਬ੍ਰਹ੍ਮਾਦਿਤੇ (ਬਹੂਸੁ)]।

ਘਤੋ ਚ ਬ੍ਰਹ੍ਮਾਦਿਤੋ ਚ ਗਸ੍ਸ ਏ ਹੋਤਿ ਵਾ। ਆਦਿਸਦ੍ਦੇਨ ਇਸਿ, ਮੁਨਿ, ਰੇਵਤੀ, ਕਤ੍ਤੁ, ਖਤ੍ਤੁਇਚ੍ਚਾਦਿਤੋਪਿ।

ਭੋਤਿ ਕਞ੍ਞੇ, ਭੋਤਿ ਕਞ੍ਞਾ, ਭੋਤਿਯੋ ਕਞ੍ਞਾਯੋ, ਭੋਤੀ ਕਞ੍ਞਾਯੋ, ‘‘ਉਟ੍ਠੇਹਿ ਪੁਤ੍ਤਿਕ ਪਬ੍ਬਜ੍ਜਾ ਦੁਕ੍ਕਰਾ ਪੁਤ੍ਤਿਕ’’ ਇਤਿ ਥੇਰੀਪਾਲ਼ਿ [ਥੇਰੀਗਾ॰ ੪੬੫], ਤਸ੍ਮਾ ਗੇ ਪਰੇ ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਰਸ੍ਸੋਪਿ ਯੁਜ੍ਜਤਿ। ਕੁਸਜਾਤਕੇ ‘‘ਨ ਮੇ ਅਕਾਸਿ ਵਚਨੰ, ਅਤ੍ਥਕਾਮਾਯ ਪੁਤ੍ਤਿਕੇ’’ਤਿਪਿ [ਜਾ॰ ੨.੨੦.੪੭] ਅਤ੍ਥਿ।

ਕਮ੍ਮਤ੍ਥੇ ਦੁਤਿਯਾ, ‘ਸਰੋ ਲੋਪੋ ਸਰੇ’ਤਿ ਪੁਬ੍ਬਸਰਲੋਪੋ।

ਕਞ੍ਞੰ ਪਸ੍ਸਤਿ, ਕਞ੍ਞਾ ਪਸ੍ਸਤਿ, ਕਞ੍ਞਾਯੋ ਪਸ੍ਸਤਿ।

ਕਤ੍ਤੁਰਿ ਤਤਿਯਾ।

੮੫. ਘਪਤੇਕਸ੍ਮਿੰ ਨਾਦੀਨੰ ਯਯਾ [ਕ॰ ੧੧੧, ੧੧੨; ਰੂ॰ ੧੭੯, ੧੮੩ ਨੀ॰ ੨੮੩, ੨੮੪]।

ਘਤੋ ਚ ਪਸਞ੍ਞੇਹਿ ਇਵਣ੍ਣੁਵਣ੍ਣੇਹਿ ਚ ਏਕਤ੍ਥੇ ਪਵਤ੍ਤਾਨੰ ਨਾਦੀਨੰ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨੰ ਏਕਵਚਨਾਨੰ ਕਮੇਨ ਯ, ਯਾ ਹੋਨ੍ਤਿ।

ਕਞ੍ਞਾਯ ਕਤੰ, ਕਞ੍ਞਾਹਿ ਕਤੰ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਘਤੋਪਿ ਯਾਆਦੇਸੋ ਦਿਸ੍ਸਤਿ। ‘‘ਤੇ ਚ ਤਤ੍ਥ ਨਿਸੀਦਿਤ੍ਵਾ, ਤਸ੍ਸ ਰੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਛਾਯਯਾ’’ [ਜਾ॰ ੧.੧੪.੧੮੨] ਤਿ ਚ ‘‘ਸਮਨ੍ਤਾ ਪਰਿਵਾਰਿੰਸੁ, ਤਸ੍ਸ ਰੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਛਾਯਯਾ’’ [ਜਾ॰ ੧.੧੪.੧੮੯] ਤਿ ਚ ਪਾਲ਼ਿ, ਤਥਾ ‘‘ਸਕ੍ਖਰੋਪਮਯਾ ਵਦੇ’’ [ਸਚ੍ਚਸਙ੍ਖੇਪ ੧੭੬ ਗਾਥਾ], ‘‘ਬਾਲਦਾਰਕਲੀਲਯਾ’’ਤਿ [ਵਿਭਾਵਿਨੀ ੧੫੪] ਚ ਦਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ। ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਘਸ੍ਸ ਰਸ੍ਸੋ।

੮੬. ਸ੍ਮਾਹਿਸ੍ਮਿੰਨੰ ਮ੍ਹਾਭਿਮ੍ਹਿ ਵਾ [ਕ॰ ੯੯; ਰੂ॰ ੮੧]।

ਤੇਸੰ ਕਮੇਨ ਮ੍ਹਾ, ਭਿ, ਮ੍ਹਿ ਹੋਨ੍ਤਿ ਵਾ। ਏਤੇ ਆਦੇਸਾ ਗਾਥਾਸੁ ਬਹੁਲੰ ਦਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ।

ਕਞ੍ਞਾਹਿ ਕਤੰ, ਕਞ੍ਞਾਭਿ ਕਤੰ।

ਸਮ੍ਪਦਾਨੇ ਚਤੁਤ੍ਥੀ, ਕਞ੍ਞਾਯ ਦੇਤਿ, ਕਞ੍ਞਾਨੰ ਦੇਤਿ, ਕਞ੍ਞਾਯ ਆਭਤੰ ਵਤ੍ਥੰ, ਕਞ੍ਞਾਨੰ ਆਭਤੰ ਵਤ੍ਥੰ।

ਅਪਾਦਾਨੇ ਪਞ੍ਚਮੀ, ਕਞ੍ਞਾਯ ਅਪੇਤਿ, ਕਞ੍ਞਮ੍ਹਾ ਅਪੇਤਿਰਸ੍ਸਤ੍ਤੰ, ਕਞ੍ਞਾਹਿ ਕਞ੍ਞਾਭਿ ਅਪੇਤਿ।

ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੇ ਛਟ੍ਠੀ, ਕਞ੍ਞਾਯ ਸਨ੍ਤਕੰ, ਕਞ੍ਞਾਨੰ ਸਨ੍ਤਕੰ।

ਓਕਾਸੇ ਸਤ੍ਤਮੀ, ਕਞ੍ਞਾਯ ਤਿਟ੍ਠਤਿ।

੮੭. ਯੰ [ਕ॰ ੧੧੬; ਰੂ॰ ੧੮੦; ਨੀ॰ ੪੪੩]।

ਘਤੋ ਚ ਪਸਞ੍ਞੇਹਿ ਇਵਣ੍ਣੁਵਣ੍ਣੇਹਿ ਚ ਸ੍ਮਿੰਨੋ ਯੰ ਹੋਤਿ ਵਾ।

ਕਞ੍ਞਾਯੰ ਤਿਟ੍ਠਤਿ, ਕਞ੍ਞਾਯ ਤਿਟ੍ਠਤਿ, ਕਞ੍ਞਾਸੁ ਤਿਟ੍ਠਤਿ।

ਸਦ੍ਧਾ ਮੇਧਾ ਪਞ੍ਞਾ ਵਿਜ੍ਜਾ, ਚਿਨ੍ਤਾ ਮਨ੍ਤਾ ਵੀਣਾ ਤਣ੍ਹਾ।

ਇਚ੍ਛਾ ਮੁਚ੍ਛਾ ਏਜਾ ਮਾਯਾ, ਮੇਤ੍ਤਾ ਮਤ੍ਤਾ ਸਿਕ੍ਖਾ ਭਿਕ੍ਖਾ।

ਜਙ੍ਘਾ ਗੀਵਾ ਜਿਵ੍ਹਾ ਵਾਚਾ, ਛਾਯਾ ਆਸਾ ਗਙ੍ਗਾਨਾਵਾ।

ਗਾਥਾ ਸੇਨਾ ਲੇਖਾ ਸਾਖਾ, ਮਾਲਾ ਵੇਲਾ ਪੂਜਾ ਖਿਡ੍ਡਾ।

ਪਿਪਾਸਾ ਵੇਦਨਾ ਸਞ੍ਞਾ, ਚੇਤਨਾ ਤਸਿਣਾਪਜਾ।

ਦੇਵਤਾ ਵਟ੍ਟਕਾ ਗੋਧਾ, ਬਲਾਕਾ ਪਰਿਸਾ ਸਭਾ।

ਊਕਾ ਸੇਫਾਲਿਕਾ ਲਙ੍ਕਾ, ਸਲਾਕਾ ਵਾਲਿਕਾ ਸਿਖਾ।

ਵਿਸਾਖਾ ਵਿਸਿਖਾ ਸਾਖਾ, ਗਚ੍ਛਾ ਵਞ੍ਝਾ ਜਟਾ ਘਟਾ।

ਜੇਟ੍ਠਾ ਸੋਣ੍ਡਾ ਵਿਤਣ੍ਡਾ ਚ, ਵਰੁਣਾ ਵਨਿਤਾ ਲਤਾ।

ਕਥਾ ਨਿਦ੍ਦਾ ਸੁਧਾ ਰਾਧਾ, ਵਾਸਨਾ ਸੀਸਪਾ ਪਪਾ।

ਪਭਾ ਸੀਮਾ ਖਮਾ ਜਾਯਾ, ਖਤ੍ਤਿਯਾ ਸਕ੍ਖਰਾ ਸੁਰਾ।

ਦੋਲਾ ਤੁਲਾ ਸਿਲਾ ਲੀਲਾ, ਲਾਲੇ'ਲਾ ਮੇਖਲਾ ਕਲਾ।

ਵਲ਼ਵਾ' ਲਮ੍ਬੁਸਾ ਮੂਸਾ, ਮਞ੍ਜੂਸਾ ਸੁਲਸਾ ਦਿਸਾ।

ਨਾਸਾ ਜੁਣ੍ਹਾ ਗੁਹਾ ਈਹਾ, ਲਸਿਕਾ ਵਸੁਧਾਦਯੋ।

੮੮. ਨਮ੍ਬਾਦੀਹਿ [ਨਮ੍ਬਾਦੀਹਿ (ਬਹੂਸੁ)]।

ਗਸਞ੍ਞੇਹਿ ਅਮ੍ਬ, ਅਨ੍ਨ, ਅਮ੍ਮਇਚ੍ਚੇਤੇਹਿ ਗਸ੍ਸ ਏ ਨ ਹੋਤਿ।

੮੯. ਰਸ੍ਸੋ ਵਾ।

ਅਮ੍ਬਾਦੀਨਂ ਰਸ੍ਸੋ ਹੋਤਿ ਵਾ ਗੇ ਪਰੇ।

ਭੋਤਿ ਅਮ੍ਬ, ਭੋਤਿ ਅਮ੍ਬਾ, ਭੋਤਿ ਅਨ੍ਨ, ਭੋਤਿ ਅਨ੍ਨਾ, ਭੋਤਿ ਅਮ੍ਮ, ਭੋਤਿ ਅਮ੍ਮਾ, ਸੇਸਂ ਕਞ੍ਞਾਸਮਂ।

ਏਤ੍ਥ ਵਿਸੇਸਵਿਧਾਨਮੁਚ੍ਚਤੇ।

੯੦. ਤਿ ਸਭਾਪਰਿਸਾਯ।

ਸਭਾਪਰਿਸਾਹਿ ਸ੍ਮਿਂਨੇਤਿ ਹੋਤਿ। 'ਘੇ ਸ੍ਸਂਸ੍ਸਾਸ੍ਸਾਯ ਤੀਸੂ'ਤਿ ਸੁਤ੍ਤੇਨ ਤਿਮ੍ਹਿ ਰਸ੍ਸੋ।

ਸਭਤਿ, ਸਭਾਯ, ਸਭਾਯਂ, ਸਭਾਸੁ, ਪਰਿਸਤਿ, ਪਰਿਸਾਯ, ਪਰਿਸਾਯਂ, ਪਰਿਸਾਸੁ, ਤਮਦ੍ਦੁਸ ਮਹਾਬ੍ਰਹ੍ਮਾ, ਨਿਸਿਨ੍ਨਂ ਸਮ੍ਹਿ ਪਰਿਸਤਿ, ਇਤਿ ਭਗਵਾ ਤਸ੍ਮਿਂ ਪਰਿਸਤਿ ਸੁਵਣ੍ਣਵਣ੍ਣਂ ਕਾਯਂ ਵਿਵਰਿ [ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੩੫੯]।

ਨਨ੍ਦਮਾਤਾ, ਰਾਜਧੀਤਾਇਚ੍ਚਾਦੀਸੁ ‘ਘਬ੍ਰਹ੍ਮਾਦਿਤ੍ਵੇ’ਤਿ ਘਸ੍ਸ ਏਤ੍ਤੁਂ।

ਅਚ੍ਛਰਿਯਂ ਨਨ੍ਦਮਾਤੇ, ਅਬ੍ਭੁਤਂ ਨਨ੍ਦਮਾਤੇ [ਅ॰ ਨਿ॰ ੭.੫੩], ਭੋਤਿ ਦੇਵਧੀਤੇ, ਭੋਤਿ ਸਕਜਧੀਤਰੇ-ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਸਮਾਸੇ ਸਜਾਦੀਸੁ ਆਰਤ੍ਤੁਂ ਰਸ੍ਸਤ੍ਤੁਞ੍ਚ। ਲ੍ਹਪਚ੍ਚਯਨ੍ਤਾ ਪਨ ਯੇਭੁਯ੍ਯੇਨ ਤੀਸੁ ਲਿਙ੍ਗੇਸੁ ਸਮਾਨਰੂਪਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ‘‘ਅਤ੍ਥਧਮ੍ਮਂ ਪਰਿਪੁਚ੍ਛਿਤਾ ਚ ਉਗ੍ਗਹੇਤਾ ਚ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਸੋਤਾ ਚ ਪਯਿਰੁਪਾਸਿਤਾ ਚਾ’’ਤਿ ਥੇਰੀਪਾਲ਼ਿ। ਤਥਾ ਕ੍ਵਚਿ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਾਦਿਸਦ੍ਦਾਪਿ। ਤਮੋਖਨ੍ਧਂ ਪਦਾਲਯਂ, ਏਵਂ ਦੁਬ੍ਭਾਸਿਤਂ ਭਣਂ ਇਚ੍ਚਾਦਿ-ਤਤ੍ਥ ਪਦਾਲਯਨ੍ਤਿ ਪਦਾਲਯਨ੍ਤੀ, ਭਣਨ੍ਤਿ ਭਣਨ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਵੀਸਾ, ਤਿਂਸਾ, ਚਤ੍ਤਾਲੀਸਾ, ਪਞ੍ਞਾਸਾ ਇਚ੍ਚੇਤੇ ਸਙ੍ਖ੍ਯਾਰਾਸਿਮ੍ਹਿ ਆਗਮਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ।

ਆਕਾਰਨ੍ਤਿਤ੍ਥਿਲਿਙ੍ਗਰਾਸਿ ਨਿਟ੍ਠਿਤੋ।

ਇਕਾਰਨ੍ਤਿਤ੍ਥਿਲਿਙ੍ਗਰਾਸਿ

‘ਗਸੀਨ’ਨ੍ਤਿ ਸਿਲੋਪੋ। ਰਤ੍ਤਿ ਤਿਟ੍ਠਤਿ, ਰਤ੍ਤਿਯੋ ਤਿਟ੍ਠਨ੍ਤਿ।

‘ਜਨ੍ਤੁਹੇਤ੍ਵਾ’ਦਿਸੁਤ੍ਤੇਨ ਯੋਲੋਪੇ –

੯੧. ਯੋਲੋਪਨੀਸੁ ਦੀਘੋ [ਕ॰ ੮੮; ਰੂ॰ ੧੪੭; ਨੀ॰ ੨੪੫]।

ਤਿਲਿਙ੍ਗੇ ਯੋਨਂ ਲੋਪੇ ਚ ਨਿਆਦੇਸੇ ਚ ਰਸ੍ਸਾਨਂ ਦੀਘੋ ਹੋਤਿ।

ਰਤ੍ਤੀ ਤਿਟ੍ਠਨ੍ਤਿ।

੯੨. ਯੇ ਪਸ੍ਸਿਵਣ੍ਣਸ੍ਸ।

ਵਿਭਤ੍ਤਿਭੂਤੇ ਵਿਭਤ੍ਤਾਦੇਸਭੂਤੇ ਚ ਯਕਾਰੇ ਪਰੇ ਪਸਞ੍ਞਸ੍ਸ ਇਵਣ੍ਣਸ੍ਸ ਲੋਪੋ ਹੋਤਿ। ਗਾਥਾਸੁਯੇਵ ਇਦਂ ਵਿਧਾਨਂ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ।

ਰਤਯੋ ਤਿਟ੍ਠਨ੍ਤਿ [ਰੂ॰ ੮੪ ਪਿਟ੍ਠੇ] -ਸਨ੍ਧਿਵਸੇਨ ਆਦਿਤਕਾਰਲੋਪੋ।

੬੩. ਅਯੁਨਂ ਵਾ ਦੀਘੋ [ਕ॰ ੮੮; ਰੂ॰ ੧੪੭; ਨੀ॰ ੨੪੫]।

ਗੇ ਪਰੇ ਤਿਲਿਙ੍ਗੇ ਅਇਉਨਂ ਦੀਘੋ ਹੋਤਿ ਵਾ।

ਹੇ ਰਤ੍ਤੀ, ਹੇ ਰਤ੍ਤਿ। ਬਹੁਵਚਨੇ ਹੇ ਰਤ੍ਤੀ, ਹੇ ਰਤ੍ਤਿਯੋ, ਹੇ ਰਤਯੋ।

ਅਂਵਚਨੇ ‘ਪਰੋ ਕ੍ਵਚੀ’ਤਿ ਸੁਤ੍ਤੇਨ ਪਰਸਰੇ ਲੁਤ੍ਤੇ ਨਿਗ੍ਗਹੀਤਂ ਪੁਬ੍ਬੇ ਇਵਣ੍ਣੁਵਣ੍ਣੇਸੁ ਤਿਟ੍ਠਤਿ।

ਰਤ੍ਤਿਂ, ਤਥਾ ਇਤ੍ਥਿਂ, ਧੇਨੁਂ, ਵਧੁਂ, ਅਗ੍ਗਿਂ, ਦਣ੍ਡਿਂ, ਭਿਕ੍ਖੁਂ, ਸਯਮ੍ਭੁਂ ਇਤਿ। ਰਤ੍ਤਿਯਂ, ‘ਬੁਜ੍ਝਸ੍ਸੁ ਜਿਨਬੋਧਿਯ’ਨ੍ਤਿ ਪਾਲ਼ਿ [ਬੁ॰ ਵਂ॰ ੨.੧੮੨], ਰਤ੍ਤਿਨਂ ਵਾ, ‘ਯਾਵਨ੍ਤੋ ਪੁਰਿਸਸ੍ਸਤ੍ਥਂ, ਗੁਯ੍ਹਂ ਜਾਨਨ੍ਤਿ ਮਨ੍ਤਿਨ’ਨ੍ਤਿਪਾਲ਼ਿ [ਜਾ॰ ੧.੧੫.੩੩੫]।

ਰਤ੍ਤੀ, ਰਤ੍ਤਿਯੋ, ਰਤਯੋ-‘ਘਪਤੇਕਸ੍ਮਿਂ ਨਾਦੀਨਂ ਯਯਾ’ਤਿ ਨਾਦੀਨਂ ਯਾ ਹੋਤਿ, ਰਤ੍ਤਿਯਾ, ਯਕਾਰੇ ਪਰੇ ਇਵਣ੍ਣਲੋਪੋ, ਰਤਯਾ।

੯੪. ਸੁਨਂਹਿਸੁ [ਕ॰ ੮੯; ਰੂ॰ ੮੭; ਨੀ॰ ੨੪੬]।

ਸੁ, ਨਂ, ਹਿਸੁ ਰਸ੍ਸਾਨਂ ਦੀਘੋ ਹੋਤਿ।

ਰਤ੍ਤੀਹਿ, ਰਤ੍ਤੀਭਿ, ਰਤ੍ਤਿਯਾ, ਰਤਜਾ, ਰਤ੍ਤੀਨਂ, ਰਤ੍ਤਿਯਾ, ਰਤਜਾ, ਰਤ੍ਤੀਹਿ, ਰਤ੍ਤੀਭਿ, ਰਤ੍ਤਿਯਾ, ਰਤਜਾ, ਰਤ੍ਤੀਨਂ, ਰਤ੍ਤਿਯਾ, ਰਤਜਾ, ਰਤ੍ਤਿਯਂ, ਰਤਜਂ, ਰਤ੍ਤੀਸੁ।

ਏਤ੍ਥ ਗਰੂ ਸੁ, ਨਂ, ਹਿਸੁ ਦੀਘਤ੍ਤਂ ਅਨਿਚ੍ਚਂ ਇਚ੍ਛਨ੍ਤਿ, ਤਂ ਗਾਥਾਸੁ ਯੁਜ੍ਜਤਿ।

ਪਤ੍ਤਿ ਯੁਤ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਿ ਕਿਤ੍ਤਿ, ਮੁਤ੍ਤਿ ਤਿਤ੍ਤਿ ਖਨ੍ਤਿ ਕਨ੍ਤਿ।

ਸਨ੍ਤਿ ਤਨ੍ਤਿ ਸਿਦ੍ਧਿ ਸੁਦ੍ਧਿ, ਇਦ੍ਧਿ ਵੁਦ੍ਧਿ ਬੁਦ੍ਧਿ ਬੋਧਿ।

ਭੂਮਿ ਜਾਤਿ ਪੀਤਿ ਸੁਤਿ, ਨਨ੍ਦਿ ਸਨ੍ਧਿ ਸਾਣਿ ਕੋਟਿ।

ਦਿਟ੍ਠਿ ਵੁਡ੍ਢਿ ਤੁਟ੍ਠਿ ਯਟ੍ਠਿ, ਪਾਲ਼ਿ ਆਲ਼ਿ ਨਾਲ਼ਿ ਕੇਲ਼ਿ।

ਸਤਿ ਮਤਿ ਗਤਿ ਮੁਤਿ, ਧੀਤਿ ਯੁਵਤਿ ਵਿਕਤਿ।

ਰਤਿ ਰੁਚਿ ਰਸ੍ਮਿ ਅਸਨਿ ਵਸਨਿ ਓਸਧਿ ਅਙ੍ਗੁਲਿ ਧੂਲਿ ਦੁਦ੍ਰਭਿ

ਦੋਣਿ ਅਟਵਿ ਛਵਿਆਦਯੋ ਰਤ੍ਤਾਦਿ।

ਏਤ੍ਥ ਵਿਸੇਸਵਿਧਾਨਮੁਚ੍ਚਤੇ।

੯੫. ਰਤ੍ਤਾਦੀਹਿ ਟੋ ਸ੍ਮਿਂਨੋ [ਕ॰ ੬੯; ਰੂ॰ ੧੮੬; ਨੀ॰ ੨੧੮, ੨੧੯; ਰਤ੍ਤ੍ਯਾਦੀਹਿ ਟੋ ਸ੍ਮਿਨੋ (ਬਹੂਸੁ) ਰਤਜਾਦੀਹਿ (ਕਤ੍ਥਚਿ)]।

ਰਤ੍ਤਿਸਦ੍ਦਾ, ਆਦਿਸਦ੍ਦੇਹਿ ਸ੍ਮਿਂਨੋ ਟੋ ਹੋਤਿ ਵਾ।

ਦਿਵਾ ਚ ਰਤ੍ਤੋ ਚ [ਖੁ॰ ਪਾ॰ ੬.੨; ਜਾ॰ ੧.੯.੯੨], ਆਦੋ, ਆਦਿਮ੍ਹਿ, ਪਾਦਾਦੋ, ਪਾਦਾਦਿਮ੍ਹਿ, ਗਾਥਾਦੋ, ਗਾਥਾਦਿਮ੍ਹਿ-ਆਦਿਸਦ੍ਦੋ ਪਨ ਪੁਲ੍ਲਿਙ੍ਗੋਯੇਵ, ਰਤ੍ਤਿਂ ਭੋਜਨਂ ਭੁਞ੍ਜਤਿ, ਆਦਿਂ ਤਿਟ੍ਠਤੀਤਿ ਆਧਾਰਤ੍ਥੇ ਦੁਤਿਯਾਵ, ਰਤਜੋ ਅਮੋਘਾ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੧੦੫], ਤਿਣਲਤਾਨਿ ਓਸਧਜੋ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੨੧੭੪], ਤਤੋ ਰਤਜਾ ਵਿਵਸਾਨੇ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੧੬੮੯], ਨ ਜਚ੍ਚਾ ਵਸਲੋ ਹੋਤਿ, ਨ ਜਚ੍ਚਾ ਹੋਤਿ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ [ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੧੪੨] -ਜਚ੍ਚਾਤਿ ਜਾਤਿਯਾ, ਨ ਨਿਕਤਜਾ ਸੁਖਮੇਧਤਿ [ਜਾ॰ ੧.੧.੩੮], ਖਨ੍ਤ੍ਯਾ ਭਿਯ੍ਯੋ ਨ ਵਿਜ੍ਜਤਿ [ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੫੦]।

ਨਾਞ੍ਞਤ੍ਰ ਬੋਜ੍ਝਾ ਤਪਸਾ [ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੯੮], ਯਥੇਵ ਖਲਤੀ ਭੂਮ੍ਯਾ, ਭੂਮ੍ਯਾਯੇਵ ਪਤਿਟ੍ਠਤਿ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੧੫੨੨], ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਮਾਤਿ, ਪਿਤਿਸਦ੍ਦਾ ਨਾਦੀਹਿ ਸਦ੍ਧਿਂ ਮਤਜਾ, ਪੇਤਜਾਤਿ ਸਿਜ੍ਝਨ੍ਤਿ, ਮਤਜਾ ਚ ਪੇਤਜਾ ਚ ਏਤਂ ਜਾਨਾਮਿਮਾਤਿਤੋ ਪਿਤਿਤੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ, ਮਤਜਾ ਚ ਪੇਤਜਾ ਚ ਕਤਂ ਸੁਸਾਧੁ [ਜਾ॰ ੨.੧੮.੬੧] -ਕਤਨ੍ਤਿ ਕਤਂ ਨਾਮਂ, ਸੁਸਾਧੂਤਿ ਅਤਿਸੁਨ੍ਦਰਂ। 'ਅਨੁਞ੍ਞਾਤੋ ਅਹਂ ਮਤ੍ਯਾ, ਸਞ੍ਚਤ੍ਤੋ ਪਿਤਰਾ ਅਹ'ਨ੍ਤਿ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੨੯] ਪਾਲ਼ਿਪਦਾਨਿ। 'ਮਾਤੀਨਂ ਦੋਹਲ਼ੋ ਨਾਮ ਜਨਿਨ੍ਦ ਵੁਚ੍ਚਤੀ' [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੧੩੪੭] ਤਿ ਚ ਪਾਲ਼ਿ, ਵੀਸਤਿ, ਤਿਂਸਤਿ, ਸਟ੍ਠਿ, ਸਤ੍ਤਤਿ, ਅਸੀਤਿ, ਨਵੁਤਿ, ਕੋਟਿ, ਪਕੋਟਿ ਇਚ੍ਚੇਤੇ ਸਙ੍ਖ੍ਯਾਰਾਸਿਮ੍ਹਿ ਆਗਮਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ।

ਇਕਾਰਨ੍ਤਿਤ੍ਥਿਲਿਙ੍ਗਾਨਿ ਨਿਟ੍ਠਿਤੋ।

ਈਕਾਰਨ੍ਤਿਤ੍ਥਿਲਿਙ੍ਗਾਨਿ

੯੬. ਸਿਮ੍ਹਿ ਨਾਨਪੁਂਸਕਸ੍ਸ [ਕ॰ ੮੫; ਰੂ॰ ੧੫੦; ਨੀ॰ ੨੩੯ ਮੋਗ-ਦੁ॰ ੬੬; ਸਿਸ੍ਮਿਂ (ਬਹੂਸੁ)]।

ਸਿਮ੍ਹਿ ਪਰੇ ਅਨਪੁਂਸਕਸ੍ਸ ਪੁਮਿਤ੍ਥੀਨਂ ਦੀਘਸ੍ਸ ਰਸ੍ਸੋ ਨ ਹੋਤਿ।

ਇਤ੍ਥੀ ਤਿਟ੍ਠਤਿ, ਇਤ੍ਥੀ ਤਿਟ੍ਠਨ੍ਤਿ।

੯੭. ਏਕਵਚਨਯੋਸ੍ਵਘੋਨਂ [ਕ॰ ੮੪; ਰੂ॰ ੧੪੪; ਨੀ॰ ੨੩੭, ੨੩੮]।

ਘੋ ਚ ਓ ਚ ਘੋ, ਨ ਘੋ ਅਘੋ। ਏਕਵਚਨੇਸੁ ਚ ਯੋਸੁ ਚ ਪਰੇਸੁ ਘ, ਓਵਜ੍ਜਿਤਾਨਂ ਸਬ੍ਬੇਸਂ ਦੀਘਾਨਂ ਰਸ੍ਸੋ ਹੋਤਿ।

ਇਤ੍ਥਿਯੋ ਤਿਟ੍ਠਨ੍ਤਿ, ਇਥਯੋ ਤਿਟ੍ਠਨ੍ਤਿ।

੯੮. ਗੇ ਵਾ [ਕ॰ ੨੪੫, ੨੪੬; ਰੂ॰ ੧੫੨, ੭੩; ਨੀ॰ ੪੭੬-੯]।

ਗੇ ਪਰੇ ਘ, ਓਵਜ੍ਜਿਤਾਨਂ ਸਬ੍ਬੇਸਂ ਦੀਘਾਨਂ ਰਸ੍ਸੋ ਹੋਤਿ ਵਾ।

ਭੋਤਿ ਇਤ੍ਥਿ, ਭੋਤਿ ਇਤ੍ਥੀ, ਭੋਤਿਯੋ ਇਤ੍ਥੀ, ਭੋਤਿਯੋ ਇਤ੍ਥਿਯੋ, ਭੋਤਿਯੋ ਇਥਯੋ, ਇਤ੍ਥਿਂ ਪਸ੍ਸਤਿ।

੯੯. ਯਂ ਪੀਤੋ [ਕ॰ ੨੨੩; ਰੂ॰ ੧੮੮; ਨੀ॰ ੪੫੦]।

ਯੋ ਪਸਞ੍ਞੋ ਈਕਾਰੋ, ਤਤੋ ਅਂਵਚਨਸ੍ਸ ਯਂ ਹੋਤਿ ਵਾ।

ਇਤ੍ਥਿਯਂ ਪਸ੍ਸਤਿ, ਏਤ੍ਥ ਚ ਯਨ੍ਤਿ ਸੁਤ੍ਤਵਿਭਤ੍ਤੇਨ ''ਬੁਜ੍ਝਸ੍ਸੁ ਜਿਨਬੋਧਿਯ''ਨ੍ਤਿ [ਬੁ॰ ਵਂ॰ ੨.੧੮੨] ਸਿਜ੍ਝਤਿ। ਇਤ੍ਥੀ ਪਸ੍ਸਤਿ, ਇਤ੍ਥਿਯੋ ਪਸ੍ਸਤਿ, ਇਥਯੋ ਪਸ੍ਸਤਿ, ਇਤ੍ਥਿਯਾ, ਇਥਯਾ, ਇਤ੍ਥੀਹਿ, ਇਤ੍ਥੀਭਿ, ਇਤ੍ਥਿਯਾ, ਇਥਯਾ, ਇਤ੍ਥੀਨਂ, ਇਤ੍ਥਿਯਾ, ਇਤ੍ਥਿਮ੍ਹਾ, ਇਥਯਾ, ਇਤ੍ਥੀਹਿ, ਇਤ੍ਥੀਭਿ, ਇਤ੍ਥਿਯਾ, ਇਥਯਾ, ਇਤ੍ਥੀਨਂ, ਇਤ੍ਥਿਯਾ, ਇਥਯਾ, ਇਤ੍ਥਿਯਂ, ਇਥਯਂ, ਇਤ੍ਥਿਮ੍ਹਿ, ਇਤ੍ਥੀਸੁ।

ਨਦੀ ਸਨ੍ਦਤਿ, ਨਦੀ ਸਨ੍ਦਨ੍ਤਿ, ਨਦਿਯੋ ਸਨ੍ਦਨ੍ਤਿ।

ਇਵਣ੍ਣਲੋਪੇ ਸਨ੍ਧਿਸੁਤ੍ਤੇਨ ਯਕਾਰੇ ਪਰੇ ਤਵਗ੍ਗਸ੍ਸ ਚਵਗ੍ਗੋ, ਯਸ੍ਸ ਚ ਪੁਬ੍ਬਰੂਪਂ [ਕ॰ ੯੮; ਰੂ॰ ੮੭ ਪਿਟ੍ਠੇ; ਨੀ॰ ੧੦੪; ੨੬੨-੩-੪]। ਨਜ੍ਜੋ ਸਨ੍ਦਨ੍ਤਿ [ਕ॰ ੯੮; ਰੂ॰ ੮੭ ਪਿਟ੍ਠੇ; ਨੀ॰ ੧੦੪; ੨੬੨-੩-੪], ਨਾਦਯੇਕਵਚਨੇਸੁ ਨਜ੍ਜਾ ਕਤਂ, ਨਜ੍ਜਾ ਦੇਤਿ, ਨਜ੍ਜਾ ਅਪੇਤਿ, ਨਜ੍ਜਾ ਸਨ੍ਤਕਂ, ਨਜ੍ਜਾ ਤਿਟ੍ਠਤਿ, ਨਜ੍ਜਂ ਤਿਟ੍ਠਤਿ, ਸੇਸਰੂਪਾਨਿ ਇਤ੍ਥਿਸਦਿਸਾਨਿ।

ਏਵਂ ਗਚ੍ਛਤੀ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤੀ, ਸਤੀ ਸਨ੍ਤੀ, ਅਸਤੀ ਅਸਨ੍ਤੀ, ਮਹਤੀ ਮਹਨ੍ਤੀ, ਬ੍ਰਹ੍ਮਤੀ ਬ੍ਰਨ੍ਤੀ, ਭੋਤੀ ਭੋਨ੍ਤੀ, ਭਵਿਸ੍ਸਤੀ ਭਵਿਸ੍ਸਨ੍ਤੀ, ਗਮਿਸ੍ਸਤੀ ਗਮਿਸ੍ਸਨ੍ਤੀ, ਗੁਣਵਤੀ ਗੁਣਵਨ੍ਤੀ, ਸੀਲਵਤੀ ਸੀਲਵਨ੍ਤੀ, ਸਤਿਮਤੀ ਸਤਿਮਨ੍ਤੀ, ਸਿਰਿਮਤੀ ਸਿਰਿਮਨ੍ਤੀ, ਕਤਵਤੀ ਕਤਵਨ੍ਤੀ, ਭੁਤ੍ਤਾਵਤੀ ਭੁਤ੍ਤਾਵਨ੍ਤੀ, ਸਬ੍ਬਾਵਤੀ ਸਬ੍ਬਾਵਨ੍ਤੀ, ਯਾਵਤੀ ਯਾਵਨ੍ਤੀ, ਤਾਵਤੀ ਤਾਵਨ੍ਤੀ। ਕਮ੍ਹਿ ਆਗਮੇ ਰਸ੍ਸੋ, ਯਾਵਤਿਕਾ, ਤਾਵਤਿਕਾ।

ਗਾਵੀ, ਯਕ੍ਖੀ, ਯਕ੍ਖਿਨੀ, ਆਰਾਮਿਕਿਨੀ, ਦਣ੍ਡਪਾਣਿਨੀ, ਦਣ੍ਡਿਨੀ, ਭਿਕ੍ਖੁਨੀ, ਪਰਚਿਤ੍ਤਵਿਦੁਨੀ, ਮੁਟ੍ਠਸ੍ਸਤਿਨੀ, ਘਰਣੀ, ਪੋਕ੍ਖਰਣੀ, ਆਚਰਿਨੀ, ਮਾਤੁਲਾਨੀ, ਗਹਪਤਾਨੀ ਇਚ੍ਚਾਦਯੋ। ਨਦਾਦਿ।

ਵਿਸੇਸਵਿਧਾਨਮੁਚ੍ਚਤੇ।

੧੦੦. ਨਜ੍ਜਾ ਯੋਸ੍ਵਾਮ [ਨੀ॰ ੨੬੨]।

ਯੋਸੁ ਪਰੇਸੁ ਨਦਿਯਾ ਅਨ੍ਤੇ ਆਮਆਗਮੋ ਹੋਤਿ ਵਾ।

ਨਜ੍ਜਾਯੋ ਸਨ੍ਦਨ੍ਤਿ [ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੩.੨੨੪], ਨਜ੍ਜਾਯੋ ਸੁਪਤਿਤ੍ਥਾਯੋ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੧੪੧੪] ਤਿ ਪਾਲ਼ਿ, ਨਿਮਿਜਾਤਕੇ ਪਨ ਨਜ੍ਜੋਨੁਪਰਿਯਾਯਤਿ, ਨਾਨਾਪੁਪ੍ਫਦੁਮਾਯੁਤਾਤਿ ਚ ਨਜ੍ਜੋ ਚਾਨੁਪਰਿਯਾਤੀਤਿ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੫੩੭] ਚ ਪਾਲ਼ਿ, ਤਤ੍ਥ ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਸਿਸ੍ਸ ਓਤ੍ਤਂ।

ਉਟ੍ਟੇਹਿ ਰੇਵਤੇ ਸੁਪਾਪਕਮ੍ਮੇ [ਵਿ॰ ਵ॰ ੮੬੩], ਦਾਸਾ ਚ ਦਾਸਜੋ ਚ, ਅਨੁਜੀਵਿਨੋ [ਜਾ॰ ੧.੧੦.੧੦੧], ਬਾਰਾਣਸਜਂ ਮਹਾਰਾਜ, ਕਾਕਰਾਜਾ ਨਿਵਾਸਕੋ [ਜਾ॰ ੧.੩.੧੨੪], ਬਾਰਾਣਸਜਂ ਅਹੁ ਰਾਜਾ [ਜਾ॰ ੧.੧੬.੧੭੮], ਰਵ੍ਵੋ ਮਨੋ ਉਮ੍ਮਾਦਨ੍ਤਜਾ ਨਿਵਿਟ੍ਠੋ, ਉਮ੍ਮਾਦਨ੍ਤਜਾ ਰਮਿਤ੍ਵਾਨ, ਸਿਵਿਰਾਜਾ ਤਤੋ ਸਿਯਂ [ਜਾ॰ ੨.੧੮.੭੦], ਦਾਰਕੇਵ ਅਹਂ ਨੇਸ੍ਸਂ। ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਜਾ ਪਰਿਚਾਰਕੇ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੨੧੧੧]। ਤਥਾ ਯੋਸੁ ਪੋਕ੍ਖਰਵ੍ਵੋ। ਨਾਦੀਸੁ ਪਥਬਜਾ, ਪੁਥਬਜਾ, ਪੋਕ੍ਖਰਵ੍ਵਾ। ਸ੍ਮਿਂਮ੍ਹਿ ਪਥਬਜਾ, ਪਥਬਜਂ, ਪੁਥਬਜਾ, ਪੁਥਬਜਂ, ਪੋਕ੍ਖਰਵ੍ਵਾ, ਪੋਕ੍ਖਰਵ੍ਵਂ, ਵੇਤ੍ਰਵ੍ਵਾ, ਵੇਤ੍ਰਵ੍ਵਂ [ਵੇ ਤ੍ਰਰਵ੍ਵਾ, (ਨਿਸ੍ਸਯ)] ਇਚ੍ਚਾਦੀਨਿ ਦਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ।

ਈਕਾਰਨ੍ਤਿਤ੍ਥਿਲਿਙ੍ਗਰਾਸਿ ਨਿਟ੍ਠਿਤੋ।

ਉਕਾਰਨ੍ਤਿਤ੍ਥਿਲਿਙ੍ਗਰਾਸਿ

ਸਿਲੋਪੋ, ਧੇਨੁ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਧੇਨੁਯੋ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ, ਯੋਲੋਪੇ ਦੀਘੋ, ਧੇਨੂ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ, ਭੋਤਿ ਧੇਨੁ, ਭੋਤਿ ਧੇਨੂ, ਭੋਤਿਯੋ ਧੇਨੁਯੋ, ਭੋਤਿਯੋ ਧੇਨੂ, ਧੇਨੁਂ ਪਸ੍ਸਤਿ, ਧੇਨੁਯੋ ਪਸ੍ਸਤਿ, ਧੇਨੂ ਪਸ੍ਸਤਿ, ਧੇਨੁਯਾ, ਧੇਨੂਹਿ, ਧੇਨੂਭਿ, ਧੇਨੁਯਾ, ਧੇਨੂਨਂ, ਧੇਨੁਯਾ, ਧੇਨੁਮ੍ਹਾ, ਧੇਨੂਹਿ, ਧੇਨੂਭਿ, ਧੇਨੁਯਾ, ਧੇਨੂਨਂ, ਧੇਨੁਯਾ, ਧੇਨੁਯਂ, ਧੇਨੁਮ੍ਹਿ, ਧੇਨੂਸੁ।

ਏਵਂ ਯਾਗੁ, ਕਾਸੁ, ਦਦ੍ਦੁ, ਕਣ੍ਡੁ, ਕਚ੍ਛੁ, ਰਜ੍ਜੁ, ਕਰੇਣੁ, ਪਿਯਙ੍ਗੁ, ਸਸ੍ਸੁ ਇਚ੍ਚਾਦਯੋ। ਧੇਨ੍ਵਾਦਿ।

ਧਾਤੁਸਦ੍ਦੋ ਪਨ ਪਾਲ਼ਿਨਯੇ ਇਤ੍ਥਿਲਿਙ੍ਗੋ, ਸਦ੍ਦਸਤ੍ਥਨਯੇ ਪੁਮਿਤ੍ਥਿਲਿਙ੍ਗੋ।

ਮਾਤੁ, ਧੀਤੁ, ਦੁਹਿਤੁਸਦ੍ਦਾ ਇਤ੍ਥਿ ਲਿਙ੍ਗਾ, ਤੇਸਂ ਰੂਪਂ ਪਿਤਾਦਿਗਣੇ ਆਗਮਿਸ੍ਸਤਿ।

ਉਕਾਰਨ੍ਤਿਤ੍ਥਿਲਿਙ੍ਗਰਾਸਿ ਨਿਟ੍ਠਿਤੋ।

ਊਕਾਰਨ੍ਤਿਤ੍ਥਿਲਿਙ੍ਗਰਾਸਿ

ਵਧੂ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਵਧੂ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ, ਯੋਸੁ ਰਸ੍ਸੋ, ਵਧੁਯੋ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ, ਭੋਤਿ ਵਧੁ, ਭੋਤਿ ਵਧੂ, ਭੋਤਿਯੋ ਵਧੂ, ਵਧੁਯੋ, ਵਧੁਂ, ਵਧੂ, ਵਧੁਯੋ, ਵਧੁਯਾ, ਵਧੂਹਿ, ਵਧੂਭਿ, ਵਧੁਯਾ, ਵਧੂਨਂ, ਵਧੁਯਾ, ਵਧੁਮ੍ਹਾ, ਵਧੂਹਿ, ਵਧੂਭਿ, ਵਧੁਯਾ, ਵਧੂਨਂ, ਵਧੁਯਾ, ਵਧੁਯਂ, ਵਧੂਸੁ। ਏਵਂ ਜਮ੍ਬੂ, ਸਰਭੂ, ਸੁਤਨੂ, ਨਾਗਨਾਸੂਰੂ, ਸਂਹਿਤੋਰੂ, ਵਾਮੋਰੂ, ਲਕ੍ਖਣੂਰੂ, ਬ੍ਰਹ੍ਮਬਨ੍ਧੂ, ਭੂ, ਚਮੂ ਇਚ੍ਚਾਦਯੋ। ਵਧਾਦਿ।

ਸਾਹਂ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਮਨੁਸ੍ਸਤੁਂ, ਵਦਵ੍ਵੂ ਵੀਤਮਚ੍ਛਰਾਤਿ [ਵਿ॰ ਵ॰ ੬੩੪] ਚ ਕੋਧਨਾ ਅਕਤਵ੍ਵੂ ਚਾਤਿ [ਜਾ॰ ੧.੧.੬੩] ਚ ਪਾਲ਼ਿਯੋ, ਤਸ੍ਮਾ ਨੀਪਚ੍ਚਯਂ ਵਿਨਾਪਿ ਕ੍ਵਚਿ ਊਕਾਰਨ੍ਤਕਿਤਕਸਦ੍ਦਾ ਇਤ੍ਥਿਲਿਙ੍ਗਾ ਭਵਨ੍ਤਿ।

ਊਕਾਰਨ੍ਤਿਤ੍ਥਿਲਿਙ੍ਗਰਾਸਿ ਨਿਟ੍ਠਿਤੋ।

ਓਕਾਰਨ੍ਤਰਾਸਿ

ਗੋਸਦ੍ਦੋ ਦ੍ਵਿਲਿਙ੍ਗੋ। ਤਸ੍ਸ ਰੂਪਾਨਿ ਕਾਨਿਚਿ ਦ੍ਵਿਯਤ੍ਥਵਸੇਨ ਇਤ੍ਥਿਯਮ੍ਪਿ ਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਪੁਮੇਪਿ ਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਮਿਸ੍ਸਕੇਪਿ ਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ, ਕਾਨਿਚਿ ਇਤ੍ਥਿਯਂ ਕਾਨਿਚਿ ਪੁਮੇ। ਇਧ ਪਨ ਸਬ੍ਬਾਨਿ ਯਾਨਿ ਸਮੋਧਾਨੇਤ੍ਵਾ ਦੀਪਿਯਨ੍ਤੇ।

ਸਿਲੋਪੋ, ਗੋਗਚ੍ਛਤਿ-ਏਤ੍ਥ ਚ ਗੋਤਿ ਅਭਿਨ੍ਨਸਦ੍ਦਲਿਙ੍ਗਤ੍ਤਾ ਗੋਣੋਤਿਪਿ ਯੁਜ੍ਜਤਿ, ਗਾਵੀਤਿਪਿ ਯੁਜ੍ਜਤਿ।

੧੦੧. ਗੋਸ੍ਸਾਗਸਿਹਿਨਂਸੁ ਗਾਵਗਵਾ [ਕ॰ ੭੩-੫; ਰੂ॰ ੧੬੯, ੧੭੦, ੧੭੪; ਨੀ॰ ੨੨੪]।

ਗ, ਸਿ, ਹਿ, ਨਂਵਜ੍ਜਿਤਾਸੁ ਵਿਭਤ੍ਤੀਸੁ ਗੋਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਗਾਵ, ਗਵਾਦੇਸਾ ਹੋਨ੍ਤਿ।

੧੦੨. ਉਭਗੋਹਿ ਟੋ [ਕ॰ ੨੦੫; ਰੂ॰ ੧੬੦; ਨੀ॰ ੪੨੧]।

ਉਭ, ਗੋਹਿ ਯੋਨਂ ਟੋ ਹੋਤਿ।

ਗਾਵੋ, ਗਵੋ, ਹੇ ਗੋ, ਹੇ ਗਾਵੋ, ਹੇ ਗਵੋ, ਗਾਵਂ, ਗਵਂ।

੧੦੩. ਗਾਵੁਮ੍ਹਿ [ਕ॰ ੭੬; ਰੂ ੧੭੧, ੨੨੬]।

ਅਂਮ੍ਹਿ ਗੋਸ੍ਸ ਗਾਵੁ ਹੋਤਿ ਵਾ।

ਗਾਵੁਂ, ਗਾਵੋ, ਗਵੋ, ਗਾਵੇਨ, ਗਵੇਨ।

੧੦੪. ਨਾਸ੍ਸਾ।

ਗੋਸ੍ਸ ਗਾਵ, ਗਵਾਦੇਸਤੋ ਨਾਵਚਨਸ੍ਸ ਆ ਹੋਤਿ ਵਾ।

ਗਾਵਾ, ਗਵਾ, ਗੋਹਿ, ਗੋਭਿ, ਗਾਵਸ੍ਸ, ਗਵਸ੍ਸ।

੧੦੫. ਗਵਂ ਸੇਨ।

ਸੇਨ ਸਹ ਗੋਸ੍ਸ ਗਵਂ ਹੋਤਿ ਵਾ।

ਗਵਂ, ਗੋਨਂ।

੧੦੬. ਗੁਨ੍ਨਞ੍ਚ ਨਂਨਾ [ਕ॰ ੮੧; ਰੂ॰ ੧੭੨; ਨੀ॰ ੨੩੦]।

ਨਂਨਾ ਸਹ ਗੋਸ੍ਸ ਗੁਨ੍ਨਞ੍ਚ ਹੋਤਿ ਗਵਞ੍ਚ।

ਗੁਨ੍ਨੰ, ਗਵ਼ੰ, ਗਾਵਸ੍ਮਾ, ਗਵਸ੍ਮਾ, ਗਾਵਮ੍ਹਾ, ਗਵਮ੍ਹਾ, ਗਾਵ਼ਾ, ਗਵ਼ਾ, ਗੋਹਿ, ਗੋਭਿ, ਗਾਵਸ੍ਸ, ਗਵਸ੍ਸ, ਗਵ਼ੰ, ਗੋਨੰ, ਗੁਨ੍ਨੰ, ਗਵ਼ੰ, ਗਾਵਸ੍ਮਿੰ, ਗਾਵਮ੍ਹਿ, ਗਾਵ਼ੇ, ਗਵਸ੍ਮਿੰ, ਗਵਮ੍ਹਿ, ਗਵ਼ੇ, ਗੋਸੁ, ਗਾਵ਼ੇਸੁ, ਗਵ਼ੇਸੁ।

ਯੋਸੁ ਗਾਵ, ਗਵ਼ਾਦੇਸੇ ਕਤੇ ਅਤੋ ਯੋਨੰ ਟਾ, ਟੇ ਚ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਉਸਭਾ ਰੁਕ੍ਖਾ ਗਾਵ਼ਿਯੋ ਗਵ਼ਾ ਚ [ਜਾ॰ ੧.੧.੭੭]। ਬਲਗਵ਼ਾ ਦਮ੍ਮਗਵ਼ਾ ਵ਼ਾ ਗਙ੍ਗਾਯ ਪਾਰੰ ਅਗਮਿੰਸੁ। ਅਥਾਪਰੇ ਪਤਾਰੇਸਿ ਬਲਗਾਵ਼ੇ ਦਮ੍ਮਗਾਵ਼ੇ [ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੩੫੨ (ਥੋਕੰ ਵ਼ਿਸਦਿਸੰ)] ਤਿ ਪਾਲ਼ਿਪਦਾਨਿ।

ਏਤ੍ਥ ਚ ਗਾਵ਼ੋ ਨੋ ਪਰਮਾ ਮਿਤ੍ਤਾ, ਯਾਸੁ ਜਾਯਨ੍ਤਿ ਓਸਧਾ [ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੨੯੮] ਤਿ ਚ, ਗਵ਼ਾ ਖੀਰੰ, ਖੀਰਮ੍ਹਾ ਦਧਿ, ਦਧਿਮ੍ਹਾ ਨਵ਼ਨੀਤੰ, ਨਵ਼ਨੀਤਮ੍ਹਾ ਸਪ੍ਪਿ, ਸਪ੍ਪਿਮ੍ਹਾ ਸਪ੍ਪਿਮਣ੍ਡੋਤਿ ਚ ਇਤ੍ਥਿਯੰ ਵ਼ਤ੍ਤੁਨ੍ਤਿ। ਗਾਵ਼ਿਯੋ ਗਵ਼ਾਤਿ ਚ ਬਲਗਵ਼ਾ ਦਮ੍ਮਗਵ਼ਾ ਬਲਗਵ਼ੇ ਦਮ੍ਮਗਵ਼ੇਤਿ [ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੩੫੧] ਚ ਗਾਵ਼ੁੰ ਵ਼ਾ ਤੇ ਦਮ੍ਮਿ ਗਾਵ਼ਿੰ ਵ਼ਾ ਤੇ ਦਮ੍ਮੀਤਿ ਚ ਗਵ਼ੰਵ਼ ਸਿਙ੍ਗਿਨੋ ਸਿਙ੍ਗਨ੍ਤਿ [ਜਾ॰ ੧.੧੨.੩੯] ਚ ਪੁਮੇ ਭਵ਼ਨ੍ਤਿ। ਅਤਿਤ੍ਥੇਨੇਵ਼ ਗਾਵ਼ੋ ਪਤਾਰੇਸਿ, ਅਥ ਖੋ ਤਾ ਗਾਵ਼ੋ ਮਜ੍ਝੇ ਗਙ੍ਗਾਯ ਅਨਯਬ੍ਯਸਨੰ ਆਪਜ੍ਜਿੰਸੂ [ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੩੫੦] ਤਿ ਚ ਅਨ੍ਨਦਾ ਬਲਦਾ ਚੇਤਾ, ਵ਼ਣ੍ਣਦਾ ਸੁਖਦਾ ਚ ਤਾ, ਏਤਮਤ੍ਥਵ਼ਸੰ ਞਤ੍ਵ਼ਾ, ਨਾਸ੍ਸੁ ਗਾਵ਼ੋ ਹਨਿੰਸੁ ਤੇਤਿ [ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੨੯੮] ਚ ਭਦ੍ਦਵ਼ਸੇਨ ਇਤ੍ਥਿਯੰ ਅਤ੍ਥਵ਼ਸੇਨ ਮਿਸ੍ਸਕੇ ਵ਼ਤ੍ਤੁਨ੍ਤਿ। ਗੁਨ੍ਨੰ ਚੇ ਤਰਮਾਨਾਨੰ, ਗਵ਼ੰ ਚੇ ਤਰਮਾਨਾਨੰ, ਉਜੁੰ ਗਚ੍ਛਤਿ ਪੁਙ੍ਗਵ਼ੋ, ਸਬ੍ਬਾ ਤਾ ਉਜੁੰ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤੀਤਿ [ਜਾ॰ ੧.੪.੧੩੫; ੨.੧੮.੧੦੪] ਚ ਮਿਸ੍ਸਕੇ ਏਵ਼। ਬਲਗਵ਼, ਦਮ੍ਮਗਵ਼ਸਦ੍ਦਾ ਜਰਗ੍ਗਵ਼, ਪੁਙ੍ਗਵ਼, ਸਗਵ਼, ਪਰਗਵ਼, ਦਾਰਗਵ਼ਸਦ੍ਦਾ ਵ਼ਿਯ ਅਕਾਰਨ੍ਤਾ ਸਮਾਸਸਦ੍ਦਾਤਿਪਿ ਯੁਜ੍ਜਤਿ।

ਮਿਸ੍ਸਕਟ੍ਠਾਨੇਸੁ ਪਨ ਇਤ੍ਥਿਬਹੁਲਤ੍ਤਾ ਤਾ ਗਾਵ਼ੋ ਏਤਾ ਗਾਵ਼ੋਤਿਆਦਿਨਾ ਇਤ੍ਥਿਲਿਙ੍ਗਮੇਵ਼ ਦਿਸ੍ਸਤਿ।

ਇਤਿ ਓਕਾਰਨ੍ਤਰਾਸਿ।

ਇਤ੍ਥਿਲਿਙ੍ਗਰਾਸਿ ਨਿਟ੍ਠਿਤੋ।

ਪੁਲ੍ਲਿਙ੍ਗਰਾਸਿ

ਅਕਾਰਨ੍ਤ ਪੁਲ੍ਲਿਙ੍ਗਪੁਰਿਸਾਦਿਰਾਸਿ

ਅਥ ਪੁਲ੍ਲਿਙ੍ਗਾਨਿ ਦੀਪਿਯਨ੍ਤੇ।

ਸਤ੍ਤਵ਼ਿਧੰ ਪੁਲ੍ਲਿਙ੍ਗੰ – ਅਦਨ੍ਤੰ, ਆਦਨ੍ਤੰ, ਇਦਨ੍ਤੰ, ਈਦਨ੍ਤੰ, ਉਦਨ੍ਤੰ, ਊਦਨ੍ਤੰ, ਓਦਨ੍ਤੰ।

੧੦੭. ਸਿਸ੍ਸੋ [ਕ॰ ੧੦੪; ਰੂ॰ ੬੬; ਨੀ॰ ੨੭੨]।

ਅਤੋ ਸਿਸ੍ਸ ਓ ਹੋਤਿ ਪੁਮੇ।

ਪੁਰਿਸੋ ਤਿਟ੍ਠਤਿ।

੧੦੮. ਅਤੋ ਯੋਨੰ ਟਾਟੇ [ਕ॰ ੧੦੭; ਰੂ॰ ੬੯; ਨੀ॰ ੨੭੫, ੨੭੭]।

ਅਤੋ ਪਠਮਾਯੋਨੰ ਦੁਤਿਯਾਯੋਨਞ੍ਚ ਕਮੇਨ ਟਾ, ਟੇ ਹੋਨ੍ਤਿ ਪੁੰ, ਨਪੁੰਸਕੇਸੁ। ਟਾਨੁਬਨ੍ਧੋ ਸਬ੍ਬਾਦੇਸਤ੍ਥੋ।

ਪੁਰਿਸਾ ਤਿਟ੍ਠਨ੍ਤਿ।

‘ਗਸੀਨ’ਨ੍ਤਿ ਸਿਲੋਪੋ, ਭੋ ਪੁਰਿਸ, ‘ਅਯੁਨਂ ਵਾ ਦੀਘੋ’ਤਿ ਦੀਘੋ, ਭੋ ਪੁਰਿਸਾ, ਭੋਨ੍ਤੋ ਪੁਰਿਸਾ, ਪੁਰਿਸਂ, ਪੁਰਿਸੇ।

੧੦੯. ਅਤੇਨ [ਕ॰ ੧੦੩; ਰੂ॰ ੭੯; ਨੀ॰ ੨੭੧]।

ਅਤੋ ਨਾਵਚਨਸ੍ਸ ਏਨਾਦੇਸੋ ਹੋਤਿ ਪੁਂ, ਨਪੁਂਸਕੇਸੁ।

ਪੁਰਿਸੇਨ।

੧੧੦. ਸੁਹਿਸ੍ਵਸ੍ਸੇ [ਕ॰ ੧੦੧; ਰੂ॰ ੮੦; ਨੀ॰ ੬੮]।

ਸੁ, ਹਿਸੁ ਪਰੇਸੁ ਅਸ੍ਸ ਏ ਹੋਤਿ ਪੁਂ, ਨਪੁਂਸਕੇਸੁ।

ਪੁਰਿਸੇਹਿ, ਪੁਰਿਸੇਭਿ।

੧੧੧. ਸੁਉ ਸਸ੍ਸ [ਕ॰ ੬੧; ਰੂ॰ ੮੬; ਨੀ॰ ੨੦੮]।

ਸਸ੍ਸ ਆਦਿਮ੍ਹਿ ਸਾਗਮੋ ਹੋਤਿ। ਉਕਾਰੋ ਉਚ੍ਚਾਰਣਤ੍ਥੋ, ਵਾਨੁਬਨ੍ਧੋ ਆਦਿਮ੍ਹੀਤਿ ਦੀਪਨਤ੍ਥੋ।

ਪੁਰਿਸਸ੍ਸ, ‘ਸੁਨਂਹਿਸੂ’ਤਿ ਦੀਘੋ। ਪੁਰਿਸਾਨਂ, ਪੁਰਿਸਸ੍ਮਾ, ਪੁਰਿਸਮ੍ਹਾ।

੧੧੨. ਸ੍ਮਾਸ੍ਮਿਂਨਂ [ਕ॰ ੧੦੮; ਰੂ॰ ੯੦; ਨੀ॰ ੨੭੬]।

ਅਤੋ ਸ੍ਮਾ, ਸ੍ਮਿਂਨਂ ਕਮੇਨ ਟਾ, ਟੇ ਹੋਨ੍ਤਿ ਪੁਂ, ਨਪੁਂਸਕੇਸੁ।

ਪੁਰਿਸਾ, ਪੁਰਿਸੇਹਿ, ਪੁਰਿਸੇਭਿ, ਪੁਰਿਸਸ੍ਸ, ਪੁਰਿਸਾਨਂ, ਪੁਰਿਸਸ੍ਮਿਂ, ਪੁਰਿਸਮ੍ਹਿ, ਪੁਰਿਸੇ, ਪੁਰਿਸੇਸੁ।

ਏਵਂ ਬੁਦ੍ਧੋ, ਧਮ੍ਮੋ, ਸਙ੍ਘੋ, ਸਕ੍ਕੋ, ਦੇਵੋ, ਸਤ੍ਤੋ, ਨਰੋ, ਗੋਣੋ, ਪੁਙ੍ਗਵੋ, ਜਰਗ੍ਗਵੋ, ਸਗਵੋ, ਪਰਗਵੋ, ਰਾਜਗਵੋ, ਮਾਤੁਗਾਮੋ, ਓਰੋਧੋ, ਦਾਰੋਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਵਿਸੇਸਵਿਧਾਨਮੁਚ੍ਚਤੇ।

੧੧੩. ਕ੍ਵਚੇ ਵਾ [ਨੀ॰ ੨੭੭]।

ਅਤੋ ਸਿਸ੍ਸ ਕ੍ਵਚਿ ਏ ਹੋਤਿ ਵਾ ਪੁਂ, ਨਪੁਂਸਕੇਸੁ।

ਪੁਮੇ ਤਾਵ –

ਵਨਪ੍ਪਗੁਮ੍ਬੇ ਯਥ ਫੁਸ੍ਸਿਤਗ੍ਗੇ [ਖੁ॰ ਪਾ॰ ੬.੧੩; ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੨੩੬], ‘‘ਕੇ ਗਨ੍ਧਬ੍ਬੇ ਰਕ੍ਖਸੇ ਚ ਨਾਗੇ, ਕੇ ਕਿਮ੍ਪੁਰਿਸੇ ਚਾਪਿ ਮਾਨੁਸੇ। ਕੇ ਪਣ੍ਡਿਤੇ ਸਬ੍ਬਕਾਮਦਦੇ। ਦੀਘਰਤ੍ਤਂ ਭਤ੍ਤਾ ਮੇ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ’’ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੧੩੫੨]। ਨਤ੍ਥਿ ਅਤ੍ਤਕਾਰੇ ਨਤ੍ਥਿ ਪਰਕਾਰੇ ਨਤ੍ਥਿ ਪੁਰਿਸਕਾਰੇ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੬੮], ਏਕੇ ਏਕਤ੍ਥੇ, ਸਮੇ ਸਮਭਾਗੇ, ਨਹੇਵਂ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੇ [ਕਥਾ॰ ੧], ਕੇ ਛਵੇ ਸਿਙ੍ਗਾਲੇ, ਕੇ ਛਵੇ ਪਾਥਿਕਪੁਤ੍ਤੇ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੨੯-੩੧] ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਨਪੁਂਸਕੇ ਪਨ –

ਭੋਗਵਤੀ ਨਾਮ ਮਨ੍ਦਿਰੇ, ਨਗਰੇ ਨਿਮ੍ਮਿਤੇ ਕਞ੍ਚਨਮਯੇ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੧੩੭੦] ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਵਾਤਿ ਕਿਂ? ਵਨਪ੍ਪਗੁਮ੍ਬੋ।

ਕ੍ਵਚੀਤਿ ਕਿਂ? ਪੁਰਿਸੋ।

ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਪਠਮਾਯੋਨਞ੍ਚ ਕ੍ਵਚਿ ਟੇ ਹੋਤਿ। ਬਾਲੇ ਚ ਪਣ੍ਡਿਤੇ ਚ ਸਨ੍ਧਾਵਿਤ੍ਵਾ ਸਂਸਰਿਤ੍ਵਾ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸਨ੍ਤਂ ਕਰਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੬੮], ਕ੍ਵਚਿ ਯੋਨਂ ਪਕਤਿ ਹੋਤਿ, ਵਨੇ ਵਾਲ਼ਮਿਗਾ ਚੇਵ, ਅਚ੍ਛਕੋਕਤਰਚ੍ਛਯੋ, ਬਹੂਹਿ ਪਰਿਪਨ੍ਥਯੋ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੨੫੫], ਕਜਸ੍ਸ ਬਜਪਥਯੋ ਅਸ੍ਸੁ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

੧੧੪. ਦਿਵਾਦਿਤੋ [ਕ॰ ੨੦੬; ਰੂ॰ ੧੬੫]।

ਦਿਵਾਦੀਹਿ ਸ੍ਮਿਂਨੋ ਟਿ ਹੋਤਿ।

ਦਿਵਿ-ਦੇਵਲੋਕੇਤਜੜ੍ਥੋ।

ਆਦਿਸਦ੍ਦੇਨ ਅਸ ਭੁਵਿ, ਨਿਚ੍ਚਂ ਵਾਗਮੋ। ਅਯਜਸਦ੍ਦਮ੍ਹਾ ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਆਲਪਨੇ ਗ, ਯੋਨਂ ਟੋ ਹੋਤਿ ਵਾ। ਭੋ ਅਯਜੋ ਅਯਜ ਵਾ, ਭੋਨ੍ਤੋ ਅਯਜੋ ਅਯਜਾ ਵਾ। ਸੇਸਂ ਪੁਰਿਸਸਮਂ।

ਪੁਰਿਸਾਦਿਰਾਸਿ ਨਿਟ੍ਠਿਤੋ।

ਮਨੋਗਣਰਾਸਿ

ਮਨੋ, ਮਨਾ, ਭੋ ਮਨ, ਭੋ ਮਨਾ, ਭੋਨ੍ਤੋ ਮਨਾ।

੧੧੫. ਮਨਾਦੀਹਿ ਸ੍ਮਿਂਸਂਨਾਸ੍ਮਾਨਂ ਸਿਸੋਓਸਾਸਾ [ਕ॰ ੧੮੧-੨, ੧੮੪; ਰੂ॰ ੯੫-੯੭; ਨੀ॰ ੩੭੩-੪, ੩੭੬-੭]।

ਤੇਹਿ ਸ੍ਮਿਂ, ਸ, ਅਂ, ਨਾ, ਸ੍ਮਾਨਂ ਕਮੇਨ ਸਿ, ਸੋ, ਓ, ਸਾ, ਸਾ ਹੋਨ੍ਤਿ ਵਾ।

ਮਨਂ , ਮਨੋ, ਮਨੇ, ਮਨੇਨ, ਮਨਸਾ, ਮਨੇਹਿ, ਮਨੇਭਿ, ਮਨਸ੍ਸ, ਮਨਸੋ, ਮਨਾਨਂ, ਮਨਸ੍ਮਾ, ਮਨਮ੍ਹਾ, ਮਨਸਾ, ਮਨਾ, ਮਨੇਹਿ, ਮਨੇਭਿ, ਮਨਸ੍ਸ, ਮਨਸੋ, ਮਨਾਨਂ, ਮਨਸ੍ਮਿਂ, ਮਨਮ੍ਹਿ, ਮਨਸਿ, ਮਨੇ, ਮਨੇਸੁ।

ਤਮੋ, ਤਪੋ, ਤੇਜੋ, ਸਿਰੋ, ਉਰੋ, ਵਚੋ, ਰਜੋ, ਓਜੋ, ਅਯੋ, ਪਯੋ, ਵਯੋ, ਸਰੋ, ਯਸੋ, ਚੇਤੋ, ਛਨ੍ਦੋ, ਰਧਤਾ, ਅਹੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ **ਮਨੋਗਣੋ**।

ਇਦਂ **ਮਨੋਗਣਲਕ੍ਖਣਂ**। ਕ੍ਰਿਯਾਕਮ੍ਮੇ ਓਦਨ੍ਤੋ, ਨਾਦੀਨਂ ਸਾਦਿਤਾ, ਸਮਾਸਤਦ੍ਧਿਤਮਜ੍ਝੇ ਓਦਨ੍ਤੋ ਚਾਤਿ।

ਯੋ ਵੇ ਦਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਵਤ੍ਵਾਨ, ਅਦਾਨੇ ਕੁਰੁਤੇ ਮਨੋ [ਜਾ॰ ੧.੧੫.੬੧], ਕਸ੍ਸਪਸ੍ਸ ਵਚੋ ਸੁਤ੍ਵਾ, ਤਪੋ ਇਧ ਪਕ੍ਰੁਬ੍ਬਤਿ [ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੦੪], ਚੇਤੋ ਪਰਿਚ੍ਚ ਜਾਨਾਤਿ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੪੨], ਸਿਰੋ ਤੇ ਬਾਧਯਿਸ੍ਸਾਮਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਮਨਸਾ ਚੇ ਪਸਨ੍ਨੇਨ [ਧ॰ ਪ॰ ੨], વਿਪ੍ਪਸਨ੍ਨੇਨ ਚੇਤਸਾ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੫੫੧], વਚਸਾ ਮਨਸਾ ਚੇવ, વਨ੍ਦਾ ਮੇ ਤੇ ਤਥਾਗਤੇ [ਪਰਿਤ੍ਤੁਪਾਲ਼ਿ ਆਟਾਨਾਟਿਯਸੁਤ੍ਤੁ]। ਏਕੂਨਤਿੰਸੋ વਯਸਾ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੨੧੪], ਤੇਜਸਾ ਯਸਸਾ ਜਲਂ [વਿ॰ વ॰ ੮੫੭], ਤਪਸਾ ਉਤ੍ਤਮੋ ਸਤ੍ਤੋ, ਘਤੇਨ વਾ ਭੁਞ੍ਜਸ੍ਸੁ ਪਯਸਾ વਾ, વਨ੍ਦਾਮਿ ਸਿਰਸਾ ਪਾਦੇ [ਜਾ॰ ੨.੨੦.੬੮], ਯੇ ਏਤਾ ਉਪਸੇવਨ੍ਤਿ, ਛਨ੍ਦਸਾ વਾ ਧਨੇਨ વਾ [ਜਾ॰ ੨.੨੧.੩੫੦], ਉਰਸਾ ਪਨੁਦਿਸ੍ਸਾਮਿ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੧੮੩੩], ਅਯਸਾ ਪਟਿਕੁਜ੍ਝਿਤੋ [ਅ॰ ਨਿ॰ ੩.੩੬] ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਨ ਮਯ੍ਹਂ ਮਨਸੋ ਪਿਯੋ [ਜਾ॰ ੧.੧੦.੧੧], ਚੇਤਸੋ ਪਰਿવਿਤਕ੍ਕੋ ਉਦਪਾਦਿ [ਪਾਰਾ॰ ੧੮], ਚੇਤਸੋ ਸਮਨ੍ਨਾਹਾਰੋ, ਸਾਧੁ ਖਲੁ ਪਯਸੋ ਪਾਨਂ, ਸਾવਿਤ੍ਤੀ ਛਨ੍ਦਸੋ ਮੁਖਂ [ਮ॰ ਨਿ॰ ੨.੪੦੦] ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਸਾਧੁਕਂ ਮਨਸਿ ਕਰੋਥ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੩], ਏਤਮਤ੍ਥਂ ਚੇਤਸਿ ਸਨ੍ਨਿਧਾਯ, ਸਿਰਸਿ ਅਞ੍ਜਲਿਂ ਕਤ੍વਾ [ਅਪ॰ ਥੇਰ ੧.੪੧.੮੨], ਉਰਸਿਲੋਮੋ, ਪਾਪਂ ਅਕਾਸਿ ਰਹਸਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਮਨੋਧਾਤੁ, ਮਨੋਮਯਂ, ਤਮੋਖਨ੍ਧਂ ਪਦਾਲਯਿ, ਤਪੋਧਨੋ, ਤੇਜੋਧਾਤੁ, ਸਿਰੋਰੁਹਾ ਕੇਸਾ, ਸਰੋਰੁਹਂ ਪਦੁਮਂ, ਰਜੋਹਰਣਂ વਤ੍ਥਂ, ਓਜੋਹਰਣਾ ਸਾਖਾ, ਅਯੋਪਤ੍ਤੋ, વਯੋਗੁਣਾ ਅਨੁਪੁਬ੍ਬਂ ਜਹਨ੍ਤਿ, ਯਸੋਧਰਾ ਦੇવੀ, ਚੇਤੋਯੁਤ੍ਤਾ ਧਮ੍ਮਾ, ਛਨ੍ਦੋવਿਚਿਤਿਪਕਰਣਂ, ਰਹੋਗਤੋ ਚਿਨ੍ਤੇਸਿ, ਅਹੋਰਤ੍ਤਾਨਮਚ੍ਚਯੇ [ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੧੨] ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਮਹਾવੁਤ੍ਤਿਨਾ ਅਹਮ੍ਹਾ ਸ੍ਮਿਂਨੋ ਨਿ ਚ ਉ ਚ ਹੋਤਿ, ਤਦਹਨਿ, ਤਦਹੁ। ਰਹਮ੍ਹਾ ਸ੍ਮਿਂਨੋ ਓ ਹੋਤਿ, ਮਾਤੁਗਾਮੇਨ ਸਦ੍ਧਿਂ ਏਕੋ ਏਕਾਯ ਰਹੋ ਨਿਸੀਦਤਿ [ਪਾਰਾ॰ ੪੫੨], ਰਹੋ ਤਿਟ੍ਠਤਿ, ਰਹੋ ਮਨ੍ਤੇਤਿ।

ਮਨੋਗਣਰਾਸਿ ਨਿਟ੍ਠਿਤੋ।

ਮਨਾਦਿਗਣਰਾਸਿ

੧੧੬. ਕੋਧਾਦੀਹਿ।

ਏਤੇਹਿ ਨਾવਚਨਸ੍ਸ ਸਾ ਹੋਤਿ વਾ।

ਕੋਧਸਾ, ਕੋਧੇਨ, ਅਤ੍ਥਸਾ, ਅਤ੍ਥੇਨ।

੧੧੭. ਨਾਸ੍ਸ ਸਾ [ਕ॰ ੧੮੧; ਰੂ॰ ੯੫; ਨੀ॰ ੩੭੩]।

ਪਦਾਦੀਹਿ ਨਾવਚਨਸ੍ਸ ਸਾ ਹੋਤਿ વਾ।

ਪਦਸਾ, ਪਦੇਨ, ਬਿਲਸਾ, ਬਿਲੇਨ।

੧੧੮. ਪਦਾਦੀਹਿ ਸਿ।

ਪਦਾਦੀਹਿ ਸ੍ਮਿਂਨੋ ਸਿ ਹੋਤਿ વਾ।

ਪਦਸਿ, ਪਦੇ, ਬਿਲਸਿ, ਬਿਲੇ।

ਤਤ੍ਥ ਕੋਧਾਦਿਕੋ ਪੁਲ੍ਲਿਙ੍ਗੋ, ਪਦਾਦਿਕੋ ਨਪੁਂਸਕੋ। ਤਤ੍ਥ ਕੇਚਿ ਸਦ੍ਦਾ ਸਮਾਸ, ਤਦ੍ਧਿਤਮਜ੍ਝੇ ਓਦਨ੍ਤਾ ਹੋਨ੍ਤਿ [ਕ॰ ੧੮੩; ਰੂ॰ ੪੮; ਨੀ॰ ੩੭੫], ਆਪੋਧਾਤੁ, ਆਪੋਮਯਂ, ਵਾਯੋਧਾਤੁ, ਵਾਯੋਮਯਂ, ਜੀਵ ਤ੍ਵਂ ਸਰਦੋਸਤਂ [ਜਾ॰ ੧.੨.੯], ਅਨੁਯਨ੍ਤਿ ਦਿਸੋਦਿਸਂ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੨੮੧] ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਕੇਚਿ ਨਾਸ੍ਸ ਸਾਦੇਸਂ ਲਭਨ੍ਤਿ, ਕੋਧਸਾ ਉਸੁਨਾ ਵਿਜ੍ਝਿ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੩੫੨], ਦਲ੍ਹਂ ਗਣ੍ਹਾਹਿ ਥਾਮਸਾ [ਜਾ॰ ੧.੭.੩੦], ਪਦਸਾਵ ਅਗਮਾਸਿ, ਮਾਕਾਸਿ ਮੁਖਸਾ ਪਾਪਂ, ਸਚ੍ਚੇਨ ਦਨ੍ਤੋ ਦਮਸਾ ਉਪੇਤੋ-ਦਮਸਾਤਿ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਦਮਨੇਨ, ਸੁਚਿਂ ਪਣੀਤਂ ਰਸਸਾ ਉਪੇਤਂ [ਜਾ॰ ੧.੭.੧੮], ਵੇਗਸਾ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾਨ, ਆਯੁਸਾ ਏਕਪੁਤ੍ਤਮਨੁਰਕ੍ਖੇ [ਖੁ॰ ਪਾ॰ ੯.੭] ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਕੇਚਿ ਸ੍ਮਿਂਨੋ ਸਜਾਦੇਸਂ ਲਭਨ੍ਤਿ, ਪਦਸਿ, ਬਿਲਸਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਕੇਹਿਚਿ ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਨਾ, ਸ੍ਮਾਨਂ ਸੋ ਹੋਤਿ, ਅਤ੍ਥਸੋ, ਅਕ੍ਖਰਸੋ, ਸੁਤ੍ਤਸੋ, ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਸੋ, ਹੇਤੁਸੋ, ਯੋਨਿਸੋ, ਉਪਾਯਸੋ, ਠਾਨਸੋ, ਦੀਘਸੋ, ਓਰਸੋ, ਬਹੁਸੋ, ਪੁਥੁਸੋ, ਮਤ੍ਤਸੋ, ਭਾਗਸੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

‘‘ਪਦਸੋ ਧਮ੍ਮਂ ਵਾਚੇਯ੍ਯ [ਪਾਚਿ॰ ੪੫], ਬਿਲਸੋ ਵਿਭਜਿਤ੍ਵਾ ਨਿਸਿਨ੍ਨੋ ਅਸ੍ਸ’’ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੩੭੮] ਇਚ੍ਚਾਦੀਸੁ ਪਨ ਵਿਚ੍ਛਾਯਂ ਸੋਪਚ੍ਚਯੋ।

ਯਦਾ ਪਨ ਸਮਾਸਨ੍ਤੇ ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਸਜਾਦੀਸੁ ਵਿਭਤ੍ਤੀਸੁ ਸਾਗਮੋ ਹੋਤਿ, ਤਦਾ ਪੁਰਿਸਾਦਿਗਣੇਪਿ ਹੋਤਿ, ਬ੍ਯਾਸਤ੍ਤਮਨਸੋ, ਅਬ੍ਯਗ੍ਗਮਨਸੋ [ਅ॰ ਨਿ॰ ੩.੨੯], ਪੁਤ੍ਤੋ ਜਾਤੋ ਅਚੇਤਸੋ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੪], ਸੁਮੇਧਸੋ [ਅ॰ ਨਿ॰ ੪.੬੨], ਭੂਰਿਮੇਧਸੋ [ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੧੧੩੭] ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਇਤਿ ਮਨਾਦਿਗਣਰਾਸਿ।

ਗੁਣਵਾਦਿਗਣਰਾਸਿ

੧੧੯. ਨ੍ਤੁਸ੍ਸ [ਕ॰ ੧੨੪; ਰੂ॰ ੯੮; ਨੀ॰ ੨੯੯]।

ਸਿਮ੍ਹਿ ਨ੍ਤੁਸ੍ਸ ਟਾ ਹੋਤਿ।

ਗੁਣਵਾ ਤਿਟ੍ਠਤਿ।

੧੨੦. ਯ੍ਵਾਦੋ ਨ੍ਤੁਸ੍ਸ [ਕ॰ ੯੨; ਰੂ॰ ੧੦੦; ਨੀ॰ ੨੪੯]।

ਯੋਆਦੀਸੁ ਨ੍ਤੁਸ੍ਸ ਅਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ।

ਗੁਣਵਨ੍ਤਾ ਤਿਟ੍ਠਨ੍ਤਿ।

੧੨੧. ਨ੍ਤੁਨ੍ਤੁਨਂ ਨ੍ਤੋ ਯੋਮ੍ਹਿ ਪਠਮੇ [ਕ॰ ੯੨; ਰੂ॰ ੧੦੦; ਨੀ॰ ੨੪੯]।

ਪਠਮੇ ਯੋਮ੍ਹਿ ਸਵਿਭਤ੍ਤੀਨਂ ਨ੍ਤੁ, ਨ੍ਤੁਨਂ ਨ੍ਤੋ ਹੋਤਿ।

ਗੁਣਵਨ੍ਤੋ ਤਿਟ੍ਠਨ੍ਤਿ।

੧੨੨. ਟਟਾਅਂ ਗੇ [ਕ॰ ੧੨੬; ਰੂ॰ ੧੦੧; ਨੀ॰ ੩੦੧-੨]।

ਗੇ ਪਰੇ ਸੵਿਭਤ੍ਤੀਨਂ ਨ੍ਤੁ, ਨ੍ਤੁਨਂ ਟ, ਟਾ, ਅਂ ਹੋਨ੍ਤਿ।

ਭੋ ਗੁਣੵ, ਭੋ ਗੁਣੵਾ, ਭੋ ਗੁਣੵਂ, ਭੋਨ੍ਤੋ ਗੁਣੵਨ੍ਤਾ, ਭੋਨ੍ਤੋ ਗੁਣੵਨ੍ਤੋ, ਗੁਣੵਨ੍ਤੁਂ, ਗੁਣੵਨ੍ਤੇ, ਗੁਣੵਨ੍ਤੇਨ।

੧੨੩. ਤੋਤਾਤਿਤਾ ਸਸ੍ਮਾਸ੍ਮਿਂਨਾਸੁ [ਕ॰ ੧੨੭, ੧੮੭; ਰੂ॰ ੧੦੨, ੧੦੮; ਨੀ॰ ੩੦੩, ੩੮੬]।

ਸ, ਸ੍ਮਾ, ਸ੍ਮਿਂ, ਨਾਸੁ ਸੵਿਭਤ੍ਤੀਨਂ ਨ੍ਤੁ, ਨ੍ਤੁਨਂ ਕਮੇਨ ਤੋ, ਤਾ,ਤਿ, ਤਾ ਹੋਨ੍ਤਿ ੵਾ।

ਗੁਣੵਤਾ, ਗੁਣੵਨ੍ਤੇਹਿ, ਗੁਣੵਨ੍ਤੇਭਿ, ਗੁਣੵਨ੍ਤੁਸ੍ਸ, ਗੁਣੵਤੋ।

੧੨੪. ਨਂਮ੍ਹਿ ਤਂ ੵਾ [ਕ॰ ੧੨੮; ਰੂ॰ ੧੦੪; ਨੀ॰ ੩੦੪]।

ਨਂਮ੍ਹਿ ਸੵਿਭਤ੍ਤੀਨਂ ਨ੍ਤੁ, ਨ੍ਤੁਨਂ ਤਂ ਹੋਤਿ ੵਾ।

ਗੁਣੵਨ੍ਤਾਨਂ, ਗੁਣੵਤਂ, ਗੁਣੵਨ੍ਤੁਸ੍ਮਾ, ਗੁਣੵਨ੍ਤੁਮ੍ਹਾ, ਗੁਣੵਨ੍ਤਾ, ਗੁਣੵਤਾ, ਗੁਣੵਨ੍ਤੇਹਿ, ਗੁਣੵਨ੍ਤੇਭਿ, ਗੁਣੵਨ੍ਤੁਸ੍ਸ, ਗੁਣੵਤੋ, ਗੁਣੵਨ੍ਤਾਨਂ, ਗੁਣੵਤਂ, ਗੁਣੵਨ੍ਤੁਸ੍ਮਿਂ, ਗੁਣੵਨ੍ਤੁਮ੍ਹਿ, ਗੁਣੵਤਿ, ਗੁਣੵਨ੍ਤੇ, ਗੁਣੵਨ੍ਤੇਸੁ।

ਏੵਂ ਭਗੵਾ, ਸੀਲੵਾ, ਪਞ੍ਞੵਾ, ਬਲੵਾ, ਧਨੵਾ, ੵਣ੍ਣੵਾ, ਭੋਗੵਾ, ਸੁਤੵਾ ਇਚ੍ਚਾਦਿ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਆਲਪਨੇ ਭਗੵਾਤਿ ਨਿਚ੍ਚਂ ਦੀਘੋ।

ਸਬ੍ਬਾੵਾ, ਸਬ੍ਬਾੵਨ੍ਤੋ, ਸਬ੍ਬਾੵਨ੍ਤੁਂ, ਸਬ੍ਬਾੵਨ੍ਤੇ, ਸਬ੍ਬਾੵਨ੍ਤੇਨ, ਸਬ੍ਬਾੵਤਾ, ਸਬ੍ਬਾੵਨ੍ਤੇਹਿ...ਪੇ॰... ਸਬ੍ਬਾੵਨ੍ਤੇਸੁ।

ਏੵਂ ਯਾੵਾ, ਯਾੵਨ੍ਤੋ, ਤਾੵਾ, ਤਾੵਨ੍ਤੋ, ਏਤ੍ਤਾੵਾ, ਏਤ੍ਤਾੵਨ੍ਤੋ, ਕਿਂੵਾ, ਕਿਂੵਨ੍ਤੋ, ਕਿਤ੍ਤਾੵਾ, ਕਿਤ੍ਤਾੵਨ੍ਤੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ। ਤਥਾ ਭੋਜਨਂ ਭੁਤ੍ਤੵਾ, ਭੁਤ੍ਤੵਨ੍ਤੋ, ਧਮ੍ਮਂ ਬੁਦ੍ਧੵਾ, ਬੁਦ੍ਧੵਨ੍ਤੋ, ਕਮ੍ਮਂ ਕਤੵਾ, ਕਤੵਨ੍ਤੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ ਚ।

ਸਤਿਮਾ, ਸਤਿਮਨ੍ਤਾ, ਸਤਿਮਨ੍ਤੋ, ਭੋ ਸਤਿਮ, ਭੋ ਸਤਿਮਾ, ਭੋ ਸਤਿਮਂ, ਭੋਨ੍ਤੋ ਸਤਿਮਨ੍ਤਾ, ਭੋਨ੍ਤੋ ਸਤਿਮਨ੍ਤੋ, ਸਤਿਮਨ੍ਤੁਂ, ਸਤਿਮਨ੍ਤੇ, ਸਤਿਮਨ੍ਤੇਨ, ਸਤਿਮਤਾ, ਸਤਿਮਨ੍ਤੇਹਿ, ਸਤਿਮਨ੍ਤੇਭਿ, ਸਤਿਮਨ੍ਤੁਸ੍ਸ, ਸਤਿਮਤੋ, ਸਤਿਮਨ੍ਤਾਨਂ, ਸਤਿਮਤਂ, ਸਤਿਮਨ੍ਤੁਸ੍ਮਾ, ਸਤਿਮਨ੍ਤੁਮ੍ਹਾ, ਸਤਿਮਨ੍ਤਾ, ਸਤਿਮਤਾ, ਸਤਿਮਨ੍ਤੇਹਿ, ਸਤਿਮਨ੍ਤੇਭਿ, ਸਤਿਮਨ੍ਤੁਸ੍ਸ, ਸਤਿਮਤੋ, ਸਤਿਮਨ੍ਤਾਨਂ, ਸਤਿਮਤਂ, ਸਤਿਮਨ੍ਤੁਸ੍ਮਿਂ, ਸਤਿਮਨ੍ਤੁਮ੍ਹਿ, ਸਤਿਮਤਿ, ਸਤਿਮਨ੍ਤੇ, ਸਤਿਮਨ੍ਤੇਸੁ।

ਏੵਂ ਮਤਿਮਾ, ਗਤਿਮਾ, ਪਾਪਿਮਾ, ਜਾਤਿਮਾ, ਭਾਣੁਮਾ, ਆਯੁਮਾ, ਆਯਸ੍ਮਾ, ਸਿਰਿਮਾ, ਹਿਰਿਮਾ, ਧਿਤਿਮਾ, ਕਿਤ੍ਤਿਮਾ, ਇਦ੍ਧਿਮਾ, ਜੁਤਿਮਾ , ਮੁਤਿਮਾ, ਥੁਤਿਮਾ, ਬੁਦ੍ਧਿਮਾ, ਚਕ੍ਖੁਮਾ, ਬਨ੍ਧੁਮਾ, ਗੋਮਾ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ੵਿਸੇਸੵਿਧਾਨਮੁਚ੍ਚਤੇ।

੧੨੫. ਹਿਮੵਤੋ ੵਾ ਓ [ਕ॰ ੯੪; ਰੂ॰ ੧੦੫; ਨੀ॰ ੨੫੨]।

ਸਿਮ੍ਹਿ ਹਿਮੵਨ੍ਤੁਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਓ ਹੋਤਿ ੵਾ। 'ਗਸੀਨ'ਨ੍ਤਿ ਲੋਪੋ।

ਹਿਮਵਨ੍ਤੋ ਪਬ੍ਬਤੋ [ਧ॰ ਪ॰ ੩੦੪], ਹਿਮਵਾ ਪਬ੍ਬਤੋ।

੧੨੬. ਨ੍ਤੁਸ੍ਸ ਚ ਟ ਵਂਸੇ [ਕ॰ ੯੩; ਰੂ॰ ੧੦੬; ਨੀ॰ ੨੫੧]।

ਅਂ, ਸੇਸੁ ਨ੍ਤੁਸ੍ਸ ਚ ਨ੍ਤੁਸ੍ਸ ਚ ਸਬ੍ਬਸ੍ਸ ਟ ਹੋਤਿ ਵਾ।

''ਅਜ੍ਝੋਗਾਹੇਤ੍ਵਾ ਹਿਮਵ''ਨ੍ਤਿ [ਅਪ॰ ਥੇਰ ੨.੪੭.੫੯] ਪਾਲ਼ਿ। ਸਤਿਮਂ, ਬਨ੍ਧੁਮਂ, ਗੁਣਵਸ੍ਸ, ਸਤਿਮਸ੍ਸ, ਬਨ੍ਧੁਮਸ੍ਸ।

ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਕ੍ਵਚਿ ਸਿਮ੍ਹਿ ਗੇ ਚ ਪਰੇ ਨ੍ਤੁਸ੍ਸ ਅਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ, ''ਅਤੁਲੋ ਨਾਮ ਨਾਮੇਨ, ਪਞ੍ਞਵਨ੍ਤੋ ਜੁਤਿਨ੍ਧਰੋ''ਤਿ [ਬੁ॰ ਵਂ॰ ੨੧.੧੦] ਚ ''ਗਤਿਮਨ੍ਤੋ ਸਤਿਮਨ੍ਤੋ, ਧਿਤਿਮਨ੍ਤੋ ਚ ਯੋ ਇਸੀ''ਤਿ [ਥੇਰਗਾ॰ ੧੦੫੨] ਚ ''ਚਕ੍ਖੁਮਨ੍ਤੋ ਮਹਾਯਸੋ''ਤਿ ਚ ''ਤੁਯ੍ਹਂ ਪਿਤਾ ਮਹਾਵੀਰ, ਪਞ੍ਞਵਨ੍ਤੁ ਜੁਤਿਨ੍ਧਰਾ''ਤਿ [ਅਪ॰ ਥੇਰੀ ੨.੨.੩੮੯] ਚ ਪਾਲ਼ੀ।

ਪਠਮਾਯੋਮ੍ਹਿ ਕ੍ਵਚਿ ਨ੍ਤੁਸ੍ਸ ਟ ਹੋਤਿ, ਵਗ੍ਗੁਮੁਦਾਤੀਰਿਯਾ ਪਨ ਭਿਕ੍ਖੂ ਵਣ੍ਣਵਾ ਹੋਨ੍ਤਿ [ਪਾਰਾ॰ ੧੯੪], ਏਥ ਤੁਮ੍ਹੇ ਆਵੁਸੋ ਸੀਲਵਾ ਹੋਥ [ਅ॰ ਨਿ॰ ੫.੧੧੪], ਚਕ੍ਖੁਮਾ ਅਨ੍ਧਕਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਯੇ ਇਤ੍ਥੀਨਂ ਵਸਂ ਗਤਾ [ਜਾ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੨.੩.੩੬], ਸਂਸੁਦ੍ਧਪਞ੍ਞਾ ਕੁਸਲਾ ਮੁਤਿਮਾ ਭਵਨ੍ਤਿ [ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੮੮੭ (ਸਂਸੁਦ੍ਧਪਞ੍ਞਾ ਕੁਸਲਾ ਮੁਤੀਮਾ)]।

ਇਤਿ ਗੁਣਵਾਦਿਗਣਰਾਸਿ।

ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਾਦਿਗਣਰਾਸਿ

੧੨੭. ਨ੍ਤੁਸ੍ਸਂ ਸਿਮ੍ਹਿ [ਕ॰ ੧੮੬; ਰੂ॰ ੧੦੭; ਨੀ॰ ੩੮੨-੪; 'ਤਸ੍ਸਂ' (ਬਹੂਸੁ)]।

ਸਿਮ੍ਹਿ ਨ੍ਤੁਸ੍ਸ ਅਂ ਹੋਤਿ ਵਾ। ਸਿਲੋਪੋ।

ਗਚ੍ਛਂ, ਗਚ੍ਛਨ੍ਤੋ, ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਾ, ਗਚ੍ਛਨ੍ਤੋ, ਭੋ ਗਚ੍ਛ, ਭੋ ਗਚ੍ਛਾ, ਭੋ ਗਚ੍ਛਂ, ਭੋਨ੍ਤੋ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਾ, ਭੋਨ੍ਤੋ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤੋ, ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਂ, ਗਚ੍ਛਨ੍ਤੇ, ਗਚ੍ਛਨ੍ਤੇਨ, ਗਚ੍ਛਤਾ, ਗਚ੍ਛਨ੍ਤੇਹਿ, ਗਚ੍ਛਨ੍ਤੇਭਿ, ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਸ੍ਸ, ਗਚ੍ਛਤੋ, ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਾਨਂ, ਗਚ੍ਛਤਂ, ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਸ੍ਮਾ, ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਮ੍ਹਾ, ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਾ, ਗਚ੍ਛਤਾ, ਗਚ੍ਛਨ੍ਤੇਹਿ, ਗਚ੍ਛਨ੍ਤੇਭਿ, ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਸ੍ਸ, ਗਚ੍ਛਤੋ, ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਾਨਂ, ਗਚ੍ਛਤਂ, ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਸ੍ਮਿਂ, ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਮ੍ਹਿ, ਗਚ੍ਛਤਿ, ਗਚ੍ਛਨ੍ਤੇ, ਗਚ੍ਛਨ੍ਤੇਸੁ।

ਏਵਂ ਕਰਂ, ਕੁਬ੍ਬਂ, ਚਰਂ, ਚਵਂ, ਜਯਂ, ਜਹਂ, ਜਾਨਂ, ਜਿਰਂ, ਦਦਂ, ਦਹਂ, ਜੁਹਂ, ਸੁਣਂ, ਪਚਂ, ਸਰਂ, ਭੁਞ੍ਜਂ, ਮੁਞ੍ਚਂ, ਸਯਂ, ਸਰਂ, ਹਰਂ, ਤਿਟ੍ਠਂ, ਭਵਿਸ੍ਸਂ, ਕਰਿਸ੍ਸਂ, ਗਮਿਸ੍ਸਂ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਵਿਸੇਸਵਿਧਾਨਮੁਚ੍ਚਤੇ।

'ਨ੍ਤੁਸ੍ਸ ਚ ਟ ਵਂਸੇ'ਤਿ ਅਂ, ਸੇਸੁ ਨ੍ਤੁਸ੍ਸ ਟਤ੍ਤਂ, ਯਂ ਯਞ੍ਹਿ ਰਾਜ ਭਜਤਿ, ਸਨ੍ਤਂ ਵਾ ਯਦਿ ਵਾ ਅਸਂ। ਸੀਲਵਨ੍ਤਂ ਵਿਸੀਲਂ ਵਾ, ਵਸਂ ਤਸ੍ਸੇਵ ਗਚ੍ਛਤਿ [ਜਾ॰ ੧.੧੫.੧੮੧]। ਕਿਚ੍ਚਾਨੁਕੁਬ੍ਬਸ੍ਸ ਕਰੇਯ੍ਯ ਕਿਚ੍ਚਂ [ਜਾ॰ ੧.੨.੧੪੫] – ਅਨੁਕੁਬ੍ਬਸ੍ਸਾਤਿ ਪੁਨ ਕਰੋਨ੍ਤਸ੍ਸ।

ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਪਠਮਾਯੋਮ੍ਹਿ ਚ ਸਵਿਭਤ੍ਤਿਸ੍ਸ ਨ੍ਤੁਸ੍ਸ ਅਂ ਹੋਤਿ, ਅਪਿ ਨੁ ਤੁਮ੍ਹੇ ਏਕਨ੍ਤਸੁਖਂ ਲੋਕਂ ਜਾਨਂ ਪਸ੍ਸਂ ਵਿਹਰਥ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੪੨੫], ਕਸਂ ਖੇਤ੍ਤਂ ਬੀਜਂ ਵਪਂ, ਧਨਂ ਵਿਨ੍ਦਨ੍ਤਿ ਮਾਣਵਾ [ਥੇਰੀਗਾ॰ ੧੧੨], ਭਰਨ੍ਤਿ ਮਾਤਾਪਿਤਰੋ, ਪੁਬ੍ਬੇ ਕਤਮਨੁਸ੍ਸਰਂ [ਅ॰ ਨਿ॰ ੫.੩੯]।

੧੨੮. ਮਹਨ੍ਤਾਰਹਨ੍ਤਾਨਂ ਟਾ ਵ◌ਾ [ਨੀ॰ ੩੮੭, ੭੧੨]।

ਸਿਮ੍ਹਿ ਏਤੇਸਂ ਨ੍ਤੁਸ੍ਸ ਟਾ ਹੋਤਿ ਵ◌ਾ।

ਮਹਾ , ਮਹਂ, ਮਹਨ੍ਤੋ, ਮਹਨ੍ਤਾ, ਮਹਨ੍ਤੋ, ਭੋ ਮਹ, ਭੋ ਮਹਾ, ਭੋ ਮਹਂ, ਭੋਨ੍ਤੋ ਮਹਨ੍ਤਾ, ਭੋਨ੍ਤੋ ਮਹਨ੍ਤੋ, ਮਹਨ੍ਤਂ।

'ਨ੍ਤੁਸ੍ਸ ਚ ਟ ਵ◌ਸੇ'ਤਿ ਅਂਮ੍ਹਿ ਨ੍ਤੁਸ੍ਸ ਟਤ੍ਤਂ, ''ਸੁਮਹਂ ਪੁਰਂ, ਪਰਿਕ੍ਖਿਪਿਸ੍ਸ''ਨ੍ਤਿ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੭੯੨] ਪਾਲ਼ਿ-ਸੁਟ੍ਠ ਮਹਨ੍ਤਂ ਬਾਰਾਣਸਿਪੁਰਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਸੇਸਂ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤੁਸਮਂ।

ਅਰਹਾ ਤਿਟ੍ਠਤਿ। 'ਨ੍ਤੁਸ੍ਸਂ ਸਿਮ੍ਹੀ'ਤਿ ਸਿਮ੍ਹਿ ਨ੍ਤੁਸ੍ਸ ਅਂ, ਅਰਹਂ ਸੁਗਤੋ ਲੋਕੇ [ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੬੧], ਅਰਹਂ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ [ਪਾਰਾ॰ ੧], ਅਰਹਨ੍ਤਾ, ਅਰਹਨ੍ਤੋ, ਅਰਹਨ੍ਤਂ, ਅਰਹਨ੍ਤੇ, ਅਰਹਨ੍ਤੇਨ, ਅਰਹਤਾ, ਅਰਹਨ੍ਤੇਹਿ, ਅਰਹਨ੍ਤੇਭਿ, ਅਰਹਨ੍ਤੁਸ੍ਸ, ਅਰਹਤੋ, ਅਰਹਨ੍ਤਾਨਂ, ਅਰਹਤਂ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਮਹਾਵ◌ੁਤ੍ਤਿਨਾ ਬ੍ਰਹ੍ਮਨ੍ਤੁਸ੍ਸ ਚ ਨ੍ਤੁਸ੍ਸ ਟਾ ਹੋਤਿ ਸਿਮ੍ਹਿ, ਬ੍ਰਹਾ, ਬ੍ਰਹਨ੍ਤੋ, ਬ੍ਰਹਨ੍ਤਾ, ਬ੍ਰਹਨ੍ਤੋ, ਬ੍ਰਹਨ੍ਤਂ, ਬ੍ਰਹਨ੍ਤੇ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

''ਸਾ ਪਰਿਸਾ ਮਹਾ ਹੋਤਿ, ਸਾ ਸੇਨਾ ਦਿਸ੍ਸਤੇ ਮਹਾ''ਤਿ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੭੭੧] ਚ ''ਮਹਾ ਭਨ੍ਤੇ ਭੂਮਿਚਾਲੋ''ਤਿ [ਅਂ॰ ਨਿ॰ ੮.੭੦] ਚ ''ਮਹਾ ਤੇ ਉਪਾਸਕ ਪਰਿਚ੍ਚਾਗੋ''ਤਿ [ਜਾ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੪.੧੩.ਅਕਿਤ੍ਤਿਜਾਤਕਵ◌ਣ੍ਣਨਾ] ਚ ''ਮਹਾ ਮੇ ਭਯਮਾਗਤ''ਨ੍ਤਿ ਚ ''ਬਾਰਾਣਸਿਰਜ੍ਜਂ ਨਾਮ ਮਹਾ''ਤਿ [ਜਾ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧.੧.ਮਹਾਸੀਲਵਜਾਤਕਵ◌ਣ੍ਣਨਾ] ਚ ''ਮਹਾਸ੍ਸ ਹੋਨ੍ਤਿ ਪਰਿਵ◌ਾਰਾ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਗਹਪਤਿਕਾ, ਮਹਾਸ੍ਸ ਹੋਨ੍ਤਿ ਪਰਿਵ◌ਾਰਾ ਭਿਕ੍ਖੂ ਭਿਕ੍ਖੁਨਿਯੋ''ਤਿ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੨੦੪] ਚ ''ਮਹਾ ਵਹਨ੍ਤਿ ਦੁਦ੍ਦਿਟ੍ਠਿਂ, ਸਙ੍ਕਪ੍ਪਾ ਰਾਗਨਿਸ੍ਸਿਤਾ''ਤਿ ਚ ਪਾਲ਼ੀ। ਅਤ੍ਰ ਮਹਾਸਦ੍ਦੋ ਨਿਪਾਤਪਟਿਰੂਪਕੋਪਿ ਸਿਯਾ।

੧੨੯. ਭੂਤੋ।

ਭੂਧਾਤੁਸਿਦ੍ਧਤੋ ਨ੍ਤੁਸ੍ਸ ਅਂ ਹੋਤਿ ਸਿਮ੍ਹਿ। ਸੁਦ੍ਧੇ ਨਿਚ੍ਚਂ, ਉਪਪਦੇ ਅਨਿਚ੍ਚਂ।

ਭਵ◌ਂ ਤਿਟ੍ਠਤਿ, ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਂ ਅਨੁਭਵ◌ਂ, ਅਨੁਭਵਨ੍ਤੋ, ਤਣ੍ਹਂ ਅਭਿਭਵ◌ਂ, ਅਭਿਭਵਨ੍ਤੋ, ਦੁਕ੍ਖਂ ਪਰਿਭਵ◌ਂ, ਪਰਿਭਵਨ੍ਤੋ ਤਿਟ੍ਠਤਿ, ਭਵਨ੍ਤਾ, ਭਵਨ੍ਤੋ, ਹੇ ਭਵਨ੍ਤੁ, ਹੇ ਭਵਨ੍ਤਾ, ਹੇ ਭਵਨ੍ਤੋ, ਹੇ ਭਵ, ਹੇ ਭਵ◌ਾ, ਹੇ ਭਵ◌ਂ। ''ਕਚ੍ਚਿ ਭਵ◌ਂ ਅਭਿਰਮਸਿ ਅਰਞ੍ਞੇ''ਤਿ [ਜਾ॰ ੨.੧੮.੧੮] ਪਾਲ਼ਿ।

ਹੇ ਭਵਨ੍ਤਾ, ਹੇ ਭਵਨ੍ਤੋ, ਭਵਨ੍ਤਂ, ਭਵਨ੍ਤੇ, ਭਵਨ੍ਤੇਨ, ਭਵਤਾ, ਭਵਨ੍ਤੇਹਿ, ਭਵਨ੍ਤੇਭਿ, ਭਵਨ੍ਤੁਸ੍ਸ, ਭਵਤੋ, ਭਵਨ੍ਤਾਨਂ, ਭਵਤਂ, ਭਵਨ੍ਤੁਸ੍ਮਾ, ਭਵਨ੍ਤੁਮ੍ਹਾ, ਭਵਨ੍ਤਾ, ਭਵਤਾ, ਭਵਨ੍ਤੇਹਿ, ਭਵਨ੍ਤੇਭਿ, ਭਵਨ੍ਤੁਸ੍ਸ, ਭਵਤੋ, ਭਵਨ੍ਤਾਨਂ, ਭਵਤਂ, ਭਵਨ੍ਤੁਸ੍ਮਿਂ, ਭਵਨ੍ਤੁਮ੍ਹਿ, ਭਵਤਿ, ਭਵਨ੍ਤੇ, ਭਵਨ੍ਤੇਸੁ।

੧੩੦. ਭਵਤੋ ਵ◌ਾ ਭੋਨ੍ਤੋ ਗਯੋਨਾਸੇ [ਕ॰ ੨੪੩; ਰੂ॰ ੮, ੧੧੦; ਨੀ॰ ੪੮੪]।

ਗ, ਯੋ, ਨਾ, ਸੇਸੁ ਭਵਨ੍ਤੁਸ੍ਸ ਭੋਨ੍ਤੋ ਹੋਤਿ ਵ◌ਾ। ਸੁਤ੍ਤਵ◌ਿਭਤ੍ਤੇਨ ਅਂ, ਹਿ, ਨਂ, ਸ੍ਮਾਦੀਸੁ ਚ।

ਭੋਨ੍ਤਾ, ਭੋਨ੍ਤੋ, ਹੇ ਭੋਨ੍ਤੁ, ਹੇ ਭੋਨ੍ਤਾ, ਹੇ ਭੋਨ੍ਤੋ, ਭੋਨ੍ਤਂ, ਭੋਨ੍ਤੇ, ਭੋਨ੍ਤੇਨ, ਭੋਤਾ, ਭੋਨ੍ਤੇਹਿ, ਭੋਨ੍ਤੇਭਿ, ਭੋਨ੍ਤੁਸ੍ਸ, ਭੋਤੋ, ਭੋਨ੍ਤਾਨਂ, ਭੋਤਂ, ਭੋਨ੍ਤੁਸ੍ਮਾ, ਭੋਨ੍ਤੁਮ੍ਹਾ, ਭੋਨ੍ਤਾ, ਭੋਤਾ, ਭੋਨ੍ਤੇਹਿ, ਭੋਨ੍ਤੇਭਿ, ਭੋਨ੍ਤੁਸ੍ਸ, ਭੋਤੋ, ਭੋਨ੍ਤਾਨਂ, ਭੋਤਂ, ਭੋਨ੍ਤੁਸ੍ਮਿਂ, ਭੋਨ੍ਤੁਮ੍ਹਿ, ਭੋਤਿ, ਭੋਨ੍ਤੇ, ਭੋਨ੍ਤੇਸੁ।

ਭੋ, ਭਨ੍ਤੇਤਿ ਦ੍ਵੇ ਵੁਦ੍ਧਿਅਤ੍ਥੇ ਸਿਦ੍ਧਾ ਆਮਨ੍ਤਨਤ੍ਥੇ ਨਿਪਾਤਾ ਏਵ, ਤੇਹਿ ਪਰਂ ਗ, ਯੋਨਂ ਲੋਪੋ, ਇਤੋ ਭੋ ਸੁਗਤਿਂ ਗਚ੍ਛ [ਇਤਿਵੁ॰ ੮੩], ਉਮ੍ਮੁਜ੍ਜਭੋ ਪੁਥੁਸਿਲੇ, ਕੁਤੋ ਨੁ ਆਗਚ੍ਛਥ ਭੋ ਤਯੋ ਜਨਾ [ਜਾ॰ ੧.੯.੮੭], ਪਸ੍ਸਥ ਭੋ ਇਮਂ ਕੁਲਪੁਤ੍ਤਂ, ਏਹਿ ਭਨ੍ਤੇ ਖਮਾਪੇਹਿ, ਸੋ ਤੇ ਭਿਕ੍ਖੂ ਖਮਾਪੇਸਿ ''ਖਮਥ ਭਨ੍ਤੇ''ਤਿ। ਤਥਾ ਭਦ੍ਦਨ੍ਤੇ, ਭਦ੍ਦਨ੍ਤਾਤਿ ਦ੍ਵੇ ''ਤੁਯ੍ਹਂ ਭਦ੍ਦਂ ਹੋਤੁ , ਤੁਮ੍ਹਾਕਂ ਭਦ੍ਦਂ ਹੋਤੂ''ਤਿ ਅਤ੍ਥੇ ਸਿਦ੍ਧਾ ਆਮਨ੍ਤਨਨਿਪਾਤਾਵ, ''ਭਦ੍ਦਨ੍ਤੇ''ਤਿ ਤੇ ਭਿਕ੍ਖੂ ਭਗਵਤੋ ਪਚ੍ਚਸ੍ਸੋਸੁਂ [ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੪੯], ਤਂ ਵੋ ਵਦਾਮਿ ਭਦ੍ਦਨ੍ਤੇ, ਯਾਵਨ੍ਤੇਤ੍ਥ ਸਮਾਗਤਾ [ਜਾ॰ ੧.੭.੧੦੮]। ਭਦ੍ਦਨ੍ਤ, ਭਦਨ੍ਤਸਦ੍ਦਾ ਪਨ ਪੁਰਿਸਾਦਿਗਣਿਕਾ ਏਵ।

ਸਨ੍ਤਸਦ੍ਦੋ ਪਨ ਸਪ੍ਪੁਰਿਸੇ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨੇ ਸਮਾਨੇ ਚ ਪਵਤ੍ਤੋ ਇਧ ਲਬ੍ਭਤਿ। ਸਮੇਤਿ ਅਸਤਾ ਅਸਂ [ਜਾ॰ ੧.੨.੧੬]। ਸਂ, ਸਨ੍ਤੋ, ਸਨ੍ਤਾ, ਸਨ੍ਤੋ, ਭੋਸਨ੍ਤ, ਭੋਸਨ੍ਤਾ, ਭੋਸ, ਭੋ ਸਾ, ਭੋ ਸਂ ਵਾ, ਭੋਨ੍ਤੋ ਸਨ੍ਤਾ, ਭੋਨ੍ਤੋ ਸਨ੍ਤੋ। ਯਂ ਯਞ੍ਹਿ ਰਾਜ ਭਜਤਿ, ਸਨ੍ਤਂ ਵਾ ਯਦਿ ਵਾ ਅਸਂ [ਜਾ॰ ੧.੧੫.੧੮੦]। ਸਨ੍ਤੇ, ਸਨ੍ਤੇਨ, ਸਤਾ।

੧੩੧. ਸਤੋ ਸਬ੍ਬ ਭੇ [ਕ॰ ੧੮੫; ਰੂ॰ ੧੧੨; ਨੀ॰ ੩੭੮]।

ਭੇ ਪਰੇ ਸਨ੍ਤਸ੍ਸ ਸਬਆਦੇਸੋ ਹੋਤਿ ਵਾ।

ਸਨ੍ਤੇਹਿ, ਸਨ੍ਤੇਭਿ, ਸਬ੍ਭਿ, ਸਨ੍ਤਸ੍ਸ, ਸਤੋ, ਸਨ੍ਤਾਨਂ, ਸਤਂ, ਸਨ੍ਤਸ੍ਮਾ, ਸਨ੍ਤਮ੍ਹਾ, ਸਨ੍ਤਾ, ਸਤਾ, ਸਨ੍ਤੇਹਿ, ਸਨ੍ਤੇਭਿ, ਸਬ੍ਭਿ, ਸਨ੍ਤਸ੍ਸ, ਸਤੋ, ਸਨ੍ਤਾਨਂ, ਸਤਂ, ਸਨ੍ਤਸ੍ਮਿਂ, ਸਨ੍ਤਮ੍ਹਿ, ਸਤਿ, ਸਨ੍ਤੇ, ਸਨ੍ਤੇਸੁ। ਸਨ੍ਤੋ ਸਪ੍ਪੁਰਿਸਾ ਲੋਕੇ, ਦੂਰੇਸਨ੍ਤੋ ਪਕਾਸੇਨ੍ਤਿ [ਧ॰ ਪ॰ ੩੦੪], ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ [ਅ॰ ਨਿ॰ ੪.੮੫], ਪਹੁਸਨ੍ਤੋ ਨ ਭਰਤਿ [ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੯੧]।

ਖੇਦੇ ਨਿਰੋਧੇ ਚ ਪਵਤ੍ਤੋ ਸਨ੍ਤੋ ਪੁਰਿਸਾਦਿਗਣਾਦਿਕੋ, ਦੀਘਂ ਸਨ੍ਤਸ੍ਸ ਯੋਜਨਂ [ਧ॰ ਪ॰ ੬੧], ਸਨ੍ਤਾ ਹੋਨ੍ਤਿ ਸਮਿਤਾ ਨਿਰੁਦ੍ਧਾ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਇਤਿ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਾਦਿਗਣਰਾਸਿ।

ਰਾਜਾਦਿਯੁਵਾਦਿਗਣਰਾਸਿ

੧੩੨. ਰਾਜਾਦਿਯੁਵਾਦੀਹਾ [ਕ॰ ੧੮੯; ਰੂ॰ ੧੧੩; ਨੀ॰ ੩੯੦-੧]।

ਰਾਜਾਦੀਹਿ ਯੁਵਾਦੀਹਿ ਚ ਸਿਸ੍ਸ ਆ ਹੋਤਿ।

ਰਾਜਾ ਗਚ੍ਛਤਿ।

੧੩੩. ਯੋਨਮਾਨੇ [ਕ॰ ੧੯੦; ਰੂ॰ ੧੧੪; ਨੀ॰ ੩੯੨]।

ਰਾਜਾਦੀਹਿ ਯੁਵਾਦੀਹਿ ਚ ਯੋਨਂ ਆਨੋ ਹੋਤਿ ਵਾ।

ਰਾਜਾਨੋ।

ਵਾਤਿ ਕਿਂ? ਚਤੁਰੋ ਚ ਮਹਾਰਾਜਾ।

ਭੋ ਰਾਜ, ਭੋ ਰਾਜਾ, ਭੋਨ੍ਤੋ ਰਾਜਾਨੋ।

੧੩੪. ਵਮ੍ਹਾਨਙ [ਕ॰ ੧੮੮; ਰੂ॰ ੧੧੫; ਨੀ॰ ੩੯੩]।

ਰਾਜਾਦੀਨं ਯੁਵ੍ਾਦੀਨਞ੍ਚ ਆਨਙ ਹੋਤਿ ਵ੍ਾ ਅਂਸ੍ਮਿ।

ਰਾਜਾਨं, ਰਾਜं, ਰਾਜਾਨੋ, ਚਤੁਰੋ ਚ ਮਹਾਰਾਜੇ [ਪੇ॰ ੧॰ ੧੧]।

੧੩੫. ਨਾਸ੍ਮਾਸੁ ਰਞ੍ਞਾ [ਕ॰ ੧੩੭, ੨੭੦; ਰੂ॰ ੧੧੬, ੧੨੦; ਨੀ॰ ੩੧੬, ੫੪੨]।

ਨਾ, ਸ੍ਮਾਸੁ ਰਾਜਸ੍ਸ ਰਞ੍ਞਾ ਹੋਤਿ ਵ੍ਾ।

ਰਞ੍ਞਾ, ਰਾਜੇਨ।

੧੩੬. ਰਾਜਸ੍ਸਿ ਨਾਸ੍ਮਿ [ਨੀ॰ ੩੧੬]।

ਨਾਸ੍ਮਿ ਰਾਜਸ੍ਸ ਇ ਹੋਤਿ।

ਰਾਜਿਨਾ।

੧੩੭. ਸੁਨंਹਿਸ੍ਵ੍ੁ [ਕ॰ ੧੬੯; ਰੂ॰ ੧੧੭; ਨੀ॰ ੩੫੭]।

ਸੁ , ਨं, ਹਿਸੁ ਰਾਜਸ੍ਸ ਉਹੋਤਿ ਵ੍ਾ।

ਰਾਜੂਹਿ, ਰਾਜੂਭਿ, ਰਾਜੇਹਿ, ਰਾਜੇਭਿ।

੧੩੮. ਰਞ੍ਞੋਰਞ੍ਞਸ੍ਸਰਾਜਿਨੋ ਸੇ [ਕ॰ ੧੩੯; ਰੂ॰ ੧੧੮; ਨੀ॰ ੩੧੪]।

ਸੇਪਰੇ ਸਵ੍ਿਭਤ੍ਤਿਸ੍ਸ ਰਾਜਸ੍ਸ ਰਞ੍ਞੋ, ਰਞ੍ਞਸ੍ਸ, ਰਾਜਿਨੋ ਹੋਨ੍ਤਿ ਵ੍ਾ।

ਰਞ੍ਞੋ, ਰਞ੍ਞਸ੍ਸ, ਰਾਜਿਨੋ।

ਵ੍ਾਤਿ ਕਿਂ? ਰਾਜਸ੍ਸ।

ਰਾਜੂਨं, ਰਾਜਾਨं।

੧੩੯. ਰਾਜਸ੍ਸ ਰਞ੍ਞं [ਕ॰ ੧੩੬; ਰੂ॰ ੧੧੯; ਨੀ॰ ੩੧੫]।

ਨंਸ੍ਮਿ ਰਾਜਸ੍ਸ ਰਞ੍ਞं ਹੋਤਿ ਵ੍ਾ।

ਰਞ੍ਞं, ਰਾਜਸ੍ਮਾ, ਰਾਜਮ੍ਹਾ, ਰਞ੍ਞਾ, ਰਾਜੂਹਿ, ਰਾਜੂਭਿ, ਰਾਜੇਹਿ, ਰਾਜੇਭਿ, ਰਞ੍ਞੋ, ਰਞ੍ਞਸ੍ਸ, ਰਾਜਿਨੋ, ਰਾਜਸ੍ਸ ਵ੍ਾ, ਰਾਜੂਨं, ਰਾਜਾਨं, ਰਞ੍ਞं।

੧੪੦. ਸ੍ਮਿਂਸ੍ਮਿ ਰਞ੍ਞੇਰਾਜਿਨਿ [ਕ॰ ੧੩੮; ਰੂ॰ ੧੨੧; ਨੀ॰ ੩੧੭]।

ਸ੍ਮਿਂਸ੍ਮਿ ਸਵ੍ਿਭਤ੍ਤਿਸ੍ਸ ਰਾਜਸ੍ਸ ਰਞ੍ਞੇ, ਰਾਜਿਨਿ ਹੋਨ੍ਤਿ ਵ੍ਾ।

ਰਞ੍ਞੇ, ਰਾਜਿਨਿ, ਰਾਜਸ੍ਮਿਂ, ਰਾਜਮ੍ਹਿ, ਰਾਜੂਸੁ, ਰਾਜੇਸੁ।

੧੪੧. ਸਮਾਸੇ ੧ਾ।

ਸਮਾਸਟ੍ਠਾਨੇ ਸਬ੍ਬੇ ਤੇ ਆਦੇਸਾ ੧ਿਕਪ੍ਪੇਨ ਹੋਨ੍ਤਿ।

ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਮਹਾਰਾਜਾ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੩੩੬], ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਮਹਾਰਾਜਾਨੋ [ਅ॰ ਨਿ॰ ੩.੩੭], ਦੇ੧ਰਾਜਾਨਂ, ਦੇ੧ਰਾਜਂ, ਦੇ੧ਰਾਜਾਨੋ, ਦੇ੧ਰਾਜੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਚ ਮਹਾਰਾਜੇ , ਮਣਿਮ੍ਹਿ ਪਸ੍ਸ ਨਿਮ੍ਮਿਤਂ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੧੩੯੪], ਕਾਸਿਰਞ੍ਞਾ, ਕਾਸਿਰਾਜੇਨ, ਦੇ੧ਰਾਜੂਹਿ, ਦੇ੧ਰਾਜੇਹਿ, ਕਾਸਿਰਞ੍ਞੋ, ਕਾਸਿਰਾਜਸ੍ਸ, ਦੇ੧ਰਾਜੂਨਂ, ਦੇ੧ਰਾਜਾਨਂ…ਪੇ॰… ਕਾਸਿਰਞ੍ਞੇ, ਕਾਸਿਰਾਜੇ, ਦੇ੧ਰਾਜੂਸੁ, ਦੇ੧ਰਾਜੇਸੁ।

ਮਹਾ੧ੁਤ੍ਤਿਨਾ ਰਾਜਤੋ ਯੋਨਂ ਇਨੋ ਹੋਤਿ, ''ਸਮਨੁਪਾਸਾਦਿਕਾ ਨਾਮ, ਸੋਲ਼ਸਾਸਿਂਸੁ ਰਾਜਿਨੋ, ਏਕੂਨਤਿਂਸੇ ਕਪ੍ਪਮ੍ਹਿ, ਇਤੋ ਸੋਲ਼ਸਰਾਜਿਨੋ [ਅਪ॰ ਥੇਰ ੧.੧੨.੫੪-੫੫ (ਏਕੂਨਤਿਂਸਕਪ੍ਪਮ੍ਹਿ, ਇਤੋ ਸੋਲ਼ਸਰਾਜਾਨੋ)], ਕੁਸਰਾਜਂ ਮਹਬ੍ਬਲਂ [ਜਾ॰ ੨.੨੦.੬੭], ਸਾਲਰਾਜਂ੧ ਪੁਪ੍ਫਿਤਂ [ਅਪ॰ ਥੇਰ ੧.੪੨.੯੬], ਉਲ਼ੁਰਾਜਂ੧ ਸੋਭਿਤਂ, ਚਤੁਰੋ ਚ ਮਹਾਰਾਜੇ [ਪੇ॰ ੧॰ ੧੧], ਯੁਧਞ੍ਞਯੋ ਅਨੁਞ੍ਞਾਤੋ, ਸਬ੍ਬਦਤ੍ਤੇਨ ਰਾਜਿਨਾ [ਜਾ॰ ੧.੧੧.੮੧], ਤਦਾ ਅਦਾਸਿ ਮਂ ਤਾਤੋ, ਬਿਮ੍ਬਿਸਾਰਸ੍ਸ ਰਾਜਿਨੋ [ਅਪ॰ ਥੇਰੀ॰ ੨.੨.੩੨੬], ਨਿਕ੍ਖਮਨ੍ਤੇ ਮਹਾਰਾਜੇ, ਪਥ੧ੀ ਸਮ੍ਪਕਮ੍ਪਥ'' ਇਚ੍ਚਾਦੀਨਿ ਪਾਲ਼ਿਪਦਾਨਿ।

ਬ੍ਰਹ੍ਮਾ, ਬ੍ਰਹ੍ਮਾਨੋ, ਭੋ ਬ੍ਰਹ੍ਮ, ਭੋ ਬ੍ਰਹ੍ਮਾ। 'ਘਬ੍ਰਹ੍ਮਾਦਿਤ੍੧ੇ'ਤਿ ਗਸ੍ਸ ਏਤ੍ਤਂ, ਭੋ ਬ੍ਰਹ੍ਮੇ, ਭੋਨ੍ਤੋ ਬ੍ਰਹ੍ਮਾਨੋ, ਬ੍ਰਹ੍ਮਾਨਂ, ਬ੍ਰਹ੍ਮਂ, ਬ੍ਰਹ੍ਮਾਨੋ।

੧੪੨. ਨਾਮ੍ਹਿ [ਕ॰ ੧੯੮; ਰੂ॰ ੧੨੩; ਨੀ॰ ੪੧੦]।

ਨਾਮ੍ਹਿ ਬ੍ਰਹ੍ਮਸ੍ਸ ਉਹੋਤਿ ੧ਾ।

ਬ੍ਰਹ੍ਮੁਨਾ, ਬ੍ਰਹ੍ਮੇਨ, ਬ੍ਰਹ੍ਮੇਹਿ, ਬ੍ਰਹ੍ਮੇਭਿ।

੧੪੩. ਬ੍ਰਹ੍ਮਸ੍ਸੁ ੧ਾ [ਕ॰ ੧੯੮; ਰੂ॰ ੧੨੩; ਨੀ॰ ੪੧੦]।

ਸ, ਨਂਸੁ ਬ੍ਰਹ੍ਮਸ੍ਸ ਉ ਹੋਤਿ ੧ਾ।

੧੪੪. ਝਲਾ ਸਸ੍ਸ ਨੋ [ਕ॰ ੧੧੭; ਰੂ॰ ੧੨੪; ਨੀ॰ ੨੯੨]।

ਝ, ਲਤੋ ਸਸ੍ਸ ਨੋ ਹੋਤਿ।

ਬ੍ਰਹ੍ਮੁਨੋ, ਬ੍ਰਹ੍ਮਸ੍ਸ, ਬ੍ਰਹ੍ਮੂਨਂ, ਬ੍ਰਹ੍ਮਾਨਂ।

੧੪੫. ਸ੍ਮਾ ਨਾ੧ ਬ੍ਰਹ੍ਮਾ ਚ [ਕ॰ ੨੭੦; ਰੂ॰ ੧੨੦; ਨੀ॰ ੫੪੨]।

ਅਤ੍ਤਾ'ਤੁਮੇਹਿ ਚ ਬ੍ਰਹ੍ਮਤੋ ਚ ਸ੍ਮਾਸ੍ਸ ਨਾ ੧ਿਯ ਰੂਪਂ ਹੋਤਿ।

ਬ੍ਰਹ੍ਮੁਨਾ, ਬ੍ਰਹ੍ਮਸ੍ਮਾ, ਬ੍ਰਹ੍ਮਮ੍ਹਾ, ਬ੍ਰਹ੍ਮੁਨੋ, ਬ੍ਰਹ੍ਮਸ੍ਸ, ਬ੍ਰਹ੍ਮੂਨਂ, ਬ੍ਰਹ੍ਮਾਨਂ। 'ਕਮ੍ਮਾਦਿਤੋ'ਤਿ ਸੁਤ੍ਤੇਨ ਸ੍ਮਿਂਨੋ ਨਿ ਹੋਤਿ, ਬ੍ਰਹ੍ਮਸ੍ਮਿਂ, ਬ੍ਰਹ੍ਮਮ੍ਹਿ, ਬ੍ਰਹ੍ਮਨਿ, ਬ੍ਰਹ੍ਮੇ, ਬ੍ਰਹ੍ਮੇਸੁ।

ਅਤ੍ਤਾ, ਅਤ੍ਤਾਨੋ, ਭੋ ਅਤ੍ਤ, ਭੋ ਅਤ੍ਤਾ, ਭੋਨ੍ਤੋ ਅਤ੍ਤਾਨੋ, ਅਤ੍ਤਾਨੰ, ਅਤ੍ਤੰ, ਅਤ੍ਤਾਨੋ। ‘ਨਾਸ੍ਸੇਨੋ’ਤਿ ਵਿਕਪ੍ਪੇਨ ਨਾਸ੍ਸ ਏਨਤ੍ਤੰ, ਅਤ੍ਤਨਾ, ਅਤ੍ਤੇਨ।

੧੪੬. ਸੁਹਿਸ੍ਵਨਕ [ਕ॰ ੨੧੧; ਰੂ॰ ੧੨੬; ਨੀ॰ ੪੩੯;। ਸੁਹਿਸੁਨਕ (ਬਹੂਸੁ)]।

ਸੁ, ਹਿਸੁ ਅਤ੍ਤਾ’ਤੁਮਾਨੰ ਅਨ੍ਤੋ ਅਨਕ ਹੋਤਿ।

ਅਤ੍ਤਨੇਹਿ, ਅਤ੍ਤਨੇਭਿ, ਅਤ੍ਤੇਹਿ, ਅਤ੍ਤੇਭਿ।

੧੪੭. ਨੋਤ੍ਤਾਤੁਮਾ [ਕ॰ ੨੧੩; ਰੂ॰ ੧੨੭; ਨੀ॰ ੪੪੦]।

ਅਤ੍ਤਾ’ਤੁਮਤੋ ਸਸ੍ਸ ਨੋ ਹੋਤਿ।

ਅਤ੍ਤਨੋ, ਅਤ੍ਤਸ੍ਸ, ਅਤ੍ਤਾਨੰ, ਅਤ੍ਤਸ੍ਮਾ, ਅਤ੍ਤਮ੍ਹਾ, ਅਤ੍ਤਾ, ਅਤ੍ਤਨਾ, ਅਤ੍ਤਨੇਹਿ, ਅਤ੍ਤਨੇਭਿ, ਅਤ੍ਤੇਹਿ, ਅਤ੍ਤੇਭਿ, ਅਤ੍ਤਨੋ, ਅਤ੍ਤਸ੍ਸ, ਅਤ੍ਤਾਨੰ, ਅਤ੍ਤਸ੍ਮਿੰ, ਅਤ੍ਤਮ੍ਹਿ, ਅਤ੍ਤਨਿ, ਅਤ੍ਤੇ, ਅਤ੍ਤੇਸੁ, ਅਤ੍ਤਨੇਸੁ।

ਸਮਾਸੇ ਪਨ ਪੁਰਿਸਾਦਿਰੂਪੰ ਹੋਤਿ, ਪਹਿਤੋ ਅਤ੍ਤਾ ਏਤੇਨਾਤਿ ਪਹਿਤਤ੍ਤੋ, ਪਹਿਤਤ੍ਤਾ, ਪਹਿਤਤ੍ਤੰ, ਪਹਿਤਤ੍ਤੇ, ਪਹਿਤਤ੍ਤੇਨ, ਪਹਿਤਤ੍ਤੇਹਿ, ਪਹਿਤਤ੍ਤੇਭਿ, ਪਹਿਤਤ੍ਤਸ੍ਸ, ਪਹਿਤਤ੍ਤਾਨੰ, ਪਹਿਤਤ੍ਤਸ੍ਮਾ, ਪਹਿਤਤ੍ਤਮ੍ਹਾ, ਪਹਿਤਤ੍ਤਾ, ਪਹਿਤਤ੍ਤੇਹਿ, ਪਹਿਤਤ੍ਤੇਭਿ, ਪਹਿਤਤ੍ਤਸ੍ਸ, ਪਹਿਤਤ੍ਤਾਨੰ, ਪਹਿਤਤ੍ਤਸ੍ਮਿੰ, ਪਹਿਤਤ੍ਤਮ੍ਹਿ, ਪਹਿਤਤ੍ਤੇ, ਪਹਿਤਤ੍ਤੇਸੁ।

ਆਤੁਮਾ , ਆਤੁਮਾਨੋ, ਆਤੁਮਾਨੰ, ਆਤੁਮੰ, ਆਤੁਮਾਨੋ, ਆਤੁਮਨਾ, ਆਤੁਮੇਨ, ਆਤੁਮਨੇਹਿ, ਆਤੁਮਨੇਭਿ, ਆਤੁਮਨੋ, ਆਤੁਮਸ੍ਸ, ਆਤੁਮਾਨੰ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਸਖਾ ਤਿਟ੍ਠਤਿ।

੧੪੮. ਆਯੋ ਨੋ ਚ ਸਖਾ [ਕ॰ ੧੯੧; ਰੂ॰ ੧੩੦; ਨੀ॰ ੩੯੪]।

ਸਖਤੋ ਯੋਨੰ ਆਯੋ ਚ ਨੋ ਚ ਹੋਨ੍ਤਿ ਵਾ ਆਨੋ ਚ।

ਸਖਾਨੋ, ਸਖਾਯੋ।

੧੪੯. ਨੋਨਾਸੇਸ੍ਵਿ [ਕ॰ ੧੯੪; ਰੂ॰ ੧੩੧; ਨੀ॰ ੪੦੭]।

ਨੋ, ਨਾ, ਸੇਸੁ ਸਖਨ੍ਤਸ੍ਸ ਇ ਹੋਤਿ ਵਾ।

ਸਖਿਨੋ।

ਸੁਤ੍ਤਵਿਭਤ੍ਤੇਨ ਤੁਪਚ੍ਚਯਮ੍ਹਿ ਇਤ੍ਤੰ, “ਸਖਿਤ੍ਤੰ ਕਰੇਯ੍ਯ, ਸਖਿਤ੍ਤੰ ਨ ਕਰੇਯ੍ਯਾ”ਤਿ [ਥੇਰਗਾ॰ ੧੦੧੭ (ਸਖਿਤੰ)] ਪਾਲ਼ੀ।

੧੫੦. ਯੋਸ੍ਵੰਹਿਸ੍ਮਾਨੰਸ੍ਵਾਰਙ [ਕ॰ ੧੯੫-੬; ਰੂ॰ ੧੩੩-੪; ਨੀ॰ ੪੦੮-੯; ਯੋਸ੍ਵੰਹਿਸੁਚਾਰਙ (ਬਹੂਸੁ)]।

ਯੋਸੁ ਅੰ, ਹਿ, ਸ੍ਮਾ, ਨੰਸੁ ਸਖਨ੍ਤਸ੍ਸ ਆਰਙ ਹੋਤਿ। ‘ਟੋਟੇ ਵਾ’ਤਿ ਸੁਤ੍ਤੇਨ ਆਰਾਦੇਸਤੋ ਯੋਨੰ ਕਮੇਨ ਟੋ, ਟੇ ਹੋਨ੍ਤਿ।

ਸਖਾਰੋ ਤਿਟ੍ਠਨ੍ਤਿ। ‘ਯ਼ਬ੍ਰਹ੍ਮਾਦਿਤ੍ৱੇ’ਤਿ ਗਸ੍ਸ ৱਿਕਪ੍ਪੇਨ ਏਤ੍ਤੁਂ, ਭੋ ਸਖ, ਭੋ ਸਖਾ, ਭੋ ਸਖੇ, ਹਰੇ ਸਖਾ ਕਿਸ੍ਸ ਮਂ ਜਹਾਸਿ [ਜਾ॰ ੧.੬.੯੪]।

‘‘ਸਖਿ, ਸਖੀਤਿ ਦ੍ৱਯਂ ਇਤ੍ਥਿਯਂ ਸਿਦ੍ਧ’’ਨ੍ਤਿ ৱੁਤ੍ਤਿਯਂ ৱੁਤ੍ਤਂ।

ਭੋਨ੍ਤੋ ਸਖਾਨੋ, ਭੋਨ੍ਤੋ ਸਖਾਯੋ, ਭੋਨ੍ਤੋ ਸਖਿਨੋ, ਭੋਨ੍ਤੋ ਸਖਾਰੋ, ਸਖਾਨਂ, ਸਖਾਰਂ, ਸਖਂ, ਸਖਾਨੋ, ਸਖਾਯੋ, ਸਖਿਨੋ, ਸਖਾਰੇ, ਸਖਾਰੋ, ਸਖਿਨਾ, ਸਖਾਰੇਨ, ਸਖੇਨ, ਸਖਾਰੇਹਿ, ਸਖਾਰੇਭਿ, ਸਖੇਹਿ, ਸਖੇਭਿ, ਸਖਿਸ੍ਸ, ਸਖਿਨੋ, ਸਖਾਰਾਨਂ, ਸਖਾਨਂ।

੧੫੧. ਸ੍ਮਾਨਂਸੁ ৱਾ [ਕ॰ ੧੯੪, ੧੭੦; ਰੂ॰ ੧੨੦, ੧੩੧; ਨੀ॰ ੪੦੭, ੫੪੨]।

ਸ੍ਮਾ, ਨਂਸੁ ਸਖਨ੍ਤੁਸ੍ਸ ਇ ਹੋਤਿ ৱਾ।

ਸਖੀਨਂ, ਸਖਿਸ੍ਮਾ, ਸਖਿਮ੍ਹਾ, ਸਖਾ, ਸਖਿਨਾ, ਸਖਾਰਸ੍ਮਾ, ਸਖਾਰਮ੍ਹਾ, ਸਖਾਰਾ, ਸਖਾਰੇਹਿ, ਸਖਾਰੇਭਿ, ਸਖੇਹਿ, ਸਖੇਭਿ, ਸਖਿਸ੍ਸ, ਸਖਿਨੋ, ਸਖਾਰਾਨਂ, ਸਖਾਨਂ, ਸਖੀਨਂ।

੧੫੨. ਟੇ ਸ੍ਮਿਂਨੋ [ਕ॰ ੧੯੨; ਰੂ॰ ੧੩੫]।

ਸਖਤੋ ਸ੍ਮਿਂਨੋ ਟੇ ਹੋਤਿ। ਨਿਚ੍ਚੁਤ੍ਤਮਿਦਂ ਸੁਤ੍ਤਂ।

ਸਖੇ, ਸਖਾਰੇਸੁ, ਸਖੇਸੁ। ‘‘ਨੇਤਾਦਿਸਾ ਸਖਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਲਬ੍ਭਾ ਮੇ ਜੀৱਤੋ ਸਖਾ’’ਤਿ [ਜਾ॰ ੧.੭.੯] ਪਾਲ਼ਿ। ਪੁਰਿਸਾਦਿਨਯੇਨ ਯੋਨਂ ৱਿਧਿ।

ਸਮਾਸੇ ਪਨ ਸਬ੍ਬਂ ਪੁਰਿਸਾਦਿਰੂਪਂ ਲਬ੍ਭਤਿ, ‘‘ਸਬ੍ਬਮਿਤ੍ਤੋ ਸਬ੍ਬਸਖੋ, ਪਾਪਮਿਤ੍ਤੋ ਪਾਪਸਖੋ’’ਤਿ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੨੫੩] ਚ ਪਾਲ਼ਿ। ਪਾਪਸਖੋ, ਪਾਪਸਖਾ, ਪਾਪਸਖਂ, ਪਾਪਸਖੇ, ਪਾਪਸਖੇਨ, ਪਾਪਸਖੇਹਿ, ਪਾਪਸਖੇਭਿ...ਪੇ॰... ਪਾਪਸਖਸ੍ਮਿਂ, ਪਾਪਸਖਮ੍ਹਿ, ਪਾਪਸਖੇ, ਪਾਪਸਖੇਸੁ।

ਯੁৱਾ ਗਚ੍ਛਤਿ।

੧੫੩. ਯੋਨਂ ਨੋਨੇ ৱਾ [ਕ॰ ੧੫੫, ੧੫੭; ਰੂ॰ ੧੩੭, ੧੪੦; ਨੀ॰ ੩੩੫, ੩੪੩]।

ਯੁৱ, ਪੁਮਾਦੀਹਿ ਪਠਮਾ, ਦੁਤਿਯਾਯੋਨਂ ਕਮੇਨ ਨੋ, ਨੇ ਹੋਨ੍ਤਿ ৱਾ।

੧੫੪. ਨੋਨਾਨੇਸ੍ৱਾ [ਕ॰ ੧੫੭; ਰੂ॰ ੧੪੦; ਨੀ॰ ੩੪੩]।

ਨੋ, ਨਾ, ਨੇਸੁ ਯੁৱਾਦੀਨਂ ਅਨ੍ਤੋ ਆ ਹੋਤਿ ৱਾ।

ਯੁৱਾਨੋ, ਯੁৱਾਨਾ, ਯੁৱਾ, ਹੇ ਯੁৱ, ਹੇ ਯੁৱਾ, ਹੇ ਯੁৱਾਨੋ, ਹੇ ਯੁৱਾ ৱਾ, ਯੁৱਾਨਂ, ਯੁৱਂ, ਯੁৱਾਨੇ, ਯੁৱੇ, ਯੁৱੇਨ, ਯੁৱਾਨਾ।

੧੫੫. ਯੁৱਾਦੀਨਂ ਸੁਹਿਸ੍ৱਾਨਙ੍ [ਕ॰ ੧੫੭; ਰੂ॰ ੧੪੦; ਨੀ॰ ੩੩੭-੯, ੩੪੩]।

ਯੁਵ, ਪੁਮਾਦੀਨਂ ਅਨ੍ਤੋ ਆਨਙ ਹੋਤਿ ਵਾ ਸੁ, ਹਿਸੁ।

ਯੁਵਾਨੇਹਿ, ਯੁਵੇਹਿ, ਯੁਵਾਨੇਭਿ, ਯੁਵੇਭਿ, ਯੁਵਸ੍ਸ।

੧੫੬. ਯੁਵਾ ਸਸ੍ਸਿਨੇ।

ਯੁਵਤੋ ਸਸ੍ਸ ਇਨੇ ਹੋਤਿ ਵਾ।

ਯੁਵਿਨੋ, ਯੁਵਾਨਂ, ਯੁਵਸ੍ਮਾ, ਯੁਵਮ੍ਹਾ।

੧੫੭. ਸ੍ਮਾਸ੍ਮਿਂਨਂ ਨਾਨੇ [ਕ॰ ੧੫੬-੭-੮; ਰੂ॰ ੧੪੦-੨-੩]।

ਯੁਵ, ਪੁਮਾਦੀਹਿ ਸ੍ਮਾ, ਸ੍ਮਿਂਨਂ ਨਾ, ਨੇ ਹੋਨ੍ਤਿ ਵਾ। ‘ਨੋਨਾਨੇਸ੍ਵਾ’ਤਿ ਨਾਮ੍ਹਿ ਆਤ੍ਤਂ।

ਯੁਵਾਨਾ, ਯੁਵਾਨੇਹਿ, ਯੁਵਾਨੇਭਿ, ਯੁਵੇਹਿ, ਯੁਵੇਭਿ, ਯੁਵਸ੍ਸ, ਯੁਵਿਨੋ, ਯੁਵਾਨਂ, ਯੁਵਸ੍ਮਿਂ, ਯੁਵਮ੍ਹਿ, ਯੁਵੇ, ਯੁਵਾਨੇ, ਯੁਵਾਨੇਸੁ, ਯੁਵੇਸੁ।

ਰੂਪਸਿਦ੍ਧਿਯਂ ਪਨ ‘‘ਮਘਵ, ਯੁਵਾਦੀਨਮਨ੍ਤਸ੍ਸ ਆਨਾਦੇਸੋ ਹੋਤਿ ਵਾ ਸਬ੍ਬਾਸੁ ਵਿਭਤ੍ਤੀਸੂ’’ਤਿ [ਰੂ॰ ੧੪੦; ਨੀ॰ ੩੪੩] ਵੁਤ੍ਤਂ।

ਪੁਮਾ , ਪੁਮਾਨੋ, ਹੇ ਪੁਮ, ਹੇ ਪੁਮਾ।

੧੫੮. ਗਸ੍ਸਂ [ਕ॰ ੧੫੩; ਰੂ॰ ੧੩੮; ਨੀ॰ ੩੩੩]।

ਪੁਮਤੋ ਗਸ੍ਸ ਅਂ ਹੋਤਿ ਵਾ।

ਹੇ ਪੁਮਂ, ਹੇ ਪੁਮਾਨੋ, ਪੁਮਾਨਂ, ਪੁਮਂ, ਪੁਮਾਨੇ, ਪੁਮੇ।

੧੫੯. ਨਾਮ੍ਹਿ [ਕ॰ ੧੫੯; ਰੂ॰ ੧੩੯; ਨੀ॰ ੩੪੦]।

ਨਾਮ੍ਹਿ ਪੁਮਨ੍ਤਸ੍ਸ ਆ ਹੋਤਿ ਵਾ।

ਪੁਮਾਨਾ, ਪੁਮੇਨ।

੧੬੦. ਪੁਮਕਮ੍ਮਥਾਮਦ੍ਧਾਨਂ ਵਾ ਸਸ੍ਮਾਸੁ ਚ [ਕ॰ ੧੫੭, ੧੫੯; ਰੂ॰ ੧੩੯, ੧੪੦; ਨੀ॰ ੩੩੮, ੧੪੦]।

ਨਾਮ੍ਹਿ ਚ ਸ, ਸ੍ਮਾਸੁ ਚ ਪੁਮ, ਕਮ੍ਮ, ਥਾਮਦ੍ਧਾਨਂ ਅਨ੍ਤੋ ਉ ਹੋਤਿ ਵਾ।

ਪੁਮੁਨਾ, ਪੁਮਾਨੇਹਿ, ਪੁਮਾਨੇਭਿ, ਪੁਮੇਹਿ, ਪੁਮੇਭਿ, ਪੁਮਸ੍ਸ, ਪੁਮੁਨੋ, ਪੁਮਾਨਂ, ਪੁਮਸ੍ਮਾ, ਪੁਮਮ੍ਹਾ, ਪੁਮਾਨਾ, ਪੁਮੁਨਾ, ਪੁਮਾਨੇਹਿ, ਪੁਮਾਨੇਭਿ, ਪੁਮੇਹਿ, ਪੁਮੇਭਿ, ਪੁਮੁਨੋ, ਪੁਮਸ੍ਸ, ਪੁਮਾਨਂ, ਪੁਮਸ੍ਮਿਂ, ਪੁਮਮ੍ਹਿ, ਪੁਮੇ।

੧੬੧. ਪੁਮਾ [ਕ॰ ੧੫੬; ਰੂ॰ ੧੪੨; ਨੀ॰ ੩੩੬]।

ਪੁਮਤੋ ਸ੍ਮਿੰਨੇ ਨੇ ਹੋਤਿ ਵ਼ਾ। 'ਨੇਨਾਨੇਸ੍ਵ਼ਾ'ਤਿ ਪੁਮਨੁਸ੍ਸ ਆਤੁੰ।

ਪੁਮਾਨੇ।

੧੬੨. ਸੁਮ੍ਾ ਚ [ਕ॰ ੧੫੮; ਰੂ॰ ੧੪੩; ਨੀ॰ ੩੩੯]।

ਸੁਮ੍ਿ ਪੁਮਨੁਸ੍ਸ ਆ ਚ ਹੋਤਿ ਆਨੇ ਚ।

ਪੁਮਾਨੇਸੁ, ਪੁਮਾਸੁ, ਪੁਮੇਸੁ।

ਸਿ , ਯੋਨੰ ਪੁਰਿਸਾਦਿਵ਼ਿਧਿ ਚ ਹੋਤਿ, ''ਯਥਾ ਬਲਾਕਯੋਨਿਮ੍ਿ, ਨ ਵ਼ਿਜ੍ਜਤਿ ਪੁਮੋ ਸਦਾ [ਅਪ॰ ਥੇਰ ੧.੧.੫੧੧], ਸੋਲ਼ਸਿਤ੍ਥਿਸਹਸ੍ਸਾਨੰ, ਨ ਵ਼ਿਜ੍ਜਤਿ ਪੁਮੋ ਤਦਾ [ਚਰਿਯਾ ੩.੪੯], ਇਤ੍ਥੀ ਹੁਤ੍ਵ਼ਾ ਸ੍ਵ਼ਜ੍ਜ ਪੁਮੋਮ੍ਿ ਦੇਵ਼ੋ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੩੫੪], ਥਿਯੋ ਤਸ੍ਸ ਪਜਾਯਨ੍ਿ, ਨ ਪੁਮਾ ਜਾਯਰੇ ਕੁਲੇ''ਤਿ [ਜਾ॰ ੧.੮.੫੪] ਪਾਲ਼ੀ।

ਮਘਵ਼ਸਦ੍ਦੋ ਯੁਵ਼ਸਦ੍ਦਸਦਿਸੋਤਿ ਰੂਪਸਿਦ੍ਧਿਯੰ [ਰੂ॰ ੬੬] ਵ਼ੁਤ੍ਤੰ, ਗੁਣਵ਼ਾਦਿਗਣਿਕੋਤਿ ਸਦ੍ਦਨੀਤਿਯੰ [ਨੀ॰ ਪਦ॰ ੨੨੦] ਇਚ੍ਛਿਤੋ। ਅਘਨ੍ਿ ਦੁਕ੍ਖੰ ਪਾਪਞ੍ਚ ਵ਼ੁਚ੍ਚਤਿ, ਨ ਅਘੰ ਮਘੰ, ਸੁਖੰ ਪੁਞ੍ਞਞ੍ਚ, ਮਘੋ ਇਤਿ ਪੁਰਾਣੰ ਨਾਮੰ ਅਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਮਘਵ਼ਾਤਿ [ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੫੯] ਅਤ੍ਥੋ ਪਾਲ਼ਿਯੰ ਦਿਸ੍ਸਤਿ।

ਥਾਮਸਦ੍ਦੋ ਪੁਰਿਸਾਦਿਗਣੋ, ਥਾਮੇਨ, ਥਾਮੁਨਾ, ਥਾਮਸ੍ਸ, ਥਾਮੁਨੋ, ਥਾਮਸ੍ਮਾ, ਥਾਮਮ੍ਾ, ਥਾਮਾ, ਥਾਮੁਨਾ, ਥਾਮਸ੍ਸ, ਥਾਮੁਨੋ। ਸੇਸੰ ਪੁਰਿਸਸਮੰ।

ਅਦ੍ਧਾ ਵ਼ੁਚ੍ਚਤਿ ਕਾਲੋ। ਨਾਦਜੇਕਵ਼ਚਨੇਸੁ-ਦੀਘੇਨ ਅਦ੍ਧੁਨਾ, ਅਦ੍ਧਨਾ, ਅਦ੍ਧੇਨ, ਦੀਘਸ੍ਸ ਅਦ੍ਧੁਨੋ, ਅਦ੍ਧੁਸ੍ਸ, ਅਦ੍ਧਸ੍ਸ, ਅਦ੍ਧੁਨਾ, ਅਦ੍ਧੁਮ੍ਾ, ਅਦ੍ਧੁਸ੍ਮਾ, ਅਦ੍ਧਾ, ਅਦ੍ਧਮ੍ਾ, ਅਦ੍ਧਸ੍ਮਾ, ਅਦ੍ਧੁਨੋ, ਅਦ੍ਧੁਸ੍ਸ, ਅਦ੍ਧਸ੍ਸ, ਅਦ੍ਧਨਿ, ਅਦ੍ਧੇ, ਅਦ੍ਧਮ੍ਿ, ਅਦ੍ਧਸ੍ਮਿਨ੍ਿ ਚੂਲ਼ਮੋਗ੍ਗਲ੍ਲਾਨੇ ਆਗਤੰ। ਸੇਸੰ ਯੁਵ਼ਸਦਿਸੰ।

ਉਪਦ੍ਧਵ਼ਾਚਕੋ ਅਦ੍ਧਸਦ੍ਦੋ ਇਧ ਨ ਲਬ੍ਭਤਿ, ਏਕੰਸਤ੍ਥਵ਼ਾਚਕੋ ਚ ਨਿਪਾਤੋ ਏਵ਼। ''ਅਦ੍ਧਾਨਮਗ੍ਗਪ੍ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ''ਤਿਆਦੀਸੁ ਅਦ੍ਧਾਨਸਦ੍ਦੋ ਪਨ ਵ਼ਿਸੁੰ ਸਿਦ੍ਧੋ ਨਪੁੰਸਕਲਿਙ੍ਗੋਵ਼।

ਮੁਦ੍ਧਸਦ੍ਦੇ ''ਮੁਦ੍ਧਾ ਤੇ ਫਲਤੁ ਸਤ੍ਤਧਾ, ਮੁਦ੍ਧਾ ਮੇ ਫਲਤੁ ਸਤ੍ਤਧਾ'' ਇਚ੍ਚਾਦੀਸੁ [ਜਾ॰ ੧.੧੬.੨੯੫; ਧ॰ ਪ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧.ਤਿਸ੍ਸਤ੍ਥੇਰਵ਼ਤ੍ਥੁ] ਸਿਰੋ ਵ਼ੁਚ੍ਚਤਿ, ''ਪਬ੍ਬਤਮੁਦ੍ਧਨਿਟ੍ਠਿਤੋ'' ਇਚ੍ਚਾਦੀਸੁ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੭੦] ਮਤ੍ਥਕੰ ਵ਼ੁਚ੍ਚਤਿ, ਤਦੁਭਯੰ ਇਧ ਲਬ੍ਭਤਿ, ਸ੍ਮਿੰਵਚਨੇ ਮੁਦ੍ਧਨੀਤਿ ਸਿਦ੍ਧੰ, ਸੇਸੰ ਯੁਵ਼ਸਮੰ। ਬਾਲਵ਼ਾਚਕੋ ਪਨ ਪੁਰਿਸਨਯੋ। ਹਤ੍ਥਮੁਟ੍ਠਿਵ਼ਾਚਕੋ ਇਤ੍ਥਿਲਿਙ੍ਗੋ।

ਅਸ੍ਮਾ ਵ਼ੁਚ੍ਚਤਿ ਪਾਸਾਣੋ, ਉਸ੍ਮਾ ਵ਼ੁਚ੍ਚਤਿ ਕਾਯਗ੍ਗਿ, ਭਿਸ੍ਮਾ ਵ਼ੁਚ੍ਚਤਿ ਭਯਾਨਕੋ ਮਹਾਕਾਯੋ।

ਤਤ੍ਥ ਅਸ੍ਮਸਦ੍ਦੇ ''ਤੰ ਤੇ ਪਞ੍ਞਾਯ ਭਿਨ੍ਦਾਮਿ, ਆਮੰ ਪਕ੍ਕੰਵ਼ ਅਸ੍ਮਨਾ [ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੪੪੫], ਮਾ ਤ੍ਵ਼ੰ ਚਨ੍ਦੇ ਖਲਿ ਅਸ੍ਮਨੀ''ਤਿ ਪਾਲ਼ੀ। ਸੇਸੰ ਯੁਵ਼ਸਮੰ। ਉਸ੍ਮਾ, ਭਿਸ੍ਮਾਸਦ੍ਦਾਪਿ ਯੁਵ਼ਸਦਿਸਾਤਿ ਵ਼ਦਨ੍ਿ।

ਚੂਲ਼ਮੋਗ੍ਗਲ੍ਲਾਨੇ ਮੁਦ੍ਧ, ਗਾਣ੍ਡੀਵ਼ਧਨ੍ਵ਼, ਅਣਿਮ, ਲਘਿਮਾਦਯੋ ਚ ਅਸ੍ਮਸਦਿਸਾਤਿ ਵ਼ੁਤ੍ਤੰ।

ਯਤ੍ਥ ਸੁਤ੍ਤਵ਼ਿਧਾਨੰ ਨ ਦਿਸ੍ਸਤਿ, ਤਤ੍ਥ ਮਹਾਵ਼ੁਤ੍ਤਿਨਾ ਵ਼ਾ ਸੁਤ੍ਤਵ਼ਿਭਤ੍ਤੇਨ ਵ਼ਾ ਰੂਪੰ ਵ਼ਿਧਿਯਤਿ।

ਇਤਿ ਰਾਜਾਦਿਯੁਵਾਦਿਗਣਰਾਸਿ।

ਅਕਾਰਨ੍ਤਪੁਲ੍ਲਿਙ੍ਗੰ ਨਿਟ੍ਠਿਤੰ।

ਆਕਾਰਨ੍ਤਪੁਲ੍ਲਿਙ੍ਗਰਾਸਿ

‘ਗਸੀਨ’ਨ੍ਤਿ ਸਿਲੋਪੋ, ਸਾ ਤਿਟ੍ਠਤਿ।

‘ਏਕਵਚਨਯੋਸ੍ਵਘੋਨ’ਨ੍ਤਿ ਯੋਸੁ ਚ ਏਕਵਚਨੇਸੁ ਚ ਰਸ੍ਸੋ, ‘ਅਤੋ ਯੋਨ’ਮਿਚ੍ਚਾਦਿਨਾ ਵਿਧਾਨੰ, ਸਾ ਤਿਟ੍ਠਨ੍ਤਿ।

੧੬੩. ਸਾਸ੍ਸੰਸੇ ਚਾਨਙ।

ਅਂ, ਸੇਸੁ ਗੇ ਚ ਸਾਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਆਨਙ ਹੋਤਿ।

ਭੋ ਸਾਨ, ਭੋਨ੍ਤੋ ਸਾ, ਸੰ, ਸਾਨੰ, ਸੇ, ਸੇਨ, ਸਾਹਿ, ਸਾਭਿ, ਸਸ੍ਸ, ਸਾਨਸ੍ਸ, ਸਾਨੰ, ਸਸ੍ਮਾ, ਸਮ੍ਹਾ, ਸਾ, ਸਾਹਿ, ਸਾਭਿ, ਸਸ੍ਸ, ਸਾਨਸ੍ਸ, ਸਾਨੰ, ਸਸ੍ਮਿਂ, ਸਮ੍ਹਿ, ਸੇ, ਸਾਸੁ।

ਅਥ ਵਾ ‘ਸਾਸ੍ਸੰਸੇ ਚਾਨਙ’ਇਤਿ ਸੁਤ੍ਤੇ ਚਸਦ੍ਦੋ ਅਵੁਤ੍ਤਸਮੁਚ੍ਚਯਤ੍ਥੋਪਿ ਹੋਤੀਤਿਕਤ੍ਵਾ ਸਿਤੋ ਸੇਸਾਸੁ ਵਿਭਤ੍ਤੀਸੁਪਿ ਆਨਙ ਹੋਤਿ ਵਾ, ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਚ ਆਨਾਦੇਸਤੋ ਯੋਨੰ ਓ।

ਸਾ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਸਾਨੋ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ, ਸਾ ਵਾ, ਹੇ ਸ, ਹੇ ਸਾ, ਹੇ ਸਾਨ, ਹੇ ਸਾ, ਹੇ ਸਾਨੋ, ਸੰ, ਸਾਨੰ, ਸੇ, ਸਾਨੇ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਸਦ੍ਦਨੀਤਿਰੂਪਂ ਵੁਚ੍ਚਤੇ –

ਸਾ ਤਿਟ੍ਠਤਿ, ਸਾ ਤਿਟ੍ਠਨ੍ਤਿ, ਸਾਨੋ ਤਿਟ੍ਠਨ੍ਤਿ, ਭੋ ਸਾ, ਭੋਨ੍ਤੋ ਸਾ, ਸਾਨੋ, ਸਾਨੰ, ਸਾਨੇ, ਸਾਨਾ, ਸਾਨੇਹਿ, ਸਾਨੇਭਿ, ਸਾਸ੍ਸ, ਸਾਨੰ, ਸਾਨਾ, ਸਾਨੇਹਿ, ਸਾਨੇਭਿ, ਸਾਸ੍ਸ, ਸਾਨੰ, ਸਾਨੇ, ਸਾਨੇਸੂਤਿ [ਨੀਤਿ॰ ਪਦ॰ ੨੧੧]।

ਵਤ੍ਤਹਾ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਸਤ੍ਤੋ [ਸਕ੍ਕੋ (ਅਮਰਕੋਸ, ੧-੧੪੫ ਗਾਥਾਯਂ)]।

੧੬੪. ਵਤ੍ਤਹਾ ਸਨਂਨਂ ਨੋਨਾਨਂ।

ਵਤ੍ਤਹਤੋ ਸਸ੍ਸ ਨੋ ਹੋਤਿ, ਨਂਵਚਨਸ੍ਸ ਨਾਨਂ ਹੋਤਿ।

ਵਤ੍ਤਹਾਨੋ ਦੇਤਿ, ਵਤ੍ਤਹਾਨਾਨਂ ਦੇਤਿ। ਸੇਸਂ ਯੁਵਸਦ੍ਦਸਮਂ।

ਸਦ੍ਦਨੀਤਿਯਂ ਪਨ ਨਾ, ਸੇਸੁ ਵਤ੍ਤਹਿਨਾ, ਵਤ੍ਤਹਿਨੋਤਿ [ਨੀਤਿ॰ ਪਦ॰ ੨੧੯; (ਤਤ੍ਥ ਨਾਮ੍ਹਿ ਵਤ੍ਤਹਾਨਾਤਿ ਦਿਸ੍ਸਤਿ)] ਵੁਤ੍ਤਂ।

ਦਲ੍ਹਧਮ੍ਮਾ, ਦਲ੍ਹਧਮ੍ਮਾ, ਦਲ੍ਹਧਮ੍ਮਾਨੋ। ‘‘ਸਿਕ੍ਖਿਤਾ ਦਲ੍ਹਧਮ੍ਮਿਨੋ’’ਤਿਪਿ [ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੦੯] ਪਾਲ਼ਿ। ਭੋ ਦਲ੍ਹਧਮ੍ਮਾ, ਭੋਨ੍ਤੋ ਦਲ੍ਹਧਮ੍ਮਾ, ਦਲ੍ਹਧਮ੍ਮਾਨੋ, ਦਲ੍ਹਧਮ੍ਮਿਨੋ, ਦਲ੍ਹਧਮ੍ਮਾਨਂ, ਦਲ੍ਹਧਮ੍ਮਾਨੇ, ਦਲ੍ਹਧਮ੍ਮਿਨਾ, ਦਲ੍ਹਧਮ੍ਮੇਹਿ। ਸੇਸਂ ਪੁਰਿਸਸਮਂ। ਏਵਂ ਪਚ੍ਚਕ੍ਖਧਮ੍ਮਾਤਿ। ਵਿਵਟਚ੍ਛਦਸਦ੍ਦੇ ਪਨ ਨਾਮ੍ਹਿ ਇਤ੍ਤਂ ਨਤ੍ਥਿ, ਸੇਸਂ ਦਲ੍ਹਧਮ੍ਮਸਮਂ। ਪਾਲ਼ਿਯਂ ਪਨ ‘‘ਦਲ੍ਹਧਮ੍ਮੋਤਿ ਵਿਸ੍ਸੁਤੋ’’ਤਿ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੩੦੦] ਚ ‘‘ਲੋਕੇ ਵਿਵਟਚ੍ਛਦੋ’’ਤਿ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੫੮] ਚ ਦਿਟ੍ਠਤ੍ਤਾ ਏਤੇ ਸਦ੍ਦਾ ਪੁਰਿਸਰੂਪਾ ਅਕਾਰਨ੍ਤਾਪਿ ਯੁਜ੍ਜਨ੍ਤਿ।

ਚਤੁਸਿਰਾ ਚੁਚ੍ਚਤਿ ਨਚਚੋਰੋਪਿਤਕੇਸੋ, ਚਤੁਸਿਰਾ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ, ਚਤੁਸਿਰਾ, ਚਤੁਸਿਰਾਨੋ, ਚਤੁਸਿਰਾਨਂ, ਚਤੁਸਿਰਾਨੇ, ਚਤੁਸਿਰਾਨਾ, ਚਤੁਸਿਰਾਨੇਹਿ। ਸੇਸਂ ਪੁਰਿਸਸਮਂ। ਪਾਲ਼ਿਯਂ ਪਨ ''ਕਾਪਟਿਕੋ ਮਾਣਵੋ ਚਤੁਸਿਰੋ''ਤਿਪਿ [ਮ॰ ਨਿ॰ ੨.੪੨੬] ਦਿਸ੍ਸਤਿ।

ਰਹਾ ਚੁਚ੍ਚਤਿ ਪਾਪਧਮ੍ਮੋ। ਰਹਾ, ਰਹਾ, ਰਹਿਨੋ, ਰਹਾਨਂ, ਰਹਿਨੇ, ਰਹਿਨਾ, ਰਹਿਨੇਹਿ, ਰਹਿਨੇਭਿ, ਰਹਸ੍ਸ, ਰਹਿਨੋ, ਰਹਾਨਂ... ਪੇ॰... ਰਹਾਨੇ, ਰਹਾਨੇਸੂਤਿ [ਨੀਤਿ॰ ਪਦ॰ ੨੧੭] ਸਬ੍ਬਂ ਸਦ੍ਦਨੀਤਿਯਂ ਚੁਤ੍ਤਂ, ਇਧ ਪਨ ਮਹਾਚੁਤ੍ਤਿਨਾ ਸਿਦ੍ਧਂ।

ਇਤਿ ਆਕਾਰਨ੍ਤਪੁਲ੍ਲਿਙ੍ਗਰਾਸਿ।

ਇਕਾਰਨ੍ਤਪੁਲ੍ਲਿਙ੍ਗਰਾਸਿ

'ਗਮੀਨ'ਨ੍ਤਿ ਲੋਪੋ, ਮੁਨਿ ਗਚ੍ਛਤਿ।

੧੬੫. ਲੋਪੋ [ਕ॰ ੧੧੮; ਰੂ॰ ੧੪੬; ਨੀ॰ ੨੯੩]।

ਝ, ਲਤੋ ਯੋਨਂ ਲੋਪੋ ਹੋਤਿ। 'ਯੋਲੋਪਨੀਸੁ ਦੀਘੋ'ਤਿ ਦੀਘੋ।

ਮੁਨੀ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ।

੧੬੬. ਯੋਸੁ ਝਿਸ੍ਸ ਪੁਮੇ [ਕ॰ ੯੬; ਰੂ॰ ੧੪੮; ਨੀ॰ ੨੫੯]।

ਪੁਲ੍ਲਿਙ੍ਗੇ ਯੋਸੁ ਝਸਞ੍ਞਸ੍ਸ ਇ-ਕਾਰਸ੍ਸ ਟ ਹੋਤਿ ਚਾ।

ਮੁਨਯੋ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ।

ਝਿਸ੍ਸਾਤਿ ਕਿਂ? ਰਤ੍ਤਿਯੋ, ਦਣ੍ਡਿਨੋ।

ਪੁਮੇਤਿ ਕਿਂ? ਅਟ੍ਠੀਨਿ।

ਭੋ ਮੁਨਿ, 'ਅਘੁਨਂ ਚਾ ਦੀਘੋ'ਤਿ ਦੀਘੋ, ਭੋ ਮੁਨੀ, ਭੋਨ੍ਤੋ ਮੁਨੀ, ਭੋਨ੍ਤੋ ਮੁਨਯੋ, ਮੁਨਿਂ, ਮੁਨੀ, ਮੁਨਯੋ, ਮੁਨਿਨਾ, ਮੁਨੀਹਿ, ਮੁਨੀਭਿ, ਮੁਨਿਸ੍ਸ, ਮੁਨਿਨੋ, ਮੁਨੀਨਂ, ਮੁਨਿਸ੍ਮਾ, ਮੁਨਿਮ੍ਹਾ।

੧੬੭. ਨਾ ਸ੍ਮਾਸ੍ਸ [ਕ॰ ੨੧੫; ਰੂ॰ ੪੧; ਨੀ॰ ੪੪੨]।

ਝ, ਲਤੋ ਸ੍ਮਾਸ੍ਸ ਨਾ ਹੋਤਿ ਚਾ।

ਮੁਨਿਨਾ, ਮੁਨੀਹਿ, ਮੁਨੀਭਿ, ਮੁਨਿਸ੍ਸ, ਮੁਨਿਨੋ, ਮੁਨੀਨਂ, ਮੁਨਿਸ੍ਮਿਂ, ਮੁਨਿਮ੍ਹਿ, ਮੁਨੀਸੁ।

ਇਸਿ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਇਸੀ, ਇਸਯੋ, ਭੋ ਇਸਿ, ਭੋ ਇਸੀ, ਭੋਨ੍ਤੋ ਇਸੀ, ਭੋਨ੍ਤੋ ਇਸਯੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਅਗ੍ਗਿ ਜਲਤਿ, ਅਗ੍ਗੀ, ਅਗ੍ਗਯੋ, ਭੋ ਅਗ੍ਗਿ, ਭੋ ਅਗ੍ਗੀ, ਭੋਨ੍ਤੋ ਅਗ੍ਗੀ, ਭੋਨ੍ਤੋ ਅਗ੍ਗਯੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਏਵੰ ਕੁਚ੍ਛਿ, ਮੁਟ੍ਠਿ, ਗਣ੍ਠਿ, ਮਣਿ, ਪਤਿ, ਅਧਿਪਤਿ, ਗਹਪਤਿ, ਸੇਨਾਪਤਿ, ਨਰਪਤਿ, ਯਤਿ, ਞਾਤਿ, ਸਾਤਿ, ਵਤ੍ਥਿ, ਅਤਿਥਿ, ਸਾਰਥਿ, ਬੋਨ੍ਦਿ, ਆਦਿ, ਉਪਾਦਿ, ਨਿਧਿ, ਵਿਧਿ, ਓਧਿ, ਬਜਾਧਿ, ਸਮਾਧਿ, ਉਦਧਿ, ਉਪਧਿ, ਨਿਰੁਪਧਿ, ਧਨਿ, ਸੇਨਾਨਿ, ਕਪਿ, ਦੀਪਿ, ਕਿਮਿ, ਤਿਮਿ, ਅਰਿ, ਹਰਿ, ਗਿਰਿ, ਕਲਿ, ਬਲਿ, ਸਾਲਿ, ਅਞ੍ਜਲਿ, ਕਵਿ, ਰਵਿ, ਅਸਿ, ਮਸਿ, ਕੇਸਿ, ਪੇਸਿ, ਰਾਸਿ, ਅਹਿ, ਵੀਹਿਇਚ੍ਚਾਦਯੋ।

ਵਿਸੇਸਵਿਧਾਨਮੁਚ੍ਚਤੇ।

ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਅਕਤਰਸ੍ਸੇਹਿਪਿ ਕੇਹਿਚਿ ਝਸਞ੍ਞੇਹਿ ਯੋਨਂ ਨੋ ਹੋਤਿ, ''ਛ ਮੁਨਿਨੋ ਅਗਾਰਮੁਨਿਨੋ, ਅਨਗਾਰਮੁਨਿਨੋ, ਸੇਖਮੁਨਿਨੋ, ਅਸੇਖਮੁਨਿਨੋ, ਪਚ੍ਚੇਕਮੁਨਿਨੋ, ਮੁਨਿਮੁਨਿਨੋ''ਤਿ [ਮਹਾਨਿ॰ ੧੪] ਚ ''ਞਾਣੂਪਪਨ੍ਨਾ ਮੁਨਿਨੋ ਵਦਨ੍ਤੀ''ਤਿ ਚ ''ਏਕਮੇਕਾਯ ਇਤ੍ਥਿਯਾ, ਅਟ੍ਠਟ੍ਠ ਪਤਿਨੋ ਸਿਯੁ''ਨ੍ਤਿ ਚ [ਜਾ॰ ੨.੨੧.੩੪੪] ''ਪਤਿਨੋ ਕਿਰਮ੍ਹਾਕਂ ਵਿਸਿਟ੍ਠਨਾਰੀਨ'' [ਵਿ॰ ਵ॰ ੩੨੩] ਨ੍ਤਿ ਚ ''ਹਂਸਾਧਿਪਤਿਨੋ ਇਮੇ''ਤਿ [ਜਾ॰ ੨.੨੧.੩੮] ਚ ਸੁਤ੍ਤਪਦਾਨਿ ਦਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ।

ਗਾਥਾਸੁ 'ਘਬ੍ਰਹ੍ਮਾਦਿਤ੍ਵੇ'ਤਿ ਮੁਨਿਤੋ ਗਸ੍ਸ ਏਤ੍ਤ੍ਵਞ੍ਚ ਹੋਤਿ, ਪੋਰੋਹਿਚ੍ਚੋ ਤਵੰ ਮੁਨੇ [ਅਪ॰ ਥੇਰ ੧.੧.੫੪੦], ਧਮ੍ਮਦਸ੍ਸੋ ਤਵੰ ਮੁਨੇ [ਅਪ॰ ਥੇਰ ੧.੧.੫੪੦], ਚਿਰਂ ਜੀਵ ਮਹਾਵੀਰ, ਕਪ੍ਪਂ ਤਿਟ੍ਠ ਮਹਾਮੁਨੇ [ਅਪ॰ ਥੇਰ ੧.੨.੧੬੮], ਪਟਿਗ੍ਗਣ੍ਹ ਮਹਾਮੁਨੇ [ਅਪ॰ ਥੇਰ ੧.੪੧.੮੩]। ਤੁਯ੍ਹਤ੍ਥਾਯ ਮਹਾਮੁਨੇਤਿ [ਅਪ॰ ਥੇਰ ੧.੩.੩੪੫]।

ਤੇਹਿਯੇਵ ਅਂਵਚਨਸ੍ਸ ਨਞ੍ਚ ਹੋਤਿ, ਤਮਾਹੁ ਏਕਂ ਮੁਨਿਨਂ ਚਰਨ੍ਤਂ [ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੨੧੦], ਮੁਨਿਨਂ ਮੋਨਪਥੇਸੁ ਸਿਕ੍ਖਮਾਨਂ [ਜਾ॰ ੧.੮.੪੪], ਪਿਤਰਂ ਪੁਤ੍ਤਗਿਦ੍ਧਿਨਂ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੨੩੭੭], ਸਬ੍ਬਕਾਮਸਮਿਦ੍ਧਿਨਂ [ਜਾ॰ ੧.੧੩.੧੦੩]।

ਇਸਿਸਦ੍ਦੋ ਪਨ –

੧੬੮. ਟੇ ਸਿਸ੍ਸਿਸਿਸ੍ਮਾ [ਟੇ ਸਿਸ੍ਸਸ੍ਮਾ (ਮੂਲਪਾਠੇ)]।

ਇਸਿਮ੍ਹਾ ਸਿਸ੍ਸ ਟੇ ਹੋਤਿ ਵਾ।

ਯੋ ਨੋ'ਜ੍ਜ ਵਿਨਯੇ ਕਙ੍ਖਂ, ਅਤ੍ਥਧਮ੍ਮਵਿਦੂ ਇਸੇ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੧੧੬੪]। 'ਘਬ੍ਰਹ੍ਮਾਦਿਤ੍ਵੇ'ਤਿ ਗਸ੍ਸ ਏਤ੍ਤ੍ਵਞ੍ਚ ਹੋਤਿ, ਨਿਸੀਦਾਹਿ ਮਹਾਇਸੇ [ਜਾ॰ ੨.੨੦.੧੧੪], ਤ੍ਵਂ ਨੋ'ਸਿ ਸਰਣਂ ਇਸੇ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੧੩੨੬], ਪੁਤ੍ਤੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਂ ਇਸੇ [ਜਾ॰ ੧.੧੪.੧੦੪]।

੧੬੯. ਦੁਤਿਯਸ੍ਸ ਯੋਸ੍ਸ।

ਇਸਿਮ੍ਹਾ ਦੁਤਿਯਸ੍ਸ ਯੋਸ੍ਸ ਟੇ ਹੋਤਿ ਵਾ।

ਸਮਣੇ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੇ ਵਨ੍ਦੇ, ਸਮ੍ਪਨ੍ਨਚਰਣੇ ਇਸੇ [ਜਾ॰ ੧.੧੬.੩੧੪]।

ਸਮਾਸੇ ਪਨ ਮਹੇਸਿ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਮਹੇਸੀ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ, ਮਹੇਸਯੋ, ਮਹੇਸਿਨੋ। ਅਂਵਚਨੇ ਮਹੇਸਿਨਨ੍ਤਿ ਸਿਜ੍ਝਤਿ। ''ਸਙ੍ਘਾਯਿਂਸੁ ਮਹੇਸਯੋ [ਵਿ॰ ਵ॰ ਗਨ੍ਥਾਰਮ੍ਭਕਥਾ ਪੇ॰ ਵ॰ ਗਨ੍ਥਾਰਮ੍ਭਕਥਾ], ਵਾਨਮੁਤ੍ਤਾ ਮਹੇਸਯੋ''ਤਿ [ਅਭਿਧਮ੍ਮਤ੍ਥਸਙ੍ਗਹੇ ੧੧੩ ਪਿਟ੍ਠੇ] ਚ ''ਨ ਤਂ ਸਮ੍ਮਗ੍ਗਤਾ ਯਞ੍ਞਂ, ਉਪਯਨ੍ਤਿ ਮਹੇਸਿਨੋ, ਏਤਂ ਸਮ੍ਮਗ੍ਗਤਾ ਯਞ੍ਞਂ, ਉਪਯਨ੍ਤਿ ਮਹੇਸਿਨੋ [ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੨੦], ਪਹਨ੍ਤ੍ਵਾ ਮਹੇਸਿਨੋ ਕਾਮੇ, ਯੇਨ ਤਿਣ੍ਣਾ ਮਹੇਸਿਨੋ''ਤਿ ਚ ''ਮਹੇਸਿਂ ਵਿਜਿਤਾਵਿਨ''ਨ੍ਤਿ [ਮ॰ ਨਿ॰ ੨.੪੫੯] ਚ ''ਸਙ੍ਘਞ੍ਚਾਪਿ ਮਹੇਸਿਨਂ, ਕੁਞ੍ਜਰਂਵ ਮਹੇਸਿਨਂ,

ਉਪਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਮਹੇਸਿਨਂ [ਬੁ॰ ਵਂ॰ ੯.੧], ਖਿਪ੍ਪਂ ਪਸ੍ਸ ਮਹੇਸਿਨਂ [ਜਾ॰ ੨.੧੯.੭੦], ਕਤਕਿਚ੍ਚਂ ਮਹੇਸਿਨ''ਨ੍ਤਿ [ਜਾ॰ ੨.੧੯.੧੦੨] ਚ ਸੁਤ੍ਤੁਪਦਾਨਿ ਦਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ।

ਅਗ੍ਗਿਸਦ੍ਦੇ –

੧੭੦. **ਸਿਸ੍ਸਗ੍ਗਿਤੋ ਨਿ** [ਕ॰ ੯੫; ਰੂ॰ ੧੪੫; ਨੀ॰ ੨੫੪; 'ਸਿਸ੍ਸਾਗ੍ਗਿਤੋ ਨਿ' (ਬਹੂਸੁ)]।

ਅਗ੍ਗਿਤੋ ਸਿਸ੍ਸ ਨਿ ਹੋਤਿ ਵਾ।

ਅਗ੍ਗਿ ਜਲਤਿ, ਅਗ੍ਗਿਨਿ ਜਲਤਿ, ਅਗ੍ਗੀ ਜਲਨ੍ਤਿ, ਅਗ੍ਗਯੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਪਾਲ਼ਿਯਂ ਪਨ ''ਅਗ੍ਗਿ, ਗਿਨਿ, ਅਗ੍ਗਿਨੀ''ਤਿ ਤਯੋ ਅਗ੍ਗਿਪਰਿਯਾਯਾ ਦਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ – ''ਰਾਗਗ੍ਗਿ, ਦੋਸਗ੍ਗਿ, ਮੋਹਗ੍ਗੀ''ਤਿ [ਅ॰ ਨਿ॰ ੭.੪੬] ਚ ''ਛਨ੍ਨਾ ਕੁਟਿ ਆਹਿਤੋ ਗਿਨਿ, ਵਿਵਟਾ ਕੁਟਿ ਨਿਬ੍ਬੁਤੋ ਗਿਨਿ [ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੧੯], ਮਹਾਗਿਨਿ ਸਮ੍ਪਜ੍ਜਲਿਤੋ [ਥੇਰਗਾ॰ ੭੦੨ (ਥੋਕਂ ਵਿਸਦਿਸਂ)], ਯਸ੍ਮਾ ਸੋ ਜਾਯਤੇ ਗਿਨੀ''ਤਿ [ਜਾ॰ ੧.੧੦.੫੮] ਚ ''ਅਗ੍ਗਿਨਿਂ ਸਮ੍ਪਜ੍ਜਲਿਤਂ ਪਵਿਸਨ੍ਤੀ''ਤਿ [ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੬੭੫] ਚ। ਤੇਸਂ ਵਿਸੁਂ ਵਿਸੁਂ ਰੂਪਮਾਲਾ ਲਬ੍ਭਤਿ।

ਸੇਟ੍ਠਿ, ਪਤਿ, ਅਧਿਪਤਿ, ਸੇਨਾਪਤਿ, ਅਤਿਥਿ, ਸਾਰਥਿਸਦ੍ਦੇਹਿ ਚ ਯੋਨਂ ਨੋ ਹੋਤਿ, ਅਂਵਚਨਸ੍ਸ ਨਂ ਹੋਤਿ ਵਾ, ਸੇਟ੍ਠਿਨੋ, ਸੇਟ੍ਠਿਨਂ, ਪਤਿਨੋ, ਪਤਿਨਂ, ਅਧਿਪਤਿਨੋ, ਅਧਿਪਤਿਨਂ, ਸੇਨਾਪਤਿਨੋ, ਸੇਨਾਪਤਿਨਂ, ਅਤਿਥਿਨੋ, ਅਤਿਥਿਨਂ, ਸਾਰਥਿਨੋ, ਸਾਰਥਿਨਨ੍ਤਿ। ਗਹਪਤਯੋ, ਜਾਨਿਪਤਯੋ ਇਚ੍ਚਾਦੀਨਿ ਨਿਚ੍ਚਰੂਪਾਨਿ ਦਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ।

ਆਦਿਸਦ੍ਦੇ –

'ਰਤ੍ਤ੍ਯਾਦੀਹਿ ਟੋ ਸ੍ਮਿਂਨੋ'ਤਿ ਸ੍ਮਿਂਨੋ ਟੋ ਹੋਤਿ, ਆਦਿਸ੍ਮਿਂ, ਆਦਿਮ੍ਹਿ, ਆਦੋ, ਗਾਥਾਦੋ, ਪਾਦਾਦੋ। ''ਆਦਿਂ, ਗਾਥਾਦਿਂ, ਪਾਦਾਦਿਂ'' ਇਚ੍ਚਾਦੀਸੁ ਪਨ ਆਧਾਰਤ੍ਥੇ ਦੁਤਿਯਾ ਏਵ ''ਇਮਂ ਰਤ੍ਤਿਂ, ਇਮਂ ਦਿਵਸਂ, ਪੁਰਿਮਂ ਦਿਸਂ, ਪਚ੍ਛਿਮਂ ਦਿਸਂ, ਤਂ ਖਣਂ, ਤਂ ਲਯਂ, ਤਂ ਮੁਹੁਤ੍ਤਂ'' ਇਚ੍ਚਾਦੀਸੁ ਵਿਯ।

ਇਦਾਨਿ ਸਮਾਸੇ ਙਿਸ੍ਸ ਟਾਦੇਸਾਭਾਵੋ ਵੁਚ੍ਚਤਿ।

੧੭੧. **ਇਤੋਵ੍ਵਵਤ੍ਥੇ ਪੁਮੇ।**

ਪੁਮੇ ਅਵ੍ਵਯਪਦਤ੍ਥਸਮਾਸੇ ਇ-ਕਾਰਮ੍ਹਾ ਪਠਮਾ, ਦੁਤਿਯਾਯੋਨਂ ਕਮੇਨ ਨੋ, ਨੇ ਹੋਨ੍ਤਿ ਵਾ। ਸੁਤ੍ਤਵਿਭਤ੍ਤੇਨ ਉਤ੍ਤਰਪਦਤ੍ਥਸਮਾਸੇਪਿ ਕ੍ਵਚਿ ਯੋਨਂ ਨੋ, ਨੇ ਹੋਨ੍ਤਿ।

ਪਠਮਾਯੋਮ੍ਹਿ –

ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਨੋ, ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਨੋ, ਮੁਟ੍ਠਸ੍ਸਤਿਨੋ, ਉਪਟ੍ਠਿਤਸ੍ਸਤਿਨੋ, ਅਸਾਰੇ ਸਾਰਮਤਿਨੋ [ਧ॰ ਪ॰ ੧੧], ਨਿਮ੍ਮਾਨਰਤਿਨੋ ਦੇਵਾ, ਯੇ ਦੇਵਾ ਵਸਵਤ੍ਤਿਨੋ [ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੬੮], ਅਟ੍ਠੇਤੇ ਚਕ੍ਕਵਤ੍ਤਿਨੋ, ਧਮ੍ਮੇ ਧਮ੍ਮਾਨੁਵਤ੍ਤਿਨੋ [ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੫.੩੪], ਸਗ੍ਗਂ ਸੁਗਤਿਨੋ ਯਨ੍ਤਿ [ਧ॰ ਪ॰ ੧੨੬], ਤੋਮਰ'ਙ੍ਕੁਸਪਾਣਿਨੋ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੨੨੩], ਦਣ੍ਡਮੁਗ੍ਗਰਪਾਣਿਨੋ, ਅਰਿਯਵੁਤ੍ਤਿਨੋ, ਨਿਪਕਾ ਸਨ੍ਤਵੁਤ੍ਤਿਨੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਦੁਤਿਯਾਯੋਮ੍ਪਿ –

ਮੁਟ੍ਠਸ੍ਸਤਿਨੇ, ਉਪਟ੍ਠਿਤਸ੍ਸਤਿਨੇ, ਅਰਿਯ੧ੁਤ੍ਤਿਨੇ, ਤੋਮਰ’ਙ੍ਕੁਸਪਾਣਿਨੇ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੧੯੦] ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

੧ਾਤ੍੧ੇ੧? ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠੀ ਜਨਾ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ, ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠੀ ਜਨੇ ਪਸ੍ਸਤਿ।

ਗਰੂ ਪਨ ‘‘ਤੋਮਰ’ਙ੍ਕੁਸਪਾਣਯੋ, ਅਤ੍ਥੇ ੧ਿਸਾਰਦਮਤਯੋ’’ਤਿ [ਕ॰ ੨੫੩] ਰੂਪਾਨਿ ਇਧ ਇਚ੍ਛਨ੍ਤਿ।

ਅਵ੍ਹਵ੍ਤ੍ਥੇਤਿ ਕਿੰ? ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਯੋ ਧਮ੍ਮਾ, ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਯੋ ਧਮ੍ਮੇ।

ਪੁਮੇਤਿ ਕਿੰ? ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਨਿਯੋ ਇਤ੍ਥਿਯੋ, ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠੀਨਿ ਕੁਲਾਨਿ।

੧੭੨. ਨੇ ਸ੍ਮਿੰਨੇ ਕ੍੧ਚਿ [ਨੀ॰ ੪੫੩]।

ਪੁਮੇ ਅਵ੍ਹਵ੍ਤ੍ਥੇ ਇਤੋ ਸ੍ਮਿੰਨੇ ਕ੍੧ਚਿ ਨੇ ਹੋਤਿ।

ਕਤਵ੍ਹਭੂਮ੍ਹਿ ਚ ਪੋਸਮ੍ਹਿ, ਸੀਲ੧ਨ੍ਤੇ ਅਰਿਯ੧ੁਤ੍ਤਿਨੇ [ਜਾ॰ ੧.੧੦.੭੮]। ਸਬ੍ਬਕਾਮਸਮਿਦ੍ਧਿਨੇ ਕੁਲੇ, ਛਤ੍ਤਪਾਣਿਨੇ, ਦਣ੍ਡਪਾਣਿਨੇ, ਤੋਮਰ’ਙ੍ਕੁਸਪਾਣਿਨੇ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੧੯੦] ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਸੁਤ੍ਤ੧ਿਭਤ੍ਤੇਨ ਈਤੋਪਿ ਸ੍ਮਿੰਨੇ ਕ੍੧ਚਿ ਨੇ ਹੋਤਿ, ਮਾਤਙ੍ਗਸ੍ਮਿੰ ਯਸਸ੍ਸਿਨੇ [ਜਾ॰ ੨.੧੯.੯੬], ਦੇ੧੧ਣ੍ਣਿਨੇ, ਬ੍ਰਹ੍ਮ੧ਣ੍ਣਿਨੇ, ਅਰਹਨ੍ਤਮ੍ਹਿ ਤਾਦਿਨੇ [ਥੇਰਗਾ॰ ੧੧੮੨] ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਇਕਾਰਨ੍ਤਪੁਲ੍ਲਿਙ੍ਗਰਾਸਿ ਨਿਟ੍ਠਿਤੋ।

ਈਕਾਰਨ੍ਤਪੁਲ੍ਲਿਙ੍ਗਰਾਸਿ

ਈਕਾਰਨ੍ਤੇ ‘ਸਿਮ੍ਹਿ ਨਾ’ਨਪੁਂਸਕਸ੍ਸਾ’ਤਿ ਸੁਤ੍ਤੇਨ ਸਿਮ੍ਹਿ ਰਸ੍ਸਤ੍ਤੰ ਨਤ੍ਥਿ, ‘ਗੇ ੧ਾ’ਤਿ ਗੇ ਪਰੇ ੧ਿਕਪ੍ਪੇਨ ਰਸ੍ਸੋ, ਯੋਸੁ ਚ ਅਂ, ਨਾ, ਸ, ਸ੍ਮਾ, ਸ੍ਮਿੰ ਸੁ ਚ ‘ਏਕ੧ਚਨਯੋਸ੍੧ਘੋਨ’ਨ੍ਤਿ ਨਿਚ੍ਚੰ ਰਸ੍ਸੋ, ਦਣ੍ਡੀ ਗਚ੍ਛਤਿ। ‘ਜਨ੍ਤੁ ਹੇਤੁ’ ਇਚ੍ਚਾਦਿਸੁਤ੍ਤੇਨ ੧ਿਕਪ੍ਪੇਨ ਯੋਨੰ ਲੋਪੋ, ਦਣ੍ਡੀ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ।

ਪਕ੍ਖੇ –

੧੭੩. ਯੋਨੰ ਨੋਨੇ ਪੁਮੇ [ਕ॰ ੨੨੫; ਰੂ॰ ੧੫੧; ਨੀ॰ ੪੫੨, ੪੫੩]।

ਪੁਮੇ ਝਸਵ੍ਹਮ੍ਹਾ ਈ-ਕਾਰਤੋ ਪਠਮਾ, ਦੁਤਿਯਾਯੋਨੰ ਕਮੇਨ ਨੋ, ਨੇ ਹੋਨ੍ਤਿ ੧ਾ।

ਦਣ੍ਡਿਨੋ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ, ਭੋਦਣ੍ਡਿ, ਭੋ ਦਣ੍ਡੀ, ਭੋਨ੍ਤੋ ਦਣ੍ਡਿਨੋ, ਦਣ੍ਡਿੰ।

੧੭੪. ਨੰ ਝੀਤੋ [ਕ॰ ੨੨੪; ਰੂ॰ ੧੫੩; ਨੀ॰ ੪੫੧]।

ਪੁਮੇ ਝਸਵ੍ਹਮ੍ਹਾ ਈ-ਕਾਰਤੋ ਅਂ੧ਚਨਸ੍ਸ ਨੰ ਹੋਤਿ ੧ਾ।

ਦਣ੍ਡਿਨਂ।

੧੭੫. ਨੋ ਵਾ ['ਨੋ' (ਬਹੂਸੁ)]।

ਪੁਮੇ ਝੀਤੋ ਦੁਤਿਯਾਯੋਸ੍ਸ ਨੋ ਹੋਤਿ ਵਾ।

ਦਣ੍ਡੀ , ਦਣ੍ਡਿਨੋ, ਦਣ੍ਡਿਨੇ, ਦਣ੍ਡਿਨਾ, ਦਣ੍ਡੀਹਿ, ਦਣ੍ਡੀਭਿ, ਦਣ੍ਡਿਸ੍ਸ, ਦਣ੍ਡਿਨੋ, ਦਣ੍ਡੀਨਂ, ਦਣ੍ਡਿਸ੍ਮਾ, ਦਣ੍ਡਿਮ੍ਹਾ, ਦਣ੍ਡਿਨਾ, ਦਣ੍ਡੀਹਿ, ਦਣ੍ਡੀਭਿ, ਦਣ੍ਡਿਸ੍ਸ, ਦਣ੍ਡਿਨੋ, ਦਣ੍ਡੀਨਂ, ਦਣ੍ਡਿਸ੍ਮਿਂ, ਦਣ੍ਡਿਮ੍ਹਿ।

੧੭੬. ਸ੍ਮਿਂਨੋ ਨਿਂ [ਕ॰ ੨੨੬; ਰੂ॰ ੧੫੪; ਨੀ॰ ੪੧੬]।

ਝੀਤੋ ਸ੍ਮਿਂਨੋ ਨਿ ਹੋਤਿ ਵਾ।

ਦਣ੍ਡਿਨਿ।

'ਨੋ ਸ੍ਮਿਂਨੋ ਕ੍ਵਚੀ'ਤਿ ਵਿਭਤ੍ਤ੍ਯਸੁਤ੍ਤੇਨ ਸ੍ਮਿਂਨੋ ਨੇ ਚ ਹੋਤਿ, ਦਣ੍ਡਿਨੇ, ਦਣ੍ਡੀਸੁ।

ਏਵਂ ਚਕ੍ਕੀ, ਪਕ੍ਖੀ, ਸੁਖੀ, ਸਿਖੀ, ਚਾਗੀ, ਭਾਗੀ, ਭੋਗੀ, ਯੋਗੀ, ਸਙ੍ਘੀ, ਵਾਚੀ, ਯਜੀ, ਭਜੀ, ਕੁਟ੍ਠੀ, ਰਟ੍ਠੀ, ਦਾਠੀ, ਞਾਣੀ, ਪਾਣੀ, ਗਣੀ, ਗੁਣੀ, ਚਮ੍ਮੀ, ਧਮ੍ਮੀ, ਸੀਘਯਾਯੀ, ਪਾਪਕਾਰੀ, ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਾਰੀ, ਮਾਯਾਵੀ, ਮੇਧਾਵੀ, ਭੁਤ੍ਤਾਵੀ, ਭਯਦਸ੍ਸਾਵੀ, ਯਸਸ੍ਸੀ, ਤੇਜਸ੍ਸੀ, ਛਤ੍ਤੀ, ਪਤ੍ਤੀ, ਦਨ੍ਤੀ, ਮਨ੍ਤੀ, ਸਤ੍ਤੁਘਾਤੀ, ਸੀਹਨਾਦੀ, ਸਾਮੀ, ਪਿਯਪ੍ਪਸਂਸੀ। ਅਤ੍ਥਦਸ੍ਸੀ, ਧਮ੍ਮਦਸ੍ਸੀ ਇਚ੍ਚਾਦਯੋ। ਗਾਮਣੀ, ਸੇਨਾਨੀ, ਸੁਧੀ ਇਚ੍ਚਾਦੀਸੁ ਪਨ ਸ੍ਮਿਂਨੋ ਨਿਤ੍ਤਂ ਨਤ੍ਥਿ।

ਵਿਸੇਸਵਿਧਾਨਮੁਚ੍ਚਤੇ।

ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਯੋਸੁ ਝੀ-ਕਾਰਸ੍ਸਪਿ ਕ੍ਵਚਿ ਟਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ,

''ਹਂਸਾ ਕੋਞ੍ਚਾ ਮਯੂਰਾ ਚ, ਹਤ੍ਥਯੋ ਪਸਦਾ ਮਿਗਾ।
ਸਬ੍ਬੇ ਸੀਹਸ੍ਸ ਭਾਯਨ੍ਤਿ, ਨਤ੍ਥਿ ਕਾਯਸ੍ਮਿਂ ਤੁਲ੍ਯਤਾ [ਜਾ॰ ੧.੨.੧੦੩]॥

ਪੁਰਿਸਾਲੂ ਚ ਹਤ੍ਥਯੋ, ਸਞ੍ਞਤਾ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਾਰਯੋ [ਅ॰ ਨਿ॰ ੬.੩੭], ਅਪਚੇ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਾਰਯੋ''ਤਿ ਦਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ। ਤਤ੍ਥ 'ਹਤ੍ਥਯੋ'ਤਿ ਹਤ੍ਥਿਨੋ, 'ਪੁਰਿਸਾਲੂ'ਤਿ ਪੁਰਿਸਲੋਲਾ ਬਲਵਾਮੁਖਯਕ੍ਖਿਨਿਯੋ, 'ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਾਰਯੋ'ਤਿ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਾਰਿਨੋ, 'ਅਪਚੇ'ਤਿ ਪੂਜੇਯ੍ਯ।

ਸੁਸ੍ਸਪਿ ਕ੍ਵਚਿ ਨੇਸੁ ਹੋਤਿ, ਸੁਸੁਖਂ ਵਤ ਜੀਵਾਮ, ਵੇਰਿਨੇਸੁ ਅਵੇਰਿਨੋ [ਧ॰ ਪ॰ ੧੯੭], ਵੇਰਿਨੇਸੁ ਮਨੁਸ੍ਸੇਸੁ, ਵਿਹਰਾਮ ਅਵੇਰਿਨੋ। ਤਤ੍ਥ 'ਵੇਰਿਨੇਸੂ'ਤਿ ਵੇਰੀਚਿਤ੍ਤਵਨ੍ਤੇਸੁ।

ਸਮਾਸੇਪਿ ਪਠਮਾਯੋਸ੍ਸ ਨੋਤ੍ਤਂ, ਦੁਤਿਯਾਯੋਸ੍ਸ ਨੋਤ੍ਤਂ ਨੇਤ੍ਤਞ੍ਚ ਹੋਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਦ੍ਵੇ ਨੋਤ੍ਤਾਨਿ ਪਾਕਟਾਨਿ। ਨੇਤ੍ਤਂ ਪਨ ਵੁਚ੍ਚਤੇ, ''ਅਸ੍ਸਮਣੇ ਸਮਣਮਾਨਿਨੇ [ਅ॰ ਨਿ॰ ੮.੧੦], ਨਰੇ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਿਨੇ [ਇਤਿਵੁ॰ ੯੩], ਮਞ੍ਜੁਕੇ ਪਿਯਭਾਣਿਨੇ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੧੭੨੧], ਮਾਲਧਾਰਿਨੇ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੧੭੨੭], ਕਾਸਿਕਤ੍ਤੁਮਧਾਰਿਨੇ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੧੯੫], ਵਣ੍ਣਵਨ੍ਤੇ ਯਸਸ੍ਸਿਨੇ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੨੯੨], ਚਾਪਹਤ੍ਥੇ ਕਲਾਪਿਨੇ, ਉਭੋ ਭਸ੍ਸਰਵਣ੍ਣਿਨੇ [ਜਾ॰ ੨.੨੧.੧੧੧], ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੇ ਦੇਵਵਣ੍ਡਿਨੇ, ਸਮੁਦ੍ਦਯਰਤਿ ਪਾਣਿਨੇ [ਅਪ॰ ਥੇਰੀ ੨.੩.੧੩੭], ਏਵਂ

ਜਰਾ ਚ ਮਚ੍ਚੁ ਚ, ਅਧਿਵਤ੍ਤੁਨ੍ਤਿ ਪਾਣਿਨੇ''ਤਿ [ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੩੬] ਦਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ। ਤਤ੍ਥ 'ਭਸ੍ਸਰਵਣ੍ਣਿਨੇ'ਤਿ ਪਭਸ੍ਸਰਵਣ੍ਣਵਨ੍ਤੇ। ਸ੍ਮਿੰਨੇ ਨੇਤ੍ਤੇ ਪਨ ''ਮਾਤਙ੍ਗਸ੍ਮਿੰ ਯਸਸ੍ਸਿਨੇ'' ਇਚ੍ਚਾਦੀਨਿ [ਜਾ॰ ੨.੧੯.੯੬] ਪੁਬ੍ਬੇ ਵੁਤ੍ਤਾਨੇਵ।

ਈਕਾਰਨ੍ਤਪੁਲ੍ਲਿਙ੍ਗਰਾਸਿ ਨਿਟ੍ਠਿਤੋ।

ਉਕਾਰਨ੍ਤਪੁਲ੍ਲਿਙ੍ਗਰਾਸਿ

ਭਿਕ੍ਖਾਦਿਗਣਰਾਸਿ

'ਗਸੀਨ'ਨ੍ਤਿ ਸਿਲੋਪੋ, ਭਿਕ੍ਖੁ। ਯੋਨੰ ਲੋਪੇ ਦੀਘੋ, ਭਿਕ੍ਖੂ।

ਪਕ੍ਖੇ –

੧੭੭. ਲਾ ਯੋਨੰ ਵੋ ਪੁਮੇ [ਕ॰ ੧੧੯; ਰੂ॰ ੧੫੫; ਨੀ॰ ੨੯੪]।

ਪੁਮੇ ਲਸਞ੍ਞੇਹਿ ਉਵਣ੍ਣੇਹਿ ਯੋਨੰ ਵੋ ਹੋਤਿ ਵਾਤਿ ਯੋਨੰ ਵੋ।

੧੭੮. ਵੇਵੋਸੁ ਲੁਸ੍ਸ [ਕ॰ ੯੭; ਰੂ॰ ੧੫੬; ਨੀ॰ ੨੬੦]।

ਪੁਮੇ ਵੇ, ਵੋਸੁ ਪਰੇਸੁ ਲਸਞ੍ਞਸ੍ਸ ਉ-ਕਾਰਸ੍ਸ ਟ ਹੋਤਿ।

ਭਿਕ੍ਖਵੋ।

ਲੁਸ੍ਸਾਤਿ ਕਿੰ? ਸਯਮ੍ਭੁਵੋ।

ਭੋ ਭਿਕ੍ਖੁ, ਭੋ ਭਿਕ੍ਖੂ, ਭੋਨ੍ਤੋ ਭਿਕ੍ਖੂ।

੧੭੯. ਪੁਮਾਲਪਨੇ ਵੇਵੋ [ਕ॰ ੧੧੬; ਰੂ॰ ੧੫੭; ਨੀ॰ ੨੯੧]।

ਪੁਮੇ ਆਲਪਨੇ ਲਸਞ੍ਞਮ੍ਹਾ ਉ-ਕਾਰਤੋ ਯੋਸ੍ਸ ਵੇ, ਵੋ ਹੋਨ੍ਤਿ ਵਾ।

ਭੋਨ੍ਤੋ ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਥ ਖੋ ਭਗਵਾ ਭਿਕ੍ਖੂ ਆਮਨ੍ਤੇਸਿ ''ਭਿਕ੍ਖਵੋ''ਤਿ [ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੧], ਦੇਵਕਾਯਾ ਅਭਿਕ੍ਕਨ੍ਤਾ, ਤੇ ਵਿਜਾਨਾਥ ਭਿਕ੍ਖਵੋ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੩੩੪], ਭਿਕ੍ਖੁੰ, ਭਿਕ੍ਖੂ, ਭਿਕ੍ਖਵੋ, ਭਿਕ੍ਖੁਨਾ। 'ਸੁਨੰਹਿਸੂ'ਤਿ ਦੀਘੋ, ਭਿਕ੍ਖੂਹਿ, ਭਿਕ੍ਖੂਭਿ, ਭਿਕ੍ਖੁਸ੍ਸ, ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ, ਭਿਕ੍ਖੂਨੰ, ਭਿਕ੍ਖੁਸ੍ਮਾ, ਭਿਕ੍ਖੁਮ੍ਹਾ, ਭਿਕ੍ਖੁਨਾ, ਭਿਕ੍ਖੂਹਿ, ਭਿਕ੍ਖੂਭਿ, ਭਿਕ੍ਖੁਸ੍ਸ, ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ, ਭਿਕ੍ਖੂਨੰ, ਭਿਕ੍ਖੁਸ੍ਮਿੰ, ਭਿਕ੍ਖੁਮ੍ਹਿ, ਭਿਕ੍ਖੂਸੁ।

ਏਵੰ ਮਙ੍ਕੁ, ਮਚ੍ਚੁ, ਉਚ੍ਛੁ, ਪਟੁ, ਭਾਣੁ, ਸੇਤੁ, ਕੇਤੁ, ਸਤ੍ਤੁ, ਸਿਨ੍ਧੁ, ਬਨ੍ਧੁ, ਕਾਰੁ, ਨੇਰੁ, ਮੇਰੁ, ਰੁਰੁ, ਵੇਲੁ ਇਚ੍ਚਾਦਯੋ।

ਵਿਸੇਸਵਿਧਾਨਮੁਚ੍ਚਤੇ।

ਹੇਤੁ, ਜਨ੍ਤੁ, ਕੁਰੁਸਦ੍ਦੇਸੁ 'ਜਨ੍ਤੁਹੇਤੁ' ਇਚ੍ਚਾਦਿਸੁਤ੍ਤੇਨ ਵਿਕਪ੍ਪੇਨ ਯੋਨੰ ਲੋਪੋ, ਹੇਤੁ ਧਮ੍ਮੋ, ਹੇਤੂ ਧਮ੍ਮਾ, ਅਤੀਤੇ ਹੇਤਵੋ ਪਞ੍ਚ।

੧੮੦. ਯੋਮ੍ਹਿ ਵਾ ਕ੍ਵਚਿ [ਕ॰ ੯੭; ਰੂ॰ ੧੫੬; ਨੀ॰ ੨੬੦]।

ਯੋਸੁ ਲਸਞ੍ਞਿਨੋ ਉ-ਕਾਰਸ੍ਸ ਕ੍ਵਚਿ ਟ ਹੋਤਿ ਵਾ।

ਅਤੀਤੇ ਹੇਤਯੋ ਪਞ੍ਚ।

ਵਾਤਿ ਕਿਂ? ਹੇਤੁਯੋ।

ਕ੍ਵਚੀਤਿ ਕਿਂ? ਭਿਕ੍ਖਵੋ।

ਭੋ ਹੇਤੁ, ਭੋ ਹੇਤੂ, ਭੋਨ੍ਤੋ ਹੇਤੂ, ਹੇਤਵੋ, ਹੇਤਯੋ, ਹੇਤੁਯੋ ਵਾ, ਹੇਤੁਂ, ਹੇਤੂ, ਹੇਤਵੋ, ਹੇਤਯੋ, ਹੇਤੁਯੋ ਵਾ। ਸੇਸਂ ਭਿਕ੍ਖੁਸਮਂ।

ਜਨ੍ਤੁ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਜਨ੍ਤੂ, ਜਨ੍ਤੁਯੋ, ਜਨ੍ਤੂਯੋ ਵਾ।

੧੮੧. ਜਨ੍ਤ੍ਵਾਦਿਤੋ ਨੋ ਚ [ਕ॰ ੧੧੯; ਰੂ॰ ੧੫੫; ਨੀ॰ ੨੯੪; 'ਜਨ੍ਤ੍ਵਾਦਿਤੋ' (ਬਹੂਸੁ)]।

ਪੁਮੇ ਜਨ੍ਤ੍ਵਾਦਿਤੋ ਯੋਨਂ ਨੋ ਚ ਹੋਤਿ ਵੋ ਚ।

ਜਨ੍ਤੁਨੋ, ਜਨ੍ਤੁਵੋ, ਭੋਜਨ੍ਤੁ, ਭੋਜਨ੍ਤੂ, ਭੋਨ੍ਤੋ ਜਨ੍ਤੂ, ਜਨ੍ਤੁਯੋ, ਜਨ੍ਤੂਯੋ, ਜਨ੍ਤੁਨੋ, ਜਨ੍ਤੁਵੋ, ਜਨ੍ਤੁਂ, ਜਨ੍ਤੂ, ਜਨ੍ਤੁਯੋ, ਜਨ੍ਤੂਯੋ, ਜਨ੍ਤੁਨੋ, ਜਨ੍ਤੁਵੋ। ਸੇਸਂ ਭਿਕ੍ਖੁਸਮਂ।

ਕੁਰੁ, ਕੁਰੂ, ਕੁਰਯੋ, ਕੁਰੁਯੋ, ਕੁਰੁਨੋ, ਕੁਰਵੋਤਿ ਸਬ੍ਬਂ ਜਨ੍ਤੁਸਮਂ।

''ਅਜ੍ਜੇਵ ਤਂ ਕੁਰਯੋ ਪਾਪਯਾਤੁ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੧੬੩੨], ਨਨ੍ਤੁ ਤਂ ਕੁਰਯੋ ਦਸ੍ਸਨੇਨ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੧੬੪੧], ਅਜ੍ਜੇਵ ਤਂ ਕੁਰਯੋ ਪਾਪਯਾਮੀ''ਤਿ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੧੬੩੪] ਦਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ।

ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਲਤੋਪਿ ਅਂਵਚਨਸ੍ਸ ਕ੍ਵਚਿ ਨਂ ਹੋਤਿ, ''ਕਿਮਤ੍ਥਿਨਂ ਭਿਕ੍ਖੁਨਂ ਆਹੁ, ਭਿਕ੍ਖੁਨਮਾਹੁ ਮਗ੍ਗਦੇਸਿਂ, ਭਿਕ੍ਖੁਨਮਾਹੁ ਮਗ੍ਗਜੀਵਿਂ, ਬੁਦ੍ਧਂ ਆਦਿਚ੍ਚਬਨ੍ਧੁਨ''ਨ੍ਤਿ ਦਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਤਥਾ ''ਰੋਗਨਿਡ੍ਡਂ ਪਭਙ੍ਗੁਨਂ, ਭੋਗਾਨਞ੍ਚ ਪਭਙ੍ਗੁਨਂ [ਧ॰ ਪ॰ ੧੩੯], ਵਿਵ੍ਵਾਣਞ੍ਚ ਵਿਰਾਗੁਨ''ਨ੍ਤਿ ਚ। ਤਤ੍ਥ 'ਕਿਮਤ੍ਥਿਨ'ਨ੍ਤਿ ਕਿਂਸਭਾਵਂ, 'ਮਗ੍ਗਦੇਸਿ'ਨ੍ਤਿ ਮਗ੍ਗਂ ਦੇਸੇਨ੍ਤੁਂ, 'ਮਗ੍ਗਜੀਵਿ'ਨ੍ਤਿ ਮਗ੍ਗੇ ਜੀਵਨ੍ਤੁਂ, 'ਰੋਗਨਿਡ੍ਡ'ਨ੍ਤਿ ਰੋਗਾਨਂ ਕੁਲਾਵਕਭੂਤਂ, 'ਪਭਙ੍ਗੁਨ'ਨ੍ਤਿ ਪਭਿਜ੍ਜਨਸੀਲਂ, 'ਵਿਰਾਗੁਨ'ਨ੍ਤਿ ਵਿਰਜ੍ਜਨਸੀਲਂ। ਕਤ੍ਥਚਿ ਪਠਮਨ੍ਤਮ੍ਪਿ ਦਿਸ੍ਸਤਿ, ਤਤ੍ਥ ਨਾਗਮੋ।

ਇਤਿ ਭਿਕ੍ਖਾਦਿਗਣਰਾਸਿ।

ਸਤ੍ਥਾਦਿਗਣਰਾਸਿ

ਸਤ੍ਥਾਦਿਰਾਸਿ

੧੮੨. ਲ੍ਤੁਪਿਤਾਦੀਨਮਾ ਸਿਮ੍ਹਿ [ਕ॰ ੨੯੯; ਰੂ॰ ੧੫੮; ਨੀ॰ ੪੧੧]।

ਸਿਮ੍ਹਿ ਪਰੇ ਲ੍ਤੁਪਚ੍ਚਯਨ੍ਤਾਨਂ ਸਤ੍ਥੁ, ਕਤ੍ਤੁਇਚ੍ਚਾਦੀਨਂ ਪਿਤਾਦੀਨਞ੍ਚ ਉ-ਕਾਰੋ ਆ ਹੋਤਿ। 'ਗਸੀਨ'ਨ੍ਤਿ ਲੋਪੋ।

ਸਤ੍ਥਾ।

੧੮੩. ਲੁਪਿਤਾਦੀਨਮਸੇ [ਕ॰ ੨੦੦; ਰੂ॰ ੧੫੯; ਨੀ॰ ੪੧੨]।

ਸਮ੍ਹਾ ਅਞ੍ਞਸ੍ਮਿਂ ਵਿਭਤ੍ਤਿਗਣੇ ਪਰੇ ਲੁ, ਪਿਤਾਦੀਨਂ ਉ-ਕਾਰੋ ਆਰਙ ਹੋਤਿ।

੧੮੪. ਆਰਙ੍ਸ੍ਮਾ [ਕ॰ ੨੦੫; ਰੂ॰ ੧੬੦; ਨੀ॰ ੪੨੧]।

ਆਰਙ੍ਤੋ ਯੋਨਂ ਟੋ ਹੋਤਿ।

ਸਤ੍ਥਾਰੋ।

੧੮੫. ਗੇ ਅ ਚ [ਕ॰ ੨੪੬; ਰੂ॰ ੭੩; ਨੀ॰ ੪੭੬, ੪੭੮-੯]।

ਗੇ ਪਰੇ ਲੁ, ਪਿਤਾਦੀਨਂ ਉ-ਕਾਰੋ ਹੋਤਿ ਅ ਚ ਆ ਚ। ਭੋਸਤ੍ਥ, ਭੋ ਸਤ੍ਥਾ, ਭੋਨ੍ਤੋ ਸਤ੍ਥਾਰੋ, ਸਤ੍ਥਾਰਂ।

੧੮੬. ਟੋਟੇ ਵਾ [ਕ॰ ੨੦੫; ਰੂ॰ ੨੬੦; ਨੀ॰ ੪੨੧]।

ਆਰਙ੍ਤੋ ਯੋਨਂ ਕਮੇਨ ਟੋ, ਟੇ ਹੋਨ੍ਤਿ ਵਾ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਵਾਸਦ੍ਦੋ ਸਖਸਦ੍ਦੇ ਵਿਕਪ੍ਪਨਤ੍ਥੋ ਤਤ੍ਥ ਵਿਧਜਨ੍ਤੁਰਸਬ੍ਭਾਵਾ। ਪੁਨ ਟੋਗ੍ਗਹਣਂ ਲਹੁਭਾਵਤ੍ਥਂ।

ਸਤ੍ਥਾਰੋ, ਸਤ੍ਥਾਰੇ।

੧੮੭. ਟਾ ਨਾਸ੍ਮਾਨਂ [ਕ॰ ੨੦੭, ੨੭੦; ਰੂ॰ ੧੬੧, ੧੨੦; ਨੀ॰ ੪੨, ੫੪੨]।

ਆਰਙ੍ਤੋ ਨਾ, ਸ੍ਮਾਨਂ ਟਾ ਹੋਤਿ।

ਸਤ੍ਥਾਰਾ, ਸਤ੍ਥਾਰੇਹਿ, ਸਤ੍ਥਾਰੇਭਿ।

੧੮੮. ਲੋਪੋ [ਕ॰ ੨੦੩; ਰੂ॰ ੧੬੨; ਨੀ॰ ੪੧੮]।

ਲੁ, ਪਿਤਾਦੀਹਿ ਸਲੋਪੋ ਹੋਤਿ ਵਾ।

ਸਤ੍ਥੁ, ਸਤ੍ਥੁਸ੍ਸ, ਸਤ੍ਥੁਨੋ।

੧੮੯. ਨਂਮ੍ਹਿ ਵਾ [ਕ॰ ੨੦੧; ਰੂ॰ ੧੬੩; ਨੀ॰ ੪੧੬]।

ਨਂਮ੍ਹਿ ਪਰੇ ਲੁ, ਪਿਤਾਦੀਨਂ ਉ-ਕਾਰੋ ਆਰਙ ਹੋਤਿ ਵਾ। ਇਮੇਸਂ ਮਹਾਨਾਮ ਤਿਣ੍ਣਂ ਸਤ੍ਥਾਰਾਨਂ ਏਕਾ ਨਿਟ੍ਠਾ ਉਦਾਹੁ ਪੁਥੁ ਨਿਟ੍ਠਾਤਿ [ਅ॰ ਨਿ॰ ੩.੧੨੭]। ਸਤ੍ਥੁਨਂ।

੧੯੦. ਆ [ਕ॰ ੨੦੨; ਰੂ॰ ੧੬੪; ਨੀ॰ ੪੧੭]।

ਨਂਮ੍ਹਿ ਪਰੇ ਲੁ, ਪਿਤਾਦੀਨਂ ਉ-ਕਾਰੋ ਆ ਹੋਤਿ ਵਾ।

ਸਤ੍ਥਾਨੰ, ਸਤ੍ਥਾਰਾ, ਸਤ੍ਥਾਰੇਹਿ, ਸਤ੍ਥਾਰੇਭਿ, ਸਤ੍ਥ, ਸਤ੍ਥੁਸ੍ਸ, ਸਤ੍ਥੁਨੋ, ਸਤ੍ਥੁਨੰ, ਸਤ੍ਥਾਰਾਨੰ, ਸਤ੍ਥਾਨੰ।

੧੯੧. ਟਿ ਸ੍ਮਿੰਨੋ [ਕ॰ ੨੦੬; ਰੂ॰ ੧੬੫; ਨੀ॰ ੪੨੨]।

ਆਰਙ੍ਤੋ ਸ੍ਮਿੰਨੋ ਟਿ ਹੋਤਿ।

੧੯੨. ਰਸ੍ਸਾਰਙ [ਕ॰ ੨੦੮; ਰੂ॰ ੧੬੬; ਨੀ॰ ੪੨੪]।

ਸ੍ਮਿੰਮ੍ਹਿ ਪਰੇ ਆਰਙ੍ਕਤੋ ਰਸ੍ਸੋ ਹੋਤਿ।

ਸਤ੍ਥਰਿ, ਸਤ੍ਥਾਰੇਸੁ।

ਬਹੁਲਾਧਿਕਾਰਾ ਨਾ, ਸ੍ਮਾਸੁ ਸਤ੍ਥੁਨਾਤਿ ਚ ਸੁਮ੍ਹਿ ਸਤ੍ਥੁਸੂਤਿ ਚ ਸਿਦ੍ਧੰ। ‘‘ਧਮ੍ਮਰਾਜੇਨ ਸਤ੍ਥੁਨਾ, ਪੂਜੰ ਲਬ੍ਭਤਿ ਭਤ੍ତੁਸੂ’’ਤਿ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੧੫੧੭] ਪਾਲ਼ਿ। ‘ਭਤ੍ਤੁਸੂ’ਤਿ ਸਾਮੀਸੁ, ‘ਭਤ੍ਤਾਸੂ’ਤਿਪਿ ਪਾਠੋ।

‘ਲੁਪਿਤਾਦੀਨਮਸੇ’ਤਿ ਅਸੇਗ੍ਗਹਣੇਨ ਤੋਮ੍ਹਿ ਆਰਙ ਹੋਤਿ [ਨੀ॰ ੪੧੪], ‘‘ਸਤ੍ਥਾਰਤੋ ਸਤ੍ਥਾਰੰ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ, ਸਤ੍ਥਾਰਤੋ ਸਤ੍ਥਾਰੰ ਘਟੇਨ੍ਤੀ’’ਤਿ [ਮਹਾਨਿ॰ ੨੭] ਪਾਲ਼ਿ।

ਏਵਂ ਕਤ੍ਤਾ, ਭਤ੍ਤਾ, ਗਨ੍ਤਾ, ਜੇਤਾ, ਜਨੇਤਾ, ਛੇਤ੍ਤਾ, ਛੇਦਿਤਾ, ਵਿਞ੍ਞਾਤਾ, ਵਿਞ੍ਞਾਪੇਤਾ, ਉਟ੍ਠਾਤਾ, ਉਟ੍ਠਾਪੇਤਾ, ਤਰਿਤਾ, ਤਾਰੇਤਾ, ਦਾਤਾ, ਦਾਪੇਤਾ, ਸਨ੍ਧਾਤਾ, ਸਨ੍ਧਾਪੇਤਾ, ਨੇਤਾ, ਨੇਤ੍ਤਾ, ਪੋਸੇਤਾ, ਭੇਤ੍ਤਾ, ਯਾਤਾ, ਵਤ੍ਤਾ, ਸੇਤਾ, ਹਨ੍ਤਾ, ਸਕਮਨ੍ਧਾਤਾ, ਮਹਾਮਨ੍ਧਾਤਾ ਇਚ੍ਚਾਦਯੋ।

ਵਿਸੇਸਵਿਧਾਨਮੁਚ੍ਚਤੇ।

ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਯੋਨੰ ਆ ਹੋਤਿ, ਅਵਿਤਕ੍ਕਿਤਾ ਗਬ੍ਭਮੁਪਵਜਨ੍ਤਿ [ਜਾ॰ ੧.੧੩.੧੩੮ (ਵਿਸਦਿਸੰ)], ਤੇ ਭਿਕ੍ਖੂ ਬ੍ਰੂਹੇਤਾ ਸੁਞ੍ਞਾਗਾਰਾਨੰ।

ਅਮਚ੍ਚਵਾਚੀਹਿ ਕਤ੍ਤੁ, ਖਤ੍ਤੁਸਦ੍ਦੇਹਿ ਗਸ੍ਸ ਏਤ੍ਤੁੰ, ਉਟ੍ਠੇਹਿ ਕਤ੍ਤੇ ਤਰਮਾਨੋ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੧੬੯੦], ਨਞ੍ਹਿ ਭੋ ਖਤ੍ਤੇ ਪਰੋਲੋਕੋ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੪੦੮]।

ਗੇ ਪਰੇ ਆਰਙ ਚ ਹੋਤਿ, ਪੁਚ੍ਛਾਮ ਕਤ੍ਤਾਰ ਅਨੋਮਪਞ੍ਞ, ‘‘ਕਤ੍ਤਾਰੰ ਅਨੋਮਪਞ੍ਞ’’ਨ੍ਤਿਪਿ [ਜਾ॰ ੧.੧੦.੨੮] ਯੁਜ੍ਜਤਿ।

ਅੰਮ੍ਹਿ ਪਰੇ ਪੁਬ੍ਬਸ੍ਸਰਲੋਪੋ ਚ ਹੋਤਿ, ਅਨੁਕਮ੍ਪਕੰ ਪਾਣਸਮਮ੍ਪਿ ਭਤ੍ਤੁੰ ਜਹਨ੍ਤਿ ਇਤ੍ਥਿਯੋ। ‘‘ਸੋ ਪਤੀਤੋ ਪਮੁਤ੍ਤੇਨ, ਭਤ੍ਤੁਨਾ ਭਤ੍ਤੁਗਾਰਵੋ’’ਤਿ [ਜਾ॰ ੨.੨੧.੪੮] ਦਿਟ੍ਠਤ੍ਤਾ ਕਤ੍ਤੁਨਾ, ਗਨ੍ਤੁਨਾ ਇਚ੍ਚਾਦੀਨਿਪਿ ਯੁਜ੍ਜਨ੍ਤਿ।

ਨੇਤ੍ਤੁਮ੍ਹਾ ਸ੍ਮਿੰਨੋ ਏਤ੍ਤੁੰ [ਨੀ॰ ੪੩੦], ਨੇਤ੍ਤੇ ਉਜੁੰ ਗਤੇ ਸਤਿ [ਜਾ॰ ੧.੪.੧੩੩], ਏਤੇ ਸਦ੍ਦਾ ਤੀਸੁ ਲਿਙ੍ਗੇਸੁ ਸਮਾਨਰੂਪਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਕਤ੍ਤਾ ਇਤ੍ਥੀ, ਕਤ੍ਤਾ ਪੁਰਿਸੋ, ਕਤ੍ਤਾ ਕੁਲੰ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਇਤਿ ਸਤ੍ਥਾਦਿਰਾਸਿ।

ਪਿਤਾਦਿਰਾਸਿ

ਪਿਤਾ ਗਚ੍ਛਤਿ।

੧੯੩. ਪਿਤਾਦੀਨਮਨਤ੍ਤ੍ਵਾਦੀਨਂ [ਕ॰ ੨੦੯; ਰੂ॰ ੧੬੮; ਨੀ॰ ੪੨੫; ‘ਪਿਤਾਦੀਨਮਨਤ੍ਤ੍ਵਾਦੀਨਂ’ (ਬਹੂਸੁ)]।

ਨਤ੍ਤ੍ਵਾਦਿਵਜ੍ਜਿਤਾਨਂ ਪਿਤਾਦੀਨਂ ਆਰਙਕਤੋ ਰਸ੍ਸੋ ਹੋਤਿ।

ਪਿਤਰੋ, ਭੋ ਪਿਤ, ਭੋ ਪਿਤਾ, ਭੋਨ੍ਤੋ ਪਿਤਰੋ। ਪਿਤਰਂ, ਪਿਤੁਂ ਵਾ। ‘‘ਮਾਤੁਂ ਪਿਤੁਞ੍ਚ ਵਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ’’ਤਿ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੧੮੫੯] ਦਿਸ੍ਸਤਿ।

ਪਿਤਰੋ, ਪਿਤਰੇ, ਪਿਤਰਾ, ਪਿਤੁਨਾ, ਪਿਤਰੇਹਿ, ਪਿਤਰੇਭਿ, ਪਿਤੂਹਿ, ਪਿਤੂਭਿ, ਪਿਤੁ, ਪਿਤੁਸ੍ਸ, ਪਿਤੁਨੋ, ਪਿਤੂਨਂ, ਪਿਤਰਾਨਂ, ਪਿਤਰਾ, ਪਿਤੁਨਾ, ਪਿਤਰੇਹਿ, ਪਿਤਰੇਭਿ, ਪਿਤੂਹਿ, ਪਿਤੂਭਿ, ਪਿਤੁ, ਪਿਤੁਸ੍ਸ, ਪਿਤੁਨੋ, ਪਿਤੂਨਂ, ਪਿਤਰਾਨਂ, ਪਿਤਾਨਂ, ਪਿਤੁਸ੍ਮਿਂ, ਪਿਤੁਮ੍ਹਿ, ਪਿਤਰਿ, ਪਿਤਰੇਸੁ, ਪਿਤੂਸੁ।

ਅਨਞੇ ਞਾਤਿਨਂ ਹੋਤਿ, ਦੇਵਾਨਂ ਪਿਤੁਨਞ੍ਚ ਸੋ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੧੨੬], ਮਾਤਾਪਿਤੂਨਂ ਅਚ੍ਚਯੇਨ, ਧਮ੍ਮਂ ਚਰ ਮਹਾਰਾਜ, ਮਾਤਾਪਿਤੂਸੁ ਖਤ੍ਤਿਯ [ਜਾ॰ ੨.੧੭.੩੯]।

ਏਵਂ ਭਾਤਾ, ਭਾਤਰੋ, ਜਾਮਾਤਾ, ਜਾਮਾਤਰੋਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਅਨਤ੍ਤ੍ਵਾਦੀਨਨ੍ਤਿ ਕਿਂ? ਨਤ੍ਤਾ, ਨਤ੍ਤਾਰੋ, ਨਤ੍ਤਾਰਂ, ਨਤ੍ਤਾਰੋ, ਨਤ੍ਤਾਰੇ ਇਚ੍ਚਾਦਿ। ਤਥਾ ਪਨਤ੍ਤੁਸਦ੍ਦੋਪਿ।

ਮਾਤੁ , ਧੀਤੁ, ਦੁਹਿਤੁਸਦ੍ਦਾ ਪਨ ਇਤ੍ਥਿਲਿਙ੍ਗਾ ਏਵ, ਮਾਤਾ, ਮਾਤਰੋ, ਭੋਤਿ ਮਾਤ, ਭੋਤਿ ਮਾਤਾ, ਭੋਤਿ ਮਾਤੇ ਵਾ, ‘‘ਅਚ੍ਛਰਿਯਂ ਨਨ੍ਦਮਾਤੇ, ਅਬ੍ਭੁਤਂ ਨਨ੍ਦਮਾਤੇ’’ਤਿ [ਅ॰ ਨਿ॰ ੭.੫੩] ਦਿਸ੍ਸਤਿ। ‘ਘਬ੍ਰਹ੍ਮਾਦਿਤ੍ਵੇ’ਤਿ ਗਸ੍ਸ ਏਤ੍ਤਂ। ਭੋਤਿਯੋ ਮਾਤਰੋ, ਮਾਤਰਂ, ਮਾਤੁਂ, ਮਾਤਰੋ, ਮਾਤਰੇ, ਮਾਤੁਯਾ, ਮਾਤਰਾ, ਮਾਤਰੇਹਿ, ਮਾਤਰੇਭਿ, ਮਾਤੂਹਿ, ਮਾਤੂਭਿ, ਮਾਤੁ, ਮਾਤੁਸ੍ਸ, ਮਾਤੁਯਾ। ‘‘ਮਾਤੁਸ੍ਸ ਸਰਤਿ, ਪਿਤੁਸ੍ਸ ਸਰਤੀ’’ਤਿ [ਰੂ॰ ੧੬੯; ਨੀ॰ ੧੬੦ ਪਿਟ੍ਠੇ] ਸਤ੍ਥੇ ਦਿਸ੍ਸਤਿ। ‘‘ਬੁਦ੍ਧਮਾਤੁਸ੍ਸ ਸਕ੍ਕਾਰਂ, ਕਰੋਤੁ ਸੁਗਤੋਰਸੋ’’ਤਿ [ਅਪ॰ ਥੇਰੀ॰ ੨.੨.੨੫੯] ਚ ਦਿਸ੍ਸਤਿ। ਮਾਤੂਨਂ, ਮਾਤਾਨਂ, ਮਾਤਰਾਨਂ। ਪਞ੍ਚਮੀਰੂਪਂ ਤਤਿਯਾਸਮਂ। ਛਟ੍ਠੀਰੂਪਂ ਚਤੁਤ੍ਥੀਸਮਂ। ਮਾਤੁਸ੍ਮਿਂ, ਮਾਤੁਮ੍ਹਿ, ਮਾਤਰਿ, ਮਾਤੁਯਾ, ਮਾਤੁਯਂ, ਮਾਤਰੇਸੁ, ਮਾਤੂਸੁ। ਏਵਂ ਧੀਤੁ, ਦੁਹਿਤੁਸਦ੍ਦਾ।

ਵਿਸੇਸਵਿਧਿਮ੍ਹਿ ਗਾਥਾਸੁ ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਮਾਤੁ, ਪਿਤੁਸਦ੍ਦੇਹਿ ਨਾਦੀਨਂ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨਂ ਏਕਵਚਨਾਨਂ ਯਾ ਹੋਤਿ, ਸ੍ਮਿਂਨੋ ਪਨ ਯਞ੍ਚ ਹੋਤਿ, ਅਨ੍ਤਲੋਪੋ ਚ। ਮਤ੍ਯਾ ਕਤਂ, ਮਤ੍ਯਾ ਦੇਤਿ, ਮਤ੍ਯਾ ਅਪੇਤਿ, ਮਤ੍ਯਾ ਧਨਂ, ਮਤ੍ਯਾ ਠਿਤਂ। ਮਤ੍ਯਂ ਠਿਤਂ। ਏਵਂ ਪੇਤ੍ਯਾ ਕਤਂਇਚ੍ਚਾਦਿ, ਇਧ ਵੁਦ੍ਧਿ।

ਅਨੁਞ੍ਞਾਤੋ ਅਹਂ ਮਤ੍ਯਾ, ਸਞ੍ਚਤ੍ਤੋ ਪਿਤਰਾ ਅਹਂ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੨੯]। ਮਤ੍ਯਾ ਚ ਪੇਤ੍ਯਾ ਚ ਕਤਂ ਸੁਸਾਧੁ [ਜਾ॰ ੨.੧੮.੬੧], ਅਹਞ੍ਹਿ ਜਾਨਾਮਿ ਜਨਿਨ੍ਦ ਏਤਂ, ਮਤ੍ਯਾ ਚ ਪੇਤ੍ਯਾ ਚ [ਜਾ॰ ੨.੧੮.੫੯], ਸਬ੍ਬਂ ਪੁਬ੍ਬੇਪਿ ਵੁਤ੍ਤਮੇਵ।

ਸਤ੍ਥੁ, ਪਿਤਾਦੀਨਂ ਸਮਾਸੇ ਵਿਧਾਨਂ ਸਮਾਸਕਣ੍ਡੇ ਆਗਮਿਸ੍ਸਤਿ।

ਇਤਿ ਪਿਤਾਦਿਰਾਸਿ।

ਇਤਿ ਸਤ੍ਥਾਦਿਗਣਰਾਸਿ।

ਉਕਾਰਨ੍ਤਪੁਲ੍ਲਿਙ੍ਗਰਾਸਿ ਨਿਟ੍ਠਿਤੋ।

ਊਕਾਰਨ੍ਤਪੁਲ੍ਲਿਙ੍ਗਰਾਸਿ

'ਗਸੀਨ'ਨ੍ਤਿ ਲੋਪੋ, ਸਯਮ੍ਭੂ ਗਚ੍ਛਤਿ। 'ਲੋਪੋ'ਤਿ ਯੋਨਂ ਲੋਪੋ, ਸਯਮ੍ਭੂ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ।

ਪਕ੍ਖੇ –

'ਜਨ੍ਤਾਦਿਤੋ ਨੋ ਚਾ'ਤਿ ਯੋਨਂ ਵੋ, ਨੋ, ਸਯਮ੍ਭੁਵੋ, ਸਯਮ੍ਭੁਨੋ।

'ਗੇ ਵਾ'ਤਿ ਗੇ ਪਰੇ ਵਿਕਪ੍ਪੇਨ ਰਸ੍ਸੋ, ਭੋ ਸਯਮ੍ਭੁ, ਭੋ ਸਯਮ੍ਭੂ, ਭੋਨ੍ਤੋ ਸਯਮ੍ਭੂ, ਸਯਮ੍ਭੁਵੋ, ਸਯਮ੍ਭੁਨੋ।

'ਏਕਵਚਨਯੋਸ੍ਵਘੋਨ'ਨ੍ਤਿ ਅਮਾਦੀਸੁ ਏਕਵਚਨੇਸੁ ਨਿਚ੍ਚਂ ਰਸ੍ਸੋ, ਸਯਮ੍ਭੁਂ, ਗਾਥਾਯਂ 'ਸਯਮ੍ਭੁਨ'ਨ੍ਤਿਪਿ ਯੁਜ੍ਜਤਿ।

ਸਯਮ੍ਭੂ, ਸਯਮ੍ਭੁਵੋ, ਸਯਮ੍ਭੁਨੋ। ਸਯਮ੍ਭੁਨਾ, ਸਯਮ੍ਭੂਹਿ, ਸਯਮ੍ਭੂਭਿ, ਸਯਮ੍ਭੁਸ੍ਸ, ਸਯਮ੍ਭੁਨੋ, ਸਯਮ੍ਭੂਨਂ। ਸਯਮ੍ਭੁਸ੍ਮਾ, ਸਯਮ੍ਭੁਮ੍ਹਾ, ਸਯਮ੍ਭੁਨਾ, ਸਯਮ੍ਭੂਹਿ, ਸਯਮ੍ਭੂਭਿ, ਸਯਮ੍ਭੁਸ੍ਸ, ਸਯਮ੍ਭੁਨੋ, ਸਯਮ੍ਭੂਨਂ। ਸਯਮ੍ਭੁਸ੍ਮਿਂ, ਸਯਮ੍ਭੁਮ੍ਹਿ, ਸਯਮ੍ਭੂਸੁ।

ਏਵਂ ਅਭਿਭੂ, ਪਰਾਭਿਭੂ, ਵੇਸ੍ਸਭੂ, ਗੋਤ੍ਰਭੂ, ਵਤ੍ਰਭੂ ਇਚ੍ਚਾਦਿ। ਸੇਸੇਸੁ ਪਨ ਯੋਨਂ ਨੋ ਏਵ ਲਬ੍ਭਤਿ, ਚਿਤ੍ਤਸਹਭੁਨੋ ਧਮ੍ਮਾ [ਧ॰ ਸ॰ ਦੁਕਮਾਤਿਕਾ ੬੧]।

੧੯੪. ਕੂਤੋ [ਕ॰ ੧੧੯; ਰੂ॰ ੧੫੫; ਨੀ॰ ੨੯੪]।

ਪੁਮੇ ਕੂਪਚ੍ਚਯਨ੍ਤੇਹਿ ਯੋਨਂ ਨੋ ਹੋਤਿ ਵਾ।

ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੂ, ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਨੋ। ਸੇਸਂ ਸੁਵਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਂ।

ਵਿਞ੍ਞੂ , ਵਦਞ੍ਞੂ, ਅਤ੍ਥਞ੍ਞੂ, ਧਮ੍ਮਞ੍ਞੂ, ਮਤ੍ਤਞ੍ਞੂ, ਵਿਦੂ। ਇਧ ਕੂਸਦ੍ਦੇਨ ਰੂਪਚ੍ਚਯਨ੍ਤਾਪਿ ਗਯ੍ਹਨ੍ਤਿ, ਵੇਦਗੂ, ਪਾਰਗੂ। ਤਥਾ ਭੀਰੂ, ਪਭਙ੍ਗੁ, ਵਿਰਾਗੁਇਚ੍ਚਾਦਿ ਚ।

ਊਕਾਰਨ੍ਤਪੁਲ੍ਲਿਙ੍ਗਰਾਸਿ ਨਿਟ੍ਠਿਤੋ।

ਓਕਾਰਨ੍ਤੋ ਪਨ ਗੋਸਦ੍ਦੋ ਏਵ, ਸੋ ਪੁਬ੍ਬੇ ਵੁਤ੍ਤੋਯੇਵ।

ਪੁਲ੍ਲਿਙ੍ਗਰਾਸਿ ਨਿਟ੍ਠਿਤੋ।

ਨਪੁਂਸਕਲਿਙ੍ਗਰਾਸਿ

ਅਕਾਰਨ੍ਤਨਪੁਂਸਕ ਚਿਤ੍ਤਾਦਿਰਾਸਿ

ਅਥ ਨਪੁਂਸਕਲਿਙ੍ਗਂ ਦੀਪਿਯਤੇ। ਤਂ ਪਨ ਪਞ੍ਚਵਿਧਂ ਅਦਨ੍ਤਂ, ਇਦਨ੍ਤਂ ਈਦਨ੍ਤਂ, ਉਦਨ੍ਤਂ, ਊਦਨ੍ਤਨ੍ਤਿ।

੧੯੫. ਅਂ ਨਪੁਂਸਕੇ [ਕ॰ ੧੨੫; ਰੂ॰ ੧੯੮; ਨੀ॰ ੩੦੦]।

ਨਪੁਂਸਕੇ ਅਤੋ ਸਿਸ੍ਸ ਅਂ ਹੋਤਿ।

ਚਿਤ੍ਤੁਂ।

੧੯੬. ਯੋਨਂ ਨਿ [ਕ॰ ੨੧੮; ਰੂ॰ ੧੯੬; ਨੀ॰ ੪੪੫]।

ਨਪੁਂਸਕੇ ਅਤੋ ਯੋਨਂ ਨਿ ਹੋਤਿ। 'ਯੋਲੋਪਨੀਸੂ'ਤਿ ਨਿਮ੍ਹਿ ਦੀਘੋ।

ਚਿਤ੍ਤਾਨਿ।

੧੯੭. ਨੀਨਂ ਵਾ [ਕ॰ ੧੦੭; ਰੂ॰ ੬੯; ਨੀ॰ ੨੭੫; 'ਨੀਨ ਵਾ' (ਬਹੂਸੁ)]।

ਅਤੋ ਨੀਨਂ ਟਾ, ਟੇ ਹੋਨ੍ਤਿ ਵਾ।

ਚਿਤ੍ਤਾ, ਹੇ ਚਿਤ੍ਤ, ਹੇ ਚਿਤ੍ਤਾ, ਹੇ ਚਿਤ੍ਤਾਨਿ, ਹੇ ਚਿਤ੍ਤਾ ਵਾ, ਚਿਤ੍ਤਂ, ਚਿਤ੍ਤਾਨਿ, ਚਿਤ੍ਤੇ, ਚਿਤ੍ਤੇਨ। ਸੇਸਂ ਪੁਰਿਸਸਮਂ।

ਏਵਂ ਦਕਂ, ਉਦਕਂ, ਸੁਖਂ, ਦੁਕ੍ਖਂ, ਮੁਖਂ, ਅਙ੍ਗਂ, ਲਿਙ੍ਗਂ, ਸਿਙ੍ਗਂ, ਅਘਂ, ਸਚ੍ਚਂ, ਨਚ੍ਚਂ, ਰਜ੍ਜਂ, ਪਜ੍ਜਂ, ਅਮ੍ਬੁਜਂ, ਧਞ੍ਞਂ, ਥਞ੍ਞਂ, ਅਰਞ੍ਞਂ, ਪੁਞ੍ਞਂ, ਕਿਲਿਟ੍ਠਂ, ਪਿਟ੍ਠਂ, ਭਣ੍ਡਂ, ਤੁਣ੍ਡਂ, ਞਾਣਂ, ਤਾਣਂ, ਲੇਣਂ, ਕਰਣਂ, ਚਰਣਂ, ਛਤ੍ਤਂ, ਖੇਤ੍ਤਂ, ਨੇਤ੍ਤਂ, ਅਮਤਂ, ਸੋਤਂ, ਪੀਠਂ, ਵਤ੍ਥਂ, ਪਦਂ, ਗਦਂ, ਆਵੁਧਂ, ਕਾਨਨਂ, ਘਾਨਂ, ਞਾਨਂ, ਦਾਨਂ, ਧਨਂ, ਵਨਂ, ਪਾਪਂ, ਦੁਮਂ, ਹਦਯਂ, ਚੀਰਂ, ਚੀਵਰਂ, ਕੁਲਂ, ਮੂਲਂ, ਬਲਂ, ਮਙ੍ਗਲਂ, ਭਿਸਂ, ਸੀਸਂ, ਲੋਹਂਇਚ੍ਚਾਦਯੋ।

ਇਤਿ ਚਿਤ੍ਤਾਦਿਰਾਸਿ।

ਕਮ੍ਮਾਦਿਰਾਸਿ

ਕਮ੍ਮਸਦ੍ਦੋ –

੧੯੮. ਨਾਸ੍ਸੇਨੋ [ਕ॰ ੧੦੩; ਰੂ॰ ੭੯; ਨੀ॰ ੨੭੧]।

ਕਮ੍ਮਾਦੀਹਿ ਨਾਸ੍ਸ ਏਨੋ ਹੋਤਿ ਵਾ।

ਕਮ੍ਮੇਨ, ਕਮ੍ਮਨਾ।

'ਪੁਮਕਮ੍ਮਥਾਮਦ੍ਧਾਨ'ਨ੍ਤਿ ਸੁਤ੍ਤੇਨ ਨਾ, ਸ੍ਮਾਸੁ ਉਤ੍ਤਂ, ਕਮ੍ਮੁਨਾ, ਕਮ੍ਮਸ੍ਸ, ਕਮ੍ਮੁਨੋ, ਕਮ੍ਮਸ੍ਮਾ, ਕਮ੍ਮਮ੍ਹਾ, ਕਮ੍ਮਨਾ, ਕਮ੍ਮੁਨਾ, ਕਮ੍ਮਸ੍ਸ, ਕਮ੍ਮੁਨੋ।

੧੯੯. ਕਮ੍ਮਾਦਿਤੋ [ਕ॰ ੧੯੭; ਰੂ॰ ੧੨੫; ਨੀ॰ ੪੦੪]।

ਕਮ੍ਮਾਦੀਹਿ ਸ੍ਮਿਂਨੋ ਨਿ ਹੋਤਿ ਵਾ।

ਕਮ੍ਮਸ੍ਮਿਂ, ਕਮ੍ਮਮ੍ਹਿ, ਕਮ੍ਮਨਿ, ਕਮ੍ਮੇ। ਸੇਸਂ ਚਿਤ੍ਤਸਮਂ।

ਕਮ੍ਮ ਚਮ੍ਮ ਘਮ੍ਮ ਅਸ੍ਮ ਵੇਸ੍ਮ ਅਦ੍ਧ ਮੁਦ੍ਧ ਅਹ ਬ੍ਰਹ੍ਮ ਅਤ੍ਤਆਤੁਮਾ ਕਮ੍ਮਾਦਿ। ਕਮ੍ਮਨਿ, ਚਮ੍ਮਨਿ। ''ਕਿਂ ਛਨ੍ਦੋ ਕਿਮਧਿਪ੍ਪਾਯੋ, ਏਕੋ ਸਮ੍ਮਸਿ ਘਮ੍ਮਨੀ''ਤਿ [ਜਾ॰ ੧.੧੬.੧] ਚ ''ਕਿਂ ਪਤ੍ਥਯਂ ਮਹਾਬ੍ਰਹ੍ਮੇ, ਏਕੋ ਸਮ੍ਮਸਿ ਘਮ੍ਮਨੀ''ਤਿ [ਜਾ॰

੧.੧੩.੮੩] ਚ ''ਮਾ ਤ੍ਵੰ ਚਨ੍ਦੇ ਖਲਿ ਅਸ੍ਮਨੀ''ਤਿ ਚ ''ਤਮਦ੍ਦੂਸ ਮਹਾਬ੍ਰਹ੍ਮਾ, ਨਿਸਿਨ੍ਨਂ ਸਮ੍ਹਿ ਵੇਸ੍ਮਨੀ''ਤਿ ਚ ਦਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ। ਅਦ੍ਧਨਿ , ਮੁਦ੍ਧਨਿ, ਅਹਨਿ, ਬ੍ਰਹ੍ਮਨਿ, ਅਤ੍ਤਨਿ, ਆਤੁਮਨਿ, ਸਬ੍ਬਮੇਤਂ ਪੁਬ੍ਬੇਪਿ ਵੁਤ੍ਤਮੇਵ ਚ। ਤਤ੍ਥ 'ਸਮ੍ਮਸੀ'ਤਿ ਅਚ੍ਛਸਿ, 'ਘਮ੍ਮਨੀ'ਤਿ ਗਿਮ੍ਹਕਾਲੇ ਆਤਪੇ ਵਾ, 'ਅਸ੍ਮਨੀ'ਤਿ ਪਾਸਾਣੇ, 'ਵੇਸ੍ਮਨੀ'ਤਿ ਘਰੇ।

ਇਤਿ ਕਮ੍ਮਾਦਿਰਾਸਿ।

੨੦੦. ਅਂ ਨਪੁਂਸਕੇ [ਕ॰ ੧੨੫; ਰੂ॰ ੧੯੮; ਨੀ॰ ੩੦੦; 'ਅਙ੍ਗ ਨਪੁਂਸਕੇ' (ਬਹੂਸੁ)?]।

ਨਪੁਂਸਕੇ ਸਿਮ੍ਹਿ ਨ੍ਤੁਸ੍ਸ ਅਂ ਹੋਤਿ ਵਾ। ਸਿਲੋਪੋ।

ਗੁਣਵਂ ਕੁਲਂ।

ਪਕ੍ਖੇ –

ਸਿਮ੍ਹਿ ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਨ੍ਤੁਸ੍ਸ ਅਨ੍ਤੋ ਅ ਹੋਤਿ, ਤਤੋ ਸਿਸ੍ਸ ਅਂ ਹੋਤਿ, ਗੁਣਵਨ੍ਤਂ ਕੁਲਂ।

'ਯ੍ਵਾਦੋ ਨ੍ਤੁਸ੍ਸਾ'ਤਿ ਯ੍ਵਾਦੀਸੁ ਨ੍ਤੁਸ੍ਸਨ੍ਤੁਸ੍ਸ ਅਤ੍ਤਂ, ਗੁਣਵਨ੍ਤਾਨਿ, ਗੁਣਵਨ੍ਤਾ, ਹੇ ਗੁਣਵ, ਹੇ ਗੁਣਵਾ, ਹੇ ਗੁਣਵਨ੍ਤਾਨਿ, ਹੇ ਗੁਣਵਨ੍ਤਾ, ਗੁਣਵਂ, ਗੁਣਵਨ੍ਤਂ, ਗੁਣਵਨ੍ਤਾਨਿ, ਗੁਣਵਨ੍ਤੇ, ਗੁਣਵਨ੍ਤੇਨ, ਗੁਣਵਤਾ ਕੁਲੇਨ। ਸਬ੍ਬਂ ਪੁਲ੍ਲਿਙ੍ਗਸਮਂ।

ਸਤਿਮਂ ਕੁਲਂ, ਸਤਿਮਨ੍ਤਂ ਕੁਲਂ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਗਚ੍ਛਂ ਕੁਲਂ, ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਂ ਕੁਲਂ, ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਾਨਿ ਕੁਲਾਨਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਇਤਿ ਅਕਾਰਨ੍ਤਨਪੁਂਸਕਰਾਸਿ।

ਇਕਾਰਨ੍ਤਨਪੁਂਸਕਰਾਸਿ

ਅਟ੍ਠਿ ਤਿਟ੍ਠਤਿ, ਅਟ੍ਠੀ ਤਿਟ੍ਠਨ੍ਤਿ।

੨੦੧. ਝਲਾ ਵਾ [ਕ॰ ੨੧੭; ਰੂ॰ ੧੯੯; ਨੀ॰ ੪੪੪]।

ਨਪੁਂਸਕੇ ਝ, ਲਤੋ ਯੋਨਂ ਨਿ ਹੋਤਿ ਵਾ। 'ਯੋਲੋਪਨੀਸੂ'ਤਿ ਦੀਘੋ।

ਅਟ੍ਠੀਨਿ , ਹੇ ਅਟ੍ਠਿ, ਹੇ ਅਟ੍ਠੀ, ਹੇ ਅਟ੍ਠੀਨਿ, ਹੇ ਅਟ੍ਠੀ ਵਾ, ਅਟ੍ਠਿਂ, ਅਟ੍ਠਿਨਂ, ਅਟ੍ਠੀਨਿ, ਅਟ੍ਠੀ, ਅਟ੍ਠਿਨਾ, ਅਟ੍ਠੀਹਿ, ਅਟ੍ਠੀਭਿ। ਸੇਸਂ ਮੁਨਿਸਮਂ।

ਸਮਾਸੇਪਿ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿ ਕੁਲਂ, ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠੀਨਿ ਕੁਲਾਨਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ, ਯੋਨਂ ਨੋ, ਨੇ ਨਤ੍ਥਿ।

ਸ੍ਮਿਂਮ੍ਹਿ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਸ੍ਮਿਂ, ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਮ੍ਹਿ, ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਨਿ, ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਨੇ ਕੁਲੇ, ਅਰਿਯਵੁਤ੍ਤਿਨੇ ਕੁਲੇ ਇਤਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਂ।

ਏਵਂ ਅਕ੍ਖਿ, ਅਚ੍ਛਿ, ਸਤ੍ਥਿ, ਦਧਿ, ਵਾਰਿ ਇਚ੍ਚਾਦਯੋ।

ਇਤਿ ਇਕਾਰਨ੍ਤਨਪੁਂਸਕਰਾਸਿ।

ਈਕਾਰਨ੍ਤਨਪੁਂਸਕਰਾਸਿ

ਈਕਾਰਨ੍ਤੇ 'ਏਕਵਚਨਯੋਸ੍ਵਘੋਨ'ਨ੍ਤਿ ਸੁਤ੍ਤੇਨ ਸਿਮ੍ਹਿ ਰਸ੍ਸੋ, ਦਣ੍ਡਿ ਕੁਲਂ, ਦਣ੍ਡੀਨਿ ਕੁਲਾਨਿ, ਯੋਨਂ ਲੋਪੇ ਦਣ੍ਡੀ।

'ਗੇ ਵਾ'ਤਿ ਰਸ੍ਸੋ, ਹੇ ਦਣ੍ਡਿ, ਹੇ ਦਣ੍ਡੀ ਵਾ, ਹੇ ਦਣ੍ਡੀਨਿ, ਹੇ ਦਣ੍ਡੀ, ਦਣ੍ਡਿਂ, ਦਣ੍ਡਿਨਂ, ਦਣ੍ਡੀਨਿ, ਦਣ੍ਡੀ, ਦਣ੍ਡਿਨਾ, ਦਣ੍ਡੀਹਿ, ਦਣ੍ਡੀਭਿ। ਪੁਲ੍ਲਿਙ੍ਗਸਮਂ।

ਸਮਾਸੇਪਿ ਸੀਘਯਾਯਿ ਚਿਤ੍ਤਂ, ਸੀਘਯਾਯੀਨਿ, ਸੀਘਯਾਯੀ, ਹੇ ਸੀਘਯਾਯਿ, ਹੇ ਸੀਘਯਾਯੀ ਵਾ, ਹੇ ਸੀਘਯਾਯੀਨਿ, ਹੇ ਸੀਘਯਾਯੀ, ਸੀਘਯਾਯਿਂ, ਸੀਘਯਾਯਿਨਂ, ਸੀਘਯਾਯੀਨਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਏਵਂ ਸੁਖਕਾਰਿ ਦਾਨਂ, ਚਕ੍ਕੀ, ਪਕ੍ਖੀ, ਸੁਖੀ, ਸਿਖੀ ਇਚ੍ਚਾਦਯੋ ਕੁਲਸਮ੍ਬਨ੍ਧਿਨੋ ਚ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

ਇਤਿ ਈਕਾਰਨ੍ਤਨਪੁਂਸਕਰਾਸਿ।

ਉਕਾਰਨ੍ਤਨਪੁਂਸਕਰਾਸਿ

ਆਯੁ ਤਿਟ੍ਠਤਿ, 'ਝਲਾ ਵਾ'ਤਿ ਯੋਨਂ ਨਿਤ੍ਤੇ ਲੋਪੇ ਚ ਦੀਘੋ, ਆਯੂਨਿ, ਆਯੂ, ਹੇ ਆਯੁ, ਹੇ ਆਯੂ, ਹੇ ਆਯੂਨਿ, ਹੇ ਆਯੂ, ਆਯੁਂ, ਆਯੁਨਂ, ਆਯੂਨਿ, ਆਯੂ। ਸੇਸਂ ਭਿਕ੍ਖੁਸਮਂ।

ਆਯੁਸਦ੍ਦੋ ਪੁਲ੍ਲਿਙ੍ਗੇਪਿ ਵਤ੍ਤਤਿ, ''ਪੁਨਰਾਯੁ ਚ ਮੇ ਲਦ੍ਧੋ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੩੬੯], ਆਯੁਞ੍ਚ ਵੋ ਕੀਵਤਕੋ ਨੁ ਸਮ੍ਮ [ਜਾ॰ ੧.੧੫.੨੦੫], ਆਯੁ ਨੁ ਖੀਣੋ ਮਰਣਞ੍ਚ ਸਨ੍ਤਿਕੇ, ਨ ਚਾਯੁ ਖੀਣੋ ਮਰਣਞ੍ਚ ਦੂਰੇ''ਤਿ ਪਾਲ਼ਿਪਦਾਨਿ।

ਏਵਂ ਚਕ੍ਖੁ, ਹਿਙ੍ਗੁ, ਸਿਙ੍ਗੁ, ਜਤੁ, ਵਤ੍ਥੁ, ਮਤ੍ਥੁ, ਮਧੁ, ਧਨੁ, ਤਿਪੁ, ਦਾਰੁ, ਵਸੁ, ਅਸ੍ਸੁ ਇਚ੍ਚਾਦਯੋ।

੨੦੨. ਅਮ੍ਬਾਦੀਹਿ [ਕ॰ ੨੧੭; ਰੂ॰ ੧੯੯; ਨੀ॰ ੪੪੪; 'ਅਮ੍ਬਾਦੀਹਿ' (ਬਹੂਸੁ)]।

ਅਮ੍ਬੁ, ਪਂਸੁਇਚ੍ਚਾਦੀਹਿ ਸ੍ਮਿਂਨੋ ਨਿ ਹੋਤਿ ਵਾ।

ਫਲਂ ਪਤਤਿ ਅਮ੍ਬੁਨਿ, ਪੁਪ੍ਫਂ ਯਥਾ ਪਂਸੁਨਿ ਆਤਪੇ ਗਤਂ। ਸੇਸਂ ਆਯੁਸਮਂ। ਚਿਤ੍ਰਗੁ, ਵਹਗੁ, ਦਿਗੁ ਇਚ੍ਚਾਦਯੋਪਿ ਉਕਾਰਨ੍ਤਪਕਤਿਕਾ ਏਵਾਤਿ।

ਇਤਿ ਉਕਾਰਨ੍ਤਨਪੁਂਸਕਰਾਸਿ।

ਊਕਾਰਨ੍ਤਨਪੁਂਸਕਰਾਸਿ

ਸਿਮ੍ਹਿ ਰਸ੍ਸੋ, ਗੋਤ੍ਰਭੁ ਞਾਣਂ, ਗੋਤ੍ਰਭੂਨਿ, ਗੋਤ੍ਰਭੂ, ਹੇ ਗੋਤ੍ਰਭੁ, ਹੇ ਗੋਤ੍ਰਭੂ, ਹੇ ਗੋਤ੍ਰਭੂਨਿ, ਹੇਗੋਤ੍ਰਭੂ, ਗੋਤ੍ਰਭੁਂ, ਗੋਤ੍ਰਭੁਨਂ, ਗੋਤ੍ਰਭੂਨਿ, ਗੋਤ੍ਰਭੂ। ਸੇਸਂ ਪੁਲ੍ਲਿਙ੍ਗਸਮਂ। ਏਵਂ ਸਯਮ੍ਭੁ ਞਾਣਂ, ਅਭਿਭੁ ਞਾਨਂ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਇਤਿ ਊਕਾਰਨ੍ਤਨਪੁਂਸਕਰਾਸਿ।

ਨਪੁਂਸਕਲਿਙ੍ਗਰਾਸਿ ਨਿਟ੍ਠਿਤੋ।

ਸਬ੍ਬਾਦਿਰਾਸਿ

ਅਥ ਸਬ੍ਬਨਾਮਾਨਿ ਦੀਪਿਯਨ੍ਤੇ।

ਸਬ੍ਬ, ਕਤਰ, ਕਤਮ, ਉਭਯ, ਇਤਰ, ਅਞ੍ਞ, ਅਞ੍ਞਤਰ, ਅਞ੍ਞਤਮ, ਪੁਬ੍ਬ, ਪਰ, ਅਪਰ, ਦਕ੍ਖਿਣ, ਉਤ੍ਤਰ, ਅਧਰ, ਯ, ਤ, ਤਜ, ਏਤ, ਇਮ, ਅਮੁ, ਕਿਂ, ਏਕ, ਉਭ, ਦ੍ਵਿ,ਤਿ, ਚਤੁ, ਤੁਮ੍ਹ, ਅਮ੍ਹ ਇਮਾਨਿ ਅਟ੍ਠਵੀਸਤਿ ਸਬ੍ਬਨਾਮਾਨਿ ਨਾਮ। ਸਬ੍ਬੇਸਂ ਲਿਙ੍ਗਾਨਂ ਸਾਧਾਰਣਾਨਿ ਨਾਮਾਨਿ ਸਬ੍ਬਨਾਮਾਨਿ।

ਤਤ੍ਥ **ਸਬ੍ਬ**ਸਦ੍ਦੋ ਸਕਲਤ੍ਥੋ।

ਕਤਰ, ਕਤਮਸਦ੍ਦਾ ਪੁਚ੍ਛਨਤ੍ਥਾ।

ਉਭਯਸਦ੍ਦੋ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਂ ਅਵਯਵਾਨਂ ਸਮੁਦਾਯਤ੍ਥੋ।

ਇਤਰਸਦ੍ਦੋ ਏਕਤੋ ਵੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਪਟਿਯੋਗੀਵਚਨੋ।

ਅਞ੍ਞਸਦ੍ਦੋ ਯਥਾਧਿਗਤਮ੍ਹਾ ਅਪਰਵਚਨੋ।

ਅਞ੍ਞਤਰ, ਅਞ੍ਞਤਮਸਦ੍ਦਾ ਅਨਿਯਮਤ੍ਥਾ।

ਪੁਬ੍ਬਾਦਯੋ ਸਦ੍ਦਾ ਦਿਸਾ, ਕਾਲਾਦਿਵਵਤ੍ਥਾਨਵਚਨਾ।

ਯਸਦ੍ਦੋ ਅਨਿਯਮਤ੍ਥਵਚਨੋ।

ਤ, ਤਜਸਦ੍ਦਾ ਪਰਮ੍ਮੁਖੇ ਦੂਰਵਚਨਾ।

ਏਤਸਦ੍ਦੋ ਪਰਮ੍ਮੁਖੇ ਸਮੀਪਵਚਨੋ, ਸਮ੍ਮੁਖੇ ਦੂਰਵਚਨੋ। ਅਟ੍ਠਕਥਾਯਂ ਪਨ ''ਏਤੇਤਿ ਚਕ੍ਖੁਪਥਂ ਅਤਿਕ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਦੂਰਗਤੇ ਸਨ੍ਧਾਯਾਹਾ''ਤਿ [ਜਾ॰ ਅਟ੍ਠ ੪.੧੫.੧੦੪] ਵੁਤ੍ਤਂ, ਤਸ੍ਮਾ ਤਸਦ੍ਦਤ੍ਥੇਪਿ ਵਤ੍ਤਤਿ।

ਇਮਸਦ੍ਦੋ ਸਮ੍ਮੁਖੇ ਸਮੀਪਵਚਨੋ।

ਅਮੁਸਦ੍ਦੋ ਦੂਰਵਚਨੋ। ਸਮੀਪ, ਦੂਰਤਾ ਚ ਪਰਿਕਪ੍ਪਬੁਦ੍ਧਿਵਸੇਨਾਪਿ ਹੋਤਿ।

ਕਿਂਸਦ੍ਦੋ ਪੁਚ੍ਛਨਤ੍ਥੋ।

ਏਕਸਦ੍ਦੋ ਸਙ੍ਖਜਤ੍ਥੋ ਅਞ੍ਞਤ੍ਥੋ ਚ।

ਉਭਸਦ੍ਦੋ ਦ੍ਵਿਸਦ੍ਦਪਰਿਯਾਯੋ।

ਤਤ੍ਥ ਤਜਸਦ੍ਦੂਪਿ ਬਹੁਲਂ ਦਿਸ੍ਸਤਿ। ਖਿਡ੍ਡਾ ਪਣਿਹਿਤਾ ਤਜਾਸੁ, ਰਤਿ ਤਜਾਸੁ ਪਤਿਟ੍ਠਿਤਾ, ਬੀਜਾਨਿ ਤਜਾਸੁ ਰੁਹਨ੍ਤਿ [ਜਾ॰ ੨.੨੧.੧੨੦], ਕਥਂ ਨੁ ਵਿਸ੍ਸਸੇ ਤਜਮ੍ਹਿ [ਜਾ॰ ੧.੧੬.੨੯੮], ਅਥ ਵਿਸ੍ਸਸਤੇ ਤਜਮ੍ਹਿਇਚ੍ਚਾਦਿ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੧੪੭੪]।

'ਇਤ੍ਥਿਯਮਤ੍ਵਾ'ਤਿ ਆਪਚ੍ਚਯੋ, ਘਸਞ੍ਞੋ, ਸਿਲੋਪੋ, ਸਬ੍ਬਾ ਇਤ੍ਥੀ, ਸਬ੍ਬਾ, ਸਬ੍ਬਾਯੋ, ਹੇ ਸਬ੍ਬੇ, ਹੇ ਸਬ੍ਬਾ, ਹੇ ਸਬ੍ਬਾਯੋ, ਸਬ੍ਬਂ, ਸਬ੍ਬਾ, ਸਬ੍ਬਾਯੋ, ਸਬ੍ਬਾਯ, ਸਬ੍ਬਾਹਿ, ਸਬ੍ਬਾਭਿ, ਸਬ੍ਬਾਯ।

੨੦੩. ਘਪਾਸਸ੍ਸ ਸ੍ਸਾ ਵਾ [ਕ॰ ੧੭੯, ੬੨; ਰੂ॰ ੨੦੪, ੨੦੬; ਨੀ॰ ੩੬੫, ੨੦੯]।

ਘ, ਪਸਞ੍ਞੇਹਿ ਸਬ੍ਬਨਾਮੇਹਿ ਸਸ੍ਸ ਸ੍ਸਾ ਹੋਤਿ ਵਾ।

੨੦੪. ਘੋਸ੍ਸਂਸ੍ਸਾਸ੍ਸਾਯਂਤਿਂਸੁ [ਕ॰ ੬੬; ਰੂ॰ ੨੦੫; ਨੀ॰ ੨੧੩]।

ਸ੍ਸਮਾਦੀਸੁ ਘੋ ਰਸ੍ਸੋ ਹੋਤਿ।

ਸਬ੍ਬਸ੍ਸਾ।

੨੦੫. ਸਂਸਾਨਂ [ਕ॰ ੧੬੮; ਰੂ॰ ੨੦੩; ਨੀ॰ ੩੫੩, ੩੬੮]।

ਸਬ੍ਬਾਦੀਹਿ ਨਂਵਚਨਸ੍ਸ ਸਂ, ਸਾਨਂ ਹੋਨ੍ਤਿ।

ਸਬ੍ਬਾਸਂ, ਸਬ੍ਬਾਸਾਨਂ, ਸਬ੍ਬਾਯ, ਸਬ੍ਬਾਹਿ, ਸਬ੍ਬਾਭਿ, ਸਬ੍ਬਾਯ, ਸਬ੍ਬਸ੍ਸਾ, ਸਬ੍ਬਾਸਂ, ਸਬ੍ਬਾਸਾਨਂ, ਸਬ੍ਬਾਯ, ਸਬ੍ਬਾਯਂ।

੨੦੬. ਸ੍ਮਿਂਨੋ ਸ੍ਸਂ [ਕ॰ ੧੭੯, ੬੨; ਰੂ॰ ੨੦੪, ੨੦੬; ਨੀ॰ ੩੬੫, ੨੦੯]।

ਸਬ੍ਬਾਦੀਹਿ ਸ੍ਮਿਂਨੋ ਸ੍ਸਂ ਹੋਤਿ ਵਾ।

ਸਬ੍ਬਸ੍ਸਂ, ਸਬ੍ਬਾਸੁ।

ਸਦ੍ਦੂਨੀਤਿਯਂ ਨਾ, ਸ੍ਮਾ, ਸ੍ਮਿਂਨਮ੍ਪਿ ਸ੍ਸਾਦੇਸੋ ਵੁਤ੍ਤੋ [ਨੀ॰ ੩੬੬]। ''ਤਸ੍ਸਾ ਕੁਮਾਰਿਕਾਯ ਸਦ੍ਧਿਂ [ਪਾਰਾ॰ ੪੪੩], ਕਸ੍ਸਾਹਂ ਕੇਨ ਹਾਯਾਮੀ''ਤਿ [ਪਾਰਾ॰ ੨੯੦] ਪਾਲ਼ਿ। ਇਧ ਪਨ ਸੁਤ੍ਤਵਿਭਤ੍ਤੇਨ ਸਾਧਿਯਤਿ। ਸਬ੍ਬਸ੍ਸਾ ਕਤਂ, ਸਬ੍ਬਸ੍ਸਾ ਅਪੇਤਿ, ਸਬ੍ਬਸ੍ਸਾ ਠਿਤਂ।

ਸਬ੍ਬੋ ਪੁਰਿਸੋ।

੨੦੭. ਯੋਨਮੇਟ [ਕ॰ ੧੬੪; ਰੂ॰ ੨੦੦; ਨੀ॰ ੩੪੭]।

ਅਕਾਰਨ੍ਤੇਹਿ ਸਬ੍ਬਾਦੀਹਿ ਯੋਨਂ ਏਟ ਹੋਤਿ।

ਸਬ੍ਬੇ ਪੁਰਿਸਾ।

ਅਤੋਤ੍ਵੇਵ? ਸਬ੍ਬਾ ਇਤ੍ਥਿਯੋ, ਅਮੂ ਪੁਰਿਸਾ।

ਹੇ ਸਬ੍ਬ, ਹੇ ਸਬ੍ਬਾ, ਹੇ ਸਬ੍ਬੇ, ਸਬ੍ਬਂ, ਸਬ੍ਬੇ, ਸਬ੍ਬੇਨ।

੨੦੮. ਸਬ੍ਬਾਦੀਨਂ ਨਂਮ੍ਹਿ ਚ [ਕ॰ ੧੦੨; ਰੂ॰ ੨੦੨; ਨੀ॰ ੨੭੦]।

ਨਂਮ੍ਹਿ ਚ ਸੁ, ਹਿਸੁ ਚ ਸਬ੍ਬਾਦੀਨਂ ਅਸ੍ਸ ਏ ਹੋਤਿ।

ਸਬ੍ਬੇਹਿ, ਸਬ੍ਬੇਭਿ, ਸਬ੍ਬਸ੍ਸ, ਸਬ੍ਬੇਸਂ, ਸਬ੍ਬੇਸਾਨਂ, ਸਬ੍ਬਸ੍ਮਾ, ਸਬ੍ਬਮ੍ਹਾ, ਸਬ੍ਬੇਹਿ, ਸਬ੍ਬੇਭਿ, ਸਬ੍ਬਸ੍ਸ, ਸਬ੍ਬੇਸਂ, ਸਬ੍ਬੇਸਾਨਂ, ਸਬ੍ਬਸ੍ਮਿਂ, ਸਬ੍ਬਮ੍ਹਿ, ਸਬ੍ਬੇਸੁ।

ਚੂਲ਼ਨਿਰੁਤ੍ਤਿਯਂ ਪਨ ਸ੍ਮਾ, ਸ੍ਮਿਂਨਂ ਆ, ਏਤ੍ਤੁਂ ਵ੍ੁਤ੍ਤੁਂ, ਸਬ੍ਬਾ ਅਪੇਤਿ, ਸਬ੍ਬੇ ਪਤਿਟ੍ਠਿਤਨ੍ਤਿ। ''ਸਬ੍ਬਾ ਚ ਸਵ੍ਤਿ, ਸਬ੍ਬਥਾ ਸਵ੍ਤੀ''ਤਿ ਚ ''ਤਜਾਹਂ ਮਨ੍ਤੇ ਪਰਤ੍ਥਦ੍ਧੋ''ਤਿ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੮੩੫] ਚ ਪਾਲ਼ੀ। ਤਤ੍ਥ 'ਤਜਾਹ'ਨ੍ਤਿ ਤੇ+ਅਹਂ, ਤਸ੍ਮਿਂ ਮਨ੍ਤੇਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਸਬ੍ਬਨਾਮੇਹਿ ਚਤੁਤ੍ਥਿਯਾ ਆਯਾਦੇਸੋਪਿ ਦਿਸ੍ਸਤਿ, ''ਯਾਯ ਨੋ ਅਨੁਕਮ੍ਪਾਯ, ਅਮ੍ਹੇ ਪਬ੍ਬਾਜਯੀ ਮੁਨਿ। ਸੋ ਨੋ ਅਤ੍ਥੋ ਅਨੁਪ੍ਪਤ੍ਤੋ''ਤਿ [ਥੇਰਗਾ॰ ੧੭੬] ਚ ''ਯਾਯੇਵ੍ ਖੋ ਪਨਤ੍ਥਾਯ ਆਗਚ੍ਛੇਯ੍ਯਾਥ, ਤਮੇਵ੍ ਅਤ੍ਥਂ ਸਾਧੁਕਂ ਮਨਸਿ ਕਰੇਯ੍ਯਾਥਾ''ਤਿ ਚ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੬੩] ''ਨੇਵ੍ ਮਯ੍ਹਂ ਅਯਂ ਨਾਗੋ, ਅਲਂ ਦੁਕ੍ਖਾਯ ਕਾਯਚੀ''ਤਿ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੮੭੦] ਚ ਪਾਲ਼ੀ।

ਸਬ੍ਬਂ ਚਿਤ੍ਤਂ।

੨੦੯. ਸਬ੍ਬਾਦੀਹਿ।

ਸਬ੍ਬਾਦੀਹਿ ਨਿਸ੍ਸ ਟਾ ਨ ਹੋਤਿ।

ਸਬ੍ਬਾਨਿ, ਸਬ੍ਬਂ, ਸਬ੍ਬਾਨਿ। ਸੇਸਂ ਪੁਲ੍ਲਿਙ੍ਗਸਮਂ।

ਬਹੁਲਾਧਿਕਾਰਾ ਕ੍ਵਚਿ ਨਿਸ੍ਸ ਟਾ, ਟੇਪਿ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਪਾਲ਼ਿਯਂ ਪਨ ਨਿਸ੍ਸ ਟਾ, ਟੇਪਿ ਦਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ- ''ਯਾ ਪੁਬ੍ਬੇ ਬੋਧਿਸਤ੍ਤਾਨਂ, ਪਲ੍ਲਙ੍ਕਵ੍ਰਮਾਭੁਜੇ। ਨਿਮਿਤ੍ਤਾਨਿ ਪਦਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਤਾਨਿ ਅਜ੍ਜ ਪਦਿਸ੍ਸਰੇ [ਬੁ॰ ਵ੍ਂ॰ ੨.੮੨]। ਕਿਂ ਮਾਣਵ੍ਸ੍ਸ ਰਤਨਾਨਿ ਅਤ੍ਥਿ, ਯੇ ਤਂ ਜਿਨਨ੍ਤੋ ਹਰੇ ਅਕ੍ਖਧੁਤ੍ਤੋ''ਤਿ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੧੩੯੦]। ਏਵ੍ਂ ਕਤਰ, ਕਤਮਸਦ੍ਦਾਪਿ ਞੇਯ੍ਯਾ।

ਉਭਯਸਦ੍ਦੇ ਇਤ੍ਥਿ, ਪੁਮੇਸੁ ਉਭਯਾ, ਉਭਯੋਤਿ ਪਠਮੇਕਵ੍ਚਨਰੂਪਂ ਅਪ੍ਪਸਿਦ੍ਧਂ। ਮਹਾਵ੍ੁਤ੍ਤਿਨਾ ਯੋਨਂ ਟੋ ਵ੍ਾ ਹੋਤਿ, ਉਭਯੋ ਇਤ੍ਥਿਯੋ, ਉਭਯਂ ਇਤ੍ਥਿਂ, ਉਭਯੋ ਇਤ੍ਥਿਯੋ, ਉਭਯਾਯ, ਉਭਯਾਹਿ, ਉਭਯਾਭਿ। ਸੇਸਂ ਸਬ੍ਬਸਮਂ।

ਉਭਯੋ ਪੁਰਿਸਾ, ਉਭਯੇ ਪੁਰਿਸਾ, ਉਭਯਂ, ਉਭਯੋ, ਉਭਯੇ, ਉਭਯੇਨ, ਉਭਯੇਹਿ, ਉਭਯੇਭਿ, ਉਭਯਸ੍ਸ, ਉਭਯੇਸਂ, ਉਭਯੇਸਾਨਂ। ਸਬ੍ਬਸਮਂ।

ਉਭਯਂ ਕੁਲਂ ਤਿਟ੍ਠਤਿ, ਉਭਯਾਨਿ, ਉਭਯਂ, ਉਭਯਾਨਿ। ਸਬ੍ਬਸਮਂ। ''ਏਕਰਤ੍ਤੇਨ ਉਭਯੋ, ਤੁਵ੍ਞ੍ਚ ਧਨੁਸੇਖ ਚ [ਜਾ॰ ੧.੧੬.੨੩੯], ਤੋਦੇਯ੍ਯ, ਕਪ੍ਪਾ ਉਭਯੋ, ਇਧੇਕਰਤ੍ਤਿਂ ਉਭਯੋ ਵ੍ਸੇਮ, ਉਭਯੇ ਦੇਵ੍ਮਨੁਸ੍ਸਾ, ਉਭਯੇ ਵ੍ਸਾਮਸੇ''ਤਿ ਪਾਲ਼ਿ।

੨੧੦. ਸ੍ਸਂਸ੍ਸਾਸ੍ਸਾਯੇਸਿਤਰੇਕਵ੍ਵੇਤਿਮਾਨਮਿ [ਕ॰ ੬੩; ਰੂ॰ ੨੧੭; ਨੀ॰ ੨੧੦; 'ਸ੍ਸਂਸ੍ਸਾਸ੍ਸਾਯੇਸ੍ਵ੍ਿਤਰੇਕਵ੍ਵੇਭਿਮਾਨਮਿ' (ਬਹੂਸੁ)]।

ਸ੍ਸਮਾਦੀਸੁ ਇਤਰਾ, ਏਕਾ, ਅਞ੍ਞਾ, ਏਤਾ, ਇਮਾਸਦ੍ਦਾਨਂ ਇ ਹੋਤਿ।

ਇਤਰਿਸ੍ਸਾ ਕਤਂ, ਇਤਰਿਸ੍ਸਾ ਦੇਤਿ, ਇਤਰਿਸ੍ਸਾ ਅਪੇਤਿ, ਇਤਰਿਸ੍ਸਾ ਧਨਂ, ਇਤਰਿਸ੍ਸਾ, ਇਤਰਿਸ੍ਸਂ ਠਿਤਂ। ਸੇਸਂ ਸਬ੍ਬਸਮਂ।

ਅਞ੍ਞਾ, ਅਞ੍ਞਾ, ਅਞ੍ਞਾਯੋ, ਅਞ੍ਞਂ, ਅਞ੍ਞਾ, ਅਞ੍ਞਾਯੋ, ਅਞ੍ਞਾਯ, ਅਞ੍ਞਿਸ੍ਸਾ, ਅਞ੍ਞਾਹਿ, ਅਞ੍ਞਾਭਿ, ਅਞ੍ਞਾਯ, ਅਞ੍ਞਿਸ੍ਸਾ, ਅਞ੍ਞਾਸਂ, ਅਞ੍ਞਾਸਾਨਂ, ਅਞ੍ਞਿਸ੍ਸਾ, ਅਞ੍ਞਾਹਿ, ਅਞ੍ਞਾਭਿ, ਅਞ੍ਞਾਯ, ਅਞ੍ਞਿਸ੍ਸਾ, ਅਞ੍ਞਾਸਂ, ਅਞ੍ਞਾਸਾਨਂ, ਅਞ੍ਞਾਯ, ਅਞ੍ਞਿਸ੍ਸਾ, ਅਞ੍ਞਾਯਂ, ਅਞ੍ਞਿਸ੍ਸਂ, ਅਞ੍ਞਾਸੁ। ਸੇਸਲਿਙ੍ਗੇਸੁ ਸਬ੍ਬਸਮਂ।

''ਅਞ੍ਞਤਰਿਸ੍ਸਾ ਇਤ੍ਥਿਯਾ ਪਟਿਬਦ੍ਧਚਿਤ੍ਤੋ ਹੋਤੀ''ਤਿ [ਪਾਰਾ॰ ੭੩] ਪਾਲ਼ਿ, ਇਧ ਸੁਤ੍ਤਵ਼ਿਭਤ੍ਤੇਨ ਸਿਜ੍ਝਤਿ। ਸੇਸਂ ਅਞ੍ਞਤਰ, ਅਞ੍ਞਤਮੇਸੁ ਸਬ੍ਬਸਮਂ।

ਇਤਿ ਸਬ੍ਬਾਦਿਅਟ੍ਠਕਰਾਸਿ।

ਪੁਬ੍ਬਾ ਇਤ੍ਥੀ, ਪੁਬ੍ਬਾ, ਪੁਬ੍ਬਾਯੋ, ਪੁਬ੍ਬਂ, ਪੁਬ੍ਬਾ, ਪੁਬ੍ਬਾਯੋ, ਪੁਬ੍ਬਾਯ, ਪੁਬ੍ਬਸ੍ਸਾ, ਪੁਬ੍ਬਾਹਿ, ਪੁਬ੍ਬਾਭਿ, ਪੁਬ੍ਬਾਯ, ਪੁਬ੍ਬਸ੍ਸਾ, ਪੁਬ੍ਬਾਸਂ, ਪੁਬ੍ਬਾਸਾਨਂ, ਸਤ੍ਤਮਿਯਂ ਪੁਬ੍ਬਾਯ, ਪੁਬ੍ਬਸ੍ਸਾ, ਪੁਬ੍ਬਾਯਂ, ਪੁਬ੍ਬਸ੍ਸਂ, ਪੁਬ੍ਬਾਸੁ।

੨੧੧. ਪੁਬ੍ਬਾਦੀਹਿ ਛਹਿ [ਕ॰ ੧੬੪; ਰੂ॰ ੨੦੦; ਨੀ॰ ੩੪੭; ਚਂ॰ ੨.੧.੧੫; ਪਾ॰ ੧.੧.੩੪]।

ਤੇਹਿ ਛਹਿ ਯੋਨਂ ਏਟ ਹੋਤਿ ਵ਼ਾ।

ਪੁਬ੍ਬੇ, ਪੁਬ੍ਬਾ, ਪਰੇ, ਪਰਾ, ਅਪਰੇ, ਅਪਰਾ, ਦਕ੍ਖਿਣੇ, ਦਕ੍ਖਿਣਾ, ਉਤ੍ਤਰੇ, ਉਤ੍ਤਰਾ, ਅਧਰੇ, ਅਧਰਾ। ਤਤ੍ਥ 'ਪੁਬ੍ਬੇ ਪੁਬ੍ਬਾ'ਤਿ ਪੁਰਤ੍ਥਿਮਦਿਸਾਭਾਗਾ, ਤਤ੍ਰਟ੍ਠਕਾ ਵ਼ਾ ਅਤ੍ਥਾ, ਪੁਰਾਤਨਾ ਵ਼ਾ ਸਤ੍ਤਾ ਸਙ੍ਖਾਰਾ ਚ। ''ਪੁਬ੍ਬਬੁਦ੍ਧਾ, ਪੁਬ੍ਬਦੇਵ਼ਾ, ਪੁਬ੍ਬਾਚਰਿਯਾ''ਤਿਆਦੀਸੁ ''ਪੁਬ੍ਬੇ ਬੁਦ੍ਧਾ ਪੁਬ੍ਬਬੁਦ੍ਧਾ, ਪੁਬ੍ਬਾ ਬੁਦ੍ਧਾ ਵ਼ਾ ਪੁਬ੍ਬਬੁਦ੍ਧਾ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਅਤ੍ਥੋ ਵ਼ੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਏਵ਼ਂ ਸੇਸੇਸੁ।

ਪੁਬ੍ਬੇਸਂ, ਪੁਬ੍ਬੇਸਾਨਂ, ਪਰੇਸਂ, ਪਰੇਸਾਨਂ, ਅਪਰੇਸਂ, ਅਪਰੇਸਾਨਂ, ਦਕ੍ਖਿਣੇਸਂ, ਦਕ੍ਖਿਣੇਸਾਨਂ, ਉਤ੍ਤਰੇਸਂ, ਉਤ੍ਤਰੇਸਾਨਂ, ਅਧਰੇਸਂ, ਅਧਰੇਸਾਨਂ। ਸੇਸਂ ਞੇਯ੍ਯਂ।

ਪੁਬ੍ਬਾਦੀਹੀਤਿ ਕਿਂ? ਸਬ੍ਬੇ।

ਛਹੀਤਿ ਕਿਂ? ਯੇ, ਤੇ।

੨੧੨. ਨਾਞ੍ਞਞ੍ਞ ਨਾਮਪ੍ਪਧਾਨਾ [ਚਂ॰ ੨.੧.੧੦; ਪਾ॰ ੧.੧.੨੭-੨੯]।

ਸੁਦ੍ਧਨਾਮਭੂਤਾ ਚ ਸਮਾਸੇ ਅਪ੍ਪਧਾਨਭੂਤਾ ਚ ਸਬ੍ਬਾਦਿਤੋ ਪੁਬ੍ਬੇ ਵ਼ੁਤ੍ਤਂ ਸਬ੍ਬਾਦਿਕਾਰਿਯਂ ਅਞ੍ਞਞ੍ਞ ਉਪਰਿ ਵ਼ੁਚ੍ਚਮਾਨਂ ਸਬ੍ਬਾਦਿਕਾਰਿਯਂ ਨ ਹੋਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਸੁਦ੍ਧਨਾਮਭੂਤਂ ਸਬ੍ਬਾਦਿਨਾਮ ਨ ਜਾਨਾਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੇਨ ਬਾਲਵ਼ਾਚਕੋ ਅਞ੍ਞਸਦ੍ਦੋ, ਆਜਾਨਾਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੇਨ ਮਜ੍ਝੇਮਗ੍ਗਫਲਞਾਣਵ਼ਾਚਕੋ ਅਞ੍ਞਸਦ੍ਦੋ, ਅਰਹਤ੍ਤਫਲਞਾਣਵ਼ਾਚਕੋ ਅਞ੍ਞਸਦ੍ਦੋ, 'ਪੁਬ੍ਬੋ ਲੋਹਿਤ'ਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ ਪੁਬ੍ਬਸਦ੍ਦੋ, ਅਤਿਰੇਕਪਰਮਾਦਿਵ਼ਾਚਕੋ ਪਰਸਦ੍ਦੋ, ਦਿਸਾਕਾਲਾਦਿਤੋ ਅਞ੍ਞੇਸੁ ਅਤ੍ਥੇਸੁ ਪਵ਼ਤ੍ਤਾ ਦਕ੍ਖਿਣੁ'ਤ੍ਤਰਸਦ੍ਦਾ ਚ ਸਙ੍ਖਜਤ੍ਥਵ਼ਾਚਿਤੋ ਅਞ੍ਞੋ ਏਕਸਦ੍ਦੋ ਚਾਤਿ ਸਬ੍ਬਮੇਤਂ ਸੁਦ੍ਧਨਾਮਂ ਨਾਮ, ਤਤੋ ਸਬ੍ਬਾਦਿਕਾਰਿਯਂ ਨਤ੍ਥਿ।

ਅਪ੍ਪਧਾਨੇ ਦਿਟ੍ਠਪੁਬ੍ਬ, ਗਤਪੁਬ੍ਬ, ਪਿਯਪੁਬ੍ਬ ਇਚ੍ਚਾਦਿ। ਤਤ੍ਥ ਪੁਬ੍ਬੇ ਦਿਟ੍ਠੋ ਦਿਟ੍ਠਪੁਬ੍ਬੋ ਬੁਦ੍ਧੋ ਪੁਰਿਸੇਨ। ਪੁਬ੍ਬੇ ਦਿਟ੍ਠੋ ਯੇਨਾਤਿ ਵ਼ਾ ਦਿਟ੍ਠਪੁਬ੍ਬੋ ਪੁਰਿਸੋ ਬੁਦ੍ਧਂ। ਏਵ਼ਂ ਗਤਪੁਬ੍ਬੋ ਮਗ੍ਗੋ ਪੁਰਿਸੇਨ, ਗਤਪੁਬ੍ਬੋ ਵ਼ਾ ਪੁਰਿਸੋ ਮਗ੍ਗਂ। ਪਿਯਾ ਵ਼ੁਚ੍ਚਤਿ ਭਰਿਯਾ, ਪਿਯਾ

ਪੁਬ੍ਬਾ ਪੁਰਾਣਾ ਏਤਸ੍ਸਾਤਿ ਪਿਯਪੁਬ੍ਬੋ, ਪਿਯੋ ੧ੁਚ੍ਚਤਿ ਪਤਿ, ਪਿਯੋ ਪੁਬ੍ਬੋ ਯਸ੍ਸਾਤਿ ਪਿਯਪੁਬ੍ਬਾ। ਏਤੇਹਿ ਚ ਸਬ੍ਬਾਦਿਕਾਰਿਯਂ ਨਤ੍ਥਿ।

੨੧੩. ਤਤਿਯਤ੍ਥਯੋਗੇ [ਨੀ॰ ੩੫੦; ਚਂ॰ ੨.੧.੧੧; ਪਾ॰ ੧.੧.੩੦]।

ਤਤਿਯਤ੍ਥੇਨ ਪਦੇਨ ਯੋਗੇ ਸਬ੍ਬਾਦਿਕਾਰਿਯਂ ਨਤ੍ਥਿ।

ਮਾਸੇਨ ਪੁਬ੍ਬਾਨਂ ਮਾਸਪੁਬ੍ਬਾਨਂ।

੨੧੪. ਚਤ੍ਥਸਮਾਸੇ [ਕ॰ ੧੬੬; ਰੂ॰ ੨੦੯; ਨੀ॰ ੩੪੯; ਚਂ॰ ੨.੧.੧੧; ਪਾ॰ ੧.੧.੩੧]।

ਚਤ੍ਥਸਮਾਸੋ ੧ੁਚ੍ਚਤਿ ਦ੍੧ਨ੍ਦਸਮਾਸੋ, ਤਸ੍ਮਿਂ ਸਬ੍ਬਾਦਿਕਾਰਿਯਂ ਨਤ੍ਥਿ।

ਦਕ੍ਖਿਣਾ ਚ ਉਤ੍ਤਰਾ ਚ ਪੁਬ੍ਬਾ ਚ ਦਕ੍ਖਿਣੁਤ੍ਤਰਪੁਬ੍ਬਾ, ਦਕ੍ਖਿਣੁਤ੍ਤਰਪੁਬ੍ਬਾਨਂ।

ਚਤ੍ਥੇਤਿ ਕਿਂ? ਦਕ੍ਖਿਣਸ੍ਸਾ ਚ ਪੁਬ੍ਬਸ੍ਸਾ ਚ ਯਾ ਅਨ੍ਤਰਦਿਸਾਤਿ ਦਕ੍ਖਿਣਪੁਬ੍ਬਾ, ਦਕ੍ਖਿਣਾ ਚ ਸਾ ਪੁਬ੍ਬਾ ਚਾਤਿ ਦਕ੍ਖਿਣਪੁਬ੍ਬਾ, ਦਕ੍ਖਿਣਪੁਬ੍ਬਸ੍ਸਾ, ਦਕ੍ਖਿਣਪੁਬ੍ਬਸ੍ਸਂ।

੨੧੫. ੧ੇਟ [ਕ॰ ੧੬੫; ਰੂ॰ ੨੦੮; ਨੀ॰ ੩੪੮; ਚਂ॰ ੨.੧.੧੩; ਪਾ॰ ੧.੧.੩੨]।

ਚਤ੍ਥਸਮਾਸੇ ਯੋਨਂ ਏਟ ਹੋਤਿ ੧ਾ।

ਕਤਰਕਤਮੇ, ਕਤਰਕਤਮਾ, ਇਤਰਿਤਰੇ, ਇਤਰਿਤਰਾ, ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞੇ, ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਾ, ਪੁਬ੍ਬਪਰੇ, ਪੁਬ੍ਬਪਰਾ, ਪੁਬ੍ਬਾਪਰੇ, ਪੁਬ੍ਬਾਪਰਾ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਇਮੇਸੁ ਪੁਬ੍ਬਾਦੀਸੁ ਸ੍ਮਾ, ਸ੍ਮਿਂਨਂ ਆ, ਏਤ੍ਤੁਂ ਹੋਤਿ, ਪੁਬ੍ਬਾ, ਪੁਬ੍ਬੇ, ਪਰਾ, ਪਰੇ, ਅਪਰਾ, ਅਪਰੇ, ਦਕ੍ਖਿਣਾ, ਦਕ੍ਖਿਣੇ, ਉਤ੍ਤਰਾ, ਉਤ੍ਤਰੇ, ਅਧਰਾ, ਅਧਰੇ।

ਇਤਿ ਪੁਬ੍ਬਾਦਿਛਕ੍ਕਰਾਸਿ।

ਯਾ ਇਤ੍ਥੀ, ਯਾ, ਯਾਯੋ, ਯਂ, ਯਾ, ਯਾਯੋ, ਯਾਯ, ਯਸ੍ਸਾ, ਯਾਹਿ, ਯਾਭਿ, ਯਾਯ, ਯਸ੍ਸਾ, ਯਾਸਂ, ਯਾਸਾਨਂ, ਯਾਯ , ਯਸ੍ਸਾ, ਯਾਹਿ, ਯਾਭਿ, ਯਾਯ, ਯਸ੍ਸਾ, ਯਾਸਂ, ਯਾਸਾਨਂ, ਯਾਯ, ਯਸ੍ਸਾ, ਯਾਯਂ, ਯਸ੍ਸਂ, ਯਾਸੁ।

ਯੋ ਪੁਰਿਸੋ, ਯੇ, ਯਂ, ਯੇ, ਯੇਨ, ਯੇਹਿ, ਯੇਭਿ, ਯਸ੍ਸ, ਯੇਸਂ, ਯੇਸਾਨਂ, ਯਸ੍ਮਾ, ਯਮ੍ਹਾ, ਯੇਹਿ, ਯੇਭਿ, ਯਸ੍ਸ, ਯੇਸਂ, ਯੇਸਾਨਂ, ਯਸ੍ਮਿਂ, ਯਮ੍ਹਿ, ਯੇਸੁ।

ਯਂ ਚਿਤ੍ਤਂ, ਯਾਨਿ ਚਿਤ੍ਤਾਨਿ, ਯਂ, ਯਾਨਿ। ਸੇਸਂ ਪੁਲ੍ਲਿਙ੍ਗਸਮਂ।

੨੧੬. ਤਜਤੇਤਾਨਂ ਤਸ੍ਸ ਸੋ [ਕ॰ ੧੭੪; ਰੂ॰ ੨੧੧; ਨੀ॰ ੩੬੦]।

ਅਨਪੁਂਸਕਾਨਂਤਜ, ਤ, ਏਤਸਦ੍ਦਾਨਂ ਤਬਜਞ੍ਜਨਸ੍ਸ ਸੋ ਹੋਤਿ ਸਿਮ੍ਹਿ। ਸਿਲੋਪੋ।

ਸਾ ਇਤ੍ਥੀ, ਤਾ, ਤਾਯੋ, ਇਤ੍ਥਿਯੋ, ਤੰ, ਤਾ, ਤਾਯੋ, ਤਾਯ।

੨੧੭. ਸ੍ਸਾ ਵਾ ਤੇਤਿਮਾਮੂਹਿ [ਕ॰ ੧੭੯, ੬੨; ਰੂ॰ ੨੦੪, ੨੦੬; ਨੀ॰ ੩੬੫-੬, ੨੦੯]।

ਘ, ਪਸਞ੍ਞੇਹਿ ਤਾ, ਏਤਾ, ਇਮਾ, ਅਮੁਸਦ੍ਦੇਹਿ ਨਾਦੀਨੰ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨੰ ਏਕਵਚਨਾਨੰ ਸ੍ਸਾ ਹੋਤਿ ਵਾ। ਰਸ੍ਸੋ।

ਤਸ੍ਸਾ ਕਤੰ, ਤਾਹਿ, ਤਾਭਿ, ਤਾਯ, ਤਸ੍ਸਾ।

੨੧੮. ਤਾਸ੍ਸਿ ਵਾ [ਕ॰ ੬੪; ਰੂ॰ ੨੧੬; ਨੀ॰ ੨੧੧]।

ਸ੍ਸੰ, ਸ੍ਸਾ, ਸ੍ਸਾਯੇਸੁ ਘਸਞ੍ਞਸ੍ਸ ਤਾਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਇ ਹੋਤਿ ਵਾ।

ਤਿਸ੍ਸਾ।

੨੧੯. ਤੇਤਿਮਾਤੋ ਸਸ੍ਸ ਸ੍ਸਾਯ [ਕ॰ ੬੫; ਰੂ॰ ੨੧੫; ਨੀ॰ ੨੧੨]।

ਤਾ, ਏਤਾ, ਇਮਾਹਿ ਸਸ੍ਸ ਸ੍ਸਾਯਾਦੇਸੋ ਹੋਤਿ ਵਾ।

ਤਸ੍ਸਾਯ, ਤਿਸ੍ਸਾਯ, ਤਾਸੰ, ਤਾਸਾਨੰ, ਤਾਯ, ਤਸ੍ਸਾ, ਤਸ੍ਸਾਯ, ਤਿਸ੍ਸਾਯ, ਤਾਸੰ, ਤਾਸਾਨੰ, ਤਾਯ, ਤਾਯੰ, ਤਸ੍ਸਾ, ਤਸ੍ਸੰ, ਤਿਸ੍ਸਾ, ਤਿਸ੍ਸੰ, ਤਾਸੁ।

ਸੋ ਪੁਰਿਸੋ, ਤੇ ਪੁਰਿਸਾ, ਤੰ, ਤੇ, ਤੇਨ, ਤੇਹਿ, ਤੇਭਿ, ਤਸ੍ਸ, ਤੇਸੰ, ਤੇਸਾਨੰ, ਤਸ੍ਮਿੰ, ਤਮ੍ਹਿ, ਤੇਸੁ।

ਤੰ ਚਿਤ੍ਤੰ, ਤਾਨਿ ਚਿਤ੍ਤਾਨਿ, ਤੰ, ਤਾਨਿ। ਸੇਸੰ ਪੁਲ੍ਲਿਙ੍ਗਸਮੰ।

੨੨੦. ਤਸ੍ਸ ਨੋ ਸਬ੍ਬਾਸੁ [ਕ॰ ੧੭੫; ਰੂ॰ ੨੧੨; ਨੀ॰ ੩੬੧]।

ਯ੍ਵਾਦੀਸੁ ਸਬ੍ਬਾਸੁ ਵਿਭਤ੍ਤੀਸੁ ਤਸ੍ਸ ਨੋ ਹੋਤਿ।

ਨੇ ਪੁਰਿਸਾ, ਨੰ, ਨੇ, ਨੇਹਿ, ਨੇਭਿ, ਨੇਸੰ, ਨੇਸਾਨੰ, ਨੇਹਿ, ਨੇਭਿ, ਨੇਸੰ, ਨੇਸਾਨੰ, ਨਮ੍ਹਿ, ਨੇਸੁ।

ਏਤ੍ਥ ਚ 'ਸਬ੍ਬਾਸੂ'ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੇਪਿ ਯਾ ਯਾ ਵਿਭਤ੍ਤਿ ਲਬ੍ਭਤਿ, ਤੰ ਤੰ ਞਤ੍ਵਾ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਾ।

ਨੰ ਚਿਤ੍ਤੰ, ਨੇਹਿ, ਨੇਭਿ। ਪੁਲ੍ਲਿਙ੍ਗਸਮੰ।

੨੨੧. ਟ ਸਸ੍ਮਾਸ੍ਮਿੰਸ੍ਸਾਯਸ੍ਸੰਸ੍ਸਾਸੰਮ੍ਹਾਮ੍ਹਿਸ੍ਵਿਮਸ੍ਸ ਚ [ਕ॰ ੧੭੬; ਰੂ॰ ੨੧੩; ਨੀ॰ ੩੬੨]।

ਸਾਦੀਸੁ ਤਸ੍ਸ ਚ ਇਮਸ੍ਸ ਚ ਟ ਹੋਤਿ ਵਾ।

ਅਸ੍ਸਾ ਇਤ੍ਥਿਯਾ ਕਤੰ, ਅਸ੍ਸਾ, ਅਸ੍ਸਾਯ ਦੇਤਿ। ਸੰਮ੍ਹਿ ਦੀਘੋ [ਨੀ॰ ੩੬੮] – ਆਸੰ ਇਤ੍ਥੀਨੰ, ਨਾਸੰ ਕੁਜ੍ਝਨ੍ਤਿ ਪਣ੍ਡਿਤਾ [ਜਾ॰ ੧.੧.੬੫], ਅਸ੍ਸਾ ਅਪੇਤਿ, ਅਸ੍ਸਾ, ਅਸ੍ਸਾਯ ਧਨੰ, ਆਸੰ ਧਨੰ, ''ਅਭਿਕ੍ਕਮੋ ਸਾਨੰ ਪਞ੍ਞਾਯਤਿ, ਨੋ ਪਟਿਕ੍ਕਮੋ''ਤਿ [ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੫.੧੯੬] ਏਤ੍ਥ 'ਸਾਨ'ਨ੍ਤਿ ਵੇਦਨਾਨੰ, ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਤਸ੍ਸ ਸਤ੍ਤੰ। ਅਸ੍ਸਾ, ਅਸ੍ਸੰ ਠਿਤੰ।

ਅਸ੍ਸ ਪੁਰਿਸਸ੍ਸ, ਆਸਂ ਪੁਰਿਸਾਨਂ। ਨੇ੧ਾਸਂ ਕੇਸਾ ਦਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਹਤ੍ਥਪਾਦਾ ਚ ਜਾਲਿਨੋ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੨੨੨੧]। ਅਸ੍ਮਾ, ਅਮ੍ਹਾ, ਅਸ੍ਸ, ਆਸਂ, ਅਸ੍ਮਿਂ, ਅਮ੍ਹਿ।

ਅਸ੍ਸ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ। ਪੁਲ੍ਲਿਙ੍ਗਸਮਂ।

ਏਸਾ ਇਤ੍ਥੀ, ਏਤਾ, ਏਤਾਯੋ, ਏਤਂ, ਏਤਾ, ਏਤਾਯੋ, ਏਤਾਯ, ਏਤਸ੍ਸਾ, ਏਤਿਸ੍ਸਾ ਕਤਂ।

ਏਸੋ ਪੁਰਿਸੋ, ਏਤੇ, ਏਤਂ, ਏਤੇ, ਏਤੇਨ।

ਏਤਂ ਚਿਤ੍ਤਂ, ਏਤਾਨਿ, ਏਤਂ, ਏਤਾਨਿ, ਏਤੇਨ। ਸਬ੍ਬਂ ਤਸਦ੍ਦਸਮਂ ਠਪੇਤ੍੧ਾ ਨਤ੍ਤਂ, ਟਤ੍ਤਞ੍ਚ।

੨੨੨. ਸਿਮ੍ਹਾਨਪੁਂਸਕਸ੍ਸਾਯਂ [ਕ॰ ੧੭੨; ਰੂ॰ ੨੧੮; ਨੀ॰ ੩੦੬-੭; 'ਸਿਮ੍ਹ...' (ਬਹੂਸੁ)]।

ਸਿਮ੍ਹਿ ਨਪੁਂਸਕਤੋ ਅਞ੍ਞਸ੍ਸ ਇਮਸ੍ਸ ਅਯਂ ਹੋਤਿ। ਸਿਲੋਪੋ।

ਅਯਂ ਇਤ੍ਥੀ, ਇਮਾ, ਇਮਾਯੋ, ਇਮਂ, ਇਮਾ, ਇਮਾਯੋ, ਇਮਾਯ, ਇਮਸ੍ਸਾ, ਇਮਿਸ੍ਸਾ, ਇਮਾਹਿ, ਇਮਾਭਿ, ਇਮਾਯ, ਇਮਸ੍ਸਾ, ਇਮਸ੍ਸਾਯ, ਇਮਿਸ੍ਸਾ, ਇਮਿਸ੍ਸਾਯ, ਇਮਿਸ੍ਸਂ, ਅਸ੍ਸਾ, ਅਸ੍ਸਾਯ, ਇਮਾਸਂ, ਇਮਾਸਾਨਂ, ਆਸਂ। ਪਞ੍ਚਮੀਰੂਪਂ ਤਤਿਯਾਸਮਂ, ਛਟ੍ਠੀਰੂਪਂ ਚਤੁਤ੍ਥੀਸਮਂ। ਇਮਾਯ, ਇਮਾਯਂ, ਇਮਸ੍ਸਾ, ਇਮਸ੍ਸਾਯ, ਇਮਸ੍ਸਂ, ਇਮਿਸ੍ਸਾ, ਇਮਿਸ੍ਸਾਯ, ਇਮਿਸ੍ਸਂ, ਅਸ੍ਸਾ, ਅਸ੍ਸਂ, ਇਮਾਸੁ।

ਅਯਂ ਪੁਰਿਸੋ, ਇਮੇ, ਇਮਂ, ਇਮੇ।

੨੨੩. ਨਾਮ੍ਹਿਨਿਮਿ [ਕ॰ ੧੭੧; ਰੂ॰ ੨੧੯; ਨੀ॰ ੩੫੭; 'ਨਾਮ੍ਹਿਨਿਮ੍ਹਿ' (ਬਹੂਸੁ)]।

ਨਾਮ੍ਹਿ ਅਨਿਤ੍ਥਿਲਿਙ੍ਗੇ ਇਮਸ੍ਸ ਅਨ, ਇਮਿਆਦੇਸਾ ਹੋਨ੍ਤਿ।

ਇਮਿਨਾ, ਅਨੇਨ, ਇਮੇਹਿ, ਇਮੇਭਿ।

੨੨੪. ਇਮਸ੍ਸਾਨਿਤ੍ਥਿਯਂ ਟੇ [ਕ॰ ੧੭੦; ਰੂ॰ ੨੨੦; ਨੀ॰ ੩੫੬]।

ਅਨਿਤ੍ਥਿਲਿਙ੍ਗੇ ਇਮਸ੍ਸ ਟੇ ਹੋਤਿ ੧ਾ ਸੁ, ਨਂ, ਹਿਸੁ।

ਏਹਿ, ਏਭਿ, ਇਮਸ੍ਸ, ਅਸ੍ਸ, ਇਮੇਸਂ, ਇਮੇਸਾਨਂ, ਏਸਂ, ਏਸਾਨਂ, ਇਮਸ੍ਮਾ, ਇਮਮ੍ਹਾ, ਅਸ੍ਮਾ, ਅਮ੍ਹਾ, ਇਮੇਹਿ, ਇਮੇਭਿ, ਏਹਿ, ਏਭਿ, ਇਮਸ੍ਸ, ਅਸ੍ਸ, ਇਮੇਸਂ, ਇਮੇਸਾਨਂ, ਏਸਂ, ਏਸਾਨਂ, ਇਮਸ੍ਮਿਂ, ਇਮਮ੍ਹਿ, ਅਸ੍ਮਿਂ, ਅਮ੍ਹਿ, ਇਮੇਸੁ, ਏਸੁ।

''ਅਨਮ੍ਹਿ ਭਦ੍ਦੇ ਸੁਸੋਣੇ, ਕਿਨ੍ਨੁ ਜਗ੍ਘਸਿ ਸੋਭਨੇ''ਤਿ [ਜਾ॰ ੧.੫.੧੩੦ (ਅਨਮ੍ਹਿ ਕਾਲੇ ਸੁਸੋਣਿ)] ਪਾਲ਼ਿ- 'ਅਨਮ੍ਹੀ'ਤਿ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਠਾਨੇ, ਮਹਾ੧ੁਤ੍ਤਿਨਾ ਸ੍ਮਿਂਮ੍ਹਿ ਅਨਾਦੇਸੋ।

ਇਮਂ ਚਿਤ੍ਤਂ।

੨੨੫. ਇਮਸ੍ਸਿਦਂ ੧ਾ [ਕ॰ ੧੨੯; ਰੂ॰ ੨੨੨; ਨੀ॰ ੩੦੫]।

ਨਪੁਂਸਕੇ ਅਂ, ਸਿਸੁ ਇਮਸ੍ਸ ਤੇਹਿ ਅਂ, ਸੀਹਿ ਸਹ ਇਦਂ ਹੋਤਿ ੧ਾ।

ਇਦਂ ਚਿਤ੍ਤਂ, ਇਮਾਨਿ ਚਿਤ੍ਤਾਨਿ, ਇਮਂ, ਇਦਂ, ਇਮਾਨਿ, ਇਮਿਨਾ, ਅਨੇਨ। ਸਬ੍ਬਂ ਪੁਲ੍ਲਿਙ੍ਗਸਮਂ।

ਇਧ ਮਿਸ੍ਸਕਰੂਪਂ ਵੁੱਚਤਿ –

ਯਾ, ਸਾ ਇਤ੍ਥੀ, ਯਾ, ਤਾ ਇਤ੍ਥਿਯੋ, ਯਂ, ਤਂ ਇਤ੍ਥਿਂ, ਯਾ, ਏਸਾ ਇਤ੍ਥੀ, ਯਾ, ਏਤਾ ਇਤ੍ਥਿਯੋ, ਯਂ, ਏਤਂ ਇਤ੍ਥਿਂ, ਯਾ, ਅਯਂ ਇਤ੍ਥੀ, ਯਾ, ਇਮਾ ਇਤ੍ਥਿਯੋ, ਯਂ, ਇਮਂ ਇਤ੍ਥਿਂ, ਯੋ, ਸੋ ਪੁਰਿਸੋ, ਯੇ, ਤੇ ਪੁਰਿਸਾਇਚ੍ਚਾਦਯੋ।

‘‘ਸ ਖੋ ਸੋ ਕੁਮਾਰੋ ਵੁਦ੍ਧਿਮਨ੍ਵਾਯਾ’’ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਸੋ ਸੋ ਕੁਮਾਰੋਤਿ, ‘ਏਸੇ ਸੇ ਏਕੇ ਏਕਤ੍ਥੇ’ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਏਸੋ ਸੋ ਏਕੋ ਏਕਤ੍ਥੋਤਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਂ। ਤਤ੍ਥ ਪੁਬ੍ਬਂ ਪੁਬ੍ਬਂ ਅਤ੍ਥਪਦਂ, ਪਰਂ ਪਰਂ ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਮਤ੍ਤਂ। ‘‘ਅਯਂ ਸੋ ਸਾਰਥਿ ਏਤੀ’’ਤਿ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੫੧] ਏਤ੍ਥ ਪਨ ਦ੍ਵੇਪਿ ਵਿਸੁਂ ਵਿਸੁਂ ਅਤ੍ਥਪਦਾਨਿ ਏਵਾਤਿ। ਯਂ, ਤਂ, ਇਦਨ੍ਤਿ ਇਮੇ ਸਦ੍ਦਾ ਨਿਪਾਤਰੂਪਾਪਿ ਹੁਤ੍ਵਾ ਪਾਲ਼ਿਵਾਕ੍ਯੇਸੁ ਸਞ੍ਚਰਨ੍ਤਿ ਸਬ੍ਬਲਿਙ੍ਗਵਿਭਤ੍ਤੀਸੁ ਅਭਿਨ੍ਨਰੂਪਾਤਿ।

੨੨੬. ਇਮੇਤਾਨਮੇਨਾਨ੍ਵਾਦੇਸੇ ਦੁਤਿਯਾਯਂ [ਨੀ॰ ੩੭੫-੬ ਪਿਟ੍ਠੇ; ਪਾ॰ ੨.੪.੩੪]।

ਅਨ੍ਵਾਦੇਸੋ ਵੁੱਚਤਿ ਅਨੁਕਥਨਂ, ਪੁਨਕਥਨਂ, ਅਨ੍ਵਾਦੇਸਠਾਨੇ ਇਮ, ਏਤਾਨਂ ਏਨਾਦੇਸੋ ਹੋਤਿ ਦੁਤਿਯਾਵਿਭਤ੍ਤੀਸੁ।

ਇਮਂ ਭਿਕ੍ਖੁਂ ਵਿਨਯਂ ਅਜ੍ਝਾਪੇਹਿ, ਅਥੋ ਏਨਂ ਭਿਕ੍ਖੁਂ ਧਮ੍ਮਂ ਅਜ੍ਝਾਪੇਹਿ, ਇਮੇ ਭਿਕ੍ਖੂ ਵਿਨਯਂ ਅਜ੍ਝਾਪੇਹਿ, ਅਥੋ ਏਨੇ ਭਿਕ੍ਖੂ ਧਮ੍ਮਂ ਅਜ੍ਝਾਪੇਹਿ, ਏਤਂ ਭਿਕ੍ਖੁਂ ਵਿਨਯਂ ਅਜ੍ਝਾਪੇਹਿਇਚ੍ਚਾਦਿਨਾ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਂ। ਤਮੇਨਂ ਭਿਕ੍ਖਵੇ ਨਿਰਯਪਾਲਾ [ਅ॰ ਨਿ॰ ੩.੩੬], ਯਤ੍ਵਾਧਿਕਰਣਮੇਨਂ ਭਿਕ੍ਖੁਂ ਇਚ੍ਚਾਦੀਸੁਪਿ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੧੩] ਅਨੁਕਥਨਮੇਵ।

੨੨੭. ਮਸ੍ਸਾਮੁਸ੍ਸ [ਕ॰ ੧੭੩; ਰੂ॰ ੨੨੩; ਨੀ॰ ੩੫੯]।

ਸਿਮ੍ਹਿ ਅਨਪੁਂਸਕਸ੍ਸ ਅਮੁਸ੍ਸ ਮਸ੍ਸ ਸੋ ਹੋਤਿ।

ਅਸੁ ਇਤ੍ਥੀ, ਅਮੁ ਵਾ, ਅਮੂ, ਅਮੁਯੋ, ਅਮੁਂ, ਅਮੂ, ਅਮੁਯੋ, ਅਮੁਯਾ, ਅਮੁਸ੍ਸਾ, ਅਮੂਹਿ, ਅਮੂਭਿ, ਅਮੁਯਾ, ਅਮੁਸ੍ਸਾ, ਅਮੂਸਂ, ਅਮੂਸਾਨਂ, ਅਮੁਯਾ, ਅਮੁਸ੍ਸਾ, ਅਮੂਹਿ, ਅਮੂਭਿ, ਅਮੁਯਾ, ਅਮੁਸ੍ਸਾ, ਅਮੂਸਂ, ਅਮੂਸਾਨਂ, ਅਮੁਯਾ, ਅਮੁਯਂ, ਅਮੁਸ੍ਸਾ, ਅਮੁਸ੍ਸਂ, ਅਮੂਸੁ।

ਅਸੁ ਪੁਰਿਸੋ, ਅਮੁ ਵਾ।

੨੨੮. ਲੋਪੋਮੁਸ੍ਮਾ [ਕ॰ ੧੧੮; ਰੂ॰ ੧੪੬; ਨੀ॰ ੨੯੩]।

ਅਮੁਤੋ ਯੋਨਂ ਲੋਪੋ ਹੋਤਿ। ਵੋ, ਨੋਪਵਾਦੋਯਂ [ਕ॰ ੧੧੯; ਰੂ॰ ੧੫੫; ਨੀ॰ ੨੯੪]।

ਅਮੂ , ਅਮੁਂ, ਅਮੂ, ਅਮੁਨਾ, ਅਮੂਹਿ, ਅਮੂਭਿ।

੨੨੯. ਨ ਨੋ ਸਸ੍ਸ।

ਅਮੁਤੋ ਸਸ੍ਸ ਨੋ ਨ ਹੋਤਿ।

ਅਮੁਸ੍ਸ।

ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਸਮ੍ਹਿ ਮੁਸ੍ਸ ਦੁਤ੍ਤੁਂ, ਅਦੁਸ੍ਸ। ਪਾਲ਼ਿਯਂ ''ਦੁਸ੍ਸ ਮੇ ਖੇਤ੍ਤਪਾਲਸ੍ਸ, ਰਤ੍ਤਿਂ ਭਤ੍ਤਂ ਅਪਾਭਤ''ਨ੍ਤਿ [ਜਾ॰ ੧.੪.੬੨] ਏਤ੍ਥ ਗਾਥਾਵਸੇਨ ਅ-ਕਾਰਲੋਪੋ। ਅਮੂਸਂ, ਅਮੂਸਾਨਂ, ਅਮੁਸ੍ਮਾ, ਅਮੁਮ੍ਹਾ, ਅਮੂਹਿ, ਅਮੂਭਿ, ਅਮੁਸ੍ਸ, ਅਦੁਸ੍ਸ, ਅਮੂਸਂ, ਅਮੂਸਾਨਂ, ਅਮੁਸ੍ਮਿਂ, ਅਮੁਮ੍ਹਿ, ਅਮੂਸੁ।

੨੩੦. ਅਮੁਸ੍ਸਾਦੁਂ [ਕ॰ ੧੩੦; ਰੂ॰ ੨੨੫; ਨੀ॰ ੩੦੮]।

ਨਪੁਂਸਕੇ ਅਂ, ਸਿਸੁ ਅਮੁਸ੍ਸ ਤੇਹਿ ਸਹ ਅਦੁਂ ਹੋਤਿ ਵਾ।

ਅਮੁਂ ਚਿਤ੍ਤਂ, ਅਦੁਂ ਚਿਤ੍ਤਂ, ਅਮੂਨਿ, ਅਮੁਂ, ਅਦੁਂ, ਅਮੂਨਿ। ਸੇਸਂ ਪੁਲ੍ਲਿਙ੍ਗਸਮਂ। 'ਸਕਤ੍ਥੇ'ਤਿ ਸੁਤ੍ਤੇਨ ਕਪਚ੍ਚਯੇ ਕਤੇ ਸਬ੍ਬਾਦਿਰੂਪਂ ਨਤ੍ਥਿ। ਅਮੁਕਾ ਕਞ੍ਞਾ, ਅਮੁਕਾ, ਅਮੁਕਾਯੋ। ਅਮੁਕੋ ਪੁਰਿਸੋ, ਅਮੁਕਾ ਪੁਰਿਸਾ। ਅਮੁਕਂ ਚਿਤ੍ਤਂ, ਅਮੁਕਾਨਿ ਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

੨੩੧. ਕੇ ਵਾ।

ਕੇ ਪਰੇ ਅਮੁਸ੍ਸ ਮਸ੍ਸ ਸੋ ਹੋਤਿ ਵਾ।

ਅਸੁਕਾ ਇਤ੍ਥੀ, ਅਸੁਕਾ, ਅਸੁਕਾਯੋ। ਅਸੁਕੋ ਪੁਰਿਸੋ, ਅਸੁਕਾ ਪੁਰਿਸਾ। ਅਸੁਕਂ ਕੁਲਂ, ਅਸੁਕਾਨਿ ਕੁਲਾਨਿ। ਸਬ੍ਬਂ ਕਞ੍ਞਾ, ਪੁਰਿਸ, ਚਿਤ੍ਤਸਮਂ।

'ਇਤ੍ਥਿਯਮਤ੍ਵਾ'ਤਿ ਏਤ੍ਥ 'ਇਤ੍ਥਿਯਂ ਆ'ਤਿ ਵਿਭਤ੍ਤਸੁਤ੍ਤੇਨ ਕਿਂਸਦ੍ਦਤੋ ਇਤ੍ਥਿਯਂ ਆਪਚ੍ਚਯੋ।

੨੩੨. ਕਿਂਸ੍ਸ ਕੋ [ਕ॰ ੨੨੭-੮; ਰੂ॰ ੨੭੦, ੨੨੬; ਨੀ॰ ੪੫੬-੭-੮? 'ਕਿਸ੍ਸ ਕੋ ਸਬ੍ਬਾਸੁ' (ਬਹੂਸੁ)]।

ਸਬ੍ਬੇਸੁ ਵਿਭਤ੍ਤਿਪਚ੍ਚਯੇਸੁ ਕਿਂਸ੍ਸ ਕੋ ਹੋਤਿ।

ਕਾ ਇਤ੍ਥੀ, ਕਾ, ਕਾਯੋ, ਕਂ, ਕਾ, ਕਾਯੋ, ਕਾਯ, ਕਸ੍ਸਾ ਇਚ੍ਚਾਦਿ ਸਬ੍ਬਸਮਂ। ਕੋ ਪੁਰਿਸੋ, ਕੇ ਪੁਰਿਸਾ, ਕਂ, ਕੇ, ਕੇਨ, ਕੇਹਿ, ਕੇਭਿ, ਕਸ੍ਸ।

੨੩੩. ਕਿ ਸਸ੍ਮਿਂਸੁ ਵਾਨਿਤ੍ਥਿਯਂ।

ਅਨਿਤ੍ਥਿਲਿਙ੍ਗੇ ਸ, ਸ੍ਮਿਂਸੁ ਕਿਂਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਕਿ ਹੋਤਿ ਵਾ।

ਕਿਸ੍ਸ, ਕੇਸਂ, ਕੇਸਾਨਂ, ਕਸ੍ਮਾ, ਕਮ੍ਹਾ, ਕੇਹਿ, ਕੇਭਿ, ਕਸ੍ਸ, ਕਿਸ੍ਸ, ਕੇਸਂ, ਕੇਸਾਨਂ, ਕਸ੍ਮਿਂ, ਕਮ੍ਹਿ, ਕਿਸ੍ਮਿਂ, ਕਿਮ੍ਹਿ, ਕੇਸੁ।

੨੩੪. ਕਿਮਂਸਿਸੁ ਨਪੁਂਸਕੇ ['ਕਿਮਂਸਿਸੁ ਸਹ ਨਪੁਂਸਕੇ' (ਬਹੂਸੁ)]।

ਨਪੁਂਸਕੇ ਅਂ, ਸਿਸੁ ਕਿਂਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਤੇਹਿ ਅਂਸੀਹਿ ਸਹ ਕਿਂ ਹੋਤਿ।

ਕਿਂ ਚਿਤ੍ਤਂ, ਕਾਨਿ, ਕਿਂ, ਕਂ ਵਾ, ਕਾਨਿ। ਸੇਸਂ ਪੁਲ੍ਲਿਙ੍ਗਸਮਂ। ਇਦਂ ਪੁਚ੍ਛਨਤ੍ਥਸ੍ਸ ਸੁਦ੍ਧਕਿਂਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਰੂਪਂ।

'ਚਿ'ਇਤਿਨਿਪਾਤੇਨ ਯੁਤ੍ਤੇ ਪਨ ਏਕਚ੍ਚਤ੍ਥਂ ਵਾ ਅਪ੍ਪਤ੍ਥਂ ਵਾ ਵਦਤਿ। ਕਾਚਿ ਇਤ੍ਥੀ, ਕਾਚਿ ਇਤ੍ਥਿਯੋ, ਕਿਞ੍ਚਿ ਇਤ੍ਥਿਂ, ਕਾਚਿ, ਕਾਯਚਿ, ਕਾਹਿਚਿ, ਕਾਯਚਿ, ਕਸ੍ਸਾਚਿ, ਕਾਸਞ੍ਚਿ, ਕੁਤੋਚਿ, ਕਾਹਿਚਿ। ਸਤ੍ਤਮਿਯਂ - ਕਾਯਚਿ, ਕਤ੍ਥਚਿ, ਕਾਸੁਚਿ।

ਕੋਚਿ ਪੁਰਿਸੋ, ਕੇਚਿ, ਕਿਞ੍ਚਿ, ਕੇਚਿ, ਕੇਨਚਿ, ਕੇਹਿਚਿ, ਕਸ੍ਸਚਿ, ਕੇਸਞ੍ਚਿ, ਕਿਸ੍ਮਿਞ੍ਚਿ, ਕਿਮ੍ਹਿਚਿ, ਕਤ੍ਥਚਿ, ਕੇਸੁਚਿ।

ਕਿਞ੍ਚਿ ਕੁਲਂ, ਕਾਨਿਚਿ ਕੁਲਾਨਿ, ਕਿਞ੍ਚਿ, ਕਾਨਿਚਿ। ਸੇਸਂ ਪੁਲ੍ਲਿਙ੍ਗਸਮਂ।

ਪੁਨ ਯਸਦ੍ਦੇਨ ਯੁਤ੍ਤੇ ਸਕਲਤ੍ਥਂ ਵਦਤਿ। ਯਾ ਕਾਚਿ ਇਤ੍ਥੀ, ਯਾਕਾਚਿ ਇਤ੍ਥਿਯੋ।

ਯੋ ਕੋਚਿ ਪੁਰਿਸੋ, ਯੇ ਕੇਚਿ, ਯਂ ਕਿਞ੍ਚਿ, ਯੇ ਕੇਚਿ ਯੇਨ ਕੇਨਚਿ, ਯੇਹਿ ਕੇਹਿਚਿ, ਯਸ੍ਸ ਕਸ੍ਸਚਿ, ਯੇਸਂ ਕੇਸਞ੍ਚਿ ਯਤੋ ਕੁਤੋਚਿ, ਯੇਹਿ ਕੇਹਿਚਿ, ਯਸ੍ਸ ਕਸ੍ਸਚਿ, ਯੇਸਂਕੇਸਞ੍ਚਿ, ਯਸ੍ਮਿਂ ਕਿਸ੍ਮਿਞ੍ਚਿ, ਯਮ੍ਹਿ ਕਿਮ੍ਹਿਚਿ, ਯਤ੍ਥ ਕਤ੍ਥਚਿ, ਯੇਸੁ ਕੇਸੁਚਿ।

ਯਂ ਕਿਞ੍ਚਿਚਿਤ੍ਤਂ, ਯਾਨਿ ਕਾਨਿਚਿ, ਯਂ ਕਿਞ੍ਚਿ, ਯਾਨਿ ਕਾਨਿਚਿ। ਸੇਸਂ ਪੁਲ੍ਲਿਙ੍ਗਸਮਂ।

ਸਙ੍ਖ੍ਯਾਰਾਸਿ

ਏਕਸਦ੍ਦੋ ਸਙ੍ਖ੍ਯਤ੍ਥੇ ਪਵਤ੍ਤੋ ਏਕਵਚਨਨ੍ਤੋਵ, ਅਞ੍ਞਤ੍ਥੇ ਪਵਤ੍ਤੋ ਏਕਬਹੁਵਚਨਨ੍ਤੋ।

ਤਤ੍ਥ ਸਙ੍ਖ੍ਯਤ੍ਥੇ – ਏਕਾ ਇਤ੍ਥੀ, ਏਕਂ, ਏਕਾਯ, ਏਕਿਸ੍ਸਾ ਇਚ੍ਚਾਦਿ। ਪੁਨ੍ਨਪੁਂਸਕੇਸੁ ਏਕਵਚਨੇਸੁ ਪੁਰਿਸ, ਚਿਤ੍ਤਰੂਪਮੇਵ।

ਅਞ੍ਞਤ੍ਥੇ – ਏਕਾ ਇਤ੍ਥੀ, ਏਕਾ ਇਤ੍ਥਿਯੋ, ਏਕਂ, ਏਕਾ, ਏਕਾਯ, ਏਕਿਸ੍ਸਾ, ਏਕਾਹਿ, ਏਕਾਭਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਏਕੋ ਪੁਰਿਸੋ, ਏਕੇ, ਏਕਂ, ਏਕੇ, ਏਕੇਨ, ਏਕੇਹਿ, ਏਕੇਭਿ, ਏਕਸ੍ਸ, ਏਕੇਸਂ, ਏਕੇਸਾਨਂ। ਪੁਲ੍ਲਿਙ੍ਗ ਸਬ੍ਬਸਮਂ।

ਏਕਂ ਕੁਲਂ, ਏਕਾਨਿ ਕੁਲਾਨਿ, ਏਕਂ ਕੁਲਂ, ਏਕਾਨਿ ਕੁਲਾਨਿ। ਸੇਸਂ ਪੁਲ੍ਲਿਙ੍ਗਸਮਂ।

ਕਪਚ੍ਚਯੇ ਪਰੇ ਸਬ੍ਬਾਦਿਰੂਪਂ ਨਤ੍ਥਿ।

''ਏਕਿਕਾ ਸਯਨੇ ਸੇਤੁ, ਯਾ ਤੇ ਅਮ੍ਮੇ ਅਵਾਹਰਿ [ਜਾ॰ ੧.੪.੧੭੫]। ਏਕਾਕਿਨੀ ਗਹਟ੍ਠਾਹਂ, ਮਾਤੁਯਾ ਪਰਿਚੋਦਿਤਾ''ਤਿ [ਅਪ॰ ਥੇਰੀ ੨.੩.੧੮੮] ਪਾਲ਼ਿ, ਏਕਕੋ ਪੁਰਿਸੋ, ਏਕਕਂ, ਏਕਕੇਨ। ਏਕਕਂ ਕੁਲਂ ਇਚ੍ਚਾਦਿ ਏਕਵਚਨਨ੍ਤਮੇਵ, ਏਕਕਾਨਂ ਬਹੁਤ੍ਤੇ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੇ ਦ੍ਵੇ ਏਕਕਾ, ਦ੍ਵੇ ਏਕਕੇ , ਦ੍ਵੀਹਿ ਏਕਕੇਹੀਤਿ ਲਬ੍ਭਤਿ। ''ਪਞ੍ਚਾਲੋ ਚ ਵਿਦੇਹੋ ਚ, ਉਭੋ ਏਕਾ ਭਵਨ੍ਤੁ ਤੇ''ਤਿ ਪਾਲ਼ਿ। ਇਮਿਨਾ ਨਯੇਨ ਬਹੁਵਚਨਮ੍ਪਿ ਲਬ੍ਭਤਿ। 'ਏਕਾ'ਤਿ ਮਿਸ੍ਸਕਾ।

ਪਟਿਸੇਧਯੁਤ੍ਤੇ ਪਨ ਅਨੇਕਾ ਇਤ੍ਥਿਯੋ, ਅਨੇਕਾਸਂ ਇਤ੍ਥੀਨਂ। ਅਨੇਕੇ ਪੁਰਿਸਾ, ਅਨੇਕੇਸਂ ਪੁਰਿਸਾਨਂ। ਅਨੇਕਾਨਿ ਕੁਲਾਨਿ, ਅਨੇਕੇਸਂ ਕੁਲਾਨਂ। ਪਾਲ਼ਿਯਂ ਪਨ ''ਨੇਕਾਨਿ ਧਞ੍ਞਗਣਾਨਿ, ਨੇਕਾਨਿ ਖੇਤ੍ਤਗਣਾਨਿ, ਨੇਕਾਨਂ ਧਞ੍ਞਗਣਾਨਂ, ਨੇਕਾਨਂ ਖੇਤ੍ਤਗਣਾਨ''ਨ੍ਤਿਪਿ ਅਤ੍ਥਿ।

ਏਕਚ੍ਚ, ਏਕਚ੍ਚਿਯ, ਕਤਿ, ਬਹੁਸਦ੍ਦਾਪਿ ਇਧ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਾ। ਏਕਚ੍ਚਾ ਇਤ੍ਥੀ, ਏਕਚ੍ਚਾ, ਏਕਚ੍ਚਾਯੋਤਿ ਸਬ੍ਬਂ ਕਞ੍ਞਾਸਮਂ।

ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਰਿਸੋ।

੧੩੫. ਏਕਚ੍ਚਾਦੀਹਜਤੋ ['ਏਕਚ੍ਚਾਦੀਹਤੋ' (ਬਹੂਸੁ)]।

ਅਕਾਰਨ੍ਤੇਹਿ ਏਕਚ੍ਚਾਦੀਹਿ ਯੋਨਂ ਟੇ ਹੋਤਿ।

ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਰਿਸਾ, ਏਕਚ੍ਚੇ ਪੁਰਿਸੇ। ਸੇਸਂ ਪੁਰਿਸਸਮਂ। ਆਦਿਸਦ੍ਦੇਨ ਅਪ੍ਪੇਕਚ੍ਚ, ਏਕਤਿਯ, ਉਭਾਦਯੋ ਸਙ੍ਗਯ੍ਹਨ੍ਤਿ। ਅਪ੍ਪੇਕਚ੍ਚੇ ਪੁਰਿਸਾ, ਏਕਤਿਯੇ ਪੁਰਿਸਾ, ਉਭੇ ਪੁਰਿਸਾ।

ਏਕਚ੍ਚਂ ਚਿਤ੍ਤਂ।

੨੩੬. ਨ ਨਿਸ੍ਸ ਟਾ।

ਏਕਚ੍ਚਾਦੀਹਿ ਨਿਸ੍ਸ ਟਾ ਨ ਹੋਤਿ।

ਏਕਚ੍ਚਾਨਿ ਚਿਤ੍ਤਾਨਿ। ਸੇਸਂ ਚਿਤ੍ਤਸਮਂ।

ਏਕਚ੍ਚਿਯ, ਏਕਚ੍ਚੇਯ੍ਯ, ਏਕਤਿਯਸਦ੍ਦਾ ਕਵ੍ਵਾ, ਪੁਰਿਸ, ਚਿਤ੍ਤਨਯਾ। ''ਇਤ੍ਥੀਪਿ ਹਿ ਏਕਚ੍ਚਿਯਾ, ਸੇਯ੍ਯਾ ਪੋਸ ਜਨਾਧਿਪ [ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੨੭]। ਸਚ੍ਚਂ ਕਿਰੇਵਮਾਹਂਸੁ, ਨਰਾ ਏਕਚ੍ਚਿਯਾ ਇਧ। ਕਟ੍ਠਂ ਨਿਪ੍ਲਵਿਤਂ ਸੇਯ੍ਯੋ, ਨ ਤ੍ਵੇਵੇਕਚ੍ਚਿਯੋ ਨਰੋ''ਤਿ [ਜਾ॰ ੧.੧.੭੩] ਚ ''ਪਰਿਵਾਰਿਤਾ ਮੁਞ੍ਚਰੇ ਏਕਚ੍ਚੇਯ੍ਯਾ''ਤਿ ਚ ''ਨ ਵਿਸ੍ਸਸੇ ਏਕਤਿਯੇਸੁ''ਤਿ ਚ ਪਾਲ਼ੀ – ਤਤ੍ਥ 'ਨਿਪ੍ਲਵਿਤ'ਨ੍ਤਿ ਉਦਕਤੋ ਉਬ੍ਭਤਂ।

ਕਤਿਸਦ੍ਦੋ ਬਹੁਵਚਨਨ੍ਤੋਵ।

੨੩੭. ਟਿਕਤਿਮ੍ਹਾ [ਰੂ॰ ੧੨੦ ਪਿਟ੍ਠੇ]।

ਕਤਿਮ੍ਹਾ ਯੋਨਂ ਟਿ ਹੋਤਿ।

ਕਤਿ ਇਤ੍ਥਿਯੋ, ਕਤਿ ਪੁਰਿਸਾ, ਕਤਿ ਪੁਰਿਸੇ, ਕਤਿ ਚਿਤ੍ਤਾਨਿ। ਕਤਿਹਿ ਇਤ੍ਥੀਹਿ, ਕਤਿਹਿ ਪੁਰਿਸੇਹਿ, ਕਤਿਹਿ ਚਿਤ੍ਤੇਹਿ।

੨੩੮. ਬਹੁਕਤੀਨਂ ['ਬਹੁ ਕਤਿਨ੍ਨਂ' (ਬਹੂਸੁ)]।

ਨਂਮ੍ਹਿ ਬਹੁ, ਕਤੀਨਂ ਅਨ੍ਤੇ ਨੁਕ ਹੋਤਿ।

ਕਤਿਨ੍ਨਂ ਇਤ੍ਥੀਨਂ, ਕਤਿਨ੍ਨਂ ਪੁਰਿਸਾਨਂ, ਕਤਿਨ੍ਨਂ ਚਿਤ੍ਤਾਨਂ, ਅਯਂ ਨਾਗਮੋ ਬਹੁਲਂ ਨ ਹੋਤਿ, 'ਕਤਿਨਂ ਤਿਥੀਨਂ ਪੂਰਣੀ ਕਤਿਮੀ'ਤਿ ਚ ਦਿਸ੍ਸਤਿ। ''ਬਹੂਨਂ ਵਸ੍ਸਸਤਾਨਂ, ਬਹੂਨਂ ਵਸ੍ਸਸਹਸ੍ਸਾਨ''ਨ੍ਤਿ ਚ ''ਬਹੂਨਂ ਕੁਸਲਧਮ੍ਮਾਨਂ, ਬਹੂਨਂ ਅਕੁਸਲਧਮ੍ਮਾਨ''ਨ੍ਤਿ ਚ ''ਬਹੂਨਂ ਵਤ ਅਤ੍ਥਾਯ, ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਿਂਸੁ ਤਥਾਗਤਾ''ਤਿ [ਵਿ॰ ਵ॰ ੮੦੭] ਚ ਪਾਲ਼ੀ।

ਕਤਿਸੁ ਇਤ੍ਥੀਸੁ, ਕਤਿਸੁ ਪੁਰਿਸੇਸੁ, ਕਤਿਸੁ ਚਿਤ੍ਤੇਸੁ।

ਬਹੁਸਦ੍ਦੋ ਦ੍ਵੀਸੁ ਨਂਵਚਨੇਸੁ ਬਹੁਨ੍ਨਂ, ਬਹੁਨ੍ਨਨ੍ਤਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਂ। ਸੇਸਂ ਧੇਨੁ, ਭਿਕ੍ਖੁ, ਆਯੁਸਦਿਸਂ।

ਕਪਚ੍ਚਯੇ ਕਵ੍ਵਾ, ਪੁਰਿਸ, ਚਿਤ੍ਤਸਦਿਸਂ, ਬਹੂ ਇਤ੍ਥਿਯੋ, ਬਹੁਕਾ ਇਤ੍ਥਿਯੋ। ਬਹੂ ਪੁਰਿਸਾ, ਬਹਵੋ ਪੁਰਿਸਾ, ਬਹੁਕਾ ਪੁਰਿਸਾ। ਬਹੂਨਿ ਚਿਤ੍ਤਾਨਿ, ਬਹੁਕਾਨਿ ਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿਨਾ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਂ। ਬਹੂਨਂ ਸਮੁਦਾਯਾਪੇਕ੍ਖਨੇ ਸਤਿ ਏਕਵਚਨਮ੍ਪਿ ਲਬ੍ਭਤਿ, ''ਬਹੁਜਨਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਾਯ ਬਹੁਜਨਸ੍ਸ ਹਿਤਾਯ, ਬਹੁਨੋ ਜਨਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਾਯ ਹਿਤਾਯਾ''ਤਿ [ਅ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੪੧] ਪਾਲ਼ਿ।

ਉਭਸਦ੍ਦੋ ਬਹੁਵਚਨਨ੍ਤੋਵ, 'ਉਭਗੋਹਿ ਟੋ'ਤਿ ਯੋਨਂ ਟੋ, ਉਭੋ ਇਤ੍ਥਿਯੋ, ਪੁਰਿਸਾ, ਕੁਲਾਨਿ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ, ਉਭੋ ਇਤ੍ਥਿਯੋ, ਪੁਰਿਸਾ, ਕੁਲਾਨਿ ਪਸ੍ਸਤਿ।

੨੩੯. ਸੁਹਿਸੁਭਸ੍ਸੋ [ਨੀ॰ ੩੧੩ (ਰੂ॰ ੧੦੯ ਪਿਟ੍ਠੇ)]।

ਸੁ, ਹਿਸੁ ਉਭਸ੍ਸ ਅਨ੍ਤੇ ਓ ਹੋਤਿ।

ਉਭੋਹਿ, ਉਭੋਸੁ।

੨੪੦. ਉਭਿਨ੍ਨੰ [ਕ॰ ੮੬; ਨੀਰੂ॰ ੨੨੭; ਨੀ॰ ੩੪੧]।

ਉਭਮ੍ਹਾ ਨੰਵਚਨਸ੍ਸ ਇਨ੍ਨੰ ਹੋਤਿ।

ਉਭਿਨ੍ਨੰ। ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ ਇਤ੍ਥਿ, ਪੁਰਿਸ, ਕੁਲੇਹਿ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬੰ।

੨੪੧. ਯੋਮ੍ਹਿ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨੰ ਦੁਵੇਦ੍ਵੇ [ਕ॰ ੧੩੨; ਰੂ॰ ੨੨੮; ਨਿ॰ ੩੧੦]।

ਯੋਸੁ ਸਵਿਭਤ੍ਤਿਸ੍ਸ ਦ੍ਵਿਸ੍ਸ ਦੁਵੇ, ਦ੍ਵੇ ਹੋਨ੍ਤਿ। 'ਦ੍ਵਿਨ੍ਨ'ਨ੍ਤਿ ਵਚਨੰ ਦ੍ਵਿਸ੍ਸ ਬਹੁਵਚਨਨ੍ਤੁਨਿਯਮਤ੍ਥੰ।

ਦ੍ਵੇ ਇਤ੍ਥਿਯੋ, ਦ੍ਵੇ ਪੁਰਿਸਾ, ਦ੍ਵੇ ਪੁਰਿਸੇ, ਦ੍ਵੇ ਚਿਤ੍ਤਾਨਿ, ਦੁਵੇ ਇਤ੍ਥਿਯੋ, ਦੁਵੇ ਪੁਰਿਸਾ, ਦੁਵੇ ਪੁਰਿਸੇ, ਦੁਵੇ ਚਿਤ੍ਤਾਨਿ, ਦ੍ਵੀਹਿ, ਦ੍ਵੀਭਿ।

੨੪੨. ਨੰਮ੍ਹਿ ਨੁਕ ਦ੍ਵਾਦੀਨੰ ਸਤ੍ਤਰਸਨ੍ਨੰ [ਕ॰ ੬੭; ਨੀ॰ ੨੨੯; ਨੀ॰ ੨੧੪]।

ਨੰਮ੍ਹਿ ਪਰੇ ਦ੍ਵਾਦੀਨੰ ਅਟ੍ਠਾਰਸਨ੍ਨਾਨੰ ਸਤ੍ਤਰਸਨ੍ਨੰ ਸਙ੍ਖ੍ਯਾਨੰ ਅਨ੍ਤੇ ਨੁਕ ਹੋਤਿ। ਉ-ਕਾਰੋ ਉਚ੍ਚਾਰਣਤ੍ਥੋ। ਕਾਨੁਬਨ੍ਧੰ ਦਿਸ੍ਵਾ ਅਨ੍ਤੇਤਿ ਞਾਯਤਿ।

ਦ੍ਵਿਨ੍ਨੰ।

੨੪੩. ਦੁਵਿਨ੍ਨੰ ਨੰਮ੍ਹਿ [ਕ॰ ੧੩੨; ਰੂ॰ ੨੨੮; ਨੀ॰ ੨੪੪]।

ਨੰਮ੍ਹਿ ਸਵਿਭਤ੍ਤਿਸ੍ਸ ਦ੍ਵਿਸ੍ਸ ਦੁਵਿਨ੍ਨੰ ਹੋਤਿ ਵਾ।

ਦੁਵਿਨ੍ਨੰ, ਦ੍ਵੀਹਿ, ਦ੍ਵੀਭਿ, ਦ੍ਵਿਨ੍ਨੰ, ਦੁਵਿਨ੍ਨੰ, ਦ੍ਵੀਸੁ। ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਸੁਮ੍ਹਿ ਦੁਵੇ ਹੋਤਿ, ਨਾਗਸ੍ਸ ਦੁਵੇਸੁ ਦਨ੍ਤੇਸੁ ਨਿਮ੍ਮਿਤਾ [ਵਿ॰ ਵ॰ ੭੦੬], ਚਕ੍ਕਾਨਿ ਪਾਦੇਸੁ ਦੁਵੇਸੁ ਵਿਨ੍ਨੂਤਿ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੨੦੫]। ਏਵਞ੍ਚ ਸਤਿ ਦੁਵੇਹਿ, ਦੁਵੇਭੀਤਿਪਿ ਸਿਦ੍ਧਮੇਵ ਹੋਤਿ, ਅਯੰ ਦ੍ਵਿਸਦ੍ਦੋ ਉਭਸਦ੍ਦੋ ਵਿਯ ਅਲਿਙ੍ਗੋ।

੨੪੪. ਤਿਸ੍ਸੋ ਚਤਸ੍ਸੋ ਯੋਮ੍ਹਿ ਸਵਿਭਤ੍ਤੀਨੰ [ਕ॰ ੧੩੩; ਰੂ॰ ੨੩੦; ਨੀ॰ ੩੧੧]।

ਇਤ੍ਥਿਯੰ ਯੋਸੁ ਸਵਿਭਤ੍ਤੀਨਨ੍ਤਿ, ਚਤੁਨ੍ਨੰ ਤਿਸ੍ਸੋ, ਚਤਸ੍ਸੋ ਹੋਨ੍ਤਿ।

ਤਿਸ੍ਸੋ ਇਤ੍ਥਿਯੋ, ਚਤਸ੍ਸੋ ਇਤ੍ਥਿਯੋ।

ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਹਿਸੁ ਚ ਤਿਸ੍ਸ, ਚਤਸ੍ਸਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ''ਤਿਸ੍ਸੇਹਿ ਚਤਸ੍ਸੇਹਿ ਪਰਿਸਾਹਿ, ਚਤਸ੍ਸੇਹਿ ਸਹਿਤੋ ਲੋਕਨਾਯਕੋ''ਤਿ ਪਾਲ਼ੀ। ਤੀਹਿ, ਤੀਭਿ ਇਤ੍ਥੀਹਿ, ਚਤੂਹਿ, ਚਤੂਭਿ, ਚਤੁਬ੍ਭਿ ਇਤ੍ਥੀਹਿ।

੨੪੫. ਨਂਮ੍ਹਿ ਤਿਚਤੁਨ੍ନମਿତ੍ଥਿਯਂ ਤਿਸ੍ਸਚਤਸ੍ସਾ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੨੦੫]।

ਇਤ੍ଥਿਯਂ ਨਂਮ੍ਹਿਤਿ, ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਤਿਸ੍ਸ, ਚਤਸ੍ਸਾ ਹੋਨ੍ਤਿ।

ਤਿਸ੍ਸਨ੍ਨਂ ਇਤ੍ଥੀਨਂ, ਚਤਸ੍ਸਨ੍ਨਂ ਇਤ੍ଥੀਨਂ, ਤਿਣ੍ਣਂ ਇਤ੍ଥੀਨਂ, ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਇਤ੍ଥੀਨਂ, ਸਮਣੋ ਗੋਤਮੋ ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਪਰਿਸਾਨਂ ਸਕ੍ਕਤੋ ਹੋਤਿ, ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਪਰਿਸਾਨਂ ਪਿਯੋ ਹੋਤਿ ਮਨਾਪੋਤਿ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੩੦੪], ਤਿਸ੍ਸੇਹਿ, ਚਤਸ੍ਸੇਹਿ, ਤੀਹਿ, ਤੀਭਿ, ਚਤੂਹਿ, ਚਤੂਭਿ, ਚਤੁਬ੍ਭਿ, ਤਿਸ੍ਸਨ੍ਨਂ, ਚਤਸ੍ਸਨ੍ਨਂ, ਤਿਣ੍ਣਂ, ਚਤੁਨ੍ਨਂ, ਤੀਸੁ, ਚਤੂਸੁ।

ਪਾਲ਼ਿਯਂ ''ਚਤਸ੍ਸੇਹੀ''ਤਿ ਦਿਟ੍ਠਤ੍ਤਾ ਤਿਸ੍ਸੇਸੁ, ਚਤਸ੍ਸੇਸੂਤਿਪਿ ਦਿਟ੍ਠਮੇਵ ਹੋਤਿ।

੨੪੬. ਪੁਮੇ ਤਯੋ ਚਤ੍ਤਾਰੋ [ਕ॰ ੧੩੩; ਰੂ॰ ੨੩੦; ਨੀ॰ ੩੧੧]।

ਪੁਲ੍ਲਿਙ੍ਗੇ ਯੋਸੁ ਸਵਿਭਤ੍ତੀਨਨ੍ਤਿ, ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਤਯੋ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਹੋਨ੍ਤਿ।

ਤਯੋ ਪੁਰਿਸਾ, ਤਯੋ ਪੁਰਿਸੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਪੁਰਿਸਾ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਪੁਰਿਸੇ।

੨੪੭. ਚਤੁਰੋ ਚਤੁਸ੍ਸ [ਕ॰ ੭੮, ੨੦੫, ੩੧; ਰੂ॰ ੧੬੦; ਨੀ॰ ੨੩੪; 'ਚਤੁਰੋ ਵਾ ਚਤੁਸ੍ਸ' (ਬਹੂਸੁ)]।

ਪੁਮੇ ਸਵਿਭਤ੍ତਿਸ੍ਸ ਚਤੁਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਚਤੁਰੋ ਹੋਤਿ।

ਚਤੁਰੋ ਪੁਰਿਸਾ, ਚਤੁਰੋ ਪੁਰਿਸੇ। ਕਥਂ ਚਤੁਰੋ ਨਿਮਿਤ੍ତੇ ਨਾਦਸ੍ਸਿਂ, ਚਤੁਰੋ ਫਲਮੁਤ੍ତਮੇਤਿ? ''ਲਿਙ੍ਗਵਿਪਲ੍ਲਾਸਾ''ਤਿ ਵੁਤ੍ତਿਯਂ ਵੁਤ੍ତਂ, ਤੀਹਿ, ਤੀਭਿ, ਚਤੂਹਿ, ਚਤੂਭਿ, ਚਤੁਬ੍ਭਿ।

੨੪੮. ਇਣ੍ਣਂਇਣ੍ਣਨ੍ਨਂ ਤਿਤੋ ਝਾ [ਕ॰ ੮੭; ਰੂ॰ ੨੩੧; ਨੀ॰ ੨੪੩; 'ਣ੍ਣਂਣ੍ਣਨ੍ਨਂਤਿਕੋ ਝਾ' (ਬਹੂਸੁ)]।

ਝਸਞ੍ਞਮ੍ਹਾ ਤਿਮ੍ਹਾ ਨਂਵਚਨਸ੍ਸ ਇਣ੍ਣਂ, ਇਣ੍ਣਨ੍ਨਂ ਹੋਨ੍ਤਿ।

ਤਿਣ੍ਣਂ, ਤਿਣ੍ਣਨ੍ਨਂ, ਚਤੁਨ੍ਨਂ, ਤੀਹਿ, ਤੀਭਿ, ਚਤੂਹਿ, ਚਤੂਭਿ, ਚਤੁਬ੍ਭਿ, ਤਿਣ੍ਣਂ, ਤਿਣ੍ਣਨ੍ਨਂ, ਚਤੁਨ੍ਨਂ, ਤੀਸੁ, ਚਤੂਸੁ।

੨੪੯. ਤੀਣਿਚਤ੍ତਾਰਿ ਨਪੁਂਸਕੇ [ਕ॰ ੧੩੩; ਰੂ॰ ੨੩੦; ਨੀ॰ ੩੧੧]।

ਨਪੁਂਸਕੇ ਯੋਸੁ ਸਵਿਭਤ੍ତੀਨਨ੍ਤਿ, ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਤੀਣਿ, ਚਤ੍ତਾਰਿ ਹੋਨ੍ਤਿ।

ਤੀਣਿ ਚਿਤ੍ତਾਨਿ, ਚਤ੍ତਾਰਿ ਚਿਤ੍ତਾਨਿ। ਸੇਸਂ ਪੁਲ੍ਲਿਙ੍ਗਸਮਂ।

ਵਚਨਸਿਲਿਟ੍ਠਤ੍ତੇ ਪਨ ਸਤਿ ਵਿਸਦਿਸਲਿਙ੍ਗਵਚਨਾਨਮ੍ਪਿ ਪਦਾਨਂ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਸਂਯੋਗੋ ਹੋਤਿ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਸਤਿਪਟ੍ଠਾਨਾ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੧੪੫], ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਧਾਨਾ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੧੪੫], ਤਯੋਮਹਾਭੂਤਾ, ਤਯੋ ਮਹਾਭੂਤੇ [ਪਟ੍ਠਾ॰ ੧.੧.੫੮], ਸਬ੍ਬੇ ਮਾਲਾ ਉਪੇਨ੍ਤੁ ਮਂ [ਧੁ॰ ੩.੬], ਸਬ੍ਬੇ ਕਞ੍ଞਾ ਉਪੇਨ੍ਤੁ ਮਂ [ਧੁ॰ ੩.੬], ਸਬ੍ਬੇ ਰਤਨਾ ਉਪੇਨ੍ਤੁ ਮਂ [ਧੁ॰ ੩.੬], ਸਬ੍ਬੇ ਯਾਨਾ ਉਪੇਨ੍ਤੁ ਮਂ [ਧੁ॰ ੩.੬], ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ ਸਤਿ ਸਙ੍ਖਾਰਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਸਙ੍ਖਾਰੇਸੁ ਸਤਿ ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ ਹੋਤਿ [ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੨.੫੦] ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਗਾਥਾਸੁ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸਾਪਿ ਬਹੁਲਂ ਦਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਅਞ੍ਞੇ ਧਮ੍ਮਾਨਿ ਦੇਸੇਨ੍ਤਿ, ਏਵਂ ਧਮ੍ਮਾਨਿ ਸੁਤ੍ਵਾਨ, ਸਤਞ੍ਚ ਧਮ੍ਮਾਨਿ ਸੁਕਿਤ੍ਤਿਤਾਨਿ ਸੁਤ੍ਵਾ, ਅਤ੍ਥਾਨਿ ਚਿਨ੍ਤਯਿਤ੍ਵਾਨ, ਉਤ੍ਤਮਤ੍ਥਾਨਿ ਤਯਿ ਲਭਿਮ੍ਹਾ, ਕਿਂ ਤ੍ਵਂ ਅਤ੍ਥਾਨਿ ਜਾਨਾਸਿ, ਇਚ੍ਛੇਯ੍ਯਾਮਿ ਭਨ੍ਤੇ ਸਤ੍ਤਪੁਤ੍ਤਾਨਿ, ਸਿਵਿਪੁਤ੍ਤਾਨਿ ਅਵ੍ਹਯ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੨੨੩੫], ਪੁਤ੍ਤਦਾਰਾਨਿ ਪੋਸੇਨ੍ਤਿ, ਬਲੀਬਦ੍ਦਾਨਿ ਸੋਲ਼ਸ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਇਧ ਸੇਸਸਙ੍ਖ੍ਯਾਨਾਮਾਨਿ ਦੀਪਿਯਨ੍ਤੇ।

੨੫੦. ਟ ਪਞ੍ਚਾਦੀਹਿ ਚੁਦ੍ਦਸਹਿ [ਕ॰ ੧੩੪; ਰੂ॰ ੨੫੧; ਨੀ॰ ੨੪੭]।

ਪਞ੍ਚਾਦੀਹਿ ਅਟ੍ਠਾਰਸਨ੍ਤੇਹਿ ਸਙ੍ਖ੍ਯਾਸਦ੍ਦੇਹਿ ਯੋਨਂ ਟ ਹੋਤਿ।

ਪਞ੍ਚ ਇਤ੍ਥਿਯੋ, ਪਞ੍ਚ ਪੁਰਿਸਾ, ਪੁਰਿਸੇ, ਪਞ੍ਚ ਚਿਤ੍ਤਾਨਿ, ਛ ਇਤ੍ਥਿਯੋ।

ਲ਼ਾਗਮੇ ਪਨ ''ਇਤ੍ਥਿਭਾਵਾ ਨ ਮੁਚ੍ਚਿਸ੍ਸਂ, ਛਲ਼ਾਨਿ ਗਤਿਯੋ ਇਮਾ''ਤਿ ਪਾਲ਼ਿ।

ਛ ਪੁਰਿਸਾ, ਛ ਪੁਰਿਸੇ, ਛ ਚਿਤ੍ਤਾਨਿ। ਏਵਂ ਸਤ੍ਤ, ਅਟ੍ਠ, ਨਵ, ਦਸ, ਏਕਾਦਸ...ਪੇ॰... ਅਟ੍ਠਾਰਸ।

੨੫੧. ਪਞ੍ਚਾਦੀਨਂ ਚੁਦ੍ਦਸਨ੍ਨਮ [ਕ॰ ੯੦; ਰੂ॰ ੨੫੨; ਨੀ॰ ੨੪੭]।

ਸੁ, ਨਂ, ਹਿਸੁ ਪਞ੍ਚਾਦੀਨਂ ਚੁਦ੍ਦਸਨ੍ਨਂ ਅਸ੍ਸ ਅਤ੍ਤਮੇਵ ਹੋਤਿ, ਨ ਏਤ੍ਤਂ ਵਾ ਦੀਘਤ੍ਤਂ ਵਾ ਹੋਤਿ।

ਪਞ੍ਚਹਿ, ਪਞ੍ਚਨ੍ਨਂ, ਪਞ੍ਚਸੁ, ਛਹਿ, ਛਨ੍ਨਂ, ਛਸੁ, ਸਤ੍ਤਹਿ, ਸਤ੍ਤਨ੍ਨਂ, ਸਤ੍ਤਸੁ, ਅਟ੍ਠਹਿ, ਅਟ੍ਠਨ੍ਨਂ, ਅਟ੍ਠਸੁ, ਨਵਹਿ, ਨਵਨ੍ਨਂ, ਨਵਸੁ, ਦਸਹਿ, ਦਸਨ੍ਨਂ, ਦਸਸੁ, ਏਕਾਦਸਹਿ, ਏਕਾਦਸਨ੍ਨਂ, ਏਕਾਦਸਸੁ...ਪੇ॰... ਅਟ੍ਠਾਰਸਹਿ, ਅਟ੍ਠਾਰਸਨ੍ਨਂ, ਅਟ੍ਠਾਰਸਸੁ।

ਏਤੇ ਸਬ੍ਬੇ ਅਲਿਙ੍ਗਾ ਬਹੁਵਚਨਨ੍ਤਾ ਏਵ।

'ਇਤ੍ਥਿਯਮਤ੍ਵਾ'ਤਿ ਵੀਸ, ਤਿਂਸ, ਚਤ੍ਤਾਲੀਸ, ਪਞ੍ਞਾਸੇਹਿ ਆਪਚ੍ਚਯੋ, ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਸਿਮ੍ਹਿ ਰਸ੍ਸੋ ਸਿਲੋਪੋ ਚ, 'ਨਿਗ੍ਗਹੀਤ'ਨ੍ਤਿ ਵਿਕਪ੍ਪੇਨ ਨਿਗ੍ਗਹੀਤਾਗਮੋ, ਵਿਕਪ੍ਪੇਨ ਅਂਲੋਪੋ, ਨਾਦੀਨਂ ਏਕਵਚਨਾਨਂ ਯਾਦੇਸੋ, ਵੀਸ ਇਤ੍ਥਿਯੋ, ਵੀਸਂ ਇਤ੍ਥਿਯੋ, ਵੀਸ ਪੁਰਿਸਾ, ਵੀਸਂ ਪੁਰਿਸਾ, ਵੀਸ ਪੁਰਿਸੇ, ਵੀਸਂ ਪੁਰਿਸੇ, ਵੀਸ ਚਿਤ੍ਤਾਨਿ, ਵੀਸਂ ਚਿਤ੍ਤਾਨਿ, ਵੀਸਾਯ ਇਤ੍ਥੀਹਿ ਕਮ੍ਮਂ ਕਤਂ, ਵੀਸਾਯ ਪੁਰਿਸੇਹਿ ਕਮ੍ਮਂ ਕਤਂ, ਵੀਸਾਯ ਕੁਲੇਹਿ ਕਮ੍ਮਂ ਕਤਂ, ਵੀਸਾਯ ਇਤ੍ਥੀਨਂ, ਪੁਰਿਸਾਨਂ, ਕੁਲਾਨਂ, ਸਤ੍ਤਮਿਯਂ ਵੀਸਾਯ ਇਤ੍ਥੀਸੁ, ਪੁਰਿਸੇਸੁ, ਕੁਲੇਸੁ।

ਤਿਪਚ੍ਚਯੇ ਵੀਸਤਿ, ਤਿਂਸਤਿਸਦ੍ਦਾਪਿ ਸਟ੍ਠਿ, ਸਤ੍ਤਤਿ, ਅਸੀਤਿ, ਨਵੁਤਿਸਦ੍ਦਾ ਵਿਯ ਨਿਚ੍ਚਂ ਇਤ੍ਥਿ ਲਿਙ੍ਗੇਕਵਚਨਨ੍ਤਾ ਏਵ, ਸਿ, ਅਂਲੋਪੋ, ਵੀਸਤਿ ਇਤ੍ਥਿਯੋ, ਵੀਸਤਿ ਪੁਰਿਸਾ, ਪੁਰਿਸੇ, ਵੀਸਤਿ ਕੁਲਾਨਿ, ਵੀਸਤਿਯਾ ਇਤ੍ਥੀਹਿ, ਇਤ੍ਥੀਨਂ, ਪੁਰਿਸੇਹਿ, ਪੁਰਿਸਾਨਂ, ਕੁਲੇਹਿ, ਕੁਲਾਨਂ , ਵੀਸਤਿਯਾ, ਵੀਸਤਿਯਂ ਇਤ੍ਥਿ, ਪੁਰਿਸ, ਕੁਲੇਸੁ, ਏਵਂ ਯਾਵਨਵੁਤਿਯਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਵਗ੍ਗਭੇਦੇ ਪਨ ਸਤਿ ਬਹੁਵਚਨਮ੍ਪਿ ਵਿਕਪ੍ਪੇਨ ਦਿਸ੍ਸਤਿ, ਦ੍ਵੇ ਵੀਸਤਿਯੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਸਤਂ, ਸਹਸ੍ਸਂ, ਦਸਸਹਸ੍ਸਂ, ਸਤਸਹਸ੍ਸਂ, ਦਸਸਤਸਹਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਇਮੇ ਨਪੁਂਸਕਲਿਙ੍ਗਾਯੇਵ। ਸਙ੍ਖ੍ਯੇਯ੍ਯਪਧਾਨੇ ਪਨ ਇਤ੍ਥਿਲਿਙ੍ਗੇ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੇ ਸਹਸ੍ਸੀ, ਦਸਸਹਸ੍ਸੀ, ਸਤਸਹਸ੍ਸੀਤਿ ਇਤ੍ਥਿਲਿਙ੍ਗਂ ਭਵਤਿ। ਵਗ੍ਗਭੇਦੇ ਪਨ ਦ੍ਵੇ ਸਤਾਨਿ, ਤੀਣਿ ਸਤਾਨਿ, ਦ੍ਵੇ ਸਹਸ੍ਸਾਨਿ, ਤੀਣਿ ਸਹਸ੍ਸਾਨਿ ਇਚ੍ਚਾਦੀਨਿ ਭਵਨ੍ਤਿ। ਕੋਟਿ, ਪਕੋਟਿ, ਕੋਟਿਪਕੋਟਿ, ਅਕ੍ਖੋਭਿਣੀਸਦ੍ਦਾ ਇਤ੍ਥਿਲਿਙ੍ਗਾ ਏਵ। ਸੇਸਂ ਸਬ੍ਬਂ ਯਾਵਅਸਙ੍ਖ੍ਯੇਯ੍ਯਾ ਨਪੁਂਸਕਮੇਵ।

ਸਹਸ੍ਸਂ **ਕਾਸਿ** ਨਾਮ, ਦਸਸਹਸ੍ਸਂ **ਨਹੁਤਂ** ਨਾਮ, ਸਤਸਹਸ੍ਸਂ **ਲਕ੍ਖਂ** ਨਾਮ।

ਦੁਵਿਧਂ ਪਧਾਨਂ ਸਙ੍ਖ੍ਯਾਪਧਾਨਂ, ਸਙ੍ਖ੍ਯੇਯ੍ਯਪਧਾਨਞ੍ਚ। ਪੁਰਿਸਾਨਂ ਵੀਸਤਿ ਹੋਤਿ, ਪੁਰਿਸਾਨਂ ਨਵੁਤਿ ਹੋਤਿ, ਪੁਰਿਸਾਨਂ ਸਤਂ ਹੋਤਿ, ਸਹਸ੍ਸਂ ਹੋਤਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ **ਸਙ੍ਖ੍ਯਾਪਧਾਨਂ** ਨਾਮ, ਵੀਸਤਿ ਪੁਰਿਸਾ, ਨਵੁਤਿ ਪੁਰਿਸਾ, ਸਤਂ ਪੁਰਿਸਾ, ਸਹਸ੍ਸਂ ਪੁਰਿਸਾ ਇਚ੍ਚਾਦਿ **ਸਙ੍ਖ੍ਯੇਯ੍ਯਪਧਾਨਂ** ਨਾਮ।

ਏਤ੍ਥਪਿ ਵੀਸਤਿਸਦ੍ਦੋ ਇਤ੍ਥਿਲਿਙ੍ਗੇਕਵਚਨੇ ਏਵ। ਸਤ, ਸਹਸ੍ਸਸਦ੍ਦਾ ਨਪੁਂਸਕੇਕਵਚਨਾ ਏਵ। ਸਙ੍ਖ੍ਯਾਸਦ੍ਦਾਨਂ ਪਨ ਪਦਵਿਧਾਨਞ੍ਚ ਗੁਣਵਿਧਾਨਞ੍ਚ ਸਮਾਸਕਣ੍ਡੇ ਆਗਮਿਸ੍ਸਤਿ।

ਸਙ੍ਖ੍ਯਾਰਾਸਿ ਨਿਟ੍ਠਿਤੋ।

੨੫੨. ਸਿਮ੍ਹਾਹਂ [ਕ॰ ੧੪੯; ਰੂ॰ ੨੩੨; ਨੀ॰ ੩੧੯; 'ਸਿਮ੍ਹਹਂ' (ਬਹੂਸੁ)]।

ਸਿਮ੍ਹਿ ਸਵਿਭਤ੍ਤਿਸ੍ਸ ਅਮ੍ਹਸ੍ਸ ਅਹਂ ਹੋਤਿ।

ਅਹਂ ਗਚ੍ਛਾਮਿ।

੨੫੩. ਮਯਮਸ੍ਮਾਮ੍ਹਸ੍ਸ [ਕ॰ ੧੨੧; ਰੂ॰ ੨੩੩; ਨੀ॰ ੨੯੬]।

ਯੋਸੁ ਸਵਿਭਤ੍ਤਿਸ੍ਸ ਅਮ੍ਹਸ੍ਸ ਕਮੇਨ ਮਯਂ, ਅਸ੍ਮਾ ਹੋਨ੍ਤਿ ਵਾ।

ਮਯਂ ਗਚ੍ਛਾਮ, ਅਸ੍ਮੇ ਪਸ੍ਸਾਮਿ।

ਪਕ੍ਖੇ –

'ਯੋਨਮੇਟ' ਇਤਿ ਵਿਧਿ, ਅਮ੍ਹੇ ਗਚ੍ਛਾਮ।

੨੫੪. ਤੁਮ੍ਹਸ੍ਸ ਤੁਵਂਤ੍ਵਂਮ੍ਹਿ ਚ [ਕ॰ ੧੪੬; ਰੂ॰ ੨੩੬; ਨੀ॰ ੩੨੪; 'ਤੁਮ੍ਹਸ੍ਸ ਤੁਵਂਤ੍ਵਮਮ੍ਹਿਚ' (ਬਹੂਸੁ)]।

ਸਿਮ੍ਹਿ ਚ ਅਂਮ੍ਹਿ ਚ ਸਵਿਭਤ੍ਤਿਸ੍ਸ ਤੁਮ੍ਹਸ੍ਸ ਤੁਵਂ, ਤ੍ਵਂ ਹੋਨ੍ਤਿ।

ਤੁਵਂ ਬੁਦ੍ਧੋ ਤੁਵਂ ਸਤ੍ਥਾ, ਤੁਵਂ ਮਾਰਾਭਿਭੂ ਮੁਨਿ [ਥੇਰਗਾ॰ ੮੩੯], ਤ੍ਵਂ ਨੋ ਸਤ੍ਥਾ ਅਨੁਤ੍ਤਰੋ, ਤੁਮ੍ਹੇ ਗਚ੍ਛਥ, ਤੁਵਂ ਪਸ੍ਸਤਿ, ਤ੍ਵਂ ਪਸ੍ਸਤਿ।

੨੫੫. ਅਂਮ੍ਹਿ ਤਂ ਮਂ ਤਵਂ ਮਮਂ [ਕ॰ ੧੪੩-੪; ਰੂ॰ ੨੩੪-੫; ਨੀ॰ ੩੨੨]।

ਅਂਮ੍ਹਿ ਸਵਿਭਤ੍ਤੀਨਂ ਤੁਮ੍ਹਾ'ਮ੍ਹਾਨਂ ਤਂ, ਮਂ, ਤਵਂ, ਮਮਂ ਹੋਨ੍ਤਿ।

ਮਂ ਪਸ੍ਸਤਿ, ਮਮਂ ਪਸ੍ਸਤਿ, ਤਂ ਪਸ੍ਸਤਿ, ਤਵਂ ਪਸ੍ਸਤਿ, ਅਮ੍ਹੇ ਪਸ੍ਸਤਿ, ਤੁਮ੍ਹੇ ਪਸ੍ਸਤਿ।

੨੫੬. ਦੁਤਿਯਾਯੋਮ੍ਹਿ ਵਾ [ਕ॰ ੧੬੨; ਰੂ॰ ੨੩੭; ਨੀ॰ ੩੪੫; 'ਦੁਤਿਯੇ ਯੋਮ੍ਹਿ ਵਾ' (ਬਹੂਸੁ)]।

ਦੁਤਿਯਾਯੋਮ੍ਹਿ ਸਵਿਭਤ੍ਤੀਨੰ ਤੁਮ੍ਹਾ’ਮ੍ਹਾਨੰ ਞਾਨੁਬਨ੍ਧਾ ਅੰ, ਆਕੰਆਦੇਸਾ ਹੋਨ੍ਤਿ ਵਾ।

ਅਮ੍ਹੰ, ਅਮ੍ਹਾਕੰ ਪਸ੍ਸਤਿ, ਤੁਮ੍ਹੰ, ਤੁਮ੍ਹਾਕੰ ਪਸ੍ਸਤਿ।

੨੫੭. ਨਾਸ੍ਮਾਸੁ ਤਯਾਮਯਾ [ਕ॰ ੧੪੫, ੨੭੦; ਰੂ॰ ੨੩੮, ੧੨੦; ਨੀ॰ ੩੨੩, ੫੪੨]।

ਨਾ , ਸ੍ਮਾਸੁ ਸਵਿਭਤ੍ਤੀਨੰ ਤੁਮ੍ਹਾ’ਮ੍ਹਾਨੰ ਤਯਾ, ਮਯਾ ਹੋਨ੍ਤਿ।

ਮਯਾ ਕਤੰ, ਤਯਾ ਕਤੰ, ਮਯਾ ਅਪੇਤਿ, ਤਯਾ ਅਪੇਤਿ।

੨੫੮. ਤਯਾਤਯੀਨੰ ਤ੍ਵ ਵਾ ਤਸ੍ਸ [ਕ॰ ੨੧੦; ਰੂ॰ ੨੩੯; ਨੀ॰ ੪੩੫]।

ਤਯਾ, ਤਯੀਨੰ ਤਸ੍ਸ ਤ੍ਵ ਹੋਤਿ ਵਾ।

ਤ੍ਵਯਾ ਕਤੰ, ਤ੍ਵਯਾ ਅਪੇਤਿ, ਅਮ੍ਹੇਹਿ ਕਤੰ, ਤੁਮ੍ਹੇਹਿ ਕਤੰ।

੨੫੯. ਤਵਮਮਤੁਯ੍ਹੰਮਯ੍ਹੰ ਸੇ [ਕ॰ ੧੪੧-੨; ਰੂ॰ ੨੪੧-੨; ਨੀ॰ ੩੨੧]।

ਸਮ੍ਹਿ ਸਵਿਭਤ੍ਤੀਨੰ ਤੁਮ੍ਹਾ’ਮ੍ਹਾਨੰ ਤਵਾਦਯੋ ਹੋਨ੍ਤਿ।

ਮਮ ਦੀਯਤੇ, ਮਯ੍ਹੰ ਦੀਯਤੇ, ਤਵ ਦੀਯਤੇ, ਤੁਯ੍ਹੰ ਦੀਯਤੇ।

੨੬੦. ਨੰਸੇਸ੍ਵਸ੍ਮਾਕੰਮਮੰ [ਨੀ॰ ੪੩੮]।

ਨੰ, ਸੇਸੁ ਸਵਿਭਤ੍ਤਿਸ੍ਸ ਅਮ੍ਹਸ੍ਸ ਕਮੇਨ ਅਸ੍ਮਾਕੰ, ਮਮੰ ਹੋਨ੍ਤਿ।

ਮਮੰ ਦੀਯਤੇ, ਅਸ੍ਮਾਕੰ ਦੀਯਤੇ।

੨੬੧. ਞੰਞਾਕੰ ਨੰਮ੍ਹਿ [ਕ॰ ੧੬੧; ਰੂ॰ ੨੪੪; ਨੀ॰ ੩੪੪]।

ਨੰਮ੍ਹਿ ਸਵਿਭਤ੍ਤੀਨੰ ਤੁਮ੍ਹਾ’ਮ੍ਹਾਨੰ ਞਾਨੁਬਨ੍ਧਾ ਅੰ, ਆਕੰਆਦੇਸਾ ਹੋਨ੍ਤਿ ਵਾ।

ਅਮ੍ਹੰ ਦੀਯਤੇ, ਅਮ੍ਹਾਕੰ ਦੀਯਤੇ, ਤੁਮ੍ਹੰ ਦੀਯਤੇ, ਤੁਮ੍ਹਾਕੰ ਦੀਯਤੇ। ਪਞ੍ਚਮਿਯੰ ਮਯਾ, ਤਯਾ, ਤ੍ਵਯਾ, ਪੁਬ੍ਬੇ ਵੁਤ੍ਤਾਵ।

੨੬੨. ਸ੍ਮਾਮ੍ਹਿ ਤ੍ਵਮ੍ਹਾ।

ਸ੍ਮਾਮ੍ਹਿ ਸਵਿਭਤ੍ਤਿਸ੍ਸ ਤੁਮ੍ਹਸ੍ਸ ਤ੍ਵਮ੍ਹਾ ਹੋਤਿ।

ਤ੍ਵਮ੍ਹਾ ਅਪੇਤਿ, ਅਮ੍ਹੇਹਿ, ਤੁਮ੍ਹੇਹਿ, ਮਮ, ਮਮੰ, ਮਯ੍ਹੰ, ਤਵ, ਤੁਯ੍ਹੰ, ਅਮ੍ਹੰ, ਅਮ੍ਹਾਕੰ, ਅਸ੍ਮਾਕੰ, ਤੁਮ੍ਹੰ, ਤੁਮ੍ਹਾਕੰ।

੨੬੩. ਸ੍ਮਿੰਮ੍ਹਿ ਤੁਮ੍ਹਮ੍ਹਾਨੰ ਤਯਿਮਯਿ [ਕ॰ ੧੩੯; ਰੂ॰ ੨੪੫; ਨੀ॰ ੩੧੮]।

ਸ੍ਮਿੰਮ੍ਹਿ ਸਵਿਭਤ੍ਤੀਨੰ ਤੁਮ੍ਹਾ’ਮ੍ਹਾਨੰ ਤਯਿ, ਮਯਿ ਹੋਨ੍ਤਿ।

ਤਯਿ, ਮਯਿ, ਤ੍ਵਤ੍ਤੇ ਤ੍ਵਯਿ, ਅਮ੍ਹੇਸੁ, ਤੁਮ੍ਹੇਸੁ।

੨੬੪. ਸੁਮ੍ਹਾਮ੍ਹਸ੍ਸਾਸ੍ਮਾ [ਨੀ॰ ੪੩੮]।

ਸੁਮ੍ਹਿ ਅਮ੍ਹਸ੍ਸ ਅਸ੍ਮਾ ਹੋਤਿ।

ਅਸ੍ਮਾਸੁ।

ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਯੋ, ਹਿਸੁ ਅਮ੍ਹਸ੍ਸ ਅਸ੍ਮਾਦੇਸੋ, ਯੋਨਂ ਏਤ੍ਤੁਞ੍ਞ, ਅਸ੍ਮਾ ਗਚ੍ਛਾਮ, ਅਸ੍ਮੇ ਪਸ੍ਸਤਿ, ਅਸ੍ਮਾਹਿ ਕਤਂ, ਅਸ੍ਮਾਕਂ ਦੀਯਤੇ, ਅਸ੍ਮਾਹਿ ਅਪੇਤਿ, ਅਸ੍ਮਾਕਂ ਧਨਂ, ਅਸ੍ਮਾਸੁ ਠਿਤਂ। ''ਅਸ੍ਮਾਭਿਜਪ੍ਪਨ੍ਤਿ ਜਨਾ ਅਨੇਕਾ''ਤਿ [ਜਾ॰ ੧.੭.੬੮] ਪਾਲ਼ਿ-ਅਸ੍ਮੇ ਅਭਿਜਪ੍ਪਨ੍ਤਿ ਪਤ੍ਥੇਨ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ''ਅਸ੍ਮਾਭਿ ਪਰਿਚਿਣ੍ਣੋਸਿ, ਮੇਤ੍ਤਚਿਤ੍ਤਾ ਹਿ ਨਾਯਕਾ''ਤਿ [ਅਪ॰ ਥੇਰੀ ੨.੨.੨੩੦] ਥੇਰੀਪਾਲ਼ਿ – 'ਪਰਿਚਿਣ੍ਣੋ'ਤਿ ਪਰਿਚਾਰਿਤੋ।

ਚਤੁਤ੍ਥਿਯਂ ਅਸ੍ਮਾਕਂ ਅਧਿਪਨ੍ਨਾਨਂ, ਖਮਸ੍ਸੁ ਰਾਜਕੁਞ੍ਜਰ [ਜਾ॰ ੨.੨੧.੧੮੧] – 'ਅਧਿਪਨ੍ਨਾਨ'ਨ੍ਤਿ ਦੁਕ੍ਖਾਭਿਭੂਤਾਨਂ।

ਛਟ੍ਠਿਯਂ ਏਸਸ੍ਮਾਕਂ ਕੁਲੇ ਧਮ੍ਮੋ [ਜਾ॰ ੧.੪.੧੪੭], ਏਸਾ ਅਸ੍ਮਾਕਂ ਧਮ੍ਮਤਾ।

ਸਤ੍ਤਮਿਯਂ ਯਂ ਕਿਚ੍ਚਂ ਪਰਮੇ ਮਿਤ੍ਤੇ, ਕਤਮਸ੍ਮਾਸੁ ਤਂ ਤਯਾ। ਪਤ੍ਤਾ ਨਿਸ੍ਸਂਸਯਂ ਤ੍ਵਮ੍ਹਾ, ਭਤ੍ତਿਰਸ੍ਮਾਸੁ ਯਾ ਤਵ [ਜਾ॰ ੨.੨੧.੮੧] – ਤਤ੍ਥ 'ਯਂ ਕਿਚ੍ਚ'ਨ੍ਤਿ ਯਂ ਕਮ੍ਮਂ ਕਤ੍ਤਬ੍ਬਂ, ਤਵ ਅਸ੍ਮਾਸੁ ਯਾ ਭਤ੍ਤਿ, ਤਾਯ ਮਯਂ ਤ੍ਵਮ੍ਹਾ ਨਿਸ੍ਸਂਸਯਤਂ ਪਤ੍ਤਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

੨੬੫. ਅਪਾਦਾਦੋ ਪਦਤੇਕਵਾਕ੍ਯੇ [ਚਂ॰ ੬.੩.੧੫; ਪਾ॰ ੮.੧.੧੭, ੧੮]।

ਅਪਾਦਾਦਿਮ੍ਹਿ ਪਵਤ੍ਤਾਨਂ ਪਦਤੋ ਪਰੇਸਂ ਏਕਵਾਕ੍ਯੇ ਠਿਤਾਨਂ ਤੁਮ੍ਹਾ'ਮ੍ਹਾਨਂ ਵਿਧਿ ਹੋਤਿ। ਅਧਿਕਾਰਸੁਤ੍ਤਮਿਦਂ।

੨੬੬. ਯੋਨਂਹਿਸ੍ਵਪਞ੍ਚਮ੍ਯਾ ਵੋਨੋ [ਕ॰ ੧੪੭, ੧੫੧; ਰੂ॰ ੨੪੬, ੨੫੦; ਨੀ॰ ੩੨੫, ੩੨੯, ੩੩੦]।

ਪਞ੍ਚਮੀਵਜ੍ਜਿਤੇਸੁ ਯੋ, ਨਂ, ਹਿਸੁ ਪਰੇਸੁ ਅਪਾਦਾਦੋਪਵਤ੍ਤਾਨਂ ਪਦਤੋ ਪਰੇਸਂ ਏਕਵਾਕ੍ਯੇ ਠਿਤਾਨਂ ਸਵਿਭਤ੍ਤੀਨਂ ਤੁਮ੍ਹਾ'ਮ੍ਹਸਦ੍ਦਾਨਂ ਵੋ, ਨੋ ਹੋਨ੍ਤਿ ਵਾ।

ਗਚ੍ਛਥ ਵੋ, ਗਚ੍ਛਥ ਤੁਮ੍ਹੇ, ਗਚ੍ਛਾਮ ਨੋ, ਗਚ੍ਛਾਮ ਅਮ੍ਹੇ, ਪਸ੍ਸੇਯ੍ਯ ਵੋ, ਪਸ੍ਸੇਯ੍ਯ ਤੁਮ੍ਹੇ, ਪਸ੍ਸੇਯ੍ਯ ਨੋ, ਪਸ੍ਸੇਯ੍ਯ ਅਮ੍ਹੇ, ਦੀਯਤੇ ਵੋ, ਦੀਯਤੇ ਤੁਮ੍ਹਾਕਂ, ਦੀਯਤੇ ਨੋ, ਦੀਯਤੇ ਅਮ੍ਹਾਕਂ, ਧਨਂ ਵੋ, ਧਨਂ ਤੁਮ੍ਹਾਕਂ, ਧਨਂ ਨੋ, ਧਨਂ ਅਮ੍ਹਾਕਂ, ਕਤਂ ਵੋ ਪੁਞ੍ਞਂ, ਕਤਂ ਤੁਮ੍ਹੇਹਿ ਪੁਞ੍ਞਂ, ਕਤਂ ਨੋ ਪੁਞ੍ਞਂ, ਕਤਂ ਅਮ੍ਹੇਹਿ ਪੁਞ੍ਞਂ।

ਅਪਞ੍ਚਮ੍ਯਾਤਿ ਕਿਂ? ਨਿਸ੍ਸਟਂ ਤੁਮ੍ਹੇਹਿ, ਨਿਸ੍ਸਟਂ ਅਮ੍ਹੇਹਿ।

ਅਪਾਦਾਦੋਤ੍ਵੇਵ? ਬਲਞ੍ਚ ਭਿਕ੍ਖੁਨਮਨੁਪ੍ਪਦਿਨ੍ਨਂ, ਤੁਮ੍ਹੇਹਿ ਪੁਞ੍ਞਂ ਪਸੁਤਂ ਅਨਪ੍ਪਕਂ [ਖੁ॰ ਪਾ॰ ੭.੧੨]।

ਪਦਤੋਤ੍ਵੇਵ? ਤੁਮ੍ਹੇ ਗਚ੍ਛਥ, ਅਮ੍ਹੇ ਗਚ੍ਛਾਮ।

ਏਕਵਾਕ੍ਯੇਤ੍ਵੇਵ? ਦੇਵਦਤ੍ਤੋ ਤਿਟ੍ਠਤਿ ਗਾਮੇ, ਤੁਮ੍ਹੇ ਤਿਟ੍ਠਥ ਨਗਰੇ।

ਸਵਿਭਤ੍ਤੀਨਨ੍ਵੇਵ? ਅਰਹਤਿ ਧਮ੍ਮੋ ਤੁਮ੍ਹਾਦਿਸਾਨं।

੨੬੭. ਤੇਮੇ ਨਾਸੇ [ਕ॰ ੧੪੮, ੧੫੦; ਰੂ॰ ੨੪੭, ੨੪੯; ਨੀ॰ ੩੨੬, ੩੨੮; ਚੰ॰ ੬.੩.੧੭; ਪਾ॰ ੮.੧.੨੧]।

ਨਾ , ਸੇਸੁ ਤਾਦਿਸਾਨं ਸਵਿਭਤ੍ਤੀਨं ਤੁਮ੍ਹ, ਅਮ੍ਹਸਦ੍ਦਾਨं ਤੇ, ਮੇ ਹੋਨ੍ਤਿ ਵਾ।

ਕਤं ਤੇ ਪੁਞ੍ਞं, ਕਤं ਤਯਾ ਪੁਞ੍ਞं, ਕਤं ਮੇ ਪੁਞ੍ਞं, ਕਤं ਮਯਾ ਪੁਞ੍ਞं, ਦਿਨ੍ਨं ਤੇ ਵਤ੍ਥं, ਦਿਨ੍ਨं ਤੁਯ੍ਹं ਵਤ੍ਥं, ਦਿਨ੍ਨं ਮੇ ਵਤ੍ਥं, ਦਿਨ੍ਨं ਮਯ੍ਹं ਵਤ੍ਥं, ਇਦं ਤੇ ਰਟ੍ਠं, ਇਦं ਤਵ ਰਟ੍ਠं, ਇਦं ਮੇ ਰਟ੍ਠं, ਇਦं ਮਮ ਰਟ੍ਠं।

੨੬੮. ਅਨ੍ਵਾਦੇਸੇ [ਚੰ॰ ੬.੩.੨੦; ਪਾ॰ ੮.੧.੨੩]।

ਅਨ੍ਵਾਦੇਸਟ੍ਠਾਨੇ ਤੁਮ੍ਹ'ਮ੍ਹਸਦ੍ਦਾਨं ਵੋ, ਨੋ, ਤੇ, ਮੇਆਦੇਸਾ ਨਿਚ੍ਚं ਭਵਨ੍ਤਿ ਪੁਨਬ੍ਬਿਧਾਨਾ।

ਗਾਮੋ ਤੁਮ੍ਹਾਕं ਪਰਿਗ੍ਗਹੋ, ਅਥੋ ਨਗਰਮ੍ਪਿ ਵੋ ਪਰਿਗ੍ਗਹੋ। ਏਵं ਸੇਸੇਸੁ।

੨੬੯. ਸਪੁਬ੍ਬਾ ਪਠਮਨ੍ਤਾ ਵਾ [‘ਸਂਪੁਬ੍ਬਾ ਪਠਮਨ੍ਤਾ ਵਾ’ (ਮੂਲਪਾਠੇ) ਚੰ॰ ੬.੧.੨੧; ਪਾ॰ ੮.੧.੨੬]।

ਸਂਵਿਜ੍ਜਤਿ ਪੁਬ੍ਬਪਦं ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਸਪੁਬ੍ਬं, ਸਪੁਬ੍ਬਾ ਪਠਮਨ੍ਤਪਦਮ੍ਹਾ ਪਰੇਸं ਸਵਿਭਤ੍ਤੀਨं ਤੁਮ੍ਹ'ਮ੍ਹਸਦ੍ਦਾਨं ਵੋ, ਨੋ, ਤੇ, ਮੇਆਦੇਸਾ ਵਿਕਪ੍ਪੇਨ ਹੋਨ੍ਤਿ ਅਨ੍ਵਾਦੇਸਟ੍ਠਾਨੇਪਿ।

ਗਾਮੇ ਪਟੋ ਤੁਮ੍ਹਾਕं, ਅਥੋ ਨਗਰੇ ਕਮ੍ਬਲं ਵੋ, ਅਥੋ ਨਗਰੇ ਕਮ੍ਬਲं ਤੁਮ੍ਹਾਕं ਵਾ। ਏਵं ਸੇਸੇਸੁ।

੨੭੦. ਨ ਚਵਾਹਾਹੇਵਯੋਗੇ [ਚੰ॰ ੬.੩.੨੨; ਪਾ॰ ੮.੧.੨੪]।

ਚ, ਵਾ, ਹ, ਅਹ, ਏਵਸਦ੍ਦੇਹਿ ਯੋਗੇ ਤੁਮ੍ਹ'ਮ੍ਹਾਨं ਵੋ, ਨੋ, ਤੇ, ਮੇਆਦੇਸਾ ਨ ਹੋਨ੍ਤਿ।

ਗਾਮੋ ਤਵ ਚ ਮਮ ਚ ਪਰਿਗ੍ਗਹੋ, ਗਾਮੋ ਤਵ ਵਾ ਮਮ ਵਾ ਪਰਿਗ੍ਗਹੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਚਾਦਿਯੋਗੇਤਿ ਕਿं? ਗਾਮੋ ਚ ਤੇ ਪਰਿਗ੍ਗਹੋ, ਨਗਰਞ੍ਚ ਮੇ ਪਰਿਗ੍ਗਹੋ।

੨੭੧. ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥੇਨਾਲੋਚਨੇ [ਚੰ॰ ੬.੩.੨੩; ਪਾ॰ ੮.੧.੨੫]।

ਆਲੋਚਨं ਓਲੋਕਨं, ਆਲੋਚਨਤੋ ਅਞ੍ਞਸ੍ਮਿं ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥੇ ਪਯੁਜ੍ਜਮਾਨੇ ਤੁਮ੍ਹ'ਮ੍ਹਾਨं ਵੋ, ਨੋ, ਤੇ, ਮੇਆਦੇਸਾ ਨ ਹੋਨ੍ਤਿ।

ਗਾਮੋ ਤੁਮ੍ਹੇ ਉਦ੍ਦਿਸ੍ਸ ਆਗਤੋ, ਗਾਮੋ ਅਮ੍ਹੇ ਉਦ੍ਦਿਸ੍ਸ ਆਗਤੋ – ‘ਗਾਮੋ'ਤਿ ਗਾਮਵਾਸੀ ਮਹਾਜਨੋ।

ਅਨਾਲੋਚਨੇਤਿ ਕਿं? ਗਾਮੋ ਵੋ ਪਸ੍ਸਤਿ, ਗਾਮੋ ਨੋ ਪਸ੍ਸਤਿ।

੨੭੨. ਆਮਨ੍ਤਨਪੁਬ੍ਬं ਅਸਨ੍ਤੰਵ [‘ਆਮਨ੍ਤਣं ਪੁਬ੍ਬਮਸਨ੍ਤੰਵ’ (ਬਹੂਸੁ) ਚੰ॰ ੬.੩.੨੪; ਪਾ॰ ੮.੧.੭੨]।

ਆਮਨ੍ਤਨਭੂਤं ਪੁਬ੍ਬਪਦं ਅਸਨ੍ਤं ਵਿਯ ਹੋਤਿ, ਪਦਤੋਤਿ ਸਙ੍ਖ੍ਯं ਨ ਗਚ੍ਛਤਿ।

ਦੇਵਦਤ੍ਤ! ਤਵ ਪਰਿਗ੍ਗਹੋ।

੨੭੩. ਨ ਸਾਮਞ੍ਞਵਚਨਮੇਕਤ੍ਥੇ [ਚਾਂ° ੬.੩.੨੫; ਪਾ° ੮.੧.੭੩]।

ਤੁਲ੍ਯਾਧਿਕਰਣਭੂਤੇ ਪਦੇ ਸਤਿ ਪੁਬ੍ਬਂ ਸਾਮਞ੍ਞਵਚਨਭੂਤਂ ਆਮਨ੍ਤਨਪਦਂ ਅਸਨ੍ਤਂ ਵਿਯ ਨ ਹੋਤਿ, ਪਦਤੋਤਿ ਸਙ੍ਖ੍ਯਂ ਗਚ੍ਛਤਿ।

ਮਾਣਵਕ ਜਟਿਲ! ਤੇ ਪਰਿਗ੍ਗਹੋ।

ਸਾਮਞ੍ਞਵਚਨਨ੍ਤਿ ਕਿਂ? ਮਾਣਵਕ ਦੇਵਦਤ੍ਤ! ਤੁਯ੍ਹਂ ਪਰਿਗ੍ਗਹੋ।

ਏਕਤ੍ਥੇਤਿ ਕਿਂ? ਦੇਵਦਤ੍ਤ! ਯਞ੍ਞਦਤ੍ਤ! ਤੁਮ੍ਹਾਕਂ ਪਰਿਗ੍ਗਹੋ।

੨੭੪. ਬਹੂਸੁ ਵਾ [ਚਾਂ° ੬.੩.੨੬; ਪਾ° ੮.੧.੭੪]।

ਬਹੂਸੁ ਜਨੇਸੁ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨਂ ਸਾਮਞ੍ਞਵਚਨਭੂਤਮ੍ਪਿ ਆਮਨ੍ਤਨਪਦਂ ਏਕਤ੍ਥੇ ਪਦੇ ਸਤਿ ਅਸਨ੍ਤਂ ਵਿਯ ਨ ਹੋਤਿ ਵਾ।

ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ ਗੁਣਵਨ੍ਤੋ ਵੋ ਪਰਿਗ੍ਗਹੋ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ ਗੁਣਵਨ੍ਤੋ ਤੁਮ੍ਹਾਕਂ ਪਰਿਗ੍ਗਹੋ।

ਸਬ੍ਬਾਦਿਰਾਸਿ ਨਿਟ੍ਠਿਤੋ।

ਵਿਭਤ੍ਤਿਪਚ੍ਚਯਨ੍ਤਰਾਸਿ

ਅਥ ਵਿਭਤ੍ਤਿਪਚ੍ਚਯਾ ਦੀਪਿਯਨ੍ਤੇ।

ਵਿਭਤ੍ਯਤ੍ਥਾਨਂ ਜੋਤਕਤ੍ਤਾ ਵਿਭਤ੍ਤਿਟ੍ਠਾਨੇ ਠਿਤਾ ਪਚ੍ਚਯਾ ਵਿਭਤ੍ਤਿਪਚ੍ਚਯਾ।

੨੭੫. ਤੋ ਪਞ੍ਚਮ੍ਯਾ [ਕ° ੨੪੮; ਰੂ° ੨੬੦; ਨੀ° ੪੯੩; ਚਾਂ° ੪.੩.੬; ਪਾ° ੫.੪.੪੫]।

ਪਞ੍ਚਮਿਯਾ ਵਿਭਤ੍ਤਿਯਾ ਅਤ੍ਥੇ ਤੋਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ।

ਤੋਮ੍ਹਿ ਦੀਘਾਨਂ ਰਸ੍ਸੋ, ਕਞ੍ਞਤੋ, ਰਤ੍ਤਿਤੋ, ਇਤ੍ਥਿਤੋ, ਧੇਨੁਤੋ। ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਤੋਮ੍ਹਿ ਮਾਤਾਪਿਤੂਨਂ ਇਤ੍ਤਂ, ਮਾਤਿਤੋ, ਪਿਤਿਤੋ, ਵਧੁਤੋ, ਪੁਰਿਸਤੋ, ਮੁਨਿਤੋ, ਦਣ੍ਡਿਤੋ , ਭਿਕ੍ਖੁਤੋ, ਸਤ੍ਥਾਰਤੋ, ਕਤ੍ਤੁਤੋ, ਗੋਤ੍ਰਭੁਤੋ, ਸਬ੍ਬਤੋ, ਯਤੋ, ਤਤੋ।

ਇਮ, ਏਤ, ਕਿਂਸਦ੍ਦੇਹਿ ਤੋ।

੨੭੬. ਇਤੋਤੇਤ੍ਤੋਕੁਤੋ ['ਇਤੋ ਤੇਤ੍ਤੋ ਕਤੋ' (ਬਹੂਸੁ) ਚਾਂ° ੪.੩.੮; ਪਾ° ੭.੨.੧੦੪]।

ਇਤੋ, ਅਤੋ, ਏਤ੍ਤੋ, ਕੁਤੋਤਿ ਏਤੇ ਸਦ੍ਦਾ ਤੋਪਚ੍ਚਯਨ੍ਤਾ ਨਿਪਚ੍ਚਨ੍ਤੇ।

ਇਮਮ੍ਹਾ ਇਮੇਹੀਤਿ ਵਾ ਇਤੋ, ਏਤਸ੍ਮਾ ਏਤੇਹੀਤਿ ਵਾ ਅਤੋ, ਏਤ੍ਤੋ, ਕਸ੍ਮਾ ਕੇਹੀਤਿ ਵਾ ਕੁਤੋ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਇਮਮ੍ਹਾ, ਇਮੇਹੀਤਿਆਦਿਕਂ ਅਤ੍ਥਵਾਕ੍ਯਂ ਦਿਸ੍ਵਾ ਪਕਤਿਲਿਙ੍ਗਂ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਇਮਿਨਾ ਸੁਤ੍ਤੇਨ ਇਮਸ੍ਸ ਇਤ੍ਤਂ, ਏਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਤਂ ਏਤ੍ਤਞ੍ਚ, 'ਸਰਮ੍ਹਾ ਦ੍ਵੇ'ਤਿ ਏਸਰਮ੍ਹਾ ਦ੍ਵਿਤ੍ਤਂ, ਕਿਂਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਕੁਤ੍ਤਂ। ਏਸ ਨਯੋ ਸੇਸੇਸੁ ਨਿਪਾਤਨੇਸੁ।

੨੭੭. ਅਭ੍ਯਾਦੀਹਿ [ਪਾ° ੫.੩.੯]।

ਅਭਿਆਦੀਹਿ ਤੋ ਹੋਤਿ, ਪੁਨਬ੍ਬਿਧਾਨਾ'ਪਞ੍ਚਮਜਤ੍ਥੇਪੀਤਿਪਿ ਸਿਦ੍ਧਂ।

ਅਭਿਤੋ ਗਾਮਂ ਗਾਮਸ੍ਸ ਅਭਿਮੁਖੇਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਪਰਿਤੋ ਗਾਮਂ ਗਾਮਸ੍ਸ ਸਮਨ੍ਤਤੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਉਭਤੋ ਗਾਮਂ ਗਾਮਸ੍ਸ ਉਭੋਸੁ ਪਸ੍ਸੇਸੂਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਪਚ੍ਛਤੋ, ਹੇਟ੍ਠਤੋ, ਉਪਰਿਤੋ।

੨੭੮. ਆਦਜਾਦੀਹਿ [ਚਂ° ੪.੩.੯; ਪਾ° ੫.੪.੪੪]।

ਆਦਿਪਭੁਤੀਹਿ ਅਪਞ੍ਚਮਜਤ੍ਥੇਪਿ ਤੋ ਹੋਤਿ।

ਆਦਿਤੋ , ਮਜ੍ਝਤੋ, ਪੁਰਤੋ, ਪਸ੍ਸਤੋ, ਪਿਟ੍ਠਿਤੋ, ਓਰਤੋ, ਪਰਤੋ, ਪਚ੍ਛਤੋ, ਪੁਰਤ੍ਥਿਮਤੋ, ਦਕ੍ਖਿਣਤੋਇਚ੍ਚਾਦੀਸੁ ਬਹੁਲਂ ਸਤ੍ਤਮਜਤ੍ਥੇ ਦਿਸ੍ਸਤਿ।

ਤਥਾ ਤਤਿਯਤ੍ਥੇਪਿ ਰੂਪਂ ਅਤ੍ਤਤੋ ਸਮਨੁਪਸ੍ਸਤਿ [ਸਂ° ਨਿ° ੩.੪੪], ਪਞ੍ਚਕ੍ਖਨ੍ਧੇ ਅਨਿਚ੍ਚਤੋ ੧ਿਪਸ੍ਸਤਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਯਤੋਨਿਦਾਨਂ [ਸੁ° ਨਿ° ੨੭੫], ਯਤ੍੧ਾਧਿਕਰਣਂ, ਯਤੋਦਕਂ ਤਦਾਦਿਤ੍ਤੁਮਿਚ੍ਚਾਦੀਸੁ [ਜਾ° ੧.੯.੫੮] ਪਠਮਤ੍ਥੇ ਇਚ੍ਛਨ੍ਤਿ।

ਇਤੋ ਏਹਿ, ਇਤੋ ਬਲਾਕੇ ਆਗਚ੍ਛ, ਚਣ੍ਡੋ ਮੇ ੧ਾਯਸੋ ਸਖਾ ਇਚ੍ਚਾਦੀਸੁ ਦੁਤਿਯਤ੍ਥੇ।

ਪਰਤੋਘੋਸੋ, ਨਾਦਿਟ੍ਠਾ ਪਰਤੋ ਦੋਸਂ ਇਚ੍ਚਾਦੀਸੁ ਛਟ੍ਠਜਤ੍ਥੇ।

੨੭੯. ਸਬ੍ਬਾਦਿਤੋ ਸਤ੍ਤਮਜਾ ਤ੍ਰਤ੍ਥਾ [ਕ° ੨੪੯; ਰੂ° ੨੬੬; ਨੀ° ੪੯੪; ਚਂ° ੪.੧.੧੦; ਪਾ° ੫.੩.੧੦]।

ਸਬ੍ਬਾਦਿਨਾਮਕੇਹਿ ਸਬ੍ਬਨਾਮੇਹਿ ਸਤ੍ਤਮਿਯਾ ਅਤ੍ਥੇ ਤ੍ਰ, ਤ੍ਥਾ ਹੋਨ੍ਤਿ।

ਸਬ੍ਬਸ੍ਮਿਂ ਸਬ੍ਬੇਸੂਤਿ ੧ਾ ਸਬ੍ਬਤ੍ਰ, ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ, ਸਬ੍ਬਸ੍ਸਂ ਸਬ੍ਬਾਸੁ ੧ਾਤਿਪਿ। ਏ੧ਂ ਕਤਰਤ੍ਰ, ਕਤਰਤ੍ਥ, ਅਞ੍ਞਤ੍ਰ, ਅਞ੍ਞਤ੍ਥ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਯਤ੍ਰ, ਯਤ੍ਥ, ਤਤ੍ਰ, ਤਤ੍ਥ।

੨੮੦. ਕਤ੍ਥੇਤ੍ਥਕੁਤ੍ਰਾਤ੍ਰਕ੍੧ੇਹਿਧ [ਕ° ੨੫੧; ਰੂ° ੨੬੯; ਨੀ° ੪੯੯; ਚਂ° ੪.੧.੧੧; ਪਾ° ੫.੩.੧੧, ੧੨]।

ਕਤ੍ਥ, ਏਤ੍ਥ, ਕੁਤ੍ਰ, ਅਤ੍ਰ, ਤ੍੧, ਇਹ, ਇਧਾਤਿ ਏਤੇ ਸਦ੍ਦਾਤ੍ਥ, ਤ੍ਰ,੧ ਹ, ਧਾਪਚ੍ਚਯਨ੍ਤਾ ਸਤ੍ਤਮਜਤ੍ਥੇ ਸਿਜ੍ਝਨ੍ਤਿ।

ਕਸ੍ਮਿਂ ਕੇਸੂਤਿ ੧ਾ ਕਤ੍ਥ, ਕੁਤ੍ਰ, ਕ੍੧। 'ਕੁ੧'ਨ੍ਤਿਪਿ ਸਿਜ੍ਝਤਿ, ''ਕੁ੧ਂ ਸਤ੍ਤੁਸ੍ਸ ਕਾਰਕੋ, ਕੁ੧ਂ ਸਤ੍ਤੋ ਸਮੁਪ੍ਪਨ੍ਨੋ [ਸਂ° ਨਿ° ੧.੧੭੧], ਕੁ੧ਂ ਅਸਿਸ੍ਸਂ, ਕੁ੧ਂ ਖਾਦਿਸ੍ਸ''ਨ੍ਤਿ ਪਾਲ਼ਿ।

ਏਤਸ੍ਮਿਂ ਏਤੇਸੂਤਿ ੧ਾ ਏਤ੍ਥ, ਅਤ੍ਰ, ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਇਮੇਸੂਤਿ ੧ਾ ਇਹ, ਇਧ।

੨੮੧. ਧਿ ਸਬ੍ਬਾ ੵਾ [ਕ॰ ੨੫੦; ਰੂ॰ ੨੬੮; ਨੀ॰ ੫੦੨]।

ਸਬ੍ਬਸਦ੍ਦਮ੍ਹਾ ਸਤ੍ਤਮਜਤ੍ਥੇ ਧਿ ਹੋਤਿ ੵਾ।

ਨਮੋ ਤੇ ਬੁਦ੍ਧ ੵੀਰ’ਤ੍ਥੁ, ੵਿਪ੍ਪਮੁਤ੍ਤੋਸਿ ਸਬ੍ਬਧਿ [ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੯੦]।

੨੮੨. ਯਾ ਹਿਂ [ਕ॰ ੨੫੫; ਰੂ॰ ੨੭੫; ਨੀ॰ ੫੦੪]।

ਯਮ੍ਹਾ ਸਤ੍ਤਮਜਤ੍ਥੇ ਹਿਂ ਹੋਤਿ।

ਯਹਿਂ।

੨੮੩. ਤਾ ਹਞ੍ਚ [ਕ॰ ੨੫੩; ਰੂ॰ ੨੭੩; ਨੀ॰ ੫੦੧]।

ਤਮ੍ਹਾ ਸਤ੍ਤਮਜਤ੍ਥੇ ਹਿਂ ਹੋਤਿ ਹਞ੍ਚ।

ਤਹਿਂ, ਤਹਂ। ਦੁਤਿਯਤ੍ਥੇਪਿ ਦਿਸ੍ਸਤਿ ‘‘ਤਹਂ ਤਹਂ ਓਲੋਕੇਨ੍ਤੋ ਗਚ੍ਛਤੀ’’ਤਿ।

੨੮੪. ਕਿਂਸ੍ਮ ਕੁਕਞ੍ਚ [ਕ॰ ੨੫੧, ੨੨੭-੮-੯; ਰੂ॰ ੨੨੬, ੨੭੦-੧-੨; ਨੀ॰ ੫੦੦, ੪੫੬-੭, ੪੬੦]।

ਕਿਮ੍ਹਾ ਸਤ੍ਤਮਜਤ੍ਥੇ ਹਿਂ, ਤਂ ਹੋਤਿ। ਕਿਂਸ੍ਮ ਕੁਤ੍ਤਂ ਕਤ੍ਤਞ੍ਚ ਹੋਤਿ।

ਕੁਹਿਂ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਕੁਹਂ ਗਚ੍ਛਤਿ। ਕਹਂ ਏਕਪੁਤ੍ਤਕ ਕਹਂ ਏਕਪੁਤ੍ਤਕ [ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੨.੬੩]। ਕੁਹਿਞ੍ਚਿ, ਕੁਹਿਞ੍ਚਨਨ੍ਤਿ ਦ੍ੵੇ ਚਿ, ਚਨ-ਨਿਪਾਤਨ੍ਤਾ ਸਿਜ੍ਝਨ੍ਤਿ।

ਇਤਿ ਸਾਮਞ੍ਞਸਤ੍ਤਮਜਨ੍ਤੁਰਾਸਿ।

ਕਾਲਸਤ੍ਤਮਜਨ੍ਤਂ ੵੁਚ੍ਚਤੇ।

੨੮੫. ਸਬ੍ਬੇਕਞ੍ਞਯਤੇਹਿ ਕਾਲੇਦਾ [ਕ॰ ੨੫੭; ਰੂ॰ ੨੭੬; ਨੀ॰ ੫੦੫]।

ਸਬ੍ਬ, ਏਕ, ਅਞ੍ਞ, ਯ, ਤਸਦ੍ਦੇਹਿ ਕਾਲੇ ਦਾ ਹੋਤਿ।

ਸਬ੍ਬਸ੍ਮਿਂ ਕਾਲੇ ਸਬ੍ਬਦਾ, ਏਕਸ੍ਮਿਂ ਕਾਲੇ ਏਕਦਾ, ਅਞ੍ਞਸ੍ਮਿਂ ਕਾਲੇ ਅਞ੍ਞਦਾ, ਯਸ੍ਮਿਂ ਕਾਲੇ ਯਦਾ, ਤਸ੍ਮਿਂ ਕਾਲੇ ਤਦਾ।

੨੮੬. ਕਦਾਕੁਦਾਸਦਾਅਧੁਨੇਦਾਨਿ [ਕ॰ ੨੫੭-੮-੯; ਰੂ॰ ੨੭੬-੮-੯; ਨੀ॰ ੫੦੫-੬-੭]।

ਏਤੇਪਿ ਸਤ੍ਤਮਜਤ੍ਥੇ ਕਾਲੇ ਦਾ, ਧੁਨਾ, ਦਾਨਿਪਚ੍ਚਯਨ੍ਤਾ ਸਿਜ੍ਝਨ੍ਤਿ।

ਕਿਂਸ੍ਮਿਂ ਕਾਲੇ ਕਦਾ, ਕੁਦਾ, ਸਬ੍ਬਸ੍ਮਿਂ ਕਾਲੇ ਸਦਾ, ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਕਾਲੇ ਅਧੁਨਾ, ਇਦਾਨਿ।

੨੮੭. ਅਜ੍ਜਸਜ੍ਜੁਪਰਜ੍ਜੇਤਰਹਿਕਰਹਾ [ਕ॰ ੨੫੯; ਰੂ॰ ੨੭੯, ੪੨੩; ਨੀ॰ ੫੦੭]।

ਏਤੇਪਿ ਕਾਲੇ ਜ੍ਜ, ਜ੍ਜੁ, ਰਹਿ, ਰਹ ਪਚ੍ਚਯਨ੍ਤਾ ਸਿਜ੍ਝਨ੍ਤਿ।

ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਕਾਲੇ ਅਜ੍ਜ, ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਦਿਵਸੇਤਜਤ੍ਥੋ।

ਸਮਾਨੇ ਕਾਲੇ ਸਜ੍ਜੁ-'ਸਮਾਨੇ'ਤਿ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨੇ। ਨ ਹਿ ਪਾਪਂ ਕਤਂ ਕਮ੍ਮਂ, ਸਜ੍ਜੁ ਖੀਰਂਵ ਮੁਚ੍ਚਤਿ [ਧ॰ ਪ॰ ੭੧], ਸਜ੍ਜੁਕਂ ਪਾਹੇਸਿ – ਤਤ੍ਥ 'ਸਜ੍ਜੁ'ਤਿ ਤਸ੍ਮਿਂ ਦਿਵਸੇ।

ਅਪਰਸ੍ਮਿਂ ਕਾਲੇ ਅਪਰਜ੍ਜੁ, ਪੁਨਦਿਵਸੇਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਕਾਲੇ ਏਤਰਹਿ, ਕਿਂਸ੍ਮਿਂ ਕਾਲੇ ਕਰਹ। ਕੁਤੋਚਿ, ਕ੍ਵਚਿ, ਕਤ੍ਥਚਿ, ਕੁਹਿਞ੍ਚਿ, ਕਦਾਚਿ, ਕਰਹਚਿਸਦ੍ਦਾ ਪਨ ਚਿ-ਨਿਪਾਤਨ੍ਤਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਤਥਾ ਯਤੋ ਕੁਤੋਚਿ, ਯਤ੍ਥ ਕਤ੍ਥਚਿ, ਯਦਾ ਕਦਾਚੀਤਿ। ਕਿਞ੍ਚਨਂ, ਕੁਹਿਞ੍ਚਨਂ, ਕੁਦਾਚਨਨ੍ਤਿ ਚਨ-ਨਿਪਾਤਨ੍ਤਾਤਿ।

ਵਿਭਤ੍ਤਿਪਚ੍ਚਯਨ੍ਤਰਾਸਿ ਨਿਟ੍ਠਿਤੋ।

ਅਬ੍ਯਯਪਦਾਨਿ

ਉਪਸਗ੍ਗਪਦਰਾਸਿ

ਅਥ ਅਬ੍ਯਯਪਦਾਨਿ ਦੀਪਿਯਨ੍ਤੇ।

ਛਬ੍ਬਿਧਾਨਿ ਅਬ੍ਯਯਪਦਾਨਿ ਉਪਸਗ੍ਗਪਦਂ, ਨਿਪਾਤਪਦਂ, ਵਿਭਤ੍ਤਿਪਚ੍ਚਯਨ੍ਤਪਦਂ, ਅਬ੍ਯਯੀਭਾਵਸਮਾਸਪਦਂ, ਅਬ੍ਯਯਤਦ੍ਧਿਤਪਦਂ, ਤ੍ਵਾਦਿਪਚ੍ਚਯਨ੍ਤਪਦਨ੍ਤਿ। ਬ੍ਯਯੋ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਵਿਕਾਰੋ, ਨਾਨਾਲਿਙ੍ਗਵਿਭਤ੍ਤਿਵਚਨੇਹਿ ਨਤ੍ਥਿ ਰੂਪਬ੍ਯਯੋ ਏਤੇਸਨ੍ਤਿ ਅਬ੍ਯਯਾ, ਅਸਙ੍ਖ੍ਯਾਤਿ ਚ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ।

ਤਤ੍ਥ ਵਿਭਤ੍ਤਿਪਚ੍ਚਯਨ੍ਤਪਦਤੋ ਪੁਨ ਵਿਭਤ੍ਤੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿ ਨਾਮ ਨਤ੍ਥਿ। ਅਬ੍ਯਯੀਭਾਵਸਮਾਸਮ੍ਹਿ ਵਿਭਤ੍ਤੀਨਂ ਵਿਧਿ ਸਮਾਸਕਣ੍ਡੇ ਵਕ੍ਖਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਤਾਨਿ ਦ੍ਵੇ ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਸੇਸਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਇਧ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤੇ।

੨੮੮. ਅਸਙ੍ਖ੍ਯੇਹਿ ਸਬ੍ਬਾਸਂ [ਚਂ॰ ੨.੧.੩੮; ਪਾ॰ ੨.੪.੮੨]।

ਅਸਙ੍ਖ੍ਯੇਹਿ ਪਦੇਹਿ ਯਥਾਰਹਂ ਸਬ੍ਬਾਸਂ ਵਿਭਤ੍ਤੀਨਂ ਲੋਪੋ ਹੋਤਿ, ਕੇਹਿਚਿ ਪਦੇਹਿ ਪਠਮਾਯ ਲੋਪੋ, ਕੇਹਿਚਿ ਪਦੇਹਿ ਦੁਤਿਯਾਯ ਲੋਪੋ...ਪੇ॰... ਕੇਹਿਚਿ ਸਤ੍ਤਮਿਯਾ, ਕੇਹਿਚਿ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਂ, ਕੇਹਿਚਿ ਤਿਸ੍ਸਨ੍ਨਂ...ਪੇ॰... ਕੇਹਿਚਿ ਸਤ੍ਤਨ੍ਨਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ।

ਤਤ੍ਥ ਆਵੁਸੋ, ਭੋ, ਭਨ੍ਤੇਇਚ੍ਚਾਦੀਹਿ ਆਮਨ੍ਤਨਨਿਪਾਤੇਹਿ ਅਤ੍ਥਿ, ਨਤ੍ਥਿ, ਸਕ੍ਕਾ, ਲਬ੍ਭਾ, ਸਿਯਾ, ਸਿਯੁਂ, ਸਾਧੁ, ਤੁਣ੍ਹੀਇਚ੍ਚਾਦੀਹਿ ਚ ਪਠਮਾਯ ਲੋਪੋ।

ਚਿਰਂ, ਚਿਰਸ੍ਸਂ, ਨਿਚ੍ਚਂ, ਸਤਤਂ, ਅਭਿਣ੍ਹਂ, ਅਭਿਕ੍ਖਣਂ, ਮੁਹੁਤ੍ਤਂ ਇਚ੍ਚਾਦੀਹਿ ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਸਂਯੋਗਲਕ੍ਖਣੇ ਦੁਤਿਯਾਯ।

ਯਥਾ, ਤਥਾ, ਸਬ੍ਬਥਾ, ਸਬ੍ਬਸੋ, ਮੁਸਾ, ਮਿਚ੍ਛਾਇਚ੍ਚਾਦੀਹਿ ਤਤਿਯਾਯ।

ਕਾਤੁਂ, ਕਾਤਵੇ ਇਚ੍ਚਾਦੀਹਿ ਚਤੁਤ੍ਥਿਯਾ।

ਸਮਨ੍ਤਾ , ਸਮਨ੍ਤਤੋ, ਦੀਘਸੋ, ਓਰਸੋਇਚ੍ਚਾਦੀਹਿ ਪਞ੍ਚਮਿਯਾ।

ਪੁਰੇ, ਪੁਰਾ, ਪਚ੍ਛਾ, ਉਦ੍ਧਂ, ਉਪਰਿ, ਅਧੋ, ਹੇਟ੍ਠਾ, ਅਨ੍ਤਰਾ, ਅਨ੍ਤੋ, ਰਹੋ, ਆਵਿ, ਹਿਯ੍ਯੋ, ਸੁਵੇਇਚ੍ਚਾਦੀਹਿ ਸਤ੍ਤਮਿਯਾ ਲੋਪੋ।

ਨਮੋਸਦ੍ਦਮ੍ਹਾ ''ਨਮੋ ਤੇ ਬੁਦ੍ਧ ਵੀਰ'ਤ੍ਥੁ''ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਪਠਮਾਯ। ''ਨਮੋ ਕਰੋਹਿ ਨਾਗਸ੍ਸਾ''ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਦੁਤਿਯਾਯ।

ਸਯਂਸਦ੍ਦਮ੍ਹਾ ''ਕੁਸੂਲੋ ਸਯਮੇਵ ਭਿਜ੍ਜਤੇ''ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਪਠਮਾਯ। ''ਸਯਂ ਕਤਂ ਸੁਖਦੁਕ੍ਖ''ਨ੍ਤਿ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੧੯੧, ੧੯੩] ਏਤ੍ਥ ਤਤਿਯਾਯ, ਇਚ੍ਚਾਦਿਨਾ ਯਥਾਰਹਵਿਭਾਗੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਇਤਿ, ਏਵਂਸਦ੍ਦੇਹਿ ਪਯੋਗਾਨੁਰੂਪਂ ਸਤ੍ਤਨ੍ਨਂ ਵਿਭਤ੍ਤੀਨਂ ਲੋਪਂ ਇਚ੍ਛਨ੍ਤਿ।

ਉਪਸਗ੍ਗੇਹਿਪਿ ਅਤ੍ਥਾਨੁਰੂਪਂ ਤਂਤਂਵਿਭਤ੍ਤਿਲੋਪੋ।

ਰੂਪਸਿਦ੍ਧਿਯਂ ਪਨ ''ਤੇਹਿ ਪਠਮੇਕਵਚਨਮੇਵ ਭਵਤੀ''ਤਿ [ਰੂ॰ ੧੩੧ (ਪਿਟ੍ਠੇ)] ਵੁਤ੍ਤਂ।

ਤਤ੍ਥ ''ਅਭਿਕ੍ਕਮਤਿ, ਅਭਿਧਮ੍ਮੋ'' ਇਚ੍ਚਾਦੀਸੁ ਧਾਤੁਲਿਙ੍ਗਾਨਿ ਉਪੇਚ੍ਚ ਤੇਸਂ ਅਤ੍ਥਂ ਨਾਨਾਪ੍ਪਕਾਰਂ ਕਰੋਨ੍ਤਾ ਸਜ੍ਜਨ੍ਤਿ ਸਙ੍ਖਰੋਨ੍ਤੀਤਿ ਉਪਸਗ੍ਗਾ। ਤੇ ਹਿ ਕ੍ਵਚਿ ਤਦਤ੍ਥਂ ਵਿਸਿਟ੍ਠਂ ਕਰੋਨ੍ਤਿ ''ਜਾਨਾਤਿ, ਪਜਾਨਾਤਿ, ਸਞ੍ਜਾਨਾਤਿ, ਅਵਜਾਨਾਤਿ, ਅਭਿਜਾਨਾਤਿ, ਪਰਿਜਾਨਾਤਿ, ਸੁਸੀਲੋ, ਦੁਸ੍ਸੀਲੋ, ਸੁਵਣ੍ਣੋ, ਦੁਬ੍ਬਣ੍ਣੋ, ਸੁਰਾਜਾ, ਦੁਰਾਜਾ'' ਇਚ੍ਚਾਦੀਸੁ।

ਕ੍ਵਚਿ ਤਦਤ੍ਥਂ ਨਾਨਾਪ੍ਪਕਾਰਂ ਕਤ੍ਵਾ ਵਿਭਜ੍ਜਨ੍ਤਿ ''ਗਚ੍ਛਤਿ, ਆਗਚ੍ਛਤਿ, ਉਗ੍ਗਚ੍ਛਤਿ, ਓਗਚ੍ਛਤਿ''ਇਚ੍ਚਾਦੀਸੁ।

ਕ੍ਵਚਿ ਤਦਤ੍ਥਂ ਬਾਧੇਤ੍ਵਾ ਤਪ੍ਪਟਿਵਿਰੁਦ੍ਧੇ ਵਾ ਤਦਞ੍ਞਸ੍ਮਿਂ ਵਾ ਅਤ੍ਥੇ ਤਾਨਿ ਯੋਜੇਨ੍ਤਿ।

ਤਤ੍ਥ ਤਪ੍ਪਟਿਵਿਰੁਦ੍ਧੇ –

ਜੇਤਿ, ਪਰਾਜੇਤਿ, ਓਮੁਞ੍ਚਤਿ, ਪਟਿਮੁਞ੍ਚਤਿ, ਗਿਲਤਿ, ਉਗ੍ਗਿਲਤਿ, ਨਿਮ੍ਮੁਜ੍ਜਤਿ, ਉਮ੍ਮੁਜ੍ਜਤਿ, ਧਮ੍ਮੋ, ਉਦ੍ਧਮ੍ਮੋਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਤਦਞ੍ਞਸ੍ਮਿਂ –

ਦਦਾਤਿ, ਆਦਦਾਤਿ, ਦਧਾਤਿ, ਵਿਧੇਤਿ, ਪਿਧੇਤਿ, ਨਿਧੇਤਿ, ਸਨ੍ਧਿਯਤਿ, ਸਦ੍ਦਹਤਿ, ਅਭਿਧਾਤਿਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਕ੍ਵਚਿ ਪਨ ਪਦਸੋਭਣਂ ਕਤ੍ਵਾ ਤਦਤ੍ਥਂ ਅਨੁਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ, ''ਵਿਜ੍ਜਤਿ, ਸਂਵਿਜ੍ਜਤਿ, ਲਭਤਿ, ਪਟਿਲਭਤਿ'' ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਤੇ ਵੀਸਤਿ ਹੋਨ੍ਤਿ-ਪ, ਆ, ਉ, ਓ, ਦੁ, ਨਿ, ਵਿ, ਸੁ, ਸਂ, ਅਤਿ, ਅਧਿ, ਅਨੁ, ਅਪ, ਅਪਿ, ਅਭਿ, ਅਵ, ਉਪ, ਪਤਿ, ਪਰਾ, ਪਰਿ।

ਕਚ੍ਚਾਯਨੇ ਪਨ ਓਸਦ੍ਦੋ ਅਵਕਾਰਿਯਮਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਤਂ ਅਗ੍ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਨੀਸਦ੍ਦਂ ਗਣ੍ਹਾਤਿ, ਇਧ ਪਨ ਨੀਸਦ੍ਦੋ ਨਿਸ੍ਸ ਦੀਘਮਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਤਂ ਅਗ੍ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਓਸਦ੍ਦਂ ਗਣ੍ਹਾਤਿ।

ਤਤ੍ਥ ਪ –

ਪਕਾਰਤ੍ਥੇ-ਪਞ੍ਞਾ। ਆਦਿਕਮ੍ਮੇ-ਵਿਪ੍ਪਕਤਂ। ਪਧਾਨੇ-ਪਣੀਤਂ। ਇਸ੍ਸਰਿਯੇ-ਪਭੂ। ਅਨ੍ਤੋਭਾਵੇ-ਪਕ੍ਖਿਤ੍ਤਂ, ਪਸ੍ਸਾਸੋ। ਵਿਯੋਗੇ-ਪਵਾਸੋ। ਤਪ੍ਪਰੇ-ਪਾਚਰਿਯੋ। ਤਦਨੁਬਨ੍ਧੇ-ਪੁਤ੍ਤੋ, ਪਪੁਤ੍ਤੋ, ਨਤ੍ਤਾ, ਪਨਤ੍ਤਾ। ਭੁਸਤ੍ਥੇ-ਪਵਡ੍ਢੋ। ਸਮ੍ਭਵੇ-ਪਭਵਤਿ। ਤਿਤ੍ਤਿਯਂ-ਪਹੁਤਂ ਅਨ੍ਨਂ।

ਅਨਾਵਿਲੇ-ਪਸਨ੍ਨੋ। ਪਤ੍ਥਨਾਯਂ-ਪਣਿਧਾਨਂ।

ਆ –

ਅਭਿਮੁਖੇ-ਆਗਚ੍ਛਤਿ। ਉਦ੍ਧਂਕਮ੍ਮੇ-ਆਰੋਹਤਿ। ਮਰਿਯਾਦਾਯਂ-ਆਪਬ੍ਬਤਾ ਖੇਤ੍ਤਂ। ਅਭਿਵਿਧਿਮ੍ਹਿ-ਆਬ੍ਰਹ੍ਮਲੋਕਾ ਕਿਤ੍ਤਿਸਦ੍ਦੋ। ਪਤ੍ਤਿਯਂ-ਆਪਨ੍ਨੋ। ਇਚ੍ਛਾਯਂ-ਆਕਙ੍ਖਾ। ਪਰਿਸ੍ਸਜਨੇ-ਆਲਿਙ੍ਗਤਿ। ਆਦਿਕਮ੍ਮੇ-ਆਰਮ੍ਭੋ। ਗਹਣੇ-ਆਦੀਯਤਿ। ਨਿਵਾਸੇ-ਆਵਸਥੋ। ਸਮੀਪੇ-ਆਸਨ੍ਨਂ। ਅਵ੍ਹਾਨੇ-ਆਮਨ੍ਤਨਂ।

ਉ –

ਉਗ੍ਗਤੇ-ਉਗ੍ਗਚ੍ਛਤਿ । ਉਦ੍ਧਂਕਮ੍ਮੇ-ਉਟ੍ਠਾਤਿ। ਪਧਾਨੇ-ਉਤ੍ਤਰੋ। ਵਿਯੋਗੇ-ਉਪਵਾਸੋ। ਸਮ੍ਭਵੇ-ਉਬ੍ਭੂਤੋ। ਅਤ੍ਥਲਾਭੇ-ਰੂਪਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਾਦੋ। ਸਤ੍ਤਿਯਂ-ਉਸ੍ਸਹਤਿ ਗਨ੍ਤੁਂ। ਸਰੂਪਖਜਾਨੇ-ਉਦ੍ਦੇਸੋ।

ਓ –

ਅਨੋਭਾਵੇ-ਓਚਰਕੋ, ਓਰੋਧੋ। ਅਧੋਕਮ੍ਮੇ-ਓਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ। ਨਿਗ੍ਗਹੇ-ਓਵਾਦੋ। ਅਨ੍ਤਰੇ, ਦੇਸੇ ਚ-ਓਕਾਸੋ। ਪਾਤੁਭਾਵੇ-ਓਪਪਾਤਿਕੋ। ਯੇਸੁ ਅਤ੍ਥੇਸੁ ਅਵਸਦ੍ਦੋ ਵਤ੍ਤਤਿ, ਤੇਸੁਪਿ ਓਸਦ੍ਦੋ ਵਤ੍ਤਤਿ।

ਦੁ –

ਅਸੋਭਣੇ-ਦੁਗ੍ਗਨ੍ਧੋ। ਅਭਾਵੇ-ਦੁਬ੍ਭਿਕ੍ਖਂ, ਦੁਸ੍ਸੀਲੋ, ਦੁਪ੍ਪਞ੍ਞੋ। ਕੁਚ੍ਛਿਤੇ-ਦੁਕ੍ਕਟਂ। ਅਸਮਿਦ੍ਧਿਯਂ-ਦੁਸਸ੍ਸਂ। ਕਿਚ੍ਛੇ-ਦੁਕ੍ਕਰਂ। ਵਿਰੂਪੇ-ਦੁਬ੍ਬਣ੍ਣੋ, ਦੁਮ੍ਮੁਖੋ।

ਨਿ –

ਨਿਸ੍ਸੇਸੇ-ਨਿਰੁਤ੍ਤਿ। ਨਿਗ੍ਗਤੇ-ਨਿਯਜਾਨਂ। ਨੀਹਰਣੇ-ਨਿਦ੍ਧਾਰਣਂ। ਅਨ੍ਤੋਪਵੇਸਨੇ-ਨਿਖਾਤੋ। ਅਭਾਵੇ-ਨਿਮ੍ਮਕ੍ਖਿਕਂ। ਨਿਸੇਧੇ-ਨਿਵਾਰੇਤਿ। ਨਿਕ੍ਖਨ੍ਤੇ-ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ। ਪਾਤੁਭਾਵੇ-ਨਿਮ੍ਮਿਤਂ। ਅਵਧਾਰਣੇ-ਵਿਨਿਚ੍ਛਯੋ। ਵਿਭਜ੍ਜਨੇ-ਨਿਦ੍ਦੇਸੋ। ਉਪਮਾਯਂ-ਨਿਦਸ੍ਸਨਂ। ਉਪਧਾਰਣੇ-ਨਿਸਾਮੇਤਿ। ਅਵਸਾਨੇ-ਨਿਟ੍ਠਿਤਂ। ਛੇਕੇ-ਨਿਪੁਣੋ।

ਵਿ –

ਵਿਸੇਸੇ-ਵਿਪਸ੍ਸਤਿ। ਵਿਵਿਧੇ-ਵਿਚਿਤ੍ਤਂ। ਵਿਰੁਦ੍ਧੇ-ਵਿਵਾਦੋ। ਵਿਗਤੇ-ਵਿਮਲੋ। ਵਿਯੋਗੇ-ਵਿਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤੋ। ਵਿਰੂਪੇ-ਵਿਪ੍ਪਟਿਸਾਰੋ।

ਸੁ –

ਸੋਭਣੇ-ਸੁਗ੍ਗਤਿ । ਸੁਨ੍ਦਰੇ-ਸੁਮਨੋ। ਸਮ੍ਮਾਸਦ੍ਦਤ੍ਥੇ-ਸੁਗਤੋ। ਸਮਿਦ੍ਧਿਯਂ-ਸੁਭਿਕ੍ਖਂ। ਸੁਖਤ੍ਥੇ-ਸੁਕਰੋ।

ਸਂ –

ਸਮੋਧਾਨੇ-ਸਨ੍ਧਿ। ਸਮ੍ਮਾ, ਸਮਤ੍ਥੇਸੁ-ਸਮਾਧਿ, ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤੋ। ਸਮਨੁਭਾਵੇ-ਸੰਕਿਣ੍ਣੋ। ਸਙ੍ਗਤੇ-ਸਮਾਗਮੋ, ਸਙ੍ਖੇਪੇ-ਸਮਾਸੋ। ਭੁਸਤ੍ਥੇ-ਸਾਰਤ੍ਤੋ। ਸਹਤ੍ਥੇ-ਸੰਵਾਸੋ, ਸਮ੍ਭੋਗੋ। ਅਪ੍ਪਤ੍ਥੇ-ਸਮਗ੍ਘੋ। ਪਭਵੇ-ਸਮ੍ਭਵੋ। ਅਭਿਮੁਖੇ-ਸਮ੍ਮੁਖਂ। ਸਙ੍ਗਹੇ-ਸਙ੍ਗਯ੍ਹਤਿ। ਪਿਦਹਨੇ-ਸੰਵੁਤੋ। ਪੁਨਪ੍ਪੁਨਕਮ੍ਮੇ-ਸਨ੍ਧਾਵਤਿ, ਸੰਸਰਤਿ। ਸਮਿਦ੍ਧਿਯਂ-ਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ।

ਅਤਿ –

ਅਤਿਕ੍ਕਮੇ-ਅਤਿਰੋਚਤਿ, ਅਚ੍ਚਯੋ, ਅਤੀਤੋ। ਅਤਿਕ੍ਕਨ੍ਤੇ-ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਂ। ਅਤਿਸ੍ਸਯੇ-ਅਤਿਕੁਸਲੋ। ਭੁਸਤ੍ਥੇ-ਅਤਿਕੋਧੋ। ਅਨ੍ਤੋਕਮ੍ਮੇ-ਮਞ੍ਚਂ ਵਾ ਪੀਠਂ ਵਾ ਅਤਿਹਰਿਤ੍ਵਾ ਠਪੇਤਿ।

ਅਧਿ –

ਅਧਿਕੇ-ਅਧਿਸੀਲਂ। ਇਸ੍ਸਰੇ-ਅਧਿਪਤਿ, ਅਧਿਬ੍ਰਹ੍ਮਦਤ੍ਤੇ ਪਞ੍ਚਾਲਾ। ਉਪਰਿਭਾਵੇ-ਅਧਿਸੇਤਿ। ਪਰਿਭਵਨੇ-ਅਧਿਭੂਤੋ। ਅਜ੍ਝਾਯਨੇ-ਅਜ੍ਝੇਤਿ, ਬ੍ਯਾਕਰਣਮਧੀਤੇ। ਅਧਿਟ੍ਠਾਨੇ-ਨਵਕਮ੍ਮਂ ਅਧਿਟ੍ਠਾਤਿ, ਚੀਵਰਂ ਅਧਿਟ੍ਠਾਤਿ, ਇਦ੍ਧਿਵਿਕੁਬ੍ਬਨਂ ਅਧਿਟ੍ਠਾਤਿ। ਨਿਚ੍ਛਯੇ-ਅਧਿਮੁਚ੍ਚਤਿ। ਪਾਪੁਣਨੇ-ਭੋਗਕ੍ਖਨ੍ਧਂ ਅਧਿਗਚ੍ਛਤਿ, ਅਮਤਂ ਅਧਿਗਚ੍ਛਤਿ।

ਅਨੁ –

ਅਨੁਗਤੇ-ਅਨ੍ਵੇਤਿ। ਅਨੁਪ੍ਪਚ੍ਛਿਨ੍ਨੇ-ਅਨੁਸਯੋ। ਪਚ੍ਛਾਸਦ੍ਦਤ੍ਥੇ-ਅਨੁਰਥਂ। ਪੁਨਪ੍ਪੁਨਭਾਵੇ-ਅਨ੍ਵਡ੍ਢਮਾਸਂ, ਅਨੁਸੰਵਚ੍ਛਰਂ। ਯੋਗ੍ਯਭਾਵੇ-ਅਨੁਰੂਪਂ ।ਕਨਿਟ੍ਠਭਾਵੇ-ਅਨੁਬੁਦ੍ਧੋ, ਅਨੁਥੇਰੋ। ਸੇਸਂ ਕਾਰਕਕਣ੍ਡੇ ਵਕ੍ਖਤਿ।

ਅਪ –

ਅਪਗਤੇ-ਅਪੇਤਿ, ਅਪਾਯੋ। ਗਰਹੇ-ਅਪਗਬ੍ਭੋ, ਅਪਸਦ੍ਦੋ। ਵਜ੍ਜਨੇ-ਅਪਸਾਲਾਯ ਆਯਨ੍ਤਿ। ਪੂਜਾਯਂ-ਵੁਡ੍ਢ-ਮਪਚਾਯਨ੍ਤਿ। ਪਦੁਸ੍ਸਨੇ-ਅਪਰਜ੍ਝਤਿ।

ਅਪਿ –

ਸਮ੍ਭਾਵਨੇ-ਅਪਿਪਬ੍ਬਤਂ ਭਿਨ੍ਦੇਯ੍ਯ, ਮੇਰੁਮ੍ਪਿ ਵਿਨਿਵਿਜ੍ਝੇਯ੍ਯ। ਅਪੇਕ੍ਖਾਯਂ-ਅਯਮ੍ਪਿ ਧਮ੍ਮੋ ਅਨਿਯਤੋ। ਸਮੁਚ੍ਚਯੇ-ਇਤਿਪਿ ਅਰਹਂ, ਛਵਿਮ੍ਪਿ ਦਹਤਿ, ਚਮ੍ਮਮ੍ਪਿ ਦਹਤਿ, ਮਂਸਮ੍ਪਿ ਦਹਤਿ। ਗਰਹਾਯਂ-ਅਪਿ ਅਮ੍ਹਾਕਂ ਪਣ੍ਡਿਤਕ। ਪੁਚ੍ਛਾਯਂ-ਅਪਿ ਭਨ੍ਤੇ ਭਿਕ੍ਖਂ ਲਭਿਤ੍ਥ, ਅਪਿ ਨੁ ਤੁਮ੍ਹੇ ਸੋਤੁਕਾਮਾਤ੍ਥ।

ਅਭਿ –

ਅਭਿਮੁਖੇ-ਅਭਿਕ੍ਕਨ੍ਤੋ। ਵਿਸਿਟ੍ਠੇ-ਅਭਿਞ੍ਞਾ। ਅਧਿਕੇ-ਅਭਿਧਮ੍ਮੋ। ਉਦ੍ਧਂਕਮ੍ਮੇ-ਅਭਿਰੂਹਤਿ। ਕੁਲੇ-ਅਭਿਜਾਤੋ। ਸਾਰੁਪ੍ਪੇ-ਅਭਿਰੂਪੋ। ਵਨ੍ਦਨੇ-ਅਭਿਵਾਦੇਤਿ। ਸੇਸਂ ਕਾਰਕਕਣ੍ਡੇ ਵਕ੍ਖਤਿ।

ਅਵ –

ਅਧੋਭਾਗੇ-ਅਵਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ। ਵਿਯੋਗੇ-ਅਵਕੋਕਿਲਂ ਵਨਂ। ਪਰਿਭਵੇ-ਅਵਜਾਨਾਤਿ। ਜਾਨਨੇ-ਅਵਗਚ੍ਛਤਿ। ਸੁਦ੍ਧਿਯਂ-ਵੋਦਾਯਤਿ, ਵੋਦਾਨਂ। ਨਿਚ੍ਛਯੇ-ਅਵਧਾਰਣਂ। ਦੇਸੇ-ਅਵਕਾਸੋ। ਥੇਯ੍ਯੇ-ਅਵਹਾਰੋ।

ਉਪ –

ਉਪਗਮੇ-ਉਪਨਿਸੀਦਤਿ। ਸਮੀਪੇ-ਉਪਚਾਰੋ, ਉਪਨਗਰਂ। ਉਪਪਤ੍ਤਿਯਂ-ਸਗ੍ਗਂ ਲੋਕਂ ਉਪਪਜ੍ਜਤਿ। ਸਦਿਸੇ-ਉਪਮਾਣਂ, ਉਪਮੇਯ੍ਯਂ। ਅਧਿਕੇ-ਉਪਖਾਰਿਯਂ ਦੋਣੋ। ਉਪਰਿਭਾਵੇ – ਉਪਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ , ਉਪਚਯੋ। ਅਨਸਨੇ-ਉਪਵਾਸੋ। ਦੋਸਕ੍ਖਾਨੇ-ਪਰਂ ਉਪਵਦਤਿ। ਸਞ੍ਞਾਯਂ-ਉਪਧਾ, ਉਪਸਗ੍ਗੋ। ਪੁਬ੍ਬਕਮ੍ਮੇ-ਉਪਕ੍ਕਮੋ, ਉਪਹਾਰੋ। ਪੂਜਾਯਂ-ਬੁਦ੍ਧਂ ਉਪਟ੍ਠਾਤਿ। ਗਯ੍ਹਾਕਾਰੇ-ਪਚ੍ਚੁਪਟ੍ਠਾਨਂ। ਭੁਸਤ੍ਥੇ-ਉਪਾਦਾਨਂ, ਉਪਾਯਾਸੋ, ਉਪਨਿਸ੍ਸਯੋ।

ਪਤਿ –

ਪਤਿਗਤੇ-ਪਚ੍ਚਕ੍ਖਂ। ਪਟਿਲੋਮੇ-ਪਟਿਸੋਤਂ। ਪਟਿਯੋਗਿਮ੍ਹਿ-ਪਟਿਪੁਗ੍ਗਲੋ। ਨਿਸੇਧੇ-ਪਟਿਸੇਧੋ। ਨਿਵਤ੍ਤੇ-ਪਟਿਕ੍ਕਮਤਿ। ਸਦਿਸੇ-ਪਟਿਰੂਪਕਂ। ਪਟਿਕਮ੍ਮੇ-ਰੋਗਸ੍ਸ ਪਟਿਕਾਰੋ। ਆਦਾਨੇ-ਪਟਿਗ੍ਗਣ੍ਹਾਤਿ। ਪਟਿਬੋਧੇ-ਪਟਿਵੇਧੋ। ਪਟਿਚ੍ਚੇ-ਪਚ੍ਚਯੋ। ਸੇਸਂ ਕਾਰਕਕਣ੍ਡੇ ਵਕ੍ਖਤਿ।

ਪਰਾ –

ਪਰਿਹਾਨਿਯਂ-ਪਰਾਭਵੋ। ਪਰਾਜਯੇ-ਪਰਾਜਿਤੋ। ਗਤਿਯਂ-ਪਰਾਯਨਂ। ਵਿਕ੍ਕਮੇ-ਪਰਕ੍ਕਮੋ। ਆਮਸਨੇ-ਪਰਾਮਸਨਂ।

ਪਰਿ –

ਸਮਨ੍ਤਭਾਵੇ-ਪਰਿਵੁਤੋ, ਪਰਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ, ਪਰਿਕ੍ਖਾਰੋ। ਪਰਿਚ੍ਛੇਦੇ-ਪਰਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਂ, ਪਰਿਜਾਨਾਤਿ। ਵਜ੍ਜਨੇ-ਪਰਿਹਰਤਿ। ਪਰਿਹਾਰੋ। ਆਲਿਙ੍ਗਨੇ-ਪਰਿਸ੍ਸਜਤਿ। ਨਿਵਾਸਨੇ-ਵਤ੍ਥਂ ਪਰਿਦਹਤਿ। ਪੂਜਾਯਂ-ਪਾਰਿਚਰਿਯਾ। ਭੋਜਨੇ-ਪਰਿਵਿਸਤਿ। ਅਭਿਭਵੇ-ਪਰਿਭਵਤਿ। ਦੋਸਕ੍ਖਾਨੇ-ਪਰਿਭਾਸਤਿ। ਸੇਸਂ ਕਾਰਕਕਣ੍ਡੇ ਵਕ੍ਖਤਿ।

ਨੀਸਦ੍ਦੋ ਪਨ ਨੀਹਰਣ, ਨੀਵਰਣਾਦੀਸੁ ਵਤ੍ਤਤਿ, ਨੀਹਰਣਂ, ਨੀਵਰਣਂਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਇਤਿ ਉਪਸਗ੍ਗਪਦਰਾਸਿ।

ਨਿਪਾਤਪਦਰਾਸਿ

ਨਿਚ੍ਚਂ ਏਕਰੂਪੇਨ ਵਾਕ੍ਯਪਥੇ ਪਤਨ੍ਤੀਤਿ **ਨਿਪਾਤਾ**। ਪਦਾਨਂ ਆਦਿ, ਮਜ੍ਝਾ'ਵਸਾਨੇਸੁ ਨਿਪਤਨ੍ਤੀਤਿ ਨਿਪਾਤਾਤਿਪਿ ਵਦਨ੍ਤਿ।

ਅਸਤ੍ਵਵਾਚਕਾ ਚਾਦਿਸਦ੍ਦਾ ਨਿਪਾਤਾ ਨਾਮ। ਤੇ ਪਨ ਵਿਭਤ੍ਤਿਯੁਤ੍ਤਾ, ਅਯੁਤ੍ਤਾ ਚਾਤਿ ਦੁਵਿਧਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਵਿਭਤ੍ਤਿਯੁਤ੍ਤਾ ਪੁਬ੍ਬੇ ਦਸ੍ਸਿਤਾ ਏਵ। ਚਾਦਯੋ ਅਯੁਤ੍ਤਾ ਨਾਮ। ਤੇ ਪਨ ਅਨੇਕਸਤਪ੍ਪਭੇਦਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਨਿਘਣ੍ਡੁਸਤ੍ਥੇਸੁ ਗਹੇਤਬ੍ਬਾਤਿ।

ਅਬ੍ਯਯਤਦ੍ਧਿਤਪਚ੍ਚਯਪਦਰਾਸਿ

ਅਬ੍ਯਯਤਦ੍ਧਿਤਪਚ੍ਚਯਨ੍ਤਾ ਨਾਮ ਯਥਾ, ਤਥਾ, ਏਕਧਾ, ਏਕਜ੍ਝਂ, ਸਬ੍ਬਸੋ, ਕਥਂ, ਇਤ੍ਥਂ ਇਚ੍ਚਾਦਯੋ। ਤੇਹਿ ਤਤਿਯਾਲੋਪੋ।

ਤ੍ਵਾਦਿਪਚ੍ਚਯਨ੍ਤਪਦਰਾਸਿ

ਤ੍ਵਾਦਿਪਚ੍ਚਯਨ੍ਤਾ ਨਾਮ ਕਤ੍ਵਾ, ਕਤ੍ਵਾਨ, ਕਾਤੁਨ, ਕਾਤੁਂ, ਕਾਤਵੇ, ਦਕ੍ਖਿਤਾਯੇ, ਹੇਤੁਯੇ, ਆਦਾਯ, ਉਪਾਦਾਯ, ਵਿਚੇਯਜ, ਵਿਨੇਯਜ, ਸਕ੍ਕਚ੍ਚ, ਆਹਚ੍ਚ, ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ, ਸਮੇਚ੍ਚ, ਅਵੇਚ੍ਚ, ਪਟਿਚ੍ਚ, ਅਤਿਚ੍ਚ, ਆਗਮ੍ਮ, ਆਰਬ੍ਭਇਚ੍ਚਾਦਯੋ। ਤੇਸੁ ਤ੍ਵਾ, ਤ੍ਵਾਨਨ੍ਤੇਹਿ ਪਠਮਾਲੋਪੋ। ਤੁਂ, ਤਵੇ, ਤਾਯੇ, ਤੁਯੇਪਚ੍ਚਯਨ੍ਤੇਹਿ ਚਤੁਤ੍ਥੀਲੋਪੋਤਿ।

ਧਾਤਵੋ ਪਚ੍ਚਯਾ ਚੇਵ, ਉਪਸਗ੍ਗਨਿਪਾਤਕਾ।

ਅਨੇਕਤ੍ਥਾਵ ਤੇ ਪਟਿ-ਸਮ੍ਭਿਦਾ ਞਾਣਗੋਚਰਾ।

ਇਤਿ ਨਿਰੁਤ੍ਤਿਦੀਪਨਿਯਾ ਨਾਮ ਮੋਗ੍ਗਲ੍ਲਾਨਦੀਪਨਿਯਾ

ਨਾਮਕਣ੍ਡੋ ਨਿਟ੍ਠਿਤੋ।

੩. ਕਾਰਕਕਣ੍ਡ

ਪਠਮਾਵਿਭਤ੍ਤਿਰਾਸਿ

ਅਥ ਨਾਮਵਿਭਤ੍ਤੀਨਂ ਅਤ੍ਥਭੇਦਾ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤੇ।

ਕਸ੍ਮਿਂ ਅਤ੍ਥੇ ਪਠਮਾ?

੨੮੯. ਪਠਮਤ੍ਥਮਤ੍ਤੇ [ਚਂ॰ ੨.੧.੯੩; ਪਾ॰ ੨.੩.੪੬]।

ਨਾਮਸ੍ਸ ਅਭਿਧੇਯਜਮਤ੍ਤੇ ਪਠਮਾਵਿਭਤ੍ਤਿ ਹੋਤਿ।

ਰੁਕ੍ਖੋ, ਮਾਲਾ, ਧਨਂ।

ਏਤ੍ਥ ਚ ਮਤ੍ਤਸਦ੍ਦੇਨ ਕਤ੍ਤੁ, ਕਮ੍ਮਾਦਿਕੇ ਵਿਭਤ੍ਤਜਤ੍ਥੇ ਨਿਵਤ੍ਤੇਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਅਤ੍ਥਮਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਲਿਙ੍ਗਤ੍ਥੋਯੇਵ ਵੁਚ੍ਚਤਿ।

ਤਤ੍ਥ ਅਨੁਚ੍ਚਾਰਿਤੇ ਸਤਿ ਸੁਣਨ੍ਤਸ੍ਸ ਅਵਿਦਿਤੋ ਅਤ੍ਥੋ ਲੀਨਤ੍ਥੋ ਨਾਮ। ਤਂ ਲੀਨਮਤ੍ਥਂ ਗਮੇਤਿ ਬੋਧੇਤੀਤਿ **ਲਿਙ੍ਗਂ,** ਉਚ੍ਚਾਰਿਤਪਦਂ।

ਤਂ ਪਨ ਪਕਤਿਲਿਙ੍ਗਂ, ਨਿਪ੍ਫਨ੍ਨਲਿਙ੍ਗਨ੍ਤਿ ਦੁਵਿਧਂ। ਤਤ੍ਥ ਵਿਭਤ੍ਤਿਰਹਿਤਂ ਪਕਤਿਲਿਙ੍ਗਂ ਇਧਾਧਿਪ੍ਪੇਤਂ ਲਿਙ੍ਗ, ਵਿਭਤ੍ਤੀਨਂ ਵਿਸੁਂ ਵਿਸੁਂ ਵਿਭਾਗਟ੍ਠਾਨਤ੍ਤਾ।

ਲੀਨਂ ਅਙ੍ਗਨ੍ਤਿ ਲਿਙ੍ਗਂ। ਤਤ੍ਥ 'ਲੀਨ'ਨ੍ਤਿ ਅਪਾਕਟਂ। 'ਅਙ੍ਗ'ਨ੍ਤਿ ਅਵਯਵੋ। **ਲਿਙ੍ਗਂ, ਨਾਮਂ, ਪਾਟਿਪਦਿਕ**ਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥਤੋ ਏਕਂ।

ਲਿਙ੍ਗਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੋ ਪਰਮਤ੍ਥੋ, ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਅਤ੍ਥੋਤਿ ਦੁਵਿਧੋ। ਤਥਾ ਵਿਸੇਸਨਤ੍ਥੋ, ਵਿਸੇਸ੍ਯਤ੍ਥੋਤਿ।

ਤਤ੍ਥ ਵਿਸੇਸਨਤ੍ਥੋ ਨਾਮ ਸਕਤ੍ਥੋ, ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸ ਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਪਟਿਨਿਯਤੋ ਪਾਟਿਪੁਗ੍ਗਲਿਕਤ੍ਥੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਸੋਯੇਵ ਤਸ੍ਮਿਂ ਤਸ੍ਮਿਂ ਅਤ੍ਥੇ ਆਦਿਮ੍ਹਿ ਸਦ੍ਦਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਯਾ ਚਿਰਕਾਲਞ੍ਚ ਸਦ੍ਦਪਵਤ੍ਤਿਯਾ ਨਿਬਦ੍ਧਕਾਰਣਤ੍ਤਾ ਨਿਮਿਤ੍ਤਤ੍ਥੋਤਿ ਚ ਵੁਚ੍ਚਤਿ । ਸੋ ਸੁਤਿ, ਜਾਤਿ, ਗੁਣ, ਦਬ੍ਬ, ਕ੍ਰਿਯਾ, ਨਾਮ, ਸਮ੍ਬਨ੍ਧਵਸੇਨ ਸਤ੍ਤਵਿਧੋ ਹੋਤਿ।

ਵਿਸੇਸ੍ਯਤ੍ਥੋ ਨਾਮ ਸਾਮਞ੍ਞਤ੍ਥੋ, ਬਹੁਨਿਮਿਤ੍ਤਾਨਂ ਸਾਧਾਰਣਤ੍ਥੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ, ਸੋਯੇਵ ਤਂਤਂਨਿਮਿਤ੍ਤਯੋਗਾ ਨੇਮਿਤ੍ਤਕਤ੍ਥੋਤਿ ਚ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਸੋ ਜਾਤਿ, ਗੁਣ, ਦਬ੍ਬ, ਕ੍ਰਿਯਾ, ਨਾਮਵਸੇਨ ਪਞ੍ਚਵਿਧੋ। ਗੋ, ਸੁਕ੍ਕੋ, ਦਣ੍ਡੀ, ਪਾਚਕੋ, ਤਿਸ੍ਸੋਤਿ।

ਤਤ੍ਥ ਗੋਸਦ੍ਦੋ ਯਦਾ ਜਾਤਿਮਤ੍ਤਂ ਵਦਤਿ ਗੋ ਜਾਤੀਤਿ, ਤਦਾ ਸੁਤਿ ਵਿਸੇਸਨਂ। ਯਦਾ ਦਬ੍ਬਂ ਵਦਤਿ ਗੋ ਗਚ੍ਛਤੀਤਿ, ਤਦਾ ਸੁਤਿ ਚ ਜਾਤਿ ਚ ਵਿਸੇਸਨਂ।

ਸੁਕ੍ਕਸਦ੍ਦੋ ਯਦਾ ਗੁਣਮਤ੍ਤਂ ਵਦਤਿ ਸੁਕ੍ਕੋ ਗੁਣੋਤਿ, ਤਦਾ ਸੁਤਿ ਵਿਸੇਸਨਂ। ਯਦਾ ਗੁਣਵਿਸੇਸਂ ਵਦਤਿ ਗੋਸ੍ਸ ਸੁਕ੍ਕੋਤਿ, ਤਦਾ ਸੁਤਿ ਚ ਗੁਣਜਾਤਿ ਚ ਵਿਸੇਸਨਂ। ਯਦਾ ਗੁਣਵਨ੍ਤਂ ਦਬ੍ਬਂ ਵਦਤਿ ਸੁਕ੍ਕੋ ਗੋਤਿ, ਤਦਾ ਸੁਤਿ ਚ ਗੁਣਜਾਤਿ ਚ ਗੁਣਵਿਸੇਸੋ ਚ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ ਚ ਵਿਸੇਸਨਂ।

ਦਣ੍ਡੀਸਦ੍ਦੋ ਯਦਾ ਜਾਤਿਮਤ੍ਤੰ ਵਦਤਿ ਦਣ੍ਡੀ ਜਾਤੀਤਿ, ਤਦਾ ਸੁਤਿ ਚ ਦਬ੍ਬਞ੍ਚ ਵਿਸੇਸਨੰ। ਯਦਾ ਦਬ੍ਬਵਨ੍ਤੰ ਦਬ੍ਬੰ ਵਦਤਿ ਦਣ੍ਡੀ ਪੁਰਿਸੋਤਿ, ਤਦਾ ਸੁਤਿ ਚ ਦਬ੍ਬਞ੍ਚ ਜਾਤਿ ਚ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ ਚ ਵਿਸੇਸਨੰ।

ਪਾਚਕਸਦ੍ਦੋ ਯਦਾ ਜਾਤਿਮਤ੍ਤੰ ਵਦਤਿ ਪਾਚਕੋ ਜਾਤੀਤਿ, ਤਦਾ ਸੁਤਿ ਚ ਕ੍ਰਿਯਾ ਚ ਵਿਸੇਸਨੰ। ਯਦਾ ਕ੍ਰਿਯਾਨਿਪ੍ਫਾਦਕੰ ਦਬ੍ਬੰ ਵਦਤਿ ਪਾਚਕੋ ਪੁਰਿਸੋਤਿ, ਤਦਾ ਸੁਤਿ ਚ ਕ੍ਰਿਯਾ ਚ ਜਾਤਿ ਚ ਕ੍ਰਿਯਾਕਾਰਕਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ ਚ ਵਿਸੇਸਨੰ।

ਤਿਸ੍ਸਸਦ੍ਦੋ ਯਦਾ ਨਾਮਮਤ੍ਤੰ ਵਦਤਿ ਤਿਸ੍ਸੋ ਨਾਮਨ੍ਤਿ, ਤਦਾ ਸੁਤਿ ਵਿਸੇਸਨੰ। ਯਦਾ ਨਾਮਵਨ੍ਤੰ ਦਬ੍ਬੰ ਵਦਤਿ, ਤਿਸ੍ਸੋ ਭਿਕ੍ਖੂਤਿ, ਤਦਾ ਸੁਤਿ ਚ ਨਾਮਜਾਤਿ ਚ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ ਚ ਵਿਸੇਸਨੰ।

ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ ਯੰ ਯੰ ਵਦਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ, ਤੰ ਤੰ ਵਿਸੇਸਜਨ੍ਤਿ ਚ ਦਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਚ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਸੁਤਿ ਨਾਮ ਸਦ੍ਦਸਭਾਵਾ ਏਵ ਹੋਤਿ, ਸਦ੍ਦਪਕ੍ਖਿਕਾ ਏਵ। ਸਬ੍ਬੋ ਸਦ੍ਦੋ ਪਠਮੰ ਸਤ੍ਤਾਭਿਧਾਯਕੋਤਿ ਚ ਞਾਸੇ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਤਸ੍ਮਾ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ ਸੁਤਿਟ੍ਠਾਨੇ ਸਤ੍ਤਾ ਏਵ ਯੁਤ੍ਤਾ ਵਤ੍ਤੁਨ੍ਤਿ। ਸਤ੍ਤਾਤਿ ਚ ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਸ੍ਸ ਵੋਹਾਰਮਤ੍ਤੇਨਪਿ ਲੋਕੇ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨਤਾ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਤੰ ਤੰ ਸਦ੍ਦੰ ਸੁਣਨ੍ਤਸ੍ਸ ਚ ਞਾਣੰ ਤੰਤਦਤ੍ਥਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਿਤਾਮਤ੍ਤੰ ਸਬ੍ਬਪਠਮੰ ਜਾਨਾਤਿ, ਤਤੋ ਪਰੰ ਜਾਤਿਸਦ੍ਦੇ ਜਾਤਿੰ ਜਾਨਾਤਿ। ਗੁਣਸਦ੍ਦੇ ਗੁਣਨ੍ਤਿ ਏਵਮਾਦਿ ਸਬ੍ਬੰ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੰ। ਲਿਙ੍ਗ, ਸਙ੍ਖ੍ਯਾ, ਪਰਿਮਾਣਾਨਿਪਿ ਵਿਸੇਸਨਤ੍ਥੇ ਸਙ੍ਗਯ੍ਹਨ੍ਤਿ।

ਤਤ੍ਥ ਲਿਙ੍ਗੰ ਨਾਮ ਯੇ ਇਤ੍ਥਿ, ਪੁਰਿਸਾਨੰ ਲਿਙ੍ਗ, ਨਿਮਿਤ੍ਤ, ਕੁਤ੍ਤਾ'ਕਪ੍ਪਾ ਨਾਮ ਅਭਿਧਮ੍ਮੇ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਯੇ ਚ ਨਪੁੰਸਕਾਨੰ ਲਿਙ੍ਗ, ਨਿਮਿਤ੍ਤ, ਕੁਤ੍ਤਾ'ਕਪ੍ਪਾ ਨਾਮ ਅਵੁਤ੍ਤਸਿਦ੍ਧਾ, ਯੇ ਚ ਸਦ੍ਦੇਸੁ ਚੇਵ ਅਤ੍ਥੇਸੁ ਚ ਵਿਸਦਾ'ਵਿਸਦਾਕਾਰ, ਮਜ੍ਝਿਮਾਕਾਰਾ ਸਨ੍ਦਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਸਬ੍ਬਮੇਤੰ ਲਿਙ੍ਗੰ ਨਾਮ।

ਏਵੰ ਵਿਸੇਸਨ, ਵਿਸੇਸਜਵਸੇਨ ਦੁਵਿਧੋ ਅਤ੍ਥੋ ਪੁਬ੍ਬੇ ਵੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਸਦ੍ਦਲਿਙ੍ਗਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੋ ਨਾਮ, ਸੋ ਸਲਿਙ੍ਗੋ, ਸਸਙ੍ਖ੍ਯੋ, ਸਪਰਿਮਾਣੋ ਚਾਤਿ ਤਿਵਿਧੋ ਹੋਤਿ।

ਤਤ੍ਥ ਸਲਿਙ੍ਗੋ ਯਥਾ? ਸਦ੍ਧਾ, ਫਸ੍ਸੋ, ਚਿਤ੍ਤੰ। ਕਞ੍ਞਾ, ਪੁਰਿਸੋ, ਕੁਲੰ। ਮਾਲਾ, ਰੁਕ੍ਖੋ, ਧਨਨ੍ਤਿ।

ਸਸਙ੍ਖ੍ਯੋ ਯਥਾ? ਏਕੋ, ਦ੍ਵੇ, ਤਯੋ, ਬਹੂ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਸਪਰਿਮਾਣੋ ਯਥਾ? ਵਿਦਤ੍ਥਿ, ਹਤ੍ਥੋ, ਦੋਣੋ, ਆਲ੍ਹਕੰ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਅਪਿ ਚ ਸੁਦ੍ਧੋ, ਸੰਸਟ੍ਠੋਤਿ ਦੁਵਿਧੋ ਲਿਙ੍ਗਤ੍ਥੋ। ਤਤ੍ਥ ਕਮ੍ਮਾਦਿਸੰਸਗ੍ਗਰਹਿਤੋ ਸੁਦ੍ਧੋ ਨਾਮ। ਸੋ ਸਲਿਙ੍ਗੋ, ਸਸਙ੍ਖ੍ਯੋ, ਸਪਰਿਮਾਣੋ, ਉਪਸਗ੍ਗਤ੍ਥੋ, ਨਿਪਾਤਤ੍ਥੋ, ਪਾਟਿ-ਪਦਿਕਤ੍ਥੋਤਿ ਛਬ੍ਬਿਧੋ। ਅਤ੍ਥਿ, ਸਕ੍ਕਾ, ਲਬ੍ਭਾਇਚ੍ਚਾਦਿ ਇਧ ਪਾਟਿਪਦਿਕੰ ਨਾਮ। ਤੁਨ, ਤ੍ਵਾਨ, ਤ੍ਵਾ, ਤਵੇ, ਤੁੰ, ਖਤ੍ਤੁੰਪਚ੍ਚਯਨ੍ਤਾਪਿ ਨਿਪਾਤੇਸੁ ਗਯ੍ਹਨ੍ਤਿ।

ਸੰਸਟ੍ਠੋ ਵੁਤ੍ਤਸੰਸਟ੍ਠੋ, ਅਵੁਤ੍ਤਸੰਸਟ੍ਠੋਤਿ ਦੁਵਿਧੋ। ਤਤ੍ਥ ਵੁਤ੍ਤਸੰਸਟ੍ਠੋ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧੋ ਸਮਾਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਸੰਸਟ੍ਠੋ, ਤਦ੍ਧਿਤੇਨ, ਆਖ੍ਯਾਤੇਨ, ਕਿਤੇਨਾਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਸਮਾਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤੋ ਛਕਾਰਕਸਮ੍ਬਨ੍ਧਵਸੇਨ ਸਤ੍ਤਵਿਧੋ, ਭਾਵੇਨ ਸਦ੍ਧਿੰ ਅਟ੍ਠਵਿਧੋ ਵਾ, ਤਥਾ ਤਦ੍ਧਿਤੇਨ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਆਖ੍ਯਾਤੇਨ ਵੁਤ੍ਤੋ ਕਤ੍ਤੁ, ਕਮ੍ਮ, ਭਾਵਵਸੇਨ ਤਿਵਿਧੋ। ਕਿਤੇਨ ਵੁਤ੍ਤੋ ਛਕਾਰਕ, ਭਾਵਵਸੇਨ ਸਤ੍ਤਵਿਧੋ। ਸਬ੍ਬੋ ਸੁਦ੍ਧੋ ਚੇਵ ਵੁਤ੍ਤਸੰਸਟ੍ਠੋ ਚ ਪਠਮਾਯ ਵਿਸਯੋ।

ਅਵੁਤ੍ਤਸੰਸਟ੍ਠੋਪਿ ਕਤ੍ਤੁਸੰਸਟ੍ਠੋ, ਕਮ੍ਮਸੰਸਟ੍ਠੋਤਿਆਦਿਨਾ ਅਨੇਕਵਿਧੋ। ਸੋ ਦੁਤਿਯਾਦੀਨੰ ਏਵ ਵਿਸਯੋਤਿ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਵਿਭਤ੍ਤਿਯਾ ਵਿਨਾ ਕੇਵਲੋ ਸਦ੍ਦੋ ਪਯੋਗੰ ਨਾਰਹਤੀਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ਪਯੋਗਾਰਹਤ੍ਥਮੇਵ ਛਬ੍ਬਿਧੇ ਸੁਦ੍ਧੇ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧੇ ਚ ਵੁਤ੍ਤਸੰਸਟ੍ਠੇ ਪਠਮਾ ਪਯੁਜ੍ਜਤਿ,

ਨ ਅਤ੍ਥਜੋਤਨਤ੍ਥਂ।

ਕੇਨਚਿ ਵਾਚਕੇਨ ਅਵੁਤ੍ਤਾਨਿ ਪਨ ਕਮ੍ਮਾਦੀਨਿ ਵਿਭਤ੍ਤੀਹਿ ਵਿਨਾ ਵਿਦਿਤਾਨਿ ਨ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿਕਤ੍ਵਾ ਅਤ੍ਥਜੋਤਨਤ੍ਥਮ੍ਪਿ ਕਮ੍ਮਾਦੀਸੁ ਦੁਤਿਯਾਦਯੋ ਪਯੁਜ੍ਜਨ੍ਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਅਤ੍ਥਮਤ੍ਤੇਤਿ ਇਧ ਦੇਸਨ੍ਤਰਾਵਚ੍ਛੇਦਕੇ ਵਿਸਯਮਤ੍ਤੇ ਭੁਮ੍ਮਂ। ਕਮ੍ਮੇ ਦੁਤਿਯਾਇਚ੍ਚਾਦੀਸੁ ਪਨ ਨਿਪ੍ਫਾਦੇਤਬ੍ਬੇ ਪਯੋਜਨੇ ਭੁਮ੍ਮਨ੍ਤਿ ਏਵਂ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਂ ਭੁਮ੍ਮਾਨਂ ਨਾਨਤ੍ਤਂ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ।

੨੯੦. ਆਮਨ੍ਤਨੇ [ਕ॰ ੨੮੫; ਰੂ॰ ੭੦; ਨੀ॰ ੫੭੮; ਚਂ॰ ੨.੧.੯੪; ਪਾ॰ ੨.੩.੪੭; ਆਮਨ੍ਤਣੇ (ਬਹੂਸੁ)]।

ਪਗੇਵ ਸਿਦ੍ਧਸ੍ਸ ਵਤ੍ਥੁਨੋ ਨਾਮੇਨ ਵਾ ਨਿਪਾਤੇਨ ਵਾ ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਭਿਮੁਖੀਕਰਣਂ ਆਮਨ੍ਤਨਂ ਨਾਮ। ਅਧਿਕਾਮਨ੍ਤਨੇ ਅਤ੍ਥਮਤ੍ਤੇ ਪਠਮਾ ਹੋਤਿ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਆਮਨ੍ਤਨਪਦਂ ਨਾਮ ਕ੍ਰਿਯਾਪੇਕ੍ਖਂ ਨ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਕਾਰਕਸਞ੍ਞਂ ਨ ਲਭਤਿ।

ਤਂ ਪਨ ਦੁਵਿਧਂ ਸਾਦਰਾ'ਨਾਦਰਵਸੇਨ। ਏਹਿ ਸਮ੍ਮ, ਏਹਿ ਜੇਤਿ।

ਤਥਾ ਸਜੀਵ, ਨਿਜ੍ਜੀਵਵਸੇਨ, ਭੋ ਪੁਰਿਸ, ਵਦੇਹਿ ਭੋ ਸਙ੍ਖ, ਵਦੇਹਿ ਭੋ ਸਙ੍ਖ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੪੨੬]। ਉਮ੍ਮੁਜ੍ਜ ਭੋ ਪੁਥੁਸਿਲੇ, ਉਮ੍ਮੁਜ੍ਜ ਭੋ ਪੁਥੁਸਿਲੇਤਿ [ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੪.੩੫੮]।

ਤਥਾ ਪਚ੍ਚਕ੍ਖਾ'ਪਚ੍ਚਕ੍ਖਵਸੇਨ, ਭੋ ਪੁਰਿਸ, ਕਹਂ ਏਕਪੁਤ੍ਤਕ, ਕਹਂ ਏਕਪੁਤ੍ਤਕਾਤਿ [ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੨.੬੩; ਧ॰ ਪ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧.੨]।

ਤਥਾ ਨਿਯਮਾ'ਨਿਯਮਵਸੇਨ, ਭੋ ਪੁਰਿਸ, ਅਚ੍ਛਰਿਯਂ ਵਤ ਭੋ ਅਬ੍ਭੁਤਂ ਵਤ ਭੋ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੧੯੨]। ਯਤ੍ਰ ਹਿ ਨਾਮ ਸਞ੍ਞੀ ਸਮਾਨੋਤਿਆਦਿ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੧੯੨]। ਇਦਂ ਆਮਨ੍ਤਨਂ ਨਾਮ ਪਗੇਵ ਸਿਦ੍ਧੇ ਏਵ ਹੋਤਿ, ਨ ਵਿਧਾਤਬ੍ਬੇ, ਨ ਹਿ ਪਗੇਵ ਰਾਜਭਾਵਂ ਵਾ ਭਿਕ੍ਖੁਭਾਵਂ ਵਾ ਅਪ੍ਪਤ੍ਤਂ ਜਨਂ ''ਭੋ ਰਾਜਾ''ਤਿ ਵਾ ''ਭੋ ਭਿਕ੍ਖੂ''ਤਿ ਵਾ ਆਮਨ੍ਤੇਨ੍ਤੀਤਿ।

ਪਠਮਾਵਿਭਤ੍ਤਿਰਾਸਿ ਨਿਟ੍ਠਿਤੋ।

ਦੁਤਿਯਾਵਿਭਤ੍ਤਿਰਾਸਿ

ਕਸ੍ਮਿਂ ਅਤ੍ਥੇ ਦੁਤਿਯਾ?

੨੯੧. ਕਮ੍ਮੇ ਦੁਤਿਯਾ [ਕ॰ ੨੯੭; ਰੂ॰ ੨੮੪; ਨੀ॰ ੫੮੦; ਚਂ॰ ੨.੧.੪੩; ਪਾ॰ ੧.੪.੪੯-੫੧]।

ਕਮ੍ਮਤ੍ਥੇ ਦੁਤਿਯਾ ਹੋਤਿ। ਕਰਿਯਤੇਤਿ ਕਮ੍ਮਂ, ਤਂ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿਕਮ੍ਮਂ, ਵਿਕਤਿਕਮ੍ਮਂ, ਪਤ੍ਤਿਕਮ੍ਮਨ੍ਤਿ ਤਿਵਿਧਂ ਹੋਤਿ।

ਤਤ੍ਥ **ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿਕਮ੍ਮਂ** ਯਥਾ? ਇਦ੍ਧਿਮਾ ਹਤ੍ਥਿਵਣ੍ਣਂ ਮਾਪੇਤਿ, ਰਾਜਾ ਨਗਰਂ ਮਾਪੇਤਿ, ਮਾਤਾ ਪੁਤ੍ਤਂ ਵਿਜਾਯਤਿ, ਬੀਜਂ ਰੁਕ੍ਖਂ ਜਨੇਤਿ, ਕਮ੍ਮਂ ਵਿਪਾਕਂ ਜਨੇਤਿ, ਆਹਾਰੋ ਬਲਂ ਜਨੇਤਿ, ਜਨੋ ਪੁਞ੍ਞਂ ਕਰੋਤਿ, ਪਾਪਂ ਕਰੋਤਿ, ਬੁਦ੍ਧੋ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਸਿ, ਵਿਨਯਂ ਪਞ੍ਞਪੇਸਿ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਞਾਣਂ ਉਪ੍ਪਾਦੇਤਿ, ਮਗ੍ਗਂ ਉਪ੍ਪਾਦੇਤਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਵਿਕਤਿਕਮ੍ਮਂ ਯਥਾ? ਗੇਹਂ ਕਰੋਤਿ, ਰਥਂ ਕਰੋਤਿ, ਘਟਂ ਕਰੋਤਿ, ਪਟਂ ਵਾਯਤਿ, ਓਦਨਂ ਪਚਤਿ, ਭਤ੍ਤਂ ਪਚਤਿ, ਕਟ੍ਠਂ ਅਙ੍ਗਾਰਂ ਕਰੋਤਿ, ਸੁਵਣ੍ਣਂ ਕਟਕਂ ਕਰੋਤਿ, ਗੇਹਂ ਞਾਪੇਤਿ, ਰੁਕ੍ਖਂ ਛਿਨ੍ਦਤਿ, ਪਾਕਾਰਂ ਭਿਨ੍ਦਤਿ, ਵੀਹਯੋ ਲੁਨਾਤਿ, ਪਾਣਂ ਹਨਤਿ, ਭਤ੍ਤਂ ਭੁਞ੍ਜਤਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਪਤ੍ਤਕਮ੍ਮੰ ਯਥਾ? ਗਾਮੰ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਗੇਹੰ ਪਵਿਸਤਿ, ਰੁਕ੍ਖੰ ਆਰੋਹਤਿ, ਨਦਿੰ ਤਰਤਿ, ਆਦਿਚ੍ਚੰ ਪਸ੍ਸਤਿ, ਧਮ੍ਮੰ ਸੁਣਾਤਿ, ਬੁਦ੍ਧੰ ਵਨ੍ਦਤਿ ਪਯਿਰੁਪਾਸਤਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਪਕਤਿਕਮ੍ਮੰ, ਵਿਕਤਿਕਮ੍ਮਨ੍ਤਿ ਦੁਵਿਧੰ। ਸੁਵਣ੍ਣੰ ਕਟਕੰ ਕਰੋਤਿ, ਕਟ੍ਠੰ ਅਙ੍ਗਾਰੰ ਕਰੋਤਿ, ਪੁਰਿਸੰ ਠਿਤੰ ਪਸ੍ਸਤਿ, ਪੁਰਿਸੰ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤੰ ਪਸ੍ਸਤਿ, ਭਿਕ੍ਖੁੰ ਪਸ੍ਸਤਿ ਸਤੰ, ਸਮ੍ਪਜਾਨੰ, ਅਭਿਕ੍ਕਮਨ੍ਤੰ, ਪਟਿਕ੍ਕਮਨ੍ਤੰ, ਆਲੋਕੇਨ੍ਤੰ, ਵਿਲੋਕੇਨ੍ਤੰ, ਸਮਿਞ੍ਜੇਨ੍ਤੰ, ਪਸਾਰੇਨ੍ਤੰ।

ਏਤ੍ਥ 'ਪੁਰਿਸੰ, ਭਿਕ੍ਖੁ'ਨ੍ਤਿ **ਪਕਤਿਕਮ੍ਮੰ,** 'ਠਿਤੰ, ਸਤੰ'ਇਚ੍ਚਾਦੀਨਿ **ਵਿਕਤਿਕਮ੍ਮਾਨਿ**।

ਧਾਤੁਕਮ੍ਮੰ, ਕਾਰਿਤਕਮ੍ਮਨ੍ਤਿ ਦੁਵਿਧੰ। ਗਾਮੰ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਪੁਰਿਸੰ ਗਾਮੰ ਗਮੇਤਿ।

ਧਾਤੁਕਮ੍ਮਞ੍ਚ ਦ੍ਵਿਕਮ੍ਮਿਕਧਾਤੂਨੰ ਦੁਵਿਧੰ ਪਧਾਨਕਮ੍ਮੰ, ਅਪ੍ਪਧਾਨਕਮ੍ਮਨ੍ਤਿ। ਅਜਪਾਲੋ ਅਜੰ ਗਾਮੰ ਨੇਤਿ, ਪੁਰਿਸੋ ਭਾਰੰ ਗਾਮੰ ਵਹਤਿ, ਹਰਤਿ, ਗਾਮੰ ਸਾਖੰ ਕਡ੍ਢਤਿ, ਗਾਵਿੰ ਖੀਰੰ ਦੋਹਤਿ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੰ ਕਮ੍ਬਲੰ ਯਾਚਤਿ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੰ ਭਤ੍ਤੰ ਭਿਕ੍ਖਤਿ, ਗਾਵਿਯੋ ਵਜੰ ਅਵਰੁਨ੍ਧਤਿ, ਭਗਵਨ੍ਤੰ ਪਞ੍ਹੰ ਪੁਚ੍ਛਤਿ, ਰੁਕ੍ਖੰ ਫਲਾਨਿ ਓਚਿਨਾਤਿ, ਸਿਸ੍ਸੰ ਧਮ੍ਮੰ ਬ੍ਰਵੀਤਿ, ਭਗਵਾ ਭਿਕ੍ਖੂ ਏਤਦਵੋਚ [ਉਦਾ॰ ੨੩ (ਥੋਕੰ ਵਿਸਦਿਸੰ)], ਸਿਸ੍ਸੰ ਧਮ੍ਮੰ ਅਨੁਸਾਸਤਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਏਤ੍ਥ ਚ 'ਅਜੰ, ਖੀਰੰ' ਇਚ੍ਚਾਦਿ ਪਧਾਨਕਮ੍ਮੰ ਨਾਮ ਕਤ੍ਤੁਨਾ ਪਰਿਗ੍ਗਹੇਤੁੰ ਇਟ੍ਠਤਰਤ੍ਤਾ। 'ਗਾਮੰ, ਗਾਵਿੰ'ਇਚ੍ਚਾਦਿ ਅਪ੍ਪਧਾਨਕਮ੍ਮੰ ਨਾਮ ਤਥਾ ਅਨਿਟ੍ਠਤਰਤ੍ਤਾ।

ਤਤ੍ਥ ਪਧਾਨਕਮ੍ਮੰ ਕਥਿਨਕਮ੍ਮੰ ਨਾਮ, ਕਮ੍ਮਭਾਵੇ ਥਿਰਕਮ੍ਮਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ। ਅਪ੍ਪਧਾਨਕਮ੍ਮੰ ਅਕਥਿਨਕਮ੍ਮੰ ਨਾਮ, ਅਥਿਰਕਮ੍ਮਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ। ਤਞ੍ਹਿ ਕਦਾਚਿ ਸਮ੍ਪਦਾਨੰ ਹੋਤਿ, ਕਦਾਚਿ ਅਪਾਦਾਨੰ, ਕਦਾਚਿ ਸਾਮਿ, ਕਦਾਚਿ ਓਕਾਸੋ। ਯਥਾ – ਸੋ ਮੰ ਦਕਾਯ ਨੇਤਿ, ਗਾਵਿਤੋ ਖੀਰੰ ਦੋਹਤਿ, ਗਾਵਿਯਾ ਖੀਰੰ ਦੋਹਹਿ, ਗਾਵਿਯੰ ਖੀਰੰ ਦੋਹਤਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਕਮ੍ਮੇ ਦੁਤਿਯਾਤਿ ਵਤ੍ਤਤੇ।

੨੯੨. ਗਤਿਬੋਧਾਹਾਰਸਦ੍ਦਤ੍ਥਾ ਕਮ੍ਮਕ ਭਜ੍ਜਾਦੀਨੰ ਪਯੋਜ੍ਜੇ [ਕ॰ ੩੦੦; ਰੂ॰ ੨੯੬; ਨੀ॰ ੫੯੭; ਚੰ॰ ੨.੧.੪੪; ਪਾ॰ ੧.੪.੫੨]।

ਨਿਚ੍ਚਵਿਧਿਯਿਦੰ ਸੁਤ੍ਤਮਿਦੰ। ਗਮਨਤ੍ਥਾਨੰ ਬੋਧਨਤ੍ਥਾਨੰ ਆਹਾਰਤ੍ਥਾਨੰ ਸਦ੍ਦਤ੍ਥਾਨੰ ਅਕਮ੍ਮਕਾਨੰ ਭਜ੍ਜਾਦੀਨਞ੍ਚ ਧਾਤੂਨੰ ਪਯੋਜ੍ਜੇ ਕਮ੍ਮਨਿ ਦੁਤਿਯਾ ਹੋਤਿ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਪਯੋਜ੍ਜਕਮ੍ਮੰ ਨਾਮ ਕਾਰਿਤਕਮ੍ਮੰ ਵੁਚ੍ਚਤਿ।

ਪੁਰਿਸੋ ਪੁਰਿਸੰ ਗਾਮੰ ਗਮਯਤਿ, ਸਾਮਿਕੋ ਅਜਪਾਲੰ ਅਜੰ ਗਾਮੰ ਨਯਾਪੇਤਿ, ਆਚਰਿਯੋ ਸਿਸ੍ਸੰ ਧਮ੍ਮੰ ਬੋਧੇਤਿ, ਪੁਰਿਸੋ ਪੁਰਿਸੰ ਭਤ੍ਤੰ ਭੋਜੇਤਿ, ਆਚਰਿਯੋ ਸਿਸ੍ਸੰ ਧਮ੍ਮੰ ਪਾਠੇਤਿ, ਪੁਰਿਸੋ ਪੁਰਿਸੰ ਸਯਾਪੇਤਿ, ਅਚ੍ਛਾਪੇਤਿ, ਉਟ੍ਠਾਪੇਤਿ, ਪੁਰਿਸੋ ਪੁਰਿਸੰ ਧਞ੍ਞੰ ਭਜ੍ਜਾਪੇਤਿ, ਕੋਟ੍ਟਾਪੇਤਿ, ਉਦ੍ਧਰਾਪੇਤਿ।

ਏਤੇਸਮੀਤਿ ਕਿੰ? ਪੁਰਿਸੋ ਪੁਰਿਸੇਨ ਓਦਨੰ ਪਾਚੇਤਿ।

ਏਤ੍ਥ ਚ ਗਮਨਤ੍ਥਾਦੀਨੰ ਪਯੋਜ੍ਜੇ ਤਤਿਯਾਪਿ ਰੂਪਸਿਦ੍ਧਿਯੰ [੧੪੧ ਪਿਟ੍ਠੇ] ਸਦ੍ਦਨੀਤਿਯਞ੍ਚ [ਸੁਤ੍ਤ-੧੪੮ ਪਿਟ੍ਠੇ] ਵੁਤ੍ਤਾ। ਸਦ੍ਦਨੀਤਿਯੰ ਤਤਿਯਾਪਯੋਗੇਪਿ ਕਮ੍ਮਤ੍ਤਮੇਵ ਇਚ੍ਛਤਿ। ਞਾਸਾਦੀਸੁ ਕਤ੍ਤੁਤ੍ਤੰ ਇਚ੍ਛਨ੍ਤਿ।

ਯਦਾ ਪਨ ਪਠਮਂ ਪਯੋਜਕਂ ਅਞ੍ਞੋ ਦੁਤਿਯੋ ਪਯੋਜੇਤਿ, ਤਦਾ ਪਠਮੋ ਪਯੋਜ੍ਜੋ ਨਾਮ। ਤਸ੍ਮਿਂ ਤਤਿਯਾਏਵਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਿਯਂ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਅਤ੍ਤਨਾ ਵਿਪ੍ਪਕਤਂ ਕੁਟਿਂ ਪਰੇਹਿ ਪਰਿਯੋਸਾਪੇਤਿ [ਪਾਰਾ॰ ੩੬੩]।

੨੯੩. ਹਰਾਦੀਨਂ ਵਾ [ਕ॰ ੩੦੦; ਰੂ॰ ੨੮੬; ਨੀ॰ ੫੮੭; ਚਂ॰ ੨.੧.੪੫; ਪਾ॰ ੧.੪.੫੩]।

ਹਰਾਦੀਨਂ ਪਯੋਜ੍ਜੇ ਕਮ੍ਮਨਿ ਵਿਕਪ੍ਪੇਨ ਦੁਤਿਯਾ ਹੋਤਿ।

ਸਾਮਿਕੋ ਪੁਰਿਸਂ ਭਾਰਂ ਹਾਰੇਤਿ ਪੁਰਿਸੇਨ ਵਾ, ਪੁਰਿਸਂ ਆਹਾਰਂ ਅਜ੍ਝੋਹਾਰੇਤਿ ਪੁਰਿਸੇਨ ਵਾ, ਪੁਰਿਸਂ ਕਮ੍ਮਂ ਕਾਰੇਤਿ ਪੁਰਿਸੇਨ ਵਾ, ਰਾਜਾ ਪੁਰਿਸਂ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ ਪੁਰਿਸੇਨ ਵਾ, ਪੁਰਿਸਂ ਬੁਦ੍ਧਂ ਵਨ੍ਦਾਪੇਤਿ ਪੁਰਿਸੇਨ ਵਾ।

੨੯੪. ਨ ਖਾਦਾਦੀਨਂ [ਕ॰ ੩੦੦; ਰੂ॰ ੨੮੬; ਨੀ॰ ੫੮੭; ਚਂ॰ ੨.੧.੪੭; ਪਾ॰ ੧.੪.੫੭]।

ਖਾਦਾਦੀਨਂ ਪਯੋਜ੍ਜੇ ਕਮ੍ਮਨਿ ਨ ਦੁਤਿਯਾ ਹੋਤਿ।

ਸਾਮਿਕੋ ਪੁਰਿਸੇਨ ਖਜ੍ਜਂ ਖਾਦਾਪੇਤਿ, ਅਦ-ਭਕ੍ਖਨੇ, ਭਤ੍ਤਂ ਆਦੇਤਿ, ਸਾਮਿਕੋ ਦਾਸੇਨ ਪੁਰਿਸਂ ਅਵ੍ਹਾਪੇਤਿ, ਸਦ੍ਦਾਯਾਪੇਤਿ, ਕਨ੍ਦਯਤਿ, ਨਾਦਯਤਿ। ਏਤ੍ਥ ਚ 'ਸਦ੍ਦਾਯਾਪੇਤੀ'ਤਿ ਸਦ੍ਦਂ ਕਾਰਾਪੇਤਿ, ਨਾਮਧਾਤੁ ਚੇਸਾ। ਕਨ੍ਦ, ਨਦਾਪਿ ਸਦ੍ਦਤ੍ਥਾਯੇਵ।

੨੯੫. ਵਹਿਸ੍ਸਾਨਿਯਨ੍ਤੁਕੇ [ਕ॰ ੩੦੦; ਰੂ॰ ੨੮੬; ਨੀ॰ ੫੮੭; ਚਂ॰ ੨.੧.੪੮; ਪਾ॰ ੧.੪.੫੨]।

ਵਹਿਸ੍ਸਾਤਿ ਧਾਤੁਨਿਦ੍ਦੇਸੋ ਇ-ਕਾਰੋ, ਨਿਯਾਮੇਤਿ ਪਯੋਜੇਤੀਤਿ ਨਿਯਨ੍ਤਾ, ਨਤ੍ਥਿ ਨਿਯਨ੍ਤਾ ਏਤਸ੍ਸਾਤਿ ਅਨਿਯਨ੍ਤੁਕੋ। ਯਸ੍ਸ ਅਞ੍ਞੇਨ ਪਯੋਜਕੇਨ ਕਿਞ੍ਚਿ ਨਤ੍ਥਿ, ਸਯਮੇਵ ਞਤ੍ਵਾ ਵਹਤਿ, ਸੋ ਅਨਿਯਨ੍ਤੁਕੋ ਨਾਮ, ਵਹਧਾਤੁਸ੍ਸ ਤਾਦਿਸੇ ਅਨਿਯਨ੍ਤੁਕੇ ਪਯੋਜ੍ਜੇ ਕਮ੍ਮਨਿ ਦੁਤਿਯਾ ਨ ਹੋਤਿ।

ਸਾਮਿਕੋ ਦਾਸੇਨ ਭਾਰਂ ਵਾਹੇਤਿ।

ਅਨਿਯਨ੍ਤੁਕੇਤਿ ਕਿਂ? ਬਲੀਬਦ੍ਦੇ ਭਾਰਂ ਵਾਹੇਤਿ।

੨੯੬. ਭਕ੍ਖਿਸ੍ਸਾਹਿਂਸਾਯਂ [ਕ॰ ੩੦੦; ਰੂ॰ ੨੮੬; ਨੀ॰ ੫੮੭; ਚਂ॰ ੨.੧.੪੯; ਪਾ॰ ੧.੪.੫]।

ਭਕ੍ਖਿਤੁਂ ਇਚ੍ਛਨ੍ਤਸ੍ਸ ਭਕ੍ਖਾਪਨਂ ਹਿਂਸਾ ਨਾਮ ਨ ਹੋਤਿ, ਅਨਿਚ੍ਛਨ੍ਤਸ੍ਸ ਭਕ੍ਖਾਪਨਂ ਹਿਂਸਾ ਨਾਮ, ਭਕ੍ਖਧਾਤੁਸ੍ਸ ਪਯੋਜ੍ਜੇ ਕਮ੍ਮਨਿ ਅਹਿਂਸਾਵਿਸਯੇ ਦੁਤਿਯਾ ਨ ਹੋਤਿ।

ਸਾਮਿਕੋ ਪੁਰਿਸੇਨ ਮੋਦਕੇ ਭਕ੍ਖਾਪੇਤਿ।

ਅਹਿਂਸਾਯਨ੍ਤਿ ਕਿਂ? ਬਲੀਬਦ੍ਦੇ ਸਸ੍ਸਂ ਭਕ੍ਖਾਪੇਤਿ। ਏਤ੍ਥ 'ਸਸ੍ਸ'ਨ੍ਤਿ ਥੂਲਤਰਂ ਸਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ।

ਪਾਲ਼ਿਯਂ ''ਸਬ੍ਬੇਸਂ ਵਿਞ੍ਞਾਪੇਤ੍ਵਾਨ [ਅਪ॰ ਥੇਰ ੧.੧.੪੩੮], ਤੋਸੇਨ੍ਤਿ ਸਬ੍ਬਪਾਣਿਨਂ [ਅਪ॰ ਥੇਰ ੧.੧.੩੦੦]। ਥੇਰਸ੍ਸ ਪਤ੍ਤੋ ਦੁਤਿਯਸ੍ਸ ਗਾਹੇਤਬ੍ਬੋ'' ਇਚ੍ਚਾਦਿਨਾ [ਪਾਰਾ॰ ੬੧੫] ਪਯੋਜ੍ਜੇ ਛਟ੍ਠੀਪਿ ਦਿਸ੍ਸਤਿ।

੨੯੭. ਞਾਦੀਹਿ ਯੁਤ੍ਤਾ [ਕ॰ ੨੯੯; ਰੂ॰ ੨੮੮; ਨੀ॰ ੫੮੨, ੫੮੬; ਚਂ॰ ੨.੧.੫੦; ਪਾ॰ ੨.੩.੨]।

ਧੀਇਚ੍ਚਾਦੀਹਿ ਨਿਪਾਤੋਪਸਗ੍ਗੇਹਿ ਯੁਤ੍ਤਾ ਲਿਙ੍ਗਮ੍ਹਾ ਦੁਤਿਯਾ ਹੋਤਿ।

ਧੀ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਸ੍ਸ ਹਨ੍ਤਾਰਂ [ਧ॰ ਪ॰ ੩੮੯], ਧੀਰਤ੍ਥੁ'ਮਂ ਪੂਤਿਕਾਯਂ [ਜਾ॰ ੧.੩.੧੨੯], ਧੀਰਤ੍ਥੁ ਤਂ ਧਨਲਾਭਂ [ਜਾ॰ ੧.੪.੩੬], ਧੀਰਤ੍ਥੁ ਬਹੁਕੇ ਕਾਮੇ। ਤਤਿਯਾਪਿ ਦਿਸ੍ਸਤਿ, ਧੀਰਤ੍ਥੁ ਜੀਵਿਤੇਨ ਮੇ [ਜਾ॰ ੨.੧੭.੧੩੫]। ਅਨ੍ਤਰਾ ਚ ਰਾਜਗਹਂ ਅਨ੍ਤਰਾ ਚ ਨਾਲ਼ਨ੍ਦਂ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੧], ਅਭਿਤੋ ਗਾਮਂ ਵਸਤਿ, ਪਰਿਤੋਗਾਮਂ ਵਸਤਿ, ਨਦਿਂ ਨੇਰਞ੍ਜਰਂ ਪਤਿ [ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੪੨੭], ਏਤੇਸੁ ਛਟ੍ਠਜਤ੍ਥੇ ਦੁਤਿਯਾ।

ਤਥਾ ਪਟਿਭਾਤਿ ਮਂ ਭਗਵਾ [ਉਦਾ॰ ੪੫; ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੧੭], ਅਪਿਸ੍ਸੁ ਮਂ ਤਿਸ੍ਸੋ ਉਪਮਾਯੋ ਪਟਿਭਂਸੁ [ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੩੭੪], ਪਟਿਭਾਤੁ ਤਂ ਭਿਕ੍ਖੁ ਧਮ੍ਮੋ ਭਾਸਿਤੁਂ [ਮਹਾਵ॰ ੨੫੮]। ਪਟਿਭਨ੍ਤੁ ਤਂ ਚੁਨ੍ਦ ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਾ [ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੩.੭੯] – 'ਮ'ਨ੍ਤਿ ਮਮ, 'ਤ'ਨ੍ਤਿ ਤਵ, ਸਮ੍ਪਦਾਨਤ੍ਥੇ ਦੁਤਿਯਾ। 'ਮ'ਨ੍ਤਿ ਮਮਞਾਣੇ, 'ਤ'ਨ੍ਤਿ ਤਵਞਾਣੇਤਿਪਿ ਵਣ੍ਣੇਸੁਂ। ਨ ਉਪਾਯਮਨ੍ਤਰੇਨ ਅਤ੍ਥਸ੍ਸ ਸਿਦ੍ਧਿ, ਨਤ੍ਥਿ ਸਮਾਦਾਨਮਨ੍ਤਰੇਨ ਸਿਕ੍ਖਾਪਟਿਲਾਭੋ, ਨੇਵਿਧ ਨ ਹੁਰਂ ਨ ਉਭਯਮਨ੍ਤਰੇਨ, ਏਸੇਵਨ੍ਤੋ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ [ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੩੯੩; ਉਦਾ॰ ੭੪]। ਤਤ੍ਥ 'ਅਨ੍ਤਰੇਨਾ'ਤਿ ਨਿਪਾਤਪਦਮੇਤਂ, ਵਜ੍ਜੇਤ੍ਵਾਤਜਤ੍ਥੋ। ਪੁਬ੍ਬੇਨ ਗਾਮਂ, ਦਕ੍ਖਿਣੇਨ ਗਾਮਂ, ਉਤ੍ਤਰੇਨ ਗਾਮਂ, ਗਾਮਸ੍ਸ ਪੁਬ੍ਬੇਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਉਪਸਗ੍ਗਪੁਬ੍ਬਾਨਂ ਅਕਮ੍ਮਕਧਾਤੂਨਂ ਪਯੋਗੇ ਆਧਾਰੇ ਦੁਤਿਯਾ, ਪਥਵਿਂ ਅਧਿਸੇਸ੍ਸਤਿ, ਗਾਮਂ ਅਧਿਤਿਟ੍ਠਤਿ, ਰੁਕ੍ਖਂ ਅਜ੍ਝਾਵਸਤਿ, ਮਞ੍ਚਂ ਵਾ ਪੀਠਂ ਵਾ ਅਭਿਨਿਸੀਦੇਯ੍ਯ ਵਾ ਅਭਿਨਿਪਜ੍ਜੇਯ੍ਯ ਵਾ [ਪਾਚਿ॰ ੧੩੦], ਗਾਮਂ ਉਪਵਸਤਿ, ਗਾਮਂ ਅਨੁਵਸਤਿ, ਪਬ੍ਬਤਂ ਅਧਿਵਸਤਿ, ਘਰਂ ਆਵਸਤਿ, ਅਗਾਰਂ ਅਜ੍ਝਾਵਸਤਿ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੫੮; ਪਾਰਾ॰ ੫੧੯], ਉਪੋਸਥਂ ਉਪਵਸਤਿ, ਕਾਮਾਵਚਰਂ ਉਪਪਜ੍ਜਤਿ, ਰੂਪਾਵਚਰਂ ਉਪਪਜ੍ਜਤਿ, ਅਰੂਪਾਵਚਰਂ ਉਪਪਜ੍ਜਤਿ, ਸਕ੍ਕਸ੍ਸ ਸਹਬ੍ਯਤਂ ਉਪਪਜ੍ਜਤਿ, ਨਿਪਨ੍ਨਂ ਵਾ ਉਪਨਿਪਜ੍ਜੇਯ੍ਯ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੨੮੨], ਨਿਸਿਨ੍ਨਂ ਵਾ ਉਪਨਿਸੀਦੇਯ੍ਯ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੨੮੨], ਠਿਤਂ ਵਾ ਉਪਤਿਟ੍ਠੇਯ੍ਯ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੨੮੨] ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਤਪ੍ਪਾਨ, ਚਾਰੇਪਿ ਦੁਤਿਯਾ, ਨਦਿਂ ਪਿਵਤਿ, ਸਮੁਦ੍ਦਂ ਪਿਵਤਿ, ਗਾਮਂ ਚਰਤਿ, ਅਰਞ੍ਞਂ ਚਰਤਿ, ਨਦਿਯਂ, ਗਾਮੇਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਕਾਲ, ਦਿਸਾਸੁਪਿ ਆਧਾਰੇ ਏਵ ਦੁਤਿਯਾ, ਤਂ ਖਣਂ, ਤਂ ਮੁਹੁਤ੍ਤਂ, ਤਂ ਕਾਲਂ, ਏਕਮਨ੍ਤਂ [ਖੁ॰ ਪਾ॰ ੫.੧], ਏਕਂ ਸਮਯਂ [ਖੁ॰ ਪਾ॰ ੫.੧; ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੧], ਪੁਬ੍ਬਣ੍ਹਸਮਯਂ [ਪਾਰਾ॰ ੧੬], ਸਾਯਨ੍ਹਸਮਯਂ, ਤਂ ਦਿਵਸਂ, ਇਮਂ ਰਤ੍ਤਿਂ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੨੮੫], ਦੁਤਿਯਮ੍ਪਿ, ਤਤਿਯਮ੍ਪਿ, ਚਤੁਤ੍ਥਂ ਵਾ ਪਞ੍ਚਮਂ ਵਾ ਅਪ੍ਪੇਤਿ, ਤਤੋ ਪੁਬ੍ਬਂ, ਤਤੋ ਪਰਂ, ਪੁਰਿਮਂ ਦਿਸਂ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੩੩੬], ਦਕ੍ਖਿਣਂ ਦਿਸਂ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੩੩੬], ਪਚ੍ਛਿਮਂ ਦਿਸਂ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੩੩੬], ਉਤ੍ਤਰਂ ਦਿਸਂ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੩੩੬], ਇਮਾ ਦਸ ਦਿਸਾਯੋ, ਕਤਮਂ ਦਿਸਂ ਤਿਟ੍ਠਤਿ ਨਾਗਰਾਜਾ [ਜਾ॰ ੧.੧੬.੧੦੪], ਇਮਾਸੁ ਦਿਸਾਸੁ ਕਤਮਾਯ ਦਿਸਾਯ ਤਿਟ੍ਠਤਿ ਛਦ੍ਦਨ੍ਤਨਾਗਰਾਜਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋਇਚ੍ਚਾਦਿ।

੨੯੮. ਲਕ੍ਖਣਿਤ੍ਥਮ੍ਭੂਤਵਿਚ੍ਛਾਸ੍ਵਭਿਨਾ [ਕ॰ ੨੯੯; ਰੂ॰ ੨੮੮; ਨੀ॰ ੫੮੨, ੫੮੬; ਚਂ॰ ੨.੧.੫੪; ਪਾ॰ ੧.੪.੯੦, ੯੧; ੨.੩.੮]।

ਲਕ੍ਖਣਾਦੀਸੁ ਅਤ੍ਥੇਸੁ ਪਵਤ੍ਤੇਨ ਅਭਿਨਾ ਯੁਤ੍ਤਾ ਲਿਙ੍ਗਮ੍ਹਾ ਦੁਤਿਯਾ ਹੋਤਿ।

ਲਕ੍ਖੀਯਤਿ ਲਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬਂ ਅਨੇਨਾਤਿ **ਲਕ੍ਖਣਂ**। ਅਯਂ ਪਕਾਰੋ ਇਤ੍ਥਂ, ਈਦਿਸੋ ਵਿਸੇਸੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਇਤ੍ਥਂ ਭੂਤੋ ਪਤ੍ਤੋਤਿ **ਇਤ੍ਥਮ੍ਭੂਤੋ**। ਭਿਨ੍ਨੇ ਅਤ੍ਥੇ ਬ੍ਯਾਪਿਤੁਂ ਇਚ੍ਛਾ **ਵਿਚ੍ਛਾ**।

ਤਤ੍ਥ ਲਕ੍ਖਣੇ –

ਰੁਕ੍ਖਮਭਿ ਵਿਜ੍ਜੋਤਤੇ ਵਿਜ੍ਜੁ, ਰੁਕ੍ਖਂ ਅਭਿ ਬ੍ਯਾਪੇਤ੍ਵਾ ਵਿਜ੍ਜੋਤਤੇਤਿ ਅਤ੍ਥੋ, ਵਿਜ੍ਜੋਭਾਸੇਨ ਬ੍ਯਾਪਿਤੋ ਰੁਕ੍ਖੋ ਵਿਜ੍ਜੁਪ੍ਪਾਦਸ੍ਸ ਲਕ੍ਖਣਂ ਸਞ੍ਞਾਣਂ ਹੋਤਿ।

ਇਤ੍ਥਮ੍ਭੂਤੇ –

ਸਾਧੁ ਦੇਵਦਤ੍ਤੋ ਮਾਤਰਮਭਿ, ਮਾਤਰੰ ਅਭਿ ਵਿਸਿਟ੍ਠੰ ਕਤ੍ਵਾ ਸਾਧੂਤਿ ਅਤ੍ਥੋ, ਦੇਵਦਤ੍ਤੋ ਸਕ੍ਕਚ੍ਚੰ ਮਾਤੁਪਟ੍ਠਾਨੇ ਅਗ੍ਗਪੁਰਿਸੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ। ਤੰ ਖੋ ਪਨ ਭਵਨ੍ਤੰ ਗੋਤਮੰ ਏਵੰ ਕਲਜਾਣੋ ਕਿਤ੍ਤਿਸਦ੍ਦੋ ਅਬ੍ਭੁਗ੍ਗਤੋ [ਪਾਰਾ॰ ੧]। ਏਤ੍ਥ ਚ 'ਅਬ੍ਭੁਗ੍ਗਤੋ'ਤਿ ਅਭਿ ਵਿਸਿਟ੍ਠੰ ਕਤ੍ਵਾ ਉਗ੍ਗਤੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ, ਅਯੰ ਕਿਤ੍ਤਿਸਦ੍ਦੋ ਭੋਤੋ ਗੋਤਮਸ੍ਸ ਸਕਲਲੋਕਗ੍ਗਭਾਵੰ ਪਕਾਸੇਤ੍ਵਾ ਉਗ੍ਗਤੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ, ਕਿਤ੍ਤਿਸਦ੍ਦਸਮ੍ਬਨ੍ਧੇ ਪਨ ਤਸ੍ਸ ਖੋ ਪਨ ਭੋਤੋ ਗੋਤਮਸ੍ਸਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਵਿਚ੍ਛਾਯੰ –

ਰੁਕ੍ਖੰ ਰੁਕ੍ਖੰ ਅਭਿ ਵਿਜ੍ਜੋਤਤੇ ਚਨ੍ਦੋ, ਬਜਾਪੇਤ੍ਵਾ ਵਿਜ੍ਜੋਤਤੇਤਜਤ੍ਥੋ।

ਏਤ੍ਥ ਚ ਲਕ੍ਖਣਾਦਿਅਤ੍ਥਾ ਅਭਿਸਦ੍ਦੇਨ ਜੋਤਨੀਯਾ ਪਿਣ੍ਡਤ੍ਥਾ ਏਵ, ਨ ਵਚਨੀਯਤ੍ਥਾ, ਬਜਾਪਨਾਦਿਅਤ੍ਥਾ ਏਵ ਵਚਨੀਯਤ੍ਥਾਤਿ।

੨੯੯. ਪਤਿਪਰੀਹਿ ਭਾਗੇ ਚ [ਕ॰ ੨੯੯; ਰੂ॰ ੨੮੮; ਨੀ॰ ੫੮੨, ੫੮੬; ਚਂ॰ ੨.੧.੫੫; ਪਾ॰ ੧.੪.੯੦]।

ਲਕ੍ਖਣਿ'ਤ੍ਥਮ੍ਭੂਤ, ਵਿਚ੍ਛਾਸੁ ਚ ਭਾਗੇ ਚ ਪਵਤ੍ਤੇਹਿ ਪਤਿ, ਪਰੀਹਿ ਯੁਤ੍ਤਾ ਲਿਙ੍ਗਮ੍ਹਾ ਦੁਤਿਯਾ ਹੋਤਿ।

ਲਕ੍ਖਣੇ –

ਰੁਕ੍ਖੰ ਪਤਿ ਵਿਜ੍ਜੋਤਤੇ ਵਿਜ੍ਜੁ, ਰੁਕ੍ਖੰ ਪਰਿ ਵਿਜ੍ਜੋਤਤੇ ਵਿਜ੍ਜੁ। ਤਤ੍ਥ 'ਪਤੀ'ਤਿ ਪਟਿਚ੍ਚ, 'ਪਰੀ'ਤਿ ਫਰਿਤ੍ਵਾ।

ਇਤ੍ਥਮ੍ਭੂਤੇ –

ਸਾਧੁ ਦੇਵਦਤ੍ਤੋ ਮਾਤਰੰ ਪਤਿ, ਸਾਧੁ ਦੇਵਦਤ੍ਤੋ ਮਾਤਰੰ ਪਰਿ।

ਵਿਚ੍ਛਾਯੰ –

ਰੁਕ੍ਖੰ ਰੁਕ੍ਖੰ ਪਤਿ ਵਿਜ੍ਜੋਤਤੇ ਚਨ੍ਦੋ, ਰੁਕ੍ਖੰ ਰੁਕ੍ਖੰ ਪਰਿ ਵਿਜ੍ਜੋਤਤੇ ਚਨ੍ਦੋ।

ਭਾਗੇ –

ਤੰ ਦੀਯਤੁ, ਯਦੇਤ੍ਥ ਮੰ ਪਤਿ ਸਿਯਾ, ਤੰ ਦੀਯਤੁ, ਯਦੇਤ੍ਥ ਮੰ ਪਰਿ ਸਿਯਾ। ਤਤ੍ਥ 'ਪਤੀ'ਤਿ ਪਟਿਚ੍ਚ, 'ਪਰੀ'ਤਿ ਪਰਿਚ੍ਚ, ਉਦ੍ਦਿਸ੍ਸਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ, 'ਠਪਿਤ'ਨ੍ਤਿ ਪਾਠਸੇਸੋ। ਏਤ੍ਥ ਮੰ ਉਦ੍ਦਿਸ੍ਸ ਯੰ ਵਤ੍ਥੁ ਠਪਿਤੰ ਸਿਯਾ, ਤੰ ਮੇ ਦੀਯਤੂਤਜਤ੍ਥੋ, ਏਤੇਸੁ ਬਹੂਸੁ ਭਾਗੇਸੁ ਯੋ ਮਮ ਭਾਗੋ, ਸੋ ਮਯ੍ਹੰ ਦੀਯਤੂਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤੀਤਿ।

੩੦੦. ਅਨੁਨਾ [ਕ॰ ੨੯੯; ਰੂ॰ ੨੮੮; ਨੀ॰ ੫੮੨, ੫੮੬; ਚਂ॰ ੨.੧.੫੬; ਪਾ॰ ੧.੪.੮੪, ੯੦]।

ਲਕ੍ਖਣਿ'ਤ੍ਥਮ੍ਭੂਤ, ਵਿਚ੍ਛਾਸੁ ਚ ਭਾਗੇ ਚ ਪਵਤ੍ਤੇਨ ਅਨੁਨਾ ਯੁਤ੍ਤਾ ਲਿਙ੍ਗਮ੍ਹਾ ਦੁਤਿਯਾ ਹੋਤਿ।

ਲਕ੍ਖਣੇ –

ਰੁਕ੍ਖਂ ਅਨੁ ਵਿਜ੍ਜੋਤਤੇ ਵਿਜ੍ਜੁ, ਰੁਕ੍ਖਂ ਅਨੁ ਫਰਿਤ੍ਵਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਚਤੁਰਾਸੀਤਿਸਹਸ੍ਸਾਨਿ, ਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਮਨੁਪਬ੍ਬਜੁਂ [ਬੁ॰ ਵਂ॰ ੨੧.੫], 'ਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧ'ਨ੍ਤਿ ਬੋਧਿਸਤ੍ਤੁਂ, ਅਨੁ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਪਬ੍ਬਜਿਂਸੂਤਿ ਅਤ੍ਥੋ, ਵਿਪਸ੍ਸਿਬੋਧਿਸਤ੍ਤੇ ਪਬ੍ਬਜਿਤੇ ਸਤਿ ਤਾਨਿਪਿ ਚਤੁਰਾਸੀਤਿਕੁਲਪੁਤ੍ਤਸਹਸ੍ਸਾਨਿ ਪਬ੍ਬਜਿਂਸੂਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਸਚ੍ਚਕ੍ਰਿਯਮਨੁ ਵੁਟ੍ਠਿ ਪਾਵਸ੍ਸਿ, 'ਅਨੂ'ਤਿ ਅਨ੍ਵਾਯ, ਪਟਿਚ੍ਚਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ, ਸਚ੍ਚਕ੍ਰਿਯਾਯ ਸਤਿ ਸਚ੍ਚਕ੍ਰਿਯਹੇਤੁ ਦੇਵੋ ਪਾਵਸ੍ਸੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ''ਹੇਤੁ ਚ ਲਕ੍ਖਣਂ ਭਵਤੀ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਿਯਂ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਸਚ੍ਚਕ੍ਰਿਯਾਯ ਸਹੇਵਾਤਿਪਿ ਯੁਜ੍ਜਤਿ। ''ਸਹ ਸਚ੍ਚੇ ਕਤੇ ਮਯ੍ਹ''ਨ੍ਤਿ [ਚਰਿਯਾ॰ ੩.੮੨] ਹਿ ਵੁਤ੍ਤਂ।

ਇਤ੍ਥਮ੍ਭੂਤੇ –

ਸਾਧੁ ਦੇਵਦਤ੍ਤੋ ਮਾਤਰਮਨੁ। ਤਤ੍ਥ 'ਅਨੂ'ਤਿ ਅਨ੍ਵਾਯ ਪਟਿਚ੍ਚ।

ਵਿਚ੍ਛਾਯਂ –

ਰੁਕ੍ਖਂ ਰੁਕ੍ਖਂ ਅਨੁ ਵਿਜ੍ਜੋਤਤੇ ਚਨ੍ਦੋ। ਤਤ੍ਥ 'ਅਨੂ'ਤਿ ਅਨੁ ਫਰਿਤ੍ਵਾ।

ਭਾਗੇ –

ਯਦੇਤ੍ਥ ਮਂ ਅਨੁ ਸਿਯਾ, ਤਂ ਦੀਯਤੁ। ਤਤ੍ਥ 'ਅਨੂ'ਤਿ ਅਨ੍ਵਾਯ। ਸੇਸਂ ਵੁਤ੍ਤਨਯਮੇਵ।

੩੦੧. ਸਹਤ੍ਥੇ [ਕ॰ ੨੯੯; ਰੂ॰ ੨੮੮; ਨੀ॰ ੫੮੨, ੫੮੬; ਚਂ॰ ੨.੧.੫੭; ਪਾ॰ ੧.੪.੮੫]।

ਸਹਤ੍ਥੇ ਅਨੁਨਾ ਯੁਤ੍ਤਾ ਲਿਙ੍ਗਮ੍ਹਾ ਦੁਤਿਯਾ ਹੋਤਿ।

ਪਬ੍ਬਤਂ ਅਨੁ ਤਿਟ੍ਠਤਿ [ਪਬ੍ਬਤਮਨੁਸੇਨਾ ਤਿਟ੍ਠਤਿ (ਮੋਗ੍ਗਲ੍ਲਾਨਵੁਤ੍ਤਿਯਂ)]। ਨਦਿਂ ਅਨ੍ਵਾਵਸਿਤਾ ਬਾਰਾਣਸੀ। 'ਅਨੂ'ਤਿ ਅਨੁਗਨ੍ਤ੍ਵਾ, ਨਦਿਯਾ ਸਹ ਆਬਦ੍ਧਾ ਤਿਟ੍ਠਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ।

੩੦੨. ਹੀਨੇ [ਕ॰ ੨੯੯; ਰੂ॰ ੨੮੮; ਨੀ॰ ੫੮੨, ੫੮੬; ਚਂ॰ ੨.੧.੫੮; ਪਾ॰ ੧.੪.੮੬]।

ਹੀਨੇ ਪਵਤ੍ਤੇਨ ਅਨੁਨਾ ਯੁਤ੍ਤਾ ਲਿਙ੍ਗਮ੍ਹਾ ਦੁਤਿਯਾ ਹੋਤਿ।

ਅਨੁ ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤਂ ਪਞ੍ਞਵਨ੍ਤੋ, ਅਨੁਗਤਾ ਪਚ੍ਛਤੋ ਗਤਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ, ਸਬ੍ਬੇ ਪਞ੍ਞਵਨ੍ਤੋ ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤਤੋ ਹੀਨਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ।

੩੦੩. ਉਪੇਨ [ਕ॰ ੨੯੯; ਰੂ॰ ੨੮੮; ਨੀ॰ ੫੮੨, ੫੮੬; ਚਂ॰ ੨.੧.੫੯; ਪਾ॰ ੧.੪.੮੭]।

ਹੀਨੇ ਉਪੇਨ ਯੁਤ੍ਤਾ ਲਿਙ੍ਗਮ੍ਹਾ ਦੁਤਿਯਾ ਹੋਤਿ।

ਉਪ ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤਂ ਪਞ੍ਞਵਨ੍ਤੋ, ਉਪੇਚ੍ਚ ਗਤਾ ਸਮੀਪੇ ਗਤਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ, ਹੀਨਾਤ੍ਵੇਵ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ।

ਏਤ੍ਥ ਚ ਅਭਿਇਚ੍ਚਾਦਯੋ ਕਮ੍ਮਪ੍ਪਵਚਨੀਯਾਤਿ ਸਦ੍ਦਸਤ੍ਥੇਸੁ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਤਤ੍ਥ ਪਕਾਰੇਨ ਵੁਚ੍ਚਤੀਤਿ **ਪਵਚਨੀਯਂ,** ਪਕਾਰੋ ਚ ਲਕ੍ਖਣਿ'ਤ੍ਥਮ੍ਭੂਤ, ਵਿਚ੍ਛਾਦਿਕੋ ਪਿਣ੍ਡਤ੍ਥੋ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, **ਕਮ੍ਮ**ਨ੍ਤਿ ਬਜਾਪਨਾਦਿਕ੍ਰਿਯਾ, ਕਮ੍ਮਂ ਪਵਚਨੀਯਂ ਯੇਹਿ ਤੇ **ਕਮ੍ਮਪ੍ਪਵਚਨੀਯਾ**।

ਤਤ੍ਥ ਬਜਾਪਨਾਦਿਕ੍ਰਿਯਾਵ਼ਿਸੇਸਵ਼ਾਚੀਹਿ ਉਪਸਗ੍ਗੇਹਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੇਸਤਿ ਕਮ੍ਮਤ੍ਥੇ ਦੁਤਿਯਾ ਹੋਤਿ, ਅਸਮ੍ਬਨ੍ਧੇ ਪਨ ਆਧਾਰ, ਸਾਮਜਾਦਿਅਤ੍ਥੇਸੁ ਹੋਤਿ, ਲਕ੍ਖਣਾਦਯੋ ਪਨ ਸਾਮਤ੍ਥਿਯਸਿਦ੍ਧਾ ਪਿਣ੍ਡਤ੍ਥਾ ਏਵ਼ਾਤਿ।

੩੦੪. ਕਾਲਦ੍ਧਾਨਮਚ੍ਚੁਨ੍ਤਸੰਯੋਗੇ [ਕ॰ ੨੯੮; ਰੂ॰ ੨੯੭; ਨੀ॰ ੫੯੧; ਪਾ॰ ੨.੩.੫]

ਕਾਲਸ੍ਸ ਵ਼ਾ ਅਦ੍ਧੁਨੋ ਵ਼ਾ ਦਬ੍ਬ, ਗੁਣ, ਕ੍ਰਿਯਾਹਿ ਅਚ੍ਚਨ੍ਤੰ ਨਿਰਨ੍ਤਰੰ ਸੰਯੋਗੇ ਕਾਲ'ਦ੍ਧਾਨਵ਼ਾਚੀਹਿ ਲਿਙ੍ਗੇਹਿ ਪਰੰ ਦੁਤਿਯਾ ਹੋਤਿ।

ਕਾਲੇ –

ਸਤ੍ਤਾਹੰ ਗਵ਼ਪਾਨੰ, ਮਾਸੰ ਮੰਸੋਦਨੰ, ਸਰਦੰ ਰਮਣੀਯਾ ਨਦੀ, ਸਬ੍ਬਕਾਲੰ ਰਮਣੀਯੰ ਨਨ੍ਦਨੰ, ਮਾਸੰ ਸਜ੍ਝਾਯਤਿ, ਵ਼ਸ੍ਸਸਤੰ ਜੀਵ਼ਤਿ, ਤਯੋ ਮਾਸੇ ਅਭਿਧਮ੍ਮੰ ਦੇਸੇਤਿ।

ਅਦ੍ਧਾਨੇ –

ਯੋਜਨੰ ਵ਼ਨਰਾਜਿ, ਯੋਜਨੰ ਦੀਘੋ ਪਬ੍ਬਤੋ, ਕੋਸੰ ਸਜ੍ਝਾਯਤਿ।

ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਸੰਯੋਗੇਤਿ ਕਿੰ? ਮਾਸੇ ਮਾਸੇ ਭੁਞ੍ਜਤਿ, ਯੋਜਨੇ ਯੋਜਨੇ ਵ਼ਿਹਾਰੋ।

ਏਤ੍ਥ ਚ ਕ੍ਰਿਯਾਵ਼ਿਸੇਸਨਮ੍ਪਿ ਕਤ੍ਤਾਰਾ ਸਾਧੇਤਬ੍ਬਤ੍ਤਾ ਕਮ੍ਮਗਤਿਕੰ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਤਮ੍ਪਿ 'ਕਮ੍ਮੇ ਦੁਤਿਯਾ'ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਕਮ੍ਮਸਦ੍ਦੇਨ ਗਯ੍ਹਤਿ।

ਸੁਖੰ ਸੇਤਿ, ਦੁਕ੍ਖੰ ਸੇਤਿ, ਸੀਘੰ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਖਿਪ੍ਪੰ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਦਨ੍ਧੰ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਮੁਦੁੰ ਪਚਤਿ, ਗਰੁੰ ਏਸ੍ਸਤਿ, ਲਹੁੰ ਏਸ੍ਸਤਿ, ਸਨ੍ਨਿਧਿਕਾਰਕੰ ਭੁਞ੍ਜਤਿ, ਸਮ੍ਪਰਿਵ਼ਤ੍ਤਕੰ ਓਤਾਪੇਤਿ, ਕਾਯਪ੍ਪਚਾਲਕੰ ਗਚ੍ਛਤਿ [ਪਾਚਿ॰ ੫੯੦], ਹਤ੍ਥਪ੍ਪਚਾਲਕੰ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਸੀਸਪ੍ਪਚਾਲਕੰ ਗਚ੍ਛਤਿ [ਪਾਚਿ॰ ੫੯੪-੫੯੫], ਸੁਰੁਸੁਰੁਕਾਰਕੰ ਭੁਞ੍ਜਤਿ [ਪਾਚਿ॰ ੬੨੭], ਅਵ਼ਗਣ੍ਡਕਾਰਕੰ ਭੁਞ੍ਜਤਿ [ਪਾਚਿ॰ ੬੨੨], ਪਿਣ੍ਡੁਕ੍ਖੇਪਕੰ ਭੁਞ੍ਜਤਿ [ਪਾਚਿ॰ ੬੨੦], ਹਤ੍ਥਨਿਦ੍ਧੁਨਕੰ ਭੁਞ੍ਜਤਿ [ਪਾਚਿ॰ ੬੨੩], ਹਤ੍ਥਨਿਲ੍ਲੇਹਕੰ ਭੁਞ੍ਜਤਿ [ਪਾਚਿ॰ ੬੨੮], ਚਨ੍ਦਿਮਸੂਰਿਯਾ ਸਮੰ ਪਰਿਯਾਯਨ੍ਤਿ, ਵ਼ਿਸਮੰ ਪਰਿਯਾਯਨ੍ਤਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਦੁਤਿਯਾਵ਼ਿਭਤ੍ਤਿਰਾਸਿ ਨਿਟ੍ਠਿਤੋ।

ਤਤਿਯਾਵ਼ਿਭਤ੍ਤਿਰਾਸਿ

ਕਸ੍ਮਿੰ ਅਤ੍ਥੇ ਤਤਿਯਾ?

੩੦੫. ਕਤ੍ਤੁਕਰਣੇਸੁ ਤਤਿਯਾ [ਕ॰ ੨੮੬, ੨੮੮; ਰੂ॰ ੨੯੧, ੨੯੩; ਨੀ॰ ੫੯੧, ੫੯੪; ਚਂ॰ ੨.੧.੬੨-੩; ਪਾ॰ ੨.੩.੧੮]।

ਕਤ੍ਤਰਿ ਕਰਣੇ ਚ ਤਤਿਯਾ ਹੋਤਿ। ਕਤ੍ਤਾਤਿ ਚ ਕਾਰਕੋਤਿ ਚ ਅਤ੍ਥਤੋ ਏਕੰ ''ਕਰੋਤੀਤਿ **ਕਤ੍ਤਾ,** ਕਰੋਤੀਤਿ **ਕਾਰਕੋ**''ਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ''ਕਤ੍ਤੁਕਾਰਕੋ''ਤਿ ਵ਼ੁਤ੍ਤੇ ਦ੍ਵ਼ਿਨ੍ਨੰ ਪਰਿਯਾਯਸਦ੍ਦਾਨੰ ਵ਼ਸੇਨ ਅਯਮੇਵ਼ ਕ੍ਰਿਯੰ ਏਕਨ੍ਤੰ ਕਰੋਤਿ, ਸਾਮੀ ਹੁਤ੍ਵ਼ਾ ਕਰੋਤਿ, ਅਤ੍ਤਪ੍ਪਧਾਨੋ ਹੁਤ੍ਵ਼ਾ ਕਰੋਤੀਤਿ ਵ਼ਿਞ੍ਞਾਯਤਿ, ਤਤੋ ਕ੍ਰਿਯਾ ਨਾਮ ਕਤ੍ਤੁਨੋ ਏਵ਼ ਬਜਾਪਾਰੋ, ਨ ਅਞ੍ਞੇਸਨ੍ਤਿ ਚ, ਅਞ੍ਞੇ ਪਨ ਕ੍ਰਿਯਾਸਾਧਨੇ ਕਤ੍ਤੁਨੋ ਉਪਕਾਰਕਤ੍ਤਾ ਕਾਰਕਾ ਨਾਮਾਤਿ ਚ, ਤਥਾ ਅਨੁਪਕਾਰਕਤ੍ਤਾ ਅਕਾਰਕਾ ਨਾਮਾਤਿ ਚ ਵ਼ਿਞ੍ਞਾਯਨ੍ਤੀਤਿ।

ਤਤ੍ਥ ਕਤ੍ਤਾ ਤਿਵਿਧੋ ਸਯਂਕਤ੍ਤਾ, ਪਯੋਜਕਕਤ੍ਤਾ, ਕਮ੍ਮਕਤ੍ਤਾਤਿ।

ਤਤ੍ਥ ਧਾਤ੍ਵਤ੍ਥਂ ਸਯਂ ਕਰੋਨ੍ਤੋ **ਸਯਂਕਤ੍ਤਾ** ਨਾਮ, ਪੁਰਿਸੋ ਕਮ੍ਮਂ ਕਰੋਤਿ।

ਪਰਂ ਨਿਯੋਜੇਨ੍ਤੋ **ਪਯੋਜਕਕਤ੍ਤਾ** ਨਾਮ, ਪੁਰਿਸੋ ਦਾਸਂ ਕਮ੍ਮਂ ਕਾਰੇਤਿ।

ਕਮ੍ਮਕਤ੍ਤਾ ਨਾਮ ਪਯੋਜ੍ਜਕਕਤ੍ਤਾਪਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਪੁਰਿਸੋ ਦਾਸੇਨ ਕਮ੍ਮਂ ਕਾਰੇਤਿ ਦਾਸਸ੍ਸ ਵਾ, ਯੋ ਚ ਅਞ੍ਞੇਨ ਕਤਂ ਪਯੋਗਂ ਪਟਿਚ੍ਚ ਕਮ੍ਮਭੂਤੋਪਿ ਸੁਕਰਤ੍ਤਾ ਵਾ ਕਮ੍ਮਭਾਵੇਨ ਅਵਤ੍ਤੁਕਾਮਤਾਯ ਵਾ ਅਜਾਨਨਤਾਯ ਵਾ ਵਤ੍ਤੇਤੁਕਾਮਤਾਯ ਵਾ ਕਤ੍ਤੁਭਾਵੇਨ ਵੋਹਰੀਯਤਿ, ਸੋ **ਕਮ੍ਮਕਤ੍ਤਾ** ਨਾਮ, ਕੁਸੂਲੋ ਸਯਮੇਵ ਭਿਜ੍ਜਤਿ, ਘਟੋ ਸਯਮੇਵ ਭਿਜ੍ਜਤਿ। ਅਪਿਚ ਸੁਕਰੋ ਵਾ ਹੋਤੁ ਦੁਕ੍ਕਰੋ ਵਾ, ਯੋ ਕਮ੍ਮਰੂਪਕ੍ਰਿਯਾਪਦੇ ਪਠਮਨ੍ਤੋ ਕਤ੍ਤਾ, ਸੋ ਕਮ੍ਮਕਤ੍ਤਾਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਸਦ੍ਦਰੂਪੇਨ ਕਮ੍ਮਞ੍ਚ ਤਂ ਅਤ੍ਥਰੂਪੇਨ ਕਤ੍ਤਾ ਚਾਤਿ ਕਮ੍ਮਕਤ੍ਤਾ, ਕੁਸੂਲੋ ਭਿਜ੍ਜਤਿ, ਘਟੋ ਭਿਜ੍ਜਤਿ, ਪਚ੍ਚਤਿ ਮੁਨਿਨੋ ਭਤ੍ਤਂ, ਥੋਕਂ ਥੋਕਂ ਘਰੇ ਘਰੇ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਏਤ੍ਥ ਚ ਸਦ੍ਦਤ੍ਥੋ ਦੁਵਿਧੋ ਪਰਮਤ੍ਥੋ, ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਤ੍ਥੋਤਿ। ਤਤ੍ਥ **ਪਰਮਤ੍ਥੋ** ਏਕਨ੍ਤੇਨ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨੋਯੇਵ। **ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਤ੍ਥੋ** ਪਨ ਕੋਚਿ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨੋਤਿ ਸਮ੍ਮਤੋ। ਯਥਾ? ਰਾਜਪੁਤ੍ਤੋ, ਗੋਵਿਸਾਣਂ, ਚਮ੍ਪਕਪੁਪ੍ਫਨ੍ਤਿ। ਕੋਚਿ ਅਵਿਜ੍ਜਮਾਨੋਤਿ ਸਮ੍ਮਤੋ। ਯਥਾ? ਵਞ੍ਝਾਪੁਤ੍ਤੋ, ਸਸਵਿਸਾਣਂ, ਉਦੁਮ੍ਬਰਪੁਪ੍ਫਨ੍ਤਿ। ਸਦ੍ਦੋ ਚ ਨਾਮ ਵਤ੍ਤਿਚ੍ਛਾਪਟਿਬਦ੍ਧਵੁਤ੍ਤੀ ਹੋਤਿ, ਵਤ੍ਤੁਮਾਨੇ ਚ ਸਦ੍ਦੋ ਅਤ੍ਥਂ ਨ ਦੀਪੇਤੀਤਿ ਨਤ੍ਥਿ, ਸਙ੍ਕੇਤੇ ਸਤਿ ਸੁਣਨ੍ਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਵਿਸਯਂ ਬੁਦ੍ਧਿਂ ਨ ਜਨੇਤੀਤਿ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ਇਤਿ ਅਵਿਜ੍ਜਮਾਨਸਮ੍ਮਤੋਪਿ ਅਤ੍ਥੋ ਸਦ੍ਦਬੁਦ੍ਧੀਨਂ ਵਿਸਯਭਾਵੇਨ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨੋ ਏਵ ਹੋਤਿ। ਇਤਰਥਾ 'ਵਞ੍ਝਾਪੁਤ੍ਤੋ'ਤਿ ਪਦਂ ਸੁਣਨ੍ਤਸ੍ਸ ਤਦਤ੍ਥਵਿਸਯਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਨਾਮ ਨ ਪਵਤ੍ਤੇਯ੍ਯਾਤਿ, ਸਦ੍ਦਬੁਦ੍ਧੀਨਞ੍ਚ ਵਿਸਯਭਾਵੇਨ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨੋ ਨਾਮ ਅਤ੍ਥੋ ਸਦ੍ਦਨਾਨਾਤ੍ਤੇ ਬੁਦ੍ਧਿਨਾਨਾਤ੍ਤੇ ਚ ਸਤਿ ਨਾਨਾ ਹੋਤਿ, ਵਿਸੁਂ ਵਿਸੁਂ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨੋ ਨਾਮ ਹੋਤੀਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ਏਵਂ ਸਦ੍ਦਬੁਦ੍ਧਿਵਿਸਯਭਾਵੇਨ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨਞ੍ਚ ਨਾਨਾਭੂਤਞ੍ਚ ਅਤ੍ਥਂ ਪਟਿਚ੍ਚ ਕਾਰਕਨਾਨਾਤ੍ਤਂ ਕ੍ਰਿਯਾਕਾਰਕਨਾਨਾਤ੍ਤਞ੍ਚ ਹੋਤਿ , ਨ ਪਨ ਸਭਾਵਤੋ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨਮੇਵ ਨਾਨਾਭੂਤਮੇਵ ਚ ਅਤ੍ਥਨ੍ਤਿ ਨਿਟ੍ਠਮੇਤ੍ਥ ਗਨ੍ਤਬ੍ਬਂ। ਤਸ੍ਮਾ ''ਸਂਯੋਗੋ ਜਾਯਤੇ'' ਇਚ੍ਚਾਦੀਸੁ ਸਦ੍ਦਬੁਦ੍ਧੀਨਂ ਨਾਨਾਤ੍ਤਸਿਦ੍ਧੇਨ ਅਤ੍ਥਨਾਨਾਤ੍ਤੇਨ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਂ ਸਦ੍ਦਾਨਂ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਂ ਅਤ੍ਥਾਨਞ੍ਚ ਕ੍ਰਿਯਾਕਾਰਕਤਾਸਿਦ੍ਧਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾਤਿ।

ਕਯਿਰਤੇ ਅਨੇਨਾਤਿ **ਕਰਣਂ,** ਕ੍ਰਿਯਾਸਾਧਨੇ ਕਤ੍ਤੁਨੋ ਸਹਕਾਰੀਕਾਰਣਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਤਂ ਦੁਵਿਧਂ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕਕਰਣਂ, ਬਾਹਿਰਕਰਣਨ੍ਤਿ।

ਤਤ੍ਥ ਕਤ੍ਤੁਨੋ ਅਙ੍ਗਭੂਤਂ ਕਰਣਂ **ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕਂ** ਨਾਮ, ਪੁਰਿਸੋ ਚਕ੍ਖੁਨਾ ਰੂਪਂ ਪਸ੍ਸਤਿ, ਮਨਸਾ ਧਮ੍ਮਂ ਵਿਜਾਨਾਤਿ, ਹਤ੍ਥੇਨ ਕਮ੍ਮਂ ਕਰੋਤਿ, ਪਾਦੇਨ ਮਗ੍ਗਂ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਰੁਕ੍ਖੋ ਫਲਭਾਰੇਨ ਓਣਮਤਿ।

ਕਤ੍ਤੁਨੋ ਬਹਿਭੂਤਂ **ਬਾਹਿਰਂ** ਨਾਮ, ਪੁਰਿਸੋ ਯਾਨੇਨ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਫਰਸੁਨਾ [ਪਰਸੁਨਾ (ਸਕ੍ਕਤਗਨ੍ਥੇਸੁ)] ਛਿਨ੍ਦਤਿ, ਰੁਕ੍ਖੋ ਵਾਤੇਨ ਓਣਮਤਿ।

੩੦੬. ਸਹਤ੍ਥੇਨ [ਕ॰ ੨੮੭; ਰੂ॰ ੨੯੬; ਨੀ॰ ੫੯੨; ਚਂ॰ ੨.੧.੬੫; ਪਾ॰ ੨.੩.੧੯]।

ਸਹਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੋ ਯਸ੍ਸ ਸੋਤਿ ਸਹਤ੍ਥੋ, ਸਹਤ੍ਥੇਨ ਸਦ੍ਦੇਨ ਯੁਤ੍ਤਾ ਲਿਙ੍ਗਮ੍ਹਾ ਤਤਿਯਾ ਹੋਤਿ। ਸਹਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੋ ਨਾਮ ਸਮਵਾਯਤ੍ਥੋ।

ਸੋ ਤਿਵਿਧੋ **ਦਬ੍ਬਸਮਵਾਯੋ, ਗੁਣਸਮਵਾਯੋ, ਕ੍ਰਿਯਾਸਮਵਾਯੋ**ਤਿ। ਪੁਤ੍ਤੇਨ ਸਹ ਧਨਵਾ ਪਿਤਾ, ਪੁਤ੍ਤੇਨ ਸਹ ਥੂਲੋ ਪਿਤਾ, ਪੁਤ੍ਤੇਨ ਸਹ ਆਗਤੋ ਪਿਤਾ। ਸਹ, ਸਦ੍ਧਿਂ, ਸਮਂ, ਨਾਨਾ, ਵਿਨਾਇਚ੍ਚਾਦਿਕੋ ਸਹਤ੍ਥਸਦ੍ਦੋ ਨਾਮ।

ਨਿਸੀਦਿ ਭਗਵਾ ਸਦ੍ਧਿਂ ਭਿਕ੍ਖੁਸਙ੍ਘੇਨ [ਮਹਾਵ॰ ੫੯], ਸਹਸ੍ਸੇਨ ਸਮਂ ਮਿਤਾ [ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੩੨], ਪਿਯੇਹਿ ਨਾਨਾਭਾਵੋ ਵਿਨਾਭਾਵੋ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੧੮੩, ੨੦੭], ਸਙ੍ਘੋ ਸਹ ਵਾ ਗਗ੍ਗੇਨ ਵਿਨਾ ਵਾ ਗਗ੍ਗੇਨ ਉਪੋਸਥਂ ਕਰੇਯ੍ਯ [ਮਹਾਵ॰ ੧੬੭]।

੩੦੭. ਲਕ੍ਖਣੇ [ਰੂ॰ ੧੪੭ ਪਿਟ੍ਠੇ; ਨੀ॰ ੫੯੮; ਚਂ॰ ੨.੧.੬੬; ਪਾ॰ ੨.੩.੨੧]।

ਲਕ੍ਖਣਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਇਤ੍ਥਮ੍ਭੂਤਲਕ੍ਖਣਂ, ਤਸ੍ਮਿਂ ਤਤਿਯਾ ਹੋਤਿ।

ਅਸ੍ਸੁਪੁਣ੍ਣੇਹਿ ਨੇਤ੍ਤੇਹਿ, ਪਿਤਰਂ ਸੋ ਉਦਿਕ੍ਖਤਿ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੨੧੨੩]। ਬ੍ਰਹ੍ਮਭੂਤੇਨ ਅਤ੍ਤਨਾ ਵਿਹਰਤਿ [ਅ॰ ਨਿ॰ ੩.੬੭], ਅਸਮ੍ਭਿਨ੍ਨੇਨ ਵਿਲੇਪਨੇਨ ਰਾਜਾਨਮਦਕ੍ਖਿ, ਤਿਦਣ੍ਡਕੇਨ ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਕਮਦਕ੍ਖਿ, ਊਨਪਞ੍ਚਬਨ੍ਧਨੇਨ ਪਤ੍ਤੇਨ ਅਞ੍ਞਂ ਪਤ੍ਤਂ ਚੇਤਾਪੇਤਿ [ਪਾਰਾ॰ ੬੧੨ (ਥੋਕਂ ਵਿਸਦਿਸਂ)], ਭਿਕ੍ਖੁ ਪਾਸਾਦਿਕੇਨ ਅਭਿਕ੍ਕਨ੍ਤੇਨ ਪਟਿਕ੍ਕਨ੍ਤੇਨ ਆਲੋਕਿਤੇਨ ਵਿਲੋਕਿਤੇਨ ਸਮਿਞ੍ਜਿਤੇਨ ਪਸਾਰਿਤੇਨ ਗਾਮਂ ਪਿਣ੍ਡਾਯ ਪਾਵਿਸਿ, ਸਾ ਕਾਲ਼ੀ ਦਾਸੀ ਭਿਨ੍ਨੇਨ ਸੀਸੇਨ ਲੋਹਿਤੇਨ ਗਲਨ੍ਤੇਨ ਪਤਿਵਿਸ੍ਸਕਾਨਂ ਉਜ੍ਝਾਪੇਸਿ [ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੨੬], ਉਕ੍ਖਿਤ੍ਤਕਾਯ ਅਨ੍ਤਰਘਰੇ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ [ਪਾਚਿ॰ ੫੮੪], ਪਲ੍ਲਤ੍ਥਿਕਾਯ ਅਨ੍ਤਰਘਰੇ ਨਿਸੀਦਨ੍ਤਿ [ਪਾਚਿ॰ ੫੯੯]।

ਅਙ੍ਗਵਿਕਾਰੋਪਿ ਇਧ ਸਙ੍ਗਯ੍ਹਤਿ [ਕ॰ ੨੯੧; ਰੂ॰ ੨੯੯; ਨੀ॰ ੬੦੩], ਅਕ੍ਖਿਨਾ ਕਾਣਂ ਪਸ੍ਸਤਿ, 'ਅਕ੍ਖੀ'ਤਿ ਇਦਂ 'ਕਾਣ'ਨ੍ਤਿ ਪਦੇ ਵਿਸੇਸਨਂ, ਵਿਕਲੇਨ ਚਕ੍ਖੁਅਙ੍ਗੇਨ ਸੋ ਕਾਣੋ ਨਾਮ ਹੋਤਿ। ਹਤ੍ਥੇਨ ਕੁਣਿਂ ਪਸ੍ਸਤਿ, ਪਾਦੇਨ ਖਞ੍ਜਂ ਪਸ੍ਸਤਿ।

੩੦੮. ਹੇਤ੍ਵਮ੍ਹਿ [ਕ॰ ੨੮੯; ਰੂ॰ ੨੯੭; ਨੀ॰ ੬੦੧]।

ਹਿਨੋਤਿ ਪਵਤ੍ਤਤਿ ਫਲਂ ਏਤੇਨਾਤਿ ਹੇਤੁ, ਤਸ੍ਮਿਂ ਤਤਿਯਾ ਹੋਤਿ।

ਅਨ੍ਨੇਨ ਵਸਤਿ, ਵਿਜ੍ਜਾਯ ਸਾਧੁ, ਕਮ੍ਮੁਨਾ ਵਤ੍ਤਤਿ ਲੋਕੋ, ਕਮ੍ਮੁਨਾ ਵਤ੍ਤਤਿ ਪਜਾ [ਮ॰ ਨਿ॰ ੨.੪੬੦; ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੬੫੯ (ਵਤ੍ਤਤੀ ਪਜਾ)]। ਕਮ੍ਮੁਨਾ ਵਸਲੋ ਹੋਤਿ, ਕਮ੍ਮੁਨਾ ਹੋਤਿ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ [ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੧੩੬]। ਕੇਨਟ੍ਠੇਨ [ਧ॰ ਸ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ਨਿਦਾਨਕਥਾ], ਕੇਨ ਨਿਮਿਤ੍ਤੇਨ, ਕੇਨ ਵਣ੍ਣੇਨ [ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੩੪] ਕੇਨ ਪਚ੍ਚਯੇਨ, ਕੇਨ ਹੇਤੁਨਾ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੨੦੯੭], ਕੇਨ ਕਾਰਣੇਨ [ਜਾ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੪.੧੫ ਮਾਤਙ੍ਗਜਾਤਕਵਣ੍ਣਨਾ] ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਏਤ੍ਥ ਚ ਕਰਣਂ ਤਿਵਿਧਂ ਕ੍ਰਿਯਾਸਾਧਕਕਰਣਂ, ਵਿਸੇਸਨਕਰਣਂ, ਨਾਨਾਤ੍ਤਕਰਣਨ੍ਤਿ।

ਤਤ੍ਥ **ਕ੍ਰਿਯਾਸਾਧਕਂ** ਪੁਬ੍ਬੇ ਵੁਤ੍ਤਮੇਵ।

ਵਿਸੇਸਨਕਰਣਂ ਯਥਾ? ਆਦਿਚ੍ਚੋ ਨਾਮ ਗੋਤ੍ਤੇਨ, ਸਾਕਿਯੋ ਨਾਮ ਜਾਤਿਯਾ [ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੪੨੫]। ਗੋਤ੍ਤੇਨ ਗੋਤਮੋ ਨਾਥੋ [ਅਪ॰ ਥੇਰ ੧.੧.੨੫੩ (ਵਿਸਦਿਸਂ)], ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤੋਤਿ ਨਾਮੇਨ [ਅਪ॰ ਥੇਰ ੧.੧.੨੫੧], ਵਿਸ੍ਸੁਤੋ ਪਞ੍ਞਵਾ ਚ ਸੋ, ਜਾਤਿਯਾ ਖਤ੍ਤਿਯੋ ਬੁਦ੍ਧੋ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੯੨], ਜਾਤਿਯਾ ਸਤ੍ਤਵਸ੍ਸਿਕੋ [ਮਿ॰ ਪ॰ ੬.੪.੮], ਸਿਪ੍ਪੇਨ ਨਲ਼ਕਾਰੋ ਸੋ, ਏਕੂਨਤਿਂਸੋ ਵਯਸਾ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੨੧੪], ਵਿਜ੍ਜਾਯ ਸਾਧੁ, ਤਪਸਾ ਉਤ੍ਤਮੋ, ਸੁਵਣ੍ਣੇਨ ਅਭਿਰੂਪੋ, ਪਕਤਿਯਾ ਅਭਿਰੂਪੋ, ਪਕਤਿਯਾ ਭਦ੍ਦਕੋ, ਯੇਭੁਯ੍ਯੇਨ ਮਤ੍ਤਿਕਾ [ਪਾਚਿ॰ ੮੬], ਧਮ੍ਮੇਨ ਸਮੇਨ ਰਜ੍ਜਂ ਕਾਰੇਤਿ, ਸਮੇਨ ਧਾਵਤਿ, ਵਿਸਮੇਨ ਧਾਵਤਿ, ਸੁਖੇਨ ਸੁਖਿਤੋ ਹੋਮਿ, ਪਾਮੋਜ੍ਜੇਨ ਪਮੁਦਿਤੋ [ਬੁ॰ ਵਂ॰ ੨.੭੮]। ਦ੍ਵਿਦੋਣੇਨ ਧਞ੍ਞਂ ਕਿਣਾਤਿ, ਸਹਸ੍ਸੇਨ ਅਸ੍ਸੇ ਵਿਕ੍ਕਿਣਾਤਿ, ਅਤ੍ਤਨਾਵ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਸਮ੍ਮਨ੍ਨਤਿ [ਪਾਰਾ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧.ਪਠਮਮਹਾਸਙ੍ਗੀਤਿਕਥਾ (ਸਮ੍ਮਨ੍ਨਿ)] ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਨਾਨਾਤ੍ਤਕਰਣਂ ਯਥਾ? ਕਿਂ ਮੇ ਏਕੇਨ ਤਿਣ੍ਣੇਨ, ਪੁਰਿਸੇਨ ਥਾਮਦਸ੍ਸਿਨਾ [ਬੁ॰ ਵਂ॰ ੨.੫੬]। ਕਿਂ ਤੇ ਜਟਾਹਿ ਦੁਮ੍ਮੇਧ, ਕਿਂ ਤੇ ਅਜਿਨਸਾਟਿਯਾ [ਧ॰ ਪ॰ ੩੯੪]। ਅਲਂ ਤੇ ਇਧ ਵਾਸੇਨ [ਪਾਰਾ॰ ੪੩੬], ਅਲਂ ਮੇ ਬੁਦ੍ਧੇਨ [ਪਾਰਾ॰ ੫੨], ਕਿਨ੍ਨੁਮੇਬੁਦ੍ਧੇਨ [ਪਾਰਾ॰

੫੨], ਨ ਮਮਤ੍ਥੋ ਬੁਦ੍ਧੇਨ [ਪਾਰਾ॰ ੫੨], ਮਣਿਨਾ ਮੇ ਅਤ੍ਥੋ [ਪਾਰਾ॰ ੩੪੪], ਵਦੇਯ੍ਯਜਾਥ ਭਨ੍ਤੇ ਯੇਨਤ੍ਥੋ, ਪਾਨੀਯੇਨ [ਪਾਣਿਯੇਨ (ਮੂ॰)] ਅਤ੍ਥੋ, ਮੂਲੇਹਿ ਭੇਸਜ੍ਜੇਹਿ ਅਤ੍ਥੋ [ਮਹਾਵ॰ ੨੬੩], ਸੇਯ੍ਯੇਨ ਅਤ੍ਥਿਕੋ, ਮਹਗ੍ਘੇਨ ਅਤ੍ਥਿਕੋ, ਮਾਸੇਨ ਪੁਬ੍ਬੋ, ਪਿਤਰਾ ਸਦਿਸੋ, ਮਾਤਰਾ ਸਮੋ, ਕਹਾਪਣੇਨ ਊਨੋ, ਧਨੇਨ ਵਿਕਲੋ, ਅਸਿਨਾ ਕਲਹੋ, ਵਾਚਾਯ ਕਲਹੋ, ਆਚਾਰੇਨ ਨਿਪੁਣੋ, ਵਾਚਾਯ ਨਿਪੁਣੋ, ਗੁਲ਼ੇਨ ਮਿਸ੍ਸਕੋ, ਤਿਲੇਨ ਮਿਸ੍ਸਕੋ, ਵਾਚਾਯ ਸਖਿਲੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਤਥਾ ਕਮ੍ਮਾ'ਵਧਿ, ਆਧਾਰ'ਚ੍ਚਨ੍ਤਸੰਯੋਗ, ਕ੍ਰਿਯਾਪਵਗ੍ਗਾਪਿ ਨਾਨਾਤ੍ਤਕਰਣੇ ਸਙ੍ਗਯ੍ਹਨ੍ਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇ ਤਾਵ –

ਤਿਲੇਹਿ ਖੇਤ੍ਤੇ ਵਪ੍ਪਤਿ, ਤਨ੍ਤਵਾਯੇਹਿ ਚੀਵਰੰ ਵਾਯਾਪੇਤਿ, ਸੁਨਖੇਹਿ ਖਾਦਾਪੇਨ੍ਤਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਅਵਧਿਮ੍ਹਿ –

ਸੁਮੁਤ੍ਤਾ ਮਯਂ ਤੇਨ ਮਹਾਸਮਣੇਨ [ਚੂਲ਼ਵ॰ ੪੩੭], ਮੁਤ੍ਤੋਮ੍ਹਿ ਕਾਸਿਰਾਜੇਨ, ਚਕ੍ਖੁ ਸੁਞ੍ਞਂ ਅਤ੍ਤੇਨ ਵਾ ਅਤ੍ਤਨਿਯੇਨ ਵਾ [ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੪.੮੫], ਓਤ੍ਤਪ੍ਪਤਿ ਕਾਯਦੁਚ੍ਚਰਿਤੇਨ [ਅ॰ ਨਿ॰ ੫.੨], ਹਿਰੀਯਤਿ ਕਾਯਦੁਚ੍ਚਰਿਤੇਨ [ਅ॰ ਨਿ॰ ੫.੨], ਜਿਗੁਚ੍ਛਤਿ ਸਕੇਨ ਕਾਯੇਨ, ਪਥਬ੍ਯਾ ਏਕਰਜ੍ਜੇਨ, ਸਗ੍ਗਸ੍ਸ ਗਮਨੇਨ ਵਾ। ਸਬ੍ਬਲੋਕਾਧਿਪਚ੍ਚੇਨ, ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਫਲਂ ਵਰਂ [ਧ॰ ਪ॰ ੧੭੮] ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਆਧਾਰੇ –

ਤੇਨ ਖਣੇਨ ਤੇਨ ਲਯੇਨ ਤੇਨ ਮੁਹੁਤ੍ਤੇਨ [ਮਹਾਵ॰ ੧੭], ਤੇਨ ਸਮਯੇਨ [ਪਾਰਾ॰ ੧], ਕਾਲੇਨ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸਵਨਂ [ਖੁ॰ ਪਾ॰ ੫.੯]। ਸੋ ਵੋ ਮਮਚ੍ਚਯੇਨ ਸਤ੍ਥਾ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੨੧੬], ਤਿਣ੍ਣਂ ਮਾਸਾਨਂ ਅਚ੍ਚਯੇਨ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੧੬੮; ਉਦਾ॰ ੫੧], ਪੁਬ੍ਬੇਨ ਗਾਮਂ, ਦਕ੍ਖਿਣੇਨ ਗਾਮਂ, ਪੁਰਤ੍ਥਿਮੇਨ ਧਤਰਟ੍ਠੋ, ਦਕ੍ਖਿਣੇਨ ਵਿਰੂਲ਼੍ਹਕੋ ਪਚ੍ਛਿਮੇਨ ਵਿਰੂਪਕ੍ਖੋ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੩੩੬], ਯੇਨ ਭਗਵਾ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿ [ਖੁ॰ ਪਾ॰ ੫.੧] ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਸੰਯੋਗੇ –

ਮਾਸੇਨ ਭੁਞ੍ਜਤਿ, ਯੋਜਨੇਨ ਧਾਵਤਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਕ੍ਰਿਯਾਪਵਗ੍ਗੋ ਨਾਮ ਕ੍ਰਿਯਾਯ ਸੀਘਤਰਂ ਨਿਟ੍ਠਾਪਨਂ, ਤਸ੍ਮਿਂ ਜੋਤੇਤਬ੍ਬੇ ਤਤਿਯਾ, ਏਕਾਹੇਨੇਵ ਬਾਰਾਣਸਿਂ ਪਾਪੁਣਿ, ਤੀਹਿ ਮਾਸੇਹਿ ਅਭਿਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਸਿ, ਨਵਹਿ ਮਾਸੇਹਿ ਵਿਹਾਰਂ ਨਿਟ੍ਠਾਪੇਸਿ, ਗਮਨਮਤ੍ਤੇਨ ਲਭਤਿ, ਓਟ੍ਠਪਹਟਮਤ੍ਤੇਨ ਪਗੁਣਂ ਅਕਾਸਿ।

ਤਤਿਯਾਵਿਭਤ੍ਤਿਰਾਸਿ ਨਿਟ੍ਠਿਤੋ।

ਚਤੁਤ੍ਥੀਵਿਭਤ੍ਤਿਰਾਸਿ

ਕਸ੍ਮਿਂ ਅਤ੍ਥੇ ਚਤੁਤ੍ਥੀ?

੩੦੯. ਸਮ੍ਪਦਾਨੇ ਚਤੁਤ੍ਥੀ [ਕ॰ ੨੯੩; ਰੂ॰ ੩੦੧; ਨੀ॰ ੬੦੫; ਚਤੁਤ੍ਥੀ ਸਮ੍ਪਦਾਨੇ (ਬਹੂਸੁ), ਚਂ॰ ੨.੧.੭੩; ਪਾ॰ ੨.੩.੧੩]।

ਸਮ੍ਪਦਾਨੇ ਚਤੁਤ੍ਥੀ ਹੋਤਿ। ਸਮ੍ਮਾ ਪਦੀਯਤੇ ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਸਮ੍ਪਦਾਨਂ, ਸਮ੍ਪਟਿਚ੍ਛਕਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ।

ਤਂ ਵ**ਤ੍ਥੁਸਮ੍ਪਟਿਚ੍ਛਕਂ, ਕ੍ਰਿਯਾਸਮ੍ਪਟਿਚ੍ਛਕ**ਨ੍ਤਿ ਦੁਵਿਧਂ। ਭਿਕ੍ਖੁਸ੍ਸ ਚੀਵਰਂ ਦੇਤਿ, ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ ਸਿਲਾਘਤੇ।

ਪੁਨ ਅਨਿਰਾਕਰਣਂ, ਅਨੁਮਤਿ, ਆਰਾਧਨਨ੍ਤਿ ਤਿਵਿਧਂ ਹੋਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਨ ਨਿਰਾਕਰੋਤਿ ਨ ਨਿਵਾਰੇਤੀਤਿ **ਅਨਿਰਾਕਰਣਂ,** ਦਿਯ੍ਯਮਾਨਂ ਨ ਪਟਿਕ੍ਖਿਪਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਅਸਤਿ ਹਿ ਪਟਿਕ੍ਖਿਪਨੇ ਸਮ੍ਪਟਿਚ੍ਛਨਂ ਨਾਮ ਹੋਤੀਤਿ। ਕਾਯਚਿਤ੍ਤੇਹਿ ਸਮ੍ਪਟਿਚ੍ਛਨਾਕਾਰਂ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਪਟਿਗ੍ਗਣ੍ਹਨ੍ਤਂ ਸਮ੍ਪਦਾਨਂ **ਅਨੁਮਤਿ** ਨਾਮ। ਵਿਵਿਧੇਹਿ ਆਯਾਚਨਵਚਨੇਹਿ ਪਰਸ੍ਸ ਚਿਤ੍ਤਂ ਆਰਾਧੇਤ੍ਵਾ ਸਮ੍ਪਟਿਚ੍ਛਨ੍ਤਂ **ਆਰਾਧਨਂ** ਨਾਮ। ਬੋਧਿਰੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਜਲਂ ਦੇਤਿ, ਭਿਕ੍ਖੁਸ੍ਸ ਅਨ੍ਨਂ ਦੇਤਿ, ਯਾਚਕਸ੍ਸ ਅਨ੍ਨਂ ਦੇਤਿ।

ਕ੍ਰਿਯਾਸਮ੍ਪਟਿਚ੍ਛਕਂ ਨਾਨਾਕ੍ਰਿਯਾਵਸੇਨ ਬਹੁਵਿਧਂ।

ਤਤ੍ਥ ਰੋਚਨਕ੍ਰਿਯਾਯੋਗੇ –

ਤਞ੍ਚ ਅਮ੍ਹਾਕਂ ਰੁਚ੍ਚਤਿ ਚੇਵ ਖਮਤਿ ਚ [ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੭੯; ਮ॰ ਨਿ॰ ੨.੪੩੫], ਪਬ੍ਬਜ੍ਜਾ ਮਮ ਰੁਚ੍ਚਤਿ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੪੩], ਕਸ੍ਸ ਸਾਦੁਂ ਨ ਰੁਚ੍ਚਤਿ, ਨ ਮੇ ਰੁਚ੍ਚਤਿ ਭਦ੍ਦਨ੍ਤੇ, ਉਲੂਕਸ੍ਸਾਭਿਸੇਚਨਂ [ਜਾ॰ ੧.੩.੬੦]। ਗਮਨਂ ਮਯ੍ਹਂ ਰੁਚ੍ਚਤਿ, ਮਾਯਸ੍ਮਨ੍ਤਾਨਮ੍ਪਿ ਸਙ੍ਘਭੇਦੋ ਰੁਚ੍ਚਿਤ੍ਥ [ਪਾਰਾ॰ ੪੧੮], ਯਸ੍ਸਾਯਸ੍ਮਤੋ ਨ ਖਮਤਿ, ਖਮਤਿ ਸਙ੍ਘਸ੍ਸ [ਪਾਰਾ॰ ੪੩੮], ਭਤ੍ਤਂ ਮਯ੍ਹਂ ਛਾਦੇਤਿ, ਭਤ੍ਤਮਸ੍ਸ ਨਚ੍ਛਾਦੇਤਿ [ਚੂਲ਼ਵ॰ ੨੮੨], ਤੇਸਂ ਭਿਕ੍ਖੂਨਂ ਲੂਖਾਨਿ ਭੋਜਨਾਨਿ ਨਚ੍ਛਾਦੇਨ੍ਤਿ [ਮਹਾਵ॰ ੨੬੧ (ਥੋਕਂ ਵਿਸਦਿਸਂ)]। ਤਤ੍ਥ ‘ਛਾਦੇਤੀ’ਤਿ ਇਚ੍ਛਂ ਉਪ੍ਪਾਦੇਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਧਾਰਣਪ੍ਪਯੋਗੇ –

ਛਤ੍ਤਗ੍ਗਾਹੋ ਰਞ੍ਞੋ ਛਤ੍ਤਂ ਧਾਰੇਤਿ, ਸਮ੍ਪਤਿਜਾਤਸ੍ਸ ਬੋਧਿਸਤ੍ਤਸ੍ਸ ਦੇਵਾ ਛਤ੍ਤਂ ਧਾਰਯਿਂਸੁ।

ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ ਸਿਲਾਘਤੇ, ਥੋਮੇਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ, ਤੁਯ੍ਹਂ ਹਨੁਤੇ, ਤੁਣ੍ਹਿਭਾਵੇਨ ਵਞ੍ਚੇਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ, ਭਿਕ੍ਖੁਨੀ ਭਿਕ੍ਖੁਸ੍ਸ ਭੁਞ੍ਜਮਾਨਸ੍ਸ ਪਾਨੀਯੇਨ ਵਾ ਵਿਧੂਪਨੇਨ ਵਾ ਉਪਟ੍ਠਾਤਿ [ਪਾਚਿ॰ ੮੧੬ (ਵਿਸਦਿਸਂ)]। ਦੁਤਿਯਾਪਿ ਹੋਤਿ, ਰਞ੍ਞੋ ਉਪਟ੍ਠਾਤਿ, ਰਾਜਾਨਂ ਉਪਟ੍ਠਾਤਿ, ਅਹਂ ਭੋਤਿਂ ਉਪਟ੍ਠਿਸ੍ਸਂ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੧੯੩੪], ਅਹਂ ਤਂ ਉਪਟ੍ਠਿਸ੍ਸਾਮਿ, ਮਾਤਾਪਿਤੁਉਪਟ੍ਠਾਨਂ [ਖੁ॰ ਪਾ॰ ੫.੬], ਤੁਯ੍ਹਂ ਸਪਤੇ, ਸਪਸ੍ਸੁ ਮੇ ਵੇਪਚਿਤ੍ਤਿ [ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੫੩], ਸਪਥਮ੍ਪਿ ਤੇ ਸਮ੍ਮ ਅਹਂ ਕਰੋਮਿ [ਜਾ॰ ੨.੨੧.੪੦੭], ਤਵ ਮਯਿ ਸਦ੍ਦਹਨਤ੍ਥਂ ਸਚ੍ਚਂ ਕਰੋਮੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ, ਰਞ੍ਞੋ ਸਤਂ ਧਾਰੇਤਿ, ਇਧ ਕੁਲਪੁਤ੍ਤੋ ਨ ਕਸ੍ਸਚਿ ਕਿਞ੍ਚਿ ਧਾਰੇਤਿ [ਅ॰ ਨਿ॰ ੪.੬੨], ਤਸ੍ਸ ਰਞ੍ਞੋ ਮਯਂ ਨਾਗਂ ਧਾਰਯਾਮ। ਤਤ੍ਥ ‘ਰਞ੍ਞੋ ਸਤਂ ਧਾਰੇਤੀ’ਤਿ ਸਤਂ ਬਲਿਧਨਂ ਵਾ ਦਣ੍ਡਧਨਂ ਵਾ ਨਿਦੇਤੀਤਿ [ਨਿਧੇਤੀਤਿ, ਨਿਧੇਮ (ਕੇਚਿ)] ਅਤ੍ਥੋ, ‘‘ਇਣਂ ਕਤ੍ਵਾ ਗਣ੍ਹਾਤੀ’’ਤਿ ਚ ਵਦਨ੍ਤਿ। ‘ਧਾਰਯਾਮਾ’ਤਿ ਪੁਨ ਨਿਦੇਮ [ਨਿਧੇਤੀਤਿ, ਨਿਧੇਮ (ਕੇਚਿ)], ਤੁਯ੍ਹਂ ਸਦ੍ਦਹਤਿ, ਮਯ੍ਹਂ ਸਦ੍ਦਹਤਿ, ਸਦ੍ਦਹਾਸਿ ਸਿਙ੍ਗਾਲਸ੍ਸ, ਸੁਰਾਪੀਤਸ੍ਸ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ [ਜਾ॰ ੧.੧.੧੧੩]।

ਦੇਵਾਪਿ ਤੇ ਪਿਹਯਨ੍ਤਿ ਤਾਦਿਨੋ [ਧ॰ ਪ॰ ੯੪ (ਤਸ੍ਸ ਪਿਹਯਨ੍ਤਿ)], ਦੇਵਾਪਿ ਤੇਸਂ ਪਿਹਯਨ੍ਤਿ, ਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਾਨਂ ਸਤੀਮਤਂ [ਧ॰ ਪ॰ ੧੮੧], ‘ਪਿਹਯਨ੍ਤੀ’ਤਿ ਪੁਨਪ੍ਪੁਨਂ ਦਟ੍ਠੁਂ ਪਤ੍ਥੇਨ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਦੁਤਿਯਾਪਿ ਹੋਤਿ, ਸਚੇ ਮਂ ਪਿਹਯਸਿ, ਧਨਂ ਪਿਹੇਤਿ, ਹਿਰਞ੍ਞਂ ਪਿਹੇਤਿ, ਸੁਵਣ੍ਣਂ ਪਿਹੇਤਿ। ਤਤਿਯਾਪਿ ਦਿਸ੍ਸਤਿ, ਰੂਪੇਨ ਪਿਹੇਤਿ, ਸਦ੍ਦੇਨ ਪਿਹੇਤਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਤਸ੍ਸ ਕੁਜ੍ਝ ਮਹਾਵੀਰ [ਜਾ॰ ੧.੪.੪੯], ਮਾ ਮੇ ਕੁਜ੍ਝ ਰਥੇਸਭ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੧੬੯੬ (ਕੁਜ੍ਝਿ)], ਯਦਿਹਂ ਤਸ੍ਸ ਕੁਪ੍ਪੇਯ੍ਯਂ, ਮਾਤੁ ਕੁਪ੍ਪਤਿ, ਪਿਤੁ ਕੁਪ੍ਪਤਿ, ਯੋ ਅਪ੍ਪਦੁਟ੍ਠਸ੍ਸ ਨਰਸ੍ਸ ਦੁਸ੍ਸਤਿ [ਧ॰ ਪ॰ ੧੨੫; ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੬੬੭; ਜਾ॰ ੧.੫.੯੪], ਦੁਹਯਤਿ ਦਿਸਾਨਂ ਮੇਘੋ, ਪੂਰੇਤਿ ਵਿਨਾਸੇਤਿ ਵਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ, ਅਕਾਲੇ ਵਸ੍ਸਨ੍ਤੋ ਹਿ ਵਿਨਾਸੇਤਿ ਨਾਮ, ਯੋ ਮਿਤ੍ਤਾਨਂ ਨ ਦੁਬ੍ਭਤਿ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੧੯], ਅਦੁਟ੍ਠਸ੍ਸ ਤੁਵਂ ਦੁਬ੍ਭਿ [ਜਾ॰ ੧.੧੬.੨੯੫], ਮਿਤ੍ਤਾਨਂ ਨ ਦੁਬ੍ਭੇਯ੍ਯ, ਤਿਤ੍ਥਿਯਾ ਇਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਸਮਣਾਨਂ, ਉਸ੍ਸੂਯਨ੍ਤਿ ਦੁਜ੍ਜਨਾ ਗੁਣਵਨ੍ਤਾਨਂ, ਪਤਿਵਿਸ੍ਸਕਾਨਂ ਉਜ੍ਝਾਪੇਸਿ [ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੨੬ (ਉਜ੍ਝਾਪੇਸਿ)], ਮਾ ਤੁਮ੍ਹੇ ਤਸ੍ਸ ਉਜ੍ਝਾਯਿਤ੍ਥ [ਉਦਾ॰ ੨੬

(ਵਿਸਦਿਸੰ)], ਮਹਾਰਾਜਾਨੰ ਉਜ੍ਝਾਪੇਤਬ੍ਬੰ ਵਿਰਵਿਤਬ੍ਬੰ ਵਿਕ੍ਕਨ੍ਦਿਤਬ੍ਬੰ, ਕਜਾਹੰ ਅਯਜਾਨੰ ਅਪਰਜ੍ਝਾਮਿ [ਪਾਰਾ॰ ੩੮੩] ਅਯਜੇ ਵਾ, ਰਞ੍ਞੋ ਅਪਰਜ੍ਝਤਿ ਰਾਜਾਨੰ ਵਾ, ਆਰਾਧੋ ਮੇ ਰਾਜਾ ਹੋਤਿ।

ਪਤਿ, ਆਪੁਬ੍ਬਸ੍ਸ ਸੁ-ਧਾਤੁਸ੍ਸ ਅਨੁ, ਪਤਿਪੁਬ੍ਬਸ੍ਸ ਚ ਗੀ-ਧਾਤੁਸ੍ਸ ਯੋਗੇ ਸਮ੍ਪਦਾਨੇ ਚਤੁਤ੍ਥੀ। ਤਤ੍ਰ ਖੋ ਭਗਵਾ ਭਿਕ੍ਖੂ ਆਮਨ੍ਤੇਸਿ ''ਭਿਕ੍ਖਵੋ''ਤਿ, ''ਭਦ੍ਦਨ੍ਤੇ''ਤਿ ਤੇ ਭਿਕ੍ਖੂ ਭਗਵਤੋ ਪਚ੍ਚਸ੍ਸੋਸੁੰ [ਅ॰ ਨਿ॰ ੧.੧]। ਏਤ੍ਥ ਚ ਪੁਬ੍ਬਵਾਕ੍ਯੇ ਆਮਨ੍ਤਨਕ੍ਰਿਯਾਯ ਕਤ੍ਤਾ ਭਗਵਾ, ਸੋ ਪਰਵਾਕ੍ਯੇ ਪਚ੍ਚਾਸੁਯੋਗੇ ਸਮ੍ਪਦਾਨੰ ਹੋਤਿ, 'ਪਚ੍ਚਸ੍ਸੋਸੁ'ਨ੍ਤਿ ਭਦ੍ਦਨ੍ਤੇਤਿ ਪਟਿਵਚਨੰ ਅਦੰਸੁਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਭਿਕ੍ਖੂ ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ ਆਸੁਣਨ੍ਤਿ, ਰਾਜਾ ਬਿਮ੍ਬਿਸਾਰੋ ਪਿਲਿਨ੍ਦਵਚ੍ਛਤ੍ਥੇਰਸ੍ਸ ਆਰਾਮਿਕੰ ਪਟਿਸ੍ਸੁਤ੍ਵਾ [ਮਹਾਵ॰ ੨੭੦], ਅਮਚ੍ਚੋ ਰਞ੍ਞੋ ਬਿਮ੍ਬਿਸਾਰਸ੍ਸ ਪਟਿਸ੍ਸੁਤ੍ਵਾ [ਮਹਾਵ॰ ੨੭੦], ਸਮ੍ਪਟਿਚ੍ਛਿਤ੍ਵਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਜਨੰ ਧਮ੍ਮੰ ਸਾਵੇਤਿ , ਜਨੋ ਤਸ੍ਸ ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਅਨੁਗਿਣਾਤਿ ਪਟਿਗਿਣਾਤਿ, ਸਾਧੁਕਾਰੰ ਦੇਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਆਰੋਚਨਤ੍ਥਯੋਗੇ –

ਆਰੋਚਯਾਮਿ ਵੋ ਭਿਕ੍ਖਵੇ [ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੪੧੬], ਪਟਿਵੇਦਯਾਮਿ ਵੋ ਭਿਕ੍ਖਵੇ [ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੪੧੬], ਆਮਨ੍ਤਯਾਮਿ ਵੋ ਭਿਕ੍ਖਵੇ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੨੧੮ (ਵਿਸਦਿਸੰ)], ਧਮ੍ਮੰ ਵੋ ਦੇਸੇਸ੍ਸਾਮਿ [ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੧੦੫], ਭਿਕ੍ਖੂਨੰ ਧਮ੍ਮੰ ਦੇਸੇਤਿ, ਯਥਾ ਨੋ ਭਗਵਾ ਬ੍ਯਾਕਰੇਯ੍ਯ, ਨਿਰੁਤ੍ਤਿੰ ਤੇ ਪਵਕ੍ਖਾਮਿ, ਅਹੰ ਤੇ ਆਚਿਕ੍ਖਿਸ੍ਸਾਮਿ, ਅਹੰ ਤੇ ਕਿਤ੍ਤਯਿਸ੍ਸਾਮਿ, ਭਿਕ੍ਖੂਨੰ ਏਤਦਵੋਚ।

੩੧੦. ਤਦਤ੍ਥੇ [ਕ॰ ੨੭੭; ਰੂ॰ ੩੦੩; ਨੀ॰ ੫੫੪]।

ਤਸ੍ਸਾ ਤਸ੍ਸਾ ਕ੍ਰਿਯਾਯ ਅਤ੍ਥੋਤਿ ਤਦਤ੍ਥੋ, ਤਦਤ੍ਥੇ ਸਮ੍ਪਦਾਨੇ ਚਤੁਤ੍ਥੀ ਹੋਤਿ।

੩੧੧. ਸਸ੍ਸਾਯ ਚਤੁਤ੍ਥਿਯਾ [ਕ॰ ੧੦੯; ਰੂ॰ ੩੦੪; ਨੀ॰ ੨੭੯-੮੦]।

ਅਕਾਰਨ੍ਤਤੋ ਚਤੁਤ੍ਥੀਭੂਤਸ੍ਸ ਸਸ੍ਸ ਆਯੋ ਹੋਤਿ ਵਾ।

ਵਿਨਯੋ ਸੰਵਰਤ੍ਥਾਯ, ਸੰਵਰੋ ਅਵਿਪ੍ਪਟਿਸਾਰਤ੍ਥਾਯ, ਅਵਿਪ੍ਪਟਿਸਾਰੋ ਪਾਮੁਜ੍ਜਤ੍ਥਾਯ, ਪਾਮੁਜ੍ਜੰ ਪੀਤਤ੍ਥਾਯ, ਪੀਤਿ ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਤ੍ਥਾਯ, ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿ ਸੁਖਤ੍ਥਾਯ, ਸੁਖੰ ਸਮਾਧਤ੍ਥਾਯ, ਸਮਾਧਿ ਯਥਾਭੂਤਞਾਣਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਾਯ, ਯਥਾਭੂਤਞਾਣਦਸ੍ਸਨੰ ਨਿਬ੍ਬਿਦਤ੍ਥਾਯ, ਨਿਬ੍ਬਿਦਾ ਵਿਰਾਗਤ੍ਥਾਯ, ਵਿਰਾਗੋ ਵਿਮੁਤ੍ਤਤ੍ਥਾਯ, ਵਿਮੁਤ੍ਤਿ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਞਾਣਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਾਯ, ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਞਾਣਦਸ੍ਸਨੰ ਅਨੁਪਾਦਾਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਨਤ੍ਥਾਯ [ਪਰਿ॰ ੩੬੬], ਅਤ੍ਥਾਯ ਹਿਤਾਯ ਸੁਖਾਯ ਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਾਨੰ [ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੫੦], ਅਲੰ ਕੁਕ੍ਕੁਚ੍ਚਾਯ [ਪਾਰਾ॰ ੩੮], ਅਲੰ ਸਮ੍ਮੋਹਾਯ, ਪਾਕਾਯ ਵਜਤਿ, ਯੁਦ੍ਧਾਯ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਗਾਮੰ ਪਿਣ੍ਡਾਯ ਪਾਵਿਸਿੰ [ਪਾਚਿ॰ ੯੦੨]।

ਤੁਮਤ੍ਥੋਪਿ ਤਦਤ੍ਥੇ ਸਙ੍ਗਯ੍ਹਤਿ, ਅਲੰ ਮਿਤ੍ਤੇ ਸੁਖਾਪੇਤੁੰ, ਅਮਿਤ੍ਤਾਨੰ ਦੁਖਾਯ ਚ [ਜਾ॰ ੨.੧੭.੧੩]। ਲੋਕਾਨੁਕਮ੍ਪਾਯ ਬੁਦ੍ਧੋ ਲੋਕੇ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਅਲੰ ਫਾਸੁਵਿਹਾਰਾਯ, ਅਭਿਞ੍ਞਾਯ ਸਮ੍ਬੋਧਾਯ ਨਿਬ੍ਬਾਨਾਯ ਸੰਵਤ੍ਤਤਿ [ਮਹਾਵ॰ ੧੩]।

ਅਲਮਤ੍ਥਯੋਗੇ –

ਅਲੰ ਮਲ੍ਲੋ ਮਲ੍ਲਸ੍ਸ, ਅਰਹਤਿ ਮਲ੍ਲੋ ਮਲ੍ਲਸ੍ਸ, ਅਲੰ ਤੇ ਇਧ ਵਾਸੇਨ [ਪਾਰਾ॰ ੪੩੬], ਅਲੰ ਤੇ ਹਿਰਞ੍ਞਸੁਵਣ੍ਣੇਨ, ਕਿੰ ਮੇ ਏਕੇਨ ਤਿਣ੍ਣੇਨ [ਬੁ॰ ਵੰ॰ ੨.੫੬], ਕਿੰ ਤੇ ਜਟਾਹਿ ਦੁਮ੍ਮੇਧ, ਕਿੰ ਤੇ ਅਜਿਨਸਾਟਿਯਾ [ਧ॰ ਪ॰ ੩੯੪]।

ਮਞ੍ਞਨਾਪਯੋਗੇ ਅਨਾਦਰੇ ਅਪਾਣਿਸ੍ਮਿਮੇਵ ਚਤੁਤ੍ਥੀ, ਕਟ੍ਠਸ੍ਸ ਤੁਵੰ ਮਞ੍ਞੇ, ਕਲਿਙ੍ਗਰਸ੍ਸ [ਕਲਿਙ੍ਗਰਸ੍ਸ, ਕਲ਼ਙ੍ਗਰਸ੍ਸ (ਕ॰)] ਤੁਵੰ ਮਞ੍ਞੇ, ਜੀਵਿਤੰ ਤਿਣਾਯਪਿ ਨ ਮਞ੍ਞਤਿ।

ਅਨਾਦਰੇਤਿ ਕਿਂ? ਸੁਵਣ੍ਣਂ ਤਂ ਮਞ੍ਞੇ।

ਅਪਾਣਿਸ੍ਮਿਨ੍ਤਿ ਕਿਂ? ਗਦ੍ਰਭਂ ਤੁਵਂ ਮਞ੍ਞੇ।

ਗਤ੍ਯਤ੍ਥਾਨਂ ਨਯਨਤ੍ਥਾਨਞ੍ਚ ਧਾਤੂਨਂ ਕਮ੍ਮਨਿ ਚਤੁਤ੍ਥੀ, ਅਪ੍ਪੋ ਸਗ੍ਗਾਯ ਗਚ੍ਛਤਿ [ਧ॰ ਪ॰ ੧੭੪], ਯੋ ਮਂ ਦਕਾਯ ਨੇਤਿ [ਜਾ॰ ੧.੬.੯੭], ਨਿਰਯਾਯੁਪਕਡ੍ਢਤਿ [ਧ॰ ਪ॰ ੩੧੧], ਮੂਲਾਯ ਪਟਿਕਸ੍ਸੇਯ੍ਯ [ਚੂਲ਼ਵ॰ ੧੧੧]।

ਆਸੀਸਨਕ੍ਰਿਯਾਯੋਗੇ –

ਆਯੁ ਭਵਤੋ ਹੋਤੁ, ਭਦ੍ਦਂ ਤੇ ਹੋਤੁ, ਭਦ੍ਦਮਤ੍ਥੁ ਤੇ [ਜਾ॰ ੧.੮.੧੫; ਜਾ॰ ੨.੧੭.੧], ਕੁਸਲਂ ਤੇ ਹੋਤੁ, ਅਨਾਮਯਂ ਤੇ ਹੋਤੁ, ਸੁਖਂ ਤੇ ਹੋਤੁ, ਅਤ੍ਥਂ ਤੇ ਹੋਤੁ, ਹਿਤਂ ਤੇ ਹੋਤੁ, ਕਲ੍ਯਾਣਂ ਤੇ ਹੋਤੁ, ਸ੍ਵਾਗਤਂ ਤੇ ਹੋਤੁ, ਸੋਤ੍ਥਿ ਤੇ ਹੋਤੁ ਸੋਤ੍ਥਿ ਗਬ੍ਭਸ੍ਸ [ਮ॰ ਨਿ॰ ੨.੩੫੧], ਮਙ੍ਗਲਂ ਤੇ ਹੋਤੁ।

ਸਮ੍ਮੁਤਿਯੋਗੇ ਕਮ੍ਮਤ੍ਥੇ [ਛਟ੍ਠੀ], ਇਤ੍ਥਨ੍ਨਾਮਸ੍ਸ ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਰੂਪਿਯਛਡ੍ਡਕਸ੍ਸ ਸਮ੍ਮੁਤਿ [ਪਾਰਾ॰ ੫੯੦], ਪਤ੍ਤਗਾਹਾਪਕਸ੍ਸ ਸਮ੍ਮੁਤਿਇਚ੍ਚਾਦਿ [ਪਾਰਾ॰ ੬੧੪]।

ਆਵਿਕਰਣਾਦਿਯੋਗੇ –

ਤੁਯ੍ਹਞ੍ਚਸ੍ਸ ਆਵਿ ਕਰੋਮਿ, ਤਸ੍ਸ ਮੇ ਸਕ੍ਕੋ ਪਾਤੁਰਹੋਸਿ, ਤਸ੍ਸ ਪਹਿਣੇਯ੍ਯ, ਭਿਕ੍ਖੂਨਂ ਦੂਤਂ ਪਾਹੇਸਿ, ਕਪ੍ਪਤਿ ਭਿਕ੍ਖੂਨਂ ਆਯੋਗੋ, ਵਟ੍ਟਤਿ ਭਿਕ੍ਖੂਨਂ ਆਯੋਗੋ, ਪਤ੍ਤੋਦਨੋ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਂ ਤਿਣ੍ਣਂ ਨਪ੍ਪਹੋਤਿ, ਏਕਸ੍ਸ ਪਹੋਤਿ, ਏਕਸ੍ਸ ਪਰਿਯਤ੍ਤੋ, ਉਪਮਂ ਤੇ ਕਰਿਸ੍ਸਾਮਿ [ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੫੮; ਜਾ॰ ੨.੧੯.੨੪], ਅਞ੍ਜਲਿਂ ਤੇ ਪਗ੍ਗਣ੍ਹਾਮਿ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੩੨੭], ਤਥਾਗਤਸ੍ਸ ਫਾਸੁ ਹੋਤਿ, ਆਵਿਕਤਾ ਹਿਸ੍ਸ ਫਾਸੁ [ਮਹਾਵ॰ ੧੩੪], ਲੋਕਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੋ, ਲੋਕਸ੍ਸ ਹਿਤਂ, ਮਣਿਨਾ ਮੇ ਅਤ੍ਥੋ [ਪਾਰਾ॰ ੩੪੪], ਨ ਮਮਤ੍ਥੋ ਬੁਦ੍ਧੇਨ [ਪਾਰਾ॰ ੫੨], ਨਮਤ੍ਥੁ ਬੁਦ੍ਧਾਨਂ ਨਮਤ੍ਥੁ ਬੋਧਿਯਾ [ਜਾ॰ ੧.੨.੧੭], ਵਿਪਸ੍ਸਿਸ੍ਸ ਚ ਨਮਤ੍ਥੁ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੨੭੭], ਨਮੋ ਕਰੋਹਿ ਨਾਗਸ੍ਸ [ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੪੯], ਨਮੋ ਤੇ ਪੁਰਿਸਾਜਞ੍ਞ, ਨਮੋ ਤੇ ਪੁਰਿਸੁਤ੍ਤਮ [ਅਪ॰ ਥੇਰ ੧.੨.੧੨੯]। ਸੋਤ੍ਥਿ ਪਜਾਨਂ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੭੪], ਸੁਵਤ੍ਥਿ ਪਜਾਨਂ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਚਤੁਤ੍ਥੀਵਿਭਤ੍ਤਿਰਾਸਿ ਨਿਟ੍ਠਿਤੋ।

ਪਞ੍ਚਮੀਵਿਭਤ੍ਤਿਰਾਸਿ

ਕਸ੍ਮਿਂ ਅਤ੍ਥੇ ਪਞ੍ਚਮੀ?

੩੧੨. ਪਞ੍ਚਮ੍ਯਾਵਧਿਸ੍ਮਿਂ [ਕ॰ ੨੯੫; ਰੂ॰ ੩੦੭; ਨੀ॰ ੬੦੭; ਚਂ॰ ੨.੧.੮੧; ਪਾ॰ ੨.੩.੨੮; ੧.੪.੨੪]।

ਅਵਧਿਯਤਿ ਵਵਤ੍ਥਿਯਤਿ ਪਦਤ੍ਥੋ ਏਤਸ੍ਮਾਤਿ ਅਵਧਿ, ਤਸ੍ਮਿਂ ਪਞ੍ਚਮੀ ਹੋਤਿ, ਅਵਧੀਤਿ ਚ ਅਪਾਦਾਨਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ।

ਅਪਨੇਤ੍ਵਾ ਇਤੋ ਅਞ੍ਞਂ ਆਦਦਾਤਿ ਗਣ੍ਹਾਤੀਤਿ **ਅਪਾਦਾਨਂ**। ਤਂ ਤਿਵਿਧਂ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਵਿਸਯਂ, ਉਪ੍ਪਾਟਵਿਸਯਂ, ਅਨੁਮੇਯ੍ਯਵਿਸਯਨ੍ਤਿ।

ਤਤ੍ਥ ਯਸ੍ਮਿਂ ਅਪਾਦਾਨवਿਸਯਭੂਤੋ ਕ੍ਰਿਯਾवਿਸੇਸੋ ਸਰੂਪਤੋ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠੋ ਹੋਤਿ, ਤਂ **ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠवਿਸਯਂ**। ਯਥਾ? ਗਾਮਾ ਅਪੇਨ੍ਤਿ ਮੁਨਯੋ, ਨਗਰਾ ਨਿਗ੍ਗਤੋ ਰਾਜਾ।

ਯਸ੍ਮਿਂ ਪਨ ਸੋ ਪਾਠਸੇਸਂ ਕਤ੍वਾ ਅਜ੍ਝਾਹਰਿਤਬ੍ਬੋ ਹੋਤਿ, ਤਂ **ਉਪ੍ਪਾਟवਿਸਯਂ**। ਯਥਾ? वਲਾਹਕਾ वਿਜ੍ਜੋਤਤੇ वਿਜ੍ਜੁ, ਅਗਾਰਸ੍ਮਾ ਅਨਗਾਰਿਯਂ ਪਬ੍ਬਜਿਤੋਤਿ [ਮਹਾव॰ ੩੦]। ਏਤ੍ਥ ਹਿ 'ਨਿਕ੍ਖਮਿਤ੍वਾ'ਤਿ ਪਦਂ ਅਜ੍ਝਾਹਰਿਤਬ੍ਬਂ।

ਯਸ੍ਮਿਂ ਪਨ ਸੋ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠੋ ਚ ਨ ਹੋਤਿ, ਅਜ੍ਝਾਹਰਿਤੁਞ੍ਚ ਨ ਸਕ੍ਕਾ, ਅਥ ਖੋ ਅਤ੍ਥਤੋ ਅਨੁਮਾਨवਸੇਨ ਸੋ वਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯੋ ਹੋਤਿ, ਤਂ **ਅਨੁਮੇਯ੍ਯवਿਸਯਂ**। ਯਥਾ? ਮਾਥੁਰਾ ਪਾਟਲਿਪੁਤ੍ਤਕੇਹਿ ਅਭਿਰੂਪਤਰਾ, ਸੀਲਮੇव ਸੁਤਾ ਸੇਯ੍ਯੋ [ਜਾ॰ ੧.੫.੬੫], ਮਯਾ ਭਿਯ੍ਯੋ ਨ वਿਜ੍ਜਤਿ, ਅਗ੍ਗੋਹਮਸ੍ਮਿ ਲੋਕਸ੍ਸ, ਜੇਟ੍ਠੋਹਮਸ੍ਮਿ ਲੋਕਸ੍ਸ, ਸੇਟ੍ਠੋਹਮਸ੍ਮਿ ਲੋਕਸ੍ਸ ਇਚ੍ਚਾਦਿ [ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੨੦੭]। ਕ੍ਰਿਯਂ वਿਨਾ ਕਾਰਕਂ ਨਾਮ ਨ ਸਿਜ੍ਝਤੀਤਿਕਤ੍वਾ ਉਕ੍ਕਂਸਨਕ੍ਰਿਯਾ ਏਤ੍ਥ ਅਨੁਮੇਤਬ੍ਬਾ ਹੋਤਿ। ਏवਂ ਕ੍ਰਿਯਾਪਦਰਹਿਤੇਸੁ ਦੂਰਯੋਗਾਦੀਸੁਪਿ ਅवਿਨਾਭਾवਿਕ੍ਰਿਯਾਨੁਮਾਨਂ वੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

ਪੁਨ ਚਲਾ'ਚਲवਸੇਨ ਦੁवਿਧਂ।

ਚਲਂ ਯਥਾ? ਪੁਰਿਸੋ ਧਾवਤਾ ਅਸ੍ਸਾ ਪਤਤਿ, ਦ੍वੇ ਮੇਣ੍ਡਾ ਯੁਜ੍ਝਿਤ੍वਾ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਤੋ ਅਪਸਕ੍ਕਨ੍ਤਿ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਯਦਿ ਚਲਂ ਸਿਯਾ, ਕਥਂ ਅवਧਿ ਨਾਮ ਭवੇਯ੍ਯ। ਅਚ੍ਚੁਤਿਲਕ੍ਖਣੋ ਹਿ ਅवਧੀਤਿ? वੁਚ੍ਚਤੇ-ਦ੍वੇ ਮੇਣ੍ਡਾ ਸਕਸਕਕ੍ਰਿਯਾਯ ਚਲਨ੍ਤਿ, ਇਤਰੀਤਰਕ੍ਰਿਯਾਯ ਅवਧੀ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਨਤ੍ਥਿ ਏਤ੍ਥ ਅवਧਿਲਕ੍ਖਣवਿਰੋਧੋਤਿ।

ਅਚਲਂ ਯਥਾ? ਗਾਮਾ ਅਪੇਨ੍ਤਿ ਮੁਨਯੋ, ਨਗਰਾ ਨਿਗ੍ਗਤੋ ਰਾਜਾ।

ਪੁਨ **ਕਾਯਸਂਸਗ੍ਗਪੁਬ੍ਬਕਂ, ਚਿਤ੍ਤਸਂਸਗ੍ਗਪੁਬ੍ਬਕ**ਨ੍ਤਿ ਦੁवਿਧਂ ਹੋਤਿ, ਗਾਮਾ ਅਪੇਨ੍ਤਿ ਮੁਨਯੋ, ਚੋਰਾ ਭਯਂ ਜਾਯਤੇ। ਏਤ੍ਥ ਚ ''ਕਿਂव ਦੂਰੋ ਇਤੋ ਗਾਮੋ, ਇਤੋ ਸਾ ਦਕ੍ਖਿਣਾ ਦਿਸਾ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੨੭੯]। ਇਤੋ ਏਕਨवੁਤਿਕਪ੍ਪੇ''ਤਿ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੪] ਆਦੀਸੁ वਦਨ੍ਤਸ੍ਸ ਚਿਤ੍ਤਸਂਸਗ੍ਗਪੁਬ੍ਬਕਮ੍ਪਿ वੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ''ਨ ਮਾਤਾ ਪੁਤ੍ਤਤੋ ਭਾਯਤਿ, ਨ ਚ ਪੁਤ੍ਤੋ ਮਾਤਿਤੋ ਭਾਯਤਿ, ਭਯਾ ਭੀਤੋ ਨ ਭਾਸਸੀ''ਤਿ [ਜਾ॰ ੨.੨੧.੧੩੮] ਪਾਲ਼ਿ। ਅਤ੍ਥਿ ਤੇ ਇਤੋ ਭਯਂ [ਮ॰ ਨਿ॰ ੨.੩੫੦], ਨਤ੍ਥਿ ਤੇ ਇਤੋ ਭਯਂ, ਯਤੋ ਖੇਮਂ ਤਤੋ ਭਯਂ [ਜਾ॰ ੧.੯.੫੮], ਚੋਰਾ ਭਾਯਤਿ, ਚੋਰਾ ਭੀਤੋ। ਛਟ੍ਠੀ ਚ, ਚੋਰਸ੍ਸ ਭਾਯਤਿ, ਚੋਰਸ੍ਸ ਭੀਤੋ। ਦੁਤਿਯਾ ਚ, ''ਕਥਂ ਪਰਲੋਕਂ ਨ ਭਾਯੇਯ੍ਯ, ਏवਂ ਪਰਲੋਕਂ ਨ ਭਾਯੇਯ੍ਯ, ਭਾਯਸਿ ਮਂ ਸਮਣ [ਸੁ॰ ਨਿ॰ ਸੂਚਿਲੋਮਸੁਤ੍ਤ], ਨਾਹਂ ਤਂ ਭਾਯਾਮਿ [ਸੁ॰ ਨਿ॰ ਸੂਚਿਲੋਮਸੁਤ੍ਤ], ਭਾਯਿਤਬ੍ਬਂ ਨ ਭਾਯਤਿ, ਨਾਹਂ ਭਾਯਾਮਿ ਭੋਗਿਨਂ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੮੩੫], ਨ ਮਂ ਮਿਗਾ ਉਤ੍ਤਸਨ੍ਤੀ''ਤਿ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੩੦੭] ਪਾਲ਼ਿਪਦਾਨਿ ਦਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ। ਤਤ੍ਥ ''ਭੋਗਿਨ'ਨ੍ਤਿ ਨਾਗਂ, ਚੋਰਾ ਤਸਤਿ ਉਤ੍ਤਸਤਿ ਚੋਰਸ੍ਸ वਾ, ਸਬ੍ਬੇ ਤਸਨ੍ਤਿ ਦਣ੍ਡਸ੍ਸ [ਧ॰ ਪ॰ ੧੨੯], ਪਾਪਤੋ ਓਤ੍ਤਪ੍ਪਤਿ ਜਿਗੁਚ੍ਛਤਿ ਹਰਾਯਤਿ ਪਾਪੇਨ वਾ।

ਯਤੋ ਕਿਞ੍ਚਿ ਸਿਪ੍ਪਂ वਾ वਿਜ੍ਜਂ वਾ ਧਮ੍ਮਂ वਾ ਗਣ੍ਹਾਤਿ, ਤਸ੍ਮਿਂ ਅਕ੍ਖਾਤਰਿ ਪਞ੍ਚਮੀ, ਉਪਜ੍ਝਾਯਾ ਅਧੀਤੇ, ਉਪਜ੍ਝਾਯਾ ਸਿਪ੍ਪਂ ਗਣ੍ਹਾਤਿ, ਦ੍वਾਸੀਤਿ ਬੁਦ੍ਧਤੋ ਗਣ੍ਹਿਂ, ਦ੍वੇ ਸਹਸ੍ਸਾਨਿ ਭਿਕ੍ਖੁਤੋ। ਚਤੁਰਾਸੀਤਿਸਹਸ੍ਸਾਨਿ, ਯੇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਪवਤ੍ਤਿਨੋ [ਥੇਰਗਾ॰ ੧੦੨੭]।

ਯਤੋ ਸੁਣਾਤਿ, ਤਸ੍ਮਿਂ ਪਞ੍ਚਮੀ, ਛਟ੍ਠੀ ਚ, ਇਤੋ ਸੁਤ੍वਾ, ਇਮਸ੍ਸ ਸੁਤ੍वਾ वਾ, ਯਮ੍ਹਾ ਧਮ੍ਮਂ वਿਜਾਨੇਯ੍ਯ, ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਦੇਸਿਤਂ [ਧ॰ ਪ॰ ੩੯੨]।

ਯਤੋ ਲਭਤਿ, ਤਸ੍ਮਿਂ ਪਞ੍ਚਮੀ, ਸਙ੍ਘਤੋ ਲਭਤਿ, ਗਣਤੋ ਲਭਤਿ।

ਯਤੋ ਪਰਾਜਯਤਿ, ਯਤੋ ਪਭਵਤਿ, ਯਤੋ ਜਾਯਤਿ, ਤਸ੍ਮਿਂ ਪਞ੍ਚਮੀ, ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਮਾ ਪਰਾਜਯਨ੍ਤਿ ਅਞ੍ਞਤਿਤ੍ਥਿਯਾ, ਪਾਲ਼ਿਯਂ ਪਨ ਪਰਾਜਿਯੋਗੇ ਅਪਾਦਾਨਂ ਪਾਠਸੇਸਵਸੇਨ ਲਬ੍ਭਤਿ, ਤਸ੍ਮਿਂ ਖੋ ਪਨ ਸਙ੍ਗਾਮੇ ਦੇਵਾ ਜਿਨਿਂਸੁ, ਅਸੁਰਾ ਪਰਾਜਿਨਿਂਸੁ। ਏਤ੍ਥ ਦੇਵੇਹਿ ਪਰਾਜਿਨਿਂਸੂਤਿ ਪਾਠਸੇਸੋ। ''ਮਯਂ ਜਿਤਾਮ੍ਹਾ ਅਮ੍ਬਕਾਯ। ਹਿਮਵਨ੍ਤਾ ਪਭਵਨ੍ਤਿ ਪਞ੍ਚ ਮਹਾਨਦਿਯੋ [ਅ॰ ਨਿ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੩.੮.੧੯], ਅਯਂ ਭਾਗੀਰਥੀ ਗਙ੍ਗਾ, ਹਿਮਵਨ੍ਤੁ ਪਭਾਵਿਤਾ''ਤਿ ਪਾਲ਼ਿ [ਅਪ॰ ਥੇਰ ੧.੧.੨੫੫], ਚੋਰਾ ਭਯਂ ਜਾਯਤੇ, ਕਾਮਤੋ ਜਾਯਤੇ ਭਯਂ [ਧ॰ ਪ॰ ੨੧੫], ਜਾਤਂ ਸਰਣਤੋ ਭਯਂ [ਜਾ॰ ੧.੧.੩੬; ੧.੨.੧੩; ੧.੯.੫੬, ੫੭, ੫੯], ਯਂਕਿਞ੍ਚਿ ਭਯਂ ਵਾ ਵੇਰਂ ਵਾ ਉਪਦ੍ਦਵੋ ਵਾ ਉਪਸਗ੍ਗੋ ਵਾ ਜਾਯਤਿ, ਸਬ੍ਬਂ ਤਂ ਬਾਲਤੋ ਜਾਯਤਿ, ਨੋ ਪਣ੍ਡਿਤਤੋ, ਕਾਮਤੋ ਜਾਯਤੀ ਸੋਕੋ [ਧ॰ ਪ॰ ੨੧੪], ਉਭਤੋ ਸੁਜਾਤੋ ਪੁਤ੍ਤੋ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੩੧੧], ਉਰਸ੍ਮਾ ਜਾਤੋ, ਉਰੇ ਜਾਤੋ ਵਾ, ਚੀਵਰਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜੇਯ੍ਯ ਸਙ੍ਘਤੋ ਵਾ ਗਣਤੋ ਵਾ ਞਾਤਿਮਿਤ੍ਤਤੋ ਵਾ [ਪਾਰਾ॰ ੫੦੦ (ਥੋਕਂ ਵਿਸਦਿਸਂ)]।

ਅਞ੍ਞਤ੍ਥਾਨਂ ਯੋਗੇ ਪਞ੍ਚਮੀ, ਤਤੋ ਅਞ੍ਞਂ, ਤਤੋ ਪਰਂ [ਮਹਾਵ॰ ੩੪੬], ਤਤੋ ਅਪਰੇਨ ਸਮਯੇਨ [ਪਾਰਾ॰ ੧੯੫]।

ਉਪਸਗ੍ਗਾਨਂ ਯੋਗੇ ਪਨ –

੩੧੩. ਅਪਪਰੀਹਿ ਵਜ੍ਜਨੇ [ਕ॰ ੨੭੨; ਰੂ॰ ੩੦੯; ਨੀ॰ ੫੫੮, ੫੬੮; ਚਂ॰ ੨.੧.੮੨; ਪਾ॰ ੧.੪.੮੮; ੨.੩.੧੦]।

ਵਜ੍ਜਨੇ ਪਵਤ੍ਤੇਹਿ ਅਪ, ਪਰੀਹਿ ਯੋਗੇ ਪਞ੍ਚਮੀ ਹੋਤਿ।

ਅਪਪਬ੍ਬਤਾ ਵਸ੍ਸਤਿ ਦੇਵੋ, ਪਰਿਪਬ੍ਬਤਾ ਵਸ੍ਸਤਿ ਦੇਵੋ, ਅਪਸਾਲਾਯ ਆਯਨ੍ਤਿ ਵਾਣਿਜਾ, ਪਰਿਸਾਲਾਯ ਆਯਨ੍ਤਿ ਵਾਣਿਜਾ, ਪਬ੍ਬਤਂ ਸਾਲਂ ਵਜ੍ਜੇਤ੍ਵਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਕਚ੍ਚਾਯਨੇ ਪਨ ''ਉਪਰਿਪਬ੍ਬਤਾ ਦੇਵੋ ਵਸ੍ਸਤੀ''ਤਿ ਪਾਠੋ [ਪੋਰਾਣਪਾਠੋ], ਪਰਿਪਬ੍ਬਤਾਤਿ ਯੁਤ੍ਤੋ। ਉਪਰਿਯੋਗੇ ਪਨ ਸਤ੍ਤਮੀਯੇਵ ਦਿਸ੍ਸਤਿ – ''ਤਸ੍ਮਿਂ ਉਪਰਿਪਬ੍ਬਤੇ [ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੨੧੬; ਜਾ॰ ੧.੮.੧੬], ਉਪਰਿਪਾਸਾਦੇ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੪੦੮], ਉਪਰਿਵੇਹਾਸੇ, ਉਪਰਿਵੇਹਾਸਕੁਟਿਯਾ''ਤਿ, [ਪਾਚਿ॰ ੧੩੦] ਤਤ੍ਥ ਪਬ੍ਬਤਸ੍ਸ ਉਪਰਿ ਉਪਰਿਪਬ੍ਬਤਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

੩੧੪. ਪਟਿਨਿਧਿਪਟਿਦਾਨੇਸੁ ਪਤਿਨਾ [ਕ॰ ੨੭੨; ਰੂ॰ ੩੦੯; ਨੀ॰ ੫੫੮, ੫੬੮; ਚਂ॰ ੨.੧.੮੩; ਪਾ॰ ੨.੩.੧੧; ੧.੪.੯.੨]।

ਪਟਿਨਿਧਿ ਨਾਮ ਪਟਿਬਿਮ੍ਬਟ੍ਠਪਨਂ, ਪਟਿਦਾਨਂ ਨਾਮ ਪਟਿਭਣ੍ਡਦਾਨਂ ਤੇਸੁ ਪਵਤ੍ਤੇਨ ਪਤਿਨਾ ਯੋਗੇ ਪਞ੍ਚਮੀ ਹੋਤਿ।

ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਮਾ ਪਤਿ ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤੋ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਤਿ, ਤੇਲਸ੍ਮਾ ਪਤਿ ਘਤਂ ਦੇਤਿ।

੩੧੫. ਰਿਤੇ ਦੁਤਿਯਾ ਚ [ਕ॰ ੨੭੨; ਰੂ॰ ੩੦੯; ਨੀ॰ ੫੫੮, ੫੬੮; ਚਂ॰ ੨.੧.੮੪; ਪਾ॰ ੨.੩.੨੯]।

ਰਿਤੇਸਦ੍ਦੇਨ ਯੋਗੇ ਪਞ੍ਚਮੀ ਹੋਤਿ ਦੁਤਿਯਾ ਚ।

ਰਿਤੇ ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਾ, ਰਿਤੇ ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਂ।

੩੧੬. ਵਿਨਾਞ੍ਞਤ੍ਰੇਹਿ ਤਤਿਯਾ ਚ [ਕ॰ ੨੭੨; ਰੂ॰ ੩੦੯; ਨੀ॰ ੫੫੮, ੫੬੮; ਚਂ॰ ੨.੧.੮੫; ਪਾ॰ ੨.੩.੩੨; 'ਵਿਨਾਞ੍ਞਤ੍ਰ ਤਤਿਯਾਚ' (ਬਹੂਸੁ)]।

ਵਜ੍ਜਨੇ ਪਵਤ੍ਤੇਹਿ ਵਿਨਾ, ਅਞ੍ਞਤ੍ਰਸਦ੍ਦੇਹਿ ਯੋਗੇ ਪਞ੍ਚਮੀ, ਦੁਤਿਯਾ, ਤਤਿਯਾ ਚ ਹੋਨ੍ਤਿ।

ਵਿਨਾ ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਾ, ਵਿਨਾ ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਂ, ਵਿਨਾ ਸਦ੍ਧਮ੍ਮੇਨ, ਅਞ੍ਞਤ੍ਰ ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਾ, ਅਞ੍ਞਤ੍ਰ ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਂ, ਅਞ੍ਞਤ੍ਰ ਸਦ੍ਧਮ੍ਮੇਨ।

੩੧੭. ਪੁਥੁਨਾਨਾਹਿ ਚ [ਕ॰ ੨੭੨; ਰੂ॰ ੩੦੯; ਨੀ॰ ੫੫੮, ੫੬੮; ਚਂ॰ ੨.੧.੮੬; ਪਾ॰ ੨.੩.੩੨; ‘ਪੁਥਨਾਨਾਹਿ ਚ’ (ਬਹੂਸੁ)]।

ਵਜ੍ਜਨੇ ਪਵਤ੍ਤੇਹਿ ਪੁਥੁ, ਨਾਨਾਸਦ੍ਦੇਹਿ ਚ ਯੋਗੇ ਪਞ੍ਚਮੀ, ਤਤਿਯਾ ਚ ਹੋਨ੍ਤਿ।

ਪੁਥਗੇਵ ਜਨਸ੍ਮਾ, ਪੁਥਗੇਵ ਜਨੇਨ, ਨਾਨਾ ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਾ, ਨਾਨਾ ਸਦ੍ਧਮ੍ਮੇਨ, ਪਿਯੇਹਿ ਮਨਾਪੇਹਿ ਨਾਨਾਭਾਵੋ ਵਿਨਾਭਾਵੋ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੧੮੩; ਚੂਲ਼ਵ॰ ੪੩੭]। ‘‘ਤੇ ਭਿਕ੍ਖੂ ਨਾਨਾਕੁਲਾ ਪਬ੍ਬਜਿਤਾ’’ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਪਨ ਨਾਨਾਪ੍ਪਕਾਰਤ੍ਥੋ ਨਾਨਾਸਦ੍ਦੋ, ਨ ਵਜ੍ਜਨਤ੍ਥੋ, ਏਤ੍ਥ ਚ ਵਜ੍ਜਨਤ੍ਥੋ ਨਾਮ ਵਿਯੋਗਤ੍ਥੋ ਅਸਮ੍ਮਿਸ੍ਸਤ੍ਥੋ।

ਮਰਿਯਾਦਾ’ਭਿਵਿਧੀਸੁ ਪਵਤ੍ਤੇਹਿ ਆਸਦ੍ਦ, ਯਾਵਸਦ੍ਦੇਹਿ ਯੋਗੇਪਿ ਪਞ੍ਚਮੀ, ਦੁਤਿਯਾ ਚ।

ਤਤ੍ਥ ਯਸ੍ਸ ਅਵਧਿਨੋ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧਿਨੀ ਕ੍ਰਿਯਾ, ਤਂ ਬਹਿਕਤ੍ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਤਿ, ਸੋ **ਮਰਿਯਾਦੋ**। ਯਥਾ? ਆਪਬ੍ਬਤਾ ਖੇਤ੍ਤਂ ਤਿਟ੍ਠਤਿ ਆਪਬ੍ਬਤਂ ਵਾ, ਯਾਵਪਬ੍ਬਤਾ ਖੇਤ੍ਤਂ ਤਿਟ੍ਠਤਿ ਯਾਵਪਬ੍ਬਤਂ ਵਾ।

ਯਸ੍ਸ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧਿਨੀ ਕ੍ਰਿਯਾ, ਤਂ ਅਨ੍ਤੋਕਤ੍ਵਾ ਬ੍ਯਾਪੇਤ੍ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਤਿ, ਸੋ **ਅਭਿਵਿਧਿ**। ਯਥਾ? ਆਭਵਗ੍ਗਾ ਭਗਵਤੋ ਕਿਤ੍ਤਿਸਦ੍ਦੋ ਅਬ੍ਭੁਗ੍ਗਤੋ ਆਭਵਗ੍ਗਂ ਵਾ, ਭਵਤੋ ਆਭਵਗ੍ਗਂ ਧਮ੍ਮਤੋ ਆਗੋਤ੍ਰਭੁਂ ਸਵਨ੍ਤੀਤਿ ਆਸਵਾ, ਯਾਵਭਵਗ੍ਗਾ ਯਾਵਭਵਗ੍ਗਂ ਵਾ, ਤਾਵਦੇਵ ਯਾਵਬ੍ਰਹ੍ਮਲੋਕਾ ਸਦ੍ਦੋ ਅਬ੍ਭੁਗ੍ਗਤੋ।

ਆਰਬ੍ਭੇ, ਸਹਤ੍ਥੇ ਚ ਪਞ੍ਚਮੀ, ਯਤੋਹਂ ਭਗਿਨਿ ਅਰਿਯਾਯ ਜਾਤਿਯਾ ਜਾਤੋ [ਮ॰ ਨਿ॰ ੨.੩੫੧], ਯਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਯਤੋ ਸਰਾਮਿ ਅਤ੍ਤਾਨਂ, ਯਤੋ ਪਤ੍ਤੋਸ੍ਮਿ ਵਿਞ੍ਞੁਤਂ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੩੦੭]। ਯਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ, ਯਤੋ ਪਭੁਤਿ।

ਸਹਤ੍ਥੇ –

ਸਹ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਞ੍ਞਾਣਪ੍ਪਟਿਲਾਭਾ, ਸਹ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਨਾ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੨੨੦], ਸਹ ਦਸ੍ਸਨੁਪ੍ਪਾਦਾ।

‘‘ਉਪ੍ਪਾਦਾ ਵਾ ਤਥਾਗਤਾਨਂ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਾ ਵਾ ਤਥਾਗਤਾਨ’’ਨ੍ਤਿ [ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੨.੨੦], ਏਤ੍ਥ ਭਾਵਲਕ੍ਖਣੇ ਪਞ੍ਚਮੀ।

‘‘ਸਹਤ੍ਥਾ ਦਾਨਂ ਦੇਤਿ, ਸਹਤ੍ਥਾ ਪਟਿਗ੍ਗਣ੍ਹਾਤੀ’’ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਕਰਣੇ।

‘‘ਅਜ੍ਜਤਗ੍ਗੇ ਪਾਣੁਪੇਤਂ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੫੦], ਤਦਗ੍ਗੇ ਖੋ ਵਾਸੇਟ੍ਠ’’ਇਚ੍ਚਾਦੀਸੁ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੧੩੦], ਆਰਬ੍ਭੇ ਸਤ੍ਤਮੀ।

‘‘ਯਤ੍ਵਾਧਿਕਰਣਂ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੧੩], ਯਤੋਨਿਦਾਨਂ [ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੨੭੫], ਤਤੋਨਿਦਾਨਂ’’ ਇਚ੍ਚਾਦੀਸੁ [ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੩੮] ਵਾਕ੍ਯੇ ਇਚ੍ਛਿਤੇ ਸਤਿ ਹੇਤ੍ਵਤ੍ਥੇ ਪਞ੍ਚਮੀ, ਸਮਾਸੇ ਇਚ੍ਛਿਤੇ ਸਤਿ ਅਤ੍ਥਮਤ੍ਤੇ ਪਞ੍ਚਮੀ।

ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਂ ਕਾਰਕਾਨਂ ਕ੍ਰਿਯਾਨਞ੍ਚ ਮਜ੍ਝੇ ਪਵਤ੍ਤਕਾਲਦ੍ਧਾਨਵਾਚੀਹਿ ਪਞ੍ਚਮੀ, ਲੁਦ੍ਦਕੋ ਪਕ੍ਖਸ੍ਮਾ ਮਿਗਂ ਵਿਜ੍ਝਤਿ, ਕੋਸਾ ਕੁਞ੍ਜਰਂ ਵਿਜ੍ਝਤਿ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਲੁਦ੍ਦਕੋ ਸਕਿਂ ਮਿਗਂ ਵਿਜ੍ਝਿਤ੍ਵਾ ਪਕ੍ਖਬ੍ਭਨ੍ਤਰਮ੍ਹਿ ਨ ਵਿਜ੍ਝਿ, ਪਕ੍ਖੇ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣੇ ਪੁਨ ਵਿਜ੍ਝਤਿ, ਪਕ੍ਖਸਦ੍ਦੋ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਂ ਵਿਜ੍ਝਨਵਾਰਾਨਂ ਮਜ੍ਝੇ ਕਾਲਵਾਚੀ ਹੋਤਿ, ਦ੍ਵੇਪਿ ਵਿਜ੍ਝਨਕ੍ਰਿਯਾ ਕਾਰਕੇਹਿ ਸਹੇਵ ਸਿਜ੍ਝਨ੍ਤੀਤਿ ਕਾਰਕਾਨਞ੍ਚ ਮਜ੍ਝੇਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਵੁਤ੍ਤਿਯਂ ਪਨ ‘‘ਅਜ੍ਜ ਭੁਤ੍ਵਾ ਦੇਵਦਤ੍ਤੋ ਦ੍ਵਿਹੇ ਭੁਞ੍ਜਿਸ੍ਸਤਿ, ਦ੍ਵਿਹਾ ਭੁਞ੍ਜਿਸ੍ਸਤਿ,

ਅਤ੍ਰਟ੍ਠੋ’ਯਮਿਸ੍ਸਾਸੋ ਕੋਸੇ ਲਕ੍ਖਂ ਵਿਜ੍ਝਤਿ, ਕੋਸਾ ਲਕ੍ਖਂ ਵਿਜ੍ਝਤੀ’’ਤਿ [ਮੋਗ॰ ੭੯] ਏਵਂ ਸਤ੍ਤਮੀਵਸੇਨ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਵਾਕਜਮ੍ਪਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਪਾਲ਼ਿਯਂ ‘‘ਅਨਾਪਤ੍ਤਿ ਛਬ੍ਬਸ੍ਸਾ ਕਰੋਤਿ [ਪਾਰਾ॰ ੫੬੪], ਅਤਿਰੇਕਛਬ੍ਬਸ੍ਸਾ ਕਰੋਤੀ’’ਤਿ [ਪਾਰਾ॰ ੫੬੪], ‘‘ਛਬ੍ਬਸ੍ਸਾਨੀ’’ਤਿਪਿ ਪਾਠੋ।

ਰਕ੍ਖਨਤ੍ਥਾਨਂ ਯੋਗੇ –

ਯਞ੍ਚ ਵਤ੍ਥੁਂ ਗੁਤ੍ਤਂ ਇਚ੍ਛਿਯਤੇ, ਯਤੋ ਚ ਗੁਤ੍ਤਂ ਇਚ੍ਛਿਯਤੇ, ਤਤ੍ਥ ਪਞ੍ਚਮੀ, ਯਵੇਹਿ ਗਾਵੋ ਰਕ੍ਖਤਿ ਵਾਰੇਤਿ, ਤਣ੍ਡੁਲਾ ਕਾਕੇ ਰਕ੍ਖਤਿ ਵਾਰੇਤਿ, ਤਂ ਮਂ ਪੁਞ੍ਞਾ ਨਿਵਾਰੇਸਿ, ਪਾਪਾ ਚਿਤ੍ਤਂ ਨਿਵਾਰਯੇ [ਧ॰ ਪ॰ ੧੧੬], ਨ ਨਂ ਜਾਤਿ ਨਿਵਾਰੇਤਿ, ਦੁਗ੍ਗਤ੍ਯਾ ਗਰਹਾਯ ਵਾ [ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੧੪੧ (ਨ ਨੇ)]। ਰਾਜਤੋ ਵਾ ਚੋਰਤੋ ਵਾ ਆਰਕ੍ਖਂ ਗਣ੍ਹਨ੍ਤੁ।

ਅਨ੍ਤਰਧਾਨਤ੍ਥਯੋਗੇ –

ਯਸ੍ਸ ਅਦਸ੍ਸਨਂ ਇਚ੍ਛਿਯਤਿ, ਤਸ੍ਮਿਂ ਪਞ੍ਚਮੀ, ਉਪਜ੍ਝਾਯਾ ਅਨ੍ਤਰਧਾਯਤਿ ਸਿਸ੍ਸੋ, ਨਿਲੀਯਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਪਾਲ਼ਿਯਂ ਪਨ ਯਸ੍ਸ ਅਦਸ੍ਸਨਂ ਇਚ੍ਛਿਯਤਿ, ਤਸ੍ਮਿਂ ਛਟ੍ਠੀ ਏਵ- ‘‘ਅਨ੍ਤਰਧਾਯਿਸ੍ਸਾਮਿ ਸਮਣਸ੍ਸ ਗੋਤਮਸ੍ਸ, ਅਨ੍ਤਰਧਾਯਿਸ੍ਸਾਮਿ ਸਮਣਸ੍ਸ ਗੋਤਮਸ੍ਸਾ’’ਤਿ। ‘‘ਨ ਸਕ੍ਖਿ ਮੇ ਅਨ੍ਤਰਧਾਯਿਤੁ’’ਨ੍ਤਿ ਪਾਲ਼ਿ, ‘ਅਨ੍ਤਰਧਾਯਿਸ੍ਸਾਮੀ’ਤਿ ਅਨ੍ਤਰਿਤੇ ਅਚਕ੍ਖੁਵਿਸਯੇ ਠਾਨੇ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਠਪੇਸ੍ਸਾਮੀਤਜਤ੍ਥੋ, ਨਿਲੀਯਿਸ੍ਸਾਮੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ।

ਯਸ੍ਮਿਂ ਠਾਨੇ ਅਨ੍ਤਰਧਾਯਤਿ, ਤਸ੍ਮਿਂ ਸਤ੍ਤਮੀ ਏਵ ਦਿਸ੍ਸਤਿ, ਅਤਿਖਿਪ੍ਪਂ ਲੋਕੇ ਚਕ੍ਖੁ ਅਨ੍ਤਰਧਾਯਿਸ੍ਸਤਿ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੨੨੪ (ਵਿਸਦਿਸਂ)], ਜੇਤਵਨੇ ਅਨ੍ਤਰਧਾਯਿਤ੍ਵਾ, ਬ੍ਰਹ੍ਮਲੋਕੇ ਅਨ੍ਤਰਧਾਯਿਤ੍ਵਾ, ਮਦ੍ਦਕੁਚ੍ਛਿਸ੍ਮਿਂ ਅਨ੍ਤਰਧਾਯਿਤ੍ਵਾ, ਤਤ੍ਥੇਵਨ੍ਤਰਧਾਯੀ [ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੧] ਇਚ੍ਚਾਦਿ। ‘‘ਭਗਵਤੋ ਪੁਰਤੋ ਅਨ੍ਤਰਧਾਯਿਤ੍ਵਾ’’ਤਿ ਏਤ੍ਥਾਪਿ ਤੋਸਦ੍ਦੋ ਸਤ੍ਤਮਜਤ੍ਥੇ ਏਵ। ‘‘ਸਕ੍ਕੋ ਨਿਮਿਸ੍ਸ ਰਞ੍ਞੋ ਸਮ੍ਮੁਖੇ ਅਨ੍ਤਰਹਿਤੋ’’ਤਿ ਪਾਲ਼ਿ। ‘ਧਜਤਵਨੇ ਅਨ੍ਤਰਧਾਯਿਤ੍ਵਾ’ਤਿ ਜੇਤਵਨੇ ਅਞ੍ਞੇਸਂ ਅਦਸ੍ਸਨਂ ਕਤ੍ਵਾ, ਅਞ੍ਞੇਸਂ ਅਚਕ੍ਖੁਵਿਸਯਂ ਕਤ੍ਵਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ‘‘ਅਨ੍ਧਕਾਰੋ ਅਨ੍ਤਰਧਾਯਤਿ, ਆਲੋਕੋ ਅਨ੍ਤਰਧਾਯਤਿ, ਸਦ੍ਧਮ੍ਮੋ ਅਨ੍ਤਰਧਾਯਤਿ, ਸਾਸਨਂ ਅਨ੍ਤਰਧਾਯਤਿ’’ ਇਚ੍ਚਾਦੀਸੁ ਪਨ ਛਟ੍ਠੀ, ਸਤ੍ਤਮਿਯੋ ਯਥਾਸਮ੍ਭਵਂ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

ਦੂਰਤ੍ਥਯੋਗੇ –

ਕਿਂਵ ਦੂਰੋ ਇਤੋ ਗਾਮੋ, ਕਚ੍ਚਿ ਆਰਾ ਪਮਾਦਮ੍ਹਾ [ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੧੫੬], ਅਥੋ ਆਰਾ ਪਮਾਦਮ੍ਹਾ [ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੧੫੭], ਗਾਮਤੋ ਅਵਿਦੂਰੇ, ਆਰਕਾ ਤੇ ਮੋਘਪੁਰਿਸਾ ਇਮਸ੍ਮਾ ਧਮ੍ਮਵਿਨਯਾ, ਆਰਕਾ ਤੇਹਿ ਭਗਵਾ, ਕਿਲੇਸੇਹਿ ਆਰਕਾਤਿ ਅਰਹਂ, ਆਰਾ ਸੋ ਆਸਵਕ੍ਖਯਾ [ਧ॰ ਪ॰ ੨੫੩]। ਦੁਤਿਯਾ ਚ ਤਤਿਯਾ ਚ ਛਟ੍ਠੀ ਚ, ਆਰਕਾ ਇਮਂ ਧਮ੍ਮਵਿਨਯਂ ਇਮਿਨਾ ਧਮ੍ਮਵਿਨਯੇਨ ਵਾ, ਆਰਕਾ ਮਨ੍ਤਬੁਦ੍ਧੀਨਂ [ਵਿਸੁਦ੍ਧਿ ਟੀ॰ ੧.੧੩੦]।

ਦੂਰਤ੍ਥੇ –

ਦੂਰਤੋਵ ਨਮਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਅਦ੍ਦਸਾ ਖੋ ਭਗਵਨ੍ਤਂ ਦੂਰਤੋਵ ਆਗਚ੍ਛਨ੍ਤਂ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੪੦੯], ਕਿਨ੍ਨੁ ਤਿਟ੍ਠਥ ਆਰਕਾ, ਤਸ੍ਮਾ ਤਿਟ੍ਠਾਮ ਆਰਕਾ। ਦੁਤਿਯਾ ਚ ਤਤਿਯਾ ਚ, ਦੂਰਂ ਗਾਮਂ ਆਗਤੋ, ਦੂਰੇਨ ਗਾਮੇਨ ਆਗਤੋ , ਦੂਰਾ ਗਾਮਾ ਆਗਤੋ ਇਚ੍ਚੇਵਤ੍ਥੋ, ਦੂਰਂ ਗਾਮੇਨ ਵਾ।

ਅਨ੍ਤਿਕਤ੍ਥਯੋਗੇ –

ਅਨ੍ਤਿਕਂ ਗਾਮਾ, ਆਸਨ੍ਨਂ ਗਾਮਾ, ਸਮੀਪਂ ਗਾਮਾ। ਦੁਤਿਯਾ ਚ ਤਤਿਯਾ ਚ ਛਟ੍ਠੀ ਚ, ਅਨ੍ਤਿਕਂ ਗਾਮਂ, ਅਨ੍ਤਿਕਂ ਗਾਮੇਨ, ਅਨ੍ਤਿਕਂ ਗਾਮਸ੍ਸ।

ਕਾਲਦ੍ਧਾਨਂ ਪਰਿਮਾਣਵਚਨੇ –

ਇਤੋ ਮਥੁਰਾਯ ਚਤੂਸੁ ਯੋਜਨੇਸੁ ਸਙ੍ਕਸ੍ਸਂ, ਰਾਜਗਹਤੋ ਪਞ੍ਚਚਤ੍ਤਾਲੀਸਯੋਜਨੇ ਸਾਵਤ੍ਥਿ, ਇਤੋ ਏਕਨਵੁਤਿਕਪ੍ਪੇ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੪], ਇਤੋ ਏਕਤਿਂਸੇ ਕਪ੍ਪੇ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੪], ਇਤੋ ਸਤ੍ਤਮੇ ਦਿਵਸੇ, ਇਤੋ ਤਿਣ੍ਣਂ ਮਾਸਾਨਂ ਅਚ੍ਚਯੇਨ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯਿਸ੍ਸਾਮਿ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੧੬੮; ਉਦਾ॰ ੫੧] ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਪਮਾਣਤ੍ਥੇ –

ਆਯਾਮਤੋ ਚ ਵਿਤ੍ਥਾਰਤੋ ਚ ਯੋਜਨਂ, ਪਰਿਕ੍ਖੇਪਤੋ ਨਵਯੋਜਨਸਤਪਰਿਮਾਣੋ ਮਜ੍ਝਿਮਦੇਸੋ ਪਰਿਕ੍ਖੇਪੇਨ ਵਾ, ਦੀਘਸੋ ਨਵਵਿਦਤ੍ਥਿਯੋ [ਪਾਚਿ॰ ੫੪੮], ਯੋਜਨਂ ਆਯਾਮੇਨ ਯੋਜਨਂ ਵਿਤ੍ਥਾਰੇਨ ਯੋਜਨਂ ਉਬ੍ਬੇਧੇਨ ਸਾਸਪਰਾਸਿ [ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੨.੧੨੯] ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਤ੍ਵਾਲੋਪੇਪਿ ਪਞ੍ਚਮੀ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਤ੍ਵਾਲੋਪੋ ਨਾਮ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਵਾਕ੍ਯੇ ਲਦ੍ਧਬ੍ਬਸ੍ਸ ਤ੍ਵਾਨ੍ਤਪਦਸ੍ਸ ਅਪਰਿਪੁਣ੍ਣਵਾਕ੍ਯੇ ਨਤ੍ਥਿਭਾਵੋ, ਯਞ੍ਚ ਪਦਂ ਤ੍ਵਾਨ੍ਤਪਦੇ ਸਤਿ ਕਮ੍ਮਂ ਵਾ ਹੋਤਿ ਅਧਿਕਰਣਂ ਵਾ। ਤਂ ਤ੍ਵਾਨ੍ਤਪਦੇ ਅਸਤਿ ਪਦਨ੍ਤਰੇ ਅਵਧਿ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਮਿਂ ਪਞ੍ਚਮੀ, ਪਾਸਾਦਾ ਵਾ ਪਾਸਾਦਂ ਸਙ੍ਕਮੇਯ੍ਯ [ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੩੨], ਹਤ੍ਥਿਕ੍ਖਨ੍ਧਾ ਵਾ ਹਤ੍ਥਿਕ੍ਖਨ੍ਧਂ ਸਙ੍ਕਮੇਯ੍ਯ [ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੩੨] ਇਚ੍ਚਾਦਿ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਪਠਮਂ ਏਕਂ ਪਾਸਾਦਂ ਅਭਿਰੂਹਿਤ੍ਵਾ ਪੁਨ ਅਞ੍ਞਂ ਪਾਸਾਦਂ ਸਙ੍ਕਮੇਯ੍ਯਾਤਿ ਵਾ ਪਠਮਂ ਏਕਸ੍ਮਿਂ ਪਾਸਾਦੇ ਨਿਸੀਦਿਤ੍ਵਾ ਪੁਨ ਅਞ੍ਞਂ ਪਾਸਾਦਂ ਸਙ੍ਕਮੇਯ੍ਯਾਤਿ ਵਾ ਏਵਂ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਵਾਕ੍ਯਂ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ‘‘ਅਨ੍ਧਕਾਰਾ ਵਾ ਅਨ੍ਧਕਾਰਂ ਗਚ੍ਛੇਯ੍ਯ, ਤਮਾ ਵਾ ਤਮਂ ਗਚ੍ਛੇਯ੍ਯਾ’’ਤਿ [ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੩੨] ਪਾਲ਼ਿ। ਤਥਾ ਰਟ੍ਠਾ ਰਟ੍ਠਂ ਵਿਚਰਤਿ, ਗਾਮਾ ਗਾਮਂ ਵਿਚਰਤਿ, ਵਨਾ ਵਨਂ ਵਿਚਰਤਿ, ਵਿਹਾਰਤੋ ਵਿਹਾਰਂ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਪਰਿਵੇਣਤੋ ਪਰਿਵੇਣਂ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਭਵਤੋ ਭਵਂ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਕੁਲਤੋ ਕੁਲਂ ਗਚ੍ਛਤਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ। ਤਥਾ ਵਿਨਯਾ ਵਿਨਯਂ ਪੁਚ੍ਛਤਿ, ਅਭਿਧਮ੍ਮਾ ਅਭਿਧਮ੍ਮਂ ਪੁਚ੍ਛਤਿ, ਵਿਨਯਾ ਵਿਨਯਂ ਕਥੇਤਿ, ਅਭਿਧਮ੍ਮਾ ਅਭਿਧਮ੍ਮਂ ਕਥੇਤਿ। ਏਤ੍ਥਾਪਿ ਪਠਮਂ ਏਕਂ ਵਿਨਯਵਚਨਂ ਪੁਚ੍ਛਿਤ੍ਵਾ ਵਾ ਏਕਸ੍ਮਿਂ ਵਿਨਯਵਚਨੇ ਠਤ੍ਵਾ ਵਾ ਪੁਨ ਅਞ੍ਞਂ ਵਿਨਯਵਚਨਂ ਪੁਚ੍ਛਤੀਤਿ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਵਾਕ੍ਯਂ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਵੁਤ੍ਤਿਯਂ ਪਨ ‘‘ਪਾਸਾਦਂ ਆਰੁਯ੍ਹ ਪੇਕ੍ਖਤਿ, ਪਾਸਾਦਾ ਪੇਕ੍ਖਤਿ, ਆਸਨੇ ਪਵਿਸਿਤ੍ਵਾ ਪੇਕ੍ਖਤਿ, ਆਸਨਾ ਪੇਕ੍ਖਤੀ’’ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ।

ਦਿਸਤ੍ਥਯੋਗੇ ਦਿਸਤ੍ਥੇ ਚ ਪਞ੍ਚਮੀ, ਇਤੋ ਸਾ ਪੁਰਿਮਾ ਦਿਸਾ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੨੭੮], ਇਤੋ ਸਾ ਦਕ੍ਖਿਣਾ ਦਿਸਾ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੨੭੮], ਅਵੀਚਿਤੋ ਉਪਰਿ, ਉਦ੍ਧਂ ਪਾਦਤਲਾ, ਅਧੋ ਕੇਸਮਤ੍ਥਕਾ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੩੭੭; ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੧੦]।

ਦਿਸਤ੍ਥੇ –

ਪੁਰਿਮਤੋ ਗਾਮਸ੍ਸ, ਦਕ੍ਖਿਣਤੋ ਗਾਮਸ੍ਸ, ਉਪਰਿਤੋ ਪਬ੍ਬਤਸ੍ਸ, ਹੇਟ੍ਠਤੋ ਪਾਸਾਦਸ੍ਸ, ਪੁਰਤ੍ਥਿਮਤੋ, ਦਕ੍ਖਿਣਤੋ, ਯਤੋ ਖੇਮਂ, ਤਤੋ ਭਯਂ [ਜਾ॰ ੧.੯.੫੮], ਯਤੋ ਯਤੋ ਸਮ੍ਮਸਤਿ, ਖਨ੍ਧਾਨਂ ਉਦਯਬ੍ਬਯਂ [ਧ॰ ਪ॰ ੩੭੪] ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਪੁਬ੍ਬਾਦਿਯੋਗੇਪਿ ਪਞ੍ਚਮੀ, ਪੁਬ੍ਬੇਵ ਮੇ ਸਮ੍ਬੋਧਾ [ਅ॰ ਨਿ॰ ੩.੧੦੪], ਇਤੋ ਪੁਬ੍ਬੇ, ਤਤੋ ਪੁਬ੍ਬੇ, ਇਤੋ ਪਰਾ ਪਚ੍ਚਨ੍ਤਿਮਾ ਜਨਪਦਾ [ਮਹਾਵ॰ ੨੫੯], ਤਤੋ ਪੁਰੇ, ਤਤੋ ਪਚ੍ਛਾ, ਤਤੋ ਉਤ੍ਤਰਿ [ਪਾਰਾ॰ ੪੯੯] ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਵਿਭਤ੍ਤਤ੍ਥੇ ਚ ਪਞ੍ਚਮੀ ਛਟ੍ਠੀ ਚ। ਵਿਭਤ੍ਤਿ ਨਾਮ ਪਗੇਵ ਵਿਸੁਂਭੂਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਸ੍ਸ ਕੇਨਚਿ ਅਧਿਕੇਨ ਵਾ ਹੀਨੇਨ ਵਾ ਭਾਗੇਨ ਤਦਞ੍ਞਤੋ ਪੁਥਕ੍ਕਰਣਂ, ਮਾਥੁਰਾ ਪਾਟਲਿਪੁਤ੍ਤਕੇਹਿ ਅਭਿਰੂਪਤਰਾ, ਯਤੋ ਪਣੀਤਤਰੋ ਵਾ ਵਿਸਿਟ੍ਠਤਰੋ ਵਾ ਨਤ੍ਥਿ, ਅਤ੍ਤਦਨ੍ਤੋ ਤਤੋ ਵਰਂ

[ਧ॰ ਪ॰ ੩੨੨], ਛନ୍ନਵੁਤੀਨਂ ਪਾਸਣ੍ਡਾਨਂ ਪਵਰਂ ਯਦਿਦਂ ਸੁਗਤਵਿਨਯੋ , ਸਦੇਵਕਸ੍ਸ ਲੋਕਸ੍ਸ, ਸਤ੍ਥਾ ਲੋਕੇ ਅਨੁਤ੍ਤਰੋ, ਅਗ੍ਗੋਹਮਸ੍ਮਿ ਲੋਕਸ੍ਸ [ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੨੦੭], ਜੇਟ੍ਠੋਹਮਸ੍ਮਿ ਲੋਕਸ੍ਸ [ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੨੦੭], ਸੇਟ੍ਠੋਹਮਸ੍ਮਿ ਲੋਕਸ੍ਸ [ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੨੦੭], ਪਞ੍ਞਵਨ੍ਤਾ ਨਾਮ ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤਤੋ ਹੀਨਾ ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਵਾ, ਤਤੋ ਅਧਿਕਂ ਵਾ ਊਨਂ ਵਾ ਨ ਵਟ੍ਟਤਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਵਿਰਮਣਤ੍ਥਯੋਗੇ –

ਆਰਤੀ ਵਿਰਤੀ ਪਾਪਾ [ਖੁ॰ ਪਾ॰ ੫.੮], ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾ ਵੇਰਮਣਿ [ਖੁ॰ ਪਾ॰ ੨.੧] ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਸੁਦ੍ਧਤ੍ਥਯੋਗੇ –

ਲੋਭਨੀਯੇਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸੁਦ੍ਧੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਮੋਚਨਤ੍ਥਯੋਗੇ ਪਞ੍ਚਮੀ ਤਤਿਯਾ ਚ, ਸੋ ਪਰਿਮੁਚ੍ਚਤਿ ਜਾਤਿਯਾ ਜਰਾਯ ਮਰਣੇਨ ਸੋਕੇਹਿ ਪਰਿਦੇਵੇਹਿ ਦੁਕ੍ਖੇਹਿ ਦੋਮਨਸ੍ਸੇਹਿ ਉਪਾਯਾਸੇਹਿ, ਪਰਿਮੁਤ੍ਤੋ ਸੋ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਮਾਤਿ ਵਦਾਮਿ [ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੩.੨੯], ਮੋਕ੍ਖਨ੍ਤਿ ਮਾਰਬਨ੍ਧਨਾ [ਧ॰ ਪ॰ ੩੭], ਨ ਤੇ ਮੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ ਮਚ੍ਚੁਨਾ ਇਚ੍ਚਾਦਿ, ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ ਅਵਧਿਅਤ੍ਥੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਹੇਤ੍ਵਤ੍ਥੇ –

ਕਸ੍ਮਾ ਹੇਤੁਨਾ, ਕੇਨ ਹੇਤੁਨਾ, ਕਸ੍ਮਾ ਨੁ ਤੁਮ੍ਹਂ ਕੁਲੇ ਦਹਰਾ ਨ ਮਿਯ੍ਯਰੇ [ਜਾ॰ ੧.੧੦.੯੨ (ਮੀਯਰੇ)], ਤਸ੍ਮਾਤਿਹ ਭਿਕ੍ਖਵੇ [ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੨.੧੫੭]। ਦੁਤਿਯਾ ਤਤਿਯਾ ਛਟ੍ਠੀ ਚ, ਕਿਂਕਾਰਣਂ [ਜਾ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੬.੨੨.ਉਮਙ੍ਗਜਾਤਕਵਣ੍ਣਨਾ], ਯਤ੍ਵਾਧਿਕਰਣਂ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੧੩], ਯਤੋਨਿਦਾਨਂ [ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੨੭੫], ਤਤੋਨਿਦਾਨਂ [ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੩੮], ਕੇਨ ਕਾਰਣੇਨ [ਜਾ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੪.੨੦.ਮਾਤਙ੍ਗਜਾਤਕਵਣ੍ਣਨਾ], ਤਂ ਕਿਸ੍ਸਹੇਤੁ [ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੨], ਕਿਸ੍ਸ ਤੁਮ੍ਹੇ ਕਿਲਮਥ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਵਿਵੇਚਨਤ੍ਥਯੋਗੇ –

ਵਿਵਿਚ੍ਚੇਵ ਕਾਮੇਹਿ ਵਿਵਿਚ੍ਚ ਅਕੁਸਲੇਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੨੬], ਵਿਵਿਤ੍ਤੋ ਪਾਪਕਾ ਧਮ੍ਮਾ।

ਬਨ੍ਧਨਤ੍ਥਯੋਗੇ –

੩੧੮. ਪਞ੍ਚਮੀਣੇ ਵਾ [ਕ॰ ੨੯੬; ਰੂ॰ ੩੧੪; ਨੀ॰ ੬੦੮; ਚਂ॰ ੨.੧.੬੯; ਪਾ॰ ੨.੩.੨੪]।

ਇਣਭੂਤੇ ਹੇਤੁਮ੍ਹਿ ਪਞ੍ਚਮੀ ਹੋਤਿ ਵਾ।

ਸਤਸ੍ਮਾ ਬਨ੍ਧੋ ਨਰੋ ਸਤੇਨ ਵਾ।

੩੧੯. ਗੁਣੇ [ਚਂ॰ ੨.੧.੭੦; ਪਾ॰ ੨.੩.੨੫]।

ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਭੂਤੋ ਹੇਤੁ ਗੁਣੋ ਨਾਮ, ਅਗੁਣੋਪਿ ਇਧ ਗੁਣੋਤ੍ਵੇਵ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਤਸ੍ਮਿਂ ਪਞ੍ਚਮੀ ਹੋਤਿ ਵਾ।

ਜਲ਼ਤ੍ਤਾ ਬਨ੍ਧੋ ਨਰੋ ਜਲ਼ਤ੍ਤੇਨ ਵਾ, ਅਤ੍ਤਨੋ ਬਾਲਤ੍ਤਾਯੇਵ ਬਨ੍ਧੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ, ਪਞ੍ਞਾਯ ਬਨ੍ਧਨਾ ਮੁਤ੍ਤੋ, ਵਾਚਾਯ ਮਰਤਿ, ਵਾਚਾਯ ਮੁਚ੍ਚਤਿ, ਵਾਚਾਯ ਪਿਯੋ ਹੋਤਿ, ਵਾਚਾਯ ਦੇਸ੍ਸੋ, ਇਸ੍ਸਰਿਯਾ ਜਨਂ ਰਕ੍ਖਤਿ ਰਾਜਾ ਇਸ੍ਸਰਿਯੇਨ ਵਾ, ਸੀਲਤੋ ਨਂ ਪਸਂਸਨ੍ਤਿ [ਅ॰

ਨਿ॰ ੪.੬] ਸੀਲੇਨ ਵਾ, ਹੁਤ੍ਵਾ ਅਭਾਵਤੋ ਅਨਿਚ੍ਚਾ, ਉਦਯਬ੍ਬਯਪੀਲ਼ਨਤੋ ਦੁਕ੍ਖਾ, ਅਵਿਜ੍ਜਾਨਿਰੋਧਾ ਸਙ੍ਖਾਰਨਿਰੋਧੋ [ਉਦਾ॰ ੨], ਸਙ੍ਖਾਰਨਿਰੋਧਾ ਵਿਞ੍ਞਾਣਨਿਰੋਧੋ [ਉਦਾ॰ ੨], ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਾਨਂ ਅਨਞ੍ਞਾ ਅਪ੍ਪਟਿਵੇਧਾ ਦੀਘਮਦ੍ਧਾਨਂ ਸਂਸਰਨ੍ਤਿ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੧੮੬ (ਵਿਸਦਿਸਂ)] ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਪਞ੍ਚਾ, ਕਥਨੇਸੁਪਿ ਪਞ੍ਚਮੀ, ਕੁਤੋ ਭਵਂ, ਅਹਂ ਪਾਟਲਿਪੁਤ੍ਤਤੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਥੋਕਤ੍ਥੇਪਿ ਅਸਤ੍ਵਵਚਨੇ ਪਞ੍ਚਮੀ, ਸਤ੍ਵਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਦਬ੍ਬਂ, ਥੋਕਾ ਮੁਚ੍ਚਤਿ ਥੋਕੇਨ ਵਾ, ਮੁਚ੍ਚਨਮਤ੍ਤਂ ਹੋਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ ''ਨਦਿਂ ਤਰਨ੍ਤੋ ਮਨਂ ਵੁਲ਼੍ਹੋ''ਤਿ [ਮਹਾਵ॰ ੧੪੮] ਏਤ੍ਥ ਵਿਯ। ਅਪ੍ਪਮਤ੍ਤਕਾ ਮੁਚ੍ਚਤਿ ਅਪ੍ਪਮਤ੍ਤਕੇਨ ਵਾ, ਕਿਚ੍ਛਾ ਮੁਚ੍ਚਤਿ ਕਿਚ੍ਛੇਨ ਵਾ, ਕਿਚ੍ਛਾ ਲਦ੍ਧੋ ਪਿਯੋ ਪੁਤ੍ਤੋ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੩੫੩], ਕਿਚ੍ਛਾ ਮੁਤ੍ਤਾ'ਮ੍ਹ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਮਾ, ਯਾਮ ਦਾਨਿ ਮਹੋਸਧ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੭੦੦]।

ਅਸਤ੍ਵਵਚਨੇਤਿ ਕਿਂ? ਪਚ੍ਚਤਿ ਮੁਨਿਨੋ ਭਤ੍ਤਂ, ਥੋਕਂ ਥੋਕਂ ਘਰੇ ਘਰੇਤਿ [ਥੇਰਗਾ॰ ੨੪੮ (ਕੁਲੇ ਕੁਲੇ)]।

''ਅਨੁਪੁਬ੍ਬੇਨ ਮੇਧਾਵੀ, ਥੋਕਂ ਥੋਕਂ ਖਣੇ ਖਣੇ [ਧ॰ ਪ॰ ੨੩੯]'' ਇਚ੍ਚਾਦੀਸੁ ਕ੍ਰਿਯਾਵਿਸੇਸਨੇ ਦੁਤਿਯਾ।

ਅਕਤ੍ਤੁਰਿਪਿ ਪਞ੍ਚਮੀ, ਤਸ੍ਸ ਕਮ੍ਮਸ੍ਸ ਕਤਤ੍ਤਾ ਉਪਚਿਤਤ੍ਤਾ ਉਸ੍ਸਨ੍ਨਤ੍ਤਾ ਵਿਪੁਲਤ੍ਤਾ ਤਥਾਗਤੋ ਸੁਪ੍ਪਤਿਟ੍ਠਿਤਪਾਦੋ ਹੋਤਿ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੨੦੧]। ਏਤ੍ਥ ਚ 'ਅਕਤ੍ਤੁਰੀ'ਤਿ ਅਕਾਰਕੇ ਞਾਪਕਹੇਤੁਮ੍ਹੀਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਞਾਸੇ ਪਨ ''ਅਕਤ੍ਤੁਰੀਤਿ ਹੇਤ੍ਵਤ੍ਥੇ ਸਙ੍ਗਣ੍ਹਾਤਿ। ਯਤ੍ਥ ਹਿ ਕਤ੍ਤੁਬੁਦ੍ਧਿ ਸਞ੍ਜਾਯਤੇ, ਸੋਵ ਕਤ੍ਤਾ ਨ ਹੋਤੀਤਿ ਵਤ੍ਤੁਂ ਸਕ੍ਕਾ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਏਤੇਨ ਕਤ੍ਤੁਸਦਿਸੋ ਜਨਕਹੇਤੁ ਅਕਤ੍ਤਾ ਨਾਮਾਤਿ ਦੀਪੇਤਿ, ਕਮ੍ਮਸ੍ਸ ਕਤਤ੍ਤਾਇਚ੍ਚਾਦਿ ਚ ਜਨਕਹੇਤੁ ਏਵਾਤਿ।

ਭਿਯਜਤ੍ਥਯੋਗੇ –

ਯੋਧ ਸੀਤਞ੍ਚ ਉਣ੍ਹਞ੍ਚ, ਤਿਣਾ ਭਿਯ੍ਯੋ ਨ ਮਞ੍ਞਤਿ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੨੫੩], ਸੁਖਾ ਭਿਯ੍ਯੋ ਸੋਮਨਸ੍ਸਂ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੨੮੭], ਖਨ੍ਤ੍ਯਾ ਭਿਯ੍ਯੋ ਨ ਵਿਜ੍ਜਤਿ [ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੫੦], ਮਯਾ ਭਿਯ੍ਯੋ ਨ ਵਿਜ੍ਜਤਿ, ਸੋਤੁਕਾਮਾਤ੍ਥ ਤੁਮ੍ਹੇ ਭਿਕ੍ਖਵੇ ਭਿਯ੍ਯੋਸੋਮਤ੍ਤਾਯ ਪੁਬ੍ਬੇਨਿਵਾਸਕਥਂ, ਅਤ੍ਤਮਨੋ ਤ੍ਵਂ ਹੋਹਿ ਪਰਂ ਵਿਯ ਮਤ੍ਤਾਯ, ਅਹਮ੍ਪਿ ਅਤ੍ਤਮਨੋ ਹੋਮਿ ਪਰਂ ਵਿਯ ਮਤ੍ਤਾਯ।

ਪਞ੍ਚਮੀਵਿਭਤ੍ਤਿਰਾਸਿ ਨਿਟ੍ਠਿਤੋ।

ਛਟ੍ਠੀਵਿਭਤ੍ਤਿਰਾਸਿ

ਕਸ੍ਮਿਂ ਅਤ੍ਥੇ ਛਟ੍ਠੀ?

੩੨੦. ਛਟ੍ਠੀ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੇ [ਕ॰ ੩੦੧; ਰੂ॰ ੩੧੫; ਨੀ॰ ੬੦੯; ਚਂ॰ ੨.੧.੯੫; ਪਾ॰ ੨.੩.੫੦]।

ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਂ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੀਨਂ ਕੇਨਚਿ ਪਕਾਰੇਨ ਆਯਤ੍ਤਭਾਵੋ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ ਨਾਮ, ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੇ ਜੋਤੇਤਬ੍ਬੇ ਵਿਸੇਸਨਸਮ੍ਬਨ੍ਧਿਮ੍ਹਿ ਛਟ੍ਠੀ ਹੋਤਿ।

ਤਤ੍ਥ ਕ੍ਰਿਯਾਕਾਰਕਸਞ੍ਜਾਤੋ ਅਸ੍ਸੇਦਮ੍ਭਾਵਹੇਤੁਕੋ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ ਨਾਮਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਤ੍ਥ ਦ੍ਵੇ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧਿਨੋ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਂ ਤਂਤਂਕ੍ਰਿਯਂ ਕਰੋਨ੍ਤਿ, ਤਂ ਦਿਸ੍ਵਾ ''ਇਮੇ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਸਮ੍ਬਨ੍ਧਿਨੋ''ਤਿ ਜਾਨਨ੍ਤਸ੍ਸ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਂ ਕਾਰਕਾਨਂ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਂ ਕ੍ਰਿਯਾਨਞ੍ਚ ਸਂਯੋਗਂ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋਪਿ ਵਿਦਿਤੋ ਹੋਤਿ, ਏਵਂ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ ਕ੍ਰਿਯਾਕਾਰਕਸਞ੍ਜਾਤੋ, 'ਇਮਸ੍ਸ ਅਯ'ਨ੍ਤਿ ਏਵਂ ਪਵਤ੍ਤਬੁਦ੍ਧਿਯਾ ਹੇਤੁਭੂਤਤ੍ਤਾ ਅਸ੍ਸੇਦਮ੍ਭਾਵਹੇਤੁਕੋ ਚ।

ਤਤ੍ਥ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ ਤਿਵਿਧੋ ਸਾਮਿਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ, ਨਾਨਾਤ੍ਤਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ, ਕ੍ਰਿਯਾਕਾਰਕਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋਤਿ।

ਤਤ੍ਥ 'ਸਾਮੀ'ਤਿ ਯਸ੍ਸ ਕਸ੍ਸਚਿ ਵਿਸੇਸਨਸਮ੍ਬਨ੍ਧਿਨੋ ਨਾਮਂ, ਤਸ੍ਮਾ ਵਿਸੇਸਜਪਦਤ੍ਥਸ੍ਸ ਤਂਤਂਵਿਸੇਸਨਭਾਵੇਨ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ **ਸਾਮਿਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ** ਨਾਮ।

ਸੋ ਵਿਸੇਸਜਪਦਤ੍ਥਭੇਦੇਨ ਅਨੇਕਵਿਧੋ।

ਤਤ੍ਥ ਤਸ੍ਸ ਮਾਤਾ, ਤਸ੍ਸ ਪਿਤਾਇਚ੍ਚਾਦਿ **ਜਨਕਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ** ਨਾਮ।

ਤਸ੍ਸਾ ਪੁਤ੍ਤੋ, ਤਸ੍ਸਾ ਧੀਤਾ ਇਚ੍ਚਾਦਿ **ਜਞ੍ਞਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ** ਨਾਮ।

ਤਸ੍ਸ ਭਾਤਾ, ਤਸ੍ਸ ਭਗਿਨੀ ਇਚ੍ਚਾਦਿ **ਕੁਲਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ** ਨਾਮ।

ਸਕ੍ਕੋ ਦੇਵਾਨਮਿਨ੍ਦੋ [ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੪੮] ਇਚ੍ਚਾਦਿ **ਸਾਮਿਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ** ਨਾਮ।

ਪਹੂਤਂ ਮੇ ਧਨਂ ਸਕ੍ਕ [ਜਾ॰ ੧.੧੫.੭੨], ਭਿਕ੍ਖੁਸ੍ਸ ਪਤ੍ਤਚੀਵਰਂ ਇਚ੍ਚਾਦਿ **ਸਂਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ** ਨਾਮ।

ਅਮ੍ਬਵਨਸ੍ਸ ਅਵਿਦੂਰੇ, ਨਿਬ੍ਬਾਨਸ੍ਸੇਵ ਸਨ੍ਤਿਕੇ [ਧ॰ ਪ॰ ੩੨] ਇਚ੍ਚਾਦਿ **ਸਮੀਪਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ** ਨਾਮ।

ਸੁਵਣ੍ਣਸ੍ਸ ਰਾਸਿ, ਭਿਕ੍ਖੂਨਂ ਸਮੂਹੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ **ਸਮੂਹਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ** ਨਾਮ।

ਮਨੁਸ੍ਸਸ੍ਸੇਵ ਤੇ ਸੀਸਂ [ਜਾ॰ ੧.੪.੮੧], ਰੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਸਾਖਾ ਇਚ੍ਚਾਦਿ **ਅਵਯਵਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ** ਨਾਮ।

ਸੁਵਣ੍ਣਸ੍ਸ ਭਾਜਨਂ, ਅਲਾਬੁਸ੍ਸ ਕਟਾਹਂ, ਭਟ੍ਠਧਞ੍ਞਾਨਂ ਸਤ੍ਤੁ ਇਚ੍ਚਾਦਿ **ਵਿਕਾਰਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ** ਨਾਮ।

ਯਵਸ੍ਸ ਅਙ੍ਕੁਰੋ, ਮੇਘਸ੍ਸ ਸਦ੍ਦੋ, ਪੁਪ੍ਫਾਨਂ ਗਨ੍ਧੋ, ਫਲਾਨਂ ਰਸੋ, ਅਗ੍ਗਿਸ੍ਸ ਧੂਮੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ **ਕਾਰਿਯਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ** ਨਾਮ।

ਖਨ੍ਧਾਨਂ ਜਾਤਿ, ਖਨ੍ਧਾਨਂ ਜਰਾ, ਖਨ੍ਧਾਨਂ ਭੇਦੋ [ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੨.੧] ਇਚ੍ਚਾਦਿ **ਅਵਤ੍ਥਾਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ** ਨਾਮ।

ਸੁਵਣ੍ਣਸ੍ਸ ਵਣ੍ਣੋ, ਵਣ੍ਣੋ ਨ ਖੀਯਜੇਥ ਤਥਾਗਤਸ੍ਸ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧.੩੦੪], ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ ਕਿਤ੍ତਿਸਦ੍ਦੋ, ਸਿਪ੍ਪਿਕਾਨਂ ਸਤਂ ਨਤ੍ਥਿ [ਜਾ॰ ੧.੧.੧੧੩], ਤਿਲਾਨਂ ਮੁਟ੍ਠਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ **ਗੁਣਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ** ਨਾਮ।

ਪਾਦਸ੍ਸ ਉਕ੍ਖਿਪਨਂ, ਹਤ੍ਥਸ੍ਸ ਸਮਿਞ੍ਜਨਂ, ਧਾਤੂਨਂ ਗਮਨਂ ਠਾਨਂ ਇਚ੍ਚਾਦਿ **ਕ੍ਰਿਯਾਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ** ਨਾਮ।

ਚਾਤੁਮਹਾਰਾਜਿਕਾਨਂ ਠਾਨਂ ਇਚ੍ਚਾਦਿ **ਠਾਨਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ** ਨਾਮ। ਏਵਮਾਦਿਨਾ ਨਯੇਨ ਸਾਮਿਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ ਅਨੇਕਸਹਸ੍ਸਪ੍ਪਭੇਦੋ, ਸੋ ਚ ਕ੍ਰਿਯਾਸਮ੍ਬਨ੍ਧਾਭਾਵਾ ਕਾਰਕੋ ਨਾਮ ਨ ਹੋਤਿ। ਯਦਿ ਏਵਂ ''ਪਾਦਸ੍ਸ ਉਕ੍ਖਿਪਨਂ'' ਇਚ੍ਚਾਦਿ ਕ੍ਰਿਯਾਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ ਨਾਮਾਤਿ ਇਦਂ ਨ ਯੁਜ੍ਜਤੀਤਿ? ਵੁਚ੍ਚਤੇ – ਕ੍ਰਿਯਾਸਮ੍ਬਨ੍ਧਾਭਾਵਾਤਿ ਇਦਂ ਸਾਧਕਭਾਵੇਨ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧਾਭਾਵਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਸਿਦ੍ਧਾਯ ਪਨ ਕ੍ਰਿਯਾਯ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਕ੍ਰਿਯਾਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ ਨਾਮ ਵੁਤ੍ਤੋਤਿ।

ਨਾਨਾਤ੍ਤਸਮ੍ਬਨ੍ਧੇ ਪਨ ਨਾਨਾਅਤ੍ਥੇਸੁ ਛਟ੍ਠੀ ਹੋਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਞੀ, ਆਵੀਪਚ੍ਚਯਾਨਂ ਕਮ੍ਮੇ ਨਿਚ੍ਚਂ ਛਟ੍ਠੀ, ਞਾਨਸ੍ਸ ਲਾਭੀ, ਚੀਵਰਸ੍ਸ ਲਾਭੀ, ਧਨਸ੍ਸ ਲਾਭੀ, ਆਦੀਨਵਸ੍ਸ ਦਸ੍ਸਾਵੀ, ਅਤ੍ਥਿ ਰੂਪਾਨਂ ਦਸ੍ਸਾਵੀ, ਅਤ੍ਥਿ ਸਮਵਿਸਮਸ੍ਸ ਦਸ੍ਸਾਵੀ, ਅਤ੍ਥਿ ਤਾਰਕਰੂਪਾਨਂ

ਦਸ੍ਸਾਵੀ, ਅਤ੍ਥ ਚਨ੍ਿਮਸੂਰਿਯਾਨਂ ਦਸ੍ਸਾਵੀ।

ਤੁ, ਅਕ, ਅਨ, ਣਪਚ੍ਚਯਾਨਂ ਯੋਗੇ ਕ੍ਵਚਿ ਕਮ੍ਮਤ੍ਥੇ ਛਟ੍ਠੀ।

ਤੁਪਚ੍ਚਯੇ ਤਾਵ –

ਤਸ੍ਸ ਭਵਨ੍ਤਿ ਵਤ੍ਤਾਰੋ [ਮ॰ ਨਿ॰ ੨.੧੭੩], ਸਹਸਾ ਕਮ੍ਮਸ੍ਸ ਕਤ੍ਤਾਰੋ, ਅਮਤਸ੍ਸ ਦਾਤਾ [ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੦੩], ਭਿਨ੍ਨਾਨਂ ਸਨ੍ਧਾਤਾ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੯, ੧੬੪], ਸਹਿਤਾਨਂ ਵਾ ਅਨੁਪ੍ਪਦਾਤਾ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੯, ੧੬੪] ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਕ੍ਵਚੀਤਿ ਕਿਂ? ਗਮ੍ਭੀਰਞ੍ਚ ਕਥਂ ਕਤ੍ਤਾ [ਅ॰ ਨਿ॰ ੭.੩੭], ਗਾਧਂ ਕਤ੍ਤਾ ਨੋਵਸਿਤਾ [ਅ॰ ਨਿ॰ ੪.੧੦੭], ਕਾਲੇਨ ਧਮ੍ਮੀਕਥਂ ਭਾਸਿਤਾ, ਸਰਸਿ ਤ੍ਵਂ ਏਵਰੂਪਂ ਵਾਚਂ ਭਾਸਿਤਾ, ਪਰੇਸਂ ਪੁਞ੍ਞਂ ਅਨੁਮੋਦੇਤਾ, ਬੁਜ੍ਝਿਤਾ ਸਚ੍ਚਾਨਿ [ਮਹਾਨਿ॰ ੧੯੨] ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਅਕਪਚ੍ਚਯੇ –

ਕਮ੍ਮਸ੍ਸ ਕਾਰਕੋ ਨਤ੍ਥਿ, ਵਿਪਾਕਸ੍ਸ ਚ ਵੇਦਕੋ [ਵਿਸੁਦ੍ਧਿ ੨.੬੮੯], ਅਵਿਸਂਵਾਦਕੋ ਲੋਕਸ੍ਸ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੯] ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਕ੍ਵਚੀਤਿ ਕਿਂ? ਮਹਤਿਂ ਮਹਿਂ ਅਨੁਸਾਸਕੋ, ਜਨਂ ਅਹੇਠਕੋ, ਕਟਂ ਕਾਰਕੋ, ਪਸਵੋ ਘਾਤਕੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਅਨਪਚ੍ਚਯੇ –

ਪਾਪਸ੍ਸ ਅਕਰਣਂ ਸੁਖਂ [ਧ॰ ਪ॰ ੬੧], ਭਾਰਸ੍ਸ ਉਕ੍ਖਿਪਨਂ, ਹਤ੍ਥਸ੍ਸ ਗਹਣਂ, ਹਤ੍ਥਸ੍ਸ ਪਰਾਮਸਨਂ, ਅਞ੍ਞਤਰਸ੍ਸ ਅਙ੍ਗਸ੍ਸ ਪਰਾਮਸਨਂ [ਪਾਰਾ॰ ੨੭੦] ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਕ੍ਵਚੀਤਿ ਕਿਂ? ਭਗਵਨ੍ਤਂ ਦਸ੍ਸਨਾਯ [ਉਦਾ॰ ੨੩] ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਣਪਚ੍ਚਯੇ –

ਅਚ੍ਛਰਿਯੋ ਅਰਜਕੇਨ ਵਤ੍ਥਾਨਂ ਰਾਗੋ, ਅਗੋਪਾਲਕੇਨ ਗਾਵੀਨਂ ਦੋਹੋ, ਅਪ੍ਪਪੁਞ੍ਞੇਨ ਲਾਭਾਨਂ ਲਾਭੋ, ਹਤ੍ਥਸ੍ਸ ਗਾਹੋ, ਪਤ੍ਤਸ੍ਸ ਪਟਿਗ੍ਗਾਹੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਤ੍ਵਾਪਚ੍ਚਯੇਪਿ ਕ੍ਵਚਿ ਕਮ੍ਮਨਿ ਛਟ੍ਠੀ, ਅਲਜ੍ਜੀਨਂ ਨਿਸ੍ਸਾਯ, ਆਯਸ੍ਮਤੋ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਵਚ੍ਛਾਮਿ, ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਮਹਾਭੂਤਾਨਂ ਉਪਾਦਾਯ ਪਸਾਦੋ [ਧ॰ ਸ॰ ੫੯੬-੫੯੯ (ਉਪਾਦਾਯ)] ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਕਤ੍ਤੁਰਿ ਤ, ਤਵਨ੍ਤੁ, ਤਾਵੀ, ਮਾਨ’ਨ੍ਤਾਨਂ ਯੋਗੇ ਪਨ ਕਮ੍ਮਨਿ ਦੁਤਿਯਾ ਏਵ, ਸੁਖਕਾਮੋ ਵਿਹਾਰਂ ਕਤੋ, ਗਾਮਂ ਗਤੋ, ਓਦਨਂ ਭੁਤ੍ਤਵਾ ਭੁਤ੍ਤਾਵੀ, ਕਮ੍ਮਂ ਕੁਰੁਮਾਨੋ, ਕਮ੍ਮਂ ਕਰੋਨ੍ਤੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਕ੍ਵਚਿ ਛਟ੍ਠੀਪਿ ਦਿਸ੍ਸਤਿ, ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਗੁਤ੍ਤੋ ਮੇਧਾਵੀ [ਧ॰ ਪ॰ ੨੫੭] ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਸਰ, ਇਸੁ, ਚਿਨ੍ਤ, ਇਸ, ਦਯਧਾਤੂਨਂ ਕਮ੍ਮਨਿ ਛਟ੍ਠੀ ਵਾ, ਮਾਤੁਸ੍ਸ ਸਰਤਿ, ਮਾਤਰਂ ਸਰਤਿ, ਪਿਤੁਸ੍ਸ ਸਰਤਿ, ਪਿਤਰਂ ਸਰਤਿ, ਨ ਰਜ੍ਜਸ੍ਸ ਸਰਿਸ੍ਸਸਿ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੧੭੨੧], ਨ ਤੇਸਂ ਕੋਚਿ ਸਰਤਿ, ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਕਮ੍ਮਪਚ੍ਚਯਾ [ਖੁ॰ ਪਾ॰ ੭.੨], ਆਪਤ੍ਤਿਪਰਿਯਨ੍ਤਂ

ਨਸ੍ਸਰਤਿ, ਰਤ੍ਤਿਪਰਿਯਨ੍ਤੁਂ ਨਸ੍ਸਰਤਿ [ਚੂਲ਼ਵ॰ ੧੫੭], ਪੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਇਚ੍ਛਤਿ ਪੁਤ੍ਤਂ ਵਾ, ਮਾਤੁਸ੍ਸ ਚਿਨ੍ਤੇਤਿ ਮਾਤਰਂ ਵਾ, ਥੇਰਸ੍ਸ ਅਜ੍ਝੇਸਤਿ ਥੇਰਂ ਵਾ, ਤੇਲਸ੍ਸ ਦਯਤਿ ਤੇਲਂ ਵਾ, ਰਕ੍ਖਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਕਰਧਾਤੁਸ੍ਸ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰਣਤ੍ਥਵਾਚਿਨੋ ਕਮ੍ਮੇ ਛਟ੍ਠੀ, ਉਦਕਸ੍ਸ ਪਟਿਕੁਰੁਤੇ ਉਦਕਂ ਵਾ, ਕਣ੍ਡਸ੍ਸ ਪਟਿਕੁਰੁਤੇ ਕਣ੍ਡਂ ਵਾ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਤਪਚ੍ਚਯੇ ਪੂਜਨਤ੍ਥਾਦਿਧਾਤੂਨਂ ਕਤ੍ਤਰਿ ਛਟ੍ਠੀ ਵਾ, ਰਞ੍ਞੋ ਸਮ੍ਮਤੋ ਰਞ੍ਞਾ ਵਾ, ਗਾਮਸ੍ਸ ਪੂਜਿਤੋ ਗਾਮੇਨ ਵਾ, ਰਞ੍ਞੋ ਸਕ੍ਕਤੋ ਰਞ੍ਞਾ ਵਾ, ਰਞ੍ਞੋ ਅਪਚਿਤੋ ਰਞ੍ਞਾ ਵਾ, ਰਞ੍ਞੋ ਮਾਨਿਤੋ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੩੦੩] ਰਞ੍ਞਾ ਵਾ, ਤਥਾ ਸੁਪ੍ਪਟਿਵਿਦ੍ਧਾ ਬੁਦ੍ਧਾਨਂ ਧਮ੍ਮਧਾਤੁ, ਅਮਤਂ ਤੇਸਂ ਪਰਿਭੁਤ੍ਤਂ, ਯੇਸਂ ਕਾਯਗਤਾਸਤਿ ਪਰਿਭੁਤ੍ਤਾ [ਅ॰ ਨਿ॰ ੧.੬੦੩], ਅਮਤਂ ਤੇਸਂ ਵਿਰਦ੍ਧਂ, ਯੇਸਂ ਕਾਯਗਤਾਸਤਿ ਵਿਰਦ੍ਧਾ [ਅ॰ ਨਿ॰ ੧.੬੦੩]।

ਤਿਪਚ੍ਚਯੇਪਿ ਕ੍ਵਚਿ ਕਤ੍ਤਰਿ ਛਟ੍ਠੀ ਵਾ, ਸੋਭਣਾ ਕਚ੍ਚਾਯਨਸ੍ਸ ਪਕਤਿ ਕਚ੍ਚਾਯਨੇਨ ਵਾ, ਸੋਭਣਾ ਬੁਦ੍ਧਘੋਸਸ੍ਸ ਪਕਤਿ ਬੁਦ੍ਧਘੋਸੇਨ ਵਾ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਪੂਜਨਤ੍ਥਾਨਂ ਪੂਰਣਤ੍ਥਾਨਞ੍ਚ ਕਰਣੇ ਛਟ੍ਠੀ, ਪੁਪ੍ਫਸ੍ਸ ਬੁਦ੍ਧਂ ਪੂਜੇਤਿ ਪੁਪ੍ਫੇਨ ਵਾ, ਘਤਸ੍ਸ ਅਗ੍ਗਿਂ ਜੁਹੋਤਿ ਘਤੇਨ ਵਾ, ਪਤ੍ਤਂ ਉਦਕਸ੍ਸ ਪੂਰੇਤ੍ਵਾ, ਪੂਰਂ ਨਾਨਾਪ੍ਪਕਾਰਸ੍ਸ ਅਸੁਚਿਨੋ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੩੭੭], ਬਾਲੋ ਪੂਰਤਿ ਪਾਪਸ੍ਸ [ਧ॰ ਪ॰ ੧੨੧], ਧੀਰੋ ਪੂਰਤਿ ਪੁਞ੍ਞਸ੍ਸ [ਧ॰ ਪ॰ ੧੨੧] ਪੂਰਤਿ ਧਞ੍ਞਾਨਂ ਵਾ ਮੁਗ੍ਗਾਨਂ ਵਾ ਮਾਸਾਨਂ ਵਾ ਇਚ੍ਚਾਦਿ। ਤਤਿਯਾ ਵਾ, ਖੇਮਾ ਨਾਮ ਪੋਕ੍ਖਰਣੀ, ਪੁਣ੍ਣਾ ਹਂਸੇਹਿ ਤਿਟ੍ਠਤਿ।

ਤਬ੍ਬ, ਰੁਜਾਦਿਯੋਗੇ ਪਨ ਸਮ੍ਪਦਾਨੇ ਚਤੁਤ੍ਥੀ ਏਵ, ਯਕ੍ਖਸੇਨਾਪਤੀਨਂ ਉਜ੍ਝਾਪੇਤਬ੍ਬਂ ਵਿਕ੍ਕਨ੍ਦਿਤਬ੍ਬਂ ਵਿਰਵਿਤਬ੍ਬਂ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੨੮੩ (ਵਿਸਦਿਸਂ)], ਦੇਵਦਤ੍ਤਸ੍ਸ ਰੁਜ੍ਜਤਿ, ਰਜਕਸ੍ਸ ਵਤ੍ਥਂ ਦਦਾਤਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਭਯਤ੍ਥਾਦੀਨਂ ਅਪਾਦਾਨੇ ਬਹੁਲਂ ਛਟ੍ਠੀ, ਕਿਂ ਨੁ ਖੋ ਅਹਂ ਤਸ੍ਸ ਸੁਖਸ੍ਸ ਭਾਯਾਮਿ, ਸਬ੍ਬੇ ਤਸਨ੍ਤਿ ਦਣ੍ਡਸ੍ਸ, ਸਬ੍ਬੇ ਭਾਯਨ੍ਤਿ ਮਚ੍ਚੁਨੋ [ਧ॰ ਪ॰ ੧੨੯], ਭੀਤੋ ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਆਸੀਵਿਸਾਨਂ [ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੪.੨੩੮], ਮਾ ਭਿਕ੍ਖਵੇ ਪੁਞ੍ਞਾਨਂ ਭਾਯਿਤ੍ਥ [ਉਦਾ॰ ੨੨], ਸਙ੍ਖਾਤੁਂ ਨੋਪਿ ਸਕ੍ਕੋਮਿ, ਮੁਸਾਵਾਦਸ੍ਸ ਓਤ੍ਤਪਂ [ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੮੪] ਇਚ੍ਚਾਦਿ। ਤਤ੍ਥ 'ਓਤ੍ਤਪ'ਨ੍ਤਿ ਓਤ੍ਤਪ੍ਪਨ੍ਤੋ। ਤਥਾ ਅਗ੍ਗੋਹਮਸ੍ਮਿ ਲੋਕਸ੍ਸ, ਜੇਟ੍ਠੋਹਮਸ੍ਮਿ ਲੋਕਸ੍ਸ [ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੨੦੭] ਇਚ੍ਚਾਦਿ ਚ।

ਕੁਸਲ, ਕੋਵਿਦ, ਪਸਾਦਤ੍ਥਾਨਂ ਆਧਾਰੇ ਛਟ੍ਠੀ, ਕੁਸਲਾ ਨਚ੍ਚਗੀਤਸ੍ਸ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੯੪], ਕੁਸਲੋ ਤ੍ਵਂ ਰਥਸ੍ਸ ਅਙ੍ਗਪਚ੍ਚਙ੍ਗਾਨਂ [ਮ॰ ਨਿ॰ ੨.੮੭], ਅਮਚ੍ਚੇ ਤਾਤ ਜਾਨਾਹਿ, ਧੀਰੇ ਅਤ੍ਥਸ੍ਸ ਕੋਵਿਦੇ [ਜਾ॰ ੧.੧੭.੧੩], ਨਰਾ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਕੋਵਿਦਾ [ਜਾ॰ ੧.੧.੩੭], ਮਗ੍ਗਾਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਕੋਵਿਦਾ, ''ਕੇਚਿ ਇਦ੍ਧੀਸੁ ਕੋਵਿਦਾ''ਤਿਪਿ ਅਤ੍ਥਿ, ਸਨ੍ਤਿ ਯਕ੍ਖਾ ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ ਪਸਨ੍ਨਾ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੨੭੬ (ਵਿਸਦਿਸਂ)], ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਪਸਨ੍ਨਾ, ਸਙ੍ਘਸ੍ਸ ਪਸਨ੍ਨਾ, ਬੁਦ੍ਧੇ ਪਸਨ੍ਨਾ, ਧਮ੍ਮੇ ਪਸਨ੍ਨਾ, ਸਙ੍ਘੇ ਪਸਨ੍ਨਾ ਵਾ। ਤਥਾ ਚੇਤੋਪਰਿਯਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ, ਵਸੀ ਹੋਮਿ ਮਹਾਮੁਨਿ। ਝਾਨਸ੍ਸ ਵਸਿਮ੍ਹਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

੩੨੧. ਛਟ੍ਠੀ ਹੇਤ੍ਵਤ੍ਥੇਹਿ [ਰੂ॰ ੧੬੩ ਪਿਟ੍ਠੇ; ਨੀ॰ ੬੫੦; ਚਂ॰ ੨.੧.੭੧; ਪਾ॰ ੨.੩.੨੬]।

ਹੇਤ੍ਵਤ੍ਥੇਹਿ ਯੋਗੇ ਹੇਤੁਮ੍ਹਿ ਛਟ੍ਠੀ ਹੋਤਿ।

ਤਂ ਕਿਸ੍ਸ ਹੇਤੁ [ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੨; ਚਂ॰ ੨.੧.੯੬; ਪਾ॰ ੨.੩.੭੨], ਅਙ੍ਗਵਰਸ੍ਸ ਹੇਤੁ, ਉਦਰਸ੍ਸ ਹੇਤੁ, ਉਦਰਸ੍ਸ ਕਾਰਣਾ [ਪਾਰਾ॰ ੨੨੮] ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

੩੨੨. ਤੁਲ੍ਯਤ੍ਥੇਨ ਵਾ ਤਤਿਯਾ [ਨੀ॰ ੬੩੮]।

ਤੁਲ੍ਯਤ੍ਥੇਨ ਯੋਗੇ ਛਟ੍ਠੀ ਹੋਤਿ ਤਤਿਯਾ ਵਾ।

ਤੁਲ੍ਯੋ ਪਿਤੁ ਪਿਤਰਾ ਵਾ, ਸਦਿਸੋ ਪਿਤੁ ਪਿਤਰਾ ਵਾ। ਇਤਿ ਨਾਨਾਤ੍ਤੁਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ।

ਕ੍ਰਿਯਾਕਾਰਕਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ ਨਾਮ ਕਾਰਕਾਨਂ ਕ੍ਰਿਯਾਯ ਸਹ ਸਾਧਕ, ਸਾਧ੍ਯਭਾਵੇਨ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਾਪੇਕ੍ਖਤਾ ਅਵਿਨਾਭਾਵਿਤਾ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਨ ਹਿ ਕ੍ਰਿਯਂ ਵਿਨਾ ਕਾਰਕਂ ਨਾਮ ਸਿਜ੍ਝਤਿ, ਨ ਚ ਕਾਰਕਂ ਵਿਨਾ ਕ੍ਰਿਯਾ ਨਾਮ ਸਿਜ੍ਝਤੀਤਿ, ਸਾ ਪਨ ਛਟ੍ਠੀਵਿਸਯੋ ਨ ਹੋਤੀਤਿ।

ਛਟ੍ਠੀਵਿਭਤ੍ਤਿਰਾਸਿ ਨਿਟ੍ਠਿਤੋ।

ਸਤ੍ਤਮੀਵਿਭਤ੍ਤਿਰਾਸਿ

ਕਸ੍ਮਿਂ ਅਤ੍ਥੇ ਸਤ੍ਤਮੀ?

੩੨੩. ਸਤ੍ਤਮ੍ਯਾਧਾਰੇ [ਕ॰ ੩੦੨; ਰੂ॰ ੩੧੩; ਨੀ॰ ੬੩੦; ਚਂ॰ ੨.੧.੮੮; ਪਾ॰ ੧.੩.੪੫]।

ਆਧਾਰੋ, ਓਕਾਸੋ, ਅਧਿਕਰਣਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥਤੋ ਏਕਂ, ਆਧਾਰਤ੍ਥੇ ਸਤ੍ਤਮੀ ਹੋਤਿ। ਕਤ੍ਤੁਕਮ੍ਮਟ੍ਠਂ ਕ੍ਰਿਯਂ ਭੁਸੋ ਧਾਰੇਤੀਤਿ **ਆਧਾਰੋ**।

ਕਟੇ ਨਿਸੀਦਤਿ ਪੁਰਿਸੋ, ਥਾਲਿਯਂ ਓਦਨਂ ਪਚਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਕਟੋ ਕਤ੍ਤੁਭੂਤੇ ਪੁਰਿਸੇ ਠਿਤਂ ਨਿਸੀਦਨਕ੍ਰਿਯਂ ਧਾਰੇਤਿ, ਥਾਲੀ ਕਮ੍ਮਭੂਤੇ ਤਣ੍ਡੁਲੇ ਠਿਤਂ ਪਚਨਕ੍ਰਿਯਂ ਧਾਰੇਤਿ।

ਸੋ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧੋ ਬ੍ਯਾਪਿਕਾਧਾਰੋ, ਓਪਸਿਲੇਸਿਕਾਧਾਰੋ, ਸਾਮੀਪਿਕਾਧਾਰੋ, ਵੇਸਯਿਕਾਧਾਰੋਤਿ।

ਤਤ੍ਥ ਯਸ੍ਮਿਂ ਆਧੇਯ੍ਯਵਤ੍ਥੁ ਸਕਲੇ ਵਾ ਏਕਦੇਸੇ ਵਾ ਬ੍ਯਾਪੇਤ੍ਵਾ ਤਿਟ੍ਠਤਿ, ਸੋ **ਬ੍ਯਾਪਿਕੋ**। ਯਥਾ? ਤਿਲੇਸੁ ਤੇਲਂ ਤਿਟ੍ਠਤਿ, ਉਚ੍ਛੂਸੁ ਰਸੋ ਤਿਟ੍ਠਤਿ, ਜਲੇਸੁ ਖੀਰਂ ਤਿਟ੍ਠਤਿ, ਦਧਿਮ੍ਹਿ ਸਪ੍ਪਿ ਤਿਟ੍ਠਤੀਤਿ।

ਯਸ੍ਮਿਂ ਆਧੇਯ੍ਯਵਤ੍ਥੁ ਅਲ੍ਲੀਯਿਤ੍ਵਾ ਵਾ ਤਿਟ੍ਠਤਿ, ਅਧਿਟ੍ਠਿਤਮਤ੍ਤਂ ਹੁਤ੍ਵਾ ਵਾ ਤਿਟ੍ਠਤਿ, ਸੋ **ਓਪਸਿਲੇਸਿਕੋ**। ਯਥਾ? ਉਕ੍ਖਲਿਯਂ ਆਚਾਮੋ ਤਿਟ੍ਠਤਿ, ਘਟੇਸੁ ਉਦਕਂ ਤਿਟ੍ਠਤਿ, ਆਸਨੇ ਨਿਸੀਦਤਿ ਭਿਕ੍ਖੁ, ਪਰਿਯਙ੍ਕੇ ਰਾਜਾ ਸੇਤਿ।

ਯੋ ਪਨ ਅਤ੍ਥੋ ਆਧੇਯ੍ਯਸ੍ਸ ਅਵਤ੍ਥੁਭੂਤੋਪਿ ਤਦਾਯਤ੍ਤਵੁਤ੍ਤਿਦੀਪਨਤ੍ਥਂ ਆਧਾਰਭਾਵੇਨ ਵੋਹਰਿਯਤਿ, ਸੋ **ਸਾਮੀਪਿਕੋ** ਨਾਮ। ਯਥਾ? ਗਙ੍ਗਾਯਂ ਘੋਸੋ ਤਿਟ੍ਠਤਿ, ਸਾਵਤ੍ਥਿਯਂ ਵਿਹਰਤਿ ਭਗਵਾਤਿ [ਅ॰ ਨਿ॰ ੧.੧]।

ਯੋ ਚ ਅਤ੍ਥੋ ਅਤ੍ਤਨਾ ਵਿਨਾ ਆਧੇਯ੍ਯਸ੍ਸ ਅਞ੍ਞਤ੍ਥਤ੍ਤਂ ਕ੍ਰਿਯਂ ਸਮ੍ਪਾਦੇਤ੍ਤਂ ਅਸਕ੍ਕੁਣੇਯ੍ਯਤ੍ਤਾ ਆਧਾਰਭਾਵੇਨ ਵੋਹਰਿਯਤਿ, ਯੋ ਚ ਆਧੇਯ੍ਯਸ੍ਸ ਅਨਞ੍ਞਾਭਿਮੁਖਭਾਵਦੀਪਨਤ੍ਥਂ ਆਧਾਰਭਾਵੇਨ ਵੋਹਰਿਯਤਿ, ਸੋ **ਵੇਸਯਿਕੋ** ਨਾਮ। ਯਥਾ? ਆਕਾਸੇ ਸਕੁਣਾ ਪਕ੍ਖਨ੍ਤਿ, ਭੂਮੀਸੁ ਮਨੁਸ੍ਸਾ ਚਰਨ੍ਤਿ , ਉਦਕੇ ਮਚ੍ਛਾ ਚਰਨ੍ਤਿ, ਭਗਵਨ੍ਤਂ ਪਾਦੇਸੁ ਵਨ੍ਦਤਿ, ਪਾਦੇਸੁ ਪਤਿਤ੍ਵਾ ਰੋਦਤਿ, ਪਾਪਸ੍ਮਿਂ ਰਮਤੀ ਮਨੋ [ਧ॰ ਪ॰ ੧੧੬], ਪਸਨ੍ਨੋ ਬੁਦ੍ਧਸਾਸਨੇਤਿ [ਧ॰ ਪ॰ ੩੬੮]।

੩੨੪. ਨਿਮਿਤ੍ਤੇ [ਕ॰ ੩੧੦; ਰੂ॰ ੩੨੪; ਨੀ॰ ੬੪੧; ਚਂ॰ ੨.੧.੮੯; ਪਾ॰ ੨.੩.੩੬]।

ਨਿਮਿਨਨ੍ਤਿ ਸਞ੍ਜਾਨਨ੍ਤਿ ਏਤੇਨਾਤਿ **ਨਿਮਿਤ੍ਤਂ,** ਨੇਮਿਤ੍ਤਕਸਹਭਾਵ਼ਿਨੋ ਸਞ੍ਞਾਣਕਾਰਣਸ੍ਸੇਤਂ ਨਾਮਂ, ਤਸ੍ਮਿਂ ਨਿਮਿਤ੍ਤੇ ਸਤ੍ਤਮੀ ਹੋਤਿ।

ਦੀਪਿ ਚਮ੍ਮੇਸੁ ਹਞ੍ਞਤੇ, ਕੁਞ੍ਜਰੋ ਦਨ੍ਤੇਸੁ ਹਞ੍ਞਤੇ, ਮੁਸਾਵ਼ਾਦੇ ਪਾਚਿਤ੍ਤਿਯਂ [ਪਾਚਿ॰ ੨], ਓਮਸਵ਼ਾਦੇ ਪਾਚਿਤ੍ਤਿਯਂ [ਪਾਚਿ॰ ੧੪] ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

੩੨੫. ਯਮ੍ਭਾਵ਼ੋ ਭਾਵ਼ਲਕ੍ਖਣਂ [ਕ॰ ੩੧੩; ਰੂ॰ ੩੨੭; ਨੀ॰ ੬੪੪; ਚਂ॰ ੨.੧.੯੦; ਪਾ॰ ੨.੩.੩੭; 'ਯਬ੍ਭਾ ਵ਼ੋ' (ਬਹੂਸੁ)]।

ਯਾਦਿਸੋ ਭਾਵ਼ੋ ਯਮ੍ਭਾਵ਼ੋ, ਲਕ੍ਖਿਯਤਿ ਏਤੇਨਾਤਿ ਲਕ੍ਖਣਂ, ਭਾਵ਼ਨ੍ਤਰਸ੍ਸ ਲਕ੍ਖਣਂ **ਭਾਵ਼ਲਕ੍ਖਣਂ,** ਯਮ੍ਭਾਵ਼ੋ ਭਾਵ਼ਨ੍ਤਰਸ੍ਸ ਲਕ੍ਖਣਂ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਮਿਂ ਭਾਵ਼ੇ ਗਮ੍ਯਮਾਨੇ ਸਤ੍ਤਮੀ ਹੋਤਿ, ਛਟ੍ਠੀਪਿ ਦਿਸ੍ਸਤਿ।

ਅਚਿਰਪਕ੍ਕਨ੍ਤਸ੍ਸ ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ ਕਾਲਮਕਾਸਿ [ਮ॰ ਨਿ॰ ੨.੪੫੨ (ਵ਼ਿਸਦਿਸਂ)], ਅਪ੍ਪਮਤ੍ਤਸ੍ਸ ਤੇ ਵ਼ਿਹਰਤੋ ਇਤ੍ਥਾਗਾਰੋਪਿ ਤੇ ਅਪ੍ਪਮਤ੍ਤੋ ਵ਼ਿਹਰਿਸ੍ਸਤਿ [ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੨੯ (ਵ਼ਿਸਦਿਸਂ)] ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਸਤਿ ਇਦਂ ਹੋਤਿ, ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਅਸਤਿ ਇਦਂ ਨ ਹੋਤਿ [ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੨.੨੧], ਅਚਿਰਪਕ੍ਕਨ੍ਤੇ ਭਗਵ਼ਤਿ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ ਕਾਲਮਕਾਸਿ, ਸਬ੍ਬੇ ਮਗ੍ਗਾ ਵ਼ਿਵ਼ਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਗਚ੍ਛਨ੍ਤੇ ਲੋਕਨਾਯਕੇ [ਮ॰ ਨਿ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੨.੨੨]। ਗਾਵ਼ੀਸੁ ਦੁਯ੍ਹਮਾਨਾਸੁ ਗਤੋ, ਗਾਵ਼ੀਸੁ ਦੁਦ੍ਧਾਸੁ ਆਗਤੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਕ੍ਵ਼ਚਿ ਪਠਮਾਪਿ ਬਹੁਲਂ ਦਿਸ੍ਸਤਿ, ਗਚ੍ਛਨ੍ਤੋ ਸੋ ਭਾਰਦ੍ਵ਼ਾਜੋ, ਅਦ੍ਦਸਾ ਅਚ੍ਚੁਤਂ ਇਸਿਂ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੨੦੦੭ (ਅਦ੍ਦਸ੍ਸ)]। ਯਾਯਮਾਨੋ ਮਹਾਰਾਜਾ, ਅਦ੍ਦਾ ਸੀਦਨ੍ਤਰੇ ਨਗੇ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੫੬੬] ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਪੁਬ੍ਬਣ੍ਹਸਮਯੇ ਗਤੋ, ਸਾਯਨ੍ਹਸਮਯੇ ਆਗਤੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ ਵ਼ੇਸਯਿਕਾਧਾਰੋ ਏਵ਼।

ਤਥਾ ਅਕਾਲੇ ਵ਼ਸ੍ਸਤੀ ਤਸ੍ਸ, ਕਾਲੇ ਤਸ੍ਸ ਨ ਵ਼ਸ੍ਸਤਿ [ਜਾ॰ ੧.੨.੮੮; ੧.੮.੪੮]। ਇਤੋ ਸਤਸਹਸ੍ਸਮ੍ਹਿ, ਕਪ੍ਪੇ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਿ ਨਾਯਕੋ [ਅਪ॰ ਥੇਰ ੨.੫੪.੨੮] ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

੩੨੬. ਛਟ੍ਠੀ ਚਾਨਾਦਰੇ [ਕ॰ ੩੦੫; ਰੂ॰ ੩੨੩; ਨੀ॰ ੬੩੩; ਚਂ॰ ੨.੧.੯੧; ਪਾ॰ ੨.੩.੩੮]।

'ਅਨਾਦਰੋ'ਤਿ ਦ੍ਵ਼ਿਨ੍ਨਂ ਲਕ੍ਖਣ, ਲਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬਕ੍ਰਿਯਾਨਂ ਏਕਪ੍ਪਹਾਰੇਨ ਪਵ਼ਤ੍ਤਿਯਾ ਅਧਿਵ਼ਚਨਂ, ਅਨਾਦਰਭੂਤੇ ਭਾਵ਼ਲਕ੍ਖਣੇ ਗਮ੍ਯਮਾਨੇ ਸਤ੍ਤਮੀ ਛਟ੍ਠੀ ਚ ਹੋਤਿ।

ਮਚ੍ਚੁ ਗਚ੍ਛਤਿ ਆਦਾਯ, ਪੇਕ੍ਖਮਾਨੇ ਮਹਾਜਨੇ। ਆਕੋਟਯਨ੍ਤੋ ਸੋ ਨੇਤਿ, ਸਿਵ਼ਿਰਾਜਸ੍ਸ ਪੇਕ੍ਖਤੋ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੨੧੨੨ (ਤੇਨੇਤਿ)]। ਅਕਾਮਕਾਨਂ ਮਾਤਾਪਿਤੂਨਂ ਰੁਦਨ੍ਤਾਨਂ ਪਬ੍ਬਜਿ, ਅਨਗਾਰਿਯੁਪੇਤਸ੍ਸ, ਵ਼ਿਪ੍ਪਮੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਤੇ ਸਤੋ। ਸਮਣਸ੍ਸ ਨ ਤਂ ਸਾਧੁ, ਯਦਞ੍ਞਮਨੁਸੋਚਤਿ [ਜਾ॰ ੧.੭.੧੦੭ (ਯਂ ਪੇਤਮਨੁਸੋਚਸਿ)]।

੩੨੭. ਯਤੋ ਨਿਦ੍ਧਾਰਣਂ [ਕ॰ ੩੦੪; ਰੂ॰ ੩੨੨; ਨੀ॰ ੬੩੨; ਚਂ॰ ੨.੧.੯੨; ਪਾ॰ ੨.੩.੪੧]।

ਜਾਤਿ, ਗੁਣ, ਕ੍ਰਿਯਾ, ਨਾਮੇਹਿ ਸਮੁਦਾਯਤੋ ਏਕਦੇਸਸ੍ਸ ਪੁਥਕ੍ਕਰਣਂ **ਨਿਦ੍ਧਾਰਣਂ,** ਯਤੋ ਤਂ ਨਿਦ੍ਧਾਰਣਂ ਜਾਯਤਿ, ਤਸ੍ਮਿਂ ਸਮੁਦਾਯੇ ਛਟ੍ਠੀ, ਸਤ੍ਤਮਿਯੋ ਹੋਨ੍ਤਿ।

ਜਾਤਿਯਂ ਤਾਵ਼ –

ਮਨੁਸ੍ਸਾਨਂ ਖਤ੍ਤਿਯੋ ਸੂਰਤਮੋ, ਮਨੁਸ੍ਸੇਸੁ ਖਤ੍ਤਿਯੋ ਸੂਰਤਮੋ।

ਗੁਣੇ –

ਕਣ੍ਹਾ ਗਾਵੀਨਂ ਸਮ੍ਪਨ੍ਨਖੀਰਤਮਾ, ਕਣ੍ਹਾਗਾਵੀਸੁ ਸਮ੍ਪਨ੍ਨਖੀਰਤਮਾ।

ਕ੍ਰਿਯਾਯਂ –

ਅਦ੍ਧਿਕਾਨਂ ਧਾਵਨ੍ਤੋ ਸੀਘਤਮੋ, ਅਦ੍ਧਿਕੇਸੁ ਧਾਵਨ੍ਤੋ ਸੀਘਤਮੋ।

ਨਾਮੇ –

ਆਯਸ੍ਮਾ ਆਨਨ੍ਦੋ ਅਰਹਤਂ ਅਞ੍ਞਤਰੋ, ਅਰਹਨ੍ਤੇਸੁ ਅਞ੍ਞਤਰੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਇਧ ਨਾਨਾਤ੍ਤਸਤ੍ਤਮੀ ਵੁਚ੍ਚਤੇ।

ਕਮ੍ਮਤ੍ਥੇ ਸਤ੍ਤਮੀ, ਭਿਕ੍ਖੂਸੁ ਅਭਿਵਾਦੇਨ੍ਤਿ [ਪਾਰਾ॰ ੫੧੭], ਪੁਤ੍ਤਂ ਮੁਦ੍ਧਨਿ ਚੁਮ੍ਬਿਤ੍ਵਾ, ਪੁਰਿਸਂ ਨਾਨਾਬਾਹਾਸੁ ਗਹੇਤ੍ਵਾ [ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੨.੬੩] ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਅਥ ਵਾ 'ਮੁਦ੍ਧਨਿ, ਬਾਹਾਸੂ'ਤਿ ਆਧਾਰੇ ਏਵ ਭੁਮ੍ਮਂ। ਯਥਾ? ਰੁਕ੍ਖਂ ਮੂਲੇ ਛਿਨ੍ਦਤਿ, ਰੁਕ੍ਖਂ ਖਨ੍ਧੇ ਛਿਨ੍ਦਤਿ, ਪੁਰਿਸਂ ਸੀਸੇ ਪਹਰਤਿ, ਭਗਵਨ੍ਤਂ ਪਾਦੇਸੁ ਵਨ੍ਦਤਿ।

ਕਰਣੇ ਚ ਸਤ੍ਤਮੀ, ਹਤ੍ਥੇਸੁ ਪਿਣ੍ਡਾਯ ਚਰਨ੍ਤਿ [ਮਹਾਵ॰ ੧੧੯], ਪਤ੍ਤੇਸੁ ਪਿਣ੍ਡਾਯ ਚਰਨ੍ਤਿ, ਪਥੇਸੁ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ, ਸੋਪਿ ਮਂ ਅਨੁਸਾਸੇਯ੍ਯ, ਸਮ੍ਪਟਿਚ੍ਛਾਮਿ ਮਤ੍ਥਕੇ [ਮਿ॰ ਪ॰ ੬.੪.੮]।

ਸਮ੍ਪਦਾਨੇ ਚ ਸਤ੍ਤਮੀ, ਸਙ੍ਘੇ ਦਿਨ੍ਨੇ ਮਹਪ੍ਫਲਂ, ਸਙ੍ਘੇ ਗੋਤਮੀ ਦਦੇਯ੍ਯਾਸਿ, ਸਙ੍ਘੇ ਦਿਨ੍ਨੇ ਅਹਞ੍ਚੇਵ ਪੂਜਿਤੋ ਭਵਿਸ੍ਸਾਮਿ [ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੩੭੬], ਵਿਚੇਯ੍ਯ ਦਾਨਂ ਦਾਤਬ੍ਬਂ, ਯਤ੍ਥ ਦਿਨ੍ਨਂ ਮਹਪ੍ਫਲਂ [ਪੇ॰ ਵ॰ ੩੨੯]। ਏਤੇਸੁ ਪਨ ਵਿਸਯਸਤ੍ਤਮੀਪਿ ਯੁਜ੍ਜਤਿ।

ਅਪਾਦਾਨੇ ਚ ਸਤ੍ਤਮੀ, ਗਦਲੀਸੁ ਗਜੇ ਰਕ੍ਖਨ੍ਤਿਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਸਾਮਿਸ੍ਸਰਾਦਿਯੋਗੇ ਪਨ ਛਟ੍ਠੀ ਸਤ੍ਤਮੀ ਚ ਹੋਤਿ, ਗੁਨ੍ਨਂ ਸਾਮਿ, ਗੋਸੁ ਸਾਮਿ, ਗੁਨ੍ਨਂ ਇਸ੍ਸਰੋ, ਗੋਸੁ ਇਸ੍ਸਰੋ, ਗੁਨ੍ਨਂ ਅਧਿਪਤਿ, ਗੋਸੁ ਅਧਿਪਤਿ, ਗੁਨ੍ਨਂ ਦਾਯਾਦੋ, ਗੋਸੁ ਦਾਯਾਦੋ, ਗੁਨ੍ਨਂ ਸਕ੍ਖਿ, ਗੋਸੁ ਸਕ੍ਖਿ, ਗੁਨ੍ਨਂ ਪਤਿਭੂ, ਗੋਸੁ ਪਤਿਭੂ, ਗੁਨ੍ਨਂ ਪਸੁਤੋ, ਗੋਸੁ ਪਸੁਤੋ, ਆਯੁਤ੍ਤੋ ਕਟਕਰਣਸ੍ਸ, ਆਯੁਤ੍ਤੋ ਕਟਕਰਣੇਤਿ, ਏਤੇਸੁ ਪਨ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੇ ਛਟ੍ਠੀ, ਵਿਸਯਾਧਾਰੇ ਸਤ੍ਤਮੀ। ਞਾਣਸ੍ਮਿਂ ਪਸਨ੍ਨੋ, ਞਾਣਸ੍ਮਿਂ ਉਸ੍ਸੁਕ੍ਕੋਤਿ ਵਿਸਯਾਧਾਰੇ ਸਤ੍ਤਮੀ। ਞਾਣੇਨ ਪਸਨ੍ਨੋ, ਞਾਣੇਨ ਉਸ੍ਸੁਕ੍ਕੋਤਿ ਕਰਣੇ ਤਤਿਯਾ।

੩੨੮. ਸਤ੍ਤਮ੍ਯਾਧਿਕ੍ਯੇ [ਕ॰ ੩੧੪; ਰੂ॰ ੩੨੮; ਨੀ॰ ੬੪੫; ਚਂ॰ ੨.੧.੬੦; ਪਾ॰ ੨.੩.੯; ੧.੪.੮੭]।

ਅਧਿਕਭਾਵਤ੍ਥੇ ਉਪੇਨ ਯੁਤ੍ਤਾ ਲਿਙ੍ਗਮ੍ਹਾ ਸਤ੍ਤਮੀ ਹੋਤਿ।

ਉਪ ਖਾਰਿਯਂ ਦੋਣੋ, ਉਪ ਨਿਕ੍ਖੇ ਕਹਾਪਣਂ, ਅਤਿਰੇਕਦੋਣਾ ਖਾਰੀ, ਅਤਿਰੇਕਕਹਾਪਣਂ ਨਿਕ੍ਖਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ।

੩੨੯. ਸਾਮਿਤ੍ਤੇਧਿਨਾ [ਚਂ॰ ੨.੧.੬੧; ਪਾ॰ ੨.੩.੯; ੧.੪.੯੭]।

ਸਾਮਿਭਾਵਤ੍ਥੇ ਅਧਿਨਾ ਯੁਤ੍ਤਾ ਲਿਙ੍ਗਮ੍ਹਾ ਸਤ੍ਤਮੀ ਹੋਤਿ।

ਅਧਿ ਬ੍ਰਹ੍ਮਦਤ੍ਤੇ ਪਞ੍ਚਾਲਾ, ਅਧਿ ਪਞ੍ਚਾਲੇਸੁ ਬ੍ਰਹ੍ਮਦਤ੍ਤੋ, ਅਧਿ ਦੇਵੇਸੁ ਬੁਦ੍ਧੋ। ਤਤ੍ਥ 'ਅਧਿ ਬ੍ਰਹ੍ਮਦਤ੍ਤੇ ਪਞ੍ਚਾਲਾ'ਤਿ ਬ੍ਰਹ੍ਮਦਤ੍ਤਿਸ੍ਸਰਾ ਪਞ੍ਚਾਲਰਟ੍ਠਵਾਸਿਨੋਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ, 'ਪਞ੍ਚਾਲਾ'ਤਿ ਵਾ ਜਨਪਦਨਾਮਤ੍ਤਾ ਬਹੁਵਚਨਂ, ਕਦਾਚਿ ਪਞ੍ਚਾਲਰਾਜਾ ਬ੍ਰਹ੍ਮਦਤ੍ਤੇ ਕਾਸਿਰਞ੍ਞੇ ਇਸ੍ਸਰੋ, ਕਦਾਚਿ ਬ੍ਰਹ੍ਮਦਤ੍ਤੋ ਪਞ੍ਚਾਲਰਞ੍ਞੇ ਇਸ੍ਸਰੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

੩੩੦. ਸਬ੍ਬਾਦਿਤੋ ਸਬ੍ਬਾ [ਚਂ॰ ੨.੧.੭੨; ਪਾ॰ ੨.੩.੨੭]।

ਹੇਤ੍ਵਤ੍ਥੇਹਿ ਯੋਗੇ ਸਬ੍ਬਾਦੀਹਿ ਸਬ੍ਬਨਾਮੇਹਿ ਹੇਤ੍ਵਤ੍ਥੇ ਸਬ੍ਬਾ ਵਿਭਤ੍ਤਿਯੋ ਹੋਨ੍ਤਿ।

ਕਿਂ ਕਾਰਣਂ, ਕੇਨ ਕਾਰਣੇਨ [ਜਾ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੪.੧੫ ਮਾਤਙ੍ਗਜਾਤਕਵਣ੍ਣਨਾ], ਕਿਂ ਨਿਮਿਤ੍ਤਂ, ਕੇਨ ਨਿਮਿਤ੍ਤੇਨ, ਕਿਂ ਪਯੋਜਨਂ, ਕੇਨ ਪਯੋਜਨੇਨ, ਕੇਨਟ੍ਠੇਨ [ਧ॰ ਸ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ਨਿਦਾਨਕਥਾ], ਕੇਨ ਵਣ੍ਣੇਨ [ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੩੪], ਕਿਮਤ੍ਥਂ, ਕੁਤੋ ਨਿਦਾਨਂ [ਪਾਰਾ॰ ੪੨], ਕਿਸ੍ਸ ਹੇਤੁ [ਪਾਰਾ॰ ੩੯], ਕਸ੍ਮਿਂ ਨਿਦਾਨੇ, ਏਤਸ੍ਮਿਂ ਨਿਦਾਨੇ [ਪਾਰਾ॰ ੪੨], ਏਤਸ੍ਮਿਂ ਪਕਰਣੇ [ਪਾਰਾ॰ ੪੨] ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਸਤ੍ਤਮੀਵਿਭਤ੍ਤਿਰਾਸਿ ਨਿਟ੍ਠਿਤੋ।

ਇਤਿ ਨਿਰੁਤ੍ਤਿਦੀਪਨਿਯਾ ਨਾਮ ਮੋਗ੍ਗਲ੍ਲਾਨਦੀਪਨਿਯਾ

ਕਾਰਕਕਣ੍ਡੋ ਨਿਟ੍ਠਿਤੋ।

੪. ਸਮਾਸਕਣ੍ਡ

ਅਥ ਯੁਤ੍ਤਤ੍ਥਾਨਂ ਸ੍ਯਾਦ੍ਯਨ੍ਤਪਦਾਨਂ ਏਕਤ੍ਥੀਭਾਵੋ ਵੁਚ੍ਚਤੇ। ਏਕਤ੍ਥੀਭਾਵੋਤਿ ਚ ਇਧ ਸਮਾਸੋ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਸੋ ਚ ਸਮਾਸੋ ਛਬ੍ਬਿਧੋ ਅਬ੍ਯਯੀਭਾਵੋ, ਤਪ੍ਪੁਰਿਸੋ, ਕਮ੍ਮਧਾਰਯੋ, ਦਿਗੁ, ਬਹੁਬ੍ਬੀਹਿ, ਦ੍ਵਨ੍ਦੋਤਿ।

ਅਬ੍ਯਯੀਭਾਵਸਮਾਸ

ਤਤ੍ਥ ਅਬ੍ਯਯੀਭਾਵੋ ਪਠਮਂ ਵੁਚ੍ਚਤੇ। ਬ੍ਯਯੋ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਵਿਕਾਰੋ, ਨਤ੍ਥਿ ਬ੍ਯਯੋ ਏਤਸ੍ਸਾਤਿ ਅਬ੍ਯਯੋ, ਅਬ੍ਯਯੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਭਵਤੀਤਿ **ਅਬ੍ਯਯੀਭਾਵੋ,** ਨਾਨਾਲਿਙ੍ਗ, ਵਿਭਤ੍ਤਿ, ਵਚਨੇਸੁ ਰੂਪਵਿਕਾਰਰਹਿਤੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਭਵਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ, ਸਬ੍ਬਲਿਙ੍ਗ,-ਵਿਭਤ੍ਤਿ, ਵਚਨੇਸੁਪਿ ਯੇਭੁਯ੍ਯੇਨ ਏਕਰੂਪੇਨ ਪਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ।

ਅਬ੍ਯਯਨ੍ਤਿ ਵਾ ਉਪਸਗ੍ਗਨਿਪਾਤਾਨਂ ਏਵ ਨਾਮਂ, ਅਯਂ ਪਨ ਪਕਤਿ ਅਬ੍ਯਯਂ ਨ ਹੋਤਿ, ਅਸਙ੍ਖ੍ਯੇਹਿ ਸਹ ਏਕਤ੍ਤਤਾਵਸੇਨ ਅਬ੍ਯਯਂ ਹੋਤਿ, ਇਤਿ ਅਨਬ੍ਯਯਮ੍ਪਿ ਅਬ੍ਯਯਂ ਭਵਤੀਤਿ ਅਬ੍ਯਯੀਭਾਵੋ।

੩੩੧. **ਸ੍ਯਾਦਿਸ੍ਯਾਦਿਨੇਕਤ੍ਥਂ** [ਕ॰ ੩੧੬; ਰੂ॰ ੩੩੧; ਨੀ॰ ੬੭੫; ਚਂ॰ ੨.੨.੧; ਪਾ॰ ੨.੧.੪]।

ਅਧਿਕਾਰਸੁਤ੍ਤਮਿਦਂ। ਸ੍ਯਾਦਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਸ੍ਯਾਦ੍ਯਨ੍ਤਪਦਂ, 'ਸ੍ਯਾਦਿਨਾ'ਤਿ ਸ੍ਯਾਦ੍ਯਨ੍ਤਪਦੇਨ, ਏਕੋ ਅਤ੍ਥੋ ਯਸ੍ਸ ਤਂ ਏਕਤ੍ਥਂ, ਸ੍ਯਾਦਿਪਦਂ ਸ੍ਯਾਦਿਪਦੇਨ ਸਹ ਏਕਤ੍ਥਂ ਹੋਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਏਤ੍ਥ ਚ 'ਸ੍ਯਾਦੀ'ਤਿ ਵਚਨੇਨ ਉਪਸਗ੍ਗ, ਨਿਪਾਤੇਹਿ ਸਦ੍ਧਿਂ ਸਬ੍ਬਾਨਿ ਨਾਮਿਕਪਦਾਨਿ ਨਾਮਪਟਿਰੂਪਕਾਨਿ ਚ ਸਙ੍ਗਣ੍ਹਾਤਿ, ਤ੍ਯਾਦ੍ਯਨ੍ਤਪਦਾਨਿ ਨਿਵਤ੍ਤੇਤਿ।

ਤਤ੍ਥ ਨਾਮਪਟਿਰੂਪਕਾਨਿ ਨਾਮ 'ਯੇਵਾਪਨਕਧਮ੍ਮਾ' ਇਚ੍ਚਾਦੀਨਿ। ਤਥਾ ਸਞ੍ਞਾਸਦ੍ਦਭਾਵਂ ਪਤ੍ਤਾਨਿ ''ਅਤ੍ਥਿਪਚ੍ਚਯੋ, ਨਤ੍ਥਿਪਚ੍ਚਯੋ, ਅਤ੍ਥਿਖੀਰਾ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੀ, ਅਞ੍ਞਾਸਿਕੋਣ੍ਡਞ੍ਞੋ, ਮਕ੍ਖਲਿਗੋਸਾਲੋ'' ਇਚ੍ਚਾਦੀਸੁ 'ਅਤ੍ਥਿ' ਇਚ੍ਚਾਦੀਨਿ।

'ਏਕਤ੍ਥ'ਨ੍ਤਿ ਏਤੇਨ ਦ੍ਵਨ੍ਦਸਮਾਸੇਪਿ ਪਦਾਨਂ ਏਕਕਤ੍ਤੁ, ਏਕਕਮ੍ਮਾਦਿਭਾਵੇਨ ਏਕਤ੍ਥੀਭਾਵੋ ਵੁਤ੍ਤੋ ਹੋਤੀਤਿ।

੩੩੨. **ਅਸਙ੍ਖ੍ਯਂ ਵਿਭਤ੍ਤਿਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਸਮੀਪਸਾਕਲ੍ਯਾਭਾਵਯਥਾਪਚ੍ਛਾਯੁਗਪਦਤ੍ਥੇ** [ਕ॰ ੩੧੯; ਰੂ॰ ੩੩੦; ਨੀ॰ ੬੯੬; ਚਂ॰ ੨.੨.੨; ਪਾ॰ ੨.੧.੬]।

'ਅਸਙ੍ਖ੍ਯ'ਨ੍ਤਿ ਉਪਸਗ੍ਗਪਦਂ ਨਿਪਾਤਪਦਞ੍ਚ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਤਂ ਦ੍ਵਯਮ੍ਪਿ ਹਿ ਏਕਤ੍ਤ, ਬਹੁਤ੍ਤਸਙ੍ਖ੍ਯਂ ਪਟਿਚ੍ਚ ਰੂਪਵਿਕਾਰਰਹਿਤਤ੍ਤਾ 'ਅਸਙ੍ਖ੍ਯ'ਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਵਿਭਤ੍ਯਤ੍ਥੇ, ਸਮ੍ਪਤ੍ਯਤ੍ਥੇ, ਸਮੀਪਤ੍ਥੇ, ਸਾਕਲ੍ਯਤ੍ਥੇ, ਅਭਾਵਤ੍ਥੇ, ਯਥਾਤ੍ਥੇ, ਪਚ੍ਛਾਤ੍ਥੇ, ਯੁਗਪਦਤ੍ਥੇ ਪਵਤ੍ਤਂ ਅਸਙ੍ਖ੍ਯਂ ਨਾਮ ਸ੍ਯਾਦਿਪਦਂ ਅਞ੍ਞੇਨ ਸ੍ਯਾਦਿਪਦੇਨ ਸਹ ਏਕਤ੍ਥਂ ਹੋਤਿ। ਅਯਞ੍ਚ ਸਮਾਸੋ ਅਨ੍ਵਤ੍ਥਵਸੇਨ 'ਅਸਙ੍ਖ੍ਯੋ'ਤਿ ਚ 'ਅਬ੍ਯਯੀਭਾਵੋ'ਤਿ ਚ ਵੁਚ੍ਚਤਿ।

ਵਿਭਤ੍ਯਤ੍ਥੇ ਤਾਵ –

ਅਧਿਤ੍ਥਿ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਅਧਿਤੋ ਸਿ, ਤਸ੍ਸ 'ਅਸਙ੍ਖ੍ਯੇਹਿ ਸਬ੍ਬਾਸ'ਨ੍ਤਿ ਸੁਤ੍ਤੇਨ ਲੋਪੋ, ਇਤ੍ਥਿਤੋ ਸੁ, 'ਅਧਿ ਇਤ੍ਥੀਸੂ'ਤਿ ਵਾਕ੍ਯਂ, ਤਸ੍ਸ ਚ ਅਤ੍ਥਂ ਕਥੇਨ੍ਤੇਨ ਨਿਚ੍ਚਸਮਾਸਤ੍ਤਾ ਅਞ੍ਞਪਦੇਨ ਵਿਗ੍ਗਹੋ ਕਾਤਬ੍ਬੋ ''ਇਤ੍ਥੀਸੁ ਪਵਤ੍ਤਾ ਕਥਾ''ਤਿ ਵਾ ''ਇਤ੍ਥੀਸੁ ਪਵਤ੍ਤੋ ਵਚਨਪਥੋ''ਤਿ

ਵਾ ''ਇਤ੍ਥੀਸੁ ਪਵਤ੍ਤੰ ਵਚਨ''ਨ੍ਤਿ ਵਾ, ਤਤੋ ਪੁਰਿਮਸੁਤ੍ਤੇਨ ਏਕਤ੍ਤਸਞ੍ਞਾ, ਇਮਿਨਾ ਸੁਤ੍ਤੇਨ ਅਸਙ੍ਖ੍ਯੇਕਤ੍ਤਸਞ੍ਞਾ ਚ ਕਰਿਯਤੇ, ਏਕਤ੍ਤਸਞ੍ਞਾਯ ਪਨ ਕਤਾਯ ਵਾਕ੍ਯਤ੍ਥਾਯ ਪਯੁਤ੍ਤਾਨੰ ਵਿਭਤ੍ਤੀਨੰ ਅਤ੍ਥੋ ਏਕਤ੍ਤਪਦੇਨ ਵੁਤ੍ਤੋ ਹੋਤਿ, ਤਦਾ ਵਿਭਤ੍ਤਿਯੋ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਥਾ ਨਾਮ।

ਇਦਾਨਿ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਥਾਨੰ ਅਪ੍ਪਯੋਗਾਰਹਤ੍ਤਾ ਲੋਪਵਿਧਾਨਮਾਹ।

੩੩੩. ਏਕਤ੍ਤਤਾਯੰ [ਕ॰ ੩੧੬; ਰੂ॰ ੩੩੧; ਨੀ॰ ੬੭੫; ਚਂ॰ ੨.੧.੩੯; ਪਾ॰ ੨.੪.੭੧; ੧.੨.੪੫, ੪੬]।

ਏਕੋ ਅਤ੍ਥੋ ਯੇਸਂ ਤਾਨਿ ਏਕਤ੍ਥਾਨਿ, 'ਅਤ੍ਥੋ'ਤਿ ਚੇਤ੍ਥ ਪਦਨ੍ਤਰੇ ਕਤ੍ਤੁ, ਕਮ੍ਮਾਦਿਭਾਵੇਨ ਵਿਧੇਯ੍ਯੋ ਪਧਾਨਤ੍ਥੋ ਏਵ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਤਥਾ ਹਿ 'ਰਾਜਪੁਤ੍ਤੋ'ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਪੁਤ੍ਤਸਦ੍ਦਤ੍ਥੋ ਏਵ ਤਥਾਵਿਧੇਯ੍ਯੋ ਹੋਤਿ, ਨ ਰਾਜਸਦ੍ਦਤ੍ਥੋ, ਸਬ੍ਬਞ੍ਚ ਵਚਨਵਾਕ੍ਯਂ ਨਾਮ ਵਿਧੇਯ੍ਯਤ੍ਥੇਹਿ ਏਵ ਸਿਜ੍ਝਤਿ, ਨੋ ਅਞ੍ਞਥਾ, ਯਸ੍ਮਾ ਚ 'ਰਾਜਪੁਤ੍ਤੋ'ਤਿ ਏਤਂ ਪੁਤ੍ਤਸਦ੍ਦਤ੍ਥਸ੍ਸੇਵ ਨਾਮਂ ਹੋਤਿ, ਨ ਰਾਜਸਦ੍ਦਤ੍ਥਸ੍ਸ, ਤਸ੍ਮਾ ਏਕੋ ਪਧਾਨਭੂਤੋ ਪੁਤ੍ਤਸਦ੍ਦਤ੍ਥੋ ਏਵ ਤੇਸਂ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਂ ਸਦ੍ਦਾਨਂ ਅਤ੍ਥੋ ਨਾਮ ਹੋਤਿ, ਨ ਰਾਜਸਦ੍ਦਤ੍ਥੋਤਿ, ਏਕਤ੍ਥਾਨਂ ਭਾਵੋ ਏਕਤ੍ਥਤਾ, ਏਕਤ੍ਥੀਭਾਵੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਸੋ ਤਿਵਿਧੋ ਸਮਾਸੋ, ਤਦ੍ਧਿਤੋ, ਧਾਤੁਪਚ੍ਚਯਨ੍ਤੋ ਚਾਤਿ। ਤਿਸ੍ਸਂ ਤਿਵਿਧਾਯਂ ਏਕਤ੍ਥਤਾਯਂ ਸਬ੍ਬਾਸਂ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਥਾਨਂ ਸ੍ਯਾਦਿਵਿਭਤ੍ਤੀਨਂ ਲੋਪੋ ਹੋਤੀਤਿ ਇਮਿਨਾ ਸੁਸ੍ਸ ਲੋਪੋ। ਬਹੁਲਾਧਿਕਾਰਤ੍ਤਾ ਪਨ ਅਲੁਤ੍ਤਸਮਾਸੋਪਿ ਦਿਸ੍ਸਤਿ।

੩੩੪. ਤਂ ਨਪੁਂਸਕਂ [ਕ॰ ੩੨੦; ਰੂ॰ ੩੩੫; ਨੀ॰ ੬੯੮; ਚਂ॰ ੨.੨.੧੫; ਪਾ॰ ੨.੪.੧੮]।

ਤਂ ਅਸਙ੍ਖ੍ਯਂ ਨਾਮ ਏਕਤ੍ਥਂ ਨਪੁਂਸਕਂ ਹੋਤੀਤਿ ਇਮਿਨਾ ਅਧਿਤ੍ਥੀਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਨਪੁਂਸਕਭਾਵਂ ਕਤ੍ਵਾ ਤਤੋ ਸ੍ਯਾਦ੍ਯੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿ।

੩੩੫. ਸ੍ਯਾਦੀਸੁ ਰਸ੍ਸੋ [ਕ॰ ੩੪੨; ਰੂ॰ ੩੩੭; ਨੀ॰ ੭੩੪; ਚਂ॰ ੨.੨.੮੪; ਪਾ॰ ੧.੨.੪੭]।

ਨਪੁਂਸਕਸ੍ਸ ਏਕਤ੍ਥਸ੍ਸ ਰਸ੍ਸੋ ਹੋਤਿ ਸ੍ਯਾਦੀਸੁ ਵਿਭਤ੍ਤੀਸੂਤਿ ਇਮਿਨਾ ਈਕਾਰਸ੍ਸ ਰਸ੍ਸੋ।

੩੩੬. ਪੁਬ੍ਬਸ੍ਮਾਮਾਦਿਤੋ [ਕ॰ ੩੪੩; ਰੂ॰ ੩੩੮; ਨੀ॰ ੩੭੫; ਚਂ॰ ੨.੧.੪੦; ਪਾ॰ ੧.੧.੪੧]।

ਪੁਬ੍ਬਅਮਾਦਿ ਨਾਮ ਪੁਬ੍ਬਪਦਤ੍ਥਪਧਾਨਭੂਤੋ ਅਸਙ੍ਖ੍ਯਸਮਾਸੋ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਤਤੋ ਪਰਾਸਂ ਸਬ੍ਬਾਸਂ ਵਿਭਤ੍ਤੀਨਂ ਲੋਪੋ ਹੋਤਿ, ਆਦਿਸਦ੍ਦੇਨ ਚੇਤ੍ਥ ਪਠਮਾਵਿਭਤ੍ਤਿਪਿ ਗਯ੍ਹਤਿ। ਅਥ ਵਾ ਅਮਾਦਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਤਪ੍ਪੁਰਿਸੋ, ਤਤੋ ਪੁਬ੍ਬਂ ਨਾਮ ਅਸਙ੍ਖ੍ਯਸਮਾਸੋ, ਇਤਿ ਅਮਾਦਿਤੋ ਪੁਬ੍ਬਭੂਤਾ ਅਸਙ੍ਖ੍ਯੇਕਤ੍ਥਾ ਪਰਾਸਂ ਸਬ੍ਬਾਸਂ ਵਿਭਤ੍ਤੀਨਂ ਲੋਪੋ ਹੋਤੀਤਿ ਇਮਿਨਾ ਅਧਿਤ੍ਥਿਸਦ੍ਦਤੋ ਸਬ੍ਬਵਿਭਤ੍ਤੀਨਂ ਲੋਪੋ।

ਅਧਿਤ੍ਥਿ ਤਿਟ੍ਠਤਿ, ਇਤ੍ਥੀਸੁ ਪਵਤ੍ਤਾ ਕਥਾ ਤਿਟ੍ਠਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਅਧਿਤ੍ਥਿ ਤਿਟ੍ਠਨ੍ਤਿ, ਇਤ੍ਥੀਸੁ ਪਵਤ੍ਤਾ ਕਥਾਯੋ ਤਿਟ੍ਠਨ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਏਸ ਨਯੋ ਸੇਸਵਿਭਤ੍ਤੀਸੁ ਸੇਸਵਚਨੇਸੁ ਸੇਸਲਿਙ੍ਗੇਸੁ ਚ। ਏਵਂ ਸਬ੍ਬਲਿਙ੍ਗੇਸੁ ਸਬ੍ਬਵਿਭਤ੍ਤੀਸੁ ਸਬ੍ਬਵਚਨੇਸੁ ਚ ਏਕੇਨੇਵ ਰੂਪੇਨ ਤਿਟ੍ਠਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਅਯਂ ਸਮਾਸੋ ਰੂਪਵਿਕਾਰਰਹਿਤਤ੍ਤਾ 'ਅਬ੍ਯਯੀਭਾਵੋ'ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ।

ਏਤ੍ਥ ਚ ਵਿਭਤ੍ਯਤ੍ਥੋ ਨਾਮ ''ਅਧਿਤ੍ਥਿ, ਬਹਿਗਾਮਂ, ਉਪਰਿਗਙ੍ਗ'' ਮਿਚ੍ਚਾਦੀਸੁ ਸਮ੍ਪਤ੍ਯਾਦੀਹਿ ਵਿਸੇਸਤ੍ਥੇਹਿ ਰਹਿਤੋ ਕੇਵਲੋ ਵਿਭਤ੍ਤੀਨਂ ਅਤ੍ਥੋ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਵਿਗ੍ਗਹੇ ਪਨ ''ਕਥਾ, ਪਵਤ੍ਤਾ'' ਇਚ੍ਚਾਦੀਨਿ ਸਮਾਸਸਾਮਤ੍ਥਿਯੇਨ ਵਿਦਿਤਾਨਿ ਅਤ੍ਥਪਦਾਨਿ ਨਾਮ, ਅਧਿਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਪਦਾਨੀਤਿਪਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਏਵਂ ਅਧਿਕੁਮਾਰਿ, ਅਧਿਵਧੁ, ਅਧਿਜਮ੍ਬੁਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਅਤੁਨਿ ਪਵਤ੍ਤੋ ਧਮ੍ਮੋ, ਪਵਤ੍ਤਾ ਵਾਧਮ੍ਮਾਤਿ ਅਤ੍ਥੇ ਵਿਭਤ੍ਤੀਨਂ ਲੋਪੇ ਕਤੇ ਅਧਿਅਤੁਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਨਪੁਂਸਕਭਾਵਂ ਕਤ੍ਵਾ ਤਤੋ ਸ੍ਯਾਦ੍ਯੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿ, 'ਪੁਬ੍ਬਸ੍ਮਾਮਾਦਿਤੋ'ਤਿ ਸ੍ਯਾਦੀਨਂ ਲੋਪੇ ਸਮ੍ਪਤ੍ਤੇ –

੩੩੭. ਨਾਤੋਮਪਞ੍ਚਮਿਯਾ [ਕ॰ ੩੪੧; ਰੂ॰ ੩੩੬; ਨੀ॰ ੭੩੩; ਚਂ॰ ੨.੧.੪੧; ਪਾ॰ ੨.੪.੮੩; ਮੁ॰ ੪.੩.੩੭੪]।

ਅਕਾਰਨ੍ਤਮ੍ਹਾ ਅਸਙ੍ਖ੍ਯੇਕਤ੍ਥਾ ਪਰਂ ਸਬ੍ਬਾਸਂ ਵਿਭਤ੍ਤੀਨਂ ਲੋਪੋ ਨ ਹੋਤਿ, ਪਞ੍ਚਮੀਵਜ੍ਜਿਤਾਨਂ ਵਿਭਤ੍ਤੀਨਂ ਅਂ ਹੋਤਿ।

ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਧਮ੍ਮੋ ਜਾਯਤਿ, ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਧਮ੍ਮਾ ਜਾਯਨ੍ਤਿ, ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਧਮ੍ਮਂ ਪਸ੍ਸਤਿ, ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਧਮ੍ਮੇ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤਿ।

ਅਪਞ੍ਚਮਿਯਾਤਿ ਕਿਂ? ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਾ ਅਪੇਤਿ, ਅਜ੍ਝਤ੍ਤੇਹਿ ਅਪੇਤਿ।

੩੩੮. ਵਾ **ਤਤਿਯਾਸਤ੍ਤਮੀਨਂ** [ਕ॰ ੩੪੧; ਰੂ॰ ੩੩੬; ਨੀ॰ ੭੩੩; ਚਂ॰ ੨.੧.੪੨; ਪਾ॰ ੨.੪.੮੪; ਮੁ॰ ੪.੩.੩੭੫]।

ਅਕਾਰਨ੍ਤਮ੍ਹਾ ਅਸਙ੍ਖ੍ਯੇਕਤ੍ਥਾ ਪਰਂ ਤਤਿਯਾ, ਸਤ੍ਤਮੀਨਂ ਵਿਕਪ੍ਪੇਨ ਅਂ ਹੋਤਿ।

ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਧਮ੍ਮੇਨ ਵਤ੍ਤਤਿ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤੇਨ ਵਾ, ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਵਤ੍ਤਤਿ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤੇਹਿ ਵਾ, ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਦੇਤਿ, ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਦੇਤਿ, ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਾ ਧਮ੍ਮਾ ਅਪੇਤਿ, ਅਜ੍ਝਤ੍ਤੇਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਅਪੇਤਿ, ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਸਨ੍ਤਕਂ, ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਸਨ੍ਤਕਂ, ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਧਮ੍ਮੇ ਤਿਟ੍ਠਤਿ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤੇ ਵਾ, ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਤਿਟ੍ਠਤਿ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤੇਸੁ ਵਾ। ਏਤ੍ਥ ਚ 'ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਧਮ੍ਮੋ'ਤਿ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਭੂਤੋ ਧਮ੍ਮੋ, 'ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਧਮ੍ਮਾ'ਤਿ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਭੂਤਾ ਧਮ੍ਮਾ ਇਚ੍ਚਾਦਿਨਾ ਅਤ੍ਥੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਅਧਿਕਿਚ੍ਚ ਪਵਤ੍ਤੋ ਪਵਤ੍ਤਾਤਿ ਵਾ ਵੁਤ੍ਤੇਪਿ ਅਤ੍ਤਸ੍ਸ ਆਧਾਰਭਾਵੋ ਸਿਜ੍ਝਤਿਯੇਵ। ਏਵਂ ਅਧਿਚਿਤ੍ਤਂ, ਅਤ੍ਤਨਿ ਵਿਸੁਂ ਵਿਸੁਂ ਪਵਤ੍ਤਂ ਪਵਤ੍ਤਾਨਿ ਵਾ ਪਚ੍ਚਤ੍ਤਂ। ਏਤ੍ਥ ਚ ''ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਅਭਿਨਿਵਿਸਿਤ੍ਵਾ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਵੁਟ੍ਠਾਤਿ, ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਅਭਿਨਿਵਿਸਿਤ੍ਵਾ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਵੁਟ੍ਠਾਤੀ''ਤਿ [ਧ॰ ਸ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੩੫੦; ਸਂ॰ ਨਿ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੨.੨.੩੨] ਪਾਠੋ ਅਤ੍ਥਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਪਞ੍ਚਮਿਯਾ ਅਂਭਾਵਵਜ੍ਜਨਂ ਅਪ੍ਪਕਤ੍ਤਾਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ। ''ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਾ ਧਮ੍ਮਾ, ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਧਮ੍ਮਾ''ਤਿ [ਧ॰ ਸ॰ ਤਿਕਮਾਤਿਕਾ ੨੦] ਪਾਠੋ ਅਤ੍ਥਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਪਠਮਾਦੀਨਮ੍ਪਿ ਵਿਕਪ੍ਪੋ ਲਬ੍ਭਤੀਤਿ।

ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਅਤ੍ਥੇ –

ਸਮ੍ਪਨ੍ਨਂ ਬ੍ਰਹ੍ਮਂ ਸਬ੍ਰਹ੍ਮਂ, 'ਬ੍ਰਹ੍ਮ'ਨ੍ਤਿ ਵੇਦੋ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਏਤ੍ਥ ਚ 'ਅਕਾਲੇ ਸਕਤ੍ਥਸ੍ਸਾ'ਤਿ ਸੁਤ੍ਤੇਨ ਸਹਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਸਾਦੇਸੋ, ਭਿਕ੍ਖਾਨਂ ਸਮਿਦ੍ਧਿ ਸੁਭਿਕ੍ਖਂ, 'ਸਜਾਦੀਸੁ ਰਸ੍ਸੋ'ਤਿ ਸੁਤ੍ਤੇਨ ਕਤਨਪੁਂਸਕਸ੍ਸ ਰਸ੍ਸਤ੍ਤਂ।

ਸਮੀਪੇ –

ਨਗਰਸ੍ਸ ਸਮੀਪਂ ਉਪਨਗਰਂ, ਕੁਮ੍ਭਸ੍ਸ ਸਮੀਪਂ ਉਪਕੁਮ੍ਭਂ, ਮਣਿਕਾਯ ਸਮੀਪਂ ਉਪਮਣਿਕਂ, ਵਧੁਯਾ ਸਮੀਪਂ ਉਪਵਧੁ, ਗੁਨ੍ਨਂ ਸਮੀਪਂ ਉਪਗੁ, 'ਗੋਸ੍ਸੂ'ਤਿ ਸੁਤ੍ਤੇਨ ਓਸ੍ਸ ਉਤ੍ਤਂ।

ਸਾਕਲ੍ਯੇ –

ਤਿਣੇਨ ਸਹ ਸਕਲਂ ਸਤਿਣਂ, ਤਿਣੇਨ ਸਦ੍ਧਿਂ ਸਕਲਂ ਵਤ੍ਥੁਂ ਅਜ੍ਝੋਹਰਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਸਹਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਸਾਦੇਸੋ।

ਅਭਾਵੇ –

ਮਕ੍ਖਿਕਾਨਂ ਅਭਾਵੋ ਨਿਮ੍ਮਕ੍ਖਿਕਂ, ਦਰਥਾਨਂ ਅਭਾਵੋ ਨਿਦ੍ਦਰਥਂ, ਭਿਕ੍ਖਾਨਂ ਅਭਾਵੋ ਦੁਬ੍ਭਿਕ੍ਖਂ, ਅਭਾਵਤ੍ਥੋਪਿ ਦੁਸਦ੍ਦੋ ਅਤ੍ਥਿ। ਯਥਾ? ਦੁਸ੍ਸੀਲੋ ਦੁਪ੍ਪਞ੍ਞੋਤਿ। ਏਤ੍ਥ ਚ 'ਸਮ੍ਪਨ੍ਨਂ ਬ੍ਰਹ੍ਮ'ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ ਸਦ੍ਦਬ੍ਯਾਕਰਣੇਸੁ ਅਤ੍ਥਵਚਨਂ ਸਦ੍ਦਤ੍ਥਵਿਭਾਵਨਮਤ੍ਤਂ। ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤੇਸੁ ਪਨ ਇਮੇਸਂ ਪਦਾਨਂ ਯੁਤ੍ਤਂ ਅਭਿਧੇਯ੍ਯਤ੍ਥਂ ਞਤ੍ਵਾ ਤਦਨੁਰੂਪਂ ਅਤ੍ਥਵਚਨਮ੍ਪਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

ਯਥਾਸਦ੍ਦਤ੍ਥੇ –

ਰੂਪਸ੍ਸ ਸਭਾਵਸ੍ਸ ਯੋਗਜਂ ਅਨੁਰੂਪਂ, ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਪਟਿਚ੍ਚ ਪਵਤ੍ਤਂ ਪਚ੍ਚਤ੍ਤਂ, ਅਡ੍ਢਮਾਸਂ ਅਡ੍ਢਮਾਸਂ ਅਨੁਗਤਂ ਅਨ੍ਵਡ੍ਢਮਾਸਂ, ਘਰਂ ਘਰਂ ਅਨੁਗਤਂ ਅਨੁਘਰਂ, ਵਸ੍ਸਂ ਵਸ੍ਸਂ ਅਨੁਗਤਂ ਅਨੁਵਸ੍ਸਂ, ਜੇਟ੍ਠਾਨਂ ਅਨੁਪੁਬ੍ਬਂ ਅਨੁਜੇਟ੍ਠਂ, ਸਤ੍ਤਿਯਾ ਅਨੁਰੂਪਂ ਯਥਾਸਤ੍ਤਿ, ਬਲਸ੍ਸ ਅਨੁਰੂਪਂ ਯਥਾਬਲਂ, ਕਮਸ੍ਸ ਅਨੁਰੂਪਂ ਯਥਾਕ੍ਕਮਂ। ਏਵ◌ਂ ਯਥਾਸਙ੍ਖ੍ਯਂ, ਯਥਾਲਾਭਂ। ਸੋਤਸ੍ਸ ਪਟਿਲੋਮਂ ਪਟਿਸੋਤਂ, ਪਟਿਵ◌ਾਤਂ, ਪਟਿਸਦ੍ਦਂ।

ਪਚ੍ਛਾਪਦਤ੍ਥੇ –

ਰਥਸ੍ਸ ਪਚ੍ਛਾ ਅਨੁਰਥਂ।

ਯੁਗਭੂਤੋ ਪਦਤ੍ਥੋ ਯੁਗਪਦਤ੍ਥੋ, ਸਹਭਾਵ◌ੀਅਤ੍ਥਦ੍ਵਯਸ੍ਸੇਤਂ ਨਾਮਂ। ਤਤ੍ਥ ਅਸਨਿਫਲੇਨ ਸਹ ਪਵਤ੍ਤਂ ਚਕ੍ਕਂ ਸਚਕ੍ਕਂ, ਗਦਾਵ◌ੁਧੇਨ ਯੁਗਲ਼ਪਵਤ੍ਤਂ ਵ◌ਾਸੁਦੇਵਸ੍ਸ ਚਕ੍ਕਾਵ◌ੁਧਨ੍ਤਿਪਿ ਵਦਨ੍ਤਿ [ਯੁਗਪਦਤ੍ਥੇ ਸਚਕ੍ਕਂ ਨਿਧੇਹਿ, (ਮੋਗ੍ਗਲ੍ਲਾਨਵ◌ੁਤ੍ਤਿਯਂ)। ਚਕ੍ਕੇਨ ਯੁਗਪਤ ਧੇਹਿ ਸਚਕ੍ਕਂ, (ਮੁਗ੍ਧਬੋਧਵ◌ੁਤ੍ਤਿਯਂ)। ਹੇ ਬਿਸਣੁ! ਚਕ੍ਕੇਨ ਸਹ ਯੁਗਪਦੇਕਕਾਲੇ ਗਦਂ ਧਾਰਯ। (ਮੁਗ੍ਧਬੋਧਟੀਕਾਯਂ ੨੨੬ ਪਿਟ੍ਠੇ)], ਸਹਸ੍ਸ ਸਤ੍ਤਂ।

੩੩੯. ਯਥਾ ਨਤੁਲ੍ਯੇ [ਕ॰ ੩੧੯; ਰੂ॰ ੩੩੦; ਨੀ॰ ੬੯੬; ਚਂ॰ ੨.੨.੩; ਪਾ॰ ੨.੧.੭]।

ਤੁਲ੍ਯਤੋ ਅਞ੍ਞਸ੍ਮਿਂ ਅਤ੍ਥੇ ਪਵਤ੍ਤੋ ਯਥਾਸਦ੍ਦੋ ਸ੍ਯਾਦਿਨਾ ਸਹ ਏਕਤ੍ਥੋ ਹੋਤਿ [ਮੋਗ੍ਗਲ੍ਲਾਨੇ ਅਞ੍ਞਥਾਵ◌ੁਤ੍ਤਿ ਦਸ੍ਸਿਤਾ]।

ਯਥਾਸਤ੍ਤਿ, ਯਥਾਬਲਂ, ਯਥਾਕ੍ਕਮਂ, ਯੇ ਯੇ ਵ◌ੁਡ੍ਢਾ ਯਥਾਵ◌ੁਡ੍ਢਂ, ਵ◌ੁਡ੍ਢਾਨਂ ਪਟਿਪਾਟਿ ਵ◌ਾ ਯਥਾਵ◌ੁਡ੍ਢਂ।

ਨਤੁਲ੍ਯੇਤਿ ਕਿਂ? ਯਥਾ ਦੇਵਦਤ੍ਤੋ, ਤਥਾ ਯਞ੍ਞਦਤ੍ਤੋ।

੩੪੦. ਯਾਵ◌ਾਵਧਾਰਣੇ [ਕ॰ ੩੧੯; ਰੂ॰ ੩੩੦; ਨੀ॰ ੬੯੬; ਚਂ॰ ੨.੨.੪; ਪਾ॰ ੨.੧.੮]।

ਅਵਧਾਰਣਂ ਵ◌ੁਚ੍ਚਤਿ ਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨੁਨਂ, ਅਵਧਾਰਣੇ ਪਵਤ੍ਤੋ ਯਾਵਸਦ੍ਦੋ ਸ੍ਯਾਦਿਨਾ ਸਹ ਏਕਤ੍ਥੋ ਭਵਤਿ।

ਯਤ੍ਤਕਂ ਅਤ੍ਥੋ ਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ਯਾਵਦਤ੍ਥਂ, ਦਾਗਮੋ। ਯਤ੍ਤਕਂ ਜੀਵ◌ੋ ਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ਯਾਵਜੀਵ◌ਂ, ਯਤ੍ਤਕਂ ਆਯੁ ਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ਯਾਵਤਾਯੁਕਂ, ਤਕਾਰ, ਕਕਾਰਾ ਆਗਮਾ।

੩੪੧. ਪਰਾਪਾਬਹਿਤਿਰੋਪੁਰੇਪਚ੍ਛਾ ਵ◌ਾ ਪਞ੍ਚਮ੍ਯਾ [ਕ॰ ੩੧੯; ਰੂ॰ ੩੩੦; ਨੀ॰ ੬੯੬; ਚਂ॰ ੨.੨.੭; ਪਾ॰ ੨.੧.੧੨, ੧੩; 'ਪਯਜਪਾ...' (ਬਹੁਸੁ)]।

ਪਰਿ, ਅਪ, ਆਇਚ੍ਚਾਦਯੋ ਸਦ੍ਦਾ ਪਞ੍ਚਮ੍ਯਨ੍ਤੇਨ ਸ੍ਯਾਦਿਨਾ ਸਹ ਏਕਤ੍ਥਾ ਭਵਨ੍ਤਿ ਵ◌ਾ।

ਪਬ੍ਬਤਤੋ ਪਰਿ ਸਮਨ੍ਤਾ ਵਸ੍ਸੀਤਿ ਦੇਵ◌ੋ ਪਰਿਪਬ੍ਬਤਂ ਪਰਿਪਬ੍ਬਤਾ ਵ◌ਾ, ਪਬ੍ਬਤਂ ਵਜ੍ਜੇਤ੍ਵ◌ਾ ਵਸ੍ਸੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਪਬ੍ਬਤਤੋ ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਅਪਪਬ੍ਬਤਂ ਅਪਪਬ੍ਬਤਾ ਵ◌ਾ, ਪਾਟਲਿਪੁਤ੍ਤਤੋ ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਵਸ੍ਸੀਤਿ ਦੇਵ◌ੋ ਆਪਾਟਲਿਪੁਤ੍ਤਂ ਆਪਾਟਲਿਪੁਤ੍ਤਾ ਵ◌ਾ, ਆਕੁਮਾਰੇਹਿ ਕਚ੍ਚਾਯਨਸ੍ਸ ਯਸੋ ਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ਆਕੁਮਾਰਂ ਆਕੁਮਾਰਾ ਵ◌ਾ, ਆਭਵਗ੍ਗਾ ਭਗਵਤੋ ਯਸੋ ਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ਆਭਵਗ੍ਗਂ ਆਭਵਗ੍ਗਾ ਵ◌ਾ, ਆਪਾਣਕੋਟਿਯਾ ਸਰਣਗਮਨਂ ਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ਆਪਾਣਕੋਟਿਕਂ, ਕਾਗਮੋ। ਗਾਮਤੋ ਬਹਿ ਬਹਿਗਾਮਂ ਬਹਿਗਾਮਾ ਵ◌ਾ, ਏਵ◌ਂ ਬਹਿਨਗਰਂ, ਬਹਿਲੇਣਂ, ਪਬ੍ਬਤਤੋ ਤਿਰੋ ਤਿਰੋਪਬ੍ਬਤਂ ਤਿਰੋਪਬ੍ਬਤਾ ਵ◌ਾ, ਏਵ◌ਂ ਤਿਰੋਪਾਕਾਰਂ, ਤਿਰੋਕੁਟ੍ਟਂ। ਏਤ੍ਥ ਚ 'ਤਿਰੋ'ਤਿ ਪਰਭਾਗੋ ਵ◌ੁਚ੍ਚਤਿ। ਭਤ੍ਤਮ੍ਹਾ ਪੁਰੇ ਪੁਰੇਭਤ੍ਤਂ ਪੁਰੇਭਤ੍ਤਾ ਵ◌ਾ, ਅਰੁਣਮ੍ਹਾ ਪੁਰੇ ਪੁਰਾਰੁਣਂ ਪੁਰਾਰੁਣਾ ਵ◌ਾ, ਭਤ੍ਤਸ੍ਸ ਪਚ੍ਛਾ ਪਚ੍ਛਾਭਤ੍ਤਂ ਪਚ੍ਛਾਭਤ੍ਤਾ ਵ◌ਾ।

੩੪੨. ਸਮੀਪਾਯਾਮੇਸ੍ਵਨੁ [ਕ॰ ੩੧੯; ਰੂ॰ ੩੩੦; ਨੀ॰ ੬੯੬; ਚਂ॰ ੨.੨.੯; ਪਾ॰ ੨.੧.੧੫, ੧੬]।

ਸਮੀਪੇ ਆਯਾਮੇ ਚ ਪਵਤ੍ਤੋ ਅਨੁਸਦ੍ਦੋ ਸਯਾਦਿਨਾ ਸਹ ਏਕਤ੍ਥੋ ਭਵਤਿ ਵਾ।

ਵਨਸ੍ਸ ਸਮੀਪਂ ਅਨੁਵਨਂ, ਅਸਨਿ ਅਨੁਵਨਂ ਗਤਾ, ਗਙ੍ਗਂ ਅਨੁਯਾਤਾ ਅਨੁਗਙ੍ਗਂ, ਬਾਰਾਣਸੀ।

੩੪੩. ਓਰੇ ਪਰਿ ਪਟਿ ਪਾਰੇ ਮਜ੍ਝੇ ਹੇਟ੍ਠੁਦ੍ਧਾਧੋਨ੍ਤੋ ਵਾ ਛਟ੍ਠਿਯਾ [ਕ॰ ੩੧੯; ਰੂ॰ ੩੩੦; ਨੀ॰ ੬੯੬; ਚਂ॰ ੨.੨.੧੧; ਪਾ॰ ੨.੧.੧੮; 'ਓਰੇਪਰਿ...' (ਬਹੂਸੁ)]।

ਓਰਾਦਯੋ ਸਦ੍ਦਾ ਛਟ੍ਠੀਯਨ੍ਤੇਨ ਸਯਾਦਿਨਾ ਸਹ ਏਕਤ੍ਥਾ ਭਵਨ੍ਤਿ ਵਾ।

ਏਤ੍ਥ ਚ ਓਰੇ, ਪਾਰੇ, ਮਜ੍ਝੇਸਦ੍ਦੇਸੁ 'ਤਦਮਿਨਾਦੀਨੀ'ਤਿ ਸੁਤ੍ਤੇਨ ਏਕਾਰੋ, ਗਙ੍ਗਾਯ ਓਰਂ ਓਰੇਗਙ੍ਗਂ, ਸਿਖਰਸ੍ਸ ਉਪਰਿ ਉਪਰਿਸਿਖਰਂ। ਏਵਂ ਉਪਰਿਪਾਸਾਦਂ, ਉਪਰਿਮਞ੍ਚਂ, ਉਪਰਿਪਬ੍ਬਤਂ, ਸੋਤਸ੍ਸ ਪਟਿਲੋਮਂ ਪਟਿਸੋਤਂ। ਏਵਂ ਪਟਿਵਾਤਂ, ਯਮੁਨਾਯ ਪਾਰਂ ਪਾਰੇਯਮੁਨਂ, ਗਙ੍ਗਾਯ ਮਜ੍ਝਂ ਮਜ੍ਝੇਗਙ੍ਗਂ, ਪਾਸਾਦਸ੍ਸ ਹੇਟ੍ਠਾ ਹੇਟ੍ਠਾਪਾਸਾਦਂ, ਹੇਟ੍ਠਾਮਞ੍ਚਂ, ਗਙ੍ਗਾਯ ਉਦ੍ਧਂ ਉਦ੍ਧਂਗਙ੍ਗਂ, ਗਙ੍ਗਾਯ ਅਧੋ ਅਧੋਗਙ੍ਗਂ, ਪਾਸਾਦਸ੍ਸ ਅਨ੍ਤੋ ਅਨ੍ਤੋਪਾਸਾਦਂ। ਏਵਂ ਅਨ੍ਤੋਗਾਮਂ, ਅਨ੍ਤੋਨਗਰਂ, ਅਨ੍ਤੋਵਸ੍ਸਂ।

ਵਾਤਿ ਕਿਂ? ਗਙ੍ਗਾਓਰਂ, ਮਜ੍ਝੇਸਮੁਦ੍ਦਸ੍ਮਿਂ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

੩੪੪. ਤਿਟ੍ਠਗ੍ਵਾਦੀਨਿ [ਕ॰ ੩੧੯; ਰੂ॰ ੩੩੦; ਨੀ॰ ੬੯੭; ਚਂ॰ ੨.੨.੧੦; ਪਾ॰ ੨.੧.੧੭]।

ਤਿਟ੍ਠਗੁਇਚ੍ਚਾਦੀਨਿ ਅਸਙ੍ਖ੍ਯੇਕਤ੍ਥੇ ਸਿਜ੍ਝਨ੍ਤਿ।

ਤਿਟ੍ਠਨ੍ਤਿ ਗਾਵੋ ਯਸ੍ਮਿਂ ਕਾਲੇ ਤਿਟ੍ਠਗੁ, ਵਹਨ੍ਤਿ ਗਾਵੋਯਸ੍ਮਿਂ ਕਾਲੇ ਵਹਗੁ, 'ਗੋਸ੍ਸੂ'ਤਿ ਸੁਤ੍ਤੇਨ ਓਸ੍ਸ ਉਤ੍ਤਂ। ਆਯਤਿਂ ਯਵੋ ਯਸ੍ਮਿਂ ਕਾਲੇਤਿ ਆਯਤਿਯਵੋ, ਖਲੇ ਯਵੋ ਯਸ੍ਮਿਂ ਕਾਲੇਤਿ ਖਲੇਯਵਂ। ਪੁਬ੍ਬਪਦੇ ਵਿਭਤ੍ਤਿਅਲੋਪੋ। ਲੂਨਾ ਯਵਾ ਯਸ੍ਮਿਂ ਕਾਲੇਤਿ ਲੂਨਯਵਂ, ਏਤ੍ਥ 'ਲੂਨਾ'ਤਿ ਲਾਵਿਤਾ, ਲੁਯਮਾਨਾ ਯਵਾ ਯਸ੍ਮਿਨ੍ਤਿ ਲੁਯਮਾਨਯਵਂ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਤਥਾ ਪਾਤੋ ਨਹਾਨਂ ਯਸ੍ਮਿਂ ਕਾਲੇਤਿ ਪਾਤਨਹਾਨਂ। ਏਵਂ ਸਾਯਨਹਾਨਂ, ਪਾਤੋ ਕਮ੍ਮਕਰਣਕਾਲੋ ਯਸ੍ਮਿਨ੍ਤਿ ਪਾਤਕਾਲਂ। ਏਵਂ ਸਾਯਕਾਲਂ, ਪਾਤੋ ਵਸ੍ਸਤਿ ਮੇਘੋ ਯਸ੍ਮਿਨ੍ਤਿ ਪਾਤਮੇਘਂ। ਏਵਂ ਸਾਯਮੇਘਂ, ਪਾਤੋ ਗਨ੍ਤੁਬ੍ਬੋ ਮਗ੍ਗੋ ਯਸ੍ਮਿਨ੍ਤਿ ਪਾਤਮਗ੍ਗਂ। ਏਵਂ ਸਾਯਮਗ੍ਗਂ ਇਚ੍ਚਾਦਿ। ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਪਾਤੋਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਪਾਤਤ੍ਤਂ। ਏਤ੍ਥ ਚ 'ਤਿਟ੍ਠਗੁ' ਇਚ੍ਚਾਦੀਨਿ ਵਿਗ੍ਗਹਤ੍ਥਵਸੇਨ ਅਞ੍ਞਪਦਤ੍ਥੇ ਸਿਦ੍ਧਾਨਿ ਵਿਯ ਦਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਅਞ੍ਞਪਦਸ੍ਸ ਪਨ ਲਿਙ੍ਗਾਦੀਨਂ ਵਸੇਨ ਤੇਸਂ ਰੂਪਵਿਕਾਰੋ ਨਾਮ ਨਤ੍ਥਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਅਬ੍ਯਯਰੂਪਤ੍ਤਾ ਇਧ ਗਹਿਤਾਨਿ, ਸਬ੍ਬਞ੍ਚੇਤਂ ਅਸਙ੍ਖ੍ਯਸਮਾਸਪਦਂ ਨਾਮ ਨਪੁਂਸਕਂ ਏਵ ਹੋਤਿ, ਰਸ੍ਸਨ੍ਤਮੇਵ ਹੋਤਿ। ਸਬ੍ਬਵਿਭਤ੍ਤੀਨਞ੍ਚ ਅਕਾਰਨ੍ਤਮ੍ਹਾ ਬਹੁਲਂ ਅਂ ਹੋਤਿ, ਇਕਾਰੁਕਾਰਨ੍ਤੇਹਿ ਲੋਪੋ ਹੋਤਿ।

ਅਬ੍ਯਯੀਭਾਵਸਮਾਸੋ ਨਿਟ੍ਠਿਤੋ।

ਤਪ੍ਪੁਰਿਸਸਮਾਸ

ਦੁਤਿਯਾਤਪ੍ਪੁਰਿਸ

ਅਥ ਅਮਾਦਿਸਮਾਸੋ ਵੁਚ੍ਚਤੇ, ਸੋ ਤਪ੍ਪੁਰਿਸੋਤਿ ਚ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਪੁਰਿਸੋ ਤਪ੍ਪੁਰਿਸੋ, ਤਪ੍ਪੁਰਿਸਸਦ੍ਦੇਨ ਸਦਿਸਤ੍ਤਾ ਅਯਂ ਸਮਾਸੋ **ਤਪ੍ਪੁਰਿਸੋ**ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਯਥਾ ਹਿ ਤਪ੍ਪੁਰਿਸਸਦ੍ਦੋ ਵਿਸੇਸਨਪਦਤ੍ਥਂ ਜਹਿਤ੍ਵਾ ਵਿਸੇਸ੍ਯਪਦਤ੍ਥੇ ਤਿਟ੍ਠਤਿ, ਏਵਂ ਅਯਂ ਸਮਾਸੋਪੀਤਿ।

੩੪੫. ਅਮਾਦਿ [ਕ॰ ੩੨੭; ਰੂ॰ ੩੫੧; ਨੀ॰ ੭੦੪; ਚਂ॰ ੨.੨.੧੬]।

ਅਮਾਦਿਵਿਭਤ੍ਤਿਯੁਤ੍ਤਂ ਸ੍ਯਾਦ੍ਯਨ੍ਤਪਦਂ ਪਠਮਨ੍ਤੇਨ ਸ੍ਯਾਦ੍ਯਨ੍ਤਪਦੇਨ ਸਹ ਏਕਤ੍ਥਂ ਭਵਤਿ, ਅਯਞ੍ਚ ਸਮਾਸੋ ਅਨ੍ਵਤ੍ਥਵਸੇਨ ‘‘ਅਮਾਦਿਸਮਾਸੋ’’ਤਿ ਚ ‘‘ਤਪ੍ਪੁਰਿਸਸਮਾਸੋ’’ਤਿ ਚ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਇਮਿਨਾ ਅਮਾਦਿਸਹਿਤਸ੍ਸ ਵਾਕ੍ਯਸ੍ਸ ਅਮਾਦੇਕਤ੍ਥਸਞ੍ਞਂ ਕਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਥਾਨਂ ਵਿਭਤ੍ਤੀਨਂ ਲੋਪੋ, ਤਤੋ ਏਕਤ੍ਥਪਦਨ੍ਤੇ ਸ੍ਯਾਦ੍ਯੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿ ਹੋਤਿ।

ਸੋ ਪਨ ਸਮਾਸੋ ਦੁਤਿਯਾਤਪ੍ਪੁਰਿਸੋ, ਤਤਿਯਾਤਪ੍ਪੁਰਿਸੋ, ਚਤੁਤ੍ਥੀਤਪ੍ਪੁਰਿਸੋ, ਪਞ੍ਚਮੀਤਪ੍ਪੁਰਿਸੋ, ਛਟ੍ਠੀਤਪ੍ਪੁਰਿਸੋ, ਸਤ੍ਤਮੀਤਪ੍ਪੁਰਿਸੋਤਿ ਛਬ੍ਬਿਧੋ। ਏਕਮੇਕਸ੍ਮਿਞ੍ਚੇਤ੍ਥ ‘‘ਨਿਚ੍ਚਸਮਾਸੋ, ਅਨਿਚ੍ਚਸਮਾਸੋ’’ਤਿ ਚ ‘‘ਲੁਤ੍ਤਸਮਾਸੋ, ਅਲੁਤ੍ਤਸਮਾਸੋ’’ਤਿ ਚ ਦੁਵਿਧੋ।

ਤਤ੍ਥ ਦੁਤਿਯਾਤਪ੍ਪੁਰਿਸੋ ਕਤ੍ਤੁਵਾਚਕੇਸੁ ਗਤ, ਨਿਸ੍ਸਿਤ,-ਅਤੀਤ, ਅਤਿਕ੍ਕਨ੍ਤ, ਪਤ੍ਤ, ਆਪਨ੍ਨਇਚ੍ਚਾਦੀਸੁ ਪਰੇਸੁ ਹੋਤਿ।

ਗਾਮਂ ਗਤੋਤਿ ਗਾਮਗਤੋ ਗਾਮਂ ਗਤੋ ਵਾ। ਏਵਂ ਅਰਞ੍ਞਗਤੋ, ਭੂਮਿਗਤੋ, ਰਾਜਾਨਂ ਨਿਸ੍ਸਿਤੋਤਿ ਰਾਜਨਿਸ੍ਸਿਤੋ। ਏਵਂ ਅਤ੍ਥਨਿਸ੍ਸਿਤੋ, ਧਮ੍ਮਨਿਸ੍ਸਿਤੋ। ਭਵਂ ਅਤੀਤੋ ਭਵਾਤੀਤੋ। ਏਵਂ ਭਯਾਤੀਤੋ, ਕਾਲਾਤੀਤੋ, ਖਣਾਤੀਤੋ, ਪਮਾਣਂ ਅਤਿਕ੍ਕਨ੍ਤੋਤਿ ਪਮਾਣਾਤਿਕ੍ਕਨ੍ਤੋ, ਸੁਖਂ ਪਤ੍ਤੋਤਿ ਸੁਖਪ੍ਪਤ੍ਤੋ। ਏਵਂ ਦੁਕ੍ਖਪ੍ਪਤ੍ਤੋ, ਸੋਤਂ ਆਪਨ੍ਨੋਤਿ ਸੋਤਾਪਨ੍ਨੋ। ਏਵਂ ਨਿਰੋਧਸਮਾਪਨ੍ਨੋ, ਅਦ੍ਧਾਨਮਗ੍ਗਂ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋਤਿ ਅਦ੍ਧਾਨਮਗ੍ਗਪ੍ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ, ਰੁਕ੍ਖਂ ਆਰੂਲ੍ਹੋਤਿ ਰੁਕ੍ਖਾਰੂਲ੍ਹੋ, ਰਥਾਰੂਲ੍ਹੋ, ਓਘਂ ਤਿਣ੍ਣੋਤਿ ਓਘਤਿਣ੍ਣੋ ਓਘਂ ਤਿਣ੍ਣੋ ਵਾ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਕਮ੍ਮੁਪਪਦਵਿਹਿਤੇਹਿ ਕਿਤਨ੍ਤਪਦੇਹਿ ਪਨ ਨਿਚ੍ਚਸਮਾਸੋਯੇਵ, ਕੁਮ੍ਭਂ ਕਰੋਤੀਤਿ ਕੁਮ੍ਭਕਾਰੋ, ਰਥਕਾਰੋ, ਪਤ੍ਤਂ ਗਣ੍ਹਾਤੀਤਿ ਪਤ੍ਤਗ੍ਗਾਹੋ, ਅਤ੍ਥਂ ਕਾਮੇਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥਕਾਮੋ, ਧਮ੍ਮਕਾਮੋ, ਵਿਨਯਂ ਧਾਰੇਤੀਤਿ ਵਿਨਯਧਰੋ, ਧਮ੍ਮਧਰੋ, ਬ੍ਰਹ੍ਮਂ ਚਰਤਿ ਸੀਲੇਨਾਤਿ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਾਰੀ, ਭਵਪਾਰਂ ਗਚ੍ਛਤਿ ਸੀਲੇਨਾਤਿ ਭਵਪਾਰਗੂ, ਸਬ੍ਬਂ ਜਾਨਾਤੀਤਿ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੂ, ਅਤ੍ਥਞ੍ਞੂ, ਧਮ੍ਮਞ੍ਞੂਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਬਹੁਲਾਧਿਕਾਰਤ੍ਤਾ ਤ, ਤਵਨ੍ਤੁ, ਤਾਵੀ, ਅਨ੍ਤ, ਮਾਨ, ਤੂਨ, ਤ੍ਵਾਨ, ਤ੍ਵਾ, ਤੁਂ, ਤਵੇਪਚ੍ਚਯਨ੍ਤੇਸੁ ਪਰੇਸੁ ਸਮਾਸੋ ਨ ਹੋਤਿ, ਵਸ੍ਸਂ ਵੁਤ੍ਥੋ, ਓਦਨਂ ਭੁਤ੍ਤੋ, ਓਦਨਂ ਭੁਤ੍ਤਵਾ, ਓਦਨਂ ਭੁਤ੍ਤਾਵੀ, ਧਮ੍ਮਂ ਸੁਣਨ੍ਤੋ, ਧਮ੍ਮਂ ਸੁਣਮਾਨੋ ਧਮ੍ਮਂ ਸੋਤੂਨ, ਧਮ੍ਮਂ ਸੁਤ੍ਵਾਨ, ਧਮ੍ਮਂ ਸੁਤ੍ਵਾ, ਧਮ੍ਮਂ ਸੋਤੁਂ, ਧਮ੍ਮਂ ਸੋਤਵੇ।

ਇਤਿ ਦੁਤਿਯਾਤਪ੍ਪੁਰਿਸੋ।

ਤਤਿਯਾਤਪ੍ਪੁਰਿਸ

ਤਤਿਯਾਤਪ੍ਪੁਰਿਸੋ ਕਮ੍ਮਵਾਚਕੇਸੁ ਕਿਤਨ੍ਤੇਸੁ ਚ ਸਮ੍ਪਨ੍ਨ, ਸਹਗਤਾਦੀਸੁ ਚ ਪੁਬ੍ਬ, ਸਦਿਸ, ਸਮ, ਊਨਤ੍ਥ, ਕਲਹ, ਨਿਪੁਣ,-ਮਿਸ੍ਸਕ, ਸਖਿਲਾਦੀਸੁ ਚ ਪਰੇਸੁ ਹੋਤਿ।

ਬੁਦ੍ਧੇਨ ਭਾਸਿਤੋ ਬੁਦ੍ਧਭਾਸਿਤੋ। ਏਵਂ ਬੁਦ੍ਧਦੇਸਿਤੋ, ਬੁਦ੍ਧਪਞ੍ਞਤ੍ਤੋ, ਬੁਦ੍ਧਰਕ੍ਖਿਤੋ, ਸਤ੍ਥਾਰਾ ਵਣ੍ਣਿਤੋ ਸਤ੍ਥਵਣ੍ਣਿਤੋ, ਵਿਞ੍ਞੂਹਿ ਗਰਹਿਤੋ ਵਿਞ੍ਞੂਗਰਹਿਤੋ, ਵਿਞ੍ਞੂਪਸਤ੍ਥੋ, ਇਸ੍ਸਰੇਨ ਕਤਂ ਇਸ੍ਸਰਕਤਂ, ਅਤ੍ਤਨਾ ਕਤਂ ਸਯਂਕਤਂ, ਪਰੇਹਿ ਕਤਂ ਪਰਂਕਤਂ,

ਬਿਨ੍ਹਾਗਮੋ। ਸੁਕੇਹਿ ਆਹਟਂ ਸੁਕਾਹਟਂ, ਰਞ੍ਞਾ ਹਤੋ ਰਾਜਹਤੋ, ਰੋਗੇਨ ਪੀਲ਼ਿਤੋ ਰੋਗਪੀਲ਼ਿਤੋ, ਅਗ੍ਗਿਨਾ ਦਡ੍ਢੋ ਅਗ੍ਗਿਦਡ੍ਢੋ, ਸਪ੍ਪੇਨ ਦਟ੍ਠੋ ਸਪ੍ਪਦਟ੍ਠੋ, ਸਲ੍ਲੇਨ ਵਿਦ੍ਧੋ ਸਲ੍ਲਵਿਦ੍ਧੋ, ਇਚ੍ਛਾਯ ਅਪਕਤੋ ਅਭਿਭੂਤੋ ਇਚ੍ਛਾਪਕਤੋ।

ਸੀਲੇਨ ਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਸੀਲਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ। ਏਵਂ ਸੁਖਸਹਗਤਂ, ਞਾਣਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਂ, ਮਿਤ੍ਤਸਂਸਗ੍ਗੋ, ਪਿਯਸਮ੍ਪਯੋਗੋ, ਪਿਯਵਿਪ੍ਪਯੋਗੋ, ਜਾਤਿਯਾ ਅਨ੍ਧੋ ਜਚ੍ਚਨ੍ਧੋ, ਗੁਣਹੀਨੋ, ਗੁਣਵੁਡ੍ਢੋ, ਚਤੁਵਗ੍ਗੇਨ ਸਙ੍ਘੇਨ ਕਰਣੀਯਂ ਕਮ੍ਮਂ ਚਤੁਵਗ੍ਗਕਰਣੀਯਂ। ਏਵਂ ਪਞ੍ਚਵਗ੍ਗਕਰਣੀਯਂ, ਕਾਕੇਹਿ ਪੇਯਜਾ ਕਾਕਪੇਯਜਾ, ਨਦੀ।

ਏਕਕ੍ਖਰੇਸੁ ਪਰਪਦੇਸੁ ਨਿਚ੍ਚਸਮਾਸੋ, ਉਰੇਨ ਗਚ੍ਛਤੀਤਿ ਉਰਗੋ, ਪਾਦੇਨ ਪਿਵਤੀਤਿ ਪਾਦਪੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਕ੍ਵਚਿ ਮਜ੍ਝੇਪਦਲੋਪੋ, ਗੁਲ਼ੇਨ ਸਂਸਟ੍ਠੋ ਓਦਨੋ ਗੁਲ਼ੋਦਨੋ। ਏਵਂ ਖੀਰੋਦਨੋ, ਅਸ੍ਸੇਨ ਯੁਤ੍ਤੋ ਰਥੋ ਅਸ੍ਸਰਥੋ। ਏਵਂ ਆਜਞ੍ਞਰਥੋ, ਮਗ੍ਗੇਨ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਮਗ੍ਗਚਿਤ੍ਤਂ , ਜਮ੍ਬੁਯਾ ਪਞ੍ਞਾਤੋ ਦੀਪੋ ਜਮ੍ਬੁਦੀਪੋ, ਏਕੇਨ ਅਧਿਕਾ ਦਸ ਏਕਾਦਸ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਪੁਬ੍ਬਾਦੀਸੁ – ਮਾਸੇਨ ਪੁਬ੍ਬੋ ਮਾਸਪੁਬ੍ਬੋ, ਮਾਤਰਾ ਸਦਿਸੋ ਮਾਤੁਸਦਿਸੋ। ਏਵਂ ਮਾਤੁਸਮੋ, ਪਿਤੁਸਮੋ, ਏਕੇਨ ਊਨਾ ਵੀਸਤਿ ਏਕੂਨਵੀਸਤਿ, ਸੀਲੇਨ ਵਿਕਲੋ ਸੀਲਵਿਕਲੋ, ਅਸਿਨਾ ਕਲਹੋ ਅਸਿਕਲਹੋ, ਵਾਚਾਯ ਨਿਪੁਣੋ ਵਾਚਾਨਿਪੁਣੋ। ਏਵਂ ਯਾਵਕਾਲਿਕਸਮ੍ਮਿਸ੍ਸਂ, ਵਾਚਾਸਖਿਲੋ, ਸਤ੍ਥਾਰਾ ਸਦਿਸੋ ਸਤ੍ਥੁਕਪ੍ਪੋ, ਪੁਞ੍ਞੇਨ ਅਤ੍ਥੋ ਪੁਞ੍ਞਤ੍ਥੋ, ਪੁਞ੍ਞੇਨ ਅਤ੍ਥਿਕੋ ਪੁਞ੍ਞਤ੍ਥਿਕੋ। ਏਵਂ ਸੇਯਜਤ੍ਥਿਕੋ, ਮਹਗ੍ਘਤ੍ਥਿਕੋ, ਗੁਣੇਨ ਅਧਿਕੋ ਗੁਣਾਧਿਕੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਬਹੁਲਾਧਿਕਾਰਾ ਕ੍ਵਚਿ ਸਮਾਸੋ ਨ ਹੋਤਿ, ਫਰਸੁਨਾ ਛਿਨ੍ਨਂ, ਕਾਕੇਹਿ ਪਾਤਬ੍ਬਾ, ਦਸ੍ਸਨੇਨ ਪਹਾਤਬ੍ਬਾ ਧਮ੍ਮਾ, ਭਾਵਨਾਯ ਪਹਾਤਬ੍ਬਾ ਧਮ੍ਮਾ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਇਤਿ ਤਤਿਯਾਤਪ੍ਪੁਰਿਸੋ।

ਚਤੁਤ੍ਥੀਤਪ੍ਪੁਰਿਸ

ਚਤੁਤ੍ਥੀਤਪ੍ਪੁਰਿਸੋ ਤਦਤ੍ਥੇ ਵਾ ਅਤ੍ਥ, ਹਿਤ, ਦੇਯਜਾਦੀਸੁ ਵਾ ਪਰੇਸੁ ਹੋਤਿ।

ਕਥਿਨਸ੍ਸ ਦੁਸ੍ਸਂ ਕਥਿਨਦੁਸ੍ਸਂ, ਕਥਿਨਤ੍ਥਾਯ ਆਭਟਂ ਦੁਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਏਵਂ ਕਥਿਨਚੀਵਰਂ, ਕਥਿਨਾਯ ਦੁਸ੍ਸਂ, ਕਥਿਨਾਯ ਚੀਵਰਨ੍ਤਿਪਿ ਯੁਜ੍ਜਤਿ, ਕਥਿਨਤ੍ਥਾਰਾਯਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਚੀਵਰਾਯ ਦੁਸ੍ਸਂ ਚੀਵਰਦੁਸ੍ਸਂ। ਏਵਂ ਚੀਵਰਮੂਲਂ [ਚੀਵਰਮੂਲਜਂ (ਰੂ॰ ਨੀ॰)], ਸਙ੍ਘਸ੍ਸ ਆਭਟਂ ਭਤ੍ਤਂ ਸਙ੍ਘਭਤ੍ਤਂ, ਸਙ੍ਘਤ੍ਥਾਯ ਵਾ ਪਟਿਯਤ੍ਤਂ ਭਤ੍ਤਂ ਸਙ੍ਘਭਤ੍ਤਂ। ਏਵਂ ਆਗਨ੍ਤੁਕਭਤ੍ਤਂ, ਗਮਿਕਭਤ੍ਤਂ, ਗਿਲਾਨਭਤ੍ਤਂ।

ਸਙ੍ਘਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੋ ਸਙ੍ਘਤ੍ਥੋ, ਲੋਕਸ੍ਸ ਹਿਤੋ ਲੋਕਹਿਤੋ, ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ ਦੇਯ੍ਯਂ ਬੁਦ੍ਧਦੇਯ੍ਯਂ, ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ ਪਣਾਮੋ ਬੁਦ੍ਧਪ੍ਪਣਾਮੋ। ਏਵਂ ਬੁਦ੍ਧਥੋਮਨਾ, ਬੁਦ੍ਧੁਪਟ੍ਠਾਨਂ, ਸੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਨੁਲੋਮਂ ਸੁਤ੍ਤਾਨੁਲੋਮਂ। ਏਵਂ ਸੁਤ੍ਤਾਨੁਰੂਪਂ, ਸੁਤ੍ਤਾਨੁਕੂਲਂ, ਸੁਤ੍ਤਾਨੁਗੁਣਂ, ਠਾਨਸ੍ਸ ਅਰਹਂ ਠਾਨਾਰਹਂ, ਰਞ੍ਞੋ ਅਰਹਂ ਰਾਜਾਰਹਂ। ਏਵਂ ਰਾਜਗ੍ਘਂ, ਰਾਜਦੇਯ੍ਯਂ, ਕਤ੍ਤੁਂ ਕਾਮੇਤੀਤਿ ਕਤ੍ਤੁਕਾਮੋ। ਏਵਂ ਗਨ੍ਤੁਕਾਮੋ, ਕਥੇਤੁਕਾਮੋ, ਦਟ੍ਠੁਕਾਮੋ, ਸੋਤੁਕਾਮੋ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਤੁਮਨ੍ਤਸ੍ਸ ਅਸਙ੍ਖ੍ਯਤ੍ਤਾ 'ਅਸਙ੍ਖ੍ਯੇਹਿ ਸਬ੍ਬਾਸ'ਨ੍ਤਿ ਤਤੋ ਨਿਚ੍ਚਂ ਚਤੁਤ੍ਥੀਲੋਪੋ ਹੋਤਿ, ਸਮਾਸੇ ਕਤੇ ਨਿਚ੍ਚਂ ਨਿਗ੍ਗਹੀਤਲੋਪੋ ਚ। ''ਸਙ੍ਘਸ੍ਸ ਦਾਤਬ੍ਬਂ, ਸਙ੍ਘਸ੍ਸ ਦਾਤੁਂ'' ਇਚ੍ਚਾਦੀਸੁ ਸਮਾਸੋ ਨ ਹੋਤਿ।

ਇਤਿ ਚਤੁਤ੍ਥੀਤਪ੍ਪੁਰਿਸੋ।

ਪਞ੍ਚਮੀਤਪ੍ਪੁਰਿਸ

ਪਞ੍ਚਮੀਤਪ੍ਪੁਰਿਸੋ ਅਪਗਮਨ, ਭਯ, ਵਿਰਤਿ, ਮੋਚਨਾਦਿਅਤ੍ਥੇਸੁ ਪਰੇਸੁ ਹੋਤਿ।

ਮੇਥੁਨਾ ਅਪੇਤੋਤਿ ਮੇਥੁਨਾਪੇਤੋ, ਪਲਾਸਤੋ ਅਪਗਤੋਤਿ ਪਲਾਸਾਪਗਤੋ, ਨਗਰਮ੍ਹਾ ਨਿਗ੍ਗਤੋਤਿ ਨਗਰਨਿਗ੍ਗਤੋ, ਪਿਣ੍ਡਪਾਤਤੋ ਪਟਿਕ੍ਕਨ੍ਤੋਤਿ ਪਿਣ੍ਡਪਾਤਪ੍ਪਟਿਕ੍ਕਨ੍ਤੋ। ਏਵੰ ਗਾਮਨਿਕ੍ਖਨ੍ਤੋ, ਰੁਕ੍ਖਪਤਿਤੋ, ਸਾਸਨਮ੍ਹਾ ਚੁਤੋਤਿ ਸਾਸਨਚੁਤੋ, ਆਪਤ੍ਤਿਯਾ ਵੁਟ੍ਠਾਨੰ ਆਪਤ੍ਤਿਵੁਟ੍ਠਾਨੰ, ਉਦਕਤੋ ਉਗ੍ਗਤੋ ਉਦਕੁਗ੍ਗਤੋ, ਭਵਤੋ ਨਿਸ੍ਸਟੋ ਭਵਨਿਸ੍ਸਟੋ, ਖਨ੍ਧਸਙ੍ਗਹਤੋ ਨਿਸ੍ਸਟਨ੍ਤਿ ਖਨ੍ਧਸਙ੍ਗਹਨਿਸ੍ਸਟੰ, ਚੋਰਮ੍ਹਾ ਭੀਤੋਤਿ ਚੋਰਭੀਤੋ, ਪਾਪਤੋ ਭਾਯਤਿ ਸੀਲੇਨਾਤਿ ਪਾਪਭੀਰੁਕੋ, ਪਾਪਤੋ ਜਿਗੁਚ੍ਛਤਿ ਸੀਲੇਨਾਤਿ ਪਾਪਜਿਗੁਚ੍ਛੀ, ਵਟ੍ਟਤੋ ਨਿਬ੍ਬਿਨ੍ਨੋਤੀਤਿ ਵਟ੍ਟਨਿਬ੍ਬਿਨ੍ਨੋ, ਕਾਯਦੁਚ੍ਚਰਿਤਤੋ ਵਿਰਤਿ ਕਾਯਦੁਚ੍ਚਰਿਤਵਿਰਤਿ। ਏਵੰ ਵਚੀਦੁਚ੍ਚਰਿਤਵਿਰਤਿ, ਬਨ੍ਧਨਾ ਮੁਤ੍ਤੋ ਬਨ੍ਧਨਮੁਤ੍ਤੋ। ਏਵੰ ਬਨ੍ਧਨਮੋਕ੍ਖੋ, ਕਮ੍ਮਤੋ ਸਮੁਟ੍ਠਿਤੰ ਕਮ੍ਮਸਮੁਟ੍ਠਿਤੰ । ਏਵੰ ਕਮ੍ਮਜਾਤੰ, ਕਮ੍ਮਸਮ੍ਭੂਤੰ, ਕਮ੍ਮਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੰ, ਲੋਕਤੋ ਅਗ੍ਗੋ ਲੋਕਗ੍ਗੋ। ਏਵੰ ਲੋਕਜੇਟ੍ਠੋ, ਲੋਕੁਤ੍ਤਮੋ, ਸਬ੍ਬੇਹਿ ਜੇਟ੍ਠੋ ਸਬ੍ਬਜੇਟ੍ਠੋ, ਸਬ੍ਬੇਹਿ ਕਨਿਟ੍ਠੋ ਸਬ੍ਬਕਨਿਟ੍ਠੋ। ਏਵੰ ਸਬ੍ਬਹੀਨੋ, ਸਬ੍ਬਪਚ੍ਛਿਮੋ, ਉਕ੍ਕਟ੍ਠਤੋ ਉਕ੍ਕਟ੍ਠੋਤਿ ਉਕ੍ਕਟ੍ਠੁਕ੍ਕਟ੍ਠੋ, ਓਮਕਤੋ ਓਮਕੋਤਿ ਓਮਕੋਮਕੋ।

ਕ੍ਵਚਿ ਨਿਚ੍ਚਸਮਾਸੋ ਹੋਤਿ, ਮਾਤਿਤੋ ਜਾਤੋ ਮਾਤੁਜੋ। ਏਵੰ ਪਿਤੁਜੋ, ਕਮ੍ਮਜੰ, ਚਿਤ੍ਤਜੰ, ਉਤੁਜੰ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਇਤਿ ਪਞ੍ਚਮੀਤਪ੍ਪੁਰਿਸੋ।

ਛਟ੍ਠੀਤਪ੍ਪੁਰਿਸ

ਰਞ੍ਞੋ ਪੁਤ੍ਤੋ ਰਾਜਪੁਤ੍ਤੋ। ਏਵੰ ਰਾਜਪੁਰਿਸੋ, ਬੁਦ੍ਧਸਾਵਕੋ, ਸਮੁਦ੍ਦਘੋਸੋ, ਧਞ੍ਞਾਨੰ ਰਾਸਿ ਧਞ੍ਞਰਾਸਿ, ਮਤ੍ਤਿਕਾਯ ਪਤ੍ਤੋਤਿ ਮਤ੍ਤਿਕਾਪਤ੍ਤੋ, ਵਿਕਾਰਸਮ੍ਬਨ੍ਧੇ ਛਟ੍ਠੀ, ਮਤ੍ਤਿਕਾਮਯਪਤ੍ਤੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਏਵੰ ਸੁਵਣ੍ਣਕਟਾਹੰ, ਸੁਵਣ੍ਣਭਾਜਨੰ, ਪਾਨੀਯਸ੍ਸ ਥਾਲਕੰ ਪਾਨੀਯਥਾਲਕੰ।

ਸਮਾਸਮਜ੍ਝੇ ਈ, ਊਨੰ ਬਹੁਲੰ ਰਸ੍ਸਤ੍ਤੰ, ਦਣ੍ਡਿਨੋ ਕੁਲੰ ਦਣ੍ਡਿਕੁਲੰ, ਹਤ੍ਥਿਪਦੰ, ਇਤ੍ਥਿਰੂਪੰ, ਨਦਿਕੂਲੰ, ਨਦਿਤੀਰੰ, ਭਿਕ੍ਖੁਨੀਨੰ ਸਙ੍ਘੋ ਭਿਕ੍ਖੁਨਿਸਙ੍ਘੋ, ਜਮ੍ਬੁਯਾ ਸਾਖਾ ਜਮ੍ਬੁਸਾਖਾ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਅਨ੍ਤ, ਮਾਨ, ਨਿਦ੍ਧਾਰਣਿਯ, ਪੂਰਣ, ਭਾਵ, ਸੁਹਿਤਤ੍ਥੇਹਿ ਸਮਾਸੋ ਨ ਹੋਤਿ, ਮਮੰ ਅਨੁਕੁਬ੍ਬਨ੍ਤੋ, ਮਮੰ ਅਨੁਕੁਰੁਮਾਨੋ, ਗੁਨ੍ਨੰ ਕਣ੍ਹਾ ਸਮ੍ਪਨ੍ਨਖੀਰਤਮਾ। ਵਿਭਤ੍ਤਾਵਧਿਛਟ੍ਠਿਯਾ ਪਨ ਹੋਤਿਯੇਵ, ਨਰਾਨੰ ਉਤ੍ਤਮੋ ਨਰੁਤ੍ਤਮੋ, ਨਰਸੇਟ੍ਠੋ, ਨਰਵਰੋ, ਗਣਾਨੰ ਉਤ੍ਤਮੋ ਗਣੁਤ੍ਤਮੋ, ਦ੍ਵਿਪਦਾਨੰ ਉਤ੍ਤਮੋ ਦ੍ਵਿਪਦੁਤ੍ਤਮੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ। ਸਿਸ੍ਸਾਨੰ ਪਞ੍ਚਮੋ ਸਿਸ੍ਸੋ, ਕਪ੍ਪਸ੍ਸ ਤਤਿਯੋ ਭਾਗੋ, ਪਕ੍ਖਸ੍ਸ ਅਟ੍ਠਮੀ, ਪਟਸ੍ਸ ਸੁਕ੍ਕਤਾ, ਰੂਪਸ੍ਸ ਲਹੁਤਾ, ਰੂਪਸ੍ਸ ਮੁਦੁਤਾ, ਰੂਪਸ੍ਸ ਕਮ੍ਮਞ੍ਞਤਾ। ਕ੍ਵਚਿ ਹੋਤਿ, ਕਾਯਲਹੁਤਾ, ਚਿਤ੍ਤਲਹੁਤਾ, ਬੁਦ੍ਧਸੁਬੁਦ੍ਧਤਾ। ਧਮ੍ਮਸੁਧਮ੍ਮਤਾ, ਫਲਾਨੰ ਸੁਹਿਤੋ, ਫਲਾਨੰ ਤਿਤ੍ਤੋ, ਫਲਾਨੰ ਅਸਿਤੋ, ਕਰਣਤ੍ਥੇ ਛਟ੍ਠੀ।

‘‘ਭਟੋ ਰਞ੍ਞੋ ਪੁਤ੍ਤੋ ਦੇਵਦਤ੍ਤਸ੍ਸਾ’’ਤਿ ਏਤ੍ਥ ‘ਰਾਜਪੁਤ੍ਤੋ’ਤਿ ਨ ਹੋਤਿ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਾਨਪੇਕ੍ਖਤ੍ਤਾ। ‘‘ਦੇਵਦਤ੍ਤਸ੍ਸ ਕਣ੍ਹਾ ਦਨ੍ਤਾ’’ਤਿ ਏਤ੍ਥ ‘ਦੇਵਦਤ੍ਤਕਣ੍ਹਦਨ੍ਤਾ’ਤਿ ਨ ਹੋਤਿ ਅਞ੍ਞਸਾਪੇਕ੍ਖਤ੍ਤਾ [ਨੀ॰ ੬੯੦]। ਅਞ੍ਞਸਾਪੇਕ੍ਖਤ੍ਤੇਪਿ ਨਿਚ੍ਚੰ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੀਪੇਕ੍ਖਸਦ੍ਦਾਨੰ ਸਮਾਸੋ ਹੋਤਿ ਵਾਕ੍ਯੇ ਵਿਯ ਸਮਾਸੇਪਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧਸ੍ਸ ਵਿਦਿਤਤ੍ਤਾ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਚ ‘‘ਸਤਿਪਿ ਸਾਪੇਕ੍ਖਤ੍ਤੇ ਗਮਕਤ੍ਤਾ ਸਮਾਸੋ ਹੋਤੀ’’ਤਿ [ਕ॰ ੩੨੮; ਰੂ॰ ੩੫੨; ਨੀ॰ ੬੯੧], ਦੇਵਦਤ੍ਤਗੁਰੁਕੁਲੰ, ਰਾਜਦਾਸੀਪੁਤ੍ਤੋ, ਦੇਵਦਾਸੀਪੁਤ੍ਤੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ। ਤਤ੍ਥ ਦੇਵਦਤ੍ਤਸ੍ਸ ਗੁਰੁ ਦੇਵਦਤ੍ਤਗੁਰੁ, ਤਸ੍ਸ ਕੁਲੰ ਦੇਵਦਤ੍ਤਗੁਰੁਕੁਲਨ੍ਤਿ ਵਿਗ੍ਗਹੋ। ਗੁਰੁਨੋ ਕੁਲੰ ਗੁਰੁਕੁਲੰ, ਦੇਵਦਤ੍ਤਸ੍ਸ ਗੁਰੁਕੁਲੰ ਦੇਵਦਤ੍ਤਗੁਰੁਕੁਲਨ੍ਤਿਪਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। ‘‘ਰਞ੍ਞੋ ਮਾਗਧਸ੍ਸ ਬਿਮ੍ਬਿਸਾਰਸ੍ਸ ਪੁਤ੍ਤੋ’’ਤਿ ਏਤ੍ਥਾਪਿ ਅਞ੍ਞਸਾਪੇਕ੍ਖਤ੍ਤਾ ‘ਬਿਮ੍ਬਿਸਾਰਪੁਤ੍ਤੋ’ਤਿ ਨ ਹੋਤਿ, ਰਞ੍ਞੋ ਗੋ ਚ ਅਸ੍ਸੋ ਚ ਪੁਰਿਸੋ ਚਾਤਿ ਅਤ੍ਥੇ ‘ਰਾਜਗਵਸ੍ਸਪੁਰਿਸਾ’ਤਿ ਹੋਤਿ ਦ੍ਵਨ੍ਦਤੋ ਪੁਬ੍ਬਪਦਸ੍ਸ ਦ੍ਵਨ੍ਦਪਦੇਹਿਪਿ ਪਚ੍ਚੇਕੰ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧਸ੍ਸ ਵਿਦਿਤਤ੍ਤਾ। ਤਥਾ ਦ੍ਵਨ੍ਦਤੋ ਪਰਪਦਸ੍ਸਪਿ, ਨਰਾਨਞ੍ਚ ਦੇਵਾਨਞ੍ਚ ਸਾਰਥਿ ਨਰਦੇਵਸਾਰਥਿ।

ਇਤਿ ਛਟ੍ਠੀਤਪ੍ਪੁਰਿਸੋ।

ਸਤ੍ਤਮੀਤਪ੍ਪੁਰਿਸ

ਸਤ੍ਤਮੀਤਪ੍ਪੁਰਿਸੇ ਰੂਪੇ ਸਞ੍ਞਾ ਰੂਪਸਞ੍ਞਾ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਕਾਰਕਾਨਂ ਕ੍ਰਿਯਾਸਾਧਨਲਕ੍ਖਣਤ੍ਤਾ ਕ੍ਰਿਯਾਪਦੇਹੇਵ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਅਕ੍ਰਿਯਵਾਚਕੇਨ ਪਰਪਦੇਨ ਸਦ੍ਧਿਂ ਸਮਾਸੇ ਜਾਤੇ ਮਜ੍ਝੇ ਅਨੁਰੂਪਂ ਕ੍ਰਿਯਾਪਦਂ ਵਿਞ੍ਞਾਯਤਿ, ਯਥਾ 'ਅਸ੍ਸੇਨ ਯੁਤ੍ਤੋ ਰਥੋ ਅਸ੍ਸਰਥੋ' ਇਤਿ 'ਰੂਪੇ ਸਞ੍ਞਾ'ਤਿ ਰੂਪੇ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਸਞ੍ਞਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਚਕ੍ਖੁਸ੍ਮਿਂ ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣਂ, ਧਮ੍ਮੇ ਰਤੋ ਧਮ੍ਮਰਤੋ। ਏਵਂ ਧਮ੍ਮਰੁਚਿ, ਧਮ੍ਮਗਾਰਵੋ, ਦਾਨੇ ਅਜ੍ਝਾਸਯੋ ਦਾਨਜ੍ਝਾਸਯੋ। ਏਵਂ ਦਾਨਾਧਿਮੁਤ੍ਤਿ, ਵਟ੍ਟੇ ਭਯਂ ਵਟ੍ਟਭਯਂ, ਵਟ੍ਟਦੁਕ੍ਖਂ, ਗਾਮੇ ਸੂਕਰੋ ਗਾਮਸੂਕਰੋ, ਵਨਮਹਿਂਸੋ, ਸਮੁਦ੍ਦਮਚ੍ਛੋ, ਇਤ੍ਥੀਸੁ ਧੁਤ੍ਤੋ ਇਤ੍ਥਿਧੁਤ੍ਤੋ, ਇਤ੍ਥਿਸੋਣ੍ਡੋ।

ਉਪਪਦਕਿਤਨ੍ਤੇਸੁ ਨਿਚ੍ਚਸਮਾਸੋ [ਨੀ॰ ੬੮੨], ਵਨੇ ਚਰਤੀਤਿ ਵਨਚਰੋ, ਕਾਮਾਵਚਰੋ, ਕੁਚ੍ਛਿਮ੍ਹਿ ਸਯਤੀਤਿ ਕੁਚ੍ਛਿਸ੍ਸਯੋ, ਗਬ੍ਭੇ ਸੇਤੀਤਿ ਗਬ੍ਭਸੇਯ੍ਯੋ, ਥਲੇ ਤਿਟ੍ਠਤੀਤਿ ਥਲਟ੍ਠੋ, ਜਲਟ੍ਠੋ, ਪਬ੍ਬਤਟ੍ਠੋ, ਪਙ੍ਕੇ ਜਾਤਂ ਪਙ੍ਕਜਂ। ਏਵਂ ਅਤ੍ਰਜੋ, ਖੇਤ੍ਰਜੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ। ਇਧ ਨ ਹੋਤਿ [ਨੀ॰ ੬੮੧], ਭੋਜਨੇ ਮਤ੍ਤਞ੍ਞੁਤਾ, ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇਸੁ ਗੁਤ੍ਤਦ੍ਵਾਰੋ, ਆਸਨੇ ਨਿਸਿਨ੍ਨੋ, ਆਸਨੇ ਨਿਸੀਦਿਤਬ੍ਬਂ।

ਇਤਿ ਸਤ੍ਤਮੀਤਪ੍ਪੁਰਿਸੋ।

ਲੁਤ੍ਤਤਪ੍ਪੁਰਿਸ

ਤਪ੍ਪੁਰਿਸਪਦਾਨਂ ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਸੁਤ੍ਤੇਨ ਕ੍ਵਚਿ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ।

ਉਪਰਿਗਙ੍ਗਾ, ਹੇਟ੍ਠਾਨਦੀ, ਅਨ੍ਤੋਵਿਹਾਰੋ, ਅਨ੍ਤੋਸਮਾਪਤ੍ਤਿ, ਹਂਸਾਨਂ ਰਾਜਾ ਰਾਜਹਂਸੋ ਹਂਸਰਾਜਾ ਵਾ, ਮਾਸਸ੍ਸ ਅਡ੍ਢਂ ਅਡ੍ਢਮਾਸਂ, ਕਹਾਪਣਸ੍ਸ ਅਡ੍ਢਂ ਅਡ੍ਢਕਹਾਪਣਂ, ਅਡ੍ਢਮਾਸਂ, ਰਤ੍ਤਿਯਾ ਅਡ੍ਢਂ ਅਡ੍ਢਰਤ੍ਤਂ। ਏਵਂ ਪੁਬ੍ਬਰਤ੍ਤਂ, ਪਰਰਤ੍ਤਂ, ਇਸ੍ਸ ਅਤ੍ਤਂ। ਕਾਯਸ੍ਸ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੋ ਪੁਬ੍ਬਕਾਯੋ, ਪਰਕਾਯੋ, ਅਹਸ੍ਸ ਪੁਬ੍ਬੋ ਪੁਬ੍ਬਣ੍ਹੋ, ਮਜ੍ਝਣ੍ਹੋ, ਸਾਯਨ੍ਹੋ, ਪੁਬ੍ਬੇਦਿਟ੍ਠੋ ਦਿਟ੍ਠਪੁਬ੍ਬੋ, ਤਥਾਗਤਂ ਦਿਟ੍ਠਪੁਬ੍ਬੋ ਥੇਰੋ, ਤਥਾਗਤੋ ਦਿਟ੍ਠਪੁਬ੍ਬੋ ਥੇਰੇਨ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਇਤਿ ਲੁਤ੍ਤਤਪ੍ਪੁਰਿਸੋ।

ਅਲੁਤ੍ਤਤਪ੍ਪੁਰਿਸ

ਇਦਾਨਿ ਅਲੁਤ੍ਤਤਪ੍ਪੁਰਿਸਾ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤੇ।

ਦੀਪਙ੍ਕਰੋ, ਪਭਙ੍ਕਰੋ, ਅਮਤਨ੍ਦਦੋ, ਪੁਰਿਨ੍ਦਦੋ, ਵੇਸ੍ਸਨ੍ਤਰੋ, ਅਤ੍ਤਨ੍ਤਪੋ, ਪਰਨ੍ਤਪੋ, ਰਣਞ੍ਜਹੋ, ਜੁਤਿਨ੍ਧਰੋ, ਵਿਜ੍ਜਨ੍ਧਰੋ, ਦਸ੍ਸਨੇਨਪਹਾਤਬ੍ਬਧਮ੍ਮੋ, ਕੁਤੋਜੋ, ਤਤੋਜੋ, ਇਤੋਜੋ, ਭਯਤੋ ਉਪਟ੍ਠਾਨਂ ਭਯਤੁਪਟ੍ਠਾਨਂ, ਕਟਤ੍ਤਾਕਮ੍ਮਂ, ਕਟਤ੍ਤਾਰੂਪਂ, ਪਰਸ੍ਸਪਦਂ, ਅਤ੍ਤਨੋਪਦਂ, ਦੇਵਾਨਮਿਨ੍ਦੋ, ਦੇਵਾਨਂਪਿਯਤਿਸ੍ਸੋ, ਗਵਮ੍ਪਤਿਤ੍ਥੇਰੋ, ਪੁਬ੍ਬੇਨਿਵਾਸੋ, ਮਜ੍ਝੇਕਲ੍ਯਾਣਂ, ਦੂਰੇਰੂਪਂ, ਸਨ੍ਤਿਕੇਰੂਪਂ, ਦੂਰੇਨਿਦਾਨਂ, ਸਨ੍ਤਿਕੇਨਿਦਾਨਂ, ਅਨ੍ਤੇਵਾਸਿਕੋ, ਜਨੇਸੁਤੋ, ਕਾਮੇਸੁਮਿਚ੍ਛਾਚਾਰੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ [ਕ॰ ੩੨੭; ਰੂ॰ ੩੫੧; ਨੀ॰ ੬੮੬]।

ਇਤਿ ਅਲੁਤ੍ਤਤਪ੍ਪੁਰਿਸੋ।

ਸਬ੍ਬੋ ਚਾਯਂ ਅਮਾਦਿਤਪ੍ਪੁਰਿਸੋ ਅਭਿਧੇਯ੍ਯਵਚਨੋ ਪਰਪਦਲਿਙ੍ਗੋ ਚ।

ਅਮਾਦਿਤਪ੍ਪੁਰਿਸੋ ਨਿਟ੍ਠਿਤੋ।

ਕਮ੍ਮਧਾਰਯਸਮਾਸ

ਅਥ ਕਮ੍ਮਧਾਰਯਸਞ੍ਞਿਤੋ ਪਠਮਾਤਪ੍ਪੁਰਿਸੋ ਵੁਚ੍ਚਤੇ।

ਕਮ੍ਮਮਿਵ ਦ੍ਵਯਂ ਧਾਰੇਤੀਤਿ **ਕਮ੍ਮਧਾਰਯੋ**। ਯਥਾ ਕਮ੍ਮਂ ਕ੍ਰਿਯਞ੍ਚ ਪਯੋਜਨਞ੍ਚ ਦ੍ਵਯਂ ਧਾਰੇਤਿ ਕਮ੍ਮੇ ਸਤਿ ਤਸ੍ਸ ਦ੍ਵਯਸ੍ਸ ਸਮ੍ਭਵਤੋ, ਤਥਾ ਅਯਂ ਸਮਾਸੋ ਏਕਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਸ੍ਸ ਦ੍ਵੇ ਨਾਮਾਨਿ ਧਾਰੇਤਿ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਸਮਾਸੇ ਸਤਿ ਏਕਤ੍ਥਜੋਤਕਸ੍ਸ ਨਾਮਦ੍ਵਯਸ੍ਸ ਸਮ੍ਭਵਤੋਤਿ [ਕ॰ ੩੨੪; ਰੂ॰ ੩੩੯; ਨੀ॰ ੭੦੨]।

ਅਪਿ ਚ ਕਤ੍ਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਕਮ੍ਮਂ, ਧਾਰੇਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਧਾਰਿਯਂ, ਕਮ੍ਮਞ੍ਚ ਤਂ ਧਾਰਿਯਞ੍ਚਾਤਿ ਕਮ੍ਮਧਾਰਿਯਂ, ਯਂਕਿਞ੍ਚਿ ਹਿਤਕਮ੍ਮਂ, ਕਮ੍ਮਧਾਰਿਯਸਦ੍ਦਸਦਿਸਤ੍ਤਾ ਸਬ੍ਬੋ ਚਾਯਂ ਸਮਾਸੋ **ਕਮ੍ਮਧਾਰਯੋ**ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਇਸ੍ਸ ਅਤ੍ਤਂ ਕਤ੍ਵਾ। ਯਥਾ ਹਿ ਕਮ੍ਮਧਾਰਿਯਸਦ੍ਦੋ ਏਕਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਸ੍ਸ ਦ੍ਵੇ ਨਾਮਾਨਿ ਧਾਰੇਤਿ, ਤਥਾ ਅਯਂ ਸਮਾਸੋਪੀਤਿ। ਸੋ ਏਵ ਉਤ੍ਤਰਪਦਤ੍ਥਪਧਾਨਤਾਸਙ੍ਖਾਤੇਨ ਤਪ੍ਪੁਰਿਸਲਕ੍ਖਣੇਨ ਯੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ 'ਤਪ੍ਪੁਰਿਸੋ'ਤਿ ਚ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਭਿਨ੍ਨਪਵਤ੍ਤਿਨਿਮਿਤ੍ਤਾਨਂ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਂ ਪਦਾਨਂ ਵਿਸੇਸਨਵਿਸੇਸਿਤਬ੍ਬਭਾਵੇਨ ਏਕਸ੍ਮਿਂ ਅਤ੍ਥੇ ਪਵਤ੍ਤਿ ਤੁਲ੍ਯਾਧਿਕਰਣਤਾ ਨਾਮ, ਤੇਨ ਤੁਲ੍ਯਾਧਿਕਰਣਲਕ੍ਖਣੇਨ ਯੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ 'ਤੁਲ੍ਯਾਧਿਕਰਣਸਮਾਸੋ'ਤਿ ਚ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਸੋ ਏਵ ਚ ਵਿਸੇਸਨਪਦਵਸੇਨ ਗੁਣਵਿਸੇਸਦੀਪਨਤ੍ਤਾ 'ਵਿਸੇਸਨਸਮਾਸੋ'ਤਿ ਚ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਤਸ੍ਮਿਂ ਵਿਸੇਸਨਸਮਾਸੇ –

੩੪੬. ਵਿਸੇਸਨਮੇਕਤ੍ਥੇਨ [ਕ॰ ੩੨੪; ਰੂ॰ ੩੩੯; ਨੀ॰ ੭੦੨; ਚਂ॰ ੨.੨.੧੮; ਪਾ॰ ੨.੧.੫੭]।

ਵਿਸੇਸਨਭੂਤਂ ਸ੍ਯਾਦ੍ਯਨ੍ਤਪਦਂ ਏਕਤ੍ਥੇਨ ਵਿਸੇਸ੍ਯਭੂਤੇਨ ਸ੍ਯਾਦ੍ਯਨ੍ਤਪਦੇਨ ਸਦ੍ਧਿਂ ਏਕਤ੍ਥਂ ਹੋਤਿ।

ਏਤ੍ਥ ਚ ਵਿਸੇਸੀਯਤਿ ਦਬ੍ਬਂ ਵਿਸਿਟ੍ਠਂ ਕਰੀਯਤਿ ਏਤੇਨਾਤਿ ਵਿਸੇਸਨਂ। ਏਕੋ ਅਤ੍ਥੋ ਯਸ੍ਸਾਤਿ ਏਕਤ੍ਥਂ, 'ਏਕੋ'ਤਿ ਸਮਾਨੋ, 'ਅਤ੍ਥੋ'ਤਿ ਅਭਿਧੇਯ੍ਯਤ੍ਥੋ, ਨੇਮਿਤ੍ਤਕਤ੍ਥੋ, ਸੋਯੇਵ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਂ ਪਵਤ੍ਤਿਨਿਮਿਤ੍ਤਾਨਂ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਟ੍ਠੇਨ 'ਅਧਿਕਰਣ'ਨ੍ਤਿ ਚ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਪਵਤ੍ਤਿਨਿਮਿਤ੍ਤਾਨਞ੍ਚ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਤ੍ਤੇ ਸਤਿ ਪਦਾਨਮ੍ਪਿ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਤਾ ਸਿਦ੍ਧਾ ਹੋਤਿ। ਇਤਿ ਏਕਤ੍ਥਨ੍ਤਿ ਤੁਲ੍ਯਾਧਿਕਰਣਂ, ਸਮਾਨਾਧਿਕਰਣਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ, ਤੇਨ ਏਕਤ੍ਥੇਨ। 'ਏਕਤ੍ਥਂ ਹੋਤੀ'ਤਿ ਏਕਤ੍ਥੀਭੂਤਂ ਹੋਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਸੋ ਚ ਸਮਾਸੋ ਨਵਵਿਧੋ ਵਿਸੇਸਨਪੁਬ੍ਬਪਦੋ, ਵਿਸੇਸਨੁਤ੍ਤਰਪਦੋ, ਵਿਸੇਸਨੋਭਯਪਦੋ, ਉਪਮਾਨੁਤ੍ਤਰਪਦੋ, ਸਮ੍ਭਾਵਨਾਪੁਬ੍ਬਪਦੋ, ਅਵਧਾਰਣਪੁਬ੍ਬਪਦੋ, ਨਨਿਪਾਤਪੁਬ੍ਬਪਦੋ, ਕੁਨਿਪਾਤਪੁਬ੍ਬਪਦੋ, ਪਾਦਿਪੁਬ੍ਬਪਦੋ ਚਾਤਿ।

ਤਤ੍ਥ **ਵਿਸੇਸਨਪੁਬ੍ਬਪਦੋ** ਯਥਾ? ਮਹਾਪੁਰਿਸੋ, ਮਹਾਨਦੀ, ਮਹਬ੍ਭਯਂ। ਏਤ੍ਥ ਚ ''ਸਾ ਸੇਨਾ ਦਿਸ੍ਸਤੇ ਮਹਾ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੭੭੧], ਬਾਰਾਣਸਿਰਜ੍ਜਂ ਨਾਮ ਮਹਾ''ਤਿ [ਜਾ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧.੧.ਮਹਾਸੀਲਵਜਾਤਕਵਣ੍ਣਨਾ] ਪਾਲ਼ਿ ਦਿਸ੍ਸਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਸਮਾਸੇਪਿ ਤਿਲਿਙ੍ਗੇ ਨਿਪਾਤਰੂਪੋ ਮਹਾਸਦ੍ਦੋ ਯੁਜ੍ਜਤਿ। ਮਹਾ ਚ ਸੋ ਪੁਰਿਸੋ ਚਾਤਿ ਮਹਾਪੁਰਿਸੋ, ਮਹਾ ਚ ਸਾ ਨਦੀ ਚਾਤਿ ਮਹਾਨਦੀ, ਮਹਾ ਚ ਤਂ ਭਯਞ੍ਚਾਤਿ ਮਹਬ੍ਭਯਂ, ਦ੍ਵਿਤ੍ਤਂ ਸਂਯੋਗੇ ਚ ਰਸ੍ਸਤ੍ਤਂ। ਮਹਾਸਦ੍ਦਵੇਵਚਨੇਨ ਮਹਨ੍ਤਸਦ੍ਦੇਨਪਿ ਵਾਕ੍ਯਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ ਯੁਜ੍ਜਤਿ, ਮਹਨ੍ਤੋ ਪੁਰਿਸੋ ਮਹਾਪੁਰਿਸੋ, ਮਹਨ੍ਤੀ ਨਦੀ ਮਹਾਨਦੀ, ਮਹਨ੍ਤਂ ਭਯਂ ਮਹਬ੍ਭਯਨ੍ਤਿ। ਚ, ਤਸਦ੍ਦੇਹਿ ਚ ਸਦ੍ਧਿਂ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਂ ਕਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ ਯੁਜ੍ਜਤਿ, ਮਹਨ੍ਤੋ ਚ ਸੋ ਪੁਰਿਸੋ ਚਾਤਿ ਮਹਾਪੁਰਿਸੋ, ਮਹਨ੍ਤੀ ਚ ਸਾ ਨਦੀ ਚਾਤਿ ਮਹਾਨਦੀ, ਮਹਨ੍ਤਞ੍ਚ ਤਂ ਭਯਞ੍ਚਾਤਿ ਮਹਬ੍ਭਯਨ੍ਤਿ। ਮਹਨ੍ਤਸਦ੍ਦੋ ਵਾ ਮਹਾ ਹੋਤਿ, 'ਟ ਨ੍ਤਨ੍ਤੂਨ'ਨ੍ਤਿ ਸੁਤ੍ਤੇਨ ਉਤ੍ਤਰਪਦੇ ਪਰੇ ਨ੍ਤਸ੍ਸ ਸਬ੍ਬਸ੍ਸ ਅਤ੍ਤਂ, ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਦੀਘੋ ਚ।

ਏਤ੍ਥ ਚ ਦ੍ਵੀਹਿ ਚਸਦ੍ਦੇਹਿ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਂ ਪਦਾਨਂ ਸਕਤ੍ਥਨਾਨਾਤ੍ਤਂ ਦੀਪੇਤਿ। ਤਂਸਦ੍ਦੇਨ ਸਕਤ੍ਥਨਾਨਾਤ੍ਤੇਪਿ ਸਕਤ੍ਥਾਨਂ ਅਧਿਕਰਣਭੂਤਸ੍ਸ ਦਬ੍ਬਤ੍ਥਸ੍ਸ ਏਕਤ੍ਤਂ ਦੀਪੇਤਿ। ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਬ੍ਯਾਕਰਣੇ ਵਿਸੁਂ ਰੂਪਵਿਧਾਨਕਿਚ੍ਚਂ ਨਾਮ ਨਤ੍ਥਿ, ਤਂਤਂਸੁਤ੍ਤਵਿਧਾਨਞ੍ਚ ਤਦਨੁਰੂਪਂ

ਦਸ੍ਸਿਤਵਿਗ੍ਗਹਵਾਕ੍ਯਞ੍ਚ ਦਿਸ੍ਵਾ ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸ ਸਿਦ੍ਧਪਦਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਬ੍ਯਞ੍ਜਨਵਿਨਿਚ੍ਛਯੇ ਞਾਤੇ ਰੂਪਵਿਧਾਨਕਿਚ੍ਚਂ ਸਿਦ੍ਧਂ ਹੋਤਿ, ਸਨ੍ਤੋ ਚ ਸੋ ਪੁਰਿਸੋ ਚਾਤਿ ਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ, ਸੇਤਹਤ੍ਥੀ, ਨੀਲੁਪ੍ਪਲਂ, ਲੋਹਿਤਚਨ੍ਦਨਂ।

ਵਿਸਦਿਸਲਿਙ੍ਗ, ਵਚਨਾਪਿ ਸਦ੍ਦਾ ਏਕਤ੍ਥਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਵਿਨਯੋ ਚ ਸੋ ਪਰਿਯਤ੍ਤਿ ਚਾਤਿ ਵਿਨਯਪਰਿਯਤ੍ਤਿ, ਵਿਨਯੋ ਚ ਸੋ ਪਿਟਕਞ੍ਚਾਤਿ ਵਿਨਯਪਿਟਕਂ, ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਚ ਸਾ ਪਚ੍ਚਯੋ ਚਾਤਿ ਅਵਿਜ੍ਜਾਪਚ੍ਚਯੋ, ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਚ ਸਾ ਨੀਵਰਣਞ੍ਚਾਤਿ ਅਵਿਜ੍ਜਾਨੀਵਰਣਂ। ਏਵਂ ਇਤ੍ਥਿਰਤਨਂ, ਸੀਲਞ੍ਚ ਤਂ ਗੁਣੋ ਚਾਤਿ ਸੀਲਗੁਣੋ, ਸੀਲਞ੍ਚ ਤਂ ਪਤਿਟ੍ਠਾ ਚਾਤਿ ਸੀਲਪਤਿਟ੍ਠਾ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਤਥਾ ਵੀਸਤਿ ਚ ਸਾ ਪੁਰਿਸਾ ਚਾਤਿ ਵੀਸਤਿਪੁਰਿਸਾ, ਸਤਞ੍ਚ ਤਂ ਪੁਰਿਸਾ ਚਾਤਿ ਸਤਪੁਰਿਸਾ, ਸਙ੍ਖਾਰਾ ਚ ਤੇ ਪਚ੍ਚਯੋ ਚਾਤਿ ਸਙ੍ਖਾਰਪਚ੍ਚਯੋ, ਅਙ੍ਗਾ ਚ ਤੇ ਜਨਪਦਞ੍ਚਾਤਿ ਅਙ੍ਗਜਨਪਦਂ, ਮਗਧਾ ਚ ਤੇ ਰਟ੍ਠਞ੍ਚਾਤਿ ਮਗਧਰਟ੍ਠਂ। ਏਵਂ ਕਾਸਿਰਟ੍ਠਂ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਇਧ ਨ ਹੋਤਿ [ਰੂ॰ ੩੪੧; ਨੀ॰ ੬੮੧], ਪੁਣ੍ਣੋ ਮਨ੍ਤਾਨੀਪੁਤ੍ਤੋ, ਚਿਤ੍ਤੋ ਗਹਪਤਿ, ਸਕ੍ਕੋ ਦੇਵਰਾਜਾ, ਬ੍ਰਹ੍ਮਾ ਸਹਮ੍ਪਤਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਕ੍ਵਚਿ ਨਿਚ੍ਚਸਮਾਸੋ, ਕਣ੍ਹਸਪ੍ਪੋ, ਲੋਹਿਤਮਾਲਂ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਵਿਸੇਸਨੁਤ੍ਤਰਪਦੋ ਯਥਾ? ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤਤ੍ਥੇਰੋ, ਬੁਦ੍ਧਘੋਸਾਚਰਿਯੋ, ਆਚਰਿਯਗੁਤ੍ਤਿਲੋ ਵਾ, ਮਹੋਸਧਪਣ੍ਡਿਤੋ, ਪੁਰਿਸੁਤ੍ਤਮੋ, ਪੁਰਿਸਵਰੋ, ਪੁਰਿਸਵਿਸੇਸੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਵਿਸੇਸਨੋਭਯਪਦੋ ਯਥਾ? ਛਿਨ੍ਨਞ੍ਚ ਤਂ ਪਰੂਲ੍ਹਞ੍ਚਾਤਿ ਛਿਨ੍ਨਪਰੂਲ੍ਹਂ, ਸੀਤਞ੍ਚ ਤਂ ਉਣ੍ਹਞ੍ਚਾਤਿ ਸੀਤੁਣ੍ਹਂ, ਖਞ੍ਜੋ ਚ ਸੋ ਖੁਜ੍ਜੋ ਚਾਤਿ ਖਞ੍ਜਖੁਜ੍ਜੋ। ਏਵਂ ਅਨ੍ਧਬਧਿਰੋ, ਕਤਞ੍ਚ ਤਂ ਅਕਤਞ੍ਚਾਤਿ ਕਤਾਕਤਂ, ਛਿਦ੍ਦਾਵਛਿਦ੍ਦਂ, ਛਿਨ੍ਨਭਿਨ੍ਨਂ, ਸਿਤ੍ਤਞ੍ਚ ਤਂ ਸਮ੍ਮਟ੍ਠਞ੍ਚਾਤਿ ਸਿਤ੍ਤਸਮ੍ਮਟ੍ਠਂ, ਸਨ੍ਤਸ੍ਸ ਭਾਵੋ ਸਚ੍ਚਂ, ਅਖੇਮਟ੍ਠੇਨ ਦੁਕ੍ਖਞ੍ਚ ਤਂ ਅਵਿਪਰੀਤਟ੍ਠੇਨ ਸਚ੍ਚਞ੍ਚਾਤਿ ਦੁਕ੍ਖਸਚ੍ਚਂ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਉਪਮਾਨੁਤ੍ਤਰਪਦੋ ਯਥਾ? ਸੀਹੋ ਵਿਯਾਤਿ ਸੀਹੋ, ਮੁਨਿ ਚ ਸੋ ਸੀਹੋ ਚਾਤਿ ਮੁਨਿਸੀਹੋ। ਏਵਂ ਮੁਨਿਪੁਙ੍ਗਵੋ, ਬੁਦ੍ਧਨਾਗੋ, ਬੁਦ੍ਧਾਦਿਚ੍ਚੋ, ਰਂਸਿ ਵਿਯਾਤਿ ਰਂਸਿ, ਸਦ੍ਧਮ੍ਮੋ ਚ ਸੋ ਰਂਸਿ ਚਾਤਿ ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਰਂਸਿ। ਏਵਂ ਵਿਨਯਸਾਗਰੋ, ਸਮਣਪਦੁਮੋ, ਸਮਣਪੁਣ੍ਡਰੀਕੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਸਮ੍ਭਾਵਨਾਪੁਬ੍ਬਪਦੋ ਯਥਾ? ਹੇਤੁ ਹੁਤ੍ਵਾ ਪਚ੍ਚਯੋ ਹੇਤੁਪਚ੍ਚਯੋ। ਏਵਂ ਆਰਮ੍ਮਣਪਚ੍ਚਯੋ, ਮਨੁਸ੍ਸਭੂਤੋ, ਦੇਵਭੂਤੋ, ਧਮ੍ਮੋ ਇਤਿ ਸਙ੍ਖਾਤੋ ਧਮ੍ਮਸਙ੍ਖਾਤੋ, ਧਮ੍ਮਸਮ੍ਮਤੋ, ਧਮ੍ਮਸਞ੍ਞਿਤੋ , ਧਮ੍ਮਲਕ੍ਖਿਤੋ, ਏਵ ਇਤਿ ਸਙ੍ਖਾਤੋ ਸਦ੍ਦੋ ਏਵਸਦ੍ਦੋ। ਏਵਂ ਚਸਦ੍ਦੋ, ਵਾਸਦ੍ਦੋ, ਅਰਿਯਭੂਤੋ ਸਙ੍ਘੋ ਅਰਿਯਸਙ੍ਘੋ। ਏਵਂ ਬੁਦ੍ਧਮੁਨਿ, ਪਚ੍ਚੇਕਮੁਨਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਸਮ੍ਭਾਵਨਾ ਨਾਮ ਸਾਮਞ੍ਞਭੂਤਸ੍ਸ ਉਤ੍ਤਰਪਦਤ੍ਥਸ੍ਸ ਦਲ੍ਹਂ ਕਤ੍ਵਾ ਥੋਮਨਾ ਸਰੂਪਵਿਸੇਸਦੀਪਨਾ, ਨ ਗੁਣਮਤ੍ਤਦੀਪਨਾਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ਗਰੂ ਪਨ ''ਧਮ੍ਮੋ ਇਤਿ ਬੁਦ੍ਧਿ ਧਮ੍ਮਬੁਦ੍ਧਿ। ਏਵਂ ਧਮ੍ਮਸਞ੍ਞਾ, ਅਨਿਚ੍ਚਸਞ੍ਞਾ, ਧਾਤੁਸਞ੍ਞਾ, ਮਾਤੁਸਞ੍ਞਾ, ਪਾਣਸਞ੍ਞਿਤਾ, ਅਤ੍ਤਦਿਟ੍ਠਿ'' ਇਚ੍ਚਾਦੀਨਿਪਿ ਏਤ੍ਥ ਆਹਰਨ੍ਤਿ, ਇਮਾਨਿ ਪਨ ''ਸਰਣਂ ਇਤਿ ਗਤੋ ਉਪਗਤੋ ਸਰਣਙ੍ਗਤੋ''ਤਿ ਪਦਂ ਵਿਯ ਇਤਿਲੁਤ੍ਤਾਨਿ ਪਠਮਾਤਪ੍ਪੁਰਿਸਪਦਾਨਿ ਨਾਮ ਯੁਜ੍ਜਨ੍ਤੀਤਿ [ਰੂ॰ ੩੪੩; ਨੀ॰ ੭੦੨]।

ਅਵਧਾਰਣਪੁਬ੍ਬਪਦੋ ਯਥਾ? ਗੁਣੋ ਏਵ ਧਨਂ ਨ ਮਣਿਸੁਵਣ੍ਣਾਦੀਤਿ ਗੁਣਧਨਂ। ਏਵਂ ਸਦ੍ਧਾਧਨਂ, ਸੀਲਧਨਂ, ਚਕ੍ਖੁ ਏਵ ਦ੍ਵਾਰਂ ਨ ਗਾਮਦ੍ਵਾਰਾਦੀਤਿ ਚਕ੍ਖੁਦ੍ਵਾਰਂ। ਏਵਂ ਚਕ੍ਖੁਵਤ੍ਥੁ, ਚਕ੍ਖੁਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ, ਚਕ੍ਖਾਯਤਨਂ, ਚਕ੍ਖੁਧਾਤੁ, ਖਨ੍ਧਾ ਏਵ ਭਾਰਾ ਖਨ੍ਧਭਾਰਾ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਯਦਿ ਭਰਿਤਬ੍ਬਟ੍ਠੇਨ ਭਾਰਾ ਨਾਮ ਸਿਯੁਂ, ਪਞ੍ਚਕ੍ਖਨ੍ਧਾ ਏਵ ਭਾਰਾ ਨਾਮ ਸਿਯੁਂ, ਨ ਸੀਸਭਾਰ, ਅਂਸਭਾਰਾਦਯੋ। ਖਨ੍ਧਾ ਹਿ ਨਿਚ੍ਚਭਾਰਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਇਤਰੇ ਤਾਵਕਾਲਿਕਾ, ਖਨ੍ਧਮੂਲਿਕਾ ਚਾਤਿ। ਏਵਂ ਅਤਿਸਯਤ੍ਥਸਮ੍ਭਾਵਨਤ੍ਥਂ ਖਨ੍ਧਾ ਏਵ ਭਾਰਾਤਿ ਅਵਧਾਰਣਵਾਕ੍ਯਂ ਪਯੁਜ੍ਜਤਿ, ਨ ਸੀਸਭਾਰਾਦੀਨਂ ਸਬ੍ਬਸੋ ਭਾਰਭਾਵਪਟਿਕ੍ਖਿਪਨਤ੍ਥਨ੍ਤਿ। ਏਵਂ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ, ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਏਵ ਮਲਂ ਨ ਕਂਸਮਲਾਦਿਕਨ੍ਤਿ ਅਵਿਜ੍ਜਾਮਲਂ, ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਏਵ ਆਸਵੋ ਨ ਮਧ੍ਵਾਸਵਾਦਿਕੋਤਿ ਅਵਿਜ੍ਜਾਸਵੋ। ਏਵਂ ਤਣ੍ਹਾਸਲ੍ਲਂ, ਪਞ੍ਞਾਸਤ੍ਥਂ, ਪਞ੍ਞਾਲੋਕੋ,

ਪਞ੍ਞਾਪਜ੍ਜੋਤੋ, ਰਾਗਗ੍ਗਿ, ਦੋਸਗ੍ਗਿ, ਮੋਹਗ੍ਗਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ। ਗਰੂ ਪਨ ''ਧਨਂ ਵਿਯਾਤਿ ਧਨਂ, ਸਦ੍ਧਾ ਏਵ ਅਰਿਯਾਨਂ ਧਨਂ ਸਦ੍ਧਾਧਨਂ, ਸਤ੍ਥਂ ਵਿਯਾਤਿ ਸਤ੍ਥਂ, ਪਞ੍ਞਾ ਏਵ ਸਤ੍ਥਂ ਪਞ੍ਞਾਸਤ੍ਥ''ਨ੍ਤਿ ਯੋਜੇਨ੍ਤਿ, ਏਵਂ ਸਤਿ ਅਤਿਸਯਸਮ੍ਭਾਵਨਤ੍ਥੋ ਨ ਸਿਜ੍ਝਤਿ [ਰੂ॰ ੩੪੩; ਨੀ॰ ੭੦੨]।

੩੪੭. ਨਨਿਪਾਤਪੁਬ੍ਬਪਦੇ ਨਉ [ਕ॰ ੩੨੬; ਰੂ॰ ੩੪੧; ਨੀ॰ ੭੦੭]।

ਞਾਨੁਬਨ੍ਧੋ ਪਟਿਸੇਧਮ੍ਹਾ ਅਞ੍ਞਨਕਾਰ ਨਿਵਤ੍ਤਨਤ੍ਥੋ, ਨਉਇਚ੍ਚੇਤਂ ਸਜਾਦਜਨ੍ਤਂ ਅਞ੍ਞੇਨ ਸਜਾਦਜਨ੍ਤੇਨ ਸਹ ਏਕਤ੍ਥਂ ਹੋਤਿ। ਇਮਿਨਾ ਨਞੇ ਕਤ੍ਥਸਞ੍ਞਂ ਕਤ੍ਵਾ –

੩੪੮. ਟ ਨਉਸ੍ਸ [ਕ॰ ੩੩੩; ਰੂ॰ ੩੪੪; ਨੀ॰ ੭੧੭; ਚਂ॰ ੨.੨.੨੦; ਪਾ॰ ੨.੨.੬; ''ਨਉ'' (ਬਹੂਸੁ)]।

ਉਤ੍ਤਰਪਦੇ ਪਰੇ ਨਉਇਚ੍ਚੇਤਸ੍ਸ ਟਾਨੁਬਨ੍ਧੋ ਅ ਹੋਤੀਤਿ ਨਸ੍ਸ ਅਤ੍ਤਂ।

ਨ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ ਅਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ। ਏਤ੍ਥ ਸਿਯਾ – ਕਿਂ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨਸ੍ਸ ਵਾਯਂ ਨਿਸੇਧੋ, ਉਦਾਹੁ ਅਵਿਜ੍ਜਮਾਨਸ੍ਸ ਵਾਤਿ, ਕਿਞ੍ਚੇਤ੍ਥ – ਯਦਿ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨਸ੍ਸ ਨਿਸੇਧੋ, ਏਵਂ ਸਤਿ ਲੋਕੇ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਸਬ੍ਬੇ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ ਅਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ ਨਾਮ ਭਵੇਯ੍ਯੁਂ। ਤਸ੍ਮਾ ''ਇਧ ਜਨੋ ਨ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ, ਤਤ੍ਥ ਜਨੋ ਨ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਦੇਸਾਦਿਨਿਯਮਂ ਵਿਨਾ ਲੋਕੇ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨਸ੍ਸ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਸ੍ਸ ਨਿਸੇਧੋ ਨ ਯੁਜ੍ਜਤਿ, ਅਥ ਲੋਕੇ ਅਵਿਜ੍ਜਮਾਨਸ੍ਸ ਨਿਸੇਧੋ, ਏਵਞ੍ਚ ਸਤਿ ਕਿਂ ਅਵਿਜ੍ਜਮਾਨਸ੍ਸ ਨਿਸੇਧੇਨ ਨਿਸੇਧਨੀਯਸ੍ਸੇਵ ਅਵਿਜ੍ਜਮਾਨਤ੍ਤਾਤਿ? ਵੁਚ੍ਚਤੇ – ਤਂਸਦਿਸਾਦਿਅਤ੍ਥੇਸੁ ਤਬ੍ਬੋਹਾਰਸ੍ਸੇਵਾਯਂ ਨਿਸੇਧੋ। ਤਥਾ ਹਿ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਸਦਿਸੇ ਅਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੇ ਕੇਸਞ੍ਚਿ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਸਞ੍ਞਾ ਸਣ੍ਠਾਤਿ, ਸਞ੍ਞਾਨੁਰੂਪਞ੍ਚ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਵੋਹਾਰੋ ਤਸ੍ਮਿਂ ਪਵਤ੍ਤਤਿ, ਏਵਂ ਪਵਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੇ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਵੋਹਾਰਸ੍ਸ ਅਯਂ ਪਟਿਸੇਧੋ ਹੋਤਿ। ਯਥਾ ਤਂ? ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ ਬਾਲਜਨਾਨਂ ਮਿਚ੍ਛਾਸਞ੍ਞਾਵਸੇਨ ਮਿਚ੍ਛਾਵੋਹਾਰੋ ਪਵਤ੍ਤਤਿਯੇਵ ''ਰੂਪਂ ਅਤ੍ਤਾ, ਵੇਦਨਾ ਅਤ੍ਤਾ'' ਇਚ੍ਚਾਦਿ, ਤੇਸਂ ਤਸ੍ਸ ਮਿਚ੍ਛਾਭਾਵਖ੍ਯਾਪਨਤ੍ਥਂ ਪਟਿਸੇਧੋ ਯੋਜਿਯਤਿ ''ਰੂਪਂ ਅਨਤ੍ਤਾ, ਵੇਦਨਾ ਅਨਤ੍ਤਾ'' [ਮਹਾਵ॰ ੨੦] ਇਚ੍ਚਾਦਿ। ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ ਸੁਦ੍ਧਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਸਦ੍ਦਸ੍ਸਪਿ ਮਿਚ੍ਛਾਵਸੇਨ ਤਂਸਦਿਸੇ ਅਤ੍ਥੇ ਪਵਤ੍ਤਿਸਮ੍ਭਵੋ ਸਿਦ੍ਧੋ ਹੋਤਿ, ਨਕਾਰਸ੍ਸ ਚ ਤਦਤ੍ਥਜੋਤਕਮਤ੍ਤਤਾ ਸਿਦ੍ਧਾ ਹੋਤਿ, ਏਵਞ੍ਚ ਸਤਿ ਉਤ੍ਤਰਪਦਤ੍ਥਪਧਾਨਤਾਸਙ੍ਖਾਤਂ ਤਪ੍ਪੁਰਿਸਲਕ੍ਖਣਮ੍ਪਿ ਇਧ ਨ ਵਿਰੁਜ੍ਝਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਅਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋਤਿ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਸਦਿਸੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਏਸ ਨਯੋ ਤਦਞ੍ਞ, ਤਬ੍ਬਿਰੁਦ੍ਧ, ਤਦਭਾਵਤ੍ਥਾਦੀਸੁ।

ਤਤ੍ਥ ਤਦਞ੍ਞਤ੍ਥੇ –

ਸਙ੍ਖਤਾ ਧਮ੍ਮਾ ਅਸਙ੍ਖਤਾ ਧਮ੍ਮਾ [ਧ॰ ਸ॰ ਦੁਕਮਾਤਿਕਾ ੮]। ਏਤ੍ਥ ਚ ਨ ਸਙ੍ਖਤਾ ਅਸਙ੍ਖਤਾ, ਸਙ੍ਖਤਧਮ੍ਮੇਹਿ ਅਞ੍ਞੇ ਧਮ੍ਮਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਤਬ੍ਬਿਰੁਦ੍ਧੇ –

ਅਕੁਸਲੋ, ਕੁਸਲਪਟਿਪਕ੍ਖੋ ਧਮ੍ਮੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਤਦਭਾਵੇ –

ਨ ਕਤ੍ਵਾ ਅਕਤ੍ਵਾ, ਕਰਣੇਨ ਸਬ੍ਬਸੋ ਵਿਨਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਦੁਵਿਧੋ ਪਟਿਸੇਧੋ ਪਸਜ੍ਜਪਟਿਸੇਧੋ, ਪਯਿਰੁਦਾਸਪਟਿਸੇਧੋ ਚਾਤਿ।

ਤਤ੍ਥ ਅਤ੍ਤਨਾ ਯੁਤ੍ਤਪਦਤ੍ਥਂ ਪਸਜ੍ਜ ਲਗ੍ਗੇਤ੍ਵਾ ਪਟਿਸੇਧੇਤੀਤਿ **ਪਸਜ੍ਜਪਟਿਸੇਧੋ,** ਤਦਭਾਵਮਤ੍ਤਜੋਤਕੋ ਨਕਾਰੋ, ਕ੍ਰਿਯਾਮਤ੍ਤਨਿਸੇਧੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਅਕਤ੍ਵਾ, ਅਕਾਤੁਂ, ਅਕਰੋਨ੍ਤੋ, ਨ ਕਰੋਤਿ, ਨ ਕਾਤਬ੍ਬਂ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਪਸਜ੍ਜਮਤ੍ਤੇ ਅਟ੍ਠਤ੍ਵਾ ਤਂਸਦਿਸਾਦਿਕੇ ਪਰਿਤੋਭਾਗੇ ਉਗ੍ਗਯ੍ਹ ਨਿਸੇਧੇਤਬ੍ਬਂ ਅਤ੍ਥਂ ਅਸਤਿ ਖਿਪਤਿ ਛਡ੍ਡੇਤੀਤਿ **ਪਯਿਰੁਦਾਸੋ,** ਤਂਸਦਿਸਾਦਿਜੋਤਕੋ, ਦਬ੍ਬਨਿਸੇਧੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਅਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ। ਏਵਂ ਅਸਮਣੋ, ਅਸਕ੍ਕਜਪੁਤ੍ਤਿਯੋ, ਅਮਿਤ੍ਤੋ, ਮਿਤ੍ਤਧਮ੍ਮਵਿਧੁਰੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

੩੪੯. ਅਨ ਸਰੇ [ਕ॰ ੩੩੪; ਰੂ॰ ੩੪੫; ਨੀ॰ ੭੧੮; ਚਂ॰ ੫.੨.੧੧੯; ਪਾ॰ ੬.੩.੧੦੫]।

ਸਰੇ ਪਰੇ ਨਉਇਚ੍ਚੇਤਸ੍ਸ ਅਨ ਹੋਤਿ।

ਨ ਅਰਿਯੋ ਅਨਰਿਯੋ, ਅਰਿਯਧਮ੍ਮਵਿਮੁਖੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਨ ਆਵਾਸੋ ਅਨਾਵਾਸੋ, ਨ ਇਸ੍ਸਰੋ ਅਨਿਸ੍ਸਰੋ। ਨ ਈਤਿ ਅਨੀਤਿ, 'ਈਤੀ'ਤਿ ਉਪਦ੍ਦਵੋ, ਨ ਯੁਤ੍ਤੋ ਉਪਾਯੋ ਅਨੁਪਾਯੋ, ਨ ਊਮਿ ਅਨੂਮਿ, ਨ ਯੁਤ੍ਤਾ ਏਸਨਾ ਅਨੇਸਨਾ, ਨ ਯੁਤ੍ਤੋ ਓਕਾਸੋ ਅਨੋਕਾਸੋ, ਨ ਅਤਿਕ੍ਕਮ੍ਮ ਅਨਤਿਕ੍ਕਮ੍ਮ, ਅਨਾਦਾਯ, ਅਨੋਲੋਕੇਤ੍ਵਾ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਬਹੁਲਾਧਿਕਾਰਾ ਅਯੁਤ੍ਤਤ੍ਥਾਨਮ੍ਪਿ ਸਮਾਸੋ ਹੋਤਿ [ਕ॰ ੩੩੬; ਰੂ॰ ੩੪੭; ਨੀ॰ ੬੮੯], ਪੁਨ ਨ ਗਾਯਿਤਬ੍ਬਾਤਿ ਅਪੁਨਗੇਯ੍ਯਾ, ਗਾਥਾ, ਚਨ੍ਦਂ ਨ ਉਲ੍ਲੋਕੇਨ੍ਤੀਤਿ ਅਚਨ੍ਦਮੁਲ੍ਲੋਕਿਕਾਨਿ, ਮੁਖਾਨਿ, ਸੂਰਿਯਂ ਨ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤੀਤਿ ਅਸੂਰਿਯਪਸ੍ਸਾ, ਰਾਜਕਞ੍ਞਾ, ਸਦ੍ਧਂ ਨ ਭੁਞ੍ਜਤਿ ਸੀਲੇਨਾਤਿ ਅਸਦ੍ਧਭੋਜੀ। ਏਵਂ ਅਲਵਣਭੋਜੀ, ਅਤ੍ਥਂ ਨ ਕਾਮੇਨ੍ਤੀਤਿ ਅਨਤ੍ਥਕਾਮਾ। ਏਵਂ ਅਹਿਤਕਾਮਾ, ਓਕਾਸਂ ਨ ਕਾਰੇਸੀਤਿ ਅਨੋਕਾਸਂਕਾਰੇਤ੍ਵਾ। ਏਵਂ ਅਨਿਮਿਤ੍ਤਂਕਤ੍ਵਾ, ਮੂਲਮੂਲਂ ਨ ਗਚ੍ਛਤੀਤਿ ਅਮੂਲਮੂਲਂਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

''ਪੁਨ ਗਾਯਿਤਬ੍ਬਾਤਿ ਪੁਨਗੇਯ੍ਯਾ, ਨ ਪੁਨਗੇਯ੍ਯਾ ਅਪੁਨਗੇਯ੍ਯਾ। ਅਤ੍ਥਂ ਕਾਮੇਨ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥਕਾਮਾ, ਨ ਅਤ੍ਥਕਾਮਾ ਅਨਤ੍ਥਕਾਮਾ। ਅਥ ਵਾ ਨ ਅਤ੍ਥੋ ਅਨਤ੍ਥੋ, ਅਨਤ੍ਥਂ ਕਾਮੇਨ੍ਤੀਤਿ ਅਨਤ੍ਥਕਾਮਾ'' ਇਚ੍ਚਾਦਿਨਾ ਵਾਕ੍ਯੇ ਯੋਜਿਤੇ ਪਨ ਯੁਤ੍ਤਸਮਾਸਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਗਰੂ ਪਨ ''ਅਤ੍ਥਂ ਨ ਕਾਮੇਨ੍ਤਿ ਅਨਤ੍ਥਮੇਵ ਕਾਮੇਨ੍ਤੀਤਿ ਅਨਤ੍ਥਕਾਮਾ, ਹਿਤਂ ਨ ਕਾਮੇਨ੍ਤਿ ਅਹਿਤਮੇਵ ਕਾਮੇਨ੍ਤੀਤਿ ਅਹਿਤਕਾਮਾ, ਫਾਸੁਂ ਨ ਕਾਮੇਨ੍ਤਿ ਅਫਾਸੁਮੇਵ ਕਾਮੇਨ੍ਤੀਤਿ ਅਫਾਸੁਕਾਮਾ''ਤਿ ਯੋਜੇਸੁਂ, ਦ੍ਵਾਧਿਪ੍ਪਾਯਪਦਂ ਨਾਮੇਤਂ।

ਕੁਨਿਪਾਤਪੁਬ੍ਬਪਦੇ ਨਿਚ੍ਚਸਮਾਸਤ੍ਤਾ ਅਞ੍ਞਪਦੇਨ ਵਿਗ੍ਗਹੋ, ਖੁਦ੍ਦਕਾ ਨਦੀ ਕੁਨ੍ਨਦੀ, ਖੁਦ੍ਦਕੋ ਸੋਮ੍ਭੋ ਕੁਸੋਮ੍ਭੋ, ਖੁਦ੍ਦਕਂ ਵਨਂ ਕੁਬ੍ਬਨਂ।

੩੫੦. ਸਰੇ ਕਦ ਕੁਸ੍ਸੁਤ੍ਤਰਤ੍ਥੇ [ਕ॰ ੩੩੫; ਰੂ॰ ੩੪੬; ਨੀ॰ ੭੧੯]।

ਸਰਾਦਿਕੇ ਉਤ੍ਤਰਪਦੇ ਪਰੇ ਉਤ੍ਤਰਪਦਤ੍ਥੇ ਵਤ੍ਤਮਾਨਸ੍ਸ ਕੁਨਿਪਾਤਸ੍ਸ ਕਦਿ ਹੋਤਿ।

ਕੁਚ੍ਛਿਤਂ ਅਨ੍ਨਂ ਕਦਨ੍ਨਂ, ਕੁਚ੍ਛਿਤਂ ਅਸਨਂ ਕਦਸਨਂ, ਕੁਚ੍ਛਿਤੋ ਅਰਿਯੋ ਕਦਰਿਯੋ, ਮਚ੍ਛਰੀ।

ਸਰੇਤਿ ਕਿਂ? ਕੁਪੁਤ੍ਤਾ, ਕੁਦਾਰਾ, ਕੁਦਾਸਾ।

ਉਤ੍ਤਰਤ੍ਥੇਤਿ ਕਿਂ? ਕੁਚ੍ਛਿਤੋ ਓਟ੍ਠੋ ਯਸ੍ਸਾਤਿ ਕੁਓਟ੍ਠੋ।

੩੫੧. ਕਾਪ੍ਪਤ੍ਥੇ [ਕ॰ ੩੩੬; ਰੂ॰ ੩੪੭; ਨੀ॰ ੭੨੦]।

ਉਤ੍ਤਰਪਦੇ ਪਰੇ ਉਤ੍ਤਰਪਦਤ੍ਤੇ ਠਿਤਸ੍ਸ ਅਪ੍ਪਤ੍ਤੇ ਵਤ੍ਤਮਾਨਸ੍ਸ ਕੁਨਿਪਾਤਸ੍ਸ ਕਾ ਹੋਤਿ ਵਾ।

ਅਪ੍ਪਕਂ ਲਵਣਂ ਕਾਲਵਣਂ। ਏਵਂ ਕਾਪੁਪ੍ਫਂ।

ਪਾਦਿਪੁਬ੍ਬਪਦੋ ਚ ਨਿਚ੍ਚਸਮਾਸੋਵ, ਪਕਟ੍ਠਂ ਵਚਨਂ ਪਾਵਚਨਂ, ਦੀਘਤ੍ਤਂ, ਪਕਟ੍ਠਂ ਹੁਤ੍ਵਾ ਨੀਤਂ ਪਣੀਤਂ, ਪਮੁਖਂ ਹੁਤ੍ਵਾ ਧਾਨਂ ਪਧਾਨਂ। ਏਵਂ ਪਟ੍ਠਾਨਂ, ਵਿਵਿਧਾ ਮਤਿ ਵਿਮਤਿ, ਅਧਿਕੋ ਦੇਵੋ ਅਧਿਦੇਵੋ, ਅਤਿਰੇਕੋ ਵਿਸੇਸੋ ਵਾ ਧਮ੍ਮੋ ਅਭਿਧਮ੍ਮੋ, ਸੁਨ੍ਦਰੋ ਗਨ੍ਧੋ ਸੁਗਨ੍ਧੋ, ਕੁਚ੍ਛਿਤੋ ਗਨ੍ਧੋ ਦੁਗ੍ਗਨ੍ਧੋ। ਸੋਭਣਂ ਕਤਂ ਸੁਕਤਂ, ਕੁਚ੍ਛਿਤਂ ਕਤਂ ਦੁਕ੍ਕਟਂ, ਵਿਪਰੀਤੋ ਪਥੋ ਉਪ੍ਪਥੋ। ਏਵਂ ਉਮ੍ਮਗ੍ਗੋ, ਉਦ੍ਧਮ੍ਮੋ, ਉਬ੍ਬਿਨਯੋਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਅਯਮ੍ਪਿ ਕਮ੍ਮਧਾਰਯਸਮਾਸੋ ਅਭਿਧੇਯਜਵਚਨੋ ਪਰਪਦਲਿਙ੍ਗੋ ਚ।

ਕਮ੍ਮਧਾਰਯਸਮਾਸੋ ਨਿਟ੍ਠਿਤੋ।

ਦਿਗੁਸਮਾਸ

ਅਥ ਦਿਗੁਸਙ੍ਖਾਤੋ ਪਠਮਾਤਪ੍ਪੁਰਿਸੋ ਵੁਚ੍ਚਤੇ।

ਦ੍ਵੇ ਗਾਵੋ ਦਿਗੁ, ਸਙ੍ਖਜਾਪੁਬ੍ਬਤ੍ਤੇਨ ਨਪੁਂਸਕੇਕਤ੍ਤੇਨ ਚ ਦਿਗੁਸਦ੍ਦਸਦਿਸਤ੍ਤਾ ਸਬ੍ਬੋ ਚਾਯਂ ਸਮਾਸੋ **ਦਿਗੂ**ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ।

੩੫੨. ਸਙ੍ਖਜਾਦਿ [ਕ॰ ੩੨੧; ਰੂ॰ ੩੪੯; ਨੀ॰ ੬੯੯]।

ਸਮਾਹਾਰੇਕਤ੍ਤੇ ਸਙ੍ਖਜਾਪੁਬ੍ਬਕਂ ਏਕਤ੍ਤਂ ਨਪੁਂਸਕਂ ਹੋਤਿ, ਸਮਾਹਾਰਵਚਨੇਨੇਵ ਏਕਤ੍ਤਞ੍ਚ ਸਿਦ੍ਧਂ।

ਦ੍ਵੇ ਗਾਵੋ ਦਿਗੁ, 'ਗੋਸ੍ਸੂ'ਤਿ ਸੁਤ੍ਤੇਨ ਓਸ੍ਸ ਉਤ੍ਤਂ, ਤਯੋ ਲੋਕਾ ਤਿਲੋਕਂ, ਤਯੋ ਲੋਕਾ ਢਾਣਸ੍ਮਿਂ ਸਮਾਹਟਾ ਸਮ੍ਪਿਣ੍ਡਿਤਾਤਿ ਤਿਲੋਕਂ, ਤਿਣ੍ਣਂ ਲੋਕਾਨਂ ਸਮਾਹਾਰੋਤਿ ਤਿਲੋਕਂ, ਤਯੋ ਚ ਤੇ ਲੋਕਾ ਚਾਤਿ ਤਿਲੋਕਂ। ਏਵਂ ਤਿਭਵਂ, ਤਿਪੁਰਿਸਂ, ਤੀਣਿ ਮਲਾਨਿ ਤਿਮਲਂ, ਤਿਰਤਨਂ, ਤਿਸ੍ਸੋ ਸਦ੍ਦਾਯੋਤਿਸਦ੍ਦਂ, 'ਸਜਾਦੀਸੁ ਰਸ੍ਸੋ'ਤਿ ਰਸ੍ਸਤ੍ਤਂ। ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਪਥਾ ਚਤੁਪ੍ਪਥਂ, ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਸਚ੍ਚਾਨਿ ਚਤੁਸਚ੍ਚਂ, ਚਤਸ੍ਸੋ ਦਿਸਾ ਚਤੁਦ੍ਦਿਸਂ। ਏਵਂ ਪਞ੍ਚਸਿਕ੍ਖਾਪਦਂ, ਸਲ਼ਾਯਤਨਂ, ਸਤ੍ਤਾਹਂ, ਅਟ੍ਠਪਦਂ, ਨਵਲੋਕੁਤ੍ਤਰਂ, ਦਸਸਿਕ੍ਖਾਪਦਂ, ਸਤਯੋਜਨਂ, ਸਹਸ੍ਸਯੋਜਨਂ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਇਮਸ੍ਮਿਂ **ਸਮਾਹਾਰਦਿਗੁ**ਮ੍ਹਿ ਸਬ੍ਬਂ ਨਪੁਂਸਕਮੇਵ ਰਸ੍ਸਨ੍ਤਮੇਵ ਏਕਵਚਨਨ੍ਤਮੇਵ ਚਾਤਿ।

ਅਸਮਾਹਾਰਦਿਗੁ [ਰੂ॰ ੩੫੦ ਨੀ॰ ੭੦੩] ਯਥਾ? ਏਕੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਏਕਪੁਗ੍ਗਲੋ, ਤਯੋ ਭਵਾ ਤਿਭਵਾ, ਚਤਸ੍ਸੋ ਦਿਸਾ ਚਤੁਦ੍ਦਿਸਾ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਸਙ੍ਖਜਾਠਾਨੇ ਪਨ [ਕ॰ ੩੯੨; ਰੂ॰ ੪੧੮; ਨੀ॰ ੮੩੧] ਦ੍ਵੇ ਸਤਾਨਿ ਦ੍ਵਿਸਤਂ। ਏਵਂ ਤਿਸਤਂ, ਚਤੁਸਤਂ, ਪਞ੍ਚਸਤਂ, ਛਸਤਂ, ਸਤ੍ਤਸਤਂ, ਅਟ੍ਠਸਤਂ, ਨਵਸਤਂ, ਦਸਸਤਂ, ਦ੍ਵਿਸਹਸ੍ਸਂ, ਤਿਸਹਸ੍ਸਂ, ਚਤੁਸਹਸ੍ਸਂ, ਪਞ੍ਚਸਹਸ੍ਸਂ, ਦਸਸਹਸ੍ਸਂ।

ਦ੍ਵੇ ਸਤਸਹਸ੍ਸਾਨਿ ਦ੍ਵਿਸਤਸਹਸ੍ਸਂ। ਏਵਂ ''ਤਿਸਤਸਹਸ੍ਸਂ, ਚਤੁਸਤਸਹਸ੍ਸਂ, ਪਞ੍ਚਸਤਸਹਸ੍ਸ''ਨ੍ਤਿ ਵਾ ''ਦ੍ਵਿਸਤਾਨਿ, ਦ੍ਵੇ ਸਤਾਨਿ, ਤਿਸਤਾਨਿ, ਤੀਣਿ ਸਤਾਨਿ, ਚਤੁਸਤਾਨਿ, ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਸਤਾਨਿ, ਦ੍ਵਿਸਹਸ੍ਸਾਨਿ, ਦ੍ਵੇ ਸਹਸ੍ਸਾਨਿ,

ਤਿਸਹਸ੍ਸਾਨਿ, ਤੀਣਿ ਸਹਸ੍ਸਾਨਿ, ਦ੍ਵਿਸਤਸਹਸ੍ਸਾਨਿ, ਦ੍ਵੇ ਸਤਸਹਸ੍ਸਾਨੀ''ਤਿ ਵਾ ਏਵੰ ਵਚਨਦ੍ਵਯਞ੍ਚ ਵਾਕਜਞ੍ਚ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ। ਏਵੰ ਸਤਸਹਸ੍ਸੇਪੀਤਿ।

ਏਤ੍ਥ ਸਿਯਾ – ਦਿਗੁ ਨਾਮ ਸਙ੍ਖ੍ਯਾਪੁਬ੍ਬਮੇਵ ਸਿਯਾ, ਇਮੇਸੁ ਚ ਸਬ੍ਬੰ ਸਙ੍ਖ੍ਯਾਪਦਮੇਵ ਹੋਤੀਤਿ? ਦਿਗੁਮ੍ਹਿ ਪੁਬ੍ਬੰ ਸਙ੍ਖ੍ਯਾਪਦਮੇਵ ਸਿਯਾ, ਪਰਪਦੰ ਪਨ ਸਙ੍ਖ੍ਯਾਪਦਮ੍ਪਿ ਅਞ੍ਞਮ੍ਪਿ ਯੁਜ੍ਜਤੀਤਿ।

ਦਿਗੁਸਮਾਸੋ ਨਿਟ੍ਠਿਤੋ।

ਬਹੁਬ੍ਬੀਹਿਸਮਾਸ

ਅਥ ਬਹੁਬ੍ਬੀਹਿਸਮਾਸੋ ਵੁਚ੍ਚਤੇ।

ਬਹਵੋ ਵੀਹਯੋ ਯਸ੍ਮਿੰ ਦੇਸੇ ਸੋਯੰ ਬਹੁਬ੍ਬੀਹਿ, ਤਾਦਿਸੋ ਗਾਮੋ ਵਾ ਦੇਸੋ ਵਾ ਜਨਪਦੋ ਵਾ, ਬਹੁਬ੍ਬੀਹਿਸਦ੍ਦਸਦਿਸਤ੍ਤਾ ਸਬ੍ਬੋ ਚਾਯੰ ਸਮਾਸੋ **ਬਹੁਬ੍ਬੀਹੀ**ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਯਥਾ ਹਿ ਬਹੁਬ੍ਬੀਹਿਸਦ੍ਦੋ ਸਮਾਸਪਦਤ੍ਥੇ ਅਤਿਕ੍ਕਮ੍ਮ ਗਾਮ, ਦੇਸ, ਜਨਪਦਇਚ੍ਚਾਦੀਨੰ ਅਞ੍ਞੇਸੰ ਪਦਾਨੰ ਅਤ੍ਥੇਸੁ ਤਿਟ੍ਠਤਿ, ਤਥਾ ਅਯੰ ਸਮਾਸੋਪਿ। ਅਞ੍ਞਪਦਤ੍ਥਪਧਾਨੋ ਹਿ ਬਹੁਬ੍ਬੀਹਿਸਮਾਸੋ।

ਸੋ ਸਙ੍ਖੇਪੇਨ ਦੁਵਿਧੋ ਤਗ੍ਗੁਣਸੰਵਿਞ੍ਞਾਣੋ, ਅਤਗ੍ਗੁਣਸੰਵਿਞ੍ਞਾਣੋ ਚਾਤਿ।

ਤਤ੍ਥ 'ਗੁਣੋ'ਤਿ ਅਪ੍ਪਧਾਨਭੂਤੋ ਸਮਾਸਪਦਾਨੰ ਅਤ੍ਥੋ, ਸੋ ਅਞ੍ਞਪਦਤ੍ਥਸ੍ਸ ਵਿਸੇਸਨਭੂਤਤ੍ਤਾ ਤਸ੍ਸ ਅਞ੍ਞਪਦਤ੍ਥਸ੍ਸ ਗੁਣੋਤਿ ਅਤ੍ਥੇਨ ਤਗ੍ਗੁਣੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਵਿਞ੍ਞਾਤਬ੍ਬੋਤਿ ਵਿਞ੍ਞਾਣੋ, ਅਞ੍ਞਪਦਤ੍ਥੋ, ਤਗ੍ਗੁਣੰ ਅਮੁਞ੍ਚਿਤ੍ਵਾ ਤਗ੍ਗੁਣੇਨ ਸਹੇਵ ਵਿਞ੍ਞਾਣੋ ਅਞ੍ਞਪਦਤ੍ਥੋ ਯਸ੍ਮਿਨ੍ਤਿ ਤਗ੍ਗੁਣਸੰਵਿਞ੍ਞਾਣੋ, ਨ ਤਗ੍ਗੁਣਸੰਵਿਞ੍ਞਾਣੋ ਅਤਗ੍ਗੁਣਸੰਵਿਞ੍ਞਾਣੋ, ਯਤ੍ਥ ਸਮਾਸਪਦਤ੍ਥੋ ਅਵਯਵਭਾਵੇਨ ਵਾ ਸਹਵਿਧੇਯਜਭਾਵੇਨ ਵਾ ਅਞ੍ਞਪਦਤ੍ਥੇ ਅਨ੍ਤੋਗਧੋ ਹੋਤਿ, ਸੋ **ਤਗ੍ਗੁਣਸੰਵਿਞ੍ਞਾਣੋ**। ਯਥਾ? ਛਿਨ੍ਨਹਤ੍ਥੋ ਪੁਰਿਸੋ, ਬੁਦ੍ਧਪ੍ਪਮੁਖਸ੍ਸ ਭਿਕ੍ਖੁਸਙ੍ਘਸ੍ਸ ਭਤ੍ਤੰ ਦੇਤਿ, ਸਪੁਤ੍ਤਦਾਰੋ ਆਗਤੋ, ਪਾਦਯੋ ਉਪਸਗ੍ਗਾ ਨਾਮਾਤਿ।

ਏਤ੍ਥ ਚ 'ਬੁਦ੍ਧਪ੍ਪਮੁਖਸ੍ਸ ਭਿਕ੍ਖੁਸਙ੍ਘਸ੍ਸ ਭਤ੍ਤੰ ਦੇਤੀ'ਤਿ ਭਿਕ੍ਖੁਸਙ੍ਘਸ੍ਸ ਚ ਭਤ੍ਤੰ ਦੇਤਿ, ਪਮੁਖਭੂਤਸ੍ਸ ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ ਚ ਭਤ੍ਤੰ ਦੇਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। 'ਸਪੁਤ੍ਤਦਾਰੋ ਆਗਤੋ'ਤਿ ਪੁਤ੍ਤਦਾਰਾ ਚ ਆਗਤਾ, ਪੁਰਿਸੋ ਚ ਆਗਤੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। 'ਪਾਦਯੋ ਉਪਸਗ੍ਗਾ ਨਾਮਾ'ਤਿ ਪ-ਕਾਰੋ ਚ ਉਪਸਗ੍ਗੋ ਨਾਮ, ਪਰਾਦਯੋ ਚ ਉਪਸਗ੍ਗਾ ਨਾਮਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਏਵੰ ਯੋਜਨਾਰਹਤਾ ਅਞ੍ਞਪਦਤ੍ਥੇਨ ਸਹ ਸਮਾਸਪਦਤ੍ਥਸ੍ਸ ਵਿਧੇਯਜਤਾ ਨਾਮਾਤਿ।

ਅਤਗ੍ਗੁਣਸੰਵਿਞ੍ਞਾਣੋ ਯਥਾ? ਦਿਨ੍ਨਸੁਙ੍ਕੋ ਰਾਜਾ ਦਾਨੰ ਦੇਤਿ, ਪਬ੍ਬਤਾਦੀਨਿ ਖੇਤ੍ਤਾਨਿ ਕਸ੍ਸਤਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ। ਇਮੇਸੁ ਪਨ ਸਮਾਸਪਦਤ੍ਥੋ ਅਵਿਧੇਯਜੋ, ਅਞ੍ਞਪਦਤ੍ਥੋ ਏਵ ਵਿਧੇਯਜੋ।

ਪਠਮਾਬਹੁਬ੍ਬੀਹਿ

ਪਠਮਾਬਹੁਬ੍ਬੀਹਿ, ਦੁਤਿਯਾਬਹੁਬ੍ਬੀਹਿ, ਤਤਿਯਾਬਹੁਬ੍ਬੀਹਿ, ਚਤੁਤ੍ਥੀਬਹੁਬ੍ਬੀਹਿ, ਪਞ੍ਚਮੀਬਹੁਬ੍ਬੀਹਿ, ਛਟ੍ਠੀਬਹੁਬ੍ਬੀਹਿ, ਸਤ੍ਤਮੀਬਹੁਬ੍ਬੀਹਿ ਚਾਤਿ ਸਤ੍ਤਵਿਧੋ।

ਤਤ੍ਥ **ਪਠਮਾਬਹੁਬ੍ਬੀਹਿ** ਸਹਪੁਬ੍ਬਪਦ, ਉਪਮਾਨਪੁਬ੍ਬਪਦ, ਸਙ੍ਖ੍ਯੋਭਯਪਦ, ਦਿਸਨ੍ਤਰਾਲਤ੍ਥ, ਬ੍ਯਤਿਹਾਰਲਕ੍ਖਣਵਸੇਨ ਪਞ੍ਚਵਿਧੋ।

ਤਤ੍ਥ –

३५३. ੑਾਨੇਕਮਵ੍ਵਤ੍ਤੇ [ਕ॰ ३२८; ਰੂ॰ ३५२; ਨੀ॰ ७०८]।

ਅਨੇਕਂ ਸ੍ਯਾਦ੍ਯਨ੍ਤਪਦਂ ਅਵ੍ਵਪਦਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੇ ੑਿਕਪ੍ਪੇਨ ਏਕਤ੍ਥਂ ਹੋਤਿ।

ਸਹ ੑਿਤਕ੍ਕੇਨਾਤਿ ਸੑਿਤਕ੍ਕੋ, ੑਿਤਕ੍ਕੇਨ ਸਹ ਯੋ ੑਤ੍ਤਤੀਤਿ ੑਾ ਸੑਿਤਕ੍ਕੋ, ਸਮਾਧਿ।

ਏਤ੍ਥ ਚ 'ਸਹ ੑਿਤਕ੍ਕੇਨਾ'ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਪਠਮਾੑਿਭਤ੍ਤਿਯਾ ਅਤ੍ਥਭੂਤੋ ਅਵ੍ਵਪਦਤ੍ਥੋ ੑਾਕ੍ਯਸਾਮਤ੍ਥਿਯੇਨ ਸਿਜ੍ਝਤਿ। ਨ ਹਿ ਕ੍ਰਿਯਾਕਾਰਕਰਹਿਤਂ ੑਾਕ੍ਯਂ ਨਾਮ ਸਮ੍ਭੑਤਿ, ਇਮਿਨਾ ਸੁਤ੍ਤੇਨ ਸਹਪਦ, ੑਿਤਕ੍ਕਪਦਾਨਂ ਸਮਾਧਿਸਙ੍ਖਾਤੇਨ ਅਵ੍ਵਪਦਤ੍ਥੇਨ ਏਕਤ੍ਥੀਭਾੑੋ ਹੋਤਿ, ਏਕਤ੍ਥੀਭਾੑੇ ਚ ਹੋਨ੍ਤੇ ੑਾਕ੍ਯੇ ਠਿਤਾਨਂ ਅਵ੍ਵਪਦਾਨਂ ੑਿਭਤ੍ਤੀਨਵ੍ਚ ਸਬ੍ਬੇ ਅਤ੍ਥਾ ਏਕਤ੍ਥਭੂਤੇਨ ਸਮਾਸੇਨ ੑੁਤ੍ਤਾ ਨਾਮ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਅਵ੍ਵਪਦਾਨਿ ਚ ੑਿਭਤ੍ਤਿਯੋ ਚ ੑੁਤ੍ਤਤ੍ਥਾ ਨਾਮ, ੑੁਤ੍ਤਤ੍ਥਾਨਵ੍ਚ ਅਤ੍ਥਰਹਿਤਤ੍ਤਾ ਪਯੋਗਕਿਚ੍ਚਂ ਨਤ੍ਥਿ, ਤਸ੍ਮਾ 'ਏਕਤ੍ਥਤਾਯ'ਨ੍ਤਿ ਸੁਤ੍ਤੇਨ ੑਿਭਤ੍ਤੀਨਂ ਲੋਪੋ, ਏੑਂ ਸਬ੍ਬਸਮਾਸੇਸੁ ੑਾਕ੍ਯੇਦਿਸ੍ਸਮਾਨਾਨਂ ਯ, ਤ, ਏਤ, ਇਮ, ਇਤਿ, ਏੑ, ਇੑ, ੑਿਯ, ਚ, ੑਾਇਚ੍ਚਾਦੀਨਂ ਅਵ੍ਵਪਦਾਨਂ ਮਹਾੑੁਤ੍ਤਿਸੁਤ੍ਤੇਨ ਲੋਪੋ, ੑਿਭਤ੍ਤੀਨਵ੍ਚ ਲੋਪੇ ਸਤਿ ਸਰਨ੍ਤਾਨਂ ਬ੍ਯਵ੍ਜਨਨ੍ਤਾਨਵ੍ਚ ਸਮਾਸਪਦਾਨਂ ਸਯਮੇੑ ਪਕਤਿਭਾੑੋ, ਇਧ ਪਨ 'ਸਹਸ੍ਸ ਸੋਵ੍ਵਤ੍ਥੇ'ਤਿ ਸੁਤ੍ਤੇਨ ਸਹਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਸਤ੍ਤਂ, ਤਤੋ ਸ੍ਯਾਦ੍ਯੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿ, ਸੑਿਤਕ੍ਕੋ ਸਮਾਧਿ, ਸੑਿਤਕ੍ਕਾ ਸਮਾਧਯੋ, ਸੑਿਤਕ੍ਕਾ ਪਵ੍ਵਾ, ਸੑਿਤਕ੍ਕਾ ਪਵ੍ਵਾਯੋ, ਸੑਿਤਕ੍ਕਂ ਝਾਨਂ, ਸੑਿਤਕ੍ਕਾਨਿ ਝਾਨਾਨਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿਨਾ ਸਬ੍ਬਲਿਙ੍ਗ, ੑਿਭਤ੍ਤਿ, ੑਚਨੇਹਿ ਯੋਜੇਤ੍ੑਾ ਪਯੋਗਸਿਦ੍ਧਿ ੑੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

ਉਪਮਾਨਪੁਬ੍ਬਪਦੋ ਯਥਾ? ਕਾਯਬ੍ਯਾਮਾਨਂ ਸਮਪਮਾਣਤ੍ਤਾ ਨਿਗ੍ਰੋਧੋ ਇੑ ਪਰਿਮਣ੍ਡਲੋ ਨਿਗ੍ਰੋਧਪਰਿਮਣ੍ਡਲੋ, ਨਿਗ੍ਰੋਧੋ ਇੑ ੑਾ ਪਰਿਮਣ੍ਡਲੋ ਯੋ ਹੋਤੀਤਿ ਸੋ ਨਿਗ੍ਰੋਧਪਰਿਮਣ੍ਡਲੋ, ਰਾਜਕੁਮਾਰੋ, ਸਙ੍ਖੋ ਇੑ ਪਣ੍ਡਰੋ ਸਙ੍ਖਪਣ੍ਡਰੋ, ਕਾਕੋ ਇੑ ਸੂਰੋ ਕਾਕਸੂਰੋ, ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਪਵ੍ਵਾਚਕ੍ਖੁਪਟਿਲਾਭਕਰਣੇਨ ਤੇਸਂ ਚਕ੍ਖੁ ੑਿਯ ਭੂਤੋਤਿ ਚਕ੍ਖੁਭੂਤੋ, ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਧਮ੍ਮਪਟਿਲਾਭਕਰਣੇਨ ਤੇਸਂ ਧਮ੍ਮੋ ੑਿਯ ਭੂਤੋਤਿ ਧਮ੍ਮਭੂਤੋ, ਨਿਚ੍ਚਸੋਮ੍ਮਹਦਯਤਾਯ ਬ੍ਰਹ੍ਮਾ ੑਿਯ ਭੂਤੋਤਿ ਬ੍ਰਹ੍ਮਭੂਤੋ, ਅਨ੍ਧੋ ੑਿਯ ਭੂਤੋ ਅਯਨ੍ਤਿ ਅਨ੍ਧਭੂਤੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਸਙ੍ਖ੍ਯੋਭਯਪਦੋ ਯਥਾ? ਦ੍ੑੇ ੑਾ ਤਯੋ ੑਾ ਪਤ੍ਤਾ ਦ੍ੑਿਤ੍ਤਿਪ੍ਪਤ੍ਤਾ, ਇਧ ੑਾਸਦ੍ਦਾਯੇੑ ਅਵ੍ਵਪਦਾਨਿ ਨਾਮ, ਅਨਿਯਮਭੂਤੋ ਤੇਸਂ ਅਤ੍ਥੋ ਅਵ੍ਵਪਦਤ੍ਥੋ ਨਾਮ। ਦ੍ੑੀਹਂ ੑਾ ਤੀਹਂ ੑਾ ਦ੍ੑੀਹਤੀਹਂ, ਛ ੑਾ ਪਵ੍ਚ ੑਾ ੑਾਚਾ ਛਪ੍ਪਵ੍ਚੑਾਚਾ। ਏੑਂ ਸਤ੍ਤਟ੍ਠਮਾਸਾ, ਏਕਯੋਜਨਦ੍ੑਿਯੋਜਨਾਨਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਦਿਸਨ੍ਤਰਾਲ਼ਤ੍ਥੋ ਯਥਾ? ਦਕ੍ਖਿਣਸ੍ਸਾ ਚ ਪੁਬ੍ਬਸ੍ਸਾ ਚ ਯਦਨ੍ਤਰਾਲ਼ਂ ਹੋਤਿ ਸਾ ਦਕ੍ਖਿਣਪੁਬ੍ਬਾ। ਏੑਂ ਪੁਬ੍ਬੁਤ੍ਤਰਾ, ਪਚ੍ਛਿਮੁਤ੍ਤਰਾ, ਅਪਰਦਕ੍ਖਿਣਾ, ਮਹਾੑੁਤ੍ਤਿਨਾ ਪੁਬ੍ਬਪਦੇ ਰਸ੍ਸਤ੍ਤਂ। ਦਕ੍ਖਿਣਾ ਚ ਸਾ ਪੁਬ੍ਬਾ ਚਾਤਿ ਦਕ੍ਖਿਣਪੁਬ੍ਬਾ ਇਚ੍ਚਾਦਿਨਾ ਕਮ੍ਮਧਾਰਯੋਪਿ ਯੁਜ੍ਜਤਿ।

ਬ੍ਯਤਿਹਾਰਲਕ੍ਖਣੇ [ਕ॰ ३२८; ਰੂ॰ ३५२; ਨੀ॰ ७०८] –

३५४. ਤਤ੍ਥ ਗਹੇਤ੍ੑਾ ਤੇਨ ਪਹਰਿਤ੍ੑਾ ਯੁਦ੍ਧੇ ਸਰੂਪਂ।

ਸਤ੍ਤਮ੍ਯਨ੍ਤਂ ਤਤਿਯਨ੍ਤਵ੍ਚ ਸਮਾਨਰੂਪਂ ਸ੍ਯਾਦ੍ਯਨ੍ਤਪਦਂ ਤਤ੍ਥ ਗਹੇਤ੍ੑਾ ਤੇਨ ਪਹਰਿਤ੍ੑਾ ਯੁਦ੍ਧੇ ਅਵ੍ਵਪਦਤ੍ਥੇ ਏਕਤ੍ਥਂ ਹੋਤਿ ੑਾ।

३५५. ਞਿ ੑੀਤਿਹਾਰੇ [ਕ॰ ४०४; ਰੂ॰ ३७०]।

ਅਵ੍ਵਪਦਤ੍ਥੑਿਸਯੇ ਕ੍ਰਿਯਾਬ੍ਯਤਿਹਾਰੇ ਗਮ੍ਯਮਾਨੇ ਪਦਨ੍ਤੇ ਝਾਨੁਬਨ੍ਧੋ ਇਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ, ਏਤ੍ਥ ਇਕਾਰੋ ਰਸ੍ਸੋ ਏੑ।

੩੫੬. ਙਿ ਸ੍ਮਿੰਚ [ਕ॰ ੪੦੩; ਰੂ॰ ੩੫੪]।

ਵਿਪਚ੍ਚਯਨ੍ਤੇ ਉਤ੍ਤਰਪਦੇ ਪਰੇ ਪੁਬ੍ਬਪਦਨ੍ਤਸ੍ਸ ਆਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ।

ਕੇਸੇਸੁ ਚ ਕੇਸੇਸੁ ਚ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਇਦਂ ਯੁਦ੍ਧਂ ਪਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ਕੇਸਾਕੇਸਿ, ਦਣ੍ਡੇਹਿ ਚ ਦਣ੍ਡੇਹਿ ਚ ਪਹਰਿਤ੍ਵਾ ਇਦਂ ਯੁਦ੍ਧਂ ਪਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ਦਣ੍ਡਾਦਣ੍ਡਿ। ਏਵਂ ਮੁਟ੍ਠਾਮੁਟ੍ਠਿ, ਮੁਸਲਾਮੁਸਲਿ।

ਇਤਿ ਪਠਮਾਬਹੁਬ੍ਬੀਹਿ।

ਦੁਤਿਯਾਬਹੁਬ੍ਬੀਹਿ

ਆਗਤਾ ਸਮਣਾ ਇਮਂ ਸਙ੍ਘਾਰਾਮਂ ਸੋਯਂ ਆਗਤਸਮਣੋ, ਸਙ੍ਘਾਰਾਮੋ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਸਮਾਸਪਦਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੋ ਦੁਵਿਧੋ ਵਾਚ੍ਚਤ੍ਥੋ, ਅਭਿਧੇਯ੍ਯਤ੍ਥੋ ਚਾਤਿ।

ਤਤ੍ਥ ਸਙ੍ਘਾਰਾਮਸ੍ਸ ਸਮਣੇਹਿ ਪਤ੍ਤਬ੍ਬਭਾਵਸਙ੍ਖਾਤਾ ਕਮ੍ਮਸਤ੍ਤਿ ਵਾਚ੍ਚਤ੍ਥੋ ਨਾਮ, ਸਤ੍ਤਿਮਨ੍ਤਭੂਤੋ ਸਙ੍ਘਾਰਾਮੋ ਅਭਿਧੇਯ੍ਯਤ੍ਥੋ ਨਾਮ।

ਤਤ੍ਥ ਆਗਤਸਮਣਸਦ੍ਦੋ ਵਾਚ੍ਚਤ੍ਥਮੇਵ ਉਜੁਂ ਵਦਤਿ, ਨ ਅਭਿਧੇਯ੍ਯਤ੍ਥਂ, ਆਗਤਸਮਣੋਤਿ ਸੁਤ੍ਵਾ ਸਮਣੇਹਿ ਪਤ੍ਤਬ੍ਬਭਾਵਮਤ੍ਤਂ ਜਾਨਾਤਿ, ਸਙ੍ਘਾਰਾਮਦਬ੍ਬਂ ਨ ਜਾਨਾਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਤਸ੍ਸਂ ਅਭਿਧੇਯ੍ਯਤ੍ਥੋ ਅਞ੍ਞੇਨ ਸਙ੍ਘਾਰਾਮਸਦ੍ਦੇਨ ਆਚਿਕ੍ਖਿਯਤਿ, ਵਾਚ੍ਚਤ੍ਥਸ੍ਸ ਪਨ ਤੇਨ ਉਜੁਂ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਪੁਨ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਾਭਾਵਤੋ ਦੁਤਿਯਾਵਿਭਤ੍ਤਿਯਾ ਆਚਿਕ੍ਖਨਕਿਚ੍ਚਂ ਨਤ੍ਥਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਸਙ੍ਘਾਰਾਮਪਦੇ ਦੁਤਿਯਾਵਿਭਤ੍ਤਿਸਮ੍ਭਵੋ ਨਤ੍ਥਿ, ਲਿਙ੍ਗਤ੍ਥਮਤ੍ਤਵਿਸਯਾ ਪਠਮਾਵਿਭਤ੍ਤਿ ਏਵ ਪਵਤ੍ਤਤਿ, ਪੁਨ ਪਦਨ੍ਤਰਸਮ੍ਬਨ੍ਧੇ ਸਤਿ ''ਸਙ੍ਘਾਰਾਮਂ ਪਸ੍ਸਤਿ ਆਗਤਸਮਣਂ, ਸਙ੍ਘਾਰਾਮੇਨ ਗਾਮੋ ਸੋਭਤਿ ਆਗਤਸਮਣੇਨ, ਸਙ੍ਘਾਰਾਮਸ੍ਸ ਪੂਜੇਤਿ ਆਗਤਸਮਣਸ੍ਸਾ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਤਤੋ ਸਬ੍ਬਾ ਵਿਭਤ੍ਤਿਯੋ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ। ਏਸ ਨਯੋ ਸਬ੍ਬੇਸੁ ਵਾਚਕਪਦੇਸੁ ਨੇਤਬ੍ਬੋਤਿ।

ਆਗਤਸਮਣਾ ਸਾਵਤ੍ਥਿ, ਆਗਤਸਮਣਂ ਜੇਤਵਨਂ, ਆਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ ਸਮਣਾ ਇਮਨ੍ਤਿ ਵਾ ਆਗਤਸਮਣੋ, ਵਿਹਾਰੋ। ਆਰੂਲ੍ਹਾ ਵਾਨਰਾ ਇਮਂ ਰੁਕ੍ਖਨ੍ਤਿ ਆਰੂਲ੍ਹਵਾਨਰੋ, ਰੁਕ੍ਖੋ। ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਾ ਗਾਮਿਕਾ ਯਂ ਗਾਮਨ੍ਤਿ ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਗਾਮਿਕੋ। ਏਵਂ ਪਵਿਟ੍ਠਗਾਮਿਕੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਇਤਿ ਦੁਤਿਯਾਬਹੁਬ੍ਬੀਹਿ।

ਤਤਿਯਾਬਹੁਬ੍ਬੀਹਿ

ਜਿਤਾਨਿ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ ਯੇਨਾਤਿ ਜਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੋ, ਸਮਣੋ। ਦਿਟ੍ਠੋ ਚਤੁਸਚ੍ਚਧਮ੍ਮੋ ਯੇਨਾਤਿ ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮੋ। ਏਵਂ ਪਤ੍ਤਧਮ੍ਮੋ, ਵਿਦਿਤਧਮ੍ਮੋ, ਪਰਿਯੋਗਾਲ੍ਹਧਮ੍ਮੋ, ਕਤਾਨਿ ਚਤੁਮਗ੍ਗਕਿਚ੍ਚਾਨਿ ਯੇਨਾਤਿ ਕਤਕਿਚ੍ਚੋ, ਬਹੁਵਚਨੇ ਸਤਿ ਕਤਾਨਿ ਕਿਚ੍ਚਾਨਿ ਯੇਹਿ ਤੇ ਕਤਕਿਚ੍ਚਾ, ਅਰਹਨ੍ਤੋ। ਧਮ੍ਮੇਨ ਅਧਿਗਤਾ ਭੋਗਾ ਯੇਨਾਤਿ ਧਮ੍ਮਾਧਿਗਤਭੋਗੋ, ਪੁਰਿਸੋ। ਏਵਂ ਅਧਮ੍ਮਾਧਿਗਤਭੋਗੋ। ਏਵਂ ਕਤ੍ਤਰਿ। ਕਰਣੇ ਪਨ ਛਿਨ੍ਨੋ ਰੁਕ੍ਖੋ ਯੇਨਾਤਿ ਛਿਨ੍ਨਰੁਕ੍ਖੋ, ਫਰਸੁ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਇਤਿ ਤਤਿਯਾਬਹੁਬ੍ਬੀਹਿ।

ਚਤੁਤ੍ਥੀਬਹੁਬ੍ਬੀਹਿ

ਦਿਨ੍ਨੋ ਸੁਙ੍ਕੋ ਯਸ੍ਸ ਰਞ੍ਞੋ ਸੋਯੰ ਦਿਨ੍ਨਸੁਙ੍ਕੋ, ਉਪਨੀਤੰ ਭੋਜਨੰ ਯਸ੍ਸਾਤਿ ਉਪਨੀਤਭੋਜਨੋ, ਨਤ੍ਥਿ ਤੁਲੋ ਏਤਸ੍ਸਾਤਿ ਅਤੁਲੋ, 'ਟ ਨਞ੍ਸ੍ਸਾ'ਤਿ ਨ-ਕਾਰਸ੍ਸ ਟਤ੍ਤੰ, ਨਤ੍ਥਿ ਪਟਿਪੁਗ੍ਗਲੋ ਯਸ੍ਸਾਤਿ ਅਪ੍ਪਟਿਪੁਗ੍ਗਲੋ, ਨਤ੍ਥਿ ਸੀਲੰ ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਦੁਸ੍ਸੀਲੋ, ਨਤ੍ਥਿ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਪਞ੍ਞਾ ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਦੁਪ੍ਪਞ੍ਞੋ, 'ਘਪਸ੍ਸਨ੍ਤਸ੍ਸਾਪ੍ਪਧਾਨਸ੍ਸਾ'ਤਿ ਸੁਤ੍ਤੇਨ ਘਸਞ੍ਞਸ੍ਸ ਆਸ੍ਸ ਰਸ੍ਸਤ੍ਤੰ। ਨਤ੍ਥਿ ਸੀਲੰ ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਨਿਸ੍ਸੀਲੋ, ਨਿਪ੍ਪਞ੍ਞੋ, ਅਪਞ੍ਞੋ, ਵਿਰੂਪੰ ਮੁਖੰ ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਦੁਮ੍ਮੁਖੋ। ਏਵੰ ਦੁਮ੍ਮਨੋ, ਦੁਬ੍ਬਣ੍ਣੋ, ਨਤ੍ਥਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਉਤ੍ਤਰੋ ਅਧਿਕੋ ਯਸ੍ਸਾਤਿ ਅਨੁਤ੍ਤਰੋ, 'ਅਨ ਸਰੇ'ਤਿ ਸੁਤ੍ਤੇਨ ਨਸ੍ਸ ਅਨ।

ਇਧ ਬਾਹਿਰਤ੍ਥਬਹੁਬ੍ਬੀਹਿ ਨਾਮ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਸਤ੍ਤਾਹੰ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬੁਤਸ੍ਸ ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਸਤ੍ਤਾਹਪਰਿਨਿਬ੍ਬੁਤੋ, ਅਚਿਰੰ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬੁਤਸ੍ਸ ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਅਚਿਰਪਰਿਨਿਬ੍ਬੁਤੋ, ਮਾਸੋ ਜਾਤਸ੍ਸ ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਮਾਸਜਾਤੋ, ਦ੍ਵੇਮਾਸਜਾਤੋ, ਏਕੋ ਮਾਸੋ ਅਭਿਸਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਸ੍ਸ ਰਞ੍ਞੋਤਿ ਏਕਮਾਸਾਭਿਸਿਤ੍ਤੋ, ਏਕਾਹੰ ਮਤਸ੍ਸ ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਏਕਾਹਮਤੰ। ਏਵੰ ਦ੍ਵੀਹਮਤੰ, ਤੀਹਮਤੰ, ਏਕਾਹੰ ਪਟਿਚ੍ਛਨ੍ਨਾਯ ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਏਕਾਹਪ੍ਪਟਿਚ੍ਛਨ੍ਨਾ। ਏਵੰ ਦ੍ਵੀਹਪ੍ਪਟਿਚ੍ਛਨ੍ਨਾ, ਆਪਤ੍ਤਿ। ਯੋਜਨੰ ਗਤਸ੍ਸ ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਯੋਜਨਗਤੋ, ਦ੍ਵਿਯੋਜਨਗਤੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਇਤਿ ਚਤੁਤ੍ਥੀਬਹੁਬ੍ਬੀਹਿ।

ਪਞ੍ਚਮੀਬਹੁਬ੍ਬੀਹਿ

ਨਿਗ੍ਗਤਾ ਜਨਾ ਅਸ੍ਮਾ ਗਾਮਾਤਿ ਨਿਗ੍ਗਤਜਨੋ, ਅਪਗਤੰ ਕਾਲ਼ਕੰ ਇਤੋਤਿ ਅਪਗਤਕਾਲ਼ਕੋ, ਪਟੋ। ਅਪਗਤਕਾਲ਼ਕੰ, ਵਤ੍ਥੰ। ਅਪੇਤੰ ਵਿਞ੍ਞਾਣੰ ਯਸ੍ਮਾਤਿ ਅਪੇਤਵਿਞ੍ਞਾਣੰ, ਮਤਸਰੀਰੰ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਇਤਿ ਪਞ੍ਚਮੀਬਹੁਬ੍ਬੀਹਿ।

ਛਟ੍ਠੀਬਹੁਬ੍ਬੀਹਿ

ਛਿਨ੍ਨੋ ਹਤ੍ਥੋ ਯਸ੍ਸ ਸੋਤਿ ਛਿਨ੍ਨਹਤ੍ਥੋ, ਹਤ੍ਥਚ੍ਛਿਨ੍ਨੋ, ਜਾਤੋ ਛਨ੍ਦੋ ਯਸ੍ਸਾਤਿ ਜਾਤਛਨ੍ਦੋ, ਛਨ੍ਦਜਾਤੋ, ਸਞ੍ਜਾਤੰ ਪੀਤਿਸੋਮਨਸ੍ਸੰ ਯਸ੍ਸਾਤਿ ਸਞ੍ਜਾਤਪੀਤਿਸੋਮਨਸ੍ਸੋ, ਪੀਤਿਸੋਮਨਸ੍ਸਸਞ੍ਜਾਤੋ, ਵਿਸੁਦ੍ਧੰ ਸੀਲੰ ਯਸ੍ਸਾਤਿ ਵਿਸੁਦ੍ਧਸੀਲੋ , ਸੀਲਵਿਸੁਦ੍ਧੋ, ਮਹਨ੍ਤੋ ਕਾਯੋ ਯਸ੍ਸਾਤਿ ਮਹਾਕਾਯੋ।

ਇਧ ਉਪਮਾਨਪੁਬ੍ਬਪਦੋ ਨਾਮ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਸੁਵਣ੍ਣਸ੍ਸ ਵਿਯ ਵਣ੍ਣੋ ਯਸ੍ਸਾਤਿ ਸੁਵਣ੍ਣਵਣ੍ਣੋ, ਬ੍ਰਹ੍ਮੁਨੋ ਵਿਯ ਸਰੋ ਯਸ੍ਸਾਤਿ ਬ੍ਰਹ੍ਮਸ੍ਸਰੋ, ਨਾਗਸ੍ਸ ਵਿਯ ਗਤਿ ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਨਾਗਗਤਿ। ਏਵੰ ਸੀਹਗਤਿ, ਨਾਗਵਿਕ੍ਕਮੋ, ਸੀਹਵਿਕ੍ਕਮੋ, ਸੀਹਸ੍ਸ ਵਿਯ ਹਨੁ ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਸੀਹਹਨੁ, ਏਣਿਸ੍ਸ ਵਿਯ ਜਙ੍ਘਾ ਯਸ੍ਸਾਤਿ ਏਣਿਜਙ੍ਘੋ, ਉਸਭਸ੍ਸ ਵਿਯ ਅਸ੍ਸ ਖਨ੍ਧੋਤਿ ਉਸਭਕ੍ਖਨ੍ਧੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਰੂਪੰ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਸਭਾਵੋ, ਯਾਦਿਸੰ ਰੂਪੰ ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਯਥਾਰੂਪੰ। ਏਵੰ ਤਥਾਰੂਪੰ, ਏਵੰ ਰੂਪੰ ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਏਵਰੂਪੰ, ਬਿਨ੍ਦੁਲੋਪੋ। ਏਵੰ ਆਦਿ ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਏਵਮਾਦਿ। ਤਥਾ ਇਚ੍ਚਾਦਿ, ਇਚ੍ਚੇਵਮਾਦਿ, ਈਦਿਸੰ ਨਾਮੰ ਯਸ੍ਸਾਤਿ ਇਤ੍ਥਨ੍ਨਾਮੋ, ਏਵੰਨਾਮੋ, ਕੀਦਿਸੰ ਨਾਮੰ ਯਸ੍ਸਾਤਿ ਕਿਨ੍ਨਾਮੋ, 'ਕੋਨਾਮੋ'ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਕਿਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਕੋਤ੍ਤੰ।

ਕੋ ਸਮੁਦਯੋ ਯਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸਾਤਿ ਕਿਸਮੁਦਯੋ, ਕਾ ਜਾਤਿ ਯਸ੍ਸਾਤਿ ਕਿਂਜਾਤਿਕੋ, ਕਿਂਨਿਦਾਨੰ ਯਸ੍ਸਾਤਿ ਕਿਂਨਿਦਾਨੋ, ਕਤਿ ਵਸ੍ਸਾਨਿ ਯਸ੍ਸਾਤਿ ਕਤਿਵਸ੍ਸੋ, ਕੋ ਅਤ੍ਥੋ ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਕਿਮਤ੍ਥੰ, ਵਚਨੰ। 'ਕ੍ਵਤ੍ਥੋ'ਤਿ ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਕਿਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਕੋਤ੍ਤੰ, ਯਾਦਿਸੋ ਅਤ੍ਥੋ ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਯਦਤ੍ਥੋ, ਤਾਦਿਸੋ ਅਤ੍ਥੋ ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਤਦਤ੍ਥੋ, ਏਦਿਸੋ ਅਤ੍ਥੋ ਯਸ੍ਸ ਵਿਨਯਸ੍ਸਾਤਿ ਏਤਦਤ੍ਥੋ, ਵਿਨਯੋ। ਏਤਦਤ੍ਥਾ, ਵਿਨਯਕਥਾ। ਏਤਦਤ੍ਥੰ, ਸੋਤਾਵਧਾਨੰ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਇਤਿ ਛਟ੍ਠੀਬਹੁਬ੍ਬੀਹਿ।

ਸਤ੍ਤਮੀਬਹੁਬ੍ਬੀਹਿ

ਸਮ੍ਪਨ੍ਨਾਨਿ ਸਸ੍ਸਾਨਿ ਯਸ੍ਮਿਂ ਜਨਪਦੇ ਸੋਯਂ ਸਮ੍ਪਨ੍ਨਸਸ੍ਸੋ, ਸੁਲਭਾ ਭਿਕ੍ਖਾ ਯਸ੍ਮਿਂ ਜਨਪਦੇ ਸੋਯਂ ਸੁਭਿਕ੍ਖੋ , ਦੁਲ੍ਲਭਾ ਭਿਕ੍ਖਾ ਯਸ੍ਮਿਨ੍ਤਿ ਦੁਬ੍ਭਿਕ੍ਖੋ, ਬਹਵੋ ਗਾਮਾ ਅਸ੍ਮਿਂ ਜਨਪਦੇਤਿ ਬਹੁਗਾਮੋ। ਏਵਂ ਬਹੁਜਨੋ, ਗਾਮੋ। ਨਤ੍ਥਿ ਗਾਮਖੇਤ੍ਤਂ ਯਸ੍ਮਿਂ ਅਰਞ੍ਞੇ ਤਯਿਦਂ ਅਗਾਮਕਂ, ਸਮਾਸਨ੍ਤੇ ਕੋ। ਸਂਵਿਜ੍ਜਨ੍ਤਿ ਮਨੁਸ੍ਸਾ ਯਸ੍ਮਿਂ ਗਾਮੇ ਸਮਨੁਸ੍ਸੋ, ਨ ਵਿਜ੍ਜਨ੍ਤਿ ਮਨੁਸ੍ਸਾ ਯਸ੍ਮਿਂ ਗਾਮੇ ਅਮਨੁਸ੍ਸੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਇਤਿ ਸਤ੍ਤਮੀਬਹੁਬ੍ਬੀਹਿ।

ਭਿਨ੍ਨਾਧਿਕਰਣਬਹੁਬ੍ਬੀਹਿ

ਭਿਨ੍ਨਾਧਿਕਰਣਬਹੁਬ੍ਬੀਹਿ ਨਾਮ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਏਕਰਤ੍ਤਿਂ ਵਾਸੋ ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਏਕਰਤ੍ਤਿਵਾਸੋ, ਸਮਾਨੇਨ ਜਨੇਨ ਸਦ੍ਧਿਂ ਵਾਸੋ ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਸਮਾਨਵਾਸੋ, ਉਭਤੋ ਕਮ੍ਮਤੋ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਂ ਬਜਞ੍ਜਨਦ੍ਵਯਂ ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਉਭਤੋਬਜਞ੍ਜਨੋ, ਅਲੁਤ੍ਤਸਮਾਸੋ। ਏਵਂ ਕਣ੍ਠਸ੍ਮਿਂ ਕਾਲ਼ੋ ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਕਣ੍ਠੇਕਾਲ਼ੋ, ਉਰਸ੍ਮਿਂ ਲੋਮਾਨਿ ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਉਰਸਿਲੋਮੋ, ਯਸ੍ਸ ਹਤ੍ਥੇ ਪਤ੍ਤੋ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਪਤ੍ਤਹਤ੍ਥੋ। ਏਵਂ ਅਸਿਹਤ੍ਥੋ, ਦਣ੍ਡਹਤ੍ਥੋ, ਛਤ੍ਤਂ ਪਾਣਿਮ੍ਹਿ ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਛਤ੍ਤਪਾਣਿ। ਏਵਂ ਸਤ੍ਥਪਾਣਿ, ਦਣ੍ਡਪਾਣਿ, ਵਜਿਰਪਾਣਿ, ਦਾਨੇ ਅਜ੍ਝਾਸਯੋ ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਦਾਨਜ੍ਝਾਸਯੋ, ਦਾਨਾਧਿਮੁਤ੍ਤਿਕੋ, ਬੁਦ੍ਧੇਸੁ ਭਤ੍ਤਿ ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਬੁਦ੍ਧਭਤ੍ਤਿਕੋ, ਬੁਦ੍ਧੇ ਗਾਰਵੋ ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਬੁਦ੍ਧਗਾਰਵੋ, ਧਮ੍ਮਗਾਰਵੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਤਿਪਦਬਹੁਬ੍ਬੀਹਿ

ਤਿਪਦਬਹੁਬ੍ਬੀਹਿ ਨਾਮ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਪਰਕ੍ਕਮੇਨ ਅਧਿਗਤਾ ਸਮ੍ਪਦਾ ਯੇਹਿ ਤੇ ਪਰਕ੍ਕਮਾਧਿਗਤਸਮ੍ਪਦਾ, ਧਮ੍ਮੇਨ ਅਧਿਗਤਾ ਭੋਗਾ ਯੇਹਿ ਤੇ ਧਮ੍ਮਾਧਿਗਤਭੋਗਾ, ਓਣੀਤੋ ਪਤ੍ਤਮ੍ਹਾ ਪਾਣਿ ਯੇਨ ਸੋ ਓਣੀਤਪਤ੍ਤਪਾਣਿ, ਸੀਹਸ੍ਸ ਪੁਬ੍ਬਦ੍ਧਂ ਵਿਯ ਕਾਯੋ ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਸੀਹਪੁਬ੍ਬਦ੍ਧਕਾਯੋ, ਮਤ੍ਤਾ ਬਹਵੋ ਮਾਤਙ੍ਗਾ ਯਸ੍ਮਿਂ ਵਨੇਤਿ ਮਤ੍ਤਬਹੁਮਾਤਙ੍ਗਂ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਬਹੁਬ੍ਬੀਹਿਸਮਾਸੋ ਨਿਟ੍ਠਿਤੋ।

ਦ੍ਵਨ੍ਦਸਮਾਸ

ਅਥ ਦ੍ਵਨ੍ਦਸਮਾਸੋ ਦੀਪਿਯਤੇ।

ਦ੍ਵੇ ਚ ਦ੍ਵੇ ਚ ਪਦਾਨਿ ਦ੍ਵਨ੍ਦਾ, ਦ੍ਵੇ ਚ ਦ੍ਵੇ ਚ ਅਤ੍ਥਾ ਵਾ ਦ੍ਵਨ੍ਦਾ, ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਂ ਦ੍ਵਿਸਦ੍ਦਾਨਂ ਦ੍ਵਨ੍ਦਾਦੇਸੋ। ਦ੍ਵਨ੍ਦਸਦ੍ਦਸਦਿਸਤ੍ਤਾ ਸਬ੍ਬੋ ਚਾਯਂ ਸਮਾਸੋ **ਦ੍ਵਨ੍ਦੋ**ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ।

ਅਥ ਵਾ ਦ੍ਵੇ ਅਵਯਵਾ ਅਨ੍ਦਿਯਨ੍ਤਿ ਬਨ੍ਧਿਯਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥਾਤਿ ਦ੍ਵਨ੍ਦੋ, ਯੁਗਲਸ੍ਸੇਤਂ ਨਾਮਂ ''ਪਾਦਦ੍ਵਨ੍ਦਂ ਮੁਨਿਨ੍ਦਸ੍ਸ, ਵਨ੍ਦਾਮਿ ਸਿਰਸਾਮਹ''ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਵਿਯ, ਇਧ ਪਨ ਪਦਯੁਗਲਂ ਅਤ੍ਥਯੁਗਲਞ੍ਚ ਗਯ੍ਹਤਿ। ਉਭਯਪਦਤ੍ਥਪਧਾਨੋ ਹਿ ਦ੍ਵਨ੍ਦੋ।

ਏਤ੍ਥ ਸਿਯਾ – ਯਦਿ ਉਭਯਪਦਤ੍ਥਪ੍ਪਧਾਨੋ ਦ੍ਵਨ੍ਦੋ, ਏਵਞ੍ਚ ਸਤਿ ਦ੍ਵਨ੍ਦੇ ਕਥਂ ਏਕਤ੍ਥੀਭਾਵਲਕ੍ਖਣਂ ਸਿਯਾਤਿ? ਵੁਚ੍ਚਤੇ – ਅਭਿਨ੍ਨਵਿਧੇਯਜਤ੍ਤਤ੍ਤਾ। ਵਚਨਪਥਞ੍ਹਿ ਪਤ੍ਵਾ ਕਤ੍ਤੁਭਾਵਕਮ੍ਮਭਾਵਾਦਿਕੋ ਵਿਧੇਯਜਤ੍ਥੋ ਏਵ ਪਦਾਨਂ ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਪ੍ਪਧਾਨਤ੍ਥੋ ਹੋਤਿ ਵਚਨਵਾਕ੍ਯਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਪਧਾਨਙ੍ਗਤ੍ਤਾ, ਸੋ ਚ ਵਿਧੇਯਜਤ੍ਥੋ ਦ੍ਵਨ੍ਦੇਪਿ ਅਭਿਨ੍ਨੋ ਏਵ ਹੋਤਿ। ਤਥਾ ਹਿ ''ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤਮੋਗ੍ਗਲ੍ਲਾਨਾ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ,

ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤਮੋਗ੍ਗਲ੍ਲਾਨੇ ਪਸ੍ਸਤਿ'' ਇਚ੍ਚਾਦੀਸੁ ਦ੍ਵੇ ਅਤ੍ਥਾ ਏਕਵਿਭਤ੍ਤਿਯਾ ਵਿਸਯਾ ਹੁਤ੍ਵਾ ਏਕਕਤ੍ਤੁ, ਏਕਕਮ੍ਮਾਦਿਭਾਵੇਨ ਏਕਤ੍ਤੰ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ, ਏਵੰ ਦ੍ਵਨ੍ਦੇਪਿ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨੰ ਤਿਣ੍ਣੰ ਬਹੂਨ੍ਨੰ ਵਾ ਪਦਾਨੰ ਏਕਤ੍ਥੀਭਾਵਲਕ੍ਖਣੰ ਲਬ੍ਭਤਿਯੇਵਾਤਿ।

੩੫੭. ਚਤ੍ਥੇ [ਕ॰ ੩੨੯; ਰੂ॰ ੩੫੭; ਨੀ॰ ੭੦੯]।

ਅਨੇਕੰ ਸਜਾਦਜਨ੍ਤੁਪਦੰ ਚਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੇ ਏਕਤ੍ਥੰ ਹੋਤਿ ਵਾ।

ਏਤ੍ਥ ਚ ਸਮੁਚ੍ਚਯੋ, ਅਨ੍ਵਾਚਯੋ, ਇਤਰੀਤਰਯੋਗੋ, ਸਮਾਹਾਰੋਤਿ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਚਸਦ੍ਦਤ੍ਥਾ ਹੋਨ੍ਤਿ।

ਤਤ੍ਥ **ਸਮੁਚ੍ਚਯੋ** ਯਥਾ? ਚੀਵਰਞ੍ਚ ਪਿਣ੍ਡਪਾਤਞ੍ਚ ਸੇਨਾਸਨਞ੍ਚ ਦੇਤੀਤਿ। **ਅਨ੍ਵਾਚਯੋ** ਯਥਾ? ਦਾਨਞ੍ਚ ਦੇਤਿ, ਸੀਲਞ੍ਚ ਰਕ੍ਖਤੀਤਿ। ਇਮੇ ਦ੍ਵੇ ਚਸਦ੍ਦਤ੍ਥਾ ਵਾਕ੍ਯਦ੍ਵਨ੍ਦੇ ਏਵ ਲਬ੍ਭਨ੍ਤਿ, ਨ ਸਮਾਸਦ੍ਵਨ੍ਦੇ ਪਦਾਨੰ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞੰ ਨਿਰਪੇਕ੍ਖਤ੍ਤਾਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਤੰ ਅਨ੍ਵਾਚਯੇ ਯੁਜ੍ਜਤਿ ਨਾਨਾਕ੍ਰਿਯਾਪੇਕ੍ਖਤ੍ਤਾ, ਸਮੁਚ੍ਚਯੇ ਪਨ ''ਚੀਵਰਞ੍ਚ ਪਿਣ੍ਡਪਾਤਞ੍ਚ ਸੇਨਾਸਨਞ੍ਚ ਦੇਤੀ''ਤਿ ਵਾ ''ਚੀਵਰਪਿਣ੍ਡਪਾਤਸੇਨਾਸਨਾਨਿ ਦੇਤੀ''ਤਿ ਵਾ ਏਵੰ ਦ੍ਵਿਧਾਪਿ ਯੋਜੇਤੁੰ ਯੁਜ੍ਜਤਿਯੇਵ ''ਲਾਭੀ ਹੋਤਿ ਚੀਵਰਪਿਣ੍ਡਪਾਤਸੇਨਾਸਨਗਿਲਾਨਪਚ੍ਚਯਭੇਸਜ੍ਜਪਰਿਕ੍ਖਾਰਾਨ''ਨ੍ਤਿ [ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੬੫] ਪਾਲ਼ਿਦਸ੍ਸਨਤੋ। ਅਨ੍ਵਾਚਯੋਪਿ ਵਾ ਸਮਾਸਦ੍ਵਨ੍ਦੇ ਨੋ ਨ ਲਬ੍ਭਤਿ ''ਮਾਲਾਗਨ੍ਧਵਿਲੇਪਨਧਾਰਣਮਣ੍ਡਨਵਿਭੂਸਨਟ੍ਠਾਨਾ''ਤਿ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੦] ਪਾਲ਼ਿਦਸ੍ਸਨਤੋ। ਏਵੰ ਪਨ ਯੁਜ੍ਜੇਯ੍ਯ – ਚਸਦ੍ਦਤ੍ਥੋ ਏਕਕ੍ਰਿਯ, ਨਾਨਾਕ੍ਰਿਯਾਪੇਕ੍ਖਨਭੇਦੇਨ ਦੁਵਿਧੋ ਹੋਤਿ ਸਮੁਚ੍ਚਯੋ, ਅਨ੍ਵਾਚਯੋ ਚਾਤਿ, ਤੇਸੁ ਚ ਏਕੇਕੋ ਅਵਯਵਪ੍ਪਧਾਨ, ਸਮੁਦਾਯਪ੍ਪਧਾਨਭੇਦੇਨ ਦੁਵਿਧੋ ਹੋਤਿ ਇਤਰੀਤਰਯੋਗੋ, ਸਮਾਹਾਰੋ ਚਾਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਇਤਰੀਤਰਯੋਗੇ ਅਵਯਵਪ੍ਪਧਾਨਤ੍ਤਾ ਸਬ੍ਬਵਿਭਤ੍ਤੀਸੁ ਬਹੁਵਚਨਮੇਵ ਯੁਜ੍ਜਤਿ।

ਦ੍ਵਨ੍ਦੇ ਪਣੀਤਤਰੰ ਪੁਬ੍ਬੇ ਨਿਪਤਤਿ। ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤੋ ਚ ਮੋਗ੍ਗਲ੍ਲਾਨੋ ਚ ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤਮੋਗ੍ਗਲ੍ਲਾਨਾ, ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤਮੋਗ੍ਗਲ੍ਲਾਨੇ, ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤਮੋਗ੍ਗਲ੍ਲਾਨੇਹਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ। ਏਵੰ ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਗਹਪਤਿਕਾ, ਖਤ੍ਤਿਯਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ, ਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਾ, ਚਨ੍ਦਿਮਸੂਰਿਯਾ।

ਅਪ੍ਪਕ੍ਖਰ, ਬਹ੍ਵਕ੍ਖਰੇਸੁ ਅਪ੍ਪਕ੍ਖਰੰ ਕ੍ਵਚਿ ਪੁਬ੍ਬੰ ਹੋਤਿ, ਗਾਮਨਿਗਮਾ, ਗਾਮਜਨਪਦਾ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਕ੍ਵਚਿ ਇਵਣ੍ਣੁ'ਵਣ੍ਣਨ੍ਤਾ ਪੁਬ੍ਬੇ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਅਗ੍ਗਿ ਚ ਧੂਮੋ ਚ ਅਗ੍ਗਿਧੂਮਾ, ਰਤ੍ਤਿਦਿਵਾ, ਧਾਤੁਲਿਙ੍ਗਾਨਿ।

ਅਵਣ੍ਣਨ੍ਤੇਸੁ ਸਰਾਦਿਪਦੰ ਪੁਬ੍ਬੰ ਹੋਤਿ, ਅਤ੍ਥੋ ਚ ਧਮ੍ਮੋ ਚ ਅਤ੍ਥਧਮ੍ਮਾ, ਧਮ੍ਮਤ੍ਥਾ ਵਾ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਅਯਞ੍ਚ ਨਿਯਮੋ ਦ੍ਵਿਪਦਦ੍ਵਨ੍ਦੇਸੁ ਯੇਭੁਯ੍ਯੇਨ ਲਬ੍ਭਤਿ, ਬਹੁਪਦਦ੍ਵਨ੍ਦੇਸੁ ਨ ਲਬ੍ਭਤਿ।

ਸਮਾਹਾਰਦ੍ਵਨ੍ਦੇ –

੩੫੮. ਸਮਾਹਾਰੇ ਨਪੁੰਸਕੰ [ਕ॰ ੩੨੨; ਰੂ॰ ੩੫੯; ਨੀ॰ ੭੦੦]।

ਚਤ੍ਥੇ ਸਮਾਹਾਰੇ ਏਕਤ੍ਥਪਦੰ ਨਪੁੰਸਕੰ ਹੋਤਿ, ਏਕਵਚਨਨ੍ਤਤ੍ਤੰ ਪਨ ਸਮਾਹਾਰਵਚਨੇਨੇਵ ਸਿਦ੍ਧੰ, ਅਯਞ੍ਚ ਸਮਾਹਾਰੋ ਪਾਣਙ੍ਗਾਦੀਨੰ ਦ੍ਵਨ੍ਦੇਸੁ ਨਿਚ੍ਚੰ ਲਬ੍ਭਤਿ, ਰੁਕ੍ਖਤਿਣਾਦੀਨੰ ਦ੍ਵਨ੍ਦੇਸੁ ਵਿਕਪ੍ਪੇਨ ਲਬ੍ਭਤਿ।

ਤਤ੍ਥ ਨਿਚ੍ਚਲਦ੍ਧੇਸੁ ਤਾਵ ਪਾਣਙ੍ਗਦ੍ਵਨ੍ਦੇ –

ਚਕ੍ਖੁ ਚ ਸੋਤਞ੍ਚ ਚਕ੍ਖੁਸੋਤੰ, ਮੁਖਞ੍ਚ ਨਾਸਿਕਾ ਚ ਮੁਖਨਾਸਿਕੰ, ‘ਸਜਾਦੀਸੁ ਰਸ੍ਸੋ’ਤਿ ਰਸ੍ਸਤ੍ਤੰ। ਹਨੁ ਚ ਗੀਵਾ ਚ ਹਨੁਗੀਵੰ। ਏਵੰ ਕਣ੍ਣਨਾਸੰ, ਛਵਿ ਚ ਮੰਸਞ੍ਚ ਲੋਹਿਤਞ੍ਚ ਛਵਿਮੰਸਲੋਹਿਤੰ, ਨਾਮਞ੍ਚ ਰੂਪਞ੍ਚ ਨਾਮਰੂਪੰ, ਜਰਾ ਚ ਮਰਣਞ੍ਚ ਜਰਾਮਰਣੰ। ਬਹੁਲਾਧਿਕਾਰਾ ਕ੍ਵਚਿ ਵਿਕਪ੍ਪਰੂਪਮ੍ਪਿ ਦਿਸ੍ਸਤਿ, ਹਤ੍ਥਾ ਚ ਪਾਦਾ ਚ ਹਤ੍ਥਪਾਦੰ, ਹਤ੍ਥਪਾਦਾ ਵਾ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਤੂਰਿਯਙ੍ਗਦ੍ਵਨ੍ਦੇ –

ਨਚ੍ਚਞ੍ਚ ਗੀਤਞ੍ਚ ਵਾਦਿਤਞ੍ਚ ਨਚ੍ਚਗੀਤਵਾਦਿਤੰ। ਏਵੰ ਸਮ੍ਮਤਾਲ਼ੰ, ‘ਸਮ੍ਮ’ਨ੍ਤਿ ਕੰਸਤਾਲ਼ੰ, ‘ਤਾਲ਼’ਨ੍ਤਿ ਹਤ੍ਥਤਾਲ਼ੰ, ਸਙ੍ਖੋ ਚ ਪਣਵੋ ਚ ਡਿਣ੍ਡਿਮੋ ਚ ਸਙ੍ਖਪਣਵਡਿਣ੍ਡਿਮੰ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਯੋਗ੍ਗਙ੍ਗਦ੍ਵਨ੍ਦੇ –

ਫਾਲੋ ਚ ਪਾਚਨਞ੍ਚ ਫਾਲਪਾਚਨੰ, ਯੁਗਞ੍ਚ ਨਙ੍ਗਲਞ੍ਚ ਯੁਗਨਙ੍ਗਲੰ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਸੇਨਙ੍ਗਦ੍ਵਨ੍ਦੇ –

ਹਤ੍ਥਿਨੋ ਚ ਅਸ੍ਸਾ ਚ ਹਤ੍ਥਿਅਸ੍ਸੰ। ਏਵੰ ਰਥਪਤ੍ਤਿਕੰ, ਅਸਿ ਚ ਚਮ੍ਮਞ੍ਚ ਅਸਿਚਮ੍ਮੰ। ‘ਚਮ੍ਮ’ਨ੍ਤਿ ਸਰਪਰਿਤ੍ਤਾਣਫਲਕੰ, ਧਨੁ ਚ ਕਲਾਪੋ ਚ ਧਨੁਕਲਾਪੰ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਖੁਦ੍ਦਕਪਾਣਦ੍ਵਨ੍ਦੇ –

ਡੰਸਾ ਚ ਮਕਸਾ ਚ ਡੰਸਮਕਸੰ। ਏਵੰ ਕੁਨ੍ਥਕਿਪਿਲ੍ਲਿਕੰ [ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੬੦੨], ਕੀਟਪਟਙ੍ਗੰ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਨਿਚ੍ਚਵੇਰਿਦ੍ਵਨ੍ਦੇ –

ਅਹਿ ਚ ਨਕੁਲੋ ਚ ਅਹਿਨਕੁਲੰ, ਬਿਲ਼ਾਰੋ ਚ ਮੂਸਿਕਾ ਚ ਬਿਲ਼ਾਰਮੂਸਿਕੰ, ਰਸ੍ਸਤ੍ਤੰ। ਕਾਕੋਲੂਕੰ, ਸਪ੍ਪਮਣ੍ਡੂਕੰ, ਨਾਗਸੁਪਣ੍ਣੰ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਸਭਾਗਦ੍ਵਨ੍ਦੇ –

ਸੀਲਞ੍ਚ ਪਞ੍ਞਾਣਞ੍ਚ ਸੀਲਪਞ੍ਞਾਣੰ, ਸਮਥੋ ਚ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾ ਚ ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨੰ, ਵਿਜ੍ਜਾ ਚ ਚਰਣਞ੍ਚ ਵਿਜ੍ਜਾਚਰਣੰ। ਏਵੰ ਸਤਿਸਮ੍ਪਜਞ੍ਞੰ, ਹਿਰਿਓਤ੍ਤਪ੍ਪੰ, ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਕੁਕ੍ਕੁਚ੍ਚੰ, ਥਿਨਮਿਦ੍ਧੰ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਵਿਵਿਧਵਿਰੁਦ੍ਧਦ੍ਵਨ੍ਦੇ –

ਕੁਸਲਾਕੁਸਲੰ, ਸਾਵਜ੍ਜਾਨਵਜ੍ਜੰ, ਕਣ੍ਹਸੁਕ੍ਕੰ, ਹੀਨਪਣੀਤੰ, ਛੇਕਬਾਲੰ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਏਕਸਙ੍ਗੀਤਿਦ੍ਵਨ੍ਦੇ –

ਦੀਘੋ ਚ ਮਜ੍ਝਿਮੋ ਚ ਦੀਘਮਜ੍ਝਿਮੰ, ਅਙ੍ਗੁਤ੍ਤਰਸੰਯੁਤ੍ਤਕੰ, ਖਨ੍ਧਕਵਿਭਙ੍ਗੰ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਸਙ੍ਖ੍ਯਾਪਰਿਮਾਣਦ੍ਵਨ੍ਦੇ –

ਏਕਕਦੁਕਂ, ਦੁਕਤਿਕਂ, ਤਿਕਚਤੁਕ੍ਕਂ, ਚਤੁਕ੍ਕਪਞ੍ਚਕਂ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਪਚਨਚਣ੍ਡਾਲਦ੍ਵਨ੍ਦੇ –

ਓਰਬ੍ਭਿਕਾ ਚ ਸੂਕਰਿਕਾ ਚ ਓਰਬ੍ਭਿਕਸੂਕਰਿਕਂ। ਏਵਂ ਸਾਕੁਣ੍ਤਿਕਮਾਗਵਿਕਂ, ਸਪਾਕਚਣ੍ਡਾਲਂ, ਵੇਨਰਥਕਾਰਂ, ਪੁਕ੍ਕੁਸਛਵਡਾਹਕਂ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਲਿਙ੍ਗਵਿਸਭਾਗਦ੍ਵਨ੍ਦੇ –

ਇਤ੍ਥਿਪੁਮਂ, ਦਾਸਿਦਾਸਂ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਦਿਸਾਦ੍ਵਨ੍ਦੇ –

ਪੁਬ੍ਬਾ ਚ ਅਪਰਾ ਚ ਪੁਬ੍ਬਾਪਰਂ। ਏਵਂ ਦਕ੍ਖਿਣੁਤ੍ਤਰਂ, ਪੁਬ੍ਬਦਕ੍ਖਿਣਂ, ਪੁਬ੍ਬੁਤ੍ਤਰਂ, ਅਪਰਦਕ੍ਖਿਣਂ, ਅਪਰੁਤ੍ਤਰਂ।

ਨਦੀਦ੍ਵਨ੍ਦੇ –

ਗਙ੍ਗਾਯਮੁਨਂ, ਮਹਿਸਰਭੁ, ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ ਨਪੁਂਸਕਤ੍ਤਾ ਅਨ੍ਤੇ ਦੀਘਾਨਂ ਰਸ੍ਸਤ੍ਤਂ ਸਤ੍ਤਸੁ ਵਿਭਤ੍ਤੀਸੁ ਏਕਵਚਨਞ੍ਚ।

ਇਤਿ ਨਿਚ੍ਚਸਮਾਹਾਰਰਾਸਿ।

ਵਿਕਪ੍ਪਲਦ੍ਧੇਸੁ [ਕ॰ ੩੨੩; ਰੂ॰ ੩੬੦; ਨੀ॰ ੭੦੧] ਤਿਣਵਿਸੇਸਦ੍ਵਨ੍ਦੇ –

ਉਸੀਰਾਨਿ ਚ ਬੀਰਣਾਨਿ ਚ ਉਸੀਰਬੀਰਣਂ, ਉਸੀਰਬੀਰਣਾ। ਏਵਂ ਮੁਞ੍ਜਪਬ੍ਬਜਂ, ਮੁਞ੍ਜਪਬ੍ਬਜਾ, ਕਾਸਕੁਸਂ, ਕਾਸਕੁਸਾ।

ਰੁਕ੍ਖਵਿਸੇਸਦ੍ਵਨ੍ਦੇ –

ਖਦਿਰੋ ਚ ਪਲਾਸੋ ਚ ਖਦਿਰਪਲਾਸਂ, ਖਦਿਰਪਲਾਸਾ, ਧਵੋ ਚ ਅਸ੍ਸਕਣ੍ਣੋ ਚ ਧਵਸ੍ਸਕਣ੍ਣਂ, ਧਵਸ੍ਸਕਣ੍ਣਾ, ਪਿਲਕ੍ਖਨਿਗ੍ਰੋਧਂ, ਪਿਲਕ੍ਖਨਿਗ੍ਰੋਧਾ, ਅਸ੍ਸਤ੍ਥਕਪੀਤਨਂ [ਕਪਿਤ੍ਥਨਂ (ਕਤ੍ਥਚਿ)], ਅਸ੍ਸਤ੍ਥਕਪੀਤਨਾ, ਸਾਕਸਾਲਂ, ਸਾਕਸਾਲਾ।

ਪਸੁਵਿਸੇਸਦ੍ਵਨ੍ਦੇ –

ਗਜਾ ਚ ਗਵਜਾ ਚ ਗਜਗਵਜਂ, ਗਜਗਵਜਾ, ਗੋਮਹਿਸਂ, ਗੋਮਹਿਸਾ, ਏਣੇਯਜਵਰਾਹਂ, ਏਣੇਯਜਵਰਾਹਾ, ਅਜੇਲ਼ਕਂ, ਅਜੇਲ਼ਕਾ, ਕੁਕ੍ਕੁਟਸੂਕਰਂ, ਕੁਕ੍ਕੁਟਸੂਕਰਾ, ਹਤ੍ਥਿਗਵਸ੍ਸਵਲ਼ਵਂ, ਹਤ੍ਥਿਗਵਸ੍ਸਵਲ਼ਵਾ।

ਸਕੁਣਵਿਸੇਸਦ੍ਵਨ੍ਦੇ –

ਹਂਸਬਿਲਵਂ, ਹਂਸਬਿਲਵਾ, ਕਾਰਣ੍ਡਵਚਕ੍ਕਵਾਕਂ, ਕਾਰਣ੍ਡਵਚਕ੍ਕਵਾਕਾ, ਬਕਬਲਾਕਂ, ਬਕਬਲਾਕਾ।

ਧਨਦ੍ਵਨ੍ਦੇ –

ਹਿਰਞ੍ਞਸੁਵਣ੍ਣੰ, ਹਿਰਞ੍ਞਸੁਵਣ੍ਣਾ, ਮਣਿ ਚ ਸਙ੍ਖੋ ਚ ਮੁਤ੍ਤਾ ਚ ਵੇਲੁਰਿਯਞ੍ਚ ਮਣਿਸਙ੍ਖਮੁਤ੍ਤਵੇਲੁਰਿਯੰ, ਮਣਿਸਙ੍ਖਮੁਤ੍ਤਵੇਲੁਰਿਯਾ, ਜਾਤਰੂਪਰਜਤੰ, ਜਾਤਰੂਪਰਜਤਾ।

ਧਞ੍ਞਦ੍ਵਨ੍ਦੇ –

ਸਾਲਿਯਵੰ, ਸਾਲਿਯਵਾ, ਤਿਲਮੁਗ੍ਗਮਾਸੰ, ਤਿਲਮੁਗ੍ਗਮਾਸਾ, ਨਿਪ੍ਫਾਵਕੁਲਤ੍ਥੰ, ਨਿਪ੍ਫਾਵਕੁਲਤ੍ਥਾ।

ਬਜਞ੍ਜਨਾਨੰ ਦ੍ਵਨ੍ਦੇ –

ਮਚ੍ਛਮੰਸੰ, ਮਚ੍ਛਮੰਸਾ, ਸਾਕਸੂਪੰ, ਸਾਕਸੂਪਾ, ਗਬਜਮਾਹਿਸੰ, ਗਬਜਮਾਹਿਸਾ, ਏਣੇਯਜਵਾਰਾਹੰ, ਏਣੇਯਜਵਾਰਾਹਾ, ਮਿਗਮਾਯੂਰੰ, ਮਿਗਮਾਯੂਰਾ।

ਜਨਪਦਦ੍ਵਨ੍ਦੇ –

ਕਾਸਿਕੋਸਲੰ, ਕਾਸਿਕੋਸਲਾ, ਵਜ੍ਜਿਮਲ੍ਲੰ, ਵਜ੍ਜਿਮਲ੍ਲਾ, ਚੇਤਵੰਸੰ, ਚੇਤਵੰਸਾ, ਮਜ੍ਝਞ੍ਚ ਸੂਰਸੇਨਞ੍ਚ ਮਜ੍ਝਸੂਰਸੇਨੰ, ਮਜ੍ਝਸੂਰਸੇਨਾ, ਕੁਰੁਪਞ੍ਚਾਲੰ, ਕੁਰੁਪਞ੍ਚਾਲਾ।

ਇਤਿ ਵਿਕਪ੍ਪਸਮਾਹਾਰਰਾਸਿ।

ਦ੍ਵਨ੍ਦਸਮਾਸੋ ਨਿਟ੍ਠਿਤੋ।

ਵਿਸੇਸਵਿਧਾਨ

ਇਦਾਨਿ ਪੁਬ੍ਬੇ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ ਅਵੁਤ੍ਤਾਨਿ ਚ ਛਸੁ ਸਮਾਸੇਸੁ ਵਿਸੇਸਵਿਧਾਨਾਨਿ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤੇ।

ਨਪੁੰਸਕੇਕਤ੍ਤੰ, ਸਮਾਸਨ੍ਤਰਸ੍ਸੋ, ਪੁਮ੍ਭਾਵਾਤਿਦੇਸੋ, ਸਮਾਸਨ੍ਤੇ ਕ, ਸਮਾਸਨ੍ਤੇ ਅ, ਨਾਨਾਦੇਸੋ, ਅਬਜਯੋ, ਸਙ੍ਖਜਾ।

ਨਪੁੰਸਕੇਕਤ੍ਤਰਾਸਿ

ਤਤ੍ਥ ਸਬ੍ਬੋ ਅਬਜਯੀਭਾਵੋ ਨਪੁੰਸਕਲਿਙ੍ਗੋ ਏਵ, ਸਮਾਹਾਰਭੂਤਾ ਦਿਗੁ, ਦ੍ਵਨ੍ਦਾ ਨਪੁੰਸਕਾ ਚ ਏਕਤ੍ਤਸਙ੍ਖਜਾ ਚ।

੩੫੯. ਕ੍ਵਚੇਕਤ੍ਤਞ੍ਚ ਛਟ੍ਠਿਯਾ [ਕ॰ ੩੨੭; ਰੂ॰ ੩੫੧; ਨੀ॰ ੭੦੪; ਚਂ॰ ੨.੨.੬੯-੭੩; ਪਾ॰ ੨.੪.੨੨-੨੫]।

ਛਟ੍ਠੀਸਮਾਸੇ ਕ੍ਵਚਿ ਨਪੁੰਸਕਤ੍ਤੰ ਏਕਤ੍ਤਞ੍ਚ ਹੋਤਿ।

ਛਾਯਾ, ਸਭਾਸ੍ਵੇਵਾਯੰ ਵਿਧਿ, ਸਲਭਾਨੰ ਛਾਯਾ ਸਲਭਚ੍ਛਾਯੰ [...ਸਭਚ੍ਛਾਯੰ (ਮੂਲਪਾਠੇ)]। ਏਵੰ ਸਕਟਚ੍ਛਾਯੰ, ਘਰਚ੍ਛਾਯੰ। ਇਧ ਨ ਹੋਤਿ, ਰੁਕ੍ਖਚ੍ਛਾਯਾ, ਪਬ੍ਬਤਚ੍ਛਾਯਾ। ਸਭਾਸਦ੍ਦੇ ਅਮਨੁਸ੍ਸਸਭਾਸ੍ਵੇਵਾਯੰ ਵਿਧਿ, ਬ੍ਰਹ੍ਮੂਨੰ ਸਭਾ ਬ੍ਰਹ੍ਮਸਭੰ। ਏਵੰ ਦੇਵਸਭੰ, ਇਨ੍ਦਸਭੰ, ਯਕ੍ਖਸਭੰ, ਰਕ੍ਖਸਸਭੰ। ਮਨੁਸ੍ਸਸਭਾਸੁ ਨਤ੍ਥਿ, ਖਤ੍ਤਿਯਸਭਾ, ਰਾਜਸਭਾ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਕ੍ਵਚੀਤਿ ਕਿੰ? ਰਾਜਪਰਿਸਾ।

ਇਤਿ ਨਪੁੰਸਕੇਕਤ੍ਤਰਾਸਿ।

‘ਸਜਾਦੀਸੁ ਰਸ੍ਸੋ’ਤਿ ਸੁਤ੍ਤੇਨ ਅਬਜਯੀਭਾ੧, ਸਮਾਹਾਰਦਿਗੁ, ਦ੍੧ਨ੍ਦਾਨਂ ਕਸ੍ਸਚਿ ਤਪ੍ਪੁਰਿਸਸ੍ਸ ਚ ਸਜਾਦੀਸੁ ਰਸ੍ਸੋ।

ਅਬਜਯੀਭਾ੧ੇ –

ਉਪਮਣਿਕਂ ਅਧਿਤ੍ਥਿ, ਉਪ੧ਧੁ।

ਸਮਾਹਾਰਦਿਗੁਮ੍ਹਿ –

ਚਤੁਦ੍ਦਿਸਂ, ਦਸਿਤ੍ਥਿ, ਦਸ੧ਧੁ।

ਸਮਾਹਾਰਦ੍੧ਨ੍ਦੇ –

ਮੁਖਨਾਸਿਕਂ, ਹਨੁਗੀ੧ਂ।

ਤਪ੍ਪੁਰਿਸੇ –

ਸਲਭਚ੍ਛਾਯਂ, ਬ੍ਰਹ੍ਮਸਭਂ।

੩੬੦. ਘਪਸ੍ਸਨ੍ਤਸ੍ਸਾਪ੍ਪਧਾਨਸ੍ਸ [ਕ॰ ੪੦੩; ਰੂ॰ ੩੫੪; ਨੀ॰ ੮੫੮; ਚਂ॰ ੨.੨.੮੬; ਪਾ॰ ੧.੨.੪੮]।

ਸਜਾਦੀਸੁ ਅਨ੍ਤਭੂਤਸ੍ਸ ਅਪ੍ਪਧਾਨਭੂਤਸ੍ਸ ਚ ਘਪਸ੍ਸ ਰਸ੍ਸੋ ਹੋਤਿ।

ਬਹੁਬ੍ਬੀਹਿਮ੍ਹਿ –

ਬਹੁਕਞ੍ਞੋ, ਪੋਸੋ, ਬਹੁਇਤ੍ਥਿ, ਕੁਲਂ, ਬਹੁ੧ਧੁ, ਕੁਲਂ।

ਅਬਜਯੀਭਾ੧ੇ –

ਉਪਮਣਿਕਂ, ਅਧਿਤ੍ਥਿ, ਉਪ੧ਧੁ।

ਅਨ੍ਤਸ੍ਸਾਤਿ ਕਿਂ? ਸਦ੍ਧਾਧਨੋ, ਪੁਰਿਸੋ।

ਅਪ੍ਪਧਾਨਸ੍ਸਾਤਿ ਕਿਂ? ਰਾਜਕਞ੍ਞਾ, ਰਾਜਕੁਮਾਰੀ, ਬ੍ਰਹ੍ਮਬਨ੍ਧੁ।

੩੬੧. ਗੋਸ੍ਸੁ [ਕ॰ ੩੪੨; ਰੂ॰ ੩੩੭; ਨੀ॰ ੭੨੨; ਚਂ॰ ੨.੨.੮੫; ਪਾ॰ ੧.੨.੪੮]।

ਸਜਾਦੀਸੁ ਅਨ੍ਤਭੂਤਸ੍ਸ ਅਪ੍ਪਧਾਨਭੂਤਸ੍ਸ ਚ ਗੋਸ੍ਸ ਉ ਹੋਤਿ।

ਤਿਟ੍ਠਗੁ ਚਿਤ੍ਤਗੁ।

ਅਪ੍ਪਧਾਨਸ੍ਸਾਤਿ ਕਿਂ? ਰਾਜਗ੧ੋ।

ਅਨੁਸ੍ਸਾਤਿ ਕਿਂ? ਗੋਕੁਲਂ।

ਇਤਿ ਸਮਾਸਨ੍ਤਰਸ੍ਸਰਾਸਿ।

ਪੁਮ੍ਭਾਵਾਤਿਦੇਸਰਾਸਿ

੩੬੨. ਇਤ੍ਥਿਯਂ ਭਾਸਿਤਪੁਮਿਤ੍ਥੀ ਪੁਮਾਵੇਕਤ੍ਥੇ [ਕ॰ ੩੩੧; ਰੂ॰ ੩੫੩; ਨੀ॰ ੭੧੪; ਚਂ॰ ੫.੨.੨੯; ਪਾ॰ ੬.੩.੩੪]।

'ਏਕਤ੍ਥੇ'ਤਿ ਤੁਲ੍ਯਾਧਿਕਰਣੇ, ਇਤ੍ਥਿਯਂ ਵਤ੍ਤਮਾਨੇ ਏਕਤ੍ਥੇ ਉਤ੍ਤਰਪਦੇ ਪਰੇ ਕਦਾਚਿ ਭਾਸਿਤਪੁਮੋ ਇਤ੍ਥਿਲਿਙ੍ਗਸਦ੍ਦੋ ਪੁਮਾ ਇਵ ਹੋਤਿ। ਚਤੁਰਙ੍ਗਮਿਦਂ ਵਿਧਾਨਂ, ਪੁਬ੍ਬਪਦਂ ਇਤ੍ਥਿਲਿਙ੍ਗਞ੍ਚ ਭਾਸਿਤਪੁਮਞ੍ਚ ਸਿਯਾ, ਪਰਪਦਂ ਨਿਯਤਿਤ੍ਥਿਲਿਙ੍ਗਞ੍ਚ ਪੁਬ੍ਬਪਦੇਨ ਏਕਤ੍ਥਞ੍ਚ ਸਿਯਾਤਿ।

ਦੀਘਾ ਜਙ੍ਘਾ ਯਸ੍ਸ ਸੋ ਦੀਘਜਙ੍ਘੋ, ਪੁਰਿਸੋ, ਦੀਘਜਙ੍ਘਾ, ਇਤ੍ਥੀ, ਦੀਘਜਙ੍ਘਂ, ਕੁਲਂ।

ਏਤ੍ਥ ਚ ਯੇ ਸਦ੍ਦਾ ਕਤ੍ਥਚਿ ਪੁਲ੍ਲਿਙ੍ਗਰੂਪਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਕਤ੍ਥਚਿ ਇਤ੍ਥਿਪਚ੍ਚਯਯੁਤ੍ਤਾ ਇਤ੍ਥਿਲਿਙ੍ਗਰੂਪਾ, ਤੇ **ਭਾਸਿਤਪੁਮਾ** ਨਾਮ। ਦੀਘੋ ਮਗ੍ਗੋ, ਦੀਘਾ ਰਤ੍ਤਿ, ਗਤੋ ਪੁਰਿਸੋ, ਗਤਾ ਇਤ੍ਥੀ, ਕੁਮਾਰੋ, ਕੁਮਾਰੀ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੀ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਯੇ ਪਨ ਇਤ੍ਥਿਪਚ੍ਚਯਯੁਤ੍ਤਾ ਨਿਚ੍ਚਂ ਇਤ੍ਥਿਲਿਙ੍ਗਰੂਪਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਤੇ ਭਾਸਿਤਪੁਮਾ ਨਾਮ ਨ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਕਞ੍ਞਾ, ਪਞ੍ਞਾ, ਸਦ੍ਧਾ, ਨਦੀ, ਇਤ੍ਥੀ, ਪਥਵੀ ਇਚ੍ਚਾਦਿ। ਤਥਾ ਸਭਾਵਇਤ੍ਥਿਲਿਙ੍ਗਾਪਿ ਨਿਯਤਪੁਨ੍ਨਪੁਂਸਕਲਿਙ੍ਗਾਪਿ ਭਾਸਿਤਪੁਮਾ ਨ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਦੇਵਤਾ, ਰਤ੍ਤਿ, ਧੇਨੁ, ਵਧੂ, ਸਕ੍ਕੋ, ਦੇਵੋ, ਬ੍ਰਹ੍ਮਾ, ਰਤਨਂ, ਸਰਣਂ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਇਧ ਪਨ ਦੀਘਸਦ੍ਦੋ ''ਦੀਘੋ ਬਾਲਾਨ ਸਂਸਾਰੋ''ਤਿ [ਧ॰ ਪ॰ ੬੦] ਆਦੀਸੁ ਭਾਸਿਤਪੁਮੋ, ਸੋ ਵਿਸੇਸ੍ਯਲਿਙ੍ਗਾਨੁਗਤਵਸੇਨ ਇਧ ਇਤ੍ਥਿਪਚ੍ਚਯਯੁਤ੍ਤੋ ਇਤ੍ਥਿਲਿਙ੍ਗਸਦ੍ਦੋ ਨਾਮ। ਇਮਿਨਾ ਸੁਤ੍ਤੇਨ ਪੁਮ੍ਭਾਵਾਤਿਦੇਸੇ ਕਤੇ ਤਤ੍ਥ ਆਪਚ੍ਚਯੋ ਅਨੁਰਧਾਯਤਿ, 'ਘਪਸ੍ਸਨ੍ਤਸ੍ਸਾਪ੍ਪਧਾਨਸ੍ਸਾ'ਤਿ ਸੁਤ੍ਤੇਨ ਸਮਾਸਨ੍ਤਸ੍ਸ ਆਕਾਰਸ੍ਸ ਰਸ੍ਸਤ੍ਤਂ, ਕੁਮਾਰੀ ਭਰਿਯਾ ਯਸ੍ਸ ਸੋ ਕੁਮਾਰਭਰਿਯੋ, ਈਪਚ੍ਚਯਨਿਵਤ੍ਤਿ। ਯੁਵਤਿ ਜਾਯਾ ਯਸ੍ਸ ਸੋ ਯੁਵਜਾਯੋ, ਤਿਪਚ੍ਚਯਨਿਵਤ੍ਤਿ। ਬ੍ਰਹ੍ਮਬਨ੍ਧੂ ਭਰਿਯਾ ਯਸ੍ਸ ਸੋ ਬ੍ਰਹ੍ਮਬਨ੍ਧੁਭਰਿਯੋ, ਊਪਚ੍ਚਯਨਿਵਤ੍ਤਿ।

ਇਤ੍ਥਿਯਨ੍ਤਿ ਕਿਂ? ਕੁਮਾਰੀ ਰਤਨਂ ਯਸ੍ਸ ਸੋ ਕੁਮਾਰੀਰਤਨੋ, ਪੁਰਿਸੋ, ਇਧ ਪਰਪਦਂ ਇਤ੍ਥਿਲਿਙ੍ਗਂ ਨ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਪੁਮ੍ਭਾਵਾਤਿਦੇਸੋ ਨ ਕਾਤਬ੍ਬੋ, ਯਦਿ ਕਰੇਯ੍ਯ, ਕੁਮਾਰੋ ਰਤਨਂ ਯਸ੍ਸ ਕੁਮਾਰਰਤਨੋਤਿ ਏਵਂ ਅਨਿਟ੍ਠਤ੍ਥੋ ਭਵੇਯ੍ਯ।

ਏਕਤ੍ਥੇਤਿ ਕਿਂ? ਕੁਮਾਰੀਸੁ ਭਤ੍ਤਿ ਯਸ੍ਸ ਸੋ ਕੁਮਾਰੀਭਤ੍ਤਿਕੋ। ਏਵਂ ਸਮਣੀਭਤ੍ਤਿਕੋ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੀਭਤ੍ਤਿਕੋ, ਸਮਾਸਨ੍ਤੇ ਕੋ, ਇਧ ਪਰਪਦਂ ਪੁਬ੍ਬਪਦੇਨ ਏਕਤ੍ਥਂ ਨ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਪੁਮ੍ਭਾਵਾਤਿਦੇਸੋ ਨ ਕਾਤਬ੍ਬੋ, ਯਦਿ ਕਰੇਯ੍ਯ, ਕੁਮਾਰੇਸੁ ਭਤ੍ਤਿ ਯਸ੍ਸ ਸੋ ਕੁਮਾਰਭਤ੍ਤਿਕੋਤਿ ਏਵਂ ਅਨਿਟ੍ਠਤ੍ਥੋ ਭਵੇਯ੍ਯ।

ਇਤ੍ਥੀਤਿ ਕਿਂ? ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਟ੍ਠੇਨ ਦਿਟ੍ਠਿ, ਗਾਮਣਿਕੁਲਂ ਦਿਟ੍ਠਿ ਯੇਨ ਸੋ ਗਾਮਣਿਦਿਟ੍ਠਿ, ਇਧ ਗਾਮਣਿਸਦ੍ਦੋ ਭਾਸਿਤਪੁਮੋ ਹੋਤਿ, ਇਧ ਪਨ ਕੁਲਵਾਚਕਤ੍ਤਾ ਨਪੁਂਸਕਲਿਙ੍ਗੇ ਤਿਟ੍ਠਤਿ, ਇਤ੍ਥਿਪਚ੍ਚਯੋ ਨਤ੍ਥਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਪੁਮ੍ਭਾਵਾਤਿਦੇਸਕਿਚ੍ਚਂ ਨਤ੍ਥਿ।

ਭਾਸਿਤਪੁਮੋਤਿ ਕਿਂ? ਸਦ੍ਧਾ ਪਕਤਿ ਯਸ੍ਸ ਸੋ ਸਦ੍ਧਾਪਕਤਿਕੋ। ਏਵਂ ਪਞ੍ਞਾਪਕਤਿਕੋ, ਇਧ ਪੁਬ੍ਬਪਦਂ ਨਿਯਤਿਤ੍ਥਿਲਿਙ੍ਗਤ੍ਤਾ ਭਾਸਿਤਪੁਮਂ ਨ ਹੋਤੀਤਿ। ਸਦ੍ਧਾਧਨੋ, ਪਞ੍ਞਾਧਨੋ, ਸਦ੍ਧਾਧੁਰੋ ਪਞ੍ਞਾਧੁਰੋ ਇਚ੍ਚਤ੍ਰ ਦੁਵਙ੍ਗਵੇਕਲ੍ਲਂ ਹੋਤਿ।

ਕਮ੍ਮਧਾਰਯਮ੍ਹਿ [ਕ॰ ੩੩੨; ਰੂ॰ ੩੪੩; ਨੀ॰ ੭੧੬] ਪਨ 'ਏਕਤ੍ਥੇ'ਤਿ ਪਦਂ ਵਿਸੁਂ ਏਕਂ ਅਙ੍ਗਂ ਨ ਹੋਤਿ ਅਨੇਕਤ੍ਥਸ੍ਸ ਇਧ ਅਸਮ੍ਭਵਤੋ। ਦੀਘਾ ਚ ਸਾ ਜਙ੍ਘਾ ਚਾਤਿ ਦੀਘਜਙ੍ਘਾ, ਕੁਮਾਰੀ ਚ ਸਾ ਭਰਿਯਾ ਚਾਤਿ ਕੁਮਾਰਭਰਿਯਾ। ਏਵਂ ਖਤ੍ਤਿਯਕਞ੍ਞਾ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਕਞ੍ਞਾ, ਯੁਵਤਿ ਚ ਸਾ ਭਰਿਯਾ ਚਾਤਿ ਯੁਵਭਰਿਯਾ, ਬ੍ਰਹ੍ਮਬਨ੍ਧੁ ਚ ਸਾ ਭਰਿਯਾ ਚਾਤਿ ਬ੍ਰਹ੍ਮਬਨ੍ਧੁਭਰਿਯਾ।

ਇਤ੍ਥਿਯਨ੍ਤਿ ਕਿਂ? ਕੁਮਾਰੀ ਚ ਸਾ ਰਤਨਞ੍ਚਾਤਿ ਕੁਮਾਰੀਰਤਨਂ। ਏਵਂ ਸਮਣੀਪਦੁਮਂ।

ਇਤ੍ਥੀਤਿ ਕਿਂ? ਗਾਮਣਿਕੁਲਞ੍ਚ ਤਂ ਦਿਟ੍ਠਿ ਚਾਤਿ ਗਾਮਣਿਦਿਟ੍ਠਿ।

ਭਾਸਿਤਪੁਮੇਤਿ ਕਿਂ? ਸਦ੍ਧਾਪਕਤਿ, ਗਙ੍ਗਾਨਦੀ, ਤਣ੍ਹਾਨਦੀ, ਪਥਵੀਧਾਤੁ।

ਸਞ੍ਞਾਸਦ੍ਦੇਸੁ ਪਨ ਚਤੁਰਙ੍ਗਯੁਤ੍ਤੇਪਿ ਵਿਧਾਨਂ ਨ ਹੋਤਿ, ਨਨ੍ਦਾਦੇਵੀ, ਨਨ੍ਦਾਪੋਕ੍ਖਰਣੀ, ਕਾਯਗਤਾਸਤਿ, ਪਠਮਾਵਿਭਤ੍ਤਿ, ਦੁਤਿਯਾਵਿਭਤ੍ਤਿ, ਪਞ੍ਚਮੀਵਿਭਤ੍ਤਿ, ਛਟ੍ਠੀਵਿਭਤ੍ਤਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

੩੬੩. ਕ੍ਵਚਿ ਪਚ੍ਚਯੇ [ਕ॰ ੩੩੨; ਰੂ॰ ੩੪੩; ਨੀ॰ ੭੧੬; ਚਂ॰ ੫.੨.੩੧; ਪਾ॰ ੬.੩.੩੫]।

ਪਚ੍ਚਯੇ ਪਰੇ ਕਦਾਚਿ ਭਾਸਿਤਪੁਮੋ ਇਤ੍ਥਿਲਿਙ੍ਗਸਦ੍ਦੋ ਕ੍ਵਚਿ ਪੁਮਾਵ ਹੋਤਿ।

ਬਜਤ੍ਤੁਤਰਾ, ਬਜਤ੍ਤੁਤਮਾ, ਏਤ੍ਥ ਚ ਬਜਤ੍ਤਾਨਂ ਇਤ੍ਥੀਨਂ ਅਤਿਸਯੇਨ ਬਜਤ੍ਤਾਤਿ ਬਜਤ੍ਤੁਤਰਾ, ਬਜਤ੍ਤੁਤਮਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਏਵਂ ਪਣ੍ਡਿਤਤਰਾ, ਪਣ੍ਡਿਤਤਮਾ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

੩੬੪. ਸਬ੍ਬਾਦਯੋ ਵੁਤ੍ਤਿਮਤ੍ਤੇ [ਕ॰ ੩੩੧; ਰੂ॰ ੩੫੩; ਨੀ॰ ੭੧੪; ਚਂ॰ ੫.੨.੪੧; ਪਾ॰ ੬.੩.੩੫]।

ਵੁਤ੍ਤਿਮਤ੍ਤੇ ਠਾਨੇ ਸਬ੍ਬਾਦਿਨਾਮਕਾ ਸਬ੍ਬਨਾਮਸਦ੍ਦਾ ਪੁਮਾਵ ਹੋਨ੍ਤਿ।

ਸਾ ਪਮੁਖਾ ਯਸ੍ਸ ਸੋ ਤਪ੍ਪਮੁਖੋ। ਏਵਂ ਤਪ੍ਪਧਾਨੋ, ਤਾਯ ਤਾਹਿ ਵਾ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤੋ ਤਂਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤੋ। ਸਾ ਏਵ ਪਮੁਖਾ ਤਪ੍ਪਮੁਖਾ। ਏਵਂ ਤਪ੍ਪਧਾਨਾ, ਤਸ੍ਸਾ ਮੁਖਂ ਤਮ੍ਮੁਖਂ, ਤਸ੍ਸਂ ਗਾਥਾਯਂ ਤਾਸੁ ਗਾਥਾਸੁ ਵਾ ਤਤ੍ਰ, ਤਾਯ ਗਾਥਤੋ ਤਾਹਿ ਵਾ ਗਾਥਾਹਿ ਤਤੋ, ਤਸ੍ਸਂ ਵੇਲਾਯਂ ਤਦਾ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਏਤ੍ਥ ਚ ਵੁਤ੍ਤਿ ਨਾਮ ਸਮਾਸ, ਤਦ੍ਧਿਤਾ' ਯਾਦਿਧਾਤੁਪਚ੍ਚਯਨ੍ਤੁ, ਵਿਭਤ੍ਤਿਪਚ੍ਚਯਨ੍ਤਾਨਂ ਨਾਮਂ।

ਇਤਿ ਪੁਮ੍ਭਾਵਾਤਿਦੇਸਰਾਸਿ।

ਸਮਾਸਨ੍ਤਕਪਚ੍ਚਯਰਾਸਿ

੩੬੫. ਲ੍ਤਿਤ੍ਥਿਯੂਹਿ ਕੋ [ਕ॰ ੩੩੮; ਰੂ॰ ੩੫੬; ਨੀ॰ ੭੨੫; ਚਂ॰ ੪.੪.੧੪੦; ਪਾ॰ ੫.੪.੧੫੨]।

ਅਞ੍ਞਪਦਤ੍ਥਵਿਸਯੇ ਕਤ੍ਤੁਇਚ੍ਚਾਦੀਹਿ ਲ੍ਤੁਪਚ੍ਚਯਨ੍ਤੇਹਿ ਇਤ੍ਥਿਯਂ ਈ, ਊਕਾਰਨ੍ਤੇਹਿ ਚ ਬਹੁਲਂ ਕਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ।

ਬਹਵੋ ਕਤ੍ਤਾਰੋ ਯਸ੍ਮਿਂ ਦੇਸੇ ਸੋ ਬਹੁਕਤ੍ਤੁਕੋ। ਏਵਂ ਬਹੁਵਤ੍ਤੁਕੋ, ਬਹੁਕਾ ਨਦਿਯੋ ਯਸ੍ਮਿਂ ਦੇਸੇ ਸੋ ਬਹੁਨਦਿਕੋ। ਏਵਂ ਬਹੁਇਤ੍ਥਿਕੋ, ਗਾਮੋ, ਬਹੁਇਤ੍ਥਿਕਾ, ਸਭਾ, ਬਹੁਇਤ੍ਥਿਕਂ, ਕੁਲਂ। ਏਵਂ ਬਹੁਕੁਮਾਰਿਕਂ, ਬਹੁਬ੍ਰਹ੍ਮਬਨ੍ਧੁਕੋ।

ਏਤ੍ਥ ਚ ‘ਬ੍ਰਹ੍ਮਬਨ੍ਧੂ’ਤਿ ਰਸ੍ਸਪਦਂ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਂ ਵਦਤਿ, ਦੀਘਪਦਂ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਿਂ ਵਦਤਿ, ਕਪਚ੍ਚਯੇ ਪਰੇ ਦੀਘਾਨਂ ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਰਸ੍ਸਤ੍ਤਂ ਇਚ੍ਛਨ੍ਤਿ।

ਬਹੁਲਨ੍ਤਿ ਕਿਂ? ਬਹੁਕਤ੍ਤਾ, ਗਾਮੋ।

੩੬੬. ਵਾਞ੍ਞਤੋ [ਕ॰ ੩੩੮; ਰੂ॰ ੩੫੬; ਨੀ॰ ੧੨੫; ਚਂ॰ ੬.੨.੧੨; ਪਾ॰ ੫.੪.੧੫੨]।

ਅਞ੍ਞਪਦਤ੍ਥਵਿਸਯੇ ਲਿਙ੍ਗਿਯੂਹਿ ਅਞ੍ਞਤੋ ਅਵਣ੍ਣਿਵਣ੍ਣੁਵਣ੍ਣਨ੍ਤੇਹਿ ਬਹੁਲਂ ਕਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ ਵਾ।

ਅਵਣ੍ਣਨ੍ਤਮ੍ਹਾ ਤਾਵ –

ਅਗਾਮਕਂ, ਅਰਞ੍ਞਂ, ਬਹੁਗਾਮਕੋ, ਜਨਪਦੋ, ਸਸੋਤਕੋ, ਅਸੋਤਕੋ, ਸਲੋਮਕੋ, ਸਪਕ੍ਖਕੋ, ਬਹੁਮਾਲਕੋ, ਬਹੁਮਾਲੋ, ਬਹੁਮਾਯਕੋ, ਬਹੁਮਾਯੋ।

ਇਵਣ੍ਣਨ੍ਤਮ੍ਹਾ –

ਸੁਨ੍ਦਰਾ ਦਿਟ੍ਠਿ ਯਸ੍ਸ ਸੋ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਕੋ, ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿ, ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਕੋ, ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿ, ਮਤਪਤਿਕਾ, ਇਤ੍ਥੀ, ਸਦ੍ਧਾਪਕਤਿਕੋ, ਪਞ੍ਞਾਪਕਤਿਕੋ, ਬਹੁਹਤ੍ਥਿਕੋ, ਬਹੁਦਣ੍ਡਿਕੋ।

ਉਵਣ੍ਣਨ੍ਤਮ੍ਹਾ –

ਸਹੇਤੁਕੋ, ਅਹੇਤੁਕੋ, ਸਚਕ੍ਖੁਕੋ, ਅਚਕ੍ਖੁਕੋ, ਸਭਿਕ੍ਖੁਕੋ, ਅਭਿਕ੍ਖੁਕੋ, ਦੀਘਾਯੁਕੋ, ਅਪ੍ਪਾਯੁਕੋ, ਬਹੁਧੇਨੁਕੋ, ਵਜੋ, ਬਹੁਰਤ੍ਤੁਞ੍ਞੁਕੋ, ਭਿਕ੍ਖੁਸਙ੍ਘੋ।

ਇਤ੍ਥਿਲਿਙ੍ਗੇ ਕਮ੍ਹਿ ਪਰੇ ਅਕਾਰਸ੍ਸ ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਵਾ ‘ਅਧਾਤੁਸ੍ਸ ਕੇ…’ਤਿ ਸੁਤ੍ਤੇਨ ਵਾ ਬਹੁਲਂ ਇਕਾਰਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ, ਬਹੁਪੁਤ੍ਤਿਕਾ, ਇਤ੍ਥੀ, ਬਹੁਪੁਤ੍ਤਕਾ ਵਾ, ਏਕਪੁਤ੍ਤਿਕਾ, ਏਕਪੁਤ੍ਤਕਾ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਇਤਿ ਸਮਾਸਨ੍ਤਕਪਚ੍ਚਯਰਾਸਿ।

ਸਮਾਸਨ੍ਤਅਪਚ੍ਚਯਰਾਸਿ

੩੬੭. ਸਮਾਸਨ੍ਤ [ਕ॰ ੩੩੧; ਰੂ॰ ੩੫੦; ਨੀ॰ ੧੨੨; ਚਂ॰ ੪.੪.੫੨; ਪਾ॰ ੫.੪.੬੮; ‘ਤ੍ਵ’ (ਬਹੂਸੁ)]।

‘ਸਮਾਸਨ੍ਤੋ+ਅ’ ਇਤਿ ਦ੍ਵਿਪਦਮਿਦਂ, ਸਮਾਸਨ੍ਤੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਅਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਅਧਿਕਾਰਸੁਤ੍ਤਮਿਦਂ।

੩੬੮. ਪਾਪਾਦੀਹਿ ਭੂਮਿਯਾ [ਕ॰ ੩੩੧; ਰੂ॰ ੩੫੦; ਨੀ॰ ੧੨੨; ਚਂ॰ ੪.੪.੧੨; …ਪੇ॰… ੫.੪.੧੫; ‘ਗੋਦਾਵਰੀਨਂ’ (ਬਹੂਸੁ)]।

ਪਾਪਾਦੀਹਿ ਪਰਾਯ ਭੂਮਿਯਾ ਸਮਾਸਨ੍ਤੋ ਅਹੋਤਿ, ‘ਭੂਮਿਸਦ੍ਦਸ੍ਸਾ’ਤਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੇ ਨਿਯਤਿਤ੍ਥਿਲਿਙ੍ਗਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ‘ਭੂਮਿਯਾ’ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਏਵਂ ਅਞ੍ਞਤ੍ਰਾਪਿ।

ਪਾਪਾਨੰ ਭੂਮਿ ਪਾਪਭੂਮੰ, ਪਾਪਾਨੰ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਭੂਮਿਤਜਤ੍ਥੋ, ਜਾਤਿਯਾ ਭੂਮਿ ਜਾਤਿਭੂਮੰ, ਸਤ੍ਥਜਾਤਰਟ੍ਠੰ। ਏਵੰ ਪਚ੍ਛਾਭੂਮੰ, ਮਜ੍ਝਿਮਦੇਸੇ ਪਚ੍ਛਾਭਾਗਰਟ੍ਠੰ।

੩੬੯. ਸਙ੍ਖਜਾਹਿ [ਕ॰ ੩੩੭; ਰੂ॰ ੩੫੦; ਨੀ॰ ੭੨੨; ਚਂ॰ ੪.੪.੭੩; ਪਾ॰ ੫.੪.੭੫]।

ਸਙ੍ਖਜਾਹਿ ਪਰਾਯ ਭੂਮਿਯਾ ਸਮਾਸਨ੍ਤੋ ਅ ਹੋਤਿ।

ਦ੍ਵੇ ਭੂਮਿਯੋ ਏਤ੍ਥਾਤਿ ਦ੍ਵਿਭੂਮੋ, ਦ੍ਵਿਭੂਮਕੋ, ਪਾਸਾਦੋ, ਦ੍ਵਿਭੂਮਿਕੋ ਵਾ, ਤਿਸ੍ਸੋ ਭੂਮਿਯੋ ਏਤੇਸਨ੍ਤਿ ਵਾ ਤੀਸੁ ਭੂਮਿਸੁ ਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਾਤਿ ਵਾ ਤੇਭੂਮਕਾ, ਧਮ੍ਮਾ, ਚਤੁਭੂਮਕਾ, ਧਮ੍ਮਾ, ਤੇਭੂਮਿਕਾ, ਚਤੁਭੂਮਿਕਾ ਵਾ। ਦਿਗੁਮ੍ਹਿ-ਦ੍ਵੇ ਭੂਮਿਯੋ ਦ੍ਵਿਭੂਮੰ, ਤਿਸ੍ਸੋ ਭੂਮਿਯੋ ਤਿਭੂਮੰ, ਚਤਸ੍ਸੋ ਭੂਮਿਯੋ ਚਤੁਭੂਮੰ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

੩੭੦. ਨਦੀਗੋਧਾਵਰੀਨੰ [ਕ॰ ੩੩੭; ਰੂ॰ ੩੫੦; ਨੀ॰ ੭੨੨; ਚਂ॰ ੪.੪.੭੩; ਪਾ॰ ੫.੪.੭੫]।

ਸਙ੍ਖਜਾਹਿ ਪਰਾਸੰ ਨਦੀ, ਗੋਧਾਵਰੀਨੰ ਸਮਾਸਨ੍ਤੋ ਅ ਹੋਤਿ।

ਪਞ੍ਚ ਨਦਿਯੋ ਪਞ੍ਚਨਦੰ, ਪਞ੍ਚ ਵਾ ਨਦਿਯੋ ਯਸ੍ਮਿੰ ਪਦੇਸੇ ਸੋ ਪਞ੍ਚਨਦੋ, ਸਤ੍ਤ ਗੋਧਾਵਰਿਯੋ ਸਤ੍ਤਗੋਧਾਵਰੰ।

੩੭੧. ਅਸਙ੍ਖਜੇਹਿ ਚਙ੍ਗੁਲਜਾਨਞ੍ਞਾਸਙ੍ਖਜਤ੍ਥੇਸੁ [ਕ॰ ੩੩੭; ਰੂ॰ ੩੫੦; ਨੀ॰ ੭੨੨; ਚਂ॰ ੪.੪.੭੪; ਪਾ॰ ੫.੪.੮੬]।

ਅਞ੍ਞਤ੍ਥੇ ਚ ਅਸਙ੍ਖਜਤ੍ਥੇ ਚ ਅਞ੍ਞਾਸਙ੍ਖਜਤ੍ਥਾ। ਤਤ੍ਥ 'ਅਞ੍ਞਤ੍ਥੇ'ਤਿ ਅਞ੍ਞਪਦਤ੍ਥੇ ਬਹੁਬ੍ਬੀਹਿਸਮਾਸੇ, 'ਅਸਙ੍ਖਜਤ੍ਥੇ'ਤਿ ਅਸਙ੍ਖਜਤ੍ਥਸਮਾਸੇ ਅਬ੍ਯਯੀਭਾਵਸਮਾਸੇਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ, ਨ ਅਞ੍ਞਾਸਙ੍ਖਜਤ੍ਥਾ ਅਨਞ੍ਞਾਸਙ੍ਖਜਤ੍ਥਾ, ਅਞ੍ਞਾਸਙ੍ਖਜਤ੍ਥਵਜ੍ਜਿਤੇਸੁ ਸਮਾਸੇਸੁ ਅਸਙ੍ਖਜੇਹਿ ਉਪਸਗ੍ਗੇਹਿ ਚ ਸਙ੍ਖਜਾਹਿ ਚ ਪਰਾਯ ਅਙ੍ਗੁਲਿਯਾ ਸਮਾਸਨ੍ਤੋ ਅ ਹੋਤਿ। ਚਸਦ੍ਦੇਨ ''ਸੁਗਤਙ੍ਗੁਲੇਨ, ਪਮਾਣਙ੍ਗੁਲੇਨ'' ਇਚ੍ਚਾਦੀਨਿ ਸਿਜ੍ਝਨ੍ਤਿ।

ਅਙ੍ਗੁਲੀਹਿ ਨਿਗ੍ਗਤੰ ਨਿਰਙ੍ਗੁਲੰ, ਅਙ੍ਗੁਲਿਯੋ ਅਤਿਕ੍ਕਨ੍ਤੰ ਅਚ੍ਚਙ੍ਗੁਲੰ, ਇਮੇ ਦ੍ਵੇ ਅਮਾਦਿਸਮਾਸਾ, ਦ੍ਵੇ ਅਙ੍ਗੁਲਿਯੋ ਸਮਾਹਟਾਤਿ ਦ੍ਵਙ੍ਗੁਲੰ।

ਅਨਞ੍ਞਾਸਙ੍ਖਜਤ੍ਥੇਸ੍ਵਤਿ ਕਿੰ? ਪਞ੍ਚ ਅਙ੍ਗੁਲਿਯੋ ਅਸ੍ਮਿਨ੍ਤਿ ਪਞ੍ਚਙ੍ਗੁਲਿ, ਹਤ੍ਥੋ। ਅਙ੍ਗੁਲਿਯਾ ਸਮੀਪੰ ਉਪਙ੍ਗੁਲਿ। ''ਚਤੁਰਙ੍ਗੁਲੰ ਕਣ੍ਣੰ ਓਸਾਰੇਤ੍ਵਾ [ਮਹਾਵ॰ ੬੬], ਅਟ੍ਠਙ੍ਗੁਲੰ ਦਨ੍ਤੁਕਟ੍ਠੰ, ਦ੍ਵਙ੍ਗੁਲਪਰਮੰ, ਚਤੁਰਙ੍ਗੁਲਪਰਮੰ, ਅਟ੍ਠਙ੍ਗੁਲਪਰਮ''ਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ 'ਅਙ੍ਗੁਲ'ਨ੍ਤਿ ਅਕਾਰਨ੍ਤੰ ਪਮਾਣਵਾਚੀਸਦ੍ਦਨ੍ਤਰੰ।

੩੭੨. ਦਾਰੁਮ੍ਹਙ੍ਗੁਲਜਾ [ਕ॰ ੩੩੭; ਰੂ॰ ੩੫੦; ਨੀ॰ ੭੨੨; ਚਂ॰ ੪.੪.੯੭; ਪਾ॰ ੫.੪.੧੧੪; 'ਦਾਰੁਮਜਙ੍ਗੁਲਜਾ' (ਬਹੂਸੁ)]।

ਦਾਰੁਸਙ੍ਖਾਤੇ ਅਞ੍ਞਪਦਤ੍ਥੇ ਪਵਤ੍ਤਾਯ ਅਙ੍ਗੁਲਿਯਾ ਸਮਾਸਨ੍ਤੋ ਅਹੋਤਿ।

ਪਞ੍ਚ ਅਙ੍ਗੁਲਿਯੋ ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਪਞ੍ਚਙ੍ਗੁਲੰ, ਦਾਰੁ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਅਙ੍ਗੁਲਿਪਮਾਣਾਵਯਵੋ ਧਞ੍ਞਾਦੀਨੰ ਮਾਨਵਿਸੇਸੋ 'ਦਾਰੂ'ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ।

੩੭੩. ਦੀਘਾਹੋਵਸ੍ਸੇਕਦੇਸੇਹਿ ਚ ਰਤ੍ਤਜਾ [ਕ॰ ੩੩੭; ਰੂ॰ ੩੫੦; ਨੀ॰ ੭੨੨; ਚਂ॰ ੪.੪.੭੫; ਪਾ॰ ੫.੪.੮੭]।

ਦੀਘੋ ਚ ਅਹੋ ਚ ਵਸ੍ਸੋ ਚ ਏਕਦੇਸੋ ਚਾਤਿ ਦ੍ਵਨ੍ਦੋ, ਏਕਦੇਸੋ ਨਾਮ ਪੁਬ੍ਬ, ਪਰਾਦਿ, ਅਨਞ੍ਞਾਸਙ੍ਖਜਤ੍ਥੇਸੁ ਦੀਘਾਦੀਹਿ ਚ ਅਸਙ੍ਖਜੇਹਿ ਚ ਸਙ੍ਖਜਾਹਿ ਚ ਪਰਾਯ ਰਤ੍ਤਿਯਾ ਸਮਾਸਨ੍ਤੋ ਅ ਹੋਤਿ। ਚਸਦ੍ਦੇਨ ''ਚਿਰਰਤ੍ਤ''ਨ੍ਤਿ ਸਿਜ੍ਝਤਿ।

ਦੀਘਾ ਰਤ੍ਤਿਯੋ ਦੀਘਰਤ੍ਤੰ, ਦੀਘਾ ਰਤ੍ਤਿਦਿਵਪਰੰਪਰਾਤਜਤ੍ਥੋ। ਅਹੋ ਚ ਰਤ੍ਤਿ ਚ ਅਹੋਰਤ੍ਤੰ, ਵਸ੍ਸੇਨ ਤੇਮਿਤਾ ਰਤ੍ਤਿ ਵਸ੍ਸਰਤ੍ਤੰ, ਰਤ੍ਤਿਯਾ ਪੁਬ੍ਬੰ ਪੁਬ੍ਬਰਤ੍ਤੰ, ਰਤ੍ਤਿਯਾ ਪਰੰ ਪਰਰਤ੍ਤੰ, ਰਤ੍ਤਿਯਾ ਅਡ੍ਢੰ ਅਡ੍ਢਰਤ੍ਤੰ, ਰਤ੍ਤਿੰ ਅਤਿਕ੍ਕਨ੍ਤੋ ਅਤਿਰਤ੍ਤੋ, ਦ੍ਵੇ ਰਤ੍ਤਿਯੋ ਦ੍ਵਿਰਤ੍ਤੰ। ਏਵੰ ਤਿਰਤ੍ਤੰ, ਚਤੁਰਤ੍ਤੰ, ਪਞ੍ਚਰਤ੍ਤੰ, ਛਾਰਤ੍ਤੰ, ਵਾਧਿਕਾਰਤ੍ਤਾ ''ਏਕਰਤ੍ਤੰ, ਏਕਰਤ੍ਤੀ''ਤਿ ਸਿਜ੍ਝਤਿ।

ਅਨਞ੍ਞਾਸਙ੍ਖ੍ਯਤ੍ਥੇਸੂਤਿ ਕਿੰ? ਦੀਘਾ ਰਤ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥਾਤਿ ਦੀਘਰਤ੍ਤਿ, ਹੇਮਨ੍ਤੋ। ਰਤ੍ਤਿਯਾ ਸਮੀਪੰ ਉਪਰਤ੍ਤਿ।

੩੭੪. ਗੋ ਤ੍ਵਚਤ੍ਥੇ ਚਾਲੋਪੇ [ਕ॰ ੩੩੭; ਰੂ॰ ੩੫੦; ਨੀ॰ ੭੨੨; ਚੰ॰ ੪.੪.੭੭; ਪਾ॰ ੫.੪.੯੨]।

ਅਚਤ੍ਥੇ ਚ ਅਨਞ੍ਞਾ'ਸਙ੍ਖ੍ਯਤ੍ਥੇਸੁ ਚ ਪਵਤ੍ਤਾ ਗੋਸਦ੍ਦਮ੍ਹਾ ਅਲੋਪਟ੍ਠਾਨੇ ਸਮਾਸਨ੍ਤੋ ਅ ਹੋਤਿ।

ਰਞ੍ਞੋ ਗੋ ਰਾਜਗਵੋ, ਅਤ੍ਤਨੋ ਗੋ ਸਗਵੋ, ਪਰੇਸੰ ਗੋ ਪਰਗਵੋ, ਪਞ੍ਚਗਵੋ, ਪਞ੍ਚਗਵੰ। ਏਵੰ ਦਸਗਵੰ।

ਅਲੋਪੇਤਿ ਕਿੰ? ਪਞ੍ਚਹਿ ਗੋਹਿ ਕੀਤੋ ਪਞ੍ਚਗੁ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਤੇਨ ਕੀਤੋਤਿ ਏਤਸ੍ਮਿੰ ਅਤ੍ਥੇ ਤਦ੍ਧਿਤਪਚ੍ਚਯਸ੍ਸ ਲੋਪੋ, ਤੇਨ ਅਯੰ ਅਪਚ੍ਚਯੋ ਨ ਹੋਤਿ, 'ਗੋਸ੍ਸੂ'ਤਿ ਓਸ੍ਸੁਤ੍ਤੰ।

ਅਚਤ੍ਥੇਤਿ ਕਿੰ? ਗਵਜਾ ਚ ਗਾਵੋ ਚ ਗਵਜਗਵੋ, ਯੋਮ੍ਹਿ ਗੋਸ੍ਸ ਗਵਤ੍ਤੰ।

ਅਨਞ੍ਞਾਸਙ੍ਖ੍ਯਤ੍ਥੇਸੂਤਿ ਕਿੰ? ਚਿਤ੍ਤਗੁ, ਉਪਗੁ।

੩੭੫. ਰਤ੍ਤਿਦਿਵ ਦਾਰਗਵ ਚਤੁਰਸ੍ਸਾ [ਕ॰ ੩੩੭; ਰੂ॰ ੩੫੦; ਨੀ॰ ੭੨੨; ਚੰ॰ ੪.੪.੬੨; ਪਾ॰ ੫.੪.੭੭]।

ਏਤੇ ਤਯੋ ਸਦ੍ਦਾ ਅਅਨ੍ਤਾ ਨਿਪਚ੍ਚਨ੍ਤੇ।

ਰਤ੍ਤਿ ਚ ਦਿਵਾ ਚ ਰਤ੍ਤਿਦਿਵੰ, ਦਾਰਾ ਚ ਗਾਵੋ ਚ ਦਾਰਗਵੰ, ਚਤਸ੍ਸੋ ਅਸ੍ਸਿਯੋ ਯਸ੍ਸ ਸੋ ਚਤੁਰਸ੍ਸੋ, ਅਪਚ੍ਚਯੋ, ਅਸ੍ਸਿਸ੍ਸ ਇਸ੍ਸ ਅਤ੍ਤੰ।

੩੭੬. ਆਯਾਮੇਨੁਗਵੰ [ਕ॰ ੩੩੭; ਰੂ॰ ੩੫੦; ਨੀ॰ ੭੨੨; ਚੰ॰ ੪.੪.੬੯; ਪਾ॰ ੫.੪.੮੩]।

ਆਯਾਮੇ ਗਮਜਮਾਨੇ ਅਨੁਗਵਨ੍ਤਿ ਨਿਪਚ੍ਚਤੇ।

ਗੋਹਿ ਅਨੁਟ੍ਠਿਤੰ ਸਕਟੰ ਅਨੁਗਵੰ।

ਆਯਾਮੇਤਿ ਕਿੰ? ਗੁਨ੍ਨੰ ਪਚ੍ਛਾ ਅਨੁਗੁ।

੩੭੭. ਅਕ੍ਖਿਸ੍ਮਾਞ੍ਞਤ੍ਥੇ [ਕ॰ ੩੩੭; ਰੂ॰ ੩੫੦; ਨੀ॰ ੭੨੨; ਚੰ॰ ੪.੪.੯੬; ਪਾ॰ ੫.੪.੧੧੩]।

ਅਞ੍ਞਪਦਤ੍ਥੇ ਪਵਤ੍ਤਾ ਅਕ੍ਖਿਮ੍ਹਾ ਸਮਾਸਨ੍ਤੋ ਅ ਹੋਤਿ।

ਵਿਸਾਲਾਨਿ ਅਕ੍ਖੀਨਿ ਯਸ੍ਸ ਸੋ ਵਿਸਾਲਕ੍ਖੋ, ਵਿਰੂਪਾਨਿ ਅਕ੍ਖੀਨਿ ਯਸ੍ਸ ਸੋ ਵਿਰੂਪਕ੍ਖੋ, ਅਨੇਕਸਹਸ੍ਸਾਨਿ ਅਕ੍ਖੀਨਿ ਯਸ੍ਸ ਸੋ ਸਹਸ੍ਸਕ੍ਖੋ, ਲੋਹਿਤਾਨਿ ਅਕ੍ਖੀਨਿ ਯਸ੍ਸ ਸੋ ਲੋਹਿਤਕ੍ਖੋ। ਏਵੰ ਨੀਲਕ੍ਖੋ, ਨੀਲਕ੍ਖਿ ਵਾ। ਬਹੁਲਾਧਿਕਾਰਾ ਅਨਞ੍ਞਤ੍ਥੇਪਿ, ਅਕ੍ਖੀਨੰ ਪਟਿਮੁਖੰ ਪਚ੍ਚਕ੍ਖੰ, ਅਕ੍ਖੀਨੰ ਪਰਭਾਗੋ ਪਰੋਕ੍ਖੰ, ਅਕ੍ਖੀਨੰ ਤਿਰੋਭਾਗੋ ਤਿਰੋਕ੍ਖੰ। ਅਕ੍ਖਿਸਦ੍ਦੇਨ ਚੇਤ੍ਥ ਪਞ੍ਚਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ ਗਯ੍ਹਨ੍ਤਿ।

ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਕ੍ਵਚਿ ਸਮਾਸਨ੍ਤੋ ਅ, ਆ, ਇਪਚ੍ਚਯਾ ਹੋਨ੍ਤਿ।

ਤਤ੍ਥ ਅਪਚ੍ਚਯੇ –

ਵਾਯੁਨੋ ਸਖਾ ਵਾਯੁਸਖੋ, ਵਾਯੁਸਙ੍ਖਾਤੋ ਸਖਾ ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਵਾ ਵਾਯੁਸਖੋ, ਅਗ੍ਗਿ, ਸਬ੍ਬੇਸਂ ਪਿਯਾ'ਪਿਯਮਜ੍ਝਤ੍ਤਾਨਂ ਸਖਾਤਿ ਸਬ੍ਬਸਖੋ, ਸਬ੍ਬੇ ਵਾ ਸਖਾਯੋ ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਸਬ੍ਬਸਖੋ, ਮੇਤ੍ਤਾਵਿਹਾਰੀ। ''ਸਬ੍ਬਮਿਤ੍ਤੋ ਸਬ੍ਬਸਖੋ''ਤਿ [ਥੇਰਗਾ॰ ੬੪੮] ਪਾਲ਼ਿ। ਪਾਪਾਨਂ ਸਖਾਤਿ ਪਾਪਸਖੋ, ਪਾਪਾ ਸਖਾਰੋ ਯਸ੍ਸਾਤਿ ਵਾ ਪਾਪਸਖੋ। ''ਪਾਪਮਿਤ੍ਤੋ ਪਾਪਸਖੋ''ਤਿ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੨੫੩] ਪਾਲ਼ਿ। ਪਹਿਤੋ ਪੇਸਿਤੋ ਅਤ੍ਤਾ ਯੇਨਾਤਿ ਪਹਿਤਤ੍ਤੋ, ਮਜ੍ਝਿਮੋ ਅਤ੍ਤਾ ਸਭਾਵੋ ਯਸ੍ਸਾਤਿ ਮਜ੍ਝਤ੍ਤੋ, ਛਾਤਂ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤੁਸਨ੍ਤਾਨਂ [ਸਣ੍ਟਾਨਂ (ਮੂਲਪਾਠੇ)] ਯਸ੍ਸਾਤਿ ਛਾਤਜ੍ਝਤ੍ਤੋ, ਸੁਹਿਤੋ ਅਤ੍ਤਾ ਯਸ੍ਸਾਤਿ ਸੁਹਿਤਤ੍ਤੋ , ਯਤੋ ਸਂਯਤੋ ਅਤ੍ਤਾ ਯਸ੍ਸਾਤਿ ਯਤਤ੍ਤੋ, ਠਿਤੋ ਅਤ੍ਤਾ ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਠਿਤਤ੍ਤੋਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਆਪਚ੍ਚਯੇ –

ਪਚ੍ਚਕ੍ਖੋ ਧਮ੍ਮੋ ਯਸ੍ਸਾਤਿ ਪਚ੍ਚਕ੍ਖਧਮ੍ਮਾ, ਛਾਦੇਤੀਤਿ ਛਦੋ, ਮੋਹੋ, ਵਿਵਟੋ ਛਦੋ ਯਸ੍ਮਿਨ੍ਤਿ ਵਿਵਟਚ੍ਛਦਾ, ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ।

ਇਪਚ੍ਚਯੇ –

ਸੁਨ੍ਦਰੋ ਗਨ੍ਧੋ ਯਸ੍ਸਾਤਿ ਸੁਗਨ੍ਧਿ, ਕੁਚ੍ਛਿਤੋ ਗਨ੍ਧੋ ਯਸ੍ਸਾਤਿ ਦੁਗ੍ਗਨ੍ਧਿ, ਪੂਤਿਨੋ ਗਨ੍ਧੋ ਯਸ੍ਸਾਤਿ ਪੂਤਿਗਨ੍ਧਿ, ਸੁਰਭਿਨੋ ਗਨ੍ਧੋ ਸੁਰਭਿਗਨ੍ਧਿ। ''ਸਰੀਰਸ੍ਸ ਸੁਗਨ੍ਧਿਨੋ, ਗੁਣਗਨ੍ਧਿਯੁਤ੍ਤੋ ਅਹ''ਨ੍ਤਿ ਪਾਲ਼ਿ।

ਇਤਿ ਸਮਾਸਨ੍ਤਅਪਚ੍ਚਯਰਾਸਿ।

ਨਾਨਾਦੇਸਰਾਸਿ

੩੭੮. ਉਤ੍ਤਰਪਦੇ [ਕ॰ ੩੩੩-੩੩੪; ਰੂ॰ ੩੪੪-੩੪੫; ਨੀ॰ ੭੧੭-੭੧੮]।

ਉਤ੍ਤਰਪਦੇ ਪਰੇ ਪੁਬ੍ਬਪਦੇ ਵਿਧਿ ਹੋਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਅਧਿਕਾਰਸੁਤ੍ਤਮਿਦਂ।

''ਅਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ, ਅਨਰਿਯੋ, ਅਭਿਕ੍ਖੁਕੋ, ਅਨਨ੍ਤੋ''ਇਚ੍ਚਾਦੀਸੁ ਸਮਾਸੇ ਉਤ੍ਤਰਪਦੇ ਪਰੇ ਨ-ਕਾਰਸ੍ਸ ਅ, ਅਨ ਹੋਨ੍ਤਿ।

੩੭੯. ਨਖਾਦਯੋ [ਕ॰ ੩੨੮; ਰੂ॰ ੩੫੨; ਨੀ॰ ੭੦੮; ਚਂ॰ ੫.੨.੯੫; ਪਾ॰ ੬.੩.੭੫]।

ਨਖਾਦਯੋ ਸਦ੍ਦਾ ਨਪਕਤਿਕਾ ਸਿਜ੍ਝਨ੍ਤਿ।

ਨਾ'ਸ੍ਸ ਖਮਤ੍ਥੀਤਿ ਨਖੋ, 'ਖ'ਨ੍ਤਿ ਸੁਖਂ, ਦੁਕ੍ਖਞ੍ਚ, ਨਾ'ਸ੍ਸ ਕੁਲਮਤ੍ਥੀਤਿ ਨਕੁਲੋ, ਏਵਂਨਾਮਕੋ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ, ਪੁਮਸ੍ਸ ਸਕਂ ਪੁਂਸਕਂ ਨਤ੍ਥਿ ਪੁਂਸਕਂ ਏਤਸ੍ਮਿਨ੍ਤਿ ਨਪੁਂਸਕੋ, ਖਞ੍ਜਨਂ ਵੇਕਲ੍ਲਗਮਨਂ ਖਤ੍ਤਂ, ਨਤ੍ਥਿ ਖਤ੍ਤਂ ਏਤਸ੍ਸਾਤਿ ਨਕ੍ਖਤ੍ਤਂ, ਕਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਸੁਖਂ, ਤਬ੍ਬਿਰੁਦ੍ਧਤ੍ਤਾ ਅਕਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਦੁਕ੍ਖਂ, ਨਤ੍ਥਿ ਅਕਂ ਏਤਸ੍ਮਿਨ੍ਤਿ ਨਾਕੋ, ਸਗ੍ਗੋ, ਨ ਮੁਞ੍ਚਤੀਤਿ ਨਮੁਚਿ, ਮਾਰੋ। ਨ ਗਲਤਿ ਨ ਚਵਤੀਤਿ ਨਗਰਂ, ਗੇਹੇ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੇ 'ਅਗਾਰ'ਨ੍ਤਿ ਸਿਜ੍ਝਤਿ।

੩੮੦. ਨਗੋ ਵਾ ਪਾਣਿਨਿ [ਕ॰ ੩੩੩-੩੩੪; ਰੂ॰ ੩੪੪-੩੪੫; ਨੀ॰ ੭੧੭-੭੧੮; ਚਂ॰ ੫.੨.੯੬; ਪਾ॰ ੬.੩.੭੭; 'ਨਗੋ ਵਾਪ੍ਪਾਣਿਨਿ' (ਬਹੂਸੁ)]।

ਅਪਾਣਿਮ੍ਹਿ ਨਗੋਤਿ ਸਿਜ੍ਝਤਿ ਵਾ।

ਨ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤੀਤਿ ਨਗਾ, ਰੁਕ੍ਖਾ। ਨਗਾ, ਪਬ੍ਬਤਾ। ਅਗਾ, ਰੁਕ੍ਖਾ, ਅਗਾ, ਪਬ੍ਬਤਾ।

ਅਪਾਣਿਨੀਤਿ ਕਿਂ? ਅਗੋ ਵਸਲੋ ਕਿਂ ਤੇਨ। ਏਤ੍ਥ 'ਅਗੋ'ਤਿ ਦੁਗ੍ਗਤਜਨੋ, 'ਵਸਲੋ'ਤਿ ਲਾਮਕੋ, 'ਕਿਂ ਤੇਨਾ'ਤਿ ਨਿਨ੍ਦਾਵਚਨਂ, ''ਸੀਤੇਨਾ''ਤਿਪਿ ਪਾਠੋ। ਏਵਂ ਨੇਕੇ, ਅਨੇਕੇ, ਨੇਕਾਨਿ, ਅਨੇਕਾਨਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਇਤਿ ਨ-ਰਾਸਿ।

੩੮੧. ਸਹਸ੍ਸ ਸੋਞ੍ਞਤ੍ਥੇ [ਕ॰ ੪੦੪; ਰੂ॰ ੩੭੦; ਨੀ॰ ੮੫੯; ਚਂ॰ ੫.੨.੯੭; ਪਾ॰ ੬.੩.੮੨]।

ਅਞ੍ਞਪਦਤ੍ਥੇ ਸਮਾਸੇ ਉਤ੍ਤਰਪਦੇ ਪਰੇ ਸਹਸ੍ਸ ਸੋ ਹੋਤਿ ਵਾ।

ਪੁਤ੍ਤੇਨ ਸਹ ਯੋ ਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ਸਪੁਤ੍ਤੋ, ਸਹਪੁਤ੍ਤੋ।

ਅਞ੍ਞਤ੍ਥੇਤਿ ਕਿਂ? ਸਹ ਕਤ੍ਵਾ, ਸਹ ਯੁਜ੍ਝਿਤ੍ਵਾ।

੩੮੨. ਸਞ੍ਞਾਯਂ [ਕ॰ ੪੦੪; ਰੂ॰ ੩੭੦; ਨੀ॰ ੮੫੯; ਚਂ॰ ੫.੨.੯੮; ਪਾ॰ ੬.੩.੭੮]।

ਸਞ੍ਞਾਯਂ ਉਤ੍ਤਰਪਦੇ ਪਰੇ ਸਹਸ੍ਸ ਸੋ ਹੋਤਿ।

ਸਹ ਅਾਯਤ੍ਥੰ ਸਾਯਤ੍ਥੰ, ਸਹ ਪਲਾਸਂ ਸਪਲਾਸਂ, ਅਗਰੁਕਾਰਸ੍ਸੇਤਂ ਨਾਮਂ।

੩੮੩. ਅਪਚ੍ਚੁਕ੍ਖੇ [ਕ॰ ੪੦੪; ਰੂ॰ ੩੦੭; ਨੀ॰ ੮੫੯; ਚਂ॰ ੫.੨.੯੯; ਪਾ॰ ੬.੩.੮੦]।

ਅਪਚ੍ਚੁਕ੍ਖੇ ਗਮਜਮਾਨੇ ਉਤ੍ਤਰਪਦੇ ਪਰੇ ਸਹਸ੍ਸ ਸੋ ਹੋਤਿ।

ਓਡ੍ਡਿਯਤਿ ਏਤਾਯਾਤਿ ਓਡ੍ਡਿ, ਪਾਸੋ। ਓਡ੍ਡਿਯਾ ਸਹ ਯੋ ਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ਸੋਡ੍ਡਿ, ਕਪੋਤੋ। ਇਧ 'ਓਡ੍ਡਿ' ਅਪਚ੍ਚੁਕ੍ਖਾ। ''ਸਾਗ੍ਗਿ ਕਪੋਤੋ''ਤਿਪਿ ਪਾਠੋ, ਪਿਚੁਨਾ ਸਹ ਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ਸਪਿਚੁਕਾ, ਵਾਤਮਣ੍ਡਲਿਕਾ, ਸਾ ਚ ਅਪਚ੍ਚੁਕ੍ਖਾ, ਉਗ੍ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਆਕਾਸੇ ਪਰਿਬ੍ਭਮਨ੍ਤੰ ਪਿਚੁਸਙ੍ਘਾਟਂ ਦਿਸ੍ਵਾ ਞਾਤਬ੍ਬਾ। ''ਸਪਿਸਾਚਾ ਵਾਤਮਣ੍ਡਲਿਕਾ''ਤਿਪਿ ਪਾਠੋ। ਏਵਂ ਸਰਜਾ, ਵਾਤਾ, ਸਰਕ੍ਖਸੀ, ਰਤ੍ਤਿ।

੩੮੪. ਅਕਾਲੇ ਸਕਤ੍ਥਸ੍ਸ [ਕ॰ ੪੦੪; ਰੂ॰ ੩੭੦; ਨੀ॰ ੮੫੯; ਚਂ॰ ੫.੨.੧੧੦; ਪਾ॰ ੬.੩.੮੧]।

ਸਕਤ੍ਥਪ੍ਪਧਾਨਸ੍ਸ ਸਹਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਸੋ ਹੋਤਿ ਅਕਾਲੇ ਉਤ੍ਤਰਪਦੇ ਪਰੇ।

ਸਬ੍ਰਹ੍ਮਂ, ਸਚਕ੍ਕਂ।

ਅਕਾਲੇਤਿ ਕਿਂ? ਸਹ ਪੁਬ੍ਬਣ੍ਹੰ, ਸਹ ਪਰਣ੍ਹੰ, ਸੁਨਕ੍ਖਤ੍ਤੇਨ ਸਹ ਪਵਤ੍ਤੰ ਪੁਬ੍ਬਣ੍ਹੰ, ਪਰਣ੍ਹਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

੩੮੫. ਗਨ੍ਥਨ੍ਤਾਧਿਕਜੇ [ਕ॰ ੪੦੪; ਰੂ॰ ੩੭੦; ਨੀ॰ ੮੫੯; ਚਂ॰ ੫.੨.੧੦੧; ਪਾ॰ ੬.੩.੭੯]।

ਗਨ੍ਥਸ੍ਸ ਅਨ੍ਤੋ ਗਨ੍ਥਨ੍ਤੋ। ਯਥਾ ਤਂ ਕਚ੍ਚਾਯਨਗਨ੍ਥਸ੍ਸ ਅਨ੍ਤੋ ਉਣਾਦਿਕਪ੍ਪੋ, ਅਧਿਕਭਾਵੋ ਆਧਿਕਜਂ, ਗਨ੍ਥਨ੍ਤੇ ਚ ਆਧਿਕਜੇ ਚ ਵਤ੍ਤਮਾਨਸ੍ਸ ਸਹਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਸੋ ਹੋਤਿ ਉਤ੍ਤਰਪਦੇ ਪਰੇ।

ਸਹ ਉਣਾਦਿਨਾ’ ਯਂ ਅਧਿਯਤੇਤਿ ਤਂ ਸੋਣਾਦਿ, ਸਕਲਂ ਕਚ੍ਚਾਯਨਂ ਅਧੀਤੇਤ੍ਯਤ੍ਥੋ। ਸਹ ਮੁਹੁਤ੍ਤੇਨ ਸਕਲਂ ਜੋਤਿਂ ਅਧੀਤੇ ਸਮੁਹੁਤ੍ਤਂ, ਜੋਤੀਤਿ ਨਕ੍ਖਤ੍ਤਸਤ੍ਥਂ।

ਆਧਿਕਜੇ – ਸਦੋਣਾ, ਖਾਰੀ, ਸਕਹਾਪਣਂ, ਨਿਕ੍ਖਂ, ਸਮਾਸਕਂ, ਕਹਾਪਣਂ। ਨਿਚ੍ਚਤ੍ਥਮਿਦਂ ਸੁਤ੍ਤਂ।

੩੮੬. ਸਮਾਨਸ੍ਸ ਪਕ੍ਖਾਦੀਸੁ ਵਾ [ਕ॰ ੪੦੪; ਰੂ॰ ੩੭੦; ਨੀ॰ ੮੫੯; ਚਂ॰ ੫.੨.੧੦੩-੪; ਪਾ॰ ੬.੩.੮੪-੮੬]।

ਪਕ੍ਖਾਦੀਸੁ ਉਤ੍ਤਰਪਦੇਸੁ ਸਮਾਨਸ੍ਸ ਸੋ ਹੋਤਿ ਵਾ।

ਸਮਾਨੋ ਪਕ੍ਖੋ ਸਹਾਯੋ ਸਪਕ੍ਖੋ, ਸਮਾਨੋ ਪਕ੍ਖੋ ਯਸ੍ਸਾਤਿ ਵਾ ਸਪਕ੍ਖੋ, ਸਮਾਨਪਕ੍ਖੋ ਵਾ। ਏਵਂ ਸਜਾਤਿ, ਸਮਾਨਜਾਤਿ, ਸਜਨਪਦੋ, ਸਰਤ੍ਤਿ।

ਸਮਾਨੋ ਪਤਿ ਯਸ੍ਸਾ ਸਾ ਸਪਤਿ। ਏਵਂ ਸਨਾਭਿ, ਸਬਨ੍ਧੁ, ਸਬ੍ਰਹ੍ਮਚਾਰੀ, ਸਨਾਮੋ। ਅਵ੍ਹਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਨਾਮਂ, ਚਨ੍ਦੇਨ ਸਮਾਨਂ ਅਵ੍ਹਯਂ ਯਸ੍ਸ ਸੋ ਚਨ੍ਦਸਵ੍ਹਯੋ, ਸਗੋਤ੍ਤੋ, ਇਨ੍ਦੇਨ ਸਮਾਨਂ ਗੋਤ੍ਤਂ ਯਸ੍ਸ ਸੋ ਇਨ੍ਦਸਗੋਤ੍ਤੋ, ਸਰੂਪਂ, ਸਟ੍ਠਾਨਂ। ਹਰਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਸੁਵਣ੍ਣਂ, ਹਰਿਨਾ ਸਮਾਨੋ ਵਣ੍ਣੋ ਯਸ੍ਸ ਸੋ ਹਰਿਸ੍ਸਵਣ੍ਣੋ, ਸਸ੍ਸ ਦ੍ਵਿਤ੍ਤਂ। ਏਵਂ ਸਿਙ੍ਗੀਨਿਕ੍ਖਸਵਣ੍ਣੋ, ਸਵਯੋ, ਸਧਨੋ, ਸਧਮ੍ਮੋ, ਸਜਾਤਿਯੋ।

ਪਕ੍ਖਾਦੀਸੂਤਿ ਕਿਂ? ਸਮਾਨਸੀਲੋ।

੩੮੭. ਉਦਰੇ ਇਯੇ [ਕ॰ ੪੦੪; ਰੂ॰ ੩੭੦; ਨੀ॰ ੮੫੯; ਚਂ॰ ੫.੨.੧੦੫; ਪਾ॰ ੬.੩.੮੮]।

ਇਯਯੁਤ੍ਤੇ ਉਦਰੇ ਪਰੇ ਸਮਾਨਸ੍ਸ ਸੋ ਹੋਤਿ ਵਾ।

ਸਮਾਨੇ ਉਦਰੇ ਜਾਤੋ ਸੋਦਰਿਯੋ, ਸਮਾਨੋਦਰਿਯੋ।

ਇਯੇਤਿ ਕਿਂ? ਸਮਾਨੋਦਰਤਾ।

ਅਞ੍ਞੇਸੁਪਿ ਸਮਾਨਸ੍ਸ ਸੋ ਹੋਤਿ, ਚਨ੍ਦੇਨ ਸਮਾਨਾ ਸਿਰੀ ਯਸ੍ਸ ਤਂ ਚਨ੍ਦਸ੍ਸਸਿਰੀਕਂ, ਮੁਖਂ। ਏਵਂ ਪਦੁਮਸ੍ਸਸਿਰੀਕਂ, ਵਦਨਂ।

ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਸਨ੍ਤਾਦੀਨਞ੍ਚ ਸੋ ਹੋਤਿ, ਸਂਵਿਜ੍ਜਤਿ ਲੋਮਂ ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਸਲੋਮਕੋ। ਏਵਂ ਸਪਕ੍ਖਕੋ, ਸਂਵਿਜ੍ਜਨ੍ਤਿ ਆਸਵਾ ਏਤੇਸਨ੍ਤਿ ਸਾਸਵਾ, ਸਂਵਿਜ੍ਜਨ੍ਤਿ ਪਚ੍ਚਯਾ ਏਤੇਸਨ੍ਤਿ ਸਪ੍ਪਚ੍ਚਯਾ, ਸਂਵਿਜ੍ਜਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਉਤ੍ਤਰਿਤਰਾ ਧਮ੍ਮਾ ਏਤੇਸਨ੍ਤਿ ਸਉਤ੍ਤਰਾ, ਸਨ੍ਤੋ ਪੁਰਿਸੋ ਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ। ਤਥਾ ਸਜ੍ਜਨੋ, ਸਦ੍ਧਮ੍ਮੋ, ਸਨ੍ਤਸ੍ਸ ਭਾਵੋ ਸਬ੍ਭਾਵੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਇਤਿ ਸ-ਰਾਸਿ।

੩੮੮. ਇਮਸ੍ਸਿਦਂ [ਕ॰ ੧੨੯; ਰੂ॰ ੨੨੨; ਨੀ॰ ੩੦੫]।

ਉਤ੍ਤਰਪਦੇ ਪਰੇ ਇਮਸ੍ਸ ਇਦਂ ਹੋਤਿ।

ਅਯਂ ਅਤ੍ਥੋ ਏਤਸ੍ਸਾਤਿ ਇਦਮਤ੍ਥੀ, ਸਮਾਸਨ੍ਤੇ ਈ, ਇਦਮਤ੍ਥਿਨੋ ਭਾਵੋ ਇਦਮਤ੍ਥਿਤਾ। ਅਯਂ ਪਚ੍ਚਯੋ ਏਤੇਸਨ੍ਤਿ ਇਦਪ੍ਪਚ੍ਚਯਾ, ਇਦਪ੍ਪਚ੍ਚਯਾਨਂ ਭਾਵੋ ਇਦਪ੍ਪਚ੍ਚਯਤਾ। ‘‘ਇਮੇਸਂ ਪਚ੍ਚਯਾ ਇਦਪ੍ਪਚ੍ਚਯਾ, ਇਦਪ੍ਪਚ੍ਚਯਾ ਏਵ ਇਦਪ੍ਪਚ੍ਚਯਤਾ’’ਤਿਪਿ ਯੋਜੇਨ੍ਤਿ। ‘ਇਦ’ਨ੍ਤਿ ਨਿਪਾਤਪਦਮ੍ਪਿ ਅਤ੍ਥਿ, ‘‘ਰੂਪਞ੍ਚ ਹਿਦਂ ਭਿਕ੍ਖਵੇ ਅਤ੍ਤਾ ਅਭਵਿਸ੍ਸਾ, ਵੇਦਨਾ ਚ ਹਿਦਂ। ਸਞ੍ਞਾ ਚ ਹਿਦਂ। ਸਙ੍ਖਾਰਾ ਚ ਹਿਦਂ ਭਿਕ੍ਖਵੇ ਅਤ੍ਤਾ ਅਭਵਿਸ੍ਸਂਸੁ’’ ਇਚ੍ਚਾਦਿ [ਮਹਾਵ॰ ੨੦]।

੩੮੯. ਪੁਂ ਪੁਮਸ੍ਸ ਵਾ [ਕ॰ ੮੨; ਰੂ॰ ੧੪੯]।

ਉਤ੍ਤਰਪਦੇ ਪਰੇ ਪੁਮਸ੍ਸ ਪੁਂ ਹੋਤਿ ਵਾ।

ਪੁਮਸ੍ਸ ਲਿਙ੍ਗਂ ਪੁਲ੍ਲਿਙ੍ਗਂ, ਪੁਮਸ੍ਸ ਭਾਵੋ ਪੁਮ੍ਭਾਵੋ, ਪੁਮਾ ਚ ਸੋ ਕੋਕਿਲੋ ਚਾਤਿ ਪੁਙ੍ਕੋਕਿਲੋ, ਪੁਮਾ ਚ ਸੋ ਗੋ ਚਾਤਿ ਪੁਙ੍ਗਵੋ, ‘ਗੋ ਤ੍ਵਚਤ੍ਥੇ...’ਤਿ ਅਪਚ੍ਚਯੋ, ਨਪੁਂਸਕੋ।

ਵਾਤਿ ਕਿਂ? ਪੁਮਿਤ੍ਥੀ।

੩੯੦. ਟ ਨ੍ਤਨ੍ਤੂਨਂ [ਕ॰ ੧੨੬; ਰੂ॰ ੧੦੧; ਨੀ॰ ੩੦੧]।

ਉਤ੍ਤਰਪਦੇ ਪਰੇ ਨ੍ਤ, ਨ੍ਤੂਨਂ ਟ ਹੋਤਿ ਵਾ ਕ੍ਵਚਿ।

ਭਵਂ ਪਤਿਟ੍ਠੋ ਯੇਸਂ ਤੇ ਭਵਂਪਤਿਟ੍ਠਾ, ਬਿਨ੍ਦਾਗਮੋ। ਭਗਵਾ ਮੂਲਂ ਯੇਸਂ ਤੇ ਭਗਵਂਮੂਲਕਾ, ਧਮ੍ਮਾ। ਏਵਂ ਭਗਵਂਪਟਿਸਰਣਾ, ਧਮ੍ਮਾ।

ਬਹੁਲਾਧਿਕਾਰਾ ਤਰਾਦੀਸੁ ਚ ਪਰੇਸੁ, ਮਹਨ੍ਤੀਨਂ ਅਤਿਸਯੇਨ ਮਹਾਤਿ ਮਹਤ੍ਤਰੀ, ਰਤ੍ਤਞ੍ਞੂਨਂ ਮਹਨ੍ਤਸ੍ਸ ਭਾਵੋ ਰਤ੍ਤਞ੍ਞੁਮਹਤ੍ਤਂ। ਏਵਂ ਜਾਤਿਮਹਤ੍ਤਂ, ਗੁਣਮਹਤ੍ਤਂ, ਪੁਞ੍ਞਮਹਤ੍ਤਂ, ਅਰਹਨ੍ਤਸ੍ਸ ਭਾਵੋ ਅਰਹਤ੍ਤਂ।

੩੯੧. ਅ [ਕ॰ ੬੪੨; ਰੂ॰ ੫੮੯; ਨੀ॰ ੧੨੬੯; ਚਂ॰ ੫.੨.੧੦੬; ਪਾ॰ ੬.੩.੮੯]।

ਉਤ੍ਤਰਪਦੇ ਪਰੇ ਨ੍ਤ, ਨ੍ਤੂਨਂ ਅ ਹੋਤਿ।

ਭਵਨ੍ਤਪਤਿਟ੍ਠਾ, ਮਯਂ, ਗੁਣਵਨ੍ਤਪਤਿਟ੍ਠਾ, ਮਯਂ।

੩੯੨. ਰੀਰਿਕ੍ਖਕੇਸੁ [ਕ॰ ੬੪੨; ਰੂ॰ ੫੮੯; ਨੀ॰ ੧੨੬੯; ਚਂ॰ ੫.੨.੧੦੭; ਪਾ॰ ੬.੩.੮੯-੯੦]।

ਰੀ, ਰਿਕ੍ਖ, ਕਪਚ੍ਚਯਨ੍ਤੇਸੁ ਪਰੇਸੁ ਸਮਾਨਸ੍ਸ ਸੋ ਹੋਤਿ।

ਨਿਚ੍ਚਸਮਾਸਤ੍ਤਾ ਅਞ੍ਞਪਦੇਨ ਵਿਗ੍ਗਹੋ, ਸਂਵਿਜ੍ਜਤੀਤਿ ਸਮਾਨੋ, ਪਚ੍ਚਕ੍ਖੇ ਵਿਯ ਚਿਤ੍ਤੇ ਉਪਲਬ੍ਭਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਸਮਾਨੋ ਵਿਯ ਸੋ ਦਿਸ੍ਸਤੀਤਿ ਸਦੀ, ਸਦਿਕ੍ਖੋ, ਸਦਿਸੋ, ਸਮਾਨਾ ਵਿਯ ਤੇ ਦਿਸ੍ਸਨ੍ਤੀਤਿ ਸਦਿਸਾ।

੩੯੩. ਨ੍ਤਕਿਮਿਮਾਨਂ ਟਾਕੀਟੀ [ਕ॰ ੧੨੬; ਰੂ॰ ੧੦੧; ਨੀ॰ ੩੦੧]।

ਤੇਸੁ ਪਰੇਸੁ ਨ੍ਤਪਚ੍ਚਯਨ੍ਤਸ੍ਸ ਚ ਕਿਂ, ਇਮਸਦ੍ਦਾਨਞ੍ਚ ਕਮੇਨ ਟਾ, ਕੀ, ਟੀ ਹੋਨ੍ਤਿ।

ਭਵਂ ਵਿਯ ਸੋ ਦਿਸ੍ਸਤੀਤਿ ਭਵਾਦੀ, ਭਵਾਦਿਕ੍ਖੋ, ਭਵਾਦਿਸੋ, ਕੋ ਵਿਯ ਸੋ ਦਿਸ੍ਸਤੀਤਿ ਕੀਦੀ, ਕੀਦਿਕ੍ਖੋ, ਕੀਦਿਸੋ, ਅਯਂ ਵਿਯ ਸੋ ਦਿਸ੍ਸਤੀਤਿ ਈਦੀ, ਈਦਿਕ੍ਖੋ, ਈਦਿਸੋ।

੩੯੪. ਸਬ੍ਬਾਦੀਨਮਾ [ਕ॰ ੬੪੨; ਰੂ॰ ੫੮੯; ਨੀ॰ ੧੨੬੯; ਚਂ॰ ੫.੨.੧੦੮; ਪਾ॰ ੬.੩.੯੧]।

ਤੇਸੁ ਪਰੇਸੁ ਸਬ੍ਬਾਦਿਨਾਮਕਾਨਂ ਯ, ਤ, ਏਤ, ਅਞ੍ਞ, ਅਮੁ, ਤੁਮ੍ਹਸਦ੍ਦਾਨਂ ਅਨ੍ਤੋ ਆ ਹੋਤਿ।

ਯਾਦੀ, ਯਾਦਿਕ੍ਖੋ, ਯਾਦਿਸੋ, ਤਾਦੀ, ਤਾਦਿਕ੍ਖੋ, ਤਾਦਿਸੋ, ਏਤਾਦੀ, ਏਤਾਦਿਕ੍ਖੋ, ਏਤਾਦਿਸੋ।

੩੯੫. ਵੇਤਸ੍ਸੇਟ [ਕ॰ ੬੪੨; ਰੂ॰ ੫੮੯; ਨੀ॰ ੧੨੬੯]।

ਤੇਸੁ ਪਰੇਸੁ ਏਤਸ੍ਸ ਏਟ ਹੋਤਿ ਵਾ।

ਏਦੀ, ਏਦਿਕ੍ਖੋ, ਏਦਿਸੋ, ਅਞ੍ਞਾਦੀ, ਅਞ੍ਞਾਦਿਕ੍ਖੋ, ਅਞ੍ਞਾਦਿਸੋ, ਅਮੁਾਦੀ, ਅਮੁਾਦਿਕ੍ਖੋ, ਅਮੁਾਦਿਸੋ, ਤੁਮ੍ਹਾਦੀ, ਤੁਮ੍ਹਾਦਿਕ੍ਖੋ, ਤੁਮ੍ਹਾਦਿਸੋ।

੩੯੬. ਤੁਮ੍ਹਮ੍ਹਾਨਂ ਤਾਮੇਕਸ੍ਮਿਂ [ਕ॰ ੬੪੨; ਰੂ॰ ੫੮੯; ਨੀ॰ ੧੨੬੯]।

ਤੇਸੁ ਪਰੇਸੁ ਏਕਵਚਨੇ ਪਵਤ੍ਤਾਨਂ ਤੁਮ੍ਹ' ਮ੍ਹਸਦ੍ਦਾਨਂ ਤਾ, ਮਾ ਹੋਨ੍ਤਿ ਵਾ।

ਅਹਂ ਵਿਯ ਸੋ ਦਿਸ੍ਸਤੀਤਿ ਮਾਦੀ, ਮਾਦਿਕ੍ਖੋ, ਮਾਦਿਸੋ, ਤ੍ਵਂ ਵਿਯ ਸੋ ਦਿਸ੍ਸਤੀਤਿ ਤਾਦੀ, ਤਾਦਿਕ੍ਖੋ, ਤਾਦਿਸੋ।

ਏਕਸ੍ਮਿਨ੍ਤਿ ਕਿਂ? ਅਮ੍ਹੇ ਵਿਯ ਤੇ ਦਿਸ੍ਸਨ੍ਤੀਤਿ ਅਮ੍ਹਾਦਿਨੋ, ਅਮ੍ਹਾਦਿਕ੍ਖਾ, ਅਮ੍ਹਾਦਿਸਾ, ਤੁਮ੍ਹੇ ਵਿਯ ਤੇ ਦਿਸ੍ਸਨ੍ਤੀਤਿ ਤੁਮ੍ਹਾਦਿਨੋ, ਤੁਮ੍ਹਾਦਿਕ੍ਖਾ, ਤੁਮ੍ਹਾਦਿਸਾ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਉਪਮਾਨਤ੍ਥਸ੍ਸੇਵ ਏਕਤ੍ਤਂ ਇਚ੍ਛੀਯਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਅਹਂ ਵਿਯ ਤੇ ਦਿਸ੍ਸਨ੍ਤੀਤਿ ਮਾਦਿਸਾ ਤ੍ਵਂ ਵਿਯ ਤੇ ਦਿਸ੍ਸਨ੍ਤੀਤਿ ਤਾਦਿਨੋ, ਤਾਦਿਸਾਤਿਪਿ ਯੁਜ੍ਜਨ੍ਤਿ। ''ਮਾਦਿਸਾ ਵੇ ਜਿਨਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਯੇ ਪਤ੍ਤਾ ਆਸਵਕ੍ਖਯ''ਨ੍ਤਿ [ਮਹਾਵ॰ ੧੧] ਪਾਲ਼ਿ, ਇਮਾਨਿ ਪਦਾਨਿ ਉਪਰਿ ਕਿਤਕਣ੍ਡੇਪਿ ਆਗਮਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ।

੩੯੭. ਤਂਮਮਞ੍ਞਤ੍ਰ [ਕ॰ ੧੪੩; ਰੂ॰ ੨੩੫; ਨੀ॰ ੩੨੨]।

ਰੀ, ਰਿਕ੍ਖ, ਕਪਚ੍ਚਯੇਹਿ ਅਞ੍ਞਸ੍ਮਿਂ ਉਤ੍ਤਰਪਦੇ ਪਰੇ ਤੁਮ੍ਹ'ਮ੍ਹਾਨਂ ਤਂ, ਮਂਆਦੇਸਾ ਹੋਨ੍ਤਿ ਕ੍ਵਚਿ।

ਤ੍ਵਂ ਲੇਣਂ ਯੇਸਂ ਤੇ ਤਂਲੇਣਾ, ਅਹਂ ਲੇਣਂ ਯੇਸਂ ਤੇ ਮਂਲੇਣਾ [ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੪.੩੫੯]। ਏਵਂ ਤਂਦੀਪਾ, ਮਂਦੀਪਾ [ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੪.੩੫੯], ਤਂਪਟਿਸਰਣਾ, ਮਂਪਟਿਸਰਣਾ।

੩੯੮. ਮਨਾਦ੍ਯਾਪਾਦੀਨਮੋ ਮਯੇ ਚ [ਕ॰ ੧੮੩; ਰੂ॰ ੩੮੬; ਨੀ॰ ੩੭੫]।

ਉਤ੍ਤਰਪਦੇ ਮਯਪਚ੍ਚਯੇ ਚ ਪਰੇ ਮਨਾਦੀਨਂ ਆਪਾਦੀਨਞ੍ਚ ਓ ਹੋਤਿ।

ਮਨੋਸੇਟ੍ਠਾ, ਮਨੋਮਯਾ, ਰਜੋਜਲ੍ਲਂ, ਰਜੋਮਯਂ, ਸਬ੍ਬੋ ਮਨੋਗਣੋ ਇਧ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੋ, ਆਪੋਧਾਤੁ, ਆਪੋਮਯਂ। ਅਨੁਯਨ੍ਤਿ ਦਿਸੋਦਿਸਂ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੨੮੧], ਜੀਵ ਤ੍ਵਂ ਸਰਦੋਸਤਂ [ਜਾ॰ ੧.੨.੯]।

੩੯੯. ਪਰਸ੍ਸ ਸਙ੍ਖਜਾਸੁ [ਕ॰ ੩੬; ਰੂ॰ ੪੭; ਨੀ॰ ੧੩੦]।

ਸਙ੍ਖਜਾਸੁ ਪਰਾਸੁ ਪਰਸ੍ਸ ਓ ਹੋਤਿ।

ਪਰੋਸਤਂ, ਪਰੋਸਹਸ੍ਸਂ, ਪਰੋਪਣ੍ਣਾਸ ਧਮ੍ਮਾ, ਇਧ ਪਰਸਦ੍ਦੋ ''ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਪਰੋਪਰਿਯਤ੍ਤੁ''ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਵਿਯ ਅਧਿਕਤ੍ਥਵਾਚਿਸਦ੍ਦੁਨ੍ਤਰਂ, ਨ ਸਬ੍ਬਨਾਮਂ।

੪੦੦. ਜਨੇ ਪੁਥਸ੍ਸੁ [ਕ॰ ੪੯; ਰੂ॰ ੪੪; ਨੀ॰ ੧੨੯]।

ਜਨੇ ਪਰੇ ਪੁਥਸ੍ਸ ਉ ਹੋਤਿ।

ਅਰਿਯੇਹਿ ਪੁਥਗੇਵਾਯਂ ਜਨੋਤਿ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨੋ। ਅਪਿ ਚ ਪਾਲ਼ਿਨਯੇ ਪੁਥੁਸਦ੍ਦੋਯੇਵ ਬਹੁਲਂ ਦਿਸ੍ਸਤਿ, ਪੁਥੁ ਕਿਲੇਸੇ ਜਨੇਨ੍ਤੀਤਿ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਾ, ਪੁਥੁ ਨਾਨਾਸਤ੍ਥਾਰਾਨਂ ਮੁਖਂ ਉਲ੍ਲੋਕੇਨ੍ਤੀਤਿ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਾ, ਪੁਥੁ ਨਾਨਾਓਘੇਹਿ ਵੁਯ੍ਹਨ੍ਤੀਤਿ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਾ [ਮਹਾਨਿ॰ ੫੧, ੯੪], ਸਦ੍ਦਾਨਾਨਾਤ੍ਤੁਪੁਥੁਤ੍ਤੁਪਭੇਦਂ ਪਟਿਚ੍ਚ ਤਦ੍ਤ੍ਥਾਨਾਨਾਤ੍ਤੁਪੁਥੁਤ੍ਤੁਪਭੇਦੋ ਹੋਤਿ [ਧ॰ ਸ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧], ਇਙ੍ਘ ਅਦ੍ਦੇਪਿ ਪੁਚ੍ਛਸ੍ਸੁ, ਪੁਥੂ ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੇ [ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੪੬]। ਗਾਮਾ ਗਾਮਂ ਵਿਚਰਿਸ੍ਸਂ, ਸਾਵਕੇ ਵਿਨਯਂ ਪੁਥੁ, ਆਯਤਾਨਿ ਪੁਥੂਨਿ ਚ, ਪੁਥੁਨਾ ਵਿਜ੍ਜੁਵਣ੍ਣਿਨਾ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੯੬੮], ਪੁਥੁਕਾਯਾ ਪੁਥੁਭੂਤਾ ਇਚ੍ਚਾਦਿ। ਤਸ੍ਮਾ ''ਪੁਥਗੇਵ, ਪੁਥਕ੍ਕਰਣੇ'' ਇਚ੍ਚਾਦੀਸੁ ਥੁਸ੍ਸ ਉਕਾਰਸ੍ਸ ਅਕਾਰੋ [ਅਕਾਰੋਤਿ?] ਯੁਜ੍ਜਤਿ।

੪੦੧. ਸੋ ਛਸ੍ਸਾਹਾਯਤਨੇਸੁ ਵਾ [ਕ॰ ੩੭੪; ਰੂ॰ ੪੦੮; ਨੀ॰ ੮੦੪]।

ਅਹੇ ਚ ਆਯਤਨੇ ਚ ਪਰੇ ਛਸ੍ਸ ਸੋ ਹੋਤਿ ਵਾ।

ਛ ਅਹਾਨਿ ਸਾਹਂ। ਅਤ੍ਥਿ ਸਾਹਸ੍ਸ ਜੀਵਿਤਂ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੩੧੪], 'ਸਾਹਸ੍ਸਾ'ਤਿ ਸਾਹਂ+ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਛੇਦੋ। ਸਲ਼ਾਯਤਨਂ।

ਵਾਤਿ ਕਿਂ? ਛਾਹਪ੍ਪਟਿਚ੍ਛਨ੍ਨਾ ਆਪਤ੍ਤਿ [ਚੂਲ਼ਵ॰ ੧੩੪], ਛ ਆਯਤਨਾਨਿ।

੪੦੨. ਲ੍ਤੁਪਿਤਾਦੀਨਮਾਰਙ੍ਙ [ਕ॰ ੨੦੦; ਰੂ॰ ੧੫੯; ਨੀ॰ ੪੧੫; ਚਂ॰ ੫.੨.੨੦; ਪਾ॰ ੬.੩.੩੨]।

ਸਮਾਸੁਤ੍ਤਰਪਦੇ ਪਰੇ ਲ੍ਤੁਪਚ੍ਚਯਨ੍ਤਾਨਂ ਪਿਤਾਦੀਨਞ੍ਚ ਕਮੇਨ ਆਰਙ, ਰਙ ਹੋਨ੍ਤਿ ਵਾ।

ਸਤ੍ਥੁਨੋ ਦਸ੍ਸਨਂ ਸਤ੍ਥਾਰਦਸ੍ਸਨਂ। ਏਵਂ ਕਤ੍ਤਾਰਨਿਦ੍ਦੇਸੋ। ਮਾਤਾ ਚ ਪਿਤਾ ਚ ਮਾਤਰਪਿਤਰੋ, ਮਾਤਾਪਿਤੂਸੁ ਸਂਵਡ੍ਢੋ ਮਾਤਾਪਿਤਰਸਂਵਡ੍ਢੋ।

ਵਾਤਿ ਕਿਂ? ਸਤ੍ਥੁਦਸ੍ਸਨਂ, ਕਤ੍ਤੁ ਨਿਦ੍ਦੇਸੋ, ਮਾਤਾਪਿਤਰੋ।

੪੦੩. ਵਿਜ੍ਜਾਯੋਨਿਸਮ੍ਬਨ੍ਧੀਨਮਾ ਤਤ੍ਰ ਚਤ੍ਥੇ [ਕ॰ ੧੯੯; ਰੂ॰ ੧੫੮; ਨੀ॰ ੭੩੬; ਚਂ॰ ੫.੨.੨੧; ਪਾ॰ ੬.੩.੨੫]।

ਚਤ੍ਥਸਮਾਸੇ ਵਿਜ੍ਜਾਸਮ੍ਬਨ੍ਧੀਨਂ ਯੋਨਿਸਮ੍ਬਨ੍ਧੀਨਞ੍ਚ ਲ੍ਤੁਪਿਤਾਦੀਨਂ ਆ ਹੋਤਿ ਤੇਸ੍ਵੇਵ ਪਰੇਸੁ।

ਮਾਤਾਪਿਤਾ, ਮਾਤਾਪਿਤਰੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਤਤ੍ਰਾਤਿ ਕਿਂ? ਮਾਤੁਯਾ ਭਾਤਾ ਮਾਤੁਭਾਤਾ।

ਏਤ੍ਥ ਚ ਵਿਜ੍ਜਾਸਿਪ੍ਪਾਨਿ ਸਿਕ੍ਖਾਪੇਨ੍ਤਾ ਆਚਰਿਯਾ ਸਿਸ੍ਸਾਨਂ ਵਿਜ੍ਜਾਸਮ੍ਬਨ੍ਧੀ ਮਾਤਾਪਿਤਰੋ ਨਾਮ।

੪੦੪. ਪੁਤ੍ਤੇ [ਕ॰ ੧੯੯; ਰੂ॰ ੧੫੮; ਨੀ॰ ੭੩੬; ਚਂ॰ ੫.੨.੨੨; ਪਾ॰ ੬.੩.੨੫]।

ਚਤ੍ਤੇ ਪੁਤ੍ਤੇ ਪਰੇ ਵਿਜ੍ਜਾਯੋਨਿਸਮ੍ਬਨ੍ਧੀਨਂ ਲ੍ਤੁਪਿਤਾਦੀਨਂ ਆ ਹੋਤਿ।

ਮਾਤਾਪੁਤ੍ਤਾ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ, ਪਿਤਾਪੁਤ੍ਤਾ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ। ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਤੇਸਞ੍ਚ ਇ ਹੋਤਿ, ਮਾਤਿਪਕ੍ਖੋ, ਪਿਤਿਪਕ੍ਖੋ। ਮਾਤਿਘੋ ਲਭਤੇ ਦੁਖਂ [ਜਾ॰ ੨.੧੯.੧੧੮], ਪਿਤਿਘੋ ਲਭਤੇ ਦੁਖਂ, ਮਾਤ੍ਤਿਕਂ ਧਨਂ, ਪੇਤ੍ਤਿਕਂ ਧਨਂ [ਪਾਰਾ॰ ੩੪]। ਏਤ੍ਥ ਚ ਮਾਤੁਯਾ ਸਨ੍ਤਕਂ ਮਾਤ੍ਤਿਕਂ, ਪਿਤੁਨੋ ਸਨ੍ਤਕਂ ਪੇਤ੍ਤਿਕਂ, ਦ੍ਵਿਤ੍ਤੁਂ ਵੁਦ੍ਧਿ ਚ। ਮਾਤਿਤੋ, ਪਿਤਿਤੋ, ਭਾਤਾ ਏਵ ਭਾਤਿਕੋ, ਭਾਤਿਕਰਾਜਾ।

੪੦੫. ਜਾਯਾਯ ਜਾਯਂ ਪਤਿਮ੍ਹਿ [ਕ॰ ੩੩੯; ਰੂ॰ ੩੫੮; ਨੀ॰ ੭੩੧; '...ਜਯਂ ਪਤਿਮ੍ਹਿ' (ਬਹੂਸੁ)]।

ਪਤਿਮ੍ਹਿ ਪਰੇ ਜਾਯਾਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਜਾਯਂ ਹੋਤਿ।

ਪੁਤ੍ਤਂ ਜਨੇਤੀਤਿ ਜਾਯਾ, ਜਾਯਾ ਚ ਪਤਿ ਚ ਜਾਯਮ੍ਪਤੀ [ਜਯਮ੍ਪਤੀ (ਬਹੂਸੁ)]। ਅਥ ਵਾ ''ਜਾਯਮ੍ਪਤੀ''ਤਿ ਇਦਂ ਸਨ੍ਧਿਵਿਧਿਨਾਵ ਸਿਦ੍ਧਂ, ਤਸ੍ਮਾ ''ਜਮ੍ਪਤੀ''ਤਿਪਾਠੋ ਸਿਯਾ ਯਥਾ ''ਦੇਵਰਾਜਾ ਸੁਜਮ੍ਪਤੀ' [ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੬੪]'ਤਿ, ਯਥਾ ਚ ਸਕ੍ਕਤਗਨ੍ਥੇਸੁ ''ਦਾਰੋ ਚ ਪਤਿ ਚ ਦਮ੍ਪਤੀ''ਤਿ। ਇਧ ਪਨ ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਪਤਿਮ੍ਹਿ ਸੁਜਾਤਾਯ ਸੁਜਂ ਹੋਤਿ, ਦਾਰਸ੍ਸ ਚ ਦਂ ਹੋਤਿ, ਤਥਾ ਜਾਯਾ ਚ ਪਤਿ ਚ ਜਮ੍ਪਤੀਤਿ ਨਿਟ੍ਠਂ ਗਨ੍ਤਬ੍ਬਂ।

ਯਞ੍ਚ ਵੁਤ੍ਤਿਯਂ ''ਜਾਨਿਪਤੀਤਿ ਪਕਤਜਨ੍ਤਰੇਨ ਸਿਦ੍ਧਂ, ਤਥਾ ਦਮ੍ਪਤੀ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਤ੍ਥ ਪੁਤ੍ਤਂ ਜਨੇਤੀਤਿ ਜਾਨੀ। ਜਾਨੀ ਚ ਪਤਿ ਚ ਜਾਨੀਪਤੀਤਿ ਯੁਜ੍ਜਤਿ। ''ਤੁਦਮ੍ਪਤੀ''ਤਿ ਪਾਠੋ। ਕਚ੍ਚਾਯਨੇ ਚ 'ਜਾਯਾਯ ਤੁ ਦਂਜਾਨਿ ਪਤਿਮ੍ਹੀ'ਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਤੁਸਦ੍ਦੋ ਪਦਪੂਰਣਮਤ੍ਤੇ ਯੁਜ੍ਜਤਿ।

੪੦੬. ਸਞ੍ਞਾਯਮੁਦੋਦਕਸ੍ਸ [ਕ॰ ੪੦੪; ਰੂ॰ ੩੭੦; ਨੀ॰ ੨੫੭; ਚਂ॰ ੫.੨.੬੫; ਪਾ॰ ੬.੩.੫੭]।

ਸਞ੍ਞਾਯਂ ਗਮਜਮਾਨਾਯਂ ਉਤ੍ਤਰਪਦੇ ਪਰੇ ਉਦਕਸ੍ਸ ਉਦੋ ਹੋਤਿ।

ਉਦਕਂ ਧਾਰੇਤੀਤਿ ਉਦਧਿ, ਮਹਨ੍ਤਂ ਉਦਕਂ ਧਾਰੇਤੀਤਿ ਮਹੋਦਧਿ, ਉਦਕਂ ਪਿਵਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥਾਤਿ ਉਦਪਾਨਂ, ਉਦਕਂ ਪਿਵਨ੍ਤਿ ਏਤਾਯਾਤਿ ਉਦਪਾਤਿ।

੪੦੭. ਕੁਮ੍ਭਾਦੀਸੁ ਵਾ [ਕ॰ ੪੦੪; ਰੂ॰ ੩੭੦; ਨੀ॰ ੨੫੭; ਚਂ॰ ੫.੨.੬੯; ਪਾ॰ ੬.੩.੫੯]।

ਕੁਮ੍ਭਾਦੀਸੁ ਪਰੇਸੁ ਉਦਕਸ੍ਸ ਉਦੋ ਹੋਤਿ ਵਾ।

ਉਦਕਸ੍ਸ ਕੁਮ੍ਭੋ ਉਦਕੁਮ੍ਭੋ, ਉਦਕਕੁਮ੍ਭੋ। ਏਵਂ ਉਦਪਤ੍ਤੋ, ਉਦਕਪਤ੍ਤੋ, ਉਦਬਿਨ੍ਦੁ, ਉਦਕਬਿਨ੍ਦੁ। ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਸਜਾਦੀਸੁਪਿ, ''ਨੀਲੋਦਾ ਪੋਕ੍ਖਰਣੀ''ਤਿ ਪਾਲ਼ਿ।

੪੦੮. ਸੋਤਾਦੀਸੁ ਲੋਪੋ [ਕ॰ ੪੦੪; ਰੂ॰ ੩੭੦; ਨੀ॰ ੨੫੬]।

ਸੋਤਾਦੀਸੁ ਪਰੇਸੁ ਉਦਕਸ੍ਸ ਉਸ੍ਸ ਲੋਪੋ ਹੋਤਿ।

ਉਦਕਸ੍ਸ ਸੋਤਂ ਦਕਸੋਤਂ, ਉਦਕੇ ਰਕ੍ਖਸੋ ਦਕਰਕ੍ਖਸੋ, ਉਦਕਂ ਆਸਯੋ ਯੇਸਂ ਤੇ ਦਕਾਸਯਾ, ਪਾਣਾ। ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਸਜਾਦੀਸੁਪਿ, ‘‘ਦਕੇ ਦਕਾਸਯਾ ਸੇਨ੍ਤੀ’’ਤਿ [ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੩.੭੮ (ਥੋਕਂ ਵਿਸਦਿਸਂ)] ਪਾਲ਼ਿ।

੪੦੯. ਪੁਬ੍ਬਾਪਰਜ੍ਜਸਾਯਮਜ੍ਝੇਹਾਹਸ੍ਸ ਣ੍ਹੋ [ਕ॰ ੪੦੪; ਰੂ॰ ੩੭੦; ਨ੍ਹੋ (ਸੀ॰)]।

ਪੁਬ੍ਬਾਦੀਹਿ ਪਰਸ੍ਸ ਅਹਸ੍ਸ ਣ੍ਹੋ ਹੋਤਿ।

ਪੁਬ੍ਬਣ੍ਹੋ, ਅਪਰਣ੍ਹੋ, ਅਜ੍ਜਣ੍ਹੋ, ਸਾਯਣ੍ਹੋ [ਸਾਯਨ੍ਹੋ], ਮਜ੍ਝਣ੍ਹੋ।

ਨਾਨਾਦੇਸਰਾਸਿ ਨਿਟ੍ਠਿਤੋ।

ਅਬ੍ਯਯਰਾਸਿ

੪੧੦. ਕੁਪਾਦਯੋ ਨਿਚ੍ਚਮਸ੍ਯਾਦਿਵਿਧਿਮ੍ਹਿ [ਕ॰ ੩੨੪; ਰੂ॰ ੩੩੯; ਚਂ॰ ੨.੨.੨੪; ਪਾ॰ ੨.੨.੧੮]।

ਸ੍ਯਾਦਿਵਿਧਿਤੋ ਅਞ੍ਞਤ੍ਥ ਕੁਆਦਯੋ ਪਾਦਯੋ ਚ ਸਦ੍ਦਾ ਸ੍ਯਾਦ੍ਯਨ੍ਤੇਨ ਸਹ ਨਿਚ੍ਚਂ ਏਕਤ੍ਥਾ ਹੋਨ੍ਤਿ।

ਕੁਚ੍ਛਿਤੋ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ ਕੁਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ, ਈਸਕਂ ਉਣ੍ਹਂ ਕਦੁਣ੍ਹਂ, ਪਾਕਟੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਭਵਤੀਤਿ ਪਾਤੁਭੂਤੋ, ਆਵੀ [‘ਆਵਿ’ਪਿ ਦਿਸ੍ਸਤਿ] ਹੁਤ੍ਵਾ ਭਵਤੀਤਿ ਆਵੀਭੂਤੋ, ਤੁਣ੍ਹੀ ਭਵਤੀਤਿ ਤੁਣ੍ਹੀਭੂਤੋ, ਪਮੁਖੋ ਨਾਯਕੋ ਪਨਾਯਕੋ, ਪਕਾਰੇਨ ਕਰਿਤ੍ਵਾ ਪਕਰਿਤ੍ਵਾ ਪਕਾਰੇਨ ਕਤਂ ਪਕਤਂ, ਪਠਮਂ ਵਾ ਕਤਂ ਪਕਤਂ, ਵਿਰੂਪੋ ਪੁਰਿਸੋ ਦੁਪ੍ਪੁਰਿਸੋ। ਏਵਂ ਦੁਕ੍ਕਟਂ, ਸੋਭਣੋ ਪੁਰਿਸੋ ਸੁਪੁਰਿਸੋ। ਏਵਂ ਸੁਕਤਂ, ਅਭਿਧਮ੍ਮੋ, ਅਭਿਰੂਤੋ, ਭੁਸਂ ਕਲ਼ਾਰੋ ਆਕਲ਼ਾਰੋ, ਭੁਸਂ ਬਨ੍ਧੋ ਆਬਨ੍ਧੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਪਾਦਯੋ ਪਕਤਾਦ੍ਯਤ੍ਥੇ ਪਠਮਾਯ ਏਕਤ੍ਥਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਪਕਤੋ ਆਚਰਿਯੋ ਪਾਚਰਿਯੋ। ਏਵਂ ਪਯ੍ਯਕੋ, ਪਰੋ ਅਨ੍ਤੇਵਾਸੀ ਪਨ੍ਤੇਵਾਸੀ, ਪਰੋ ਪੁਤ੍ਤੋ ਪਪੁਤ੍ਤੋ, ਪਰੋ ਨਤ੍ਤਾ ਪਨਤ੍ਤਾ।

ਅਤ੍ਯਾਦਯੋ ਅਤਿਕ੍ਕਨ੍ਤਾਦ੍ਯਤ੍ਥੇ ਦੁਤਿਯਾਯ, ਮਞ੍ਚਂ ਅਤਿਕ੍ਕਨ੍ਤੋ ਅਤਿਮਞ੍ਚੋ। ਏਵਂ ਅਤਿਬਾਲੋ, ਅਤਿਵੇਲਾ।

ਅਵਾਦਯੋ ਕੁਟ੍ਠਾਦ੍ਯਤ੍ਥੇ ਤਤਿਯਾਯ, ਕੋਕਿਲਾਯ ਅਵਕੁਟ੍ਠਂ ਵਨਂ ਅਵਕੋਕਿਲਂ, ‘ਅਵਕੁਟ੍ਠ’ਨ੍ਤਿ ਛਡ੍ਡਿਤਨ੍ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਏਵਂ ਅਵਮਯੂਰਂ।

ਪਰਿਯਾਦਯੋ ਗਿਲਾਨਾਦ੍ਯਤ੍ਥੇ ਚਤੁਤ੍ਥਿਯਾ, ਅਜ੍ਝਾਯਿਤੁਂ ਗਿਲਾਨੋ ਪਰਿਯਜ੍ਝੇਨੋ।

ਨ੍ਯਾਦਯੋ ਨਿਕ੍ਖਨ੍ਤਾਦ੍ਯਤ੍ਥੇ ਪਞ੍ਚਮਿਯਾ, ਕੋਸਮ੍ਬਿਯਾ ਨਿਕ੍ਖਨ੍ਤੋ ਨਿਕ੍ਕੋਸਮ੍ਬਿ, ਵਾਨਤੋ ਨਿਕ੍ਖਨ੍ਤਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ।

ਅਸ੍ਯਾਦਿਵਿਧਿਮ੍ਹੀਤਿ ਕਿਂ? ਰੁਕ੍ਖਂ ਪਤਿ ਵਿਜ੍ਜੋਤਤੇ।

੪੧੧. ਚੀ ਕ੍ਰਿਯਤ੍ਥੇਹਿ [ਚਂ॰ ੨.੨.੨੫; ਪਾ॰ ੧.੪.੬੦, ੬੧]।

ਚੀਪਚ੍ਚਯਨ੍ਤੋ ਸਦ੍ਦੋ ਕ੍ਰਿਯਤ੍ਥੇਹਿ ਸਦ੍ਦੇਹਿ ਸਹ ਏਕਤ੍ਥੋ ਹੋਤਿ।

ਬਲਸਾ ਕਿਰਿਯ ਬਲੀਕਿਰਿਯ, ਪਾਕਟੀਕਿਰਿਯ, ਪਾਕਟੀਭੁਯ੍ਯ, ਪਾਕਟੀਭਵਿਯ।

੪੧੨. ਭੂਸਨਾਦਰਾਨਾਦਰਾਦੀਸ੍ਵੇਹਿ ਸਹ [ਚਂ॰ ੨.੨.੨੭; ਪਾ॰ ੧.੪.੬੩, ੬੪]।

ਅਲਮਾਦਯੋ ਸਦ੍ਦਾ ਭੂਸਨਾਦੀਸੁ ਅਤ੍ਥੇਸੁ ਏਤੇਹਿ ਕ੍ਰਿਯਤ੍ਥੇਹਿ ਸਹ ਏਕਤ੍ਥਾ ਹੋਨ੍ਤਿ।

ਭੂਸਨਂ ਅਕਾਸੀਤਿ ਅਲਂਕਿਰਿਯ, ਸਮਂ ਆਦਰਂ ਅਕਾਸੀਤਿ ਸਕ੍ਕਚ੍ਚ, ਅਸਮਂ ਅਨਾਦਰਂ ਅਕਾਸੀਤਿ ਅਸਕ੍ਕਚ੍ਚ, ਬਿਨ੍ਦੂਨੇ ਪਰਰੂਪਤ੍ਤਂ।

ਭੂਸਨਾਦੀਸੂਤਿ ਕਿਂ? ਅਲਂ ਭੁਤ੍ਵਾ ਗਤੋ, 'ਅਲ'ਨ੍ਤਿ ਪਰਿਯਤ੍ਤਂ, ਸਕ੍ਕਤ੍ਵਾ ਗਤੋ, ਸੋਭਣਂ ਕਤ੍ਵਾਤਜਤ੍ਥੋ। ''ਕਚ੍ਚ, ਕਿਰਿਯ'' ਇਚ੍ਚਾਦਿਨਾ ਸਂਖਿਤ੍ਤਰੂਪੇਹਿ ਉਪਪਦੇਨ ਸਹ ਸਿਦ੍ਧੇਹਿ ਏਵ ਏਕਤ੍ਥਸਦ੍ਦਾ, ਨ ''ਕਤ੍ਵਾ'' ਇਚ੍ਚਾਦਿਨਾ ਅਸਂਖਿਤ੍ਤਰੂਪੇਹਿ ਵਿਸੁਂ ਸਿਦ੍ਧੇਹੀਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ।

੪੧੩. ਅਦ੍ਦਵੇ ਚ [ਕ॰ ੩੨੪, ੩੨੭; ਰੂ॰ ੩੩੯, ੩੫੧; ਨੀ॰ ੬੮੨-੬੮੮, ਚਂ॰ ੨.੨.੩੦, ੩੩, ੩੪, ੩੭, ੪੪; ਪਾ ੧.੪.੬੭, ੭੧, ੭੨, ੭੫, ੭੬; ੩.੪.੬੩]।

ਅਦ੍ਦਵੇ ਚ ਸਦ੍ਦਾ ਕ੍ਰਿਯਤ੍ਥੇਹਿ ਸਜਾਦਜਨ੍ਤੇਹਿ ਸਹ ਬਹੁਲਂ ਏਕਤ੍ਥਾ ਹੋਨ੍ਤਿ।

ਅਤਿਰੇਕਂ ਅਭਵੀਤਿ ਪਰੋਭੁਯਜ। ਏਵਂ ਤਿਰੋਭੁਯਜ, ਪਰੋਕਿਰਿਯ, ਤਿਰੋਕਿਰਿਯ, ਉਰਸਿਕਿਰਿਯ, ਮਨਸਿਕਿਰਿਯ, ਮਜ੍ਝੇਕਿਰਿਯ, ਤੁਣ੍ਹੀਭੁਯਜ।

ਤਜਾਦਿਸਦ੍ਦਾਪਿ ਸਦ੍ਦਭਾਵਂ ਪਤ੍ਤਾ ਨਿਪਾਤਰੂਪਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਸਜਾਦਿਰੂਪਾ ਚ। ਤਸ੍ਮਾ ਤੇਪਿ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਸੁਤ੍ਤੇ ਸਙ੍ਗਯ੍ਹਨ੍ਤਿ।

ਅਤ੍ਥਿਖੀਰਾ ਗਾਵੀ, ਨਸਨ੍ਤਿਪੁਤ੍ਤਾ ਇਤ੍ਥੀ, ਅਤ੍ਥਿ ਹੁਤ੍ਵਾ ਪਚ੍ਚਯੋ ਅਤ੍ਥਿਪਚ੍ਚਯੋ। ਏਵਂ ਨਤ੍ਥਿਪਚ੍ਚਯੋ, ਅਹੋਸਿ ਏਵ ਕਮ੍ਮਂ ਅਹੋਸਿਕਮ੍ਮਂ, ਏਹਿ ਚ ਪਸ੍ਸ ਚ ਏਹਿਪਸ੍ਸ, ਏਹਿਪਸ੍ਸ ਇਤਿ ਵਿਧਾਨਂ ਅਰਹਤੀਤਿ ਏਹਿਪਸ੍ਸਿਕੋ, ਅਯਂ ਤਦ੍ਧਿਤਨ੍ਤਸਮਾਸੋ ਨਾਮ। ਏਵਂ ਪਰਤ੍ਥ।

ਏਹਿ ਭਦ੍ਦਨ੍ਤੇਤਿ ਵੁਤ੍ਤੋਪਿ ਨ ਏਤੀਤਿ ਨਏਹਿਭਦ੍ਦਨ੍ਤਿਕੋ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੩੯੪], ਤਿਟ੍ਠ ਭਦ੍ਦਨ੍ਤੇਤਿ ਵੁਤ੍ਤੋਪਿ ਨ ਤਿਟ੍ਠਤੀਤਿ ਨਤਿਟ੍ਠਭਦ੍ਦਨ੍ਤਿਕੋ, ਏਹਿ ਸ੍ਵਾਗਤਂ ਤੁਯ੍ਹਨ੍ਤਿ ਵਦਨਸੀਲੋ ਏਹਿਸ੍ਵਾਗਤਿਕੋ, ਏਹਿਸ੍ਵਾਗਤਵਾਦੀ [ਪਾਰਾ॰ ੪੩੨] ਵਾ, ਏਹਿ ਭਿਕ੍ਖੂਤਿ ਵਚਨੇਨ ਸਿਦ੍ਧਾ ਉਪਸਮ੍ਪਦਾ ਏਹਿਭਿਕ੍ਖੂਪਸਮ੍ਪਦਾ, ਏਵਂ ਪੋਰਾਣਾ ਆਹਂਸੁ ਵਾ, ਏਵਂ ਪੁਰੇ ਆਸਿਂਸੁ ਵਾਤਿ ਏਵਂ ਪਵਤ੍ਤਂ ਵਿਧਾਨਂ ਏਤ੍ਥ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਇਤਿਹਾਸੋ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੫੬], ਪੁਰਾਣਗਨ੍ਥੋ, ਯਂ ਪੁਬ੍ਬੇ ਅਨਦ੍ਦਵਾਤਂ, ਤਂ ਇਦਾਨਿ ਵਸ੍ਸਾਮਿ ਇਤਿ ਪਵਤ੍ਤਸ੍ਸ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ ਅਨਦ੍ਦਵਾਤਦ੍ਦਵਸ੍ਸਾਮੀਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ, ਅਸੁਕੋ ਇਤਿ ਆਹ ਅਸੁਕੋ ਇਤਿ ਆਹ, ਅਸੁਕਸ੍ਮਿਂਵਾ ਗਨ੍ਥੇ ਇਤਿ ਆਹ ਅਸੁਕਸ੍ਮਿਂ ਗਨ੍ਥੇ ਇਤਿ ਆਹਾਤਿ ਏਵਂ ਪਵਤ੍ਤਵਚਨਂ ਇਤਿਹਿਤਿਹਂ, ਅਦ੍ਦਵਾਸਿ ਇਤਿ ਬਜਾਕਤੋ ਕੋਣ੍ਡਦ੍ਦਵੋ ਅਦ੍ਦਵਾਸਿਕੋਣ੍ਡਦ੍ਦਵੋ [ਮਹਾਵ॰ ੮] ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਕੇਚਿ ਪਨ ''ਸਚ੍ਛਿਕਰੋਤਿ, ਮਨਸਿਕਰੋਤਿ, ਪਾਕਟੀਕਰੋਤਿ, ਆਵੀਕਰੋਤਿ, ਪਾਤੁਕਰੋਤਿ, ਅਲਙ੍ਕਰੋਤਿ, ਸਕ੍ਕਰੋਤਿ, ਪਭਵਤਿ, ਪਰਾਭਵਤਿ'' ਇਚ੍ਚਾਦੀਨਮ੍ਪਿ ਏਕਤ੍ਥੀਭਾਵਂ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਤੁਮਨ੍ਤਤ੍ਵਨ੍ਤਾਦਿਕਾਪਿ ਏਤ੍ਥ ਸਙ੍ਗਯ੍ਹਨ੍ਤਿ, ਗਨ੍ਤੁਂ ਕਾਮੇਤੀਤਿ ਗਨ੍ਤੁਕਾਮੋ, ਕਤ੍ਤੁਕਾਮੋ, ਦਟ੍ਠੁਕਾਮੋ, ਗਨ੍ਤੁਂ ਮਨੋ ਏਤਸ੍ਸਾਤਿ ਗਨ੍ਤੁਮਨੋ, ਸਂਵਿਧਾਯ ਅਵਹਾਰੋ ਸਂਵਿਧਾਵਹਾਰੋ, ਯਲੋਪੋ। ਏਵਂ ਉਪਾਦਾਯ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਂ ਰੂਪਂ ਉਪਾਦਾਰੂਪਂ, ਅਨੁਪਾਦਾਯ ਵਿਮੁਤ੍ਤੋ ਅਨੁਪਾਦਾਵਿਮੁਤ੍ਤੋ, ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦੋ, ਆਹਚ੍ਚਭਾਸਿਤੋ, ਉਪਹਚ੍ਚਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯੀ [ਪੁ॰ ਪ॰ ੩੭], ਅਵੇਚ੍ਚਪ੍ਪਸਾਦੋ, ਛਕ੍ਖਤ੍ਤੁਪਰਮਂ, ਸਤ੍ਤਕ੍ਖਤ੍ਤੁਪਰਮੋ [ਪੁ॰ ਪ॰ ੩੧] ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਅਬ੍ਯਯਰਾਸਿ ਨਿਟ੍ਠਿਤੋ।

ਸਙ੍ਖ੍ਯਾਰਾਸਿ

ਇਦਾਨਿ ਸਙ੍ਖ੍ਯਾਰਾਸਿ ਵੁਚ੍ਚਤੇ।

੪੧੪. ਵਿਧਾਦੀਸੁ ਦ੍ਵਿਸ੍ਸ ਦੁ [ਕ॰ ੩੮੬; ਰੂ॰ ੪੧੦; ਨੀ॰ ੮੧੧]।

ਵਿਧਾਦੀਸੁ ਪਰੇਸੁ ਦ੍ਵਿਸ੍ਸ ਦੁ ਹੋਤਿ।

ਦ੍ਵੇ ਵਿਧਾ ਪਕਾਰਾ ਯਸ੍ਸਾਤਿ ਦੁਵਿਧੋ, ਦ੍ਵੇ ਪਟ੍ਟਾਨਿ ਯਸ੍ਸਾਤਿ ਦੁਪਟ੍ਟਂ, ਚੀਵਰਂ, ਦੁਵਙ੍ਗਿਕਂ, ਝਾਨਂ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

੪੧੫. ਦਿ ਗੁਣਾਦੀਸੁ [ਕ॰ ੩੮੬; ਰੂ॰ ੪੧੦; ਨੀ॰ ੮੧੧]।

ਗੁਣਾਦੀਸੁ ਦ੍ਵਿਸ੍ਸ ਦਿ ਹੋਤਿ।

ਦ੍ਵੇ ਗੁਣਾ ਪਟਲਾ ਯਸ੍ਸਾਤਿ ਦਿਗੁਣਾ, ਸਙ੍ਘਾਟਿ, ਦ੍ਵੇ ਗਾਵੋ ਦਿਗੁ, ਦ੍ਵੇ ਰਤ੍ਤਿਯੋ ਦਿਰਤ੍ਤਂ, ਦ੍ਵਿਰਤ੍ਤਂ ਵਾ।

੪੧੬. ਤੀਸ੍ਵ [ਕ॰ ੩੮੩; ਰੂ॰ ੨੫੩; ਨੀ॰ ੮੧੫]।

ਤੀਸੁ ਪਰੇਸੁ ਦ੍ਵਿਸ੍ਸ ਅ ਹੋਤਿ।

ਦ੍ਵੇ ਵਾ ਤਯੋ ਵਾ ਵਾਰਾ ਦ੍ਵਤ੍ਤਿਕ੍ਖਤ੍ਤੁਂ, ਦ੍ਵੇ ਵਾ ਤਯੋ ਵਾ ਪਤ੍ਤਾ ਦ੍ਵਤ੍ਤਿਪਤ੍ਤਾ।

੪੧੭. ਆ ਸਙ੍ਖ੍ਯਾਯਾਸਤਾਦੋਨਞ੍ਞਤ੍ਥੇ [ਕ॰ ੩੮੩; ਰੂ॰ ੨੫੩; ਨੀ॰ ੮੧੫; ਚਂ॰ ੫.੨.੫੨; ਪਾ॰ ੬.੩.੪੭]।

ਅਞ੍ਞਪਦਤ੍ਥਵਜ੍ਜਿਤੇ ਸਮਾਸੇ ਸਤਾਦਿਤੋ ਅਞ੍ਞਸ੍ਮਿਂ ਸਙ੍ਖ੍ਯਾਪਦੇ ਪਰੇ ਦ੍ਵਿਸ੍ਸ ਆ ਹੋਤਿ।

ਦ੍ਵੇ ਚ ਦਸ ਚ ਦ੍ਵਾਦਸ, ਦ੍ਵੀਹਿ ਵਾ ਅਧਿਕਾ ਦਸ ਦ੍ਵਾਦਸ, ਦ੍ਵਾਵੀਸਤਿ, ਦ੍ਵਤ੍ਤਿਂਸ, ਰਸ੍ਸਤ੍ਤਂ।

ਅਸਤਾਦੋਤਿ ਕਿਂ? ਦ੍ਵਿਸਤਂ, ਦ੍ਵਿਸਹਸ੍ਸਂ।

ਅਨਞ੍ਞਤ੍ਥੇਤਿ ਕਿਂ? ਦ੍ਵੇ ਦਸ ਯਸ੍ਮਿਨ੍ਤਿ ਦ੍ਵਿਦਸ।

੪੧੮. ਤਿਸ੍ਸੇ [ਕ॰ ੪੦੪; ਰੂ॰ ੩੭੦; ਚਂ॰ ੫.੨.੫੩; ਪਾ॰ ੬.੩.੪੮]।

ਅਨਞ੍ਞਤ੍ਥੇ ਅਸਤਾਦੋ ਸਙ੍ਖ੍ਯਾਪਦੇ ਪਰੇ ਤਿਸ੍ਸ ਏ ਹੋਤਿ।

ਤਯੋ ਚ ਦਸ ਚ ਤੇਰਸ, ਤੀਹਿ ਵਾ ਅਧਿਕਾ ਦਸ ਤੇਰਸ। ਏਵਂ ਤੇਵੀਸਤਿ, ਤੇਤ੍ਤਿਂਸ।

੪੧੯. ਚਤ੍ਤਾਲੀਸਾਦੋ ਵਾ [ਕ॰ ੪੦੪; ਰੂ॰ ੩੭੦; ਚਂ॰ ੫.੨.੫੪; ਪਾ॰ ੬.੩.੪੯]।

ਚਤ੍ਤਾਲੀਸਾਦੀਸੁ ਪਰੇਸੁ ਤਿਸ੍ਸ ਏ ਹੋਤਿ ਵਾ।

ਤੇਚਤ੍ਤਾਲੀਸਂ, ਤਿਚਤ੍ਤਾਲੀਸਂ, ਤੇਪਞ੍ਞਾਸਂ, ਤਿਪਞ੍ਞਾਸਂ, ਤੇਸਟ੍ਠਿ, ਤਿਸਟ੍ਠਿ, ਤੇਸਤ੍ਤਤਿ, ਤਿਸਤ੍ਤਤਿ, ਤੇਅਸੀਤਿ, ਤਿਅਸੀਤਿ, ਤੇਨਵੁਤਿ, ਤਿਨਵੁਤਿ।

੪੨੦. ਦ੍ਵਿਸ੍ਸਾ ਚ [ਕ॰ ੪੦੪; ਰੂ॰ ੩੭੦ ਚਂ॰ ੫.੨.੫੪; ਪਾ॰ ੬.੩.੬੯]।

ਚਤ੍ਤਾਲੀਸਾਦੋ ਦ੍ਵਿਸ੍ਸ ਏ ਹੋਤਿ ਵਾ ਆ ਚ।

ਦ੍ਵੇਚਤ੍ਤਾਲੀਸਂ, ਦ੍ਵਾਚਤ੍ਤਾਲੀਸਂ, ਦ੍ਵਿਚਤ੍ਤਾਲੀਸਂ, ਦ੍ਵੇਪਞ੍ਞਾਸਂ, ਦ੍ਵਿਪਞ੍ਞਾਸਂ, ਦ੍ਵਾਸਟ੍ਠਿ, ਦ੍ਵੇਸਟ੍ਠਿ, ਦ੍ਵਾਸਤ੍ਤਤਿ, ਦ੍ਵੇਸਤ੍ਤਤਿ, ਦ੍ਵਾਸੀਤਿ, ਦ੍ਵਾਨਵੁਤਿ, ਦ੍ਵੇਨਵੁਤਿ। ਵਾਸਦ੍ਦੇਨ ਪਞ੍ਞਾਸਮ੍ਹਿ ਆਤ੍ਤਂ, ਅਸੀਤਿਮ੍ਹਿ ਏਤ੍ਤਞ੍ਚ ਨਤ੍ਥਿ।

੪੨੧. ਬਾਚਤ੍ਤਾਲੀਸਾਦੋ ਵਾ [ਕ॰ ੩੮੦; ਰੂ॰ ੨੫੫; ਨੀ॰ ੮੧੦]।

ਅਚਤ੍ਤਾਲੀਸਾਦੋ ਪਰੇ ਦ੍ਵਿਸ੍ਸ ਬਾ ਹੋਤਿ ਵਾ।

ਬਾਰਸ, ਦ੍ਵਾਦਸ, ਬਾਵੀਸਤਿ, ਦ੍ਵਾਵੀਸਤਿ, ਬਾਤ੍ਤਿਂਸ, ਦ੍ਵਤ੍ਤਿਂਸ।

ਅਚਤ੍ਤਾਲੀਸਾਦੋਤਿ ਕਿਂ? ਦ੍ਵਾਚਤ੍ਤਾਲੀਸਂ।

੪੨੨. ਚਤੁਸ੍ਸ ਚੁਚੋ ਦਸੇ [ਕ॰ ੩੯੦; ਰੂ॰ ੨੫੬; ਨੀ॰ ੮੨੬]।

ਦਸੇ ਪਰੇ ਚਤੁਸ੍ਸ ਚੁ, ਚੋ ਹੋਨ੍ਤਿ ਵਾ।

ਚੁਦ੍ਦਸ, ਚੋਦ੍ਦਸ, ਚਤੁਦ੍ਦਸ।

੪੨੩. ਵੀਸਤਿਦਸੇਸੁ ਪਞ੍ਚਸ੍ਸ ਪਣ੍ਣਪਨ੍ਨਾ [ਕ॰ ੪੦੪; ਰੂ॰ ੩੭੦; ਨੀ॰ ੮੧੪]।

ਏਸੁ ਪਞ੍ਚਸ੍ਸ ਪਣ੍ਣ, ਪਨ੍ਨਾ ਹੋਨ੍ਤਿ ਵਾ ਯਥਾਕ੍ਕਮਂ।

ਪਣ੍ਣਵੀਸਤਿ, ਪਞ੍ਚਵੀਸਤਿ, ਪਨ੍ਨਰਸ, ਪਞ੍ਚਦਸ।

੪੨੪. ਛਸ੍ਸ ਸੋ [ਕ॰ ੩੭੪; ਰੂ॰ ੪੦੮; ਨੀ॰ ੮੦੬]।

ਦਸੇ ਪਰੇ ਛਸ੍ਸ ਸੋ ਹੋਤਿ।

ਸੋਲ਼ਸ।

੪੨੫. ਏਕਟ੍ਠਾਨਮਾ [ਕ॰ ੩੮੩; ਰੂ॰ ੨੫੩; ਨੀ॰ ੮੧੫]।

ਦਸੇ ਪਰੇ ਏਕ, ਅਟ੍ਠਾਨਂ ਆ ਹੋਤਿ।

ਏਕਾਦਸ, ਅਟ੍ਠਾਰਸ।

੪੨੬. ਰ ਸਙ੍ਖ੍ਯਾਤੋ ਵਾ [ਕ॰ ੩੮੧; ਰੂ॰ ੨੫੪; ਨੀ॰ ੮੧੨]।

ਏਕਾਦਿਸਙ੍ਖ੍ਯਮ੍ਹਾ ਪਰਸ੍ਸ ਦਸਸ੍ਸ ਰ ਹੋਤਿ ਵਾ।

ਏਕਾਰਸ, ਏਕਾਦਸ, ਬਾਰਸ, ਦ੍ਵਾਦਸ, ਪਨ੍ਨਰਸ, ਪਞ੍ਚਦਸ, ਸਤ੍ਤਰਸ, ਸਤ੍ਤਦਸ, ਅਟ੍ਠਾਰਸ, ਅਟ੍ਠਾਦਸ, ਬਾਦੇਸੇ ਪਨ੍ਨਾਦੇਸੇ ਚ ਨਿਚ੍ਚਂ। ਇਧ ਨ ਹੋਤਿ, ਚਤ੍ਤਦ੍ਦਸ।

੪੨੭. ਛਤੀਹਿ ਲ਼ੋ ਚ [ਕ॰ ੩੭੯; ਰੂ॰ ੨੫੮; ਨੀ॰ ੮੦੯]।

ਛ, ਤੀਹਿ ਪਰਸ੍ਸ ਦਸ੍ਸ ਲ਼ੋ ਹੋਤਿ ਰੋ ਚ।

ਸੋਲ਼ਸ, ਤੇਰਸ, ਤੇਲ਼ਸ।

੪੨੮. ਚਤੁਤ੍ਥਤਤਿਯਾਨਮਡ੍ਢੁਡ੍ਢਤਿਯਾ [ਕ॰ ੩੮੭; ਰੂ॰ ੪੧੧; ਨੀ॰ ੮੧੯]।

'ਅਡ੍ਢੁਡ੍ਢਤਿਯਾ'ਤਿ ਅਡ੍ਢਾ+ਉਡ੍ਢਤਿਯਾਤਿ ਛੇਦੋ, ਅਡ੍ਢਮ੍ਹਾ ਪਰੇਸਂ ਚਤੁਤ੍ਥ, ਤਤਿਯਾਨਂ ਉਡ੍ਢ, ਤਿਯਾ ਹੋਨ੍ਤਿ ਯਥਾਕ੍ਕਮਂ।

ਅਡ੍ਢੇਨ ਚਤੁਤ੍ਥੋ ਅਡ੍ਢੁਡ੍ਢੋ, ਅਡ੍ਢੇਨ ਤਤਿਯੋ ਅਡ੍ਢਤਿਯੋ।

ਸਕਤ੍ਥੇ ਣ੍ਯਮ੍ਹਿ ਅਡ੍ਢਤੇਯ੍ਯੋ।

੪੨੯. ਦੁਤਿਯਸ੍ਸ ਸਹ ਦਿਯਡ੍ਢਦਿਵਡ੍ਢਾ [ਕ॰ ੩੮੭; ਰੂ॰ ੪੧੧; ਨੀ॰ ੮੧੯]।

ਅਡ੍ਢਮ੍ਹਾ ਪਰਸ੍ਸ ਦੁਤਿਯਸ੍ਸ ਸਹ ਅਡ੍ਢੇਨ ਦਿਯਡ੍ਢ, ਦਿਵਡ੍ਢਾ ਹੋਨ੍ਤਿ।

ਅਡ੍ਢੇਨ ਦੁਤਿਯੋ ਦਿਯਡ੍ਢੋ, ਦਿਵਡ੍ਢੋ।

ਯਥਾ ਚ ਏਕ, ਦ੍ਵਿ,ਤਿ, ਚਤੁ, ਪਞ੍ਚ, ਛ, ਸਤ੍ਤ, ਅਟ੍ਠ, ਨਵ, ਦਸਸਦ੍ਦਾ ਪਚ੍ਚੇਕਂ ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਤ੍ਥੇਸੁ ਨਿਪਤਨ੍ਤਿ, ਤਥਾ ਵੀਸਤਿ, ਤਿਂਸਤਿ, ਚਤ੍ਤਾਲੀਸ, ਪਞ੍ਞਾਸ, ਸਟ੍ਠਿ, ਸਤ੍ਤਤਿ, ਅਸੀਤਿ, ਨਵੁਤਿਸਦ੍ਦਾ ਪਚ੍ਚੇਕਂ ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਤ੍ਥੇਸੁ ਨਿਪਤਨ੍ਤਿ, ਦਸਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਕਾਰਿਯਾ ਨ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਏਵਂ ਸਤਸਹਸ੍ਸਸਦ੍ਦਾਪੀਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ।

ਤਤੋ ਪਰਂ ਪਨ ਦਸ ਸਹਸ੍ਸਾਨਿ ਦਸਸਹਸ੍ਸਂ, ਇਦਂ 'ਨਹੁਤ'ਨ੍ਤਿ ਚ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਸਤਂ ਸਹਸ੍ਸਾਨਿ ਸਤਸਹਸ੍ਸਂ, ਇਦਂ 'ਲਕ੍ਖ'ਨ੍ਤਿ ਚ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਦਸ ਸਤਸਹਸ੍ਸਾਨਿ ਦਸਸਤਸਹਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਏਵਂ ਦਿਗੁਸਮਾਸਵਸੇਨ ਏਤਾਨਿ ਪਦਾਨਿ ਸਿਜ੍ਝਨ੍ਤਿ।

ਦ੍ਵੇ ਸਤਾਨਿ ਦ੍ਵਿਸਤਂ, ਤੀਣਿ ਸਤਾਨਿ ਤਿਸਤਂ, ਦ੍ਵੇ ਸਹਸ੍ਸਾਨਿ ਦ੍ਵਿਸਹਸ੍ਸਂ, ਤੀਣਿ ਸਹਸ੍ਸਾਨਿ ਤਿਸਹਸ੍ਸਂ ਇਚ੍ਚਾਦੀਨਿ ਦਿਗੁਮ੍ਹਿ ਵੁਤ੍ਤਾਨੇਵ।

ਗਣਨਪਥੇ ਪਨ ਏਕਟ੍ਠਾਨਂ, ਦਸਟ੍ਠਾਨਂ, ਸਤਟ੍ਠਾਨਂ, ਸਹਸ੍ਸਟ੍ਠਾਨਂ, ਦਸਸਹਸ੍ਸਟ੍ਠਾਨਂ, ਸਤਸਹਸ੍ਸਟ੍ਠਾਨਂ, ਦਸਸਤਸਹਸ੍ਸਟ੍ਠਾਨਨ੍ਤਿ ਇਮਾਨਿ ਸਤ੍ਤ ਠਾਨਾਨਿ ਕਮੇਨ ਦਸਗੁਣਿਤਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਏਕਟ੍ਠਾਨਂ ਨਾਮ ਏਕਂ, ਦ੍ਵੇ, ਤੀਣਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ। ਦਸਟ੍ਠਾਨਂ ਨਾਮ ਦਸ, ਵੀਸਂ, ਤਿਂਸਂ ਇਚ੍ਚਾਦਿ। ਸਤਟ੍ਠਾਨਂ ਨਾਮ ਸਤਂ, ਦ੍ਵਿਸਤਂ, ਤਿਸਤਂ ਇਚ੍ਚਾਦਿ। ਸਹਸ੍ਸਟ੍ਠਾਨਂ ਨਾਮ ਸਹਸ੍ਸਂ, ਦ੍ਵਿਸਹਸ੍ਸਂ, ਤਿਸਹਸ੍ਸਂ ਇਚ੍ਚਾਦਿ। ਏਵਂ ਉਪਰਿਪਿ। ਏਕਮੇਕਸ੍ਮਿਞ੍ਚ ਠਾਨੇ ਨਵ ਪਦਾਨਿ ਚ ਨਵ ਅਨ੍ਤਰਨਵਨ੍ਤਾਨਿ ਚ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਅਯਂ ਮੂਲਭੂਮਿ ਨਾਮ।

ਤਦੁਤ੍ਤਰਿ ਕੋਟਿਭੂਮਿ ਨਾਮ। ਤਤ੍ਥਾਪਿ ਏਕਟ੍ਠਾਨਂ, ਦਸਟ੍ਠਾਨਂ, ਸਤਟ੍ਠਾਨਂਇਚ੍ਚਾਦੀਨਿ ਸਤ੍ਤ ਠਾਨਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਮੂਲਭੂਮਿਯਾ ਅਨ੍ਤਿਮਟ੍ਠਾਨਂ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਦਸਗੁਣਿਤੇ ਕਤੇ ਕੋਟਿਭੂਮਿਯਂ ਏਕਟ੍ਠਾਨਂ ਹੋਤਿ, ਇਧਾਪਿ ਸਤ੍ਤ ਠਾਨਾਨਿ ਕਮੇਨ ਦਸਗੁਣਿਤਾਨਿਯੇਵ, ਇਧ ਦਸਕੋਟਿਸਤਸਹਸ੍ਸਂ ਅਨ੍ਤਿਮਟ੍ਠਾਨਂ ਭਵਤਿ।

ਤਦੁਤ੍ਤਰਿ ਪਕੋਟਿਭੂਮਿ ਨਾਮ। ਏਤ੍ਥਾਪਿ ਸਤ੍ਤ ਠਾਨਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਕੋਟਿਭੂਮਿਯਾ ਅਨ੍ਤਿਮਟ੍ਠਾਨਂ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਦਸਗੁਣਿਤੇ ਕਤੇ ਪਕੋਟਿਭੂਮਿਯਂ ਏਕਟ੍ਠਾਨਂ ਹੋਤਿ, ਇਧਾਪਿ ਸਤ੍ਤ ਠਾਨਾਨਿ ਦਸਗੁਣਿਤਾਨਿਯੇਵ, ਦਸਪਕੋਟਿਸਤਸਹਸ੍ਸਂ ਅਨ੍ਤਿਮਟ੍ਠਾਨਂ, ਇਮਿਨਾ ਨਯੇਨ ਸਬ੍ਬਭੂਮੀਸੁ ਉਪਰੂਪਰਿ ਭੂਮਿਸਙ੍ਕਨ੍ਤਿ ਚ ਠਾਨਭੇਦੋ ਚ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਅਯਂ ਪਨੇਤ੍ਥ ਭੂਮਿਕ੍ਕਮੋ-ਮੂਲਭੂਮਿ, ਕੋਟਿਭੂਮਿ, ਪਕੋਟਿਭੂਮਿ, ਕੋਟਿਪਕੋਟਿਭੂਮਿ, ਨਹੁਤਭੂਮਿ, ਨਿਨ੍ਨਹੁਤਭੂਮਿ, ਅਕ੍ਖੋਭਿਣੀਭੂਮਿ [ਭਿਨੀ, ਭਨੀਤਿਪਿ ਦਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ], ਬਿਨ੍ਦੁਭੂਮਿ, ਅਬ੍ਬੁਦਭੂਮਿ, ਨਿਰਬ੍ਬੁਦਭੂਮਿ, ਅਹਹਭੂਮਿ, ਅਬਬਭੂਮਿ, ਅਟਟਭੂਮਿ, ਸੋਗਨ੍ਧਿਕਭੂਮਿ, ਉਪ੍ਪਲਭੂਮਿ, ਕੁਮੁਦਭੂਮਿ, ਪੁਣ੍ਡਰੀਕਭੂਮਿ, ਪਦੁਮਭੂਮਿ, ਕਥਾਨਭੂਮਿ, ਮਹਾਕਥਾਨਭੂਮਿ, ਅਸਙ੍ਖ੍ਯੇਯ੍ਯਭੂਮੀਤਿ ਏਕਵੀਸਤਿ ਭੂਮਿਯੋ ਸਤ੍ਤਚਤ੍ਤਾਲੀਸਸਤਂ ਠਾਨਾਨਿ ਚ ਹੋਨ੍ਤਿ।

ਨਿਰਯਭੂਮੀਨਂ ਕਮੇਨ ਪਨ ਅਬ੍ਬੁਦਭੂਮਿ, ਨਿਰਬ੍ਬੁਦਭੂਮਿ, ਅਬਬਭੂਮਿ, ਅਟਟਭੂਮਿ, ਅਹਹਭੂਮਿ, ਕੁਮੁਦਭੂਮਿ, ਸੋਗਨ੍ਧਿਕਭੂਮਿ, ਉਪ੍ਪਲਭੂਮਿ , ਪੁਣ੍ਡਰੀਕਭੂਮਿ, ਪਦੁਮਭੂਮੀਤਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੋ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਯਸ੍ਮਾ ਪਾਲ਼ਿਭਾਸਾਯਂ ਦਸਸਤਸਹਸ੍ਸਂ ਨਾਮ ਸਤ੍ਤਮਟ੍ਠਾਨਂ ਨਤ੍ਥਿ, ਛ ਠਾਨਾਨਿ ਏਵ ਅਤ੍ਥਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਗਰੂ ਅਟ੍ਠਕਥਾਸੁ [ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੮੧] ਆਗਤਨਯੇਨ ਸਤ੍ਤਮਟ੍ਠਾਨਂ ਉਲ੍ਲਙ੍ਘੇਤ੍ਵਾ ਛਟ੍ਠਟ੍ਠਾਨਤੋ ਉਪਰਿ ਭੂਮਿਸਙ੍ਕਨ੍ਤਿਂ ਕਥੇਨ੍ਤਾ ਸਤਗੁਣਿਤਂ ਕਤ੍ਵਾ ਕਥੇਨ੍ਤਿ, ਸਤਸਹਸ੍ਸਾਨਂ ਸਤਂ ਕੋਟਿ, ਕੋਟਿਸਤਸਹਸ੍ਸਾਨਂ ਸਤਂ ਪਕੋਟਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਤਤ੍ਥ ਸਤਸਹਸ੍ਸਾਨਂ ਸਤਂ ਨਾਮ ਦਸਸਤਸਹਸ੍ਸਾਨਂ ਦਸਕਮੇਵ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਤਥਾ ਕਥੇਨ੍ਤਾਪਿ ਭੂਮੀਨਂ ਸਬ੍ਬਟ੍ਠਾਨਾਨਞ੍ਚ ਦਸਗੁਣਸਿਦ੍ਧਿਮੇਵ ਕਥੇਨ੍ਤੀਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਯਸ੍ਮਾ ਚ ਗਣਨਭੂਮਿਸਙ੍ਖਾਤੋ ਗਣਨਪਥੋ ਨਾਮ ਨਾਨਾਦੇਸਵਾਸੀਨਂ ਵਸੇਨ ਨਾਨਾਵਿਧੋ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਦੀਪਵਂਸੇ ਅਕ੍ਖੋਭਿਣੀ, ਬਿਨ੍ਦੁ, ਕਥਾਨ, ਮਹਾਕਥਾਨਾਨਿ ਵਜ੍ਜੇਤ੍ਵਾ ਪਾਲ਼ਿਨਯੇਨ ਸਤ੍ਤਰਸ ਭੂਮਿਯੋਵ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਕਚ੍ਚਾਯਨੇ [ਕ॰ ੩੯੪, ੩੯੫; ਰੂ॰ ੪੧੬, ੪੧੭] ਪੁਬ੍ਬੇ ਦਸ੍ਸਿਤਾ ਏਕਵੀਸਤਿ ਭੂਮਿਯੋ, ਸਕ੍ਕਤਗਨ੍ਥੇਸੁ ਤਤੋ ਸਾਧਿਕਭੂਮਿਯੋ, ਕਤ੍ਥਚਿ ਪਨ ਮਹਾਬਲਕ੍ਖਨ੍ਧਪਰਿਯਨ੍ਤਾ ਸਟ੍ਠਿ ਭੂਮਿਯੋਤਿ ਆਗਤਾ।

ਤਤ੍ਥ ਸਕਸਕਭੂਮਿਤੋ ਅਤਿਰੇਕਵਤ੍ਥੂਨਿ ਗਣਨਪਥਵੀਤਿਵਤ੍ਤਾਨਿ ਨਾਮ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਯੇਸਂ ਪਨ ਮੂਲਭੂਮਿਮਤ੍ਤਂ ਅਤ੍ਥਿ, ਤੇਸਂ ਕੋਟਿਮਤ੍ਤਾਨਿਪਿ ਵਤ੍ਥੂਨਿ ਗਣਨਪਥਾਤਿਕ੍ਕਨ੍ਤਾਨਿ ਏਵ।

ਅਪਿ ਚ 'ਗਣਨਪਥਵੀਤਿਵਤ੍ਤ'ਨ੍ਤਿ ਚ 'ਗਣਨਪਥਾਤਿਕ੍ਕਨ੍ਤ'ਨ੍ਤਿ ਚ 'ਅਸਙ੍ਖ੍ਯੇਯ੍ਯ'ਨ੍ਤਿ ਚ ਅਤ੍ਥਤੋ ਏਕਂ। ਤਸ੍ਮਾ ਇਧਾਪਿ ਵੀਸਤਿ ਭੂਮਿਯੋ ਏਵ ਅਨੁਕ੍ਕਮੇਨ ਦਸਗੁਣਿਤਾ ਗਣਨਪਥਾ ਨਾਮ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਅਸਙ੍ਖ੍ਯੇਯ੍ਯਨ੍ਤਿ ਪਨ ਦਸਗੁਣਵਿਨਿਮੁਤ੍ਤਾ ਗਣਨਪਥਾਤਿਕ੍ਕਨ੍ਤਭੂਮਿ ਏਵ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਮਹਾਕਥਾਨਭੂਮਾਤਿਕ੍ਕਨ੍ਤਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਹਿ ਅਨਨ੍ਤਮਹਾਪਥਵਿਯਾ ਸਬ੍ਬਪਂਸੁਚੁਣ੍ਣਾਨਿਪਿ ਇਧ ਅਸਙ੍ਖ੍ਯੇਯ੍ਯਭੂਮਿਯਂ ਸਙ੍ਗਯ੍ਹਨ੍ਤਿ। ਇਤਰਥਾ ਅਸਙ੍ਖ੍ਯੇਯ੍ਯਨ੍ਤਿ ਚ ਗਣਨਪਥਭੂਮੀਤਿ ਚ ਵਿਰੁਦ੍ਧਮੇਤਨ੍ਤਿ।

ਦੀਪਵਂਸੇ ਚ ''ਤਤੋ ਉਪਰਿ ਅਭੂਮਿ, ਅਸਙ੍ਖ੍ਯੇਯ੍ਯਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤੀ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਤ੍ਥ 'ਅਭੂਮੀ'ਤਿ ਵਚਨੇਨ ਗਣਨਪਥਭੂਮਿ ਏਵ ਪਟਿਸਿਦ੍ਧਾ, ਨ ਤੁ ਗਣਨਪਥਾਤਿਕ੍ਕਨ੍ਤਾ ਵਿਸੁਂ ਅਸਙ੍ਖ੍ਯੇਯ੍ਯਭੂਮਿ ਨਾਮ। ਚਰਿਯਾਪਿਟਕਸਂਵਣ੍ਣਨਾਯਮ੍ਪਿ [ਚਰਿਯਾ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ਨਿਦਾਨਕਥਾ] ਅਯਮਤ੍ਥੋ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਅਸਙ੍ਖ੍ਯੇਯ੍ਯਭੂਮਿਯਮ੍ਪਿ ਅਸਙ੍ਖ੍ਯੇਯ੍ਯਾਨਂ ਚੂਲ਼, ਮਹਾਦਿਵਸੇਨ ਅਨੇਕਪ੍ਪਭੇਦੋ ਦਕ੍ਖਿਣਵਿਭਙ੍ਗਸੁਤ੍ਤੇਨ [ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੩੭੦] ਦੀਪੇਤਬ੍ਬੋ।

ਸਦ੍ਦਨੀਤਿਯਂ [ਨੀ॰ ੮੩੩] ਪਨ ਪਾਲ਼ਿਨਯਂ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ''ਵੀਸਤਿ ਅਬ੍ਬੁਦਾਨਿ ਏਕਂ ਨਿਰਬ੍ਬੁਦਂ ਨਾਮ। ਵੀਸਤਿ ਨਿਰਬ੍ਬੁਦਾਨਿ ਏਕਂ ਅਬਬਂ ਨਾਮ'' ਇਚ੍ਚਾਦਿਨਾ ਨਿਰਬ੍ਬੁਦਾਦੀਨਂ ਸਙ੍ਖ੍ਯਾਨਮ੍ਪਿ ਵੀਸਤਿਮਤ੍ਤਗੁਣਂ ਨਾਮ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਂ ਨ ਯੁਜ੍ਜਤਿ। ਨਿਰਯੇਸੁ ਹਿ ਵੀਸਤਿਮਤ੍ਤਗੁਣੇਨ ਅਬ੍ਬੁਦ, ਨਿਰਬ੍ਬੁਦਾਦੀਨਂ ਦਸਨ੍ਨਂ ਨਿਰਯਾਨਂ ਤਾਨਿ ਨਾਮਾਨਿ ਸਿਦ੍ਧਾਨਿ ਭਵਨ੍ਤਿ। ਗਰੂ ਪਨ ਤਾਨਿ ਨਾਮਾਨਿ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਦਸਗੁਣਸਿਦ੍ਧੇਸੁ ਗਣਨਪਥੇਸੁ ਪਕ੍ਖਿਪਿਂਸੁ, ਤਸ੍ਮਾ ਨਾਮਮਤ੍ਤੇਨ ਸਦਿਸਾਨਿ ਭਵਨ੍ਤਿ, ਗੁਣਵਿਧਿ ਪਨ ਵਿਸਦਿਸੋਏਵ।

ਏਵਞ੍ਚਕਤ੍ਵਾ ਪਾਲ਼ਿਯਮ੍ਪਿ ਬਕਬ੍ਰਹ੍ਮਾਸੁਤ੍ਤੇ [ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੭੫] ‘‘ਸਤਂ ਸਹਸ੍ਸਾਨਂ ਨਿਰਬ੍ਬੁਦਾਨਂ, ਆਯੁਂ ਪਜਾਨਾਮਿ ਤਵਾਹਂ ਬ੍ਰਹ੍ਮੇ’’ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਯਦਿ ਗਣਨਭੂਮਿਪਥੇਪਿ ਨਿਰਬ੍ਬੁਦਾਨਂ ਵੀਸਤਿਮਤ੍ਤੇਨ ਅਬਬਭੂਮਿ ਭਵੇਯਜ, ਏਵਂ ਸਤਿ ਨਿਰਬ੍ਬੁਦਾਨਂ ਸਤਸਹਸ੍ਸਂ ਨਾਮ ਨ ਵੁਚ੍ਚੇਯਜ। ਜਾਤਕਟ੍ਠਕਥਾਯਞ੍ਚ [ਜਾ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੩.੭.੬੯] ‘‘ਨਿਰਬ੍ਬੁਦਸਤਸਹਸ੍ਸਾਨਂ ਏਕਂ ਅਹਹਂ ਨਾਮ, ਏਤ੍ਤਕਂ ਬਕਸ੍ਸ ਬ੍ਰਹ੍ਮੁਨੋ ਤਸ੍ਮਿਂਭਵੇ ਅਵਸਿਟ੍ਠਂ ਆਯੂ’’ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਸ੍ਮਾ ਇਮਂ ਗਣਨਭੂਮਿਪਥਂ ਪਤ੍ਵਾ ਵੀਸਤਿਗੁਣਂ ਨਾਮ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਸਿਦ੍ਧਂ ਹੋਤਿ। ਅਕ੍ਖੋਭਿਣੀ, ਬਿਨ੍ਦੁ, ਕਥਾਨ, ਮਹਾਕਥਾਨਾਨਿਪਿ ਅਞ੍ਞਤੋ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਪਕ੍ਖਿਤ੍ਤਾਨਿ ਸਿਯੁਂ। ਏਵਂ ਪਕ੍ਖਿਤ੍ਤਾਨਞ੍ਚ ਚੁਦ੍ਦਸਨ੍ਨਂ ਸਙ੍ਖਜਾਨਂ ਕਚ੍ਚਾਯਨੇ ਕਮੋਕ੍ਕਮਤਾ ਪਨ ਪਚ੍ਛਾਜਾਤਾ ਸਿਯਾਤਿ।

ਇਤਿ ਨਿਰੁਤ੍ਤਿਦੀਪਨਿਯਾ ਨਾਮ ਮੋਗ੍ਗਲ੍ਲਾਨਬ੍ਯਾਕਰਣਦੀਪਨਿਯਾ

ਸਮਾਸਕਣ੍ਡੋ ਚਤੁਤ੍ਥੋ।

੫. ਤਦ੍ਧਿਤ

ਅਥ ਤਦ੍ਧਿਤਵਿਧਾਨං ਦੀਪਿਯਤੇ।

ਤਦ੍ਧਿਤਵੁਤ੍ਤਿ ਨਾਮ ਵਿਚਿਤ੍ਰਾ ਹੋਤਿ, ਸਾਤਿਸਯੇਨ ਵਿਚਿਤ੍ਰਵਾਣਹਿਤං ਵਹਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਤੇਸං ਤੇਸං ਕੁਲਪੁਤ੍ਤਾਨං ਹਿਤਨ੍ਤਿ **ਤਦ੍ਧਿਤං**, ਇਮਸ੍ਮਿං ਕਣ੍ਡੇ ਸਬ੍ਬਵਿਧਾਨਸ੍ਸ ਨਾਮං। ਤං ਪਨ ਅਟ੍ਠਵਿਧං ਹੋਤਿ ਅਪਚ੍ਚං, ਅਨੇਕਤ੍ਥං, ਅਸ੍ਸਤ੍ਥਿ, ਭਾਵਕਮ੍ਮං, ਪਰਿਮਾਣං, ਸਙ੍ਖ੍ਯਾ, ਖੁਦ੍ਦਕං, ਨਾਨਾਤ੍ਤਨ੍ਤਿ।

ਅਪਚ੍ਚਰਾਸਿ

੪੩੦. ਣੋ ਵਾਪਚ੍ਚੇ [ਕ॰ ੩੪੪; ਰੂ॰ ੩੬੧; ਨੀ॰ ੭੫੨; ਚਂ॰ ੨.੪.੧੬; ਪਾ॰ ੪.੧.੯੨; ‘ਸਰਾਨਮਾਦਿਸ੍ਸਾ...’ (ਬਹੂਸੁ)]।

ਛਟ੍ਠਯਨ੍ਤਾ ਨਾਮਸ੍ਮਾ ਤਸ੍ਸ ਅਪਚ੍ਚਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੇ ਵਿਕਪ੍ਪੇਨ ਣਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ। ਵਾਸਦ੍ਦੋ ਵਾਕ੍ਯ, ਸਮਾਸਾਨං ਵਿਕਪ੍ਪਨਤ੍ਥੋ, ਇਤੋ ਪਰං ਅਨੁਵਤ੍ਤਤੇ, ਤੇਨ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ ਵਿਕਪ੍ਪਵਿਧਿ ਸਿਜ੍ਝਤਿ। ਣਾਨੁਬਨ੍ਧੋ ਵੁਦ੍ਧ੍ਯਤ੍ਥੋ, ਸੋ ਪਯੋਗਅਪ੍ਪਯੋਗੀ। ਵਸਿਟ੍ਠਸ੍ਸ ਅਪਚ੍ਚਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੇ ਇਮਿਨਾ ਸੁਤ੍ਤੇਨ ਵਸਿਟ੍ਠਸ੍ਮਾ ਣਪਚ੍ਚਯੋ, ਸੋ ਸਾਮਯਤ੍ਥਞ੍ਚ ਅਪਚ੍ਚਤ੍ਥਞ੍ਚ ਉਭਯං ਵਦਤਿ, ਛਟ੍ਠੀ ਚ ਅਪਚ੍ਚਪਦਞ੍ਚ ਤੇਨ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਥਾ ਨਾਮ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਵਸਿਟ੍ਠਪਦං ਪਚ੍ਚਯੇਨ ਸਹ ਏਕਤ੍ਥං ਹੋਤਿ, ਉਭਯං ਏਕਤੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਪੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਨਾਮං ਹੋਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤਤੋ ‘ਏਕਤ੍ਥਤਾਯ’ਨ੍ਤਿ ਛਟ੍ਠਿਯਾ ਲੋਪੋ, ਅਪਚ੍ਚਪਦං ਪਨ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਥਮਤ੍ਤੇਨ ਲੁਪ੍ਪਤਿ। ਤਞ੍ਹਿ ਸੁਤ੍ਤੇ ਪਧਾਨਭਾਵੇਨ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠං ਹੋਤਿ, ਨ ਛਟ੍ਠੀਤਿ, ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਵਾ ਪਦਾਨං ਲੋਪੋ। ਏਵං ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ।

੪੩੧. ਪਦਾਨਮਾਦਿਸ੍ਸਾਯੁਵਣ੍ਣਸ੍ਸਾਏਓ ਣਾਨੁਬਨ੍ਧੇ [ਕ॰ ੪੦੫; ਰੂ॰ ੩੬੫; ਨੀ॰ ੮੬੦]।

ਪਦਾਨං ਆਦਿਭੂਤਸ੍ਸ ਅਕਾਰਸ੍ਸ ਚ ਇਵਣ੍ਣੁ’ਵਣ੍ਣਸ੍ਸ ਚ ਆ, ਏ, ਓ ਵੁਦ੍ਧਿਯੋ ਹੋਨ੍ਤਿ ਣਾਨੁਬਨ੍ਧੇ ਪਚ੍ਚਯੇ ਪਰੇਤਿ ਪਦਾਦਿਅ-ਕਾਰਸ੍ਸ ਆਵੁਦ੍ਧਿ, ਸ੍ਯਾਦ੍ਯੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿ।

ਵਾਸਿਟ੍ਠੋ, ਪੁਰਿਸੋ, ਵਾਸਿਟ੍ਠੀ, ਇਤ੍ਥੀ, ਵਾਸਿਟ੍ਠං, ਕੁਲං, ਵਸਿਟ੍ਠਸ੍ਸ ਪੁਤ੍ਤੋ ਵਾਸਿਟ੍ਠੋ, ਵਸਿਟ੍ਠਸ੍ਸ ਧੀਤਾ ਵਾਸਿਟ੍ਠੀ, ਵਸਿਟ੍ਠਸ੍ਸ ਕੁਲං ਵਾਸਿਟ੍ਠਨ੍ਤਿ ਏਵਮ੍ਪਿ ਯੋਜੇਤੁං ਯੁਜ੍ਜਤਿ।

ਤਤ੍ਥ ‘ਵਸਿਟ੍ਠਸ੍ਸਾ’ਤਿ ਏਤੇਨ ਗੋਤ੍ਤਸ੍ਸੇਵ ਪਿਤੁਭੂਤං ਆਦਿਪੁਰਿਸං ਵਦਤਿ। ਕਸ੍ਮਾ? ਗੋਤ੍ਤਸਦ੍ਦਤ੍ਤਾ। ਏਵਞ੍ਹਿ ਸਤਿ ਤਸ੍ਮਿං ਗੋਤ੍ਤੇ ਪਚ੍ਚਾਜਾਤਾ ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਜਨਾ ਤਸ੍ਸ ਅਪਚ੍ਚਾ ਨਾਮ ਹੋਨ੍ਤਿ।

੪੩੨. ਮਜ੍ਝੇ [ਕ॰ ੪੦੪; ਰੂ॰ ੩੭੦; ਨੀ॰ ੮੫੯]।

ਮਜ੍ਝੇ ਪਵਤ੍ਤਾਨං ਅ, ਯੁਵਣ੍ਣਾਨං ਆ, ਏ, ਓਵੁਦ੍ਧਿਯੋ ਹੋਨ੍ਤਿ ਵਾ ਕ੍ਵਚਿ।

ਵਾਸੇਟ੍ਠੋ, ਵਾਸੇਟ੍ਠੀ, ਵਾਸੇਟ੍ਠං। ਵਾਸਦ੍ਦੇਨ ‘‘ਵਸਿਟ੍ਠਸ੍ਸ ਪੁਤ੍ਤੋ ਧੀਤਾ ਕੁਲ’’ਨ੍ਤਿ ਵਾਕ੍ਯං ਵਾ ‘‘ਵਸਿਟ੍ਠਪੁਤ੍ਤੋ ਵਸਿਟ੍ਠਧੀਤਾ ਵਸਿਟ੍ਠਕੁਲ’’ਨ੍ਤਿ ਸਮਾਸං ਵਾ ਵਿਕਪ੍ਪੇਤਿ। ਏਵං ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ।

ਭਰਦ੍ਵਾਜਸ੍ਸ ਅਪਚ੍ਚං ਭਾਰਦ੍ਵਾਜੋ, ਵਿਸਾਮਿਤ੍ਤਸ੍ਸ [ਭਾਰਦ੍ਵਾਜਸ੍ਸ... ਵੇਸਾਮਿਤ੍ਤਸ੍ਸ... (ਰੂ॰)] ਅਪਚ੍ਚං ਵੇਸਾਮਿਤ੍ਤੋ, ਗੋਤਮਸ੍ਸ ਅਪਚ੍ਚං ਗੋਤਮੋ, ਕਸ੍ਸਪਸ੍ਸ ਅਪਚ੍ਚං ਕਸ੍ਸਪੋ, ਵਸੁਦੇਵਸ੍ਸ ਅਪਚ੍ਚං ਵਾਸੁਦੇਵੋ। ਏਵං ਬਾਲਦੇਵੋ।

ਉਪਗੁਸ੍ਸ ਅਪਚ੍ਚਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ 'ਉਵਣ੍ਣਸ੍ਸਾਵਙ...'ਤਿ ਣਾਨੁਬਨ੍ਧੇ ਪਚ੍ਚਯੇ ਪਰੇ ਉਵਣ੍ਣਸ੍ਸ ਅਵਙ ਹੋਤਿ। ਓਪਗਵੋ, ਓਪਗਵੀ, ਓਪਗਵਂ, ਮਨੁਨੋ ਅਪਚ੍ਚਂ ਮਾਨਵੋ, ਭਗ੍ਗੁਨੋ ਅਪਚ੍ਚਂ ਭਗ੍ਗਵੋ, ਪਣ੍ਡੁਨੋ ਅਪਚ੍ਚਂ ਪਣ੍ਡਵੋ, ਉਪਵਿਨ੍ਦੁਸ੍ਸ ਅਪਚ੍ਚਂ ਓਪਵਿਨ੍ਦਵੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

੪੩੩. ਵਚ੍ਛਾਦਿਤੋ ਣਾਨਣਾਯਨਾ [ਕ॰ ੩੪੫; ਰੂ॰ ੩੬੬; ਨੀ॰ ੭੫੪; ਪਾ॰ ੪.੧.੯੩, ੯੪, ੧੬੨, ੧੬੩]।

ਛਟ੍ਠ੍ਯਨ੍ਤੇਹਿ ਵਚ੍ਛਾਦੀਹਿ ਗੋਤ੍ਤਸਦ੍ਦੁਗਣੇਹਿ ਤਸ੍ਸ ਅਪਚ੍ਚਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੇ ਣਾਨੁਬਨ੍ਧਾ ਆਨ, ਆਯਨਪਚ੍ਚਯਾ ਹੋਨ੍ਤਿ ਵਾ।

ਵਚ੍ਛਸ੍ਸ ਅਪਚ੍ਚਂ ਵਚ੍ਛਾਨੋ, ਵਚ੍ਛਾਯਨੋ, ਵਚ੍ਛਾਨੀ, ਵਚ੍ਛਾਯਨੀ, ਵਚ੍ਛਾਨਂ, ਵਚ੍ਛਾਯਨਂ। ਏਵਂ ਕਚ੍ਚਾਨੋ, ਕਚ੍ਚਾਯਨੋ, ਕਾਤਿਯਾਨੋ, ਕਾਤਿਯਾਯਨੋ, ਸਾਕਟਾਨੋ, ਸਾਕਟਾਯਨੋ, ਕਣ੍ਹਾਨੋ, ਕਣ੍ਹਾਯਨੋ, ਮੋਗ੍ਗਲ੍ਲਾਨੋ, ਮੋਗ੍ਗਲ੍ਲਾਯਨੋ, ਅਗ੍ਗਿਵੇਸ੍ਸਾਨੋ [ਅਗ੍ਗਿਵੇਸ੍ਸਨੋਤਿਪਿ ਦਿਸ੍ਸਤਿ ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੭੬; ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੩੫੩ ਆਦਯੋ], ਅਗ੍ਗਿਵੇਸ੍ਸਾਯਨੋ, ਮੁਞ੍ਜਾਨੋ, ਮੁਞ੍ਜਾਯਨੋ, ਕੁਞ੍ਜਾਨੋ, ਕੁਞ੍ਜਾਯਨੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

੪੩੪. ਕਤ੍ਤਿਕਾਵਿਧਵਾਦੀਹਿ ਣੇਯ੍ਯਣੇਰਾ [ਕ॰ ੩੪੬; ਰੂ॰ ੩੬੭; ਨੀ॰ ੭੫੫; ਪਾ॰ ੪.੧.੧੨੦, ੧੨੩, ੧੨੬, ੧੨੭, ੧੨੮, ੧੨੯, ੧੩੧]।

ਛਟ੍ਠ੍ਯਨ੍ਤੇਹਿ ਕਤ੍ਤਿਕਾਦੀਹਿ ਵਿਧਵਾਦੀਹਿ ਚ ਤਸ੍ਸ ਅਪਚ੍ਚਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੇ ਕਮੇਨ ਣਾਨੁਬਨ੍ਧਾ ਏਯ੍ਯ, ਏਰਪਚ੍ਚਯਾ ਹੋਨ੍ਤਿ ਵਾ।

ਣੇਯ੍ਯੇ – ਕਤ੍ਤਿਕਾਯ ਨਾਮ ਦੇਵਧੀਤਾਯ ਅਪਚ੍ਚਂ ਕਤ੍ਤਿਕੇਯ੍ਯੋ, ਵਿਨਤਾਯ ਨਾਮ ਦੇਵਿਯਾ ਅਪਚ੍ਚਂ ਵੇਨਤੇਯ੍ਯੋ, ਰੋਹਿਣਿਯਾ ਨਾਮ ਦੇਵਿਯਾ ਅਪਚ੍ਚਂ ਰੋਹਿਣੇਯ੍ਯੋ, ਭਗਿਨਿਯਾ ਅਪਚ੍ਚਂ ਭਾਗਿਨੇਯ੍ਯੋ, ਨਦਿਯਾ ਨਾਮ ਇਤ੍ਥਿਯਾ ਅਪਚ੍ਚਂ ਨਾਦੇਯ੍ਯੋ। ਏਵਂ ਅਨ੍ਤੇਯ੍ਯੋ, ਆਹੇਯ੍ਯੋ, ਕਾਮੇਯ੍ਯੋ, ਸੁਚਿਯਾ ਅਪਚ੍ਚਂ ਸੋਚੇਯ੍ਯੋ, ਬਾਲਾਯ ਅਪਚ੍ਚਂ ਬਾਲੇਯ੍ਯੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਣੇਰੇ – ਵਿਧਵਾਯ ਅਪਚ੍ਚਂ ਵੇਧਵੇਰੋ, ਵਿਧਵਾ ਨਾਮ ਮਤਪਤਿਕਾ ਇਤ੍ਥੀ। ਬਨ੍ਧੁਕਿਯਾ ਅਪਚ੍ਚਂ ਬਨ੍ਧੁਕੇਰੋ, ਨਾਲ਼ਿਕਿਯਾ ਨਾਮ ਇਤ੍ਥਿਯਾ ਪੁਤ੍ਤੋ ਨਾਲ਼ਿਕੇਰੋ, ਸਮਣਸ੍ਸ ਉਪਜ੍ਝਾਯਸ੍ਸ ਪੁਤ੍ਤੋ ਸਾਮਣੇਰੋ, ਸਮਣਿਯਾ ਪਵਤ੍ਤਿਨਿਯਾ ਧੀਤਾ ਸਾਮਣੇਰੀ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

੪੩੫. ਣ੍ਯ ਦਿਚ੍ਚਾਦੀਹਿ [ਕ॰ ੩੪੭; ਰੂ॰ ੩੬੮; ਨੀ॰ ੭੫੬; ਚਂ॰ ੨.੪.੨; ਪਾ॰ ੪.੧.੮੫]।

ਛਟ੍ਠ੍ਯਨ੍ਤੇਹਿ ਦਿਤਿਇਚ੍ਚਾਦੀਹਿ ਤਸ੍ਸ ਅਪਚ੍ਚਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੇ ਣਾਨੁਬਨ੍ਧੋ ਯਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ ਵਾ।

੪੩੬. ਲੋਪੋਵਣ੍ਣਿਵਣ੍ਣਾਨਂ [ਕ॰ ੨੬੧; ਰੂ॰ ੩੬੯; ਨੀ॰ ੫੦੯]।

ਯੇ ਪਰੇ ਅਵਣ੍ਣਸ੍ਸ ਇਵਣ੍ਣਸ੍ਸ ਚ ਲੋਪੋ ਹੋਤੀਤਿ ਣ੍ਯਮ੍ਹਿ ਪਰੇ ਅਵਣ੍ਣਿ'ਵਣ੍ਣਾਨਂ ਲੋਪੋ।

ਦਿਤਿਯਾ ਨਾਮ ਦੇਵਧੀਤਾਯ ਅਪਚ੍ਚਂ ਦੇਚ੍ਚੋ, ਅਦਿਤਿਯਾ ਅਪਚ੍ਚਂ ਆਦਿਚ੍ਚੋ।

ਤਤ੍ਥ ਇਵਣ੍ਣਲੋਪੇ 'ਤਵਗ੍ਗਵਰਣਾਨਂ ਯੇ ਚਵਗ੍ਗਬਯਞਾ'ਤਿ ਯਮ੍ਹਿ ਪਰੇ ਤਵਗ੍ਗਸ੍ਸ ਚਵਗ੍ਗਤ੍ਤਂ, ਪੁਨ 'ਵਗ੍ਗਲਸੇਹਿ ਤੇ'ਤਿ ਯਸ੍ਸ ਪੁਬ੍ਬਰੂਪਤ੍ਤਂ, ਕੁਣ੍ਡਨਿਯਾ ਅਪਚ੍ਚਂ ਕੋਣ੍ਡਞ੍ਞੋ।

੪੩੭. ਉਵਣ੍ਣਸ੍ਸਾਵਙ ਸਰੇ [ਕ॰ ੩੪੮; ਰੂ॰ ੩੭੧; ਨੀ॰ ੭੫੭]।

ਸਰੇ ਪਰੇ ਉਵਣ੍ਣਸ੍ਸ ਅਵਙ ਹੋਤੀਤਿ ਉਵਣ੍ਣਸ੍ਸ ਅਵਤ੍ਤਂ। 'ਤਵਗ੍ਗਵਰਣਾਨ...'ਨ੍ਤਿ ਸੁਤ੍ਤੇਨ ਵਸ੍ਸ ਬਤ੍ਤਂ, ਪੁਨ 'ਵਗ੍ਗਲਸੇਹਿ ਤੇ'ਤਿ ਸੁਤ੍ਤੇਨ ਯਸ੍ਸ ਪੁਬ੍ਬਰੂਪਤ੍ਤਂ, ਭਾਤੁਨੋ ਅਪਚ੍ਚਂ ਭਾਤਬ੍ਯੋ।

੪੩੮. ਆ ਣਿ [ਕ॰ ੩੪੭; ਰੂ॰ ੩੬੮; ਨੀ॰ ੭੫੬; ਚਂ॰ ੨.੪.੧੯; ਪਾ॰ ੪.੧.੯੫]।

ਰਸ੍ਸਾ’ਕਾਰਨ੍ਤਤੋ ਅਪਚ੍ਚੁਤ੍ਥੇ ਣਾਨੁਬਨ੍ਧੋ ਰਸ੍ਸਿ’ਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ ਵਾ।

ਦਕ੍ਖਸ੍ਸ ਅਪਚ੍ਚਂ ਦਕ੍ਖਿ। ਏਵਂ ਦੋਣਿ, ਵਾਸਵਿ, ਸਕ੍ਯਪੁਤ੍ਤਿ, ਨਾਟਪੁਤ੍ਤਿ, ਦਾਸਪੁਤ੍ਤਿ, ਦਾਰੁਨੋ ਅਪਚ੍ਚਂ ਦਾਰਵਿ [ਵਿਚਾਰੇਤਬ੍ਬਮਿਦਂ], ਵਰੁਣਸ੍ਸ ਅਪਚ੍ਚਂ ਵਾਰੁਣਿ । ਏਵਂ ਕਣ੍ਡਿ, ਬਾਲਦੇਵਿ, ਪਾਵਕਿ, ਜਿਨਦਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਪਚ੍ਚਂ ਜੇਨਦਤ੍ਤਿ, ਸੁਦ੍ਧੋਦਨਿ, ਅਨੁਰੁਦ੍ਧਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

੪੩੯. ਰਾਜਤੋ ਞੋ ਜਾਤਿਯਂ [ਕ॰ ੩੪੭; ਰੂ॰ ੩੬੮; ਨੀ॰ ੭੫੬; ਚਂ॰ ੨.੪.੭੦; ਪਾ॰ ੪.੧.੧੩੭]।

ਜਾਤਿਯਂ ਗਮ੍ਯਮਾਨਾਯਂ ਰਾਜਸਦ੍ਦਮ੍ਹਾ ਅਪਚ੍ਚਤ੍ਥੇ ਞਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ ਵਾ।

ਰਞ੍ਞੋ ਅਪਚ੍ਚਂ ਰਾਜਞ੍ਞੋ, ਰਾਜਕੁਲਸ੍ਸ ਪੁਤ੍ਤੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਜਾਤਿਯਨ੍ਤਿ ਕਿਂ? ਰਾਜਪੁਤ੍ਤੋ।

੪੪੦. ਖਤ੍ਤਾ ਯਿਯਾ [ਕ॰ ੩੪੭; ਰੂ॰ ੩੬੮; ਨੀ॰ ੭੫੬; ਚਂ॰ ੨.੪.੬੯; ਪਾ॰ ੪.੧.੧੩੮]।

ਜਾਤਿਯਂ ਗਮ੍ਯਮਾਨਾਯਂ ਖਤ੍ਤਸਦ੍ਦਮ੍ਹਾ ਅਪਚ੍ਚਤ੍ਥੇ ਯ, ਇਯਪਚ੍ਚਯਾ ਹੋਨ੍ਤਿ।

ਖਤ੍ਤਕੁਲਸ੍ਸ ਅਪਚ੍ਚਂ ਖਤ੍ਯੋ, ਖਤ੍ਤਿਯੋ।

ਜਾਤਿਯਨ੍ਤ੍ਵੇਵ? ਖਤ੍ਤਿ।

੪੪੧. ਮਨੁਤੋ ਸ੍ਸਸਣ [ਕ॰ ੩੪੮; ਰੂ॰ ੩੭੧; ਨੀ॰ ੭੫੩; ਚਂ॰ ੨.੪.੯੪, ੯੫; ਪਾ॰ ੪.੧.੧੬੧]।

ਜਾਤਿਯਂ ਗਮ੍ਯਮਾਨਾਯਂ ਮਨੁਸਦ੍ਦਮ੍ਹਾ ਅਪਚ੍ਚਤ੍ਥੇ ਸ੍ਸ, ਸਣਪਚ੍ਚਯਾ ਹੋਨ੍ਤਿ।

ਮਨੁਨੋ ਅਪਚ੍ਚਂ ਮਨੁਸ੍ਸੋ, ਮਾਨੁਸੋ, ਮਨੁ ਨਾਮ ਕਪ੍ਪੇ ਆਦਿਖਤ੍ਤਿਯੋ ਮਹਾਸਮ੍ਮਤਰਾਜਾ, ਇਤ੍ਥਿਯਂ ਮਨੁਸ੍ਸੀ, ਮਾਨੁਸੀ,

ਜਾਤਿਯਨ੍ਤ੍ਵੇਵ? ਮਾਣਵੋ।

੪੪੨. ਜਨਪਦਨਾਮਸ੍ਮਾ ਜਨਖਤ੍ਤਿਯਾ ਰਞ੍ਞੇ ਚ ਣੋ [ਕ॰ ੩੫੨; ਰੂ॰ ੩੭੬; ਨੀ॰ ੭੬੫; ਚਂ॰ ੨.੪.੯੬; ਪਾ॰ ੪.੧.੧੬੮; ‘‘ਜਨਪਦਨਾਮਸ੍ਮਾ ਖਤ੍ਤਿਯਾ...’’ (ਬਹੂਸੁ)]।

ਜਨਵਾਚਿਨਾ ਚ ਖਤ੍ਤਿਯਵਾਚਿਨਾ ਚ ਜਨਪਦਨਾਮਮ੍ਹਾ ਰਞ੍ਞੇ ਚ ਅਪਚ੍ਚੇ ਚ ਣੋ ਹੋਤਿ।

ਪਞ੍ਚਾਲਾਨਂ ਜਨਾਨਂ ਰਾਜਾ ਪਞ੍ਚਾਲੋ, ਪਞ੍ਚਾਲਸ੍ਸ ਖਤ੍ਤਿਯਸ੍ਸ ਅਪਚ੍ਚਂ ਪਞ੍ਚਾਲੋ। ਏਵਂ ਕੋਸਲੋ, ਮਾਗਧੋ, ਓਕ੍ਕਾਕੋ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੬੭]।

ਜਨਪਦਨਾਮਸ੍ਮਾਤਿ ਕਿਂ? ਦਸਰਥਰਞ੍ਞੋ ਪੁਤ੍ਤੋ ਦਾਸਰਥਿ [ਦਾਸਰਟ੍ਠਿ]।

ਜਨਖਤ੍ਤਿਯਾਤਿ ਕਿਂ? ਪਞ੍ਚਾਲਸ੍ਸ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਸ੍ਸ ਅਪਚ੍ਚਂ ਪਞ੍ਚਾਲਿ।

੪੪੩. ਣ੍ਯ ਕੁਰੁਸਿ੧ੀਹਿ [ਕ॰ ੩੪੬; ਰੂ॰ ੩੬੭; ਨੀ॰ ੭੫੫; ਚਂ॰ ੨.੪.੧੦੧ ...ਪੇ॰... ੪.੧.੧੭੨]।

ਕੁਰੁ, ਸਿ੧ਿਸਦ੍ਦੇਹਿ ਅਪਚ੍ਚੇ ਰਵ੍ਵੇ ਚ ਣ੍ਯੋ ਹੋਤਿ।

ਕੁਰੁਰਵ੍ਵੋ ਅਪਚ੍ਚਂ ਕੋਰਬ੍ਯੋ [ਜਾ॰ ੧.੧੪.੨੨੮, ੨੩੨, ੨੩੬], ਕੁਰੁਰਟ੍ਠ੧ਾਸੀਨਂ ਰਾਜਾ ਕੋਰਬ੍ਯੋ, ਕੋਰਬ੍ਬੋ, ਪੁਬ੍ਬਰੂਪਤ੍ਤਂ, ਸਿ੧ਿਰਵ੍ਵੋ ਅਪਚ੍ਚਂ ਸੇਬ੍ਯੋ, ਸਿ੧ਿਰਟ੍ਠ੧ਾਸੀਨਂ ਰਾਜਾ ਸੇਬ੍ਯੋ।

ਅਪਚ੍ਚਰਾਸਿ ਨਿਟ੍ਠਿਤੋ।

ਅਨੇਕਤ੍ਥਰਾਸਿ

੪੪੪. ਣ ਰਾਗਾ ਤੇਨ ਰਤ੍ਤਂ [ਕ॰ ੩੪੭; ਰੂ॰ ੩੬੮; ਨੀ॰ ੭੫੬; ਚਂ॰ ੩.੧.੧ ...ਪੇ॰... ੪.੨.੧]।

ਰਜ੍ਜਨ੍ਤਿ ੧ਤ੍ਥਂ ਏਤੇਨਾਤਿ ਰਾਗੋ, ਰਜਨ੧ਤ੍ਥੁ, ਰਾਗ੧ਾਚਿਮ੍ਹਾ ਤੇਨ ਰਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੇ ਣੋ ਹੋਤਿ।

ਕਸਾ੧ੇਨ ਰਤ੍ਤਂ ੧ਤ੍ਥਂ ਕਾਸਾ੧ਂ [ਧ॰ ਪ॰ ੯], ਕਾਸਾਯਂ ੧ਾ। ਏ੧ਂ ਕੋਸੁਮ੍ਭਂ, ਹਲਿਦ੍ਦਿਯਾ ਰਤ੍ਤਂ ਹਾਲਿਦ੍ਦਂ, ਪਾਟਙ੍ਗੇਨ ਰਤ੍ਤਂ ਪਾਟਙ੍ਗਂ, ਮਞ੍ਜਿਟ੍ਠਂ, ਕੁਙ੍ਕੁਮਂ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

''ਨੀਲਂ ੧ਤ੍ਥਂ, ਪੀਤਂ ੧ਤ੍ਥ''ਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ ਪਨ ਨੀਲ, ਪੀਤਾਦਿਸਦ੍ਦਾ ਗੁਣਸਦ੍ਦਤ੍ਤਾ ਪਚ੍ਚਯੇਨ ੧ਿਨਾ ਗੁਣਨਿਸ੍ਸਯਂ ਦਬ੍ਬਂ ੧ਦਨ੍ਤਿ। ਏ੧ਂ ਸਬ੍ਬੇਸੁ ਗੁਣਸਦ੍ਦ, ਜਾਤਿਸਦ੍ਦ, ਨਾਮਸਦ੍ਦੇਸੁ।

੪੪੫. ਨਕ੍ਖਤ੍ਤੇਨਿਨ੍ਦੁਯੁਤ੍ਤੇਨ ਕਾਲੇ [ਕ॰ ੩੫੨; ਰੂ॰ ੩੭੬; ਨੀ॰ ੭੬੫; ਚਂ॰ ੩.੧.੫; ਪਾ॰ ੪.੨.੩]।

ਇਨ੍ਦੁਯੁਤ੍ਤੇਨ ਨਕ੍ਖਤ੍ਤੇਨ ਲਕ੍ਖਿਤੇ ਕਾਲੇ ਤਨ੍ਨਕ੍ਖਤ੍ਤ੧ਾਚੀਹਿ ਣੋ ਹੋਤਿ।

ਪੁਣ੍ਣਚਨ੍ਦਯੁਤ੍ਤੇਨ ਫੁਸ੍ਸਨਕ੍ਖਤ੍ਤੇਨ ਲਕ੍ਖਿਤਾ ਫੁਸ੍ਸਾ, ਰਤ੍ਤਿ, ਫੁਸ੍ਸੋ, ਅਹੋ। ਏ੧ਂ ਮਾਘੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਨਕ੍ਖਤ੍ਤੇਨਾਤਿ ਕਿਂ? ਗਰੁਗਹੇਨ ਲਕ੍ਖਿਤਾ ਰਤ੍ਤਿ।

ਇਨ੍ਦੁਯੁਤ੍ਤੇਨਾਤਿ ਕਿਂ? ਫੁਸ੍ਸੇਨ ਲਕ੍ਖਿਤੋ ਮੁਹੁਤ੍ਤੋ।

ਕਾਲੇਤਿ ਕਿਂ? ਫੁਸ੍ਸੇਨ ਲਕ੍ਖਿਤਾ ਅਤ੍ਥਸਿਦ੍ਧਿ।

੪੪੬. ਸਾਸ੍ਸ ਦੇ੧ਤਾ ਪੁਣ੍ਣਮਾਸੀ [ਕ॰ ੩੫੨; ਰੂ॰ ੩੭੬; ਨੀ॰ ੭੬੫; ਚਂ॰ ੩.੧.੧੮, ੧੯ ...ਪੇ॰... ੪.੨.੨੧-੨੪]।

ਸਾ ਅਸ੍ਸ ਦੇ੧ਤਾ, ਸਾ ਅਸ੍ਸ ਪੁਣ੍ਣਮਾਸੀਤਿ ਅਤ੍ਥੇ ਪਠਮਨ੍ਤਾ ਣੋ ਹੋਤਿ।

ਬੁਦ੍ਧੋ ਅਸ੍ਸ ਦੇ੧ਤਾਤਿ ਬੁਦ੍ਧੋ, ਯੋ ਬੁਦ੍ਧਂ ਅਤ੍ਤਨੋ ਆਰਕ੍ਖਦੇ੧ਤਂ ੧ਿਯ ਗਰੁਂ ਕਤ੍੧ਾ ੧ਿਚਰਤਿ, ਨਿਰਨ੍ਤਰਂ ੧ਾ ''ਬੁਦ੍ਧੋ ਬੁਦ੍ਧੋ''ਤਿ ੧ਾਚਂ ਨਿਚ੍ਛਾਰੇਤਿ, ਤਸ੍ਸੇਤਂ ਨਾਮਂ। ਸੁਗਤੋ ਅਸ੍ਸ ਦੇ੧ਤਾਤਿ ਸੋਗਤੋ, ਮਹਿਨ੍ਦੋ੧ੋ ਅਸ੍ਸ ਦੇ੧ਤਾਤਿ ਮਾਹਿਨ੍ਦੋ। ਏ੧ਂ ਯਾਮੋ, ਸੋਮੋ, ੧ਾਰੁਣੋ।

ਫੁਸ੍ਸੀ ਅਸ੍ਸ ਪੁਣ੍ਣਮਾਸੀਤਿ ਫੁਸ੍ਸੋ, ਮਾਸੋ। ਏਵੰ ਮਾਘੋ, ਫਗ੍ਗੁਨੋ, ਚਿਤ੍ਤੋ, ਵੇਸਾਖੋ, ਜੇਟ੍ਠਮੂਲੋ, ਆਸਲ੍ਹੋ, ਸਾਵਣੋ, ਪੋਟ੍ਠਪਾਦੋ, ਅਸ੍ਸਯੁਜੋ, ਕਤ੍ਤਿਕੋ, ਮਾਗਸਿਰੋ।

ਪੁਣ੍ਣਮਾਸੀਤਿ ਕਿੰ? ਫੁਸ੍ਸੀ ਅਸ੍ਸ ਪਞ੍ਚਮੀ ਤਿਥੀ।

੪੪੭. ਤਮਧੀਤੇ ਤੰ ਜਾਨਾਤਿ ਕਣਿਕਾ ਚ [ਕ॰ ੩੫੧; ਰੂ॰ ੩੭੪; ਨੀ॰ ੭੬੪; ਚਂ॰ ੩.੧.੩੭ ...ਪੇ॰... ੪.੨.੫੯]।

ਏਤੇਸੁ ਅਤ੍ਥੇਸੁ ਦੁਤਿਯਨ੍ਤਾ ਣੋ ਚ ਕੋ ਚ ਣਿਕੋ ਚਾਤਿ ਏਤੇ ਪਚ੍ਚਯਾ ਹੋਨ੍ਤਿ।

ਣਮ੍ਹਿ – ਬ੍ਯਾਕਰਣੰ ਅਧੀਤੇ ਜਾਨਾਤਿ ਵਾ ਵੇਯ੍ਯਾਕਰਣੋ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੫੬]। ਪਕ੍ਖੇ ‘‘ਵੇਯ੍ਯਾਕਰਣਿਕੋ, ਬ੍ਯਞ੍ਜਨੰ ਅਧੀਤੇ ਜਾਨਾਤਿ ਵਾ ਵੇਯ੍ਯਞ੍ਜਨਿਕੋ’’ਤਿ ਇਮਾਨਿ ਣਿਕੇਨ ਸਿਜ੍ਝਨ੍ਤਿ।

ਕਮ੍ਹਿ-ਛਨ੍ਦੰ ਅਧੀਤੇ ਜਾਨਾਤਿ ਵਾ ਛਨ੍ਦੋ। ਏਵੰ ਪਦਕੋ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੫੬], ਨਾਮਕੋ।

ਣਿਕਮ੍ਹਿ-ਵਿਨਯੰ ਅਧੀਤੇ ਜਾਨਾਤਿ ਵਾ ਵੇਨਯਿਕੋ, ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿਕੋ, ਆਭਿਧਮ੍ਮਿਕੋ।

ਏਤ੍ਥ ਚ ‘ਵੇਯ੍ਯਾਕਰਣੋ’ਤਿ ਪਦੇ ਵਿਯ੍ਯਾਕਰਣੰ ਅਧੀਤੇਤਿ ਵਾਕ੍ਯੰ, ‘ਵੇਯ੍ਯਞ੍ਜਨਿਕੋ’ਤਿ ਪਦੇ ਵਿਯ੍ਯਞ੍ਜਨੰ ਅਧੀਤੇਤਿ। ਉਪਰਿ ‘ਦੋਵਾਰਿਕੋ, ਸੋਵਗ੍ਗਿਕ’ਨ੍ਤਿ ਪਦੇਸੁਪਿ ‘ਦੁਵਾਰੇ ਨਿਯੁਤ੍ਤੋ, ਸੁਵਗ੍ਗਾਯ ਸੰਵਤ੍ਤਤੀ’ਤਿ ਵਾਕ੍ਯੰ, ਅਤ੍ਥੰ ਕਥੇਨ੍ਤੇਨ ਪਨ ਦੁਵਾਰ, ਸੁਵਗ੍ਗਸਦ੍ਦਾਨੰ ਤਦ੍ਧਿਤਭਾਵੇ ਏਵ ਸਿਦ੍ਧਤ੍ਤਾ ਦ੍ਵਾਰੇਤਿ ਚ ਸਗ੍ਗਾਯਾਤਿ ਚ ਕਥੇਤਬ੍ਬੋ।

੪੪੮. ਤਸ੍ਸ ਵਿਸਯੇ ਦੇਸੇ [ਕ॰ ੩੫੨; ਰੂ॰ ੩੭੬; ਨੀ॰ ੩੬੫; ਚਂ॰ ੩.੧.੬੧; ਪਾ॰ ੪.੨.੫੨, ੫੩]।

ਤਸ੍ਸ ਦੇਸਰੂਪੇ ਵਿਸਯੇ ਛਟ੍ਠਨ੍ਤਾ ਣੋ ਹੋਤਿ।

ਥੂਯਮਿਗਾ ਵਸਾਤਿਨੋ ਨਾਮ, ਵਸਾਤੀਨੰ ਵਿਸਯੋ ਦੇਸੋ ਵਾਸਾਤੋ। ਇਧ ਅਦੇਸਰੂਪਤ੍ਤਾ ਣੋ ਨ ਹੋਤਿ, ਚਕ੍ਖੁਸ੍ਸ ਵਿਸਯੋ ਰੂਪੰ।

੪੪੯. ਨਿਵਾਸੇ ਤਨ੍ਨਾਮੇ [ਕ॰ ੩੫੨; ਰੂ॰ ੩੭੬; ਨੀ॰ ੩੬੫; ਚਂ॰ ੩.੧.੬੪; ਪਾ॰ ੪.੨.੬੯]।

ਤਨ੍ਨਾਮਭੂਤੇ ਨਿਵਾਸੇ ਛਟ੍ਠ੍ਯਨ੍ਤਾ ਣੋ ਹੋਤਿ।

ਸਿਵੀਨੰ ਨਿਵਾਸੋ ਦੇਸੋ ਸੇਬ੍ਯੋ। ਵਸੰ ਅਦੇਨ੍ਤਿ ਭਕ੍ਖਨ੍ਤੀਤਿ ਵਸਾਦਾ, ਬ੍ਯਗ੍ਘਾ ਸੀਹਾ ਵਾ, ਵਸਾਦਾਨੰ ਨਿਵਾਸੋ ਦੇਸੋ ਵਾਸਾਦੋ।

੪੫੦. ਅਨੁਭਵੇ [ਕ॰ ੩੫੨; ਰੂ॰ ੩੭੬; ਨੀ॰ ੭੬੫; ਚਂ॰ ੩.੧.੬੫; ਪਾ॰ ੪.੨.੭੦]।

ਸਮੀਪੇ ਭਵੰ ਅਨੁਭਵੰ, ‘‘ਅਦੂਰਭਵੇ’’ਤਿਪਿ ਪਾਠੋ, ਤਨ੍ਨਾਮੇ ਅਨੁਭਵੇ ਦੇਸੇ ਛਟ੍ਠ੍ਯਨ੍ਤਾ ਣੋ ਹੋਤਿ।

ਵਿਦਿਸਾਯ ਅਨੁਭਵੰ ਵੇਦਿਸੰ, ਨਗਰੰ, ਉਦੁਮ੍ਬਰਸ੍ਸ ਅਨੁਭਵੰ ਓਦੁਮ੍ਬਰੰ, ਵਿਮਾਨੰ।

੪੫੧. ਤੇਨ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੇ [ਕ॰ ੩੫੨; ਰੂ॰ ੩੭੬; ਨੀ॰ ੭੬੫; ਚਂ॰ ੩.੧.੬੬; ਪਾ॰ ੪.੨.੬੮]।

ਤਨ੍ਨਾਮੇ ਤੇਨ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੇ ਦੇਸੇ ਤਤਿਯਨ੍ਤਾ ਣੋ ਹੋਤਿ।

ਕੁਸਮ੍ਬੇਨ ਨਾਮ ਇਸਿਨਾ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਾ ਕੋਸਮ੍ਬੀ, ਇਤ੍ਥਿਯਂ ਈ, ਨਗਰੀ। ਏਵੰ ਕਾਕਨ੍ਦੀ, ਮਾਕਨ੍ਦੀ, ਸਹਸ੍ਸੇਨ ਧਨੇਨ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਾ ਸਾਹਸ੍ਸੀ, ਪਰਿਖਾ, ਅਯਞ੍ਚ ਤਤਿਯਾ ਹੇਤੁਮ੍ਹਿ ਕਤ੍ਤੁਰਿ ਕਰਣੇ ਚ ਯਥਾਯੋਗਂ ਯੁਜ੍ਜਤਿ।

੪੫੨. ਤਮਿਧਤ੍ਥਿ [ਕ॰ ੩੫੨; ਰੂ॰ ੩੭੬; ਨੀ॰ ੭੬੫; ਚਂ॰ ੩.੧.੬੭; ਪਾ॰ ੪.੨.੬੭]।

ਤਂ ਇਧ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਅਤ੍ਥੇ ਤਨ੍ਨਾਮੇ ਦੇਸੇ ਪਠਮਨ੍ਤਾ ਣੋ ਹੋਤਿ।

ਉਦੁਮ੍ਬਰਾ ਅਸ੍ਮਿਂ ਦੇਸੇ ਸਨ੍ਤੀਤਿ ਓਦੁਮ੍ਬਰੋ, ਬਦਰਾ ਅਸ੍ਮਿਂ ਦੇਸੇ ਸਨ੍ਤੀਤਿ ਬਾਦਰੋ। ਏਵੰ ਪਬ੍ਬਜੋ।

੪੫੩. ਤਤ੍ਰ ਭਵੇ [ਕ॰ ੩੫੨; ਰੂ॰ ੩੭੬; ਨੀ॰ ੭੬੫; ਚਂ॰ ੩.੨.੪੮; ਪਾ॰ ੪.੨.੧੩੩]।

ਤਤ੍ਰ ਭਵਤ੍ਥੇ ਸਤ੍ਤਮਜਨ੍ਤਾ ਣੋ ਹੋਤਿ।

ਉਦਕੇ ਭਵੋ ਓਦਕੋ, ਮਚ੍ਛੋ, ਉਰਸਿ ਭਵੋ ਓਰਸੋ, ਪੁਤ੍ਤੋ, ਸਾਗਮੋ। ਨਗਰੇ ਭਵੋ ਨਾਗਰੋ। ਏਵੰ ਜਾਨਪਦੋ, ਮਾਗਧੋ, ਕਪਿਲਵਤ੍ਥੁਮ੍ਹਿ ਭਵੋ ਕਾਪਿਲਵਤ੍ਥਵੋ, 'ਉਵਣ੍ਣਸ੍ਸਾਵਙ...'ਤਿ ਉਸ੍ਸ ਅਵਤ੍ਤਂ। ਕੋਸਮ੍ਬਿਯਂ ਭਵੋ ਕੋਸਮ੍ਬੋ, ਮਿਤ੍ਤੇ ਭਵਾ ਮੇਤ੍ਤਾ, ਪੁਰੇ ਭਵਾ ਪੋਰੀ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੯], ਵਾਚਾ, ਮਨਸ੍ਮਿਂ ਭਵੋ ਮਾਨਸੋ। ਏਤ੍ਥ ਪਨ –

੪੫੪. ਮਨਾਦੀਨਂ ਸਕ [ਕ॰ ੪੦੪; ਰੂ॰ ੩੭੦; ਨੀ॰ ੮੫੯]।

ਣਾਨੁਬਨ੍ਧੇ ਪਚ੍ਚਯੇ ਪਰੇ ਮਨਾਦੀਨਂ ਅਨ੍ਤੇ ਸਾਗਮੋ ਹੋਤੀਤਿ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ ਮਨੋਗਣਾਦੀਨਂ ਅਨ੍ਤੇ ਸਾਗਮੋ।

ਮਾਨਸੋ, ਰਾਗੋ, ਮਾਨਸਾ, ਤਣ੍ਹਾ, ਮਾਨਸਂ, ਸੁਖਂ। ਏਵੰ ਚੇਤਸੋ, ਚੇਤਸਾ, ਚੇਤਸਂ। ਕ੍ਵਚਿ ਮਨੋ ਏਵ ਮਾਨਸਂ, ਚੇਤੋ ਏਵ ਚੇਤਸੋਤਿਪਿ ਯੁਜ੍ਜਤਿ।

੪੫੫. ਅਜ੍ਜਾਦੀਹਿ ਤਨੋ [ਕ॰ ੩੫੨; ਰੂ॰ ੩੭੬; ਨੀ॰ ੭੬੫; ਚਂ॰ ੩.੧੫; ਪਾ॰ ੪.੨.੧੦੫]।

ਤਤ੍ਰ ਭਵੋਤਿ ਅਤ੍ਥੇ ਅਜ੍ਜਾਦੀਹਿ ਤਨੋ ਹੋਤਿ।

ਅਜ੍ਜ ਭਵੋ ਅਜ੍ਜਤਨੋ, ਅਤ੍ਥੋ, ਅਜ੍ਜਤ੍ਤਨੀ, ਵਿਭਤ੍ਤਿ, ਦ੍ਵਿਤ੍ਤਂ, ਅਜ੍ਜਤਨਂ, ਹਿਤਂ, ਸ੍ਵੇ ਭਵੋ ਸ੍ਵਾਤਨੋ, ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਏਸ੍ਸ ਆਤ੍ਤਂ। ਹਿਯ੍ਯੋ ਭਵੋ ਹਿਯ੍ਯਤ੍ਤਨੋ, ਹਿਯ੍ਯਤ੍ਤਨੋ, ਹਿਯ੍ਯਤ੍ਤਨਂ, ਓਸ੍ਸ ਅਤ੍ਤਂ ਦ੍ਵਿਤ੍ਤਞ੍ਚ।

੪੫੬. ਪੁਰਾਤੋ ਣੋ ਚ [ਕ॰ ੩੫੨; ਰੂ॰ ੩੭੬; ਨੀ॰ ੭੬੫]।

ਤਤ੍ਰ ਭਵੋਤਿ ਅਤ੍ਥੇ ਪੁਰਾਸਦ੍ਦਮ੍ਹਾ ਣੋ ਚ ਤਨੋ ਚ ਹੋਨ੍ਤਿ।

ਪੁਰੇ ਭਵੋ ਪੁਰਾਣੋ, ਇਧ ਣੋ ਅਨੁਬਨ੍ਧੋ ਨ ਹੋਤਿ, ਪੋਰਾਣੋ ਵਾ, ਪੁਰਾਤਨੋ।

੪੫੭. ਅਮਾਤ੍ਵਚ੍ਚੋ [ਕ॰ ੩੫੨; ਰੂ॰ ੩੭੬; ਨੀ॰ ੭੬੫; ਚਂ॰ ੩.੨.੧੩; ਪਾ॰ ੪.੨.੧੦੪]।

ਅਮਾਸਦ੍ਦਮ੍ਹਾ ਭਵਤ੍ਥੇ ਅਚ੍ਚੋ ਹੋਤਿ। 'ਅਮਾ'ਤਿ ਸਹਤ੍ਥਵਾਚੀ।

ਰਾਜਕਿਚ੍ਚੇਸੁ ਰਕ੍ਖਾ ਸਹ ਭਵਤੀਤਿ ਅਮਚ੍ਚੋ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ਟੀ॰ ੧.੩੩੯]।

੪੫੮. ਮਜ੍ਝਾਦੀਹਿਮੋ [ਕ॰ ੩੫੩; ਰੂ॰ ੩੭੮; ਨੀ॰ ੭੬੭; ਚਂ॰ ੩.੨.੮੨; ਪਾ॰ ੪.੩.੮, ੨੨; 'ਮਜ੍ਝਾਦਿਤ੍ਵਿਮੋ' (ਬਹੂਸੁ)]।

ਮਜ੍ਝਾਦੀਹਿ ਭਵਤ੍ਥੇ ਇਮੋ ਹੋਤਿ।

ਮਜ੍ਝੇ ਭਵੋ ਮਜ੍ਝਿਮੋ। ਏਵੰ ਅਨ੍ਤਿਮੋ, ਹੇਟ੍ਠਿਮੋ, ਉਪਰਿਮੋ, ਓਰਿਮੋ, ਪਚ੍ਛਿਮੋ, ਅਬ੍ਭਨ੍ਤਰਿਮੋ, ਪਚ੍ਚਨ੍ਤਿਮੋ, ਪੁਰਤ੍ਥਿਮੋ।

੪੫੯. ਕਣ ਣੇਯ੍ਯ ਣੇਯ੍ਯਕ ਯਿਯਾ [ਕ॰ ੩੫੨; ਰੂ॰ ੩੭੬; ਨੀ॰ ੭੬੫; ਚਂ॰ ੩.੨.੪, ੫, ੬ ...ਪੇ॰... ੪.੨.੯੪, ੯੫, ੯੭, ੧੧੯-੧੩੦]।

ਭਵਤ੍ਥੇ ਸਤ੍ਤਮ੍ਯਨ੍ਤਾ ਏਤੇ ਪਚ੍ਚਯਾ ਹੋਨ੍ਤਿ।

ਕਣ-ਕੁਸਿਨਾਰਾਯਂ ਭਵੋ ਕੋਸਿਨਾਰਕੋ, ਮਗਧੇਸੁ ਭਵੋ ਮਾਗਧਕੋ, ਆਰਞ੍ਞਕੋ, ਵਿਹਾਰੋ।

ਣੇਯ੍ਯ-ਗਙ੍ਗਾਯਂ ਭਵੋ ਗਙ੍ਗੇਯ੍ਯੋ, ਪਬ੍ਬਤੇਯ੍ਯੋ, ਵਨੇ ਭਵੋ ਵਾਨੇਯ੍ਯੋ।

ਣੇਯ੍ਯਕ-ਕੋਸਲੇਯ੍ਯਕੋ , ਬਾਰਾਣਸੇਯ੍ਯਕੋ, ਚਮ੍ਪੇਯ੍ਯਕੋ, ਮਿਥਿਲੇਯ੍ਯਕੋ, ਇਧ ਨ ਵੁਦ੍ਧਿ।

ਯ-ਗਾਮੇ ਭਵੋ ਗਮ੍ਮੋ, ਦਿਵੇ ਭਵੋ ਦਿਬ੍ਬੋ,

ਇਯ-ਗਾਮਿਯੋ, ਗਾਮਿਕੋ, ਯਸ੍ਸ ਕਤ੍ਤੁਂ, ਉਦਰੇ ਭਵੋ ਓਦਰਿਯੋ, ਓਦਰਿਕੋ, ਦਿਵੇ ਭਵੋ ਦਿਵਿਯੋ, ਪਞ੍ਚਾਲਿਯੋ, ਬੋਧਿਪਕ੍ਖਿਯੋ, ਲੋਕਿਯੋ।

੪੬੦. ਣਿਕੋ [ਕ॰ ੩੫੧; ਰੂ॰ ੩੭੪; ਨੀ॰ ੭੬੪; ਚਂ॰ ੩.੨.੪੦, ੪੧, ੪੨; ਪਾ॰ ੪.੨.੧੨੬, ੧੨੭, ੧੨੮]।

ਭਵਤ੍ਥੇ ਸਤ੍ਤਮ੍ਯਨ੍ਤਾ ਣਿਕੋ ਹੋਤਿ।

ਸਾਰਦਿਕੋ, ਦਿਵਸੋ, ਸਾਰਦਿਕਾ, ਰਤ੍ਤਿ, ਸਾਰਦਿਕਂ, ਪੁਪ੍ਫਂ। ਭਵਸਦ੍ਦੇਨ ਚੇਤ੍ਥ ਅਞ੍ਞੇਪਿ ਅਤ੍ਥੇ ਉਪਲਕ੍ਖੇਤਿ, ਪਬ੍ਬਤਤੋ ਪਕ੍ਖਨ੍ਤਾ ਨਦੀ ਪਬ੍ਬਤੇਯ੍ਯਾ, ਕਿਮੀਨਂ ਕੋਸੇ ਜਾਤਂ ਕੋਸੇਯ੍ਯਂ, ਵਤ੍ਥਂ। ਏਵੰ ਸਿਵੇਯ੍ਯਂ, ਬਾਰਾਣਸੇਯ੍ਯਂ।

੪੬੧. ਤਮਸ੍ਸ ਸਿਪ੍ਪਂ ਸੀਲਂ ਪਣ੍ਯਂ ਪਹਰਣਂ ਪਯੋਜਨਂ [ਕ॰ ੩੫੧; ਰੂ॰ ੩੭੪; ਨੀ॰ ੭੬੪; ਚਂ॰ ੩.੪.੪੯-੬੬ ...ਪੇ॰... ੪.੪.੪੭-੬੫]।

ਤਮਸ੍ਸ ਸਿਪ੍ਪਂ, ਤਮਸ੍ਸ ਸੀਲਂ, ਤਮਸ੍ਸ ਪਣ੍ਯਂ, ਤਮਸ੍ਸ ਪਹਰਣਂ, ਤਮਸ੍ਸ ਪਯੋਜਨਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੇਸੁ ਪਠਮਨ੍ਤਾ ਣਿਕੋ ਹੋਤਿ।

ਸਿਪ੍ਪੇ – ਵੀਣਾਵਾਦਨਮਸ੍ਸ ਸਿਪ੍ਪਂ ਵੇਣਿਕੋ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਵੀਣਾਸਦ੍ਦੇਨ ਵੀਣਾਵਾਦਨਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਏਕਤ੍ਥੀਭਾਵਸਾਮਤ੍ਥਿਯਞ੍ਞੇਤਂ। ਏਵੰ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ। ਏਵੰ ਮੋਦਿਙ੍ਗਿਕੋ, ਪਾਣਵਿਕੋ, ਵਂਸਿਕੋ।

ਸੀਲੇ-ਪਂਸੁਕੂਲਧਾਰਣਂ ਅਸ੍ਸ ਸੀਲਂ ਪਂਸੁਕੂਲਿਕੋ, ਪਂਸੁਕੂਲਂ ਧਾਰੇਤੁਂ ਸੀਲਮਸ੍ਸਾਤਿ ਵਾ ਪਂਸੁਕੂਲਿਕੋ। ਸੀਲਸਦ੍ਦੇਨ ਚੇਤ੍ਥ ਵਤ, ਧਮ੍ਮ, ਸਾਧੁਕਾਰਾਪਿ ਗਯ੍ਹਨ੍ਤਿ, ਪਂਸੁਕੂਲਂ ਧਾਰੇਤਿ ਸੀਲੇਨਾਤਿ ਪਂਸੁਕੂਲਿਕੋਤਿਪਿ ਯੁਜ੍ਜਤਿ। ਏਵੰ ਤੇਚੀਵਰਿਕੋ , ਪਿਣ੍ਡਂ ਪਿਣ੍ਡਂ ਪਤਤੀਤਿ ਪਿਣ੍ਡਪਾਤੋ, ਪਿਣ੍ਡਾਚਾਰੇਨ ਲਦ੍ਧਭੋਜਨਂ, ਪਿਣ੍ਡਪਾਤਯਾਪਨਂ ਅਸ੍ਸ ਸੀਲਨ੍ਤਿ ਪਿਣ੍ਡਪਾਤਿਕੋ, ਪਿਣ੍ਡਪਾਤੇਨ ਯਾਪੇਤੁਂ ਸੀਲਞ੍ਚ ਵਤਞ੍ਚ ਧਮ੍ਮੋ ਚ ਗਰੁਕਾਰੋ ਚ ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਪਿਣ੍ਡਪਾਤਿਕੋ।

‘ਪਣਜ’ਨ੍ਤਿ ਵਿਕ੍ਕੇਯਜਵਤ੍ਥੁ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਗਨ੍ਧੋ ਪਣਜਂ ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਗਨ੍ਧਿਕੋ। ਏਵਂ ਤੇਲ਼ਿਕੋ, ਗੋਲ਼ਿਕੋ।

ਪਹਰਨ੍ਤਿ ਏਤੇਨਾਤਿ ਪਹਰਣਂ, ਆਵੁਧਭਣ੍ਡਂ, ਚਾਪੋ ਪਹਰਣਮਸ੍ਸਾਤਿ ਚਾਪਿਕੋ। ਏਵਂ ਤੋਮਰਿਕੋ, ਮੁਗ੍ਗਰਿਕੋ।

ਪਯੋਜਨਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਫਲਂ, ਉਪਧਿ ਪਯੋਜਨਮਸ੍ਸਾਤਿ ਓਪਧਿਕਂ [ਅ॰ ਨਿ॰ ੮.੫੯], ਪੁਞ੍ਞਂ, ਸਤਂ ਪਯੋਜਨਮਸ੍ਸਾਤਿ ਸਾਤਿਕਂ। ਏਵਂ ਸਾਹਸ੍ਸਿਕਂ [ਜਾ॰ ੨.੨੧.੪੧੫]।

੪੬੨. ਤਂ ਹਨ੍ਤਾਰਹਤਿ ਗਚ੍ਛਤੁਞ੍ਛਤਿ ਚਰਤਿ [ਕ॰ ੩੫੧; ਰੂ॰ ੩੭੪; ਨੀ॰ ੭੬੪; ਚਂ॰ ੩.੪.੨੭-੪੩; ਪਾ॰ ੪.੪.੨੮-੪੬]।

ਤਂ ਹਨ੍ਤਿ, ਤਂ ਅਰਹਤਿ, ਤਂ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਤਂ ਉਞ੍ਛਤਿ, ਤਂ ਚਰਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੇਸੁ ਦੁਤਿਯਨ੍ਤਾ ਇਕੋ ਹੋਤਿ।

ਪਕ੍ਖੀਹਿ ਪਕ੍ਖਿਨੋ ਹਨ੍ਤੀਤਿ ਪਕ੍ਖਿਕੋ। ਏਵਂ ਸਾਕੁਣਿਕੋ [ਅ॰ ਨਿ॰ ੨.੨੬੩ (ਸਾਕੁਨਿਕੋਤਿਪਿ ਦਿਸ੍ਸਤਿ)], ਮਾਯੂਰਿਕੋ, ਮਚ੍ਛੇਹਿ ਮਚ੍ਛੇ ਹਨਤੀਤਿ ਮਚ੍ਛਿਕੋ। ਏਵਂ ਧੇਨੁਕੋ, ਮਗੇਹਿ ਮਗੇ ਹਨਤੀਤਿ ਮਾਗਵਿਕੋ, ਮਜ੍ਝੇ ਵਾਗਮੋ। ਏਵਂ ਹਾਰਿਣਿਕੋ, ‘ਹਰਿਣੋ’ਤਿ ਮਗੋ ਏਵ। ਸੂਕਰਿਕੋ, ਇਧ ਨ ਵੁਦ੍ਧਿ।

ਸਤਂ ਅਰਹਤੀਤਿ ਸਾਤਿਕਂ। ਏਵਂ ਸਾਹਸ੍ਸਿਕਂ।

ਪਰਦਾਰਂ ਗਚ੍ਛਤੀਤਿ ਪਾਰਦਾਰਿਕੋ, ਪਰਦਾਰਿਕੋ ਵਾ। ਏਵਂ ਪਥਿਕੋ, ਮਗ੍ਗਿਕੋ।

ਬਦਰੇ ਉਞ੍ਛਤਿ ਗਵੇਸਤੀਤਿ ਬਾਦਰਿਕੋ। ਏਵਂ ਆਮਲਕਿਕੋ।

ਧਮ੍ਮਂ ਚਰਤੀਤਿ ਧਮ੍ਮਿਕੋ। ਏਵਂ ਅਧਮ੍ਮਿਕੋ।

੪੬੩. ਤੇਨ ਕਤਂ ਕੀਤਂ ਬਨ੍ਧਂ ਅਭਿਸਙ੍ਖਤਂ ਸਂਸਟ੍ਠਂ ਹਤਂ ਹਨ੍ਤਿ ਜਿਤਂ ਜਯਤਿ ਦਿਬ੍ਬਤਿ ਖਣਤਿ ਤਰਤਿ ਚਰਤਿ ਵਹਤਿ ਜੀਵਤਿ [ਕ॰ ੩੫੦; ਰੂ॰ ੩੭੩; ਨੀ॰ ੩੬੪; ਚਂ॰ ੩.੪.੧-੨੬; ਪਾ॰ ੪.੪.੧-੨੭]।

ਤੇਨ ਕਤਂ, ਤੇਨ ਕੀਤਂ...ਪੇ॰... ਤੇਨ ਜੀਵਤਿ ਇਚ੍ਚਤ੍ਥੇਸੁ ਤਤਿਯਨ੍ਤਾ ਇਕੋ ਹੋਤਿ।

ਕਾਯੇਨ ਕਤਂ ਕਾਯਿਕਂ। ਏਵਂ ਵਾਚਸਿਕਂ, ਮਾਨਸਿਕਂ, ਵਾਤੇਨ ਕਤੋ ਵਾਤਿਕੋ, ਆਬਾਧੋ।

ਸਤੇਨ ਮੂਲੇਨ ਕੀਤਂ ਭਣ੍ਡਂ ਸਾਤਿਕਂ। ਏਵਂ ਸਾਹਸ੍ਸਿਕਂ।

ਵਰਤ੍ਤਾਯ ਯੋਤ੍ਤਾਯ ਬਨ੍ਧਿਤੋ ਵਾਰਤ੍ਤਿਕੋ, ਅਯਸਾ ਬਨ੍ਧਿਤੋ ਆਯਸਿਕੋ, ਸਾਗਮੋ। ਏਵਂ ਪਾਸਿਕੋ।

ਘਤੇਨ ਅਭਿਸਙ੍ਖਤਂ ਸਂਸਟ੍ਠਂ ਵਾ ਘਾਤਿਕਂ। ਏਵਂ ਗੋਲ਼ਿਕਂ, ਦਾਧਿਕਂ, ਮਾਰਿਚਿਕਂ।

ਜਾਲੇਨ ਹਤੋ ਜਾਲਿਕੋ, ਮਚ੍ਛੋ।

ਜਾਲੇਨ ਹਨ੍ਤੀਤਿ ਜਾਲਿਕੋ, ਜਾਲਕੇਵਟ੍ਟੋ। ਏਵਂ ਬਾਲ਼ਿਸਿਕੋ [ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੨.੧੫੮]।

ਅਕ੍ਖੇਹਿ ਜਿਤਂ ਧਨਂ ਅਕ੍ਖਿਕਂ। ਏਵਂ ਸਾਲਾਕਿਕਂ।

ਅਕ੍ਖੇਹਿ ਜਯਤਿ ਦਿਬ੍ਬਤੀਤਿ ਵਾ ਅਕ੍ਖਿਕੋ।

ਖਣਿਤ੍ਤਿਯਾ ਖਣਤੀਤਿ ਖਾਣਿਤ੍ਤਿਕੋ। ਏਵੰ ਕੁਦ੍ਦਾਲਿਕੋ, ਇਧ ਨ ਵੁਦ੍ਧਿ।

ਉਲ੍ਲੁਮ੍ਪੇਨ ਤਰਤੀਤਿ ਓਲ੍ਲੁਮ੍ਪਿਕੋ, ਉਲ੍ਲੁਮ੍ਪਿਕੋ ਵਾ। ਏਵੰ ਨਾਵਿਕੋ [ਜਾ॰ ੨.੨੦.੧੪੯], ਗੋਪੁਚ੍ਛਿਕੋ।

ਸਕਟੇਨ ਚਰਤੀਤਿ ਸਾਕਟਿਕੋ। ਏਵੰ ਰਥਿਕੋ, ਯਾਨਿਕੋ, ਦਣ੍ਡਿਕੋ,

ਖਨ੍ਧੇਨ ਵਹਤੀਤਿ ਖਨ੍ਧਿਕੋ। ਏਵੰ ਅੰਸਿਕੋ, ਸੀਸਿਕੋ, ਇਧ ਨ ਵੁਦ੍ਧਿ।

ਵੇਤਨੇਨ ਜੀਵਤੀਤਿ ਵੇਤਨਿਕੋ। ਏਵੰ ਭਤਿਕੋ, ਕਸਿਕੋ, ਕਯਿਕੋ, ਵਿਕ੍ਕਯਿਕੋ, ਭਤਿਕਾਦੀਸੁ ਨ ਵੁਦ੍ਧਿ।

੪੬੪. ਤਸ੍ਸ ਸੰਵਤ੍ਤਤਿ [ਕ॰ ੩੫੧; ਰੂ॰ ੩੭੪; ਨੀ॰ ੭੬੫; ਚੰ॰ ੩.੪.੬੭-੬੯; ਪਾ॰ ੪.੪.੬੬-੬੮]।

ਤਸ੍ਸ ਸੰਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੇ ਚਤੁਤ੍ਥ੍ਯਨ੍ਤਾ ਣਿਕੋ ਹੋਤਿ।

ਪੁਨ ਭਵਾਯ ਸੰਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ਪੋਨੋਬ੍ਭਵਿਕੋ, ਪੁਨਸ੍ਸ ਓਤ੍ਤੰ, ਭਸ੍ਸ ਦ੍ਵਿਤ੍ਤੰ, ਪੋਨੋਬ੍ਭਵਿਕਾ [ਮਹਾਵ॰ ੧੪], ਤਣ੍ਹਾ, ਲੋਕਾਯ ਸੰਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ਲੋਕਿਕੋ, ਸੁਟ੍ਠੁ ਅਗ੍ਗੋਤਿ ਸਗ੍ਗੋ, ਸਗ੍ਗਾਯ ਸੰਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ਸੋਵਗ੍ਗਿਕੰ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੬੩], ਪੁਞ੍ਞੰ। ਏਵੰ ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਿਕੰ, ਸਮ੍ਪਰਾਯਿਕੰ।

੪੬੫. ਤਤੋ ਸਮ੍ਭੂਤਮਾਗਤੰ [ਕ॰ ੩੫੧; ਰੂ॰ ੩੭੪; ਨੀ॰ ੭੬੫; ਚੰ॰ ੩.੩.੪੯-੫੧; ...ਪੇ॰... ੪.੩.੭੭-੭੯]।

ਤਤੋ ਸਮ੍ਭੂਤੰ, ਤਤੋ ਆਗਤੰ ਇਚ੍ਚੇਤ੍ਥੇਸੁ ਪਞ੍ਚਮ੍ਯਨ੍ਤਾ ਣਿਕੋ ਹੋਤਿ।

ਮਾਤਿਤੋ ਸਮ੍ਭੂਤੰ ਆਗਤੰ ਵਾ ਮਤ੍ਤਿਕੰ [ਪਾਰਾ॰ ੩੪], ਦ੍ਵਿਤ੍ਤੰ ਰਸ੍ਸੋ ਚ। ਏਵੰ ਪੇਤ੍ਤਿਕੰ। ਣਜ, ਇਯਾਪਿ ਦਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਸੁਰਭਿਤੋ ਸਮ੍ਭੂਤੰ ਸੋਰਭਜੰ, ਥਨਤੋ ਸਮ੍ਭੂਤੰ ਥਞ੍ਞੰ, ਪਿਤਿਤੋ ਸਮ੍ਭੂਤੋ ਪੇਤ੍ਤਿਯੋ। ਏਵੰ ਮਤ੍ਤਿਯੋ। ਣਜਮ੍ਹਿ-ਮਚ੍ਚੋ।

੪੬੬. ਤਤ੍ਥ ਵਸਤਿ ਵਿਦਿਤੋ ਭਤ੍ਤੋ ਨਿਯੁਤ੍ਤੋ [ਕ॰ ੩੫੧; ਰੂ॰ ੩੭੪; ਨੀ॰ ੭੬੫; ਚੰ॰ ੩.੪.੭੦-੭੫ ...ਪੇ॰... ੪.੪.੬੯-੭੪]।

ਏਤੇਸ੍ਵਤ੍ਥੇਸੁ ਸਤ੍ਤਮ੍ਯਨ੍ਤਾ ਣਿਕੋ ਹੋਤਿ।

ਰੁਕ੍ਖਮੂਲੇ ਵਸਤੀਤਿ ਰੁਕ੍ਖਮੂਲਿਕੋ। ਏਵੰ ਆਰਞ੍ਞਿਕੋ, ਸੋਸਾਨਿਕੋ।

ਏਤ੍ਥ ਚ ਵਸਤੀਤਿ ਸਾਮਞ੍ਞਵਚਨੇਪਿ ਤਸ੍ਸੀਲ, ਤਬ੍ਬਤ, ਤਦ੍ਧਮ੍ਮ, ਤਸ੍ਸਾਧੁਕਾਰਿਤਾਨੰ ਵਸੇਨ ਅਤ੍ਥੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ ਤਦ੍ਧਿਤਪਚ੍ਚਯਾਨੰ ਪਸਿਦ੍ਧਤ੍ਥਦੀਪਕਤ੍ਤਾ। ਨ ਹਿ ਰੁਕ੍ਖਮੂਲੇ ਮੁਹੁਤ੍ਤਮਤ੍ਤੰ ਵਸਨ੍ਤੋ ਰੁਕ੍ਖਮੂਲਿਕੋਤਿ ਵੋਹਰੀਯਤਿ।

ਲੋਕੇ ਵਿਦਿਤੋ ਲੋਕਿਕੋ।

ਚਤੁਮਹਾਰਾਜੇਸੁ ਭਤ੍ਤਾ ਚਾਤੁਮਹਾਰਾਜਿਕਾ [ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੫.੧੦੮੧]।

ਦ੍ਵਾਰੇ ਨਿਯੁਤ੍ਤੋ ਦੋਵਾਰਿਕੋ। ਏਵੰ ਭਣ੍ਡਾਗਾਰਿਕੋ, ਨਵਕਮ੍ਮਿਕੋ, ਇਧ ਨ ਵੁਦ੍ਧਿ। ‘‘ਜਾਤਿਕਿਯੋ, ਅਨ੍ਧਕਿਯੋ’’ ਇਚ੍ਚਾਦੀਸੁ ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਕਿਯੋ।

੪੬੭. ਤਸ੍ਸਿਦੰ [ਕ॰ ੩੫੧; ਰੂ॰ ੩੭੪; ਨੀ॰ ੭੬੪; ਚਂ॰ ੩.੩.੮੫-੧੦੨; ਪਾ॰ ੪.੩.੧੨੦-੧੩੩]।

ਤਸ੍ਸ ਇਦਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੇ ਛਟ੍ਠ੍ਯਨ੍ਤਾ ਣਿਕੋ ਹੋਤਿ।

ਸਙ੍ਘਸ੍ਸ ਅਯਂ ਸਙ੍ਘਿਕੋ, ਵਿਹਾਰੋ, ਸਙ੍ਘਿਕਾ, ਭੂਮਿ, ਸਙ੍ਘਸ੍ਸ ਇਦਂ ਸਙ੍ਘਿਕਂ, ਭਣ੍ਡਂ। ਏਵਂ ਪੁਗ੍ਗਲਿਕਂ, ਗਣਿਕਂ, ਮਹਾਜਨਿਕਂ, ਸਕ੍ਯਪੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਏਸੋਤਿ ਸਕ੍ਯਪੁਤ੍ਤਿਕੋ। ਏਵਂ ਨਾਟਪੁਤ੍ਤਿਕੋ, ਦਾਸਪੁਤ੍ਤਿਕੋ।

੪੬੮. ਣਿਕਸ੍ਸਿਯੋ ਵਾ [ਕ॰ ੪੦੪; ਰੂ॰ ੩੭੦; ਨੀ॰ ੭੫੬]।

ਣਿਕਪਚ੍ਚਯਸ੍ਸ ਇਯੋ ਹੋਤਿ ਵਾ।

ਸਕ੍ਯਪੁਤ੍ਤਿਯੋ, ਸਕ੍ਯਪੁਤ੍ਤਿਕੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

੪੬੯. ਣੋ [ਕ॰ ੩੫੨; ਰੂ॰ ੩੭੬; ਨੀ॰ ੭੬੫; ਚਂ॰ ੩.੩.੮੫; ਪਾ॰ ੪.੩.੧੨੦]।

ਤਸ੍ਸਿਦਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੇ ਛਟ੍ਠ੍ਯਨ੍ਤਾ ਣੋ ਹੋਤਿ।

ਕਚ੍ਚਾਯਨਸ੍ਸ ਇਦਂ ਕਚ੍ਚਾਯਨਂ, ਬ੍ਯਾਕਰਣਂ। ਏਵਂ ਸੋਗਤਂ, ਸਾਸਨਂ, ਮਾਹਿਸਂ, ਮਂਸਾਦਿ।

੪੭੦. ਗਵਾਦੀਹਿ ਯੋ [ਕ॰ ੩੫੩; ਰੂ॰ ੩੭੮; ਨੀ॰ ੭੮੧]।

ਤਸ੍ਸਿਦਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੇ ਗਵਾਦੀਹਿ ਯੋ ਹੋਤਿ।

੪੭੧. ਯਮ੍ਹਿ ਗੋਸ੍ਸ ਚ [ਕ॰ ੭੮; ਰੂ॰ ੩੧; ਨੀ॰ ੨੨੯]।

ਯਵਨ੍ਤੇ ਪਚ੍ਚਯੇ ਪਰੇ ਗੋਸ੍ਸ ਚ ਉਵਣ੍ਣਾਨਞ੍ਚ ਅਵਙ ਹੋਤੀਤਿ ਅਵਾਦੇਸੋ। 'ਤਵਗ੍ਗਵਰਣਾਨ...'ਨ੍ਤਿ ਸੁਤ੍ਤੇਨ ਵਸ੍ਸ ਬਤ੍ਤਂ, ਗੁਨ੍ਨਂ ਇਦਂ ਗਬ੍ਯਂ, ਮਂਸਾਦਿ, ਦੁ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਰੁਕ੍ਖੋ, ਤਸ੍ਸ ਇਦਂ ਦਬ੍ਯਂ, ਦਬ੍ਬਂ, ਮੂਲਾਦਿ।

ਅਨੇਕਤ੍ਥਰਾਸਿ ਨਿਟ੍ਠਿਤੋ।

ਅਸ੍ਸਤ੍ਥਿਰਾਸਿ

੪੭੨. ਤਮੇਤ੍ਥਸ੍ਸਤ੍ਥੀਤਿ ਮਨ੍ਤੁ [ਕ॰ ੩੬੯; ਰੂ॰ ੪੦੩; ਨੀ॰ ੭੯੩; ਚਂ॰ ੪.੨.੯੮; ਪਾ॰ ੫.੨.੯੪]।

ਤਂ ਏਤ੍ਥ ਅਤ੍ਥਿ, ਤਂ ਅਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਅਤ੍ਥੇਸੁ ਪਠਮਨ੍ਤਾ ਮਨ੍ਤੁਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ, ਇਵਣ੍ਣੁ'ਵਣ੍ਣੋ'ਕਾਰੇਹਿ ਮਨ੍ਤੁ। ਤਤ੍ਥ ਇਵਣ੍ਣਨ੍ਤੇਹਿ ਨਿਚ੍ਚਂ, ਉਪਟ੍ਠਿਤਾ ਸਤਿ ਏਤਸ੍ਮਿਂ ਅਤ੍ਥਿ, ਏਤਸ੍ਸ ਵਾ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਸਤਿਮਾ। ਏਵਂ ਗਤਿਮਾ, ਮਤਿਮਾ, ਧਿਤਿਮਾ [ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੯੫੨; ਜਾ॰ ੨.੨੨.੧੪੫੧], ਅਤ੍ਥਦਸ੍ਸਿਮਾ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੧੪੫੧], ਸਿਰੀਮਾ [ਜਾ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧.ਅਵਿਦੂਰੇਨਿਦਾਨਕਥਾ] ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਉਵਣ੍ਣਨ੍ਤੇਹਿ ਪਨ –

੪੭੩. ਆਯੁਸ੍ਸਾਯਸ ਮਨ੍ਤੁਮ੍ਹਿ [ਕ॰ ੩੭੧; ਰੂ॰ ੪੦੪; ਨੀ॰ ੭੯੭]।

ਮਨ੍ਤੁਮ੍ਹਿ ਪਰੇ ਆਯੁਸ੍ਸ ਆਯਸਾਦੇਸੋ ਹੋਤਿ।

ਦੀਘਂ ਆਯੁ ਅਸ੍ਮਿਂ ਅਤ੍ਥਿ, ਅਸ੍ਸ ਵਾ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਆਯਸ੍ਮਾ [ਮਹਾਨਿ॰ ੪੯]। ਏਵਂ ਚਕ੍ਖੁਮਾ, ਬਨ੍ਧੁਮਾ, ਭਾਣੁਮਾ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਬਹੂ ਗਾਵੋ ਅਸ੍ਮਿਂ ਸਨ੍ਤਿ, ਅਸ੍ਸ ਵਾ ਸਨ੍ਤੀਤਿ ਗੋਮਾ। ਚਨ੍ਦਿਮਾ, ਪਾਪਿਮਾਪਦੇਸੁ ਚ ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਇਮਨ੍ਤੁਪਚ੍ਚਯਂ ਇਚ੍ਛਨ੍ਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਚਨ੍ਦਸਙ੍ਖਾਤਂ ਵਿਮਾਨਂ ਅਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਚਨ੍ਦਿਮਾ [ਧ॰ ਪ॰ ੩੯੭], ਦੇਵਪੁਤ੍ਤੋ, ਉਪਚਾਰੇਨ ਪਨ ਵਿਮਾਨਮ੍ਪਿ ਚਨ੍ਦਿਮਾਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਦੇਵਪੁਤ੍ਤੋਪਿ ਚਨ੍ਦੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਅਤਿ ਵਿਯ ਪਾਪੋ ਅਜ੍ਝਾਸਯੋ ਅਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਪਾਪਿਮਾ [ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੩੭], ਮਾਰੋ। ਨ ਹਿ ਅਪ੍ਪਕੇਨ ਪਾਪੇਨ ਪਾਪਿਮਾਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਪਹੂਤਾਦਿਵਸੇਨ ਪਸਿਦ੍ਧੇ ਏਵ ਮਨ੍ਤਾਦੀਨਂ ਪਵਤ੍ਤਨਤੋ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹਿ ਵੁਤ੍ਤਿਯਂ –

‘‘ਪਹੂਤੇ ਚ ਪਸਂਸਾਯਂ, ਨਿਨ੍ਦਾਯਞ੍ਚਾਤਿਸਾਯਨੇ।

ਨਿਚ੍ਚਯੋਗੇ ਚ ਸਂਸਗ੍ਗੇ, ਹੋਨ੍ਤਿਮੇ ਮਨ੍ਤੁਆਦਯੋ’’ਤਿ [ਮੋਗ॰ ੭੮]।

ਤਤ੍ਥ ਪਹੂਤੇ-ਗੋਮਾ [ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੨], ਧਨਵਾਤਿ।

ਪਸਂਸਾਯਂ-ਜਾਤਿਮਾ, ਗੁਣਵਾਤਿ।

ਨਿਨ੍ਦਾਯਂ-ਵਲਿਮਾਤਿ।

ਅਤਿਸਾਯਨੇ – ਬੁਦ੍ਧਿਮਾ, ਵਣ੍ਣਵਾਤਿ।

ਨਿਚ੍ਚਯੋਗੇ-ਸਤਿਮਾ, ਸੀਲਵਾ, ਦਣ੍ਡੀਤਿ।

ਸਂਸਗ੍ਗੇ – ਹਲਿਦ੍ਦਿਮਾਤਿ।

ਤਥਾ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨੇਹਿ ਏਵ ਸਤਿਆਦੀਹਿ ਸਤਿਮਾ ਇਚ੍ਚਾਦਯੋ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ, ਨ ਅਤੀਤੇਹਿ ਅਨਾਗਤੇਹਿ ਚ ਅਵਿਜ੍ਜਮਾਨੇਹਿ, ਕਸ੍ਮਾ ? ਅਤ੍ਥਿਸਦ੍ਦੇਨ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨੇਨ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਤ੍ਤਾ। ਏਵਂ ਪਨ ਸਤਿ ਕਥਂ ਪੁਬ੍ਬੇਪਿ ਤ੍ਵਂ ਸਤਿਮਾ ਆਸਿ, ਅਨਾਗਤੇਪਿ ਸਤਿਮਾ ਭਵਿਸ੍ਸਸੀਤਿ ਇਦਂ ਸਿਦ੍ਧਨ੍ਤਿ? ਤਦਪਿ ਤਦਾ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾਯ ਏਵ ਸਤਿਯਾ ਸਿਦ੍ਧਨ੍ਤਿ।

ਗੋ, ਅਸ੍ਸੋ, ਮਨੁਸ੍ਸੋ ਇਚ੍ਚਾਦੀਸੁ ਜਾਤਿਸਦ੍ਦੇਸੁ ਤੇਸਂ ਦਬ੍ਬਾਭਿਧਾਨਸਮਤ੍ਥਤ੍ਤਾ ਮਨ੍ਤਾਦਯੋ ਨ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਤਥਾ ਨੀਲੋ ਪਟੋ, ਸੁਕ੍ਕੋ ਪਟੋਇਚ੍ਚਾਦੀਸੁ ਗੁਣਸਦ੍ਦੇਸੁ ਤਿਸ੍ਸੋ, ਫੁਸ੍ਸੋਇਚ੍ਚਾਦੀਸੁ ਨਾਮਸਦ੍ਦੇਸੁ ਚ। ਯੇਸਂ ਪਨ ਦਬ੍ਬਾਭਿਧਾਨਸਾਮਤ੍ਥਿਯਂ ਨਤ੍ਥਿ, ਤੇਸ੍ਵੇਵ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਬੁਦ੍ਧਿਮਾ, ਪਞ੍ਞਵਾ, ਰੂਪਵਾ, ਵਣ੍ਣਵਾ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

੩੭੪. ਇਮਿਯਾ [ਕ॰ ੩੫੩; ਰੂ॰ ੩੭੮; ਨੀ॰ ੭੬੮]।

ਪਠਮਨ੍ਤਾ ਮਨ੍ਤ੍ਵਤ੍ਥੇ ਇਮ, ਇਯਾ ਹੋਨ੍ਤਿ।

ਬਹਵੋ ਪੁਤ੍ਤਾ ਅਸ੍ਸ ਅਸ੍ਮਿਂ ਵਾ ਸਨ੍ਤੀਤਿ ਪੁਤ੍ਤਿਮੋ, ਪਤ੍ਥਟਾ ਕਿਤ੍ਤਿ ਅਸ੍ਸ ਅਸ੍ਮਿਂ ਵਾ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਕਿਤ੍ਤਿਮੋ। ਏਵਂ ਫਲਿਮੋ, ਖਨ੍ਧਿਮੋ, ਰੁਕ੍ਖੋ, ਪੁਤ੍ਤਿਯੋ, ਕਪ੍ਪਿਮੋ, ਕਪ੍ਪਿਯੋ, ਜਟਿਮੋ, ਜਟਿਯੋ, ਥਿਰਂ ਗੁਣਜਾਤਂ ਅਸ੍ਸ ਅਸ੍ਮਿਂ ਵਾ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਥੇਰਿਯੋ, ਹਾਨਭਾਗੋ ਅਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਿ, ਅਸ੍ਮਿਂ ਵਾ ਵਿਜ੍ਜਤੀਤਿ ਹਾਨਭਾਗਿਯੋ। ਏਵਂ ਠਿਤਿਭਾਗਿਯੋ, ਵਿਸੇਸਭਾਗਿਯੋ, ਨਿਬ੍ਬੇਧਭਾਗਿਯੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਏਤ੍ਥ ਚ ਪਾਲ਼ਿਯਂ ਚਨ੍ਦਿਮਾ, ਪੁਤ੍ਤਿਮਾਸਦ੍ਦਾਨਂ ਸਿਮ੍ਹਿ ਰਾਜਾਦਿਗਣਰੂਪਂ ਦਿਸ੍ਸਤਿ, ਰਤ੍ਤਿਮਾਭਾਤਿ ਚਨ੍ਦਿਮਾ [ਧ॰ ਪ॰ ੩੮੭], ਪੁਤ੍ਤੇਹਿ ਨਨ੍ਦਤਿ ਪੁਤ੍ਤਿਮਾਤਿ [ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੨]। ਕਿਤ੍ਤਿਮਾਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਪਨ ਕਿਤ੍ਤਿਮਸ੍ਸ ਕਿਤ੍ਤਿਮਤੋਤਿ ਰੂਪਨ੍ਤਿ।

੪੭੫. ਵਨ੍ਤੁਵਾਵਣ੍ਣਾ [ਕ॰ ੩੬੮; ਰੂ॰ ੪੦੨; ਨੀ॰ ੭੯੨; ਚਂ॰ ੬.੩.੩੫ ...ਪੇ॰... ੮.੨.੯]।

ਅਵਣ੍ਣਭੂਤਾ ਪਠਮਨ੍ਤਾ ਮਨ੍ਤੁਵਤ੍ਥੇ ਵਨ੍ਤੁ ਹੋਤਿ।

ਨਿਚ੍ਚਸੀਲਵਸੇਨ ਵਿਸੁਦ੍ਧਂ ਸੀਲਂ ਅਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਿ, ਅਸ੍ਮਿਂ ਵਾ ਵਿਜ੍ਜਤੀਤਿ ਸੀਲਵਾ, ਪਸਤ੍ਥੋ ਗੁਣੋ ਅਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਿ, ਅਸ੍ਮਿਂ ਵਾ ਵਿਜ੍ਜਤੀਤਿ ਗੁਣਵਾ।

ਏਵਂ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ ਪਦਤ੍ਥਾਨੁਰੂਪਂ ਮਨ੍ਤੁਵਤ੍ਥਵਿਸੇਸੋ ਵਤ੍ਤੁਬ੍ਬੋ, ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਸਹਗਤਾ ਪਞ੍ਞਾ ਅਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਪਞ੍ਞਵਾ, ਪਚ੍ਚਯੇ ਪਰੇ ਦੀਘਾਨਂ ਕ੍ਵਚਿ ਰਸ੍ਸਤ੍ਤਂ। ਵਿਦਤਿ ਏਤੇਨਾਤਿ ਵਿਦੋ, ਞਾਣਂ, ਵਿਦੋ ਏਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਿ, ਏਤਸ੍ਮਿਂ ਵਾ ਵਿਜ੍ਜਤੀਤਿ ਵਿਦ੍ਵਾ, ਬ੍ਯਞ੍ਜਨੇ ਪੁਬ੍ਬਸ੍ਸਰਲੋਪੋ।

ਅਵਣ੍ਣਾਤਿ ਕਿਂ? ਸਤਿਮਾ, ਬਨ੍ਧੁਮਾ।

ਬਹੁਲਾਧਿਕਾਰਾ ਰਸ੍ਮਿਵਾ, ਲਕ੍ਖਿਵਾ, ਯਸਸ੍ਸਿਵਾ, ਭਯਦਸ੍ਸਿਵਾ, ਮਸ੍ਸੁਵਾ, ਗਾਣ੍ਡੀਵਧਨ੍ਵਾਤਿਪਿ ਸਿਜ੍ਝਨ੍ਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਗਾਣ੍ਡੀਵਧਨੁ ਅਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਿ, ਅਸ੍ਮਿਂ ਵਾ ਵਿਜ੍ਜਤੀਤਿ ਗਾਣ੍ਡੀਵਧਨ੍ਵਾ, ਬ੍ਯਞ੍ਜਨੇ ਪੁਬ੍ਬਸ੍ਸਰਲੋਪੋ।

੪੭੬. ਦਣ੍ਡਾਦੀਹਿਕਈ ਵਾ [ਕ॰ ੩੬੬; ਰੂ॰ ੪੦੦; ਨੀ॰ ੭੯੦; ਚਂ॰ ੪.੨.੧੧੮-੧੨੧; ਪਾ॰ ੫.੨.੧੧੫-੬]।

ਤੇਹਿ ਮਨ੍ਤੁਵਤ੍ਥੇ ਇਕ, ਈ ਹੋਨ੍ਤਿ ਵਾ।

ਨਿਚ੍ਚਂ ਗਹਿਤੋ ਦਣ੍ਡੋ ਅਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਿ, ਅਸ੍ਮਿਂ ਵਾ ਵਿਜ੍ਜਤੀਤਿ ਦਣ੍ਡਿਕੋ, ਦਣ੍ਡੀ, ਦਣ੍ਡਵਾ। ਏਵਂ ਗਨ੍ਧਿਕੋ, ਗਨ੍ਧੀ, ਗਨ੍ਧਵਾ, ਰੂਪਿਕੋ, ਰੂਪੀ, ਰੂਪਵਾ। ਇਣਸਾਮਿਕੇ ਵਤ੍ਤੁਬ੍ਬੇ ਧਨਾ ਇਕੋ, ਧਨਿਕੋ, ਅਞ੍ਞਤ੍ਰ ਧਨੀ, ਧਨਵਾ, ਅਤ੍ਥਿਕੋ, ਅਤ੍ਥੀ, ਅਤ੍ਥਵਾ।

ਏਤ੍ਥ ਚ ਅਸਨ੍ਨਿਹਿਤੇਨ ਅਤ੍ਥੇਨ ਅਤ੍ਥੋ ਅਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਅਤ੍ਥਿਕੋ, ਮਹਗ੍ਘੇਨ ਅਤ੍ਥਿਕੋ ਮਹਗ੍ਘਤ੍ਥਿਕੋ। ਏਵਂ ਧਨਤ੍ਥਿਕੋ, ਪੁਞ੍ਞਤ੍ਥਿਕੋ, ਸੇਯ੍ਯਤ੍ਥਿਕੋ, ਅਯਂ ਅਤ੍ਥੋ ਏਤਸ੍ਸਾਤਿ ਇਦਮਤ੍ਥੀ, ਪਾਟਵੇਨ ਅਤ੍ਥੋ ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਪਾਟਵਤ੍ਥੀ। ਏਵਂ ਛੇਕਤ੍ਥੀ, ਕੁਸਲਤ੍ਥੀਇਚ੍ਚਾਦੀਨਿ ਸਿਜ੍ਝਨ੍ਤਿ।

ਵਣ੍ਣਸਦ੍ਦਨ੍ਤਾ ਪਨ ਈਯੇਵ ਹੋਤਿ, ਬ੍ਰਹ੍ਮੁਨੋ ਵਣ੍ਣੋ ਸਣ੍ਠਾਨਂ ਅਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਬ੍ਰਹ੍ਮਵਣ੍ਣੀ। ਅਥ ਵਾ ਬ੍ਰਹ੍ਮੁਨੋ ਵਣ੍ਣੋ ਬ੍ਰਹ੍ਮਵਣ੍ਣੋ , ਬ੍ਰਹ੍ਮਵਣ੍ਣੋ ਵਿਯ ਵਣ੍ਣੋ ਯਸ੍ਸ ਸੋ ਬ੍ਰਹ੍ਮਵਣ੍ਣੀ। ਏਵਂ ਬ੍ਰਹ੍ਮਵਚ੍ਛਸੀ, 'ਵਚ੍ਛਸ'ਨ੍ਤਿ ਸੀਸਂ, ਤਦ੍ਧਿਤਨ੍ਤੁਸਮਾਸਪਦਂ ਨਾਮੇਤਂ। ਏਵਂ ਦੇਵਵਣ੍ਣੀ।

ਹਤ੍ਥ, ਦਨ੍ਤਾਦੀਹਿ ਜਾਤਿਯਂ ਈ, ਹਤ੍ਥੀ, ਦਨ੍ਤੀ, ਗਜੋ, ਦਾਠੀ, ਕੇਸਰੀ, ਸੀਹੋ, ਅਞ੍ਞਤ੍ਰ ਹਤ੍ਥਵਾ, ਦਨ੍ਤੁਵਾ। ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਾਰਿਮ੍ਹਿ ਵਤ੍ਤੁਬ੍ਬੇ ਵਣ੍ਣਤੋ ਈਯੇਵ, ਵਣ੍ਣੀ, ਅਞ੍ਞਤ੍ਰ ਵਣ੍ਣਵਾ। ਪੋਕ੍ਖਰਾਦੀਹਿ ਦੇਸੇ ਈਯੇਵ, ਪੋਕ੍ਖਰਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਕਮਲਂ, ਪੋਕ੍ਖਰਣੀ, ਪੁਨ ਇਤ੍ਥਿਯਂ ਨੀ, ਪੁਬ੍ਬਈ-ਕਾਰਸ੍ਸ ਅਤ੍ਤਂ, ਉਪ੍ਪਲਿਨੀ, ਕੁਮੁਦਿਨੀ, ਭਿਸਿਨੀ, ਮੁਲ਼ਾਲਿਨੀ, ਸਾਲੁਕਿਨੀ, ਪਦੁਮਂ ਏਤ੍ਥ ਦੇਸੇ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਪਦੁਮੀ, ਤਤੋ ਇਤ੍ਥਿਯਂ ਨੀ, ਪਦੁਮਿਨੀ, ਪੁਬ੍ਬਈ-ਕਾਰਸ੍ਸ ਰਸ੍ਸਤ੍ਤਂ, ਸਬ੍ਬਂ ਕਮਲਾਕਰਸ੍ਸ ਵਾ ਕਮਲਗਚ੍ਛਸ੍ਸ ਵਾ ਨਾਮਂ, ਅਞ੍ਞਤ੍ਰ ਪੋਕ੍ਖਰਵਾ ਹਤ੍ਥੀ, ਇਧ ਸੋਣ੍ਡਾ ਪੋਕ੍ਖਰਂ ਨਾਮ।

ਸਿਖੀ, ਸਿਖਾਵਾ, ਮਾਲੀ, ਮਾਲਾਵਾ, ਸੀਲੀ, ਸੀਲਵਾ, ਬਲੀ, ਬਲਵਾ। ਸਮਾਸਨ੍ਤੇਪਿ ਈ, ਨਿਦ੍ਦਾਸੀਲੀ, ਸਭਾਸੀਲੀ, ਬਾਹੁਬਲੀ, ਊਰੁਬਲੀ। ਸੁਖ, ਦੁਕ੍ਖੇਹਿ ਈਯੇਵ, ਸੁਖੀ, ਦੁਕ੍ਖੀ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

੪੭੭. ਤਪਾਦੀਹਿ ਸੀ [ਕ॰ ੩੬੫; ਰੂ॰ ੩੯੯; ਨੀ॰ ੭੮੯; ਚਂ॰ ੪.੨.੧੦੬; ਪਾ॰ ੫.੨.੧੦੨; '... ਸ੍ਸੀ' (ਬਹੁਸੁ)]।

ਤਪਾਦੀਹਿ ਮਨ੍ਤ੍ਵਤ੍ਥੇ ਸੀ ਹੋਤਿ ਵਾ।

ਤਪੋ ਅਸ੍ਸ ਅਸ੍ਮਿਂ ਵਾ ਵਿਜ੍ਜਤੀਤਿ ਤਪਸ੍ਸੀ, ਦ੍ਵਿਤ੍ਤਂ। ਏਵਂ ਯਸਸ੍ਸੀ, ਤੇਜਸ੍ਸੀ, ਮਨੋ ਅਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਮਨਸ੍ਸੀ।

ਵਾਤ੍ਵੇਵ? ਯਸਵਾ।

੪੭੮. ਣੋ ਤਪਾ [ਕ॰ ੩੭੦; ਰੂ॰ ੪੦੫; ਨੀ॰ ੭੯੫; ਚਂ॰ ੪.੨.੧੦੬; ਪਾ॰ ੫.੨.੧੦੩]।

ਤਪਮ੍ਹਾ ਮਨ੍ਤ੍ਵਤ੍ਥੇ ਣੋ ਹੋਤਿ।

ਤਪੋ ਅਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਤਾਪਸੋ, ਇਤ੍ਥਿਯਂ ਤਾਪਸੀ।

੪੭੯. ਮੁਖਾਦਿਤੋ ਰੋ [ਕ॰ ੩੬੭; ਰੂ॰ ੪੦੧; ਨੀ॰ ੭੯੧; ਚਂ॰ ੪.੨.੧੧੦, ੧੧੧; ਪਾ॰ ੫.੨.੧੦੬, ੧੦੭]।

ਮੁਖਾਦੀਹਿ ਮਨ੍ਤ੍ਵਤ੍ਥੇ ਰੋ ਹੋਤਿ।

ਅਸਂਯਤਂ ਮੁਖਂ ਅਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਮੁਖਰੋ, ਸੁਸਿ ਅਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਸੁਸਿਰੋ, ਰੁਕ੍ਖੋ, ਊਸੋ ਖਾਰੋ ਯਸ੍ਮਿਂ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਊਸਰੋ, ਖਾਰਭੂਮਿਪ੍ਪਦੇਸੋ, ਮਧੁ ਰਸੋ ਅਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਮਧੁਰੋ, ਗੁਲ਼ੋ, ਨਗਾ ਏਤ੍ਥ ਸਨ੍ਤੀਤਿ ਨਗਰੋ, ਬਹੁਪਬ੍ਬਤਪ੍ਪਦੇਸੋ, ''ਨਗਰ''ਨ੍ਤਿਪਿ ਪਾਠੋ, ਕੁਞ੍ਜੋ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਹਨੁ, ਕੁਞ੍ਜਰੋ, ਹਤ੍ਥੀ, ਉਣ੍ਣਤਾ ਦਨ੍ਤਾ ਅਸ੍ਸ ਸਨ੍ਤੀਤਿ ਦਨ੍ਤੁਰੋ, ਹਤ੍ਥੀਯੇਵ, ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਅਸ੍ਸ ਉਤ੍ਤਂ।

੪੮੦. ਤੁਨ੍ਦ੍ਯਾਦੀਹਿ ਭੋ [ਕ॰ ੩੬੪; ਰੂ॰ ੩੯੮; ਨੀ॰ ੩੮੭; ਚਂ॰ ੪.੨.੧੪੮; ਪਾ॰ ੫.੨.੧੩੯]।

ਤੁਨ੍ਦਿਇਚ੍ਚਾਦੀਹਿ ਮਨ੍ਤ੍ਵਤ੍ਥੇ ਭੋ ਹੋਤਿ ਵਾ।

ਤੁਨ੍ਦਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਵੁਦ੍ਧਾ ਨਾਭਿ, ਤੁਨ੍ਦਿਭੋ, ਵਲਿਯੋ ਏਤਸ੍ਮਿਂ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਵਲਿਭੋ।

ਵਾਤ੍ਵੇਵ? ਤੁਨ੍ਦਿਮਾ।

੪੮੧. ਸਦ੍ਧਾਦਿਤ੍ਵ [ਕ॰ ੩੭੦; ਰੂ॰ ੪੦੫; ਨੀ॰ ੭੯੫; ਚਂ॰ ੪.੨.੧੦੫; ਪਾ॰ ੫.੨.੧੦੧ (ਸਦ੍ਧਾਦਿਵੁ?)]।

ਸਦ੍ਧਾਦੀਹਿ ਮਨ੍ਤ੍ਵਤ੍ਥੇ ਅ ਹੋਤਿ।

ਸਦ੍ਧਾ ਅਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਿ, ਅਸ੍ਮਿਂ ਵਾ ਵਿਜ੍ਜਤੀਤਿ ਸਦ੍ਧੋ। ਏਵਂ ਪਞ੍ਞੋ, ਸਤੋ।

ਵਾਤ੍ਵੇਵ? ਪਞ੍ਞਵਾ, ਸਤਿਮਾ।

੪੮੨. ਆਲ੍ਵਾਭਿਜ੍ਝਾਦੀਹਿ [ਕ॰ ੩੫੯; ਰੂ॰ ੩੮੪; ਨੀ॰ ੭੭੯; ਚਂ॰ ੪.੨.੧੫੭; ਪਾ॰ ੩.੨.੧੫੮]।

ਅਭਿਜ੍ਝਾਦੀਹਿ ਮਨ੍ਤ੍ਵਤ੍ਥੇ ਆਲੁ ਹੋਤਿ ਵਾ।

ਅਭਿਜ੍ਝਾ ਅਧਿਕਾ ਅਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਅਭਿਜ੍ਝਾਲੁ, ਸੀਤਲਦੁਕ੍ਖਂ ਅਧਿਕਂ ਅਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਸੀਤਾਲੁ, ਧਜਾ ਬਹੁਲਾ ਅਸ੍ਮਿਂ ਰਥੇ ਸਨ੍ਤੀਤਿ ਧਜਾਲੁ, ਦਯਾ ਬਹੁਲਾ ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਦਯਾਲੁ, ਪੁਰਿਸਚਿਤ੍ਤਂ ਬਹੁਲਂ ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਪੁਰਿਸਾਲੁ, ਪੁਰਿਸਲੋਲਾ ਇਤ੍ਥੀ।

ਵਾਤ੍ਵੇਵ? ਦਯਾਵਾ।

੪੮੩. ਪਿਚ੍ਛਾਦਿਤ੍ਵਿਲੋ [ਕ॰ ੩੬੪; ਰੂ॰ ੩੯੮; ਨੀ॰ ੭੮੭; ਚਂ॰ ੪.੨.੧੦੨, ੧੦੩; ਪਾ॰ ੫.੨.੯੯, ੧੦੦]।

ਪਿਚ੍ਛਾਦਿਤੋ ਮਨ੍ਤ੍ਵਤ੍ਥੇ ਇਲੋ ਹੋਤਿ ਵਾ।

ਪਿਚ੍ਛਂ ਤੂਲਂ ਅਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਿ, ਤਸ੍ਮਿਂ ਵਾ ਵਿਜ੍ਜਤੀਤਿ ਪਿਚ੍ਛਿਲੋ, ਪਿਚ੍ਛਵਾ, ਤੂਲਰੁਕ੍ਖੋ, ਪਿਚ੍ਛਿਲਾ ਸਿਪ੍ਪਲਿ [ਸਿਪ੍ਪਲੀ, ਸੀਮ੍ਬਲੀ, ਸੇਮ੍ਮਲੀਤਿਪਿ ਦਿਸ੍ਸਤਿ], ਫੇਨਿਲੋ [ਫੇਣਿਲੋਤਿਪਿ ਦਿਸ੍ਸਤਿ], ਫੇਨਵਾ, ਅਦ੍ਦਾਰਿਟ੍ਠਕੋ, ਜਟਿਲੋ, ਜਟਾਵਾ, ਤਾਪਸੋ, ਤੁਣ੍ਡਿਲੋ, ਤੁਣ੍ਡਵਾ, ਅਧਿਕਾ ਵਾਚਾ ਅਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਵਾਚਾਲੋ, ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਇਲੋਪੋ।

੪੮੪. ਸੀਲਾਦਿਤੋ ਵੋ [ਕ॰ ੩੬੪; ਰੂ॰ ੩੯੮; ਨੀ॰ ੭੮੭; ਚਂ॰ ੪.੨.੧੧੩; ਪਾ॰ ੫.੨.੧੦੯]।

ਸੀਲਾਦੀਹਿ ਮਨ੍ਤ੍ਵਤ੍ਥੇ ਵੋ ਹੋਤਿ।

ਨਿਚ੍ਚਰਕ੍ਖਿਤਸੀਲਂ ਅਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਿ, ਅਸ੍ਮਿਂ ਵਾ ਵਿਜ੍ਜਤੀਤਿ ਸੀਲਵੋ, ਪੁਰਿਸੋ, ਸੀਲਵਾ, ਇਤ੍ਥੀ, ਕੇਸਾ ਅਤਿਦੀਘਾ ਅਸ੍ਮਿਂ ਸਨ੍ਤੀਤਿ ਕੇਸਵੋ, ਕੇਸਵਾ, ਅਪਰਿਮਾਣਾ ਅਣ੍ਣਾ ਉਦਕਾ ਅਸ੍ਮਿਂ ਸਨ੍ਤੀਤਿ ਅਣ੍ਣਵੋ, ਮਹਨ੍ਤਂ ਬਲਂ ਅਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਬਲਵੋ, ਬਲਵਾ, ਬਲਵਂ। ਗਾਣ੍ਡੀ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਸਨ੍ਧਿ, ਬਹਵੋ ਗਾਣ੍ਡੀ ਅਸ੍ਮਿਂ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਗਾਣ੍ਡੀਵਂ, ਧਨੁ [ਗਣ੍ਡਸ੍ਸ ਗਣ੍ਡਮਿਗਸਿਙ੍ਗਸ੍ਸ ਅਯਂ ਗਾਣ੍ਡੀ, ਸੋ ਅਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਗਾਣ੍ਡੀਤਿ ਗਾਣ੍ਡੀਵੋ। (ਪਞ੍ਚਿਕਾਟੀਕਾ)। ਗਾਣ੍ਡੀਮੇਣ੍ਡਸਿਙ੍ਗਮਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਗਾਣ੍ਡੀਵਂ, ਧਨੁ। (ਪਯੋਗਸਿਦ੍ਧਿ)। ਗਾਣ੍ਡੀ ਗਨ੍ਥਿ, ਸੋ ਅਤ੍ਥਿ ਅਸ੍ਸ ਅਸ੍ਮਿਂ ਵਾ ਗਾਣ੍ਡੀਵੋ ਅਜ੍ਜੁਨਧਨੁ, (ਮੁਗ੍ਧਬੋਧਟੀਕਾ)], ਬਹੁਕਾ ਰਾਜੀ ਅਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਰਾਜੀਵਂ, ਪਙ੍ਕਜਂ।

੪੮੫. ਮਾਯਾਮੇਧਾਹਿ ਵੀ [ਕ॰ ੩੬੪; ਰੂ॰ ੩੯੮; ਨੀ॰ ੭੮੭; ਚਂ॰ ੪.੨.੧੩੭; ਪਾ॰ ੫.੨.੧੨੧]।

ਏਤੇਹਿ ਮਨ੍ਤ੍ਵਤ੍ਥੇ ਵੀ ਹੋਤਿ।

ਮਾਯਾਵੀ, ਮੇਧਾਵੀ।

੪੮੬. ਇਸ੍ਸਰੇ ਆਮਜ੍ਜੁਵਾਮੀ [ਕ॰ ੩੬੪; ਰੂ॰ ੩੯੮; ਨੀ॰ ੭੮੭; ਚਂ॰ ੪.੨.੧੪੩; ਪਾ॰ ੫.੨.੧੨੬; ''ਸਿਸ੍ਸਰੇ...'' (ਬਹੁਸੁ)]।

ਇਸ੍ਸਰਭੂਤੇ ਮਨ੍ਤ੍ਵਤ੍ਥੇ ਆਮੀ, ਉਵਾਮੀ ਹੋਨ੍ਤਿ।

ਇਸ੍ਸਰਿਯਟ੍ਠਾਨਭੂਤਂ ਸਂ ਅਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਸਾਮੀ, ਸੁਵਾਮੀ [ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੬੭੧], ਇਤ੍ਥਿਯਂ ਸਾਮਿਨੀ, ਸੁਵਾਮਿਨੀ, ਬਿਨ੍ਦੁਲੋਪੋ, ਕਾਗਮੇ ਸਾਮਿਕੋ।

੪੮੭. ਲਕ੍ਖਜਾ ਣੋ ਅ ਚ [ਕ॰ ੩੬੪; ਰੂ॰ ੩੯੮; ਨੀ॰ ੭੮੭; ਪਾ॰ ੫.੨.੧੦੦]।

ਲਕ੍ਖੀਮ੍ਹਾ ਮਨ੍ਹਵਤ੍ਤੇ ਏ ਹੋਤਿ, ਈਕਾਰਸ੍ਸ ਅਤ੍ਤਞ੍ਚ ਹੋਤਿ।

ਲਕ੍ਖੀ ਸਿਰੀ ਏਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਲਕ੍ਖਣੋ।

੪੮੮. ਅਙ੍ਗਾ ਨੋ ਕਲਜਾਣੇ [ਕ॰ ੩੬੪; ਰੂ॰ ੩੯੮; ਨੀ॰ ੭੮੭; ਪਾ॰ ੫.੨.੧੦੦]।

ਕਲਜਾਣੇ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੇ ਅਙ੍ਗਮ੍ਹਾ ਮਨ੍ਹਵਤ੍ਤੇ ਨੋ ਹੋਤਿ।

ਕਲਜਾਣਂ ਅਙ੍ਗਂ ਏਤਿਸ੍ਸਾ ਇਤ੍ਥਿਯਾ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਅਙ੍ਗਨਾ।

੪੮੯. ਸੋ ਲੋਮਾ [ਕ॰ ੩੬੪; ਰੂ॰ ੩੯੮; ਨੀ॰ ੭੮੭; ਚਂ॰ ੪.੨.੧੦੪; ਪਾ॰ ੫.੨.੧੦੦]।

ਲੋਮਮ੍ਹਾ ਮਨ੍ਹਵਤ੍ਤੇ ਸਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ।

ਬਹੂਨਿ ਲੋਮਾਨਿ ਅਸ੍ਸ ਸਨ੍ਤੀਤਿ ਲੋਮਸੋ। ਏਤ੍ਥ 'ਸੋ'ਤਿ ਸੁਤ੍ਤਵਿਭਾਗੇਨ ''ਸੁਮੇਧਸੋ, ਭੂਰਿਮੇਧਸੋ'' ਇਚ੍ਚਾਦੀਨਿਪਿ ਸਿਜ੍ਝਨ੍ਤਿ।

ਅਸ੍ਸਤ੍ਥਿਰਾਸਿ ਨਿਟ੍ਠਿਤੋ।

ਭਾਵ, ਕਮ੍ਮਰਾਸਿ

੪੯੦. ਤਸ੍ਸ ਭਾਵਕਮ੍ਮੇਸੁ ਤ੍ਤ ਤਾ ਤ੍ਤਨ ਣ੍ਯ ਣੇਯ੍ਯਣਿਯ੍ਯ ਣ ਇਯਾ [ਕ॰ ੩੬੦; ਰੂ॰ ੩੮੭; ਨੀ॰ ੭੮੦; ਚਂ॰ ੪.੧.੧੩੬-੧੫੩; ਪਾ॰ ੫.੧.੧੧੯-੧੩੬]।

ਤਸ੍ਸ ਭਾਵੋ, ਤਸ੍ਸ ਕਮ੍ਮਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੇ ਛਟ੍ਠ੍ਯਨ੍ਤਾ ਏਤੇ ਅਟ੍ਠ ਪਚ੍ਚਯਾ ਬਹੁਲਂ ਭਵਨ੍ਤਿ।

ਤਤ੍ਥ ਭਵਨ੍ਤਿ ਬੁਦ੍ਧਿ, ਸਦ੍ਦਾ ਏਤਸ੍ਮਾਤਿ ਭਾਵੋ, ਸਦ੍ਦਾਨਂ ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਤ੍ਥੇਸੁ ਆਦਿਮ੍ਹਿ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਕਾਰਣਂ, ਚਿਰਕਾਲਂ ਪਵਤ੍ਤਿਕਾਰਣਞ੍ਚ। ਤਤ੍ਥ ਆਦਿਮ੍ਹਿ ਪਵਤ੍ਤਿਕਾਰਣਂ **ਬ੍ਯਪ੍ਪਤ੍ਤਿਨਿਮਿਤ੍ਤਂ** ਨਾਮ। ਚਿਰਕਾਲਂ ਪਵਤ੍ਤਿਕਾਰਣਂ **ਪਵਤ੍ਤਿਨਿਮਿਤ੍ਤਂ** ਨਾਮ। ਤਦੁਭਯਮ੍ਪਿ ਜਾਤਿ, ਦਬ੍ਬ, ਗੁਣ, ਕ੍ਰਿਯਾ, ਨਾਮਵਸੇਨ ਪਞ੍ਚਵਿਧਂ ਹੋਤਿ।

ਤਤ੍ਥ ''ਗੋਸ੍ਸ ਭਾਵੋ ਗੋਤ੍ਤ''ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਗੋਜਾਤਿ ਭਾਵੋ ਨਾਮ।

''ਦਣ੍ਡਿਨੋ ਭਾਵੋ ਦਣ੍ਡਿਤ੍ਤ''ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਦਣ੍ਡਦਬ੍ਬਂ ਭਾਵੋ ਨਾਮ।

''ਨੀਲਸ੍ਸ ਪਟਸ੍ਸ ਭਾਵੋ ਨੀਲਤ੍ਤ''ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਨੀਲਗੁਣੋ ਭਾਵੋ ਨਾਮ।

''ਪਾਚਕਸ੍ਸ ਭਾਵੋ ਪਾਚਕਤ੍ਤ''ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਪਚਨਕ੍ਰਿਯਾ ਭਾਵੋ ਨਾਮ।

''ਤਿਸ੍ਸਨਾਮਸ੍ਸ ਜਨਸ੍ਸ ਭਾਵੋ ਤਿਸ੍ਸਤ੍ਤ''ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਤਿਸ੍ਸਨਾਮਂ ਭਾਵੋ ਨਾਮ।

ਤਤ੍ਥ ਗੋਸ੍ਸ ਭਾਵੋਤਿ ਗੋਸਦ੍ਦਂ ਸੁਤ੍ਵਾ ਗੋਦਬ੍ਬੇ ਗੋਬੁਦ੍ਧਿਯਾ ਵਾ ਗੋਦਬ੍ਬਂ ਦਿਸ੍ਵਾ ਤਸ੍ਮਿਂ ਦਬ੍ਬੇ ਗੋਵੋਹਾਰਸ੍ਸ ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਿਕਾਰਣਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਏਵਂ ਸੇਸੇਸੁਪਿ ਯਥਾਨੁਰੂਪਂ ਅਤ੍ਥੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਤ੍ਤੁਮ੍ਹਿ-ਗੋਤ੍ਤੁਂ, ਦਣ੍ਡਿਤ੍ਤੁਂ, ਪਾਚਕਤ੍ਤੁਂ, ਤਿਸ੍ਸਤ੍ਤੁਂ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਤਾਮ੍ਹਿ-ਸਙ੍ਗਣਿਕਾਰਾਮਤਾ , ਨਿਦ੍ਦਾਰਾਮਤਾ, ਭਸ੍ਸਾਰਾਮਤਾ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਤ੍ਤਨਮ੍ਹਿ-ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਤ੍ਤਨਂ, ਵੇਦਨਤ੍ਤਨਂ, ਜਾਰਤ੍ਤਨਂ, ਜਾਯਤ੍ਤਨਂ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਣ੍ਯਮ੍ਹਿ-ਅਲਸਸ੍ਸ ਭਾਵੋ ਆਲਸ੍ਯਂ, ਸਮਣਸ੍ਸ ਭਾਵੋ ਸਾਮਞ੍ਞਂ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਸ੍ਸ ਭਾਵੋ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਞ੍ਞਂ, ਸੀਲਸਮਾਧਿਪਞ੍ਞਾਗੁਣੋ ਸਾਮਞ੍ਞਞ੍ਚ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਞ੍ਞਞ੍ਚ ਨਾਮ। ਤਾਪਸਸ੍ਸ ਭਾਵੋ ਤਾਪਸ੍ਯਂ, ਨਿਪੁਣਸ੍ਸ ਭਾਵੋ ਨੇਪੁਞ੍ਞਂ, ਵਿਪੁਲਸ੍ਸ ਭਾਵੋ ਵੇਪੁਲ੍ਲਂ, ਰਞ੍ਞੋ ਭਾਵੋ ਰਜ੍ਜਂ, ਆਪਬ੍ਬਤਸ੍ਸ ਖੇਤ੍ਤਸ੍ਸ ਭਾਵੋ ਆਪਬ੍ਬਤ੍ਯਂ, ਦਾਯਾਦਸ੍ਸ ਭਾਵੋ ਦਾਯਜ੍ਜਂ, ਵਿਸਮਸ੍ਸ ਭਾਵੋ ਵੇਸਮ੍ਮਂ, ਸਖਿਨੋ ਭਾਵੋ ਸਖ੍ਯਂ, ਵਾਣਿਜਾਨਂ ਭਾਵੋ ਵਾਣਿਜ੍ਜਂ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਏਯ੍ਯਮ੍ਹਿ – ਸੁਚਿਸ੍ਸ ਭਾਵੋ ਸੋਚੇਯ੍ਯਂ। ਏਵਂ ਆਧਿਪਤੇਯ੍ਯਂ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਇਯਮ੍ਹਿ-ਆਲਸਿਯਂ, ਮਦਭਾਵੋ ਮਦਿਯਂ। ਏਵਂ ਦਕ੍ਖਿਯਂ, ਪੁਰੋਹਿਤਭਾਵੋ ਪੋਰੋਹਿਤਿਯਂ, ਬ੍ਯਤ੍ਤਸ੍ਸ ਭਾਵੋ ਵੇਯ੍ਯਤ੍ਤਿਯਂ, ਬ੍ਯਾਵਟਸ੍ਸ ਭਾਵੋ ਵੇਯ੍ਯਾਵਟਿਯਂ, ਇਮਾਨਿ ਦ੍ਵੇ ਪੁਬ੍ਬੇ ਵੇਯ੍ਯਾਕਰਣਪਦਂ ਵਿਯ ਸਿਦ੍ਧਾਨਿ।

ਣਮ੍ਹਿ-ਗਰੁਨੋ ਭਾਵੋ ਗਾਰਵੋ, ਪਟੁਭਾਵੋ ਪਾਟਵਂ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਇਯਮ੍ਹਿ-ਅਧਿਪਤਿਭਾਵੋ ਅਧਿਪਤਿਯਂ, ਪਣ੍ਡਿਤਭਾਵੋ ਪਣ੍ਡਿਤਿਯਂ, ਬਹੁਸ੍ਸੁਤਭਾਵੋ ਬਹੁਸ੍ਸੁਤਿਯਂ, ਨਗ੍ਗਸ੍ਸ ਭਾਵੋ ਨਗ੍ਗਿਯਂ, ਸੂਰਭਾਵੋ ਸੂਰਿਯਂ, ਵੀਰਭਾਵੋ ਵੀਰਿਯਂ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਕਮ੍ਮਤ੍ਥੇ ਕਮ੍ਮਂ ਨਾਮ ਕ੍ਰਿਯਾ, ਅਲਸਸ੍ਸ ਕਮ੍ਮਂ ਅਲਸਤ੍ਤਂ, ਅਲਸਤਾ, ਅਲਸਤ੍ਤਨਂ, ਆਲਸ੍ਯਂ, ਆਲਸੇਯ੍ਯਂ, ਆਲਸਿਯਂ, ਆਲਸਂ, ਅਲਸਿਯਂ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

੪੯੧. ਬ੍ਯ ਵਦ੍ਧਦਾਸਾ ਵਾ [ਕ॰ ੩੬੦; ਰੂ॰ ੩੮੭; ਨੀ॰ ੭੮੦]।

ਭਾਵ , ਕਮ੍ਮੇਸੁ ਵਦ੍ਧ, ਦਾਸੇਹਿ ਬ੍ਯੋ ਹੋਤਿ ਵਾ।

ਵਦ੍ਧਸ੍ਸ ਭਾਵੋ ਕਮ੍ਮਂ ਵਾ ਵਦ੍ਧਬ੍ਯਂ, ਵਦ੍ਧਤਾ, ਦਾਸਬ੍ਯਂ, ਦਾਸਤਾ, 'ਵਦ੍ਧਵ'ਨ੍ਤਿ ਇਧ ਣੇ ਪਰੇ ਵਾਗਮੋ।

੪੯੨. ਨਣ ਯੁਵਾ ਬੋ ਚ ਵਸ੍ਸ [ਕ॰ ੩੬੧; ਰੂ॰ ੩੮੮; ਨੀ॰ ੭੮੧; ਚਂ॰ ੪.੧.੧੪੬; ਪਾ॰ ੫.੧.੧੩੦; '...ਵਸ੍ਸ' (ਬਹੂਸੁ)]।

ਵਸ੍ਸ ਗਮ੍ਯਮਾਨੇ ਭਾਵ, ਕਮ੍ਮੇਸੁ ਯੁਵਤੋ ਨਣ ਹੋਤਿ ਵਾ ਬਾਗਮੋ ਚ।

ਯੁਵਸ੍ਸ ਭਾਵੋ ਯੋਬ੍ਬਨਂ।

ਵਾਤ੍ਵੇਵ? ਯੁਵਤ੍ਤਂ, ਯੁਵਤਾ।

੪੯੩. ਅਣ੍ਵਾਦੀਹਿਮੋ [ਕ॰ ੩੬੦; ਰੂ॰ ੩੮੭; ਨੀ॰ ੭੮੦; ਚਂ॰ ੪.੧.੧੩੯; ਪਾ॰ ੫.੧.੧੨੨; 'ਅਣ੍ਵਾਦਿਤ੍ਵਿਮੋ' (ਬਹੂਸੁ)]।

ਤੇਹਿ ਭਾਵੇ ਇਮੋ ਹੋਤਿ ਵਾ।

ਅਣੁਨੋ ਭਾਵੋ ਅਣਿਮਾ, ਲਘੁਨੋ ਭਾਵੋ ਲਘਿਮਾ।

੪੯੪. ਕਸ੍ਸਮਹਤਮਿਮੇ ਕਸਮਹਾ [ਕ॰ ੪੦੪; ਰੂ॰ ੩੭੦; ਨਿ॰ ੮੫੯; 'ਕਸ੍ਸਕ...'?]।

ਇਮਪਚ੍ਚਯੇ ਪਰੇ ਕਸ੍ਸ, ਮਹਨ੍ਤੁਸਦ੍ਦਾਨਂ ਕਮੇਨ ਕਸ, ਮਹਾ ਹੋਨ੍ਤਿ।

ਕਸ੍ਸਕਸ੍ਸ ਕਮ੍ਮਂ ਕਸਿਮਾ [(ਕਿਸਮਹਤਮਿਮੇ ਕਸਮਹਾ। ਇਮਪਚ੍ਚਯੇ ਪਰੇ ਕਿਸ, ਮਹਨ੍ਤੁਸਦ੍ਦਾਨਂ ਕਮੇਨ ਕਸ, ਮਹਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਕਿਸਸ੍ਸ ਭਾਵੋ ਕਸਿਮਾ, ਮੋਗ॰ ੪-੧੩੩)], ਮਹਨ੍ਤਸ੍ਸ ਭਾਵੋ ਮਹਿਮਾ। ਸੁਮਨਸ੍ਸ ਭਾਵੋ ਸੋਮਨਸ੍ਸਂ, ਣ੍ਵਮ੍ਹਿ ਸਾਗਮੋ, 'ਵਗ੍ਗਲਸੇਹਿ ਤੇ'ਤਿ ਯਸ੍ਸ ਪਰਰੂਪਤ੍ਤਂ। ਏਵਂ ਦੋਮਨਸ੍ਸਂ, ਸੁਨ੍ਦਰਂ ਵਚੋ ਏਤਸ੍ਮਿਨ੍ਤਿ ਸੁਵਚੋ, ਸੁਵਚਸ੍ਸ ਭਾਵੋ ਸੋਵਚਸ੍ਸਂ। ਏਵਂ ਦੋਵਚਸ੍ਸਂ।

''ਆਰਾਮਰਾਮਣੇਯ੍ਯਕਂ, ਉਯ੍ਯਾਨਰਾਮਣੇਯ੍ਯਕਂ, ਭੂਮਿਰਾਮਣੇਯ੍ਯਕਂ'' ਇਚ੍ਚਾਦੀਸੁ ਰਮਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਰਮਣਂ, ਰਮਣਂ ਏਤ੍ਥ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਰਾਮਣੋ, ਆਰਾਮੋ, ਆਰਾਮਰਾਮਣਸ੍ਸ ਭਾਵੋ ਆਰਾਮਰਾਮਣੇਯ੍ਯਕਂ, ਣੇਯ੍ਯੋ, ਸਕਤ੍ਥੇ ਚ ਕੋ [ਕਥਂ ਰਾਮਣਿਯਕਨ੍ਤਿ? ਸਕਤ੍ਥੇ ਕਨ੍ਤਾ ਣੇਨ ਸਿਦ੍ਧਂ, (ਮੋਗ॰ ੪-੫੯)], ਆਰਾਮਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿ, ਆਰਾਮਸਿਰੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਏਵਂ ਸੇਸੇਸੁ।

ਭਾਵ, ਕਮ੍ਮਰਾਸਿ ਨਿਟ੍ਠਿਤੋ।

ਪਰਿਮਾਣਰਾਸਿ

੪੯੫. ਤਮਸ੍ਸ ਪਰਿਮਾਣਂ ਣਿਕੋ ਚ [ਕ॰ ੩੫੧; ਰੂ॰ ੩੭੪; ਨੀ॰ ੭੬੪; ਚਂ॰ ੪.੧.੬੨; ਪਾ॰ ੫.੧.੫੭, ੫੮]।

ਤਂ ਅਸ੍ਸ ਪਰਿਮਾਣਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੇ ਪਠਮਨ੍ਤਾ ਣਿਕੋ ਹੋਤਿ ਕੋ ਚ। ਪਰਿਮੀਯਤੇ ਅਨੇਨਾਤਿ ਪਰਿਮਾਣਂ।

ਦੋਣੋ ਪਰਿਮਾਣਮਸ੍ਸਾਤਿ ਦੋਣਿਕੋ। ਏਵਂ ਖਾਰਿਕੋ, ਕੁਮ੍ਭਿਕੋ, ਅਸੀਤਿਵਸ੍ਸਾਨਿ ਪਰਿਮਾਣਮਸ੍ਸਾਤਿ ਆਸੀਤਿਕੋ, ਵਯੋ। ਏਵਂ ਨਾਵੁਤਿਕੋ, ਉਪਡ੍ਢਕਾਯੋ ਪਰਿਮਾਣਮਸ੍ਸਾਤਿ ਉਪਡ੍ਢਕਾਯਿਕਂ, ਬਿਮ੍ਬੋਹਨਂ, ਦ੍ਵੇ ਪਰਿਮਾਣਮਸ੍ਸਾਤਿ ਦੁਕਂ। ਏਵਂ ਤਿਕਂ, ਚਤੁਕ੍ਕਂ, ਪਞ੍ਚਕਂ, ਛਕ੍ਕਂ, ਦ੍ਵਿਤ੍ਤਂ। ਦਸਕਂ, ਸਤਕਂ।

੪੯੬. ਯਤੇਤੇਹਿ ਤ੍ਤਕੋ [ਕ॰ ੩੯੧; ਰੂ॰ ੪੨੩; ਨੀ॰ ੮੩੦; ਪਾ॰ ੫.੧.੨੨, ੨੩]

ਤਮਸ੍ਸ ਪਰਿਮਾਣਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੇ ਯ, ਤ, ਏਤਸਦ੍ਦੇਹਿ ਸਦਿਸਦ੍ਵਿਭੂਤੋ ਤ੍ਤਕੋ ਹੋਤਿ।

ਯਂ ਪਰਿਮਾਣਮਸ੍ਸਾਤਿ ਯਤ੍ਤਕਂ। ਏਵਂ ਤਤ੍ਤਕਂ।

੪੯੭. ਏਤਸ੍ਸੇਟ ਤ੍ਤਕੇ [ਕ॰ ੪੦੪; ਰੂ॰ ੩੭੦; ਨੀ॰ ੮੫੯]।

ਤ੍ਤਕੇ ਪਰੇ ਏਤਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਏਟ ਹੋਤਿ।

ਏਤਂ ਪਰਿਮਾਣਮਸ੍ਸਾਤਿ ਏਤ੍ਤਕਂ, ਯਾਵ ਪਰਿਮਾਣਮਸ੍ਸਾਤਿ ਯਾਵਤ੍ਤਕਂ। ਏਵਂ ਤਾਵਤ੍ਤਕਂ, ਏਤਾਵਤ੍ਤਕਂ। 'ਯਤੇਤੇਹੀ'ਤਿ ਵਚਨੇਨ ਯਾਵ, ਤਾਵ, ਏਤਾਵਾਪਿ ਗਯ੍ਹਨ੍ਤਿ।

੪੯੮. ਸਬ੍ਬਾ ਚ ਟਾਵਨ੍ਤੁ [ਕ॰ ੩੯੧; ਰੂ॰ ੪੨੩; ਨੀ॰ ੮੩੦; ਚਂ॰ ੪.੨.੪੩; ਪਾ॰ ੫.੨.੩੯; 'ਸਬ੍ਬਾ ਚਚਵਨ੍ਤੁ' (ਬਹੂਸੁ)]।

ਤਮਸ੍ਸ ਪਰਿਮਾਣਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੇ ਯ, ਤੇ'ਤੇਹਿ ਚ ਸਬ੍ਬਤੋ ਚ ਟਾਵਨ੍ਤੁ ਹੋਤਿ, ਏਤਸ੍ਸ ਦ੍ਵਿਤ੍ਤੁਂ।

ਸਬ੍ਬਂ ਪਰਿਮਾਣਂ ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਸਬ੍ਬਾਵਨ੍ਤੁਂ, ਸਬ੍ਬਾਵਾ, ਅਤ੍ਥੋ, ਸਬ੍ਬਾਵਨ੍ਤੋ, ਸਬ੍ਬਾਵਨ੍ਤਾ, ਅਤ੍ਥਾ, ਸਬ੍ਬਾਵਤਿ, ਅਤ੍ਥੇ, ਸਬ੍ਬਾਵਨ੍ਤੇਸੁ, ਅਤ੍ਥੇਸੁ, ਇਤ੍ਥਿਯਂ ਸਬ੍ਬਾਵਤੀ, ਸਬ੍ਬਾਵਨ੍ਤੀ, ਪਰਿਸਾ। ਏਵਂ ਯਾਵਾ, ਯਾਵਨ੍ਤਾ, ਯਾਵਨ੍ਤੋ, ਤਾਵਾ, ਤਾਵਨ੍ਤਾ, ਤਾਵਨ੍ਤੋ, ਏਤ੍ਤਾਵਾ, ਏਤ੍ਤਾਵਨ੍ਤਾ, ਏਤ੍ਤਾਵਨ੍ਤੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਕ੍ਵਚਿ ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਏਕਸ੍ਸ ਤ-ਕਾਰਸ੍ਸ ਲੋਪੋ, ਯਾਵਤਕੋ ਕਾਯੋ, ਤਾਵਤਕੋ ਬਜਾਮੋ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੨੦੦], ਯਾਵਤਿਕਾ ਯਾਨਸ੍ਸ ਭੂਮਿ।

੪੯੯. ਕਿਂਮ੍ਹਾ ਰਤਿ ਰੀਵ ਰੀਵਤਕ ਰਿਤ੍ਤਕਾ [ਕ॰ ੩੯੧; ਰੂ॰ ੪੨੩; ਨੀ॰ ੮੩੦; ਚਂ॰ ੪.੨.੪੫; ਪਾ॰ ੫.੨.੪੧]।

ਤਂ ਅਸ੍ਸ ਪਰਿਮਾਣਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੇ ਕਿਂਸਦ੍ਦਤੋ ਏਤੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਪਚ੍ਚਯਾ ਭਵਨ੍ਤਿ।

੫੦੦. ਰਾਨੁਬਨ੍ਧੇਨ੍ਤਸਰਾਦਿਸ੍ਸ [ਕ॰ ੫੩੯; ਰੂ॰ ੫੫੮; ਨੀ॰ ੧੧੨੪]।

ਰਾਨੁਬਨ੍ਧੇ ਪਚ੍ਚਯੇ ਪਰੇ ਪਦਨ੍ਤਸਰਾਦਿਸ੍ਸ ਲੋਪੋ ਹੋਤਿ। ਆਦਿਸਦ੍ਦੇਨ ਪਦਨ੍ਤਬ੍ਯਞ੍ਜਨਂ ਗਯ੍ਹਤਿ, ਸੁਤ੍ਤਵਿਭਤ੍ਤੇਨ ਰੀਵਨ੍ਤੁ, ਰਿਤ੍ਤਾਵਨ੍ਤੁਪਚ੍ਚਯਾ ਚ ਹੋਨ੍ਤਿ।

ਕਿਂ ਪਰਿਮਾਣਮਸ੍ਸਾਤਿ ਕਤਿ। ਪਞ੍ਚਕ੍ਖਨ੍ਧਾ ਕਤਿ ਕੁਸਲਾ, ਕਤਿ ਅਕੁਸਲਾ [ਵਿਭ॰ ੧੫੧], ਕਤਿਵਸ੍ਸੋਸਿ ਤ੍ਵਂ ਭਿਕ੍ਖੁ, ਏਕਵਸ੍ਸੋ ਅਹਂ ਭਗਵਾ [ਮਹਾਵ॰ ੭੮], ਕਿਂ ਪਰਿਮਾਣਂ ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਕੀਵਂ, ਕਿਂਵ ਦੂਰੋ ਇਤੋ ਗਾਮੋ। ਏਵਂ ਕੀਵਤਕਂ, ਕਿਤ੍ਤਕਂ।

ਰੀਵਨ੍ਤੁਮ੍ਹਿ – ਕੀਵਨ੍ਤੋ ਹੋਨ੍ਤੁ ਯਾਚਕਾ [ਜਾ॰ ੨.੨੦.੧੦੩] ਤਿ।

ਰਿਤ੍ਤਾਵਨ੍ਤੁਮ੍ਹਿ – ਕਿਤ੍ਤਾਵਤਾ ਖਨ੍ਧਾਨਂ ਖਨ੍ਧਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ [ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੩.੮੨], ਕਿਤ੍ਤਾਵਤਾ ਨੁ ਖੋ ਭਨ੍ਤੇ ਰੂਪਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਕਿਤ੍ਤਾਵਤਾ ਨੁ ਖੋ ਭਨ੍ਤੇ ਮਾਰੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ [ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੩.੧੬੧]।

ਪੁਬ੍ਬਸੁਤ੍ਤੇਨ ਟਾਵਨ੍ਤੁਮ੍ਹਿ – ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ ਖਨ੍ਧਾਨਂ ਖਨ੍ਧਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ, ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ ਰੂਪਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ ਮਾਰੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ।

੫੦੧. ਮਾਨੇ ਮਤ੍ਤੋ [ਕ॰ ੩੨੮; ਰੂ॰ ੩੫੨; ਨੀ॰ ੭੦੮; ਚਂ॰ ੪.੨.੩੮; ਪਾ॰ ੫.੨.੩੭]।

ਮੀਯਤੇ ਏਤੇਨਾਤਿ ਮਾਨਂ, ਤਂ ਉਮ੍ਮਾਨਂ, ਪਰਿਮਾਣਨ੍ਤਿ ਦੁਵਿਧਂ, ਉਦ੍ਧਂ ਮਾਨਂ ਉਮ੍ਮਾਨਂ, ਤਦਞ੍ਞਂ ਮਾਨਂ ਪਰਿਮਾਣਂ, ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਸੁਤ੍ਤੇ ਪਨ ਸਾਮਞ੍ਞਵਚਨਤ੍ਤਾ ਦੁਵਿਧਮ੍ਪਿ ਲਬ੍ਭਤਿ, ਦੁਵਿਧੇ ਮਾਨੇ ਪਵਤ੍ਤਾ ਹਤ੍ਥਾਦਿਸਦ੍ਦਮ੍ਹਾ ਤਮਸ੍ਸ ਪਰਿਮਾਣਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੇ ਮਤ੍ਤਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ।

ਹਤ੍ਥੋ ਪਰਿਮਾਣਂ ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਹਤ੍ਥਮਤ੍ਤਂ, ਦ੍ਵੇ ਹਤ੍ਥਾ ਪਰਿਮਾਣਂ ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਦ੍ਵਿਹਤ੍ਥਮਤ੍ਤਂ, ਦ੍ਵੇ ਅਙ੍ਗੁਲਿਯੋ ਪਰਿਮਾਣਂ ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਦ੍ਵਙ੍ਗੁਲਮਤ੍ਤਂ। ਏਵਂ ਚਤੁਰਙ੍ਗੁਲਮਤ੍ਤਂ, ਵਿਦਤ੍ਥਿਮਤ੍ਤਂ, ਯੋਜਨਮਤ੍ਤਂ , ਤੀਣਿ ਯੋਜਨਾਨਿ ਪਰਿਮਾਣਂ ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਤਿਯੋਜਨਮਤ੍ਤਂ, ਨਾਲ਼ਿਮਤ੍ਤਂ, ਪਤ੍ਥਮਤ੍ਤਂ, ਦੋਣਮਤ੍ਤਂ, ਪਲਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਉਮ੍ਮਾਨਸਙ੍ਖਾਤੋ ਪਾਤਿਵਿਸੇਸੋ, ਪਲਂ ਪਰਿਮਾਣਂ ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਪਲਮਤ੍ਤਂ, ਪਞ੍ਚਮਤ੍ਤਂ, ਪਞ੍ਚਮਤ੍ਤੇਹਿ ਭਿਕ੍ਖੁਸਤੇਹਿ ਸਦ੍ਧਿਂ [ਪਾਰਾ॰ ੧], ਤਿਂਸਮਤ੍ਤਂ, ਸਟ੍ਠਿਮਤ੍ਤਂ, ਸਤਮਤ੍ਤਂ, ਸਹਸ੍ਸਮਤ੍ਤਂ, ਕੋਟਿਮਤ੍ਤਂ, ਕੁਮ੍ਭਮਤ੍ਤਂ, ਚਾਟਿਮਤ੍ਤਂ, ਹਤ੍ਥਿਮਤ੍ਤਂ, ਪਬ੍ਬਤਮਤ੍ਤਂ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

‘ਮਤ੍ਤਾ’ਤਿ ਵਾ ਪਰਿਮਾਣਵਾਚਿਸਦ੍ਦਨ੍ਤਰੰ, ਹਤ੍ਥੋ ਮਤ੍ਤਾ ਏਤਸ੍ਸਾਤਿ ਹਤ੍ਥਮਤ੍ਤੰ। ਏਵਂ ਦ੍ਵਿਹਤ੍ਥਮਤ੍ਤੰ, ਇਚ੍ਚਾਦਿਨਾ ਸਮਾਸੋਪਿ ਯੁਜ੍ਜਤਿ। ਅਭੇਦੂਪਚਾਰੇਨ ਪਨ ਹਤ੍ਥਪਰਿਮਾਣੰ ਹਤ੍ਥੋਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ‘‘ਦ੍ਵਿਹਤ੍ਥੰ ਵਤ੍ਥੰ, ਦੋਣੋ ਵੀਹਿ, ਦੋਣੋ ਮਾਸੋ’’ਤਿ ਸਿਜ੍ਝਤਿ।

੫੦੨. ਤਗ੍ਘੋ ਚੁਦ੍ਧਂ [ਕ॰ ੩੨੮; ਰੂ॰ ੩੫੨; ਨੀ॰ ੭੦੮; ਚਂ॰ ੪.੨.੩੯; ਪਾ॰ ੫.੨.੩੭]।

ਉਦ੍ਧਂਮਾਨੇ ਪਵਤ੍ਤਾ ਸਦ੍ਦਾ ਤਮਸ੍ਸ ਪਰਿਮਾਣਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੇ ਤਗ੍ਘਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ ਮਤ੍ਤੋ ਚ।

ਜਣ੍ਣੁ ਪਰਿਮਾਣਮਸ੍ਸਾਤਿ ਜਣ੍ਣੁਤਗ੍ਘਂ, ਜਣ੍ਣੁਮਤ੍ਤਂ।

੫੦੩. ਣੋ ਚ ਪੁਰਿਸਾ [ਕ॰ ੩੫੨; ਰੂ॰ ੩੭੬; ਨੀ॰ ੭੬੫; ਚਂ॰ ੪.੨.੪੦ ...ਪੇ॰... ੫.੨.੩੮]।

ਉਦ੍ਧਂਮਾਨੇ ਪਵਤ੍ਤਾ ਪੁਰਿਸਮ੍ਹਾ ਣੋ ਚ ਹੋਤਿ ਤਗ੍ਘੋ ਚ ਮਤ੍ਤੋ ਚ।

ਚਤੁਹਤ੍ਥੋ ਪੁਰਿਸੋ ਪਰਿਮਾਣਮਸ੍ਸਾਤਿ ਪੋਰਿਸਂ, ਤਿਪੋਰਿਸਂ, ਸਤਪੋਰਿਸਂ, ਗਮ੍ਭੀਰਂ। ਏਵਂ ਪੁਰਿਸਤਗ੍ਘਂ, ਪੁਰਿਸਮਤ੍ਤਂ, ਉਦ੍ਧਂ ਪਸਾਰਿਤਹਤ੍ਥੇਨ ਸਦ੍ਧਿਂ ਪਞ੍ਚਹਤ੍ਥਂ ਪੁਰਿਸਪਮਾਣਂ ਪੋਰਿਸਨ੍ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ, ‘‘ਏਕੂਨਤੀਸੋ ਵਯਸਾ’’ਤਿ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੨੧੪ (ਏਕੂਨਤਿਂਸੋ)] ਏਤ੍ਥ ਏਕੂਨਤੀਸ ਵਸ੍ਸਾਨਿ ਆਯੁਪਰਿਮਾਣਂ ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਏਕੂਨਤੀਸੋ। ਏਵਂ ਵੀਸੋ, ਤੀਸੋ, ਚਤ੍ਤਾਲੀਸੋ, ਪਞ੍ਞਾਸੋ, ਸਹਸ੍ਸੋ ਬ੍ਰਹ੍ਮਾ, ਦ੍ਵਿਸਹਸ੍ਸੋ ਬ੍ਰਹ੍ਮਾ, ਦਸਸਹਸ੍ਸੋ ਬ੍ਰਹ੍ਮਾ। ਏਤ੍ਥ ਚ ‘‘ਸਹਸ੍ਸਪਰਿਮਾਣਂ ਚਕ੍ਕਵਾਲ਼ਂ ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਸਹਸ੍ਸੋ’’-ਇਚ੍ਚਾਦਿਨਾ ਣਪਚ੍ਚਯੇਨ ਸਿਜ੍ਝਤਿ।

ਪਰਿਮਾਣਰਾਸਿ ਨਿਟ੍ਠਿਤੋ।

ਸਙ੍ਖ੍ਯਾਰਾਸਿ

੫੦੪. ਏਕਾ ਕਾਕ੍ਯਸਹਾਯੇ [ਕ॰ ੩੯੧; ਰੂ॰ ੪੨੩; ਨੀ॰ ੮੩੫; ਚਂ॰ ੪.੨.੬੭; ਪਾ॰ ੫.੩.੫੨]।

ਅਸਹਾਯਤ੍ਥੇ ਏਕਮ੍ਹਾ ਕ, ਆਕੀ ਹੋਨ੍ਤਿ ਵਾ।

ਅਸਹਾਯੋ ਏਕੋ, ਏਕਕੋ, ਏਕਾਕੀ, ਏਕੋ ਵਾ।

ਇਤ੍ਥਿਯਂ ਏਕਿਕਾ, ਏਕਾਕਿਨੀ, ਏਕਾ ਵਾ, ‘ਅਧਾਤੁਸ੍ਸ ਕੇ’ਤਿ ਸੁਤ੍ਤੇਨ ਇਤ੍ਥਿਯਂ ਕਮ੍ਹਿ ਪਰੇ ਅਸ੍ਸ ਇਤ੍ਤਂ।

੫੦੫. ਦ੍ਵਿਤਿ ਚਤੂਹਿ ਤੀਯਤ੍ਥਾ [ਕ॰ ੩੮੫; ਰੂ॰ ੪੦੯; ਨੀ॰ ੮੧੭; ਤਿਸਤ੍ਥਾ?]।

ਤੇਹਿ ਤਸ੍ਸ ਪੂਰਣਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੇ ਤੀਯੋ ਚ ਤ੍ਥੋ ਚ ਹੋਨ੍ਤਿ।

੫੦੬. ਦ੍ਵਿਤੀਨਂ ਦੁਤਾ ਤੀਯੇ [ਕ॰ ੩੮੬, ੪੧੦; ਨੀ॰ ੮੧੮; ਤਿਯੇ?]।

ਤੀਯੇ ਪਰੇ ਦ੍ਵਿ, ਤਿਸਦ੍ਦਾਨਂ ਦੁ, ਤਾਦੇਸਾ ਹੋਨ੍ਤਿ।

ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਂ ਪੂਰਣੋ ਦੁਤੀਯੋ [ਛਟ੍ਠਸਂਗੀਤਿ ਪਾਠੇਸੁ ਦੁਤਿਯੋਤ੍ਯਾਦਿਨਾ ਦਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ], ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਂ ਪੂਰਣੀ ਦੁਤੀਯਾ, ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਂ ਪੂਰਣਂ ਦੁਤੀਯਂ। ਏਵਂ ਤਤੀਯੋ, ਤਤੀਯਾ, ਤਤੀਯਂ। ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਪੂਰਣੋ ਚਤੁਤ੍ਥੋ, ਚਤੁਤ੍ਥੀ, ਚਤੁਤ੍ਥਂ।

੫੦੭. ਮ ਪਞ੍ਚਾਦਿਕਤਿਹਿ [ਕ॰ ੩੭੩; ਰੂ॰ ੪੦੬; ਨੀ॰ ੮੦੨; ਚੰ॰ ੪.੨.੫੫; ਪਾ॰ ੫.੨.੪੯]।

ਪਞ੍ਚਾਦੀਹਿ ਚ ਕਤਿਮ੍ਹਾ ਚ ਤਸ੍ਸ ਪੂਰਣਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੇ ਮੋ ਹੋਤਿ।

ਪਞ੍ਚਮੋ, ਪਞ੍ਚਮੀ, ਪਞ੍ਚਮਂ। ਏਵੰ ਸਤ੍ਤਮ, ਅਟ੍ਠਮ, ਨਵਮ, ਦਸਮ, ਏਕਾਦਸਮਾਦਿ। ਕਤਿਨ੍ਨਂ ਪੂਰਣੋ ਕਤਿਮੋ, ਕਤਿਮੀ, ਤਿਥੀ।

੫੦੮. ਤਸ੍ਸ ਪੂਰਣੇਕਾਦਸਾਦਿਤੋ ਵਾ [ਕ॰ ੩੭੪; ਰੂ॰ ੪੧੨; ਨੀ॰ ੮੦੫; ਚੰ॰ ੪.੨.੫੧; ਪਾ॰ ੫.੨.੪੮]।

ਪੂਰਤੇ ਅਨੇਨਾਤਿ ਪੂਰਣਂ, ਏਕਾਦਸਾਦਿਤੋ ਤਸ੍ਸ ਪੂਰਣਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੇ ਟਾਨੁਬਨ੍ਧੋ ਅਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ ਵਾ।

ਏਕਾਦਸਨ੍ਨਂ ਪੂਰਣੋ ਏਕਾਦਸੋ, ਏਕਾਦਸੀ, ਏਕਾਦਸਂ, ਏਕਾਦਸਮੋ ਵਾ। ਏਵੰ ਦ੍ਵਾਦਸੋ, ਦ੍ਵਾਦਸਮੋ, ਤੇਰਸੋ, ਤੇਰਸਮੋ, ਚੁਦ੍ਦਸੋ, ਚੁਦ੍ਦਸਮੋ, ਪਞ੍ਚਦਸੋ, ਪਞ੍ਚਦਸਮੋ, ਪਨ੍ਨਰਸੋ, ਪਨ੍ਨਰਸਮੋ, ਸੋਲ਼ਸੋ, ਸੋਲ਼ਸਮੋ, ਸਤ੍ਤਰਸੋ, ਸਤ੍ਤਰਸਮੋ, ਅਟ੍ਠਾਰਸੋ, ਅਟ੍ਠਾਰਸਮੋ।

੫੦੯. ਟੇ ਸਤਿਸ੍ਸ ਤਿਸ੍ਸ [ਕ॰ ੩੮੯; ਰੂ॰ ੪੧੩; ਨੀ॰ ੮੨੪]।

ਟੇ ਪਰੇ ਸਤਿਸ੍ਸ ਤਿ-ਕਾਰਸ੍ਸ ਲੋਪੋ ਹੋਤੀਤਿ ਵੀਸਤਿ, ਤੀਸਤੀਨਂ ਤਿਸ੍ਸ ਲੋਪੋ।

ਏਕੂਨਵੀਸੋ, ਏਕੂਨਵੀਸਤਿਮੋ, ਵੀਸੋ, ਵੀਸਤਿਮੋ, ਤੀਸੋ, ਤੀਸਤਿਮੋ, ਚਤ੍ਤਾਲੀਸੋ, ਚਤ੍ਤਾਲੀਸਮੋ, ਪਞ੍ਞਾਸੋ, ਪਞ੍ਞਾਸਮੋ। ਸਟ੍ਠ੍ਯਾਦਿਤੋ ਪੁਰਿਮਸੁਤ੍ਤੇਨ ਮੋ, ਸਟ੍ਠਿਮੋ, ਸਤ੍ਤਤਿਮੋ, ਅਸੀਤਿਮੋ, ਨਵੁਤਿਮੋ।

੫੧੦. ਸਤਾਦੀਨਮਿ ਚ [ਕ॰ ੩੭੩; ਰੂ॰ ੪੦੬; ਨੀ॰ ੮੦੨; ਚੰ॰ ੪.੨.੫੩ ...ਪੇ॰... ੫.੨.੫੭]।

ਸਤਾਦਿਤੋ ਤਸ੍ਸ ਪੂਰਣਤ੍ਥੇ ਮੋ ਹੋਤਿ, ਸਤਾਦੀਨਂ ਅਨ੍ਤਸ੍ਸ ਇਤ੍ਤਞ੍ਚ ਹੋਤਿ।

ਸਤਸ੍ਸ ਪੂਰਣੋ ਸਤਿਮੋ, ਦ੍ਵਿਸਤਿਮੋ, ਤਿਸਤਿਮੋ, ਸਹਸ੍ਸਿਮੋ।

੫੧੧. ਛਾ ਟ੍ਠਟ੍ਠਮਾ [ਕ॰ ੩੮੪; ਰੂ॰ ੪੦੭; ਨੀ॰ ੮੦੩]।

ਛਮ੍ਹਾ ਤਸ੍ਸ ਪੂਰਣਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੇ ਟ੍ਠ, ਟ੍ਠਮਾ ਹੋਨ੍ਤਿ।

ਛਟ੍ਠੋ, ਛਟ੍ਠੀ, ਛਟ੍ਠਂ, ਛਟ੍ਠਮੋ, ਛਟ੍ਠਮੀ, ਛਟ੍ਠਮਂ।

੫੧੨. ਸਙ੍ਖ੍ਯਜਾਯ ਸਚ੍ਚੁਤੀਸਾਸਦਸਨ੍ਤੁਯਾਧਿਕਾਸ੍ਮਿਂ ਸਤਸਹਸ੍ਸੇ ਟ [ਕ॰ ੩੨੮; ਰੂ॰ ੩੫੨; ਨੀ॰ ੭੦੧; ਚੰ॰ ੪.੨.੫੦ ...ਪੇ॰... ੫.੨.੪੫, ੪੬; '...ਡੋ' (ਬਹੂਸੁ)]।

ਸਤਿ, ਉਤਿ, ਈਸ, ਆਸ, ਦਸਨ੍ਤਾਹਿ ਸਙ੍ਖ੍ਯਜਾਹਿ ਤੇ ਅਧਿਕਾ ਅਸ੍ਮਿਂ ਸਤਸਹਸ੍ਸੇਤਿ ਅਤ੍ਥੇ ਟਾਨੁਬਨ੍ਧੋ ਅਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ।

ਏਤ੍ਥ ਚ 'ਸਤਸਹਸ੍ਸੇ'ਤਿ ਸਤੇ ਵਾ ਸਹਸ੍ਸੇ ਵਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਤਤ੍ਥ ਸਹਸ੍ਸਸਦ੍ਦੇਨ ਸਹਸ੍ਸਂ ਦਸਸਹਸ੍ਸਂ ਸਤਸਹਸ੍ਸਂ ਦਸਸਤਸਹਸ੍ਸਞ੍ਚ ਗਯ੍ਹਤਿ।

ਦਸਨ੍ਤੁ, ਸਤਜਨ੍ਤੁ, ਈਸਨ੍ਤੁ, ਆਸਨ੍ਤੁ, ਉਤਜਨ੍ਤੁਾਤਿ ਏਵੰ ਅਨੁਕ੍ਕਮੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਤਤ੍ਥ ਦਸ, ਏਕਾਦਸਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਯਾਵ ਅਟ੍ਠਾਰਸਾ ਨਵਸਙ੍ਖਜਾ **ਦਸਨ੍ਤਾ** ਨਾਮ।

ਵੀਸਤਿ, ਏਕਵੀਸਤਿਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਯਾਵ ਅਟ੍ਠਵੀਸਤਿਯਾ ਨਵਸਙ੍ਖਜਾ ਚ ਤੀਸਤਿ, ਏਕਤੀਸਤਿਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਯਾਵ ਅਟ੍ਠਤੀਸਤਿਯਾ ਨਵਸਙ੍ਖਜਾ ਚ **ਸਤਜਨ੍ਤਾ** ਨਾਮ।

ਚਤ੍ਤਾਲੀਸ, ਏਕਚਤ੍ਤਾਲੀਸਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਯਾਵ ਅਟ੍ਠਚਤ੍ਤਾਲੀਸਾਯ ਨਵਸਙ੍ਖਜਾ **ਈਸਨ੍ਤਾ** ਨਾਮ।

ਪਞ੍ਞਾਸ , ਏਕਪਞ੍ਞਾਸਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਯਾਵ ਅਟ੍ਠਪਞ੍ਞਾਸਾਯ ਨਵਸਙ੍ਖਜਾ **ਆਸਨ੍ਤਾ** ਨਾਮ।

ਨਵੁਤਿ, ਏਕਨਵੁਤਿਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਯਾਵ ਅਟ੍ਠਨਵੁਤਿਯਾ ਨਵ ਸਙ੍ਖਜਾ **ਉਤਜਨ੍ਤਾ** ਨਾਮ।

ਸੇਸਾ ਟ੍ਠਨ੍ਤ, ਤਜਨ੍ਤਾਪਿ ਇਧ ਸਙ੍ਗਯ੍ਹਨ੍ਤਿ। **ਟ੍ਠਨ੍ਤਾ** ਨਾਮ ਸਟ੍ਠਿ,-ਏਕਸਟ੍ਠਜਾਦਿਕਾ ਨਵਸਙ੍ਖਜਾ। **ਤਜਨ੍ਤਾ** ਨਾਮ ਸਤ੍ਤਤਿ, ਏਕਸਤ੍ਤਤਜਾਦਿਕਾ ਨਵਸਙ੍ਖਜਾ ਚ ਅਸੀਤਿ, ਏਕਾਸੀਤਜਾਦਿਕਾ ਨਵਸਙ੍ਖਜਾ ਚ।

ਦਸਨ੍ਤਾਸੁ ਤਾਵ – ਦਸ ਅਧਿਕਾ ਯਸ੍ਮਿਂ ਸਤੇ ਤਯਿਦਂ ਦਸਸਤਂ। ਏਵਂ ਦਸਸਹਸ੍ਸਂ, ਦਸਸਤਸਹਸ੍ਸਂ, ਏਕਾਦਸ ਅਧਿਕਾ ਯਸ੍ਮਿਂ ਸਤੇ ਤਯਿਦਂ ਏਕਾਦਸਸਤਂ। ਏਵਂ ਏਕਾਦਸਸਹਸ੍ਸਂ, ਏਕਾਦਸਸਤਸਹਸ੍ਸਂ। ਏਵਂ ਦ੍ਵਾਦਸਸਤਮਿਚ੍ਚਾਦੀਨਿ।

ਸਤਜਨ੍ਤਾਸੁ – ਟਮ੍ਹਿ ਤਿ-ਕਾਰਲੋਪੋ, ਵੀਸਤਿ ਅਧਿਕਾ ਯਸ੍ਮਿਂ ਸਤੇ ਤਯਿਦਂ ਵੀਸਸਤਂ। ਏਵਂ ਏਕਵੀਸਸਤਂ, ਦ੍ਵਾਵੀਸਸਤਂ ਇਚ੍ਚਾਦਿ, ਤੀਸਤਿ ਅਧਿਕਾ ਯਸ੍ਮਿਂ ਸਤੇ ਤਯਿਦਂ ਤੀਸਸਤਂ। ਏਵਂ ਏਕਤੀਸਸਤਂ, ਦ੍ਵਤ੍ਤੀਸਸਤਂ ਇਚ੍ਚਾਦਿ। ਏਸ ਨਯੋ ਸਹਸ੍ਸੇਪਿ।

ਈਸਨ੍ਤਾਸੁ – ਚਤ੍ਤਾਲੀਸਂ ਅਧਿਕਾ ਯਸ੍ਮਿਂ ਸਤੇ ਤਯਿਦਂ ਚਤ੍ਤਾਲੀਸਸਤਂ। ਏਵਂ ਏਕਚਤ੍ਤਾਲੀਸਸਤਂ, ਦ੍ਵੇਚਤ੍ਤਾਲੀਸਸਤਂ ਇਚ੍ਚਾਦਿ। ਏਸ ਨਯੋ ਸਹਸ੍ਸੇਪਿ।

ਆਸਨ੍ਤਾਸੁ – ਪਞ੍ਞਾਸਂ ਅਧਿਕਾ ਯਸ੍ਮਿਂ ਸਤੇ ਤਯਿਦਂ ਪਞ੍ਞਾਸਸਤਂ। ਏਵਂ ਏਕਪਞ੍ਞਾਸਸਤਂ, ਦ੍ਵੇਪਞ੍ਞਾਸਸਤਂ ਇਚ੍ਚਾਦਿ। ਏਸ ਨਯੋ ਸਹਸ੍ਸੇਪਿ।

ਟ੍ਠਨ੍ਤਾਸੁ – ਸਟ੍ਠਿ ਅਧਿਕਾ ਯਸ੍ਮਿਂ ਸਤੇ ਤਯਿਦਂ ਸਟ੍ਠਿਸਤਂ। ਏਵਂ ਏਕਸਟ੍ਠਿਸਤਂ, ਦ੍ਵਾਸਟ੍ਠਿਸਤਂ ਇਚ੍ਚਾਦਿ। ਏਸ ਨਯੋ ਸਹਸ੍ਸੇਪਿ।

ਤਜਨ੍ਤਾਸੁ – ਸਤ੍ਤਤਿ ਅਧਿਕਾ, ਏਕਸਤ੍ਤਤਿ ਅਧਿਕਾ, ਅਸੀਤਿ ਅਧਿਕਾ, ਏਕਾਸੀਤਿ ਅਧਿਕਾ ਇਚ੍ਚਾਦਿਨਾ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਾ।

ਉਤਜਨ੍ਤਾਸੁ – ਨਵੁਤਿ ਅਧਿਕਾ ਯਸ੍ਮਿਂ ਸਤੇ ਤਯਿਦਂ ਨਵੁਤਿਸਤਂ। ਏਵਂ ਏਕਨਵੁਤਿਸਤਂ, ਦ੍ਵੇਨਵੁਤਿਸਤਂ ਇਚ੍ਚਾਦਿ। ਏਸ ਨਯੋ ਸਹਸ੍ਸੇਪਿ।

ਅਥ ਵਾ **ਦਸਨ੍ਤਾ** ਨਾਮ ਏਕਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਦਸਸਙ੍ਖਜਾ।

ਸਤਜਨ੍ਤਾ ਨਾਮ ਏਕਾਦਸਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਵੀਸਸਙ੍ਖਜਾ।

ਈਸਨ੍ਤਾ ਨਾਮ ਏਕਤੀਸਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਦਸਸਙ੍ਖਜਾ।

ਆਸਨ੍ਤਾ ਨਾਮ ਏਕਚਤ੍ਤਾਲੀਸਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਦਸਸਙ੍ਖਜਾ।

ਏਵਂ **ਟ੍ਠੁ, ਤਜਨ੍ਤੁ, ਉਤਜਨ੍ਤੁ**ਾਪਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

ਏਕੋ ਅਧਿਕੋ ਯਸ੍ਮਿਂ ਸਤੇ ਤਯਿਦਂ ਏਕਸਤਂ, ‘‘ਅਥੇਤ੍ਥੇਕਸਤਂ ਖਤ੍ਤਜਾ, ਅਨੁਯਨ੍ਤਾ ਯਸਸ੍ਸਿਨੋ’’ਤਿ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੫੯੪] ਪਾਲ਼ਿ। ‘‘ਦ੍ਵੇ ਅਧਿਕਾ ਯਸ੍ਮਿਂ ਸਤੇ ਤਯਿਦਂ ਦ੍ਵਿਸਤਂ’’ ਇਚ੍ਚਾਦਿਨਾ ਸਬ੍ਬਂ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਂ, ਸੁਵਿਚਿਤ੍ਤਮਿਦਂ ਵਿਧਾਨਨ੍ਤਿ।

ਯਥਾ ਪਨ ‘‘ਏਕੋ ਚ ਦਸ ਚ ਏਕਾਦਸ, ਏਕਾਧਿਕਾ ਵਾ ਦਸ ਏਕਾਦਸਾ’’ਤਿ ਸਿਜ੍ਝਤਿ, ਤਥਾ ਇਧਪਿ ‘‘ਦਸ ਚ ਸਤਞ੍ਚ ਦਸਸਤਂ, ਦਸਾਧਿਕਂ ਵਾ ਸਤਂ ਦਸਸਤ’’ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ ਵੁਤ੍ਤੇ ਸਬ੍ਬਂ ਤਂ ਵਿਧਾਨਂ ਸਮਾਸਵਸੇਨ ਸਿਜ੍ਝਤਿ।

ਤਤ੍ਥ ਪਨ ‘‘ਦ੍ਵੇ ਸਤਾਨਿ ਦ੍ਵਿਸਤਂ, ਤੀਣਿ ਸਤਾਨਿ ਤਿਸਤ’’ਮਿਚ੍ਚਾਦੀਨਿ ਚ ‘‘ਦ੍ਵੇ ਸਹਸ੍ਸਾਨਿ ਦ੍ਵਿਸਹਸ੍ਸਂ, ਤੀਣਿ ਸਹਸ੍ਸਾਨਿ ਤਿਸਹਸ੍ਸ’’ਮਿਚ੍ਚਾਦੀਨਿ ਚ ‘‘ਦ੍ਵੇ ਸਤਸਹਸ੍ਸਾਨਿ ਦ੍ਵਿਸਤਸਹਸ੍ਸਂ, ਤੀਣਿ ਸਤਸਹਸ੍ਸਾਨਿ ਤਿਸਤਸਹਸ੍ਸ’’ਮਿਚ੍ਚਾਦੀਨਿ ਚ ਦਿਗੁਸਮਾਸੇ ਸਿਜ੍ਝਨ੍ਤਿ।

੫੧੩. **ਵਾਰਸਙ੍ਖ੍ਯਾਯਕ੍ਖਤ੍ਤੁਂ** [ਕ॰ ੬੪੬; ਰੂ॰ ੪੧੯; ਨੀ॰ ੧੨੮੨; ਚਂ॰ ੪.੪.੫; ਪਾ॰ ੫.੪.੧੭]।

ਵਾਰਸਮ੍ਬਨ੍ਧਿਭੂਤਾ ਸਙ੍ਖ੍ਯਾਸਦ੍ਦਾ ਕ੍ਖਤ੍ਤੁਂਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ।

ਦ੍ਵੇ ਵਾਰਾ ਦ੍ਵਿਕ੍ਖਤ੍ਤੁਂ। ਏਵਂ ਤਿਕ੍ਖਤ੍ਤੁਂ, ਚਤੁਕ੍ਖਤ੍ਤੁਂ, ਪਞ੍ਚਕ੍ਖਤ੍ਤੁਂ, ਦਸਕ੍ਖਤ੍ਤੁਂ, ਸਤਕ੍ਖਤ੍ਤੁਂ, ਸਹਸ੍ਸਕ੍ਖਤ੍ਤੁਂ।

੫੧੪. **ਕਤਿਮ੍ਹਾ** [ਕ॰ ੬੪੬; ਰੂ॰ ੪੧੯; ਨੀ॰ ੧੨੮੨; ਚਂ॰ ੪.੪.੬; ਪਾ॰ ੫.੪.੨੦]।

ਵਾਰਸਮ੍ਬਨ੍ਧਿਭੂਤਾ ਕਤਿਸਦ੍ਦਾ ਕ੍ਖਤ੍ਤੁਂ ਹੋਤਿ। ਕਤਿ ਵਾਰਾ ਕਤਿਕ੍ਖਤ੍ਤੁਂ।

੫੧੫. **ਬਹੁਮ੍ਹਾ ਧਾ ਚ ਪਚ੍ਚਾਸਤ੍ਤਿਯਾ** [ਕ॰ ੬੪੬; ਰੂ॰ ੪੧੯; ਨੀ॰ ੧੨੮੨; ‘ਪਚ੍ਚਾਸਤ੍ਤਿਯਂ’ (ਬਹੂਸੁ)]।

ਵਾਰਸਮ੍ਬਨ੍ਧਿਭੂਤਾ ਬਹੁਸਦ੍ਦਾ ਪਚ੍ਚਾਸਤ੍ਤਿਯਾ ਸਤਿ ਧਾ ਚ ਹੋਤਿ ਕ੍ਖਤ੍ਤੁਞ੍ਚ।

ਬਹੁਵਾਰਾ ਬਹੁਕ੍ਖਤ੍ਤੁਂ, ਬਹੁਸਦ੍ਦੇਨ ਅਨੇਕਵਾਰਂ ਉਪਲਕ੍ਖੇਤਿ, ਅਨੇਕਵਾਰਾ ਅਨੇਕਕ੍ਖਤ੍ਤੁਂ। ਏਵਂ ਬਹੁਵਾਰਾ ਬਹੁਧਾ, ਅਨੇਕਵਾਰਾ ਅਨੇਕਧਾ। ਪਚ੍ਚਾਸਤ੍ਤਿ ਨਾਮ ਵਾਰਾਨਂ ਅਚ੍ਚਾਸਨ੍ਨਤਾ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਦਿਵਸਸ੍ਸ ਬਹੁਕ੍ਖਤ੍ਤੁਂ ਭੁਞ੍ਜਤਿ, ਬਹੁਧਾ ਭੁਞ੍ਜਤਿ, ਵਾਰਾਨਂ ਦੂਰਭਾਵੇ ਸਤਿ ਤੇ ਪਚ੍ਚਯਾ ਨ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਮਾਸਸ੍ਸ ਬਹੁਵਾਰੇ ਭੁਞ੍ਜਤਿ।

੫੧੬. **ਸਕਿਂ ਵਾ** [ਕ॰ ੬੪੬; ਰੂ॰ ੪੧੯; ਨੀ॰ ੧੨੮੨; ਚਂ॰ ੪.੪.੮; ਪਾ॰ ੫.੪.੧੯]।

ਏਕਵਾਰਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੇ ਸਕਿਨ੍ਤਿ ਨਿਪਚ੍ਚਤੇ ਵਾ।

ਸਕਿਂ ਭੁਞ੍ਜਤਿ, ਏਕਵਾਰਂ ਭੁਞ੍ਜਤਿ।

ਸਙ੍ਖ੍ਯਾਰਾਸਿ ਨਿਟ੍ਠਿਤੋ।

ਖੁਦ੍ਦਕਰਾਸਿ

ਪਕਾਰਰਾਸਿ

੫੧੭. ਧਾ ਸङ੍ਖ੍ਯਾਹਿ [ਕ॰ ੩੯੭; ਰੂ॰ ੪੨੦; ਨੀ॰ ੮੩੬; ਚਂ॰ ੪.੩.੨੦; ਪਾ॰ ੫.੩.੪੨]।

ਸङ੍ਖ੍ਯਾਵਾਚੀਹਿ ਪਕਾਰੇ ਧਾ ਹੋਤਿ।

ਦ੍ਵੀਹਿ ਪਕਾਰੇਹਿ ਦ੍ਵਿਧਾ। ਏਵਂ ਤਿਧਾ, ਚਤੁਧਾ, ਪਞ੍ਚਧਾ, ਦਸਧਾ, ਸਤਧਾ, ਸਹਸ੍ਸਧਾ, ਬਹੁਧਾ, ਏਕਧਾ, ਅਨੇਕਧਾ।

੫੧੮. ਵੇਕਾ ਜ੍ਝਂ [ਕ॰ ੩੯੭; ਰੂ॰ ੪੨੦; ਨੀ॰ ੮੩੭; ਚਂ॰ ੪.੩.੨੪; ਪਾ॰ ੫.੩.੪੬]।

ਏਕਮ੍ਹਾ ਪਕਾਰੇ ਜ੍ਝਂ ਹੋਤਿ ਵਾ।

ਏਕੇਨ ਪਕਾਰੇਨ ਏਕਜ੍ਝਂ, ਏਕਧਾ ਵਾ।

੫੧੯. ਦ੍ਵਿਤੀਹੇਧਾ [ਕ॰ ੪੦੪; ਰੂ॰ ੪੨੦-੩੭੦; ਨੀ॰ ੮੫੯; ਚਂ॰ ੪.੩.੨੪; ਪਾ॰ ੫.੩.੪੬]।

ਦ੍ਵਿਤਿਸਦ੍ਦੇਹਿ ਪਕਾਰੇ ਏਧਾ ਹੋਤਿ ਵਾ।

ਦ੍ਵੇਧਾ, ਤੇਧਾ, ਦ੍ਵਿਧਾ, ਤਿਧਾ ਵਾ।

੫੨੦. ਸਬ੍ਬਾਦੀਹਿ ਪਕਾਰੇ ਥਾ [ਕ॰ ੩੯੮; ਰੂ॰ ੪੨੧; ਨੀ॰ ੮੪੪; ਚਂ॰ ੪.੩.੨੬; ਪਾ॰ ੫.੩.੬੯]।

ਬਹੁਭੇਦੋ ਵਾ ਸਾਮਞ੍ਞਸ੍ਸ ਭੇਦਕੋ ਵਿਸੇਸੋ ਵਾ ਪਕਾਰੋ, ਸਬ੍ਬਾਦੀਹਿ ਪਕਾਰੇ ਥਾ ਹੋਤਿ।

ਸਬ੍ਬੇਨ ਪਕਾਰੇਨ ਸਬ੍ਬਥਾ, ਸਬ੍ਬੇਹਿ ਪਕਾਰੇਹਿ ਸਬ੍ਬਥਾ, ਯਾਦਿਸੇਨ ਪਕਾਰੇਨ ਯਥਾ, ਯਾਦਿਸੇਹਿ ਪਕਾਰੇਹਿ ਯਥਾ। ਏਵਂ ਤਥਾ, ਅਞ੍ਞਥਾ, ਉਭਯਥਾ, ਇਤਰਥਾ।

੫੨੧. ਕਥਮਿਤ੍ਥਂ [ਕ॰ ੩੯੯; ਰੂ॰ ੪੨੨; ਨੀ॰ ੮੪੫; ਪਾ॰ ੫.੩.੨੪, ੨੫]।

ਏਤੇ ਸਦ੍ਦਾ ਪਕਾਰੇ ਨਿਪਚ੍ਚਨ੍ਤਿ।

ਕੇਨ ਪਕਾਰੇਨ ਕਥਂ, ਇਮਿਨਾ ਪਕਾਰੇਨ ਇਤ੍ਥਂ। ਇਮਿਨਾ ਸੁਤ੍ਤੇਨ ਕਿਂ, ਇਮਸਦ੍ਦੇਹਿ ਥਂ, ਤ੍ਥਂਪਚ੍ਚਯੇ ਕਤ੍ਵਾ ਕਿਂਸ੍ਸ ਕਤ੍ਤਂ, ਇਮਸ੍ਸ ਇਤ੍ਤਞ੍ਚ ਕਰਿਯਤਿ।

੫੨੨. ਤਬ੍ਬਤਿ ਜਾਤਿਯੋ [ਕ॰ ੩੯੮; ਰੂ॰ ੪੨੧; ਨੀ॰ ੮੪੪; ਚਂ॰ ੪.੩.੨੬; ਪਾ॰ ੫.੩.੬੯]।

ਸੋ ਪਕਾਰੋ ਅਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਤਬ੍ਬਾ, ਤਸ੍ਮਿਂ ਤਬ੍ਬਤਿ, ਪਕਾਰਵਨ੍ਤੇ ਦਬ੍ਬੇਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤਂਸਾਮਞ੍ਞਵਾਚਿਮ੍ਹਾ ਤਬ੍ਬਤਿ ਜਾਤਿਯਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ।

ਵਿਸੇਸੇਨ ਪਟੁਰੂਪੋ ਪਣ੍ਡਿਤੋ ਪਟੁਜਾਤਿਯੋ। ਵਿਸੇਸੇਨ ਮੁਦੁਰੂਪਂ ਵਤ੍ਥਂ ਮੁਦੁਜਾਤਿਯਂ।

੫੨੩. ਸੋ ਵੀਚ੍ਛਾਪ੍ਪਕਾਰੇਸੁ [ਕ॰ ੩੯੭; ਰੂ॰ ੪੨੦; ਨੀ॰ ੮੩੬; ਚਂ॰ ੪.੪.੨ ...ਪੇ॰... ੫.੪.੪੩]।

ਵੀਚ੍ਛਾਯਂ ਪਕਾਰੇ ਚ ਸੋਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ।

ਵੀਚ੍ਛਾਯਂ –

ਪਦਂ ਪਦਂ ਵਾਚੇਤਿ ਪਦਸੋ ਵਾਚੇਤਿ। ਖਣ੍ਡਂ ਖਣ੍ਡਂ ਕਰੋਤਿ ਖਣ੍ਡਸੋ ਕਰੋਤਿ, ਬਿਲਂ ਬਿਲਂ ਵਿਭਜ੍ਜਤਿ ਬਿਲਸੋ ਵਿਭਜ੍ਜਤਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ। ਏਤ੍ਥ ਚ 'ਪਦਂ ਪਦਂ' ਇਚ੍ਚਾਦੀਸੁ ਕ੍ਰਿਯਾਵਿਸੇਸਨੇ ਦੁਤਿਯਾ।

ਪਕਾਰੇ –

ਬਹੂਹਿ ਪਕਾਰੇਹਿ ਪੁਥੁਸੋ, ਸਬ੍ਬੇਹਿ ਪਕਾਰੇਹਿ ਸਬ੍ਬਸੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

''ਯੋਨਿਸੋ ਉਪਾਯਸੋ, ਠਾਨਸੋ, ਹੇਤੁਸੋ, ਅਤ੍ਥਸੋ, ਧਮ੍ਮਸੋ, ਸੁਤ੍ਤਸੋ, ਅਨੁਬ੍ਯਞ੍ਜਨਸੋ'' ਇਚ੍ਚਾਦੀਸੁ ਪਨ ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਤਤਿਯੇਕਵਚਨਸ੍ਸ ਸੋਤ੍ਤਂ। ਤਥਾ ਦੀਘਸੋ, ਓਰਸੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਇਤਿ ਪਕਾਰਰਾਸਿ।

ਕੁਲਰਾਸਿ

੫੨੪. ਪਿਤਿਤੋ ਭਾਤਰਿ ਰੇਯ੍ਯਣ [ਕ॰ ੩੫੨; ਰੂ॰ ੩੭੬; ਨੀ॰ ੭੬੫]।

ਪਿਤੁਸਦ੍ਦਮ੍ਹਾ ਤਸ੍ਸ ਭਾਤਾਤਿ ਅਤ੍ਥੇ ਰੇਯ੍ਯਣ ਹੋਤਿ।

ਪਿਤੁ ਭਾਤਾ ਪੇਤ੍ਤੇਯ੍ਯੋ [ਅ॰ ਨਿ॰ ੬.੪੪]। 'ਰਾਨੁਬਨ੍ਧੇਨ੍ਤਸਰਾਦਿਸ੍ਸਾ'ਤਿ ਉਸ੍ਸ ਲੋਪੋ, ਤਸ੍ਸ ਦ੍ਵਿਤ੍ਤਂ।

੫੨੫. ਮਾਤਿਤੋ ਚ ਭਗਿਨਿਯਂ ਛੋ [ਕ॰ ੩੫੨; ਰੂ॰ ੩੭੬; ਨੀ॰ ੭੬੫]।

ਮਾਤਿਤੋ ਪਿਤਿਤੋ ਚ ਭਗਿਨਿਯਂ ਛੋ ਹੋਤਿ।

ਮਾਤੁ ਭਗਿਨੀ ਮਾਤੁਚ੍ਛਾ [ਉਦਾ॰ ੨੨], ਪਿਤੁ ਭਗਿਨੀ ਪਿਤੁਚ੍ਛਾ [ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੨.੨੪੩]।

੫੨੬. ਮਾਤਾਪਿਤੂਸ੍ਵਾਮਹੋ [ਕ॰ ੩੫੨; ਰੂ॰ ੩੭੬; ਨੀ॰ ੭੬੫; ਚਂ॰ ੩.੧.੬੦; ਪਾ॰ ੪.੨.੩੬]।

ਮਾਤਾਪਿਤੂਹਿ ਤੇਸਂ ਮਾਤਾਪਿਤੂਸੁ ਆਮਹੋ ਹੋਤਿ।

ਮਾਤੁ ਮਾਤਾ ਮਾਤਾਮਹੀ, ਮਾਤੁ ਪਿਤਾ ਮਾਤਾਮਹੋ [ਮ॰ ਨਿ॰ ੨.੪੧੧], ਪਿਤੁ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾਮਹੀ, ਪਿਤੁ ਪਿਤਾ ਪਿਤਾਮਹੋ।

ਇਤਿ ਕੁਲਰਾਸਿ।

ਹਿਤ, ਸਾਧੁ, ਅਰਹਰਾਸਿ

੫੨੭. ਹਿਤੇ ਰੇਯ੍ਯਣ [ਕ॰ ੩੫੨; ਰੂ॰ ੩੭੬; ਨੀ॰ ੭੬੫]।

ਮਾਤਾਪਿਤੂਹਿ ਤੇਸਂ ਹਿਤੇ ਰੇਯ੍ਯਣ ਹੋਤਿ।

ਮਾਤੁ ਹਿਤੋ ਮੇਤ੍ਤੇਯ੍ਯੋ, ਪਿਤੁ ਹਿਤੋ ਪੇਤ੍ਤੇਯ੍ਯੋ। ਮਾਤਾਪਿਤੂਸੁ ਸੁਪ੍ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ।

੫੨੮. ਇਯੋ ਹਿਤੇ [ਕ॰ ੩੫੬; ਰੂ॰ ੩੮੧; ਨੀ॰ ੭੭੩]।

ਤਸ੍ਸ ਹਿਤਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੇ ਇਯੋ ਹੋਤਿ।

ਉਪਾਦਾਨਾਨੰ ਹਿਤੰ ਉਪਾਦਾਨਿਯੰ। ਏਵੰ ਓਘਨਿਯੰ, ਯੋਗਨਿਯੰ, ਗਨ੍ਥਨਿਯੰ, ਨੀਵਰਣਿਯੰ, ਸੁਤ੍ਤਵਿਭਤ੍ਤਿਯਾ ਅਞ੍ਞਤ੍ਰੇਸੁਪਿ ਇਯੋ, ਸਮਾਨੋਦਰੇ ਸਯਿਤੋ ਸੋਦਰਿਯੋ।

੫੨੯. ਚਕ੍ਖ੍ਵਾਦਿਤੋ ਸ੍ਸੋ [ਕ॰ ੩੫੩; ਰੂ॰ ੩੭੮; ਨੀ॰ ੭੬੭]।

ਤਸ੍ਸ ਹਿਤਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੇ ਚਕ੍ਖ੍ਵਾਦੀਹਿ ਸ੍ਸੋ ਹੋਤਿ।

ਚਕ੍ਖੁਸ੍ਸ ਹਿਤੰ ਚਕ੍ਖੁਸ੍ਸੰ [ਅ॰ ਨਿ॰ ੫.੨੦੮], ਸੁਭਰੂਪੰ ਚਕ੍ਖੁਭੇਸਜ੍ਜਞ੍ਚ। ਆਯੁਨੋ ਹਿਤੰ ਆਯੁਸ੍ਸੰ [ਅ॰ ਨਿ॰ ੫.੨੩੧], ਆਯੁਵਡ੍ਢਨਵਿਧਿ।

੫੩੦. ਞ੍ਞੋ ਤਤ੍ਥ ਸਾਧੁ [ਕ॰ ੩੫੩; ਰੂ॰ ੩੭੮; ਨੀ॰ ੭੬੭; ਚਂ॰ ੩.੪.੧੦੦, ੧੦੩; ਪਾ॰ ੪.੪.੯੮, ੧੦੩, ੧੦੫]।

ਤਸ੍ਮਿੰ ਸਾਧੂਤਿ ਅਤ੍ਥੇ ਞ੍ਞੋ ਹੋਤਿ।

ਸਭਾਯੰ ਸਾਧੁ ਸਬ੍ਭੋ, ‘ਸਾਧੂ’ਤਿ ਕੁਸਲੋ ਯੋਗ੍ਗੋ ਹਿਤੋ ਵਾ। ਮਿਤ੍ਤਾਨੰ ਹਿਤੰ ਮੇਤ੍ਤੰ। ਸੁਤ੍ਤਵਿਭਾਗਾ ਅਞ੍ਞਤ੍ਰਾਪਿ ਞ੍ਞੋ, ਰਥੰ ਵਹਤੀਤਿ ਰਚ੍ਛਾ, ਰਥਵੀਥਿ।

੫੩੧. ਕਮ੍ਮਾਨਿਯਞ੍ਞਾ [ਕ॰ ੩੫੩; ਰੂ॰ ੩੭੮; ਨੀ॰ ੭੬੭]।

ਤਸ੍ਮਿੰ ਸਾਧੂਤਿ ਅਤ੍ਥੇ ਕਮ੍ਮਮ੍ਹਾ ਨਿਯ, ਞ੍ਞਾ ਹੋਨ੍ਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇ ਸਾਧੁ ਕਮ੍ਮਨਿਯੰ, ਕਮ੍ਮਞ੍ਞੰ।

੫੩੨. ਕਥਾਦਿਤਿਕੋ [ਕ॰ ੩੫੩; ਰੂ॰ ੩੭੮; ਨੀ॰ ੭੬੭; ਚਂ॰ ੩.੪.੧੦੪; ਪਾ॰ ੪.੪.੧੦੨]।

ਤਤ੍ਥ ਸਾਧੂਤਿ ਅਤ੍ਥੇ ਕਥਾਦੀਹਿ ਇਕੋ ਹੋਤਿ।

ਕਥਾਯੰ ਸਾਧੁ ਕਥਿਕੋ, ਧਮ੍ਮਕਥਾਯੰ ਸਾਧੁ ਧਮ੍ਮਕਥਿਕੋ, ਸਙ੍ਗਾਮੇ ਸਾਧੁ ਸਙ੍ਗਾਮਿਕੋ, ਗਾਮਵਾਸੇ ਸਾਧੁ ਗਾਮਵਾਸਿਕੋ, ਉਪਵਾਸੇ ਸਾਧੁ ਉਪਵਾਸਿਕੋ।

੫੩੩. ਪਥਾਦੀਹਿ ਣੇਯ੍ਯੋ [ਕ॰ ੩੫੨; ਰੂ॰ ੩੭੬; ਨੀ॰ ੭੬੫; ਚਂ॰ ੩.੪.੧੦੫; ਪਾ॰ ੪.੪.੧੦੪]।

ਤਤ੍ਥ ਸਾਧੂਤਿ ਅਤ੍ਥੇ ਪਥਾਦੀਹਿ ਣੇਯ੍ਯੋ ਹੋਤਿ।

ਪਥੇ ਸਾਧੁ ਪਾਥੇਯ੍ਯੰ, ਸੰ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਧਨੰ, ਤਸ੍ਸ ਪਤਿ ਸਪਤਿ, ਸਪਤਿਮ੍ਹਿ ਸਾਧੁ ਸਾਪਤੇਯ੍ਯੰ।

੫੩੪. ਦਕ੍ਖਿਣਾਯਾਰਹੇ [ਕ॰ ੩੫੨; ਰੂ॰ ੩੭੬; ਨੀ॰ ੭੬੫; ਚਂ॰ ੪.੧.੮੦; ਪਾ॰ ੫.੧.੬੯]।

ਦਕ੍ਖਿਣਾਸਦ੍ਦੁਮ੍ਹਾ ਅਰਹਤ੍ਥੇ ਣੇਯ੍ਯੋ ਹੋਤਿ।

ਦਕ੍ਖਿਣੰ ਅਰਹਤੀਤਿ ਦਕ੍ਖਿਣੇਯ੍ਯੋ।

੫੩੫. ਆਯੋ ਤੁਮਨ੍ਤਾ [ਕ॰ ੩੫੨; ਰੂ॰ ੩੭੬; ਨੀ॰ ੭੬੫; 'ਰਾਯੋ ਤੁਮਨ੍ਤਾ' (ਬਹੂਸੁ)]।

ਤੁਮਨ੍ਤੁਮ੍ਹਾ ਅਰਹਤ੍ਥੇ ਆਯੋ ਹੋਤਿ।

ਘਾਤੇਤੁੰ ਅਰਹਤੀਤਿ ਘਾਤੇਤਾਯੋ, ਜਾਪੇਤੁੰ ਅਰਹਤੀਤਿ ਜਾਪੇਤਾਯੋ, 'ਜਾਪੇਤੁ'ਨ੍ਤਿ ਹਾਪੇਤੁੰ, ਪਬ੍ਬਾਜੇਤੁੰ ਅਰਹਤੀਤਿ ਪਬ੍ਬਾਜੇਤਾਯੋ, ਮਹਾ੧ੁਤ੍ਤਿਨਾ ਆਯਮ੍ਹਿ ਸਬਿਨ੍ਦੂਨੇ ਉਸ੍ਸ ਲੋਪੋ।

ਇਤਿ ਹਿਤ, ਸਾਧੁ, ਅਰਹਰਾਸਿ।

੧ਿਕਤਿਰਾਸਿ

੫੩੬. ਤਸ੍ਸ ੧ਿਕਾਰਾ੧ਯ੧ੇਸੁ ਣ ਣਿਕ ਣੇਯ੍ਯਮਯਾ [ਕ॰ ੩੫੨, ੩੫੧, ੩੭੨; ਰੂ॰ ੩੭੬, ੩੭੪, ੩੮੫; ਨੀ॰ ੭੬੫, ੭੬੪, ੭੯੮; ਚਂ॰ ੩.੩.੧੦੩; ਪਾ॰ ੪.੩.੧੩੪]।

ਤਸ੍ਸ ੧ਿਕਾਰੋ, ਤਸ੍ਸ ਅ੧ਯ੧ੋਤਿ ਅਤ੍ਥੇਸੁ ਣਾਦਯੋ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਪਕਤਿਯਾ ਉਤ੍ਤਰਿ ਅ੧ਤ੍ਥਨ੍ਤਰਾਪਤ੍ਤਿ ੧ਿਕਾਰੋ।

ਉਦੁਮ੍ਬਰਸ੍ਸ ੧ਿਕਤਿ ਓਦੁਮ੍ਬਰਂ, ਭਸ੍ਮਾ, ਉਦੁਮ੍ਬਰਸ੍ਸ ਅ੧ਯ੧ੋ ਓਦੁਮ੍ਬਰਂ, ਪਣ੍ਣਾਦਿ। ਕਪੋਤਾ੧ਯ੧ੋ ਕਾਪੋਤਂ, ਮਂਸਲੋਹਿਤਪਤ੍ਤਾਦਿ।

ਣਿਕਮ੍ਹਿ-ਕਪ੍ਪਾਸਸ੍ਸ ੧ਿਕਤਿ ਕਪ੍ਪਾਸਿਕਂ, ਸੁਤ੍ਤਂ ੧ਤ੍ਥਞ੍ਚ।

ਣੇਯ੍ਯਮ੍ਹਿ-ਏਣਿਸ੍ਸ ਅ੧ਯ੧ੋ ਏਣੇਯ੍ਯਂ, ਮਂਸਂ। ਕੋਸਕਿਮੀਨਂ ੧ਿਕਤਿ ਕੋਸੇਯ੍ਯਂ, ਸੁਤ੍ਤਂ ੧ਤ੍ਥਞ੍ਚ।

ਮਯਮ੍ਹਿ-ਤਿਣਾਨਂ ੧ਿਕਤਿ ਤਿਣਮਯਂ। ਏ੧ਂ ਦਾਰੁਮਯਂ, ਨਲ਼ਮਯਂ, ਮਤ੍ਤਿਕਾਮਯਂ, ਗੁਨ੍ਨਂ ੧ਿਕਤਿ ਗੋਮਯਂ, ਕਰੀਸਂ।

੫੩੭. ਜਤੁਤੋ ਮਯਣ ੧ਾ [ਕ॰ ੩੭੨; ਰੂ॰ ੩੮੫; ਨੀ॰ ੭੯੮; ਚਂ॰ ੩.੩.੧੦੮; ਪਾ॰ ੪.੩.੧੩੮; ਜਤੁਤੋ ਸਣ ੧ਾ (ਬਹੂਸੁ)]।

ਤਸ੍ਸ ੧ਿਕਾਰਾ੧ਯ੧ੇਸੁ ਜਤੁਤੋ ਮਯਣ ਹੋਤਿ ੧ਾ।

ਜਤੁਨੋ ੧ਿਕਾਰੋ ਜਤੁਮਯਂ।

ਇਤਿ ੧ਿਕਤਿਰਾਸਿ।

੧ਿਸੇਸਰਾਸਿ

੫੩੮. ਤਰਤਮਿਸ੍ਸਿਕਿਯਿਟ੍ਠਾਤਿਸਯੇ [ਕ॰ ੩੬੩; ਰੂ॰ ੩੯੦; ਨੀ॰ ੭੮੬; ਚਂ॰ ੪.੩.੪੫; ਪਾ॰ ੫.੩.੫੫, ੫੭]।

ਅਤਿਸਯਤ੍ਥੇ ਏਤੇ ਪਚ੍ਚਯਾ ਭ੧ਨ੍ਤਿ।

ਪਾਪਾਨੰ ਅਤਿਸਯੇਨ ਪਾਪੋਤਿ ਪਾਪਤਰੋ, ਪਾਪਤਮੋ, ਪਾਪਿਸ੍ਸਿਕੋ, ਪਾਪਿਯੋ, ਪਾਪਿਟ੍ਠੋ, ਇਤ੍ਥਿਯੰ ਪਾਪਤਰਾ, ਅਤਿਸਯਤੋਪਿ ਅਤਿਸਯਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ, ਅਤਿਸਯੇਨ ਪਾਪਿਟ੍ਠੋ ਪਾਪਿਟ੍ਠਤਰੋ।

੫੩੯. ਵਚ੍ਛਾਦੀਹਿ ਤਨੁਤ੍ਤੇ ਤਰੋ [ਕ॰ ੩੬੩; ਰੂ॰ ੩੯੦; ਨੀ॰ ੭੯੬; ਚਂ॰ ੪.੩.੭੪; ਪਾ॰ ੫.੩.੯੧]।

ਵਚ੍ਛਾਦੀਹਿ ਸਬ੍ਬਤਨੁਭਾਵੇ ਤਰੋ ਹੋਤਿ।

ਅਤਿਤਰੁਣੋ ਵਚ੍ਛੋ ਵਚ੍ਛਤਰੋ, ਇਤ੍ਥਿਯੰ ਵਚ੍ਛਤਰੀ। ਯੋਬ੍ਬਨਸ੍ਸ ਤਨੁਤ੍ਤੇ ਯੋਬ੍ਬਨਪਤ੍ਤਾਨੰ ਸੁਸੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਤਨੁਤ੍ਤੇ ਅਤਿਤਰੁਣੋ ਉਸਭੋ ਉਕ੍ਖਤਰੋ, ਅਸ੍ਸਭਾਵਸ੍ਸ ਤਨੁਤ੍ਤੇ ਤਰੁਣਅਸ੍ਸੋ ਅਸ੍ਸਤਰੋ, ਇਤ੍ਥਿਯੰ ਅਸ੍ਸਤਰੀ। ਸਾਮਤ੍ਥਿਯਸ੍ਸ ਤਨੁਤ੍ਤੇ ਤਰੁਣਉਸਭੋ ਉਸਭਤਰੋ।

੫੪੦. ਕਿਂਮ੍ਹਾ ਨਿਦ੍ਧਾਰਣੇ ਤਰਤਮਾ [ਕ॰ ੩੬੩; ਰੂ॰ ੩੯੦; ਨੀ॰ ੭੯੬; ਚਂ॰ ੪.੩.੭੭; ਪਾ॰ ੫.੩.੯੨, ੯੩; '...ਰਤਰ ਰਤਮਾ' (ਬਹੂਸੁ)]।

ਕਿਂਸਦ੍ਦਾ ਨਿਦ੍ਧਾਰਣੇ ਗਮ੍ਯਮਾਨੇ ਤਰ, ਤਮਾ ਹੋਨ੍ਤਿ।

ਕਤਰੋ ਭਵਤਂ ਦੇਵਦਤ੍ਤੋ, ਕਤਰੋ ਭਵਤਂ ਯਞ੍ਞਦਤ੍ਤੋ, ਕਤਮੋ ਭਵਤਂ ਦੇਵਦਤ੍ਤੋ, ਕਤਮੋ ਭਵਤਂ ਯਞ੍ਞਦਤ੍ਤੋ, 'ਕਿਸ੍ਸ ਕੋ'ਤਿ ਸੁਤ੍ਤੇਨ ਤਰ, ਤਮੇਸੁ ਕਿਸ੍ਸ ਕਤ੍ਤਂ।

ਇਤਿ ਵਿਸੇਸਰਾਸਿ।

ਸਮੂਹਰਾਸਿ

੫੪੧. ਸਮੂਹੇ ਕਣਣਿਕਾ [ਕ॰ ੩੫੪; ਰੂ॰ ੩੭੯; ਨੀ॰ ੭੭੧; ਚਂ॰ ੩.੧.੪੩-੪੭; ਪਾ॰ ੪.੨.੩੭-੪੨]।

ਤਸ੍ਸ ਸਮੂਹੋਤਿ ਅਤ੍ਥੇ ਕਣ, ਣ, ਣਿਕਾ ਹੋਨ੍ਤਿ।

ਗੋਤ੍ਤਪਚ੍ਚਯਨ੍ਤੇਹਿ ਤਾਵ – ਰਾਜਞ੍ਞਾਨਂ ਸਮੂਹੋ ਰਾਜਞ੍ਞਕਂ, ਮਾਨੁਸ੍ਸਕਂ।

ਉਕ੍ਖਾਦੀਹਿ-ਉਕ੍ਖਾਨਂ ਉਸਭਾਨਂ ਸਮੂਹੋ ਓਕ੍ਖਕਂ, ਓਟ੍ਠਾਨਂ ਸਮੂਹੋ ਓਟ੍ਠਕਂ, ਉਰਬ੍ਭਾਨਂ ਸਮੂਹੋ ਓਰਬ੍ਭਕਂ। ਏਵਂ ਰਾਜਕਂ, ਰਾਜਪੁਤ੍ਤਕਂ, ਹਤ੍ਥਿਕਂ, ਧੇਨੁਕਂ, ਸਸਂ ਅਦੇਨ੍ਤਿ ਭਕ੍ਖਨ੍ਤੀਤਿ ਸਸਾਦਕਾ, ਤੇਸਂ ਸਮੂਹੋ ਸਸਾਦਕਕਂ। ਇਕ੍ਖਣਿਕਂ।

ਣਮ੍ਹਿ-ਅਮਿਤ੍ਤਾਨਂ ਸਮੂਹੋ ਅਮਿਤ੍ਤਂ।

ਣਿਕਮ੍ਹਿ-ਅਪੂਪਾਨਂ ਸਮੂਹੋ ਆਪੂਪਿਕਂ, ਸਕੁਣਾਨਂ ਸਮੂਹੋ ਸਾਕੁਣਿਕੋ [ਸਂਕੁਲਾਨਂ ਸਮੂਹੋ ਸਂਕੁਲਿਕਂ?]।

੫੪੨. ਜਨਾਦੀਹਿ ਤਾ [ਕ॰ ੩੫੫; ਰੂ॰ ੩੮੦; ਨੀ॰ ੭੭੧; ਚਂ॰ ੩.੧.੬੯; ਪਾ॰ ੪.੨.੪੩]।

ਤਸ੍ਸ ਸਮੂਹੋਤਿ ਅਤ੍ਥੇ ਤਾ ਹੋਤਿ।

ਜਨਤਾ, ਰਾਜਤਾ, ਬਨ੍ਧੁਤਾ, ਗਾਮਤਾ, ਸਹਾਯਤਾ, ਨਗਰਵਾਸੀਨਂ ਸਮੂਹੋ ਨਾਗਰਤਾ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

੫੪੩. ਅਯੂਭਦ੍ਵਿਤੀਹਂਸੇ [ਕ॰ ੩੫੪; ਰੂ॰ ੩੭੯; ਨੀ॰ ੭੭੧; ਚਂ॰ ੪.੨.੪੭, ੪੮; ਪਾ॰ ੫.੨.੪੩, ੪੪]।

ਉਭ, ਦ੍ਵਿ, ਤੀਹਿ ਤਸ੍ਸ ਅਂਸਤ੍ਥੇ ਅਯੋ ਹੋਤਿ।

ਉਭੋ ਅਂਸਾ ਭਾਗਾ ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਉਭਯਂ, ਦ੍ਵੇ ਅਂਸਾ ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਦ੍ਵਯਂ, ਤਯੋ ਅਂਸਾ ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਤਯਂ, ਵਤ੍ਥੁਤ੍ਤਯਂ, ਰਤਨਤ੍ਤਯਂ, ਦ੍ਵੇ ਵਾ ਤਯੋ ਵਾ ਅਂਸਾ ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਦ੍ਵਤ੍ਤਯਂ।

ਇਤਿ ਸਮੂਹਰਾਸਿ।

ਦਤ੍ਤ, ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਰਾਸਿ

੫੪੪. ਤੇਨ ਦਤ੍ਤੇ ਲਿਯਾ [ਕ॰ ੩੫੮, ੩੫੬; ਰੂ॰ ੩੮੩, ੩੮੧; ਨੀ॰ ੭੭੮, ੭੭੩]।

ਤੇਨ ਦਤ੍ਤੋਤਿ ਅਤ੍ਥੇ ਲ, ਇਯਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਦਿਨ੍ਨਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਦਤ੍ਤਂ।

ਦੇਵੇਨ ਦਤ੍ਤੋਤਿ ਦੇਵਲੋ [ਜਾ॰ ੧.੮.੬੫]। 'ਦੇਵਿਲੋ'ਤਿਪਿ [ਦੇਵੀਲੋ?] ਪਾਲ਼ਿ। ਦੇਵਿਯੋ, ਦੇਵਦਤ੍ਤੋ ਵਾ।

ਏਵਂ ਬ੍ਰਹ੍ਮਲੋ, ਬ੍ਰਹ੍ਮਿਯੋ, ਬ੍ਰਹ੍ਮਦਤ੍ਤੋ, ਸਿਵੇਨ ਬਿਸ੍ਸਨੁਦੇਵਰਾਜੇਨ ਦਤ੍ਤੋ ਸੀਵਲੋ, ਸੀਵਿਯੋ, ਇਤ੍ਥਿਯਂ ਸੀਵਲਿ, ਸੀਵਿਯਿ, ਸਿਸ੍ਸ ਦੀਘੋ।

੫੪੫. ਤੇਨ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੇ [ਕ॰ ੩੫੩; ਰੂ॰ ੩੭੮; ਨੀ॰ ੭੬੭; 'ਤੇਨ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੇ ਇਮੋ'?]।

ਤੇਨ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੇ ਇਮੋ ਹੋਤਿ।

ਪਾਕੇਨ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਂ ਪਾਕਿਮਂ, ਫੇਣੇਨ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਂ ਫੇਣਿਮਂ, ਵੇਠਨੇਨ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਂ ਵੇਠਿਮਂ। ਏਵਂ ਵੇਧਿਮਂ, ਗੋਪ੍ਫਨੇਨ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਂ ਗੋਪ੍ਫਿਮਂ [ਪਾਰਾ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੨.੪੩੧], ਪੁਪ੍ਫਦਾਮਂ, ਕਰਣੇਨ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਂ ਕਿਤ੍ਤਿਮਂ, ਕੁਤ੍ਤਿਮਂ ਵਾ, ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਕਰਣਸ੍ਸ ਕਿਤ੍ਤਂ ਕੁਤ੍ਤਞ੍ਚ। ਸੁਤ੍ਤਵਿਭਤ੍ਤੇਨ ਸਂਹਾਰਿਮਂ, ਆਹਾਰਿਮਂ ਇਚ੍ਚਾਦੀਨਿ ਸਿਜ੍ਝਨ੍ਤਿ।

ਇਤਿ ਦਤ੍ਤ, ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਰਾਸਿ।

ਲ, ਇਤ, ਕਰਾਸਿ

੫੪੬. ਤਨ੍ਨਿਸ੍ਸਿਤੇ ਲੋ [ਕ॰ ੩੫੮; ਰੂ॰ ੩੮੩; ਨੀ॰ ੭੭੮; 'ਲ੍ਲੋ' (ਬਹੂਸੁ)]।

ਤਨ੍ਨਿਸ੍ਸਿਤਤ੍ਥੇ ਲੋ ਹੋਤਿ।

ਵੇਦਂ ਞਾਣਂ ਨਿਸ੍ਸਿਤਂ ਵੇਦਲ੍ਲਂ, ਲਸ੍ਸ ਦ੍ਵਿਤ੍ਤਂ, ਦੁਟ੍ਠੁ ਨਿਸ੍ਸਿਤਂ ਦੁਟ੍ਠੁਲ੍ਲਂ। ''ਮਦਨੀਯਂ, ਬਨ੍ਧਨੀਯਂ, ਮੁਚ੍ਛਨੀਯਂ, ਰਜਨੀਯਂ, ਗਮਨੀਯਂ, ਦਸ੍ਸਨੀਯਂ'' ਇਚ੍ਚਾਦੀਨਿ ਕਰਣੇ ਵਾ ਅਧਿਕਰਣੇ ਵਾ ਅਨੀਯਪਚ੍ਚਯੇਨ ਸਿਜ੍ਝਨ੍ਤਿ।

'ਧੂਮਾਯਿਤਤ੍ਤ'ਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ ਧੂਮੋ ਵਿਯ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਆਚਰਤੀਤਿ ਧੂਮਾਯਿਤਂ, ਗਗਨਂ, ਧੂਮਾਯਿਤਂ ਏਵ ਧੂਮਾਯਿਤਤ੍ਤਂ, ਸਕਤ੍ਥੇ ਤ੍ਤ। ਏਵਂ ਤਿਮਿਰਾਯਿਤਤ੍ਤਂ, ਨਾਮਧਾਤੁਤੋ [ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੩.੮੭] ਆਯਪਚ੍ਚਯੇਨ ਸਿਦ੍ਧਂ।

੫੪੭. ਸਞ੍ਜਾਤਾ ਤਾਰਕਾਦ੍ਵਿਤ੍ਵਿਤੇ [ਕ॰ ੫੫੫; ਰੂ॰ ੬੧੨; ਨੀ॰ ੧੧੪੨; ਚਂ॰ ੪.੨.੩੭ ...ਪੇ॰... ੫.੨.੩੬; ‘ਸਞ੍ਜਾਤਂ...’ (ਬਹੂਸੁ)]।

ਤਾਰਕਾਦੀਹਿ ਤੇ ਅਸ੍ਸ ਸਞ੍ਜਾਤਾਤਿ ਅਤ੍ਥੇ ਇਤੋ ਹੋਤਿ।

ਤਾਰਕਾ ਸਞ੍ਜਾਤਾ ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਤਾਰਕਿਤਂ, ਗਗਨਂ। ਪੁਪ੍ਫਾਨਿ ਸਞ੍ਜਾਤਾਨਿ ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਪੁਪ੍ਫਿਤੋ। ਏਵਂ ਫਲਿਤੋ, ਰੁਕ੍ਖੋ। ਪਲ੍ਲਵਾਨਿ ਸਞ੍ਜਾਤਾਨਿ ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਪਲ੍ਲਵਿਤਾ, ਲਤਾ। ਦੁਕ੍ਖਂ ਸਞ੍ਜਾਤਂ ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਦੁਕ੍ਖਿਤੋ, ਸੁਖਂ ਸਞ੍ਜਾਤਂ ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਸੁਖਿਤੋ।

ਪਣ੍ਡਾ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਪਞ੍ਞਾ, ਪਣ੍ਡਾ ਸਞ੍ਜਾਤਾ ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਪਣ੍ਡਿਤੋ, ਦਣ੍ਡੋ ਸਞ੍ਜਾਤੋ ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਦਣ੍ਡਿਤੋ। ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਤਸ੍ਸ ਨਤ੍ਤੇ ਮਲਂ ਸਞ੍ਜਾਤਂ ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਮਲਿਨਂ। ਤਥਾ ਪਿਪਾਸਾ ਸਞ੍ਜਾਤਾ ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਪਿਪਾਸਿਤੋ, ਜਿਘਚ੍ਛਾ ਸਞ੍ਜਾਤਾ ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਜਿਘਚ੍ਛਿਤੋ, ਬੁਭੁਕ੍ਖਾ ਸਞ੍ਜਾਤਾ ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਬੁਭੁਕ੍ਖਿਤੋ, ਮੁਚ੍ਛਾ ਸਞ੍ਜਾਤਾ ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਮੁਚ੍ਛਿਤੋ, ਵਿਸਞ੍ਞਾ ਸਞ੍ਜਾਤਾ ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਵਿਸਞ੍ਞਿਤੋ, ਨਿਨ੍ਦਾ ਸਞ੍ਜਾਤਾ ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਨਿਨ੍ਦਿਤੋ।

ਏਵਂ ਗਬ੍ਬ-ਥਮ੍ਭੇ ਗਬ੍ਬਿਤੋ। ਦਬ੍ਬ-ਪਾਟਵੇ ਦਬ੍ਬਿਤੋ। ਅਨੁਰਂ ਸਞ੍ਜਾਤਂ ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਅਨੁਰਿਤੋ, ਵਚ੍ਚਂ ਸਞ੍ਜਾਤਂ ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਵਚ੍ਚਿਤੋ।

੫੪੮. ਨਿਨ੍ਦਾਞ੍ਞਾਤਪ੍ਪਪਟਿਭਾਗਰਸ੍ਸਦਯਾਸਞ੍ਞਾਸੁ ਕੋ [ਕ॰ ੩੯੧; ਰੂ॰ ੪੨੩; ਨੀ॰ ੮੩੫; ਚਂ॰ ੪.੩.੬੨, ੬੩, ੬੪; ਪਾ॰ ੫.੩.੭੩-੭੯, ੯੬, ੯੭]।

ਨਿਨ੍ਦਾਦੀਸੁ ਜੋਤਨਿਯੇਸੁ ਨਾਮਸ੍ਮਾ ਕੋ ਹੋਤਿ।

ਨਿਨ੍ਦਾਯਂ – ਕੁਚ੍ਛਿਤੋ ਸਮਣੋ ਸਮਣਕੋ। ਏਵਂ ਮੁਣ੍ਡਕੋ, ਅਸ੍ਸਕੋ, ਉਦ੍ਧੁਮਾਤਕਂ, ਵਿਨੀਲਕਂ, ਵਿਪੁਬ੍ਬਕਂ, ਅਟ੍ਠਿਕਂ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਅਞ੍ਞਾਤੇ – ਅਞ੍ਞਾਤੋ ਅਸ੍ਸੋ ਅਸ੍ਸਕੋ, ਕਸ੍ਸ ਅਯਂ ਅਸ੍ਸੋਤਿ ਵਾ ਅਸ੍ਸਕੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਅਪ੍ਪਤ੍ਥੇ – ਅਪ੍ਪਕਂ ਤੇਲਂ ਤੇਲਕਂ। ਏਵਂ ਘਤਕਂ, ਖੁਦ੍ਦਕਂ ਧਨੁ ਧਨੁਕਂ, ਰਥਕਂ, ਗਾਮਕਂ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਪਟਿਭਾਗਤ੍ਥੇ – ਹਤ੍ਥਿਰੂਪਕਂ ਹਤ੍ਥਿਕਂ। ਏਵਂ ਅਸ੍ਸਕਂ, ਬਲੀਬਦ੍ਦਕੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਰਸ੍ਸੇ-ਰਸ੍ਸੋ ਮਨੁਸ੍ਸੋ ਮਨੁਸ੍ਸਕੋ। ਏਵਂ ਰੁਕ੍ਖਕੋ, ਪਿਲਕ੍ਖਕੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਦਯਾਯਂ-ਅਨੁਕਮ੍ਪਿਤੋ ਪੁਤ੍ਤੋ ਪੁਤ੍ਤਕੋ। ਏਵਂ ਵਚ੍ਛਕੋ, ਇਤ੍ਥਿਕਾ, ਅਮ੍ਬਕਾ, ਕੁਮਾਰਿਕਾ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਸਞ੍ਞਾਯਂ-ਨਾਮਮਤ੍ਤੇਨ ਮੋਰੋ ਵਿਯ ਮੋਰਕੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਇਤਿ ਲ, ਇਤ, ਕ ਰਾਸਿ।

ਅਭੂਤਤਬ੍ਭਾਵਰਾਸਿ

੫੪੯. ਅਭੂਤਤਬ੍ਭਾਵੇ ਕਰਾਸਭੂਯੋਗੇ ਵਿਕਾਰਾਚੀ [ਕ॰ ੩੯੧; ਰੂ॰ ੪੨੩; ਨੀ॰ ੮੩੫; ਚਂ॰ ੪.੪.੩੫; ਪਾ॰ ੫.੪.੫੦]।

ਪੁਬ੍ਬੇ ਤਸ੍ਸ ਅਭੂਤਸ੍ਸ ਵਤ੍ਥੁਨੋ ਕਦਾਚਿ ਤਥਾ ਭਵਨੰ ਅਭੂਤਤਬ੍ਭਾਵੋ, ਤਸ੍ਮਿਂ ਅਭੂਤਤਬ੍ਭਾਵੇ ਜੋਤਨਿਯੇ ਸਤਿ ਕਰਾ’ਸ, ਭੂਧਾਤੂਨਂ ਯੋਗੇ ਵਿਕਾਰਵਾਚਿਮ੍ਹਾ ਨਾਮਸ੍ਮਾ ਚਾਨੁਬਨ੍ਧੋ ਈਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ।

ਅਧਵਲਂ ਧਵਲਂ ਕਰੋਤਿ ਧਵਲੀਕਰੋਤਿ, ਅਧਵਲੋ ਧਵਲੋ ਸਿਯਾ ਧਵਲੀਸਿਯਾ, ਅਧਵਲੋ ਧਵਲੋ ਭਵਤਿ ਧਵਲੀਭਵਤਿ। ਏਵਂ ਧਵਲੀਕਾਰੋ, ਧਵਲੀਭੂਤੋ।

ਅਭੂਤਤਬ੍ਭਾਵੇਤਿ ਕਿਂ? ਘਟਂ ਕਰੋਤਿ, ਘਟੋ ਅਤ੍ਥਿ, ਘਟੋ ਭਵਤਿ।

ਕਰਾਸਭੂਯੋਗੇਤਿ ਕਿਂ? ਅਧਵਲੋ ਧਵਲੋ ਜਾਯਤੇ।

ਵਿਕਾਰਾਤਿ ਕਿਂ? ਪਕਤਿਯਾ ਮਾ ਹੋਤੁ, ਸੁਵਣ੍ਣਂ ਕੁਣ੍ਡਲਂ ਕਰੋਤਿ, ਸੁਵਣ੍ਣਸ੍ਸ ਕੁਣ੍ਡਲਕਰਣਂ ਨਾਮ ਲੋਕੇ ਪਕਤਿਰੂਪਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਏਵਂ ਸੁਵਣ੍ਣਂ ਕੁਣ੍ਡਲਂ ਸਿਯਾ, ਸੁਵਣ੍ਣਂ ਕੁਣ੍ਡਲਂ ਭਵਤੀਤਿ।

ਇਤਿ ਅਭੂਤਤਬ੍ਭਾਵਰਾਸਿ।

ਸਕਤ੍ਥਰਾਸਿ

੫੫੦. ਸਕਤ੍ਥੇ [ਕ॰ ੧੭੮, ੩੬੦, ੩੭੨; ਰੂ॰ ੨੨੪, ੩੮੭, ੩੮੫, ੩੭੮; ਨੀ॰ ੩੬੪, ੭੮੦, ੭੮੮, ੭੬੭]।

ਸਕਤ੍ਥੇਪਿ ਪਚ੍ਚਯਾ ਦਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ। ‘ਸਕਤ੍ਥੇ’ਤਿ ਸਕਪਦਤ੍ਥੇ, ਪਕਤਿਲਿਙ੍ਗਪਦਤ੍ਥੇਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ।

ਹੀਨੋ ਏਵ ਹੀਨਕੋ, ਪੋਤੋ ਏਵ ਪੋਤਕੋ, ਦੇਵੋ ਏਵ ਦੇਵਤਾ, ਯਥਾਭੂਤਮੇਵ ਯਥਾਭੁਚ੍ਚਂ, ਕਰੁਣਾ ਏਵ ਕਾਰੁਞ੍ਞਂ, ਪਤ੍ਤਕਾਲਮੇਵ ਪਤ੍ਤਕਲ੍ਲਂ, ਆਕਾਸਾਨਨ੍ਤਮੇਵ ਆਕਾਸਾਨਞ੍ਚਂ, ਪਾਗੁਞ੍ਞਮੇਵ ਪਾਗੁਞ੍ਞਤਾ, ਕਮ੍ਮਞ੍ਞਮੇਵ ਕਮ੍ਮਞ੍ਞਤਾ, ਦਾਨਂ ਏਵ ਦਾਨਮਯਂ, ਸੀਲਂ ਏਵ ਸੀਲਮਯਂ। ਏਵਂ ਭਾਵਨਾਮਯਂ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਯਥਾ ਚ ਅਮਚ੍ਚਪੁਤ੍ਤਾ ਏਵ ‘ਅਮਚ੍ਚਪੁਤ੍ਤਿਯਾ’ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ, ਏਵਂ ‘‘ਸਕਜਪੁਤ੍ਤੋ ਏਵ ਸਕਜਪੁਤ੍ਤਿਯੋ, ਅਸਮਣੋ ਹੋਤਿ ਅਸਕਜਪੁਤ੍ਤਿਯੋ [ਪਾਰਾ॰ ੫੫], ਏਵਂ ਨਾਟਪੁਤ੍ਤਿਯੋ, ਦਾਸਪੁਤ੍ਤਿਯੋ’’ਤਿਪਿ ਯੁਜ੍ਜਤਿ।

‘ਭਯਦਸ੍ਸਿਵਾ, ਅਤ੍ਥਦਸ੍ਸਿਮਾ’ਤਿ ਵਨ੍ਤੁ, ਮਨ੍ਤੁਪਚ੍ਚਯਾਸਕਤ੍ਥੇਪਿ ਯੁਜ੍ਜਨ੍ਤਿ। ‘ਬ੍ਰਹ੍ਮਵਣ੍ਣੀ, ਦੇਵਵਣ੍ਣੀ’ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਬ੍ਰਹ੍ਮੁਨੋ ਵਣ੍ਣੋ ਬ੍ਰਹ੍ਮਵਣ੍ਣੋ, ਬ੍ਰਹ੍ਮਵਣ੍ਣੋ ਵਿਯ ਵਣ੍ਣੋ ਅਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਅਤ੍ਥੇ ਸਤਿ ਈਪਚ੍ਚਯੋ ਪਚ੍ਚਯਤ੍ਥੇ ਏਵ ਹੋਤਿ, ਨ ਸਕਤ੍ਥੇ। ਬ੍ਰਹ੍ਮਵਣ੍ਣੋ ਵਿਯ ਵਣ੍ਣੋ ਯਸ੍ਸ ਸੋਯਂ ਬ੍ਰਹ੍ਮਵਣ੍ਣੀਤਿ ਅਤ੍ਥੇ ਸਤਿ ਸਕਤ੍ਥੇਯੇਵ। ਅਪਿ ਚ ਏਕਸ੍ਮਿਂ ਅਞ੍ਞਪਦਤ੍ਥੇ ਦ੍ਵੇ ਸਮਾਸ, ਤਦ੍ਧਿਤਾ ਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀਤਿਪਿ ਯੁਜ੍ਜਤਿ, ਤਥਾ ‘ਪਗੁਣਸ੍ਸ ਭਾਵੋ ਪਾਗੁਞ੍ਞਤਾ’ਤਿਆਦੀਸੁ ਦ੍ਵੇ ਤਦ੍ਧਿਤਪਚ੍ਚਯਾ ਭਾਵਤ੍ਥੇਤਿ।

ਇਤਿ ਸਕਤ੍ਥਰਾਸਿ।

ਨਿਦ੍ਧਿਟ੍ਠਪਚ੍ਚਯਰਾਸਿ

੫੫੧. ਅਞ੍ਞਸ੍ਮਿਂ [ਕ॰ ੩੫੨; ਰੂ॰ ੩੭੬; ਨੀ॰ ੭੬੫]।

ਪੁਬ੍ਬੇ ਨਿਦ੍ਧਿਟ੍ਠਾ ਣਾਦਯੋ ਪਚ੍ਚਯਾ ਨਿਦ੍ਧਿਟ੍ਠਤ੍ਥਤੋ ਅਞ੍ਞੇਸੁਪਿ ਅਤ੍ਥੇਸੁ ਦਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ।

ਮਗਧੇਸੁ ਜਾਤੋ ਮਾਗਧੋ, ਮਗਧੇਸੁ ਸਂਵਡ੍ਢਿਤੋ ਮਾਗਧੋ, ਮਗਧੇਸੁ ਨਿਵੁਤ੍ਥੋ ਮਾਗਧੋ, ਮਗਧਾਨਂ ਮਗਧੇਸੁ ਵਾ ਇਸ੍ਸਰੋ ਮਾਗਧੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ, ਣੋ।

ਕਾਸਿਂ ਅਗ੍ਘਤੀਤਿ ਕਾਸਿਯੋ [ਚੁਲ਼ਵ॰ ੩੭੬], ‘ਕਾਸੀ’ਤਿ ਸਤਂ ਵਾ ਸਹਸ੍ਸਂ ਵਾ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਇਯੋ।

ਏਵਮਞ੍ਞੇਪਿ ਪਚ੍ਚਯਾ ਯਥਾਨੁਰੂਪਂ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

੫੫੨. ਦਿਸ੍ਸਨ੍ਤ੍ਵਞ੍ਞੇਪਿ ਪਚ੍ਚਯਾ [ਕ॰ ੩੫੧, ੩੫੨; ਰੂ॰ ੩੭੪, ੩੭੬; ਨੀ॰ ੭੬੪, ੭੬੫]।

ਪੁਬ੍ਬੇ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਪਚ੍ਚਯੇਹਿ ਅਞ੍ਞੇਪਿ ਪਚ੍ਚਯਾ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠੇਸੁ ਅਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠੇਸੁ ਚ ਅਤ੍ਥੇਸੁ ਦਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ।

ਵਿਸਦਿਸਾ [ਵਿਵਿਧਾ (ਮੋਗ॰)] ਮਾਤਰੋ ਵਿਮਾਤਰੋ, ਤਾਸਂ ਪੁਤ੍ਤਾ ਵੇਮਾਤਿਕਾ [ਨੇਤ੍ਤਿ ੯੫], ਇਕਣ।

ਪਥੇ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤੀਤਿ ਪਥਾਵਿਨੋ [ਮ॰ ਨਿ॰ ੨.੩੪੭], ਅਘਂ ਦੁਕ੍ਖਂ ਪਾਪਂ ਵਾ ਗਚ੍ਛਤੀਤਿ ਅਘਾਵੀ, ਆਵੀ।

ਇਸ੍ਸਾ ਅਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਇਸ੍ਸੁਕੀ [ਜਾ॰ ੧.੬.੪੩], ਉਕੀ।

ਧੁਰਂ ਵਹਨ੍ਤੀਤਿ ਧੋਰਯ੍ਹਾ [ਅ॰ ਨਿ॰ ੩.੫੮], ਯ੍ਹਣ।

ਲੋਭਸ੍ਸ ਹਿਤਾ ਲੋਭਨੇਯ੍ਯਾ। ਏਵਂ ਦੋਸਨੇਯ੍ਯਾ, ਮੋਹਨੇਯ੍ਯਾ, ਅਨੇਯ੍ਯੋ।

ਦਸ੍ਸਨਂ ਅਰਹਤੀਤਿ ਦਸ੍ਸਨੇਯ੍ਯੋ। ਏਵਂ ਵਨ੍ਦਨੇਯ੍ਯੋ, ਪੂਜਨੇਯ੍ਯੋ, ਨਮਸ੍ਸਨੇਯ੍ਯੋ, ਏਯ੍ਯੋ।

ਓਘਾਨਂ ਹਿਤਾ ਓਘਨਿਯਾ, ਯੋਗਨਿਯਾ, ਗਨ੍ਥਨਿਯਾ, ਕਮ੍ਮਨਿਯਂ, ਅਤ੍ਤਨਿਯਂ, ਦਸ੍ਸਨਿਯਂ, ਪੂਜਨਿਯੋ, ਨਮਸ੍ਸਨਿਯੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ, ਅਨਿਯੋ।

ਯਂ ਪਰਿਮਾਣਂ ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਯਾਵਂ, ਯਾਵਨ੍ਤਸ੍ਸ ਭਾਵੋ ਯਾਵਤ੍ਤਵਂ। ਏਵਂ ਤਾਵਤ੍ਤਵਂ, ਤ੍ਤਵ।

ਪਰਮਾਨਂ ਉਤ੍ਤਮਪੁਰਿਸਾਨਂ ਭਾਵੋ ਕਮ੍ਮਂ ਵਾ ਪਾਰਮੀ, ਸਮਗ੍ਗਾਨਂ ਭਾਵੋ ਕਮ੍ਮਂ ਵਾ ਸਾਮਗ੍ਗੀ, ਣੀ।

‘‘ਨਾਗਵਤਾ, ਸੀਹਵਤਾ, ਆਜਞ੍ਞਵਤਾ’’ ਇਚ੍ਚਾਦੀਸੁ ਭਾਵੇ ਵਨ੍ਤੁਪਚ੍ਚਯਂ ਇਚ੍ਛਨ੍ਤਿ।

ਮਾਤੁ ਭਾਤਾ ਮਾਤੁਲੋ, ਉਲੋ।

ਇਤਿ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਪਚ੍ਚਯਰਾਸਿ।

ਵੁਦ੍ਧਿਰਾਸਿ

‘ਪਦਾਨਮਾਦਿਸ੍ਸਾਯੁਵਣ੍ਣਸ੍ਸਾਏਓ ਣਾਨੁਬਨ੍ਧੇ’ਤਿ ਪਦਾਦਿਭੂਤਾਨਂ ਅਕਾਰ, ਇਵਣ੍ਣੁ’ਵਣ੍ਣਾਨਂ ਆ, ਏ, ਓਵੁਦ੍ਧਿ।

ਆਦਿਚ੍ਚੋ, ਵਾਸਿਟ੍ਠੋ, ਵੇਨਤੇਯ੍ਯੋ, ਮੇਨਿਕੋ, ਪੇਤ੍ਤਿਕਂ, ਓਦੁਮ੍ਬਰਂ, ਓਲੁਮ੍ਪਿਕੋ, ਓਦਗ੍ਯਂ, ਦੋਭਗ੍ਗਂ, ਸੋਭਗ੍ਗਂ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਣਾਨੁਬਨ੍ਧੇਤਿ ਕਿਂ? ਨਾਮਕੋ, ਪਦਕੋ, ਪੁਰਾਤਨੋ।

‘ਮਜ੍ਝੇ’ਤਿ ਸੁਤ੍ਤੇਨ ਪਦਮਜ੍ਝੇਪਿ ਵੁਦ੍ਧਿ, ਵਾਸੇਟ੍ਠੋ, ਅਡ੍ਢਤੇਯਜੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

੫੫੩. ਸਂਯੋਗੇਪਿ ਕ੍ਵਚਿ [ਕ॰ ੪੦੫; ਰੂ॰ ੩੬੫; ਨੀ॰ ੮੬੪; ‘ਪਿ’ (ਬਹੂਸੁ ਨਤ੍ਥਿ)]।

ਣਾਨੁਬਨ੍ਧੇ ਪਚ੍ਚਯੇ ਪਰੇ ਸਂਯੋਗੇਪਿ ਕ੍ਵਚਿ ਵੁਦ੍ਧਿ ਹੋਤਿ।

ਪੇਤ੍ਤੇਯਜੋ, ਪੇਤ੍ਤਿਕਂ, ਦੇਚ੍ਚੋ, ਪਮੁਖੇ ਸਾਧੁ ਪਾਮੋਕ੍ਖਂ, ਪਮੁਦਿਤਸ੍ਸ ਭਾਵੋ ਪਾਮੋਜ੍ਜਂ, ਵਤ੍ਤੁਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਵਾਕਜਂ, ਭਜਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਭਾਗਜਂ, ਭੋਗ੍ਗਂ, ਯੋਗ੍ਗਂ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਇਤਿ ਵੁਦ੍ਧਿਰਾਸਿ।

ਲੋਪਰਾਸਿ

‘ਲੋਪੋਵਣ੍ਣਿਵਣ੍ਣਾਨ’ਨ੍ਤਿ ਸੁਤ੍ਤੇਨ ਣਜਮ੍ਹਿ ਪਰੇ ਅਵਣ੍ਣਿ’ਵਣ੍ਣਾਨਂ ਲੋਪੋ।

ਤਤ੍ਥ ਅਵਣ੍ਣੇ-ਪਣ੍ਡਿਚ੍ਚਂ, ਤਚ੍ਛਂ, ਦਾਯਜ੍ਜਂ, ਦ੍ਵਿਯਾ ਭਾਵੋ ਦ੍ਵੇਜ੍ਝਂ, ਕਰੁਣਾਯੇਵ ਕਾਰੁਞ੍ਞਂ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਇਵਣ੍ਣੇ-ਅਧਿਪਤਿਸ੍ਸ ਭਾਵੋ ਆਧਿਪਚ੍ਚਂ। ਏਵਂ ਆਦਿਚ੍ਚੋ, ਕੋਣ੍ਡਞ੍ਞੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

‘ਉਵਣ੍ਣਸ੍ਸਾਵਙ ਸਰੇ’ਤਿ ਸਰੇ ਪਰੇ ਉਵਣ੍ਣਸ੍ਸ ਅਵਙ ਹੋਤਿ।

ਣਮ੍ਹਿ-ਲਹੁਨੋ ਭਾਵੋ ਲਾਘਵਂ, ਰਾਘਵਂ, ਜਮ੍ਬੁਰੁਕ੍ਖੇ ਭਵਂ ਜਮ੍ਬਵਂ। ਤਥਾ ਕਪਿਲਵਤ੍ਥੁਮ੍ਹਿ ਭਵਂ ਕਾਪਿਲਵਤ੍ਥਵਂ, ਵਨਂ। ਭਾਤੁਨੋ ਅਪਚ੍ਚਂ ਭਾਤਬਜੋ, ਗਬਜਂ, ਦਬਜਂ।

‘ਟੇ ਸਤਿਸ੍ਸਾ...’ਤਿ ਟਮ੍ਹਿ ਪਚ੍ਚਯੇ ਵੀਸਤਿ, ਤੀਸਤੀਨਂ ਤਿਲੋਪੋ।

ਵੀਸਤਿਯਾ ਪੂਰਣੋ ਵੀਸੋ, ਏਕੂਨਵੀਸੋ। ਏਵਂ ਤੀਸੋ, ਏਕੂਨਤੀਸੋ।

‘ਰਾਨੁਬਨ੍ਧੇਨ੍ਤਸਰਾਦਿਸ੍ਸਾ’ਤਿ ਰਾਨੁਬਨ੍ਧੇ ਪਚ੍ਚਯੇ ਪਦਨ੍ਤਸਰਾਦੀਨਂ ਲੋਪੋ।

ਮੇਤ੍ਤੇਯਜੋ, ਪੇਤ੍ਤੇਯਜੋ, ਕਿਵਂ, ਕਿਤ੍ਤਕਂ, ਈਦੀ, ਈਦਿਕ੍ਖੋ, ਈਦਿਸੋ, ਆਹਚ੍ਚ, ਉਪਹਚ੍ਚ, ਸਕ੍ਕਚ੍ਚ, ਅਧਿਕਿਚ੍ਚ, ਕਿਰਿਯਾ, ਵੇਦਗੂ, ਪਾਰਗੂ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

੫੫੪. ਪਚ੍ਚਯਾਨਂ ਲੋਪੋ [ਕ॰ ੩੯੧; ਰੂ॰ ੪੨੩; ਨੀ॰ ੮੩੦; ਮੋਗ੍ਗਲ੍ਲਾਨੇ ‘ਲੋਪੋ’ ਤ੍ਵੇਵ ਦਿਸ੍ਸਤਿ]।

ਪਚ੍ਚਯਾਨਂ ਕ੍ਵਚਿ ਲੋਪੋ ਹੋਤਿ।

ਬੁਦ੍ਧੇ ਰਤਨਂ ਪਣੀਤਂ, ਚਕ੍ਖੁ ਸੁਞ੍ਞਂ ਅਤ੍ਤੇਨ ਵਾ ਅਤ੍ਤਨਿਯੇਨ ਵਾ [ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੪.੮੫]। ਏਤ੍ਥ ਚ ਰਤਨਸ੍ਸ ਭਾਵੋ ਰਤਨਂ, ਅਤ੍ਤਨੋ ਭਾਵੋ ਅਤ੍ਤਾ, ਅਤ੍ਤਨੋ ਸਕਸ੍ਸ ਭਾਵੋ ਅਤ੍ਤਨਿਯਨ੍ਤਿ ਏਵਂ ਭਾਵਪਚ੍ਚਯਲੋਪੋ।

‘‘ਬੁਦ੍ਧਾਨੁਸ੍ਸਤਿ ਧਮ੍ਮਾਨੁਸ੍ਸਤਿ’’ਆਦੀਸੁ ‘‘ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ ਭਾਵੋ ਬੁਦ੍ਧੋ, ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ ਅਯਂ ਗੁਣੋ ਬੁਦ੍ਧੋ’’ਤਿਆਦਿਨਾ ਨਯੇਨ ਪਚ੍ਚਯਲੋਪੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

੫੫੫. ਲੋਪੋ ਵੀਮਨ੍ਤੁਵਨ੍ਤੂਨੰ [ਕ॰ ੨੬੮; ਰੂ॰ ੩੯੭; ਨੀ॰ ੫੧੮]।

ਇਯਿ'ਟ੍ਠੇਸੁ ਪਰੇਸੁ ਵੀ, ਮਨ੍ਤੁ, ਵਨ੍ਤੂਨੰ ਲੋਪੋ ਹੋਤਿ।

ਮੇਧਾਵੀਨੰ ਅਤਿਸਯੇਨ ਮੇਧਾਵੀਤਿ ਮੇਧਿਯੋ, ਮੇਧਿਟ੍ਠੋ, ਸਤਿਮਨ੍ਤਾਨੰ ਅਤਿਸਯੇਨ ਸਤਿਮਾਤਿ ਸਤਿਯੋ, ਸਤਿਟ੍ਠੋ, ਗੁਣਵਨ੍ਤਾਨੰ ਅਤਿਸਯੇਨ ਗੁਣਵਾਤਿ ਗੁਣਿਯੋ, ਗੁਣਿਟ੍ਠੋ।

ਇਤਿ ਲੋਪਰਾਸਿ।

ਖੁਦ੍ਦਕਰਾਸਿ ਨਿਟ੍ਠਿਤੋ।

ਨਾਨਾਤ੍ਤਰਾਸਿ

੫੫੬. ਜੋ ਵੁਦ੍ਧਸ੍ਸਿਯਿਟ੍ਠੇਸੁ [ਕ॰ ੨੬੨; ਰੂ॰ ੩੯੧; ਨੀ॰ ੫੧੩; ਚਂ॰ ੪.੩.੫੦; ਪਾ॰ ੫.੩.੬੧, ੬੨]।

ਇਯਿ'ਟ੍ਠਪਚ੍ਚਯੇਸੁ ਪਰੇਸੁ ਵੁਦ੍ਧਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਜੋ ਹੋਤਿ।

ਵੁਦ੍ਧਾਨੰ ਅਤਿਸਯੇਨ ਵੁਦ੍ਧੋਤਿ ਜੇਯ੍ਯੋ, ਜੇਟ੍ਠੋ।

੫੫੭. ਬਾਲ੍ਹਨ੍ਤਿਕਪਸਤ੍ਥਾਨੰ ਸਾਧਨੇਦਸਜਾ [ਕ॰ ੨੬੩, ੨੬੪, ੨੬੫; ਰੂ॰ ੩੯੨, ੩੯੩, ੩੯੪; ਨੀ॰ ੫੧੨, ੫੧੪, ੫੧੫; ਚਂ॰ ੪.੩.੪੯, ੫੧; ਪਾ॰ ੫.੩.੬੦, ੬੩; '... ਦਸਾ' (ਬਹੂਸੁ)]।

ਇਯ, ਇਟ੍ਠਪਚ੍ਚਯੇਸੁ ਪਰੇਸੁ ਬਾਲ੍ਹ, ਅਨ੍ਤਿਕ, ਪਸਤ੍ਥਸਦ੍ਦਾਨੰ ਸਾਧ, ਨੇਦ, ਸ, ਜਾਦੇਸਾ ਹੋਨ੍ਤਿ।

ਬਾਲ੍ਹਾਨੰ ਅਤਿਸਯੇਨ ਬਾਲ੍ਹੋਤਿ ਸਾਧਿਯੋ, ਸਾਧਿਟ੍ਠੋ, ਅਨ੍ਤਿਕਾਨੰ ਅਤਿਸਯੇਨ ਅਨ੍ਤਿਕੋਤਿ ਨੇਦਿਯੋ, ਨੇਦਿਟ੍ਠੋ, ਪਸਤ੍ਥਾਨੰ ਅਤਿਸਯੇਨ ਪਸਤ੍ਥੋਤਿ ਸੇਯ੍ਯੋ, ਸੇਟ੍ਠੋ, ਜੇਯ੍ਯੋ, ਜੇਟ੍ਠੋ।

੫੫੮. ਕਣਕਨ ਅਪ੍ਪਯੁਵਾਨੰ [ਕ॰ ੨੬੬, ੨੬੭; ਰੂ॰ ੩੯੫, ੩੯੬; ਨੀ॰ ੫੧੬, ੫੧੭; ਚਂ॰ ੪.੩.੫੩; ਪਾ॰ ੫.੩.੬੪]।

ਇਯ , ਇਟ੍ਠਪਚ੍ਚਯੇਸੁ ਪਰੇਸੁ ਅਪ੍ਪ, ਯੁਵਸਦ੍ਦਾਨੰ ਕਣ, ਕਨਆਦੇਸਾ ਹੋਨ੍ਤਿ।

ਅਪ੍ਪਾਨੰ ਨਵਾਨੰ ਅਤਿਸਯੇਨ ਅਪ੍ਪੋ ਨਵੋਤਿ ਕਣਿਯੋ, ਕਣਿਟ੍ਠੋ, ਯੁਵਾਨੰ ਤਰੁਣਾਨੰ ਅਤਿਸਯੇਨ ਯੁਵਾ ਤਰੁਣੋਤਿ ਕਨਿਯੋ, ਕਨਿਟ੍ਠੋ, ਕਨਿਯੇ ਵਯੇ ਭਵਾ ਕਞ੍ਞਾ।

੫੫੯. ਕੋਸਜ੍ਜਾਜ੍ਜਵ ਪਾਰਿਸਜ੍ਜ ਸੁਹਜ੍ਜ ਮਦ੍ਦਵਾਰਿਸਜਾਸ ਭਾਜਞ੍ਞਥੇਯ੍ਯਬਾਹੁਸਚ੍ਚਾ [ਕ॰ ੩੬੦, ੩੬੧; ਰੂ॰ ੩੮੭, ੩੮੮; ਨੀ॰ ੭੮੦, ੭੮੧; '...ਰਿਸ੍ਸਾ...'' (ਬਹੂਸੁ)]।

ਭਾਵ, ਕਮ੍ਮੇਸੁ ਣਾਨੁਬਨ੍ਧੇ ਪਚ੍ਚਯੇ ਪਰੇ ਏਤੇ ਸਦ੍ਦਾ ਨਿਪਚ੍ਚਨ੍ਤੇ। ਤਤ੍ਥ ਅਜ੍ਜਵ, ਮਦ੍ਦਵਾ'ਸਭਸਦ੍ਦਾ ਣਮ੍ਹਿ ਸਿਜ੍ਝਨ੍ਤਿ, ਸੇਸਾ ਣ੍ਯਮ੍ਹਿ।

ਤਤ੍ਥ ਉਜੁਨੋ ਭਾਵੋ ਅਜ੍ਜਵੰ, ਇਮਿਨਾ ਸੁਤ੍ਤੇਨ ਣਮ੍ਹਿ ਉਸ੍ਸ ਅਤ੍ਤੰ, 'ਉਵਣ੍ਣਸ੍ਸਾਵਙ...' ਇਤਿ ਉਸ੍ਸ ਅਵਤ੍ਤੰ। ਏਵੰ ਮੁਦੁਨੋ ਭਾਵੋ ਮਦ੍ਦਵੰ, ਉਸਭਸ੍ਸ ਭਾਵੋ ਆਸਭੰ, ਉਸ੍ਸ ਆਤ੍ਤੰ। ਕੁਸਿਤਸ੍ਸ [ਕੁਸੀਤਸ੍ਸ?] ਭਾਵੋ ਕੋਸਜ੍ਜੰ, ਇਮਿਨਾ ਇਲੋਪੋ, ਤਯ੍ਯਸ੍ਸ

ਜ੍ਜਤ੍ਤੁਂ, ਪਰਿਸਾਸੁ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੋ ਪਾਰਿਸਜ੍ਜੋ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੨੧੫], ਦਾਗਮੋ, ਸੁਹਦਯੋਵ ਸੁਹਦੋ, ਯਲੋਪੋ, ਸੁਹਦਸ੍ਸ ਭਾਵੋ ਸੋਹਜ੍ਜਂ [ਜਾ॰ ੧.੫.੨੩], ਇਸਿਨੋ ਇਦਂ ਆਰਿਸਜਂ, ਇਸ੍ਸ ਆਰਿਤ੍ਤੁਂ, ਆਜਾਨਿਯਸ੍ਸ [ਆਜਾਨੀਯਸ੍ਸਾਤਿਪਿ ਦਿਸ੍ਸਤਿ] ਭਾਵੋ ਆਜਵ੍ਵਂ, ਯਲੋਪੋ, ਪੁਨ 'ਲੋਪੋਵਣ੍ਣਿਵਣ੍ਣਾਨ'ਨ੍ਤਿ ਇਲੋਪੋ, ਤਤੋ ਪਰਂ ਸਨ੍ਧਿਰੂਪਂ, ਆਜਾਨਿਯੋ ਏਵ ਵਾ ਆਜਵ੍ਵੋ [ਜਾ॰ ੧.੧.੨੪], ਸਕਤ੍ਥੇ ਣ੍ਯੋ, ਥੇਨਸ੍ਸ ਭਾਵੋ, ਕਮ੍ਮਂ ਵਾ ਥੇਯਜਂ, ਨਸ੍ਸ ਯਤ੍ਤੁਂ, ਬਹੁਸੁਤਸ੍ਸ ਭਾਵੋ ਬਾਹੁਸਚ੍ਚਂ, ਉਸ੍ਸ ਅਤ੍ਤੁਂ, ਪੁਨ ਸਨ੍ਧਿਰੂਪਂ।

੫੬੦. ਅਧਾਤੁਸ੍ਸ ਕੇ [ਪਾਣਿਨਿਯੇ, ਚਨ੍ਦ੍ਰੇ ਚ 'ਕਾਕ'ਇਤਿ ਪਞ੍ਚਮਜਨ੍ਤਂ ਦਿਸ੍ਸਤੇ] **ਸਜਾਦਿਤੋ ਘੇਸ੍ਸਿ** [ਕ॰ ੪੦੪; ਰੂ॰ ੩੭੦; ਨੀ॰ ੮੫੯]।

'ਘੇਸ੍ਸੀ'ਤਿ ਘੇ+ਅਸ੍ਸ+ਇ, ਛਪਦਮਿਦਂ ਸੁਤ੍ਤਂ।

ਅਧਾਤੁਸ੍ਸ ਅਵਯਵਭੂਤੇ ਕਕਾਰੇ ਪਰੇ ਪੁਬ੍ਬਸ੍ਸ ਅਕਾਰਸ੍ਸ ਬਹੁਲਂ ਇ ਹੋਤਿ ਕਨਿਸ੍ਸਿਤੇ ਘੇ ਅਸਜਾਦਿਤੋ ਪਰੇ ਸਤਿ।

ਬਾਲਿਕਾ, ਏਕਿਕਾ, ਹਤ੍ਥਿਪੋਤਿਕਾ, ਮਹਲ੍ਲਿਕਾ, ਕੁਮ੍ਭਕਾਰਿਕਾ, ਕਮ੍ਮਕਾਰਿਕਾ, ਅਨ੍ਨਦਾਯਿਕਾ, ਉਪਾਸਿਕਾ, ਸਾਵਿਕਾ, ਧਮ੍ਮਵਾਚਿਕਾ।

ਅਧਾਤੁਸ੍ਸਾਤਿ ਕਿਂ? ਕੁਲੁਪਕਾ- ਭਿਕ੍ਖੁਨੀ, ਧੇਨੁਪਕਾ, ਖੀਰੁਪਕਾ-ਵਚ੍ਛੀ, ਇਧ ਧਾਤ੍ਵਾਦੇਸੋਪਿ ਕਕਾਰੋ ਧਾਤੁਸਦ੍ਦਂ ਲਭਤਿਯੇਵ।

ਕੇਤਿ ਕਿਂ? ਵੇਦਨਾ, ਚੇਤਨਾ।

ਅਸਜਾਦਿਤੋਤਿ ਕਿਂ? ਬਹੁਪਰਿਬ੍ਬਾਜਕਾ-ਰਾਜਧਾਨੀ।

ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਕਿਂ? ਬਹੁਕਤ੍ਤੁਕਾ-ਸਾਲਾ।

ਏਤ੍ਥ ਚ ਬਹਵੋ ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਕਾ ਯਸ੍ਸਾ ਸਾ ਬਹੁਪਰਿਬ੍ਬਾਜਕਾਤਿ ਵਿਗ੍ਗਹੋ। ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਕਸਦ੍ਦੋ ਪਕਤਿਸਜਾਦਿਸਦ੍ਦੋ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਕਨਿਸ੍ਸਿਤਸ੍ਸ ਘਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਆਕਾਰਸ੍ਸ ਸਜਾਦਿਤੋ ਪਰਤ੍ਤਾ ਪੁਬ੍ਬਸ੍ਸ ਅਸ੍ਸ ਇਤ੍ਤਂ ਨ ਭਵਤਿ। ਯਦਿ ਭਵੇਯ੍ਯ, ਬਹੁਕਾ ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਿਕਾਯੋ ਯਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥਪ੍ਪਸਙ੍ਗੋ ਸਿਯਾਤਿ।

ਇਤਿ ਨਾਨਾਤ੍ਤਰਾਸਿ ਨਿਟ੍ਠਿਤੋ।

ਇਤਿ ਨਿਰੁਤ੍ਤਿਦੀਪਨਿਯਾ ਨਾਮ ਮੋਗ੍ਗਲ੍ਲਾਨਬ੍ਯਾਕਰਣ-

ਦੀਪਨਿਯਾ ਤਦ੍ਧਿਤਕਣ੍ਡੋ ਪਞ੍ਚਮੋ।

੬. ਆਖਜਾਤਕਣ੍ਡ

ਸੁਦ੍ਧਕਤ੍ਤੁਰੂਪ

ਅਥ ਧਾਤੁਪਚ੍ਚਯਸਂਸਿਦ੍ਧਂ ਕਾਲ, ਕਾਰਕ, ਪੁਰਿਸ, ਸਙ੍ਖਜਾਭੇਦਦੀਪਕਂ ਲਿਙ੍ਗਭੇਦਰਹਿਤਂ ਕ੍ਰਿਯਾਪਧਾਨਵਾਚਕਂ ਤਜਾਦਜਨ੍ਤਨਾਮਕਂ ਆਖਜਾਤਪਦਂ ਦੀਪਿਯਤੇ।

ਤਤ੍ਥ ਕ੍ਰਿਯਂ ਧਾਰੇਤੀਤਿ **ਧਾਤੁ**। ਸਾ ਪਕਤਿਧਾਤੁ, ਵਿਕਤਿਧਾਤੁ, ਨਾਮਧਾਤੁਵਸੇਨ ਤਿਵਿਧਾ।

ਤਤ੍ਥ ਭੂ, ਹੂ, ਗਮੁ, ਪਚ ਇਚ੍ਚਾਦਿ **ਪਕਤਿਧਾਤੁ** ਨਾਮ ਸਭਾਵੇਨ ਸਿਦ੍ਧਤ੍ਤਾ।

ਤਿਤਿਕ੍ਖ, ਤਿਕਿਚ੍ਛ, ਬੁਭੁਕ੍ਖ, ਜਿਘਚ੍ਛਇਚ੍ਚਾਦਿ **ਵਿਕਤਿਧਾਤੁ** ਨਾਮ ਸਙ੍ਖਤਵਸੇਨ ਸਿਦ੍ਧਤ੍ਤਾ।

ਪੁਤ੍ਤੀਯ, ਪਬ੍ਬਤਾਯ ਇਚ੍ਚਾਦਿ **ਨਾਮਧਾਤੁ** ਨਾਮ ਨਾਮਭੂਤਸ੍ਸ ਸਤੋ ਕ੍ਰਿਯਵਾਚੀਪਚ੍ਚਯਯੋਗੇਨ ਧਾਤੁਟ੍ਠਾਨੇ ਠਿਤਤ੍ਤਾ।

ਪਕਤਿਧਾਤੁ ਚ ਸਕਮ੍ਮਿਕਾ’ਕਮ੍ਮਿਕਵਸੇਨ ਦੁਵਿਧਾ।

ਤਤ੍ਥਯਾ ਧਾਤੁ ਕਮ੍ਮਾਪੇਕ੍ਖਂ ਕ੍ਰਿਯਂ ਵਦਤਿ, ਸਾ **ਸਕਮ੍ਮਿਕਾ** ਨਾਮ। ਗਾਮਂ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਓਦਨਂ ਪਚਤਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਯਾ ਕਮ੍ਮਨਿਰਪੇਕ੍ਖਂ ਕ੍ਰਿਯਂ ਵਦਤਿ, ਸਾ **ਅਕਮ੍ਮਿਕਾ** ਨਾਮ। ਭਵਤਿ, ਹੋਤਿ, ਤਿਟ੍ਠਤਿ, ਸੇਤਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਸਕਮ੍ਮਿਕਾ ਚ ਏਕਕਮ੍ਮਿਕ, ਦ੍ਵਿਕਮ੍ਮਿਕਵਸੇਨ ਦੁਵਿਧਾ।

ਤਤ੍ਥ ਯਾ ਏਕਕਮ੍ਮਾਪੇਕ੍ਖਂ ਕ੍ਰਿਯਂ ਵਦਤਿ, ਸਾ ਏਕਕਮ੍ਮਿਕਾ ਨਾਮ। ਗਾਮਂ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਓਦਨਂ ਪਚਤਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਯਾ ਪਧਾਨਾ’ਪਧਾਨਵਸੇਨ ਕਮ੍ਮਦ੍ਵਯਾਪੇਕ੍ਖਂ ਕ੍ਰਿਯਂ ਵਦਤਿ, ਸਾ ਦ੍ਵਿਕਮ੍ਮਿਕਾ ਨਾਮ।

ਸਾ ਚ ਨਜਾਦਿ, ਦੁਹਾਦਿਵਸੇਨ ਦੁਵਿਧਾ।

ਤਤ੍ਥ ਯਾ ਧਾਤੁ ਪਾਪਨਤ੍ਥਾ ਹੋਤਿ, ਸਾ ਨਜਾਦਿ ਨਾਮ। ਅਜਂ ਗਾਮਂ ਨੇਤਿ, ਭਾਰਂ ਗਾਮਂ ਵਹਤਿ, ਸਾਖਂ ਗਾਮਂ ਆਕਡ੍ਢਤਿ।

ਸੇਸਾ ਦ੍ਵਿਕਮ੍ਮਿਕਾ ਦੁਹਾਦਿ ਨਾਮ। ਗਾਵਿਂ ਖੀਰਂ ਦੁਹਤਿ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਂ ਕਮ੍ਬਲਂ ਯਾਚਤਿ, ਦਾਯਕਂ ਭਿਕ੍ਖਂ ਭਿਕ੍ਖਤਿ, ਗੋਣਂ ਵਜਂ ਰੁਨ੍ਧਤਿ, ਭਗਵਨ੍ਤਂ ਪਞ੍ਹਂ ਪੁਚ੍ਛਤਿ, ਸਿਸ੍ਸਂ ਧਮ੍ਮਂ ਅਨੁਸਾਸਤਿ, ਭਗਵਾ ਭਿਕ੍ਖੂ ਏਤਂ [ਵਚਨਂ] ਅਵੋਚ, ਰਾਜਾ ਅਮਚ੍ਚਂ ਵਚਨਂ ਬ੍ਰਵੀਤਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਤਤ੍ਥ ਯਦਾ ਕਮ੍ਮਸ੍ਮਿਂ ਰੂਪਂ ਸਿਜ੍ਝਤਿ, ਤਦਾ ਵਿਭਤ੍ਤਿ, ਪਚ੍ਚਯਾ ਨਜਾਦਿਮ੍ਹਿ ਪਧਾਨਕਮ੍ਮਂ ਵਦਨ੍ਤਿ, ਦੁਹਾਦਿਮ੍ਹਿ ਅਪਧਾਨਕਮ੍ਮਂ, ਸਬ੍ਬਧਾਤੂਸੁ ਕਾਰਿਤਯੋਗੇ ਕਾਰਿਤਕਮ੍ਮਨ੍ਤਿ, ਸਬ੍ਬਞ੍ਚੇਤਂ ਧਾਤੂਨਂ ਪਕਤਿਅਤ੍ਥਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਅਨੇਕਤ੍ਥਤ੍ਤਾ ਪਨ ਧਾਤੂਨਂ ਅਤ੍ਥਨ੍ਤਰਵਚਨੇ ਵਾ ਨਾਨੁਪਸਗ੍ਗਯੋਗੇ ਵਾ ਅਕਮ੍ਮਿਕਾਪਿ ਸਕਮ੍ਮਿਕਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਸਕਮ੍ਮਿਕਾਪਿ ਅਕਮ੍ਮਿਕਾ ਹੋਨ੍ਤਿ।

ਅਤ੍ਥਨ੍ਤਰਵਚਨੇ ਤਾਵ –

ਵਿਦ – ਸਤ੍ਤਾਯਂ, ਧਮ੍ਮੋ ਵਿਜ੍ਜਤਿ, ਸਂਵਿਜ੍ਜਤਿ।

ਵਿਦ – ਞਾਣੇ, ਧਮ੍ਮਂ ਵਿਦਤਿ।

ਵਿਦ – ਲਾਭੇ, ਧਨਂ ਵਿਨ੍ਦਤਿ।

ਵਿਦ – ਅਨੁਭਵਨੇ, ਸੁਖਂ ਵੇਦੇਤਿ, ਵਿਪਾਕਂ ਪਟਿਸਂਵੇਦੇਤਿ [ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੩੦੩]।

ਵਿਦ – ਆਰੋਚਨੇ, ਵੇਦਯਾਮਹਂ ਭਨ੍ਤੇ ਵੇਦਯਤੀਤਿ ਮਂ ਧਾਰੇਤੁ [ਚੂਲ਼ਵ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧੦੨], ਕਾਰਣਂ ਨਿਵੇਦੇਤਿ, ਧਮ੍ਮਂ ਪਟਿਵੇਦੇਤਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਨਾਨੁਪਸਗ੍ਗਯੋਗੇ –

ਪਦ-ਗਤਿਯਂ, ਮਗ੍ਗਂ ਪਜ੍ਜਤਿ, ਪਟਿਪਜ੍ਜਤਿ, ਮਗ੍ਗੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਨਿਪਜ੍ਜਤਿ, ਸਮ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਭੋਗੋ ਭਵਤਿ, ਸਮ੍ਭਵਤਿ, ਭੋਗਂ ਅਨੁਭਵਤਿ, ਤਣ੍ਹਂ ਅਭਿਭਵਤਿ, ਪਰਿਭਵਤਿ, ਅਧਿਭਵਤਿ, ਅਰਞ੍ਞਂ ਅਭਿਸਮ੍ਭਵਤਿ, ਅਜ੍ਝੋਗਾਹਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਗਚ੍ਛਨ੍ਤੋ ਮਗ੍ਗੇ ਅਭਿਸਮ੍ਭਵਤਿ, ਸਮ੍ਪਾਪੁਣਾਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਪਦਾਨਂ ਬਜਞ੍ਜਨਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਵਾ ਅਤ੍ਥਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਵਾ ਉਪਕਾਰਕਾ ਵਿਭਤ੍ਤਿ, ਪਚ੍ਚਯਾ ਪਚ੍ਚਯਾ ਨਾਮ।

ਤਤ੍ਥ ਵਿਭਤ੍ਤਿਯੋ ਤਜਾਦਿ, ਤ੍ਵਾਦਿਇਚ੍ਚਾਦਿਨਾ ਅਟ੍ਠਵਿਧਾ ਭਵਨ੍ਤਿ, ਸਰੂਪਤੋ ਛਨ੍ਨਵੁਤਿਵਿਧਾ।

ਤਤ੍ਥ ਪੁਬ੍ਬਛਕ੍ਕਭੂਤਾਨਿ ਅਟ੍ਠਚਤ੍ਤਾਲੀਸਰੂਪਾਨਿ **ਪਰਸ੍ਸਪਦਾਨਿ** ਨਾਮ। ਪਰਛਕ੍ਕਭੂਤਾਨਿ ਅਟ੍ਠਚਤ੍ਤਾਲੀਸਰੂਪਾਨਿ **ਅਤ੍ਤਨੋਪਦਾਨਿ** ਨਾਮ।

ਤਤ੍ਥ ਪਰਹਿਤਪਟਿਸਂਯੁਤ੍ਤੇਸੁ ਠਾਨੇਸੁ ਪਵਤ੍ਤਿਬਹੁਲਾਨਿ ਪਦਾਨਿ ਪਰਸ੍ਸਪਦਾਨਿ ਨਾਮ। ਅਤ੍ਤਹਿਤਪਟਿਸਂਯੁਤ੍ਤੇਸੁ ਪਵਤ੍ਤਿਬਹੁਲਾਨਿ ਅਤ੍ਤਨੋਪਦਾਨਿ ਨਾਮਾਤਿ **ਏਕੇ**।

ਪਰੋ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਕਤ੍ਤਾ ਸਬ੍ਬਕ੍ਰਿਯਾਸਾਧਾਰਣਤ੍ਤਾ, ਅਤ੍ਤਾ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਕਮ੍ਮਂ ਸਕਸਕਕ੍ਰਿਯਾਸਾਧਾਰਣਤ੍ਤਾ, ਪਰਸ੍ਸ ਅਭਿਧਾਯਕਾਨਿ ਪਦਾਨਿ ਪਰਸ੍ਸਪਦਾਨਿ, ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਭਿਧਾਯਕਾਨਿ ਪਦਾਨਿ ਅਤ੍ਤਨੋਪਦਾਨੀਤਿ **ਅਞ੍ਞੇ**।

ਅਤ੍ਤਾ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਪਦਤ੍ਥਾਨਂ ਸਰੀਰਭੂਤਾ ਕ੍ਰਿਯਾ, ਕਤ੍ਤੁਨਾ ਪਨ ਸਾਧਜਟ੍ਠੇਨ ਕ੍ਰਿਯਰੂਪਾਨਿ ਭਾਵ, ਕਮ੍ਮਾਨਿਪਿ ਅਤ੍ਤਾਤਿ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ। ਸਾਧਕਟ੍ਠੇਨ ਤੇਹਿ ਪਰਭੂਤੋ ਕਤ੍ਤਾ ਪਰੋ ਨਾਮਾਤਿ **ਅਪਰੇ**।

ਅਤ੍ਤਾ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਅਮ੍ਹਤ੍ਥੋ, ਪਰੋ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਤੁਮ੍ਹ, ਨਾਮਤ੍ਥੋ, ਪੁਬ੍ਬਛਕ੍ਕਾਨਿ ਪਰਬਹੁਲਤ੍ਤਾ ਪਰਸ੍ਸਪਦਾਨਿ ਨਾਮ, ਪਰਛਕ੍ਕਾਨਿ ਪਨ ਰੂਲ਼੍ਹੀਵਸੇਨ ਅਤ੍ਤਨੋਪਦਾਨਿ ਨਾਮਾਤਿਪਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਇਦਂ ਨ ਯੁਜ੍ਜਤਿ ਪਰਛਕ੍ਕੇਸੁ ਤਬ੍ਬਹੁਲਮਤ੍ਤਸ੍ਸਾਪਿ ਅਸਿਦ੍ਧਤ੍ਤਾ। ਪਾਲ਼ਿਭਾਸਂ ਪਨ ਪਤ੍ਵਾ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਂ ਛਕ੍ਕਾਨਂ ਅਤ੍ਤਹਿਤ, ਪਰਹਿਤੇਸੁ ਵਾ ਤੀਸੁ ਕਾਰਕੇਸੁ ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਿਨਾਨਾਤ੍ਤਂ ਨ ਦਿਸ੍ਸਤਿਯੇਵ, ਤਸ੍ਮਾ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਗਨ੍ਥੇ ਤਂ ਨਾਮਦ੍ਵਯਂ ਨ ਗਹਿਤਨ੍ਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ।

ਪਚ੍ਚਯਾ ਪਨ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧਾ ਵਿਕਰਣ, ਕਿਚ੍ਚ, ਕਾਰਿਤ, ਧਾਤੁਪਚ੍ਚਯਵਸੇਨ।

ਤਤ੍ਥ ਯੇ ਧਾਤੁਸਿਦ੍ਧਾਨਿ ਤਜਾਦਿਪਦਾਨਿ ਤਬ੍ਬਾਦਿਪਦਾਨਿ ਚ ਗਣਵਿਭਾਗਵਸੇਨ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞੰ ਵਿਸਦਿਸਰੂਪਾਨਿ ਕਰੋਨ੍ਤਿ, ਤੇ ਵਿ**ਕਰਣਪਚ੍ਚਯਾ** ਨਾਮ, ਲ, ਯ, ਣੋਇਚ੍ਚਾਦਯੋ।

ਭਾਵ, ਕਮ੍ਮਵਿਸਯੇ ਕਯੋ **ਕਿਚ੍ਚਪਚ੍ਚਯੋ** ਨਾਮ।

ਪਰੇਸਂ ਆਣਾਪਨਸਙ੍ਖਾਤੇ ਪਯੋਜਕਬ੍ਯਾਪਾਰੇ ਪਵਤ੍ਤਾ ਣਿ, ਣਾਪਿਪਚ੍ਚਯਾ **ਕਾਰਿਤਪਚ੍ਚਯਾ** ਨਾਮ।

ਵਿਸੁਂ ਤਂਤਂਕ੍ਰਿਯਵਾਚੀਭਾਵੇਨ ਧਾਤੁਰੂਪਾ ਖ, ਛ, ਸਇਚ੍ਚਾਦਿਕਾ ਪਚ੍ਚਯਾ **ਧਾਤੁਪਚ੍ਚਯਾ** ਨਾਮ।

''ਕਾਲ, ਕਾਰਕ, ਪੁਰਿਸ, ਸਙ੍ਖ੍ਯਾਭੇਦਦੀਪਕ''ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਅਤੀਤ, ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾ'ਨਾਗਤ, ਕਾਲਵਿਮੁਤ੍ਤਵਸੇਨ ਕਾਲਭੇਦੋ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧੋ।

ਤਤ੍ਥ ਹਿਯ੍ਯਤ੍ਤਨੀ, ਅਜ੍ਜਤ੍ਤਨੀ [ਅਜ੍ਜਤਨੀ (ਬਹੂਸੁ)], ਪਰੋਕ੍ਖਾਤਿ ਇਮਾ ਤਿਸ੍ਸੋ ਵਿਭਤ੍ਤਿਯੋ ਅਤੀਤੇ ਕਾਲੇ ਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ।

ਵਤ੍ਤਮਾਨਾ, ਪਞ੍ਚਮੀਤਿ ਦ੍ਵੇ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨੇ।

ਏਕਾ ਭਵਿਸ੍ਸਨ੍ਤੀ ਅਨਾਗਤੇ।

ਸਤ੍ਤਮੀ, ਕਾਲਾਤਿਪਤ੍ਤੀਤਿ ਦ੍ਵੇ ਕਾਲਵਿਮੁਤ੍ਤੇ ਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ, ਅਯਂ ਕਿਰ ਪੋਰਾਣਿਕੋ ਵਿਭਤ੍ਤੀਨਂ ਕਮੋ, ਸੋ ਚ ਪਾਲ਼ਿਯਾ ਸਮੇਤਿਯੇਵ।

''ਸਬ੍ਬੇ ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਗਰੁਨੋ, ਵਿਹਂਸੁ ਵਿਹਰਨ੍ਤਿ ਚ।

ਅਥੋਪਿ ਵਿਹਰਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਏਸਾ ਬੁਦ੍ਧਾਨ ਧਮ੍ਮਤਾ''ਤਿ [ਅ॰ ਨਿ॰ ੪.੨੧] ਚ –

''ਅਬ੍ਭਤੀਤਾ ਚ ਯੇ ਬੁਦ੍ਧਾ, ਵਤ੍ਤਮਾਨਾ ਅਨਾਗਤਾ''ਤਿ ਚ [ਅਪ॰ ਥੇਰ ੧.੧.੫੯੮] ਪਾਲ਼ੀ। ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਕਮੇ ਪਞ੍ਚਮੀ, ਸਤ੍ਤਮੀਤਿ ਨਾਮਦ੍ਵਯਮ੍ਪਿ ਅਨ੍ਵਤ੍ਥਵਸੇਨ ਸਿਦ੍ਧਂ ਭਵਤਿ। ਪਚ੍ਛਾ ਪਨ ਗਰੁਨੋ ਵੁਤ੍ਤਿਚ੍ਛਾਵਸੇਨ ਵਿਭਤ੍ਤੀਨਂ ਨਾਨਾਕਮਂ ਕਰੋਨ੍ਤਿ।

ਕਤ੍ਤੁ, ਕਮ੍ਮ, ਭਾਵਾ ਪਨ ਕਾਰਕਭੇਦੋ ਨਾਮ। ਤਤ੍ਥ ਭਾਵੋ ਦੁਵਿਧੋ ਸਾਧ੍ਯ, ਸਾਧਨਵਸੇਨ ਵਿਸੇਸਨ, ਵਿਸੇਸ੍ਯਵਸੇਨ ਚ। ਤਤ੍ਥ ਧਾਤ੍ਵਤ੍ਥਕ੍ਰਿਯਾ **ਸਾਧ੍ਯਭਾਵੋ** ਨਾਮ। ਪਚ੍ਚਯਤ੍ਥਕ੍ਰਿਯਾ **ਸਾਧਨਭਾਵੋ** ਨਾਮ।

ਤੇਸੁ ਸਾਧ੍ਯਭਾਵੋ ਨਾਨਾਧਾਤੂਨਂ ਵਸੇਨ ਨਾਨਾਵਿਧੋ ਹੋਤਿ। ਸਾਧਨਭਾਵੋ ਨਾਨਾਧਾਤ੍ਵਤ੍ਥਾਨਂ ਪਵਤ੍ਤਾਕਾਰਸਙ੍ਖਾਤੇਨ ਏਕਟ੍ਠੇਨ ਏਕੋਵ ਹੋਤਿ। ਸੋ ਪਨ ਯਥਾ ਜਾਤਿ ਨਾਮ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਪਕ੍ਖੇ ਠਿਤੇ ਸਙ੍ਖਤਧਮ੍ਮੇ ਉਪ੍ਪਾਦੇਨ੍ਤੀ ਵਿਯ ਖ੍ਯਾਯਤਿ, ਤਥਾ ਵੋਹਾਰਵਿਸਯਮਤ੍ਤੇ ਠਿਤੇ ਸਬ੍ਬਧਾਤ੍ਵਤ੍ਥੇ ਪਾਤੁਭੋਨ੍ਤੇ ਕਰੋਨ੍ਤੋ ਵਿਯ ਖ੍ਯਾਯਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਸੋ ਸਾਧਨਨ੍ਤਿ ਚ ਕਾਰਕਨ੍ਤਿ ਚ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਯਥਾ ਚ ਜਾਤਿਵਸੇਨ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਸਙ੍ਖਤਧਮ੍ਮਾ ''ਚਿਨ੍ਤਨਂ ਜਾਤਂ, ਫੁਸਨਂ ਜਾਤ'' ਮਿਚ੍ਚਾਦਿਨਾ ਏਕਨ੍ਤਮੇਵ ਜਾਤਿਂ ਵਿਸੇਸੇਨ੍ਤਿ, ਤਥਾ ਪਚ੍ਚਯਤ੍ਥਵਸੇਨ ਪਾਤੁਭੋਨ੍ਤਾ ਨਾਨਾਧਾਤ੍ਵਤ੍ਥਾਪਿ ''ਭੁਯ੍ਯਤੇ, ਗਮ੍ਯਤੇ, ਪਚ੍ਚਤੇ, ਭਵਨਂ, ਗਮਨਂ, ਪਚਨ'' ਮਿਚ੍ਚਾਦਿਨਾ ਏਕਨ੍ਤਮੇਵ ਪਚ੍ਚਯਤ੍ਥਂ ਵਿਸੇਸੇਨ੍ਤਿ। ਵੁਤ੍ਤਿਚ੍ਛਾਵਸੇਨ ਪਨ ਭਾਵਸਾਧਨਪਦੇਸੁ ਧਾਤ੍ਵਤ੍ਥ, ਪਚ੍ਚਯਤ੍ਥਾਨਂ ਅਭੇਦੋਪਿ ਵਤ੍ਤੁਂ ਯੁਜ੍ਜਤਿਯੇਵ। ਇਧ ਪਨ ਦ੍ਵੀਸੁ ਭਾਵੇਸੁ ਸਾਧਨਭਾਵੋ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤੋਤਿ।

ਪਠਮ, ਮਜ੍ਝਿਮੁ'ਤ੍ਤਮਪੁਰਿਸਾ ਪੁਰਿਸਭੇਦੋ। 'ਪੁਰਿਸੋ'ਤਿ ਚ ''ਯਂਕਿਞ੍ਚਾਯਂ ਪੁਰਿਸਪੁਗ੍ਗਲੋ ਪਟਿਸਂਵੇਦੇਤਿ ਸੁਖਂ ਵਾ ਦੁਕ੍ਖਂ ਵਾ ਅਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖਂ ਵਾ''ਤਿ [ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੧] ਏਤ੍ਥ ਅਤ੍ਤਾ ਏਵ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਸੋ ਚ ਅਤ੍ਤਾ ''ਸੋ ਕਰੋਤਿ, ਸੋ ਪਟਿਸਂਵੇਦੇਤੀ''ਤਿ [ਅ॰ ਨਿ॰ ੬.੪੩; ਵਿਸੁਦ੍ਧਿ॰ ੨.੫੮੦] ਏਤ੍ਥ ਕਾਰਕੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਇਤਿ 'ਪੁਰਿਸੋ'ਤਿ ਕਾਰਕੋ ਏਵ।

ਸੋ ਚ ਤਿਵਿਧੋ ਨਾਮਤ੍ਥੋ, ਤੁਮ੍ਹਤ੍ਥੋ, ਅਮ੍ਹਤ੍ਥੋ ਚਾਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤੁਸਨ੍ਤਾਨਭੂਤਤ੍ਤਾ ਅਮ੍ਹਤ੍ਥੋ ਉਤ੍ਤਮਪੁਰਿਸੋ ਨਾਮ, ਸੇਸਾ ਪਨ ਕਮੇਨ ਪਠਮਪੁਰਿਸੋ, ਮਜ੍ਝਿਮਪੁਰਿਸੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ। ਵਿਭਤ੍ਤਿਯੋ ਪਨ ਤਦ੍ਦੀਪਕਤ੍ਤਾ ਪਠਮਪੁਰਿਸਾਦਿਨਾਮਂ ਲਭਨ੍ਤਿ। ਇਦਞ੍ਚ ਨਾਮਂ ਕਾਰਕਭੇਦੇ ਅਨ੍ਤੋਗਧਮੇਵਾਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਗਨ੍ਥੇ ਨ ਗਹਿਤਨ੍ਤਿ।

ਸਙ੍ਖ੍ਯਾਭੇਦੋ ਦੁਵਿਧੋ ਏਕਤ੍ਤ, ਬਹੁਤ੍ਤਵਸੇਨ।

'ਲਿਙ੍ਗਭੇਦਰਹਿਤ'ਨ੍ਤਿ ''ਪੁਰਿਸੋ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਇਤ੍ਥੀ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਕੁਲਂ ਗਚ੍ਛਤਿ'' ਇਚ੍ਚਾਦੀਸੁ 'ਪੁਰਿਸੋ'ਇਚ੍ਚਾਦੀਨਂ ਅਭਿਧੇਯ੍ਯਪਦਾਨਂ ਲਿਙ੍ਗਾਨੁਗਤੋ ਰੂਪਭੇਦੋ ਆਖ੍ਯਾਤਪਦੇ ਨਤ੍ਥਿ।

'ਕ੍ਰਿਯਾਪਧਾਨਵਾਚਕ'ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਕ੍ਰਿਯਂ ਏਵ ਪਧਾਨਤੋ ਅਭਿਧਾਤਿ, ਨ ਨਾਮਪਦਂ ਵਿਯ ਦਬ੍ਬਂ ਪਧਾਨਤੋ ਅਭਿਧਾਤੀਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ।

ਤਤ੍ਥ ਕ੍ਰਿਯਾ ਨਾਮ ਧਾਤ੍ਵਤ੍ਥਭਾਵੋ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਸਾ ਚ ਕਾਲਵਸੇਨ ਅਤੀਤਕ੍ਰਿਯਾ, ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਕ੍ਰਿਯਾ, ਅਨਾਗਤਕ੍ਰਿਯਾ, ਕਾਲਵਿਮੁਤ੍ਤਕ੍ਰਿਯਾਤਿ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧਾ ਹੋਤਿ।

ਆਣਤ੍ਤਿਕ੍ਰਿਯਾ, ਆਸਿਟ੍ਠਕ੍ਰਿਯਾ, ਅਨੁਮਤਿਕ੍ਰਿਯਾ, ਪਰਿਕਪ੍ਪਕ੍ਰਿਯਾ, ਅਰਹ, ਸਕ੍ਕ, ਵਿਧਿ, ਨਿਮਨ੍ਤਨਾ'ਮਨ੍ਤਨਾਦਿਕ੍ਰਿਯਾਤਿ ਬਹੁਵਿਧੋ ਕ੍ਰਿਯਾਭੇਦੋਤਿ।

ਭੂ-ਸਤ੍ਤਾਯਂ, ਸਨ੍ਤਸ੍ਸ ਭਾਵੋ ਸਤ੍ਤਾ, ਤਸ੍ਸਂ ਸਤ੍ਤਾਯਂ, ਭੂਧਾਤੁ ਸਤ੍ਤਾਯਮਤ੍ਥੇ ਵਤ੍ਤਤੇ, ਸਬ੍ਬਪਦਤ੍ਥਾਨਂ ਸਦ੍ਦ, ਬੁਦ੍ਧਿਵਿਸਯਭਾਵੇਨ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨਭਾਵੇ ਵਤ੍ਤਤੇਤ੍ਯਤ੍ਥੋ।

੫੬੧. ਕ੍ਰਿਯਤ੍ਥਾ [ਕ॰ ੪੩੨, ੪੫੫; ਰੂ॰ ੩੬੨, ੫੩੦; ਨੀ॰ ੯੦੫, ੯੩੬; ਪਾ॰ ੩.੧.੯੧]।

ਅਧਿਕਾਰਸੁਤ੍ਤਮਿਦਂ, ਕ੍ਰਿਯਤ੍ਥਾ ਪਰਂ ਵਿਭਤ੍ਤਿ, ਪਚ੍ਚਯਾ ਭਵਨ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਕ੍ਰਿਯਾ ਅਤ੍ਥੋ ਯਸ੍ਸਾਤਿ ਕ੍ਰਿਯਤ੍ਥੋ। ਪਕਤਿਧਾਤੁ, ਵਿਕਤਿਧਾਤੁ, ਨਾਮਧਾਤੁਵਸੇਨ ਤਿਵਿਧੋ ਧਾਤੁ, ਕਾਰਿਤਪਚ੍ਚਯਨ੍ਤਰੂਪਮ੍ਪਿ ਵਿਕਤਿਧਾਤੁਮ੍ਹਿ ਸਙ੍ਗਯ੍ਹਤਿ।

੫੬੨. ਵਤ੍ਤਮਾਨੇਤਿ ਅਨ੍ਤਿ ਸਿ ਥ ਮਿ ਮ ਤੇ ਅਨ੍ਤੇ ਸੇ ਵ੍ਹੇ ਏ ਮ੍ਹੇ [ਕ॰ ੪੧੪; ਰੂ॰ ੪੨੮; ਨੀ॰ ੮੭੨; ਚਂ॰ ੧.੨.੮੨; ਪਾ॰ ੩.੨.੧੨੩]।

ਆਰਭਿਤ੍ਵਾ ਨਿਟ੍ਠਂ ਅਨੁਪਗਤੋ ਭਾਵੋ ਵਤ੍ਤਮਾਨੋ ਨਾਮ, ਤਂਸਮ੍ਬਨ੍ਧੀਕਾਲੋਪਿ ਤਦੂਪਚਾਰੇਨ ਵਤ੍ਤਮਾਨੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਵਤ੍ਤਮਾਨੇ ਕਾਲੇ ਕ੍ਰਿਯਤ੍ਥਾ ਪਰਂ ਤ੍ਯਾਦਿਵਿਭਤ੍ਤਿਯੋ ਭਵਨ੍ਤਿ। ਅਯਞ੍ਚ ਵਿਭਤ੍ਤਿ ਤ੍ਯਾਦੀਤਿ ਚ ਵਤ੍ਤਮਾਨਕਾਲਵਿਸਯਤ੍ਤਾ ਵਤ੍ਤਮਾਨਾਤਿ ਚ ਸਿਜ੍ਝਤਿ।

੫੬੩. ਪੁਬ੍ਬਾਪਰਛਕ੍ਕਾਨਮੇਕਾਨੇਕੇਸੁ ਤੁਮ੍ਹਮ੍ਹਸੇਸੇਸੁ ਦ੍ਵੇ ਦ੍ਵੇ ਮਜ੍ਝਿਮੁਤ੍ਤਮਪਠਮਾ [ਕ॰ ੪੦੮; ਰੂ॰ ੪੩੧; ਨੀ॰ ੮੬੭]।

ਤੁਮ੍ਹਨਾਮਂ, ਅਮ੍ਹਨਾਮਂ, ਤਦੁਭਯਤੋ ਸੇਸਨਾਮਨ੍ਤਿ ਤੀਸੁ ਨਾਮੇਸੁ ਪਯੁਜ੍ਜਮਾਨੇਸੁ ਵਾ ਗਮ੍ਯਮਾਨੇਸੁ ਵਾ ਏਕਸ੍ਮਿਂ ਵਾ ਅਨੇਕੇਸੁ ਵਾ ਅਤ੍ਥੇਸੁ ਪੁਬ੍ਬਛਕ੍ਕ, ਪਰਛਕ੍ਕਾਨਂ ਦ੍ਵੇ ਦ੍ਵੇ ਮਜ੍ਝਿਮ, ਉਤ੍ਤਮ, ਪਠਮਾ ਵਿਭਤ੍ਤਿਯੋ ਭਵਨ੍ਤਿ। ''ਉਤ੍ਤਮਨ੍ਤਿ ਉਤ੍ਤਰਂ ਅਨ੍ਤਿਮ''ਨ੍ਤਿ ਚੂਲ਼ਮੋਗ੍ਗਲ੍ਲਾਨੇ ਵੁਤ੍ਤਂ।

ਏਤ੍ਥ ਚ ਵਿਭਤ੍ਤਿਵਿਧਾਨਮੁਖੇਨ ਤਂਤਂਸਦ੍ਦਵਿਧਾਨਮ੍ਪਿ ਸਿਦ੍ਧਂ ਹੋਤਿ।

ਕਥਂ?ਤਿ, ਅਨ੍ਤਿ, ਸਿ, ਥ, ਮਿ, ਮ ਇਤਿ ਪੁਬ੍ਬਛਕ੍ਕਂ ਨਾਮ।

ਤੇ, ਅਨ੍ਤੇ, ਸੇ, ৱ੍ਹੇ, ਏ, ਮ੍ਹੇ ਇਤਿ ਪਰਛਕ੍ਕਂ ਨਾਮ।

ਪੁਬ੍ਬਛਕ੍ਕੇ ਚ-ਤਿ, ਅਨ੍ਤਿਦ੍ৱਯਂ ਪਠਮਦੁਕਂ ਨਾਮ, ਸਿ, ਥਦ੍ৱਯਂ ਮਜ੍ਝਿਮਦੁਕਂ ਨਾਮ, ਮਿ, ਮਦ੍ৱਯਂ ਉਤ੍ਤਮਦੁਕਂ ਨਾਮ। ਏৱਂ ਪਰਛਕ੍ਕੇ।

ਤਤ੍ਥ ਤੁਲ੍ਯਾਧਿਕਰਣਭੂਤੇ ਸੇਸਨਾਮੇ ਪਯੁਜ੍ਜਮਾਨੇ ৱਾ ਗਮ੍ਯਮਾਨੇ ৱਾ ਪਠਮਦੁਕਂ ਭৱਤਿ। ਤਥਾ ਤੁਮ੍ਹਨਾਮੇ ਮਜ੍ਝਿਮਦੁਕਂ, ਅਮ੍ਹਨਾਮੇ ਉਤ੍ਤਮਦੁਕਂ। ਦੁਕੇਸੁ ਚ ਏਕਸ੍ਮਿਂ ਅਤ੍ਥੇ ৱਤ੍ਤਬ੍ਬੇ ਏਕৱਚਨਂ, ਬਹੁਮ੍ਹਿ ৱਤ੍ਤਬ੍ਬੇ ਬਹੁৱਚਨਂ।

ਏਤ੍ਥ ਚ ਨਾਮਾਨਂ ਅਤ੍ਥਨਿਸ੍ਸਿਤਾ ਕਤ੍ਤੁ, ਕਮ੍ਮਤ੍ਥਾ ਇਧ ਨਾਮਤ੍ਥਾਤਿ ৱੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ। ਕਤ੍ਤੁ, ਕਮ੍ਮਸਙ੍ਖਾਤੇ ਯਸ੍ਮਿਂ ਨਾਮਤ੍ਥੇ ਤ੍ਯਾਦਿৱਿਭਤ੍ਤਿਯੋ ਭৱਨ੍ਤਿ, ਸੋ ਨਾਮਤ੍ਥੋ ਤ੍ਯਾਦਿৱਾਚਕਾਨਂ ਏৱ ৱਾਚ੍ਚਭੂਤੋ ৱੁਤ੍ਤਤ੍ਥੋ ਨਾਮ ਹੋਤਿ, ਨ ਸ੍ਯਾਦਿৱਿਭਤ੍ਤੀਨਂ।

ৱੁਤ੍ਤਕਤ੍ਤੁ, ਕਮ੍ਮਾਧਿਟ੍ਠਾਨਸ੍ਸ ਚ ਲਿਙ੍ਗਤ੍ਥਸ੍ਸ ৱਾਚਕਂ ਨਾਮਪਦਂ ਅਭਿਧੇਯ੍ਯਪਦਂ ਨਾਮ, ਏਤਦੇৱ ਤੁਲ੍ਯਾਧਿਕਰਣਪਦਨ੍ਤਿ ਚ ৱੁਚ੍ਚਤਿ।

ਅਮਾਦਯੋ ਚ ਅਤ੍ਥৱਾਚਕৱਿਭਤ੍ਤਿਯੋ ਏਤਸ੍ਮਿਂ ਓਕਾਸਂ ਨ ਲਭਨ੍ਤਿ, ਲਿਙ੍ਗਤ੍ਥਮਤ੍ਤਜੋਤਿਕਾ ਪਠਮਾৱਿਭਤ੍ਤਿ ਏৱ ਓਕਾਸਂ ਲਭਤਿ। ਏৱਰੂਪਾਨਿ ਤੁਲ੍ਯਾਧਿਕਰਣਭੂਤਾਨਿ ਅਭਿਧੇਯ੍ਯਪਦਾਨਿ ਸਨ੍ਧਾਯ ਸੁਤ੍ਤੇ 'ਤੁਮ੍ਹਮ੍ਹਸੇਸੇਸੂ'ਤਿ ৱੁਤ੍ਤਂ।

ਇਦਞ੍ਚ ਸੁਤ੍ਤਂ ਸੁਦ੍ਧੇਹਿ ਤੁਮ੍'ਮ੍ਹ, ਸੇਸਨਾਮੇਹਿ ਯੁਤ੍ਤৱਾਕ੍ਯੇ ਚ ਮਿਸ੍ਸਕੇਹਿ ਯੁਤ੍ਤৱਾਕ੍ਯੇ ਚਾਤਿ ਦ੍ৱੀਸੁ ਦ੍ৱੀਸੁ ৱਾਕ੍ਯੇਸੁ ৱੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

ਤਤ੍ਥ ਸੁਦ੍ਧੇਹਿ ਯੁਤ੍ਤੇ ਪਚ੍ਚੇਕਂ ਦੁਕਾਨਿ ৱਤ੍ਤਨ੍ਤਿ। ਯਥਾ? ਸੋ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਤੇ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ, ਤ੍ৱਂ ਗਚ੍ਛਸਿ, ਤੁਮ੍ਹੇ ਗਚ੍ਛਥ, ਅਹਂ ਗਚ੍ਛਾਮਿ, ਮਯਂ ਗਚ੍ਛਾਮਾਤਿ।

ਤਥਾ ਸੁਦ੍ਧਦ੍ৱਨ੍ਦੇਪਿ। ਯਥਾ? ਸੋ ਚ ਸੋ ਚ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ ৱਾ। ਤੇ ਚ ਤੇ ਚ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ, ਸੋ ਚ ਤੇ ਚ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ, ਤ੍ৱਞ੍ਚ ਤ੍ৱਞ੍ਚ ਗਚ੍ਛਸਿ, ਗਚ੍ਛਥ ৱਾ। ਤੁਮ੍ਹੇ ਚ ਤੁਮ੍ਹੇ ਚ ਗਚ੍ਛਥ, ਤ੍ৱਞ੍ਚ ਤੁਮ੍ਹੇ ਚ ਗਚ੍ਛਥਾਤਿ।

ਮਿਸ੍ਸਕੇਹਿ ਯੁਤ੍ਤੇ ਦ੍ৱਨ੍ਦৱਾਕ੍ਯੇ ਪਨ 'ৱਿਪ੍ਪਟਿਸੇਧੇ'ਤਿ ਸਙ੍ਕੇਤਤ੍ਤਾ ਪਰਦੁਕਾਨਿ ਏৱ ਓਕਾਸਂ ਲਭਨ੍ਤਿ, ਤੇਸੁ ਚ ਬਹੁৱਚਨਾਨਿ ਏৱ। ਯਥਾ? ਸੋ ਚ ਤ੍ৱਞ੍ਚ ਗਚ੍ਛਥ, ਸੋ ਚ ਅਹਞ੍ਚ ਗਚ੍ਛਾਮ, ਤ੍ৱਞ੍ਚ ਅਹਞ੍ਚ ਗਚ੍ਛਾਮ, ਸੋ ਚ ਤ੍ৱਞ੍ਚ ਅਹਞ੍ਚ ਗਚ੍ਛਾਮ। ਏਕৱਚਨਚਤੁਕ੍ਕਂ।

ਤੇ ਚ ਤੁਮ੍ਹੇ ਚ ਗਚ੍ਛਥ, ਤੇ ਚ ਮਯਞ੍ਚ ਗਚ੍ਛਾਮ, ਤੁਮ੍ਹੇ ਚ ਮਯਞ੍ਚ ਗਚ੍ਛਾਮ, ਤੇ ਚ ਤੁਮ੍ਹੇ ਚ ਮਯਞ੍ਚ ਗਚ੍ਛਾਮ। ਬਹੁৱਚਨਚਤੁਕ੍ਕਂ।

ਸੋ ਚ ਤੁਮ੍ਹੇ ਚ ਗਚ੍ਛਥ, ਸੋ ਚ ਮਯਞ੍ਚ ਗਚ੍ਛਾਮ, ਤ੍ৱਞ੍ਚ ਮਯਞ੍ਚ ਗਚ੍ਛਾਮ, ਸੋ ਚ ਤ੍ৱਞ੍ਚ ਮਯਞ੍ਚ ਗਚ੍ਛਾਮ। ਏਕৱਚਨਮੂਲਚਤੁਕ੍ਕਂ।

ਤੇ ਚ ਤ੍ৱਞ੍ਚ ਗਚ੍ਛਥ, ਤੇ ਚ ਅਹਞ੍ਚ ਗਚ੍ਛਾਮ, ਤੁਮ੍ਹੇ ਚ ਅਹਞ੍ਚ ਗਚ੍ਛਾਮ, ਤੇ ਚ ਤੁਮ੍ਹੇ ਚ ਅਹਞ੍ਚ ਗਚ੍ਛਾਮ। ਬਹੁৱਚਨਮੂਲਚਤੁਕ੍ਕਂ।

ਅਪਿ ਚ ਤ੍ৱਞ੍ਚ ਸੋ ਚ ਗਚ੍ਛਥ, ਅਹਞ੍ਚ ਸੋ ਚ ਗਚ੍ਛਾਮ, ਤ੍ৱਞ੍ਚ ਅਹਞ੍ਚ ਸੋ ਚ ਗਚ੍ਛਾਮ, ਤੁਮ੍ਹੇ ਚ ਸੋ ਚ ਗਚ੍ਛਥ, ਮਯਞ੍ਚ ਸੋ ਚ ਗਚ੍ਛਾਮ, ਤ੍ৱਞ੍ਚ ਤੇ ਚ ਗਚ੍ਛਥ, ਅਹਞ੍ਚ ਤੇ ਚ ਗਚ੍ਛਾਮਇਚ੍ਚਾਦੀਨਿਪਿ ਚਤੁਕ੍ਕਾਨਿ ৱੇਦਿਤਬ੍ਬਾਨਿ।

ਅਤ੍ਰਿਮਾ ਪਾਲ਼ੀ – ਤੁਵਞ੍ਞ ਪੁਤ੍ਤੋ ਸੁਇਸਾ ਚ ਨਤ੍ਤਾ, ਸਮ੍ਮੋਦਮਾਨਾ ਘਰਮਾਵਸੇਥ [ਜਾ॰ ੧.੮.੭]। ਅਹਞ੍ਞ ਪੁਤ੍ਤੋ ਸੁਇਸਾ ਚ ਨਤ੍ਤਾ, ਸਮ੍ਮੋਦਮਾਨਾ ਘਰਮਾਵਸੇਮ [ਜਾ॰ ੧.੮.੭]।

ਅਹਞ੍ਞ ਦਾਨਿ ਆਯਸ੍ਮਾ ਚ ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤੋ ਭਿਕ੍ਖੁਸਙ੍ਘਂ ਪਰਿਹਰਿਸ੍ਸਾਮ [ਮ॰ ਨਿ॰ ੨.੧੬੦]।

ਅਹਞ੍ਞ ਇਮੇ ਚ ਭਿਕ੍ਖੂ ਸਮਾਧਿਨਾ ਨਿਸੀਦਿਮ੍ਹਾ।

ਅਹਞ੍ਞ ਭਰਿਯਾ ਚ ਦਾਨਪਤੀ ਅਹੁਮ੍ਹਾ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੧੫੯੩]।

ਅਹਞ੍ਞ ਸਾਮਿਕੋ ਚ ਦਾਨਪਤੀ ਅਹੁਮ੍ਹਾ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੧੬੧੭] ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਯਂ ਪਨ ‘‘ਸੋ ਚ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਤ੍ਵਞ੍ਞ ਗਚ੍ਛਸੀ’’ਤਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੇ ‘‘ਤੁਮ੍ਹੇ ਗਚ੍ਛਥਾ’’ਤਿ ਵਾ ‘‘ਸੋ ਚ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਅਹਞ੍ਞ ਗਚ੍ਛਾਮੀ’’ਤਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੇ ‘‘ਮਯਂ ਗਚ੍ਛਾਮਾ’’ਤਿ ਵਾ ਵਚਨਂ, ਤਂ ਪਕਤਿਬਹੁਵਚਨਮੇਵ, ਨ ਪਰੋਪੁਰਿਸਬਹੁਵਚਨਂ।

ਯਞ੍ਚ ਕਚ੍ਚਾਯਨੇ – ‘‘ਸਬ੍ਬੇਸਮੇਕਾਭਿਧਾਨੇ ਪਰੋ ਪੁਰਿਸੋ’’ਤਿ [ਨੀ॰ ੨੧੬ ਪਿਟ੍ਠੇ] ਸੁਤ੍ਤਂ, ਤਤ੍ਥਾਪਿ ਸਬ੍ਬੇਸਂ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਂ ਵਾ ਤਿਣ੍ਣਂ ਵਾ ਮਿਸ੍ਸਕਭੂਤਾਨਂ ਨਾਮ, ਤੁਮ੍ਹ’ਮ੍ਹਾਨਂ ਏਕਤੋ ਅਭਿਧਾਨੇ ਮਿਸ੍ਸਕਦ੍ਵਨ੍ਦਵਾਕ੍ਯੇ ਪਰੋ ਪੁਰਿਸੋ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ ਨ ਨ ਸਮ੍ਭਵਤੀਤਿ।

੫੬੪. ਕਤ੍ਤੁਰਿ ਲੋ [ਕ॰ ੪੫੫; ਰੂ॰ ੪੩੩; ਨੀ॰ ੯੨੫]।

ਅਪਰੋਕ੍ਖੇਸੁ ਮਾਨ, ਨ੍ਤੁ, ਤਜਾਦੀਸੁ ਪਰੇਸੁ ਕ੍ਰਿਯਤ੍ਥਾ ਪਰਂ ਕਤ੍ਤੁਰਿ ਲਾਨੁਬਨ੍ਧੋ ਅਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ। ਲਾਨੁਬਨ੍ਧੋ ‘ਊਲਸ੍ਸੇ’ਤਿ ਸੁਤ੍ਤੇ ਵਿਸੇਸਨਤ੍ਥੋ।

ਏਤੇਨ ਯਤ੍ਥ ਮਾਨ, ਨ੍ਤੁ, ਤਜਾਦਯੋ ਕਤ੍ਤੁਰਿ ਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ, ਤਤ੍ਥ ਅਯਂ ਲਪਚ੍ਚਯੋਤਿ ਲਪਚ੍ਚਯੇਨ ਤੇਸਂ ਕਤ੍ਤੁਵਾਚਕਭਾਵਂ ਞਾਪੇਤਿ, ਏਸ ਨਯੋ ‘‘ਕ੍ਯੋ ਭਾਵਕਮ੍ਮੇਸੁ...’’ ਇਚ੍ਚਾਦੀਸੁਪਿ।

ਏਤ੍ਥ ਚ ਵਿਕਰਣਪਚ੍ਚਯਾ ਨਾਮ ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਪੂਰਣਾ ਏਵ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਨ ਅਤ੍ਥਪੂਰਣਾ, ਤਸ੍ਮਾ ਯਸ੍ਮਿਂ ਪਯੋਗੇ ਤੇਹਿ ਵਿਨਾ ਪਦਰੂਪਂ ਨ ਸਿਜ੍ਝਤਿ, ਤਤ੍ਥੇਵ ਤੇ ਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ। ਯਤ੍ਥ ਸਿਜ੍ਝਤਿ, ਤਤ੍ਥ ਨ ਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ, ਅਯਮ੍ਪਿ ਲਪਚ੍ਚਯੋ ਧਾਤੁਤੋ ਪਰਂ ਵਿਭਤ੍ਤਿਸਰੇ ਵਾ ਆਗਮਸਰੇ ਵਾ ਅਸਨ੍ਤੇ ਵਤ੍ਤਤਿ, ਸਨ੍ਤੇ ਪਨ ‘‘ਪਚਾਮਿ, ਪਚਾਮ, ਪਚਾਹਿ, ਗਮੇਤਿ, ਗਮੇਨ੍ਤਿ, ਵਜ੍ਜੇਤਿ, ਵਜ੍ਜੇਨ੍ਤਿ’’-ਇਚ੍ਚਾਦੀਸੁ ਕਾਰਿਯਨ੍ਤਰਤ੍ਥਾਯ ਵਤ੍ਤਤਿ। ਯਤ੍ਥ ਚ ਪਚ੍ਚਯਾਨਂ ਲੋਪੋ ਵਿਹਿਤੋ, ਤਤ੍ਥ ਗਣਨ੍ਤਰ, ਰੂਪਨ੍ਤਰਪ੍ਪਸਙ੍ਗਪਟਿਸਿਦ੍ਧਾਯ ਵਤ੍ਤਤਿ, ਅਞ੍ਞਤ੍ਥ ਨ ਵਤ੍ਤਤਿ।

੫੬੫. ਯੁਵਣ੍ਣਾਨਮੇਓ ਪਚ੍ਚਯੇ [ਕ॰ ੪੮੫; ਰੂ॰ ੪੩੪; ਨੀ॰ ੯੭੫; ਚਂ॰ ੧.੧.੮੨; ਪਾ॰ ੩.੧.੬੦]।

ਵਿਭਤ੍ਤਿ, ਪਚ੍ਚਯਾ ਪਚ੍ਚਯੋ ਨਾਮ। ਇ, ਕੀ, ਖਿ, ਚਿ, ਜਿ ਇਚ੍ਚਾਦਯੋ ਇਵਣ੍ਣਾ ਨਾਮ। ਚੁ, ਜੁ, ਭੂ, ਹੂ ਇਚ੍ਚਾਦਯੋ ਉਵਣ੍ਣਾ ਨਾਮ। ਪਚ੍ਚਯੇ ਪਰੇ ਏਕਕ੍ਖਰਧਾਤ੍ਵਨ੍ਤਾਨਂ ਇਵਣ੍ਣੁ’ਵਣ੍ਣਾਨਂ ਕਮੇਨ ਏ, ਓਵੁਦ੍ਧਿਯੋ ਹੋਨ੍ਤਿ। ‘ਪਰੋ ਕ੍ਵਚੀ’ਤਿ ਪਰਸਰਲੋਪੋ।

ਸਂਪੁਬ੍ਬੋ-ਸਮ੍ਭੋਤਿ , ਸਮ੍ਭੋਨ੍ਤਿ, ਸਮ੍ਭੋਸਿ, ਸਮ੍ਭੋਥ, ਸਮ੍ਭੋਮਿ, ਸਮ੍ਭੋਮ।

ਅਨੁਪੁਬ੍ਬੋ-ਅਨੁਭਵਨੇ, ਸੋ ਭੋਗਂ ਅਨੁਭੋਤਿ, ਤੇ ਭੋਗਂ ਅਨੁਭੋਨ੍ਤਿ, ਤ੍ਵਂ ਭੋਗਂ ਅਨੁਭੋਸਿ, ਤੁਮ੍ਹੇ ਭੋਗਂ ਅਨੁਭੋਥ, ਅਹਂ ਭੋਗਂ ਅਨੁਭੋਮਿ, ਮਯਂ ਭੋਗਂ ਅਨੁਭੋਮ।

ਤਤ੍ਥ ਯਥਾ ‘‘ਨੀਲੋ ਪਟੋ’’ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਨੀਲਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੋ ਦੁਵਿਧੋ ਵਾਚ੍ਚਤ੍ਥੋ, ਅਭਿਧੇਯ੍ਯਤ੍ਥੋਤਿ।

ਤਤ੍ਥ ਗੁਣਸਙ੍ਖਾਤੋ ਸਕਤ੍ਥੋ ਵਾਚੁਤ੍ਥੋ ਨਾਮ।

ਗੁਣਨਿਸ੍ਸਯੋ ਦਬ੍ਬਤ੍ਥੋ ਅਭਿਧੇਯਜਤ੍ਥੋ ਨਾਮ।

ਨੀਲਸਦ੍ਦੋ ਪਨ ਵਚ੍ਚਾਤ੍ਥਮੇਵ ਉਜੁਂ ਵਦਤਿ, ਨੀਲਸਦ੍ਦਮਤੁਂ ਸੁਣਨ੍ਤੋ ਨੀਲਗੁਣਮੇਵ ਉਜੁਂ ਜਾਨਾਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ''ਪਟੋ'' ਇਤਿ ਪਦਨ੍ਤਰੇਨ ਨੀਲਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਅਭਿਧੇਯਜਤ੍ਥੋ ਆਚਿਕ੍ਖੀਯਤਿ।

ਤਥਾ ''ਅਨੁਭੋਤੀ''ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਤਿਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੋ ਦੁਵਿਧੋ ਵਾਚੁਤ੍ਥੋ, ਅਭਿਧੇਯਜਤ੍ਥੋਤਿ।

ਤਤ੍ਥ ਕਤ੍ਤੁਸਤ੍ਤਿਸਙ੍ਖਾਤੋ ਸਕਤ੍ਥੋ **ਵਾਚੁਤ੍ਥੋ** ਨਾਮ।

ਸਤ੍ਤਿਨਿਸ੍ਸਯੋ ਲਿਙ੍ਗਤ੍ਥੋ **ਅਭਿਧੇਯਜਤ੍ਥੋ** ਨਾਮ।

ਤਿਸਦ੍ਦੋ ਪਨ ਵਾਚੁਤ੍ਥਮੇਵ ਉਜੁਂ ਵਦਤਿ, ਨ ਅਭਿਧੇਯਜਤ੍ਥਂ। ''ਅਨੁਭੋਤੀ''ਤਿ ਸੁਣਨ੍ਤੋਸਾਧਜਕ੍ਰਿਯਾਸਹਿਤਂ ਕਤ੍ਤਾਰਮੇਵ ਉਜੁਂ ਜਾਨਾਤਿ, ਨ ਕਿਞ੍ਚਿ ਦਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤਸ੍ਮਾ ''ਸੋ'' ਇਤਿ ਪਦਨ੍ਤਰੇਨ ਤਿਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਅਭਿਧੇਯਜਤ੍ਥੋ ਆਚਿਕ੍ਖੀਯਤਿ, ਵਾਚੁਤ੍ਥਸ੍ਸ ਪਨ ਤਿਸਦ੍ਦੇਨੇਵ ਉਜੁਂ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਤਤਿਯਾਵਿਭਤ੍ਤਿਯਾ ਪੁਨ ਆਚਿਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬਕਿਚ੍ਚਂ ਨਤ੍ਥਿ, ਲਿਙ੍ਗਤ੍ਥਜੋਤਨਤ੍ਥਂ ਅਭਿਧੇਯਜਪਦੇ ਪਠਮਾਵਿਭਤ੍ਤਿ ਏਵ ਪਵਤ੍ਤਤੀਤਿ। ਏਸ ਨਯੋ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ।

੫੬੬. ਏਓਨਮਯਵਾ ਸਰੇ [ਕ॰ ੫੧੩, ੫੧੪; ਰੂ॰ ੪੩੫, ੪੯੧; ਨੀ॰ ੧੦੨੭, ੧੦੨੮]।

ਸਰੇ ਪਰੇ ਏ, ਓਨਂ ਕਮੇਨ ਅਯ, ਅਵਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਯ, ਵੇਸੁ ਅ-ਕਾਰੋ ਉਚ੍ਚਾਰਣਤ੍ਥੋ।

ਭਵਤਿ, ਭਵਨ੍ਤਿ, ਭਵਸਿ, ਭਵਥ।

੫੬੭. ਹਿਮਿਮੇਸ੍ਵਸ੍ਸ [ਕ॰ ੪੭੮; ਰੂ॰ ੪੩੮; ਨੀ॰ ੯੫੯]।

ਹਿ, ਮਿ, ਮੇਸੁ ਪਰੇਸੁ ਅ-ਕਾਰਸ੍ਸ ਦੀਘੋ ਹੋਤਿ।

ਭਵਾਮਿ, ਭਵਾਮ।

ਪਰਛਕ੍ਕੇ – ਭਵਤੇ, ਭਵਨ੍ਤੇ, ਭਵਸੇ, ਭਵਵ੍ਹੇ, ਭਵੇ, ਭਵਮ੍ਹੇ।

ਪਪੁਬ੍ਬੋ ਭੂ-ਪਵਤ੍ਤਿਯਂ, ਨਦੀ ਪਭਵਤਿ।

ਅਧਜਾ'ਭਿ, ਪਰਿਪੁਬ੍ਬੋ ਹਿਂਸਾਯਂ, ਅਧਿਭਵਤਿ, ਅਭਿਭਵਤਿ, ਪਰਿਭਵਤਿ।

ਵਿਪੁਬ੍ਬੋ ਵਿਨਾਸੇ, ਪਾਕਟੇ, ਸੋਭਣੇ ਚ, ਵਿਭਵਤਿ।

ਪਰਾਪੁਬ੍ਬੋ ਪਰਾਜਯੇ, ਪਰਾਭਵਤਿ।

ਅਭਿ, ਸਂਪੁਬ੍ਬੋ ਪਤ੍ਤਿਯਂ, ਅਜ੍ਝੋਗਾਹੇ ਚ, ਅਭਿਸਮ੍ਭਵਤਿ, ਤਥਾ ਪਾਤੁਬ੍ਭਵਤਿ, ਆਵਿਭਵਤਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਇਤਿ ਸੁਦ੍ਧਕਤ੍ਤੁਰੂਪਂ।

ਸੁਦ੍ਧਭਾਵਕਮ੍ਮਰੂਪ

੫੬੮. ਕਜੋ ਭਾਵਕਮ੍ਮੇਸ੍ਵਪਰੋਕ੍ਖੇਸੁ ਮਾਨ ਨ੍ਤੁ ਤਜਾਦੀਸੁ [ਕ॰ ੪੪੦; ਰੂ॰ ੪੪੫; ਨੀ॰ ੯੨੦; ਚਂ॰ ੧.੧.੮੦; ਪਾ॰ ੩.੧.੬੭]।

ਪਰੋਕ੍ਖਾਵਜ੍ਜਿਤੇਸੁ ਮਾਨ, ਨ੍ਤੁਪਚ੍ਚਯੇਸੁ ਤਜਾਦੀਸੁ ਚ ਪਰੇਸੁ ਕ੍ਰਿਯਤ੍ਥਾ ਭਾਵਸ੍ਮਿਂ ਕਮ੍ਮਨਿ ਚ ਕਾਨੁਬਨ੍ਧੋ ਯਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ, ਬਹੁਲਾਧਿਕਾਰਾ ਕ੍ਵਚਿ ਕਤ੍ਤਰਿ ਚ।

ਰੂਪਂ ਵਿਭੁਯ੍ਯਤਿ, ਸੋ ਪਹੀਯਿਸ੍ਸਤਿ [ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੪੯], ਭਤ੍ਤਂ ਪਚ੍ਚਤਿ, ਗਿਮ੍ਹੇ ਉਦਕਂ ਛਿਜ੍ਜਤਿ, ਕੁਸੂਲੋ ਭਿਜ੍ਜਤਿ।

੫੬੯. ਨ ਤੇ ਕਾਨੁਬਨ੍ਧਨਾਗਮੇਸੁ।

ਕਾਨੁਬਨ੍ਧੇ ਨਾਗਮੇ ਚ ਇਵਣ੍ਣੁ'ਵਣ੍ਣਾਨਂ ਅਸ੍ਸ ਚ ਤੇ ਏ, ਓ,-ਆ ਨ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਕਜਮ੍ਹਿ ਵੁਦ੍ਧਿ ਨਤ੍ਥਿ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਤੇਨ ਪੁਰਿਸੇਨ ਭੋਗੋ ਅਨੁਭੂਯਤਿ, ਤੇਨ ਭੋਗਾ ਅਨੁਭੂਯਨ੍ਤਿ, ਤੇਨ ਤ੍ਵਂ ਅਨੁਭੂਯਸਿ, ਤੇਨ ਤੁਮ੍ਹੇ ਅਨੁਭੂਯਥ, ਤੇਨ ਅਹਂ ਅਨੁਭੂਯਾਮਿ, ਤੇਨ ਮਯਂ ਅਨੁਭੂਯਾਮ। ਯਸ੍ਸ ਦ੍ਵਿਤ੍ਤਂ ਰਸ੍ਸਤ੍ਤਞ੍ਚ, ਅਨੁਭੁਯ੍ਯਤਿ, ਅਨੁਭੁਯ੍ਯਨ੍ਤਿ।

ਤਤ੍ਥ ''ਅਨੁਭੂਯਤੀ''ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਕਜਪਚ੍ਚਯਸਹਿਤਸ੍ਸ ਤਿਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੋ ਦੁਵਿਧੋ ਵਾਚ੍ਚਤ੍ਥੋ, ਅਭਿਧੇਯ੍ਯਤ੍ਥੋਤਿ।

ਤਤ੍ਥ ਕਮ੍ਮਸਤ੍ਤਿਸਙ੍ਖਾਤੋ ਸਕਤ੍ਥੋ **ਵਾਚ੍ਚਤ੍ਥੋ** ਨਾਮ।

ਸਤ੍ਤਿਨਿਸ੍ਸਯੋ ਲਿਙ੍ਗਤ੍ਥੋ **ਅਭਿਧੇਯ੍ਯਤ੍ਥੋ** ਨਾਮ।

ਤਿਸਦ੍ਦੋ ਪਨ ਕਜਪਚ੍ਚਯਸਹਿਤੋ ਵਾਚ੍ਚਤ੍ਥਮੇਵ ਉਜੁਂ ਵਦਤਿ, ਨ ਅਭਿਧੇਯ੍ਯਤ੍ਥਂ। ''ਅਨੁਭੂਯਤੀ''ਤਿ ਸੁਣਨ੍ਤੋ ਸਾਧ੍ਯਕ੍ਰਿਯਾਸਹਿਤਂ ਕਮ੍ਮਸਤ੍ਤਿਂ ਏਵ ਉਜੁਂ ਜਾਨਾਤਿ, ਨ ਕਿਞ੍ਚਿ ਦਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਸੇਸਂ ਪੁਬ੍ਬੇ ਵੁਤ੍ਤਨਯਮੇਵ।

ਅਨੁਭੂਯਤੇ , ਅਨੁਭੁਯ੍ਯਤੇ, ਅਨੁਭੂਯਨ੍ਤੇ, ਅਨੁਭੁਯ੍ਯਨ੍ਤੇ, ਅਨੁਭੂਯਸੇ, ਅਨੁਭੂਯਵ੍ਹੇ, ਅਨੁਭੂਯੇ, ਅਨੁਭੁਯ੍ਯੇ, ਅਨੁਭੂਯਮ੍ਹੇ, ਅਨੁਭੁਯ੍ਯਮ੍ਹੇ।

੫੭੦. ਗਰੁਪੁਬ੍ਬਾ ਰਸ੍ਸਾ ਰੇ ਨ੍ਤੇਨ੍ਤੀਨਂ [ਕ॰ ੫੧੭; ਰੂ॰ ੪੮੮; ਨੀ॰ ੧੧੦੫; 'ਗੁਰੁ...' (ਬਹੂਸੁ)]।

ਗਰੁਪੁਬ੍ਬਸ੍ਮਾ ਰਸ੍ਸਤੋ ਨ੍ਤੇ, ਨ੍ਤੀਨਂ ਰੇਆਦੇਸੋ ਹੋਤਿ।

ਜਾਯਰੇ, ਜਾਯਨ੍ਤਿ, ਜਾਯਰੇ, ਜਾਯਨ੍ਤੇ, ਗਚ੍ਛਰੇ, ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ, ਗਚ੍ਛਰੇ, ਗਚ੍ਛਨ੍ਤੇ, ਗਮਿਸ੍ਸਰੇ, ਗਮਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਗਮਿਸ੍ਸਰੇ, ਗਮਿਸ੍ਸਨ੍ਤੇ।

ਗਰੁਪੁਬ੍ਬਾਤਿ ਕਿਂ? ਪਚਨ੍ਤਿ, ਪਚਨ੍ਤੇ।

ਰਸ੍ਸਾਤਿ ਕਿਂ? ਪਾਚੇਨ੍ਤਿ, ਪਾਚਨ੍ਤੇ।

ਏਤ੍ਥ ਚ ਸੁਤ੍ਤਵਿਭਾਗੇਨ ''ਸਬ੍ਬਂ ਹਿਦਂ ਭਞ੍ਜਰੇ ਕਾਲਪਰਿਯਾਯਂ [ਜਾ॰ ੧.੧੫.੩੭੦], ਮੁਞ੍ਚਰੇ ਬਨ੍ਧਨਸ੍ਮਾ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੧੬੪੮], ਜੀਵਰੇ' ਵਾਪਿ ਸੁਸ੍ਸਤੀ''ਤਿ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੮੪੦] ਏਤਾਨਿ ਪਾਲ਼ਿਪਦਾਨਿ ਸਿਜ੍ਝਨ੍ਤਿ।

ਤਤ੍ਥ 'ਭਞ੍ਜਰੇ'ਤਿ ਭਿਜ੍ਜਤਿ, 'ਮੁਞ੍ਚਰੇ'ਤਿ ਮੁਞ੍ਚਨ੍ਤੁ, 'ਜੀਵਰੇ' ਵਾਪੀ'ਤਿ ਜੀਵਨ੍ਤੋ'ਵਾਪਿ। ਅਨੁਭੂਯਰੇ, ਅਨੁਭੂਯਨ੍ਤਿ, ਅਨੁਭੂਯਰੇ, ਅਨੁਭੂਯਨ੍ਤੇ।

ਭਾਵੋ ਨਾਮ ਭਵਨ, ਗਮਨਾਦਿਕੋ ਕ੍ਰਿਯਾਕਾਰੋ, ਸੋ ਧਾਤੁਨਾ ਏਵ ਤੁਲ੍ਯਾਧਿਕਰਣਭਾਵੇਨ ਵਿਸੇਸੀਯਤਿ, ਨ ਨਾਮਪਦੇਨ, ਤਸ੍ਮਾ ਤਤ੍ਥ ਤੁਮ੍'ਮ੍ਹ, ਸੇਸਨਾਮਵਸੇਨ ਤ੍ਯਾਦਿਦੁਕਵਿਸੇਸਯੋਗੋ ਨਾਮ ਨਤ੍ਥਿ, ਪਠਮਦੁਕਮੇਵ ਤਤ੍ਥ ਭਵਤਿ, ਦਬ੍ਬਸ੍ਸੇਵ ਚ ਤਸ੍ਸ ਅਬ੍ਯਤ੍ਤਸਰੂਪਤ੍ਤਾ ਸਙ੍ਖ੍ਯਾਭੇਦੋਪਿ ਨਤ੍ਥਿ, ਏਕਵਚਨਮੇਵ ਭਵਤਿ।

ਤੇਨ ਭੋਗਂ ਅਨੁਭੂਯਤਿ, ਅਨੁਭੁਯ੍ਯਤਿ, ਅਨੁਭੂਯਤੇ, ਅਨੁਭੁਯ੍ਯਤੇ, ਅਨੁਭਵਨਂ ਹੋਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਇਤਿ ਸੁਦ੍ਧਭਾਵਕਮ੍ਮਰੂਪਾਨਿ।

ਹੇਤੁਕਤ੍ਤੁਰੂਪ

੫੨੧. ਪਯੋਜਕਬ੍ਯਾਪਾਰੇ ਣਾਪਿ ਚ [ਕ॰ ੪੩੮; ਰੂ॰ ੫੪੦; ਨੀ॰ ੯੧੪]।

ਯੋ ਸੁਦ੍ਧਕਤ੍ਤਾਰਂ ਪਯੋਜੇਤਿ, ਤਸ੍ਸ ਪਯੋਜਕਸ੍ਸ ਕਤ੍ਤੁਨੋ ਬ੍ਯਾਪਾਰੇ ਕ੍ਰਿਯਤ੍ਥਾ ਣਿ ਚ ਣਾਪਿ ਚ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਣਾਨੁਬਨ੍ਧਾ ਵੁਦ੍ਧ੍ਯਤ੍ਥਾ।

ਤੇਸੁ ਚ ਆਕਾਰਨ੍ਤਤੋ ['ਅਤੋ' (ਮੋਗ॰)] ਣਾਪਿਯੇਵ ਹੋਤਿ, ਦਾਪੇਤਿ, ਦਾਪਯਤਿ।

ਉਵਣ੍ਣਨ੍ਤਤੋ ਣਿਯੇਵ, ਸਾਵੇਤਿ, ਸਾਵਯਤਿ।

ਸੇਸਤੋ ਦ੍ਵੇਪਿ, ਪਾਚੇਤਿ, ਪਾਚਯਤਿ, ਪਾਚਾਪੇਤਿ, ਪਾਚਾਪਯਤਿ।

ਪਯੋਜਕਬ੍ਯਾਪਾਰੋਪਿ ਕ੍ਰਿਯਾ ਏਵਾਤਿ ਤਦਤ੍ਥਵਾਚੀਹਿ ਣਿ,-ਣਾਪੀਹਿ ਪਰਂ ਵਿਭਤ੍ਤਿ, ਪਚ੍ਚਯਾ ਭਵਨ੍ਤਿ, ਧਾਤ੍ਵਨ੍ਤਸ੍ਸ ਚ ਣਿ, ਣਾਪੀਨਞ੍ਚ ਵੁਦ੍ਧਿ।

ਸੋ ਮਗ੍ਗਂ ਭਾਵੇਤਿ, ਤੇ ਮਗ੍ਗਂ ਭਾਵੇਨ੍ਤਿ, ਤ੍ਵਂ ਮਗ੍ਗਂ ਭਾਵੇਸਿ, ਤੁਮ੍ਹੇ ਮਗ੍ਗਂ ਭਾਵੇਥ, ਅਹਂ ਮਗ੍ਗਂ ਭਾਵੇਮਿ, ਮਯਂ ਮਗ੍ਗਂ ਭਾਵੇਮ।

੫੨੨. ਆਯਾਵਾ ਣਾਨੁਬਨ੍ਧੇ [ਕ॰ ੫੧੫; ਰੂ॰ ੫੪੧; ਨੀ॰ ੧੦੨੯]।

ਏ, ਓਨਂ ਕਮੇਨ ਆਯ, ਆਵਾ ਹੋਨ੍ਤਿ ਸਰਾਦੋ ਣਾਨੁਬਨ੍ਧੇ ਪਚ੍ਚਯੇ ਪਰੇ, ਸੁਤ੍ਤਵਿਭਤ੍ਤਿਯਾ ਅਣਾਨੁਬਨ੍ਧੇਪਿ ਆਯਾ'ਵਾ ਹੋਨ੍ਤਿ।

ਗੇ-ਸਦ੍ਦੇ, ਗਾਯਤਿ, ਗਾਯਨ੍ਤਿ।

ਅਪਪੁਬ੍ਬੋ ਚੇ-ਪੂਜਾਯਂ, ਅਪਚਾਯਤਿ, ਅਪਚਾਯਨ੍ਤਿ।

ਝੇ-ਚਿਨ੍ਤਾਯਂ, ਝਾਯਤਿ, ਝਾਯਨ੍ਤਿ, ਉਜ੍ਝਾਯਤਿ, ਨਿਜ੍ਝਾਯਤਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

੫੨੩. ਣਿਣਾਪ੍ਯਾਪੀਹਿ ਚ [''...ਵਾ'' (ਬਹੂਸੁ)]।

ਣਿ , ਣਾਪਿ, ਆਪੀਹਿ ਚ ਕਤ੍ਤੁਰਿ ਲੋ ਹੋਤਿ ਵਾ।

ਕਾਰਯਤਿ, ਕਾਰਾਪਯਤਿ, ਸਦ੍ਦਾਪਯਤਿ।

ਇਮਿਨਾ ਅਸਰੇ ਠਾਨੇ ਅਯਾਦੇਸਤੋ ਪਰਂ ਅਕਾਰੋ ਹੋਤਿ, ਸੋ ਮਗ੍ਗਂ ਭਾਵਯਤਿ, ਭਾਵਯਨ੍ਤਿ, ਭਾਵਯਸਿ, ਭਾਵਯਥ, ਭਾਵਯਾਮਿ, ਭਾਵਯਾਮ।

ਇਤਿ ਹੇਤੁਕਤ੍ਤੁਰੂਪਾਨਿ।

ਤਜਾਦਿ

‘ਕਜੋ ਭਾਵਕਮ੍ਮੇਸੁ…’ਤਿ ਞਿ, ਞਾਪਿਪਚ੍ਚਯਨ੍ਤਤੋ ਯੋ।

੫੭੪. ਕਜਸ੍ਸ [ਕ॰ ੪੪੨; ਰੂ॰ ੪੪੮; ਨੀ॰ ੯੨੨]।

ਕ੍ਰਿਯਤ੍ਥਾ ਪਰਸ੍ਸ ਕਜਸ੍ਸ ਆਦਿਮ੍ਹਿ ਈਞ ਹੋਤਿ।

ਤੇਨ ਮਗ੍ਗੋ ਭਾਵੀਯਤਿ, ਤੇਨ ਮਗ੍ਗਾ ਭਾਵੀਯਨ੍ਤਿ, ਤੇਨ ਤ੍ਵਂ ਭਾਵੀਯਸਿ, ਤੇਨ ਤੁਮ੍ਹੇ ਭਾਵੀਯਥ, ਤੇਨ ਅਹਂ ਭਾਵੀਯਾਮਿ, ਤੇਨ ਮਯਂ ਭਾਵੀਯਾਮ।

ਰਸ੍ਸਤ੍ਤੇ-ਭਾਵਿਯਤਿ, ਭਾਵਿਯਨ੍ਤਿ।

ਦ੍ਵਿਤ੍ਤੇ-ਭਾਵਿਯ੍ਯਤਿ, ਭਾਵਿਯ੍ਯਨ੍ਤਿ। ਤਥਾ ਭਾਵਯੀਯਤਿ, ਭਾਵਯੀਯਨ੍ਤਿ।

ਰਸ੍ਸਤ੍ਤੇ-ਭਾਵਯਿਯਤਿ, ਭਾਵਯਿਯਨ੍ਤਿ।

ਦ੍ਵਿਤ੍ਤੇ-ਭਾਵਯਿਯ੍ਯਤਿ, ਭਾਵਯਿਯ੍ਯਨ੍ਤਿ।

ਅਕਮ੍ਮਿਕਾਪਿ ਯਾ ਧਾਤੁ, ਕਾਰਿਤੇ ਤ੍ਵੇ’ਕਕਮ੍ਮਿਕਾ।
ਏਕਕਮ੍ਮਾ ਦ੍ਵਿਕਮ੍ਮਾ ਚ, ਦ੍ਵਿਕਮ੍ਮਾ ਚ ਤਿਕਮ੍ਮਕਾ॥

ਇਤਿ ਸੁਦ੍ਧਕਤ੍ਤੁਰੂਪਂ, ਸੁਦ੍ਧਕਮ੍ਮਰੂਪਂ, ਹੇਤੁਕਤ੍ਤੁਰੂਪਂ, ਹੇਤੁਕਮ੍ਮਰੂਪਨ੍ਤਿ ਏਕਧਾਤੁਮ੍ਹਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਨਿਪ੍ਫਨ੍ਨਰੂਪਾਨਿ ਲਬ੍ਭਨ੍ਤਿ।

ਕਤ੍ਤੁਰੂਪੇਨ ਚੇਤ੍ਥ ਕਮ੍ਮਕਤ੍ਤੁਰੂਪਮ੍ਪਿ ਸਙ੍ਗਯ੍ਹਤਿ। ਕੁਸੂਲੋ ਭਿਜ੍ਜਤਿ, ਭਿਜ੍ਜਨਧਮ੍ਮੋ ਭਿਜ੍ਜਤਿ।

ਕਮ੍ਮਰੂਪੇਨ ਚ ਕਤ੍ਤੁਕਮ੍ਮਰੂਪਮ੍ਪਿ ਸਙ੍ਗਯ੍ਹਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਯਂ ਪਦਂ ਕਤ੍ਤੁਵਾਚਕਂ ਸਮਾਨਂ ਸਦ੍ਦਰੂਪੇਨ ਕਮ੍ਮਰੂਪਂ ਭਵਤਿ, ਤਂ ਕਤ੍ਤੁਕਮ੍ਮਰੂਪਂ ਨਾਮ, ਤਂ ਪਾਲ਼ਿਯਂ ਬਹੁਲਂ ਦਿਸ੍ਸਤਿ।

ਰੂਪਂ ਵਿਭਾਵਿਯ੍ਯਤਿ [ਮਹਾਨਿ॰ ੧੦੮], ਅਤਿਕ੍ਕਮਿਯ੍ਯਤਿ, ਸਮਤਿਕ੍ਕਮਿਯ੍ਯਤਿ, ਵੀਤਿਵਤ੍ਤਿਯ੍ਯਤਿ, ਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਅਭਿਭੁਯ੍ਯਤੀਤਿ ਗੋਤ੍ਰਭੁ [ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੧.੫੯], ਪਵਤ੍ਤਂ ਅਭਿਭੁਯ੍ਯਤਿ [ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੧.੫੯], ਚੁਤਿਂ ਅਭਿਭੁਯ੍ਯਤਿ, ਉਪਪਤ੍ਤਿਂ ਅਭਿਭੁਯ੍ਯਤੀਤਿ [ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੧.੫੯] ਗੋਤ੍ਰਭੁ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਤਥਾ ਸੋ ਪਹੀਯੇਥਾਪਿ ਨੋਪਿ ਪਹੀਯੇਥ [ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੪੯], ਸੋ ਪਹੀਯਿਸ੍ਸਤਿ [ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੪੯], ਨਿਹਿਯ੍ਯਤਿ ਯਸੋ ਤਸ੍ਸ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੨੪੬], ਹਿਯ੍ਯੋਤਿ ਹਿਯ੍ਯਤਿ ਪੋਸੋ, ਪਰੇਤਿ ਪਰਿਹਾਯਤਿ [ਜਾ॰ ੧.੧੫.੩੪੮], ਆਜਾਨੀਯਾ ਹਸੀਯਨ੍ਤਿ [ਜਾ॰

२.२२.२३६९], ०िधुरस्स हदयं धनियति [जा॰ २.२२.१३५०] इच्चादि।

यञ्च 'यम्हि दा धा मा था हा पा मह मथादीनमी'ति कच्चायने सुत्तं, तं कम्मनि इच्छन्ति, कत्तुरि एव युज्जति कम्मनि इ०ण्णागमस्स सब्भा०ा। सद्दनीतियं पन ''सो पहीयिस्सती''ति पदानं भा०रूपत्तं दल्हं ०दति, तानि पन कत्तुकम्मरूपानि ए०ाति।

एत्थ च ०त्तमानं चतुब्बिधं निच्चप०त्तं, प०त्ता०िरतं, प०त्तूपरतं, समीप०त्तमानन्ति।

तत्थ **निच्चप०त्ते** – इधायं पब्बतो तिट्ठति, चन्दिमसूरिया परियायन्ति, दिसा भन्ति ०िरोचमाना [अ॰ नि॰ ४.६९]।

प०त्ता०िरते – अपि नु ते गहपति कुले दानं दीयतीति, दीयति मे भन्ते कुले दानं [अ॰ नि॰ ९.२०]।

एत्थ च या० दाने सउस्साहो, ता० यथाप०त्ता दानक्रिया ०त्तमाना ए० नाम होति उस्साहस्स अ०िरतत्ता।

प०त्तूपरते – न खादति अयं मंसं, ने० पाणं हनति [अ॰ नि॰ ३.६७], न अदिन्नं आदियति [अ॰ नि॰ ३.६७]। एत्थ या० तब्बिपक्खक्रियं न करोति, ता० ०िरमणक्रिया ०त्तमाना ए० नाम होति।

समीपे – अतीते – कुतो नु त्वं आगच्छसि [सं॰ नि॰ १.१३०], राजगहतो आगच्छामीति। अनागते – धम्मं ते देसेमि, साधुकं सुणोहि।

सुत्त०िभत्तेन तदायोगे अतीतेपि अयं ०िभत्ति होति, ०ाकचीरानि धुनन्तो, गच्छामि अम्बरे तदा [बु॰ ०ं॰ २.३७]।

या०, पुरे, पुरायोगे अनागतेपि-इधे० ता० तिट्ठाहि, या०ाहं आगच्छामि, यन्नूनाहं धम्मञ्च ०िनयञ्च सङ्गायेय्यं [पारा॰ अट्ठ॰ १.पठममहासङ्गीतिकथा], पुरे अधम्मो दिब्बति, धम्मो पटिबाहिय्यति [चूळ०॰ ४३७], दन्ते इमे छिन्दु पुरा मरामि [जा॰ १.१६.१२७]।

एकंसत्थेपि-निरयं नूनगच्छामि, एत्थ मे नत्थि संसयो [जा॰ २.२२.३३१]। अ०स्सम्भा०ियत्थेपि-धु०ं बुद्धो भ०ामहं [बु॰ ०ं॰ २.१०९], धु०ं बुद्धो भ०िस्सति [बु॰ ०ं॰ २.८१] ०ा।

अनियमत्थेपि-मनसा चे पसन्नेन, भासति ०ा करोति ०ा [ध॰ प॰ २] चिन्तेतीति चित्तं [ध॰ स॰ अट्ठ॰ १], फुसतीति फस्सो [ध॰ स॰ अट्ठ॰ १], बुज्झतीति बुद्धो।

कदा करहियोगेपि-कदा गच्छति, करहि गच्छति, गमिस्सति ०ा।

इति तजादि।

त्वादि

अथ त्वादि ०ुच्चते।

५७५. तु अन्तु हि थ मि म तं अन्तं सु ०्हो ए आमसे [क॰ ४२४; रू॰ ४५०; नी॰ ८९७; चं॰ १.३.१२२; पा॰ ३.३.१६२]।

ਵਤ੍ਤਮਾਨੇ ਕਾਲੇ ਪਞ੍ਹ, ਪਤ੍ਥਨਾ, ਵਿਧੀਸੁ ਕ੍ਰਿਯਤ੍ਥਾ ਤ੍ਵਾਦਯੋ ਹੋਨ੍ਤਿ।

ਪਞ੍ਹੇ-ਧਮ੍ਮਂ ਵਾ ਤ੍ਵਂ ਅਧਿਯਸ੍ਸੁ ਵਿਨਯਂ ਵਾ [ਪਾਚਿ॰ ੪੭੧ (ਅਤ੍ਥਤੋ ਸਦਿਸਂ)]।

ਪਤ੍ਥਨਾਸਦ੍ਦੇਨ ਆਸੀਸਾਦਯੋਪਿ ਸਙ੍ਗਯ੍ਹਨ੍ਤਿ।

ਤਤ੍ਥ ਪਤ੍ਥਨਾਯਂ-ਭਵਾਭਵੇ ਸਂਸਰਨ੍ਤੋ, ਸਦ੍ਧੋ ਹੋਮਿ ਅਮਚ੍ਛਰੀ।

ਆਸੀਸਾਯਂ-ਏਤੇਨ ਸਚ੍ਚਵਜ੍ਜੇਨ, ਪਜ੍ਜੁਨ੍ਨੋ ਅਭਿਵਸ੍ਸਤੁ [ਚਰਿਯਾ॰ ੩.੮੯], ਸਬ੍ਬੇ ਭਦ੍ਰਾਨਿ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤੁ [ਜਾ॰ ੧.੨.੧੦੫], ਸਬ੍ਬੇ ਸਤ੍ਤਾ ਅਵੇਰਾ ਹੋਨ੍ਤੁ [ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੨.੨੨]।

ਯਾਚਨੇ-ਏਕਂ ਮੇ ਨਯਨਂ ਦੇਹਿ [ਚਰਿਯਾ॰ ੧.੫੯]।

ਆਯਾਚਨੇ-ਦੇਸੇਤੁ ਭਨ੍ਤੇ ਭਗਵਾ ਧਮ੍ਮਂ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੬੮], ਓਵਦਤੁ ਮਂ ਭਗਵਾ [ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੩.੧], ਅਨੁਸਾਸਤੁ ਮਂ ਸੁਗਤ [ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੩.੧], ਉਲ੍ਲੁਮ੍ਪਤੁ ਮਂ ਭਨ੍ਤੇ ਸਙ੍ਘੋ [ਮਹਾਵ॰ ੭੧], ਅਸ੍ਮਾਕਂ ਅਧਿਪਨ੍ਨਾਨਂ, ਖਮਸ੍ਸੁ ਰਾਜਕੁਞ੍ਜਰ [ਜਾ॰ ੨.੨੧.੧੮੧], ਏਥ ਬਜਗ੍ਘਾ ਨਿਵਤ੍ਤਵ੍ਹੋ [ਜਾ॰ ੧.੩.੬੬]।

ਵਿਧਿਸਦ੍ਦੇਨ ਨਿਯੋਜਨਾਦਯੋਪਿ ਸਙ੍ਗਯ੍ਹਨ੍ਤਿ।

ਤਤ੍ਥ ਵਿਧਿਮ੍ਹਿ-ਅਕੁਸਲਂ ਪਜਹਥ, ਕੁਸਲਂ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਥ [ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੩.੩੦; ਪਾਰਾ॰ ੧੯], ਏਵਂ ਵਿਤਕ੍ਕੇਥ, ਮਾ ਏਵਂ ਵਿਤਕ੍ਕੇਥ [ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੩.੩੦]।

ਨਿਯੋਜਨੇ-ਏਥ ਭਿਕ੍ਖਵੇ ਸੀਲਵਾ ਹੋਥ [ਅ॰ ਨਿ॰ ੫.੧੧੪], ਅਪ੍ਪਮਾਦੇਨ ਸਮ੍ਪਾਦੇਥ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੧੮੫], ਏਥ ਗਣ੍ਹਥ ਬਨ੍ਧਥ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੩੪੨], ਮਾ ਵੋ ਮੁਞ੍ਚਿਤ੍ਥ ਕਿਞ੍ਚਨਂ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੩੪੨]।

ਅਜ੍ਝੇਸਨੇ-ਉਦ੍ਦਿਸਤੁ ਭਨ੍ਤੇ ਥੇਰੋ ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖਂ [ਮਹਾਵ॰ ੧੫੫]।

ਆਣਤ੍ਤਿਯਂ-ਸੁਣਾਤੁ ਮੇ ਭਨ੍ਤੇ ਸਙ੍ਘੋ [ਪਾਰਾ॰ ੩੬੮]।

ਪੇਸਨੇ-ਗਚ੍ਛਥ ਤੁਮ੍ਹੇ ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤਾ [ਪਾਰਾ॰ ੪੩੨]।

ਪਵਾਰਣਾਯਂ-ਵਦਤੁ ਮਂ ਭਨ੍ਤੇ ਸਙ੍ਘੋ [ਮਹਾਵ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੨੧੩], ਵਦੇਥ ਭਨ੍ਤੇ ਯੇਨਤ੍ਥੋ [ਪਾਰਾ॰ ੨੯੦]।

ਅਨੁਮਤਿਯਂ-ਪਰਿਭੁਞ੍ਜ ਵਾ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜੇਹਿ ਵਾ ਯਥਾਪਚ੍ਚਯਂ ਵਾ ਕਰੋਹਿ [ਪਾਚਿ॰ ੩੭੪]।

ਵਰਦਾਨੇ-ਫੁਸ੍ਸਤੀ ਵਰਵਣ੍ਣਾਭੇ, ਵਰਸ੍ਸੁ ਦਸਧਾ ਵਰੇ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੧੬੫੫], ਇਚ੍ਛਿਤਂ ਪਤ੍ਥਿਤਂ ਤੁਯ੍ਹਂ, ਖਿਪ੍ਪਮੇਵ ਸਮਿਜ੍ਝਤੁ [ਅ॰ ਨਿ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧.੧.੧੯੨]।

ਅਨੁਞ੍ਞਾਯਂ-ਪੁਚ੍ਛ ਵਾਸਵ ਮਂ ਪਞ੍ਹਂ, ਯਂ ਕਿਞ੍ਚਿ ਮਨਸਿਚ੍ਛਸਿ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੩੫੬]।

ਕਤਾਵਕਾਸਾ ਪੁਚ੍ਛਵ੍ਹੋ [ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੧੦੩੬]।

ਸਮ੍ਪਟਿਚ੍ਛਨੇ-ਏਵਂ ਹੋਤੁ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੪੧੯]।

ਅਕ੍ਕੋਸੇ-ਮੁਦ੍ਧਾ ਤੇ ਫਲਤੁ ਸਤ੍ਤਧਾ [ਜਾ॰ ੧.੧੬.੨੯੫], ਚੋਰਾ ਤਂ ਖਣ੍ਡਾਖਣ੍ਡਿਕਂ ਛਿਨ੍ਦਨ੍ਤੁ [ਮ॰ ਨਿ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧]।

ਸਪਥੇ-ਏਤੇਨ ਸਚ੍ਚਵਜ੍ਜੇਨ, ਪੁਤ੍ਤੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਂ ਇਸੇ [ਜਾ॰ ੧.੧੪.੧੦੪], ਮੁਸਾ ਮੇ ਭਣਮਾਨਾਯ, ਮੁਦ੍ਧਾ ਫਲਤੁ ਸਤ੍ਤਧਾ [ਜਾ॰ ੧.੧੪.੧੦੪]।

ਆਮਨ੍ਤਨੇ-ਏਤੁ ਵੇਸ੍ਸਨ੍ਤਰੋ ਰਾਜਾ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੨੩੪੧], ‘‘ਏਹਿ ਭਿਕ੍ਖੁ ਚਰ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਂ [ਮਹਾਵ॰ ੨੮], ਏਥ ਭਿਕ੍ਖਵੇ ਸੀਲਵਾ ਹੋਥ’’ ਇਚ੍ਚਾਦੀਸੁਪਿ ਏਹਿ, ਏਥਸਦ੍ਦਾ ਆਮਨ੍ਤਨੇ ਤਿਟ੍ਠਨ੍ਤਿ।

ਨਿਮਨ੍ਤਨੇ-ਅਧਿਵਾਸੇਤੁ ਮੇ ਭਨ੍ਤੇ ਭਗਵਾ ਸ੍ਵਾਤਨਾਯ ਭਤ੍ਤਂ [ਪਾਰਾ॰ ੨੨]।

ਪਵੇਦਨੇ-ਵੇਦਯਤੀਤਿ ਮਂ ਸਙ੍ਘੋ ਧਾਰੇਤੁ [ਚੂਲਵ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧੦੨], ਉਪਾਸਕਂ ਮਂ ਭਵਂ ਗੋਤਮੋ ਧਾਰੇਤੁ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੯੯], ਪੁਨਾਰਾਯੁ ਚ ਮੇ ਲਦ੍ਧੋ, ਏਵਂ ਜਾਨਾਹਿ ਮਾਰਿਸ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੩੬੯]।

ਪਤ੍ਤਕਾਲੇ-ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਤੁ ਭਨ੍ਤੇ ਭਗਵਾ, ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਤੁ ਸੁਗਤੋ, ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਨਕਾਲੋ ਭਨ੍ਤੇ ਭਗਵਤੋ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੧੬੮], ਕਾਲੋ ਖੋ ਤੇ ਮਹਾਵੀਰ, ਉਪ੍ਪਜ੍ਜ ਮਾਤੁਕੁਚ੍ਛਿਯਂ [ਬੁ॰ ਵਂ॰ ੧.੬੭], ਬਜਾਕਰੋਹਿ ਅਗ੍ਗਿਵੇਸ੍ਸਨ ਨ ਦਾਨਿ ਤੇ ਤੁਣ੍ਹੀਭਾਵਸ੍ਸ ਕਾਲੋ [ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੩੫੭]।

ਅਨੁਭੋਤੁ, ਅਨੁਭੋਨ੍ਤੁ, ਅਨੁਭੋਹਿ, ਅਨੁਭੋਥ, ਅਨੁਭੋਮਿ, ਅਨੁਭੋਮ, ਭਵਤੁ, ਭਵਨ੍ਤੁ, ‘ਹਿਮਿਮੇਸ੍ਵਸ੍ਸਾ’ਤਿ ਹਿ, ਮਿ, ਮੇਸੁ ਅਸ੍ਸ ਦੀਘੋ, ਤ੍ਵਂ ਪਣ੍ਡਿਤੋ ਭਵਾਹਿ।

੫੭੬. ਹਿਸ੍ਸਤੋ ਲੋਪੋ [ਕ॰ ੪੭੯; ਰੂ॰ ੪੫੨; ਨੀ॰ ੯੬੦; ਚਂ॰ ੫.੩.੯੯; ਪਾ॰ ੬.੪.੧੦੫]।

ਅਕਾਰਤੋ ਪਰਸ੍ਸ ਹਿਸ੍ਸ ਲੋਪੋ ਹੋਤਿ।

ਅਤੋਤਿ ਕਿਂ? ਬ੍ਰੂਹਿ, ਦੇਹਿ, ਹੋਹਿ।

ਇਮਿਨਾ ਅਤੋ ਹਿਸ੍ਸ ਲੋਪੋ, ਤ੍ਵਂ ਪਣ੍ਡਿਤੋ ਭਵ।

ਤੁਮ੍ਹੇ ਪਣ੍ਡਿਤਾ ਭਵਥ, ਭਵਾਮਿ, ਭਵਾਮ।

ਪਰਛਕ੍ਕੇ-ਸੋ ਭਵਤਂ, ਤੇ ਭਵਨ੍ਤਂ, ਤ੍ਵਂ ਭਵਸ੍ਸੁ, ਤੁਮ੍ਹੇ ਭਵਵ੍ਹੋ, ਅਹਂ ਭਵੇ, ਮਯਂ ਭਵਾਮਸੇ, ਇਮਾਨਿ ਸੁਦ੍ਧਕਤ੍ਤੁਰੂਪਾਨਿ।

ਅਨੁਭੂਯਤੁ , ਅਨੁਭੂਯਨ੍ਤੁ, ਅਨੁਭੂਯਜਤੁ, ਅਨੁਭੂਯਜਨ੍ਤੁ ਇਚ੍ਚਾਦਿ ਸੁਦ੍ਧਕਮ੍ਮਰੂਪਂ।

ਭਾਵੇਤੁ, ਭਾਵੇਨ੍ਤੁ, ਭਾਵਯਤੁ, ਭਾਵਯਨ੍ਤੁ ਇਚ੍ਚਾਦਿ ਹੇਤੁਕਤ੍ਤੁਰੂਪਂ।

ਭਾਵੀਯਤੁ, ਭਾਵੀਯਨ੍ਤੁ। ਰਸ੍ਸਤ੍ਤੇ-ਭਾਵਿਯਤੁ, ਭਾਵਿਯਨ੍ਤੁ। ਦ੍ਵਿਤ੍ਤੇ-ਭਾਵਿਯਜਤੁ, ਭਾਵਿਯਜਨ੍ਤੁ। ਤਥਾ ਭਾਵਯੀਯਤੁ, ਭਾਵਯੀਯਨ੍ਤੁਇਚ੍ਚਾਦਿ ਹੇਤੁਕਮ੍ਮਰੂਪਂ।

‘ਏਯਜਾਥਸ੍ਸੇ’ਇਚ੍ਚਾਦਿਸੁਤ੍ਤੇਨ ਥਸ੍ਸ ੧◌ੇ, ਤੁਮ੍ਹੇ ਭ੧੧◌ੇ, ਭ੧ਥ ੧◌ਾ।

ਇਤਿ ਤ੍੧◌ਾਦਿ।

ਏਯਜਾਦਿ

ਅਥ ਏਯਜਾਦਿ ੧◌ੁਚ੍ਚਤੇ।

੫੭੭. ਹੇਤੁਫਲੇਸ੍੧◌ੇਯਜ ਏਯਜੁਂ ਏਯਜਾਸਿ ਏਯਜਾਥ ਏਯਜਾਮਿ ਏਯਜਾਮ ਏਥ ਏਰਂ ਏਥੋ ਏਯਜਾ੧◌ੇ [ਏਯਜ੧◌ੇ (ਮੋਗ੍ਗਲ੍ਲਾਨਾਦੀਸੁ)] **ਏਯਜਂ ਏਯਜਾਮ੍ਹੇ** ੧◌ਾ [ਕ॰ ੪੧੬; ਰੂ॰ ੪੫੪; ਨੀ॰ ੮੮੦; ਚਂ॰ ੧.੩.੧੨੦; ਪਾ॰ ੩.੩.੧੫੬]।

ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਸਮ੍ਬਨ੍ਧਿਨਿਯਾ ਹੇਤੁਕ੍ਰਿਯਾਯਞ੍ਚ ਫਲਕ੍ਰਿਯਾਯਞ੍ਚ ਕ੍ਰਿਯਤ੍ਥਾ ਏਯਜਾਦਯੋ ਹੋਨ੍ਤਿ ੧◌ਾ। ਹੇਤੁਫਲੇਸੁਪਿ ਕਦਾਚਿ ਅਞ੍ਞ੧◌ਿਭਤ੍ਤ੍ਯੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਦੀਪਨਤ੍ਥਂ ੧◌ਾਸਦ੍ਦੋ, ਸਚੇ ਸੋ ਯਾਨਂ ਲਭਿਸ੍ਸਤਿ, ਗਮਿਸ੍ਸਤਿ, ਸਚੇ ਨ ਲਭਿਸ੍ਸਤਿ, ਨ ਗਮਿਸ੍ਸਤਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਸਚੇ ਸਙ੍ਖਾਰੋ ਨਿਚ੍ਚੋ ਭ੧◌ੇਯਜ, ਸੁਖੋ ਨਾਮ ਭ੧◌ੇਯਜ, ਸਚੇ ਸੋ ਪਣ੍ਡਿਤੋ ਭ੧◌ੇਯਜ, ਸੁਖਿਤੋ ਭ੧◌ੇਯਜ।

੫੭੮. ਪਞ੍ਹਪਤ੍ਥਨਾ੧◌ਿਧੀਸੁ [ਚਂ॰ ੧.੩.੧੨੧; ਪਾ॰ ੩.੩.੧੬੧]।

ਏਤੇਸੁ ਏਯਜਾਦਯੋ ਹੋਨ੍ਤਿ।

ਪਞ੍ਹੇ-ਕਿਨ੍ਨੁ ਖੋ ਤ੍੧◌ਂ ੧◌ਿਨਯਂ ੧◌ਾ ਅਧਿਯਜੇਯਜਾਸਿ ਧਮ੍ਮਂ ੧◌ਾ।

ਪਤ੍ਥਨਾਯਂ-ਭ੧◌ੇਯਜਂ ਜਾਤਿਜਾਤਿਯਂ।

੧◌ਿਧਿਮ੍ਹਿ-ਪਾਣਂ ਨ ਹਨੇਯਜ, ਅਦਿਨ੍ਨਂ ਨ ਆਦਿਯੇਯਜ, ਦਾਨਂ ਦਦੇਯਜ, ਸੀਲਂ ਰਕ੍ਖੇਯਜ।

੫੭੯. ਸਤ੍ਤਾਰਹੇਸ੍੧◌ੇਯਜਾਦੀ [ਕ॰ ੪੧੬; ਰੂ॰ ੪੫੪; ਨੀ॰ ੮੮੧-੪; ਚਂ॰ ੧.੩.੧੨੮; ਪਾ॰ ੩.੩.੧੬੯-੧੭੨; ਸਤਜਰਹੇਸ੍੧◌ੇਯਜਾਦੀ (ਬਹੂਸੁ)]।

ਸਤ੍ਤਿਯਂ ਅਰਹਤ੍ਥੇ ਚ ਏਯਜਾਦਯੋ ਹੋਨ੍ਤਿ।

ਭ੧◌ਂ ਰਜ੍ਜਂ ਕਰੇਯਜ, ਭ੧◌ਂ ਰਜ੍ਜਂ ਕਾਤੁਂ ਸਕ੍ਕੋ, ਕਾਤੁਂ ਅਰਹੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਸੋ ਇਮਂ ੧◌ਿਜਟਯੇ ਜਟਂ [ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੩]।

੫੮੦. ਸਮ੍ਭਾ੧ਨੇ ੧◌ਾ [ਕ॰ ੪੧੬; ਰੂ॰ ੮੫੪; ਨੀ॰ ੮੮੧, ੮੮੩-੪; ਚਂ॰ ੧.੩.੧੧੮-੯; ਪਾ॰ ੩.੩.੧੫੪-੫]।

ਸਮ੍ਭਾ੧ਨੇਪਿ ਏਯਜਾਦਯੋ ਹੋਨ੍ਤਿ ੧◌ਾ।

ਪਬ੍ਬਤਮਪਿ ਸਿਰਸਾ ਭਿਨ੍ਦੇਯਜ, ਭ੧◌ੇਯਜ, ਭ੧◌ੇਯਜੁਂ, ਭ੧◌ੇਯਜਾਸਿ, ਭ੧◌ੇਯਜਾਥ, ਭ੧◌ੇਯਜਾਮਿ, ਭ੧◌ੇਯਜਾਮ।

ਪਰਛਕ੍ਕੇ-ਸੋ ਭਵੇਥ, ਤੇ ਭਵੇਰਂ, ਤ੍ਵਂ ਭਵੇਥੋ, ਤੁਮ੍ਹੇ ਭਵੇਯ੍ਯਾਵ੍ਹੋ, ਅਹਂ ਭਵੇਯ੍ਯਂ, ਮਯਂ ਭਵੇਯ੍ਯਾਮ੍ਹੇ, ਇਤਿ ਸੁਦ੍ਧਕੱਤੁਰੂਪਾਨਿ।

ਅਨੁਭੂਯੇਯ੍ਯ, ਅਨੁਭੂਯੇਯ੍ਯੁਂ। ਦ੍ਵਿਤ੍ਤੇ ਰਸ੍ਸਤ੍ਤਂ, ਅਨੁਭੁਯ੍ਯੇਯ੍ਯ, ਅਨੁਭੁਯ੍ਯੇਯ੍ਯੁਂ ਇਚ੍ਚਾਦਿ ਸੁਦ੍ਧਕੱਮ੍ਮਰੂਪਂ।

ਭਾਵੇਯ੍ਯ , ਭਾਵੇਯ੍ਯੁਂ, ਭਾਵਯੇਯ੍ਯ, ਭਾਵਯੇਯ੍ਯੁਂ ਇਚ੍ਚਾਦਿ ਹੇਤੁਕੱਤੁਰੂਪਂ।

ਭਾਵੀਯੇਯ੍ਯ, ਭਾਵੀਯੇਯ੍ਯੁਂ। ਰਸ੍ਸਤ੍ਤੇ-ਭਾਵਯਿਯੇਯ੍ਯ, ਭਾਵਯਿਯੇਯ੍ਯੁਂ। ਦ੍ਵਿਤ੍ਤੇ-ਭਾਵਿਯ੍ਯੇਯ੍ਯ, ਭਾਵਿਯ੍ਯੇਯ੍ਯੁਂ। ਤਥਾ ਭਾਵਯੀਯੇਯ੍ਯ, ਭਾਵਯੀਯੇਯ੍ਯੁਂ ਇਚ੍ਚਾਦਿ ਹੇਤੁਕੱਮ੍ਮਰੂਪਂ।

੫੮੧. ਏਯ੍ਯੇਯ੍ਯਾਸੇਯ੍ਯਂਨਂ ਟੇ [ਕ॰ ੫੧੭; ਰੂ॰ ੪੮੮; ਨੀ॰ ੧੧੦੫]।

ਏਯ੍ਯ, ਏਯ੍ਯਾਸਿ, ਏਯ੍ਯਮਿਚ੍ਚੇਤੇਸਂ ਟੇ ਹੋਤਿ ਵਾ।

ਅਤ੍ਰਿਮਾ ਪਾਲ਼ੀ-ਚਜੇ ਮਤ੍ਤਾ ਸੁਖਂ ਧੀਰੋ, ਪਸ੍ਸੇ ਚੇ ਵਿਪੁਲਂ ਸੁਖਂ [ਧ॰ ਪ॰ ੨੯੦]। ਕਿਂ ਤ੍ਵਂ ਸੁਤਸੋਮਾ'ਨੁਤਪ੍ਪੇ [ਜਾ॰ ੨.੨੧.੩੯੯], ਧੀਰਂ ਪਸ੍ਸੇ ਸੁਣੇ ਧੀਰਂ, ਧੀਰੇਨ ਸਹ ਸਂਵਸੇ [ਜਾ॰ ੧.੧੩.੯੪] ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਸੋ ਭਵੇ, ਭਵੇਯ੍ਯ, ਤ੍ਵਂ ਭਵੇ, ਭਵੇਯ੍ਯਾਸਿ, ਅਹਂ ਭਵੇ, ਭਵੇਯ੍ਯਂ।

੫੮੨. ਏਯ੍ਯੁਂਸ੍ਸੁਂ [ਕ॰ ੫੧੭; ਰੂ॰ ੪੮੮; ਨੀ॰ ੧੧੦੫]।

ਏਯ੍ਯੁਂਸ੍ਸ ਉਂ ਹੋਤਿ ਵਾ।

ਅਤ੍ਰਿਮਾ ਪਾਲ਼ੀ-ਵਜ੍ਜੁਂ ਵਾ ਤੇ ਨ ਵਾ ਵਜ੍ਜੁਂ, ਨਤ੍ਥਿ ਨਾਸਾਯ ਰੂਹਨਾ [ਜਾ॰ ੧.੩.੩੩], ਉਪਯਾਨਾਨਿ ਮੇ ਦਜ੍ਜੁਂ, ਰਾਜਪੁਤ੍ਤ ਤਯੀ ਗਤੇਤਿ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੨੬]।

੫੮੩. ਏਯ੍ਯਾਮਸ੍ਸੇਮੁ ਚ [ਕ॰ ੫੧੭; ਰੂ॰ ੪੮੮; ਨੀ॰ ੧੧੦੫]।

ਏਯ੍ਯਾਮਸ੍ਸ ਏਮੁ ਚ ਹੋਤਿ, ਅਨੁਸ੍ਸ ਉ ਚ।

ਅਤ੍ਰਿਮਾ ਪਾਲ਼ੀ-ਕਥਂ ਜਾਨੇਮੁ ਤਂ ਮਯਂ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੩੧੮], ਮੁਞ੍ਚੇਮੁ ਨਂ ਉਰਗਂ ਬਨ੍ਧਨਸ੍ਮਾ [ਜਾ॰ ੧.੧੫.੨੫੨], ਦਕ੍ਖੇਮੁ ਤੇ ਨਾਗ ਨਿਵੇਸਨਾਨਿ [ਜਾ॰ ੧.੧੫.੨੫੪], ਗਨ੍ਤ੍ਵਾਨ ਤਂ ਪਟਿਕਰੇਮੁ ਅਚ੍ਚਯਂ, ਅਪ੍ਪੇਵ ਨਂ ਪੁਤ੍ਤ ਲਭੇਮੁ ਜੀਵਿਤਂ [ਜਾ॰ ੧.੧੫.੧੩], ਦਜ੍ਜੇਮੁ ਖੋ ਪਞ੍ਚਸਤਾਨਿ ਭੋਤੋ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੧੩੦੨], ਪਞ੍ਹਂ ਪੁਚ੍ਛੇਮੁ ਮਾਰਿਸ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੩੫੪], ਵਿਹਰੇਮੁ ਅਵੇਰਿਨੋ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੩੫੭], ਤਯਾਜ੍ਜ ਗੁਤ੍ਤਾ ਵਿਹਰੇਮੁ ਰਤ੍ਤਿਨ੍ਤਿ [ਜਾ॰ ੧.੨.੧੮]। ਭਵੇਯ੍ਯਾਮੁ, ਭਵੇਯ੍ਯਾਮ।

ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਕ੍ਵਚਿ ਮਜ੍ਝੇ ਯਜਾ-ਕਾਰਸ੍ਸ ਲੋਪੋ, ਅਤ੍ਥਂ ਧਮ੍ਮਞ੍ਚ ਪੁਚ੍ਛੇਸਿ [ਜਾ॰ ੧.੧੬.੧੫੦], ਉਰੇਗਣ੍ਡਾਯੋ ਬੁਜ੍ਝੇਸਿ, ਤਾਯੋ ਬੁਜ੍ਝੇਸਿ ਮਾਣਵ [ਜਾ॰ ੨.੧੭.੧੩੨-੧੩੩], ਯਥਾ ਗਤਿਂ ਮੇ ਅਭਿਸਮ੍ਭਵੇਥ [ਜਾ॰ ੨.੧੭.੮੭-੮੯], ਯਥਾ ਗਤਿਂ ਤੇ ਅਭਿਸਮ੍ਭਵੇਮ [ਜਾ॰ ੨.੧੭.੮੭-੮੯], ਓਕਾਸਂ ਸਮ੍ਪਜਾਨਾਥ, ਵਨੇ ਯਤ੍ਥ ਵਸੇਮਸੇਤਿ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੧੮੯੫ 'ਵਸਾਮਸੇ']।

'ਏਯ੍ਯਾਥਸ੍ਸੇ'ਇਚ੍ਚਾਦਿਸੁਤ੍ਤੇਨ ਏਯ੍ਯਾਥਸ੍ਸ ਓ ਚ, ਤੁਮ੍ਹੇ ਭਵੇਯ੍ਯਾਥੋ, ਭਵੇਯ੍ਯਾਥ ਵਾ।

ਏਤ੍ਥ ਚ ਪੁਬ੍ਬੇ ਵੁਤ੍ਤਾ ਪਞ੍ਹ, ਪਤ੍ਥਨਾ, ਵਿਧਿਪ੍ਪਭੇਦਾ ਇਧਾਪਿ ਯਥਾਪਯੋਗਂ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਪਞ੍ਹਸਦ੍ਦੇਨ ਪਰਿਪਞ੍ਹ, ਪਰਿਪੁਚ੍ਛਾ, ਪਰਿਵਿਤਕ੍ਕ, ਪਰਿਵੀਮਂਸਾਦਯੋ ਸਙ੍ਗਯ੍ਹਨ੍ਤਿ।

ਪਰਿਪਞ੍ਹੇ-ਧਮ੍ਮਂ ਵਾ ਪਠਮਂ ਸਙ੍ਗਾਯੇਯ੍ਯਾਮ ਵਿਨਯਂ ਵਾ।

ਪਰਿਪੁਚ੍ਛਾਯਂ-ਵਦੇਥ ਭਨ੍ਤੇ ਕਿਮਹਂ ਕਰੇਯ੍ਯਂ, ਕੋ ਇਮਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੋ, ਕਥਞ੍ਹਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਂ ਅਹਂ ਜਾਨੇਯ੍ਯਂ।

ਪਰਿਵਿਤਕ੍ਕੇ-ਕਸ੍ਸਾਹਂ ਪਠਮਂ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਯ੍ਯਂ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੭੨], ਯਂਨੂਨਾਹਂ ਧਮ੍ਮਞ੍ਚ ਵਿਨਯਞ੍ਚ ਸਙ੍ਗਾਯੇਯ੍ਯਂ [ਪਾਰਾ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧.ਪਠਮਮਹਾਸਙ੍ਗੀਤਿਕਥਾ]।

ਪਰਿਵੀਮਂਸਾਯਂ-ਗਚ੍ਛੇਯ੍ਯਂ ਵਾ ਅਹਂ ਉਪੋਸਥਂ, ਨ ਵਾਗਚ੍ਛੇਯ੍ਯਂ [ਮਹਾਵ॰ ੧੩੭]।

ਪਤ੍ਥਨਾਯਂ-ਏਵਂਰੂਪੋ ਸਿਯਂ ਅਹਂ ਅਨਾਗਤਮਦ੍ਧਾਨਂ [ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੨੭੪], ਉਮ੍ਮਾਦਨ੍ਤ੍ਯਾ ਰਮਿਤ੍ਵਾਨ, ਸਿਵਿਰਾਜਾ ਤਤੋ ਸਿਯਂ [ਜਾ॰ ੨.੧੮.੭੦], ਪਸ੍ਸੇਯ੍ਯ ਤਂ ਵਸ੍ਸਸਤਂ ਅਰੋਗਂ [ਜਾ॰ ੨.੨੧.੪੫੩]।

ਆਯਾਚਨੇ-ਲਭੇਯ੍ਯਾਹਂ ਭਨ੍ਤੇ ਭਗਵਤੋ ਸਨ੍ਤਿਕੇ ਪਬ੍ਬਜ੍ਜਂ, ਲਭੇਯ੍ਯਂ ਉਪਸਮ੍ਪਦਂ [ਮਹਾਵ॰ ੨੮; ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੨.੧੭]।

ਵਿਧਿਮ੍ਹਿ-ਚਰੇਯ੍ਯ ਧਮ੍ਮਂ [ਜਾ॰ ੧.੧੪.੬੩]।

ਨਿਯੋਜਨੇ-ਚਰੇਯ੍ਯਾਦਿਤ੍ਤੁਮੀਸੋਵ, ਨਤ੍ਥਿ ਮਚ੍ਚੁਸ੍ਸ ਨਾ ਗਮੋ [ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੪੫]।

ਅਜ੍ਝੇਸਨੇ-ਯਸ੍ਸ ਸਿਯਾ ਆਪਤ੍ਤਿ, ਸੋ ਆਵਿਕਰੇਯ੍ਯ [ਮਹਾਵ॰ ੧੩੨], ਯਸ੍ਸ ਨਕ੍ਖਮਤਿ, ਸੋ ਭਾਸੇਯ੍ਯ [ਮਹਾਵ॰ ੭੦]।

ਪਵਾਰਣਾਯਂ-ਵਦੇਯ੍ਯਾਥ ਭਨ੍ਤੇ ਯੇਨਤ੍ਥੋ [ਪਾਰਾ॰ ੨੯੦]।

ਅਨੁਮਤਿਯਂ-ਤਂ ਜਨੋ ਹਰੇਯ੍ਯ ਵਾ ਦਹੇਯ੍ਯ ਵਾ ਯਥਾਪਚ੍ਚਯਂ ਵਾ ਕਰੇਯ੍ਯ [ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੪੭]।

ਅਨੁਞ੍ਞਾਯਂ-ਆਕਙ੍ਖਮਾਨੋ ਸਙ੍ਘੋ ਕਮ੍ਮਂ ਕਰੇਯ੍ਯ [ਚੂਲ਼ਵ॰ ੬]।

ਆਮਨ੍ਤਨੇ-ਯਦਾ ਤੇ ਪਹਿਣੇਯ੍ਯਾਮਿ, ਤਦਾ ਏਯ੍ਯਾਸਿ ਖਤ੍ਤਿਯ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੬੩੫]।

ਨਿਮਨ੍ਤਨੇ-ਇਧ ਭਵਂ ਨਿਸੀਦੇਯ੍ਯ।

ਪਤ੍ਤਕਾਲੇ-ਸਙ੍ਘੋ ਉਪੋਸਥਂ ਕਰੇਯ੍ਯ, ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖਂ ਉਦ੍ਦਿਸੇਯ੍ਯ [ਮਹਾਵ॰ ੧੬੭]।

'ਸਮ੍ਭਾਵਨੇ ਵਾ'ਤਿ ਵਾਸਦ੍ਦੋ ਅਵੁਤ੍ਤਵਿਕਪ੍ਪਨਤ੍ਥੋ, ਤੇਨ ਪਰਿਕਪ੍ਪ, ਕ੍ਰਿਯਾਤਿਪਨ੍ਨਾਦਯੋ ਸਙ੍ਗਯ੍ਹਨ੍ਤਿ।

ਤਤ੍ਥ ਪਰਿਕਪ੍ਪੋ ਦੁਵਿਧੋ ਭੂਤਾ'ਭੂਤਵਸੇਨ।

ਤਤ੍ਥ ਭੂਤਪਰਿਕਪ੍ਪੇ-ਯੋ ਬਾਲਂ ਸੇਵੇਯ੍ਯ, ਸੋਪਿ ਬਾਲੋ ਭਵੇਯ੍ਯ।

ਅਭੂਤਪਰਿਕਪ੍ਪੇ-ਯਦਾ ਕਚ੍ਛਪਲੋਮਾਨਂ, ਪਾਵਾਰੋ ਤਿਵਿਧੋ ਸਿਯਾ [ਜਾ॰ ੧.੮.੭੮]। ਯਦਾ ਸਸਵਿਸਾਣਾਨਂ, ਨਿਸ੍ਸੇਣੀ ਸੁਕਤਾ ਸਿਯਾ [ਜਾ॰ ੧.੮.੭੯]।

ਕ੍ਰਿਯਾਤਿਪਨ੍ਨੇ-ਸਚੇ ਸੋ ਅਗਾਰਂ ਅਜ੍ਝਾਵਸੇਯ੍ਯ, ਰਾਜਾ ਅਸ੍ਸ ਚਕ੍ਕਵਤ੍ਤੀ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੧੩੬]।

ਇਤਿ ਏਯ੍ਯਾਦਿ।

ਹਿਯ੍ਯਤ੍ਤਨੀ

ਅਥ ਹਿਯ੍ਯਤ੍ਤਨੀ ਵੁਚ੍ਚਤੇ।

੫੮੪. ਅਨਜ੍ਜਤ੍ਤਨੇ ਆ ਊ ਓ ਤ੍ਥ ਅ ਮ੍ਹਾ ਤ੍ਥ ਤ੍ਥੁਂ ਸੇ ਵ੍ਹਂ ਇਂ ਮ੍ਹਸੇ [ਕ॰ ੪੧੮; ਰੂ॰ ੪੫੬; ਨੀ॰ ੮੮੬; ਚਂ॰ ੧.੨.੭੭; ਪਾ॰ ੩.੨.੧੧੧]।

ਅਜ੍ਜਤੋ ਅਵ੍ਵਸ੍ਮਿਂ ਭੂਤੇ ਕਾਲੇ ਕ੍ਰਿਯਤ੍ਥਾ ਪਰਂ ਆਇਚ੍ਚਾਦਯੋ ਹੋਨ੍ਤਿ।

੫੮੫. ਆ ਈ ਸ੍ਸਾਦੀਸ੍ਵਉ ਵਾ [ਕ॰ ੫੧੯; ਰੂ॰ ੪੫੭; ਨੀ॰ ੧੦੩੨]।

ਆਇਚ੍ਚਾਦੀਸੁ ਈਇਚ੍ਚਾਦੀਸੁ ਸ੍ਸਾਦੀਸੁ ਚ ਤੇਸਂ ਆਦਿਮ੍ਹਿ ਅਉ ਹੋਤਿ ਵਾ।

ਸੋ ਅਭਵਾ, ਭਵਾ, ਤੇ ਅਭਵੂ, ਭਵੂ, ਤ੍ਵਂ ਅਭਵੋ, ਭਵੋ, ਤੁਮ੍ਹੇ ਅਭਵਤ੍ਥ, ਭਵਤ੍ਥ, ਅਹਂ ਅਭਵ, ਭਵ, ਮਯਂ ਅਭਵਮ੍ਹਾ, ਭਵਮ੍ਹਾ।

ਪਰਛਕ੍ਕੇ-ਅਭਵਤ੍ਥ, ਭਵਤ੍ਥ, ਅਭਵਤ੍ਥੁਂ, ਭਵਤ੍ਥੁਂ, ਅਭਵਸੇ, ਭਵਸੇ, ਅਭਵਵ੍ਹਂ, ਭਵਵ੍ਹਂ, ਅਭਵਿਂ, ਭਵਿਂ, ਅਭਵਮ੍ਹਸੇ, ਭਵਮ੍ਹਸੇ।

੫੮੬. ਆ ਈ ਊ ਮ੍ਹਾ ਸ੍ਸਾ ਸ੍ਸਾਮ੍ਹਾਨਂ ਵਾ [ਕ॰ ੫੧੭; ਰੂ॰ ੪੮੮; ਨੀ॰ ੧੧੦੫]।

ਏਤੇਸਂ ਰਸ੍ਸੋ ਹੋਤਿ ਵਾ।

ਸੋ ਅਭਵ, ਤੇ ਅਭਵੁ, ਮਯਂ ਅਭਵਮ੍ਹ।

‘ਏਯ੍ਯਾਥਸ੍ਸੇ’ਇਚ੍ਚਾਦਿਨਾ ਆਸ੍ਸ ਤ੍ਥਤ੍ਤਂ, ਅਸ੍ਸ ਚ ਅਂ, ਸੋ ਅਭਵਤ੍ਥ, ਭਵਤ੍ਥ, ਅਭਵਾ, ਭਵਾ ਵਾ, ਅਹਂ ਅਭਵਂ, ਭਵਂ, ਅਭਵ, ਭਵ ਵਾ, ਇਮਾਨਿ ਸੁਦ੍ਧਕਤ੍ਤੁਰੂਪਾਨਿ।

ਏਤ੍ਥ ਚ ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਆ-ਵਿਭਤ੍ਤਿਯਾ ਥਾਦੇਸੋ ਬਹੁਲਂ ਦਿਸ੍ਸਤਿ, ਮੇਦਨੀ ਸਮ੍ਪਕਮ੍ਪਥ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੧੬੭੨], ਵਿਸਵ੍ਵੀ ਸਮਪਜ੍ਜਥ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੩੨੮], ਇਮਾ ਗਾਥਾ ਅਭਾਸਥ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੩੨੮], ਤੁਚ੍ਛੋ ਕਾਯੋ ਅਦਿਸ੍ਸਥ [ਥੇਰਗਾ॰ ੧੭੨], ਨਿਬ੍ਬਿਦਾ ਸਮਤਿਟ੍ਠਥ [ਥੇਰਗਾ॰ ੨੭੩], ਏਕੋ ਰਹਸਿ ਝਾਯਥ [ਜਾ॰ ੧.੧੫.੨੯੬] ਇਚ੍ਚਾਦਿ। ਤਥਾ ਓ-ਵਿਭਤ੍ਤਿਯਾ ਚ, ਦੁਬ੍ਭੇਯ੍ਯਂ ਮਂ ਅਮਵ੍ਵਥ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਇਤਿ ਹਿਯ੍ਯਤ੍ਤਨੀ।

ਅਜ੍ਜਤ੍ਤਨੀ

ਅਥ ਅਜ੍ਜਤ੍ਤਨੀ ਵੁਚ੍ਚਤੇ।

੫੮੭. ਭੂਤੇ ਈ ਉਂ ਓ ਤ੍ਥ ਇਂ ਮ੍ਹਾ ਆ ਊ ਸੇ ਵੰ ਅਂ ਮ੍ਹੇ [ਕ॰ ੪੧੯; ਰੂ॰ ੪੬੯; ਨੀ॰ ੮੮੭]।

ਅਭਵੀਤਿ ਭੂਤੋ, ਅਤੀਤੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ, ਭੂਤੇ ਕਾਲੇ ਕ੍ਰਿਯਤ੍ਥਾ ਪਰਂ ਈਇਚ੍ਚਾਦਯੋ ਹੋਨ੍ਤਿ।

੫੮੮. ਅ ਈ ਸ੍ਸਾ ਸ੍ਸਤਜਾਦੀਨਂ ਬਜਞ੍ਜਨਸ੍ਸਿਉ [ਕ॰ ੫੧੬; ਰੂ॰ ੪੬੬; ਨੀ॰ ੧੦੩੦; ਚਂ॰ ੧.੨.੭੬; ਪਾ॰ ੩.੨.੧੧੦ ਅਈਸ੍ਸਆਦੀਨਂ ਬਜਞ੍ਜਨਸ੍ਸਿਉ (ਬਹੂਸੁ)]।

ਅਆਦਿਸ੍ਸ ਈਆਦਿਸ੍ਸ ਸ੍ਸਾਆਦਿਸ੍ਸ ਸ੍ਸਤਿਆਦਿਸ੍ਸ ਚ ਬਜਞ੍ਜਨਸ੍ਸ ਆਦਿਮ੍ਹਿ ਇਉ ਹੋਤਿ। 'ਬਜਞ੍ਜਨਸ੍ਸਾ'ਤਿ ਏਤੇਨ ਅਆਦਿਮ੍ਹਿ ਪਞ੍ਚ, ਈਆਦਿਮ੍ਹਿ ਸਤ੍ਤਾਤਿ ਦ੍ਵਾਦਸ ਸੁਦ੍ਧਸਰਵਿਭਤ੍ਤਿਯੋ ਪਟਿਕ੍ਖਿਪਤਿ।

'ਆਈਸ੍ਸਾਦੀਸ੍ਵਉ ਵਾ'ਇਤਿ ਸੁਤ੍ਤੇਨ ਵਿਕਪ੍ਪੇਨ ਧਾਤ੍ਵਾਦਿਮ੍ਹਿ ਅਕਾਰੋ।

ਸੋ ਅਭਵੀ, ਭਵੀ, ਤੇ ਅਭਵੁਂ, ਭਵੁਂ, ਤ੍ਵਂ ਅਭਵੋ, ਭਵੋ, ਤੁਮ੍ਹੇ ਅਭਵਿਤ੍ਥ, ਭਵਿਤ੍ਥ, ਅਹਂ ਅਭਵਿਂ, ਭਵਿਂ, ਮਯਂ ਅਭਵਿਮ੍ਹਾ, ਭਵਿਮ੍ਹਾ, ਸੋ ਅਭਵਾ, ਭਵਾ, ਤੇ ਅਭਵੂ, ਭਵੂ, ਤ੍ਵਂ ਅਭਵਿਸੇ, ਭਵਿਸੇ, ਤੁਮ੍ਹੇ ਅਭਵਿਵੰ, ਭਵਿਵੰ, ਅਹਂ ਅਭਵਂ, ਭਵਂ, ਮਯਂ ਅਭਵਿਮ੍ਹੇ, ਭਵਿਮ੍ਹੇ।

'ਆਈਊ'ਇਚ੍ਚਾਦਿਨਾ ਈ, ਮ੍ਹਾ, ਆ, ਊਨਂ ਰਸ੍ਸਤ੍ਤੇ-ਸੋ ਅਭਵਿ, ਭਵਿ, ਮਯਂ ਅਭਵਿਮ੍ਹ, ਭਵਿਮ੍ਹ, ਸੋ ਅਭਵ, ਭਵ, ਤੇ ਅਭਵੁ, ਭਵੁ।

੫੮੯. ਏਯਜਾਥਸ੍ਸੇਆਆਈਥਾਨਂ ਓ ਅ ਅਂ ਤ੍ਥ ਤ੍ਥੋ ਵੋ ਵਾ [ਕ॰ ੫੧੭; ਰੂ॰ ੪੮੮; ਨੀ॰ ੧੧੦੫; '...ਵੋਕ' (ਬਹੂਸੁ)]।

ਏਯਜਾਥਾਦੀਨਂ ਯਥਾਕ੍ਕਮਂ ਓਆਦਯੋ ਹੋਨ੍ਤਿ ਵਾ।

ਤੁਮ੍ਹੇ ਗਚ੍ਛੇਯ੍ਯਾਥੋ, ਗਚ੍ਛੇਯ੍ਯਾਥ ਵਾ, ਤ੍ਵਂ ਅਗਚ੍ਛਿਸ੍ਸ, ਅਗਚ੍ਛਿਸ੍ਸੇ ਵਾ, ਅਹਂ ਅਗਮਂ, ਗਮਂ, ਅਗਮ, ਗਮ ਵਾ, ਸੋ ਅਗਮਿਤ੍ਥ, ਗਮਿਤ੍ਥ, ਅਗਮਾ, ਗਮਾ ਵਾ, ਸੋ ਅਗਮਿਤ੍ਥੋ, ਗਮਿਤ੍ਥੋ, ਅਗਮੀ, ਗਮੀ ਵਾ, ਤੁਮ੍ਹੇ ਗਚ੍ਛਵ੍ਹੋ, ਗਚ੍ਛਥ ਵਾਤਿ।

ਇਮਿਨਾ ਈ, ਆ, ਅਵਚਨਾਨਂ ਤ੍ਥੋ, ਤ੍ਥ, ਅਂਆਦੇਸਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਸੋ ਅਭਵਿਤ੍ਥੋ, ਭਵਿਤ੍ਥੋ, ਸੋ ਅਭਵਿਤ੍ਥ, ਭਵਿਤ੍ਥ, ਅਹਂ ਅਭਵਂ, ਭਵਂ।

ਅਤ੍ਰਿਮਾ ਪਾਲ਼ੀ – ਈਮ੍ਹਿ-ਪਙ੍ਕੋ ਚ ਮਾ ਵਿਸਿਯਿਤ੍ਥੋ [ਜਾ॰ ੧.੧੩.੪੪], ਸਞ੍ਜਗ੍ਘਿਤ੍ਥੋ ਮਯਾ ਸਹ [ਜਾ॰ ੧.੧੬.੨੪੧]। ਆਮ੍ਹਿ-ਅਨੁਮੋਦਿਤ੍ਥ ਵਾਸਵੋ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੧੬੬੭], ਨਿਮਨ੍ਤਯਿਤ੍ਥ ਵਾਸਵੋ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੧੬੬੭], ਖੁਬ੍ਭਿਤ੍ਥ ਨਗਰਂ ਤਦਾ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੧੬੭੩], ਸੁਭੂਤਿਤ੍ਥੇਰੋ ਗਾਥਂ ਅਭਾਸਿਤ੍ਥ [ਥੇਰਗਾ॰ ੧]। ਅਮ੍ਹਿ-ਇਧਾਹਂ ਮਲ੍ਲਿਕਂ ਦੇਵਿਂ ਏਤਦਵੋਚਂ [ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੧੯], ਅਜਾਨਮੇਵਂ ਆਵੁਸੋ ਅਵਚਂ ਜਾਨਾਮੀਤਿ [ਪਾਰਾ॰ ੧੯੫], ਅਹਂ ਕਾਮਾਨਂ ਵਸਮਨ੍ਵਗਂ [ਜਾ॰ ੨.੧੯.੪੫], ਅਜ੍ਝਗਂ ਅਮਤਂ ਸਨ੍ਤਿਂ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

੫੯੦. ਉਂਸ੍ਸਿਂਸ੍ਵਂਸੁ [ਕ॰ ੫੦੪, ੫੧੭; ਰੂ॰ ੪੭੦-੪੮੮; ਨੀ॰ ੧੦੧੬-੧੧੦੫]।

ਉਮਿਚ੍ਚਸ੍ਸ ਇਂਸੁ, ਅਂਸੁ ਹੋਨ੍ਤਿ।

ਅਗਮਿਂਸੁ, ਅਗਮਂਸੁ, ਅਗਮੁਂ। ਇਮਿਨਾ ਉਂਸ੍ਸ ਇਂਸੁ, ਅਭਵਿਂਸੁ, ਭਵਿਂਸੁ।

੫੯੧. ਓਸ੍ਸ ਅ ਇ ਤ੍ਥ ਤ੍ਥੋ [ਕ॰ ੫੧੭; ਰੂ॰ ੪੮੮; ਨੀ॰ ੧੧੦੫]।

ਓਸ੍ਸ ਅਇਚ੍ਚਾਦਯੋ ਹੋਨ੍ਤਿ।

ਤ੍ਵਂ ਅਭਵ, ਤ੍ਵਂ ਅਭਵਿ, ਤ੍ਵਂ ਅਭਵਿਤ੍ਥ, ਤ੍ਵਂ ਅਭਵਿਤ੍ਥੋ।

ਅਤ੍ਰਿਮਾ ਪਾਲ਼ੀ-ਓਸ੍ਸ ਅਤ੍ਤੇ-ਮਾ ਹੇਵਂ ਆਨਨ੍ਦ ਅਵਚ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੯੫], ਤ੍ਵਮੇਵ ਦਾਨਿ'ਮਕਰ, ਯਂ ਕਾਮੋ ਬ੍ਰਜਗਾਮਾ ਤਯਿ [ਜਾ॰ ੧.੨.੧੬੭]। ਇਤ੍ਤੇ-ਮਾ ਤ੍ਵਂ ਭਾਯਿ ਮਹਾਰਾਜ, ਮਾ ਤ੍ਵਂ ਭਾਯਿ ਰਥੇਸਭ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੬੮੪], ਮਾ ਚਿਨ੍ਤੇਸਿ ਮਾ ਤ੍ਵਂ ਸੋਚਿ, ਯਾਚਾਮਿ ਲੁਦ੍ਦਕਂ ਅਹਂ [ਗਵੇਸਿਤਬ੍ਬਂ]। ਤ੍ਥਤ੍ਤੇਮਾਸ੍ਸੁ ਤਿਣ੍ਣੋ ਅਮਵ੍ਹਿਤ੍ਥ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੨੫੫], ਮਾ ਕਿਲਿਤ੍ਥ ਮਯਾ ਵਿਨਾ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੧੭੧੩], ਮਾਸ੍ਸੁ ਕੁਜ੍ਝਿਤ੍ਥ ਨਾਵਿਕ [ਜਾ॰ ੧.੬.੫]। ਤ੍ਥੋਤ੍ਤੇ-ਮਾ ਪੁਰਾਣੇ ਅਮਵ੍ਹਿਤ੍ਥੋ [ਥੇਰਗਾ॰ ੨੮੦], ਮਾ ਦਯਿਤ੍ਥੋ ਪੁਨਪ੍ਪੁਨਂ [ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੧੨], ਤਿਣਮਤ੍ਤੇ ਅਸਜ੍ਜਿਤ੍ਥੋ [ਜਾ॰ ੧.੧.੮੯], ਮਾ ਤ੍ਵਂ ਬ੍ਰਹ੍ਮੁਨੋ ਵਚਨਂ ਉਪਾਤਿਵਤ੍ਤਿਤ੍ਥੋ [ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੫੦੨], ਮਾ ਤ੍ਵਂ ਮਵ੍ਹਿਤ੍ਥੋ ਨ ਮਂ ਜਾਨਾਤੀ [ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੫੦੨] ਤਿ।

ਤਤ੍ਥ 'ਮਾ ਦਯਿਤ੍ਥੋ'ਇਚ੍ਚਾਦੀਨਿ ਪਰੋਕ੍ਖਾਵਚਨੇਨਪਿ ਸਿਜ੍ਝਨ੍ਤਿ।

ਸੁਤ੍ਤਵਿਭਤ੍ਤੇਨ ਤ੍ਥਸ੍ਸ ਤ੍ਥੋ ਹੋਤਿ, ਤਂ ਵੋ ਵਦਾਮਿ ਭਦ੍ਦਨ੍ਤੇ, ਯਾਵਨ੍ਤੇਤ੍ਥ ਸਮਾਗਤਾ [ਅਪ॰ ਥੇਰ ੧.੧.੩੬੭], ਮਸ੍ਸੁ ਮਿਤ੍ਤਾਨਂ ਦੁਬ੍ਭਿਤ੍ਥੋ। ਮਿਤ੍ਤਦੁਬ੍ਭੋ ਹਿ ਪਾਪਕੋਤਿ [ਜਾ॰ ੧.੧੬.੨੨੨]।

ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਓਸ੍ਸ ਕ੍ਵਚਿ ਲੋਪੋ, ਪੁਨ ਦਾਨਂ ਅਦਾ ਤ੍ਵਂ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੧੭੮੬], ਮਾ ਨੋ ਤ੍ਵਂ ਤਾਤ ਅਦਦਾ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੨੧੨੬], ਮਾ ਭੋਤਿ ਕੁਪਿਤਾ ਅਹੁ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੧੯੩੧], ਮਾਹੁ ਪਚ੍ਛਾਨੁਤਾਪਿਨੀ [ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੬੨; ਥੇਰੀਗਾ॰ ੫੭]।

੫੯੨. ਸਿ [ਕ॰ ੫੧੭; ਰੂ॰ ੪੮੮; ਨੀ॰ ੧੧੦੫]।

ਓਸ੍ਸ ਸਿ ਹੋਤਿ ਵਾ।

ਤ੍ਵਂ ਅਭਵਸਿ, ਭਵਸਿ, ਤ੍ਵਂ ਅਨੁਭੋਸਿ।

੫੯੩. ਮ੍ਹਾਤ੍ਥਾਨਮੁਉ [ਕ॰ ੫੧੭; ਰੂ॰ ੪੮੮; ਨੀ॰ ੧੧੦੫]।

ਮ੍ਹਾ, ਤ੍ਥਾਨਂ ਆਦਿਮ੍ਹਿ ਉਉ ਹੋਤਿ।

ਅਸ੍ਸੋਸੁਮ੍ਹਾ, ਅਹੇਸੁਮ੍ਹਾ, ਅਵੋਚੁਮ੍ਹਾ, ਅਵੋਚੁਤ੍ਥ ਇਚ੍ਚਾਦੀਨਿ ਦਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ।

ਤੁਮ੍ਹੇ ਅਭਵੁਤ੍ਥ, ਭਵੁਤ੍ਥ, ਅਭਵਿਤ੍ਥ, ਭਵਿਤ੍ਥ ਵਾ, ਮਯਂ ਅਭਵੁਮ੍ਹਾ, ਭਵੁਮ੍ਹਾ, ਅਭਵਿਮ੍ਹਾ, ਭਵਿਮ੍ਹਾ ਵਾ।

੫੯੪. ਇਂਸ੍ਸ ਚ ਸੁਉ [ਕ॰ ੫੧੭; ਰੂ॰ ੪੮੮; ਨੀ॰ ੧੧੦੫; ''...ਸਿਉ'' (ਬਹੂਸੁ)]।

ਇਮਿਚ੍ਚਸ੍ਸ ਮ੍ਹਾ, ਤ੍ਥਾਨਞ੍ਚ ਆਦਿਮ੍ਹਿ ਸੁਉ ਹੋਤਿ, ਸਾਗਮੋ ਹੋਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਚਸਦ੍ਦੇਨ ਈਆਦੀਨਮ੍ਪਿ ਆਦਿਮ੍ਹਿ ਸਾਗਮੋ ਹੋਤਿ, ਸਾਗਮੇ ਚ ਸਤਿ ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਂ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਸ ਆਦਿਮ੍ਹਿ ਇਆਗਮੋ ਲਬ੍ਭਤਿ। ਤੇਨ ''ਇਮਾ ਗਾਥਾ ਅਭਾਸਿਸੁਂ [ਗਵੇਸਿਤਬ੍ਬਂ], ਤੇ ਮੇ ਅਸ੍ਸੇ ਅਯਾਚਿਸੁਂ, ਯਥਾਭੂਤਂ ਵਿਪਸ੍ਸਿਸੁਂ'' [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੧੮੬੩] ਇਚ੍ਚਾਦੀਨਿ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੨੭੭] ਸਿਜ੍ਝਨ੍ਤਿ।

ਸੋ ਭੋਗਂ ਅਨੁਭੋਸਿ, ਅਨੁਭਵਿ ਵਾ, ਤੁਮ੍ਹੇ ਅਨੁਭੋਸਿਤ੍ਥ, ਅਨੁਭਵਿਤ੍ਥ ਵਾ, ਅਹਂ ਅਨੁਭੋਸਿ, ਅਨੁਭਵਿ ਵਾ। ਮਯਂ ਅਨੁਭੋਸਿਮ੍ਹਾ ਅਨੁਭਵਿਮ੍ਹਾ ਵਾ।

੫੯੫. ਏਓਨ੍ਤਾ ਸੁਂ [ਕ॰ ੫੧੭; ਰੂ॰ ੪੮੮; ਨੀ॰ ੧੧੦੫; 'ਏਓਤ੍ਤਾ ਸੁਂ'' (ਬਹੂਸੁ)]।

ਏਦਨ੍ਤੋ ਓਦਨ੍ਤੋ ਚ ਪਰਸ੍ਸ ਉਂਵਚਨਸ੍ਸ ਸੁਂ ਹੋਤਿ ਵਾ।

ਆਨੇਸੁਂ, ਸਾਯੇਸੁਂ, ਚਿਨ੍ਤੇਸੁਂ, ਪਚ੍ਚਨੁਭੋਸੁਂ, ਪਰਿਭੋਸੁਂ, ਅਧਿਭੋਸੁਂ, ਅਭਿਭੋਸੁਂ।

ਸੁਤ੍ਤਵਿਭਤ੍ਤੇਨ ਆਦਨ੍ਤੋਪਿ ਚ, ਵਿਹਾਸੁਂ ਵਿਹਰਨ੍ਤਿ ਚ [ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੭੩], ਤੇ ਅਨੁਭੋਸੁਂ, ਇਮਾਨਿ ਸੁਦ੍ਧਕਤ੍ਤੁਰੂਪਾਨਿ।

ਤੇਨ ਭੋਗੋ ਅਨ੍ਵਭੂਯੀ, ਅਨੁਭੂਯੀ।

ਰਸ੍ਸਤ੍ਤੇ-ਅਨ੍ਵਭੂਯਿ, ਅਨੁਭੂਯਿ।

ਦ੍ਵਿਤ੍ਤੇ-ਅਨ੍ਵਭੁਯਿਜ, ਅਨੁਭੁਯਿਜ।

ਤੇਨ ਭੋਗਾ ਅਨ੍ਵਭੂਯੁਂ, ਅਨੁਭੂਯੁਂ, ਅਨ੍ਵਭੂਯਿਂਸੁ, ਅਨੁਭੂਯਿਂਸੁ ਇਚ੍ਚਾਦਿ ਸੁਦ੍ਧਕਮ੍ਮਰੂਪਂ।

ਸੋ ਮਗ੍ਗਂ ਅਭਾਵਿ, ਭਾਵਿ, ਅਭਾਵੇਸਿ, ਭਾਵੇਸਿ, ਅਭਾਵਯਿ, ਭਾਵਯਿ, ਤੇ ਮਗ੍ਗਂ ਅਭਾਵਿਸੁ, ਭਾਵਿਸੁ।

'ਏਓਨ੍ਤਾਸੁ'ਨ੍ਤਿ ਏਦਨ੍ਤਮ੍ਹਾ ਸੁਂ। ਤੇ ਮਗ੍ਗਂ ਅਭਾਵੇਸੁਂ, ਭਾਵੇਸੁਂ, ਅਭਾਵਯਿਂਸੁ, ਭਾਵਯਿਂਸੁ, ਤ੍ਵਂ ਮਗ੍ਗਂ ਅਭਾਵਯ, ਭਾਵਯ, ਅਭਾਵਯਿ, ਭਾਵਯਿ, ਤ੍ਵਂ ਮਗ੍ਗਂ ਅਭਾਵਿਤ੍ਥ, ਭਾਵਿਤ੍ਥ, ਅਭਾਵਯਿਤ੍ਥ, ਭਾਵਯਿਤ੍ਥ, ਤ੍ਵਂ ਮਗ੍ਗਂ ਅਭਾਵਯਿਤ੍ਥੋ, ਭਾਵਯਿਤ੍ਥੋ, ਤ੍ਵਂ ਮਗ੍ਗਂ ਅਭਾਵੇਸਿ, ਭਾਵੇਸਿ, ਤੁਮ੍ਹੇ ਮਗ੍ਗਂ ਅਭਾਵਿਤ੍ਥ, ਭਾਵਿਤ੍ਥ, ਅਭਾਵਯਿਤ੍ਥ, ਭਾਵਯਿਤ੍ਥ, ਅਹਂ ਮਗ੍ਗਂ ਅਭਾਵਿਂ, ਭਾਵਿਂ, ਅਭਾਵੇਸਿਂ, ਭਾਵੇਸਿਂ, ਅਭਾਵਯਿਂ, ਭਾਵਯਿਂ, ਮਯਂ ਮਗ੍ਗਂ ਅਭਾਵਿਮ੍ਹਾ, ਭਾਵਿਮ੍ਹਾ, ਅਭਾਵਿਮ੍ਹ, ਭਾਵਿਮ੍ਹ, ਅਭਾਵਯਿਮ੍ਹਾ, ਭਾਵਯਿਮ੍ਹਾ, ਅਭਾਵਯਿਮ੍ਹ, ਭਾਵਯਿਮ੍ਹ।

ਸੋ ਮਗ੍ਗਂ ਅਭਾਵਾ, ਭਾਵਾ, ਅਭਾਵਿਤ੍ਥ, ਭਾਵਿਤ੍ਥ, ਅਭਾਵਯਿਤ੍ਥ, ਭਾਵਯਿਤ੍ਥ ਇਚ੍ਚਾਦਿ ਹੇਤੁਕਤ੍ਤੁਰੂਪਂ।

ਤੇਨ ਮਗ੍ਗੋ ਅਭਾਵਿਯਿ, ਭਾਵਿਯਿ, ਤੇਨ ਮਗ੍ਗਾ ਅਭਾਵਿਯਿਂਸੁ, ਭਾਵਿਯਿਂਸੁ ਇਚ੍ਚਾਦਿ ਹੇਤੁਕਮ੍ਮਰੂਪਂ।

ਇਤਿ ਅਜ੍ਜਤ੍ਤਨੀ।

ਪਰੋਕ੍ਖਾ

ਅਥ ਪਰੋਕ੍ਖਾ ਵੁਚ੍ਚਤੇ।

੫੯੬. ਪਰੋਕ੍ਖੇ ਅ ਉ ਏ ਥ ਅਂ ਮ੍ਹ ਤ੍ਥ ਰੇ ਤ੍ਥੋ ਵ੍ਹੋ ਇਂ ਮ੍ਹੇ [ਕ॰ ੪੧੭; ਰੂ॰ ੪੬੦; ਨੀ॰ ੮੮੭; ਚਂ॰ ੧.੨.੮੧; ਪਾ॰ ੩.੨.੧੧੫]।

ਅਕ੍ਖਾਨਂ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਂ ਪਰਂ ਪਰੋਕ੍ਖਂ, ਅਪਚ੍ਚਕ੍ਖਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਭੂਤੇ ਕਾਲੇ ਅਤ੍ਤਨੋ ਪਰੋਕ੍ਖਕ੍ਰਿਯਾਯ ਵਤ੍ਤੁਬ੍ਬਾਯ ਕ੍ਰਿਯਤ੍ਥਾ ਅਆਦਯੋ ਹੋਨ੍ਤਿ।

ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਗਸ੍ਸ ਦੀਘੋ ਵਾ, ਸੋ ਕਿਰ ਜਗਾਮ, ਤੇ ਕਿਰ ਜਗਾਮੁ, ਤ੍ਵਂ ਕਿਰ ਜਗਾਮੇ, ਤੁਮ੍ਹੇ ਕਿਰ ਜਗਾਮਿਤ੍ਥ, ਅਹਂ ਕਿਰ ਜਗਾਮਂ, ਮਯਂ ਕਿਰ ਜਗਾਮਿਮ੍ਹ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਏਤ੍ਥ ਚ ‘ਸੋ ਕਿਰ ਜਗਾਮ’ ਇਚ੍ਚਾਦੀਨਿ **ਅਨੁਸ੍ਸਵਪਰੋਕ੍ਖਾਨਿ** ਨਾਮ।

‘ਅਹਂ ਕਿਰ ਜਗਾਮਂ, ਮਯਂ ਕਿਰ ਜਗਾਮਿਮ੍ਹਾ’ਤਿ ਇਦਂ ਅਤ੍ਤਨਾ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾਪਿ ਗਮਨਂ ਪਮੁਟ੍ਠਸ੍ਸ ਵਾ ਅਸਮ੍ਪਟਿਚ੍ਛਿਤੁਕਾਮਸ੍ਸ ਵਾ **ਪਟਿਵਚਨਪਰੋਕ੍ਖਂ** ਨਾਮ।

੫੯੭. ਪਰੋਕ੍ਖਾਯਞ੍ਚ [ਕ॰ ੪੫੮; ਰੂ॰ ੪੬੧; ਨੀ॰ ੯੩੯; ਚਂ॰ ੫.੧.੩; ਪਾ॰ ੬.੧.੨]।

ਪਰੋਕ੍ਖਮ੍ਹਿ ਪੁਬ੍ਬਕ੍ਖਰਂ ਏਕਸ੍ਸਰਂ ਦ੍ਵੇਰੂਪਂ ਹੋਤਿ, ਚਸਦ੍ਦੇਨ ਅਞ੍ਞਸ੍ਮਿਮ੍ਪਿ ਦ੍ਵੇਦ੍ਵੇਰੂਪਂ ਸਿਜ੍ਝਤਿ।

ਚਙ੍ਕਮਤਿ, ਦਦ੍ਦੂਲ੍ਲਤਿ, ਦਦਾਤਿ, ਜਹਾਤਿ, ਜੁਹੋਤਿ, ਲੋਲੁਪੋ, ਮੋਮੂਹੋ।

੫੯੮. ਦੁਤਿਯਚਤੁਤ੍ਥਾਨਂ ਪਠਮਤਤਿਯਾ [ਕ॰ ੪੬੧; ਰੂ॰ ੪੬੪; ਨੀ॰ ੯੪੨]।

ਦ੍ਵਿਤ੍ਤੇ ਪੁਬ੍ਬੇਸਂ ਦੁਤਿਯ, ਚਤੁਤ੍ਥਾਨਂ ਕਮੇਨ ਪਠਮ, ਤਤਿਯਾ ਹੋਨ੍ਤਿ।

੫੯੯. ਪੁਬ੍ਬਸ੍ਸ ਅ [ਕ॰ ੪੫੦; ਰੂ॰ ੪੬੩; ਨੀ॰ ੯੪੬; ਚਂ॰ ੬.੨.੧੨੬; ਪਾ॰ ੭.੪.੭੩]।

ਦ੍ਵਿਤ੍ਤੇ ਪੁਬ੍ਬਸ੍ਸ ਭੂਸ੍ਸ ਅਨ੍ਤੋ ਅ ਹੋਤਿ।

੬੦੦. ਭੂਸ੍ਸ ਵੁਕ [ਕ॰ ੪੭੫; ਰੂ॰ ੪੬੫; ਨੀ॰ ੯੫੬; ਚਂ॰ ੫.੩.੯੨; ਪਾ॰ ੬.੪.੮੮]।

ਦ੍ਵਿਤ੍ਤੇ ਭੂਧਾਤੁਸ੍ਸ ਅਨ੍ਤੇ ਵੁਕ ਹੋਤਿ, ਵਾਗਮੋ ਹੋਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

‘‘ਤਤ੍ਥਪ੍ਪਨਾਦੋ ਤੁਮੁਲੋ ਬਭੂਵਾ’’ਤਿ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੧੪੩੭] ਪਾਲ਼ਿ।

ਸੋ ਕਿਰ ਰਾਜਾ ਬਭੂਵ, ਤੇ ਕਿਰ ਰਾਜਾਨੋ ਬਭੂਵੁ, ਤ੍ਵਂ ਬਭੂਵੇ।

‘ਅ ਈ ਸ੍ਸਾ ਸ੍ਸਤਜਾਦੀਨਂ ਬਜਞ੍ਜਨਸ੍ਸਿਉ’ ਇਤਿ ਸੁਤ੍ਤੇਨ ਬਜਞ੍ਜਨਾਦਿਮ੍ਹਿ ਇਆਗਮੋ, ਤੁਮ੍ਹੇ ਬਭੂਵਿਤ੍ਥ, ਅਹਂ ਬਭੂਵਂ, ਮਯਂ ਬਭੂਵਿਮ੍ਹ , ਸੋ ਬਭੂਵਿਤ੍ਥ, ਤੇ ਬਭੂਵਿਰੇ, ਤ੍ਵਂ ਬਭੂਵਿਤ੍ਥੋ, ਤੁਮ੍ਹੇ ਬਭੂਵਿਵ੍ਹੋ, ਅਹਂ ਬਭੂਵਿਂ, ਮਯਂ ਬਭੂਵਿਮ੍ਹੇ, ਇਮਾਨਿ ਸੁਦ੍ਧਕਤ੍ਤੁਰੂਪਾਨਿ।

‘ਕਯੇ ਭਾਵਕਮ੍ਮੇਸ੍ਵਪਰੋਕ੍ਖੇਸੂ’ਤਿ ਪਟਿਸਿਦ੍ਧਤ੍ਤਾ ਪਰੋਕ੍ਖਮ੍ਹਿ ਭਾਵਕਮ੍ਮੇਸੁ ਯਪਚ੍ਚਯੋ ਨ ਹੋਤਿ, ‘ਤੇਨ ਕਿਰ ਭੋਗੋ ਅਨੁਬਭੂਵਿਤ੍ਥ, ਤੇਨ ਭੋਗੋ ਅਨੁਬਭੂਵਿਰੇ’ਤਿਆਦਿਨਾ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਂ।

ਇਤਿ ਪਰੋਕ੍ਖਾ।

ਸ੍ਸਤਜਾਦਿ

ਅਥ ਸ੍ਸਤਜਾਦਿ ਵੁਚ੍ਚਤੇ।

੬੦੧. ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ ਸ੍ਸਤਿ ਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਸ੍ਸਸਿ ਸ੍ਸਥ ਸ੍ਸਾਮਿ ਸ੍ਸਾਮ ਸ੍ਸਤੇ ਸ੍ਸਨ੍ਤੇ ਸ੍ਸਸੇ ਸ੍ਸਵ੍ਹੇ ਸ੍ਸਂ ਸ੍ਸਾਮ੍ਹੇ [ਕ॰ ੪੨੧; ਰੂ॰ ੪੭੩; ਨੀ॰ ੯੯੨; ਚਂ॰ ੧.੩.੨; ਪਾ॰ ੩.੩.੧੩]।

ਭਵਿਸ੍ਸਤੀਤਿ ਭਵਿਸ੍ਸਨ੍ਤੋ, ਅਨਾਗਤਕਾਲੇ, ਤਸ੍ਮਿਂ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ ਕਾਲੇ ਕ੍ਰਿਯਤ੍ਥਸ੍ਸ ਤਜਾਦਯੋ ਹੋਨ੍ਤਿ।

੬੦੨. ਨਾਮੇ ਗਰਹਾਵਿਮ੍ਹਯੇਸੁ [ਕ॰ ੪੨੧; ਰੂ॰ ੪੭੩; ਨੀ॰ ੯੯੩; ਚਂ॰ ੧.੩.੧੦੯, ੧੧੫; ਪਾ॰ ੩.੩.੧੪੩, ੧੫੦]।

ਨਿਪਾਤਨਾਮਯੋਗੇ ਗਰਹਾਯਞ੍ਚ ਵਿਮ੍ਹਯੇ ਚ ਸ੍ਸਤਜਾਦਯੋ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਅਤੀਤਕਾਲੇਪਿ ਸ੍ਸਤਜਾਦੀਨਂ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਦੀਪਨਤ੍ਥਮਿਦਂ ਸੁਤ੍ਤਂ, ਅਨੁਤ੍ਥੁਨਨ, ਪਚ੍ਚਾਨੁਤਾਪ, ਪਚ੍ਚਾਨੁਮੋਦਨਾਦੀਨਿਪਿ ਏਤ੍ਥ ਸਙ੍ਗਯ੍ਹਨ੍ਤਿ।

ਤਤ੍ਥ ਗਰਹਾਯਂ-ਅਤ੍ਥਿ ਨਾਮ ਤਾਤ ਸੁਦਿਨ੍ਨ ਆਭਿਦੋਸਿਕਂ ਕੁਮ੍ਮਾਸਂ ਪਰਿਭੁਞ੍ਜਿਸ੍ਸਸਿ [ਪਾਰਾ॰ ੩੨]।

ਵਿਮ੍ਹਯੇ-ਯਤ੍ਰ ਹਿ ਨਾਮ ਸਞ੍ਞੀ ਸਮਾਨੋ ਪਞ੍ਚਮਤ੍ਤਾਨਂ ਸਕਟਸਤਾਨਂ ਸਦ੍ਦਂ ਨ ਸੋਸ੍ਸਤਿ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੧੯੨]।

ਅਨੁਤ੍ਥੁਨਨਾਦੀਸੁ-ਨ ਅਤ੍ਤਨਾ ਪਟਿਚੋਦੇਸ੍ਸਂ, ਨ ਗਣਸ੍ਸ ਆਰੋਚੇਸ੍ਸਂ [ਪਾਚਿ॰ ੬੬੫], ਨ ਪੁਬ੍ਬੇ ਧਨਮੇਸਿਸ੍ਸਂ [ਜਾ॰ ੧.੧੨.੫੦], ਇਤਿ ਪਚ੍ਛਾਨੁਤਪ੍ਪਤਿ [ਜਾ॰ ੧.੧੨.੫੩], ਭੂਤਾਨਂ ਨਾਪਚਾਯਿਸ੍ਸਂ, ਪਹੁ ਸਨ੍ਤੋ ਨ ਪੋਸਿਸ੍ਸਂ, ਪਰਦਾਰਂ ਅਸੇਵਿਸ੍ਸਂ [ਜਾ॰ ੧.੧੨.੫੪], ਨ ਪੁਬ੍ਬੇ ਪਯਿਰੁਪਾਸਿਸ੍ਸਂ [ਜਾ॰ ੧.੧੨.੫੮], ਇਤਿ ਪਚ੍ਛਾਨੁਤਪ੍ਪਤਿ [ਜਾ॰ ੧.੧੨.੫੦], ਅਨੇਕਜਾਤਿਸਂਸਾਰਂ, ਸਨ੍ਧਾਵਿਸ੍ਸਂ ਅਨਿਬ੍ਬਿਸਂ [ਧ॰ ਪ॰ ੧੫੩]।

ਕਤ੍ਥਚਿ ਪਨ ਗਾਥਾਵਸੇਨ ਏਕਸਕਾਰਲੋਪੋ, ਮਿਤ੍ਤੋ ਮਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਪਾਨਿਯਂ, ਅਦਿਨ੍ਨਂ ਪਰਿਭੁਞ੍ਜਿਸਂ [ਜਾ॰ ੧.੧੧.੫੯], ਨਿਰਯਮ੍ਹਿ ਅਪਚ੍ਚਿਸਂ [ਥੇਰੀਗਾ॰ ੪੩੮], ਗਚ੍ਛਨ੍ਤੋ ਨਂ ਉਦਕ੍ਖਿਸਂ [ਗਵੇਸਿਤਬ੍ਬਂ], ਯੋਨਿਸੋ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਿਸਂ [ਥੇਰਗਾ॰ ੩੪੭] ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

'ਅ ਈ ਸ੍ਸਾ ਸ੍ਸਤਜਾਦੀਨਂ ਬਜਞ੍ਜਨਸ੍ਸਿਉ' ਇਤਿ ਇਆਗਮੋ, ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ, ਭਵਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਭਵਿਸ੍ਸਰੇ, ਭਵਿਸ੍ਸਸਿ, ਭਵਿਸ੍ਸਥ, ਭਵਿਸ੍ਸਾਮਿ, ਭਵਿਸ੍ਸਾਮ, ਭਵਿਸ੍ਸਤੇ, ਭਵਿਸ੍ਸਨ੍ਤੇ, ਭਵਿਸ੍ਸਰੇ, ਭਵਿਸ੍ਸਸੇ, ਭਵਿਸ੍ਸਵ੍ਹੇ, ਭਵਿਸ੍ਸਂ, ਭਵਿਸ੍ਸਾਮ੍ਹੇ।

ਅਨੁਭੋਸ੍ਸਤਿ, ਅਨੁਭੋਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਅਨੁਭੋਸ੍ਸਰੇ ਇਚ੍ਚਾਦਿ ਸੁਦ੍ਧਕਤ੍ਤੁਰੂਪਂ।

ਅਨੁਭੁਯਿਸ੍ਸਤਿ, ਅਨੁਭੁਯਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਅਨੁਭੁਯਿਸ੍ਸਰੇ।

੬੦੩. ਕਜਸ੍ਸ ਸ੍ਸੇ [ਕ॰ ੫੧੭; ਰੂ॰ ੪੮੮; ਨੀ॰ ੧੧੦੫]।

ਕਜਸ੍ਸ ਲੋਪੋ ਹੋਤਿ ਵਾ ਸ੍ਸਕਾਰਵਤਿ ਵਿਭਤ੍ਤਿਮ੍ਹਿ।

ਤੇਨ ਮਗ੍ਗੋ ਗਮਿਸ੍ਸਤਿ, ਗਮੀਯਿਸ੍ਸਤਿ ਵਾ, ਤੇਨ ਮਗ੍ਗੋ ਅਗਮਿਸ੍ਸਾ, ਅਗਮੀਯਿਸ੍ਸਾ ਵਾਤਿ ਵਿਕਪ੍ਪੇਨ ਕਜਸ੍ਸ ਲੋਪੋ।

ਤੇਨ ਭੋਗੋ ਅਨੁਭਵਿਸ੍ਸਤਿ, ਅਨੁਭੁਯਿਸ੍ਸਤਿ ਵਾ, ਤੇਨ ਭੋਗਾ ਅਨੁਭਵਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਅਨੁਭੁਯਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਵਾ ਇਚ੍ਚਾਦਿ ਸੁਦ੍ਧਕਮ੍ਮਰੂਪਂ।

ਭਾਵਿਸ੍ਸਤਿ, 'ਊਲਸ੍ਸੇ'ਤਿ ਇਸ੍ਸ ਏ, ਭਾਵੇਸ੍ਸਤਿ, ਭਾਵਯਿਸ੍ਸਤਿਇਚ੍ਚਾਦਿ ਹੇਤੁਕਤ੍ਤੁਰੂਪਂ।

ਤੇਨ ਮਗ੍ਗੋ ਭਾਵੀਯਿਸ੍ਸਤਿ, ਮਗ੍ਗਾ ਭਾਵੀਯਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ ਹੇਤੁਕਮ੍ਮਰੂਪਂ।

ਇਤਿ ਸ੍ਸਤਜਾਦਿ।

ਸ੍ਸਾਦਿ

ਅਥ ਸ੍ਸਾਦਿ ਵੁਚ੍ਚਤੇ।

੬੦੪. ਏਯ੍ਯਾਦੋਤਿਪਤ੍ਤਿਯਂ ਸ੍ਸਾ ਸ੍ਸਂਸੁ ਸ੍ਸੇ ਸ੍ਸਥ ਸ੍ਸਂ ਸ੍ਸਾਮ੍ਹਾ ਸ੍ਸਥ ਸ੍ਸਿਂਸੁ ਸ੍ਸਸੇ ਸ੍ਸਵ੍ਹੇ ਸ੍ਸਿਂ ਸ੍ਸਾਮ੍ਹਸੇ [ਕ॰ ੪੨੨; ਰੂ॰ ੪੭੫; ਨੀ॰ ੮੯੫; ਚਂ॰ ੧.੩.੧੦੭; ਪਾ॰ ੩.੩.੧੩੯; ਏਯ੍ਯਾਦੋ ਵਾਤਿਪਤ੍ਤਿਯਂ (ਬਹੂਸੁ)]।

ਏਯ੍ਯਾਦਿਵਿਸਯੇ ਕ੍ਰਿਯਾਤਿਪਤ੍ਤਿਯਂ ਸ੍ਸਾਦਯੋ ਭਵਨ੍ਤਿ। ਏਯ੍ਯਾਦਿਵਿਸਯੋ ਨਾਮ ਹੇਤੁਫਲਕ੍ਰਿਯਾਸਮ੍ਭਵੋ, ਤਦੁਭਯਕ੍ਰਿਯਾਯ ਅਭਾਵੋ ਕ੍ਰਿਯਾਤਿਪਤ੍ਤਿ।

ਸਾ ਦ੍ਵਿਧਾ ਅਤੀਤਾ ਚ ਅਨਾਗਤਾ ਚ।

ਤਤ੍ਥ ਅਤੀਤਾਯਂ-ਸਚੇ ਸੋ ਪਠਮਵਯੇ ਪਬ੍ਬਜ੍ਜਂ ਅਲਭਿਸ੍ਸਾ, ਅਰਹਾ ਅਭਵਿਸ੍ਸਾ [‘ਸਚੇ ਪਨ ਨਿਕ੍ਖਮਿਤ੍ਵਾ ਪਬ੍ਬਜਿਸ੍ਸ, ਅਰਹਤ੍ਤਂ ਪਾਪੁਣਿਸ੍ਸ’ (ਧਮ੍ਮਪਦ ਅਟ੍ਠ॰ ੧)] ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਅਨਾਗਤਾਯਂ-ਸਚਾਹਂ ਨ ਗਮਿਸ੍ਸਂ, ਮਹਾਜਾਨਿਯੋ ਸੋ ਅਭਵਿਸ੍ਸਾ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

‘ਆਈਸ੍ਸਾਦੀਸ੍ਵਉ ਵਾ’ਇਤਿ ਧਾਤ੍ਵਾਦਿਮ੍ਹਿ ਵਿਕਪ੍ਪੇਨ ਅਕਾਰਾਗਮੋ,‘ਅ ਈਸ੍ਸਾ ਸ੍ਸਤ੍ਯਾਦੀਨਂ ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਸ੍ਸਿਓ’ ਇਤਿ ਸ੍ਸਾਦੀਸੁ ਇਆਗਮੋ, ਅਭਵਿਸ੍ਸਾ, ਭਵਿਸ੍ਸਾ, ਅਭਵਿਸ੍ਸਂਸੁ, ਭਵਿਸ੍ਸਂਸੁ, ਅਭਵਿਸ੍ਸੇ, ਭਵਿਸ੍ਸੇ, ਅਭਵਿਸ੍ਸਥ, ਭਵਿਸ੍ਸਥ, ਅਭਵਿਸ੍ਸਂ, ਭਵਿਸ੍ਸਂ, ਅਭਵਿਸ੍ਸਾਮ੍ਹਾ, ਭਵਿਸ੍ਸਾਮ੍ਹਾ, ਅਭਵਿਸ੍ਸਥ, ਭਵਿਸ੍ਸਥ, ਅਭਵਿਸ੍ਸਿਂਸੁ, ਭਵਿਸ੍ਸਿਂਸੁ, ਅਭਵਿਸ੍ਸਸੇ, ਭਵਿਸ੍ਸਸੇ, ਅਭਵਿਸ੍ਸਵ੍ਹੇ, ਭਵਿਸ੍ਸਵ੍ਹੇ, ਅਭਵਿਸ੍ਸਿਂ, ਭਵਿਸ੍ਸਿਂ, ਅਭਵਿਸ੍ਸਾਮ੍ਹਸੇ, ਭਵਿਸ੍ਸਾਮ੍ਹਸੇ।

‘ਆਈਊ’ਇਚ੍ਚਾਦਿਨਾ ਸ੍ਸਾ, ਸ੍ਸਾਮ੍ਹਾਨਂ ਰਸ੍ਸਤ੍ਤੇ-ਸੋ ਅਭਵਿਸ੍ਸ, ਭਵਿਸ੍ਸ, ਮਯਂ ਅਭਵਿਸ੍ਸਾਮ੍ਹ, ਭਵਿਸ੍ਸਾਮ੍ਹ। ‘ਏਯ੍ਯਾਥਸ੍ਸੇ’ਇਚ੍ਚਾਦਿਨਾ ਸ੍ਸੇਸ੍ਸ ਅਤ੍ਤੇ-ਤ੍ਵਂ ਅਭਵਿਸ੍ਸ, ਭਵਿਸ੍ਸ ਇਚ੍ਚਾਦੀਨਿ ਰੂਪਚਤੁਕ੍ਕਾਨਿ ਯਥਾਸਮ੍ਭਵਂ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਾਨਿ।

ਇਤਿਸ੍ਸਾਦਿ।

ਭੂਧਾਤੁਰੂਪਂ ਨਿਟ੍ਠਿਤਂ।

ਅਟ੍ਠਵਿਭਤ੍ਤ੍ਯੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਰਾਸਿ ਨਿਟ੍ਠਿਤੋ।

ਭੂਵਾਦਿਗਣ

ਸਰਨ੍ਤਧਾਤੁ

ਆਕਾਰਨ੍ਤਧਾਤੁਰੂਪ

ਇਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਸਰਨ੍ਤਧਾਤੁਯੋ ਸਰਾਨੁਕ੍ਕਮੇਨ, ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਨ੍ਤਧਾਤੁਯੋ ਅਕ੍ਖਰਾਨੁਕ੍ਕਮੇਨ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤੇ।

ਕਚ੍ਚਾਯਨਗਨ੍ਥੇ ਅਨੇਕਸ੍ਸਰਧਾਤੁਯੋ ਇਧ ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਨ੍ਤਧਾਤੁਯੋ ਨਾਮ। ਤਸ੍ਮਾ ਇਧ ਧਾਤ੍ਵਨ੍ਤਸ੍ਸਰਲੋਪਕਿਚ੍ਚਂ ਨਾਮ ਨਤ੍ਥਿ।

ਖਾ, ਖ਼ਜਾ-ਕਥਨੇ, ਗਾ-ਸਦ੍ਦੇ, ਘਾ-ਗਨ੍ਧੋਪਾਦਾਨੇ, ਞਾ-ਪਞ੍ਞਾਯਨੇ ਅਵਬੋਧਨੇ ਚ, ਠਾ-ਗਤਿਨਿਵਤ੍ਤਿਯਂ, ਤਾ-ਪਾਲਨੇ, ਥਾ-ਠਾਨੇ , ਦਾ-ਦਾਨੇ, ਧਾ-ਧਾਰਣੇ, ਪਾ-ਪਾਨੇ, ਫਾ-ਵੁਦ੍ਧਿਯਂ, ਭਾ-ਦਿਤ੍ਤਿਯਂ, ਮਾ-ਮਾਨੇ, ਯਾ-ਗਤਿਯਂ, ਲਾ-ਆਦਾਨੇ ਛੇਦਨੇ ਚ, ਵਾ-ਗਤਿ, ਬਨ੍ਧ, ਗਨ੍ਧਨੇਸੁ, ਸਾ-ਅਸ੍ਸਾਦਨੇ ਤਨੁਕਰਣੇ ਅਨੁਕਮ੍ਮਨਿ ਚ, ਹਾ-ਚਾਗੇ, ਨ੍ਹਾ-ਸੋਚੇਯ੍ਯੇ।

ਤ੍ਯਾਦ੍ਯੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿ, ਕਤ੍ਤੁਰਿਲੋ, ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਸਰੇ ਪਰੇ ਆਦਨ੍ਤਮ੍ਹਾ ਕ੍ਵਚਿ ਯਾਗਮੋ, ਅਕ੍ਖਾਤਿ। ਪਰਸ੍ਸਰਲੋਪੋ, ਅਕ੍ਖਾਯਤਿ, ਕ੍ਰਿਯਂ ਆਖ੍ਯਾਤਿ, ਆਖ੍ਯਾਯਤਿ, ਜਾਤਿਂ ਅਕ੍ਖਾਹਿ ਪੁਚ੍ਛਿਤੋ [ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੪੨੩], ਸਙ੍ਖ੍ਯਾਯਤਿ, ਸਙ੍ਖ੍ਯਾਯਿਂਸੁ ਮਹੇਸਯੋ [ਵਿ॰ ਵ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ਗਨ੍ਥਾਰਮ੍ਭਕਥਾ], ਗਨ੍ਧਂ ਘਾਯਤਿ, ਪਞ੍ਞਾਯਤਿ, ਪਞ੍ਞਾਯਨ੍ਤਿ, ਪਞ੍ਞਾਯਤੁ, ਪਞ੍ਞਾਯਨ੍ਤੁ।

ਕਮ੍ਮੇ ਕ੍ਯੋ, ਧਮ੍ਮੋ ਞਾਯਤਿ, ਧਮ੍ਮਾ ਞਾਯਨ੍ਤਿ, ਵਿਞ੍ਞਾਯਤਿ, ਵਿਞ੍ਞਾਯਨ੍ਤਿ।

ਪਯੋਜਕਬ੍ਯਾਪਾਰੇ-ਞਾਪਿ, ਞਾਪੇਤਿ, ਞਾਪੇਨ੍ਤਿ, ਞਾਪਯਤਿ, ਞਾਪਯਨ੍ਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਞਾਪੀਯਤਿ, ਞਾਪੀਯਨ੍ਤਿ, ਠਾਤਿ, ਠਾਨ੍ਤਿ, ਓਪੁਪ੍ਫਾ ਪਦ੍ਮਾ ਠਾਨ੍ਤਿ, ਮਾਲਾਵ ਗਨ੍ਥਿਤਾ ਠਾਨ੍ਤਿ, ਧ੍ਯਗ੍ਗਾਨੇਵ ਦਿਸ੍ਸਰੇ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੧੯੮੯]।

੬੦੫. ਞ੍ਹੀਲਸ੍ਸੇ [ਕ॰ ੫੧੦; ਰੂ॰ ੪੮੭; ਨੀ॰ ੧੦੨੩]।

ਞਾਨੁਬਨ੍ਧਸ੍ਸ ਈਆਗਮਸ੍ਸ ਚ ਕਤ੍ਤੁਰਿ ਵਿਹਿਤਸ੍ਸ ਲਪਚ੍ਚਯਸ੍ਸ ਚ ਕ੍ਵਚਿ ਏਤ੍ਤਂ ਹੋਤੀਤਿ ਲਸ੍ਸ ਏਤ੍ਤਂ।

ਅਧਿਟ੍ਠੇਤਿ, ਅਧਿਟ੍ਠੇਨ੍ਤਿ।

੬੦੬. ਠਾਪਾਨਂ ਤਿਟ੍ਠਪਿਵਾ [ਕ॰ ੪੬੮-੯; ਰੂ॰ ੪੯੨-੪; ਨੀ॰ ੯੪੯]।

ਠਾ, ਪਾਨਂ ਤਿਟ੍ਠ, ਪਿਵਾ ਹੋਨ੍ਤਿ ਨ੍ਤੁ, ਮਾਨ, ਤ੍ਯਾਦੀਸੁ।

ਤਿਟ੍ਠਤਿ, ਤਿਟ੍ਠਨ੍ਤਿ।

੬੦੭. ਪਾਦਿਤੋ ਠਾਸ੍ਸ ਵਾ ਠਹੋ ਕ੍ਵਚਿ [ਕ॰ ੫੧੭; ਰੂ॰ ੪੮੮; ਨੀ॰ ੧੧੦੫]।

ਪਾਦਯੋ ਉਪਸਗ੍ਗਾ ਪਾਦਿ ਨਾਮ, ਪਾਦਿਤੋ ਪਰਸ੍ਸ ਠਾਸ੍ਸ ਠਹੋ ਹੋਤਿ ਵਾ ਕ੍ਵਚਿ।

ਸਣ੍ਠਹਤਿ, ਸਣ੍ਠਹਨ੍ਤਿ, ਸਣ੍ਠਾਤਿ, ਸਣ੍ਠਾਨ੍ਤਿ, ਉਪਟ੍ਠਹਤਿ, ਉਪਟ੍ਠਹਨ੍ਤਿ, ਉਪਟ੍ਠਾਤਿ, ਉਪਟ੍ਠਾਨ੍ਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇ –

੬੦੮. ਅਞ੍ਞਾਦਿਸ੍ਸਿ ਕ੍ਯੇ [ਕ॰ ੫੦੨; ਰੂ॰ ੪੯੩; ਨੀ॰ ੧੦੧੫; 'ਅਞ੍ਞਾਦਿਸ੍ਸਾਸੀਕ੍ਯੇ' (ਬਹੂਸੁ)]।

ਞਾਦਿਤੋ ਅਞ੍ਞਸ੍ਸ ਆਕਾਰਨ੍ਤਕ੍ਰਿਯਨ੍ਤ੍ਤਸ੍ਸ ਇ ਹੋਤਿ ਕ੍ਯੇ ਪਰਮ੍ਹਿ।

ਅਧਿਟ੍ਠੀਯਤਿ, ਅਧਿਟ੍ਠੀਯਨ੍ਤਿ, ਉਪਟ੍ਠੀਯਤਿ, ਉਪਟ੍ਠੀਯਨ੍ਤਿ।

ਅਞ੍ਞਾਦਿਸ੍ਸਾਤਿ ਕਿਂ? ਞਾਯਤਿ, ਞਾਯਨ੍ਤਿ, ਆਕ੍ਖਾਯਤਿ, ਆਕ੍ਖਾਯਨ੍ਤਿ, ਆਖ੍ਯਾਯਤਿ, ਆਖ੍ਯਾਯਨ੍ਤਿ।

ਣਾਪਿਮ੍ਹਿ-ਪਤਿਟ੍ਠਾਪੇਤਿ, ਪਤਿਟ੍ਠਾਪੇਨ੍ਤਿ, ਪਤਿਟ੍ਠਾਪਯਤਿ, ਪਤਿਟ੍ਠਾਪਯਨ੍ਤਿ।

ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਨਿਮ੍ਹਿ ਵਿਕਪ੍ਪੇਨ ਸਾਗਮੋ, ਅਟ੍ਠਾਸਿ, ਪਤਿਟ੍ਠਾਸਿ, ਅਧਿਟ੍ਠਹਿ, ਅਧਿਟ੍ਠਾਸਿ, ਅਧਿਟ੍ਠੇਸਿ, ਸਣ੍ਠਹਿ, ਸਣ੍ਠਾਸਿ, ਉਪਟ੍ਠਹਿ, ਉਪਟ੍ਠਾਸਿ।

'ਉਂਸ੍ਸਿਂਸ੍ਵਂਸੂ'ਤਿ ਉਂਸ੍ਸ ਇਂਸੁ, ਅਂਸੁ, ਅਧਿਟ੍ਠਹਿਂਸੁ, ਸਣ੍ਠਹਿਂਸੁ, ਉਪਟ੍ਠਹਿਂਸੁ। ਅਤ੍ਥਮੇਨ੍ਤਮ੍ਹਿ ਸੂਰਿਯੇ, ਵਾਲਾ ਪਨ੍ਥੇ ਉਪਟ੍ਠਹੁਂ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੨੧੯੬]। ਅਟ੍ਠਂਸੁ, ਉਪਟ੍ਠਹਂਸੁ।

ਪਰਛਕ੍ਕੇ-ਅਟ੍ਠਾ ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ ਸਨ੍ਤਿਕੇ [ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੪੩੧]।

ਕਮ੍ਮੇ-ਅਧਿਟ੍ਠਿਯਿ, ਅਧਿਟ੍ਠਿਯਿਂਸੁ, ਉਪਟ੍ਠਿਯਿ, ਉਪਟ੍ਠਿਯਿਂਸੁ।

ਣਾਪਿਮ੍ਹਿ-ਪਤਿਟ੍ਠਾਪੇਸਿ , ਪਤਿਟ੍ਠਾਪਯਿ, ਸਣ੍ਠਾਪੇਸਿ, ਸਣ੍ਠਾਪਯਿ।

'ਏਓਨ੍ਤਾਸੁ'ਨ੍ਤਿ ਉਂਸ੍ਸਸੁਂ, ਸਰਲੋਪੋ, ਅਟ੍ਠਾਸੁਂ, ਉਪਟ੍ਠਾਸੁਂ, ਪਤਿਟ੍ਠਾਪੇਸੁਂ, ਸਣ੍ਠਾਪੇਸੁਂ, ਪਤਿਟ੍ਠਾਪਯੁਂ, ਸਣ੍ਠਾਪਯੁਂ, ਪਤਿਟ੍ਠਾਪਯਿਂਸੁ, ਸਣ੍ਠਾਪਯਿਂਸੁ।

ਸ੍ਸਤਜਾਦਿਮ੍ਹਿ-ਠਸ੍ਸਤਿ, ਠਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਰਸ੍ਸਤ੍ਤਂ, ਉਪਟ੍ਠਿਸ੍ਸਤਿ, ਉਪਟ੍ਠਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਅਹਂ ਭੋਤਿਂ ਉਪਟ੍ਠਿਸ੍ਸਂ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੧੯੩੪], ਸਣ੍ਠਹਿਸ੍ਸਤਿ, ਸਣ੍ਠਹਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ।

ਣਾਪਿਮ੍ਹਿ-ਪਤਿਟ੍ਠਾਪੇਸ੍ਸਤਿ, ਪਤਿਟ੍ਠਾਪੇਸ੍ਸਨ੍ਤਿ।

ਤਾ-ਪਾਲਨੇ, ਭਯਂ ਤਾਯਤਿ।

ਥਾ-ਠਾਨੇ, ਅਵਤ੍ਥਾਤਿ, ਅਵਤ੍ਥਾਯਤਿ, ਵਿਤ੍ਥਾਯਤਿ, ਵਿਤ੍ਥਾਯਨ੍ਤਿ, ਮਾ ਖੋ ਵਿਤ੍ਥਾਸਿ [ਮਹਾਵ॰ ੧੨੬]।

ਦਾ-ਦਾਨੇ, 'ਊਲਸ੍ਸੇ'ਤਿ ਲਸ੍ਸ ਏਤ੍ਤਂ, ਦੇਤਿ, ਦੇਨ੍ਤਿ, ਦੇਸਿ, ਦੇਥ, ਦੇਮਿ, ਦੇਮ।

'ਪਰੋਕ੍ਖਾਯਞ੍ਚਾ'ਤਿ ਸੁਤ੍ਤੇ ਚਸਦ੍ਦੇਨ ਦਾਸ੍ਸ ਦ੍ਵਿਤ੍ਤਂ। 'ਰਸ੍ਸੋ ਪੁਬ੍ਬਸ੍ਸਾ'ਤਿ ਪੁਬ੍ਬਸ੍ਸ ਰਸ੍ਸਤ੍ਤਂ, ਦਦਾਤਿ, ਦਦਨ੍ਤਿ, ਦਦਾਸਿ, ਦਦਾਥ, ਦਦਾਮਿ, ਦਦਾਮ।

੬੦੯. ਦਾਸ੍ਸ ਦਂ ਵਾ ਮਿਮੇਸ੍ਵਦ੍ਵਿਤ੍ਤੇ [ਕ॰ ੪੮੨; ਰੂ॰ ੫੦੮; ਨੀ॰ ੯੭੨]।

ਅਦ੍ਵਿਤ੍ਤੇ ਦਾਸ੍ਸ ਦਂ ਹੋਤਿ ਵਾ ਮਿ, ਮੇਸੁ, ਨਿਗ੍ਗਹੀਤਸ੍ਸ ਵਗ੍ਗਨ੍ਤਤ੍ਤਂ।

ਦਮ੍ਮਿ, ਦਮ੍ਮ।

ਅਦ੍ਵਿਤ੍ਤੇਤਿ ਕਿਂ? ਦਦਾਮਿ, ਦਦਾਮ।

੬੧੦. ਦਾਸ੍ਸਿਯਙ [ਕ॰ ੫੦੨; ਰੂ॰ ੪੯੩; ਨੀ॰ ੧੦੧੪]।

ਪਾਦਿਤੋ ਪਰਸ੍ਸ ਦਾਸ੍ਸ ਇਯਙ ਹੋਤਿ ਕ੍ਵਚਿ।

‘ਇਯਙ’ ਇਤਿ ਸੁਤ੍ਵਿਭਤ੍ਤੇਨ ਅਞ੍ਞਧਾਤੂਨਮ੍ਪਿ। ਜਾ-ਹਾਨਿਯੰ, ਅਪ੍ਪੇਨ ਬਹੁੰ ਜਿਯਜਾਮ [ਜਾ॰ ੧.੨.੫੨], ਤਸ੍ਸੇਵਾ’ਨੁਵਿਧਿਯਜਤਿ [ਜਾ॰ ੧.੨.੬੭], ਵਿਧੁਰਸ੍ਸ ਹਦਯੰ ਧਨਿਯਤਿ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੧੩੫੦], ਨਿਹੀਯਤਿ ਤਸ੍ਸ ਯਸੋ [ਜਾ॰ ੧.੧੦.੬੦; ਅ॰ ਨਿ॰ ੪.੧੭], ਏਕੋ ਰਾਜਾ ਵਿਹਿਯਜਸਿ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੧੭੫੦], ਸੋ ਪਹੀਯਿਸ੍ਸਤਿ [ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੪੯] ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਆਦਿਯਤਿ, ਆਦਿਯਨ੍ਤਿ, ਉਪਾਦਿਯਤਿ, ਉਪਾਦਿਯਨ੍ਤਿ, ਸਮਾਦਿਯਤਿ, ਸਮਾਦਿਯਨ੍ਤਿ, ਸਿਕ੍ਖਾਪਦੰ ਸਮਾਦਿਯਾਮਿ [ਖੁ॰ ਪਾ॰ ੨.੧], ਵਤ੍ਤੁੰ ਸਮਾਦਿਯਾਮਿ [ਚੂਲ਼ਵ॰ ੮੫]।

੬੧੧. ਗਮ ਵਦ ਦਾਨੰ ਘਮ੍ਮ ਵਜ੍ਜ ਦਜ੍ਜਾ [ਕ॰ ੪੯੯-੫੦੦-੧; ਰੂ॰ ੪੪੩-੪੮੬-੫੦੭; ਨੀ॰ ੧੦੧੩, ੧੦੦੫-੧੦੦੬]।

ਏਤੇਸੰ ਘਮ੍ਮ, ਵਜ੍ਜ, ਦਜ੍ਜਾ ਹੋਨ੍ਤਿ ਵਾ ਨੁ, ਮਾਨ, ਤਜਾਦੀਸੁ।

ਦਜ੍ਜਤਿ, ਦਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਦਜ੍ਜਸਿ, ਦਜ੍ਜਥ, ਦਜ੍ਜਾਮਿ, ਦਜ੍ਜਾਮ।

‘ਊਲਸ੍ਸੇ’ਤਿ ਲਸ੍ਸ ਏਤ੍ਤੁੰ, ਦਜ੍ਜੇਤਿ, ਦਜ੍ਜੇਨ੍ਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇ ‘ਅਞ੍ਞਾਦਿਸ੍ਸਿ ਕਜੇ’ਤਿ ਕਜਮ੍ਹਿ ਆਸ੍ਸ ਇਤ੍ਤੁੰ, ਦਿਯਤਿ, ਦਿਯਨ੍ਤਿ।

ਦੀਘਤ੍ਤੇ-ਦੀਯਤਿ, ਦੀਯਨ੍ਤਿ।

ਦ੍ਵਿਤ੍ਤੇ-ਦਿਯ੍ਯਤਿ, ਦਿਯ੍ਯਨ੍ਤਿ, ਦਜ੍ਜੀਯਤਿ, ਦਜ੍ਜੀਯਨ੍ਤਿ।

ਣਾਪਿਮ੍ਹਿ-ਦਾਪੇਤਿ, ਦਾਪੇਨ੍ਤਿ, ਦਾਪਯਤਿ, ਦਾਪਯਨ੍ਤਿ।

ਪਾਦਿਪੁਬ੍ਬੇ ਰਸ੍ਸੋ, ਸਮਾਦਪੇਤਿ [ਮ॰ ਨਿ॰ ੨.੩੮੭; ੩.੨੭੬], ਸਮਾਦਪੇਨ੍ਤਿ, ਸਮਾਦਪਯਤਿ, ਸਮਾਦਪਯਨ੍ਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਦਾਪੀਯਤਿ , ਦਾਪੀਯਨ੍ਤਿ, ਸਮਾਦਪੀਯਤਿ, ਸਮਾਦਪੀਯਨ੍ਤਿ।

ਏਯ੍ਯਾਦਿਮ੍ਹਿ ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਦਜ੍ਜਤੋ ਏਯ੍ਯਾਦੀਨੰ ਅਨ੍ਤਸ੍ਸ ਏਯ੍ਯਸ੍ਸ ਲੋਪੋ ਵਾ, ਦਾਨੰ ਦਜ੍ਜਾ, ਦਦੇਯ੍ਯ, ਦਜ੍ਜੁੰ, ਦਦੇਯ੍ਯੁੰ, ਦਜ੍ਜਾਸਿ, ਦਦੇਯ੍ਯਾਸਿ, ਦਜ੍ਜਾਥ, ਦਦੇਯ੍ਯਾਥ, ਦਜ੍ਜਾਮਿ, ਦਦੇਯ੍ਯਾਮਿ, ਦਜ੍ਜਾਮ, ਦਦੇਯ੍ਯਾਮ, ਅਹੰ ਦਜ੍ਜੰ, ਦਦੇਯ੍ਯੰ, ਮਯੰ ਦਜ੍ਜਾਮ੍ਹੇ, ਦਦੇਯ੍ਯਾਮ੍ਹੇ।

ਅਤ੍ਰਿਮਾ ਪਾਲ਼ੀ-ਦਜ੍ਜਾ ਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ ਦਾਨੰ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੨੨੬੧], ਉਪਾਯਨਾਨਿ ਮੇ ਦਜ੍ਜੁੰ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੨੪], ਮਾਤਰੰ ਕੇਨ ਦੋਸੇਨ, ਦਜ੍ਜਾਸਿ ਦਕਰਕ੍ਖਿਨੋ [ਜਾ ੧.੧੬.੨੨੭]। ਤਾਨਿ ਅਮ੍ਮਾਯ ਦਜ੍ਜੇਸਿ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੨੧੪੯], ਛਟ੍ਠਾਹੰ ਦਜ੍ਜਮਤ੍ਤਾਨੰ, ਨੇਵ ਦਜ੍ਜੰ ਮਹੋਸਧੰ [ਜਾ॰ ੧.੧੬.੨੨੫]।

ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਨਿਮ੍ਹਿ-ਅਦਦਿ, ਅਦਾਸਿ, ਅਦਦੁੰ, ਅਦੰਸੁ, ਅਦਜ੍ਜਿ, ਅਦਜ੍ਜੁੰ, ਤ੍ਵੰ ਅਦਦੋ। ਵਰਞ੍ਚੇ ਮੇ ਅਦੋ ਸਕ੍ਕ [ਜਾ॰ ੨.੧੭.੧੪੨]।

ਪਰਛਕ੍ਕੇ-ਸੋ ਦਾਨੰ ਅਦਾ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਸ੍ਸ ਅਦਾ ਦਾਨੰ, ਸਿਵੀਨੰ ਰਟ੍ਠਵਡ੍ਢਨੋ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੨੧੧੭]।

ਸ੍ਸਤ੍ਯਾਦਿਮ੍ਹਿ-ਦਾਸ੍ਸਤਿ, ਦਾਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਦਦਿਸ੍ਸਤਿ, ਦਦਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਦਜ੍ਜਿਸ੍ਸਤਿ, ਦਜ੍ਜਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ।

ਦਾਇਚ੍ਚਸ੍ਸ ਦਿਚ੍ਛ, ਪਵੇਚ੍ਛਾਦੇਸਮ੍ਪਿ ਇਚ੍ਛਨ੍ਤਿ, ਵਿਪੁਲਂ ਅਨ੍ਨਂ ਪਾਨਞ੍ਚ, ਸਮਣਾਨਂ ਪਵੇਚ੍ਛਸਿ [ਥੇਰੀਗਾ॰ ੨੭੨]। ਅਪ੍ਪਸ੍ਮੇਕੇ ਪਵੇਚ੍ਛਨ੍ਤਿ, ਬਹੁਨੇਕੇ ਨ ਦਿਚ੍ਛਰੇ [ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੩੩]। ਦੇਵੋ ਸਮ੍ਮਾ ਧਾਰਂ ਪਵੇਚ੍ਛਤੁ। ਭੋਜਨਂ ਭੋਜਨਤ੍ਥੀਨਂ, ਸਮ੍ਮਦੇਵ ਪਵੇਚ੍ਛਥ।

ਧਾ-ਧਾਰਣੇ, ਸਨ੍ਧਾਤਿ, ਵਿਧਾਤਿ, ਨਿਧੇਤਿ, ਨਿਧੇਨ੍ਤਿ। ਵਿਧੇਤਿ, ਵਿਧੇਨ੍ਤਿ।

'ਪਰੋਕ੍ਖਾਯਞ੍ਚਾ'ਤਿ ਚਸਦ੍ਦੇਨ ਦ੍ਵਿਤ੍ਤਂ। 'ਦੁਤਿਯਚਤੁਤ੍ਥਾਨ...'ਨ੍ਤਿ ਧਸ੍ਸ ਦਤ੍ਤਂ। 'ਰਸ੍ਸੋ ਪੁਬ੍ਬਸ੍ਸਾ'ਤਿ ਪੁਬ੍ਬਸ੍ਸ ਰਸ੍ਸੋ।

੬੧੨. ਧਾਸ੍ਸ ਹੋ [ਕ॰ ੫੧੭; ਰੂ॰ ੪੮੮; ਨੀ॰ ੧੧੦੫]।

ਦ੍ਵਿਤ੍ਤੇ ਪਰਸ੍ਸ ਧਾਸ੍ਸ ਹੋ ਹੋਤਿ।

ਸਦ੍ਦਹਾਤਿ, ਸਦ੍ਦਹਤਿ ਵਾ। ਸਦ੍ਦਹਾਤਿ ਤਥਾਗਤਸ੍ਸ ਬੋਧਿਂ। ਵਿਦਹਾਤਿ, ਨਿਦਹਾਤਿ, ਸਦ੍ਦਹਨ੍ਤਿ, ਵਿਦਹਨ੍ਤਿ, ਨਿਦਹਨ੍ਤਿ।

'ਮਯਦਾ ਸਰੇ'ਤਿ ਸੁਤ੍ਤੇ 'ਮਯਦਾ'ਤਿ ਸੁਤ੍ਤਵਿਭਤ੍ਤਿਯਾ ਬਜਞ੍ਜਨੇਪਿ ਨਿਗ੍ਗਹੀਤਸ੍ਸ ਦਤ੍ਤਂ, ਕਮ੍ਮਂ ਸਦ੍ਦਹਾਤਿ, ਕਮ੍ਮਫਲਂ ਸਦ੍ਦਹਾਤਿ, ਸਦ੍ਦਹਨ੍ਤਿ, ਵਤ੍ਥਂ ਪਰਿਦਹਾਤਿ, ਪਰਿਦਹਨ੍ਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਸਨ੍ਧੀਯਤਿ, ਸਨ੍ਧੀਯਨ੍ਤਿ, ਸਨ੍ਧਿਯ੍ਯਤਿ, ਸਨ੍ਧਿਯ੍ਯਨ੍ਤਿ, ਵਿਧਿਯ੍ਯਤਿ। ਨਵੇਨ ਸੁਖਦੁਕ੍ਖੇਨ, ਪੋਰਾਣਂ ਅਪਿਧਿਯ੍ਯਤਿ [ਜਾ॰ ੧.੨.੧੧੪]।

ਣਾਪਿਮ੍ਹਿ-ਨਿਧਾਪੇਤਿ, ਨਿਧਾਪੇਨ੍ਤਿ, ਨਿਧਾਪਯਤਿ, ਨਿਧਾਪਯਨ੍ਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਨਿਧਾਪੀਯਤਿ, ਨਿਧਾਪੀਯਨ੍ਤਿ।

ਏਯ੍ਯਾਦਿਮ੍ਹਿ-ਸਦ੍ਦਹੇਯ੍ਯਂ, ਸਦ੍ਦਹੇਯ੍ਯੁਂ।

ਈਆਦਿਮ੍ਹਿ-ਸਦ੍ਦਹਿ, ਸਦ੍ਦਹਿਂਸੁ। ਤਤ੍ਰ ਭਿਕ੍ਖਵੋ ਸਮਾਦਹਿਂਸੁ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੩੩੨], ਸਮਾਦਹਂਸੁ ਵਾ।

ਪਾ-ਪਾਨੇ, ਪਾਤਿ, ਪਾਨ੍ਤਿ।

'ਠਾਪਾਨਂ ਤਿਟ੍ਠਪਿਵਾ'ਤਿ ਪਾਸ੍ਸ ਪਿਵੋ, ਪਿਵਤਿ, ਪਿਵਨ੍ਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਪੀਯਤਿ, ਪੀਯਨ੍ਤਿ।

ਣਿਮ੍ਹਿ-'ਆਸ੍ਸਾ ਣਾਪਿਮ੍ਹਿ ਯੁਕ' ਇਤਿ ਸੁਤ੍ਤੇਨ ਣਾਨੁਬਨ੍ਧੇ ਆਸ੍ਸ ਅਨ੍ਤੇ ਯਾਗਮੋ, ਪੁਤ੍ਤਂ ਥਞ੍ਞਂ ਪਾਯੇਤਿ, ਪਾਯੇਨ੍ਤਿ, ਪਾਯਯਤਿ, ਪਾਯਯਨ੍ਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਪਾਯੀਯਤਿ, ਪਾਯੀਯਨ੍ਤਿ।

ਸ੍ਸਤ੍ਯਾਦਿਮ੍ਹਿ-ਪਸ੍ਸਤਿ, ਪਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਪਿਸ੍ਸਤਿ, ਪਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ।

ਅਤ੍ਰਿਮਾ ਪਾਲ਼ੀ-ਅਯਵ੍ਹਿ ਤੇ ਮਯਾ'ਰੁਲ੍ਹੋ, ਸਰੋ ਪਿਸ੍ਸਤਿ ਲੋਹਿਤੰ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੧੯੬੮],ਅਗ੍ਗੋਦਕਾਨਿ ਪਿਸ੍ਸਾਮਿ, ਯੂਥਸ੍ਸ ਪੁਰਤੋ ਵਜੰ [ਜਾ॰ ੧.੮.੧੪]। ਨਲ਼ੇਨ ਵਾਰਿੰ ਪਿਸ੍ਸਾਮ, ਨ ਚ ਮੰ ਤ੍ਵੰ ਵਧਿਸ੍ਸਸਿ [ਜਾ॰ ੧.੧.੨੦]।

ਭਾ-ਦਿਤ੍ਤਿਯੰ, ਭਾਤਿ, ਰਤ੍ਤਿਮਾਭਾਤਿ ਚਨ੍ਦਿਮਾ [ਧ॰ ਪ॰ ੩੮੭], ਦਿਸਾ ਭਨ੍ਤਿ ਵਿਰੋਚਮਾਨਾ [ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੫੦੩], ਦਦ੍ਦਲ੍ਲਮਾਨਾ ਆਭਨ੍ਤਿ [ਵਿ॰ ਵ॰ ੭੩੮; ਜਾ॰ ੨.੨੨.੫੦੮], ਪਟਿਭਾਤਿ, ਪਟਿਭਨ੍ਤਿ, ਪਟਿਭਾਤੁ, ਪਟਿਭਨ੍ਤੁ ਤੰ ਚੁਨ੍ਦ ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਾ [ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੫.੧੯੭], ਤਿਸ੍ਸੋ ਮੰ ਉਪਮਾਯੋ ਪਟਿਭੰਸੁ [ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੩੭੪], ਰਤ੍ਤਿ ਵਿਭਾਤਿ, ਵਿਭਾਯਤਿ।

ਮਾ-ਮਾਨੇ, ਦ੍ਵਿਤ੍ਤੁੰ ਰਸ੍ਸੋ ਚ, ਮਮਾਯਤਿ, ਮਮਾਯਨ੍ਤਿ। ਯੇਮੰ ਕਾਯੰ ਮਮਾਯਨ੍ਤਿ, ਅਨ੍ਧਾ ਬਾਲਾ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਾ [ਥੇਰਗਾ॰ ੫੭੫]।

ਯਾ-ਗਤਿਯੰ, ਯਾਤਿ, ਯਨ੍ਤਿ, ਯਾਯਤਿ, ਯਾਯਨ੍ਤਿ, ਯਾਯਨ੍ਤੁ' ਮਨੁਯਾਯਨ੍ਤਿ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੧੭੫੩], ਉਯ੍ਯਾਤਿ, ਉਯ੍ਯਨ੍ਤਿ, ਨਿਯ੍ਯਾਤਿ, ਨਿਯ੍ਯਨ੍ਤਿ ਧੀਰਾ ਲੋਕਮ੍ਹਾ, ਹਿਤ੍ਵਾ ਮਾਰੰ ਸਵਾਹਨੰ। ਅਨੁਯਾਤਿ, ਅਨੁਯਨ੍ਤਿ, ਅਨੁਪਰਿਯਾਯਤਿ, ਅਨੁਪਰਿਯਾਯਨ੍ਤਿ।

ਲਾ-ਆਦਾਨੇ, ਲਾਤਿ।

ਵਾ-ਗਤਿ, ਗਨ੍ਧਨੇਸੁ, ਵਾਤਿ ਦੇਵੇਸੁ ਉਤ੍ਤਮੋ [ਧ॰ ਪ॰ ੫੬], ਵਾਤੋ ਵਾਯਤਿ, ਵਾਯਨ੍ਤਿ, ਨਿਬ੍ਬਾਤਿ, ਨਿਬ੍ਬਨ੍ਤਿ, ਨਿਬ੍ਬਾਯਤਿ, ਨਿਬ੍ਬਾਯਨ੍ਤਿ, ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਤਿ, ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯਤਿ।

ਣਾਪਿਮ੍ਹਿ-ਨਿਬ੍ਬਾਪੇਤਿ, ਨਿਬ੍ਬਾਪਯਤਿ।

ਈਆਦਿਮ੍ਹਿ-ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯਿ, ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯਿੰਸੁ।

ਸ੍ਸਤ੍ਯਾਦਿਮ੍ਹਿ-ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਿਸ੍ਸਤਿ, ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯਿਸ੍ਸਤਿ, ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ।

ਸਾ-ਅਸ੍ਸਾਦਨ, ਤਨੁਕਰਣ, ਅਨ੍ਤਕ੍ਰਿਯਾਸੁ, ਸਾਤਿ, ਸਾਯਤਿ, ਸਾਯਨ੍ਤਿ, ਪਰਿਯੋਸਾਯਨ੍ਤਿ।

ਣਾਪਿਮ੍ਹਿ-ਓਸਾਪੇਤਿ , ਪਰਿਯੋਸਾਪੇਤਿ, ਓਸਾਪਯਤਿ, ਪਰਿਯੋਸਾਪਯਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਓਸਾਪੀਯਤਿ, ਪਰਿਯੋਸਾਪੀਯਤਿ।

ਹਾ-ਚਾਗੇ, ਪਹਾਤਿ, ਪਹਾਯਤਿ, ਪਹਾਯਨ੍ਤਿ।

ਕਤ੍ਤੁ, ਕਮ੍ਮਨਿ ਕਯੋ, ਈਉਆਗਮੋ, ਹਿਯ੍ਯੋਤਿ ਹਿਯ੍ਯਤਿ ਪੋਸੋ [ਜਾ॰ ੧.੧੫.੩੪੮], ਨਿਹਿਯ੍ਯਤਿ ਤਸ੍ਸ ਯਸੋ [ਅ॰ ਨਿ॰ ੪.੧੭; ਜਾ॰ ੧.੧੦.੬੦], ਤ੍ਵੰ ਏਕੋ ਅਵਹਿਯ੍ਯਸਿ, ਦ੍ਵਿਤ੍ਤੁੰ ਰਸ੍ਸੋ ਚ।

੬੧੩. ਕਵਗ੍ਗਹਾਨੰ ਚਵਗ੍ਗਜਾ [ਕ॰ ੪੬੨-੪; ਰੂ॰ ੪੬੭-੫੦੪; ਨੀ॰ ੯੪੩-੫; ਚੰ॰ ੬.੨.੧੧੬; ਪਾ॰ ੭.੪.੬੨]।

ਦ੍ਵਿਤ੍ਤੇ ਪੁਬ੍ਬੇਸੰ ਕਵਗ੍ਗ, ਹਾਨੰ ਚਵਗ੍ਗ, ਜਾ ਹੋਨ੍ਤਿ।

ਜਹਾਤਿ, ਪਜਹਾਤਿ, ਜਹਨ੍ਤਿ, ਪਜਹਨ੍ਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਪਹੀਯਤਿ, ਪਹੀਯਨ੍ਤਿ।

ਰਸ੍ਸਤ੍ਤੇ-ਪਹਿਯਤਿ, ਪਹਿਯਨ੍ਤਿ।

ਦ੍ਵਿਤ੍ਤੇ-ਪਹਿਯਜਤਿ, ਪਹਿਯਜਨ੍ਤਿ, ਪਜਹੀਯਤਿ, ਪਜਹੀਯਨ੍ਤਿ।

ਣਾਪਿਮ੍ਹਿ-ਹਾਪੇਤਿ, ਹਾਪੇਨ੍ਤਿ, ਹਾਪਯਤਿ, ਹਾਪਯਨ੍ਤਿ, ਜਹਾਪੇਤਿ, ਜਹਾਪੇਨ੍ਤਿ, ਜਹਾਪਯਤਿ, ਜਹਾਪਯਨ੍ਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਹਾਪੀਯਤਿ, ਜਹਾਪੀਯਤਿ।

ਈਆਦਿਮ੍ਹਿ-ਪਹਾਸਿ, ਪਹਾਸੁਂ, ਪਜਹਿ, ਪਜਹਿਂਸੁ।

੬੧੪. ਹਾਤੋ ਹ [ਕ॰ ੪੮੦; ਰੂ॰ ੪੯੦; ਨੀ॰ ੯੬੧]।

ਹਾਤੋ ਪਰਸ੍ਸ ਸ੍ਸ-ਕਾਰਸ੍ਸ ਹ ਹੋਤਿ ਵਾ।

‘‘ਹਾਹਿਸਿ ਤ੍ਵਂ ਜੀਵਲੋਕ’’ਨ੍ਤਿ [ਜਾ॰ ੧.੫.੩੬] ਪਾਲ਼ਿ, ਹਾਹਿਤਿ, ਹਾਹਿਨ੍ਤਿ, ਹਾਹਤਿ, ਹਾਹਨ੍ਤਿ, ਜਹਿਸ੍ਸਤਿ, ਹਿਸ੍ਸਤਿ, ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਂ ਵਧਿਤ੍ਵਾਨ, ਖਿਪ੍ਪਂ ਹਿਸ੍ਸਾਮ ਜੀਵਿਤਂ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੬੭੩]।

ਨ੍ਹਾ-ਸੋਚੇਯਜੇ, ਨ੍ਹਾਤਿ, ਨ੍ਹਾਯਤਿ, ਨ੍ਹਾਯਨ੍ਤਿ।

ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਬਜਞ੍ਜਨਵੜ੍ਢਨੇ, ਨਹਾਤਿ, ਨਹਾਯਤਿ, ਨਹਾਯਨ੍ਤਿ।

ਇਤਿ ਭੂਵਾਦਿਗਣੇ ਆਕਾਰਨ੍ਤਧਾਤੁਰੂਪਂ।

ਇਵਣ੍ਣਨ੍ਤਧਾਤੁਰੂਪ

ਇ-ਗਤਿਯਂ ਅਜ੍ਝਾਯਨੇ ਚ, ਖਿ-ਖਯੇ ਪਕਾਸਨੇ ਚ, ਚਿਚਯੇ, ਜਿ-ਜਯੇ, ਡੀ-ਵੇਹਾਸਗਤਿਯਂ, ਨੀ-ਨਯੇ, ਭੀ-ਭਯੇ, ਲੀ-ਲਯੇ, ਸੀ-ਸਯੇ, ਮ੍ਹਿ-ਹਾਸੇ।

ਤਜਾਦਜੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿ, ਕਤ੍ਤੁਰਿ ਲੋ, ਏਤਿ, ਏਨ੍ਤਿ, ਏਸਿ, ਏਥ, ਏਮਿ, ਏਮ, ਵੇਤਿ, ਵੇਨ੍ਤਿ, ਸਮੇਤਿ, ਸਮੇਨ੍ਤਿ, ਅਬ੍ਭੇਤਿ, ਅਬ੍ਭੇਨ੍ਤਿ, ਅਭਿਸਮੇਤਿ, ਅਭਿਸਮੇਨ੍ਤਿ, ਅਵੇਤਿ, ਅਵੇਨ੍ਤਿ, ਸਮਵੇਤਿ, ਸਮਵੇਨ੍ਤਿ, ਅਪੇਤਿ, ਅਪੇਨ੍ਤਿ, ਉਪੇਤਿ, ਉਪੇਨ੍ਤਿ, ਅਨ੍ਵੇਤਿ, ਅਨ੍ਵੇਨ੍ਤਿ, ਅਚ੍ਚੇਤਿ, ਅਚ੍ਚੇਨ੍ਤਿ, ਪਚ੍ਚੇਤਿ, ਪਚ੍ਚੇਨ੍ਤਿ, ਅਜ੍ਝੇਤਿ, ਅਜ੍ਝੇਨ੍ਤਿ, ਉਦੇਤਿ, ਉਦੇਨ੍ਤਿ, ਸਮੁਦੇਤਿ, ਸਮੁਦੇਨ੍ਤਿ, ਪਰਿਯੇਤਿ, ਪਰਿਯੇਨ੍ਤਿ, ਉਪਯਤਿ, ਉਪਯਨ੍ਤਿ, ਅਚ੍ਚਯਤਿ, ਅਚ੍ਚਯਨ੍ਤਿ, ਉਦਯਤਿ, ਸਮੁਦਯਤਿ।

ਏਤੁ, ਸਮੇਤੁ, ਏਨ੍ਤੁ, ਸਮੇਨ੍ਤੁ, ਏਹਿ, ਸਮੇਹਿ, ਏਥ, ਸਮੇਥ, ਏਥ ਬਜਗ੍ਘਾ ਨਿਵਤ੍ਤੁਵ੍ਹੋ, ਪਚ੍ਚੁਪੇਥ ਮਹਾਵਨਂ [ਜਾ॰ ੧.੩.੬੬]।

ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਇਧਾਤੁਮ੍ਹਾ ਏਯਜਾਦੀਨਂ ਏਕਾਰਸ੍ਸ ਲੋਪੋ, ਨ ਚ ਅਪਤ੍ਵਾ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸਨ੍ਤਂ [ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੦੭], ਵਿਸ੍ਸਾਸਂ ਏਯਜ ਪਣ੍ਡਿਤੋ, ਯਦਾ ਤੇ ਪਹਿਣੇਯਜਾਮਿ, ਤਦਾ ਏਯਜਾਸਿ ਖਤ੍ਤਿਯ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੬੩੫]।

ਈਆਦਿਮ੍ਹਿ ‘ਪਰੋ ਕ੍ਵਚੀ’ਤਿ ਵਿਭਤ੍ਤਿਸਰਲੋਪੋ, ਧਮ੍ਮਂ ਅਭਿਸਮਿ, ਅਭਿਸਮਿਂਸੁ।

‘ਏਓਨ੍ਤਾ ਸੁ’ਨ੍ਤਿ ਉਂਸ੍ਸ ਸੁਂ, ਅਭਿਸਮੇਸੁਂ, ਅਭਿਸਮਯੁਂ, ਅਭਿਸਮਯਿਂਸੁ।

ਸ੍ਸਤਜਾਦਿਮ੍ਹਿ –

੬੧੫. ਏਤਿਸ੍ਮਾ [ਕ॰ ੪੮੦; ਰੂ॰ ੪੯੦; ਨੀ॰ ੯੬੧]।

‘ਏਤੀ’ਤਿ ਧਾਤੁਨਿਦ੍ਦੇਸੋ ਤਿਸਦ੍ਦੋ, ਇਧਾਤੁਮ੍ਹਾ ਪਰਸ੍ਸ ਸ੍ਸਕਾਰਸ੍ਸ ਹਿ ਹੋਤਿ ਵਾ।

ਏਹਿਤਿ, ਏਸ੍ਸਤਿ। ਬੋਧਿਰੁਕ੍ਖਮੁਪੇਹਿਤਿ [ਬੁ॰ ਵਂ॰ ੨.੬੩], ਨੇਰਞ੍ਜਰਮੁਪੇਹਿਤਿ [ਬੁ॰ ਵਂ॰ ੨.੬੩], ਉਪੇਸ੍ਸਤਿ, ਤਦਾ ਏਹਿਨ੍ਤਿ ਮੇ ਵਸਂ [ਜਾ॰ ੧.੧.੩੩], ਤਤੋ ਨਿਬ੍ਬਾਨਮੇਹਿਸਿ [ਚੂਲ਼ਵ॰ ੩੮੨ ਤਸ੍ਸੁਦ੍ਦਾਨਂ], ਨ ਪੁਨਂ ਜਾਤਿਜਰਂ ਉਪੇਹਿਸਿ [ਧ॰ ਪ॰ ੨੩੮]। ਸੁਤ੍ਤਵਿਭਤ੍ਤੇਨ ਅਞ੍ਞਧਾਤੂਹਿਪਿ, ਕਥਂ ਜੀਵਿਹਿਸਿ ਤ੍ਵਂ [ਅਪ॰ ਥੇਰ ੧.੩.੧੩], ਜਾਯਿਹਿਤਿਪ੍ਪਸਾਦੋ [ਜਾ॰ ੨.੧੭.੧੪੫], ਪਞ੍ਞਾਯਿਹਿਨ੍ਤਿ ਏਤਾ ਦਹਰਾ [ਜਾ॰ ੨.੧੭.੧੯੭]।

ਸ੍ਸਾਦਿਮ੍ਹਿ ‘‘ਸਚੇ ਪੁਤ੍ਤਂ ਸਿਙ੍ਗਾਲਾਨਂ, ਕੁਕ੍ਕੁਰਾਨਂ ਅਦਾਹਿਸੀ’’ਤਿ [ਗਵੇਸਿਤਬ੍ਬਂ] ਪਾਲ਼ਿ, ‘ਅਦਾਹਿਸੀ’ਤਿ ਚ ਅਦਦਿਸ੍ਸਸੇਤਜਤ੍ਥੋ।

ਖਿ-ਖਯੇ ਅਵਣ੍ਣਪਕਾਸਨੇ ਚ, ਖਯਤਿ, ਖਯਨ੍ਤਿ।

ਖਿਤੋ ਯਾਗਮੋ, ਵਿਕਪ੍ਪੇਨ ਯਸ੍ਸ ਦ੍ਵਿਤ੍ਤਂ, ਕਪ੍ਪੋ ਖੀਯੇਥ, ਵਣ੍ਣੋ ਨ ਖੀਯੇਥ ਤਥਾਗਤਸ੍ਸ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧.੩੦੪], ਉਜ੍ਝਾਯਨ੍ਤਿ ਖੀਯਨ੍ਤਿ [ਪਾਰਾ॰ ੮੮], ਅਵਣ੍ਣਂ ਪਕਾਸੇਨ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਖਿਯ੍ਯਤਿ, ਖਿਯ੍ਯਨ੍ਤਿ, ਆਯੁ ਖਿਯ੍ਯਤਿ ਮਚ੍ਚਾਨਂ, ਕੁਨ੍ਨਦੀਨਂਵ ਓਦਕਂ [ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੪੬]।

ਚਿ-ਚਯੇ, ਸਮੁਚ੍ਚੇਤਿ, ਸਮੁਚ੍ਚਯਤਿ।

੬੧੬. ਨਿਤੋ ਚਿਸ੍ਸ ਛੋ [ਕ॰ ੨੦; ਰੂ॰ ੨੭; ਨੀ॰ ੫੦]।

ਨਿਤੋ ਪਰਸ੍ਸ ਚਿਸ੍ਸ ਚ-ਕਾਰਸ੍ਸ ਛੋ ਹੋਤਿ।

ਨਿਚ੍ਛਯਤਿ, ਵਿਨਿਚ੍ਛਯਤਿ, ਵਿਨਿਚ੍ਛਯਨ੍ਤਿ, ਵਿਨਿਚ੍ਛੇਤਿ, ਵਿਨਿਚ੍ਛੇਨ੍ਤਿ,

ਕਮ੍ਮੇ ਕਯੋ –

੬੧੭. ਦੀਘੋ ਸਰਸ੍ਸ [ਕ॰ ੫੧੭; ਰੂ॰ ੪੮੮; ਨੀ॰ ੧੧੦੫]।

ਸਰਨ੍ਤਸ੍ਸ ਧਾਤੁਸ੍ਸ ਦੀਘੋ ਹੋਤਿ ਕਯਮ੍ਹੀਤਿ ਇਕਾਰੁ’ਕਾਰਾਨਂ ਕਯਮ੍ਹਿ ਵਿਕਪ੍ਪੇਨ ਦੀਘੋ।

ਸਮੁਚ੍ਚੀਯਤਿ ਸਮੁਚ੍ਚੀਯਨ੍ਤਿ, ਵਿਨਿਚ੍ਛੀਯਤਿ, ਵਿਨਿਚ੍ਛੀਯਨ੍ਤਿ।

ਜਿ-ਜਯੇ, ਜੇਤਿ, ਜੇਨ੍ਤਿ, ਵਿਜੇਤਿ, ਵਿਜੇਨ੍ਤਿ, ਪਰਾਜੇਤਿ, ਪਰਾਜੇਨ੍ਤਿ, ਜਯਤਿ, ਜਯਨ੍ਤਿ, ਵਿਜਯਤਿ, ਵਿਜਯਨ੍ਤਿ, ਪਰਾਜਯਤਿ, ਪਰਾਜਯਨ੍ਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇ ਕਯਮ੍ਹਿ ਦੀਘੋ, ਨ ਤਂ ਜਿਤਂ ਸਾਧੁ ਜਿਤਂ, ਯਂ ਜਿਤਂ ਅਵਜੀਯਤਿ। ਤਂ ਖੋ ਜਿਤਂ ਸਾਧੁ ਜਿਤਂ, ਯਂ ਜਿਤਂ ਨਾਵਜੀਯਤਿ [ਜਾ॰ ੧.੧.੭੦]।

ਞਾਪਿਮ੍ਹਿ ਪੁਬ੍ਬਸ੍ਸਰਲੋਪੋ ਵਾ, ਜਾਪੇਤਿ, ਜਾਪਯਤਿ। ਯੋ ਨ ਹਨ੍ਤਿ ਨ ਘਾਤੇਤਿ, ਨ ਜਿਨਾਤਿ ਨ ਜਾਪਯੇ [ਜਾ॰ ੧.੧੦.੧੪੪]। ਜਯਾਪੇਤਿ, ਜਯਾਪਯਤਿ, ਜਯਾਪੀਯਤਿ, ਜਯਾਪੀਯਨ੍ਤਿ, ਜਯਤੁ, ਜਯਨ੍ਤੁ।

ਈਆਦਿਮ੍ਹਿ-ਅਜੇਸਿ, ਅਜੇਸੁਂ, ਵਿਜੇਸਿ, ਵਿਜੇਸੁਂ, ਅਜਯਿ, ਅਜਯੁਂ, ਅਜਯਿਂਸੁ, ਵਿਜਯਿ, ਵਿਜਯੁਂ, ਵਿਜਯਿਂਸੁ, ਜੇਸ੍ਸਤਿ, ਵਿਜੇਸ੍ਸਤਿ, ਪਰਾਜੇਸ੍ਸਤਿ, ਜਯਿਸ੍ਸਤਿ, ਵਿਜਯਿਸ੍ਸਤਿ, ਪਰਾਜਯਿਸ੍ਸਤਿ।

ਡੀ-ਵੇਹਾਸਗਤਿਯਂ, ਸਕੁਣੋ ਡੇਤਿ, ਡੇਨ੍ਤਿ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੧੫; ਅ॰ ਨਿ॰ ੪.੧੯੮]। ਪਾਸਂ ਓਡ੍ਡੇਤਿ, ਓਡ੍ਡੇਨ੍ਤਿ।

ਨੀ-ਨਯੇ , ਨੇਤਿ, ਨੇਨ੍ਤਿ, ਵਿਨੇਤਿ, ਵਿਨੇਨ੍ਤਿ, ਨਯਤਿ, ਨਯਨ੍ਤਿ, ਵਿਨਯਤਿ, ਵਿਨਯਨ੍ਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਨੀਯਤਿ, ਨੀਯਨ੍ਤਿ।

ਦ੍ਵਿਤ੍ਤੇ-ਨਿਯ੍ਯਤਿ, ਨਿਯ੍ਯਨ੍ਤਿ, ਨਿਯ੍ਯਰੇ।

ਞਾਪਿਮ੍ਹਿ ਆਯਾਦੇਸਸ੍ਸ ਰਸ੍ਸੋ, ਨਯਾਪੇਤਿ, ਨਯਾਪੇਨ੍ਤਿ, ਨਯਾਪਯਤਿ, ਨਯਾਪਯਨ੍ਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਨਯਾਪੀਯਤਿ, ਨਯਾਪੀਯਨ੍ਤਿ।

ਈਆਦਿਮ੍ਹਿ-ਨੇਸਿ, ਨੇਸੁਂ, ਵਿਨੇਸਿ, ਵਿਨੇਸੁਂ, ਆਨੇਸਿ, ਆਨੇਸੁਂ, ਅਨਯਿ, ਨਯਿ, ਅਨਯਿਂਸੁ, ਨਯਿਂਸੁ, ਆਨਯਿ, ਆਨਯਿਂਸੁ, ਵਿਨਯਿ, ਵਿਨਯਿਂਸੁ।

ਸ੍ਸਤ੍ਯਾਦਿਮ੍ਹਿ-ਨੇਸ੍ਸਤਿ, ਨੇਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਨਯਿਸ੍ਸਤਿ, ਨਯਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ।

ਭੀ-ਭਯੇ, ਭੇਤਿ। ਮਾ ਭੇਥ ਕਿਂ ਸੋਚਥ ਮੋਦਥਵ੍ਹੋ [ਜਾ॰ ੧.੧੨.੨੭], ਵਿਭੇਮਿ ਏਤਂ ਅਸਾਧੁਂ, ਉਗ੍ਗਤੇਜੋ ਹਿ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ [ਜਾ॰ ੨.੧੭.੧੦੩]। ਭਾਯਤਿ, ਭਾਯਨ੍ਤਿ।

ਕਾਰਿਤੇ ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਸਾਗਮੋ ਵਾ, ਭੀਸੇਤਿ, ਭੀਸਯਤਿ, ਭੀਸਾਪੇਤਿ, ਭੀਸਾਪਯਤਿ। ਭਿਕ੍ਖੁਂ ਭੀਸੇਯ੍ਯ ਵਾ ਭੀਸਾਪੇਯ੍ਯ ਵਾ [ਪਾਚਿ॰ ੩੪੬-੩੪੭]।

ਸੀ-ਸਯੇ, ਸੇਤਿ, ਸੇਨ੍ਤਿ, ਅਤਿਸੇਤਿ, ਅਤਿਸੇਨ੍ਤਿ, ਸਯਤਿ, ਸਯਨ੍ਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਅਤਿਸੀਯਤਿ, ਅਤਿਸੀਯਨ੍ਤਿ।

ਞਾਪਿਮ੍ਹਿ ਰਸ੍ਸੋ, ਸਯਾਪੇਤਿ, ਸਯਾਪਯਤਿ।

ਇਮ੍ਹਿ-ਸਾਯੇਤਿ, ਸਾਯਯਤਿ, ਸਾਯੇਸੁਂ ਦੀਨਮਾਨਸਾ [ਅਪ॰ ਥੇਰ ੨.੫੪.੪੮]।

ਮ੍ਹਿ-ਹਾਸੇ , ਉਮ੍ਹੇਤਿ, ਉਮ੍ਹਯਤਿ, ਵਿਮ੍ਹੇਤਿ, ਵਿਮ੍ਹਯਤਿ, ਨ ਨਂ ਉਮ੍ਹਯਤੇ ਦਿਸ੍ਵਾ, ਨ ਚ ਨਂ ਪਟਿਨਨ੍ਦਤਿ [ਜਾ॰ ੧.੨.੯੩]।

ਕਮ੍ਮੇ-ਉਮ੍ਹੀਯਤਿ, ਵਿਮ੍ਹੀਯਤਿ।

ਕਾਰਿਤੇ ਪੁਬ੍ਬਸ੍ਸਰਲੋਪੋ, ਸਚੇ ਮਂ ਨਾਗਨਾਸੂਰੂ, ਉਮ੍ਹਾਯੇਯਜ ਪਭਾਵਤੀ। ਸਚੇ ਮਂ ਨਾਗਨਾਸੂਰੂ, ਪਮ੍ਹਾਯੇਯਜ ਪਭਾਵਤੀ [ਜਾ॰ ੨.੨੦.੧੭]।

ਇਤਿ ਭੂਵਾਦਿਗਣੇ ਇਵਣ੍ਣਨ੍ਤਧਾਤੁਰੂਪਂ।

ਉਵਣ੍ਣਨ੍ਤਧਾਤੁਰੂਪ

ਚੁ-ਚਵਨੇ, ਜੁ-ਸੀਘਗਮਨੇ, ਥੁ-ਅਭਿਤ੍ਥਵਨੇ, ਦੁ-ਗਤਿਯਂ ਉਪਤਾਪੇ ਚ, ਭੁ-ਸਤ੍ਤਾਯਂ, ਯੁ-ਮਿਸ੍ਸਨੇ ਗਤਿਯਞ੍ਚ, ਰੁ-ਸਦ੍ਦੇ, ਬ੍ਰੂ-ਵਿਯਤ੍ਤਿਯਂ ਵਾਚਾਯਂ, ਸੁ-ਸਨ੍ਹਾਨੇ ਜਨਨੇ ਚ, ਸੂ-ਪਸਵਨੇ, ਹੁ-ਦਾਨੇ ਭਕ੍ਖਨੇ ਪੂਜਾਯਂ ਸਤ੍ਤਿਯਞ੍ਚ, ਹੂ-ਸਤ੍ਤਾਯਂ।

ਤਜਾਦਜੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿ, 'ਕਤ੍ਤੁਰਿ ਲੋ'ਤਿ ਲਪਚ੍ਚਯੋ, ਉਵਣ੍ਣਸ੍ਸ ਅਵਾਦੇਸੋ, 'ਦੀਘੋ ਸਰਸ੍ਸਾ'ਤਿ ਸਕਮ੍ਮਿਕਧਾਤੂਨਂ ਕਜਮ੍ਹਿ ਦੀਘੋ।

ਚੁ-ਚਵਨੇ, ਚਵਤਿ, ਚਵਨ੍ਤਿ।

ਣਿਮ੍ਹਿ-ਚਾਵੇਤਿ, ਚਾਵਯਤਿ।

ਜੁ-ਸੀਘਗਮਨੇ, ਜਵਤਿ, ਜਵਨ੍ਤਿ।

ਥੁ-ਅਭਿਤ੍ਥਵਨੇ, ਅਭਿਤ੍ਥਵਤਿ, ਅਭਿਤ੍ਥਵਨ੍ਤਿ।

'ਬਹੁਲ'ਨ੍ਤਿ ਅਧਿਕਤਤ੍ਤਾ ਕਜਮ੍ਹਿ ਕ੍ਵਚਿ ਵੁਦ੍ਧਿ, ਅਵਾਦੇਸੋ, ਅਭਿਤ੍ਥਵੀਯਤਿ, ਅਭਿਤ੍ਥਵੀਯਨ੍ਤਿ, ਅਭਿਤ੍ਥਵਿਯਜਤਿ, ਅਭਿਤ੍ਥਵਿਯਜਨ੍ਤਿ।

ਦੁ-ਉਪਤਾਪੇ, ਉਪਦ੍ਦੁਵਤਿ, ਉਪਦ੍ਦੁਵਨ੍ਤਿ।

ਭੁ-ਸਤ੍ਤਾਯਂ, ਸਮ੍ਭੋਤਿ, ਸਮ੍ਭਵਤਿ।

ਯੁ-ਗਤਿਯਂ , ਯਵਤਿ।

ਰੁ-ਸਦ੍ਦੇ, ਰਵਤਿ, ਰਵਨ੍ਤਿ, ਵਿਰਵਤਿ, ਵਿਰਵਨ੍ਤਿ।

ਬ੍ਰੂ-ਵਿਯਤ੍ਤਿਯਂ ਵਾਚਾਯਂ –

੬੧੮. ਨ ਬ੍ਰੂਸ੍ਸੋ।

ਬਜਞ੍ਜਨੇ ਪਰੇ ਬ੍ਰੂਸ੍ਸ ਓ ਨ ਹੋਤਿ।

ਬ੍ਰੂਤਿ।

੬੧੯. ਬ੍ਰੂਤੋ ਤਿਸ੍ਸੀਉ [ਕ॰ ੫੨੦; ਰੂ॰ ੫੦੨; ਨੀ॰ ੧੦੩੩; ਚਂ॰ ੬.੨.੩੪; ਪਾ॰ ੭.੩.੯੩]।

ਬ੍ਰੂਤੋ ਤਿਸ੍ਸ ਆਦਿਮ੍ਹਿ ਈਉ ਹੋਤਿ। ਈਮ੍ਹਿ ਪੁਬ੍ਬਲੋਪੋ।

ਬ੍ਰਵੀਤਿ।

੬੨੦. ਯੁਵਣ੍ਣਾਨਮਿਯਙਉਵਙ ਸਰੇ [ਕ॰ ੭੦; ਰੂ॰ ੩੦; ਨੀ॰ ੨੨੦; ...ਮਿਯਙੁਵਙ... (ਬਹੂਸੁ)]।

ਇਵਣ੍ਣੁ'ਵਣ੍ਣਨ੍ਤਾਨਂ ਧਾਤੂਨਂ ਕ੍ਵਚਿ ਇਯਙ, ਉਵਙ ਹੋਨ੍ਤਿ ਸਰੇ।

ਬ੍ਰੁਵਨ੍ਤਿ, ਬ੍ਰੁਨ੍ਤਿ ਵਾ। ''ਅਜਾਨਨ੍ਤਾ ਨੋ ਪਬ੍ਰੁਨ੍ਤੀ''ਤਿ ਪਾਲ਼ਿ। ਬ੍ਰੂਸਿ, ਬ੍ਰੂਥ, ਬ੍ਰੂਮਿ, ਬ੍ਰੂਮ।

੬੨੧. ਤਜਨ੍ਤੀਨਂ ਟਟੂ [ਕ॰ ੫੧੭; ਰੂ॰ ੪੮੮; ਨੀ॰ ੧੧੦੫; ਚਂ॰ ੧.੪.੧੩; ਪਾ॰ ੩.੪.੮੪]।

ਤਿ, ਅਨ੍ਤੀਸੁ ਬ੍ਰੂਸ੍ਸ ਆਹ ਹੋਤਿ, ਤੇਸਞ੍ਚ ਟ, ਟੂ ਹੋਨ੍ਤਿ।

ਸੋ ਆਹ, ਤੇ ਆਹੁ।

ਅਤ੍ਰਿਮਾ ਪਾਲ਼ੀ-ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਭਗਵਾ ਆਹ, ਸਬ੍ਬਗਨ੍ਥਪਮੋਚਨਂ, ਆਹ ਤੇਸਞ੍ਚ ਯੋ ਨਿਰੋਧੋ [ਮਹਾਵ॰ ੬੦], ਯਂ ਪਰੇ ਸੁਖਤੋ ਆਹੁ, ਤਦਰਿਯਾ ਆਹੁ ਦੁਕ੍ਖਤੋ। ਯਂ ਪਰੇ ਦੁਕ੍ਖਤੋ ਆਹੁ, ਤਦਰਿਯਾ ਸੁਖਤੋ ਵਿਦੂ [ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੭੬੭]। ਤਤ੍ਥ 'ਆਹਾ'ਤਿ ਕਥੇਤਿ। 'ਆਹੂ'ਤਿ ਕਥੇਨ੍ਤਿ।

ਬ੍ਰੂਤੁ , ਬ੍ਰੁਵਨ੍ਤੁ, ਬ੍ਰੂਹਿ ਮਙ੍ਗਲਮੁਤ੍ਤਮਂ [ਖੁ॰ ਪਾ॰ ੫.੨], ਬ੍ਰੂਥ, ਬ੍ਰੂਮਿ, ਬ੍ਰੂਮ।

ਏਯ੍ਯਾਦਿਮ੍ਹਿ-ਬ੍ਰੂਸ੍ਸ ਉਵਙ ਹੋਤਿ, ਬ੍ਰੁਵੇਯ੍ਯ, ਬ੍ਰੁਵੇਯ੍ਯੁਂ।

ਈਆਦਿਮ੍ਹਿ ਸਰੇ ਪਰੇ ਬ੍ਰੂਸ੍ਸ ਓਤ੍ਤਂ, ਓਸ੍ਸ ਚ ਅਵਾਦੇਸੋ, ਅਬ੍ਰਵਿ, ਅਬ੍ਰਵੁਂ, ਅਬ੍ਰਵਿਸੁ।

ਉਵਾਦੇਸੇ-ਅਬ੍ਰੁਵਿ, ਅਬ੍ਰੁਵੁਂ, ਅਬ੍ਰੁਵਿਸੁ।

ਪਰੋਕ੍ਖਮ੍ਹਿ –

੬੨੨. ਅਆਦੀਸ੍ਵਾਹੋ ਬ੍ਰੂਸ੍ਸ [ਕ॰ ੪੭੫; ਰੂ॰ ੪੬੫; ਨੀ॰ ੯੫੬]।

ਅਆਦੀਸੁ ਬ੍ਰੂਸ੍ਸ ਆਹ ਭਵਤਿ।

ਸੋ ਆਹ, ਤੇ ਆਹੁ।

੬੨੩. ਉਸ੍ਸਂਸ੍ਵਾਹਾ ਵਾ [ਨੀ॰ ੧੦੩੬]।

ਆਹਾਦੇਸਮ੍ਹਾ ਪਰਸ੍ਸ ਉਵਚਨਸ੍ਸ ਅਂਸੁ ਹੋਤਿ ਵਾ।

ਤੇ ਆਹਂਸੁ, ਸਚ੍ਚਂ ਕਿਰੇਵਮਾਹਂਸੁ, ਨਰਾ ਏਕਚ੍ਚਿਯਾ ਇਧ [ਜਾ॰ ੧.੧੩.੧੨੩]।

ਸੁ-ਸਨ੍ਦਨੇ, ਨਦੀ ਸਵਤਿ, ਸਵਨ੍ਤਿ, ਆਭਵਗ੍ਗਾ ਸਵਨ੍ਤਿ।

ਸੂ-ਪਸਵਨੇ, ਪੁਞ੍ਞਂ ਪਸਵਤਿ [ਚੂਲ਼ਵ॰ ੩੫੪], ਪਸਵਨ੍ਤਿ।

ਹੁ-ਪੂਜਾਯਂ, ‘ਪਰੋਕ੍ਖਾਯਞ੍ਚਾ’ਤਿ ਦ੍ਵਿਤ੍ਤੁਂ, ‘ਕਵਗ੍ਗਹਾਨਂ ਚਵਗ੍ਗਜਾ’ਤਿ ਹਸ੍ਸ ਜੋ, ਜੁਹੋਤਿ, ਜੁਹੋਨ੍ਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਤੇਨ ਅਗ੍ਗਿ ਹੂਯਤੇ।

ਣਿਮ੍ਹਿ-ਜੁਹਾਵੇਤਿ, ਜੁਹਾਵਯਤਿ।

ਣਾਪਿਮ੍ਹਿ-ਜੁਹਾਪੇਤਿ, ਜੁਹਾਪਯਤਿ।

ਹੁ-ਸਤ੍ਤਿਯਂ, ਪਹੋਤਿ, ਸਮ੍ਪਹੋਤਿ, ਪਹੋਨ੍ਤਿ, ਸਮ੍ਪਹੋਨ੍ਤਿ।

ਹੂ-ਸਤ੍ਤਾਯਂ , ਹੋਤਿ, ਹੋਨ੍ਤਿ, ਹੋਤੁ, ਹੋਨ੍ਤੁ।

ਏਯ੍ਯਾਦਿਮ੍ਹਿ- ‘ਯੁਵਣ੍ਣਾਨਮਿਯਙੁਵਙ ਸਰੇ’ਤਿ ਧਾਤ੍ਵਨ੍ਤਸ੍ਸ ਉਵਾਦੇਸੋ, ਹੁਵੇਯ੍ਯ, ਹੁਵੇਯ੍ਯੁਂ।

ਆਆਦਿਮ੍ਹਿ-ਸੋ ਅਹੁਵਾ। ਵਣ੍ਣਗਨ੍ਧਫਲੂਪੇਤੋ, ਅਮ੍ਬੋਯਂ ਅਹੁਵਾ ਪੁਰੇ [ਜਾ॰ ੧.੨.੭੧]। ਅਹੁਵਾ ਤੇ ਪੁਰੇ ਸਖਾ [ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੫੦], ਤੇ ਅਹੁਵੁ, ਤ੍ਵਂ ਅਹੁਵੋ, ਤੁਮ੍ਹੇ ਅਹੁਵਤ੍ਥ [ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੧੫], ਝਾਯਥ ਭਿਕ੍ਖਵੇ ਮਾ ਪਮਾਦਾਤ੍ਥ, ਮਾ ਪਚ੍ਛਾ ਵਿਪ੍ਪਟਿਸਾਰਿਨੋ ਅਹੁਵਤ੍ਥ, ਅਹੁਵ, ਅਹੁਵਂ ਵਾ, ਅਹੁਵਮ੍ਹਾ। ‘‘ਅਕਰਮ੍ਹਸ ਤੇ ਕਿਚ੍ਚਂ, ਯਂ ਬਲਂ ਅਹੁਵਮ੍ਹਸੇ [ਜਾ॰ ੧.੪.੨੯]। ਅਹੁਵਮ੍ਹੇਵ ਮਯਂ ਪੁਬ੍ਬੇ, ਨ ਨਾਹੁਵਮ੍ਹਾ’’ਤਿ [ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੮੦] ਪਾਲ਼ਿਯੋ।

ਈਆਦਿਮ੍ਹਿ ਸਾਗਮੋ, ਅਹੋਸਿ, ਪਾਤੁਰਹੋਸਿ।

ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਈਲੋਪੋ ਰਸ੍ਸੋ ਚ। ਅਹੁਦੇਵ ਭਯਂ ਅਹੁ ਛਮ੍ਭਿਤਤ੍ਤਂ। ਅਹੁਦੇਵ ਕੁਕ੍ਕੁਚ੍ਚਂ, ਅਹੁ ਵਿਪ੍ਪਟਿਸਾਰੋ [ਪਾਰਾ॰ ੩੮]। ਆਦੀਨਵੋ ਪਾਤੁਰਹੁ [ਥੇਰਗਾ॰ ੨੬੯], ਦਿਬ੍ਬੋ ਰਥੋ ਪਾਤੁਰਹੁ।

੬੨੪. ਹੂਤੋ ਰੇਸੁਂ [ਕ॰ ੫੧੭; ਰੂ॰ ੪੮੮; ਨੀ॰ ੧੧੦੫]।

ਹੂਤੋ ਬ੍ਯਵਚਨਸ੍ਸ ਰੇਸੁਂ ਹੋਤਿ। ਸੁਤ੍ਤਵਿਭਤ੍ਤੇਨ ਮ੍ਹਾਸ੍ਸ ਰੇਸੁਮ੍ਹਾ ਚ। ‘ਰਾਨੁਬਨ੍ਧੇਨ੍ਤਸਰਾਦਿਸ੍ਸਾ’ਤਿ ਧਾਤ੍ਵਨ੍ਤਲੋਪੋ।

ਤੇ ਪੁਬ੍ਬੇ ਅਹੇਸੁਂ। ਉਵਾਦੇਸੇ ਅਹੁਵੁਂ, ਪੁਬ੍ਬਸ੍ਸਰਲੋਪੇ ਅਹੁਂ।

ਅਟ੍ਠਿਮਾ ਪਾਲ਼ੀ- ਸਬ੍ਬਮ੍ਹਿ ਤਂ ਅਰਞ੍ਞਮ੍ਹਿ, ਯਾਵਨ੍ਤੇਤ੍ਥ ਦਿਜਾ ਅਹੁਂ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੨੪੨੫]। ਕੂਟਾਗਾਰਸਹਸ੍ਸਾਨਿ, ਸਬ੍ਬਸੋਣ੍ਣਮਯਾ ਅਹੁਂ [ਅਪ॰ ਥੇਰ ੧.੧.੪੦੭]।

ਓਸ੍ਸ ਸਿ, ਇਤ੍ਥ, ਤ੍ਥੋ। ਤ੍ਵਂ ਅਹੋਸਿ, ਅਹੁਵਿ, ਅਹੁਵਿਤ੍ਥ, ਅਹੁਵਿਤ੍ਥੋ।

ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਓਲੋਪੋ ਰਸ੍ਸੋ, ਮਾ ਭੋਤਿ ਕੁਪਿਤਾ ਅਹੁ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੧੯੩੧], ਮਾਹੁ ਪਚ੍ਛਾਨੁਤਾਪਿਨੀ [ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੬੨], ਅਹੋਸਿਂ ਨੁ ਖੋ ਅਹਂ ਅਤੀਤਮਦ੍ਧਾਨਂ, ਨ ਨੁ ਖੋ ਅਹੋਸਿਂ, ਕਿਨ੍ਨੁ ਖੋ ਅਹੋਸਿਂ, ਕਥਂ ਨੁ ਖੋ ਅਹੋਸਿਂ [ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੨.੨੦; ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੮], ਅਹਂ ਅਹੁਵਿਂ, ਮਯਂ ਅਹੋਸਿਮ੍ਹਾ, ਅਹੋਸਿਮ੍ਹ ਵਾ। ਅਹੇਸੁਮ੍ਹਾ ਨੁ ਖੋ ਮਯਂ ਅਤੀਤਮਦ੍ਧਾਨਂ, ਨ ਨੁ ਖੋ ਅਹੇਸੁਮ੍ਹਾ, ਕਿਨ੍ਨੁ ਖੋ ਅਹੇਸੁਮ੍ਹਾ, ਕਥਂ ਨੁ ਖੋ ਅਹੇਸੁਮ੍ਹਾ [ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੪੦੭]। ਮਯਂ ਪੁਬ੍ਬੇ ਅਹੁਵਿਮ੍ਹਾ, ਅਹੁਮ੍ਹਾ ਵਾ। ‘‘ਮਯਂ ਪੁਬ੍ਬੇ ਦਾਨਪਤਿਨੋ ਅਹੁਮ੍ਹਾ’’ਤਿ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੧੬੧੭] ਪਾਲ਼ਿ।

ਰਸ੍ਸਤ੍ਤੇ-ਅਹੁਮ੍।

ਮਹਾਵੁੱਤ੍ਤਿਨਾ ਮ੍ਹਾਸ੍ਸ ਉਞ੍ਞ। ''ਪਞ੍ਞਸਤਾ ਮਯਂ ਸਬ੍ਬਾ, ਤਾਵਤਿਂਸੁਪਗਾ ਅਹੁ''ਨ੍ਤਿ ਪਾਲ਼ਿ।

ਪਰਛਕ੍ਕੇ ਅਸ੍ਸ ਅਂ, ਅਹਂ ਪੁਬ੍ਬੇ ਅਹੁਵਂ, ਅਹੁਵ ਵਾ।

'ਪਰੋ ਕ੍ਵਚੀ'ਤਿ ਪਰਲੋਪੋ, ਅਹੁਂ।

ਅਤ੍ਰਿਮਾ ਪਾਲ਼ੀ- ''ਅਹਂ ਕੇਵਟ੍ਟਗਾਮਸ੍ਮਿਂ, ਅਹੁਂ ਕੇਵਟ੍ਟਦਾਰਕੋ [ਅਪ॰ ਥੇਰ ੧.੩੯.੮੬], ਚਕ੍ਕਵਤ੍ਤੀ ਅਹੁਂ ਰਾਜਾ, ਜਮ੍ਬੁਮਣ੍ਡਸ੍ਸ ਇਸ੍ਸਰੋ। ਸਤ੍ਤਕ੍ਖਤ੍ਤੁਂ ਮਹਾਬ੍ਰਹ੍ਮਾ, ਵਸਵਤ੍ਤੀ ਤਦਾ ਅਹੁਂ। ਮੁਦ੍ਧਾਭਿਸਿਤ੍ਤੋ ਖਤ੍ਤਿਯੋ, ਮਨੁਸ੍ਸਾਧਿਪਤੀ ਅਹੁ''ਨ੍ਤਿ। ਮਯਂ ਅਹੁਵਿਮ੍ਹੇ।

ਸ੍ਸਤਜਾਦਿਮ੍ਹਿ –

੬੨੫. ਹੂਸ੍ਸ ਹੇਹੇਹਿਹੋਹਿ ਸ੍ਸਚ੍ਚਾਦੋ [ਕ॰ ੪੮੦; ਰੂ॰ ੪੯੦; ਨੀ॰ ੯੬੧; '...ਸ੍ਸਤਜਾਦੋ' (ਬਹੂਸੁ)]।

ਸ੍ਸਤਜਾਦਿਮ੍ਹਿ ਹੂਧਾਤੁਸ੍ਸ ਹੇ ਚ ਹੇਹਿ ਚ ਹੋਹਿ ਚ ਹੋਨ੍ਤਿ।

ਹੇਸ੍ਸਤਿ , ਹੇਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਹੇਹਿਸ੍ਸਤਿ, ਹੇਹਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਹੋਹਿਸ੍ਸਤਿ, ਹੋਹਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ। ਬੁਦ੍ਧੋ ਹੇਸ੍ਸਂ ਸਦੇਵਕੇ [ਬੁ॰ ਵਂ॰ ੨.੫੫], ਅਨਾਗਤਮ੍ਹਿ ਅਦ੍ਧਾਨੇ, ਹੇਸ੍ਸਾਮ ਸਮ੍ਮੁਖਾ ਇਮਂ [ਬੁ॰ ਵਂ॰ ੨.੭੪]।

੬੨੬. ਦਕ੍ਖ ਸਕ੍ਖ ਹੇਹਿ ਹੋਹੀਹਿ ਲੋਪੋ [ਕ॰ ੪੮੦; ਰੂ॰ ੪੯੦; ਨੀ॰ ੯੬੧; 'ਦਕ੍ਖਾ ਹੇਹਿਹੋਹਿਲੋਪੋ' (ਬਹੂਸੁ)]।

ਏਤੇਹਿ ਆਦੇਸੇਹਿ ਸ੍ਸਸ੍ਸ ਲੋਪੋ ਹੋਤਿ ਵਾ। ਸੁਤ੍ਤਵਿਭਤ੍ਤੇਨ ਅਞ੍ਞੇਹਿਪਿ ਸ੍ਸਲੋਪੋ।

ਸਕ੍ਖਿਸਿ ਤ੍ਵਂ ਕੁਣ੍ਡਲਿਨਿ, ਮਞ੍ਞਿਸਿ ਖਤ੍ਤਬਨ੍ਧੁਨਿ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੧੪]। ਨ ਹਿ ਸਕ੍ਖਿਨ੍ਤਿ ਛੇਤ੍ਤੁਂ [ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੨੮], ਅਧਮ੍ਮੋ ਹਞ੍ਞਿਤਿ ਧਮ੍ਮਮਜ੍ਜ [ਜਾ॰ ੧.੧੧.੩੧], ਬ੍ਰਹ੍ਮਦਤ੍ਤੋ ਪਲਾਯਿਤਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਹੇਹਿਤਿ, ਹੇਹਿਨ੍ਤਿ, ਹੋਹਿਤਿ, ਹੋਹਿਨ੍ਤਿ।

ਅਤ੍ਰਿਮਾ ਪਾਲ਼ੀ-ਪਿਯੋ ਚ ਮੇ ਹੇਹਿਤਿ ਮਾਲਭਾਰੀ, ਅਹਞ੍ਚ ਨਂ ਮਾਲਿਨੀ ਅਜ੍ਝੁਪੇਸ੍ਸਂ [ਜਾ॰ ੧.੧੫.੧੯੭], ਤਿਲੋਦਨੋ ਹੇਹਿਤਿ ਸਾਧੁਪਕ੍ਕੋ [ਜਾ॰ ੧.੮.੨]। ਦੋਸੋ ਪੇਮਞ੍ਚ ਹੇਹਿਤਿ [ਥੇਰਗਾ॰ ੭੧੯]। ਮਮ ਤ੍ਵਂ ਹੇਹਿਸਿ ਭਰਿਯਾ [ਜਾ॰ ੧.੧੪.੨੭]। ਤਤੋ ਸੁਖੀ ਹੋਹਿਸਿ ਵੀਤਰਾਗੋ। ਖਿਪ੍ਪਂ ਹੋਹਿਸਿ ਅਨਾਸਵੋ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੨੦੭] ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਇਤਿ ਭੂਵਾਦਿਗਣੇ ਉਵਣ੍ਣਨ੍ਤਧਾਤੁਰੂਪਂ।

ਏਦਨ੍ਤਧਾਤੁਰੂਪ

ਏ-ਆਗਤਿਯਂ ਗਤਿਯਞ੍ਚ, ਕੇ-ਸਦ੍ਦੇ, ਖੇ-ਖਾਦਨ'ਪਟ੍ਠਾਨੇਸੁ, ਗੇ-ਸਦ੍ਦੇ, ਅਪਪੁਬ੍ਬ ਚੇ-ਪੂਜਾਯਂ, ਝੇ-ਚਿਨ੍ਤਾਯਂ ਦਾਹ'ਜ੍ਝਾਨੇਸੁ ਚ, ਤੇ-ਪਾਲਨੇ, ਥੇ-ਸਦ੍ਦ, ਸਙ੍ਘਾਤੇਸੁ, ਦੇ-ਸੁਦ੍ਧਿ, ਨਿਦ੍ਦਾਸੁ, ਪੇ-ਵੁੱਦ੍ਧਿਯਂ , ਭੇ-ਭਯੇ, ਲੇ-ਛੇਦਨੇ, ਵੇ-ਗਤਿਯਂ ਤਨ੍ਤਸਨ੍ਤਾਨੇ ਚ, ਸੇ-ਅਨ੍ਤਕ੍ਰਿਯਾਯਂ, ਹਰੇ-ਲਜ੍ਜਾਯਂ, ਗਿਲੇ-ਕਿਲਮਨੇ, ਪਲੇ-ਗਤਿਯਂ, ਮਿਲੇ-ਹਾਨਿਯਂ।

ਣਾਨੁਬਨ੍ਧਪਚ੍ਚਯੇਨ ਵਿਨਾ ਯੇਸਂ ਧਾਤੂਨਂ ਆਯਾਦੇਸੋ ਲਬ੍ਭਤਿ, ਤੇ ਏਦਨ੍ਤਾ ਨਾਮ। ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਯਲੋਪੇ ਸਤਿ ਆਦਨ੍ਤੇਹਿ ਸਮਾਨਰੂਪਂ, ਆਦਨ੍ਤਾਨਞ੍ਚ ਯਾਗਮੇ ਸਤਿ ਏਦਨ੍ਤੇਹਿ ਸਮਾਨਰੂਪਂ, ਤਸ੍ਮਾ ਆਦਨ੍ਤ, ਏਦਨ੍ਤਾ ਯੇਭੁਯ੍ਯੇਨ ਸਮਾਨਰੂਪਾ ਭਵਨ੍ਤਿ।

ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਏਦਨ੍ਤਾਨਂ ਤ੍ਯਾਦੀਸੁ ਤਬ੍ਬਾਦੀਸੁ ਚ ਆਯਾਦੇਸੋ, ਕ੍ਵਚਿ ਯਲੋਪੋ, ਏ-ਆਗਤਿਯਂ। ਅਯਂ ਸੋ ਸਾਰਥੀ ਏਤਿ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੫੧], ਸਚੇ ਏਨ੍ਤਿ ਮਨੁਸ੍ਸਤ੍ਤਂ [ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੪੯], ਲਕ੍ਖਣਂ ਪਸ੍ਸ ਆਯਨ੍ਤਂ, ਮਿਗਸਙ੍ਘਪੁਰਕ੍ਖਤਂ [ਜਾ॰ ੧.੧.੧੧], ਯੋਗ'ਮਾਯਨ੍ਤਿ ਮਚ੍ਚੁਨੋ [ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੦], ਆਯਾਮਾਵੁਸੋ [ਪਾਰਾ॰ ੨੨੮], ਆਯਾਮਾਨਨ੍ਦ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੧੮੬; ਪਾਰਾ॰ ੨੨; ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੭੩]।

ਏਤ੍ਥ ਏਧਾਤੁ ਆਗਚ੍ਛ, ਗਚ੍ਛਾਮਾਤਿ ਅਤ੍ਥਦ੍ਵਯਂ ਵਦਤਿ, ਯਾਧਾਤੁਵਸੇਨ ਆਗਚ੍ਛ, ਯਾਮਾਤਿਪਿ ਅਤ੍ਥਂ ਵਦਨ੍ਤਿ।

ਏ-ਵੁਦ੍ਧਿਯਂ ਵਾ, ''ਕਾਯੋ, ਅਪਾਯੋ, ਉਪਾਯੋ, ਸਮੁਦਾਯੋ''ਤਿਆਦੀਸੁ –

ਕੁਚ੍ਛਿਤਾ ਧਮ੍ਮਾ ਆਯਨ੍ਤਿ ਵਡ੍ਢਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥਾਤਿ ਕਾਯੋ, 'ਆਯੋ'ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਵਡ੍ਢਿ, ਤਤੋ ਅਪੇਤੋ ਅਪਾਯੋ, ਤੇਨ ਉਪੇਤੋ ਉਪਾਯੋ, ਅਵਯਵਧਮ੍ਮਾ ਸਮੁਦੇਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥਾਤਿ ਸਮੁਦਾਯੋ, ਪਰਿਬ੍ਯਤ੍ਤਂ ਆਯਨ੍ਤਿ ਏਤੇਨਾਤਿ ਪਰਿਯਾਯੋ।

ਕੇ-ਸਦ੍ਦੇ, ਕਾਯਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਕਿਯ੍ਯਤਿ।

ਖੇ-ਖਾਦਨੇ, ਤਿਣਂ ਖਾਯਤਿ, ਵਿਕ੍ਖਾਯਤਿ, ਉਨ੍ਦੂਰਾ ਖਾਯਨ੍ਤਿ, ਵਿਕ੍ਖਾਯਨ੍ਤਿ।

ਖੇ-ਉਪਟ੍ਠਾਨੇ , ਖਾਯਤਿ, ਪਕ੍ਖਾਯਤਿ, ਅਲਕ੍ਖੀ ਵਿਯ ਖਾਯਤਿ।

ਗੇ-ਸਦ੍ਦੇ, ਗਾਯਤਿ, ਗਾਯਨ੍ਤਿ।

ਅਪਪੁਬ੍ਬ ਚੇ-ਪੂਜਾਯਂ, ਅਪਚਾਯਤਿ, ਯੇ ਵੁਦ੍ਧ'ਮਪਚਾਯਨ੍ਤਿ [ਜਾ॰ ੧.੧.੩੭]।

ਝੇ-ਚਿਨ੍ਤਾਯਂ, ਝਾਯਤਿ, ਝਾਯਨ੍ਤਿ, ਪਜ੍ਝਾਯਤਿ, ਪਜ੍ਝਾਯਨ੍ਤਿ, ਅਭਿਜ੍ਝਾਯਤਿ, ਅਭਿਜ੍ਝਾਯਨ੍ਤਿ।

ਝੇ-ਓਲੋਕਨੇ, ਨਿਜ੍ਝਾਯਤਿ, ਨਿਜ੍ਝਾਯਨ੍ਤਿ, ਉਪਨਿਜ੍ਝਾਯਤਿ, ਉਪਨਿਜ੍ਝਾਯਨ੍ਤਿ, ਉਜ੍ਝਾਯਤਿ, ਉਜ੍ਝਾਯਨ੍ਤਿ।

ਝੇ-ਦਯ੍ਹਨੇ, ਪਦੀਪੋ ਝਾਯਤਿ, ਪਰਿਜ੍ਝਾਯਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਝਾਯੀਯਤਿ।

ਣਾਪਿਮ੍ਹਿ ਯਲੋਪੋ, ਕਟ੍ਠਂ ਝਾਪੇਤਿ, ਝਾਪੇਨ੍ਤਿ, ਝਾਪਯਤਿ, ਝਾਪਯਨ੍ਤਿ।

ਝੇ-ਅਜ੍ਝਯਨੇ ਸਂਪੁਬ੍ਬੋ, ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਨਿਗ੍ਗਹੀਤਸ੍ਸ ਜਾਦੇਸੋ, ਸਜ੍ਝਾਯਤਿ, ਸਜ੍ਝਾਯਨ੍ਤਿ, ਮਨ੍ਤਂ ਸਜ੍ਝਾਯਤਿ।

ਤੇ-ਪਾਲਨੇ, ਤਾਯਤਿ, ਤਾਯਨ੍ਤਿ।

ਥੇ-ਸਦ੍ਦ, ਸਙ੍ਘਾਤੇਸੁ, ਥਾਯਤਿ।

ਦੇ-ਸੁਦ੍ਧਿਯਂ, વੋਦਾਯਤਿ, વੋਦਾਯਨ੍ਤਿ।

ਦੇ-ਸੋਪ੍ਪਨੇ, ਨਿਦ੍ਦਾਯਤਿ, ਨਿਦ੍ਦਾਯਨ੍ਤਿ।

ਪੇ-વੁਦ੍ਧਿਯਂ, ਅਪ੍ਪਾਯਤਿ, ਅਪ੍ਪਾਯਨ੍ਤਿ।

ਭੇ-ਭਯੇ, ਭਾਯਤਿ, ਭਾਯਨ੍ਤਿ, ਸਬ੍ਬੇ ਭਾਯਨ੍ਤਿ ਮਚ੍ਚੁਨੋ [ਧ॰ ਪ॰ ੧੨੯], ਭਾਯਸਿ, ਸਚੇ ਭਾਯਥ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ [ਉਦਾ॰ ੪੪], ਕਿਨ੍ਨੁ ਖੋ ਅਹਂ ਤਸ੍ਸ ਸੁਖਸ੍ਸ ਭਾਯਾਮਿ [ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੩੮੧], ਨਤਂ ਭਾਯਾਮਿ ਆવੁਸੋ, ਭਾਯਾਮ [ਅਪ॰ ਥੇਰੀ॰ ੨.੨.੪੫੮]।

ਣਾਪਿਮ੍ਹਿ-ਭਯਾਪੇਤਿ, ਭਾਯਾਪੇਤਿ, ਭਾਯਾਪਯਤਿ।

ਈਆਦਿਮ੍ਹਿ-ਮਾ ਭਾਯਿ, ਮਾ ਸੋਚਿ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੨੦੭], ਮਾ ਚਿਨ੍ਤਯਿ।

ਸ੍ਸਤਜਾਦਿਮ੍ਹਿ-ਭਾਯਿਸ੍ਸਤਿ, ਭਾਯਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ।

ਲੇ-ਛੇਦਨੇ, ਤਿਣਂ ਲਾਯਤਿ, ਸਾਲਿਂ ਲਾਯਤਿ, ਲਾਯਨ੍ਤਿ।

વੇ-ਗਤਿਯਂ, વਾਤੋ વਾਯਤਿ, વਾਤਾ વਾਯਨ੍ਤਿ।

વੇ-ਤਨ੍ਤੁਸਨ੍ਤਾਨੇ, ਤਨ੍ਤੁਂ વਾਯਤਿ, વਾਯਨ੍ਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇ-વਾਯੀਯਤਿ, ਪੁਬ੍ਬਲੋਪੇ વੀਯਤਿ, વਿਯਜਤਿ।

ਣਾਪਿਮ੍ਹਿ-ਚੀવਰਂ વਾਯਾਪੇਤਿ [ਪਾਰਾ॰ ੬੩੮], વਾਯਾਪੇਨ੍ਤਿ।

ਸੇ-ਅਨ੍ਤਕ੍ਰਿਯਾਯਂ, ਓਸਾਯਤਿ, ਪਰਿਯੋਸਾਯਤਿ, ਅਜ੍ਝੋਸਾਯਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਪਰਿਯੋਸੀਯਤਿ।

ਣਾਪਿਮ੍ਹਿ-ਪਰਿਯੋਸਾਪੇਤਿ।

੬੨੭. ਇਣਾਪੀਨਂ ਤੇਸੁ।

ਇ, ਣਾਪੀਨਂ ਲੋਪੋ ਹੋਤਿ ਤੇਸੁਣਿ, ਣਾਪੀਸੁ ਪਰੇਸੁ।

ਭਿਕ੍ਖੁ ਅਤ੍ਤਨਾ વਿਪ੍ਪਕਤਂ ਕੁਟਿਂ ਪਰੇਹਿ ਪਰਿਯੋਸਾਪੇਤਿ [ਪਾਰਾ॰ ੩੬੩]। ਏਤ੍ਥ ਅਕਮ੍ਮਕਤ੍ਤਾ ਧਾਤੁਸ੍ਸ 'ਕੁਟਿ'ਨ੍ਤਿ ਚ 'ਪਰੇਹੀ'ਤਿ ਚ ਦ੍વੇ ਕਮ੍ਮਾਨਿ ਦ੍વਿਕ੍ਖਤ੍ਤੁਂ ਪવਤ੍ਤੇਹਿ ਕਾਰਿਤੇਹਿ ਸਿਜ੍ਝਨ੍ਤਿ।

ਅਨੇਕਸ੍ਸਰਏਦਨ੍ਤਮ੍ਪਿ ਕਿਞ੍ਚਿ ਇਧ વੁਚ੍ਚਤਿ।

ਹਰੇ-ਲਜ੍ਜਾਯਂ, ਹਰਾਯਤਿ, ਹਰਾਯਨ੍ਤਿ, ਅਟ੍ਟਿਯਾਮਿ ਹਰਾਯਾਮਿ [ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੬੫], ਹਰਾਯਾਮ, ਹਰਾਯਤੀਤਿ ਹਿਰੀ, ਮਹਾવੁਤ੍ਤਿਨਾ ਉਪਨ੍ਤਸ੍ਸ ਇਤ੍ਤੁਂ।

ਗਿਲੇ-ਰੁਜ੍ਜਨੇ, ਗਿਲਾਯਤਿ, ਪਿਟ੍ਠਿ ਮੇ ਆਗਿਲਾਯਤਿ [ਚੂਲ਼ਵ॰ ੩੪੫; ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੩੦੦], ਗਿਲਾਯਨ੍ਤਿ।

ਪਲੇ-ਗਤਿਯਂ , ਪਲਾਯਤਿ, ਪਲਾਯਨ੍ਤਿ।

ਮਿਲੇ-ਹਾਨਿਯਂ, ਮਿਲਾਯਤਿ, ਮਿਲਾਯਨ੍ਤਿ।

''ਝਾਨਂ, ਉਜ੍ਝਾਨਂ, ਨਿਜ੍ਝਾਨਂ, ਤਾਣਂ, ਪਰਿਤ੍ਤਾਣਂ, ਵੋਦਾਨਂ, ਨਿਦ੍ਦਾਨਂ, ਗਿਲਾਨੋ, ਪਲਾਤੋ, ਮਿਲਾਤਨ੍ਤਿ''ਆਦੀਸੁ ਯਲੋਪੋ।

ਇਤਿ ਭੂਵਾਦਿਗਣੇ ਏਦਨ੍ਤਧਾਤੁਰੂਪਂ।

ਭੂਵਾਦਿਗਣੇ ਸਰਨ੍ਤਧਾਤੂਨਂ ਤਜਾਦ੍ਦਨ੍ਤਰੂਪਾਨਿ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾਨਿ।

ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਨ੍ਤਧਾਤੁ

ਅਵੁਦ੍ਧਿਕਰੂਪ

ਤੁਦਾਦਿਗਣ

ਅਥ ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਨ੍ਤਧਾਤੁਰੂਪਾਨਿ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤੇ। ਤਾਨਿ ਚ ਅਵੁਦ੍ਧਿਕ, ਸਵੁਦ੍ਧਿਕਵਸੇਨ ਦੁਵਿਧਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਅਵੁਦ੍ਧਿਕਾਨਿ ਤਾਵ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤੇ।

ਖਿਪ, ਗੁਹ, ਤੁਦ, ਦਿਸ, ਪਿਸ, ਫੁਸ, ਲਿਖ, ਵਧਾਦਿ।

ਇਧ ਧਾਤੂਨਂ ਅਨੁਸ੍ਸਰੋ ਉਚ੍ਚਾਰਣਤ੍ਥੋ, ਸੋ ਰੂਪਵਿਧਾਨੇ ਨਪ੍ਪਯੁਜ੍ਜਤੇ।

੬੨੮. ਤੁਦਾਦੀਹਿ ਕੋ [ਕ॰ ੪੪੫; ਰੂ॰ ੪੩੩; ਨੀ॰ ੯੨੫; ਚਂ॰ ੧.੧.੯੨; ਪਾ॰ ੩.੧.੭੭]।

ਤੁਦਾਦੀਹਿ ਕਾਨੁਬਨ੍ਧੋ ਅਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ। ਕਾਨੁਬਨ੍ਧੋ ਅਵੁਦ੍ਧਿਦੀਪਨਤ੍ਥੋ।

ਖਿਪ-ਖਿਪਨੇ, ਖਿਪਤਿ, ਪਕ੍ਖਿਪਤਿ, ਉਕ੍ਖਿਪਤਿ, ਓਕ੍ਖਿਪਤਿ, ਨਿਕ੍ਖਿਪਤਿ, ਵਿਕ੍ਖਿਪਤਿ, ਪਟਿਕ੍ਖਿਪਤਿ, ਸਂਖਿਪਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਖਿਪੀਯਤਿ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਖਿਪੇਤਿ , ਖਿਪਯਤਿ, ਖਿਪਾਪੇਤਿ, ਖਿਪਾਪਯਤਿ, ਖੇਪੇਤਿ, ਖੇਪਯਤਿ ਵਾ, ਉਦਕਂ ਖੇਪੇਤਿ, ਤਣ੍ਹਂ ਖੇਪੇਤਿ, ਖਯਾਪੇਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਗੁਹ-ਸਂਵਰਣੇ, ਗੁਹਤਿ, ਨਿਗ੍ਗੁਹਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਗੁਹਿਯਤਿ।

ਕਾਰਿਤੇ ਗੁਸ੍ਸ ਦੀਘੋ, ਗੂਹੇਤਿ, ਗੂਹਯਤਿ, ਗੂਹਾਪੇਤਿ, ਗੂਹਾਪਯਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਗੂਹਾਪੀਯਤਿ।

ਘਟ-ਚੇਤਾਯਂ, ਘਟਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਘਟੀਯਤਿ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਘਟੇਤਿ, ਘਟਯਤਿ, ਘਟਾਪੇਤਿ, ਘਟਾਪਯਤਿ।

ਤੁਦ-ਬ੍ਯਧਨੇ, ਬ੍ਯਧਨਂ ਵਿਜ੍ਝਨਂ, ਤੁਦਤਿ, ਵਿਤੁਦਤਿ।

ਅਸ੍ਸ ਏਤ੍ਤੇ-ਤੁਦੇਤਿ, ਤੁਦੇਨ੍ਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਤੁਦੀਯਤਿ।

'ਤਵਗ੍ਗਵਰਣਾਨਂ ਯੇ ਚਵਗ੍ਗਬਯਞਾ'ਤਿ ਦਸ੍ਸ ਜਤ੍ਤਂ। 'ਵਗ੍ਗਲਸੇਹਿ ਤੇ'ਤਿ ਯਸ੍ਸ ਪੁਬ੍ਬਰੂਪਤ੍ਤਂ, ਤੁਜ੍ਜਤਿ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਤੁਦੇਤਿ, ਤੁਦਯਤਿ, ਤੁਦਾਪੇਤਿ, ਤੁਦਾਪਯਤਿ।

ਦਿਸੀ-ਉਦ੍ਦਿਸਨੇ, ਉਦ੍ਦਿਸਨਂ ਸਰੂਪਤੋ ਕਥਨਂ। ਉਦ੍ਦਿਸਤਿ, ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖਂ ਉਦ੍ਦਿਸਨ੍ਤਿ [ਮਹਾਵ॰ ੧੫੨], ਨਿਦ੍ਦਿਸਤਿ, ਨਿਦ੍ਦਿਸਨ੍ਤਿ, ਅਪਦਿਸਤਿ, ਅਪਦਿਸਨ੍ਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਉਦ੍ਦਿਸੀਯਤਿ, ਉਦ੍ਦਿਸੀਯਨ੍ਤਿ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਆਚਰਿਯੋ ਸਿਸ੍ਸਂ ਪਾਲ਼ਿਧਮ੍ਮਂ ਉਦ੍ਦਿਸਾਪੇਤਿ, ਉਦ੍ਦਿਸਾਪਯਤਿ, ਵਾਚੇਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਪਾਠੇਸੁ ਪਨ ਸਦ੍ਦਯਮ੍ਪਿ ਦਿਸ੍ਸਤਿ।

ਨੁਦ-ਖਿਪਨੇ , ਨੁਦਤਿ, ਪਨੁਦਤਿ, ਵਿਨੋਦੇਤਿ, ਪਟਿਵਿਨੋਦੇਤਿ ਵਾ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਪਨੁਦੀਯਤਿ, ਪਨੁਜ੍ਜਤਿ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਪਨੁਦੇਤਿ, ਪਨੁਦਯਤਿ, ਪਨੁਦਾਪੇਤਿ, ਪਨੁਦਾਪਯਤਿ।

ਪਿਸ-ਸਂਚੁਣ੍ਣੇ, ਪਿਸਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਪਿਸੀਯਤਿ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਪਿਸੇਤਿ, ਪਿਸਯਤਿ, ਪਿਸਾਪੇਤਿ, ਪਿਸਾਪਯਤਿ।

ਫੁਸ-ਸਮ੍ਫਸ੍ਸੇ ਪਤ੍ਤਿਯਞ੍ਚ, ਫੁਸਤਿ, ਫੁਸਨ੍ਤਿ ਧੀਰਾ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ [ਧ॰ ਪ॰ ੨੩], ਵਜ੍ਜਂ ਨਂ ਫੁਸੇਯ੍ਯ [ਪਾਰਾ॰ ੪੦੯; ਚੂਲ਼ਵ॰ ੩੪੪]।

ਕਮ੍ਮੇ-ਫੁਸੀਯਤਿ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਫੁਸੇਤਿ, ਫੁਸਯਤਿ, ਫੁਸਾਪੇਤਿ, ਫੁਸਾਪਯਤਿ।

ਲਿਖ-ਲੇਖਨੇ, ਲਿਖਤਿ, ਸਲ੍ਲਿਖਤਿ, ਵਿਲਿਖਤਿ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਲਿਖੇਤਿ, ਸਲ੍ਲਿਖੇਤਿ, ਵਿਲਿਖੇਤਿ।

ਵਧ-ਹਿਂਸਾਯਂ, ਵਧਤਿ, ਵਧੇਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਵਧੀਯਤਿ।

ਯਮ੍ਹਿ ਧਸ੍ਸ ਝਤ੍ਤਂ, ਯਸ੍ਸ ਪੁਬ੍ਬਰੂਪਂ। 'ਚਤੁਤ੍ਥਦੁਤਿਯੇਸ੍ਵੇਸਂ ਤਤਿਯਪਠਮਾ'ਤਿ ਝਸ੍ਸ ਤਤਿਯਜਤ੍ਤਂ, ਵਜ੍ਝਤਿ, ਵਜ੍ਝਨ੍ਤਿ, ਵਜ੍ਝਰੇ। ਇਮੇ ਸਤ੍ਤਾ ਹਞ੍ਞਨ੍ਤੁ ਵਾ ਵਜ੍ਝਨ੍ਤੁ ਵਾ [ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੬੦]।

ਕਾਰਿਤੇ-ਵਧੇਤਿ, ਵਧਯਤਿ, ਵਧਾਪੇਤਿ, ਵਧਾਪਯਤਿ, ਸਾਮਿਕੋ ਪੁਰਿਸਂ ਮਗ੍ਗਂ ਗਮੇਤਿ, ਗਮਯਤਿ, ਗਮਾਪੇਤਿ, ਗਮਾਪਯਤਿ ਇਚ੍ਚਾਦੀਨਿਪਿ ਇਧ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਾਨਿ।

ਇਤਿ ਤੁਦਾਦਿਗਣੋ।

ਸਵੁਦ੍ਧਿਕਰੂਪ

ਅਥ ਸਵੁਦ੍ਧਿਕਰੂਪਾਨਿ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤੇ।

ਅਸ-ਭੁਵਿ, ਆਸ-ਨਿਵਾਸੇ ਉਪਵੇਸਨੇ ਚ, ਇਸੁ-ਇਚ੍ਛਾ, ਕਨ੍ਤੀਸੁ, ਕਮੁ-ਪਦਗਮਨੇ, ਕੁਸ-ਅਕ੍ਕੋਸੇ, ਗਮੁ-ਗਤਿਮ੍ਹਿ, ਜਰਵਯੋਹਾਨਿਮ੍ਹਿ, ਜਨ-ਜਨਨੇ, ਮਰ-ਪਾਣਚਾਗੇ, ਯਮੁ-ਉਪਰਮੇ, ਰੁਦ-ਅਸ੍ਸੁਵਿਮੋਚਨੇ ਕਨ੍ਦਨੇ ਚ, ਰੁਹ-ਜਨਨੇ, ਲਭ-ਲਾਭੇ, ਵਚ, ਵਦ-ਵਿਯਤ੍ਤਿਯਂ ਵਾਚਾਯਂ, ਵਿਦ-ਞਾਣੇ, ਵਸ-ਨਿਵਾਸੇ, ਵਿਸਪਵੇਸਨੇ, ਸਦ-ਗਤਜਾ'ਵਸਾਨੇ, ਹਨ-ਹਿਂਸਾਯਂ, ਹਰਹਰਣੇ।

ਤਜਾਦਜੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿ, ਕਤ੍ਤੁਰਿ ਲੋ, ਅਸ-ਭੁਵਿ, ਸਤ੍ਤਾਯਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

੬੨੯. ਤਸ੍ਸ ਥੋ [ਕ॰ ੪੯੪; ਰੂ॰ ੪੯੫, ੫੦੦; ਨੀ॰ ੯੮੯, ੯੯੧]।

ਅਤ੍ਥਿਤੋ ਪਰਸ੍ਸਤਿ, ਤੂਨਂ ਤਸ੍ਸ ਥੋ ਹੋਤਿ।

'ਪਰਰੂਪਮਯਕਾਰੇ ਬਜਞ੍ਜਨੇ'ਤਿ ਸੁਤ੍ਤੇਨ ਬਜਞ੍ਜਨੇ ਪਰੇ ਧਾਤ੍ਵਨ੍ਤੁਸ੍ਸ ਪਰਰੂਪਤ੍ਤਂ, 'ਚਤੁਤ੍ਥਦੁਤਿਯੇਸ੍ਵੇਸਂ ਤਤਿਯਪਠਮਾ'ਤਿ ਸੁਤ੍ਤੇਨ ਪਰਰੂਪਸ੍ਸ ਦੁਤਿਯਸ੍ਸ ਪਠਮਤ੍ਤਂ।

ਧਨਂ ਮੇ ਅਤ੍ਥਿ।

ਏਤ੍ਥ ਚ ''ਅਤ੍ਥਿ ਤ੍ਵਂ ਏਤਰਹਿ, ਨ ਤ੍ਵਂ ਨਤ੍ਥਿ, ਅਤ੍ਥਿ ਅਹਂ ਏਤਰਹਿ, ਨਾਹਂ ਨਤ੍ਥਿ, ਪੁਤ੍ਤਾ ਮਤ੍ਥਿ ਧਨਾ ਮਤ੍ਥਿ [ਧ॰ ਪ॰ ੬੨], ਅਤ੍ਥਿ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਕਾਯੇ ਕੇਸਾ''ਤਿ [ਖੁ॰ ਪਾ॰ ੩.ਦ੍ਵਤਿਂਸਾਕਾਰ] ਆਦੀਸੁ ਅਤ੍ਥਿਸਦ੍ਦੋ ਆਖ੍ਯਾਤਪਟਿਰੂਪਕੋ ਕਤ੍ਤੁਵਾਚਕੋ ਨਿਪਾਤੋ।

''ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਖੋ ਕਚ੍ਚਾਯਨ ਅਯਮੇਕੋ ਅਨ੍ਤੋ, ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਦੁਤਿਯੋ ਅਨ੍ਤੋ''ਤਿ [ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੨.੧੫] ਚ ''ਅਤ੍ਥਿਪਚ੍ਚਯੋ, ਨਤ੍ਥਿਪਚ੍ਚਯੋ''ਤਿ [ਪਟ੍ਠਾ॰ ੧.੧.ਪਚ੍ਚਯੁਦ੍ਦੇਸ] ਚ ਏਵਮਾਦੀਸੁ ਨਾਮਪਟਿਰੂਪਕੋ। ਤਥਾ ਨਤ੍ਥਿਸਦ੍ਦੋ।

ਤੁਮ੍ਹਿ-ਵਿਪਸ੍ਸਿਸ੍ਸ ਚ ਨਮਤ੍ਥੁ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੨੮੭], ਨਮੋ ਤੇ ਬੁਦ੍ਧ ਵੀਰਤ੍ਥੁ [ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੯੦], ਏਤ੍ਥ ਚ ''ਧਿਰਤ੍ਥੁਮਂ ਪੂਤਿਕਾਯ''ਨ੍ਤਿ ਆਦੀਸੁ ਅਤ੍ਥੁਸਦ੍ਦੋ ਨਿਪਾਤੋ।

੬੩੦. ਨੁਮਾਨਨ੍ਤਿਯਿਯੁੰਸ੍ਵਾਦਿਲੋਪੋ [ਕ॰ ੪੯੪-੫; ਰੂ॰ ੪੯੬; ਨੀ॰ ੧੦੧੯; 'ਨੁਮਾਨਾਨ੍ਤਿ...' (ਬਹੂਸੁ)]।

ਨੁ, ਮਾਨ, ਅਨ੍ਤਿ, ਅਨ੍ਤੁ, ਇਯਾ, ਇਯੁੰਸੁ ਅਤ੍ਥਿਸ੍ਸ ਆਦਿਲੋਪੋ ਹੋਤਿ।

ਸਨ੍ਤਿ, ਸਨ੍ਤੁ।

੬੩੧. ਸਿਹੀਸ੍ਵਟ [ਕ॰ ੫੦੬; ਰੂ॰ ੪੯੭; ਨੀ॰ ੯੯੨]।

ਅਤ੍ਥਿਸ੍ਸ ਅਟ ਹੋਤਿ ਸਿ, ਹੀਸੁ।

ਮਨੁਸ੍ਸੋਸਿ [ਮਹਾਵ॰ ੧੨੬], ਪੁਰਿਸੋਸਿ [ਮਹਾਵ॰ ੧੨੬]। ਹਿਮ੍ਹਿ ਦੀਘੋ, ਤ੍ਵੰ ਪਣ੍ਡਿਤੋ ਆਹਿ, ਭਵਾਹੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤ੍ਵਿਭਤ੍ਤੀਸੁ ਧਾਤ੍ਵਨ੍ਤਸ੍ਸ ਪਰਰੂਪੰ, ਤੁਮ੍ਹੇ ਅਤ੍ਥ, ਕਚ੍ਚਿਤ੍ਥ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਾ [ਪਾਰਾ॰ ੨੩੩]। ਤ੍ਵਾਦਿਮ੍ਹਿ-ਮਾ ਪਮਾਦਤ੍ਥ [ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੮੮, ੨੧੫], ਤੁਮ੍ਹੇ ਸਮਗ੍ਗਾ ਅਤ੍ਥ।

੬੩੨. ਮਿਮਾਨੰ ਵਾ ਮ੍ਹਿਮ੍ਹਾ ਚ [ਕ॰ ੪੯੨; ਰੂ॰ ੪੯੯; ਨੀ॰ ੯੮੭; 'ਸੀਹਿਸ੍ਵਟ' (ਬਹੂਸੁ)]।

ਅਤ੍ਥਿਤੋ ਪਰੇਸੰ ਮਿ, ਮਾਨੰ ਮ੍ਹਿ, ਮ੍ਹਾ ਹੋਨ੍ਤਿ ਵਾ, ਅਤ੍ਥਿਸ੍ਸ ਚ ਅਟ ਹੋਤਿ।

ਅਹੰ ਪਸਨ੍ਨੋਮ੍ਹਿ, ਮਯੰ ਪਸਨ੍ਨਾਮ੍ਹ।

ਤ੍ਵਾਦਿਮ੍ਹਿ-ਅਹੰ ਇਮਿਨਾ ਪੁਞ੍ਞੇਨ ਅਨਾਗਤੇ ਪਞ੍ਞਵਾ ਅਮ੍ਹਿ, ਮਯੰ ਪਞ੍ਞਵਨ੍ਤੋ ਅਮ੍ਹ।

੬੩੩. ਏਸੁ ਸ [ਕ॰ ੪੯੨; ਰੂ॰ ੪੯੯; ਨੀ॰ ੯੮੭]।

ਏਤੇਸੁ ਮਿ, ਮੇਸੁ ਅਤ੍ਥਿਸ੍ਸ ਸਸ੍ਸ ਸੋ ਹੋਤਿ। ਪਰਰੂਪਨਿਸੇਧਨਤ੍ਥਮਿਦੰ ਸੁਤ੍ਤੰ।

ਅਹੰ ਪਣ੍ਡਿਤੋ ਅਸ੍ਮਿ, ਮਯੰ ਪਣ੍ਡਿਤਾ ਅਸ੍ਮ।

ਤ੍ਵਾਦਿਮ੍ਹਿ-ਅਹੰ ਅਨਾਗਤੇ ਪਞ੍ਞਵਾ ਅਸ੍ਮਿ, ਮਯੰ ਪਞ੍ਞਵਨ੍ਤੋ ਅਸ੍ਮ।

ਏਯਜਾਦਿਮ੍ਹਿ –

੬੩੪. ਅਤ੍ਥਿਤੇਯਜਾਦਿਛਨ੍ਨੰ ਸ ਸੁ ਸਸਿ ਸਥ ਸੰਸਾਮ [ਕ॰ ੫੭੧, ੫੧੭; ਰੂ॰ ੬੨੪, ੪੮੮; ਨੀ॰ ੮੩੦, ੧੧੦੫; 'ਅਤ੍ਥਿਤੇਯਜਾਦਿਚ੍ਛਨ੍ਨੰ ਸਸੁਸਸਥ ਸੰ ਸਾਮ' (ਬਹੂਸੁ)]।

'ਅਤ੍ਥੀ'ਤਿ ਧਾਤੁਨਿਦ੍ਦੇਸੋ ਤਿ-ਕਾਰੋ, ਅਤ੍ਥਿਤੋ ਪਰੇਸੰ ਏਯਜਾਦੀਨੰ ਛਨ੍ਨੰ ਸਾਦਯੋ ਹੋਨ੍ਤਿ।

ਏਵਮਸ੍ਸ ਵਚਨੀਯੋ [ਪਾਰਾ॰ ੪੧੧], ਏਵਮਸ੍ਸੁ ਵਚਨੀਯਾ [ਪਾਰਾ ੪੧੮], ਤ੍ਵੰ ਅਸ੍ਸਸਿ, ਤੁਮ੍ਹੇ ਅਸ੍ਸਥ, ਅਹੰ ਅਸ੍ਸੰ, ਮਯੰ ਅਸ੍ਸਾਮ।

ਅਸ੍ਸੁਨਿਪਾਤੋਪਿ ਬਹੁੰ ਦਿਸ੍ਸਤਿ, ਤਯਸ੍ਸੁ ਧਮ੍ਮਾ ਜਹਿਤਾ ਭਵਨ੍ਤਿ [ਖੁ॰ ਪਾ॰ ੬.੧੦], ਕੇਨਸ੍ਸੁ ਤਰਤੀ ਓਘੰ, ਕੇਨਸ੍ਸੁ ਤਰਤਿ ਅਣ੍ਣਵੰ [ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੪੬]। ''ਕਿੰਸੁ ਛੇਤ੍ਵਾ ਸੁਖੰ ਸੇਤਿ, ਕਿੰਸੁ ਛੇਤ੍ਵਾ ਨ ਸੋਚਤੀ''ਤਿ [ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੧.੭੧] ਏਤ੍ਥ ਨਿਗ੍ਗਹੀਤਮ੍ਹਾ

ਸਂਯੋਗਾਦਿਲੋਪੋ।

੬੩੫. ਆਦਿਦ੍ਵਿੰਨ੍ਨਮਿਯਾਮਿਯੁਂ [ਕ॰ ੫੧੭; ਰੂ॰ ੪੮੮; ਨੀ॰ ੯੯੩; '...ਮਿਯਾ ਇਯੁਂ' (ਬਹੂਸੁ)]।

ਅਤ੍ਥਿਤੋ ਏਯ੍ਯਜਾਦੀਸੁ ਆਦਿਮ੍ਹਿ ਦ੍ਵਿੰਨ੍ਨਂ ਇਯਾ, ਇਯੁਂ ਹੋਨ੍ਤਿ। 'ਨ੍ਤੁਮਾਨਨ੍ਤੁਨ੍ਤਿਯਿਯੁਂਸੁ...'ਤਿਆਦਿਲੋਪੋ।

ਸੋ ਸਿਯਾ, ਤੇ ਸਿਯੁਂ, ਏਤੇ ਦ੍ਵੇ ਨਿਪਾਤਾਪਿ ਹੋਨ੍ਤਿ। ''ਵੇਦਨਾਕ੍ਖਨ੍ਧੋ ਸਿਯਾ ਕੁਸਲੋ, ਸਿਯਾ ਅਕੁਸਲੋ, ਸਿਯਾ ਅਬ੍ਯਾਕਤੋ''ਤਿ [ਵਿਭ॰ ੧੫੨] ਆਦੀਸੁ ਏਕਚ੍ਚੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

''ਸਿਯਾ ਕੁਸਲਂ ਧਮ੍ਮਂ ਪਟਿਚ੍ਚ ਕੁਸਲੋ ਧਮ੍ਮੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜੇਯ੍ਯ ਹੇਤੁਪਚ੍ਚਯਾ''ਤਿ [ਪਟ੍ਠਾ॰ ੧.੧.੩੫-੩੮] ਆਦੀਸੁ ਕਿਨ੍ਨੁਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

''ਦ੍ਵਾਦਸਾਕੁਸਲਾ ਸਿਯੁ''ਨ੍ਤਿ [ਅਭਿਧਮ੍ਮਤ੍ਥਸਙ੍ਗਹ ੨] ਆਦੀਸੁ ਭਵਨ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਏਯ੍ਯੁਂ, ਏਯ੍ਯਮਿਚ੍ਚੇਤੇਸਂ ਇਯਂਸੁ, ਇਯਂ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਆਦਿਲੋਪੋ, ਸਿਯਂਸੁ ਦ੍ਵੇ ਭਿਕ੍ਖੂ ਅਭਿਧਮ੍ਮੇ ਨਾਨਾਵਾਦਾ [ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੩੫], ਏਵਂਰੂਪੋ ਸਿਯਂ ਅਹਂ ਅਨਾਗਤਮਦ੍ਧਾਨਂ, ਏਵਂਵੇਦਨੋ ਸਿਯਂ, ਏਵਂਸਞ੍ਞੋ ਸਿਯਂ [ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੨੭੪]।

ਅਜ੍ਜਤ੍ਤਨਿਮ੍ਹਿ –

੬੩੬. ਈਆਦੋ ਦੀਘੋ [ਕ॰ ੫੧੭; ਰੂ॰ ੪੮੮; ਨੀ॰ ੧੦੦੧]।

ਅਤ੍ਥਿਸ੍ਸ ਦੀਘੋ ਹੋਤਿ ਈਆਦੀਸੁ।

ਸੋ ਆਸਿ, ਤੇ ਆਸੁਂ, ਆਸਿਂਸੁ, ਤ੍ਵਂ ਆਸਿ, ਤੁਮ੍ਹੇ ਆਸਿਤ੍ਥ, ਅਹਂ ਆਸਿਂ। ਤਤ੍ਰਾਪਾਸਿਂ ਏਵਂਵਣ੍ਣੋ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੪੫; ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੬੮]। ਮਯਂ ਆਸਿਮ੍ਹ, ਆਸਿਮ੍ਹਾ।

੬੩੭. ਅਆਸ੍ਸਾਦੀਸੁ [ਕ॰ ੫੦੭; ਰੂ॰ ੫੦੧; ਨੀ॰ ੧੦੨੦; ਚਂ॰ ੫.੪.੭੯; ਪਾ॰ ੨.੪.੫੨]।

ਅਆਦਿਪਰੋਕ੍ਖਾਯਞ੍ਚ ਆਆਦਿਹਿਯ੍ਯਤ੍ਤਨਿਯਞ੍ਚ ਸ੍ਸਾਦੀਸੁ ਭਵਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਕਾਲਾਤਿਪਤ੍ਤੀਸੁ ਚ ਅਤ੍ਥਿਸ੍ਸ ਭੂ ਹੋਤਿ। ਇਦਞ੍ਚ ਸੁਤ੍ਤਂ ਅਤ੍ਥਿਸ੍ਸ ਏਤਾਸਂ ਵਿਭਤ੍ਤੀਨਮ੍ਪਿ ਸਾਧਾਰਣਕਰਣਤ੍ਥਂ। ਰੂਪਮ੍ਪਿ ਭੂਰੂਪਮੇਵ।

ਸੋ ਬਭੂਵ, ਤੇ ਬਭੂਵੁ, ਸੋ ਅਭਵਾ, ਤੇ ਅਭਵੂ, ਸੋ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ, ਤੇ ਭਵਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਸੋ ਅਭਵਿਸ੍ਸਾ, ਤੇ ਅਭਵਿਸ੍ਸਂਸੁ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

੬੩੮. ਅਤ੍ਯਾਦਿਨ੍ਤੇਸ੍ਵਤ੍ਥਿਸ੍ਸ ਭੂ [ਕ॰ ੫੧੭; ਰੂ॰ ੫੦੦; ਨੀ॰ ੧੦੨੦; ਚਂ॰ ੫.੪.੭੯; ਪਾ॰ ੨.੪.੫੨]।

ਤ੍ਯਾਦਿਵਜ੍ਜਿਤੇਸੁ ਨ੍ਤੁਵਜ੍ਜਿਤੇਸੁ ਚ ਪਚ੍ਚਯੇਸੁ ਅਤ੍ਥਿਸ੍ਸ ਭੂ ਹੋਤਿ। ਏਤੇਨ ਤ੍ਯਾਦਿ, ਤ੍ਵਾਦਿ, ਏਯ੍ਯਾਦਿ, ਈਆਦਿਸਙ੍ਖਾਤਾਸੁ ਚਤੂਸੁ ਵਿਭਤ੍ਤੀਸੁ ਨ੍ਤੁਪਚ੍ਚਯੇ ਚ ਅਤ੍ਥਿਸ੍ਸ ਭੂਆਦੇਸੋ ਨਤ੍ਥਿ, ਸੇਸਾਸੁ ਚਤੂਸੁ ਵਿਭਤ੍ਤੀਸੁ ਚ ਨ੍ਤੁਵਜ੍ਜਿਤੇਸੁ ਤਬ੍ਬਾਦੀਸੁ ਚ ਅਤ੍ਥਿਸ੍ਸ ਭੂਆਦੇਸੋ ਲਬ੍ਭਤੀਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਆਸ-ਉਪਵੇਸਨੇ। ਗੁਰੁਂ ਉਪਾਸਤਿ, ਪਯਿਰੁਪਾਸਤਿ, ਉਪਾਸਨ੍ਤਿ, ਪਯਿਰੁਪਾਸਨ੍ਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਉਪਾਸੀਯਤਿ, ਪਯਿਰੁਪਾਸੀਯਤਿ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਮਾਤਾ ਪੁਤ੍ਤੰ ਗੁਰੁੰ ਉਪਾਸੇਤਿ, ਪਯਿਰੁਪਾਸੇਤਿ, ਉਪਾਸਯਤਿ, ਪਯਿਰੁਪਾਸਯਤਿ।

ਈਆਦਿਮ੍ਹਿ-ਉਪਾਸਿ, ਪਯਿਰੁਪਾਸਿ, ਉਪਾਸਿੰਸੁ, ਪਯਿਰੁਪਾਸਿੰਸੁ, ਉਪਾਸੁੰ, ਪਯਿਰੁਪਾਸੁੰ।

ਆਸ-ਨਿਵਾਸੇ।

੬੩੯. ਗਮਯਮਿਸਾਸਦਿਸਾਨੰ ਵਾ ਚ੍ਛਙ [ਕ॰ ੪੭੬, ੫੨੨; ਰੂ॰ ੪੪੨, ੪੭੬; ਨੀ॰ ੯੫੭, ੧੦੩੫]।

ਗਮੁ, ਯਮੁ, ਇਸੁ, ਆਸ, ਦਿਸਾਨੰ ਅਨ੍ਤੇ ਬਜਞ੍ਜਨੇ ਙਾਨੁਬਨ੍ਧੋ ਚ੍ਛੋ ਹੋਤਿ ਵਾ ਨ੍ਤੁ, ਮਾਨ, ਤਜਾਦੀਸੁ।

ਗਚ੍ਛਨ੍ਤੋ, ਨਿਯਚ੍ਛਨ੍ਤੋ, ਇਚ੍ਛਨ੍ਤੋ, ਅਚ੍ਛਨ੍ਤੋ, ਦਿਚ੍ਛਨ੍ਤੋਤਿ ਇਮਿਨਾ ਤਜਾਦੀਸੁ ਆਸਸ੍ਸ ਚ੍ਛੋ, ਅਚ੍ਛਤਿ, ਅਚ੍ਛਨ੍ਤਿ, ਸੋ ਅਚ੍ਛਿ, ਤੇ ਅਚ੍ਛਿੰਸੁ।

ਇਸੁ-ਏਸਨਾਯੰ ।

੬੪੦. ਲਹੁਸ੍ਸੁਪਨ੍ਤਸ੍ਸ [ਕ॰ ੪੮੫; ਰੂ॰ ੪੩੪; ਨੀ॰ ੯੭੫; ਚਂ॰ ੬.੧.੧੦੫-੧੦੬ ...ਪੇ॰... ੭.੩.੭੭-੭੮]।

ਅਨ੍ਤਸ੍ਸ ਸਮੀਪੇ ਪਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ਉਪਨ੍ਤੋ, ਬਜਞ੍ਜਨਨ੍ਤਧਾਤੂਨੰ ਪੁਬ੍ਬਸ੍ਸਰੋ 'ਉਪਨ੍ਤੋ'ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਲਹੁਭੂਤਸ੍ਸ ਉਪਨ੍ਤਭੂਤਸ੍ਸ ਚ ਇਵਣ੍ਣੁ'ਵਣ੍ਣਸ੍ਸ ਏ, ਓਵੁਦ੍ਧੀ ਹੋਨ੍ਤਿ।

ਇਰ-ਕਮ੍ਪਨੇ, ਏਰਤਿ, ਮੋਦਤਿ।

ਲਹੁਸ੍ਸਾਤਿ ਕਿੰ? ਜੀਵਤਿ, ਧੂਪਤਿ, ਇਕ੍ਖਤਿ, ਸੁਕ੍ਖਤਿ।

ਉਪਨ੍ਤਸ੍ਸਾਤਿ ਕਿੰ? ਸਿਞ੍ਚਤਿ, ਭੁਞ੍ਜਤਿ, ਨਿਗ੍ਗਹੀਤਾਗਮੇਨ ਬਜਵਹਿਤਤ੍ਤਾ ਉਪਨ੍ਤੋ ਨ ਹੋਤਿ।

ਇਵਣ੍ਣੁਵਣ੍ਣਸ੍ਸਾਤ੍ਵੇਵ? ਪਚਤਿ, ਵਦਤਿ।

ਇਮਿਨਾ ਇਸ੍ਸ ਏਵੁਦ੍ਧਿ ਹੋਤਿ, ਏਸਤਿ, ਅਨ੍ਵੇਸਤਿ, ਪਰਿਯੇਸਤਿ।

ਅਧਿਪੁਬ੍ਬੋ ਇਸੁ-ਆਯਾਚਨੇ, ਅਜ੍ਝੇਸਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਏਸੀਯਤਿ, ਪਰਿਯੇਸੀਯਤਿ, ਅਨ੍ਵੇਸੀਯਤਿ, ਅਜ੍ਝੇਸੀਯਤਿ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਏਸੇਤਿ, ਏਸਯਤਿ, ਏਸਾਪੇਤਿ, ਏਸਾਪਯਤਿ।

ਇਸੁ-ਇਚ੍ਛਾਯੰ, ਚ੍ਛਾਦੇਸੋ, ਇਚ੍ਛਤਿ, ਇਚ੍ਛਨ੍ਤਿ, ਸਮ੍ਪਟਿਚ੍ਛਤਿ, ਸਮ੍ਪਟਿਚ੍ਛਨ੍ਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਇਚ੍ਛੀਯਤਿ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਇਚ੍ਛਾਪੇਤਿ, ਇਚ੍ਛਾਪਯਤਿ, ਸਮ੍ਪਟਿਚ੍ਛਾਪੇਤਿ, ਸਮ੍ਪਟਿਚ੍ਛਾਪਯਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਇਚ੍ਛਾਪੀਯਤਿ, ਇਚ੍ਛਾਪਯੀਯਤਿ, ਸੋ ਇਚ੍ਛਿ, ਤੇ ਇਚ੍ਛਿੰਸੁ, ਇਚ੍ਛਿਸ੍ਸਤਿ, ਇਚ੍ਛਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ।

ਕਮੁ-ਵ਼ਿਜ੍ਝਨੇ, ਗਮ੍ਭੀਰੇਸੁ ਠਾਨੇਸੁ ਞਾਣਂ ਕਮਤਿ, ਨ ਸਤ੍ਥਂ ਕਮਤਿ, ਨ ਵ਼ਿਸਂ ਕਮਤਿ, ਨ ਅਗ੍ਗਿ ਕਮਤਿ [ਅ॰ ਨਿ॰ ੮.੧], ਨ ਵ਼ਿਜ੍ਝਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਕਮੁ-ਪਦਗਮਨੇ , ਪਕ੍ਕਮਤਿ, ਅਪਕ੍ਕਮਤਿ, ਉਪਕ੍ਕਮਤਿ, ਵ਼ਿਕ੍ਕਮਤਿ, ਅਭਿਕ੍ਕਮਤਿ, ਪਟਿਕ੍ਕਮਤਿ, ਅਤਿਕ੍ਕਮਤਿ, ਸਙ੍ਕਮਤਿ, ਓਕ੍ਕਮਤਿ।

੬੪੧. ਨਿਤੋ ਕਮਸ੍ਸ [ਕ॰ ੨੦; ਰੂ॰ ੨੭; ਨੀ॰ ੫੦]।

ਨਿਮ੍ਹਾ ਪਰਸ੍ਸ ਕਮਸ੍ਸ ਕਸ੍ਸ ਖੋ ਹੋਤਿ। 'ਆਦਿਸ੍ਸਾ'ਤਿ ਸਙ੍ਕੇਤਤ੍ਤਾ ਕਸ੍ਸਾਤਿ ਞਾਯਤਿ।

ਨਿਕ੍ਖਮਤਿ, ਨਿਕ੍ਖਮਨ੍ਤਿ।

ਕਾਰਿਤੇ –

੬੪੨. ਅਸ੍ਸਾ ਣਾਨੁਬਨ੍ਧੇ [ਕ॰ ੪੮੩; ਰੂ॰ ੫੨੭; ਨੀ॰ ੯੭੩]।

ਬਜਞ੍ਜਨਨ੍ਤਸ੍ਸ ਧਾਤੁਸ੍ਸ ਆਦਿਮ੍ਹਿ ਅ-ਕਾਰਸ੍ਸ ਆਵ਼ੁਦ੍ਧਿ ਹੋਤਿ ਣਾਨੁਬਨ੍ਧੇ ਪਚ੍ਚਯੇ। 'ਬਹੁਲ'ਨ੍ਤਿ ਅਧਿਕਤਤ੍ਤਾ ਣਾਪਿਮ੍ਹਿ ਆਵ਼ੁਦ੍ਧਿ ਨਤ੍ਥਿ।

ਪਕ੍ਕਾਮੇਤਿ, ਪਕ੍ਕਾਮਯਤਿ, ਨਿਕ੍ਖਾਮੇਤਿ, ਨਿਕ੍ਖਾਮਯਤਿ, ਨਿਕ੍ਖਮਾਪੇਤਿ, ਨਿਕ੍ਖਮਾਪਯਤਿ।

ਈਆਦਿਮ੍ਹਿ ਮਹਾਵ਼ੁਤ੍ਤਿਨਾ ਆਦਿਦੀਘੋ ਵ਼ਾ ਹੋਤਿ, ਸੋ ਪਕ੍ਕਮਿ, ਪਕ੍ਕਾਮਿ, ਇਦਂ ਵ਼ਤ੍ਵ਼ਾਨ ਪਕ੍ਕਾਮਿ, ਮਦ੍ਦੀ ਸਬ੍ਬਙ੍ਗਸੋਭਣਾ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੧੮੫੭], ਪਕ੍ਕਮੁਂ, ਪਕ੍ਕਾਮੁਂ, ਸਮ੍ਮੋਦਮਾਨਾ ਪਕ੍ਕਾਮੁਂ, ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਂ ਪਿਯਂ ਵ਼ਦਾ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੧੮੬੮], ਪਕ੍ਕਮਿਂਸੁ, ਪਕ੍ਕਾਮਿਂਸੁ, ਪਕ੍ਕਮਂਸੁ, ਪਕ੍ਕਾਮਂਸੁ, ਪਕ੍ਕਮਿਸ੍ਸਤਿ, ਪਕ੍ਕਮਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਪਕ੍ਕਮਿਸ੍ਸਰੇ।

ਆਪੁਬ੍ਬੋ ਕੁਸ-ਅਕ੍ਕੋਸੇ, ਲਹੁਪਨ੍ਤਤ੍ਤਾ ਵ਼ੁਦ੍ਧਿ, ਅਕ੍ਕੋਸਤਿ, ਅਕ੍ਕੋਸਨ੍ਤਿ। ਪਪੁਬ੍ਬੋ ਆਮਨ੍ਤਨੇ, ਪਕ੍ਕੋਸਤਿ, ਪਕ੍ਕੋਸਨ੍ਤਿ। ਵ਼ਿਪੁਬ੍ਬੋ ਉਚ੍ਚਸਦ੍ਦੇ, ਵ਼ਿਕ੍ਕੋਸਤਿ, ਵ਼ਿਕ੍ਕੋਸਨ੍ਤਿ। ਪਟਿਪੁਬ੍ਬੋ ਨੀਵ਼ਾਰਣੇ, ਪਟਿਕ੍ਕੋਸਤਿ, ਪਟਿਕ੍ਕੋਸਨ੍ਤਿ।

ਈਆਦਿਮ੍ਹਿ –

੬੪੩. ਕੁਸਰੁਹੀਸ੍ਸਚ੍ਛਿ [ਕ॰ ੪੯੮; ਰੂ॰ ੪੮੦; ਨੀ॰ ੧੧੧੪; 'ਕੁਸਰੁਹੇਹੀਸ੍ਸ ਛਿ' (ਬਹੂਸੁ)]।

ਕੁਸਤੋ ਰੁਹਤੋ ਚ ਪਰਸ੍ਸ ਈਸ੍ਸ ਚ੍ਛਿ ਹੋਤਿ।

ਅਕ੍ਕੋਚ੍ਛਿ ਮਂ ਅਵ਼ਧਿ ਮਂ [ਧ॰ ਪ॰ ੩-੪], ਇਦਞ੍ਚ ਰੂਪਂ ਕੁਧ, ਕੁਪਧਾਤੂਹਿਪਿ ਸਾਧੇਨ੍ਤਿ, ਏਵ਼ਂ ਸਤਿ ''ਅਕ੍ਕੋਚ੍ਛਿ ਮੇ''ਤਿ ਪਾਠੋ ਸਿਯਾ। ਅਕ੍ਕੋਸਿ, ਅਕ੍ਕੋਸਿਂਸੁ।

ਗਮੁ ਗਤਿਮ੍ਹਿ, ਕਤ੍ਤੁਰਿ ਲੋ, 'ਊਲਸ੍ਸੇ'ਤਿ ਲਸ੍ਸ ਏਤ੍ਤਂ, ਗਮੇਤਿ, ਗਮੇਨ੍ਤਿ। ਅਵ਼ਪੁਬ੍ਬੋ ਞਾਣੇ, ਅਵ਼ਗਮੇਤਿ, ਅਵ਼ਗਮੇਨ੍ਤਿ, ਅਧਿਪੁਬ੍ਬੋ ਞਾਣੇ ਲਾਭੇ ਚ, ਅਧਿਗਮੇਤਿ, ਅਧਿਗਮੇਨ੍ਤਿ। ਵ਼ਿਪੁਬ੍ਬੋ ਵ਼ਿਗਮੇ, ਵ਼ਿਗਮੇਤਿ, ਵ਼ਿਗਮੇਨ੍ਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਗਮੀਯਤਿ, ਗਮਿਯਤਿ, ਗਮਿਯਜਤਿ।

ਪੁਬ੍ਬਰੂਪਤ੍ਤੇ-ਗਮ੍ਮਤਿ, ਗਮ੍ਮਨ੍ਤਿ, ਅਧਿਗਮ੍ਮਤਿ, ਅਧਿਗਮ੍ਮਨ੍ਤਿ, ਅਧਿਗਮ੍ਮਰੇ, ਅਧਿਗਮ੍ਮਤੇ, ਅਧਿਗਮ੍ਮਨ੍ਤੇ, ਅਧਿਗਮ੍ਮਰੇ।

ਕਾਰਿਤੇ ਵੁਦ੍ਧਿ ਨਤ੍ਥਿ, ਗਮੇਤਿ, ਗਮਯਤਿ, ਗਮਾਪੇਤਿ, ਗਮਾਪਯਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਗਮਯੀਯਤਿ, ਗਮਯੀਯਨ੍ਤਿ, ਗਮਾਪੀਯਤਿ, ਗਮਾਪੀਯਨ੍ਤਿ।

ਹਿਯ੍ਯਤ੍ਤਨਿਮ੍ਹਿ-ਸੋ ਅਗਮਾ, ਗਮਾ, ਤੇ ਅਗਮੂ, ਗਮੂ, ਤ੍ਵੰ ਅਗਮੋ, ਅਗਮ, ਅਗਮਿ, ਤੁਮ੍ਹੇ ਅਗਮੁਤ੍ਥ, ਅਹਂ ਅਗਮਿਂ, ਗਮਿਂ, ਮਯਂ ਅਗਮਮ੍ਹਾ, ਗਮਮ੍ਹਾ, ਅਗਮੁਮ੍ਹਾ, ਗਮੁਮ੍ਹਾ, ਸੋ ਅਗਮਤ੍ਥ, ਤੇ ਅਗਮਤ੍ਥੁਂ, ਤ੍ਵੰ ਅਗਮਸੇ, ਤੁਮ੍ਹੇ ਅਗਮਵ੍ਹਂ, ਅਹਂ ਅਗਮਂ, ਮਯਂ ਅਗਮਮ੍ਹਸੇ।

ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਨਿਮ੍ਹਿ ਈਆਦੀਸੁ ਇਕਾਰਾਗਮੋ, ਸੋ ਅਗਮੀ, ਗਮੀ।

ਰਸ੍ਸਤ੍ਤੇ-ਅਗਮਿ, ਗਮਿ।

ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਆਕਾਰੇਨ ਸਹ ਸਾਗਮੋ, ਸੋ ਅਗਮਾਸਿ, ਗਾਮਂ ਅਗਮਾਸਿ, ਨਗਰਂ ਅਗਮਾਸਿ।

'ਏਯਜਾਥਸ੍ਸੇ'ਇਚ੍ਚਾਦਿਨਾ ਈਸ੍ਸ ਤ੍ਥੋ, ਸੋ ਗਾਮਂ ਅਗਮਿਤ੍ਥੋ, ਗਮਿਤ੍ਥੋ, ਤੇ ਅਗਮੁਂ, ਗਮੁਂ।

'ਉਂਸ੍ਸਿਂਸ੍ਵੰਸੁ'ਤਿ ਇਂਸੁ, ਅਂਸੁ, ਤੇ ਅਗਮਿਂਸੁ, ਗਮਿਂਸੁ, ਅਗਮਂਸੁ, ਗਮਂਸੁ, ਤ੍ਵੰ ਅਗਮੋ, ਗਮੋ।

'ਓਸ੍ਸ ਅ ਇ ਤ੍ਥ ਤ੍ਥੋ' 'ਸੀ'ਤਿ ਸੁਤ੍ਤਾਨਿ, ਤ੍ਵੰ ਅਗਮ, ਗਮ, ਅਗਮਿ, ਗਮਿ, ਅਗਮਿਤ੍ਥ, ਗਮਿਤ੍ਥ, ਅਗਮਿਤ੍ਥੋ, ਗਮਿਤ੍ਥੋ, ਅਗਮਾਸਿ, ਗਮਾਸਿ, ਤੁਮ੍ਹੇ ਅਗਮਿਤ੍ਥ।

'ਮ੍ਹਾਤ੍ਥਾਨਮੁਉ'ਇਤਿ ਉਤ੍ਤੁਂ, ਤੁਮ੍ਹੇ ਅਗਮੁਤ੍ਥ, ਗਮੁਤ੍ਥ, ਅਹਂ ਅਗਮਿਂ, ਗਮਿਂ, ਅਗਮਾਸਿਂ, ਗਮਾਸਿਂ, ਮਯਂ ਅਗਮਿਮ੍ਹਾ, ਗਮਿਮ੍ਹਾ।

ਰਸ੍ਸਤ੍ਤੇ-ਅਗਮਿਮ੍ਹ, ਗਮਿਮ੍ਹ, ਅਗਮੁਮ੍ਹਾ, ਗਮੁਮ੍ਹਾ, ਅਗਮੁਮ੍ਹ, ਗਮੁਮ੍ਹ, ਅਗਮਾਸਿਮ੍ਹਾ, ਗਮਾਸਿਮ੍ਹਾ, ਅਗਮਾਸਿਮ੍ਹ, ਗਮਾਸਿਮ੍ਹ।

ਪਰਛਕ੍ਕੇ-ਸੋ ਅਗਮਾ, ਗਮਾ।

ਰਸ੍ਸਤ੍ਤੇ-ਅਗਮ, ਗਮ।

'ਏਯਜਾਥਸ੍ਸੇ'ਇਚ੍ਚਾਦਿਨਾ ਤ੍ਥਤ੍ਤੇ-ਸੋ ਅਗਮਿਤ੍ਥ, ਗਮਿਤ੍ਥ, ਤੇ ਅਗਮੂ, ਗਮੂ।

ਰਸ੍ਸਤ੍ਤੇ-ਅਗਮੁ, ਗਮੁ, ਤ੍ਵੰ ਅਗਮਿਸੇ, ਗਮਿਸੇ, ਤੁਮ੍ਹੇ ਅਗਮਿਵ੍ਹਂ, ਗਮਿਵ੍ਹਂ, ਅਹਂ ਅਗਮ, ਗਮ, ਅਗਮਂ, ਗਮਂ ਵਾ, ਅਗਮਿਮ੍ਹੇ, ਗਮਿਮ੍ਹੇ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਅਗਮੀਯਿ, ਅਗਮ੍ਮਿ, ਅਗਮੀਯਿਤ੍ਥੋ, ਅਗਮ੍ਮਿਤ੍ਥੋ, ਅਗਮੀਯੁਂ, ਗਮੀਯੁਂ, ਅਗਮੀਯਿਂਸੁ, ਗਮੀਯਿਂਸੁ, ਅਗਮ੍ਮੁਂ, ਗਮ੍ਮੁਂ, ਅਗਮ੍ਮਿਂਸੁ, ਗਮ੍ਮਿਂਸੁ।

ਪਰਛਕ੍ਕੇ-ਅਗਮੀਯਿਤ੍ਥ, ਗਮੀਯਿਤ੍ਥ, ਅਗਮ੍ਮਿਤ੍ਥ, ਗਮ੍ਮਿਤ੍ਥ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਅਗਮਾਪਯਿ, ਗਮਾਪਯਿ, ਅਗਮਾਪੇਸਿ, ਗਮਾਪੇਸਿ, ਅਗਮਾਪਯੁਂ, ਗਮਾਪਯੁਂ, ਅਗਮਾਪਯਿਂਸੁ, ਗਮਾਪਯਿਂਸੁ।

੬੪੪. ਗਮਿਸ੍ਸ [ਕ॰ ੫੧੭; ਰੂ॰ ੪੮੮; ਨੀ॰ ੧੧੦੫]।

ਆਆਦਿਮ੍ਹਿ ਈਆਦਿਮ੍ਹਿ ਚ ਗਮਿਸ੍ਸ ਮਸ੍ਸ ਆ ਹੋਤਿ। ਸਰਲੋਪੋ।

ਸੋ ਅਗਾ, ਤੇ ਅਗੂ, ਤ੍ਵਂ ਅਗੋ, ਤੁਮ੍ਹੇ ਅਗੁਤ੍ਥ, ਅਹਂ ਅਗਂ, ਮਯਂ ਅਗੁਮ੍ਹਾ।

ਈਆਦਿਮ੍ਹਿ ਈਸਰਲੋਪੋ, ਅਗਾ ਦੇਵਾਨ ਸਨ੍ਤਿਕੇ [ਜਾ॰ ੧.੧੪.੨੦੫], ਵਾਯਸੋ ਅਨੁਪਰਿਯਗਾ [ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੪੪੯]।

ਆਪੁਬ੍ਬੋ ਆਗਮਨੇ, ਅਨਵ੍ਹਿਤੋ ਤਤੋ ਆਗਾ [ਜਾ॰ ੧.੫.੨੧], ਸੋਪਾ'ਗਾ ਸਮਿਤਿਂ ਵਨਂ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੩੩੫]।

ਅਧਿਪੁਬ੍ਬੋ ਪਟਿਲਾਭੇ, ਅਜ੍ਝਗਾ ਅਮਤਂ ਸਨ੍ਤਿਂ [ਵਿ॰ ਵ॰ ੮੪੬], ਤਣ੍ਹਾਨਂ ਖਯਮਜ੍ਝਗਾ [ਧ॰ ਪ॰ ੧੫੪]।

ਅਤਿਪੁਬ੍ਬੋ ਉਪਾਧਿਪੁਬ੍ਬੋ ਚ ਤਿਤਿਕ੍ਕਮੇ, ਨਕ੍ਖਤ੍ਤਂ ਪਟਿਮਾਨੇਨ੍ਤਂ, ਅਤ੍ਥੋ ਬਾਲਂ ਉਪਜ੍ਝਗਾ [ਜਾ॰ ੧.੧.੪੯]। ਖਣੋ ਵੇ ਮਾ ਉਪਜ੍ਝਗਾ।

ਏਤਾਨਿ ਓ, ਅਵਚਨਾਨਂ ਲੋਪੇ ਸਤਿ ਤੁਮ੍ਹ'ਮ੍ਹਯੋਗੇਪਿ ਲਭਨ੍ਤਿ, ਅਗੁਂ, ਅਗਿਂਸੁ, ਅਗਂਸੁ। ਸਮਨ੍ਤਾ ਵਿਜ੍ਜੁਤਾ ਆਗੁਂ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੨੨੬੪], ਤੇਪਾ'ਗੁਂਸਮਿਤਿਂ ਵਨਂ [(ਗਵੇਸਿਤਬ੍ਬਂ)], ਵਿਸੇਸਂ ਅਜ੍ਝਗਂਸੁਤੇ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੩੫੪], ਅਸੇਸਂ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਨ੍ਤਿ, ਅਸੇਸਂ ਦੁਕ੍ਖਮਜ੍ਝਗੁਂ [ਇਤਿਵੁ॰ ੯੩], ਸਬ੍ਬਂ ਦੁਕ੍ਖਂ ਉਪਜ੍ਝਗੁਂ [ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੧.੨੩੬; ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੨੭੧]। ਅਜ੍ਝਗੋ, ਅਜ੍ਝਗ, ਅਜ੍ਝਗਿ, ਅਜ੍ਝਗੁਤ੍ਥ, ਅਜ੍ਝਗਿਂ, ਅਜ੍ਝਗਿਮ੍ਹਾ, ਅਜ੍ਝਗੁਮ੍ਹਾ, ਅਗਾ, ਆਗਾ, ਅਨ੍ਵਗਾ, ਅਜ੍ਝਗਾ, ਉਪਜ੍ਝਗਾ, ਅਗੂ, ਆਗੂ। ਆਗੂ ਦੇਵਾ ਯਸਸ੍ਸਿਨੋ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੩੪੦], ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਏਕਧਮ੍ਮਸ੍ਸ, ਸਬ੍ਬੇਵ ਵਸਮਨ੍ਵਗੂ [ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੬੨]। ਚੇਤਾ ਹਨਿਂਸੁ ਵੇਦਬ੍ਬਂ, ਸਬ੍ਬੇ ਤੇ ਬ੍ਯਸਨਮਜ੍ਝਗੂ [ਜਾ॰ ੧.੧.੪੮]।

ਪਰੋਕ੍ਖਾਯਂ ਆਦਿਸ੍ਸ ਦ੍ਵਿਤ੍ਤਂ, 'ਕਵਗ੍ਗਹਾਨਂ ਚਵਗ੍ਗਜਾ'ਤਿ ਪੁਬ੍ਬਸ੍ਸ ਚਵਗ੍ਗੋ। ਸੋ ਜਗਾਮ, ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਉਪਨ੍ਤਸ੍ਸ ਦੀਘੋ, ਕ੍ਵਚਿ ਅਸ੍ਸ ਇਤ੍ਤਂ, ''ਰਾਜਾ ਦੁਦੀਪੋ ਜਗਾਮਿ ਮਗ੍ਗ''ਨ੍ਤਿ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੯੧੧; 'ਰਾਜਾ ਦੁਦੀਪੋਪਿ ਜਗਾਮ ਸਗ੍ਗਂ'] ਪਾਲ਼ਿ। ਸੋ ਜਗਾਮ, ਤੇ ਜਗਾਮੁ, ਤ੍ਵਂ ਜਗਮੇ।

ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਾਦਿਮ੍ਹਿ ਇਕਾਰਾਗਮੋ, ਤੁਮ੍ਹੇ ਜਗਮਿਤ੍ਥ, ਅਹਂ ਜਗਮਂ, ਮਯਂ ਜਗਮਿਮ੍ਹ, ਸੋ ਜਗਮਿਤ੍ਥ, ਤੇ ਜਗਮਿਰੇ, ਤ੍ਵਂ ਜਗਮਿਤ੍ਥੋ, ਤੁਮ੍ਹੇ ਜਗਮਿਵ੍ਹੋ, ਅਹਂ ਜਗਮਿਂ, ਮਯਂ ਜਗਮਿਮ੍ਹੇ।

ਸ੍ਸਤ੍ਯਾਦਿਮ੍ਹਿ-ਗਮਿਸ੍ਸਤਿ, ਗਮਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਗਮਿਸ੍ਸਰੇ।

ਪਰਛਕ੍ਕੇ-ਸੋ ਗਮਿਸ੍ਸਤੇ, ਤੇ ਗਮਿਸ੍ਸਨ੍ਤੇ, ਗਮਿਸ੍ਸਰੇ, ਤ੍ਵਂ ਗਮਿਸ੍ਸਸੇ, ਤੁਮ੍ਹੇ ਗਮਿਸ੍ਸਵ੍ਹੇ, ਅਹਂ ਗਮਿਸ੍ਸਂ, ਮਯਂ ਗਮਿਸ੍ਸਾਮ੍ਹੇ।

ਸ੍ਸਾਦਿਮ੍ਹਿ-ਸੋ ਅਗਮਿਸ੍ਸਾ, ਗਮਿਸ੍ਸਾ।

'ਆਈਊਮ੍ਹਾਸ੍ਸਾਸ੍ਸਾਮ੍ਹਾਨਂ ਵਾ'ਤਿ ਸ੍ਸਾ, ਸ੍ਸਾਮ੍ਹਾਨਂ ਰਸ੍ਸੋ, ਅਗਮਿਸ੍ਸ, ਗਮਿਸ੍ਸ, ਤੇ ਅਗਮਿਸ੍ਸਂਸੁ, ਗਮਿਸ੍ਸਂਸੁ, ਤ੍ਵਂ ਅਗਮਿਸ੍ਸੇ, ਗਮਿਸ੍ਸੇ।

‘ਏਯਜਾਥਸ੍ਸੇ’ ਇਚ੍ਚਾਦਿਨਾ ਸ੍ਸੇਸ੍ਸ ਅਤ੍ਤੰ, ਤ੍ਵਂ ਅਗਮਿਸ੍ਸ, ਗਮਿਸ੍ਸ, ਤੁਮ੍ਹੇ ਅਗਮਿਸ੍ਸਥ, ਗਮਿਸ੍ਸਥ, ਅਹਂ ਅਗਮਿਸ੍ਸਂ, ਗਮਿਸ੍ਸਂ, ਮਯਂ ਅਗਮਿਸ੍ਸਾਮ੍ਹਾ, ਗਮਿਸ੍ਸਾਮ੍ਹਾ, ਅਗਮਿਸ੍ਸਾਮ੍ਹ, ਗਮਿਸ੍ਸਾਮ੍ਹ।

‘ਗਮ ਵਦ ਦਾਨਂ ਘਮ੍ਮਵਜ੍ਜਦਜ੍ਜਾ’ਤਿ ਸਬ੍ਬਵਿਭਤ੍ਤੀਸੁ ਗਮਿਸ੍ਸ ਘਮ੍ਮੋ, ਘਮ੍ਮਤਿ, ਘਮ੍ਮਨ੍ਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਘਮ੍ਮੀਯਤਿ, ਘਮ੍ਮੀਯਨ੍ਤਿ।

ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਗਗ੍ਘਾਦੇਸੋ ਵਾ, ਤ੍ਵਂ ਯੇਨ ਯੇਨੇਵ ਗਗ੍ਘਸਿ, ਫਾਸੁਂਯੇਵ ਗਗ੍ਘਸਿ [ਅ॰ ਨਿ॰ ੮.੬੩]।

‘ਗਮਯਮਿਸਾਸਦਿਸਾਨਂ ਵਾਚ੍ਛਙ’ ਇਤਿ ਸੁਤ੍ਤੇਨ ਸਬ੍ਬਵਿਭਤ੍ਤੀਸੁ ਗਮਿਸ੍ਸ ਮਸ੍ਸ ਚ੍ਛੋ, ਗਚ੍ਛਤਿ, ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ, ਗਚ੍ਛਰੇ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਗਚ੍ਛੀਯਤਿ, ਗਚ੍ਛੀਯਨ੍ਤਿ, ਗਚ੍ਛਿਯ੍ਯਤਿ, ਗਚ੍ਛਿਯ੍ਯਨ੍ਤਿ, ਗਚ੍ਛਿਯ੍ਯਰੇ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਗਚ੍ਛਾਪੇਤਿ, ਗਚ੍ਛਾਪਯਤਿ। ਗਚ੍ਛਤੁ, ਗਚ੍ਛਨ੍ਤੁ, ਗਚ੍ਛੇਯ੍ਯ, ਗਚ੍ਛੇਯ੍ਯੁਂ।

‘ਏਯ੍ਯੁਂਸ੍ਸੁਂ’ਇਤਿ ਉਂਤ੍ਤੁਂ, ਗਚ੍ਛੁਂ।

‘ਏਯ੍ਯੇਯ੍ਯਾਸੇਯ੍ਯਂਨਂ ਟੇ’ਇਤਿ ਸੁਤ੍ਤੇਨ ਏਯ੍ਯ, ਏਯ੍ਯਾਸਿ, ਏਯ੍ਯਂਵਿਭਤ੍ਤੀਨਂ ਏਤ੍ਤੰ, ਸੋ ਗਚ੍ਛੇ, ਤ੍ਵਂ ਗਚ੍ਛੇ, ਅਹਂ ਗਚ੍ਛੇ।

‘ਏਯ੍ਯਾਥਸ੍ਸੇ’ ਇਚ੍ਚਾਦਿਨਾ ਏਯ੍ਯਾਥਸ੍ਸ ਓਤ੍ਤੰ, ਤੁਮ੍ਹੇ ਗਚ੍ਛੇਯ੍ਯਾਥੋ।

ਆਆਦਿਮ੍ਹਿ-ਅਗਚ੍ਛਾ, ਗਚ੍ਛਾ, ਅਗਚ੍ਛ, ਗਚ੍ਛ ਵਾ।

ਈਆਦਿਮ੍ਹਿ-ਅਗਚ੍ਛਿ, ਗਚ੍ਛਿ, ਅਗਚ੍ਛੁਂ, ਗਚ੍ਛੁਂ, ਅਗਚ੍ਛਿਂਸੁ, ਗਚ੍ਛਿਂਸੁ।

੬੪੫. ਡਂਸਸ੍ਸ ਚ ਞ੍ਛਙ [ਕ॰ ੫੧੭; ਰੂ॰ ੪੮੮; ਨੀ॰ ੧੧੦੫; ‘ਛਙ’ (ਬਹੂਸੁ)]।

ਆਆਦੀਸੁ ਈਆਦੀਸੁ ਚ ਡਂਸਸ੍ਸ ਚ ਅਨ੍ਤੋ ਬ੍ਯਞ੍ਜਨੋ ਞ੍ਛਙ ਹੋਤਿ।

ਸੋ ਅਗਞ੍ਛਾ, ਗਞ੍ਛਾ। ਤਥਾ ਅਗਞ੍ਛੂ, ਗਚ੍ਛੂ।

ਈਆਦਿਮ੍ਹਿ-ਸੋ ਅਗਞ੍ਛਿ, ਗਞ੍ਛਿ।

ਤਸ੍ਮਿਂ ਪਟਿਪਵਿਟ੍ਠਮ੍ਹਿ, ਅਞ੍ਞੋ ਆਗਞ੍ਛਿ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ [ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੯੮੫]। ਖਿਪ੍ਪਮੇਵ ਉਪਾਗਞ੍ਛਿ, ਯਤ੍ਥ ਸਮ੍ਮਤਿ ਤੇਮਿਯੋ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੭੩]। ਤੇ ਅਗਞ੍ਛੁਂ, ਗਞ੍ਛੁਂ।

ਸ੍ਸਤ੍ਯਾਦਿਮ੍ਹਿ-ਗਚ੍ਛਿਸ੍ਸਤਿ, ਗਚ੍ਛਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਗਚ੍ਛਿਸ੍ਸਰੇ।

੬੪੬. ਲਭ ਵਸ ਛਿਦ ਗਮ ਭਿਦ ਰੁਦਾਨਂ ਚ੍ਛਙ [ਕ॰ ੪੮੧; ਰੂ॰ ੫੨੪; ਨੀ॰ ੯੬੬, ੯੬੮]।

ਸ੍ਸੇਨ ਸਹ ਏਤੇਸਂ ਚ੍ਛਙ ਹੋਤਿ ਵਾ ਸ੍ਸਯੁਤ੍ਤਾਸੁ ਵਿਭਤ੍ਤੀਸੁ, ਸੁਤ੍ਤਵਿਭਤ੍ਤੇਨ ਸੁਸਸ੍ਸ ਚ, ‘‘ਨਦੀਵ ਅਵਸੁਚ੍ਛਤੀ’’ਤਿ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੨੧੪੦] ਪਾਲ਼ਿ।

ਲਚ੍ਛਤਿ, ਲਭਿਸ੍ਸਤਿ, ਅਲਚ੍ਛਾ, ਅਲਭਿਸ੍ਸਾ, ੧ਚ੍ਛਤਿ, ੧ਸਿਸ੍ਸਤਿ, ਅ੧ਚ੍ਛਾ, ਅ੧ਸਿਸ੍ਸਾ, ਛੇਚ੍ਛਤਿ, ਛਿਨ੍ਦਿਸ੍ਸਤਿ, ਅਚ੍ਛੇਚ੍ਛਾ, ਅਚ੍ਛਿਨ੍ਦਿਸ੍ਸਾ, ਭੇਚ੍ਛਤਿ, ਭਿਨ੍ਦਿਸ੍ਸਤਿ, ਅਭੇਚ੍ਛਾ, ਅਭਿਨ੍ਦਿਸ੍ਸਾ, ਰੁਚ੍ਛਤਿ, ਰੋਦਿਸ੍ਸਤਿ, ਅਰੁਚ੍ਛਾ, ਅਰੋਦਿਸ੍ਸਾਤਿ।

ਇਮਿਨਾ ਸ੍ਸਯੁਤ੍ਤਾਸੁ ਦ੍੧ੀਸੁ ੧ਿਭਤ੍ਤੀਸੁ ਸ੍ਸੇਨ ਸਹ ਗਮਿਸ੍ਸ ਮਸ੍ਸ ਚ੍ਛੋ, ਗਚ੍ਛਤਿ, ਗਚ੍ਛਿਸ੍ਸਤਿ, ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ, ਗਚ੍ਛਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਅਹਂ ਗਚ੍ਛਂ, ਗਚ੍ਛਿਸ੍ਸਂ।

ਅਤ੍ਰਿਮਾ ਪਾਲ਼ੀ-ਗਚ੍ਛਂ ਪਾਰਂ ਸਮੁਦ੍ਦਸ੍ਸ, ਕਸ੍ਸਂ ਪੁਰਿਸਕਾਰਿਯਂ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੧੩੧], ਤਸ੍ਸਾਹਂ ਸਨ੍ਤਿਕਂ ਗਚ੍ਛਂ, ਸੋ ਮੇ ਸਤ੍ਥਾ ਭ੧ਿਸ੍ਸਤਿ, ਸਬ੍ਬਾਨਿ ਅਭਿਸਮ੍ਭੋਸ੍ਸਂ, ਗਚ੍ਛਵ੍ਹੇ੧ ਰਥੇਸਭ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੧੮੩੨], ੧ੇਧਬਜਂ ਕਟੁਕਂ ਲੋਕੇ, ਗਚ੍ਛਵ੍ਹੇ੧ ਰਥੇਸਭ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੧੮੩੫]।

ਸ੍ਸਾਦਿਮ੍ਹਿ-ਅਗਚ੍ਛਾ, ਅਗਚ੍ਛਿਸ੍ਸਾ, ਅਗਚ੍ਛਂਸੁ, ਅਗਚ੍ਛਿਸ੍ਸਂਸੁ।

ਜਰ-੧ਯੋਹਾਨਿਮ੍ਹਿ –

੬੪੭. ਜਰਸਦਾਨਮੀਮ ੧ਾ [ਕ॰ ੫੦੫, ੬੦੯; ਰੂ॰ ੪੮੨, ੪੮੪; ਨੀ॰ ੧੦੧੮, ੧੨੧੩]।

ਜਰ, ਸਦਾਨਂ ਸਰਮ੍ਹਾ ਈਮਆਗਮੋ ਹੋਤਿ ੧ਾਤਿ ਈਮਆਗਮੋ।

ਜੀਰਤਿ, ਜੀਰਨ੍ਤਿ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਜੀਰਾਪੇਤਿ, ਜੀਰਾਪਯਤਿ।

੬੪੮. ਜਰਮਰਾਨਮਿਯਙ [ਕ॰ ੫੦੫; ਰੂ॰ ੪੮੨; ਨੀ॰ ੧੦੧੮; '...ਮੀਯਙ' (ਬਹੂਸੁ)]।

ਏਤੇਸਂ ਇਯਙ ਹੋਤਿ ੧ਾ ਨੁ, ਮਾਨ, ਤਜਾਦੀਸੁ।

ਜਿਯਤਿ, ਜਿਯਨ੍ਤਿ।

ਦੀਘਤ੍ਤੇ-ਜੀਯਤਿ, ਜੀਯਨ੍ਤਿ।

ਦ੍੧ਿਤ੍ਤੇ-ਜਿਯ੍ਯਤਿ, ਜਿਯ੍ਯਨ੍ਤਿ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਜਿਯਾਪੇਤਿ, ਜਿਯਾਪਯਤਿ।

ਜਨੀ-ਪਾਤੁਭਾ੧ੇ, ਮਹਾ੧ੁਤ੍ਤਿਨਾ ਸਬ੍ਬ੧ਿਭਤ੍ਤੀਸੁ ਨਸ੍ਸ ਯਾਦੇਸੋ ਆਦਿਦੀਘੋ ਚ, ਜਾਯਤਿ, ਉਪਜਾਯਤਿ, ੧ਿਜਾਯਤਿ, ਜਾਯਨ੍ਤਿ, ਜਾਯਰੇ, ਪਜਾਯਨ੍ਤਿ, ਪਜਾਯਰੇ, ਉਪਜਾਯਨ੍ਤਿ, ਉਪਜਾਯਰੇ।

ਕਾਰਿਤੇ ੧ੁਦ੍ਧਿ ਨਤ੍ਥਿ, ਜਨੇਤਿ, ਜਨੇਨ੍ਤਿ, ਜਨਯਤਿ, ਜਨਯਨ੍ਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਜਨੀਯਤਿ, ਜਨੀਯਨ੍ਤਿ, ਜਾਯਤੁ, ਜਾਯਨ੍ਤੁ, ਜਾਯੇਯ੍ਯ, ਜਾਯੇਯ੍ਯੁਂ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਜਨੇਯ੍ਯ, ਜਨੇਯ੍ਯੁਂ, ਜਨਯੇਯ੍ਯ, ਜਨਯੇਯ੍ਯੁਂ।

ਈਆਦਿਮ੍ਹਿ-ਅਜਾਯਿ, ਅਜਾਯਿਂਸੁ, ਵਿਜਾਯਿ, ਵਿਜਾਯਿਂਸੁ, ਅਜਨਿ, ਜਨਿ ਵਾ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਅਜਨੇਸਿ, ਜਨੇਸਿ, ਅਜਨਯਿ, ਜਨਯਿ, ਅਜਨੇਸੁਂ, ਜਨੇਸੁਂ, ਅਜਨਯੁਂ, ਜਨਯੁਂ, ਅਜਨਯਿਂਸੁ, ਜਨਯਿਂਸੁ।

ਸ੍ਸਤਜਾਦਿਮ੍ਹਿ-ਜਾਯਿਸ੍ਸਤਿ, ਵਿਜਾਯਿਸ੍ਸਤਿ।

ਸ੍ਸਾਦਿਮ੍ਹਿ-ਅਜਾਯਿਸ੍ਸਾ, ਜਾਯਿਸ੍ਸਾ।

ਡਂਸ-ਡਂਸਨੇ, ਡਂਸਤਿ, ਡਂਸਨ੍ਤਿ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਡਂਸੇਤਿ, ਡਂਸਯਤਿ, ਡਂਸਾਪੇਤਿ, ਡਂਸਾਪਯਤਿ।

ਆ , ਈਆਦੀਸੁ 'ਡਂਸਸ੍ਸ ਚ ਞ੍ਛਞ' ਇਤਿ ਸੁਤ੍ਤਂ, ਨਿਗ੍ਗਹੀਤਲੋਪੋ, ਅਡਞ੍ਛਾ, ਡਞ੍ਛਾ, ਅਡਞ੍ਛਿ, ਡਞ੍ਛਿ।

ਦਹ-ਦਾਹੇ, ਦਹਤਿ, ਦਹਨ੍ਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇ ਯਮ੍ਹਿ 'ਹਸ੍ਸ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ'ਤਿ ਪੁਬ੍ਬਾਪਰਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ, ਅਗ੍ਗਿਨਾ ਗਾਮੋ ਦਯ੍ਹਤਿ, ਦਯ੍ਹਨ੍ਤਿ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਦਾਹੇਤਿ, ਦਾਹਯਤਿ, ਦਹਾਪੇਤਿ, ਦਹਾਪਯਤਿ।

੬੪੯. **ਦਹਸ੍ਸ ਦਸ੍ਸ ਡੋ** [ਕ॰ ੨੦; ਰੂ॰ ੨੭; ਨੀ॰ ੫੦; '...ਦਸਦਦਕ੍ਖਾ' (ਬਹੂਸੁ)]।

ਦਹਧਾਤੁਸ੍ਸ ਦਸ੍ਸ ਡੋ ਹੋਤਿ ਵਾ।

ਡਹਤਿ, ਡਹਨ੍ਤਿ।

ਦਿਸ-ਪੇਕ੍ਖਨੇ, ਤਜਾਦਜੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿ, ਕਤ੍ਤੁਰਿ ਲੋ।

੬੫੦. **ਦਿਸਸ੍ਸ ਪਸ੍ਸਦਸ੍ਸਦਸਦਦਕ੍ਖਾ** [ਕ॰ ੪੭੧; ਰੂ॰ ੪੮੩; ਨੀ॰ ੯੫੧]।

ਦਿਸਧਾਤੁਸ੍ਸ ਪਸ੍ਸ ਚ ਦਸ੍ਸ ਚ ਦਸ ਚ ਦ ਚ ਦਕ੍ਖ ਚਾਤਿ ਏਤੇ ਆਦੇਸਾ ਹੋਨ੍ਤਿ ਵਾ।

ਵਿਪਸ੍ਸਨਾ, ਵਿਪਸ੍ਸੀ ਭਗਵਾ, ਸੁਦਸ੍ਸੀ, ਪਿਯਦਸ੍ਸੀ, ਅਤ੍ਥਦਸ੍ਸੀ, ਧਮ੍ਮਦਸ੍ਸੀ, ਸੁਦਸ੍ਸਂ ਵਜ੍ਜਮਞ੍ਞੇਸਂ [ਧ॰ ਪ॰ ੨੫੨], ਸੁਦਸ੍ਸਨਨਗਰਂ, ਮਹਾਸੁਦਸ੍ਸਨੋ ਨਾਮ ਰਾਜਾ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੨੪੨]।

ਦਸਾਦੇਸੇ-ਚਤੁਸਚ੍ਚਦ੍ਦਸੋ ਨਾਥੋ [ਵਿਭ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਭਾਜਨੀਯਵਣ੍ਣਨਾ], ਦੁਦ੍ਦਸੋ ਧਮ੍ਮੋ [ਮਹਾਵ॰ ੭; ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੬੪], ਅਤ੍ਤਨੋ ਪਨ ਦੁਦ੍ਦਸਂ [ਧ॰ ਪ॰ ੨੫੨], ਸੋ ਵੇ ਭਿਕ੍ਖੁ ਧਮ੍ਮਦਸੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ [ਗਵੇਸਿਤਬ੍ਬਂ]। ਪਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮਂ ਦੁਰਾਜਾਨਂ, ਸਮ੍ਮੁਲ੍ਹੇਤ੍ਥ ਅਵਿਦ੍ਦਸੂ। ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ, ਦਟ੍ਠਾ, ਦਟ੍ਠੁਨ੍ਤਿ।

ਇਮਿਨਾ ਸੁਤ੍ਤੇਨ ਦਿਸਸ੍ਸ ਸਬ੍ਬਵਿਭਤ੍ਤੀਸੁ ਯਥਾਰਹਂ ਪਸ੍ਸ, ਦਸ੍ਸ, ਦਕ੍ਖਾਦੇਸਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਆ, ਈਆਦੀਸੁ ਦਸ, ਦਾਦੇਸਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ''ਦਿਸ੍ਸਤਿ, ਦਿਸ੍ਸਨ੍ਤੀ''ਤਿ ਰੂਪਾਨਿ ਪਨ ਯਸ੍ਸ ਪੁਬ੍ਬਰੂਪਤ੍ਤੇਨ ਇਧ ਕਮ੍ਮੇ ਸਿਜ੍ਝਨ੍ਤਿ, ਦਿਵਾਦਿਗਣੇ ਕਤ੍ਤੁਰਿ ਸਿਜ੍ਝਨ੍ਤਿ। ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਅਦ੍ਦਸ੍ਸ, ਦਿਸ੍ਸਾਦੇਸਾਪਿ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਅਤ੍ਰਿਮਾ ਪਾਲ਼ੀ-ਯਂ ਵਾਸਵਂ ਅਦ੍ਦਸ੍ਸਾਮਂ [ਜਾ॰ ੧.੬.੧੧੨; 'ਅਦ੍ਦਸਾਮ'], ਯੇ ਮਯਂ

ਭਗਵਨ੍ਤੁੰ ਅਦ੍ਦਸ੍ਸਾਮ [ਗਵੇਸਿਤਬ੍ਬਂ], ਅਪਿ ਮੇ ਮਾਤਰਂ ਅਦਸ੍ਸਥ [ਮ॰ ਨਿ॰ ੨.੩੫੬], ਦਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਬਾਲਾ ਅਬਜਤ੍ਤਾ [ਮਹਾਵ॰ ੯੨], ਮਯਿ ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਸਨ੍ਦਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਅਹਞ੍ਚ ਇਮੇਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਸਨ੍ਦਿਸ੍ਸਾਮਿ [ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੨੫੩], ਨਿਮਿਤ੍ਤਾਨਿ ਪਦਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਤਾਨਿ ਅਜ੍ਜ ਪਦਿਸ੍ਸਰੇਤਿ [ਬੁ॰ ਵਂ॰ ੨.੮੨], ਤਸ੍ਮਾ ਤਜਾਦੀਸੁਪਿ ''ਅਦਸ੍ਸਤਿ, ਅਦਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਅਦਸ੍ਸਸਿ, ਅਦਸ੍ਸਥ, ਅਦਸ੍ਸਾਮਿ, ਅਦ੍ਦਸ੍ਸਾਮਾ''ਤਿ ਯੁਜ੍ਜਨ੍ਤਿ।

ਕਾਰਿਤੇ ਞਿਮ੍ਹਿ ਦਸ੍ਸਾਦੇਸੋ, ਦਸ੍ਸੇਤਿ, ਦਸ੍ਸਯਤਿ, ਨਿਦਸ੍ਸੇਤਿ, ਨਿਦਸ੍ਸਯਤਿ, ਸਨ੍ਦਸ੍ਸੇਤਿ, ਸਨ੍ਦਸ੍ਸਯਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਦਸ੍ਸੀਯਤਿ, ਦਸ੍ਸੀਯਨ੍ਤਿ, ਨਿਦਸ੍ਸੀਯਤਿ, ਨਿਦਸ੍ਸੀਯਨ੍ਤਿ, ਸਨ੍ਦਸ੍ਸੀਯਤਿ, ਸਨ੍ਦਸ੍ਸੀਯਨ੍ਤਿ, ਦਕ੍ਖਤਿ, ਦਕ੍ਖਨ੍ਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਦਕ੍ਖੀਯਤਿ, ਦਕ੍ਖੀਯਨ੍ਤਿ।

'ਗਮਯਮਿਸਾਸਦਿਸਾਨਂ ਚ੍ਛਙ' ਇਤਿ ਚ੍ਛਾਦੇਸੇ- ਦਿਚ੍ਛਤਿ, ਦਿਚ੍ਛਨ੍ਤਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਪਸ੍ਸਤਿ, ਪਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਦਕ੍ਖਤਿ, ਦਕ੍ਖਨ੍ਤਿ, ਪਸ੍ਸੀਯਤਿ, ਪਸ੍ਸੀਯਨ੍ਤਿ, ਦਕ੍ਖੀਯਤਿ, ਦਕ੍ਖੀਯਨ੍ਤਿ।

ਯਸ੍ਸ ਪੁਬ੍ਬਰੂਪਤ੍ਤੇ-ਦਿਸ੍ਸਤਿ, ਦਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਦਿਸ੍ਸਤੇ, ਦਿਸ੍ਸਨ੍ਤੇ, ਉਦ੍ਦਿਸ੍ਸਤੇ, ਉਦ੍ਦਿਸ੍ਸਨ੍ਤੇ, ਨਿਦ੍ਦਿਸ੍ਸਤੇ, ਨਿਦ੍ਦਿਸ੍ਸਨ੍ਤੇ, ਅਪਦਿਸ੍ਸਤੇ, ਅਪਦਿਸ੍ਸਨ੍ਤੇ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਪਸ੍ਸਾਪੇਤਿ, ਪਸ੍ਸਾਪਯਤਿ, ਦਕ੍ਖਾਪੇਤਿ, ਦਕ੍ਖਾਪਯਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਪਸ੍ਸਾਪੀਯਤਿ, ਦਸ੍ਸੀਯਤਿ, ਨਿਦਸ੍ਸੀਯਤਿ, ਸਨ੍ਦਸ੍ਸੀਯਤਿ, ਦਕ੍ਖਾਪੀਯਤਿ।

ਪਸ੍ਸਤੁ , ਪਸ੍ਸਨ੍ਤੁ, ਦਕ੍ਖਤੁ, ਦਕ੍ਖਨ੍ਤੁ, ਪਸ੍ਸੇਯ੍ਯ, ਪਸ੍ਸੇਯ੍ਯੁਂ, ਦਕ੍ਖੇਯ੍ਯ, ਦਕ੍ਖੇਯ੍ਯੁਂ।

ਏਯ੍ਯਾਮਸ੍ਸ ਏਮੁ ਚ ਅਨ੍ਤਸ੍ਸ ਉ ਚ ਹੋਨ੍ਤਿ। ''ਕਤ੍ਥ ਪਸ੍ਸੇਮੁ ਖਤ੍ਤਿਯਂ [ਜਾ॰ ੨.੨.੧੯੪੭], ਦਕ੍ਖੇਮੁ ਤੇ ਨਿਵੇਸਨ''ਨ੍ਤਿ [ਜਾ॰ ੧.੧੫.੨੫੪ (...ਨਿਵੇਸਨਾਨਿ)] ਪਾਲ਼ਿ। ਪਸ੍ਸੇਯ੍ਯਾਮ, ਪਸ੍ਸੇਯ੍ਯਾਮੁ, ਦਕ੍ਖੇਯ੍ਯਾਮ, ਦਕ੍ਖੇਯ੍ਯਾਮੁ।

ਆਆਦਿਮ੍ਹਿ-ਅਪਸ੍ਸਾ, ਅਦਕ੍ਖਾ।

ਦਸ, ਦਾਦੇਸੇਸੁ ਦਕਾਰਸ੍ਸ ਦ੍ਵਿਤ੍ਤਂ, ਅਦ੍ਦਸਾ ਖੋ ਭਗਵਾ [ਮਹਾਵ॰ ੯; ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੬੯; ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੫੯], ਅਦ੍ਦਸਾ ਖੋ ਆਯਸ੍ਮਾ ਆਨਨ੍ਦੋ [ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੩੬੪]।

ਰਸ੍ਸਤ੍ਤੇ-ਤਮਦ੍ਦਸ ਮਹਾਬ੍ਰਹ੍ਮਾ, ਨਿਸਿਨ੍ਨਂ ਸਮ੍ਹਿ ਵੇਸ੍ਮਨਿ [ਜਾ॰ ੧.੧੬.੧੪੮]। ਤੇ ਅਦ੍ਦਸੁ। ਰਸ੍ਸਤ੍ਤੇ-ਅਦ੍ਦਸੁ, ਆਮਨ੍ਤਯਸ੍ਸੁ ਵੋ ਪੁਤ੍ਤੇ, ਮਾ ਤੇ ਮਾਤਰਮਦ੍ਦਸੁ [ਜਾਤਕੇ ''ਆਮਨ੍ਤਯਸ੍ਸੁ ਤੇ ਪੁਤ੍ਤੇ, ਮਾ ਤੇ ਮਾਤਰ ਮਦ੍ਦਸੁਂ'']।

ਦਾਦੇਸੇ-ਸੋ ਅਦ੍ਦਾ।

ਰਸ੍ਸਤ੍ਤੇ-ਅਦ੍ਦ। ਯਾਯਮਾਨੋ ਮਹਾਰਾਜਾ, ਅਦ੍ਦਾ ਸੀਦਨ੍ਤਰੇ ਨਗੇ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੨੧੦੫]। ਯੋ ਦੁਕ੍ਖਂ ਸੁਖਤੋ ਅਦ੍ਦ, ਦੁਕ੍ਖਮਦ੍ਦਕ੍ਖਿ ਸਲ੍ਲਤੋ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੩੬੮]।

ਈਆਦਿਮ੍ਹਿ-ਅਪਸ੍ਸਿ, ਪਸ੍ਸਿ, ਅਪਸ੍ਸੀ, ਪਸ੍ਸੀ, ਅਪਸ੍ਸਿੰਸੁ, ਪਸ੍ਸਿੰਸੁ, ਅਪਸ੍ਸਿ, ਪਸ੍ਸਿ, ਅਪਸ੍ਸਿਤ੍ਥ, ਪਸ੍ਸਿਤ੍ਥ, ਅਪਸ੍ਸਿੰ, ਪਸ੍ਸਿੰ, ਅਪਸ੍ਸਿਮ੍ਹਾ, ਪਸ੍ਸਿਮ੍ਹਾ।

ਦਸ੍ਸਾਦੇਸੇ-ਅਦ੍ਦੂਸ੍ਸਿ, ਅਦ੍ਦੂਸ੍ਸੁਂ, ਅਦ੍ਦੂਸ੍ਸਿੰਸੁ, ਅਦ੍ਦੂਸ੍ਸੰਸੁ, ਅਦ੍ਦੂਸ੍ਸਿ, ਅਦ੍ਦੂਸ੍ਸਿਤ੍ਥ, ਅਦ੍ਦੂਸ੍ਸਿੰ, ਅਦ੍ਦੂਸ੍ਸਿਮ੍ਹਾ।

ਦਕ੍ਖਾਦੇਸੇ-ਅਦਕ੍ਖਿ, ਦਕ੍ਖਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਦਸਾਦੇਸੇ ਗਾਥਾਸੁ-ਅਦ੍ਦੂਸਿ, ਅਦ੍ਦੂਸੁਂ, ਅਦ੍ਦੂਸਿੰਸੁ, ਅਦ੍ਦੂਸੰਸੁ।

ਪਰਛਕ੍ਕੇ-ਅਦ੍ਦੂਸਾ , ਅਦ੍ਦੂਸੂ, ਅਹਂ ਅਦ੍ਦੂਸਂ, ਮਯਂ ਅਦ੍ਦੂਸ੍ਸਿਮ੍ਹੇ। ਅਦ੍ਦੂਸਂ ਕਾਮ ਤੇ ਮੂਲਂ, ਸਙ੍ਕਪ੍ਪਾ ਕਾਮ ਜਾਯਸਿ [ਜਾ॰ ੧.੮.੩੯]।

ਕ੍ਵਚਿ ਸਾਗਮੇ ਆਕਾਰਾਗਮੋ, ਸੋ ਅਦ੍ਦੂਸਾਸਿ, ਤੇ ਅਦ੍ਦੂਸਾਸੁਂ, ਅਹਂ ਅਦ੍ਦੂਸਾਸਿੰ, ਮਯਂ ਅਦਸਾਸਿਮ੍ਹ। ਯਂ ਅਦ੍ਦੂਸਾਸਿੰ ਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਂ, ਦੇਸੇਨ੍ਤਂ ਧਮ੍ਮਮੁਤ੍ਤਮਂ [ਥੇਰਗਾ॰ ੨੮੭]। ਅਥਦ੍ਦੂਸਾਸਿੰ ਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਂ, ਸਤ੍ਥਾਰਮਕੁਤੋਭਯਂ [ਥੇਰਗਾ॰ ੯੧੨]।

ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਇਂਸ੍ਸ ਇਮ੍ਹਿ ਹੋਤਿ, ਪਥੇ ਅਦ੍ਦੂਸਾਸਿਮ੍ਹਿ ਭੋਜਪੁਤ੍ਤੇ [ਜਾ॰ ੨.੧੭.੧੪੬]।

ਸ੍ਸਤਜਾਦਿਮ੍ਹਿ-ਪਸ੍ਸਿਸ੍ਸਤਿ, ਪਸ੍ਸਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ।

ਦਕ੍ਖਾਦੇਸੇ'ਦਕ੍ਖ ਸਕ੍ਖ ਹੇਹਿ'ਇਚ੍ਚਾਦਿਨਾ ਸ੍ਸਸ੍ਸਲੋਪੋ, ਦਕ੍ਖਤਿ, ਦਕ੍ਖਨ੍ਤਿ, ਦਕ੍ਖਿਤਿ, ਦਕ੍ਖਿਨ੍ਤਿ, ਦਕ੍ਖਿਸ੍ਸਤਿ, ਦਕ੍ਖਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ।

ਸ੍ਸਾਦਿਮ੍ਹਿ-ਅਪਸ੍ਸਿਸ੍ਸਾ, ਅਦਕ੍ਖਿਸ੍ਸਾ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਮਰ-ਪਾਣਚਾਗੇ, ਮਰਤਿ, ਮਰਨ੍ਤਿ।

'ਜਰਮਰਾਨਮਿਯਙ'ਇਤਿ ਇਯਾਦੇਸੋ, ਮਿਯਤਿ, ਮਿਯਨ੍ਤਿ, ਅਮ੍ਹਂ ਦਹਰਾ ਨ ਮਿਯ੍ਯਰੇ [ਜਾ॰ ੧.੧੦.੯੭]।

ਕਾਰਿਤੇ 'ਅਸ੍ਸਾ ਣਾਨੁਬਨ੍ਧੇ'ਤਿ ਆਵੁਦ੍ਧਿ, ਮਾਰੇਤਿ, ਮਾਰੇਨ੍ਤਿ, ਮਾਰਯਤਿ, ਮਾਰਯਨ੍ਤਿ, ਮਾਰਾਪੇਤਿ, ਮਾਰਾਪੇਨ੍ਤਿ, ਮਾਰਾਪਯਤਿ, ਮਾਰਾਪਯਨ੍ਤਿ।

ਯਮੁ-ਉਪਰਮੇ, ਯਮਤਿ, ਯਮਨ੍ਤਿ। ਪਰੇ ਚ ਨ ਵਿਜਾਨਨ੍ਤਿ, ਮਯਮੇਤ੍ਥ ਯਮਾਮਸੇ। ਏਤ੍ਥ ਚ 'ਯਮਾਮਸੇ'ਤਿ ਵਿਰਮਾਮਸੇ, ਮਰਣਂ ਗਚ੍ਛਾਮਸੇਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਸਂਪੁਬ੍ਬੋ ਸਂਯਮੇ, ਸਂਯਮਤਿ, ਸਂਯਮਨ੍ਤਿ।

ਨਿਗ੍ਗਹੀਤਸ੍ਸ ਞਾਦੇਸੇ-ਸਞ੍ਞਮਤਿ, ਸਞ੍ਞਮਨ੍ਤਿ।

ਨਿਪੁਬ੍ਬੋ ਨਿਯਮੇ, ਨਿਯਮਤਿ, ਨਿਯਮਨ੍ਤਿ।

'ਗਮਯਮਿਸਾਸਦਿਸਾਨਂ ਵਾ ਚ੍ਛਙ'ਇਤਿ ਮਸ੍ਸ ਚ੍ਛਾਦੇਸੋ, ਨਿਯਚ੍ਛਤਿ, ਨਿਯਚ੍ਛਨ੍ਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਨਿਯਮੀਯਤਿ, ਨਿਯਮੀਯਨ੍ਤਿ।

ਪੁਬ੍ਬਰੂਪੇ-ਨਿਯਮ੍ਮਤਿ, ਨਿਯਮ੍ਮਨ੍ਤਿ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਨਿਯਾਮੇਤਿ, ਨਿਯਾਮਯਤਿ।

ਣਾਪਿਮ੍ਹਿ ਨ ਵੁਦ੍ਧਿ, ਨਿਯਮਾਪੇਤਿ, ਨਿਯਮਾਪਯਤਿ, ਵਵਤ੍ਥੁਪੇਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਰੁਦ-ਅਸ੍ਸੁਵਿਮੋਚਨੇ, ਰੋਦਤਿ, ਰੋਦਨ੍ਤਿ।

ਸ੍ਸਤਜਾਦਿਮ੍ਹਿ-'ਲਭਵਸਛਿਦਗਮਭਿਦਾਨੰ ਚ੍ਛਙ'ਇਤਿ ਸ੍ਸੇਨ ਸਹ ਦਸ੍ਸ ਚ੍ਛਾਦੇਸੋ, ਸਾ ਨੂਨ ਕਪਣਾ ਅਮ੍ਮਾ, ਚਿਰਰਤ੍ਤਾਯ ਰੁਚ੍ਛਤਿ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੨੧੩੬]। ਕੋਞ੍ਜੀ ਸਮੁਦ੍ਦਤੀਰੇਵ, ਕਪਣਾ ਨੂਨ ਰੁਚ੍ਛਤਿ [ਜਾ॰ ੨.੨੧.੧੧੩]। ਸਾ ਨੂਨ ਕਪਣਾ ਅਮ੍ਮਾ, ਚਿਰੰ ਰੁਚ੍ਛਤਿ ਅਸ੍ਸਮੇ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੨੧੩੮], ਕੰ ਨ੍ਵ'ਜ੍ਜ ਛਾਤਾ ਤਸਿਤਾ, ਉਪਰੁਚ੍ਛਨ੍ਤਿ ਦਾਰਕਾ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੨੧੫੩]। ਰੋਦਿਸ੍ਸਤਿ, ਰੋਦਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਰੁਚ੍ਛਤਿ, ਰੁਚ੍ਛਨ੍ਤਿ।

ਸ੍ਸਾਦੀਸੁ-ਅਰੁਚ੍ਛਾ, ਅਰੁਚ੍ਛੰਸੁ, ਅਰੋਦਿਸ੍ਸਾ, ਅਰੋਦਿਸ੍ਸੰਸੁ।

ਰੁਹ-ਪਾਪੁਣਨੇ, ਰੁਹਤਿ, ਰੁਹਨ੍ਤਿ, ਆਰੁਹਤਿ, ਆਰੁਹਨ੍ਤਿ, ਆਰੋਹਤਿ, ਆਰੋਹਨ੍ਤਿ, ਅਭਿਰੁਹਤਿ, ਅਭਿਰੁਹਨ੍ਤਿ, ਓਰੁਹਤਿ, ਓਰੁਹਨ੍ਤਿ, ਓਰੋਹਤਿ, ਓਰੋਹਨ੍ਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਆਰੋਹੀਯਤਿ।

'ਹਸ੍ਸ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ'ਤਿ ਹ, ਯਾਨੰ ਵਿਪਰਿਯਾਯੋ, ਆਰੁਯ੍ਹਤਿ, ਓਰੁਯ੍ਹਤਿ।

ਈਆਦਿਮ੍ਹਿ-ਰੁਹਿ, ਆਰੁਹਿ, ਓਰੁਹਿ।

'ਕੁਸਰੁਹਿਸ੍ਸ ਚ੍ਛੀ'ਤਿ ਸੁਤ੍ਤੰ, ਅਭਿਰੁਚ੍ਛਿ, ਅਭਿਰੁਹਿ ਵਾ।

ਲਭ-ਲਾਭੇ , ਲਭਤਿ, ਲਭਨ੍ਤਿ।

ਯਸ੍ਸ ਪੁਬ੍ਬਰੂਪਤ੍ਤੇ 'ਚਤੁਤ੍ਥਦੁਤਿਯੇਸ੍ਵੇਸੰ ਤਤਿਯਪਠਮਾ'ਤਿ ਸੰਯੋਗਾਦਿਸ੍ਸ ਚਤੁਤ੍ਥਸ੍ਸ ਤਤਿਯਤ੍ਤੰ, ਲਬ੍ਭਤਿ, ਲਬ੍ਭਨ੍ਤਿ, ਲਬ੍ਭਰੇ।

ਈਆਦਿਮ੍ਹਿ-ਅਲਭਿ, ਅਲਭਿੰਸੁ।

੬੫੧. ਲਭਾ ਇੰਈਨੰ ਥੰਥਾ ਵਾ [ਕ॰ ੪੯੭; ਰੂ॰ ੪੭੭; ਨੀ॰ ੧੦੧੩]।

ਲਭਮ੍ਹਾ ਪਰੇਸੰ ਇੰ, ਈਨੰ ਕਮੇਨ ਥੰ, ਥਾ ਹੋਨ੍ਤਿ ਵਾ, ਧਾਤ੍ਵਨ੍ਤਸ੍ਸ ਪਰਰੂਪਤ੍ਤੰ, ਸੰਯੋਗਾਦਿਸ੍ਸ ਦੁਤਿਯਸ੍ਸ ਪਠਮਤ੍ਤੰ।

ਅਹੰ ਅਲਤ੍ਥੰ, ਅਲਭਿੰ ਵਾ, ਸੋ ਅਲਤ੍ਥ, ਅਲਭਿ ਵਾ।

ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਉੰਸ੍ਸ ਥੁੰ, ਥੰਸੁ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਮ੍ਹਾਸ੍ਸ ਚ ਥਮ੍ਹਾ, ਥੁੰਮ੍ਹਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਤੇ ਭਗਵਤੋ ਸਨ੍ਤਿਕੇ ਪਬ੍ਬਜ੍ਜਞ੍ਚ ਉਪਸਮ੍ਪਦਞ੍ਚ ਅਲਤ੍ਥੁੰ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੭੭], ਸਤਿੰ ਪਚ੍ਚੁਲਤ੍ਥੰ, ਵਿਪਰੀਤਸਞ੍ਞੰ ਪਚ੍ਚੁਲਤ੍ਥੰ, ਤੇ ਸਤਿੰ ਪਚ੍ਚੁਲਤ੍ਥੰਸੁ, ਅਗਮਮ੍ਹਾ ਖੋ ਤਵ ਗੇਹੰ, ਤਤ੍ਥ ਨੇਵ ਦਾਨੰ ਅਲਤ੍ਥਮ੍ਹਾ

[ਮ॰ ਨਿ॰ ੨.੩੦੦ (ਥੋਕੰ ਵਿਸਦਿਸੰ)], ਅਕ੍ਕੋਸਮੇਵ ਅਲਤ੍ਥੁਮ੍ਹਾ, ਮਯਞ੍ਚ ਅਲਤ੍ਥੁਮ੍ਹਾ ਸਵਨਾਯ, ਅਲਤ੍ਥੁਮ੍ਹਾ ਵਾ। ਧਾਤ੍ਵਨ੍ਤਸ੍ਸ ਚ੍ਛੋ ਚ। ਤਦਾਹੰ ਪਾਪਿਕੰ ਦਿਟ੍ਠਿਂ, ਪਟਿਲਚ੍ਛਿਂ ਅਯੋਨਿਸੋ [ਜਾ॰ ੧.੧੬.੨੦੪]।

ਸ੍ਸਤਜਾਦਿਮ੍ਹਿ-'ਲਭਵਸ ਛਿਦ ਗਮ ਭਿਦ ਰੁਦਾਨਂ ਚ੍ਛਙ'ਇਤਿ ਸੁਤ੍ਤੇਨ ਸ੍ਸੇਨ ਸਹ ਧਾਤ੍ਵਨ੍ਤਸ੍ਸ ਚ੍ਛਾਦੇਸੋ, ਲਚ੍ਛਤਿ, ਲਭਿਸ੍ਸਤਿ, ਲਚ੍ਛਨ੍ਤਿ, ਲਭਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਲਚ੍ਛਸਿ, ਲਭਿਸ੍ਸਸਿ, ਲਚ੍ਛਥ, ਲਭਿਸ੍ਸਥ, ਲਚ੍ਛਾਮਿ, ਲਭਿਸ੍ਸਾਮਿ, ਲਚ੍ਛਾਮ, ਲਭਿਸ੍ਸਾਮ। ਲਚ੍ਛਾਮ ਪੁਤ੍ਤੇ ਜੀਵਨ੍ਤਾ, ਅਰੋਗਾ ਚ ਭਵਾਮਸੇ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੨੨੬੦]।

ਸ੍ਸਾਦਿਮ੍ਹਿ-ਅਲਚ੍ਛਾ, ਅਲਭਿਸ੍ਸਾ, ਅਲਚ੍ਛਂਸੁ, ਅਲਭਿਸ੍ਸਂਸੁ।

ਵਚ-ਵਿਯਤ੍ਤਿਯਂ ਵਾਚਾਯਂ, ਵਚਤਿ, ਵਚਨ੍ਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਵਚੀਯਤਿ, ਵਚੀਯਨ੍ਤਿ।

ਯਸ੍ਸ ਪੁਬ੍ਬਰੂਪਤ੍ਤੇ 'ਅਸ੍ਸੂ'ਤਿ ਸੁਤ੍ਤੇਨ ਆਦਿਮ੍ਹਿ ਅਕਾਰਸ੍ਸ ਉਤ੍ਤਂ, ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ, ਵੁਚ੍ਚਰੇ, ਵੁਚ੍ਚਤੇ, ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤੇ, ਵੁਚ੍ਚਰੇ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਵਾਚੇਤਿ, ਵਾਚੇਨ੍ਤਿ, ਵਾਚਯਤਿ, ਵਾਚਯਨ੍ਤਿ, ਵਾਚਾਪੇਤਿ, ਵਾਚਾਪੇਨ੍ਤਿ, ਵਾਚਾਪਯਤਿ, ਵਾਚਾਪਯਨ੍ਤਿ।

ਈਆਦਿਮ੍ਹਿ-ਅਵਚਿ, ਵਚਿ।

ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਆਕਾਰੇਨ ਸਹ ਸਾਗਮੋ, ਅਵਚਾਸਿ, ਵਚਾਸਿ, ਅਵਚੁਂ, ਵਚੁਂ, ਅਵਚਿਂਸੁ, ਵਚਿਂਸੁ, ਤ੍ਵਂ ਅਵਚੋ, ਅਵਚ, ਅਵਚਿ, ਅਵਚਾਸਿ, ਅਵਚਿਤ੍ਥ, ਅਵਚਿਤ੍ਥੋ, ਤੁਮ੍ਹੇ ਅਵਚਿਤ੍ਥ।

'ਮ੍ਹਾਥਾਨਮੁਞ'ਇਤਿ ਸੁਤ੍ਤਂ, ਤੁਮ੍ਹੇ ਅਵਚੁਤ੍ਥ, ਵਚੁਤ੍ਥ, ਅਹਂ ਅਵਚਿਂ, ਵਚਿਂ, ਅਵਚਾਸਿਂ, ਵਚਾਸਿਂ, ਮਯਂ ਅਵਚਿਮ੍ਹਾ, ਵਚਿਮ੍ਹਾ, ਅਵਚਿਮ੍ਹ, ਵਚਿਮ੍ਹ ਵਾ, ਮਯਂ ਅਵਚੁਮ੍ਹਾ, ਵਚੁਮ੍ਹਾ, ਸੋ ਅਵਚਾ, ਵਚਾ।

ਰਸ੍ਸਤ੍ਤੇ-ਅਵਚ, ਅਵਚਿਤ੍ਥ, ਵਚਿਤ੍ਥ ਵਾ, ਅਹਂ ਅਵਚਂ, ਅਵਚ, ਵਚ ਵਾ, ਮਯਂ ਅਵਚਿਮ੍ਹੇ, ਵਚਿਮ੍ਹੇ।

੬੫੨. ਈਆਦੋ ਵਚਸ੍ਸੋਮ [ਕ॰ ੪੭੭; ਰੂ॰ ੪੭੯; ਨੀ॰ ੯੫੮; ਚਂ॰ ੬.੨.੬੯; ਪਾ॰ ੭.੪.੨੦]।

ਈਆਦੀਸੁ ਵਚਸ੍ਸ ਮਾਨੁਬਨ੍ਧੋ ਓ ਹੋਤਿ।

ਸੋ ਅਵੋਚਿ, ਤੇ ਅਵੋਚੁਂ, ਅਵੋਚਿਂਸੁ, ਤ੍ਵਂ ਅਵੋਚਿ, ਤੁਮ੍ਹੇ ਅਵੋਚੁਤ੍ਥ, ਅਹਂ ਅਵੋਚਿਂ, ਮਯਂ ਅਵੋਚੁਮ੍ਹਾ, ਸੋ ਅਵੋਚ, ਰਸ੍ਸੋ, ਭਗਵਾ ਏਤਦਵੋਚ [ਉਦਾ॰ ੨੦]।

ਸ੍ਸਤਜਾਦਿਮ੍ਹਿ –

੬੫੩. ਵਚਭੁਜਮੁਚਵਿਸਾਨਂ ਕ੍ਖਙ [ਕ॰ ੪੮੧; ਰੂ॰ ੫੨੪; ਨੀ॰ ੯੬੩; 'ਭੁਜ ਮੁਚ ਵਚ ਵਿਸਾਨਂ ਕ੍ਖਙ (ਬਹੂਸੁ)]।

ਸ੍ਸੇਨ ਸਹ ਵਚਾਦੀਨਂ ਅਨ੍ਤੋ ਬਜਵ੍ਜਨੋ ਕ੍ਖਙ ਹੋਤਿ ਵਾ ਸ੍ਸਯੁਤ੍ਤਾਸੁ ਵਿਭਤ੍ਤੀਸੁ।

ਵਕ੍ਖਤਿ , ਵਚਿਸ੍ਸਤਿ, ਵਕ੍ਖਨ੍ਤਿ, ਵਕ੍ਖਰੇ, ਵਚਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਵਚਿਸ੍ਸਰੇ, ਵਕ੍ਖਸਿ, ਵਕ੍ਖਥ, ਵਕ੍ਖਾਮਿ, ਵਕ੍ਖਾਮ, ਵਕ੍ਖਤੇ, ਵਕ੍ਖਨ੍ਤੇ, ਵਕ੍ਖਸੇ, ਵਕ੍ਖਵ◌੍ਹੇ, ਅਹਂ ਵਕ੍ਖਂ, ਵਚਿਸ੍ਸਂ, ਮਯਂ ਵਕ੍ਖਾਮ੍ਹੇ, ਵਚਿਸ੍ਸਾਮ੍ਹੇ।

‘ਸ੍ਸੇਨਾ’ਤਿ ਅਧਿਕਾਰੇਨ ਵ◌ਿਨਾ ਧਾਤ੍ਵਨ੍ਤਸ੍ਸ ਕ੍ਖਾਦੇਸੋਪਿ ਲਬ੍ਭਤਿ, ਵਕ੍ਖਿਸ੍ਸਤਿ, ਵਕ੍ਖਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ।

ਸ੍ਸਾਦਿਮ੍ਹਿ-ਅਵਕ੍ਖਾ, ਅਵਚਿਸ੍ਸਾ, ਅਵਕ੍ਖਂਸੁ, ਅਵਚਿਸ੍ਸਂਸੁ।

ਵਦ-ਵ◌ਿਯਤ੍ਤਿਯਂ ਵ◌ਾਚਾਯਂ, ਵਦਤਿ, ਵਦਨ੍ਤਿ, ਓਵਦਤਿ, ਓਵਦਨ੍ਤਿ, ਵਦਸਿ, ਵਦਥ, ਵਦਾਮਿ, ਵਦਾਮ।

ਲਸ੍ਸ ਏਤ੍ਤੇ-ਵਦੇਤਿ, ਵਦੇਨ੍ਤਿ, ਵਦੇਸਿ, ਵਦੇਥ, ਵਦੇਮਿ, ਵਦੇਮ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਵਦੀਯਤਿ, ਵਦਿਯ੍ਯਤਿ, ਓਵਦੀਯਤਿ, ਓਵਦਿਯ੍ਯਤਿ।

ਦਸ੍ਸ ਚਵਗ੍ਗਤ੍ਤੇ ਯਸ੍ਸ ਪੁਬ੍ਬਰੂਪਤ੍ਤਂ, ਵਜ੍ਜਤਿ, ਵਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਓਵਜ੍ਜਤਿ, ਓਵਜ੍ਜਨ੍ਤਿ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਭੇਰਿਂ ਵ◌ਾਦੇਤਿ, ਵ◌ਾਦੇਨ੍ਤਿ, ਵ◌ਾਦਯਤਿ, ਵ◌ਾਦਯਨ੍ਤਿ, ਗੁਰੁਂ ਅਭਿਵ◌ਾਦੇਤਿ, ਅਭਿਵ◌ਾਦੇਨ੍ਤਿ, ਅਭਿਵ◌ਾਦੇਸਿ, ਅਭਿਵ◌ਾਦੇਥ, ਅਭਿਵ◌ਾਦੇਮਿ, ਅਭਿਵ◌ਾਦੇਮ।

ਮਹਾਵ◌ੁਤ੍ਤਿਨਾ ਅਸ੍ਸ ਇਤ੍ਤਂ, ਅਭਿਵ◌ਾਦਿਯਾਮਿ, ਅਭਿਵ◌ਾਦਿਯਾਮ, ਅਭਿਵ◌ਾਦਯਾਮਿ, ਅਭਿਵ◌ਾਦਯਾਮ ਵ◌ਾ, ਅਭਿਵਨ੍ਦਾਮਿ, ਅਭਿਵਨ੍ਦਾਮਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਵਨ੍ਦਨ੍ਤੋ ਹਿ ‘‘ਸੁਖੀ ਹੋਤੂ’’ਤਿ ਅਭਿਮਙ੍ਗਲਵਚਨਂ ਵਦਾਪੇਤਿ ਨਾਮ, ਤਥਾਵਚਨਞ੍ਚ ਵਨ੍ਦਨੀਯਸ੍ਸ ਵਤ੍ਤਂ।

ਞਾਪਿਮ੍ਹਿ ਨ ਵ◌ੁਦ੍ਧਿ, ਵਦਾਪੇਤਿ, ਵਦਾਪਯਤਿ।

‘ਗਮਵਦਦਾਨਂ ਘਮ੍ਮਵਜ੍ਜਦਜ੍ਜਾ ਵ◌ਾ’ਤਿ ਵਜ੍ਜਾਦੇਸੋ, ‘ਊਲਸ੍ਸੇ’ਤਿ ਲਸ੍ਸ ਏਤ੍ਤਂ, ਵਜ੍ਜੇਤਿ, ਵਜ੍ਜੇਨ੍ਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਵਜ੍ਜੀਯਤਿ, ਵਜ੍ਜੀਯਨ੍ਤਿ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਵਜ੍ਜਾਪੇਤਿ, ਵਜ੍ਜਾਪਯਤਿ।

ਏਯ੍ਯਾਦਿਮ੍ਹਿ-‘ਏਯ੍ਯੇਯ੍ਯਾਸੇਯ੍ਯਂਨਂਟੇ’ਇਤਿ ਏਯ੍ਯਾਦੀਨਂ ਏਕਵਚਨਾਨਂ ਏਤ੍ਤਂ, ਵਦੇ, ਵਦੇਯ੍ਯ, ਵਜ੍ਜੇ, ਵਜ੍ਜੇਯ੍ਯ, ਵਦੇਯ੍ਯੁਂ, ਵਜ੍ਜੇਯ੍ਯੁਂ।

ਵਜ੍ਜਾਦੇਸੇ ਮਹਾਵ◌ੁਤ੍ਤਿਨਾ ਏਯ੍ਯਸ੍ਸ ਆਤ੍ਤਂ, ਏਯ੍ਯੁਮਾਦੀਨਂ ਏਯ੍ਯਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਲੋਪੋ, ਸੋ ਵਜ੍ਜਾ, ਤੇ ਵਜ੍ਜੁਂ।

ਏਯ੍ਯਾਦੀਨਂ ਯ੍ਯਾਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਲੋਪੋ ਵ◌ਾ, ਤ੍ਵ◌ਂ ਵਜ੍ਜਾਸਿ, ਵਜ੍ਜੇਸਿ, ਤੁਮ੍ਹੇ ਵਜ੍ਜਾਥ, ਵਜ੍ਜੇਥ, ਅਹਂ ਵਜ੍ਜਾਮਿ, ਵਜ੍ਜੇਮਿ, ਮਯਂ ਵਜ੍ਜਾਮ, ਵਜ੍ਜੇਮ, ਅਹਂ ਵਜ੍ਜਂ, ਮਯਂ ਵਜ੍ਜਾਮ੍ਹੇ, ਵਜ੍ਜੇਯ੍ਯਾਮ੍ਹੇ।

ਅਟ੍ਠਿਮਾ ਪਾਲ਼ੀ-ਵਜ੍ਜੁਂ ਵ◌ਾ ਤੇ ਨ ਵ◌ਾ ਵਜ੍ਜੁਂ, ਨਟ੍ਠਿ ਨਾਸਾਯ ਰੂਹਨਾ [ਜਾ॰ ੧.੩.੩੩], ਅਮ੍ਮਂ ਆਰੋਗ੍ਯਂ ਵਜ੍ਜਾਸਿ, ਤ੍ਵਞ੍ਚ ਤਾਤ ਸੁਖੀ ਭਵ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੨੧੪੮], ਅਮ੍ਮਂ ਆਰੋਗ੍ਯਂ ਵਜ੍ਜਾਥ, ਅਯਂ ਨੋ ਨੇਤਿ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੨੧੭੪] ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਹਿਯ੍ਯਤ੍ਤਨਿਯਂ-ਸੋ ਅਵਦਾ, ਵਦਾ, ਅਵਜ੍ਜਾ, ਵਜ੍ਜਾ, ਤੇ ਅਵਦੂ, ਵਦੂ, ਅਵਜ੍ਜੂ, ਵਜ੍ਜੂ।

ਅਜ੍ਜਤੁਨਿਯਂ-ਸੋ ਅਵਦਿ, ਵਦਿ, ਅਵਜ੍ਜਿ, ਵਜ੍ਜਿ, ਤੇ ਅਵਦੁਂ, ਵਦੁਂ, ਅਵਜ੍ਜੁਂ, ਵਜ੍ਜੁਂ, ਅਵਦਿਂਸੁ, ਵਦਿਂਸੁ, ਅਵਜ੍ਜਿਂਸੁ, ਵਜ੍ਜਿਂਸੁ।

ਸ੍ਸਤਜਾਦਿਮ੍ਹਿ-ਵਦਿਸ੍ਸਤਿ, ਵਜ੍ਜਿਸ੍ਸਤਿ।

ਸ੍ਸਾਦਿਮ੍ਹਿ-ਅਵਦਿਸ੍ਸਾ, ਅਵਜ੍ਜਿਸ੍ਸਾ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਵਿਦ-ਞਾਣੇ, ਵਿਦਤਿ।

'ਯੁਵਣ੍ਣਾਨਮਿਯਙਉਵਙ ਸਰੇ'ਤਿ ਸਰਮ੍ਹਿ ਇਯਾਦੇਸੋ, ਤੇ ਵਿਦਿਯਨ੍ਤਿ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਨਿਵੇਦੇਤਿ, ਪਟਿਵੇਦੇਤਿ, ਨਿਵੇਦਯਤਿ, ਪਟਿਵੇਦਯਤਿ, ਪਟਿਵੇਦਯਾਮਿ ਵੋ ਭਿਕ੍ਖਵੇ [ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੪੧੬], ਜਾਨਾਪੇਮੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਵੇਦਯਾਮਹਂ ਭਨ੍ਤੇ, ਵੇਦਯਤੀਤਿ ਮਂ ਸਙ੍ਘੋ ਧਾਰੇਤੂਤਿ [ਚੂਲ਼ਵ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧੦੨] ਜਾਨਾਪੇਮਿ, ਪਾਕਟਂ ਕਰੋਮੀਤਿ ਵਾ ਅਤ੍ਥੋ।

''ਵੇਦਿਯਾਮਹਂ ਭਨ੍ਤੇ, ਵੇਦਿਯਤੀਤਿ ਮਂ ਸਙ੍ਘੋ ਧਾਰੇਤੂ''ਤਿਪਿ [ਚੂਲ਼ਵ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧੦੨] ਪਾਠੋ, ਤਤ੍ਥ ਅਪਚ੍ਚਯੇ ਪਰੇ ਇਯਾਦੇਸੋ ਯੁਜ੍ਜਤਿ।

ਏਯ੍ਯਾਦਿਮ੍ਹਿ-ਵਿਦੇਯ੍ਯ, ਵਿਦਿਯੇਯ੍ਯ, ਵਿਦੇਯ੍ਯੁਂ, ਵਿਦਿਯੇਯ੍ਯੁਂ।

ਈਆਦਿਮ੍ਹਿ-ਪਚ੍ਚਯਾਨਂ ਖਯਂ ਅਵੇਦਿ, ਤੇ ਵਿਦੁਂ, ਵਿਦਿਂਸੁ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਨਿਵੇਦੇਸਿ, ਨਿਵੇਦਯਿ, ਪਟਿਵੇਦੇਸਿ, ਪਟਿਵੇਦਯਿ, ਨਿਵੇਦਯੁਂ, ਨਿਵੇਦਯਿਂਸੁ, ਪਟਿਵੇਦਯੁਂ, ਪਟਿਵੇਦਯਿਂਸੁ।

ਸ੍ਸਤਜਾਦਿਮ੍ਹਿ-ਵਿਦਿਸ੍ਸਤਿ, ਵੇਦਿਸ੍ਸਤਿ, ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਾਤਿ ਵੇਦਿਸ੍ਸਾਮਿ [ਮਹਾਵ॰ ੧੩੪] ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਵਸ-ਨਿਵਾਸੇ, ਵਸਤਿ, ਵਸਨ੍ਤਿ, ਨਿਵਸਤਿ, ਨਿਵਸਨ੍ਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਅਧਿ, ਆਪੁਬ੍ਬੋ, ਤੇਨ ਗਾਮੋ ਅਧਿਵਸੀਯਤਿ, ਆਵਸੀਯਤਿ, ਅਜ੍ਝਾਵਸੀਯਤਿ।

'ਅਸ੍ਸੁ'ਤਿ ਸੁਤ੍ਤੇਨ ਅਕਾਰਸ੍ਸ ਉਤ੍ਤਂ, ਵੁਸ੍ਸਤਿ, ਵੁਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਵੁਸ੍ਸਰੇ, ''ਭਗਵਤਿ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਂ ਵੁਸ੍ਸਤੀ''ਤਿ [ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੫੭] ਪਾਲ਼ਿ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਵਾਸੇਤਿ, ਅਧਿਵਾਸੇਤਿ, ਵਾਸਯਤਿ, ਅਧਿਵਾਸਯਤਿ।

ਞਾਪਿਮ੍ਹਿ ਵੁਦ੍ਧਿ ਨਤ੍ਥਿ, ਵਸਾਪੇਤਿ, ਵਸਾਪਯਤਿ।

ਈਆਦਿਮ੍ਹਿ-ਅਵਸਿ, ਵਸਿ, ਅਵਸੁਂ, ਵਸੁਂ, ਅਵਸਿਂਸੁ, ਵਸਿਂਸੁ।

ਸ੍ਸਤਜਾਦੀਸੁ-'ਲਭ ਵਸ ਛਿਦ ਗਮ ਭਿਦ ਰੁਦਾਨਂ ਚ੍ਛਙ'ਇਤਿ ਸ੍ਸੇਨ ਸਹ ਧਾਤ੍ਵਨ੍ਤਸ੍ਸ ਚ੍ਛਾਦੇਸੋ, ਵਚ੍ਛਤਿ, ਵਸਿਸ੍ਸਤਿ, ਵਚ੍ਛਨ੍ਤਿ, ਵਸਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਆਯਸ੍ਮਤੋ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਵਚ੍ਛਾਮਿ [ਮਹਾਵ॰ ੭੭], ਨ ਤੇ ਵਚ੍ਛਾਮਿ ਸਨ੍ਤਿਕੇ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੧੯੩੩], ਅਵਚ੍ਛਾ, ਅਵਸਿਸ੍ਸਾ, ਅਵਚ੍ਛਂਸੁ, ਅਵਸਿਸ੍ਸਂਸੁ।

ਵਿਸ-ਪਵਿਸਨੇ, ਪਵਿਸਤਿ, ਪਵਿਸਨ੍ਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਪਵਿਸੀਯਤਿ , ਪਵਿਸੀਯਨ੍ਤਿ, ਪਵਿਸੀਯਤੇ, ਪਵਿਸੀਯਨ੍ਤੇ।

ਯਸ੍ਸ ਪੁਬ੍ਬਰੂਪਤ੍ਤੇ-ਪਵਿਸ੍ਸਤਿ, ਪਵਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਪਵਿਸ੍ਸਰੇ, ਪਵਿਸ੍ਸਤੇ, ਪਵਿਸ੍ਸਨ੍ਤੇ, ਪਵਿਸ੍ਸਰੇ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਪਵੇਸੇਤਿ, ਪਵੇਸਯਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਪਵੇਸੀਯਤਿ, ਪਵੇਸੀਯਨ੍ਤਿ।

ਈਆਦਿਮ੍ਹਿ ਉਪਸਗ੍ਗਸ੍ਸ ਦੀਘੋ ਵਾ, ਪਾਵਿਸਿ।

ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਧਾਤ੍ਵਨ੍ਤੁਸ੍ਸ ਕ੍ਖੋ ਹੋਤਿ, ਪਾਵੇਕ੍ਖਿ ਪਥਵਿਂ ਚੇਚ੍ਚੋ [ਜਾ॰ ੧.੧੯.੯੮], ਸੋ ਪਾਵੇਕ੍ਖਿ ਕਾਸਿਰਾਜਾ [ਜਾ॰ ੧.੧੫.੨੬੬], ਸੋ ਤਸ੍ਸ ਗੇਹਂ ਪਾਵੇਕ੍ਖਿ [ਜਾ॰ ੧.੧੫.੩੦੩], ਪਾਵਿਸੁਂ, ਪਾਵਿਸਿਂਸੁ, ਪਾਵੇਕ੍ਖਿਂਸੁ।

ਸ੍ਸਤਜਾਦੀਸੁ 'ਵਚ ਭੁਜ ਮੁਚ ਵਿਸਾਨਂ ਕ੍ਖਙ'ਇਤਿ ਸ੍ਸੇਨ ਸਹ ਧਾਤ੍ਵਨ੍ਤੁਸ੍ਸ ਕ੍ਖੋ, ਪਵੇਕ੍ਖਤਿ, ਪਵਿਸਿਸ੍ਸਤਿ, ਪਵੇਕ੍ਖਨ੍ਤਿ, ਪਵਿਸਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਏਸ ਭਿਯਜੋ ਪਵੇਕ੍ਖਾਮਿ, ਵਮ੍ਮਿਕਂ ਸਤਪੋਰਿਸਂ [ਜਾ॰ ੧.੪.੧੦੦], ਪਾਵੇਕ੍ਖਾ, ਪਵਿਸਿਸ੍ਸਾ, ਪਾਵੇਕ੍ਖਂਸੁ, ਪਵਿਸਿਸ੍ਸਂਸੁ।

ਸਦ-ਸਂਸੀਦਨੇ, 'ਜਰਸਦਾਨਮੀਮ ਵਾ'ਤਿਆਦਿਸਰਮ੍ਹਾ ਈਮਆਗਮੋ ਹੋਤਿ ਵਾ, ਸੀਦਤਿ, ਸੀਦਨ੍ਤਿ, ਲਾਬੂਨਿ ਸੀਦਨ੍ਤਿ, ਸਿਲਾ ਪ੍ਲਵਨ੍ਤਿ [ਜਾ॰ ੧.੧.੭੭], ਸਂਸੀਦਤਿ, ਵਿਸੀਦਤਿ, ਓਸੀਦਤਿ, ਅਵਸੀਦਤਿ।

ਨਿਪੁਬ੍ਬੋ ਨਿਸਜ੍ਜਾਯਂ, ਨਿਸੀਦਤਿ, ਨਿਸੀਦਨ੍ਤਿ।

ਪਪੁਬ੍ਬੋ ਪਸਾਦੇ, ਪਸੀਦਤਿ, ਪਸੀਦਨ੍ਤਿ।

ਕਾਰਿਤੇਪਿ ਨ ਵੁਦ੍ਧਿ ਆਦੇਸਨ੍ਤੁਰਤ੍ਤਾ, ਸੀਦੇਤਿ, ਸੀਦਯਤਿ, ਸਂਸੀਦੇਤਿ, ਸਂਸੀਦਯਤਿ, ਓਸੀਦੇਤਿ, ਓਸੀਦਯਤਿ, ਓਸੀਦਾਪੇਤਿ, ਓਸੀਦਾਪਯਤਿ, ਨਿਸੀਦਾਪੇਤਿ, ਨਿਸੀਦਾਪਯਤਿ।

ਪਪੁਬ੍ਬਮ੍ਹਿ ਈਮ ਨ ਹੋਤਿ, ਪਿਤਾ ਪੁਤ੍ਤਂ ਬੁਦ੍ਧੇ ਪਸਾਦੇਤਿ, ਪਸਾਦਯਤਿ, ਪਸਾਦੇਨ੍ਤਿ, ਪਸਾਦਯਨ੍ਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਪਸਾਦੀਯਤਿ , ਪਸਾਦੀਯਨ੍ਤਿ।

ਹਨ-ਹਿਂਸਾ, ਗਤੀਸੁ, ਹਨਤਿ, ਹਨਨ੍ਤਿ।

'ਕ੍ਵਚਿ ਵਿਕਰਣਾਨ'ਨ੍ਤਿ ਸੁਤ੍ਤੇਨ ਲਵਿਕਰਣਸ੍ਸ ਲੋਪੇ ਹਨ੍ਤਿ, ਫਲਂ ਵੇ ਕਦਲਿਂ ਹਨ੍ਤਿ, ਸਕ੍ਕਾਰੋ ਕਾਪੁਰਿਸਂ ਹਨ੍ਤਿ [ਚੂਲ਼ਵ॰ ੩੩੫], ਹਨ੍ਤਿ ਕੁਦ੍ਧੋ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨੋ [ਅ॰ ਨਿ॰ ੭.੬੪]।

ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਕ੍ਵਚਿ ਧਾਤ੍ਵਨ੍ਤੁਲੋਪੋ, ਵਿਕ੍ਕੋਸਮਾਨਾ ਤਿਬ੍ਬਾਹਿ, ਹਨ੍ਤਿ ਨੇਸਂ ਵਰਂ ਵਰਂ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੨੩੭੦], ਲੁਦ੍ਦਕਾ ਮਿਗਂ ਹਨ੍ਤਿ, ਕੇਵਟ੍ਟਾ ਮਚ੍ਛਂ ਹਨ੍ਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਹਨੀਯਤਿ, ਹਨੀਯਨ੍ਤਿ।

ਧਾਤ੍ਵਨ੍ਤਸ੍ਸ ਚਵਗ੍ਗਤ੍ਤੇ ਯਸ੍ਸ ਪੁਬ੍ਬਰੂਪਤ੍ਤੰ, ਹਞ੍ਞਤਿ, ਹਞ੍ਞਨ੍ਤਿ।

ਕਾਰਿਤੇ –

੬੫੪. ਹਨਸ੍ਸ ਘਾਤੋ ਣਾਨੁਬਨ੍ਧੇ [ਕ॰ ੫੯੧; ਰੂ॰ ੫੪੪; ਨੀ॰ ੧੧੯੫]।

ਹਨਸ੍ਸ ਘਾਤੋ ਹੋਤਿ ਣਾਨੁਬਨ੍ਧੇ ਪਚ੍ਚਯੇ।

ਘਾਤੇਤਿ, ਘਾਤਯਤਿ, ਘਾਤਾਪੇਤਿ, ਘਾਤਾਪਯਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਘਾਤੀਯਤਿ, ਘਾਤਾਪੀਯਤਿ।

ਈਆਦਿਮ੍ਹਿ-ਅਹਨਿ, ਹਨਿ, ਅਹਨਿੰਸੁ, ਹਨਿੰਸੁ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਅਹਞ੍ਞਿ, ਹਞ੍ਞਿ, ਅਹਞ੍ਞਿੰਸੁ, ਹਞ੍ਞਿੰਸੁ।

ਸ੍ਸਤ੍ਯਾਦਿਮ੍ਹਿ –

੬੫੫. ਹਨਾ ਜੇਖਾ [ਕ॰ ੪੮੧; ਰੂ॰ ੫੨੪; ਨੀ॰ ੯੬੭, ੯੬੯? ‘...ਛਖਾ’ (ਬਹੂਸੁ) ‘ਛੇਖਾ’ (ਕਤ੍ਥਚਿ)]।

ਹਨਮ੍ਹਾ ਪਰਸ੍ਸ ਸ੍ਸਕਾਰਸ੍ਸ ਜੇ, ਖਾਦੇਸਾ ਹੋਨ੍ਤਿ ਵਾ, ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਧਾਤ੍ਵਨ੍ਤਸ੍ਸ ਪਰਰੂਪਤ੍ਤੰ।

ਹਞ੍ਜੇਤਿ , ਹਨਿਸ੍ਸਤਿ, ਹਞ੍ਜੇਨ੍ਤਿ, ਹਞ੍ਜੇਸਿ, ਹਞ੍ਜੇਥ, ਹਞ੍ਜੇਮਿ, ਹਨਿਸ੍ਸਾਮਿ, ਹਞ੍ਜੇਮ, ਹਨਿਸ੍ਸਾਮ।

ਖਾਦੇਸੇ ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਧਾਤ੍ਵਨ੍ਤਸ੍ਸ ਵਗ੍ਗਨ੍ਤਤ੍ਤੰ, ਪਟਿਹਙ੍ਖਤਿ, ਪਟਿਹਨਿਸ੍ਸਤਿ, ਪਟਿਹਙ੍ਖਨ੍ਤਿ, ਪਟਿਹਙ੍ਖਸਿ, ਪਟਿਹਙ੍ਖਾਮਿ, ਪਟਿਹਙ੍ਖਾਮ, ਪਟਿਹਨਿਸ੍ਸਾਮ।

ਹਰ-ਹਰਣੇ, ਹਰਤਿ, ਹਰਨ੍ਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਹਰੀਯਤਿ, ਹਰੀਯਨ੍ਤਿ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਹਾਰੇਤਿ, ਹਾਰਯਤਿ।

ਣਾਪਿਮ੍ਹਿ ਨ ਵੁਦ੍ਧਿ, ਹਰਾਪੇਤਿ, ਹਰਾਪਯਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਹਾਰੀਯਤਿ, ਹਰਾਪੀਯਤਿ।

ਆ, ਈਆਦੀਸੁ –

੬੫੬. ਆਈਆਦੀਸੁ ਹਰਸ੍ਸਾ।

ਆਆਦੀਸੁ ਈਆਦੀਸੁ ਚ ਹਰਸ੍ਸ ਰਕਾਰਸ੍ਸ ਆ ਹੋਤਿ ਵਾ, ਸੋ ਅਹਾ, ਅਹਰਾ।

ਈਆਦਿਮ੍ਹਿ-ਸੋ ਅਹਾਸਿ, ਅਜਿਨਿ ਮਂ ਅਹਾਸਿ ਮੇ [ਧ॰ ਪ॰ ੩-੪], ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਉਪਸਂਹਾਸਿ, ਆਸਨਂ ਅਭਿਹਾਸਿ, ਸਾਸਨੇ ਵਿਹਾਸਿ, ਵਿਹਾਸਿ ਪੁਰਿਸੁਤ੍ਤਮੋ [ਗਵੇਸਿਤਬ੍ਬਂ], ਧਮ੍ਮਂ ਪਯਿਰੁਦਾਹਾਸਿ, ਅਹਰਿ, ਹਰਿ, ਵਿਹਾਸੁਂ, ਆਹਿਂਸੁ, ਵਿਹਿਂਸੁ ਵਾ, ''ਮਾ ਮੇ ਤਤੋ ਮੂਲਫਲਂ ਆਹਂਸੂ''ਤਿ [ਜਾ॰ ੨.੧੮.੨੨] ਪਾਲ਼ਿ, ਅਹਾਸੁਂ, ਅਹਰੁਂ, ਹਰੁਂ, ਅਹਰਿਂਸੁ, ਹਰਿਂਸੁ, ਤ੍ਵਂ ਅਹਾਸਿ, ਅਹਰਿ, ਤੁਮ੍ਹੇ ਅਹਾਸਿਤ੍ਥ, ਅਹਰਿਤ੍ਥ, ਅਹਂ ਅਹਾਸਿਂ, ਅਹਰਿਂ, ਵਿਹਾਸਿਂ ਸਾਸਨੇ ਰਤੋ [ਅਪ॰ ਥੇਰ ੧.੨.੮੪], ਮਯਂ ਅਹਾਸਿਮ੍ਹਾ, ਅਹਰਿਮ੍ਹਾ।

ਪਰਛਕ੍ਕੇ ਅਸ੍ਸ ਤ੍ਥਤ੍ਤਂ, ਸੋ ਅਹਾਸਿਤ੍ਥ, ਅਹਰਿਤ੍ਥ।

ਸ੍ਸਤਜਾਦੀਸੁ –

੬੫੭. ਹਰਸ੍ਸ ਚਾਹਙ ਸ੍ਸੇ [‘ਯਾਸ੍ਸ ਚਾਹਙ ਸ੍ਸੇਨ’ (ਬਹੂਸੁ)]।

ਸ੍ਸਕਾਰਵਤੀਸੁ ਵਿਭਤ੍ਤੀਸੁ ਸ੍ਸੇਨ ਸਹ ਹਰਸ੍ਸ ਚ ਕਰਸ੍ਸ ਚ ਰਕਾਰਸ੍ਸ ਆਹਙ ਹੋਤਿ ਵਾ।

ਇਉ ਆਗਮੇ-ਹਾਹਿਤਿ, ਖਾਰਿਕਾਜਞ੍ਞ ਹਾਹਿਤਿ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੭੫੯]। ਹਾਹਤਿ ਵਾ, ਹਰਿਸ੍ਸਤਿ, ਹਾਹਿਨ੍ਤਿ, ਹਾਹਨ੍ਤਿ, ਹਰਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਹਾਹਸਿ, ਸੁਖਂ ਭਿਕ੍ਖੁ ਵਿਹਾਹਿਸਿ [ਧ॰ ਪ॰ ੩੭੯]। ਹਾਹਥ, ਹਾਹਾਮਿ, ਹਾਹਾਮ, ਹਰਿਸ੍ਸਾਮ।

ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਹਰਸ੍ਸ ਧਾਤ੍ਵਨ੍ਤਸ੍ਸ ਲੋਪੋ ਚ, ''ਯੋ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਧਮ੍ਮਵਿਨਯੇ ਅਪ੍ਪਮਤ੍ਤੋ ਵਿਹਸ੍ਸਤਿ [ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੮੫], ਪੁਰਕ੍ਖਤ੍ਵਾ ਵਿਹਸ੍ਸਾਮ [ਥੇਰੀਗਾ॰ ੧੨੧], ਅਹਂ ਉਦਕਮਾਹਿਸ੍ਸ''ਨ੍ਤਿ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੧੯੩੧] ਪਾਲ਼ੀ।

ਸ੍ਸਾਦਿਮ੍ਹਿ-ਅਹਾਹਾ, ਅਹਰਿਸ੍ਸਾ, ਅਹਾਹਂਸੁ, ਅਹਰਿਸ੍ਸਂਸੁ।

ਆਪੁਬ੍ਬ ਸੀਸ-ਪਤ੍ਥਨਾਯਂ, ਆਸੀਸਤਿ, ਆਸੀਸਨ੍ਤਿ, ਪਚ੍ਚਾਸੀਸਤਿ, ਪਚ੍ਚਾਸੀਸਨ੍ਤਿ।

੬੫੮. ਆਦਿਸ੍ਮਾ ਸਰਾ [ਚਂ॰ ੫.੧.੩; ਪਾ॰ ੬.੧.੨]।

ਆਦਿਭੂਤਾ ਸਰਮ੍ਹਾ ਪਰਂ ਪਠਮਸਦ੍ਦਰੂਪਂ ਏਕਸ੍ਸਰਂ ਦ੍ਵੇਰੂਪਂ ਹੋਤਿ, ਇਮਿਨਾ ਸਰਪੁਬ੍ਬਾਨਂ ਧਾਤੁਪਦਾਨਂ ਪਦਦ੍ਵਿਤ੍ਤੇ ਆਸੀਸ, ਸੀਸ ਇਤਿ ਰੂਪਦ੍ਵਯਂ ਭਵਤਿ।

੬੫੯. ਲੋਪੋਨਾਦਿਬਜਞ੍ਜਨਸ੍ਸ [ਚਂ॰ ੬.੨.੧੧੨; ਪਾ॰ ੭.੪.੬੦]।

ਦ੍ਵਿਤ੍ਤੇ ਅਨਾਦਿਭੂਤਸ੍ਸ ਏਕਸ੍ਸ ਬਜਞ੍ਜਨਸ੍ਸ ਲੋਪੋ ਹੋਤੀਤਿ ਪੁਰਿਮੇ ਸੀਸਰੂਪੇ ਸਕਾਰਲੋਪੋ।

ਆਸੀਸੀਸਤਿ , ਆਸੀਸੀਸਨ੍ਤਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਤਥਾ ‘ਪਰੋਕ੍ਖਾਯਞ੍ਚਾ’ਤਿ ਸੁਤ੍ਤੇ ਚਸਦ੍ਦੇਨ ਕਮਾਦੀਨਂ ਧਾਤੁਪਦਾਨਂ ਪਦਦ੍ਵਿਤ੍ਤੇ ਕਤੇ ‘ਲੋਪੋਨਾਦਿਬਜਞ੍ਜਨਸ੍ਸਾ’ਤਿ ਪੁਰਿਮੇ ਪਦਰੂਪੇ ਅਨਾਦਿਬਜਞ੍ਜਨਲੋਪੋ, ‘ਕਵਗ੍ਗਹਾਨਂ ਚਵਗ੍ਗਜਾ’ਤਿ ਸੇਸਸ੍ਸ ਕਵਗ੍ਗਸ੍ਸ ਚਵਗ੍ਗਤ੍ਤਂ, ‘ਨਿਗ੍ਗਹੀਤਞ੍ਚਾ’ਤਿ ਨਿਗ੍ਗਹੀਤਾਗਮੋ, ਚਙ੍ਕਮਤਿ, ਚਙ੍ਕਮਨ੍ਤਿ, ਚਙ੍ਕਮਤੁ, ਚਙ੍ਕਮਨ੍ਤੁ, ਚਙ੍ਕਮੇਯ੍ਯ, ਚਙ੍ਕਮੇਯ੍ਯੁਂ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਕੁਚ-ਸਙ੍ਕੋਚਨੇ, ਚਙ੍ਕੋਚਤਿ, ਚਙ੍ਕੋਚਨ੍ਤਿ।

ਚਲ-ਚਲਨੇ, ਚਞ੍ਚਲਤਿ, ਚਞ੍ਚਲਨ੍ਤਿ।

ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਨਿਗ੍ਗਹੀਤਸ੍ਸ ਪਰਰੂਪਤ੍ਤੇ ਜਰ-ਭਿਜ੍ਜਨੇ, ਜਜ੍ਜਰਤਿ ਜਜ੍ਜਰਨ੍ਤਿ।

ਦਲ਼-ਦਿਤ੍ਤਿਯਂ, ਦਦ੍ਦਲ੍ਲਤਿ, ਦਦ੍ਦਲ੍ਲਨ੍ਤਿ।

ਮੁਹ-ਵੇਚਿਤ੍ਤੇ, ਮੋਮੁਹਤਿ, ਮੋਮੁਹਨ੍ਤਿ, ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਉਸ੍ਸ ਓਤ੍ਤਂ।

ਤਥਾ ਰੁ-ਸਦ੍ਦੇ, ਰੋਰੁਵਤਿ, ਰੋਰੁਵਨ੍ਤਿ।

ਲੁਪ-ਗਿਦ੍ਧੇ, ਲੋਲੁਪ੍ਪਤਿ, ਲੋਲੁਪ੍ਪਨ੍ਤਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਪਦਦ੍ਵਿਤ੍ਤਂ ਨਾਮ ਪਦਤ੍ਥਾਨਂ ਅਤਿਸਯਤਾਦੀਪਨਤ੍ਥਂ, ਵਿਚ੍ਛਾਯਂ ਪਨ ਪੋਨੋਪੁਞ੍ਞ, ਸਮ੍ਭਮਾਦੀਸੁ ਚ ਦ੍ਵਿਤ੍ਤੇ ਅਨਾਦਿਬ੍ਯਞ੍ਜਨਲੋਪੋ ਨਤ੍ਥਿ, ਗਾਮੋ ਗਾਮੋ ਰਮਣੀਯੋ। ਤਥਾ ਕ੍ਵਚਿ ਅਤਿਸਯਦੀਪਨੇਪਿ, ਰੂਪਰੂਪਂ, ਦੁਕ੍ਖਦੁਕ੍ਖਂ, ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਜ੍ਝਤ੍ਤਂ, ਦੇਵਦੇਵੋ, ਮੁਨਿਮੁਨਿ, ਰਾਜਰਾਜਾ, ਬ੍ਰਹ੍ਮਬ੍ਰਹ੍ਮਾ, ਵਰਵਰੋ, ਅਗ੍ਗਅਗ੍ਗੋ, ਜੇਟ੍ਠਜੇਟ੍ਠੋ, ਸੇਟ੍ਠਸੇਟ੍ਠੋ, ਪਸਤ੍ਥਪਸਤ੍ਥੋ, ਉਗ੍ਗਤਉਗ੍ਗਤੋ, ਉਕ੍ਕਟ੍ਠੁਕ੍ਕਟ੍ਠੋ, ਓਮਕੋਮਕੋ, ਦੁਬ੍ਬਲਦੁਬ੍ਬਲੋ, ਅਬਲਅਬਲੋ, ਮਹਨ੍ਤਮਹਨ੍ਤੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਭੂਵਾਦਿਗਣੋ ਨਿਟ੍ਠਿਤੋ।

ਰੁਧਾਦਿਗਣ

ਅਥ ਰੁਧਾਦਿਗਣੋ ਵੁਚ੍ਚਤੇ।

'ਕਤ੍ਤੁਰੀ'ਤਿ ਪਦਂ ਵਤ੍ਤਤੇ, ਤਞ੍ਚ ਬਹੁਲਾਧਿਕਾਰਾ ਵਿਕਰਣਾਨਂ ਕਤ੍ਤੁਰਿ ਨਿਬਨ੍ਧਂ ਭਾਵ, ਕਮ੍ਮੇਸੁ ਅਨਿਬਨ੍ਧਂ ਵਿਕਪ੍ਪੇਨ ਪਵਤ੍ਤਿਂ ਦੀਪੇਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਭਾਵ, ਕਮ੍ਮੇਸੁ ਚ ਕਾਰਿਤਰੂਪੇਸੁ ਚ ਵਿਕਰਣਾਨਂ ਪਵਤ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ ਹੋਤੀਤਿ।

ਛਿਦ, ਭਿਦ, ਭੁਜ, ਮੁਚ, ਯੁਜ, ਰਿਚ, ਰੁਧ, ਲਿਪ, ਵਿਦ, ਸਿਚ, ਸੁਭ।

੬੬੦. ਮਞ੍ਚ ਰੁਧਾਦੀਨਂ [ਕ॰ ੪੪੬; ਰੂ॰ ੫੦੯; ਨੀ॰ ੯੨੬; ਚਂ॰ ੧.੧.੯੩; ਪਾ॰ ੩.੧.੭੮]।

ਰੁਧਾਦੀਹਿ ਕ੍ਰਿਯਤ੍ਥੇਹਿ ਕਤ੍ਤੁਰਿ ਲੋ ਹੋਤਿ, ਤੇਸਞ੍ਚ ਰੁਧਾਦੀਨਂ ਪੁਬ੍ਬਨ੍ਤਸਰਮ੍ਹਾ ਪਰਂ ਨਿਗ੍ਗਹੀਤਂ ਆਗਚ੍ਛਤਿ, ਮਾਨੁਬਨ੍ਧੋ ਪੁਬ੍ਬਨ੍ਤਦੀਪਨਤ੍ਥੋ, ਅਕਾਰੋ ਉਚ੍ਚਾਰਣਤ੍ਥੋ, ਚਸਦ੍ਦੇਨ ਰੁਧ, ਸੁਭਾਦੀਹਿ ਇ, ਈ, ਏ, ਓਪਚ੍ਚਯੇ ਸਙ੍ਗਣ੍ਹਾਤਿ, ਨਿਗ੍ਗਹੀਤਸ੍ਸ ਵਗ੍ਗਨ੍ਤਤ੍ਤਂ।

ਰੁਨ੍ਧਤਿ।

ਛਿਦ-ਦ੍ਵਿਧਾਕਰਣੇ, ਛਿਨ੍ਦਤਿ, ਛਿਨ੍ਦਨ੍ਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇ ਕਯੋ, 'ਤਵਗ੍ਗਵਰਣਾਨਂ ਯੇ ਚਵਗ੍ਗਬਯਞਾ'ਤਿ ਯਮ੍ਹਿ ਧਾਤ੍ਵਨ੍ਤਸ੍ਸ ਚਵਗ੍ਗਤ੍ਤਂ, 'ਵਗ੍ਗਲਸੇਹਿ ਤੇ'ਤਿ ਯਸ੍ਸ ਪੁਬ੍ਬਰੂਪਤ੍ਤਂ। ਛਿਜ੍ਜਤਿ, ਛਿਜ੍ਜਨ੍ਤਿ।

'ਗਰੁਪੁਬ੍ਬਾ ਰਸ੍ਸਾ ਰੇ ਨ੍ਤੇਨ੍ਤੀਨ'ਨ੍ਤਿ ਚਤ੍ਤੁਨ੍ਨਂ ਨ੍ਤੇ, ਨ੍ਤੀਨਂ ਰੇਤ੍ਤਂ, ਛਿਨ੍ਦਤੇ, ਛਿਜ੍ਜਤੇ, ਛਿਜ੍ਜਨ੍ਤੇ, ਛਿਜ੍ਜਰੇ।

ਇਮਿਨਾ ਨਿਗ੍ਗਹੀਤਾਗਮੋ, ਛਿਨ੍ਨੀਯਤਿ, ਛਿਨ੍ਨੀਯਨ੍ਤਿ, ਛਿਨ੍ਨੀਯਤੇ, ਛਿਨ੍ਨੀਯਨ੍ਤੇ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਛੇਦੇਤਿ, ਛੇਦਯਤਿ, ਛੇਦਾਪੇਤਿ, ਛੇਦਾਪਯਤਿ, ਛਿਨ੍ਦੇਤਿ, ਛਿਨ੍ਦਯਤਿ, ਛਿਨ੍ਦਾਪੇਤਿ, ਛਿਨ੍ਦਾਪਯਤਿ।

ਈਆਦਿਮ੍ਹਿ-ਅਚ੍ਛਿਨ੍ਦਿ , ਛਿਨ੍ਦਿ, ਅਚ੍ਛਿਨ੍ਦੀ, ਛਿਨ੍ਦੀ, ਅਚ੍ਛਿਨ੍ਦਿੰਸੁ, ਛਿਨ੍ਦਿੰਸੁ।

ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਧਾਤ੍ਵਨ੍ਤਸ੍ਸ ਚ੍ਛੋ ਪੁਬ੍ਬਸ੍ਸ ਦ੍ਵਿਤ੍ਤਞ੍ਚ, ਅਚ੍ਛੇਚ੍ਛਿ ਤਞ੍ਚ, ਵਿਵਤ੍ਤਯਿ ਸਂਯੋਜਨਂ [ਇਤਿਵੁ॰ ੫੩], ''ਅਚ੍ਛੇਜ੍ਜੀ''ਤਿਪਿ ਦਿਵਾਦਿਪਾਠੇ ਦਿਸ੍ਸਤਿ, ਅਚ੍ਛੇਚ੍ਛੁਂ ਵਤ ਭੋ ਰੁਕ੍ਖਂ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੧੭੮੮]।

ਕਮ੍ਮੇ-ਅਚ੍ਛਿਜ੍ਜਿ, ਛਿਜ੍ਜਿ, ਅਚ੍ਛਿਨ੍ਦਿਯਿ, ਛਿਨ੍ਦਿਯਿ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਛੇਦੇਸਿ, ਕਣ੍ਣਨਾਸਞ੍ਚ ਛੇਦਯਿ [ਜਾ॰ ੧.੪.੪੯], ਛਿਨ੍ਦੇਸਿ, ਛਿਨ੍ਦਯਿ।

ਸ੍ਸਤਜਾਦਿਮ੍ਹਿ-'ਲਭਵਸਛਿਦਗਮਭਿਦਰੁਦਾਨਂ ਚ੍ਛਙ'ਇਤਿ ਸ੍ਸੇਨ ਸਹ ਧਾਤ੍ਵਨ੍ਤਸ੍ਸ ਚ੍ਛੋ, ਛੇਚ੍ਛਤਿ, ਛਿਨ੍ਦਿਸ੍ਸਤਿ, ਛੇਚ੍ਛਨ੍ਤਿ, ਛਿਨ੍ਦਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਛੇਚ੍ਛਸਿ, ਛੇਚ੍ਛਤ, ਛੇਚ੍ਛਾਮਿ, ਛੇਚ੍ਛਾਮ, ਛਿਨ੍ਦਿਸ੍ਸਾਮ।

ਸ੍ਸਾਦਿਮ੍ਹਿ-ਅਚ੍ਛੇਚ੍ਛਾ, ਅਚ੍ਛਿਨ੍ਦਿਸ੍ਸਾ, ਅਚ੍ਛੇਚ੍ਛਂਸੁ, ਅਚ੍ਛਿਨ੍ਦਿਸ੍ਸਂਸੁ।

ਭਿਦ-ਵਿਦਾਰਣੇ, ਭਿਨ੍ਦਤਿ, ਭਿਨ੍ਦਨ੍ਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਭਿਜ੍ਜਤਿ, ਭਿਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਭਿਜ੍ਜਰੇ, ਭਿਨ੍ਦਿਯਤਿ, ਭਿਨ੍ਦਿਯਨ੍ਤਿ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਭਿਕ੍ਖੂ ਭਿਕ੍ਖੂਹਿ ਭੇਦੇਤਿ [ਮਹਾਵ॰ ੧੦੭], ਭੇਦਯਤਿ, ਭੇਦਾਪੇਤਿ, ਭੇਦਾਪਯਤਿ, ਭਿਨ੍ਦੇਤਿ, ਭਿਨ੍ਦਯਤਿ, ਭਿਨ੍ਦਾਪੇਤਿ, ਭਿਨ੍ਦਾਪਯਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਭੇਦੀਯਤਿ, ਭੇਦਾਪੀਯਤਿ।

ਈਆਦਿਮ੍ਹਿ-ਅਭਿਨ੍ਦਿ, ਭਿਨ੍ਦਿ, ਅਭਿਨ੍ਦੀ, ਭਿਨ੍ਦੀ, ਅਭਿਨ੍ਦਿੰਸੁ, ਭਿਨ੍ਦਿੰਸੁ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਅਭਿਜ੍ਜਿ, ਭਿਜ੍ਜਿ, ਅਭਿਨ੍ਦਿਯਿ, ਭਿਨ੍ਦਿਯਿ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਅਭੇਦੇਸਿ, ਭੇਦੇਸਿ, ਅਭੇਦਯਿ, ਭੇਦਯਿ, ਭੇਦਾਪੇਸਿ, ਭੇਦਾਪਯਿ।

ਸ੍ਸਤਜਾਦਿਮ੍ਹਿ-'ਲਭਵਸ...'ਇਚ੍ਚਾਦਿਨਾ ਸ੍ਸੇਨ ਸਹ ਦਸ੍ਸ ਚ੍ਛੋ, ਭੇਚ੍ਛਤਿ, ਭਿਨ੍ਦਿਸ੍ਸਤਿ, ਭੇਚ੍ਛਨ੍ਤਿ, ਭਿਨ੍ਦਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਭੇਚ੍ਛਸਿ, ਭੇਚ੍ਛਥ, ਭੇਚ੍ਛਾਮਿ, ਭੇਚ੍ਛਾਮ, ਭਿਨ੍ਦਿਸ੍ਸਾਮ, ''ਤਂ ਤੇ ਪਞ੍ਞਾਯ ਭੇਚ੍ਛਾਮੀ''ਤਿ [ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੪੪੫] ਪਾਲ਼ਿ।

ਸ੍ਸਾਦਿਮ੍ਹਿ-ਅਚ੍ਛੇਚ੍ਛਾ, ਅਚ੍ਛਿਨ੍ਦਿਸ੍ਸਾਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਭੁਜ-ਪਾਲਨ, ਬਜ੍ਝਵਹਰਣੇਸੁ, ਭੁਞ੍ਜਤਿ, ਭੁਞ੍ਜਨ੍ਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਭੁਜ੍ਜਤਿ, ਭੁਜ੍ਜਨ੍ਤਿ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਭੋਜੇਤਿ, ਭੋਜਯਤਿ, ਭੋਜਾਪੇਤਿ, ਭੋਜਾਪਯਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਭੋਜੀਯਤਿ, ਭੋਜਾਪੀਯਤਿ।

ਸ੍ਸਤਜਾਦਿਮ੍ਹਿ-'ਵਚਭੁਜਮੁਚਵਿਸਾਨੰ ਕ੍ਖਙ'ਇਤਿ ਸ੍ਸੇਨ ਸਹ ਧਾਤ੍ਵਨ੍ਤਸ੍ਸ ਕ੍ਖੋ, ਆਦਿਵੁਦ੍ਧਿ, ਭੋਕ੍ਖਤਿ, ਭੁਞ੍ਜਿਸ੍ਸਤਿ, ਭੋਕ੍ਖਨ੍ਤਿ, ਭੋਕ੍ਖਸਿ, ਭੋਕ੍ਖਥ, ਭੋਕ੍ਖਾਮਿ, ਭੋਕ੍ਖਾਮ, ਭੁਞ੍ਜਿਸ੍ਸਾਮ।

ਸ੍ਸਾਦਿਮ੍ਹਿ-ਅਭੋਕ੍ਖਾ, ਅਭੁਞ੍ਜਿਸ੍ਸਾ, ਅਭੋਕ੍ਖੰਸੁ, ਅਭੁਞ੍ਜਿਸ੍ਸੰਸੁ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਮੁਚ-ਮੋਚਨੇ, ਮੁਞ੍ਚਤਿ, ਮੁਞ੍ਚਨ੍ਤਿ, ਮੁਞ੍ਚਰੇ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਮੁਚ੍ਚਤਿ, ਮੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ, ਮੁਞ੍ਚੀਯਤਿ, ਮੁਞ੍ਚੀਯਨ੍ਤਿ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਮੋਚਾਪੇਤਿ, ਮੋਚਾਪਯਤਿ।

ਈਆਦਿਮ੍ਹਿ-ਅਮੁਞ੍ਚਿ, ਮੁਞ੍ਚਿ, ਅਮੁਞ੍ਚਿੰਸੁ, ਮੁਞ੍ਚਿੰਸੁ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਅਮੋਚੇਸਿ, ਮੋਚੇਸਿ, ਅਮੋਚਯਿ, ਮੋਚਯਿ, ਅਮੋਚੇਸੁੰ, ਮੋਚੇਸੁੰ, ਅਮੋਚਯੁੰ, ਮੋਚਯੁੰ, ਅਮੋਚਿੰਸੁ, ਮੋਚਿੰਸੁ, ਅਮੋਚਯਿੰਸੁ, ਮੋਚਯਿੰਸੁ।

ਸ੍ਸਤਜਾਦਿਮ੍ਹਿ-ਸ੍ਸੇਨ ਸਹ ਚਸ੍ਸ ਕ੍ਖੋ, ਮੋਕ੍ਖਤਿ, ਮੁਞ੍ਚਿਸ੍ਸਤਿ, ਮੋਕ੍ਖਨ੍ਤਿ ਮਾਰਬਨ੍ਧਨਾ [ਧ॰ ਪ॰ ੩੭]। ਨ ਮੇ ਸਮਣ ਮੋਕ੍ਖਸਿ [ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੪੦]। ਮੋਕ੍ਖਥ, ਮੋਕ੍ਖਾਮਿ, ਮੋਕ੍ਖਾਮ, ਮੁਞ੍ਚਿਸ੍ਸਾਮ।

ਸ੍ਸਾਦਿਮ੍ਹਿ-ਅਮੋਕ੍ਖਾ , ਮੋਕ੍ਖਾ, ਅਮੁਞ੍ਚਿਸ੍ਸਾ, ਮੁਞ੍ਚਿਸ੍ਸਾ, ਅਮੋਕ੍ਖੰਸੁ, ਮੋਕ੍ਖੰਸੁ, ਅਮੁਞ੍ਚਿਸ੍ਸੰਸੁ, ਮੁਞ੍ਚਿਸ੍ਸੰਸੁ।

ਯੁਜ-ਯੋਗੇ, ਯੁਞ੍ਜਤਿ ਬੁਦ੍ਧਸਾਸਨੇ, ਆਰਭਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ, ਯੁਞ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਪਮਾਦਮਨੁਯੁਞ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਬਾਲਾ ਦੁਮ੍ਮੇਧਿਨੋ ਜਨਾ [ਧ॰ ਪ॰ ੨੬]। ਯੁਞ੍ਜਸਿ, ਯੁਞ੍ਜਥ ਬੁਦ੍ਧਸਾਸਨੇ [ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੮੫]। ਯੁਞ੍ਜਾਮਿ, ਯੁਞ੍ਜਾਮ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਯੁਞ੍ਜੀਯਤਿ, ਯੁਞ੍ਜੀਯਨ੍ਤਿ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਯੋਜੇਤਿ, ਪਯੋਜੇਤਿ, ਨਿਯੋਜੇਤਿ, ਉਯ੍ਯੋਜੇਤਿ, ਯੋਜਯਤਿ, ਪਯੋਜਯਤਿ, ਨਿਯੋਜਯਤਿ, ਉਯ੍ਯੋਜਯਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਯੋਜੀਯਤਿ, ਪਯੋਜੀਯਤਿ, ਨਿਯੋਜੀਯਤਿ, ਉਯ੍ਯੋਜੀਯਤਿ।

ਰੁਧ-ਆਵਰਣੇ, ਰੁਨ੍ਧਤਿ, ਰੁਨ੍ਧਿਤਿ, ਰੁਨ੍ਧੀਤਿ, ਰੁਨ੍ਧੇਤਿ, ਰੁਨ੍ਧੋਤਿ, ਰੁਨ੍ਧਨ੍ਤਿ, ਓਰੁਨ੍ਧਤਿ, ਅਵਰੁਨ੍ਧਤਿ, ਰੁਨ੍ਧਾਪੇਤਿ, ਰੁਨ੍ਧਾਪਯਤਿ, ਅਵਰੋਧੇਤਿ, ਅਵਰੋਧਯਤਿ, ਉਪਰੋਧੇਤਿ, ਉਪਰੋਧਯਤਿ, ਰੋਧਾਪੇਤਿ, ਰੋਧਾਪਯਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਅਵਰੋਧੀਯਤਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਲਿਪ-ਲਿਮ੍ਪਨੇ, ਲਿਮ੍ਪਤਿ, ਲਿਮ੍ਪਨ੍ਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਲਿਮ੍ਪੀਯਤਿ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਲਿਮ੍ਪੇਤਿ, ਲਿਮ੍ਪਯਤਿ, ਲਿਮ੍ਪਾਪੇਤਿ, ਲਿਮ੍ਪਾਪਯਤਿ, ਲੇਪੇਤਿ, ਲੇਪਯਤਿ, ਲੇਪਾਪੇਤਿ, ਲੇਪਾਪਯਤਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਵਿਦ-ਪਟਿਲਾਭੇ, ਵਿਨ੍ਦਤਿ, ਵਿਨ੍ਦਨ੍ਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਵਿਨ੍ਦੀਯਤਿ, ਵਿਨ੍ਦੀਯਨ੍ਤਿ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਵਿਨ੍ਦੇਤਿ, ਵਿਨ੍ਦਯਤਿ, ਵਿਨ੍ਦਾਪੇਤਿ, ਵਿਨ੍ਦਾਪਯਹਿ।

ਈਆਦਿਮ੍ਹਿ-ਅਵਿਨ੍ਦਿ , ਵਿਨ੍ਦਿ, ਉਦਙ੍ਕਣੇ ਤਤ੍ਥ ਪਪਂ ਅਵਿਨ੍ਦੁਂ [ਜਾ॰ ੧.੧.੨], ਅਵਿਨ੍ਦਿਂਸੁ, ਵਿਨ੍ਦਿਂਸੁ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਸਿਚ-ਸੇਚਨੇ, ਸਿਞ੍ਚਤਿ, ਸਿਞ੍ਚਨ੍ਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਸਿਞ੍ਚੀਯਤਿ, ਸਿਞ੍ਚੀਯਨ੍ਤਿ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਸਿਞ੍ਚੇਤਿ, ਸਿਞ੍ਚਯਤਿ, ਸਿਞ੍ਚਾਪੇਤਿ, ਸਿਞ੍ਚਾਪਯਤਿ, ਸਿਞ੍ਚੇਯ੍ਯ ਵਾ ਸਿਞ੍ਚਾਪੇਯ੍ਯ ਵਾ [ਪਾਚਿ॰ ੧੪੦] ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਸੁਭ-ਸਮ੍ਪਹਾਰੇ, ਯੋ ਨੇ ਗਾਵੋਵ ਸੁਮ੍ਭਤਿ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੨੧੩੨]। ਸੁਮ੍ਭਨ੍ਤਿ, ਸੁਮ੍ਭਸਿ, ਸੁਮ੍ਭਥ, ਭੂਮਿਂ ਸੁਮ੍ਭਾਮਿ ਵੇਗਸਾ [ਜਾ॰ ੧.੫.੫੧], ਸੁਮ੍ਭਾਮ, ਸੁਮ੍ਭਿਤਿ, ਸੁਮ੍ਭੀਤਿ, ਸੁਮ੍ਭੇਤਿ, ਸੁਮ੍ਭੋਤਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਗਹਧਾਤੁਪਿ ਇਧ ਸਙ੍ਗਹਿਤਾ। ਗਹ-ਉਪਾਦਾਨੇ। 'ਮਞ੍ਚ ਰੁਧਾਦੀਨ'ਨ੍ਤਿ ਨਿਗ੍ਗਹੀਤੇਨ ਸਹ ਲਪਚ੍ਚਯੋ।

੬੬੧. ਣੋ ਨਿਗ੍ਗਹੀਤਸ੍ਸ [ਕ॰ ੪੯੦; ਰੂ॰ ੫੧੮; ਨੀ॰ ੯੮੨]।

ਗਹਧਾਤੁਮ੍ਹਿ ਆਗਤਸ੍ਸ ਨਿਗ੍ਗਹੀਤਸ੍ਸ ਣੋ ਹੋਤਿ। ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਵਿਕਪ੍ਪੇਨ ਲਸ੍ਸ ਦੀਘੋ।

ਗਣ੍ਹਾਤਿ, ਗਣ੍ਹਤਿ ਵਾ, ਗਣ੍ਹਨ੍ਤਿ, ਗਣ੍ਹਸਿ, ਗਣ੍ਹਥ, ਗਣ੍ਹਾਮਿ, ਗਣ੍ਹਾਮ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਗਣ੍ਹੀਯਤਿ, ਗਣ੍ਹੀਯਨ੍ਤਿ।

'ਹਸ੍ਸ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ'ਤਿ ਹ, ਯਾਨਂ ਵਿਪਰਿਯਾਯੋ, ਗਯ੍ਹਤਿ, ਗਯ੍ਹਨ੍ਤਿ, ਗਯ੍ਹਰੇ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਗਾਹੇਤਿ, ਗਾਹਯਤਿ, ਗਾਹਾਪੇਤਿ, ਗਾਹਾਪਯਤਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

੬੬੨. ਗਹਸ੍ਸ ਘੇਪ੍ਪੋ [ਕ॰ ੪੮੯; ਰੂ॰ ੫੧੯; ਨੀ॰ ੯੦੧]।

ਨ੍ਤੁ, ਮਾਨ, ਤਜਾਦੀਸੁ ਗਹਸ੍ਸ ਘੇਪ੍ਪਾਦੇਸੋ ਹੋਤਿ ਵਾ।

ਘੇਪ੍ਪਤਿ , ਘੇਪ੍ਪਨ੍ਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਘੇਪ੍ਪੀਯਤਿ, ਘੇਪ੍ਪੀਯਨ੍ਤਿ।

ਈਆਦਿਮ੍ਹਿ-ਅਗਣ੍ਹਿ, ਗਣ੍ਹਿ।

ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਨਿਗ੍ਗਹੀਤਲੋਪੋ, ਇਉਆਗਮਸ੍ਸ ਏਤ੍ਤੁं, ਅਗ੍ਗਹੇਸਿ, ਪਟਿਗ੍ਗਹੇਸਿ, ਅਨੁਗ੍ਗਹੇਸਿ, ਅਗ੍ਗਣ੍ਹਿੰਸੁ, ਗਣ੍ਹਿੰਸੁ। ਅਗ੍ਗਹੇਸੁं, ਪਟਿਗ੍ਗਹੇਸੁं, ਅਨੁਗ੍ਗਹੇਸੁं।

ਸ੍ਸਤਜਾਦਿਮ੍ਹਿ-ਗਣ੍ਹਿਸ੍ਸਤਿ, ਗਹੇਸ੍ਸਤਿ, ਗਣ੍ਹਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਗਹੇਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਰੁਧਾਦਿਗਣੋ ਨਿਟ੍ਠਿਤੋ।

ਦਿਵਾਦਿਗਣ

ਅਥ ਦਿਵਾਦਿਗਣੋ ਵੁਚ੍ਚਤੇ।

ਇਧ ਧਾਤੂਨं ਕਮੋ ਅਨੁਕ੍ਖਰਵਸੇਨ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੋ ਸਬ੍ਬਸੋ ਸਦਿਸਰੂਪਤ੍ਤਾ।

ਮੁਚ, ਵਿਚ, ਯੁਜ, ਲੁਜ, ਵਿਜ, ਗਦ, ਪਦ, ਮਦ, ਵਿਦ, ਇਧ, ਕੁਧ, ਗਿਧ, ਬੁਧ, ਯੁਧ, ਵਿਧ, ਸਿਧ, ਸੁਧ ਮਨ, ਹਨ, ਕੁਪ, ਦੀਪ, ਲੁਪ, ਵਪ, ਸੁਪ, ਦਿਵੁ, ਸਿਵੁ, ਤਸ, ਤੁਸ, ਦਿਸ, ਦੁਸ, ਸਿਸ, ਸੁਸ, ਦਹ, ਨਹ, ਮੁਹ।

੬੬੩. ਦਿਵਾਦੀਹਿ ਯਕ [ਕ॰ ੪੪੭; ਰੂ॰ ੫੧੦; ਨੀ॰ ੯੨੮; ਚਂ॰ ੧.੧.੮੭; ਪਾ॰ ੩.੧.੬੯]।

ਦਿਵਾਦੀਹਿ ਕ੍ਰਿਯਤ੍ਥੇਹਿ ਕਤ੍ਤਰਿ ਕਾਨੁਬਨ੍ਧੋ ਯਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ।

ਦਿਬ੍ਬਤਿ।

ਮੁਚ-ਮੁਤ੍ਤਿਯं, ਯਸ੍ਸ ਪੁਬ੍ਬਰੂਪਤ੍ਤं, ਮੁਚ੍ਚਤਿ, ਵਿਮੁਚ੍ਚਤਿ। ਅਕਮ੍ਮਕਤ੍ਤਾ ਸੁਦ੍ਧਕਮ੍ਮਰੂਪं ਨ ਲਬ੍ਭਤਿ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਮੋਚੇਤਿ , ਮੋਚਯਤਿ, ਮੋਚਾਪੇਤਿ, ਮੋਚਾਪਯਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਮੋਚੀਯਤਿ, ਮੋਚਾਪੀਯਤਿ, ਮੁਚ੍ਚਤੁ, ਦੁਕ੍ਖਾ ਮੁਚ੍ਚਨ੍ਤੁ।

ਸ੍ਸਤਜਾਦਿਮ੍ਹਿ ਧਾਤ੍ਵਨ੍ਤਸ੍ਸ ਕ੍ਖੋ, ਮੋਕ੍ਖਤਿ, ਮੋਕ੍ਖਨ੍ਤਿ।

ਵਿਚ-ਵਿਵੇਕੇ, ਵਿਵਿਚ੍ਚਤਿ, ਵਿਵਿਚ੍ਚਨ੍ਤਿ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਵਿਵੇਚੇਤਿ, ਵਿਵੇਚਯਤਿ, ਵਿਵੇਚਾਪੇਤਿ, ਵਿਵੇਚਾਪਯਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਵਿਵੇਚੀਯਤਿ, ਵਿਵੇਚਾਪੀਯਤਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਯੁਜ-ਯੁਤ੍ਤਿਯं, ਯੁਜ੍ਜਤਿ, ਯੁਜ੍ਜਨ੍ਤਿ।

ਲੁਜ-ਵਿਨਾਸੇ, ਲੁਜ੍ਜਤਿ, ਲੁਜ੍ਜਨ੍ਤਿ।

ਵਿਜ-ਭਯ, ਚਲਨੇਸੁ, ਸंਵਿਜ੍ਜਤਿ, ਸंਵਿਜ੍ਜਨ੍ਤਿ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਸंਵੇਜੇਤਿ, ਸंਵੇਜਯਤਿ, ਸंਵੇਜੇਨ੍ਤਿ, ਸंਵੇਜਯਨ੍ਤਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਗਦ-ਗਜ੍ਜਨੇ, ਮੇਘੋ ਗਜ੍ਜਤਿ, ਗਜ੍ਜਨ੍ਤਿ।

ਪਦ-ਗਤਿਮ੍ਹਿ, ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਨਿਪਜ੍ਜਤਿ, ਵਿਪਜ੍ਜਤਿ, ਸਮ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਆਪਜ੍ਜਤਿ, ਸਮਾਪਜ੍ਜਤਿ, ਪਟਿਪਜ੍ਜਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਤੇਨ ਆਪਤ੍ਤਿ ਆਪਜ੍ਜਤਿ, ਝਾਨਂ ਸਮਾਪਜ੍ਜਤਿ, ਮਗ੍ਗੋ ਪਟਿਪਜ੍ਜਤਿ।

ਕਜਮ੍ਹਿ ਪਰੇਪਿ ਯਕ ਹੋਤਿ, ਤੇਨ ਆਪਤ੍ਤਿ ਆਪਜ੍ਜੀਯਤਿ। ਝਾਨਂ ਸਮਾਪਜ੍ਜੀਯਤਿ, ਮਗ੍ਗੋ ਪਟਿਪਜ੍ਜੀਯਤਿ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਉਪ੍ਪਾਦੇਤਿ, ਉਪ੍ਪਾਦਯਤਿ, ਨਿਪ੍ਫਾਦੇਤਿ, ਨਿਪ੍ਫਾਦਯਤਿ। ਸਮ੍ਪਾਦੇਤਿ, ਸਮ੍ਪਾਦਯਤਿ, ਆਪਾਦੇਤਿ, ਆਪਾਦਯਤਿ, ਪਟਿਪਾਦੇਤਿ, ਪਟਿਪਾਦਯਤਿ, ਪਟਿਪਜ੍ਜਾਪੇਤਿ, ਪਟਿਪਜ੍ਜਾਪਯਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਉਪ੍ਪਾਦੀਯਤਿ, ਨਿਪ੍ਫਾਦੀਯਤਿ, ਸਮ੍ਪਾਦੀਯਤਿ, ਆਪਾਦੀਯਤਿ, ਪਟਿਪਾਦੀਯਤਿ।

ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੁ , ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤੁ, ਉਪ੍ਪਜ੍ਜੇਯ੍ਯ, ਉਪ੍ਪਜ੍ਜੇਯ੍ਯੁਂ, ਕਿਨ੍ਤੁ ਨੁ ਖੋ ਸਦ੍ਧਿਵਿਹਾਰਿਕਸ੍ਸ ਪਤ੍ਤੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਿਯੇਥ, ਚੀਵਰਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਿਯੇਥ, ਪਰਿਕ੍ਖਾਰੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਿਯੇਥਾਤਿ [ਮਹਾਵ॰ ੬੭] ਇਮਾਨਿ ਪਨ ਕਤ੍ਤੁ, ਕਮ੍ਮਰੂਪਾਨਿ।

ਈਆਦਿਮ੍ਹਿ-ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਿ, ਨਿਪਜ੍ਜਿ, ਵਿਪਜ੍ਜਿ, ਸਮ੍ਪਜ੍ਜਿ, ਆਪਜ੍ਜਿ, ਸਮਾਪਜ੍ਜਿ, ਪਟਿਪਜ੍ਜਿ।

੬੬੪. ਕ੍ਵਚਿ ਵਿਕਰਣਾਨਂ [ਕ॰ ੫੧੭; ਰੂ॰ ੪੮੮; ਨੀ॰ ੧੧੦੫]।

ਵਿਕਰਣਾਨਂ ਕ੍ਵਚਿ ਲੋਪੋ ਹੋਤਿ।

ਚਕ੍ਖੁਂ ਉਦਪਾਦਿ, ਞਾਣਂ ਉਦਪਾਦਿ, ਵਿਜ੍ਜਾ ਉਦਪਾਦਿ, ਆਲੋਕੋ ਉਦਪਾਦਿ [ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੫.੧੦੮੧] ਇਚ੍ਚਾਦਿ, ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਿਂਸੁ, ਨਿਪਜ੍ਜਿਂਸੁ।

ਮਦ-ਉਮ੍ਮਾਦੇ, ਮਜ੍ਜਤਿ, ਮਜ੍ਜਨ੍ਤਿ।

ਵਿਦ-ਸਤ੍ਤਾਯਂ, ਵਿਜ੍ਜਤਿ, ਸਂਵਿਜ੍ਜਤਿ।

ਇਧ-ਸਮਿਦ੍ਧਿਯਂ, ਇਜ੍ਝਤਿ, ਸਮਿਜ੍ਝਤਿ।

ਕੁਧ-ਕੋਪੇ, ਕੁਜ੍ਝਤਿ, ਕੁਜ੍ਝਨ੍ਤਿ।

ਬੁਧ-ਅਵਗਮਨੇ, ਬੁਜ੍ਝਤਿ, ਸਮ੍ਬੁਜ੍ਝਤਿ।

ਪਟਿਪੁਬ੍ਬੋ ਨਿਦ੍ਦਕ੍ਖਯੇ ਵਿਕਸਨੇ ਚ, ਪਟਿਬੁਜ੍ਝਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਤੇਨ ਧਮ੍ਮੋ ਬੁਜ੍ਝਤਿ, ਧਮ੍ਮਾ ਬੁਜ੍ਝਨ੍ਤਿ, ਬੁਜ੍ਝਰੇ, ਬੁਜ੍ਝੀਯਤਿ, ਬੁਜ੍ਝੀਯਨ੍ਤਿ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਬੋਧੇਤਿ, ਬੋਧਯਤਿ, ਬੋਧਾਪੇਤਿ, ਬੋਧਾਪਯਤਿ, ਬੁਜ੍ਝਾਪੇਤਿ, ਬੁਜ੍ਝਾਪਯਤਿ।

ਯੁਧ-ਸਮ੍ਪਹਾਰੇ, ਮਲ੍ਲੋ ਮਲ੍ਲੇਨ ਸਦ੍ਧਿਂ ਯੁਜ੍ਝਤਿ, ਦ੍ਵੇ ਸੇਨਾ ਯੁਜ੍ਝਨ੍ਤਿ, ਦ੍ਵੇ ਮੇਣ੍ਡਾ ਯੁਜ੍ਝਨ੍ਤਿ, ਦ੍ਵੇ ਉਸਭਾ ਯੁਜ੍ਝਨ੍ਤਿ, ਦ੍ਵੇ ਹਤ੍ਥਿਨੋ ਯੁਜ੍ਝਨ੍ਤਿ, ਦ੍ਵੇ ਕੁਕ੍ਕੁਟਾ ਯੁਜ੍ਝਨ੍ਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਯੁਜ੍ਝੀਯਤਿ, ਯੁਜ੍ਝੀਯਨ੍ਤਿ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਯੋਧੇਤਿ , ਯੋਧਯਤਿ, ਯੁਜ੍ਝਾਪੇਤਿ, ਯੁਜ੍ਝਾਪਯਤਿ, ''ਯੋਧੇਥ ਮਾਰਂ ਪਞ੍ਞਾਵੁਧੇਨਾ''ਤਿ [ਧ॰ ਪ॰ ੪੦] ਪਾਲ਼ਿ।

ਵਿਧ-ਤਾਲ਼ਨੇ, ਸਰੇਨ ਮਿਗਂ ਵਿਜ੍ਝਤਿ, ਧਮ੍ਮਂ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਤਿ, ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਨ੍ਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇ ਕਤ੍ਤੁਸਦਿਸਮ੍ਪਿ ਰੂਪਂ ਹੋਤਿ, ਤੇਨ ਧਮ੍ਮੋ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਤਿ, ਧਮ੍ਮਾ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਨ੍ਤਿ, ਪਟਿਵਿਜ੍ਝੀਯਤਿ, ਪਟਿਵਿਜ੍ਝੀਯਨ੍ਤਿ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਵੇਧੇਤਿ, ਵੇਧਯਤਿ, ਪਟਿਵੇਧੇਤਿ, ਪਟਿਵੇਧਯਤਿ, ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਸਿਧ-ਸਂਸਿਦ੍ਧਿਯਂ, ਸਿਜ੍ਝਤਿ, ਸਿਜ੍ਝਨ੍ਤਿ, ਸਿਜ੍ਝਰੇ।

ਕਾਰਿਤੇ ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਇਸ੍ਸ ਆਤ੍ਤਂ, ਸਾਧੇਤਿ, ਸਾਧਯਤਿ, ਸਾਧੇਨ੍ਤਿ, ਸਾਧਯਨ੍ਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਸਾਧੀਯਤਿ, ਸਾਧੀਯਨ੍ਤਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਸੁਧ-ਸੁਦ੍ਧਿਯਂ, ਸੁਜ੍ਝਤਿ, ਸੁਜ੍ਝਨ੍ਤਿ, ਵਿਸੁਜ੍ਝਤਿ, ਪਰਿਸੁਜ੍ਝਤਿ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਸੋਧੇਤਿ, ਸੋਧਯਤਿ।

ਮਨ-ਮਞ੍ਞਨਾਯਂ, ਮਞ੍ਞਤਿ, ਅਵਮਞ੍ਞਤਿ, ਅਤਿਮਞ੍ਞਤਿ, ਮਞ੍ਞਨ੍ਤਿ, ਅਵਮਞ੍ਞਨ੍ਤਿ, ਅਤਿਮਞ੍ਞਨ੍ਤਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਹਨ-ਵਿਘਾਤ, ਸਙ੍ਘਾਤੇਸੁ, ਹਞ੍ਞਤਿ, ਵਿਹਞ੍ਞਤਿ, ਹਞ੍ਞਨ੍ਤਿ, ਵਿਹਞ੍ਞਨ੍ਤਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਕੁਪ-ਕੋਪੇ, ਪਰੋ ਪਰਸ੍ਸ ਕੁਪ੍ਪਤਿ, ਕੁਚ੍ਛਿਵਾਤੋ ਕੁਪ੍ਪਤਿ, ਰੋਗੋ ਕੁਪ੍ਪਤਿ, ਪਟਿਕੁਪ੍ਪਤਿ, ਤੇਜੋਧਾਤੁ ਪਕੁਪ੍ਪਤਿ [ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੩੦੫]।

ਕਾਰਿਤੇ-ਕੋਪੇਤਿ, ਕੋਪਯਤਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਦੀਪ-ਦਿਤ੍ਤਿਯਂ, ਦਿਪ੍ਪਤਿ, ਦਿਪ੍ਪਨ੍ਤਿ, ਪੁਰੇ ਅਧਮ੍ਮੋ ਦਿਪ੍ਪਤਿ [ਚੂਲ਼ਵ॰ ੪੩੭]।

ਕਮ੍ਮੇ-ਦੀਪੀਯਤਿ, ਦੀਪੀਯਨ੍ਤਿ।

ਕਾਰਿਤੇ ਗਰੁਪਨ੍ਤਤ੍ਤਾ ਨ ਵੁਦ੍ਧਿ, ਦੀਪੇਤਿ, ਦੀਪਯਤਿ, ਦੀਪੇਨ੍ਤਿ, ਦੀਪਯਨ੍ਤਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਲੁਪ-ਅਦਸ੍ਸਨੇ , ਲੁਪ੍ਪਤਿ, ਲੁਪ੍ਪਨ੍ਤਿ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਲੋਪੇਤਿ, ਲੋਪਯਤਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਵਪ-ਬੀਜਨਿਕ੍ਖੇਪੇ, ਵਪ੍ਪਤਿ, ਵਪ੍ਪਨ੍ਤਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਸੁਪ-ਸੁਪ੍ਪਨੇ, ਸੁਪ੍ਪਤਿ, ਸੁਪ੍ਪਨ੍ਤਿ।

ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਆਦਿਵੁਦ੍ਧਿ, ਸੋਪ੍ਪਤਿ, ਸੋਪ੍ਪਨ੍ਤਿ।

ਸਮੁ-ਉਪਸਮੇ ਨਿਵਾਸੇ ਚ, ਸਮ੍ਮਤਿ, ਵਿਸਮ੍ਮਤਿ, ਉਪਸਮ੍ਮਤਿ, ਵੂਪਸਮ੍ਮਤਿ, ਅਸ੍ਸਮੇ ਸਮ੍ਮਤਿ, ਯਤ੍ਥ ਸਮ੍ਮਤਿ ਤੇਮਿਯੋ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੭੩], ਸਮ੍ਮਨ੍ਤਿ। ਕਾਰਿਤੇ ਨ ਵੁਦ੍ਧਿ, ਸਮੇਤਿ, ਵੂਪਸਮੇਤਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਦਿਵੁ-ਕੀਲ਼ਾਯਂ ਵਿਜਿਗੀਸਾਯਂ ਬਜਵਹਾਰੇ ਥੁਤਿ, ਕਨ੍ਤਿ, ਗਤਿ, ਸਤ੍ਤੀਸੁ ਚ, 'ਤਵਗ੍ਗਵਰਣਾਨਂ ਯੇ ਚਵਗ੍ਗਬਯਞਾ'ਤਿ ਯਮ੍ਹਿ ਵਸ੍ਸ ਬਤ੍ਤਂ, 'ਵਗ੍ਗਲਸੇਹਿ ਤੇ'ਤਿ ਯਸ੍ਸ ਬਤ੍ਤਂ, ਦਿਬ੍ਬਤਿ, ਦਿਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਸਿਵੁ-ਸਂਸਿਬ੍ਬਨੇ, ਸਿਬ੍ਬਤਿ, ਸਿਬ੍ਬਨ੍ਤਿ, ਸਿਬ੍ਬੇਯਜ ਵਾ ਸਿਬ੍ਬਾਪੇਯਜ ਵਾ [ਪਾਚਿ॰ ੧੭੬] ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਤਸ-ਸਨ੍ਤਾਸੇ, ਤਸ੍ਸਤਿ।

ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਤਸ੍ਸ ਤ੍ਰਤ੍ਤਂ, ਉਤ੍ਰਸ੍ਸਤਿ, ਉਬ੍ਬਿਜ੍ਜਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤਸ੍ਸਤਿ, ਪਰਿਤਸ੍ਸਤਿ, ਪਿਪਾਸਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਤਾਸੇਤਿ, ਤਾਸਯਤਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਤੁਸ-ਪੀਤਿਮ੍ਹਿ, ਤੁਸ੍ਸਤਿ, ਸਨ੍ਤੁਸ੍ਸਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇਪਿ-ਤੁਸ੍ਸਤਿ, ਸਨ੍ਤੁਸ੍ਸਤਿ, ਤੁਸ੍ਸੀਯਤਿ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਤੋਸੇਤਿ, ਤੋਸਯਤਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਦਿਸ-ਪਞ੍ਞਾਯਨੇ, ਦਿਸ੍ਸਤਿ, ਪਦਿਸ੍ਸਤਿ, ਸਨ੍ਦਿਸ੍ਸਤਿ। ਦਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਬਾਲਾ ਅਬ੍ਯਤ੍ਤਾ [ਮਹਾਵ॰ ੭੬], ਨਿਮਿਤ੍ਤਾਨਿ ਪਦਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ [ਬੁ॰ ਵਂ॰ ੨.੮੨], ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਮਯਿ ਸਨ੍ਦਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਅਹਞ੍ਚ ਇਮੇਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਸਨ੍ਦਿਸ੍ਸਾਮਿ [ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੨੫੩ (ਥੋਕਂ ਵਿਸਦਿਸਂ)]।

ਦੁਸ-ਪਟਿਘਾਤੇ , ਦੁਸ੍ਸਤਿ। ਦੋਸਨੇਯਜੇਸੁ ਦੁਸ੍ਸਤਿ। ਪਦੁਸ੍ਸਤਿ, ਦੁਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਪਦੁਸ੍ਸਨ੍ਤਿ।

ਕਾਰਿਤੇ ਦੀਘੋ, ਦੂਸੇਤਿ, ਦੂਸਯਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਦੂਸੀਯਤਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਸਿਸ-ਅਸਬ੍ਬਯੋਗੇ, ਸਿਸ੍ਸਤਿ, ਅਵਸਿਸ੍ਸਤਿ। ਸਰੀਰਾਨਿ ਅਵਸਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਸੇਸੇਤਿ, ਸੇਸਯਤਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਸੁਸ-ਸੁਸ੍ਸਨੇ, ਸੁਸ੍ਸਤਿ। ਅਟ੍ਠਿ ਚ ਨ੍ਹਾਰੁ ਚ ਚਮ੍ਮਞ੍ਚ ਅਵਸਿਸ੍ਸਤੁ, ਉਪਸੁਸ੍ਸਤੁ ਮੇ ਸਰੀਰੇ ਮਂਸਲੋਹਿਤਂ [ਮ॰ ਨਿ॰ ੨.੧੮੪ (ਥੋਕਂ ਵਿਸਦਿਸਂ)] ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਦਹ-ਦਾਹੇ, ਹ, ਯਾਨਂ ਵਿਪਰਿਯਾਯੋ, ਦਯ੍ਹਤਿ, ਦਯ੍ਹਨ੍ਤਿ, ਏਕਚਿਤਕਮ੍ਹਿ ਦਯ੍ਹਰੇ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਦਾਹੇਤਿ, ਦਾਹਯਤਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਨਹ-ਬਨ੍ਧਨੇ, ਸਨ੍ਨਯ੍ਹਤਿ, ਸਨ੍ਨਯ੍ਹਨ੍ਤਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਮੁਹ-ਮੁਯ੍ਹਨੇ, ਮੁਯ੍ਹਤਿ, ਸਮ੍ਮੁਯ੍ਹਤਿ, ਸਮ੍ਮੁਯ੍ਹਾਮਿ, ਪਮੁਯ੍ਹਾਮਿ। ਸਬ੍ਬਾ ਮੁਯ੍ਹਨ੍ਤਿ ਮੇ ਦਿਸਾ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੨੧੯੫]।

ਕਾਰਿਤੇ-ਮੋਹੇਤਿ, ਮੋਹਯਤਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਦਿਵਾਦਿਗਣੋ ਨਿਟ੍ਠਿਤੋ।

ਸ੍ਵਾਦਿਗਣ

ਅਥ ਸ੍ਵਾਦਿਗਣੋ ਵੁਚ੍ਚਤੇ।

ਗਿ, ਚਿ, ਮਿ, ਵੁ, ਸੁ, ਹਿ, ਆਪ, ਸਕ।

'ਕਾ'ਤਿ ਵਤ੍ਤਤੇ।

੬੬੫. ਸ੍ਵਾਦਿਤੋ ਕ੍ਣੋ [ਕ॰ ੪੪੮; ਰੂ॰ ੫੧੨; ਨੀ॰ ੯੨੯; ਚਂ॰ ੧.੧.੯੫; ਪਾ॰ ੩.੧.੭੪; 'ਸ੍ਵਾਦੀਹਿ...' (ਬਹੂਸੁ)]।

ਸ੍ਵਾਦੀਹਿ ਕ੍ਰਿਯਤ੍ਥੇਹਿ ਪਰਂ ਕਾਨੁਬਨ੍ਧਾ ਣਾ, ਣੋ ਇਤਿ ਦ੍ਵੇ ਪਚ੍ਚਯਾ ਹੋਨ੍ਤਿ।

੬੬੬. ਨ ਤੇ ਕਾਨੁਬਨ੍ਧਨਾਗਮੇਸੁ।

ਇਵਣ੍ਣੁ'ਵਣ੍ਣਾਨਂ ਅਕਾਰਸ੍ਸ ਚ ਤੇ ਏ, ਓ, ਆ ਨ ਹੋਨ੍ਤਿ ਕਾਨੁਬਨ੍ਧਨਾਗਮੇਸੁ ਪਰੇਸੁਤਿ ਵੁਦ੍ਧਿਪਟਿਸੇਧੋ।

ਸੁਣਾਤਿ, ਸੁਣੋਤਿ।

ਗਿ-ਸਦ੍ਦੇ, ਗਿਣਾਤਿ, ਗਿਣੋਤਿ, ਅਨੁਗਿਣਾਤਿ, ਪਟਿਗਿਣਾਤਿ।

ਪੁਬ੍ਬਸ੍ਸਰਲੋਪੋ, ਅਨੁਗਿਣਨ੍ਤਿ, ਪਟਿਗਿਣਨ੍ਤਿ।

ਚਿ-ਚਯੇ, ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਣਸ੍ਸ ਨਤ੍ਤਂ, ਵਡ੍ਢਕੀ ਪਾਕਾਰਂ ਚਿਨਾਤਿ, ਚਿਨੋਤਿ, ਆਚਿਨਾਤਿ, ਆਚਿਨੋਤਿ, ਅਪਚਿਨਾਤਿ, ਅਪਚਿਨੋਤਿ, ਵਿਦ੍ਧਂਸੇਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਪੁਬ੍ਬਸ੍ਸਰਲੋਪੋ, ਚਿਨਨ੍ਤਿ, ਆਚਿਨਨ੍ਤਿ, ਅਪਚਿਨਨ੍ਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਚੀਯਤਿ, ਆਚੀਯਤਿ, ਅਪਚੀਯਤਿ, ਚਿਨੀਯਤਿ, ਆਚਿਨੀਯਤਿ, ਅਪਚਿਨੀਯਤਿ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਚਯਾਪੇਤਿ, ਚਯਾਪਯਤਿ, ਚਿਨਾਪੇਤਿ, ਚਿਨਾਪਯਤਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਮਿ-ਪਕ੍ਖੇਪੇ, ਮਿਣਾਤਿ, ਮਿਣੋਤਿ, ਮਿਨਾਤਿ, ਮਿਨੋਤਿ ਵ।

ਵੁ-ਸੰਵਰਣੇ, ਸੰਵੁਣਾਤਿ, ਸੰਵੁਣੋਤਿ, ਆਵੁਣਾਤਿ, ਆਵੁਣੋਤਿ।

ਸੁ-ਸਵਨੇ, ਸੁਣਾਤਿ, ਸੁਣੋਤਿ, ਸੁਣਨ੍ਤਿ, ਸੁਣਾਸਿ, ਸੁਣੋਸਿ।

ਰਸ੍ਸਤ੍ਤੇ-ਸੁਣਸਿ ਨਾਗ [ਮਹਾਵ॰ ੧੨੬]। ਸੁਣਾਥ, ਸੁਣੋਥ, ਸੁਣਾਮਿ, ਸੁਣੋਮਿ, ਸੁਣਾਮ, ਸੁਣੋਮ।

ਕਮ੍ਮੇ 'ਦੀਘੋ ਸਰਸ੍ਸਾ'ਤਿ ਕਜਮ੍ਹਿ ਦੀਘੋ, ਸੂਯਤਿ, ਸੁਯ੍ਯਤਿ, ਸੂਯਨ੍ਤਿ, ਸੁਯ੍ਯਨ੍ਤਿ, ਸੁਣੀਯਤਿ, ਸੁਣੀਯਨ੍ਤਿ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਸਾਵੇਤਿ, ਅਨੁਸਾਵੇਤਿ, ਸਾਵਯਤਿ, ਅਨੁਸਾਵਯਤਿ, ਸੁਣਾਪੇਤਿ, ਸੁਣਾਪਯਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਸਾਵੀਯਤਿ, ਅਨੁਸਾਵੀਯਤਿ।

ਸੁਣਾਤੁ, ਸੁਣਨ੍ਤੁ, ਸੁਯ੍ਯਤੁ, ਸੁਯ੍ਯਨ੍ਤੁ, ਸਾਵੇਤੁ, ਸਾਵੇਨ੍ਤੁ, ਸੁਣੇ, ਸੁਣੇਯ੍ਯ, ਸੁਣੇਯ੍ਯੁੰ, ਸੂਯੇਯ੍ਯ, ਸੁਯ੍ਯੇਯ੍ਯ, ਸੂਯੇਯ੍ਯੁੰ, ਸੁਯ੍ਯੇਯੁੰ, ਸਾਵੇਯ੍ਯ, ਸਾਵੇਯ੍ਯੁੰ।

ਈਆਦਿਮ੍ਹਿ-ਅਸੁਣਿ, ਸੁਣਿ।

੬੬੭. ਤੇਸੁ ਸੁਤੋ ਕ੍ਣੋਕ੍ਣਾਨੰ ਰੋਟ [ਕ॰ ੫੧੭; ਰੂ॰ ੪੮੮; ਨੀ॰ ੧੧੦੫]।

ਤੇਸੁ ਈਆਦੀਸੁ ਸ੍ਸਕਾਰਵਨ੍ਤੇਸੁ ਚ ਵਚਨੇਸੁ ਸੁਧਾਤੁਤੋ ਪਰੇਸੰ ਕ੍ਣੋ, ਕ੍ਣਾਨੰ ਰੋਟ ਹੋਤਿ, ਰਾਨੁਬਨ੍ਧੋ ਸਬ੍ਬਾਦੇਸਦੀਪਨਤ੍ਥੋ। 'ਰਾਨੁਬਨ੍ਧੇਨ੍ਤਸਰਾਦਿਸ੍ਸਾ'ਤਿ ਸੁਤ੍ਤੇਨ ਆਦਿਸਰਸ੍ਸ ਲੋਪੋ, ਦ੍ਵਿਤ੍ਤੰ।

ਅਸ੍ਸੋਸਿ, ਅਸ੍ਸੋਸੁੰ, ਅਸ੍ਸੋਸਿ, ਅਸ੍ਸੋਸਿਤ੍ਥ, ਅਸ੍ਸੋਸਿੰ, ਅਸ੍ਸੋਸਿਮ੍ਹਾ, ਅਸ੍ਸੋਸੁਮ੍ਹਾ, ਅਸ੍ਸੋਸਿਤ੍ਥ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਸ੍ਸਤਜਾਦਿਮ੍ਹਿ-ਸੁਣਿਸ੍ਸਤਿ, ਸੋਸ੍ਸਤਿ, ਸੁਣਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਸੋਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਸੁਣਿਸ੍ਸਸਿ, ਸੋਸ੍ਸਸਿ, ਸੁਣਿਸ੍ਸਥ, ਸੋਸ੍ਸਥ, ਸੁਣਿਸ੍ਸਾਮਿ, ਸੋਸ੍ਸਾਮਿ, ਸੁਣਿਸ੍ਸਾਮ, ਸੋਸ੍ਸਾਮ। ਏਵੰ ਪਰਛਕ੍ਕੇ।

ਸ੍ਸਾਦਿਮ੍ਹਿ-ਅਸੁਣਿਸ੍ਸਾ, ਅਸੋਸ੍ਸਾ, ਅਸੁਣਿਸ੍ਸੰਸੁ, ਸੋਸ੍ਸੰਸੁ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਪਪੁਬ੍ਬੋ ਹਿ-ਪੇਸਨੇ, ਪਹਿਣਾਤਿ, ਪਹਿਣੋਤਿ, ਪਹਿਣਨ੍ਤਿ।

ਈਆਦਿਮ੍ਹਿ-ਦੂਤੰ ਪਹਿਣਿ, ਪਹਿਣਿੰਸੁ, 'ਕ੍ਵਚਿ ਵਿਕਰਣਾਨ'ਨ੍ਤਿ ਵਿਕਰਣਲੋਪੋ, ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਪਸ੍ਸ ਦੀਘੋ, ਦੂਤੰ ਪਾਹੇਸਿ [ਪਾਰਾ॰ ੨੯੭; ਮਹਾਵ॰ ੧੯੮], ਪਾਹੇਸੁੰ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਆਪ-ਪਾਪੁਣਨੇ ਪਪੁਬ੍ਬੋ –

੬੬੮. ਸਕਾਪਾਨੰ ਕੁਕ੍ਕੁ ਕ੍ਣੇ [ਕ॰ ੫੧੭; ਰੂ॰ ੪੮੮; ਨੀ॰ ੧੧੦੫; ''...ਕੁਕਕੂ ਣੇ'' (ਬਹੂਸੁ)]।

ਸਕ, ਆਪਧਾਤੂਨੰ ਕਾਨੁਬਨ੍ਧਾ ਕੁਕਾਰ, ਉਕਾਰਾ ਕਮੇਨ ਆਗਮਾ ਹੋਨ੍ਤਿ ਕ੍ਣਮ੍ਹਿ ਪਚ੍ਚਯੇ।

ਪਾਪੁਣੋਤਿ, ਪਾਪੁਣਨ੍ਤਿ, ਸਮ੍ਪਾਪੁਣਨ੍ਤਿ।

ਪਰਿਪੁਬ੍ਬੋ ਪਰਿਯਤ੍ତਿਯਂ, ਪਰਿਯਾਪੁਣਾਤਿ, ਪਰਿਯਾਪੁਣਨ੍ਤਿ।

ਸਂਪੁਬ੍ਬੋ-ਸਮਾਪੁਣਾਤਿ, ਪਰਿਸਮਾਪੁਣਾਤਿ, ਨਿਟ੍ਠਾਨਂ ਗਚ੍ਛਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਕ੍ਣੇਤਿ ਕਿਂ? ਪਪ੍ਪੋਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਪਾਪੀਯਤਿ, ਪਾਪੀਯਨ੍ਤਿ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਪਾਪੇਤਿ, ਪਾਪਯਤਿ, ਪਾਪੇਨ੍ਤਿ, ਪਾਪਯਨ੍ਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਪਾਪੀਯਤਿ, ਪਾਪੀਯਨ੍ਤਿ।

ਈਆਦਿਮ੍ਹਿ-ਪਾਪੁਣਿ, ਪਾਪੁਣਿਂਸੁ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਸਕ-ਸਤ੍ਤਿਯਂ, ਸਕ੍ਕੁਣੋਤਿ, ਸਕ੍ਕੁਣਾਤਿ।

ਕ੍ਣੇਤਿ ਕਿਂ? ਸਕ੍ਕੋਤਿ, ਸਕ੍ਕੁਣਨ੍ਤਿ।

ਈਆਦਿਮ੍ਹਿ-ਅਸਕ੍ਕੁਣਿ, ਸਕ੍ਕੁਣਿ, ਅਸਕ੍ਕੁਣਿਂਸੁ, ਸਕ੍ਕੁਣਿਂਸੁ।

੬੬੯. ਸਕਾ ਕ੍ਣਾਸ੍ਸ ਖੋ ਈਆਦੋ ['...ਣਾਸ੍ਸ ਖ...'' (ਬਹੂਸੁ)]।

ਸਕਮ੍ਹਾ ਪਰਸ੍ਸ ਕ੍ਣਾਸ੍ਸ ਖੋ ਹੋਤਿ ਈਆਦਿਮ੍ਹਿ।

ਅਸਕ੍ਖਿ, ਸਕ੍ਖਿ, ਅਸਕ੍ਖਿਂਸੁ, ਸਕ੍ਖਿਂਸੁ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

੬੭੦. ਸ੍ਸੇ ਵਾ [ਕ॰ ੫੧੭; ਰੂ॰ ੪੮੮; ਨੀ॰ ੧੧੦੫]।

ਸਕਮ੍ਹਾ ਪਰਸ੍ਸ ਕ੍ਣਸ੍ਸ ਖੋ ਹੋਤਿ ਵਾ ਸ੍ਸੇ ਪਰੇ।

ਸਕ੍ਖਿਸ੍ਸਤਿ, ਸਕ੍ਕੁਣਿਸ੍ਸਤਿ, ਸਕ੍ਖਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਸਕ੍ਕੁਣਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਸਕ੍ਖਿਸ੍ਸਸਿ, ਸਕ੍ਖਿਸ੍ਸਥ, ਸਕ੍ਖਿਸ੍ਸਾਮਿ, ਸਕ੍ਖਿਸ੍ਸਾਮ, ਸਕ੍ਕੁਣਿਸ੍ਸਾਮ।

'ਦਕ੍ਖ ਸਕ੍ਖ ਹੇਹਿ ਹੋਹੀਹਿ ਲੋਪੋ'ਤਿ ਸ੍ਸਸ੍ਸ ਵਿਕਪ੍ਪੇਨ ਲੋਪੋ, ਸਕ੍ਖਿਤਿ, ਸਕ੍ਖਿਸ੍ਸਤਿ, ਸਕ੍ਖਿਨ੍ਤਿ, ਸਕ੍ਖਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ।

ਸ੍ਸਾਦਿਮ੍ਹਿ-ਅਸਕ੍ਖਿਸ੍ਸਾ, ਸਕ੍ਖਿਸ੍ਸਾ, ਅਸਕ੍ਕੁਣਿਸ੍ਸਾ, ਸਕ੍ਕੁਣਿਸ੍ਸਾ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਸ੍ਵਾਦਿਗਣੋ ਨਿਟ੍ਠਿਤੋ।

ਕਯਾਦਿਗਣ

ਅਥ ਕਜਾਦਿਗਣੇ ਵ੍ਚੁਤੇ।

ਕੀ, ਜਿ, ਞਾ, ਧੁ, ਪੁ, ਭੁ, ਮਾ, ਮੁ, ਲੂ।

੬੭੧. ਕਜਾਦੀਹਿ ਕ੍ਣਾ [ਕ॰ ੪੪੯; ਰੂ॰ ੫੧੩; ਨੀ॰ ੯੩੦; ਚਂ॰ ੧.੧.੧੦੧ ...ਪੇਂ॰... ੩.੧.੮੧]।

ਕੀਇਚ੍ਚਾਦੀਹਿ ਕ੍ਰਿਯਤ੍ਥੇਹਿ ਪਰਂ ਕਤ੍ਤੁਰਿ ਕਾਨੁਬਨ੍ਧੋ ਣਾਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ।

੬੭੨. ਕ੍ਣਾਕ੍ਨਾਸੁ ਰਸ੍ਸੋ [ਕ॰ ੫੧੭; ਰੂ॰ ੪੮੮; ਨੀ॰ ੧੧੦੫; ਚਂ॰ ੬.੧.੧੦੮; ਪਾ॰ ੭.੩.੮੦]।

ਏਤੇਸੁ ਦੀਘਧਾਤੂਨਂ ਰਸ੍ਸੋ ਹੋਤਿ।

ਕੀ-ਦਬ੍ਬਵਿਨਿਮਯੇ, ਕਿਣਾਤਿ, ਕਿਣਨ੍ਤਿ, ਵਿਕ੍ਕਿਣਾਤਿ, ਵਿਕ੍ਕਿਣਨ੍ਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਕੀਯਤਿ, ਕਿਯ੍ਯਤਿ, ਵਿਕ੍ਕੀਯਤਿ, ਵਿਕ੍ਕਿਯ੍ਯਤਿ, ਵਿਕ੍ਕਿਯ੍ਯਨ੍ਤਿ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਵਿਕ੍ਕਾਯੇਤਿ, ਵਿਕ੍ਕਾਯਯਤਿ, ਕੀਣਾਪੇਤਿ, ਕੀਣਾਪਯਤਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

੬੭੩. ਜਜਾਦੀਹਿ ਕ੍ਨਾ [ਕ॰ ੪੪੯; ਰੂ॰ ੫੧੩; ਨੀ॰ ੯੩੦]।

ਜਿਇਚ੍ਚਾਦੀਹਿ ਕਤ੍ਤੁਰਿ ਕਾਨੁਬਨ੍ਧੋ ਨਾਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ।

ਜਿਨਾਤਿ, ਜਿਨਨ੍ਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਜੀਯਤਿ, ਜਿਯ੍ਯਤਿ, ਜਿਨੀਯਤਿ, ਜਿਨਿਯ੍ਯਤਿ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਜਯਾਪੇਤਿ, ਜਯਾਪਯਤਿ, ਪਰਾਜੇਤਿ, ਪਰਾਜਯਤਿ, ਪਰਾਜੇਨ੍ਤਿ, ਪਰਾਜਯਨ੍ਤਿ, ਜਿਨਾਪੇਤਿ, ਜਿਨਾਪਯਤਿ, ਅਜਿਨਿ, ਜਿਨਿ, ਅਜਿਨਿਂਸੁ, ਜਿਨਿਂਸੁ, ਜਿਨਿਸ੍ਸਤਿ, ਜਿਨਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਞਾ-ਅਵਬੋਧਨੇ।

੬੭੪. ਞਾਸ੍ਸ ਨੇ ਜਾ [ਕ॰ ੪੭੦; ਰੂ॰ ੫੧੪; ਨੀ॰ ੯੫੦; ਚਂ॰ ੬.੧.੧੦੭; ਪਾ॰ ੭.੩.੭੦, ੭੯]।

ਨਾਪਚ੍ਚਯੇ ਪਰੇ ਞਾਸ੍ਸ ਜਾ ਹੋਤਿ।

ਜਾਨਾਤਿ, ਪਜਾਨਾਤਿ, ਆਜਾਨਾਤਿ, ਸਞ੍ਜਾਨਾਤਿ, ਵਿਜਾਨਾਤਿ, ਅਭਿਜਾਨਾਤਿ, ਪਰਿਜਾਨਾਤਿ, ਪਟਿਜਾਨਾਤਿ, ਜਾਨਨ੍ਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਞਾਯਤਿ, ਪਞ੍ਞਾਯਤਿ, ਅਞ੍ਞਾਯਤਿ, ਸਞ੍ਞਾਯਤਿ, ਵਿਞ੍ਞਾਯਤਿ, ਅਭਿਞ੍ਞਾਯਤਿ, ਪਰਿਞ੍ਞਾਯਤਿ, ਪਟਿਞ੍ਞਾਯਤਿ, ਞਾਯਨ੍ਤਿ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਞਾਪੇਤਿ , ਞਾਪਯਤਿ, ਞਾਪੇਨ੍ਤਿ, ਞਾਪਯਨ੍ਤਿ, ਜਾਨਾਪੇਤਿ, ਜਾਨਾਪਯਤਿ, ਜਾਨਾਪੇਨ੍ਤਿ, ਜਾਨਾਪਯਨ੍ਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਞਾਪੀਯਤਿ, ਸਞ੍ਞਾਪੀਯਤਿ, ਜਾਨਾਪੀਯਤਿ।

੬੭੫. ਞਾਸ੍ਸ ਸਨਾਸ੍ਸ ਨਾਯੋ ਤਿਮ੍ਹਿ [ਕ॰ ੫੦੯; ਰੂ॰ ੫੧੬; ਨੀ॰ ੧੦੨੨]।

ਨਾਸਹਿਤਸ੍ਸ ਞਾਸ੍ਸ ਨਾਯੋ ਹੋਤਿ ਤਿਮ੍ਹਿ, ਸੁਤ੍ਤਵਿਭਤ੍ਤਿਯਾ ਅਨ੍ਤਿ, ਅਨ੍ਤੇਸੁ ਚ।

ਨਾਯਤਿ। ਵਿਚੇਯ੍ਯ ਵਿਚੇਯ੍ਯ ਅਤ੍ਥੇ ਪਨਾਯਤੀਤਿ ਖੋ ਭਿਕ੍ਖਵੇ ਵਿਪਸ੍ਸੀਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੪੧-੪੪]। ਨਾਯਨ੍ਤਿ। ''ਅਨਿਮਿਤ੍ਤਾ ਨ ਨਾਯਰੇ''ਤਿ [ਵਿਸੁਦ੍ਧਿ ੧.੧੭੪] ਪਾਲ਼ਿ।

ਏਯ੍ਯਾਦਿਮ੍ਹਿ-ਜਾਨੇਯ੍ਯ, ਜਾਨੇਯ੍ਯੁੰ, ਜਾਨੇਯ੍ਯਾਸਿ, ਜਾਨੇਯ੍ਯਾਥ, ਜਾਨੇਯ੍ਯਾਮਿ, ਜਾਨੇਯ੍ਯਾਮ।

ਉਤ੍ਤੇ-ਜਾਨੇਯ੍ਯਾਮੁ।

ਏਯ੍ਯਾਮਸ੍ਸ ਏਮੁਤ੍ਤੇ ''ਕਥੰ ਜਾਨੇਮੁ ਤੰ ਮਯ''ਨ੍ਤਿ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੭] ਪਾਲ਼ਿ।

੬੭੬. ਏਯ੍ਯਸ੍ਸਿਯਾਞਾ ਵਾ [ਕ॰ ੫੦੮; ਰੂ॰ ੫੧੫; ਨੀ॰ ੧੦੨੧]।

ਞਾਤੋ ਏਯ੍ਯਸ੍ਸ ਇਯਾ, ਞਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਵਾਸਦ੍ਦੇਨ ਏਯ੍ਯੁਮਾਦੀਨਮ੍ਪਿ ਞੂ, ਞਾਸਿ, ਞਾਥ, ਞਾਮਿ, ਞਾਮਾਦੇਸਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਏਯ੍ਯਮਿਚ੍ਚਸ੍ਸ ਞਞ੍ਞ।

ਜਾਨਿਯਾ।

੬੭੭. ਞਾਮ੍ਹਿ ਜੰ [ਕ॰ ੪੭੦; ਰੂ॰ ੫੧੪; ਨੀ॰ ੯੫੦]।

ਞਾਦੇਸੇ ਪਰੇ ਸਨਾਸ੍ਸ ਞਾਸ੍ਸ ਜੰ ਹੋਤਿ।

ਜਞ੍ਞਾ, ਵਿਜਞ੍ਞਾ।

ਸੁਤ੍ਤਵਿਭਤ੍ਤੇਨ ਞੂਆਦੀਸੁਪਿ ਜੰ ਹੋਤਿ। ''ਪਾਪੰ ਕਤ੍ਵਾ ਮਾ ਮੰ ਜਞ੍ਞੂਤਿ ਇਚ੍ਛਤਿ [ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੧੨੭; ਵਿਭ॰ ੮੯੪ 'ਜਞ੍ਞਾ'ਤਿ], ਵਿਵੇਕਧਮ੍ਮੰ ਅਹੰ ਵਿਜਞ੍ਞੰ [ਗਵੇਸਿਤਬ੍ਬੰ], ਜਞ੍ਞਾਮੁ ਚੇ ਸੀਲਵਨ੍ਤੰ ਵਦਞ੍ਞੂ''ਨ੍ਤਿ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੧੩੦੧] ਪਾਲ਼ੀ। 'ਜਞ੍ਞਾਸਿ, ਜਞ੍ਞਾਥ, ਜਞ੍ਞਾਮਿ, ਜਞ੍ਞਾਮਾ'ਤਿਪਿ ਯੁਜ੍ਜਤਿ।

੬੭੮. ਈਸ੍ਸਤ੍ਯਾਦੀਸੁ ਕ੍ਨਾਲੋਪੋ [ਕ॰ ੫੧੭; ਰੂ॰ ੪੮੮; ਨੀ॰ ੧੧੦੫]।

ਕ੍ਨਾਸ੍ਸ ਲੋਪੋ ਹੋਤਿ ਵਾ ਈਆਦਿਮ੍ਹਿ ਸ੍ਸਤ੍ਯਾਦਿਮ੍ਹਿ ਚ।

ਅਞ੍ਞਾਸਿ, ਅਬ੍ਭਞ੍ਞਾਸਿ, ਅਜਾਨਿ, ਅਞ੍ਞਾਸੁੰ, ਅਞ੍ਞੰਸੁ, ਅਬ੍ਭਞ੍ਞੰਸੁ, ਜਾਨਿੰਸੁ, ਅਞ੍ਞਾਸਿ, ਅਬ੍ਭਞ੍ਞਾਸਿ, ਅਜਾਨਿ, ਅਞ੍ਞਿਤ੍ਥ, ਜਾਨਿਤ੍ਥ, ਅਞ੍ਞਾਸਿੰ, ਅਬ੍ਭਞ੍ਞਾਸਿੰ, ਅਜਾਨਿੰ, ਜਾਨਿੰ, ਅਞ੍ਞਾਸਿਮ੍ਹਾ, ਅਜਾਨਿਮ੍ਹਾ, ਜਾਨਿਮ੍ਹਾ, ਞਾਸ੍ਸਤਿ, ਜਾਨਿਸ੍ਸਤਿ, ਞਾਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਜਾਨਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਵਿਞ੍ਞਾਯਿਸ੍ਸਤਿ, ਵਿਞ੍ਞਾਯਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ।

੬੭੯. ਸ੍ਸਸ੍ਸ ਹਿ ਕਮ੍ਮੇ [ਕ॰ ੫੧੭; ਰੂ॰ ੪੮੮; ਨੀ॰ ੧੧੦੫]।

ਞਾਤੋ ਸ੍ਸਸ੍ਸ ਹਿ ਹੋਤਿ ੧ਾ ਕਮ੍ਮੇ।

ਪਞ੍ਞਾਯਿਹਿ। ''ਪਞ੍ਞਾਯਿਹਿਨ੍ਤਿ ਏਤਾ, ਦਹਰਾ''ਤਿ [ਜਾ॰ ੨.੧੭.੧੯੭] ਪਾਲ਼ਿ। ਪਞ੍ਞਾਯਿਸ੍ਸਤਿ, ਪਞ੍ਞਾਯਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਧੂ-੧ਿਧੁਨਨੇ, ਕ੍ਯਾਦਿ ਰਸ੍ਸੋ, ਧੁਨਾਤਿ, ਧੁਨਨ੍ਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਧੁਨੀਯਤਿ, ਧੁਨੀਯਨ੍ਤਿ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਧੁਨਾਪੇਤਿ, ਧੁਨਾਪਯਤਿ।

ਪੁ-ਸੋਧਨੇ, ਪੁਨਾਤਿ, ਪੁਨਨ੍ਤਿ।

ਭੂ-ਪਤ੍ਤਿਯੰ, ਰਸ੍ਸੋ, ਅਭਿਸਮ੍ਭੁਨਾਤਿ, ਅਭਿਸਮ੍ਭੁਨਨ੍ਤਿ। ਨਾਸ੍ਸ ਣਤ੍ਤੇ-ਅਭਿਸਮ੍ਭੁਣਾਤਿ, ਅਭਿਸਮ੍ਭੁਣਨ੍ਤਿ।

ਮਾ-ਪਰਿਮਾਣੇ , ਮਹਾ੧ੁਤ੍ਤਿਨਾ ਧਾਤ੍੧ਨ੍ਤੁਸ੍ਸ ਇਤ੍ਤੰ, ਮਿਨਾਤਿ, ਨਿਮ੍ਮਿਨਾਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਉਪਮੀਯਤਿ, ਉਪਮੀਯਨ੍ਤਿ, ਨਿਮ੍ਮੀਯਤਿ, ਨਿਮ੍ਮੀਯਨ੍ਤਿ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਨਗਰੰ ਮਾਪੇਤਿ, ਮਾਪਯਤਿ, ਮਾਪੀਯਤਿ, ਮਾਪੀਯਨ੍ਤਿ, ਨਿਮ੍ਮਿਨਿ, ਨਿਮ੍ਮਿਨਿੰਸੁ, ਮਾਪੇਸਿ, ਮਾਪਯਿ, ਮਾਪੇਸੁੰ, ਮਾਪਯੁੰ, ਨਿਮ੍ਮਿਨਿਸ੍ਸਤਿ, ਨਿਮ੍ਮਿਨਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਮਾਪੇਸ੍ਸਤਿ, ਮਾਪੇਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਮੂ-ਬਨ੍ਧਨੇ, ਮੁਨਾਤਿ।

ਲੂ-ਛੇਦਨੇ, ਰਸ੍ਸਤ੍ਤੰ, ਲੁਨਾਤਿ, ਲੁਨਨ੍ਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਲੂਯਤਿ, ਲੂਯਨ੍ਤਿ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਲਾ੧ਯਤਿ, ਲਾ੧ਯਨ੍ਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਲਾ੧ੀਯਤਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਕ੍ਯਾਦਿਗਣੋ ਨਿਟ੍ਠਿਤੋ।

ਤਨਾਦਿਗਣ

ਅਥ ਤਨਾਦਿਗਣੋ ੧ੁਚ੍ਚਤੇ।

ਆਪ, ਕਰ, ਤਨ, ਸਕ।

੬੮੦. ਤਨਾਦਿਤ੍੧ੋ [ਕ॰ ੪੫੧; ਰੂ॰ ੫੨੦; ਨੀ॰ ੯੩੨; ਚਂ॰ ੧.੧.੯੭; ਪਾ॰ ੩.੧.੭੯]।

ਤਨਾਦੀਹਿ ਪਰੰ ਓਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ।

ਤਨੋਤਿ।

ਆਪ-ਪਾਪੁਣਨੇ ਪਪੁਬ੍ਬੋ। ਧਾਤ੍ਵਨ੍ਤੁਸ੍ਸ ਦ੍ਵਿਤ੍ਤੁਂ ਰਸ੍ਸੋ ਚ, ਪਪ੍ਪੋਤਿ, ਪਪ੍ਪੋਨ੍ਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਪਾਪੀਯਤਿ, ਪਾਪੀਯਨ੍ਤਿ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਪਾਪੇਤਿ, ਪਾਪਯਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਪਾਪੀਯਤਿ ਪਾਪੀਯਨ੍ਤਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਕਰ-ਕਰਣੇ, ਕਰੋਤਿ, ਕਰੋਨ੍ਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਕਰੀਯਤਿ, ਕਰੀਯਨ੍ਤਿ।

'ਤਵਗ੍ਗਵਰਣਾਨਂ ਯੇ ਚਵਗ੍ਗਬਯਞਾ'ਤਿ ਯਮ੍ਹਿ ਧਾਤ੍ਵਨ੍ਤੁਸ੍ਸ ਯਤ੍ਤੁਂ, ਕਯਜਤਿ, ਕਯਜਨ੍ਤਿ, ਕਯਜਰੇ, ਕਯਜਤੇ, ਕਯਜਨ੍ਤੇ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਕਾਰੇਤਿ, ਕਾਰਯਤਿ, ਕਾਰੇਨ੍ਤਿ, ਕਾਰਯਨ੍ਤਿ, ਕਾਰਾਪੇਤਿ, ਕਾਰਾਪਯਤਿ, ਕਾਰਾਪੇਨ੍ਤਿ, ਕਾਰਾਪਯਨ੍ਤਿ।

੬੮੧. **ਕਰਸ੍ਸ ਸੋਸ੍ਸ ਕੁਂ** [ਕ॰ ੫੧੧; ਰੂ॰ ੫੨੧; ਨੀ॰ ੧੧੨੪]।

ਓ-ਕਾਰਸਹਿਤਸ੍ਸ ਕਰਸ੍ਸ ਕੁਂ ਹੋਤਿ ਮ੍ਹਿ, ਮੇਸੁ ਪਰੇਸੁ।

ਕੁਮ੍ਮਿ, ਕੁਮ੍ਮ, ''ਭਤ੍ਤੁ ਅਪਚਿਤਿਂ ਕੁਮ੍ਮਿ [ਜਾ॰ ੧.੩.੧੨੬], ਧਮ੍ਮਸ੍ਸਾਪਚਿਤਿਂ ਕੁਮ੍ਮੀ''ਤਿ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੧੭੫੨] ਪਾਲ਼ੀ।

੬੮੨. **ਕਰੋਤਿਸ੍ਸ ਖੋ** [ਕ॰ ੫੯੪; ਰੂ॰ ੫੮੨; ਨੀ॰ ੧੧੯੮]।

ਪਾਦਿਤੋ ਪਰਸ੍ਸ ਕਰਧਾਤੁਸ੍ਸ ਕ੍ਵਚਿ ਖੋ ਹੋਤਿ।

ਸਙ੍ਖਰੋਤਿ, ਸਙ੍ਖਰੋਨ੍ਤਿ, ਅਭਿਸਙ੍ਖਰੋਤਿ, ਅਭਿਸਙ੍ਖਰੋਨ੍ਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਸਙ੍ਖਰੀਯਤਿ, ਸਙ੍ਖਰੀਯਨ੍ਤਿ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਸਙ੍ਖਾਰੇਤਿ, ਸਙ੍ਖਾਰਯਤਿ।

ਞਾਪਿਮ੍ਹਿ ਨ ਵੁਦ੍ਧਿ, ਸਙ੍ਖਰਾਪੇਤਿ, ਸਙ੍ਖਰਾਪਯਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਸਙ੍ਖਾਰੀਯਤਿ, ਸਙ੍ਖਰਾਪੀਯਤਿ।

੬੮੩. **ਕਰਸ੍ਸ ਸੋਸ੍ਸ ਕੁਬ੍ਬਕੁਰੁਕਯਿਰਾ** [ਕ॰ ੫੧੧-੨; ਰੂ॰ ੫੨੧-੨; ਨੀ॰ ੧੦੭੭-੮-੯-੧੦; ਚਂ॰ ੫.੨.੧੦੩; ਪਾ॰ ੬.੪.੧੧੦]।

ਓ-ਕਾਰਸਹਿਤਸ੍ਸ ਕਰਸ੍ਸ ਕੁਬ੍ਬ, ਕੁਰੁ, ਕਯਿਰਾ ਹੋਨ੍ਤਿ ਵਾ ਨ੍ਤੁ, ਮਾਨ, ਤਜਾਦੀਸੁ, ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਵਿਕਪ੍ਪੇਨ ਕੁਸ੍ਸ ਕ੍ਰੁਤ੍ਤੁਂ।

ਕੁਬ੍ਬਤਿ ਕੁਬ੍ਬਨ੍ਤਿ, ਕ੍ਰੁਬ੍ਬਤਿ, ਕ੍ਰੁਬ੍ਬਨ੍ਤਿ।

ਪਰਛਕ੍ਕੇ-ਕੁਬ੍ਬਤੇ, ਕ੍ਰੁਬ੍ਬਤੇ, ਕੁਬ੍ਬਨ੍ਤੇ, ਕ੍ਰੁਬ੍ਬਨ੍ਤੇ, ਕੁਰੁਤੇ, ਕਯਿਰਤਿ, ਕਯਿਰਨ੍ਤਿ, ਕਯਿਰਸਿ, ਕਯਿਰਥ, ਕਯਿਰਾਮਿ, ਕਯਿਰਾਮ, ਕਯਿਰਤੇ, ਕਯਿਰਨ੍ਤੇ।

ਕਰੋਤੁ, ਸਙ੍ਖਰੋਤੁ, ਕੁਬ੍ਬਤੁ, ਕ੍ਰੁਬ੍ਬਤੁ, ਕੁਰੁਤੁ, ਅਗ੍ਘੰ ਕੁਰੁਤੁ ਨੋ ਭੑੰ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੩੧੮], ਕਯਿਰਤੁ।

ਕਰੇਯ੍ਯ, ਸਙ੍ਖਰੇਯ੍ਯ, ਕੁਬ੍ਬੇਯ੍ਯ, ਕ੍ਰੁਬ੍ਬੇਯ੍ਯ, ਕਯਿਰੇਯ੍ਯ।

੬੮੪. ਟਾ [ਕ॰ ੫੧੭; ਰੂ॰ ੪੮੮; ਨੀ॰ ੧੧੦੫]।

ਕਯਿਰਾਦੇਸਤੋ ਪਰਸ੍ਸ ਏਯ੍ਯੑਿਭਤ੍ਤਿਸ੍ਸ ਟਾਨੁਬਨ੍ਧੋ ਆ ਹੋਤਿ ੑਾ।

ਸੋ ਪੁਞ੍ਞੰ ਕਯਿਰਾ, ਪੁਞ੍ਞੰ ਚੇ ਪੁਰਿਸੋ ਕਯਿਰਾ [ਧ॰ ਪ॰ ੧੧੮], ਕਯਿਰਾ ਨੰ ਪੁਨਪ੍ਪੁਨੰ [ਧ॰ ਪ॰ ੧੧੮]।

੬੮੫. ਕਯਿਰੇਯ੍ਯਸ੍ਸੇਯ੍ਯੁਮਾਦੀਨੰ [ਕ॰ ੫੧੭; ਰੂ॰ ੪੮੮; ਨੀ॰ ੧੦੮੩-੪-੫-੬-੭]।

ਕਯਿਰਾਦੇਸਤੋ ਪਰਸ੍ਸ ਏਯ੍ਯੁਂਆਦੀਨੰ ਏਯ੍ਯਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਲੋਪੋ ਹੋਤਿ।

ਕਯਿਰੁਂ, ਕਯਿਰੇਯ੍ਯੁਂ, ਕਯਿਰਾਸਿ, ਕਯਿਰੇਯ੍ਯਾਸਿ, ਕਯਿਰਾਥ, ਕਯਿਰੇਯ੍ਯਾਥ, ਕਯਿਰਾਮਿ, ਕਯਿਰੇਯ੍ਯਾਮਿ, ਕਯਿਰਾਮ, ਕਯਿਰੇਯ੍ਯਾਮ।

੬੮੬. ਏਥਸ੍ਸਾ [ਕ॰ ੫੧੭; ਰੂ॰ ੪੮੮; ਨੀ॰ ੧੦੮੨]।

ਕਯਿਰਾਦੇਸਤੋ ਪਰਸ੍ਸ ਏਥਸ੍ਸ ਏ-ਕਾਰਸ੍ਸ ਆ ਹੋਤਿ ੑਾ।

ਸੋ ਕਯਿਰਾਥ, ਦੀਪੰ ਕਯਿਰਾਥ ਪਣ੍ਡਿਤੋ [ਧ॰ ਪ॰ ੨੮], ਕਯਿਰਾ ਚੇ ਕਯਿਰਾਥੇਨੰ [ਧ॰ ਪ॰ ੩੧੩; ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੧.੮੯]।

ਈਆਦਿਮ੍ਹਿ-ਅਕਰਿ, ਕਰਿ, ਸਙ੍ਖਰਿ, ਅਭਿਸਙ੍ਖਰਿ, ਅਕੁਬ੍ਬਿ, ਕੁਬ੍ਬਿ, ਅਕ੍ਰੁਬ੍ਬਿ, ਕ੍ਰੁਬ੍ਬਿ, ਅਕਯਿਰਿ, ਕਯਿਰਿ, ਅਕਰੁਂ, ਕਰੁਂ, ਸਙ੍ਖਰੁਂ, ਅਭਿ, ਸਙ੍ਖਰੁਂ, ਅਕਰਿੰਸੁ, ਕਰਿੰਸੁ, ਸਙ੍ਖਰਿੰਸੁ, ਅਭਿਸਙ੍ਖਰਿੰਸੁ, ਅਕੁਬ੍ਬਿੰਸੁ, ਕੁਬ੍ਬਿੰਸੁ, ਅਕ੍ਰੁਬ੍ਬਿੰਸੁ, ਕ੍ਰੁਬ੍ਬਿੰਸੁ, ਅਕਯਿਰਿੰਸੁ, ਕਯਿਰਿੰਸੁ, ਅਕਯਿਰੁਂ, ਕਯਿਰੁਂ।

੬੮੭. ਕਾ ਈਆਦੀਸੁ [ਕ॰ ੪੯੧; ਰੂ॰ ੫੨੩; ਨੀ॰ ੯੮੩]।

ਈਆਦੀਸੁ ਸਓਕਾਰਸ੍ਸ ਕਰਸ੍ਸ ਕਾ ਹੋਤਿ ੑਾ।

੬੮੮. ਦੀਘਾ ਈਸ੍ਸ [ਕ॰ ੫੧੭; ਰੂ॰ ੪੮੮; ਨੀ॰ ੧੧੦੫]।

ਆ, ਏ, ਊਦੀਘੇਹਿ ਪਰਸ੍ਸ ਈੑਚਨਸ੍ਸ ਸਿ ਹੋਤਿ ੑਾ।

ਅਟ੍ਠਾਸਿ, ਅਦਾਸਿ, ੑਦੇਸਿ, ੑਜ੍ਜੇਸਿ, ਭਾੑੇਸਿ, ਕਾਰੇਸਿਅਨੁਭੋਸਿ, ਅਹੋਸਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਸੋ ਅਕਾਸਿ, ਤੇ ਅਕੰਸੁ, ਗਾਥਾਯਂ ''ਅਕੰਸੁ ਸਤ੍ਥਵਚਨ''ਨ੍ਤਿ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੫੬੪] ਪਾਲ਼ਿ। ਅਕਾਸੁਂ, ਤ੍ਵਂ ਅਕਾਸਿ। ਮਾ ਤੁਮ੍ਹੇ ਏਵਰੂਪਂ ਅਕਤ੍ਥ [ਗਵੇਸਿਤਬ੍ਬਂ], ਮਾਕਤ੍ਥ ਪਾਪਕਂ ਕਮ੍ਮਂ, ਆਵੀ ਵਾ ਯਦਿ ਵਾ ਰਹੋ [ਉਦਾ॰ ੪੪]। ਅਕਾਸਿਤ੍ਥ, ਅਹਂ ਅਕਾਸਿਂ, ਮਯਂ ਅਕਾਸਿਮ੍ਹਾ, ਅਕਮ੍ਹਾ। ਭੋਗੇਸੁ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨੇਸੁ, ਦੀਪਂ ਨਾਕਮ੍ਹ ਅਤ੍ਤਨੋ [ਜਾ॰ ੧.੪.੫੩]। ਸੋ ਅਕਾ। ''ਤਤੋ ਏਕਸਤਂ ਖਤ੍ਯੇ, ਅਨੁਯਨ੍ਤੇ ਭਵਂ ਅਕਾ''ਤਿ [ਜਾ॰ ੨.੨੦.੯੪] ਪਾਲ਼ਿ। ਅਕਾਸਿਤ੍ਥ ਵਾ, ਅਹਂ ਅਕਂ, ਅਕਰਂ ਵਾ। ''ਤਸ੍ਸਾਹਂ ਵਚਨਂ ਨਾਕਂ, ਪਿਤੁ ਵੁਦ੍ਧਸ੍ਸ ਭਾਸਿਤ''ਨ੍ਤਿ [ਜਾ॰ ੨.੧੭.੧੩੪] ਪਾਲ਼ਿ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਸੋ ਕਾਰੇਸਿ, ਕਾਰਯਿ, ਕਾਰਾਪੇਸਿ, ਕਾਰਾਪਯਿ, ਤੇ ਕਾਰੇਸੁਂ, ਕਾਰਯੁਂ, ਕਾਰਾਪੇਸੁਂ, ਕਾਰਾਪਯੁਂ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਕਰਿਸ੍ਸਤਿ ਸਙ੍ਖਰਿਸ੍ਸਤਿ, ਕੁਬ੍ਬਿਸ੍ਸਤਿ, ਕ੍ਰੁਬ੍ਬਿਸ੍ਸਤਿ, ਕਯਿਰਿਸ੍ਸਤਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

''ਹਰਸ੍ਸ ਚਾਹਙ ਸ੍ਸੇ'ਤਿ ਸ੍ਸੇਨ ਸਹ ਕਰਸ੍ਸ ਰਕਾਰਸ੍ਸ ਆਹਙ ਹੋਤਿ, ਕਾਹਤਿ, ਕਾਹਨ੍ਤਿ, ਕਥਂ ਕਾਹਨ੍ਤਿ ਦਾਰਕਾ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੧੮੪੯]।

ਇਵ੍ਵਾਗਮੇ-ਕਾਹਿਤਿ, ਕਾਹਿਨ੍ਤਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ। ਕਾਹਸਿ, ਕਾਹਥ। ਕਾਹਾਮਿ ਕੁਸਲਂ ਬਹੁਂ [ਜਾ॰ ੧.੪.੫੬], ਕਾਹਾਮ ਪੁਞ੍ਞਸਞ੍ਚਯਂ [ਅਪ॰ ਥੇਰ ੧.੧.੪੦੧]।

'ਆਈਆਦੀਸੂ'ਤਿ ਸੁਤ੍ਤੇ ਯੋਗਵਿਭਾਗੇਨ ਸ੍ਸਤਜਾਦੀਸੁਪਿ ਕਾ ਹੋਤਿ, ਸਂਯੋਗੇ ਰਸ੍ਸਤ੍ਤਂ, ਕਸ੍ਸਤਿ, ਕਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਕਸ੍ਸਸਿ, ਕਸ੍ਸਥ, ਕਸ੍ਸਾਮਿ, ਕਸ੍ਸਾਮ, ਕਸ੍ਸਂ ਪੁਰਿਸਕਾਰਿਯਂ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੧੩੧]।

ਸ੍ਸਾਦਿਮ੍ਹਿ-ਅਕਾਹਾ, ਅਕਰਿਸ੍ਸਾ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਤਨੁ-ਵਿਤ੍ਥਾਰੇ, ਤਨੋਤਿ।

ਪਰਸ੍ਸਰਲੋਪੇ-ਤਨੋਨ੍ਤਿ।

੬੮੯. ਓਵਿਕਰਣਸ੍ਸੁ ਪਰਛਕ੍ਕੇ [ਕ॰ ੫੧੧; ਰੂ॰ ੫੨੧; ਨੀ॰ ੧੦੨੪]।

ਪਰਛਕ੍ਕੇ ਪਰੇ ਓਵਿਕਰਣਸ੍ਸ ਉ ਹੋਤਿ।

ਤਨੁਤੇ, ਤਨੁਨ੍ਤੇ।

'ਯਵਾ ਸਰੇ'ਤਿ ਉਸ੍ਸ ਵਤ੍ਤੇ-ਤਨ੍ਵਨ੍ਤੇ।

੬੯੦. ਪੁਬ੍ਬਛਕ੍ਕੇ ਵਾ ਕ੍ਵਚਿ [ਕ॰ ੫੧੧; ਰੂ॰ ੫੨੧; ਨੀ॰ ੧੦੨੪]।

ਪੁਬ੍ਬਛਕ੍ਕੇ ਓਵਿਕਰਣਸ੍ਸ ਕ੍ਵਚਿ ਉ ਹੋਤਿ ਵਾ।

ਤਨੁਤਿ, ਕੁਰੁਤੁ।

ਕ੍ਵਚੀਤਿ ਕਿਂ? ਕਰੋਤਿ।

ਵਾਤਿ ਕਿਂ? ਤਨੋਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਤਨੀਯਤਿ, ਤਞ੍ਞਤਿ।

੬੯੧. ਤਨਸ੍ਸਾ ਵਾ [ਕ॰ ੫੧੭; ਰੂ॰ ੪੮੮; ਨੀ॰ ੧੧੦੫]।

ਤਨਧਾਤੁਸ੍ਸ ਨ-ਕਾਰਸ੍ਸ ਆ ਹੋਤਿ ਵਾ ਕਯਮ੍ਹਿ।

ਤਾਯਤਿ, ਤਾਯਨ੍ਤਿ, ਪਤਾਯਤਿ, ਪਤਾਯਨ੍ਤਿ। ''ਇਤੋ'ਦਾਨਿ ਪਤਾਯਨ੍ਤਿ, ਸੂਚਿਯੋ ਬਲਿਸਾਨਿ ਚਾ''ਤਿ [ਜਾ॰ ੧.੬.੮੪] ਪਾਲ਼ਿ। ਤਾਯਤੇ, ਤਾਯਨ੍ਤੇ।

ਸਕ-ਸਤ੍ਤਿਯਂ, ਸਕ੍ਕੋਤਿ, ਸਕ੍ਕੋਨ੍ਤਿ, ਸਕ੍ਕੋਸਿ, ਸਕ੍ਕੋਥ, ਸਕ੍ਕੋਮਿ, ਸਕ੍ਕੋਮ।

ਤਨਾਦਿਗਣੋ ਨਿਟ੍ਠਿਤੋ।

ਚੁਰਾਦਿਗਣ

ਅਥ ਚੁਰਾਦਿਗਣੋ ਵੁਚ੍ਚਤੇ।

ਆਪ, ਕਮੁ, ਗਣ, ਘਟ, ਚਿਨ੍ਤ, ਚੇਤ, ਚੁਰ, ਧਰ, ਪਾਲ, ਪੂਜ, ਮਨ੍ਤ, ਮਾਨ, ਵਦਿ।

੬੯੨. ਚੁਰਾਦੀਹਿਣਿ [ਕ॰ ੪੫੨; ਰੂ॰ ੫੨੫; ਨੀ॰ ੯੩੩; ਚਂ॰ ੧.੧.੪੫; ਪਾ॰ ੩.੧.੨੫; 'ਚੁਰਾਦਿਤੋ ਣਿ' (ਬਹੂਸੁ)]।

ਚੁਰਾਦੀਹਿ ਕ੍ਰਿਯਤ੍ਥੇਹਿ ਪਰਂ ਸਕਤ੍ਥੇ ਣਿਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ।

ਚੋਰੇਤਿ, ਚੋਰਯਤਿ।

ਵਿਪੁਬ੍ਬੋ ਆਪ-ਬ੍ਯਾਪਨੇ, ਬ੍ਯਾਪੇਤਿ, ਬ੍ਯਾਪਯਤਿ।

ਕਮੁ-ਇਚ੍ਛਾਯਂ, ਕਾਮੇਤਿ, ਕਾਮਯਤਿ, ਕਾਮੇਨ੍ਤਿ, ਕਾਮਯਨ੍ਤਿ, ਨਿਕਾਮੇਤਿ, ਨਿਕਾਮਯਤਿ, ਨਿਕਾਮੇਨ੍ਤਿ, ਨਿਕਾਮਯਨ੍ਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਕਾਮੀਯਤਿ, ਕਾਮੀਯਨ੍ਤਿ।

ਕਾਰਿਤੇ ਣਾਪਿ ਏਵ, ਕਾਮਾਪੇਤਿ, ਕਾਮਾਪਯਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਕਾਮਾਪੀਯਤਿ , ਕਾਮਾਪਯੀਯਤਿ।

ਗਣ-ਸਙ੍ਖ੍ਯਾਨੇ, ਗਣ, ਘਟਾਨਂ ਤੁਦਾਦਿਤ੍ਤਾ ਨ ਵੁਦ੍ਧਿ, ਗਣੇਤਿ, ਗਣਯਤਿ।

ਘਟ-ਚੇਤਾਯਂ, ਘਟੇਤਿ, ਘਟਯਤਿ।

ਚਿਨ੍ਤ-ਚਿਨ੍ਤਾਯਂ, ਗਰੁਪਨ੍ਤੱਤਾ ਨ ਵੁਦ੍ਧਿ, ਚਿਨ੍ਤੇਤਿ, ਚਿਨ੍ਤਯਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਚਿਨ੍ਤੀਯਤਿ, ਚਿਨ੍ਤੀਯਨ੍ਤਿ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਚਿਨ੍ਤਾਪੇਤਿ, ਚਿਨ੍ਤਾਪਯਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਚਿਨ੍ਤਾਪੀਯਤਿ, ਚਿਨ੍ਤਾਪਯੀਯਤਿ।

ਈਆਦਿਮ੍ਹਿ-ਚਿਨ੍ਤੇਸਿ, ਚਿਨ੍ਤਯਿ, ਚਿਨ੍ਤੇਯੁਂ, ਚਿਨ੍ਤਯੁਂ, ਚਿਨ੍ਤੇਸਿ, ਚਿਨ੍ਤਯਿ, ਚਿਨ੍ਤਯਿਤ੍ਥ, ਚਿਨ੍ਤੇਸਿਂ, ਚਿਨ੍ਤਯਿਂ, ਚਿਨ੍ਤੇਸਿਮ੍ਹਾ, ਚਿਨ੍ਤਯਿਮ੍ਹਾ।

ਚੇਤ-ਚੇਤਾਯਂ, ਚੇਤੇਤਿ, ਚੇਤਯਤਿ, ਚੇਤੇਨ੍ਤਿ, ਚੇਤਯਨ੍ਤਿ।

ਚੁਰ-ਥੇਯ੍ਯੇ, ਚੋਰੇਤਿ, ਚੋਰਯਤਿ, ਚੋਰੇਨ੍ਤਿ, ਚੋਰਯਨ੍ਤਿ।

ਧਰ-ਧਾਰਣੇ, ਧਾਰੇਤਿ, ਧਾਰਯਤਿ, ਧਾਰੇਨ੍ਤਿ, ਧਾਰਯਨ੍ਤਿ।

ਪਾਲ-ਪਾਲਨੇ, ਪਾਲੇਤਿ, ਪਾਲਯਤਿ, ਪਾਲੇਨ੍ਤਿ, ਪਾਲਯਨ੍ਤਿ।

ਪੂਜ-ਪੂਜਾਯਂ, ਗਰੁਪਨ੍ਤਤ੍ਤਾ ਨ ਵੁਦ੍ਧਿ, ਪੂਜੇਤਿ, ਪੂਜਯਤਿ, ਪੂਜੇਨ੍ਤਿ, ਪੂਜਯਨ੍ਤਿ।

ਮਨ੍ਤ-ਗੁਤ੍ਤਭਾਸਨੇ, ਮਨ੍ਤੇਤਿ, ਮਨ੍ਤਯਤਿ, ਮਨ੍ਤੇਨ੍ਤਿ, ਮਨ੍ਤਯਨ੍ਤਿ।

ਆਪੁਬ੍ਬੋ ਕਥਨੇ ਆਮਨ੍ਤਨੇ ਚ। ਆਮਨ੍ਤਯਾਮਿ ਵੋ ਭਿਕ੍ਖਵੇ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੨੧੮], ਭਗਵਾ ਭਿਕ੍ਖੂ ਆਮਨ੍ਤੇਸਿ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੨੦੮]।

ਨਿਪੁਬ੍ਬੋ-ਨਿਮਨ੍ਤਨੇ, ਨਿਮਨ੍ਤੇਤਿ, ਨਿਮਨ੍ਤਯਤਿ।

ਈਆਦਿਮ੍ਹਿ-ਮਨ੍ਤੇਸਿ , ਮਨ੍ਤਯਿ, ਆਮਨ੍ਤੇਸਿ, ਆਮਨ੍ਤਯਿ, ਨਿਮਨ੍ਤੇਸਿ, ਨਿਮਨ੍ਤਯਿ, ਮਨ੍ਤੇਸੁਂ, ਮਨ੍ਤਯੁਂ, ਮਨ੍ਤਯਿਂਸੁ ਰਹੋਗਤਾ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੧੯੧੮], ਮਨ੍ਤੇਸ੍ਸਤਿ, ਆਮਨ੍ਤੇਸ੍ਸਤਿ, ਨਿਮਨ੍ਤੇਸ੍ਸਤਿ, ਮਨ੍ਤਯਿਸ੍ਸਤਿ, ਆਮਨ੍ਤਯਿਸ੍ਸਤਿ, ਨਿਮਨ੍ਤਯਿਸ੍ਸਤਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਮਾਨ-ਪੂਜਾਯਂ, ਮਾਨੇਤਿ, ਮਾਨਯਤਿ, ਮਾਨੇਨ੍ਤਿ, ਮਾਨਯਨ੍ਤਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਵਿਦ-ਅਨੁਭਵਨੇ, ਵੇਦੇਤਿ, ਵੇਦਯਤਿ, ਪਟਿਸਂਵੇਦੇਤਿ, ਪਟਿਸਂਵੇਦਯਤਿ।

ਪਟਿ, ਨਿ, ਪਪੁਬ੍ਬੋ ਆਚਿਕ੍ਖਨੇ, ਪਟਿਵੇਦੇਤਿ, ਪਟਿਵੇਦਯਤਿ, ਨਿਵੇਦੇਤਿ, ਨਿਵੇਦਯਤਿ, ਪਵੇਦੇਤਿ, ਪਵੇਦਯਤਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਚੁਰਾਦਿਗਣੋ ਨਿਟ੍ਠਿਤੋ।

ਵਿਕਰਣਪਚ੍ਚਯਰਾਸਿ ਨਿਟ੍ਠਿਤੋ।

ਸਾਮਞ੍ਞ ਖ, ਛ, ਸਰਾਸਿ

ਅਥ ਧਾਤੁਪਚ੍ਚਯਾ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤੇ।

ਕ੍ਰਿਯਾਵਾਚੀਭਾਵੇਨ ਧਾਤੁਰੂਪਾ ਪਚ੍ਚਯਾ **ਧਾਤੁਪਚ੍ਚਯਾ,** ਕ੍ਰਿਯਤ੍ਥਪਚ੍ਚਯਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਤੇਹਿਪਿ ਸਬ੍ਬੇਸੰ ਤਜਾਦਿ, ਤਬ੍ਬਾਦਿਵਿਭਤ੍ਤਿ, ਪਚ੍ਚਯਾਨੰ ਸਮ੍ਭਵੋ।

ਤਿਜ, ਮਾਨ, ਕਿਤ, ਗੁਪ, ਬਧ।

੬੯੩. ਤਿਜਮਾਨੇਹਿ ਖਸਾ ਖਮਾਵੀਮੰਸਾਸੁ [ਕ॰ ੪੩੩; ਰੂ॰ ੫੨੮; ਨੀ॰ ੯੦੬-੯; ਚਂ॰ ੧.੧.੧੭, ੨੮; ਪਾ॰ ੩.੧.੫]।

ਖਮਾਯੰ ਵੀਮੰਸਾਯਞ੍ਚ ਪਵਤ੍ਤੇਹਿ ਤਿਜ, ਮਾਨਧਾਤੂਹਿ ਪਰਂ ਕਮੇਨ ਖ, ਸਪਚ੍ਚਯਾ ਹੋਨ੍ਤਿ।

ਤਿਜ-ਖਮਾਯੰ, ਇਮਿਨਾ ਖਪਚ੍ਚਯੋ।

੬੯੪. ਖਛਸਾਨਮੇਕਸ੍ਸਰਂ ਦ੍ਵੇ [ਕ॰ ੪੫੮; ਰੂ॰ ੪੬੧; ਨੀ॰ ੯੩੯; ਚਂ॰ ੫.੧.੧; ਪਾ॰ ੬.੧.੧, ੯; '...ਮੇਕਸਰੋਦਿ...' (ਬਹੂਸੁ)]।

ਖ , ਛ, ਸਪਚ੍ਚਯਨ੍ਤਾਨੰ ਧਾਤੁਰੂਪਾਨੰ ਪਠਮੰ ਸਦ੍ਦਰੂਪੰ ਏਕਸ੍ਸਰਂ ਦ੍ਵੇਰੂਪੰ ਹੋਤੀਤਿ 'ਤਿਜ, ਤਿਜ'ਇਤਿ ਦ੍ਵਿਰੂਪੇ ਕਤੇ 'ਲੋਪੋਨਾਦਿਬ੍ਯਞ੍ਜਨਸ੍ਸਾ'ਤਿ ਅਨਾਦਿਬ੍ਯਞ੍ਜਨਭੂਤਸ੍ਸ ਜ-ਕਾਰਸ੍ਸ ਲੋਪੋ, 'ਪਰਰੂਪਮਯਕਾਰੇ ਬ੍ਯਞ੍ਜਨੇ'ਤਿ ਧਾਤ੍ਵਨ੍ਤਜਕਾਰਸ੍ਸ ਪਰਰੂਪਤ੍ਤੰ। 'ਚਤੁਤ੍ਥਦੁਤਿਯੇਸ੍ਵੇਸੰ ਤਤਿਯਪਠਮਾ'ਤਿ ਸੰਯੋਗਾਦਿਸ੍ਸ ਖਸ੍ਸ ਕਤ੍ਤੰ, 'ਤਿਤਿਕ੍ਖ'ਇਤਿ ਧਾਤੁਪਚ੍ਚਯਨ੍ਤਰੂਪੰ, ਤਤੋ ਤਜਾਦ੍ਯੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿ।

ਤਿਤਿਕ੍ਖਤਿ, ਤਿਤਿਕ੍ਖਨ੍ਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਤਿਤਿਕ੍ਖੀਯਤਿ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਤਿਤਿਕ੍ਖੇਤਿ, ਤਿਤਿਕ੍ਖਯਤਿ, ਤਿਤਿਕ੍ਖਾਪੇਤਿ, ਤਿਤਿਕ੍ਖਾਪਯਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਤਿਤਿਕ੍ਖਾਪੀਯਤਿ, ਤਿਤਿਕ੍ਖਾਪੀਯਨ੍ਤਿ।

ਤਿਤਿਕ੍ਖਤੁ, ਤਿਤਿਕ੍ਖਨ੍ਤੁ, ਤਿਤਿਕ੍ਖੇਯ੍ਯ, ਤਿਤਿਕ੍ਖੇਯ੍ਯੁਂ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਖਮਾਯਨ੍ਤਿ ਕਿਂ? ਤਿਜ-ਨਿਸਾਨੇ, ਤੇਜੇਤਿ, ਤੇਜੇਨ੍ਤਿ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਤੇਜੇਤਿ। ''ਸਮੁਤ੍ਤੇਜੇਤਿ ਸਮ੍ਪਹਂਸੇਤੀ''ਤਿ [ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੨੧੬] ਪਾਲ਼ਿ।

ਮਾਨ-ਵੀਮੰਸਾਯੰ, ਤਤੋ ਸਪਚ੍ਚਯੋ। 'ਖਛਸਾਨਮੇਕਸ੍ਸਰਂ ਦ੍ਵੇ'ਤਿ 'ਮਾਨ, ਮਾਨ'ਇਤਿ ਦ੍ਵਿਰੂਪੇ ਕਤੇ –

੬੯੫. ਮਾਨਸ੍ਸ ਵੀ ਪਰਸ੍ਸ ਚ ਮਂ [ਕ॰ ੪੬੩-੭; ਰੂ॰ ੫੩੨-੩; ਨੀ॰ ੯੪੪]।

ਦ੍ਵਿਤ੍ਤੇ ਪੁਬ੍ਬਸ੍ਸ ਮਾਨਸ੍ਸ ਵੀ ਹੋਤਿ, ਪਰਸ੍ਸ ਚ ਸਬ੍ਬਸ੍ਸ ਮਾਨਸ੍ਸ ਮਂ ਹੋਤਿ।

ਵੀਮੰਸਤਿ, ਵੀਮੰਸਨ੍ਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਵੀਮੰਸੀਯਤਿ , ਵੀਮੰਸੀਯਨ੍ਤਿ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਵੀਮੰਸੇਤਿ, ਵੀਮੰਸਯਤਿ, ਵੀਮੰਸਾਪੇਤਿ, ਵੀਮੰਸਾਪਯਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਵੀਮੰਸਾਪੀਯਤਿ, ਵੀਮੰਸਾਪੀਯਨ੍ਤਿ।

ਵੀਮੰਸਾਯਨ੍ਤਿ ਕਿਂ? ਮਾਨ-ਪੂਜਾਯਂ, ਮਾਨੇਤਿ, ਸਮ੍ਮਾਨੇਤਿ, ਅਭਿਮਾਨੇਤਿ, ਪੂਜੇਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਕਿਤ-ਰੋਗਾਪਨਯਨੇ ਸਂਸਯੇ ਚ।

੬੯੬. ਕਿਤਾ ਤਿਕਿਚ੍ਛਾਸਂਸਯੇਸੁ ਛੋ [ਕ॰ ੪੩੩; ਰੂ॰ ੫੨੮; ਨੀ॰ ੯੦੬-੮; ਚਂ॰ ੧.੧.੧੮; ਪਾ॰ ੩.੧.੫ ਕਾ]।

ਤਿਕਿਚ੍ਛਾਯਂ ਸਂਸਯੇ ਚ ਪਵਤ੍ਤੁਕਿਤਧਾਤੁਤੋ ਪਰਂ ਛੋ ਹੋਤਿ।

'ਕਿਤ, ਕਿਤ' ਇਤਿ ਦ੍ਵਿਰੂਪੇ ਕਤੇ –

੬੯੭. ਕਿਤਸ੍ਸਾਸਂਸਯੇਤਿ ਵਾ [ਕ॰ ੪੬੩; ਰੂ॰ ੫੩੨; ਨੀ॰ ੯੪੪]।

ਸਂਸਯਮ੍ਹਾ ਅਞ੍ਞਸ੍ਮਿਂ ਤਿਕਿਚ੍ਛਤ੍ਥੇ ਪਵਤ੍ਤੁਸ੍ਸ ਕਿਤਧਾਤੁਸ੍ਸ ਦ੍ਵਿਤ੍ਤੇ ਪੁਬ੍ਬਸ੍ਸ ਕਿਤਸ੍ਸਤਿ ਹੋਤਿ ਵਾ। 'ਪਰਰੂਪਮਯਕਾਰੇ ਬਜਞ੍ਜਨੇ'ਤਿ ਪਰਰੂਪਤ੍ਤਂ, ਸਂਯੋਗਾਦਿਸ੍ਸ ਚਕਾਰਤ੍ਤਂ।

ਤਿਕਿਚ੍ਛਤਿ, ਤਿਕਿਚ੍ਛਨ੍ਤਿ। ਦੇਵਾਪਿ ਨਂ ਤਿਕਿਚ੍ਛਨ੍ਤਿ, ਮਾਤਾਪੇਤ੍ਤਿਭਰਂ ਨਰਂ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੪੦੮]।

ਕਮ੍ਮੇ-ਤਿਕਿਚ੍ਛੀਯਤਿ, ਤਿਕਿਚ੍ਛੀਯਨ੍ਤਿ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਤਿਕਿਚ੍ਛੇਤਿ, ਤਿਕਿਚ੍ਛਯਤਿ, ਤਿਕਿਚ੍ਛਾਪੇਤਿ, ਤਿਕਿਚ੍ਛਾਪਯਤਿ।

ਵਾਸਦ੍ਦੇਨ ਤਿਕਾਰਾਭਾਵੇ 'ਕਵਗ੍ਗਹਾਨਂ ਚਵਗ੍ਗਜਾ'ਤਿ ਦ੍ਵਿਤ੍ਤੇ ਪੁਬ੍ਬਸ੍ਸ ਚਵਗ੍ਗੋ, ਚਿਕਿਚ੍ਛਤਿ, ਚਿਕਿਚ੍ਛਨ੍ਤਿ, ਚਿਕਿਚ੍ਛੀਯਤਿ, ਚਿਕਿਚ੍ਛੀਯਨ੍ਤਿ।

ਅਸਂਸਯੇਤਿ ਕਿਂ? ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਤਿ, ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਨ੍ਤਿ।

ਤਿਕਿਚ੍ਛਤ੍ਥੋ, ਸਂਸਯਤ੍ਥਤੋ ਅਞ੍ਞਸ੍ਮਿਂ ਅਤ੍ਥੇ –

ਕਿਤ-ਞਾਣੇ ਨਿਵਾਸੇ ਚ, ਕੇਤਤਿ, ਸਂਕੇਤਤਿ, ਨਿਕੇਤਤਿ।

ਗੁਪ-ਨਿਨ੍ਦਾਯਂ।

੬੯੮. ਨਿਨ੍ਦਾਯਂ ਗੁਪਬਧਾ ਬਸ੍ਸ ਭੋ ਚ [ਕ॰ ੪੩੩; ਰੂ॰ ੫੨੮; ਚਂ॰ ੧.੧.੧੯, ੨੦; ਪਾ॰ ੩.੧.੫, ੬ ਕਾ]।

ਨਿਨ੍ਦਾਯਂ ਪਵਤ੍ਤੇਹਿ ਗੁਪ, ਬਧੇਹਿ ਪਰਂ ਛਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ, ਬਸ੍ਸ ਚ ਭੋ ਹੋਤਿ। ਦ੍ਵਿਰੂਪੇ ਕਤੇ ਅਨਾਦਿਬਜਞ੍ਜਨਲੋਪੋ।

੬੯੯. ਗੁਪਿਸ੍ਸਿ [ਕ॰ ੪੬੫; ਰੂ॰ ੪੬੩; ਨੀ॰ ੯੪੬; 'ਗੁਪਿਸ੍ਸੁਸ੍ਸ' (ਬਹੂਸੁ)]।

ਗੁਪਿਸ੍ਸ ਦ੍ਵਿਤ੍ਤੇ ਪੁਬ੍ਬਸ੍ਸ ਉ-ਕਾਰਸ੍ਸ ਇ ਹੋਤਿ। ਗਸ੍ਸ ਚਵਗ੍ਗਤ੍ਤਂ, ਧਾਤ੍ਵਨ੍ਤਸ੍ਸ ਪਰਰੂਪਤ੍ਤਂ, ਸਂਯੋਗਾਦਿਸ੍ਸ ਪਠਮਤ੍ਤਂ।

ਜਿਗੁਚ੍ਛਤਿ, ਜਿਗੁਚ੍ਛਨ੍ਤਿ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਜਿਗੁਚ੍ਛੀਯਤਿ, ਜਿਗੁਚ੍ਛੀਯਨ੍ਤਿ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਜਿਗੁਚ੍ਛੇਤਿ, ਜਿਗੁਚ੍ਛਯਤਿ, ਜਿਗੁਚ੍ਛਾਪੇਤਿ, ਜਿਗੁਚ੍ਛਾਪਯਤਿ। ਜਿਗੁਚ੍ਛਤੁ, ਜਿਗੁਚ੍ਛਨ੍ਤੁ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਨਿਨ੍ਦਾਯਨ੍ਤਿ ਕਿਂ? ਗੁਪ-ਸਂਵਰਣੇ, ਗੋਪੇਤਿ, ਗੋਪਯਤਿ।

ਬਧ-ਨਿਨ੍ਦਾਯਂ, ਦ੍ਵਿਰੂਪਾਦਿਮ੍ਹਿ ਕਤੇ –

੧੦੦. ਖਛਸੇਸ੍ਸਿ [ਕ॰ ੪੬੫; ਰੂ॰ ੪੬੩; ਨੀ॰ ੯੪੬; 'ਖਛਸੇਸ੍ਵਸ੍ਸਿ' (ਬਹੂਸੁ)]।

ਦ੍ਵਿਤ੍ਤੇ ਪੁਬ੍ਬਸ੍ਸ ਅਸ੍ਸ ਇ ਹੋਤਿ ਖ, ਛ, ਸੇਸੂਤਿ ਅਸ੍ਸ ਇਤ੍ਤਂ, ਪਰਬਕਾਰਸ੍ਸ ਚ ਭਤ੍ਤਂ, ਧਾਤ੍ਵਨ੍ਤਸ੍ਸ ਪਰਰੂਪਾਦਿ।

ਬਿਭਚ੍ਛਤਿ, ਵਿਰੂਪੋ ਹੋਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਬਿਭਚ੍ਛਨ੍ਤਿ।

ਨਿਨ੍ਦਾਯਨ੍ਤਿ ਕਿਂ? ਬਧ-ਬਨ੍ਧਨ, ਹਿਂਸਾਸੁ, ਬਾਧੇਤਿ, ਬਾਧਯਤਿ। ਵਾਤਂ ਜਾਲੇਨ ਬਾਧੇਸਿ [ਜਾ॰ ੧.੧੨.੮]।

ਕਮ੍ਮੇ-ਬਾਧੀਯਤਿ, ਬਾਧੀਯਨ੍ਤਿ, ਬਜ੍ਝਤਿ, ਬਜ੍ਝਨ੍ਤਿ।

ਇਤਿ ਸਾਮਞ੍ਞ ਖ, ਛ, ਸਰਾਸਿ।

ਤੁਮਿਚ੍ਛਤ੍ਥੇ ਖਛਸਰਾਸਿ

੧੦੧. ਤੁਂਸ੍ਮਾ ਲੋਪੋ ਚਿਚ੍ਛਾਯਂ ਤੇ [ਕ॰ ੪੩੪; ਰੂ॰ ੫੩੪; ਨੀ॰ ੯੧੦; ਚਂ॰ ੧.੧.੨੨; ਪਾ॰ ੩.੧.੭]।

ਤੁਮਨ੍ਤੇਹਿ ਇਚ੍ਛਤ੍ਥੇ ਤੇ ਖ, ਛ, ਸਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਤੁਂਪਚ੍ਚਯਸ੍ਸ ਚ ਲੋਪੋ ਹੋਤਿ। ਇਦਞ੍ਚ ਸੁਤ੍ਤਂ ਤੁਮਿਚ੍ਛਤ੍ਥਸਮ੍ਭਵੇ ਸਤਿ ਸਬ੍ਬਧਾਤੁਪਦੇਹਿਪਿ ਖ, ਛ, ਸਾਨਂ ਪਵਤ੍ਤਿਦੀਪਨਤ੍ਥਂ। ਤੇਨ ਤੁਮਿਚ੍ਛਤ੍ਥੇ ਸ, ਛਪਚ੍ਚਯੇ ਕਤ੍ਵਾ 'ਉ ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਸ੍ਸਾ'ਤਿ ਸ, ਛਾਨਂ ਆਦਿਮ੍ਹਿ ਈਆਗਮਂ ਕਤ੍ਵਾ ''ਅਪੁਤ੍ਤਂ ਪੁਤ੍ਤਮਿਵ ਆਚਰਿਤੁਂ ਇਚ੍ਛਤਿ ਪੁਤ੍ਤੀਯੀਸਤਿ, ਪਬ੍ਬਤੋ ਵਿਯ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਆਚਰਿਤੁਂ ਇਚ੍ਛਤਿ ਪਬ੍ਬਤਾਯੀਸਤਿ, ਦਾਤੁਂ ਇਚ੍ਛਤਿ ਦਿਚ੍ਛਤਿ'' ਇਚ੍ਚਾਦੀਨਿ ਸਿਜ੍ਝਨ੍ਤਿ।

ਭੁਜ, ਘਸ, ਹਨ, ਜਿ, ਹਰ, ਪਾ, ਸੁ।

ਭੁਞ੍ਜਿਤੁਂ ਇਚ੍ਛਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੇ-ਭੁਜਤੋ ਖਪਚ੍ਚਯੋ, ਤੁਂਪਚ੍ਚਯਲੋਪੋ, ਦ੍ਵਿਤ੍ਤਂ, ਪੁਬ੍ਬਸ੍ਸ ਅਨਾਦਿਲੋਪੋ, ਪਰਰੂਪਤ੍ਤੇ ਸਂਯੋਗਾਦਿਸ੍ਸ ਪਠਮਤ੍ਤਂ, ਪੁਬ੍ਬਸ੍ਸ ਭਸ੍ਸ ਬਤ੍ਤਂ, ਬੁਭੁਕ੍ਖਤਿ, ਬੁਭੁਕ੍ਖਨ੍ਤਿ, ਬੁਭੁਕ੍ਖੀਯਤਿ, ਬੁਭੁਕ੍ਖੀਯਨ੍ਤਿ, ਬੁਭੁਕ੍ਖੇਤਿ, ਬੁਭੁਕ੍ਖਯਤਿ, ਬੁਭੁਕ੍ਖਾਪੇਤਿ, ਬੁਭੁਕ੍ਖਾਪਯਤਿ, ਬੁਭੁਕ੍ਖਾਪੀਯਤਿ, ਬੁਭੁਕ੍ਖਾਪੀਯਨ੍ਤਿ, ਬੁਭੁਕ੍ਖਤੁ, ਬੁਭੁਕ੍ਖਨ੍ਤੁ, ਬੁਭੁਕ੍ਖੇਯ੍ਯ, ਬੁਭੁਕ੍ਖੇਯ੍ਯੁਂ, ਬੁਭੁਕ੍ਖਿ, ਬੁਭੁਕ੍ਖਿਂਸੁ, ਬੁਭੁਕ੍ਖਿਸ੍ਸਤਿ, ਬੁਭੁਕ੍ਖਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਬੁਭੁਕ੍ਖਿਸ੍ਸਾ, ਬੁਭੁਕ੍ਖਿਸ੍ਸਂਸੁ।

ਘਸ-ਅਦਨੇ, ਘਸਿਤੁਂ ਇਚ੍ਛਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੇ – ਛਪਚ੍ਚਯੋ, ਦ੍ਵਿਤ੍ਤਾਦਿ, ਪੁਬ੍ਬਸ੍ਸ ਘਸ੍ਸ ਗਤ੍ਤਂ, ਗਸ੍ਸ ਜਤ੍ਤਂ, ਅਸ੍ਸ ਇਤ੍ਤਂ, ਜਿਘਚ੍ਛਤਿ, ਜਿਘਚ੍ਛਨ੍ਤਿ, ਜਿਘਚ੍ਛੀਯਤਿ, ਜਿਘਚ੍ਛੀਯਨ੍ਤਿ, ਜਿਘਚ੍ਛੇਤਿ, ਜਿਘਚ੍ਛਾਪੇਤਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਹਨ-ਹਿਂ ਸਾਯਂ, ਹਨ੍ਤੁਂ ਇਚ੍ਛਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੇ – ਛਪਚ੍ਚਯੋ, ਦ੍ਵਿਤ੍ਤਾਦਿ, 'ਕਵਗ੍ਗਹਾਨਂ ਚਵਗ੍ਗਜਾ'ਤਿ ਪੁਬ੍ਬਸ੍ਸ ਹਸ੍ਸ ਜੋ, ਅਸ੍ਸ ਇਤ੍ਤਂ।

੧੦੨. ਪਰਸ੍ਸ ਘਂ ਸੇ।

ਦ੍ਵਿਤ੍ਤੇ ਪਰਸ੍ਸ ਹਨਸ੍ਸ ਘਂ ਹੋਤਿ ਸੇ ਪਰੇ।

ਜਿਘਂਸਤਿ, ਜਿਘਂਸਨ੍ਤਿ।

ਜਿ-ਜਯੇ, ਜੇਤੁਂ ਇਚ੍ਛਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੇ – ਸਪਚ੍ਚਯੋ, ਦ੍ਵਿਤ੍ਤਂ।

੧੦੩. ਜਿਹਰਾਨਂ ਗੀ [ਕ॰ ੪੬੨, ੪੭੪; ਰੂ॰ ੪੬੭, ੫੩੫; ਨੀ॰ ੯੪੩-੯੫੪]।

ਜਿ, ਹਰਾਨਂ ਦ੍ਵਿਤ੍ਤੇ ਪਰਸ੍ਸ ਜਿਸ੍ਸ ਹਰਸ੍ਸ ਚ ਗੀ ਹੋਤਿ ਸੇ ਪਰੇ।

ਜਿਗੀਸਤਿ, ਜਿਗੀਸਨ੍ਤਿ, ਵਿਜਿਗੀਸਤਿ, ਵਿਜਿਗੀਸਨ੍ਤਿ।

ਹਰ-ਹਰਣੇ, ਦ੍ਵਿਤ੍ਤਾਦਿ, ਪਰਸ੍ਸ ਗੀ, ਪੁਬ੍ਬਸ੍ਸ ਹਸ੍ਸ ਜੋ, ਅਸ੍ਸ ਇਤ੍ਤਂ, ਜਿਗੀਸਤਿ, ਹਰਿਤੁਂ ਇਚ੍ਛਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ, ਜਿਗੀਸਨ੍ਤਿ।

ਪਾ-ਪਾਨੇ, ਪਿਵਿਤੁਂ ਇਚ੍ਛਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੇ – ਸਪਚ੍ਚਯੋ, ਦ੍ਵਿਤ੍ਤਂ, 'ਰਸ੍ਸੋ ਪੁਬ੍ਬਸ੍ਸਾ'ਤਿ ਰਸ੍ਸੋ, ਅਸ੍ਸ ਇਤ੍ਤਂ, ਪਿਪਾਸਤਿ, ਪਿਪਾਸਨ੍ਤਿ, ਪਿਪਾਸੀਯਤਿ, ਪਿਪਾਸੀਯਨ੍ਤਿ।

ਸੁ-ਸਵਨੇ, ਸੋਤੁਂ ਇਚ੍ਛਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੇ – ਦ੍ਵਿਤ੍ਤੇ ਪਰਸ੍ਸ ਦ੍ਵਿਤ੍ਤਂ, ਸੁਸ੍ਸੁਸਤਿ [ਸੁਸ੍ਸੂਸਤਿ (ਬਹੂਸੁ)], ਸੁਸ੍ਸੁਸਨ੍ਤਿ, ਸੁਸ੍ਸੁਸੀਯਤਿ, ਸੁਸ੍ਸੁਸੀਯਨ੍ਤਿ, ਸੁਸ੍ਸੁਸੇਤਿ, ਸੁਸ੍ਸੁਸਯਤਿ, ਸੁਸ੍ਸੁਸਾਪੇਤਿ, ਸੁਸ੍ਸੁਸਾਪਯਤਿ, ਸੁਸ੍ਸੁਸਾਪੀਯਤਿ, ਸੁਸ੍ਸੁਸਾਪੀਯਨ੍ਤਿ, ਸੁਸ੍ਸੁਸਤੁ, ਸੁਸ੍ਸੁਸਨ੍ਤੁ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਤਿਤਿਕ੍ਖਿਤੁਂ ਇਚ੍ਛਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੇ – ਤਿਤਿਕ੍ਖਤੋ ਸਪਚ੍ਚਯੋ, ਸਪਚ੍ਚਯਪਰਤ੍ਤਾ ਪੁਨ ਦ੍ਵਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਸਙ੍ਗੇ –

੧੦੪. ਨ ਪੁਨ [ਚਂ॰ ੫.੧.੬]।

ਸਕਿਂ ਦ੍ਵਿਤ੍ਤੇ ਕਤੇ ਪੁਨ ਦ੍ਵਿਤ੍ਤਂ ਨ ਆਪਜ੍ਜਤੀਤਿ ਪੁਨ ਦ੍ਵਿਤ੍ਤਾਭਾਵੋ, 'ਊ ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਸ੍ਸਾ'ਤਿ ਊ ਆਗਮੋ।

ਤਿਤਿਕ੍ਖਿਸਤਿ, ਤਿਤਿਕ੍ਖਿਸਨ੍ਤਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ। ਏਵਂ ਤਿਕਿਚ੍ਛਿਤੁਂ ਇਚ੍ਛਤੀਤਿ ਤਿਕਿਚ੍ਛਿਸਤਿ, ਤਿਕਿਚ੍ਛਿਸਨ੍ਤਿ, ਚਿਕਿਚ੍ਛਿਸਤਿ, ਚਿਕਿਚ੍ਛਿਸਨ੍ਤਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਇਤਿ ਤੁਮਿਚ੍ਛਤ੍ਥੇ ਖ, ਛ, ਸ ਰਾਸਿ।

ਨਾਮਧਾਤੁਰਾਸਿ

ਪੁਤ੍ਤਂ ਇਚ੍ਛਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੇ –

੧੦੫. ਈਯੋ ਕਮ੍ਮਾ [ਕ॰ ੪੩੭; ਰੂ॰ ੫੩੮; ਨੀ॰ ੯੧੨; ਚਂ॰ ੧.੧.੨੩, ੨੪; ਪਾ॰ ੩.੧.੮, ੯]।

ਕਮ੍ਮਤ੍ਥਾ ਨਾਮਪਦਮ੍ਹਾ ਇਚ੍ਛਤ੍ਥੇ ਈਯੋ ਹੋਤੀਤਿ ਕਮ੍ਮਭੂਤਾ ਪੁਤ੍ਤਸਦ੍ਦਤੋ ਇਚ੍ਛਾਯਂ ਈਯੋ, 'ਪੁਤ੍ਤੀਯ'ਇਤਿ ਧਾਤੁਪਚ੍ਚਯਨ੍ਤਰੂਪਂ, ਤਤੋ ਤ੍ਯਾਦ੍ਯੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿ।

ਪੁਤ੍ਤੀਯਤਿ, ਪੁਤ੍ਤੀਯਨ੍ਤਿ, ਪੁਤ੍ਤੀਯੇਤਿ, ਪੁਤ੍ਤੀਯਯਤਿ, ਪੁਤ੍ਤੀਯਾਪੇਤਿ, ਪੁਤ੍ਤੀਯਾਪਯਤਿ, ਪੁਤ੍ਤੀਯਾਪੀਯਤਿ, ਪੁਤ੍ਤੀਯਾਪੀਯਨ੍ਤਿ। ਏਵਂ ਚੀਵਰੀਯਤਿ, ਚੀਵਰੀਯਨ੍ਤਿ, ਪਤ੍ਤੀਯਤਿ, ਪਤ੍ਤੀਯਨ੍ਤਿ, ਪਰਿਕ੍ਖਾਰੀਯਤਿ, ਪਰਿਕ੍ਖਾਰੀਯਨ੍ਤਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਅਪੁਤ੍ਤਂ ਸਿਸ੍ਸਂ ਪੁਤ੍ਤਮਿਵ ਆਚਰਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੇ –

੧੦੬. ਉਪਮਾਣਾਚਾਰੇ [ਕ॰ ੪੩੬; ਰੂ॰ ੫੩੭; ਨੀ॰ ੯੧੨; ਚਂ॰ ੧.੧.੨੫; ਪਾ॰ ੩.੧.੧੦]।

ਉਪਮੀਯਤਿ ਉਪਮੇਤਬ੍ਬੋ ਅਤ੍ਥੋ ਏਤੇਨਾਤਿ ਉਪਮਾਨਂ, ਉਪਮਾਨਭੂਤਾ ਕਮ੍ਮਪਦਤੋ ਆਚਾਰਤ੍ਥੇ ਈਯੋ ਹੋਤਿ।

ਪੁਤ੍ਤੀਯਤਿ , ਪੁਤ੍ਤੀਯਨ੍ਤਿ ਸਿਸ੍ਸਂ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਅਪੁਤ੍ਤੋਪਿ ਪੁਤ੍ਤੋ ਵਿਯ ਆਚਰੀਯਤਿ ਪੁਤ੍ਤੀਯੀਯਤਿ, ਪੁਤ੍ਤੀਯੀਯਨ੍ਤਿ, ਪੁਤ੍ਤੀਯੇਤਿ, ਪੁਤ੍ਤੀਯਯਤਿ, ਪੁਤ੍ਤੀਯਾਪੇਤਿ, ਪੁਤ੍ਤੀਯਾਪਯਤਿ, ਪੁਤ੍ਤੀਯਾਪੀਯਤਿ, ਪੁਤ੍ਤੀਯਾਪੀਯਨ੍ਤਿ। ਏਵਂ ਸਿਸ੍ਸੀਯਤਿ, ਸਿਸ੍ਸੀਯਨ੍ਤਿ।

ਕੁਟਿਯਂ ਵਿਯ ਪਾਸਾਦੇ ਆਚਰਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੇ –

੧੦੭. ਆਧਾਰਾ [ਕ॰ ੪੩੬; ਰੂ॰ ੫੩੭; ਨੀ॰ ੯੧੨; ਚਂ॰ ੧.੧.੨੬; ਪਾ॰ ੩.੧.੧੦]।

ਉਪਮਾਨਭੂਤਾ ਆਧਾਰਭੂਤਾ ਚ ਨਾਮਮ੍ਹਾ ਆਚਾਰਤ੍ਥੇ ਈਯੋ ਹੋਤਿ।

ਕੁਟੀਯਤਿ, ਕੁਟੀਯਨ੍ਤਿ ਪਾਸਾਦੇ, ਨਦਿਯਂ ਵਿਯ ਸਮੁਦ੍ਦੇ ਆਚਰਤਿ ਨਦੀਯਤਿ, ਨਦੀਯਨ੍ਤਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਅਰਞ੍ਞੇ ਵਿਯ ਨਗਰੇ ਆਚਰਤਿ ਅਰਞ੍ਞੀਯਤਿ, ਅਰਞ੍ਞੀਯਨ੍ਤਿ ਨਗਰੇ। ਏਵਂ ਗੇਹੀਯਤਿ ਵਿਹਾਰੇ।

ਲੋਕਧਮ੍ਮੇਹਿ ਅਕਮ੍ਪਨੀਯਟ੍ਠੇਨ ਪਬ੍ਬਤੋ ਵਿਯ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਆਚਰਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੇ –

੧੦੮. ਕਤ੍ਤੁਤਾਯੋ [ਕ॰ ੪੩੫; ਰੂ॰ ੫੩੬; ਨੀ॰ ੯੧੧; ਚਂ॰ ੧.੧.੨੭; ਪਾ॰ ੩.੧.੧੧]।

ਉਪਮਾਨਭੂਤਾ ਕਤ੍ਤੁਭੂਤਾ ਚ ਨਾਮਮ੍ਹਾ ਆਚਾਰਤ੍ਥੇ ਆਯੋ ਹੋਤੀਤਿ ਪਬ੍ਬਤਸਦ੍ਦਤੋ ਆਯੋ। ਤਤੋ ਤ੍ਯਾਦ੍ਯੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿ।

ਪਬ੍ਬਤਾਯਤਿ ਸਙ੍ਘੋ, ਪਬ੍ਬਤਾਯਨ੍ਤਿ, ਚਿਚ੍ਚਿਟੋ ਵਿਯ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਆਚਰਤਿ ਚਿਚ੍ਚਿਟਾਯਤਿ, ਸਦ੍ਦੋ। ਏਵਂ ਪਟਪਟਾਯਤਿ, ਕਟਕਟਾਯਤਿ, ਧੂਮਧੂਮਾਯਤਿ, ਧੂਪਾਯਤਿ, ਸਨ੍ਧੂਪਾਯਤਿ।

ਅਭੁਸਮ੍ਪਿ ਭੁਸਂ ਭਵਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੇ –

੧੦੯. ਝਤ੍ਥੇ [ਕ॰ ੪੩੫; ਰੂ॰ ੫੩੬; ਨੀ॰ ੯੧੧; ਚਂ॰ ੧.੧.੩੦; ਪਾ॰ ੩.੧.੧੨, ੧੩]।

ਚੀਪਚ੍ਚਯਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੇ ਅਬ੍ਭੂਤਤਬ੍ਭਾਵੇ **ਝਤ੍ਥੋ** ਨਾਮ। ਕਤ੍ਤੁਤੋ ਝਤ੍ਥੇ ਆਯੋ ਹੋਤਿ।

ਭੁਸਾਯਤਿ, ਭੁਸਾਯਨ੍ਤਿ, ਅਪਟੋਪਿ ਪਟੋ ਭਵਤਿ ਪਟਾਯਤਿ, ਪਟਾਯਨ੍ਤਿ, ਅਲੋਹਿਤਮ੍ਪਿ ਲੋਹਿਤਂ ਭਵਤਿ ਲੋਹਿਤਾਯਤਿ। ਏਵਂ ਨੀਲਾਯਤਿ, ਕਮਲਾਯਤਿ, ਚਨ੍ਦਾਯਤਿ, ਚਨ੍ਦਨਾਯਤਿ, ਕਞ੍ਚਨਾਯਤਿ, ਵਜਿਰਾਯਤਿ।

ਕਤ੍ਤੁਤੋਤ੍ਵੇਵ? ਭੁਸਂ ਕਰੋਤਿ।

ਸਦ੍ਦਂ ਕਰੋਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੇ –

੨੧੦. ਸਦ੍ਦਾਦੀਹਿ ਕਰੋਤਿ [ਕ॰ ੪੩੫; ਰੂ॰ ੫੩੬; ਨੀ॰ ੯੧੧; ਚਂ॰ ੧.੧.੩੬; ਪਾ॰ ੩.੧.੧੭, ੧੮; 'ਸਦ੍ਦਾਦੀਨਿ' (ਬਹੂਸੁ)]।

ਸਦ੍ਦਾਦੀਹਿ ਦੁਤਿਯਨ੍ਤੇਹਿ ਨਾਮੇਹਿ ਕਰੋਤਜਤ੍ਥੇ ਆਯੋ ਹੋਤਿ।

ਸਦ੍ਦਾਯਤਿ, ਸਦ੍ਦਾਯਨ੍ਤਿ, ਵੇਰਂ ਕਰੋਤਿ ਵੇਰਾਯਤਿ, ਵੇਰਾਯਨ੍ਤਿ, ਕਲਹਂ ਕਰੋਤਿ ਕਲਹਾਯਤਿ, ਕਲਹਾਯਨ੍ਤਿ, ਮੇਤ੍ਤਂ ਕਰੋਤਿ ਮੇਤ੍ਤਾਯਤਿ, ਮੇਤ੍ਤਾਯਨ੍ਤਿ, ਕਰੁਣਂ ਕਰੋਤਿ ਕਰੁਣਾਯਤਿ, ਕਰੁਣਾਯਨ੍ਤਿ, ਮੁਦਿਤਂ ਕਰੋਤਿ ਮੁਦਿਤਾਯਤਿ, ਮੁਦਿਤਾਯਨ੍ਤਿ, ਉਪੇਕ੍ਖਂ ਕਰੋਤਿ ਉਪੇਕ੍ਖਾਯਤਿ, ਉਪੇਕ੍ਖਾਯਨ੍ਤਿ, ਕੁਕ੍ਕੁਚ੍ਚਂ ਕਰੋਤਿ ਕੁਕ੍ਕੁਚ੍ਚਾਯਤਿ, ਕੁਕ੍ਕੁਚ੍ਚਾਯਨ੍ਤਿ, ਪਿਯਂ ਕਰੋਤਿ ਪਿਯਾਯਤਿ, ਪਿਯਾਯਨ੍ਤਿ, ਪਚ੍ਚਯਂ ਸਦ੍ਦਹਨਂ ਕਰੋਤਿ ਪਤ੍ତਿਯਾਯਤਿ, ਪਤ੍ਤਿਯਾਯਨ੍ਤਿ, ਤਣ੍ਹਂ ਕਰੋਤਿ ਤਣ੍ਹਾਯਤਿ, ਤਣ੍ਹਾਯਨ੍ਤਿ, ਤਣ੍ਹੀਯਤਿ, ਤਣ੍ਹੀਯਨ੍ਤਿ ਵਾ, ਕਰੋਤਜਤ੍ਥੇ ਈਯੋ। ਮਮ ਇਦਨ੍ਤਿ ਕਰੋਤਿ ਮਮਾਯਤਿ, ਮਮਾਯਨ੍ਤਿ।

ਨਮੋ ਕਰੋਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੇ –

੨੧੧. ਨਮੋਤ੍ਵਸ੍ਸੋ [ਚਂ॰ ੧.੧.੩੭; ਪਾ॰ ੩.੧.੧੯]।

ਨਮੋਸਦ੍ਦਤੋ ਕਰੋਤਜਤ੍ਥੇ ਅਸ੍ਸੋ ਹੋਤਿ।

ਨਮਸ੍ਸਤਿ, ਨਮਸ੍ਸਨ੍ਤਿ।

ਸਮਾਨਂ ਸਦਿਸਂ ਕਰੋਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੇ –

੨੧੨. ਧਾਤ੍ਵਤ੍ਥੇ ਨਾਮਸ੍ਮਿ [ਪਾ॰ ੩.੧.੨੧, ੨੫]।

ਧਾਤ੍ਵਤ੍ਥੋ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਯਾ ਕਾਚਿ ਕ੍ਰਿਯਾ। ਨਾਮਸ੍ਮਾ ਧਾਤ੍ਵਤ੍ਥੇ ਇ ਹੋਤਿ। 'ਯੁਵਣ੍ਣਾਨਮੇਓ ਪਚ੍ਚਯੇ'ਤਿ ਇਸ੍ਸ ਏਤ੍ਤਂ।

ਸਮਾਨੇਤਿ, ਸਮਾਨੇਨ੍ਤਿ।

'ਏਓਨਮਯਾਵਾ ਸਰੇ'ਤਿ ਏਸ੍ਸ ਅਯਾਦੇਸੋ। 'ਇਣਾਪਜਾਪੀਹਿ ਵਾ'ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਵਾਸਦ੍ਦੇਨ ਲਪਚ੍ਚਯੋ, ਸਮਾਨਯਤਿ, ਸਮਾਨਯਨ੍ਤਿ, ਪਿਣਂ ਕਰੋਤਿ ਪਿਣੇਤਿ, ਪਿਣਯਤਿ, ਕੁਸਲਂ ਪੁਚ੍ਛਤਿ ਕੁਸਲੇਤਿ, ਕੁਸਲਯਤਿ, ਵਿਸੁਦ੍ਧਂ ਹੋਤਿ ਵਿਸੁਦ੍ਧੇਤਿ, ਵਿਸੁਦ੍ਧਯਤਿ, ਵੀਣਾਯ ਉਪਗਾਯਤਿ ਉਪਵੀਣੇਤਿ, ਉਪਵੀਣਾਯਤਿ, ਪਞ੍ਞਾਯ ਅਤਿਕ੍ਕਮਤਿ ਅਤਿਪਞ੍ਞੇਤਿ, ਅਤਿਪਞ੍ਞਾਯਤਿ, ਵਚ੍ਚਂ ਕਰੋਤਿ ਵਚ੍ਚੇਤਿ, ਵਚ੍ਚਯਤਿ, ਮੁਤ੍ਤਂ ਕਰੋਤਿ ਮੁਤ੍ਤੇਤਿ, ਮੁਤ੍ਤਯਤਿ, ਬਲੇਨ ਪੀਲ਼ੇਤਿ ਬਲੇਤਿ, ਬਲਯਤਿ।

ਅਸ੍ਸ ਇਤ੍ਤੇ-ਬਲੀਯਤਿ, ਬਲੀਯਨ੍ਤਿ। ''ਅਬਲਾਨਂ ਬਲੀਯਨ੍ਤੀ''ਤਿ ਪਾਲ਼ਿ।

ਸਚ੍ਚਂ ਕਰੋਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੇ –

੧੧੩. ਸਚ੍ਚਾਦੀਹਾਪਿ [ਸਂਯੁਤ੍ਤਨਿਕਾਯੇ; ਰੂ॰ ੫੪੦; ਨੀ॰ ੯੧੪; ਪਾ॰ ੩.੧.੨੫]।

ਸਚ੍ਚਾਦੀਹਿ ਨਾਮੇਹਿ ਧਾਤ੍ਵਤ੍ਥੇ ਆਪਿ ਹੋਤਿ।

ਸਚ੍ਚਾਪੇਤਿ , ਸਚ੍ਚਾਪੇਨ੍ਤਿ, ਅਤ੍ਥਵਿਭਾਗਂ ਕਰੋਤਿ ਅਤ੍ਥਾਪੇਤਿ, ਅਤ੍ਥਾਪੇਨ੍ਤਿ, ਬੇਦਸਤ੍ਥਂ ਕਰੋਤਿ ਬੇਦਾਪੇਤਿ, ਬੇਦਾਪੇਨ੍ਤਿ, ਸੁਕ੍ਖਂ ਕਰੋਤਿ ਸੁਕ੍ਖਾਪੇਤਿ, ਸੁਕ੍ਖਾਪੇਨ੍ਤਿ, ਸੁਖਂ ਕਰੋਤਿ ਸੁਖਾਪੇਤਿ, ਸੁਖਾਪੇਨ੍ਤਿ, ਦੁਕ੍ਖਂ ਕਰੋਤਿ ਦੁਕ੍ਖਾਪੇਤਿ, ਦੁਕ੍ਖਾਪੇਨ੍ਤਿ, ਉਣ੍ਹਂ ਕਰੋਤਿ ਉਣ੍ਹਾਪੇਤਿ, ਉਣ੍ਹਾਪੇਨ੍ਤਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਅਪੁਤ੍ਤਂ ਪੁਤ੍ਤਮਿਵ ਆਚਰਤਿ ਪੁਤ੍ਤੀਯਤਿ, ਪੁਤ੍ਤੀਯਿਤੁਂ ਇਚ੍ਛਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੇ 'ਤੁਂਸ੍ਮਾ ਲੋਪੋ ਚਿਚ੍ਛਾਯਂ ਤੇ'ਤਿ ਸਪਚ੍ਚਯੋ।

੧੧੪. ਯਥਿਟ੍ਠਂ ਸਜਾਦਿਨੋ [ਕ॰ ੪੫੮; ਰੂ॰ ੪੬੧; ਨੀ॰ ੯੩੯; ਚਂ॰ ੫.੧.੮; ਪਾ॰ ੬.੧.੩]।

ਇਚ੍ਛੀਯਤੀਤਿ ਇਟ੍ਠਂ, ਯਂ ਯਂ ਇਟ੍ਠਂ ਯਥਿਟ੍ਠਂ। ''ਯਮਿਟ੍ਠ''ਨ੍ਤਿਪਿ ਪਾਠੋ। ਸਜਾਦਜਨ੍ਤੁਸ੍ਸ ਯਥਿਟ੍ਠਂ ਏਕਸ੍ਸਰਂ ਆਦਿਭੂਤ'ਮਵ੍ਹਵਂ ਵਾ ਦ੍ਵੇਰੂਪਂ ਹੋਤਿ, ਨ ਤਜਾਦਿਸ੍ਸ ਵਿਯ ਆਦਿਭੂਤਮੇਵਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। 'ਉ ਬਜਵ੍ਹਜਨਸ੍ਸਾ'ਤਿ ਉ ਆਗਮੋ।

ਆਦਿਮ੍ਹਿ ਦ੍ਵਿਤ੍ਤੇ-ਪੁਪ੍ਪੁਤ੍ਤੀਯਿਸਤਿ।

ਮਜ੍ਝੇ ਦ੍ਵਿਤ੍ਤੇ-ਪੁਤ੍ਤਿਤ੍ਤੀਯਿਸਤਿ।

ਅਕਮਲਂ ਕਮਲਂ ਭਵਤਿ ਕਮਲਾਯਤਿ, ਕਮਲਾਯਿਤੁਂ ਇਚ੍ਛਤੀਤਿ ਕਕਮਲਾਯਿਸਤਿ, ਕਮਮਲਾਯਿਸਤਿ, ਕਮਲਲਾਯਿਸਤਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਇਤਿ ਨਾਮਧਾਤੁਰਾਸਿ।

ਇਤਿ ਨਿਰੁਤ੍ਤਿਦੀਪਨਿਯਾ ਨਾਮ ਮੋਗ੍ਗਲ੍ਲਾਨਦੀਪਨਿਯਾ

ਤਜਾਦਿਕਣ੍ਡੋ ਨਾਮ ਆਖ੍ਯਾਤਕਣ੍ਡੋ

ਨਿਟ੍ਠਿਤੋ।

੭. ਕਿਤਕਣ੍ਡ

ਧਾਤ੍ਵਨੁਵਿਕਾਰਰਾਸਿ

ਵਿਸੰਯੋਗਰੂਪਰਾਸਿ

ਅਥ ਧਾਤੁਪਚ੍ਚਯਸੰਸਿਦ੍ਧਂ ਕਾਲ, ਕਾਰਕ, ਲਿਙ੍ਗ, ਸਙ੍ਖ੍ਯਾ, ਕ੍ਰਿਯਾਭੇਦਦੀਪਕਂ ਦਬ੍ਬਪ੍ਪਧਾਨਵਾਚਕਂ ਕਿਤਕਪਦਂ ਦੀਪਿਯਤੇ।

ਤਤ੍ਥ ਅਤੀਤਾਦਯੋ ਕਾਲਭੇਦੋ ਨਾਮ।

ਕਤ੍ਤਾ ਚ ਕਮ੍ਮਞ੍ਚ ਕਰਣਞ੍ਚ ਸਮ੍ਪਦਾਨਞ੍ਚ ਅਪਾਦਾਨਞ੍ਚ ਅਧਿਕਰਣਞ੍ਚ ਭਾਵੋ ਚਾਤਿ ਸਤ੍ਤ ਸਾਧਨਾਨਿ ਕਾਰਕਭੇਦੋ ਨਾਮ।

ਇਤ੍ਥਿਲਿਙ੍ਗਾਦੀਨਿ ਲਿਙ੍ਗਭੇਦੋ ਨਾਮ।

ਏਕਤ੍ਤ, ਬਹੁਤ੍ਤਭੇਦੋ ਸਙ੍ਖ੍ਯਾਭੇਦੋ ਨਾਮ।

ਤਸ੍ਸੀਲਕ੍ਰਿਯਾ, ਤਦ੍ਧਮ੍ਮਕ੍ਰਿਯਾ, ਤਸ੍ਸਾਧੁਕਾਰਕ੍ਰਿਯਾ, ਅਤ੍ਤਮਾਨਕ੍ਰਿਯਾ, ਅਭਿਕ੍ਖਞ੍ਞਕ੍ਰਿਯਾ, ਅਰਹਕ੍ਰਿਯਾ, ਸਕ੍ਕਕ੍ਰਿਯਾ, ਪੇਸਨਕ੍ਰਿਯਾ, ਅਤਿਸਗ੍ਗਕ੍ਰਿਯਾ, ਪਤ੍ਤਕਾਲਾਰੋਚਨਕ੍ਰਿਯਾ, ਅਵਸ੍ਸਮ੍ਭਾਵੀਕ੍ਰਿਯਾਦਯੋ ਕ੍ਰਿਯਾਭੇਦੋ ਨਾਮ।

''ਗਮਨਂ ਭਵਤਿ, ਪਚਨਂ ਜਾਨਾਤਿ'' ਇਚ੍ਚਾਦੀਸੁ ਪਚ੍ਚਯਤ੍ਥਭੂਤੋ ਭਾਵੋ ਨਾਮ ਸਾਧਨਰੂਪੋ ਹੋਤਿ। ਜਾਤਿ ਵਿਯ ਸਙ੍ਖਤਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਧਾਤ੍ਵਤ੍ਥਭੂਤਾਯ ਸਾਧ੍ਯਕ੍ਰਿਯਾਯ ਸਾਧਕਤ੍ਤਾ ਲਿਙ੍ਗਤ੍ਤਯਯੁਤ੍ਤੋ ਚ ਹੋਤਿ, ਕ੍ਰਿਯਾ, ਕਾਰੋ, ਕਰਣਨ੍ਤਿ ਸਿਦ੍ਧਤ੍ਤਾ ਸਙ੍ਖ੍ਯਾਭੇਦਯੁਤ੍ਤੋ ਚ ਹੋਤਿ-ਨਾਨਾਧਾਤ੍ਵਤ੍ਥਾਨਞ੍ਚ ਕਤ੍ਤੂ, ਕਮ੍ਮਾਨਞ੍ਚ ਕਾਲਾਦੀਨਞ੍ਚ ਭੇਦੇਨ ਸਰੂਪਭੇਦਸਬ੍ਭਵਤੋ, ਤਸ੍ਮਾ ਸੋਪਿ ਦਬ੍ਬੇ ਏਵ ਸਙ੍ਗਯ੍ਹਤੀਤਿ ਕਤ੍ਵਾ 'ਦਬ੍ਬਪ੍ਪਧਾਨਵਾਚਕ'ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਸੇਸਂ ਸਬ੍ਬਂ ਤ੍ਯਾਦਿਕਣ੍ਡੇ ਭਾਵਸਾਧਨਵਿਨਿਚ੍ਛਯੇ ਵੁਤ੍ਤਮੇਵ।

'ਬਹੁਲ'ਨ੍ਤਿ ਚ 'ਕ੍ਰਿਯਤ੍ਥਾ'ਤਿ ਚ ਵਤ੍ਤਨ੍ਤੇ –

੭੧੫. ਕਤ੍ਤਰਿ ਭੂਤੇ ਕ੍ਤ ਕ੍ਤਵਨ੍ਤੁ ਕ੍ਤਾਵੀ [ਕ॰ ੫੫੫; ਰੂ॰ ੬੧੨; ਨੀ॰ ੧੧੪੨; ਚਂ॰ ੧.੨.੬੬ ...ਪੇ॰... ੩.੨.੧੦੨]।

ਅਭਵੀਤਿ ਭੂਤੋ, ਅਤੀਤੋ, ਭੂਤੇ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੇ ਕ੍ਰਿਯਤ੍ਥਾ ਕਤ੍ਤਰਿ ਕਾਨੁਬਨ੍ਧਾ ਤ, ਤਵਨ੍ਤੁ, ਤਾਵੀਪਚ੍ਚਯਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਕਾਨੁਬਨ੍ਧਾ 'ਨ ਤੇ ਕਾਨੁਬਨ੍ਧਨਾਗਮੇਸੂ'ਤਿ ਸੁਤ੍ਤੇ ਵਿਸੇਸਨਤ੍ਥਾ।

੭੧੬. ਕ੍ਤੋ ਭਾਵਕਮ੍ਮੇਸੁ [ਕ॰ ੫੫੬; ਰੂ॰ ੬੨੨; ਨੀ॰ ੧੧੪੩; ਚਂ॰ ੧.੨.੬੭ ...ਪੇ॰... ੩.੨.੧੦੨; ੩.੪.੭੦]।

ਭੂਤੇ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੇ ਕ੍ਰਿਯਤ੍ਥਾ ਭਾਵ, ਕਮ੍ਮੇਸੁ ਕਾਨੁਬਨ੍ਧੋ ਤਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ।

ਅਭਵੀਤਿ ਭੂਤੋ-ਪੁਰਿਸੋ, ਭੂਤਾ-ਇਤ੍ਥੀ, ਭੂਤਂ-ਕੁਲਂ, ਕਾਰਿਤੇ ਧਾਤੁਤੋ ਞਾਨੁਬਨ੍ਧਾਨਂ ਪਠਮਂ ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਤ੍ਤਾ 'ਨ ਤੇ ਕਾਨੁਬਨ੍ਧਨਾਗਮੇਸੂ'ਤਿ ਪਟਿਸੇਧੋ ਨ ਪਾਪੁਣਾਤਿ, 'ਯੁਵਣ੍ਣਾਨਮੇਓ ਪਚ੍ਚਯੇ'ਤਿ ਓਵੁਦ੍ਧਿ, 'ਆਵਾਯਾ ਞਾਨੁਬਨ੍ਧੇ'ਤਿ ਓਸ੍ਸ ਆਵਤ੍ਤਂ, ਤਤੋ ਤਪਚ੍ਚਯੋ।

੭੧੭. ਞੀ ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਸ੍ਸ [ਕ॰ ੬੦੫; ਰੂ॰ ੫੪੭; ਨੀ॰ ੧੨੧੦]।

ਬਜਵ੍ਜਨਾਦਿਪਚ੍ਚਯਸ੍ਸ ਆਦਿਮ੍ਹਿ ਵ੍ਵਾਨੁਬਨ੍ਧੋ ਈਕਾਰੋ ਆਗਚ੍ਛਤਿ।

ਕਤ੍ਤੁਰਿ-ਅਭਾਵਯਿਤ੍ਥਾਤਿ ਭਾਵਿਤੋ-ਪੁਰਿਸੋ, ਭਾਵਿਤਾਇਤ੍ਥੀ, ਭਾਵਿਤਂ-ਕੁਲਂ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਅਨੁਭੂਯਿਤ੍ਥਾਤਿ ਅਨੁਭੂਤੋ-ਭੋਗੋ, ਅਨੁਭੂਤਾਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿ, ਅਨੁਭੂਤਂ-ਸੁਖਂ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਭਾਵੀਯਿਤ੍ਥਾਤਿ ਭਾਵਿਤੋ-ਮਗ੍ਗੋ, ਭਾਵਿਤਾਪਟਿਪਦਾ, ਭਾਵਿਤਂ-ਚਿਤ੍ਤਂ।

ਤਵਨ੍ਤੁ , ਤਾਵੀਸੁ-ਅਭਵੀਤਿ ਭੂਤਵਾ-ਪੁਰਿਸੋ, ਭੂਤਵਨ੍ਤੀ, ਭੂਤਵਤੀ-ਇਤ੍ਥੀ, ਭੂਤਵਂ-ਕੁਲਂ, ਗੁਣਵਨ੍ਤੁਸਮਂ। ਭੂਤਾਵੀ-ਪੁਰਿਸੋ। ਭੂਤਾਵਿਨੀ-ਇਤ੍ਥੀ, ਭੂਤਾਵਿ-ਚਿਤ੍ਤਂ, ਦਣ੍ਡੀ, ਦਣ੍ਡਿਨੀਸਮਂ। ਪੁਰਿਸੋ ਭੋਗਂ ਅਨੁਭੂਤੋ, ਪੁਰਿਸੇਨ ਭੋਗੋ ਅਨੁਭੂਤੋ।

ਏਤ੍ਥ ਚ ਕਿਤਪਚ੍ਚਯਾਨਂ ਅਤ੍ਥੋ ਦੁਵਿਧੋ ਵਾਚ੍ਚਤ੍ਥੋ, ਅਭਿਧੇਯ੍ਯਤ੍ਥੋ ਚਾਤਿ ਸਬ੍ਬਂ ਤਜਾਦਿਕਣ੍ਡੇ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

ਪੁਰਿਮੇਸੁ ਪਨ ਛਸੁ ਸਾਧਨੇਸੁ ਪਚ੍ਚਯਾਨਂ ਅਭਿਧੇਯ੍ਯਤ੍ਥੋ ਪਦਨ੍ਤਰੇਨ ਆਚਿਕ੍ਖੀਯਤਿ, ਭਾਵਸਾਧਨੇ ਪਨ ਅਤ੍ਤਨੋ ਧਾਤੁਨਾ ਏਵ।

ਤਤ੍ਥ ਚ ਕਤ੍ਤੁਸਤ੍ਤਿ, ਕਮ੍ਮਸਤ੍ਤਿ, ਕਰਣਸਤ੍ਤਿ, ਸਮ੍ਪਦਾਨਸਤ੍ਤਿ, ਅਪਾਦਾਨਸਤ੍ਤਿ, ਅਧਿਕਰਣਸਤ੍ਤਿਸਙ੍ਖਾਤਂ ਵਾਚ੍ਚਤ੍ਥਂ ਉਜੁਂ ਵਦਨ੍ਤਾ ਕਿਤਪਚ੍ਚਯਾ ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਭਿਧੇਯ੍ਯਪਦੇਨ ਸਮਾਨਲਿਙ੍ਗ, ਵਿਭਤ੍ਤਿ, ਸਙ੍ਖ੍ਯਾਯੁਤ੍ਤਾ ਹੁਤ੍ਵਾ ਵਦਨ੍ਤਿ।

ਤਂ ਯਥਾ? –

ਕਤ੍ਤੁਰਿ ਤਾਵ-ਪੁਰਿਸੋ ਭੋਗਂ ਅਨੁਭੂਤੋ, ਪੁਰਿਸਾ ਭੋਗਂ ਅਨੁਭੂਤਾ...ਪੇ॰... ਪੁਰਿਸੇਸੁ ਭੋਗਂ ਅਨੁਭੂਤੇਸੁ, ਇਤ੍ਥੀ ਭੋਗਂ ਅਨੁਭੂਤਾ, ਇਤ੍ਥਿਯੋ ਭੋਗਂ ਅਨੁਭੂਤਾਯੋ...ਪੇ॰... ਇਤ੍ਥੀਸੁ ਭੋਗਂ ਅਨੁਭੂਤਾਸੁ, ਕੁਲਂ ਭੋਗਂ ਅਨੁਭੂਤਂ, ਕੁਲਾਨਿ ਭੋਗਂ ਅਨਭੂਤਾਨਿ...ਪੇ॰... ਕੁਲੇਸੁ ਭੋਗਂ ਅਨੁਭੂਤੇਸੁ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਭੋਗੋ ਪੁਰਿਸੇਨ ਅਨੁਭੂਤੋ, ਭੋਗਾ ਪੁਰਿਸੇਨ ਅਨੁਭੂਤਾ...ਪੇ॰... ਭੋਗੇਸੁ ਪੁਰਿਸੇਨ ਅਨੁਭੂਤੇਸੁ, ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿ ਪੁਰਿਸੇਨ ਅਨੁਭੂਤਾ, ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਯੋ ਪੁਰਿਸੇਨ ਅਨੁਭੂਤਾਯੋ...ਪੇ॰... ਸਮ੍ਪਤ੍ਤੀਸੁ ਪੁਰਿਸੇਨ ਅਨੁਭੂਤਾਸੁ, ਸੁਖਂ ਪੁਰਿਸੇਨ ਅਨੁਭੂਤਂ, ਸੁਖਾਨਿ ਪੁਰਿਸੇਨ ਅਨੁਭੂਤਾਨਿ...ਪੇ॰... ਸੁਖੇਸੁ ਪੁਰਿਸੇਨ ਅਨੁਭੂਤੇਸੁ। ਏਸ ਨਯੋ ਕਰਣਾਦੀਸੁਪਿ।

ਏਵਂ ਕਿਤਵਾਚਕਾ ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਭਿਧੇਯ੍ਯਪਦੇਨ ਸਮਾਨਲਿਙ੍ਗ, ਵਿਭਤ੍ਤਿ, ਸਙ੍ਖ੍ਯਾਯੁਤ੍ਤਾ ਹੁਤ੍ਵਾ ਤਂ ਤਂ ਸਾਧਨਂ ਵਦਨ੍ਤਿ।

'ਇਤ੍ਥਿਯਮਣਤਿਕਯਕ੍ਯਾ ਚਾ'ਤਿ ਇਤ੍ਥਿਯਂ ਤਿਪਚ੍ਚਯੋ, ਅਨੁਭਵਨਂ, ਅਨੁਭੂਯਤੇ ਵਾ ਅਨੁਭੂਤਿ। ''ਤਿਸ੍ਸਸ੍ਸ ਅਨੁਭੂਤਿ, ਫੁਸ੍ਸਸ੍ਸ ਅਨੁਭੂਤਿ'' ਇਚ੍ਚਾਦਿਕਾ ਬਹੂ ਅਨੁਭੂਤਿਯੋਪਿ ਸਿਜ੍ਝਨ੍ਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ''ਅਨੁਭੂਤਿ, ਅਨੁਭੂਤਿਯੋ, ਅਨੁਭੂਤਿਂ, ਅਨੁਭੂਤਿਯੋ...ਪੇ॰... ਅਨੁਭੂਤੀਸੂ''ਤਿ ਯੁਜ੍ਜਤਿ।

੫੦੩ ੭੧੮. **ਕਤ੍ਤੁਰਿ ਲ੍ਤੁਣਕਾ** [ਕ॰ ੫੨੭, ੫੩੦; ਰੂ॰ ੫੬੮, ੫੯੦; ਨੀ॰ ੧੧੦੯, ੧੧੧੪; ਚਂ॰ ੧.੧.੧੩੯; ਪਾ॰ ੩.੧.੧੩੩, ੧੩੪]।

ਕਤ੍ਤੁਕਾਰਕੇ ਕ੍ਰਿਯਤ੍ਥਾ ਲ੍ਤੁ, ਣਕਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਲਾਨੁਬਨ੍ਧੋ ਤੁਸ੍ਸ ਕਤ੍ਤੁਰਿ ਨਿਬਨ੍ਧਨਤ੍ਥੋ, 'ਲ੍ਤੁਪਿਤਾਦੀਨਮਾ'ਤਿ ਵਿਸੇਸਨਤ੍ਥੋ ਚ।

ਅਨੁਭਵਤੀਤਿ ਅਨੁਭੂਤਾ, ਅਨੁਭੂਤਾਰੋ, ਸਤ੍ਥੁਸਮਂ।

ਸਾਮਞ੍ਞਵਿਧਾਨਤ੍ਤਾ ਅਰਹਤ੍ਥੇ ਸਤ੍ਤਿਅਤ੍ਥੇ ਤਸ੍ਸੀਲ, ਤਦ੍ਧਮ੍ਮ, ਤਸ੍ਸਾਧੁਕਾਰ, ਅਤ੍ਤਮਾਨੇਸੁ ਚ ਕਾਲਤ੍ਤਯੇ ਚ ਭਵਨ੍ਤਿ।

ਅਰਹਤ੍ਤੇ-ਬ੍ਰਹ੍ਮਣੋ ਬ੍ਰਹ੍ਮਣਿਯਾ ਪਰਿਗ੍ਗਹਿਤਾ।

ਸਤ੍ਥਿਅਤ੍ਥੇ-ਭਗਵਾ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਾਦੇਤਾ।

ਤਸ੍ਸੀਲਾਦੀਸੁ-ਪਸਯ੍ਹਪਵਤ੍ਤਾ।

ਅਤ੍ਤਮਾਨੇ-ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਪਣ੍ਡਿਤਂ ਮਞ੍ਞਤੀਤਿ ਪਣ੍ਡਿਤਮਾਨਿਤਾ।

੧੧੯. ਪੁਬ੍ਬੇਕਕਤ੍ਤੁਕਾਨਂ [ਕ॰ ੫੬੪; ਰੂ॰ ੬੪੦; ਨੀਤਿ॰ ੧੧੫੦-੬; ਚਂ॰ ੧.੩.੧੩੧; ਪਾ॰ ੩.੪.੨੧]।

ਯਾਸਂ ਵਿਸੇਸਨ, ਵਿਸੇਸਜਾਨਂ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਂ ਪੁਬ੍ਬਾ'ਪਰਕ੍ਰਿਯਾਨਂ ਕਤ੍ਤਾ ਏਕੋਵ ਹੋਤਿ। ਤਾਸੁ ਪੁਬ੍ਬਕ੍ਰਿਯਾਯਂ ਭਾਵਤ੍ਥੇ ਤੁਨ, ਤ੍ਵਾਨ, ਤ੍ਵਾਪਚ੍ਚਯਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। 'ਏਓਨਮਯਵਾ ਸਰੇ'ਤਿ ਈਕਾਰੇ ਪਰੇ ਓਵੁਦ੍ਧਿਯਾ ਅਵਤ੍ਤਂ।

ਭੋਗਂ ਅਨੁਭਵਿਤੁਨ, ਅਨੁਭੁਤ੍ਵਾਨ, ਅਨੁਭੁਤ੍ਵਾ।

ਏਕਕਤ੍ਤੁਕਾਨਨ੍ਤਿ ਕਿਂ? ਦੇਵਦਤ੍ਤੇ ਭੁਞ੍ਜਿ, ਯਞ੍ਞਦਤ੍ਤੋ ਗਚ੍ਛਤਿ।

ਪੁਬ੍ਬੇਤਿ ਕਿਂ? ਪਚ੍ਛਾ ਭੁਞ੍ਜਤਿ, ਪਠਮਂ ਪਚਤਿ।

ਬਹੁਲਾਧਿਕਾਰਾ ਸਮਾਨਾ'ਪਰਕ੍ਰਿਯਾਸੁਪਿ ਨਾਨਾਕਤ੍ਤੁਕਾਸੁਪਿ ਤੁਨਾਦਯੋ ਭਵਨ੍ਤਿ। ਥਕ੍ਕਚ੍ਚ ਦਣ੍ਡੋ ਪਤਤਿ, ਦ੍ਵਾਰਂ ਸਂਵਰਿਤ੍ਵਾ ਨਿਕ੍ਖਮਤਿ, ਪੁਰਿਸੋ ਸੀਹਂ ਦਿਸ੍ਵਾ ਭਯਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀਤਿ।

ਯਸ੍ਮਿਂ ਵਾਕ੍ਯੇ ਅਪਰਕ੍ਰਿਯਾਪਦਂ ਨ ਦਿਸ੍ਸਤਿ। ਯਥਾ? ਪਬ੍ਬਤਂ ਅਤਿਕ੍ਕਮ੍ਮ ਨਦੀ, ਅਤਿਕ੍ਕਮ੍ਮ ਨਦਿਂ ਪਬ੍ਬਤੋ, ਯੇ ਤੇ ਸਨ੍ਤਾ ਵਿਮੋਕ੍ਖਾ ਅਤਿਕ੍ਕਮ੍ਮ ਰੂਪੇ ਅਰੂਪਾਤਿ, ਤਤ੍ਥਾਪਿ ਸਤ੍ਤਾਕ੍ਰਿਯਾ ਵਿਞ੍ਞਾਯਤੇਵ ਸਬ੍ਬਪਦਤ੍ਥਾਨਂ ਸਤ੍ਤਾਨਾਤਿਵਤ੍ਤਨਤੋ। ਅਪਰਕ੍ਰਿਯਾਰਹਿਤੇ ਅਸਮਾਨਕਤ੍ਤੁਕੇ ਚ ਵਾਕ੍ਯੇ ਪਠਮਨੁਯੋਗਸ੍ਸ ਦਿਟ੍ਠਤ੍ਤਾ ਕਤ੍ਤੁਰਿਪਿ ਤੁਨਾਦੀਨਂ ਸਮ੍ਭਵੋ ਯੁਤ੍ਤੋ।

੧੨੦. ਪਟਿਸੇਧਾਲਂਖਲੂਨਂ ਤੁਨ ਤ੍ਵਾਨ ਤ੍ਵਾ ਵਾ [ਪਟਿਸੇਧੇਲਂਖਲੂਨਂ ਤੁਨਤ੍ਤ੍ਵਾਨ ਤ੍ਤ੍ਵਾ ਵਾ' (ਬਹੂਸੁ)]।

ਪਟਿਸੇਧਤ੍ਥਾਨਂ ਅਲਂ, ਖਲੂਨਂ ਯੋਗੇ ਤੁਨਾਦਯੋ ਹੋਨ੍ਤਿ ਵਾ।

ਅਲਂ ਭੁਤ੍ਵਾ, ਖਲੁ ਭੁਤ੍ਵਾ, ਅਲਂ ਭੁਤ੍ਤੇਨ, ਖਲੁ ਭੁਤ੍ਤੇਨ ਵਾ।

੧੨੧. ਤੁਂਤਾਯੇਤਵੇ ਭਾਵੇ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿਕ੍ਰਿਯਾਯਂ ਤਦਤ੍ਥਾਯਂ [ਕ॰ ੫੬੧-੨-੩; ਰੂ॰ ੬੩੬, ੬੩੮-੯; ਨੀ॰ ੧੧੪੮-੯]।

ਤਸ੍ਸਾ ਤਸ੍ਸਾ ਕ੍ਰਿਯਾਯ ਅਤ੍ਥਭੂਤਾਯ ਭਵਿਸ੍ਸਮਾਨਕ੍ਰਿਯਾਯ ਗਮ੍ਯਮਾਨਾਯ ਭਾਵਤ੍ਥੇ ਤੁਂ, ਤਾਯੇ, ਤਵੇਪਚ੍ਚਯਾ ਭਵਨ੍ਤਿ। ਸੁਤ੍ਤੁਪਦਵਙ੍ਢਨੇਨ ਤੁਯੇਪਚ੍ਚਯੋਪਿ।

ਅਨੁਭਵਿਤੁਂ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਅਨੁਭਵਿਤਾਯੇ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਅਨੁਭਵਿਤਵੇ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਅਨੁਭਵਿਤੁਂ ਇਚ੍ਛਤਿ, ਕਾਮੇਤਿ, ਸਕ੍ਕੋਤਿ, ਜਾਨਾਤਿ। ਤਥਾ ਕਾਲੋ ਅਨੁਭਵਿਤੁਂ, ਸਮਯੋ ਅਨੁਭਵਿਤੁਂ, ਵੇਲਾ ਅਨੁਭਵਿਤੁਂ । ਤਥਾ ਅਨੁਭਵਿਤੁਂ ਮਨੋ, ਅਨੁਭਵਿਤੁਂ ਸੋਕੋ, ਚਕ੍ਖੁ ਦਟ੍ਠੁਂ, ਸੋਤਂ ਸੋਤੁਂ, ਮਨੋ ਵਿਞ੍ਞਾਤੁਂ, ਹਤ੍ਥੋ ਕਾਤੁਂ, ਪਾਦੋ ਗਨ੍ਤੁਂ, ਧਨੁ ਯੁਜ੍ਝਿਤੁਂ, ਜਲੋ ਵਤ੍ਤੁਂ, ਮਨੋ ਗਨ੍ਤੁਂ, ਅਲਸੋ ਕਤ੍ਤੁਨ੍ਤਿ।

ਏਤ੍ਥ ਚ ''ਕਾਲੋ ਅਨੁਭਵਿਤੁ''ਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ ਸਤ੍ਤਾਵਸੇਨ ਹੇਤੁਕ੍ਰਿਯਾ ਸਿਜ੍ਝਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ''ਅਨੁਭਵਿਤੁੰ ਕਾਲੋ ਭਵਤੀ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਅਤ੍ਥੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਇਮੇ ਪਨੇਤ੍ਥ ਤਾਯੇ, ਤੁਯੇਪਯੋਗਾ – ਆਗਤਾਮ੍ਹ ਇਮਂ ਧਮ੍ਮਸਮਯਂ, ਦਕ੍ਖਿਤਾਯੇ ਅਪਰਾਜਿਤਸਙ੍ਘਂ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੩੩੨]। ਅਲਞ੍ਹਿ ਤੇ ਜਗ੍ਘਿਤਾਯੇ, ਮਮਂ ਦਿਸ੍ਵਾਨ ਏਦਿਸਂ [ਜਾ॰ ੧.੫.੧੩੭]। ਕੋ ਤਾਦਿਸਂ ਅਰਹਤਿ ਖਾਦਿਤਾਯੇ [ਜਾ॰ ੧.੧੬.੯੨], ਅਤ੍ਥਿ ਹੇਹਿਤਿ ਸੋ ਮਗ੍ਗੋ, ਨ ਸੋ ਸਕ੍ਕਾ ਨ ਹੋਤੁਯੇ [ਬੁ॰ ਵਂ॰ ੨.੯ 'ਹੇਤੁਯੇ'], ਅਰਹਸਿ ਨਂ ਯਾਚਿਤੁਯੇ ਤੁਵਮ੍ਪਿ, ਅਰਹਸਿ ਨੋ ਜਾਨਿਤੁਯੇ ਕਤਾਨਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

੧੨੨. ਭਾਵਕਮ੍ਮੇਸੁ ਤਬ੍ਬਾਨੀਯਾ [ਕ॰ ੫੪੦; ਰੂ॰ ੫੪੫; ਨੀ॰ ੧੧੨੫]।

ਭਾਵੇ ਕਮ੍ਮਨਿ ਚ ਤਬ੍ਬ, ਅਨੀਯਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਸੁਤ੍ਤਪਦਵਡ੍ਢਨੇਨ ਤਬ੍ਜ, ਤਾਯ, ਤੇਯ੍ਯਪਚ੍ਚਯਾਪਿ ਹੋਨ੍ਤਿ।

ਅਨੁਭਵਿਤਬ੍ਬੋ-ਭੋਗੋ, ਅਨੁਭਵਿਤਬ੍ਬਾ-ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿ, ਅਨੁਭਵਿਤਬ੍ਬਂ-ਸੁਖਂ।

ਬਹੁਲਾਧਿਕਾਰਾ ਕਤ੍ਤਾਦੀਸ੍ਵਪਿ ਭਵਨ੍ਤਿ, ਤਪਨ੍ਤੀਤਿ ਤਪਨੀਯਾਪਾਪਧਮ੍ਮਾ, ਉਪਟ੍ਠਾਤੀਤਿ ਉਪਟ੍ਠਾਨੀਯੋ-ਸਿਸ੍ਸੋ। ਪਵੁਚ੍ਚਤਿ ਏਤੇਨਾਤਿ ਪਵਚਨੀਯੋ-ਉਪਜ੍ਝਾਯੋ, ਨਿਯ੍ਯਨ੍ਤਿ ਏਤੇਨਾਤਿ ਨਿਯ੍ਯਾਨੀਯੋ, ਸੋ ਏਵ ਨਿਯ੍ਯਾਨਿਕੋ।

ਸਿਨਾ-ਸੋਚੇਯ੍ਯੇ, ਸਿਨਾਯਨ੍ਤਿ ਏਤੇਨਾਤਿ ਸਿਨਾਨੀਯਂਚੁਣ੍ਣਂ, ਦੀਯਤੇ ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਦਾਨੀਯੋ-ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ। ਸਮ੍ਮਾ ਵਤ੍ਤਤਿ ਏਤ੍ਥਾਤਿ ਸਮ੍ਮਾਵਤ੍ਤਨੀਯੋ-ਗੁਰੁ।

ਇਧ ਗਾਥਾ ਵੁਚ੍ਚਤਿ –

> ਅਰਹਤ੍ਥੇ ਚ ਸਕ੍ਕਤ੍ਥੇ, ਪਤ੍ਤਕਾਲੇ ਚ ਪੇਸਨੇ।
> ਤਬ੍ਬਾਦਯੋ ਅਤਿਸਗ੍ਗੇ, ਅਵਸ੍ਸਾਧਮਿਣੇਸੁ ਚ॥

ਤਤ੍ਥ ''ਅਰਹ ਸਕ੍ਕ ਵਿਸਿਟ੍ਠੇ ਕਤ੍ਤਰੀ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਿਯਂ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਤਸ੍ਮਾ ਭਵਤੀਤਿ ਭਬ੍ਬੋ, ਭਵਿਤੁਂ ਅਰਹਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ, ਮਜ੍ਜਤੀਤਿ ਮਜ੍ਜਂ, ਮਦਨੀਯਂ, ਮਜ੍ਜਿਤੁਂ ਸਕ੍ਕੋਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ, ਏਵਮ੍ਪਿ ਯੁਜ੍ਜਤਿ।

ਪਤ੍ਤਕਾਲੇ-ਕਤ੍ਤਬ੍ਬੋ ਭਵਤਾ ਕਟੋ, ਏਸ ਕਾਲੋ ਕਟਕਰਣਸ੍ਸਾਤਿ ਦੀਪੇਤਿ।

ਪੇਸਨੇ-ਗਨ੍ਤਬ੍ਬੋ ਭਵਤਾ ਗਾਮੋ, ਗਚ੍ਛਤੁ ਭਵਂ ਗਾਮਨ੍ਤਿ ਦੀਪੇਤਿ।

ਅਤਿਸਜ੍ਜਨਂ ਸਮ੍ਬੋਧਨਂ ਅਤਿਸਗ੍ਗੋ, ਉਪਦੇਸੋ ਚੇਵ ਵਿਧਿ ਚ। ਤਤ੍ਥ ਕਤ੍ਤਬ੍ਬਾ'ਕਤ੍ਤਬ੍ਬਸ੍ਸ ਕਮ੍ਮਸ੍ਸ ਆਚਿਕ੍ਖਣਂ **ਉਪਦੇਸੋ,** ਦਾਨਂ ਦਾਤਬ੍ਬਂ, ਸੀਲਂ ਰਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬਂ, ਪਾਣੋ ਨ ਹਨ੍ਤਬ੍ਬੋ, ਅਦਿਨ੍ਨਂ ਨ ਆਦਾਤਬ੍ਬਂ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੯੫]। ਕਤ੍ਤਬ੍ਬਾ'ਕਤ੍ਤਬ੍ਬਾਕਾਰਦਸ੍ਸਨਂ **ਵਿਧਿ,** ਸਕ੍ਕਚ੍ਚਂ ਦਾਨਂ ਦਾਤਬ੍ਬਂ, ਨੋ ਅਸਕ੍ਕਚ੍ਚਂ।

ਅਵਸ੍ਸਕੇ-ਗਮਨੀਯੋ ਅਭਿਸਮ੍ਪਰਾਯੋ, ਅਵਸ੍ਸਂ ਗਨ੍ਤਬ੍ਬੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਯਂ ਇਣਂ ਅਦੇਨ੍ਤਸ੍ਸ ਦਣ੍ਡੋ ਆਗਚ੍ਛਤਿ, ਇਦਂ ਅਧਮਿਣਂ ਨਾਮ, ਸਤਂ ਮੇ ਦਾਤਬ੍ਬਂ ਭਵਤਾਤਿ।

ਇਮੇ ਪਨੇਤ੍ਥ ਤਬ੍ਜ, ਤਾਯ, ਤੇਯ੍ਯਪਯੋਗਾ – ਨ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੇ ਅਦ੍ਧਿਕੇ ਤਿਟ੍ਠਮਾਨੇ, ਗਨ੍ਤਬ੍ਜਮਾਹੁ ਦ੍ਵਿਪਦਿਨ੍ਦ ਸੇਟ੍ਠ [ਜਾ॰ ੧.੧੦.੧੩ (ਗਨ੍ਤਬ੍ਬ)]। ਭੂਤਗਾਮਪਾਤਬ੍ਜਤਾ, ਕਾਮੇਸੁ ਪਾਤਬ੍ਜਤਾ [ਪਾਚਿ॰ ੯੦], ਅਲਜ੍ਜਿਤਾਯੇ ਲਜ੍ਜਨ੍ਤਿ [ਧ॰ ਪ॰ ੩੧੬], ਲਜ੍ਜਿਤਾਯੇ ਨ

ਲਜ੍ਜਰੇ। ਘਾਤੇਤਾਯਂ ਵਾ ਘਾਤੇਤੁਂ, ਪਬ੍ਬਾਜੇਤਾਯਂ ਵਾ ਪਬ੍ਬਾਜੇਤੁਂ [ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੩੫੭], ਞਾਤੇਯ੍ਯਂ, ਦਿਟ੍ਠੇਯ੍ਯਂ, ਪਤ੍ਤੇਯ੍ਯਂ, ਵਿਦ੍ਧੇਯ੍ਯਂ ਮਂ ਅਮਞ੍ਞਥ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੨੯੭]।

ਤ,ਤਿ , ਤੁ, ਤਵਨ੍ਤੁ, ਤਾਵੀ, ਤ੍ਵਾ, ਤ੍ਵਾਨ, ਤੁਨ, ਤੁਂ, ਤਵੇ, ਤਾਯੇ, ਤੁਯੇ, ਤਬ੍ਬ। ਇਮੇ ਤਕਾਰਪਚ੍ਚਯਾ ਨਾਮ।

ਕਰ, ਖਨੁ, ਗਾ, ਗਮੁ, ਜਨ, ਠਾ, ਤਨੁ, ਥਰ, ਧਾ, ਧਰ, ਨਮੁ, ਪਾ, ਫਰ, ਭਰ, ਮਨ, ਮਰ, ਰਮੁ, ਸਰ, ਹਰ, ਹਨ।

੭੨੩. ਗਮਾਦਿਰਾਨਂ ਲੋਪੋਨ੍ਤਸ੍ਸ [ਕ॰ ੫੮੬-੭; ਰੂ॰ ੬੦੦, ੬੩੨; ਨੀ॰ ੧੧੯੦, ੧੧੯੧]।

ਗਮਾਦੀਨਂ ਮਕਾਰ, ਨਕਾਰਨ੍ਤਾਨਂ ਰਕਾਰਨ੍ਤਾਨਞ੍ਚ ਧਾਤੂਨਂ ਅਨ੍ਤਸ੍ਸ ਲੋਪੋ ਹੋਤਿ ਕਾਨੁਬਨ੍ਧੇ ਤਪਚ੍ਚਯੇ ਪਰੇ ਤ੍ਵਾਦਿਵਜ੍ਜਿਤੇ।

ਕਰ-ਕਰਣੇ, ਕਰੀਯਿਤ੍ਥਾਤਿ ਕਤੋ-ਵਿਹਾਰੋ, ਕਤਾਗੁਹਾ, ਕਤਂ-ਗੇਹਂ, ਸਕ੍ਕਰੀਯਿਤ੍ਥਾਤਿ ਸਕ੍ਕਤੋ, ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਸਨ੍ਤਸ੍ਸ ਸੋ।

'ਕਰੋਤਿਸ੍ਸ ਖੋ'ਤਿ ਪਾਦਿਤੋ ਕਰਸ੍ਸ ਕਸ੍ਸ ਖੋ, ਸਙ੍ਖਰੀਯਿਤ੍ਥਾਤਿ ਸਙ੍ਖਤੋ, ਅਭਿਸਙ੍ਖਤੋ, ਵਿਸਙ੍ਖਰਿਤ੍ਥ ਵਿਕਿਰੀਯਿਤ੍ਥਾਤਿ ਵਿਸਙ੍ਖਤੋ, ਉਪਕਰੀਯਿਤ੍ਥ ਸਜ੍ਜੀਯਿਤ੍ਥਾਤਿ ਉਪਕ੍ਖਟੋ, 'ਤਥਨਰਾਨਂ ਟਠਣਲਾ'ਤਿ ਤਸ੍ਸ ਟੋ। ਏਵਂ ਦੁਕ੍ਕਟਂ।

ਪਰਿਤੋ ਕਰੀਯਿਤ੍ਥਾਤਿ ਪਰਿਕ੍ਖਤੋ, ਪੁਰਤੋ ਕਰੀਯਿਤ੍ਥਾਤਿ ਪੁਰਕ੍ਖਤੋ, ਪੁਰੇਕ੍ਖਤੋ ਵਾ, ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਪੁਰਸ੍ਸ ਏਤ੍ਤਂ।

ਖਨੁ-ਅਵਦਾਰਣੇ, ਖਞ੍ਞਿਤ੍ਥਾਤਿ ਖਤੋ-ਆਵਾਟੋ।

ਗਾ-ਸਦ੍ਦੇ।

੭੨੪. ਗਾਪਾਨਮੀ [ਕ॰ ੫੮੮; ਰੂ॰ ੬੨੦; ਨੀ॰ ੧੧੯੨]।

ਗਾ, ਪਾਨਂ ਅਨ੍ਤੋ ਈਕਾਰੋ ਹੋਤਿ ਕਾਨੁਬਨ੍ਧੇ ਤਪਚ੍ਚਯੇ ਪਰੇ ਤ੍ਵਾਦਿਵਜ੍ਜਿਤੇ।

ਗਾਯਿਤ੍ਥਾਤਿ ਗੀਤਂ, ਸਮੋਧਾਨੇਤ੍ਵਾ ਗਾਯਿਤ੍ਥਾਤਿ ਸਙ੍ਗੀਤੋਪਰਿਯਤ੍ਤਿਧਮ੍ਮੋ।

ਗਮੁ-ਗਤਿਮ੍ਹਿ ਅਗਚ੍ਛੀਤਿ ਗਤੋ, ਅਗਚ੍ਛੀਯਿਤ੍ਥਾਤਿ ਵਾ ਗਤੋ। ਏਵਂ ਆਗਤੋ, ਉਗ੍ਗਤੋ, ਦੁਗ੍ਗਤੋ, ਨਿਗ੍ਗਤੋ, ਵਿਗਤੋ, ਸੁਗਤੋ, ਸਙ੍ਗਤੋ, ਅਨੁਗਤੋ, ਅਪਗਤੋ, ਅਵਗਤੋ, ਉਪਗਤੋ, ਅਧਿਗਤੋ।

ਜਨ-ਜਾਤਿਯਂ।

੭੨੫. ਜਨਿਸ੍ਸਾ [ਕ॰ ੫੮੫; ਰੂ॰ ੬੧੯; ਨੀ॰ ੧੧੮੯]।

ਜਨਿਸ੍ਸ ਨਸ੍ਸ ਆ ਹੋਤਿ ਕਾਨੁਬਨ੍ਧੇ ਤਪਚ੍ਚਯੇ ਪਰੇ ਤ੍ਵਾਦਿਵਜ੍ਜਿਤੇ।

ਅਜਾਯਿਤ੍ਥਾਤਿ ਜਾਤੋ, ਦੁਜ੍ਜਾਤੋ, ਸੁਜਾਤੋ, ਸਞ੍ਜਾਤੋ, ਅਨੁਜਾਤੋ, ਅਵਜਾਤੋ, ਅਤਿਜਾਤੋ।

ਸੁਤ੍ਤਵਿਭਤ੍ਤੇਨ ਅਞ੍ਞਸ੍ਮਿਮ੍ਪਿ ਵਣ੍ਣੇ ਪਰੇ ਨਸ੍ਸ ਆ ਹੋਤਿ, ਪੁਤ੍ਤਂ ਵਿਜਾਯਿਤ੍ਵਾ, ਵਿਜਾਯਿਤੁਂ, ਵਿਜਾਯਨਂ, ਵਿਜਾਯਨ੍ਤੀ-ਇਤ੍ਥੀ, ਵਿਜਾਯਮਾਨਾ, ਪੁਤ੍ਤਂ ਜਨੇਤੀਤਿ ਜਾਯਾ ਇਚ੍ਚਾਦਿ, ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਸਰੇ ਪਰੇ ਯਾਗਮੋ, ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਵਾ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ ਨਸ੍ਸ ਯਾਦੇਸੋ ਆਦਿਦੀਘੋ ਚ।

ਠਾ-ਗਤਿਨਿਵੁਤ੍ਤਿਯਂ।

੧੨੬. ਠਾਸ੍ਸਿ [ਕ॰ ੫੮੮; ਰੂ॰ ੬੨੦; ਨੀ॰ ੧੧੯੨]।

ਠਾਸ੍ਸ ਇ ਹੋਤਿ ਕਾਨੁਬਨ੍ਧੇ ਤਕਾਰੇ ਤ੍ਵਾਦਿਵਜ੍ਜਿਤੇ।

ਅਟ੍ਠਾਸੀਤਿ ਠਿਤੋ, ਉਟ੍ਠਿਤੋ, ਨਿਟ੍ਠਿਤੋ, ਸਣ੍ਠਿਤੋ, ਅਧਿਟ੍ਠਿਤੋ।

ਤਨੁ-ਵਿਤ੍ਥਾਰੇ, ਆਤਞ੍ਞਿਤ੍ਥਾਤਿ ਆਤਤਂ, ਵਿਤਤਂ, ਆਤਤਵਿਤਤਂ, ਤੂਰਿਯਭੇਦੋ।

ਥਰ-ਸਨ੍ਥਰਣੇ, ਸਨ੍ਥਰੀਯਿਤ੍ਥਾਤਿ ਸਨ੍ਥਤੋ, ਵਿਤ੍ਥਤੋ।

ਧਾ-ਧਾਰਣੇ।

੧੨੭. ਧਾਸ੍ਸ ਹਿ [ਕ॰ ੫੧੭; ਰੂ॰ ੪੮੮; ਨੀ॰ ੧੧੦੫]।

ਧਾਧਾਤੁਸ੍ਸ ਧਸ੍ਸ ਹਿ ਹੋਤਿ ਕਾਨੁਬਨ੍ਧੇ ਤਕਾਰੇ ਤ੍ਵਾਦਿਵਜ੍ਜਿਤੇ।

ਆਧੀਯਿਤ੍ਥਾਤਿ ਆਹਿਤੋ, ਆਗਜਾਹਿਤੋ, ਵਿਧੀਯਿਤ੍ਥਾਤਿ ਵਿਹਿਤੋ, ਨਿਧੀਯਿਤ੍ਥਾਤਿ ਨਿਹਿਤੋ, ਸਨ੍ਧੀਯਿਤ੍ਥਾਤਿ ਸਂਹਿਤੋ, ਓਧੀਯਿਤ੍ਥਾਤਿ ਓਹਿਤੋ, ਅਭਿਧੀਯਿਤ੍ਥਾਤਿ ਅਭਿਹਿਤੋ, ਪਿਧੀਯਿਤ੍ਥਾਤਿ ਪਿਹਿਤੋ, ਅਪਿਹਿਤੋ। ਦ੍ਵਿਤ੍ਤੇ ਪੁਬ੍ਬਸ੍ਸ ਤਤਿਯਤ੍ਤਂ, 'ਧਾਸ੍ਸ ਹੋ'ਤਿ ਸੁਤ੍ਤੇਨ ਪਰਸ੍ਸ ਹਤ੍ਤਂ, ਆਦਹਿਤੋ, ਵਿਦਹਿਤੋ, ਨਿਦਹਿਤੋ, ਸਂਦਹਿਤੋ, ਸਦ੍ਦਹਿਤੋ ਵਾ, ਸਨ੍ਨਿਦਹਿਤੋ, ਓਦਹਿਤੋ, ਪਿਦਹਿਤੋ, ਅਪਿਦਹਿਤੋ, ਪਰਿਦਹਿਤੋ।

ਧਰ-ਧਾਰਣੇ, ਉਦ੍ਧਰੀਯਿਤ੍ਥਾਤਿ ਉਦ੍ਧਟੋ, ਸਮੁਦ੍ਧਟੋ, ਨਿਦ੍ਧਟੋ, ਤਸ੍ਸ ਟਤ੍ਤਂ।

ਨਮੁ-ਨਮਨੇ, ਨਮਿਤ੍ਥਾਤਿ ਨਤੋ, ਉਨ੍ਨਤੋ, ਸਮੁਨ੍ਨਤੋ, ਓਨਤੋ, ਅਵਨਤੋ।

ਪਾ-ਪਾਨੇ, 'ਗਾਪਾਨਮੀ'ਤਿ ਈਤ੍ਤਂ, ਪੀਯਿਤ੍ਥਾਤਿ ਪੀਤਂ।

ਫਰ-ਫਰਣੇ, ਫਰਿਤ੍ਥ, ਫਰੀਯਿਤ੍ਥਾਤਿ ਵਾ ਫੁਟੋ, ਵਿਪ੍ਫੁਟੋ, ਸਮ੍ਫੁਟੋ, ਓਫੁਟੋ, ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਫਸ੍ਸ ਉਤ੍ਤਂ, ਤਸ੍ਸ ਟਤ੍ਤਂ।

ਭਰ-ਧਾਰਣੇ, ਭਰੀਯਿਤ੍ਥਾਤਿ ਭਤੋ, ਆਭਤੋ, ਆਭਟੋ ਵਾ। ਉਦਕਾਤਲਮੁਬ੍ਭਤੋ, ਉਬ੍ਭਤਂ ਸਙ੍ਘੇਨ ਕਥਿਨਂ [ਮਹਾਵ॰ ੩੧੭], ਸਮ੍ਭਤਂ ਧਨਂ।

ਮਨ-ਞਾਣੇ, ਮਤੋ, ਮਹਾਜਨੇਨ ਸਮ੍ਮਤੋਤਿ ਮਹਾਸਮ੍ਮਤੋ, ਸਮ੍ਮਤਾ ਸੀਮਾ [ਮਹਾਵ॰ ੧੩੯], ਅਨੁਮਤੋ, ਅਭਿਮਤੋ।

ਮਰ-ਪਾਣਚਾਗੇ, ਮਰਿਤ੍ਥਾਤਿ ਮਤੋ, ਕਾਲਙ੍ਕਤੋ।

ਰਮੁ-ਕੀਲ਼ਾਯਂ, ਰਮਿਤ੍ਥਾਤਿ ਰਤੋ, ਅਭਿਰਤੋ।

ਰਮੁ-ਉਪਰਮੇ , ਵਿਰਤੋ, ਪਟਿਵਿਰਤੋ, ਉਪਰਤੋ।

ਸਰ-ਗਤਿ, ਚਿਨ੍ਤਾਸੁ, ਬਹੁਲਾਧਿਕਾਰਾ ਕਾਲਤ੍ਤਯੇਪਿ ਤਪਚ੍ਚਯੋ, ਸਰਤਿ, ਅਸਰਿ, ਸਰਿਸ੍ਸਤੀਤਿ ਸਤੋ, ਅਨੁਸ੍ਸਤੋ, ਪਤਿਸ੍ਸਤੋ।

ਹਰ-ਹਰਣੇ, ਹਰੀਯਿਤ੍ਥਾਤਿ ਹਤੋ, ਆਹਤੋ, ਨਿਹਤੋ।

ਤਸ੍ਸ ਟਤ੍ਤੇ-ਆਹਟੋ, ਨਿਹਟੋ, ਉਦਾਹਟੋ, ਸਮੁਦਾਹਟੋ, ਅਵਹਟੋ।

ਹਨ-ਹਿੰਸਾਯਂ, ਹਞ੍ਞਿਤ੍ਥਾਤਿ ਹਤੋ, ਵਿਹਤੋ, ਸਮੂਹਤੋ ਅਵਿਪ੍ਪਵਾਸੋ [ਮਹਾਵ॰ ੧੪੫], ਸਮੂਹਤਾ ਸੀਮਾ [ਮਹਾਵ॰ ੧੪੬]।

ਤਿਪਚ੍ਚਯਮ੍ਹਿ ਬਹੁਲਾਧਿਕਾਰਾ ਅਕਾਨੁਬਨ੍ਧੇਪਿ ਅਨ੍ਤਲੋਪੋ। ਪਠਮਂ ਕਰੀਯਤੀਤਿ ਪਕਤਿ, ਆਕਾਰੋ ਆਕਤਿ, ਵਿਕਾਰੋ ਵਿਕਤਿ, ਗਾਯਨਂ ਗੀਤਿ, ਉਗ੍ਗੀਤਿ, ਸਙ੍ਗੀਤਿ, ਅਨੁਗਾਯਨਂ ਅਨੁਗੀਤਿ, ਗਮਨਂ ਗਤਿ, ਗਨ੍ਤਬ੍ਬਾਤਿ ਵਾ ਗਤਿ, ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥਾਤਿ ਵਾ ਗਤਿ, ਆਗਮਨਂ ਆਗਤਿ, ਸੁਗਤਿ, ਦੁਗ੍ਗਤਿ, ਸਮਾਗਮਨਂ ਸਙ੍ਗਤਿ, ਜਨਨਂ ਜਾਤਿ, ਜਾਯਨ੍ਤਿ ਏਤਾਯ, ਏਤ੍ਥਾਤਿ ਵਾ ਜਾਤਿ, ਠਾਨਂ ਠਿਤਿ, ਸਣ੍ਠਿਤਿ, ਅਵਟ੍ਠਿਤਿ, ਪੁਨਪ੍ਪੁਨਂ ਤਨਨਂ ਸਨ੍ਤਤਿ, ਧਾਰੇਨ੍ਤਿ ਏਤਾਯਾਤਿ ਧੀਤਿ, ਮਹਾਵੁਤ੍ତਿਨਾ ਧੀਤੁਂ।

ਨਮਨਂ ਨਤਿ, ਉਨ੍ਨਤਿ, ਸਮੁਨ੍ਨਤਿ, ਓਨਤਿ, ਅਵਨਤਿ, ਭਰਿਤਬ੍ਬਾਤਿ ਭਤਿ, ਮਨਤਿ ਜਾਨਾਤਿ ਏਤਾਯਾਤਿ ਮਤਿ, ਵਿਵਿਧਾ ਮਤਿ ਵਿਮਤਿ, ਰਮਣਂ ਰਤਿ, ਆਰਮਣਂ ਆਰਤਿ, ਵਿਰਮਣਂ ਵਿਰਤਿ, ਅਭਿਰਮਣਂ ਅਭਿਰਤਿ, ਪਟਿਵਿਰਮਣਂ ਪਤਿਵਿਰਤਿ, ਸਰਣਂ ਸਤਿ, ਸਰਨ੍ਤਿ ਏਤਾਯਾਤਿ ਵਾ ਸਤਿ, ਅਨੁਸ੍ਸਤਿ, ਪਟਿਸ੍ਸਤਿ, ਉਪਹਨਨਂ ਉਪਹਤਿ।

ਤਵਨ੍ਤੁਪਚ੍ਚਯਮ੍ਹਿ-ਅਕਾਸੀਤਿ ਕਤਵਾ, ਅਹਨੀਤਿ ਹਤਵਾ।

ਤਾਵੀਪਚ੍ਚਯਮ੍ਹਿ-ਕਤਾਵੀ, ਹਤਾਵੀ।

ਤ੍ਵਾਦੀਸੁ –

੧੨੮. **ਤੁਂਤੁਨਤਬ੍ਬੇਸੁ** ਵਾ।

ਕਰਧਾਤੁਸ੍ਸ ਰ-ਕਾਰਸ੍ਸ ਆ ਹੋਤਿ ਵਾ ਤੁਂ, ਤੁਨ, ਤਬ੍ਬੇਸੁ। ਤੁਨਸਦ੍ਦੇਨ ਤ੍ਵਾਨ, ਤ੍ਵਾਪਿ ਸਙ੍ਗਯ੍ਹਨ੍ਤਿ।

੧੨੯. **ਕਰਸ੍ਸਾ ਤਵੇ**।

ਕਰਸ੍ਸ ਰ-ਕਾਰਸ੍ਸ ਆ ਹੋਤਿ ਤਵੇਪਚ੍ਚਯਮ੍ਹਿ।

ਕਾਤੁਂ, ਕਾਤਵੇ, ਕਾਤੁਨ, ਕਾਤਬ੍ਬਂ।

ਯਥਾ ਕਰਸ੍ਸ, ਤਥਾ ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਹਰਸ੍ਸ ਰੂਪਂ ਸਿਜ੍ਝਤਿ, ਹਾਤੁਂ, ਹਾਤਵੇ, ਹਾਤੁਨ। ਤੇਸਂ ਤੁਣ੍ਡੇਨ ਹਾਤੂਨ, ਮੁਞ੍ਚੇ ਪੁਬ੍ਬਕਤਂ ਇਣਂ [ਜਾ॰ ੧.੧੪.੧੦]।

ਤ੍ਵਾਮ੍ਹਿ ਆਸ੍ਸ ਇਤ੍ਤਂ, ਆਹਿਤ੍ਵਾ, ਸੋਣ੍ਡਾਯੁਦਕਮਾਹਿਤ੍ਵਾ [ਜਾ॰ ੧.੧੦.੯ (...ਹਤ੍ਵਾ)]।

ਇਤਿ ਵਿਸਂਯੋਗਰੂਪਰਾਸਿ।

ਸਦਿਸਸਂਯੋਗਰੂਪਰਾਸਿ

ਅਥ ਸਦਿਸਸਂਯੋਗਰੂਪਰਾਸਿ ਵੁਚ੍ਚਤੇ।

ਤੁਪਚ੍ਚਯਮ੍ਹਿ –

੧੩੦. ਪਰਰੂਪਮਯਕਾਰੇ ਬ੍ਯਞ੍ਜਨੇ।

ਯਕਾਰਵਜ੍ਜਿਤੇ ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਪਚ੍ਚਯੇ ਪਰੇ ਸਬ੍ਬਧਾਤੂਨਂ ਅਨ੍ਤਬ੍ਯਞ੍ਜਨੋ ਪਰਰੂਪਂ ਆਪਜ੍ਜਤੇ।

ਕਰੋਤੀਤਿ ਕਤ੍ਤਾ, ਕਾਤੁਂ ਅਰਹਤਿ, ਕਾਤੁਂ ਸਕ੍ਕੋਤਿ, ਕਰਣਸੀਲੋ, ਕਰਣਧਮ੍ਮੋ, ਸਕ੍ਕਚ੍ਚਂ ਵਾ ਕਰੋਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਭਰਤੀਤਿ ਭਤ੍ਤਾ, ਹਰਤੀਤਿ ਹਤ੍ਤਾ।

ਤ੍ਵਾਦੀਸੁ ਰ-ਕਾਰਸ੍ਸ ਆਤ੍ਤਂ, ਸਂਯੋਗੇ ਪਰੇ ਰਸ੍ਸਤ੍ਤਞ੍ਚ, ਕਤ੍ਵਾ, ਕਤ੍ਵਾਨ।

ਪਰਰੂਪਤ੍ਤਂ, ਕਤ੍ਤੁਨ, ਕਤ੍ਤੁਂ, ਕਤ੍ਤਬ੍ਬਂ, ਭਰਣਂ ਭਤ੍ਤੁਂ, ਭਤ੍ਤਵੇ, ਹਰਣਂ ਹਤ੍ਤੁਂ, ਅਭਿਹਤ੍ਤੁਂ, ਹਤ੍ਤਵੇ।

ਆਪ, ਞਾਪ, ਖਿਪ, ਗੁਪ, ਚਜ, ਞਪ, ਞਾਪ, ਤਪ, ਦੀਪ, ਧੂਪ, ਪਦ, ਭਜ, ਭੁਜ, ਮਦ, ਮਿਦ, ਯੁਜ, ਰਿਚ, ਰਨ੍ਜ, ਲਿਪ, ਲੁਪ, ਵਚ, ਵਤੁ, ਵਦ, ਵਪ, ਵਿਚ, ਸਨ੍ਜ, ਸਿਚ, ਸਮ੍ਭੁ, ਸੂਚ, ਸੂਦ, ਸੁਪ।

ਧਾਤ੍ਵਨ੍ਤਬ੍ਯਞ੍ਜਨਸ੍ਸ ਪਰਰੂਪਤ੍ਤਂ, ਤਪਚ੍ਚਯਮ੍ਹਿ ਵਿਪੁਬ੍ਬੋ ਆਪਬ੍ਯਾਪਨੇ, ਬ੍ਯਾਪਯਤਿ ਖਿਪ੍ਪਂ ਞਾਣਬ੍ਯਾਪਨੇਨ ਬ੍ਯਾਪਿਤੁਂ ਸਕ੍ਕੋਤੀਤਿ ਬ੍ਯਤ੍ਤੋ, ਵਿਯਤ੍ਤੋ।

ਪਰਿਪੁਬ੍ਬੋ ਪਰਿਯਾਪੁਣਨੇ ਪਹੁਤ੍ਤੇ ਚ, ਪਰਿਯਤ੍ਤੋ।

ਸਂਪੁਬ੍ਬੋ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਭਾਵੇ, ਸਮਾਪਯਿਤ੍ਥਾਤਿ ਸਮਤ੍ਤੋ, ਪਰਿਸਮਤ੍ਤੋ।

ਆਪੁਬ੍ਬੋ ਞਾਪ-ਪੇਸਨੇ, ਆਣਾਪੀਯਿਤ੍ਥਾਤਿ ਆਣਤ੍ਤੋ।

ਖਿਪ-ਖਿਪਨੇ, ਖਿਪੀਯਿਤ੍ਥਾਤਿ ਖਿਤ੍ਤੋ-ਦਣ੍ਡੋ, ਖਿਤ੍ਤਾ-ਮਤ੍ਤਿਕਾ, ਖਿਤ੍ਤਂ-ਲੇਟ੍ਟੁ। ਏਵਂ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ। ਪਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ, ਉਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ, ਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ, ਵਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ, ਓਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ, ਸਂਖਿਤ੍ਤੋ।

ਗੁਪ-ਗੁਤ੍ਤਿਯਂ, ਗੋਪੀਯਿਤ੍ਥਾਤਿ ਗੁਤ੍ਤੋ, ਸਂਗੁਤ੍ਤੋ।

ਚਜ-ਚਾਗੇ, ਚਜੀਯਿਤ੍ਥਾਤਿ ਚਤ੍ਤੋ।

ਉਪ-ਪਞ੍ਞਾਪਨੇ, ਪਞ੍ਞਪੀਯਿਤ੍ਥਾਤਿ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤੋ-ਵਿਨਯੋ, ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਂਸਿਕ੍ਖਾਪਦਂ, ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਂ-ਆਸਨਂ।

ਞਾਪ-ਞਾਪਨੇ, ਵਿਕਤਿਧਾਤੁ ਨਾਮੇਸਾ ਕਾਰਿਤਨ੍ਤਤ੍ਤਾ, ਪਞ੍ਞਾਪੀਯਿਤ੍ਥਾਤਿ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤੋ, ਸਞ੍ਞਾਪੀਯਿਤ੍ਥਾਤਿ ਸਞ੍ਞਤ੍ਤੋ, ਵਿਞ੍ਞਾਪੀਯਿਤ੍ਥਾਤਿ ਵਿਞ੍ਞਤ੍ਤੋ।

ਤਪ-ਸਨ੍ਤਾਪੇ, ਅਤਪ੍ਪੀਤਿ ਤਤ੍ਤੋ, ਸਨ੍ਤਤ੍ਤੋ।

ਦੀਪ-ਦਿਤ੍ਤਿਯਂ, ਅਦੀਪਿਤ੍ਥਾਤਿ ਦਿਤ੍ਤੋ, ਪਦਿਤ੍ਤੋ, ਆਦਿਤ੍ਤੋ।

ਧੂਪ-ਸੋਣ੍ਡਿਯੇ , ਧੂਪਤਿ, ਅਧੂਪਿ, ਧੂਪਿਸ੍ਸਤੀਤਿ ਧੁਤ੍ਤੋ, ਸੁਰਾਧੁਤ੍ਤੋ, ਅਕ੍ਖਧੁਤ੍ਤੋ [ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੧੦੬]।

ਪਦ-ਗਤਿਯਂ, ਅਪਜ੍ਜੀਤਿ ਪਤ੍ਤੋ, ਨਿਪਤ੍ਤੋ, ਸਮ੍ਪਤ੍ਤੋ।

ਭਜ-ਸਮ੍ਭਤ੍ਤਿਯਂ, ਭਜਤੀਤਿ ਭਤ੍ਤੋ, ਸਮ੍ਭਤ੍ਤੋ।

ਵਿਪੁਬ੍ਬੋ ਪੁਥਕ੍ਕਰਣੇ, ਵਿਭਜਿਤ੍ਵਾਤਿ ਵਿਭਤ੍ਤੋ।

ਭੁਜ-ਪਾਲਨ, ਬਜਵਹਰਣੇਸੁ, ਭੁਞ੍ਜਿਤ੍ਵਾ, ਭੁਞ੍ਜੀਯਿਤ੍ਵਾਤਿ ਵਾ ਭੁਤ੍ਤੋ, ਪਰਿਭੁਤ੍ਤੋ।

ਮਦ-ਉਮ੍ਮਾਦੇ, ਮਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾਤਿ ਮਤ੍ਤੋ, ਸਮ੍ਮਤ੍ਤੋ, ਪਮਤ੍ਤੋ, ਉਮ੍ਮਤ੍ਤੋ।

ਮਿਦ-ਸਿਨੇਹਨੇ, ਮਿਜ੍ਜਤੀਤਿ ਮਿਤ੍ਤੋ।

ਯੁਜ-ਯੋਗੇ, ਯੁਞ੍ਜਤੀਤਿ ਯੁਤ੍ਤੋ, ਪਯੁਤ੍ਤੋ, ਉਯ੍ਯੁਤ੍ਤੋ, ਨਿਯੁਤ੍ਤੋ, ਵਿਯੁਤ੍ਤੋ, ਸਂਯੁਤ੍ਤੋ, ਸਞ੍ਞੁਤ੍ਤੋ।

ਰਿਚ-ਵਿਰਿਞ੍ਚਨੇ, ਰਿਞ੍ਚਤੀਤਿ ਰਿਤ੍ਤੋ।

ਰਨ੍ਜ-ਰਾਗੇ, ਰਞ੍ਜਤੀਤਿ ਰਤ੍ਤੋ, ਸਾਰਤ੍ਤੋ, ਵਿਰਤ੍ਤੋ।

ਲਿਪ-ਲਿਮ੍ਪਨੇ, ਲਿਮ੍ਪੀਯਿਤ੍ਵਾਤਿ ਲਿਤ੍ਤੋ, ਉਲ੍ਲਿਤ੍ਤੋ, ਅਵਲਿਤ੍ਤੋ।

ਲੁਪ-ਅਦਸ੍ਸਨੇ, ਲੁਪ੍ਪਤੀਤਿ ਲੁਤ੍ਤੋ।

ਵਚ-ਵਿਯਤ੍ਤਿਯਂ ਵਾਚਾਯਂ।

੭੩੧. **ਵਚਾਦੀਨਂ ਵਸ੍ਸੁਟ ਵਾ** [ਕ॰ ੫੭੯; ਰੂ॰ ੬੨੯; ਨੀ॰ ੧੧੮੨]।

ਵਚਾਦੀਨਂ ਵਸ੍ਸ ਉਟ ਹੋਤਿ ਵਾ ਕਾਨੁਬਨ੍ਧੇ ਤ-ਕਾਰਪਚ੍ਚਯੇ ਤ੍ਵਾਦਿਵਜ੍ਜਿਤੇ।

ਵੁਚ੍ਚਿਤ੍ਵਾਤਿ ਉਤ੍ਤੋ-ਧਮ੍ਮੋ, ਉਤ੍ਤਾ-ਕਥਾ, ਉਤ੍ਤਂ-ਵਚਨਂ, ਨਿਰੁਤ੍ਤੋ, ਨਿਰੁਤ੍ਤਾ, ਨਿਰੁਤ੍ਤਂ, ਰਾਗਮੋ।

੭੩੨. **ਅਸ੍ਸੁ**।

ਵਚਾਦੀਨਂ ਅਸ੍ਸ ਉ ਹੋਤਿ ਕਾਨੁਬਨ੍ਧੇ ਤ-ਕਾਰਪਚ੍ਚਯੇ ਤ੍ਵਾਦਿਵਜ੍ਜਿਤੇ।

ਵੁਤ੍ਤੋ-ਧਮ੍ਮੋ, ਵੁਤ੍ਤਾ-ਕਥਾ, ਵੁਤ੍ਤਂ-ਵਚਨਂ।

ਵਤੁ-ਵਤ੍ਤਨੇ, ਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ਵਤ੍ਤੋ, ਪਵਤ੍ਤੋ, ਨਿਵਤ੍ਤੋ।

ਵਪ-ਬੀਜਨਿਕ੍ਖੇਪੇ, ਵਪੀਯਿਤ੍ਵਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ-ਬੀਜਂ, 'ਅਸ੍ਸੂ'ਤਿ ਉਤ੍ਤਂ।

ਵਿਚ-ਵਿਵੇਚਨੇ, ਵਿਵਿਚ੍ਚਿਤ੍ਵਾਤਿ ਵਿਵਿਤ੍ਤੋ।

ਸਨ੍ਜ-ਸਙ੍ਗੇ, ਸਞ੍ਜਤੀਤਿ ਸਤ੍ਤੋ, ਆਸਤ੍ਤੋ, ৱਿਸਤ੍ਤੋ।

ਸਿਚ-ਸੇਚਨੇ, ਸਿਞ੍ਚੀਯਿਤ੍ਵਾਤਿ ਸਿਤ੍ਤੋ, ਆਸਿਤ੍ਤੋ, ਅৱਸਿਤ੍ਤੋ, ਅਭਿਸਿਤ੍ਤੋ।

ਸੂਚ-ਸੂਚਨੇ, ਅਤ੍ਥੰ ਸੂਚੇਤੀਤਿ ਸੁਤ੍ਤੰ।

ਸੂਦ-ਪਗ੍ਘਰਣੇ, ਅਤ੍ਥੰ ਸੂਦਤੀਤਿ ਸੁਤ੍ਤੰ।

ਸੁਪ-ਸੋਪ੍ਪਨੇ, ਸੁਪਤੀਤਿ ਸੁਤ੍ਤੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਤਿਪਚ੍ਚਯਮ੍ਹਿ-ਬਜਾਪਨੰ ਬਜਤ੍ਤਿ, ৱਿਯਤ੍ਤਿ, ਪਰਿਯਾਪੁਣਨੰ ਪਰਿਯਤ੍ਤਿ, ਸਮਾਪਨੰ ਸਮਤ੍ਤਿ, ਪਰਿਸਮਤ੍ਤਿ, ਆਣਾਪਨੰ ਆਣਤ੍ਤਿ, ਗੋਪਨੰ ਗੁਤ੍ਤਿ, ਞਾਪਨੰ ਞਤ੍ਤਿ, ਪਞ੍ਞਾਪਨੰ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ, ਸਞ੍ਞਾਪਨੰ ਸਞ੍ਞਤ੍ਤਿ, ৱਿਞ੍ਞਾਪਨੰ ৱਿਞ੍ਞਤ੍ਤਿ।

ਤਪ-ਤਪ੍ਪਨੇ, ਤਪ੍ਪਨੰ ਤਿਤ੍ਤਿ, ਮਹਾৱੁਤ੍ਤਿਨਾ ਅਸ੍ਸ ਇਤ੍ਤੰ। ਦੀਪਨੰ ਦਿਤ੍ਤਿ, ਪਜ੍ਜਨੰ ਪਤ੍ਤਿ, ਆਪਤ੍ਤਿ, ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿ, ਨਿਪ੍ਪਤ੍ਤਿ, ৱਿਪਤ੍ਤਿ, ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿ, ਭਜਨੰ ਭਤ੍ਤਿ, ਸਮ੍ਭਤ੍ਤਿ, ਭੁਞ੍ਜਨੰ ਭੁਤ੍ਤਿ, ਯੁਞ੍ਜਨੰ ਯੁਤ੍ਤਿ, ਰਿਞ੍ਚਨੰ ਰਿਤ੍ਤਿ, ਨਿਦ੍ਧਾਰੇਤ੍ৱਾ ৱੁਚ੍ਚਤਿ ਅਤ੍ਥੋ ਏਤਾਯਾਤਿ ਨਿਰੁਤ੍ਤਿ, ৱੁਚ੍ਚਤਿ ਸੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੋ ਏਤਾਯਾਤਿ ৱੁਤ੍ਤਿ। ‘‘ৱਿৱਰੀਯਤਿ ਸੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੋ ਏਤਾਯਾਤਿ ৱੁਤ੍ਤੀ’’ਤਿਪਿ ৱਦਨ੍ਤਿ। ৱਤ੍ਤਨੰ ৱੁਤ੍ਤਿ, ਜੀৱਿਤৱੁਤ੍ਤਿ, ਤਦਾਯਤ੍ਤৱੁਤ੍ਤਿ, ‘ਅਸ੍ਸੂ’ਤਿ ਅਸ੍ਸ ਉਤ੍ਤੰ। ৱਿৱੇਚਨੰ ৱਿৱਿਤ੍ਤਿ, ਸਜ੍ਜਨੰ ਸਤ੍ਤਿ, ਆਸਤ੍ਤਿ, ৱਿਸਤ੍ਤਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਤੁਪਚ੍ਚਯਮ੍ਹਿ-ਖਿਪਤੀਤਿ ਖਿਤ੍ਤਾ, ਗੋਪੇਤੀਤਿ ਗੁਤ੍ਤਾ, ਚਜਤੀਤਿ ਚਤ੍ਤਾ।

ਇਧ ਛਿਦ, ਭਿਦਾਦਯੋਪਿ ৱਤ੍ਤਬ੍ਬਾ, ਛਿਨ੍ਦਤੀਤਿ ਛੇਤ੍ਤਾ, ਭਿਨ੍ਦਤੀਤਿ ਭੇਤ੍ਤਾ, ਭਜਤੀਤਿ ਭਤ੍ਤਾ, ਭੁਞ੍ਜਤੀਤਿ ਭੁਤ੍ਤਾ, ਭੋਤ੍ਤਾ, ਯੁਤ੍ਤਾ, ਰਿਤ੍ਤਾ, ਲਿਤ੍ਤਾ, ਲੁਤ੍ਤਾ, ৱਚਤਿ ৱਦਤੀਤਿ ৱਾ ৱਤ੍ਤਾ, ৱਿৱਿਚ੍ਚਤੀਤਿ ৱਿৱਿਤ੍ਤਾ, ਸਞ੍ਜਤੀਤਿ ਸਤ੍ਤਾ, ਸੁਪ੍ਪਤੀਤਿ ਸੁਤ੍ਤਾ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਤৱਨ੍ਤੁਪਚ੍ਚਯਮ੍ਹਿ-ਖਿਪਿਤ੍ਵਾਤਿ ਖਿਤ੍ਤৱਾ, ਗੋਪਿਤ੍ਵਾਤਿ ਗੁਤ੍ਤৱਾ, ਚਜਿਤ੍ਵਾਤਿ ਚਤ੍ਤৱਾ, ਛਿਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾਤਿ ਛੇਤ੍ਤৱਾ।

ਭਜ-ਪੁਥਕ੍ਕਰਣੇ, ਭਾਜਿਤ੍ਵਾਤਿ ਭਤ੍ਤৱਾ, ৱਿਭਤ੍ਤৱਾ, ਅਭੁਞ੍ਜੀਤਿ ਭੁਤ੍ਤৱਾ, ਅਯੁਞ੍ਜੀਤਿ ਯੁਤ੍ਤৱਾ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਤਾৱੀਪਚ੍ਚਯਮ੍ਹਿ-ਖਿਤ੍ਤਾৱੀ, ਗੁਤ੍ਤਾৱੀ, ਚਤ੍ਤਾৱੀ, ਛੇਤ੍ਤਾৱੀ, ৱਿਭਤ੍ਤਾৱੀ, ਭੇਤ੍ਤਾৱੀ, ਭੁਤ੍ਤਾৱੀ, ਯੁਤ੍ਤਾৱੀ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਤ੍ৱਾਦੀਸੁ ਪਰਰੂਪਤ੍ਤੇ ਮਹਾৱੁਤ੍ਤਿਨਾ ਤਿਣ੍ਣੰ ਬਜਞ੍ਜਨਾਨੰ ਆਦਿਬਜਞ੍ਜਨਸ੍ਸ ਲੋਪੋ, ਛੇਤ੍ৱਾ, ਛੇਤ੍ৱਾਨ, ਛੇਤ੍ਤੂਨ, ৱਿਭਤ੍ৱਾ, ৱਿਭਤ੍ৱਾਨ, ৱਿਭਤ੍ਤੂਨ, ਭੁਤ੍ৱਾ, ਭੁਤ੍ৱਾਨ, ਭੁਤ੍ਤੂਨ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਤੁੰ, ਤৱੇਸੁ-ਛੇਤ੍ਤੁੰ, ਛੇਤ੍ਤৱੇ, ਛੇਤੁੰ, ਛੇਤৱੇ ৱਾ, ਆਦਿਬਜਞ੍ਜਨਸ੍ਸ ਲੋਪੋ। ৱਿਭਤ੍ਤੁੰ, ৱਿਭਤ੍ਤৱੇ, ਭੇਤ੍ਤੁੰ, ਭੇਤ੍ਤৱੇ, ਭੋਤ੍ਤੁੰ, ਭੋਤ੍ਤৱੇ, ਆਦਿৱੁਦ੍ਧਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਤਬ੍ਬਪਚ੍ਚਯੇ-ਛੇਤ੍ਤਬ੍ਬੰ, ਛੇਤਬ੍ਬੰ ৱਾ, ਭੇਤ੍ਤਬ੍ਬੰ, ਭੋਤ੍ਤਬ੍ਬੰ, ৱੁਚ੍ਚਤੀਤਿ ৱਤ੍ਤਬ੍ਬੰ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਇਤਿ ਸਦਿਸਸੰਯੋਗਰੂਪਰਾਸਿ।

ৱਗ੍ਗਨ੍ਤਰੂਪਰਾਸਿ

ਅਥ ਵੱਗਾਨੁਰੂਪਰਾਸਿ ਵੁਚ੍ਚਤੇ।

ਕਮੁ, ਕਿਲਮੁ, ਖਨੁ, ਖਮੁ, ਗਮੁ, ਤਨੁ, ਤਿਮੁ, ਦਮੁ, ਭਮੁ, ਮਨ, ਯਮੁ, ਵਮੁ, ਸਮੁ, ਹਨ।

੧੩੩. ਮਨਾਨਂ ਨਿਗ੍ਗਹੀਤਂ।

ਮਕਾਰ, ਨਕਾਰਨ੍ਤਾਨਂ ਧਾਤੂਨਂ ਅਨ੍ਤੋ ਮਕਾਰੋ ਨਕਾਰੋ ਚ ਨਿਗ੍ਗਹੀਤਂ ਹੋਤਿ ਯਕਾਰਵਜ੍ਜਿਤੇ ਬਜਞ੍ਜਨੇ ਪਰੇ। 'ਵੱਗੇ ਵੱਗਨ੍ਤੋ'ਤਿ ਨਿਗ੍ਗਹੀਤਸ੍ਸ ਵੱਗਨ੍ਤੁਂ।

ਕਮੁ-ਪਾਦਗਮਨੇ, ਪਕ੍ਕਮਿਤ੍ਥਾਤਿ ਪਕ੍ਕਨ੍ਤੋ, ਪਾਦੇਨ ਅਕ੍ਕਮਿਤ੍ਥਾਤਿ ਅਕ੍ਕਨ੍ਤੋ, ਉਕ੍ਕਨ੍ਤੋ, ਵਿਕ੍ਕਨ੍ਤੋ, ਨਿਕ੍ਖਨ੍ਤੋ, 'ਨਿਤੋ ਕਮਸ੍ਸਾ'ਤਿ ਕਸ੍ਸ ਖਤ੍ਤਂ, ਸਙ੍ਕਨ੍ਤੋ, ਓਕ੍ਕਨ੍ਤੋ, ਅਵਕ੍ਕਨ੍ਤੋ, ਅਪਕ੍ਕਨ੍ਤੋ, ਅਤਿਕ੍ਕਨ੍ਤੋ, ਪਟਿਕ੍ਕਨ੍ਤੋ, ਕਸ੍ਸ ਦ੍ਵਿਤ੍ਤਾਨਿ।

ਕਿਲਮੁ-ਖੇਦੇ, ਕਿਲਮਿਤ੍ਥਾਤਿ ਕਿਲਨ੍ਤੋ।

ਤਿਮੁ-ਅਦ੍ਦਭਾਵੇ, ਤੇਮਯਿਤ੍ਥਾਤਿ ਤਿਨ੍ਤੋ।

ਦਮੁ-ਦਮਨੇ, ਦਮਿਤ੍ਥਾਤਿ ਦਨ੍ਤੋ।

ਭਮੁ-ਅਨਵਤ੍ਥਾਨੇ, ਭਮਿਤ੍ਥਾਤਿ ਭਨ੍ਤੋ, ਵਿਬ੍ਭਨ੍ਤੋ।

ਮਨ-ਞਾਣੇ, ਮਨਤੀਤਿ ਮਨ੍ਤੋ।

ਵਮੁ-ਉਗ੍ਗਿਲਨੇ, ਵਮਿਤ੍ਥਾਤਿ ਵਨ੍ਤੋ।

ਸਮੁ-ਸਨ੍ਤਿਯਂ, ਸਮ੍ਮਤੀਤਿ ਸਨ੍ਤੋ, ਉਪਸਨ੍ਤੋ, ਵੂਪਸਨ੍ਤੋ।

ਸਮੁ-ਖੇਦੇ, ਸਮ੍ਮਤਿ ਖਿਜ੍ਜਤੀਤਿ ਸਨ੍ਤੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਤਿਪਚ੍ਚਯਮ੍ਹਿ-ਕਾਮਨਂ ਕਨ੍ਤਿ, ਨਿਕਾਮਨਂ ਨਿਕਨ੍ਤਿ, ਪਕ੍ਕਮਨਂ ਪਕ੍ਕਨ੍ਤਿ, ਖਮਨਂ ਖਨ੍ਤਿ, ਤਨਨਂ ਤਨ੍ਤਿ, ਦਮਨਂ ਦਨ੍ਤਿ, ਭਮਨਂ ਭਨ੍ਤਿ, ਵਿਬ੍ਭਨ੍ਤਿ, ਮਨਨਂ ਮਨ੍ਤਿ, ਸਮਨਂ ਸਨ੍ਤਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਤੁਪਚ੍ਚਯੇ-ਪਕ੍ਕਮਤੀਤਿ ਪਕ੍ਕਨ੍ਤਾ, ਖਨਤੀਤਿ ਖਨ੍ਤਾ, ਖਮਤੀਤਿ ਖਨ੍ਤਾ, ਗਚ੍ਛਤੀਤਿ ਗਨ੍ਤਾ, ਤਨੋਤੀਤਿ ਤਨ੍ਤਾ, ਤੇਮਯਤੀਤਿ ਤਿਨ੍ਤਾ, ਦਮਯਤੀਤਿ ਦਨ੍ਤਾ, ਭਮਤੀਤਿ ਭਨ੍ਤਾ, ਮਨਤੀਤਿ ਮਨ੍ਤਾ।

ਨਿਪੁਬ੍ਬੋ ਯਮੁ-ਨਿਯਮਨੇ, ਨਿਯਾਮੇਤੀਤਿ ਨਿਯਨ੍ਤਾ, ਵਮਤੀਤਿ ਵਨ੍ਤਾ, ਸਮਤੀਤਿ ਸਨ੍ਤਾ, ਹਨਤੀਤਿ ਹਨ੍ਤਾ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਤ੍ਵਾਦੀਸੁ-ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ, ਗਨ੍ਤ੍ਵਾਨ, ਗਨ੍ਤੂਨ, ਮਨ੍ਤ੍ਵਾ, ਮਨ੍ਤ੍ਵਾਨ, ਮਨ੍ਤੂਨ, ਹਨ੍ਤ੍ਵਾ, ਹਨ੍ਤ੍ਵਾਨ, ਹਨ੍ਤੂਨ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਤੁਂ, ਤਵੇਸੁ-ਪਕ੍ਕਨ੍ਤੁਂ, ਪਕ੍ਕਨ੍ਤਵੇ, ਖਨਨਂ ਖਨ੍ਤੁਂ, ਖਨ੍ਤਵੇ, ਗਮਨਂ ਗਨ੍ਤੁਂ, ਗਨ੍ਤਵੇ, ਮਨਨਂ ਮਨ੍ਤੁਂ, ਮਨ੍ਤਵੇ, ਹਨਨਂ ਹਨ੍ਤੁਂ, ਹਨ੍ਤਵੇ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਤਬ੍ਬਮ੍ਹਿ-ਅਭਿਕ੍ਕਨੁਬ੍ਬਂ, ਪਟਿਕ੍ਕਨੁਬ੍ਬਂ, ਖਵ੍ਵਤੇਤਿ ਖਨੁਬ੍ਬਂ, ਗਚ੍ਛੀਯਤੇਤਿ ਗਨੁਬ੍ਬਂ, ਮਵ੍ਵਤੇਤਿ ਮਨੁਬ੍ਬਂ, ੧ਮੀਯਤੇਤਿ ੧ਨੁਬ੍ਬਂ, ਹਵ੍ਵਤੇਤਿ ਹਨੁਬ੍ਬਂ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਇਤਿ ੧ਗ੍ਗਨੁਰੂਪਰਾਸਿ।

ਧਾਤ੍੧ਨੁ੧ਿਕਾਰਰਾਸਿ ਨਿਟ੍ਠਿਤੋ।

ਪਚ੍ਚਯ੧ਿਕਾਰਰਾਸਿ

ਕਾਦੇਸਰਾਸਿ

ਅਥ ਪਚ੍ਚਯ੧ਿਕਾਰਰਾਸਿ ੧ੁਚ੍ਚਤੇ।

੭੩੪. ਪਚਾ ਕੋ [ਕ॰ ੫੮੩; ਰੂ॰ ੬੧੭; ਨੀ॰ ੧੧੮੬]।

ਪਚਮ੍ਹਾ ਤ, ਤ੧ਨ੍ਤੁਨਂ ਤਸ੍ਸ ਕੋ ਹੋਤਿ।

ਪਚ੍ਚਿਤ੍ਥਾਤਿ ਪਕ੍ਕੋ, ਪਕ੍ਕ੧ਾ।

ਬਹੁਲਾਧਿਕਾਰਾ ਤਪਚ੍ਚਯੇ ਕਾਲਤ੍ਤਯੇਪਿ ਹੋਤਿ, ਅਸਕ੍ਖਿ, ਸਕ੍ਖਤਿ, ਸਕ੍ਖਿਸ੍ਸਤੀਤਿ ਸਕ੍ਕੋ, ਮਹਾ੧ੁਤ੍ਤਿਨਾ ਤਪਚ੍ਚਯਸ੍ਸ ਕੋ।

ਮੁਚ-ਮੋਚਨੇ।

੭੩੫. ਮੁਚਾ ੧ਾ [ਕ॰ ੫੮੩; ਰੂ॰ ੬੧੭; ਨੀ॰ ੧੧੮੬]।

ਮੁਚਮ੍ਹਾ ਤ, ਤ੧ਨ੍ਤੁਨਂ ਤਸ੍ਸ ਅਨਨ੍ਤਰਸ੍ਸ ਕੋ ਹੋਤਿ ੧ਾ।

ਓਮੁਚ੍ਚਿਤ੍ਥਾਤਿ ਓਮੁਕ੍ਕੋ, ਓਮੁਕ੍ਕ੧ਾ, ਪਟਿਮੁਕ੍ਕੋ, ਪਟਿਮੁਕ੍ਕ੧ਾ।

ਸੁਸ-ਸੋਸਨੇ।

੭੩੬. ਸੁਸਾ ਖੋ [ਕ॰ ੫੮੩; ਰੂ॰ ੬੧੭; ਨੀ॰ ੧੧੮੬]।

ਸੁਸਮ੍ਹਾ ਤ, ਤ੧ਨ੍ਤੁਨਂ ਤਸ੍ਸ ਖੋ ਹੋਤਿ।

ਸੁਸ੍ਸਿਤ੍ਥਾਤਿ ਸੁਕ੍ਖੋ, ਸੁਕ੍ਖ੧ਾ।

੭੩੭. ਗੋ ਭਨ੍ਜਾਦੀਹਿ [ਕ॰ ੫੭੭; ਰੂ॰ ੬੨੮; ਨੀ॰ ੧੧੮੦]।

ਭਨ੍ਜਾਦੀਹਿ ਤ, ਤ੧ਨ੍ਤੁਨਂ ਤਸ੍ਸ ਗੋ ਹੋਤਿ।

ਅਭਵ੍ਜਿਤ੍ਥਾਤਿ ਭਗ੍ਗੋ, ਭਗ੍ਗ੧ਾ, ਓਭਗ੍ਗੋ, ਸਮ੍ਭਗ੍ਗੋ, ਪਲਿਭਗ੍ਗੋ।

ਲਗ-ਲਗ੍ਗਨੇ, ਲਗਿਤ੍ਵਾਤਿ ਲਗ੍ਗੋ, ਲਗ੍ਗਵਾ, ਵਿਲਗ੍ਗੋ, ਵਿਲਗ੍ਗਵਾ।

ਮੁਜ-ਮੁਜ੍ਜਨੇ, ਮੁਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾਤਿ ਮੁਗ੍ਗੋ, ਮੁਗ੍ਗਵਾ, ਨਿਮ੍ਮੁਗ੍ਗੋ, ਉਮ੍ਮੁਗ੍ਗੋ।

ਵਿਜ-ਭਯ, ਚਲਨੇਸੁ, ਸਂਵਿਜਿਤ੍ਵਾਤਿ ਸਂਵਿਗ੍ਗੋ, ਸਂਵਿਗ੍ਗਵਾ, ਉਬ੍ਬਿਗ੍ਗੋ, ਉਬ੍ਬਿਗ੍ਗਵਾ।

ਲੁਜ-ਵਿਨਾਸੇ, ਪਲੁਜਿਤ੍ਵਾਤਿ ਪਲੁਗ੍ਗੋ, ਪਲੁਗ੍ਗਵਾ, ਓਲੁਗ੍ਗੋ, ਓਲੁਗ੍ਗਵਾ, ਵਿਲੁਗ੍ਗੋ, ਵਿਲੁਗ੍ਗਵਾ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਇਤਿ ਕਾਦੇਸਰਾਸਿ।

ਠਾਦੇਸਰਾਸਿ

ਇਸੁ , ਆਸ, ਏਸ, ਕਸ, ਕਿਸ, ਕਿਲਿਸ, ਕੁਸ, ਘੁਸ, ਜੁਸ, ਤੁਸ, ਦਿਸ, ਦੁਸ, ਦਂਸ, ਨਸ, ਪਿਸ, ਪੁਸ, ਪੁਚ੍ਛ, ਫੁਸ, ਭਸ੍ਸ, ਭਜ੍ਜ, ਮਜ, ਮਸ, ਮੁਸ, ਵਸ੍ਸ, ਵਿਸ, ਸਜ, ਸਿਸ, ਸਿਲਿਸ, ਹਸ, ਹਸ੍ਸ, ਹਂਸ।

੭੩੮. ਸਾਨਨ੍ਤੁਰਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸ ਠੋ [ਕ॰ ੫੭੩; ਰੂ॰ ੬੨੬; ਨੀ॰ ੧੧੭੬ (ਥੋਕਂ ਵਿਸਦਿਸਂ)]।

ਸਕਾਰਨ੍ਤੇਹਿ ਧਾਤੂਹਿ ਪਰਸ੍ਸ ਅਨਨ੍ਤੁਰਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯਤਕਾਰਸ੍ਸ ਠੋ ਹੋਤਿ, ਧਾਤ੍ਵਨ੍ਤੁਸ੍ਸ ਪਰਰੂਪਤ੍ਤਂ, 'ਚਤੁਤ੍ਥਦੁਤਿਯੇਸ੍ਵੇਸ'ਨ੍ਤਿ ਸਂਯੋਗਾਦਿਸ੍ਸ ਪਠਮਤ੍ਤਂ।

ਇਸੁ-ਇਚ੍ਛਾ, ਕਨ੍ਤੀਸੁ, ਇਚ੍ਛੀਯਤੇਤਿ ਇਟ੍ਠੋ, ਪਰਿਯਿਟ੍ਠੋ।

ਆਸ-ਉਪਵੇਸਨੇ, ਵਿਪਰਿਤਤੋ ਆਸਤਿ ਉਪਵੀਸਤੀਤਿ ਵਿਪਲ੍ਲਟ੍ਠੋ।

ਕਸ-ਵਪ੍ਪਨੇ ਵਿਲੇਖਨੇ ਚ।

੭੩੯. ਕਸਸ੍ਸਿਮ ਚ ਵਾ [ਕ॰ ੫੭੩; ਰੂ॰ ੬੨੬; ਨੀ॰ ੧੧੭੬ (ਥੋਕਂ ਵਿਸਦਿਸਂ)]।

ਕਸਮ੍ਹਾ ਪਰਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯਤਕਾਰਸ੍ਸ ਠੋ ਹੋਤਿ, ਕਸਸ੍ਸ ਆਦਿਸਰਮ੍ਹਾ ਪਰਂ ਇਮ ਚ ਹੋਤਿ ਵਾ।

ਕਸ੍ਸਿਤ੍ਵਾਤਿ ਕਿਟ੍ਠਂ-ਸਸ੍ਸਂ, ਕਟ੍ਠਂ ਵਾ।

ਉਪਪੁਬ੍ਬੋ ਆਸਨ੍ਨੇ, ਉਪਕਟ੍ਠੋ।

ਵਿਪੁਬ੍ਬੋ ਪਵਾਸੇ, ਵੂਪਕਟ੍ਠੋ।

ਕਿਸ-ਹਾਨਿਮ੍ਹਿ, ਪਟਿਕਿਟ੍ਠੋ, ਨਿਹੀਨੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਕਿਲਿਸ-ਵਿਬਾਧਨੇ ਉਪਤਾਪੇ ਚ, ਕਿਲਿਸ੍ਸਤੀਤਿ ਕਿਲਿਟ੍ਠੋ, ਸਂਕਿਲਿਟ੍ਠੋ, ਉਪਕ੍ਕਿਲਿਟ੍ਠੋ।

ਕੁਸ-ਅਕ੍ਕੋਸੇ, ਅਕ੍ਕੋਸੀਯਿਤ੍ਥਾਤਿ ਅਕ੍ਕੁਟ੍ਠੋ। ਅਕ੍ਕੁਟ੍ਠੋ ਜਾਤਿਵਾਦੇਨ।

ਘੁਸ-ਸਦ੍ਦੇ , ਘੋਸੀਯਿਤ੍ਥਾਤਿ ਘੁਟ੍ਠੋ, ਸਙ੍ਘੁਟ੍ਠੋ। ਅਚ੍ਛਰਾਗਣਸਙ੍ਘੁਟ੍ਠਂ [ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੪੬]। ਉਗ੍ਘੁਟ੍ਠੋ।

ਜੁਸ-ਸੇवਾਯਂ, ਜੁਸੀਯਿਤ੍ਵਾਤਿ ਜੁਟ੍ਠੋ।

ਤੁਸ-ਪੀਤਿਮ੍ਹਿ, ਤੁਸ੍ਸਿਤ੍ਵਾਤਿ ਤੁਟ੍ਠੋ, ਸਨ੍ਤੁਟ੍ਠੋ।

ਦਿਸ-ਪੇਕ੍ਖਨੇ, ਪਸ੍ਸੀਯਿਤ੍ਵਾਤਿ ਦਿਟ੍ਠੋ, ਸਨ੍ਦਿਟ੍ਠੋ।

ਦਿਸੀ-ਕਥਨੇ, ਉਦ੍ਦਿਸੀਯਿਤ੍ਵਾਤਿ ਉਦ੍ਦਿਟ੍ਠੋ, ਨਿਦ੍ਦਿਸੀਯਿਤ੍ਵਾਤਿ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠੋ, ਅਪਦਿਸੀਯਿਤ੍ਵਾਤਿ ਅਪਦਿਟ੍ਠੋ।

ਦੁਸ-ਦੂਸਨੇ, ਦੁਸੀਯਿਤ੍ਵਾਤਿ ਦੁਟ੍ਠੋ।

ਦਂਸ-ਦਂਸਨੇ, ਦਂਸੀਯਿਤ੍ਵਾਤਿ ਦਟ੍ਠੋ, ਨਿਗ੍ਗਹੀਤਲੋਪੋ।

ਨਸ-ਅਦਸ੍ਸਨੇ, ਨਸ੍ਸਿਤ੍ਵਾਤਿ ਨਟ੍ਠੋ, वਿਨਟ੍ਠੋ।

ਪਿਸ-ਚੁਣ੍ਣਿਯੇ, ਪਿਸੀਯਿਤ੍ਵਾਤਿ ਪਿਟ੍ਠਂ।

ਪੁਸ-ਪੋਸਨੇ, ਪੋਸੀਯਿਤ੍ਵਾਤਿ ਪੁਟ੍ਠੋ, ਪਰਪੁਟ੍ਠੋ।

ਫੁਸ-ਸਮ੍ਫਸ੍ਸੇ, ਫੁਸੀਯਿਤ੍ਵਾਤਿ ਫੁਟ੍ਠੋ, ਸਮ੍ਫੁਟ੍ਠੋ।

ਭਸ੍ਸ-ਕਥਨੇ ਚवਨੇ ਚ, ਭਸ੍ਸਿਤ੍ਵਾਤਿ ਭਟ੍ਠੋ, ਆਭਟ੍ਠੋ।

ਮਸ-ਆਮਸਨੇ वਿਜ੍ਝਨੇ ਚ, ਮਸੀਯਿਤ੍ਵਾਤਿ ਮਟ੍ਠੋ, ਆਮਟ੍ਠੋ, ਓਮਟ੍ਠੋ, ਉਮ੍ਮਟ੍ਠੋ। ਸਤ੍ਤਿਯਾ वਿਯ ਓਮਟ੍ਠੋ [ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੧]।

ਮੁਸ-ਨਸ੍ਸਨੇ, ਮੁਸ੍ਸਿਤ੍ਵਾਤਿ ਮੁਟ੍ਠੋ, ਪਮੁਟ੍ਠੋ, ਸਮ੍ਮੁਟ੍ਠੋ।

वਸ੍ਸ-ਸੇਚਨੇ, वਸ੍ਸਿਤ੍ਵਾਤਿ वੁਟ੍ਠੋ-ਦੇवੋ, 'ਅਸ੍ਸੁ'ਤਿ ਉਤ੍ਤਂ।

वਿਸ-ਪवੇਸਨੇ, ਪवਿਸਿਤ੍ਵਾਤਿ ਪवਿਟ੍ਠੋ, ਨਿवਿਟ੍ਠੋ, ਉਪवਿਟ੍ਠੋ।

ਸਿਸ-ਸੇਸੇ, ਅवਸੇਸਿਤ੍ਵਾਤਿ ਅवਸਿਟ੍ਠੋ।

वਿਪੁਬ੍ਬੋ वਿਸੇਸਨੇ, वਿਸੇਸਿਤ੍ਵਾਤਿ वਿਸਿਟ੍ਠੋ।

ਸਿਲਿਸ-ਸਿਲੇਸਨੇ, ਸਿਲਿਸ੍ਸਿਤ੍ਵਾਤਿ ਸਿਲਿਟ੍ਠੋ।

ਹਸ-ਹਾਸੇ, ਹਸਿਤ੍ਵਾਤਿ ਹਟ੍ਠੋ, ਪਹਟ੍ਠੋ।

ਹਸ੍ਸ, ਹਂਸਧਾਤੁਯੋ ਸਦਿਸਾ ਏव।

ਪੁਚ੍ਛ-ਪੁਚ੍ਛਾਯਂ।

੭੪੦. ਪੁਚ੍ਛਾਦਿਤੋ [ਕ॰ ੫੭੧; ਰੂ॰ ੬੨੬; ਨੀ॰ ੧੧੭੬]।

ਪੁਚ੍ਛਾਦੀਹਿ ਪਰਸ੍ਸ ਅਨ੍ਤੁਰਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯਤਕਾਰਸ੍ਸ ਠੋ ਹੋਤਿ।

ਪੁਚ੍ਛੀਯਿਤ੍ਵਾਤਿ ਪੁਟ੍ਠੋ।

ਭਜ੍ਜ-ਭਜ੍ਜਨੇ, ਭਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾਤਿ ਭਟ੍ਠਂ-ਧਞ੍ਞਂ।

ਮਜ-ਸੁਦ੍ਧਿਯਂ, ਸੁਟ੍ਠੁ ਮਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾਤਿ ਸਮ੍ਮਟ੍ਠੋ-ਭੂਮਿਭਾਗੋ।

ਸਜ-ਸਂਸਗ੍ਗਾਦੀਸੁ, ਸਂਸਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾਤਿ ਸਂਸਟ੍ਠੋ, ਵਿਸਟ੍ਠੋ, ਨਿਸਟ੍ਠੋ, ਓਸਟ੍ਠੋ।

ਯਜ-ਪੂਜਾਯਂ।

੭੪੧. ਯਜਸ੍ਸ ਯਸ੍ਸ ਟਿਯੀ [ਕ॰ ੬੧੦; ਰੂ॰ ੬੨੭; ਨੀ॰ ੧੨੧੫]।

ਯਜਸ੍ਸ ਯਕਾਰਸ੍ਸ ਟਿ, ਯਿਆਦੇਸਾ ਹੋਨ੍ਤਿ ਕਾਨੁਬਨ੍ਧੇ ਪਚ੍ਚਯਤਕਾਰੇ ਤ੍ਵਾਦਿਵਜ੍ਜਿਤੇ।

ਯਜਿਤ੍ਵਾਤਿ ਇਟ੍ਠੋ, ਯਿਟ੍ਠੋ।

ਤਿਪਚ੍ਚਯਮ੍ਹਿ-ਪਰਿਯੇਸਨਂ ਪਰਿਯੇਟ੍ਠਿ।

ਏਸ-ਗਵੇਸਨੇ, ਏਸਨਂ ਏਟ੍ਠਿ, ਪਰਿਯੇਟ੍ਠਿ, ਤੁਸ੍ਸਨਂ ਤੁਟ੍ਠਿ, ਸਨ੍ਤੁਟ੍ਠਿ, ਦਸ੍ਸਨਂ ਦਿਟ੍ਠਿ, ਸਨ੍ਦਿਟ੍ਠਿ, ਵਸ੍ਸਨਂ ਵੁਟ੍ਠਿ, ‘ਅਸ੍ਸੂ’ਤਿ ਉਤ੍ਤਂ। ਵਿਸਜ੍ਜਨਂ ਵਿਸਟ੍ਠਿ।

ਤ੍ਵਾਦੀਸੁ-ਦਿਸ-ਪੇਕ੍ਖਨੇ, ‘ਦਿਸਸ੍ਸ ਪਸ੍ਸਦਸ੍ਸਦਸਾਦਦਕ੍ਖਾ’ਤਿ ਸੁਤ੍ਤੇਨ ਦਿਸਸ੍ਸ ਦਸਾਦੇਸੋ, ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਵਕਾਰਲੋਪੋ, ਦਟ੍ਠਾ, ਦਟ੍ਠਾਨ, ਦਟ੍ਠੂਨ।

‘ਤੁਂਯਾਨਾ’ਤਿ ਤ੍ਵਾਪਚ੍ਚਯਸ੍ਸ ਤੁਂਆਦੇਸੋ। ਨੇਕ੍ਖਮਂ ਦਟ੍ਠੁ ਖੇਮਤੋ [ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੪੨੬], ਗਾਥਾਵਸੇਨ ਨਿਗ੍ਗਹੀਤਲੋਪੋ।

ਤੁਂ, ਤਵੇਸੁ-ਦਟ੍ਠੁਂ, ਦਟ੍ਠਵੇ, ਪੁਚ੍ਛਨਂ ਪੁਟ੍ਠੁਂ, ਪੁਟ੍ਠਵੇ।

ਤਬ੍ਬਮ੍ਹਿ-ਤੁਸ੍ਸਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਤੁਟ੍ਠਬ੍ਬਂ, ਤੋਟ੍ਠਬ੍ਬਂ, ਪਸ੍ਸਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ, ਪੁਚ੍ਛਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਪੁਟ੍ਠਬ੍ਬਂ, ਫੁਸਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਫੋਟ੍ਠਬ੍ਬਂ।

ਇਤਿ ਠਾਦੇਸਰਾਸਿ।

ਢਾਦੇਸਰਾਸਿ

੭੪੨. ਦਹਾ ਢੋ [ਕ॰ ੫੭੬; ਰੂ॰ ੬੦੭; ਨੀ॰ ੧੧੭੯]।

ਦਹਮ੍ਹਾ ਪਰਸ੍ਸ ਅਨਨ੍ਤੁਰਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯਤਕਾਰਸ੍ਸ ਢੋ ਹੋਤਿ, ਪਰਰੂਪਤ੍ਤੇ ਸਂਯੋਗਾਦਿਸ੍ਸ ਤਤਿਯਤ੍ਤਂ।

ਦਹ-ਦਯ੍ਹਨੇ, ਦਯ੍ਹਿਤ੍ਵਾਤਿ ਦਡ੍ਢੋ।

੭੪੩. ਬਹਸ੍ਸੁਮ ਚ [ਕ॰ ੫੭੬; ਰੂ॰ ੬੦੭; ਨੀ॰ ੧੧੭੯]।

ਬਹਮ੍ਹਾ ਪਰਸ੍ਸ ਅਨਨ੍ਤਰਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸ ਢੋ ਹੋਤਿ, ਬਹਸ੍ਸ ਆਦਿਸਰਮ੍ਹਾ ਉਮ ਚ ਹੋਤਿ।

ਬਹ-ਵੁਦ੍ਧਿਯੰ, ਅਬਹੀਤਿ ਬੁਡ੍ਢੋ, ਬਸ੍ਸ ਵੇ, ਵੁਡ੍ਢੋ।

ਤਿਮ੍ਹਿ-ਬਹਨੰ ਵੁਡ੍ਢਿ।

੧੪੪. ਲੋਪੋ ਵਡ੍ਢਾ ਤਿਸ੍ਸ [‘ਤ੍ਤਿਸ੍ਸ’ (ਬਹੂਸੁ)]।

ਵਡ੍ਢਮ੍ਹਾ ਪਰਸ੍ਸ ਤਿਪਚ੍ਚਯਸ੍ਸ ਤਕਾਰਸ੍ਸ ਲੋਪੋ ਹੋਤਿ।

ਵਡ੍ਢ-ਵਡ੍ਢਨੇ, ਵਡ੍ਢਨੰ ਵੁਡ੍ਢਿ।

ਇਤਿ ਢਾਦੇਸਰਾਸਿ।

ਣਾਦੇਸਰਾਸਿ

ਕਿਰ ਖੀ, ਚਰ, ਜਰ, ਤਰ, ਥਰ, ਪੂਰ।

੧੪੫. ਕਿਰਾਦੀਹਿ ਣੋ।

ਕਿਰਾਦੀਹਿ ਪਰੇਸੰ ਤ, ਤਵਨ੍ਤੁਨੰ ਤਕਾਰਸ੍ਸ ਅਨਨ੍ਤਰਭੂਤਸ੍ਸ ਣੋ ਹੋਤਿ, ਧਾਤ੍ਵਨ੍ਤਸ੍ਸ ਪਰਰੂਪਤ੍ਤੰ।

ਕਿਰ-ਆਕਿਰਣੇ ਸਮ੍ਮਿਸ੍ਸਨ, ਖਿਪਨੇਸੁ ਚ, ਕਿਰਿਤ੍ਥਾਤਿ ਕਿਣ੍ਣੋ, ਪਕਿਣ੍ਣੋ, ਆਕਿਣ੍ਣੋ, ਵਿਕ੍ਕਿਣ੍ਣੋ, ਸੰਕਿਣ੍ਣੋ, ਸਮਾਕਿਣ੍ਣੋ।

ਪੂਰ-ਪੂਰਣੇ, ਪੂਰਿਤ੍ਥਾਤਿ ਪੁਣ੍ਣੋ, ਸਮ੍ਪੁਣ੍ਣੋ, ਪਰਿਪੁਣ੍ਣੋ।

ਖੀ-ਖਯੇ, ਖਿਯਿਤ੍ਥਾਤਿ ਖੀਣੋ।

ਕਿਣ੍ਣਵਾ, ਪੁਣ੍ਣਵਾ, ਖੀਣਵਾ।

੧੪੬. ਤਰਾਦੀਹਿ ਰਿਣ੍ਣੋ [ਕ॰ ੫੮੧; ਰੂ॰ ੬੧੬; ਨੀ॰ ੧੧੮੪]।

ਤਰਾਦੀਹਿ ਪਰੇਸੰ ਤ, ਤਵਨ੍ਤੁਨੰ ਤਕਾਰਸ੍ਸ ਅਨਨ੍ਤਰਭੂਤਸ੍ਸ ਰਿਣ੍ਣੋ ਹੋਤਿ। ‘ਰਾਨੁਬਨ੍ਧੇਨ੍ਤਸਰਾਦਿਸ੍ਸਾ’ਤਿ ਧਾਤ੍ਵਨ੍ਤਬ੍ਯਞ੍ਜਨਸ੍ਸ ਆਦਿਸਰਸ੍ਸ ਚ ਲੋਪੋ।

ਚਰ-ਗਤਿ, ਭਕ੍ਖਨੇਸੁ, ਚਰਿਤ੍ਥ, ਚਰੀਯਿਤ੍ਥਾਤਿ ਵਾ ਚਿਣ੍ਣੋ, ਆਚਿਣ੍ਣੋ, ਸਮਾਚਿਣ੍ਣੋ।

ਜਰ-ਜਿਰਣੇ, ਜਿਯਿਜਤ੍ਥਾਤਿ ਜਿਣ੍ਣੋ, ਅਨੁਜਿਣ੍ਣੋ, ਪਰਿਜਿਣ੍ਣੋ।

ਤਰ-ਤਰਣੇ, ਤਰਿਤ੍ਥਾਤਿ ਤਿਣ੍ਣੋ, ਉਤ੍ਤਿਣ੍ਣੋ, ਨਿਤ੍ਤਿਣ੍ਣੋ, ਵਿਤਿਣ੍ਣੋ, ਓਤਿਣ੍ਣੋ, ਸਮੋਤਿਣ੍ਣੋ।

ਥਰ-ਵਿਤ੍ਥਾਰੇ, ਵਿਤ੍ਥਰਿਤ੍ਥਾਤਿ ਵਿਤ੍ਥਿਣ੍ਣੋ।

ਚਿਣ੍ਣਵ੍ਹਾ, ਜਿਣ੍ਣਵ੍ਹਾ, ਤਿਣ੍ਣਵ੍ਹਾ, ਵਿਤ੍ਥਿਣ੍ਣਵ੍ਹਾ।

ਇਤਿ ਣਾਦੇਸਰਾਸਿ।

ਥਾਦੇਸਰਾਸਿ

੧੪੭. ਧਸ੍ਤੋਓਸ੍ਤਾ।

ਧਸ੍ਤੋ , ਉਤ੍ਰਸ੍ਤੋਤਿ ਏਤੇ ਸਦ੍ਦਾ ਤਪਚ੍ਚਯਨ੍ਤਾ ਸਿਜ੍ਝਨ੍ਤਿ।

ਧੰਸ-ਵਿਦ੍ਧੰਸਨੇ, ਵਿਦ੍ਧੰਸਤੀਤਿ ਵਿਦ੍ਧਸ੍ਤੋ, ਵਿਦ੍ਧੰਸਿਤੋ ਵਾ।

ਤਸ-ਸਨ੍ਤਾਸੇ, ਉਤ੍ਰਸਤੀਤਿ ਉਤ੍ਰਸ੍ਤੋ, ਉਤ੍ਤਸਿਤੋ ਵਾ।

ਭਸ-ਭਸ੍ਮੀਕਰਣੇ, ਭਸਨ੍ਤਿ ਭਸ੍ਮਿੰ ਕਰੋਨ੍ਤਿ ਏਤੇਨਾਤਿ ਭਸ੍ਤਾ, ਭਸ੍ਤ੍ਰਾ ਵਾ, ਕਮ੍ਮਾਰਗਗ੍ਗਰੀ, ਏਵਮਾਦੀਨਿਪਿ ਇਧ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾਨਿ।

੧੪੮. ਸਾਸ ਵਸ ਸੰਸ ਹੰਸਾ ਥੋ ['...ਸੰਸ ਸਸਾ ਥੋ' (ਬਹੂਸੁ)]।

ਏਤੇਹਿ ਪਰਸ੍ਸ ਅਨਨ੍ਤਰਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯਤਕਾਰਸ੍ਸ ਥੋ ਹੋਤਿ।

ਸਾਸ-ਅਨੁਸਿਟ੍ਠਿਮ੍ਹਿ।

੧੪੯. ਸਾਸਸ੍ਸ ਸਿਸਾ ['ਸਾਸਸ੍ਸ ਸਿਸ ਵਾ' (ਬਹੂਸੁ)]।

ਸਾਸਸ੍ਸ ਸਿਸਾ ਹੋਨ੍ਤਿ ਕਾਨੁਬਨ੍ਧੇ ਪਚ੍ਚਯਤਕਾਰੇ ਤ੍ਵਾਦਿਵਜ੍ਜਿਤੇ, ਧਾਤ੍ਵਨ੍ਤਸ੍ਸ ਪਰਰੂਪਤ੍ਤੰ ਸੰਯੋਗਾਦਿਸ੍ਸ ਚ ਪਠਮਤ੍ਤੰ।

ਸਾਸੀਯਤੀਤਿ ਸਿਟ੍ਠੋ, ਅਨੁਸਾਸੀਯਤੀਤਿ ਅਨੁਸਿਟ੍ਠੋ। ''ਅਨੁਸਿਟ੍ਠੋ ਸੋ ਮਯਾ''ਤਿ [ਮਹਾਵ॰ ੧੨੬] ਏਤ੍ਥ ਪਨ ਤ੍ਥਕਾਰਸ੍ਸ ਟ੍ਠਕਾਰੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤਿਯੰ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਤੰ ਤੰ ਅਤ੍ਥੰ ਸਾਸਤਿ ਏਤ੍ਥ, ਏਤੇਨਾਤਿ ਵਾ ਸਤ੍ਥੰ, ਸਦ੍ਦਸਤ੍ਥੰ, ਵੇਦਸਤ੍ਥੰ।

ਵਸ-ਨਿਵਾਸੇ, 'ਅਸ੍ਸੁ'ਤਿ ਉਤ੍ਤੰ, ਅਵਸੀਤਿ ਵੁਤ੍ਥੋ, ਵਸੀਯਿਤ੍ਥਾਤਿ ਵਾ ਵੁਤ੍ਥੋ, ਵਸ੍ਸੰ ਵਸਿਤ੍ਥਾਤਿ ਵਸ੍ਸੰਵੁਤ੍ਥੋ, ਆਵਸੀਯਿਤ੍ਥਾਤਿ ਆਵੁਤ੍ਥੰ-ਜੇਤਵਨੰ, ਨਿਵਸਿਤ੍ਥਾਤਿ ਨਿਵੁਤ੍ਥੋ, ਅਜ੍ਝਾਵਸਿਤ੍ਥਾਤਿ ਅਜ੍ਝਾਵੁਤ੍ਥੋ। ਬਹੁਲਾਧਿਕਾਰਾ ''ਰੁਕ੍ਖੇ ਅਧਿਵਤ੍ਥਾ ਦੇਵਤਾ''ਤਿ [ਪਾਚਿ॰ ੮੬] ਏਤ੍ਥ ਉਤ੍ਤੰ ਨਤ੍ਥਿ। ਉਪੋਸਥੰ ਉਪਵਸਿਤ੍ਥਾਤਿ ਉਪੋਸਥੰਉਪਵੁਤ੍ਥੋ, ਉਪਵਸੀਯਿਤ੍ਥਾਤਿ ਵਾ ਉਪਵੁਤ੍ਥੋਉਪੋਸਥੋ, ਪਰਿਵਾਸੰ ਪਰਿਵਸਿਤ੍ਥਾਤਿ ਪਰਿਵਾਸੰਪਰਿਵੁਤ੍ਥੋ, ਪਰਿਵਸੀਯਿਤ੍ਥਾਤਿ ਵਾ ਪਰਿਵੁਤ੍ਥੋ-ਪਰਿਵਾਸੋ।

ਸੰਸ-ਪਸੰਸਨੇ, ਪਸੰਸੀਯਿਤ੍ਥਾਤਿ ਪਸਤ੍ਥੋ।

ਹੰਸ-ਪਹੰਸਨੇ, ਹੰਸੀਯਿਤ੍ਥਾਤਿ ਹਤ੍ਥੋ, ਨਿਗ੍ਗਹੀਤਲੋਪੋ, ਪਹਤ੍ਥੋ।

ਤਿਪਚ੍ਚਯਮ੍ਹਿ-ਅਨੁਸਾਸਨੰ ਅਨੁਸਿਤ੍ਥਿ, ਅਨੁਸਿਟ੍ਠਿ ਵਾ, ਨਿਵਸਨੰ ਨਿਵੁਤ੍ਥਿ।

ਤੁਪਚ੍ਚਯਮ੍ਹਿ-ਸਦੇਵਕੰ ਲੋਕੰ ਸਾਸਤਿ ਅਨੁਸਾਸਤੀਤਿ ਸਤ੍ਥਾ।

ਤਵਨ੍ਤੁਪਚ੍ਚਯਮ੍ਹਿ-ਨਿਵਸਿਤ੍ਥਾਤਿ ਨਿਵੁਤ੍ਥਵਾ।

ਤਾਵੀਮ੍ਹਿ-ਨਿਵੁਤ੍ਥਾਵੀ।

ਤੁਂ, ਤਵੇਸੁ-ਵਸਨਂ ਵਤ੍ਥਂ, ਵਤ੍ਥਵੇ।

ਤਬ੍ਬਮ੍ਹਿ-ਦ੍ਵਾਰਮੂਲੇ ਵਤ੍ਥਬ੍ਬਂ, ਸਭਾਯੇ ਵਤ੍ਥਬ੍ਬਂ।

ਵਸ-ਪਰਿਦਹਨੇ, ਬਹੁਲਾਧਿਕਾਰਾ ਉਤ੍ਤਂ ਨਤ੍ਥਿ, ਵਾਸਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਵਤ੍ਥਂ, ਨਿਵਾਸੀਯਿਤ੍ਥਾਤਿ ਨਿਵਤ੍ਥਂ, ਵਤ੍ਥਬ੍ਬਂ, ਨਿਵਤ੍ਥਬ੍ਬਂ।

ਇਤਿ ਥਾਦੇਸਰਾਸਿ।

ਧਾਦੇਸਰਾਸਿ

ਇਧ, ਕੁਧ, ਗਿਧ, ਬਧ, ਬੁਧ, ਬੁਧਿ, ਮਿਧ, ਯੁਧ, ਰਾਧ, ਰੁਧ, ਵਿਧ, ਸਿਧ, ਸੁਧ, ਥਭਿ, ਰਭ, ਲਭ, ਲੁਭ, ਸਮ੍ਭੂ, ਦੁਹ, ਨਹ, ਮੁਹ।

੭੫੦. **ਧੋ ਧਭਹੇਹਿ** [ਕ॰ ੫੭੬; ਰੂ॰ ੬੦੭; ਨੀ॰ ੧੧੭੯; ‘ਧੋ ਧਹਭੇਹਿ’ (ਬਹੂਸੁ)]।

ਏਤੇਹਿ ਪਰਸ੍ਸ ਅਨਨ੍ਤਰਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸ ਧੋ ਹੋਤਿ।

ਇਧ-ਇਜ੍ਝਨੇ , ਧਾਤ੍ਵਨ੍ਤਸ੍ਸ ਪਰਰੂਪਤ੍ਤਂ ਸਂਯੋਗਾਦਿਸ੍ਸ ਚ ਤਤਿਯਤ੍ਤਂ, ਸਮਿਜ੍ਝਿਤ੍ਥਾਤਿ ਸਮਿਦ੍ਧੋ-ਮਹਦ੍ਧਨੋ।

ਕੁਧ-ਕੋਪੇ, ਕੁਜ੍ਝਤੀਤਿ ਕੁਦ੍ਧੋ, ਸਂਕੁਦ੍ਧੋ।

ਗਿਧ-ਗੇਧੇ, ਗਿਜ੍ਝਿਤ੍ਥਾਤਿ ਗਿਦ੍ਧੋ, ਅਨੁਗਿਦ੍ਧੋ, ਅਭਿਗਿਦ੍ਧੋ।

ਬਧ-ਬਨ੍ਧਨੇ, ਬਜ੍ਝਿਤ੍ਥਾਤਿ ਬਦ੍ਧੋ, ਪਬਦ੍ਧੋ, ਆਬਦ੍ਧੋ, ਨਿਬਦ੍ਧੋ।

ਬੁਧ-ਞਾਣੇ ਜਾਗਰੇ ਵਿਕਸਨੇ ਚ, ਬੁਜ੍ਝਤਿ ਜਾਨਾਤੀਤਿ ਬੁਦ੍ਧੋ, ਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ, ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ, ਪਬੁਜ੍ਝਤਿ ਜਾਗਰੋਤੀਤਿ ਵਾ ਪਬੁਦ੍ਧੋ, ਪਟਿਬੁਦ੍ਧੋ।

ਬੁਧਿ-ਨਿਵਾਰਣੇ, ਪਰਿਬੁਨ੍ਧੀਯਤੀਤਿ ਪਲਿਬੁਦ੍ਧੋ। ਵਾਤਪਲਿਬੁਦ੍ਧੋ, ਪਿਤ੍ਤਪਲਿਬੁਦ੍ਧੋ, ਸੇਮ੍ਹਪਲਿਬੁਦ੍ਧੋ।

ਮਿਧ-ਮਿਜ੍ਝਨੇ, ਮਿਜ੍ਝਤੀਤਿ ਮਿਦ੍ਧਂ, ਮਿਦ੍ਧੋ। ਕਪਿਮਿਦ੍ਧੋ।

ਯੁਧ-ਸਮ੍ਪਹਾਰੇ, ਯੁਜ੍ਝੀਯਤੇਤਿ ਯੁਦ੍ਧਂ। ਮਲ੍ਲਯੁਦ੍ਧਂ, ਮੇਣ੍ਡਯੁਦ੍ਧਂ, ਹਤ੍ਥਿਯੁਦ੍ਧਂ, ਕੁਕ੍ਕੁਟਯੁਦ੍ਧਂ।

ਰਾਧ-ਆਰਾਧਨੇ, ਆਰਾਧਯਿਤ੍ਥਾਤਿ ਆਰਦ੍ਧੋ, ਅਭਿਰਦ੍ਧੋ।

ਵਿਪੁਬ੍ਬੋ-ਵਿਰਜ੍ਝਨੇ, ਵਿਰਦ੍ਧੋ।

ਰੁਧ-ਆਵਰਣੇ, ਰੁਨ੍ਧੀਯਿਤ੍ਥਾਤਿ ਰੁਦ੍ਧੋ, ਓਰੁਦ੍ਧੋ, ਅਵਰੁਦ੍ਧੋ।

ਨਿਪੁਬ੍ਬੋ-ਨਿਰੋਧੇ, ਨਿਰੁਜ੍ਝਿਤ੍ਥਾਤਿ ਨਿਰੁਦ੍ਧੋ।

ਵਿਪੁਬ੍ਬੋ-ਵਿਰੋਧੇ, ਵਿਰੁਜ੍ਝਿਤ੍ਥਾਤਿ ਵਿਰੁਦ੍ਧੋ, ਪਟਿਵਿਰੁਦ੍ਧੋ।

ਅਨੁਪੁਬ੍ਬੋ-ਕਨ੍ਹਿਯਂ, ਅਨੁਰੁਦ੍ਧੋ।

ਵਿਧ-ਵਿਜ੍ਝਨੇ, ਵਿਜ੍ਝਿਤ੍ਥਾਤਿ ਵਿਦ੍ਧੋ। ਸਲ੍ਲਵਿਦ੍ਧੋ।

ਸਿਧ-ਨਿਪ੍ਫਤ੍ਤਿਯਂ, ਸਿਜ੍ਝਿਤ੍ਥਾਤਿ ਸਿਦ੍ਧੋ।

ਪਪੁਬ੍ਬੋ-ਪਾਕਟਭਾਵੇ, ਪਸਿਦ੍ਧੋ।

ਨਿ, ਪਟਿਪੁਬ੍ਬੋ ਨਿਵਾਰਣੇ, ਨਿਸਿਦ੍ਧੋ, ਪਟਿਸਿਦ੍ਧੋ।

ਸੁਧ-ਸੁਜ੍ਝਨੇ, ਸੁਜ੍ਝਤੀਤਿ ਸੁਦ੍ਧੋ, ਵਿਸੁਦ੍ਧੋ, ਪਰਿਸੁਦ੍ਧੋ।

ਥਭਿ-ਥਮ੍ਭਨੇ , ਥਮ੍ਭਤੀਤਿ ਥਦ੍ਧੋ, ਪਤ੍ਥਦ੍ਧੋ, ਉਪਤ੍ਥਦ੍ਧੋ।

ਰਭ-ਆਰਭੇ, ਆਰਭਿਤ੍ਥਾਤਿ ਆਰਦ੍ਧੋ, ਆਰਬ੍ਭਿਤ੍ਥਾਤਿ ਵਾ ਆਰਦ੍ਧੋ, ਸਮਾਰਦ੍ਧੋ।

ਲਭ-ਲਾਭੇ, ਅਲਭੀਤਿ ਲਦ੍ਧੋ, ਲਬ੍ਭਿਤ੍ਥਾਤਿ ਵਾ ਲਦ੍ਧੋ, ਪਟਿਲਦ੍ਧੋ, ਉਪਲਦ੍ਧੋ।

ਲੁਭ-ਗਿਦ੍ਧਿਯਂ, ਲੁਬ੍ਭਤੀਤਿ ਲੁਦ੍ਧੋ, ਪਲੁਦ੍ਧੋ, ਵਿਲੁਦ੍ਧੋ।

ਸਮ੍ਭੁ-ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਯਂ, ਪਸ੍ਸਮ੍ਭਿਤ੍ਥਾਤਿ ਪਸ੍ਸਦ੍ਧੋ।

ਦੁਹ-ਦੋਹਨੇ, ਦੁਯ੍ਹਿਤ੍ਥਾਤਿ ਦੁਦ੍ਧਾ-ਗਾਵੀ।

ਨਹ-ਬਨ੍ਧਨੇ, ਸਨ੍ਨਯ੍ਹਿਤ੍ਥਾਤਿ ਸਨ੍ਨਦ੍ਧੋ, ਓਨਦ੍ਧੋ, ਅਵਨਦ੍ਧੋ।

ਮੁਹ-ਅਨ੍ਧਭਾਵੇ, ਮੁਯ੍ਹਤੀਤਿ ਮੁਦ੍ਧੋ-ਬਾਲੋ।

ਤਿਪਚ੍ਚਯਮ੍ਹਿ-ਇਜ੍ਝਨਂ ਇਦ੍ਧਿ, ਇਜ੍ਝਨ੍ਤਿ ਏਤਾਯਾਤਿ ਵਾ ਇਦ੍ਧਿ, ਸਮਿਜ੍ਝਨਂ ਸਮਿਦ੍ਧਿ, ਗਿਜ੍ਝਨਂ ਗਿਦ੍ਧਿ, ਮਿਜ੍ਝਨਂ ਮਿਦ੍ਧਿ, ਅਭਿਰਾਧਨਂ ਅਭਿਰਦ੍ਧਿ, ਵਿਰੁਜ੍ਝਨਂ ਵਿਰੁਦ੍ਧਿ, ਪਟਿਵਿਰੁਦ੍ਧਿ, ਸਿਜ੍ਝਨਂ ਸਿਦ੍ਧਿ, ਸਂਸਿਦ੍ਧਿ, ਪਟਿਸਿਦ੍ਧਿ, ਸੁਜ੍ਝਨਂ ਸੁਦ੍ਧਿ, ਵਿਸੁਦ੍ਧਿ, ਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿ, ਲਭਨਂ ਲਦ੍ਧਿ, ਉਪਲਦ੍ਧਿ, ਲੁਬ੍ਭਨਂ ਲੁਦ੍ਧਿ, ਪਸ੍ਸਮ੍ਭਨਂ ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿ, ਮੁਯ੍ਹਨਂ ਮੁਦ੍ਧਿ।

ਤਵਨ੍ਤੁ, ਤਾਵੀਸੁ- ‘‘ਸਮਿਦ੍ਧਾ, ਸਮਿਦ੍ਧਾਵੀ’’ਤਿਆਦਿਨਾ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਂ।

ਤ੍ਵਾਦੀਸੁ-ਰਭ-ਆਰਭੇ, ਆਰਦ੍ਧਾ, ਆਰਦ੍ਧਾਨ।

ਲਭ-ਲਾਭੇ, ਲਦ੍ਧਾ, ਲਦ੍ਧਾਨ, ਪਟਿਲਦ੍ਧਾ, ਪਟਿਲਦ੍ਧਾਨ।

ਤੁਂ, ਤਵੇਸੁ-ਬੁਧ-ਞਾਣੇ, ਬੁਦ੍ਧੁਂ, ਬੁਦ੍ਧਵੇ, ਸੁਬੁਦ੍ਧੁਂ, ਸੁਬੁਦ੍ਧਵੇ, ਬੋਦ੍ਧੁਂ, ਬੋਦ੍ਧਵੇ, ਲਦ੍ਧੁਂ, ਲਦ੍ਧਵੇ, ਪਟਿਲਦ੍ਧੁਂ, ਪਟਿਲਦ੍ਧਵੇ।

ਤਬ੍ਬਮ੍ਹਿ-ਬੋਦ੍ਧਬ੍ਬਂ, ਲਦ੍ਧਬ੍ਬਂ, ਪਟਿਲਦ੍ਧਬ੍ਬਂ।

੧੫੧. ਵਦ੍ਧਸ੍ਸ ਵਾ।

ਵਦ੍ਧਸ੍ਸ ਉ ਹੋਤਿ ਵਾ ਕਾਨੁਬਨ੍ਧੇ ਪਚ੍ਚਯਤਕਾਰੇ ਤ੍ਵਾਦਿਵਜ੍ਜਿਤੇ।

ਵਦ੍ਧਿਚ੍ਚਾਤਿ ਵੁਦ੍ਧੋ, ਵਦ੍ਧੋ ਵਾ, ਵਦ੍ਧਨਂ ਵੁਦ੍ਧਿ, ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਉਤ੍ਤੁਂ। ਤਿਪਚ੍ਚਯਸ੍ਸ ਚ ਤਸ੍ਸ ਲੋਪੋ।

ਇਤਿ ਧਾਦੇਸਰਾਸਿ।

ਵਿਸਂਯੋਗਨਾਦੇਸਰਾਸਿ

ਹਾ, ਇ, ਚਿ, ਜਿ, ਟਿ, ਥੀ, ਦੀ,ਪੀ, ਮਿ, ਲੀ, ਥੁ, ਦੂ, ਧੂ, ਪੂ, ਭੂ, ਲੂ, ਵੁ, ਸੁ, ਹੁ, ਆਸ, ਕਥ, ਕੁਪ, ਪਲ, ਮਲ, ਸੁਪ, ਪਲ਼।

੧੫੨. ਭਿਦਾਦਿਤੋ ਨੋ ਕੁ, ਕੁਵਨ੍ਤੂਨਂ।

ਭਿਦਾਦਿਮ੍ਹਾ ਪਰੇਸਂ ਕੁ, ਕੁਵਨ੍ਤੂਨਂ ਤਕਾਰਸ੍ਸ ਅਨਨ੍ਤਰਭੂਤਸ੍ਸ ਨੋ ਹੋਤਿ।

ਹਾ-ਚਾਗੇ, ਹੀਯਿਤ੍ਥਾਤਿ ਹੀਨੋ, ਪਹੀਨੋ, ਨਿਹੀਨੋ, ਓਹੀਨੋ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਨੋਆਦੇਸਂ ਕਤ੍ਵਾ ਪਚ੍ਛਾ 'ਊਬਜਵ੍ਜਨਸ੍ਸਾ'ਤਿ ਈਆਗਮੋ, ਤਸ੍ਸ ਚ ਕ੍ਵਚਿ ਰਸ੍ਸੋ। ਏਵਂ ਪਰਤ੍ਥ।

ਅਧਿਪੁਬ੍ਬੋ-ਇ-ਆਯਤ੍ਤੇ, ਅਧਿਚ੍ਚ ਏਤੀਤਿ ਅਧਿਨੋ।

ਚਿ-ਚਯੇ, ਚਯਿਤ੍ਥਾਤਿ ਚਿਨੋ, ਆਚਿਨੋ।

ਜਿ-ਜਯੇ, ਪਞ੍ਚਮਾਰੇ ਜਿਨਾਤੀਤਿ ਜਿਨੋ।

ਡਿ-ਗਤਿਯਂ, ਡੇਤੀਤਿ ਡਿਨੋ।

ਥੀ-ਸਙ੍ਘਾਤੇ, ਥੀਯਤੀਤਿ ਥਿਨਂ।

ਦੀ-ਖਯੇ, ਅਨੁਕ੍ਕਮੇਨ ਦੀਯਤਿ ਖਿਯਤੀਤਿ ਦਿਨੋ-ਦਿਵਸੋ।

ਪੀ-ਤਪ੍ਪਨੇ, ਪੀਨਿਤ੍ਥਾਤਿ ਪੀਨੋ।

ਮਿ-ਪਕ੍ਖੇਪੇ, ਮਿਨਾਤੀਤਿ ਮਿਨੋ।

ਲੀ-ਲਯੇ, ਲੀਯਿਤ੍ਥਾਤਿ ਲੀਨੋ, ਅਲ੍ਲੀਯਿਤ੍ਥਾਤਿ ਅਲ੍ਲੀਨੋ। ਨਿਲੀਯਿਤ੍ਥਾਤਿ ਨਿਲੀਨੋ, ਪਟਿਲੀਯਿਤ੍ਥਾਤਿ ਪਟਿਲੀਨੋ, ਪਟਿਲੀਨਚਰੋ ਭਿਕ੍ਖੁ, ਪਟਿਸਲ੍ਲੀਯਿਤ੍ਥਾਤਿ ਪਟਿਸਲ੍ਲੀਨੋ।

ਥੁ-ਨਿਟ੍ਠੁਨਨੇ , ਨਿਟ੍ਠੁਨਾਤੀਤਿ ਨਿਟ੍ਠੁਨੋ।

ਦੂ-ਖੇਦੇ, ਦੂਯਤੇਤਿ ਦੂਨੋ।

ਧੂ-ਨਿਦ੍ਧੂਨਨੇ, ਅਹਿਤੇ ਧਮ੍ਮੇ ਧੁਨਾਤੀਤਿ ਧੁਨੋ, ਧੋਨੋਪਵ੍ਵਵਾ।

ਪੂ-ਸੋਧਨੇ, ਪੁਨਾਤੀਤਿ ਪੁਨੋ, ਦਨ੍ਤੁਂ ਪੁਨਨ੍ਤਿ ਏਤੇਨਾਤਿ ਦਨ੍ਤਪੋਣੋ, ਨਸ੍ਸ ਣਤ੍ਤਂ।

ਭੂ-ਵੁਦ੍ਧਿਯਂ, ਭਵਤਿ ਵਡ੍ਢਤੀਤਿ ਭੂਨੋ-ਹਿਤਰਾਸਿ।

ਲੂ-ਛੇਦਨੇ, ਲੁਨਾਤੀਤਿ ਲੁਨੋ।

ਵੁ-ਸਂਵਰਣੇ, ਆਵੁਣਾਤੀਤਿ ਆਵੁਣੋ।

ਸੁ-ਸਵਨੇ, ਸੁਣਾਤੀਤਿ ਸੁਨੋ, ਸੋਣੋ, ਨਸ੍ਸ ਣਤ੍ਤਂ।

ਸੁ-ਪਸਵਨੇ ਵਾ, ਪਸਵਤਿ ਵਡ੍ਢਤੀਤਿ ਸੁਨਂ-ਉਦ੍ਧੁਮਾਤਂ।

ਹੁ-ਪੂਜਾ, ਦਾਨੇਸੁ, ਆਹੁਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਆਹੁਨਂ, ਪਾਹੁਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਪਾਹੁਨਂ-ਦਾਤਬ੍ਬਵਤ੍ਥੁ।

ਆਸ-ਉਪਵੇਸਨੇ, ਅਚ੍ਛਤੀਤਿ ਆਸਿਨੋ, ਤੁਣ੍ਹੀ ਅਚ੍ਛਤੀਤਿ ਤੁਣ੍ਹੀਮਾਸਿਨੋ।

ਕਥ-ਥਦ੍ਧੇ ਥੇਰਿਯੇ ਚ, ਕਥਤੀਤਿ ਕਥਿਨਂ।

ਕੁਪ-ਕੋਪੇ, ਹਿਰੀ ਕੁਪ੍ਪਤਿ ਏਤੇਨਾਤਿ ਹਿਰੀਕੋਪਿਨਂ।

ਪਲ-ਗਤਿਯਂ, ਪਲੇਤੀਤਿ ਪਲਿਨੋ।

ਮਲ-ਮਲਿਨਭਾਵੇ, ਮਲਤੀਤਿ ਮਲਿਨੋ, ਮਲਿਨਂ-ਵਤ੍ਥਂ।

ਸੁਪ-ਸੋਪ੍ਪਨੇ, ਸੁਪਤੀਤਿ ਸੁਪਿਨੋ।

ਪਲ਼-ਗਤਿਯਂ, ਪਲ਼ੇਤੀਤਿ ਪਲ਼ਿਨੋ, ਪਲ਼ਿਨਾ ਜਮ੍ਬੁਦੀਪਾਤੋ [ਪਾਰਾ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧.ਤਤਿਯਸਂਗੀਤਿਕਥਾ]।

ਇਤਿ ਵਿਸਂਯੋਗਨਾਦੇਸਰਾਸਿ।

ਸਸਂਯੋਗਨਾਦੇਸਰਾਸਿ

ਖਿਦ , ਛਿਦ, ਤੁਦ, ਦਾ, ਨੁਦ, ਪਤ, ਪਦ, ਭਿਦ, ਵਿਦ, ਸਦ।

'ਭਿਦਾਦਿਤੋ ਨੋ ਕ੍ਤਕ੍ਤਵਨ੍ਤੂਨ'ਨ੍ਤਿ ਤਸ੍ਸ ਨੋ, ਧਾਤ੍ਵਨ੍ਤਸ੍ਸ ਪਰਰੂਪਤ੍ਤਂ, ਖਿਜ੍ਜਿਤ੍ਥਾਤਿ ਖਿਨ੍ਨੋ, ਛਿਜ੍ਜਿਤ੍ਥਾਤਿ ਛਿਨ੍ਨੋ, ਸਞ੍ਛਿਨ੍ਨੋ, ਤੁਦਿਤ੍ਥਾਤਿ ਤੁਨ੍ਨੋ, ਪਤੁਨ੍ਨੋ, ਨਿਤੁਨ੍ਨੋ, ਵਿਤੁਨ੍ਨੋ।

ਨੁਦ-ਖੇਪੇ, ਨੁਦਿਤ੍ਵਾਤਿ ਨੁਨ੍ਨੋ, ਪਨੁਨ੍ਨੋ।

ਪਤ-ਪਤਨੇ, ਪਤਤੀਤਿ ਪਨ੍ਨੋ, ਪਨ੍ਨਧਜੋ, ਨ੍ਨਸ੍ਸ ਣ੍ਣਤ੍ਤੇਰੁਕ੍ਖਪਣ੍ਣੰ, ਪਤ੍ਤੰ ਵਾ।

ਪਦ-ਗਤਿਯੰ, ਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾਤਿ ਪਨ੍ਨੋ, ਆਪਨ੍ਨੋ, ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੋ, ਨਿਪਨ੍ਨੋ, ਵਿਪਨ੍ਨੋ, ਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ, ਉਪਪਨ੍ਨੋ, ਸਮੁਪਪਨ੍ਨੋ, ਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨੋ।

ਭਿਦ-ਵਿਦਾਰਣੇ, ਭਿਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾਤਿ ਭਿਨ੍ਨੋ, ਪਭਿਨ੍ਨੋ, ਸਮ੍ਭਿਨ੍ਨੋ, ਪਰਿਭਿਨ੍ਨੋ, ਵਿਭਿਨ੍ਨੋ।

ਵਿਦ-ਤੁਟ੍ਠਿਯੰ, ਨਿਬ੍ਬਿਨ੍ਦੂਤੀਤਿ ਨਿਬ੍ਬਿਨ੍ਨੋ।

ਸਦ ਵਿਸਰਣ, ਗਤਜਾ'ਵਸਾਨੇਸੁ, ਸੀਦਿਤ੍ਵਾਤਿ ਸਨ੍ਨੋ, ਓਸਨ੍ਨੋ, ਪਸੀਦਿਤ੍ਵਾਤਿ ਪਸਨ੍ਨੋ, ਅਭਿਪ੍ਪਸਨ੍ਨੋ, ਨਿਸੀਦਿਤ੍ਵਾਤਿ ਨਿਸਿਨ੍ਨੋ, ਸਨ੍ਨਿਸਿਨ੍ਨੋ, 'ਸਦਜਰਾਨਮੀਮ'ਇਤਿ ਈਮ, ਸੰਯੋਗੇ ਰਸ੍ਸੋ ਚ।

ਤਵਨ੍ਤੁਮ੍ਹਿ-ਖਿਨ੍ਨਵਾ, ਛਿਨ੍ਨਵਾ, ਸਞ੍ਛਿਨ੍ਨਵਾ, ਤੁਨ੍ਨਵਾ, ਪਤੁਨ੍ਨਵਾ, ਪਨੁਨ੍ਨਵਾ, ਪਨ੍ਨਵਾ, ਆਪਨ੍ਨਵਾ, ਭਿਨ੍ਨਵਾ, ਸਮ੍ਭਿਨ੍ਨਵਾ, ਸਨ੍ਨਵਾ, ਪਸਨ੍ਨਵਾ, ਨਿਸਿਨ੍ਨਵਾ।

੭੫੩. ਦਾਤ੍ਵਿਨ੍ਨੋ [ਕ॰ ੫੮੨; ਰੂ॰ ੬੩੧; ਨੀ॰ ੧੧੮੫]।

ਦਾਧਾਤੁਮ੍ਹਾ ਪਰੇਸੰ ਤ, ਤਵਨ੍ਤੂਨੰ ਤਸ੍ਸ ਇਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ।

ਦੀਯਿਤ੍ਵਾਤਿ ਦਿਨ੍ਨੋ, ਪਦਿਨ੍ਨੋ, ਆਦਿਨ੍ਨੋ, ਸਮਾਦਿਨ੍ਨੋ, ਉਪਾਦਿਨ੍ਨੋ, ਪਰਿਯਾਦਿਨ੍ਨੋ, ਨ੍ਨਸ੍ਸ ਣ੍ਣਤ੍ਤੇ ਉਪਾਦਿਣ੍ਣੋ।

ਇਤਿ ਸਸੰਯੋਗਨਾਦੇਸਰਾਸਿ।

ਹਾਦੇਸਰਾਸਿ

ਊਹ , ਗਾਹੁ, ਗੁਹ, ਬਹ, ਬਾਹ, ਬੁਹ, ਮੁਹ, ਰੁਹ, ਵਹ।

੭੫੪. ਰੁਹਾਦੀਹਿ ਹੋ ਲ਼ੋ ਚ [ਕ॰ ੫੮੯; ਰੂ॰ ੬੨੧; ਨੀ॰ ੧੧੯੨; '...ਲ਼ ਚ' (ਬਹੂਸੁ)]।

ਰੁਹਾਦੀਹਿ ਪਰਸ੍ਸ ਅਨਨ੍ਤਰਭੂਤਸ੍ਸ ਤਪਚ੍ਚਯਸ੍ਸ ਤਕਾਰਸ੍ਸ ਹੋ ਹੋਤਿ, ਧਾਤ੍ਵਨ੍ਤਸ੍ਸ ਲ਼ੋ ਹੋਤਿ।

ਊਹ-ਸਞ੍ਞਯੇ, ਬਜੂਹਿਤ੍ਵਾਤਿ ਬਜੂਲ਼੍ਹੋ, ਵਿਯੂਲ਼੍ਹੋ, ਪਰਿਬਜੂਲ਼੍ਹੋ, ਦੇਵਾਸੁਰਸਙ੍ਗਾਮੋ ਸਮੁਪਬਜੂਲ਼੍ਹੋ ਅਹੋਸਿ [ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੪੯]।

ਗਾਹੁ-ਭੁਸਤ੍ਤੇ ਵਿਲੋਲਨੇ ਚ, ਮਾ ਗਾਲ਼੍ਹੰ ਪਰਿਦੇਵਯਿ। ਆਗਾਲ਼੍ਹਾਯ ਚੇਤੇਤਿ। ਗਾਹਿਤ੍ਵਾਤਿ ਗਾਲ਼੍ਹੋ, ਪਗਾਲ਼੍ਹੋ, ਆਗਾਲ਼੍ਹੋ, ਓਗਾਲ਼੍ਹੋ, ਅਜ੍ਝੋਗਾਲ਼੍ਹੋ [ਪਾਰਾ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧.੧]।

ਬਹ-ਵੁਦ੍ਧਿਮ੍ਹਿ।

੭੫੫. ਮੁਹਬਹਬੁਹਾਨਞ੍ਚ ਤੇ ਕਾਨੁਬਨ੍ਧੇਤ੍ਵੇ [ਕ॰ ੫੧੭; ਰੂ॰ ੪੮੮; ਨੀ॰ ੧੧੦੫; ''ਮੁਹਬਹਾਨਞ੍ਚ...'' (ਬਹੂਸੁ)]।

ਤ੍ਵਾਦਿਵਜ੍ਜਿਤੇ ਕਾਨੁਬਨ੍ਧੇ ਪਚ੍ਚਯਤਕਾਰੇ ਪਰੇ ਮੁਹ, ਬਹ, ਬੁਹਾਨਞ੍ਚ ਗੁਹਸ੍ਸ ਚ ਦੀਘੋ ਹੋਤਿ।

‘ਰੁਹਾਦੀਹਿਹੋ ਲ਼ੋ ਚਾ’ਤਿ ਧਾਤ੍ਵਨ੍ਤੁਸ੍ਸਲ਼ੋ, ਤਪਚ੍ਚਯਸ੍ਸ ਹੋ, ਅਬਹੀਤਿ ਬਾਲ਼੍ਹੰ।

ਬੁਹ-ਉਦ੍ਧਰਣੇ, ਅਬੁਹਿਤ੍ਥਾਤਿ ਬੂਲ਼੍ਹੋ, ਅਬ੍ਬੂਲ਼੍ਹੋ, ਅਬ੍ਬੂਲ਼੍ਹਸਲ੍ਲੋ [ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੨੮੫]।

ਮੁਹ-ਅਨ੍ਧਭਾਵੇ।

੧੫੬. ਮੁਹਾ ਵਾ।

ਮੁਹਮ੍ਹਾ ਪਰਸ੍ਸ ਅਨਨ੍ਤਰਭੂਤਸ੍ਸ ਤਕਾਰਸ੍ਸ ਹੋ ਹੋਤਿ, ਧਾਤ੍ਵਨ੍ਤਸ੍ਸ ਚ ਲ਼ੋ ਹੋਤਿ ਵਾ।

ਮੁਯ੍ਹਿਤ੍ਥਾਤਿ ਮੂਲ਼੍ਹੋ, ਮੁਦ੍ਧੋ ਵਾ।

ਰੁਹ-ਜਨਨੇ, ਗਤਿਯਞ੍ਚ, ਰੁਹਿਤ੍ਥਾਤਿ ਰੂਲ਼੍ਹੋ, ਪਰੂਲ਼੍ਹੋ, ਆਰੂਲ਼੍ਹੋ, ਓਰੂਲ਼੍ਹੋ, ਵਿਰੂਲ਼੍ਹੋ, ਨਿਰੂਲ਼੍ਹੋ।

ਵਹ-ਪਾਪਨੇ, ਵਹਿਤ੍ਥਾਤਿ ਵੂਲ਼੍ਹੋ, ‘ਅਸ੍ਸੂ’ਤਿ ਉਤ੍ਤੰ।

ਤਿਪਚ੍ਚਯਮ੍ਹਿ-ਰੁਹਨੰ ਰੂਲ਼੍ਹਿ, ਨਿਰੁਹਨੰ ਨਿਰੂਲ਼੍ਹਿ, ਵਿਰੁਹਨੰ ਵਿਰੂਲ਼੍ਹਿ।

ਤ੍ਵਾਦੀਸੁ –

੧੫੭. ਪਜੋ ਵਾ ਤ੍ਵਾਸ੍ਸ ਸਮਾਸੇ।

ਸਮਾਸਟ੍ਠਾਨੇ ਤ੍ਵਾਪਚ੍ਚਯਸ੍ਸ ਪਾਨੁਬਨ੍ਧੋ ਯੋ ਹੋਤਿ ਵਾ। ਪਾਨੁਬਨ੍ਧੋ ‘ਪਜੇ ਸਿਸ੍ਸਾ’ਤਿ ਵਿਸੇਸਨਤ੍ਥੋ। ‘ਹਸ੍ਸ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ’ਤਿ ਹ, ਯਾਨੰ ਵਿਪਰਿਯਾਯੋ।

ਬਜ੍ਝਯ੍ਹ, ਪਰਿਬਜ੍ਝਯ੍ਹ। ਬਜ੍ਝੂਹਿਤ੍ਵਾ, ਵਿਯੂਹਿਤ੍ਵਾ ਵਾ, ਵਿਗਾਯ੍ਹ, ਵਿਗਾਹਿਤ੍ਵਾ, ਓਗਾਯ੍ਹ, ਓਗਾਹਿਤ੍ਵਾ, ਅਜ੍ਝੋਗਾਯ੍ਹ, ਅਜ੍ਝੋਗਾਹਿਤ੍ਵਾ।

ਬਹੁਲਾਧਿਕਾਰਾ ਅਸਮਾਸੇਪਿ ਪਜੋ ਹੋਤਿ, ਗੁਯ੍ਹ, ਗੂਹਿਤ੍ਵਾ, ਨਿਗੁਯ੍ਹ, ਨਿਗੂਹਿਤ੍ਵਾ, ਓਗੁਯ੍ਹ, ਓਗੂਹਿਤ੍ਵਾ।

ਨਹ-ਬਨ੍ਧਨੇ, ਸਨ੍ਨਯ੍ਹ, ਸਨ੍ਨਾਹਿਤ੍ਵਾ।

ਬਾਹ-ਨਿਵਾਰਣੇ, ਦੀਘੋ, ਬਾਯ੍ਹ, ਬਾਹਿਤ੍ਵਾ, ਪਟਿਬਾਯ੍ਹ, ਪਟਿਬਾਹਿਤ੍ਵਾ।

ਬੁਹ-ਉਦ੍ਧਰਣੇ ਪਪੁਬ੍ਬੋ, ਪਬ੍ਬੁਯ੍ਹ। ਸਮੂਲੰ ਤਣ੍ਹੰ ਪਬ੍ਬੁਯ੍ਹ [ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੫੯ (ਤਣ੍ਹਮਬ੍ਬੁਮ੍ਹ)]।

ਆਪੁਬ੍ਬੋ-ਅਬ੍ਬੁਯ੍ਹ, ‘‘ਅਬ੍ਬੁਹੇ ਸਲ੍ਲਮਤ੍ਤਨੋ’’ਤਿ ਆਦੀਸੁ ਵਿਯ। ਪਮੁਯ੍ਹ, ਪਮੁਯ੍ਹਿਤ੍ਵਾ, ਵਿਮੁਯ੍ਹ, ਵਿਮੁਯ੍ਹਿਤ੍ਵਾ, ਸਮ੍ਮੁਯ੍ਹ, ਸਮ੍ਮੁਯ੍ਹਿਤ੍ਵਾ, ਆਰੁਯ੍ਹ, ਆਰੁਹਿਤ੍ਵਾ, ਆਰੋਹਿਤ੍ਵਾ, ਓਰੁਯ੍ਹ, ਓਰੋਹਿਤ੍ਵਾ।

ਸਹ-ਸਹਨੇ, ਪਸਯ੍ਹ, ਪਸਹਿਤ੍ਵਾ ਵਾ।

ਇਤਿ ਹਾਦੇਸਰਾਸਿ।

ਤ੍ਵਾਦਿਵਿਕਾਰਰਾਸਿ

ਅਥ ਤ੍ਵਾ, ਤ੍ਵਾਨ, ਤੁਨਾਨਂ ਵਿਕਾਰੋ ਵੁਚ੍ਚਤੇ।

ਇ, ਕਰ, ਹਨ।

੧੫੮. **ਇਤੋ ਚ੍ਚੋ।**

ਇਧਾਤੁਮ੍ਹਾ ਪਰਸ੍ਸ ਤ੍ਵਾਸ੍ਸ ਚ੍ਚੋ ਹੋਤਿ ਵਾ।

ਪੇਚ੍ਚ, ਸਮੇਚ੍ਚ, ਅਭਿਸਮੇਚ੍ਚ, ਅਵੇਚ੍ਚ, ਅਨ੍ਵੇਚ੍ਚ, ਅਪੇਚ੍ਚ, ਉਪੇਚ੍ਚ, ਸਮੁਪੇਚ੍ਚ, ਅਧਿਚ੍ਚ, ਅਤਿਚ੍ਚ, ਪਟਿਚ੍ਚ।

ਵਾਤਿ ਕਿਂ? ਉਪੇਤ੍ਵਾ, ਸਮੁਪੇਤ੍ਵਾ, ਅਧਿਯਿਤ੍ਵਾ।

੧੫੯. **ਸਾਧਿਕਰਾ ਰਚ੍ਚਰਿਚ੍ਚਾ** [ਕ॰ ੫੯੮; ਰੂ॰ ੬੪੩; ਨੀ॰ ੧੨੦੩; ‘ਸਾਸਾਧਿਕਰਾ ਚਚਰਿਚ੍ਚਾ’ (ਬਹੂਸੁ)]।

ਸਨ੍ਤੁ, ਅਧਿਪਰਾ ਕਰਮ੍ਹਾ ਤ੍ਵਾਸ੍ਸ ਰਚ੍ਚ, ਰਿਚ੍ਚਾ ਹੋਨ੍ਤਿ ਵਾ, ਸੁਤ੍ਤਵਿਭਤ੍ਤਂ ਇਧ ਲਬ੍ਭਤਿ।

ਸਕ੍ਕਚ੍ਚ, ‘ਸਕ੍ਕਚ੍ਚ’ਨ੍ਤਿ ਬਿਨ੍ਦਾਗਮੋ, ਅਧਿਕਿਚ੍ਚ।

ਵਾਤਿ ਕਿਂ? ਸਕ੍ਕਤ੍ਵਾ, ਸਕ੍ਕਰਿਤ੍ਵਾ, ਅਧਿਕਰਿਤ੍ਵਾ।

ਸੁਤ੍ਤਵਿਭਤ੍ਤੇ-ਅਤ੍ਤਂ ਨਿਰਂਕਚ੍ਚ ਪਿਯਾਨਿ ਸੇਵਤਿ [ਜਾ॰ ੨.੨੧.੪੬੧], ਅਭਿਸਙ੍ਖਚ੍ਚ ਭੋਜਨਂ।

੧੬੦. **ਹਨਾ ਰਚ੍ਚੋ** [ਕ॰ ੫੯੮; ਰੂ॰ ੬੪੩; ਨੀ॰ ੧੨੦੩। ‘ਸਾਸਾਧਿਕਰਾ ਚਚਰਿਚ੍ਚਾ’ (ਬਹੂਸੁ)]।

ਹਨਮ੍ਹਾ ਤ੍ਵਾਸ੍ਸ ਰਚ੍ਚੋ ਹੋਤਿ ਵਾ ਸਮਾਸੇ। ਸੁਤ੍ਤਵਿਭਤ੍ਤੇਨ ਹਰਮ੍ਹਾਪਿ।

ਆਹਚ੍ਚ, ਉਹਚ੍ਚ, ਵਿਹਚ੍ਚ, ਸਂਹਚ੍ਚ, ਉਪਹਚ੍ਚ।

ਵਾਤਿ ਕਿਂ? ਆਹਨਿਤ੍ਵਾ, ਉਹਨਿਤ੍ਵਾ, ਵਿਹਨਿਤ੍ਵਾ, ਸਂਹਨਿਤ੍ਵਾ।

ਹਰਮ੍ਹਿ-ਸਾ ਨੋ ਆਹਚ੍ਚ ਪੋਸੇਤਿ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੨੩੩੪ (ਆਹਤ੍ਵ)], ਤਤੋ ਉਦਕਮਾਹਚ੍ਚ।

ਦਿਸ-ਪੇਕ੍ਖਨੇ।

੧੬੧. **ਦਿਸਾ ਵਾਨਵਾ ਸ ਚ** [ਕ॰ ੫੯੯; ਰੂ॰ ੬੪੪; ਨੀ॰ ੧੨੦੪; ‘...ਸ ਚ’ (ਬਹੂਸੁ)]।

ਦਿਸਮ੍ਹਾ ਤ੍ਵਾਸ੍ਸ ਵਾਨ, ਵਾ ਹੋਨ੍ਤਿ ਵਾ, ਦਿਸਸ੍ਸ ਚ ਸਸ੍ਸ ਸ ਹੋਤਿ, ਪਰਰੂਪਨਿਸੇਧਨਮਿਦਂ।

ਦਿਸ੍ਵਾਨ, ਦਿਸ੍ਵਾ।

ਵਾਤਿ ਕਿਂ? ਪਸ੍ਸਿਤ੍ਵਾ।

ਖਾ, ਞਾ, ਦਾ, ਧਾ, ਹਾ, ਕਿ, ਖਿ, ਚਿ, ਜਿ, ਨੀ, ਲੀ, ਸਿ, ਭੂ।

‘ਪਜੋ ੧ਾ ਤ੍੧ਾਸ੍ਸ ਸਮਾਸੇ’ਤਿ ਤ੍੧ਾਸ੍ਸ ਯੋ, ਮਹਾ੧ੁਤ੍ਤਿਨਾ ੧ਿਕਪ੍ਪੇਨ ਕ੍੧ਚਿ ਯਲੋਪੋ, ਸੰਪੁਬ੍ਬੋ ਖਾ-ਞਾਣੇ, ਸਙ੍ਖਾਯ, ਸਙ੍ਖਾ, ਪਟਿਸਙ੍ਖਾਯ, ਪਟਿਸਙ੍ਖਾ, ਅਞ੍ਞਾਯ, ਅਞ੍ਞਾ, ਅਭਿਞ੍ਞਾਯ, ਅਭਿਞ੍ਞਾ, ਪਰਿਞ੍ਞਾਯ, ਪਰਿਞ੍ਞਾ।

ਸਮਾਸੇਤਿ ਕਿਂ? ਞਤ੍੧ਾ।

੧ਾਤਿ ਕਿਂ? ਆਜਾਨਿਤ੍੧ਾ, ਅਭਿਜਾਨਿਤ੍੧ਾ, ਪਰਿਜਾਨਿਤ੍੧ਾ।

ਅਧਿਟ੍ਠਾਯ, ਅਧਿਟ੍ਠਾ, ਪਤਿਟ੍ਠਾਯ, ਪਤਿਟ੍ਠਾ।

ਸਮਾਸੇਤਿ ਕਿਂ? ਠਤ੍੧ਾ।

੧ਾਤਿ ਕਿਂ? ਅਧਿਟ੍ਠਹਿਤ੍੧ਾ, ਪਤਿਟ੍ਠਹਿਤ੍੧ਾ। ਮਹਾ੧ੁਤ੍ਤਿਨਾ ਇਤ੍ਤੁਂ, ਉਪਟ੍ਠਿਤ੍੧ਾ।

ਆਦਾਯ, ਉਪਾਦਾਯ, ਉਪਾਦਾ।

ਸਮਾਸੇਤਿ ਕਿਂ? ਦਤ੍੧ਾ।

੧ਾਤਿ ਕਿਂ? ਆਦਿਯਿਤ੍੧ਾ, ਸਮਾਦਿਯਿਤ੍੧ਾ, ‘ਊ ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਸ੍ਸਾ’ਤਿ ਈਆਗਮੋ, ‘ਦਾਸ੍ਸਿਯਙ’ਇਤਿ ਸੁਤ੍ਤੇਨ ਸਰੇ ਪਰੇ ਸਮਾਸੇ ਇਯਾਦੇਸੋ।

੧੬੨. ਤੁਂਯਾਨਾ।

ਤ੍੧ਾਸ੍ਸ ਤੁਞ੍ਞ ਯਾਨਞ੍ਞ ਹੋਨ੍ਤਿ ਕ੍੧ਚਿ ਸਮਾਸੇ।

ਬਹੁਲਾਧਿਕਾਰਾ ਗਾਥਾਯਂ ਅਸਮਾਸੇਪਿ, ਨੇਕ੍ਖਮਂ ਦਟ੍ਠੁ ਖੇਮਤੋ [ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੪੨੬], ਕਿਮਬ੍ਭੁਤਂ ਦਟ੍ਠੁ ਮਰੂ ਪਮੋਦਿਤਾ, ਬਿਨ੍ਦੁਲੋਪੋ।

ਅਭਿਹਤ੍ਤੁਂ ਪ੧ਾਰੇਯ੍ਯ, ‘‘ਅਭਿਹਟੁ’’ਨ੍ਤਿਪਿ ਪਾਠੋ, ਸਂਯੋਗਾਦਿਸ੍ਸ ਲੋਪੋ ਤਸ੍ਸ ਟਤ੍ਤਂ। ‘‘ਅਭਿਹਟ੍ਠੁ’’ਨ੍ਤਿਪਿ [ਪਾਚਿ॰ ੨.੨੪੩] ਪਠਨ੍ਤਿ। ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਂ ਨ ਸਮੇਤਿ।

ਆਦਿਯਾਨ, ਉਪਾਦਿਯਾਨ। ੧ਿਧਾਯ, ਨਿਧਾਯ, ਸਨ੍ਧਾਯ, ਓਧਾਯ, ਸਮੋਧਾਯ, ੧ਿਦਹਿਤ੍੧ਾ, ਨਿਦਹਿਤ੍੧ਾ, ਓਦਹਿਤ੍੧ਾ, ਸਮੋਦਹਿਤ੍੧ਾ। ਪਹਾਯ, ੧ਿਹਾਯ, ਓਹਾਯ, ਹਿਤ੍੧ਾ, ਜਹਿਤ੍੧ਾ।

ਇ੧ਣ੍ਣੇਸੁ ਪਜਸ੍ਸ ਦ੍੧ਿਤ੍ਤੁਂ, ੧ਿਕ੍ਕਿਯ੍ਯ, ੧ਿਕ੍ਕਿਣਿਤ੍੧ਾ।

੧ਿਚੇਯ੍ਯ ਦਾਨਂ ਦਾਤਬ੍ਬਂ [ਪੇ॰ ੧॰ ੩੨੯], ‘ਊਲਸ੍ਸੇ’ਤਿ ਇਸ੍ਸ ਏਤ੍ਤੁਂ, ੧ਿਚਿਨਿਤ੍੧ਾ, ੧ਿਨੇਯ੍ਯ, ੧ਿਨੇਤ੍੧ਾ, ੧ਿਨਯਿਤ੍੧ਾ, ਅਲ੍ਲੀਯ, ਅਲ੍ਲੀਯਿਤ੍੧ਾ, ਪਟਿਸਲ੍ਲੀਯ, ਪਟਿਸਲ੍ਲੀਯਿਤ੍੧ਾ, ਯਾਗਮੋ।

੧੬੩. ਪਜੇ ਸਿਸ੍ਸਾ [ਕ॰ ੫੧੭; ਰੂ॰ ੪੮੮; ਨੀ॰ ੧੧੦੫]।

ਪਜੇ ਪਰੇ ਸਿਸ੍ਸ ਆ ਹੋਤਿ।

ਨਿਸ੍ਸਾਯ, ਉਪਨਿਸ੍ਸਾਯ, ਅਪਸ੍ਸਾਯ, ਅਪਸ੍ਸਯਿਤ੍ਵਾ, ਅਵਸ੍ਸਾਯ, ਅਵਸ੍ਸਯਿਤ੍ਵਾ।

ਵਾਤਿ ਕਿਂ? ਅਧਿਸੇਤ੍ਵਾ, ਅਧਿਸਯਿਤ੍ਵਾ।

ਭੂ-ਸਤ੍ਤਾਯਂ, ਰਸ੍ਸਤ੍ਤੁਂ, ਸਮ੍ਭੁਯਜ, ਵਿਭੁਯਜ, ਅਨੁਭੁਯਜ, ਅਧਿਭੁਯਜ, ਪਰਿਭੁਯਜ, ਅਭਿਭੁਯਜ।

ਸਮਾਸੇਤਿ ਕਿਂ? ਭੁਤ੍ਵਾ, ਏਦਨ੍ਤੇਸੁ ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਏਸ੍ਸ ਆਤ੍ਤੁਂ, ਨਿਜ੍ਝਾਯ, ਨਿਜ੍ਝਾਯਿਤ੍ਵਾ, ਉਪਨਿਜ੍ਝਾਯ, ਉਪਨਿਜ੍ਝਾਯਿਤ੍ਵਾ, ਅਭਿਜ੍ਝਾਯ, ਅਭਿਜ੍ਝਾਯਿਤ੍ਵਾ।

ਬਜਞ੍ਜਨਨ੍ਤੁਧਾਤੂਸੁ 'ਵਗ੍ਗਲਲੇਹਿ ਤੇ'ਤਿ ਸੁਤ੍ਤੇਨ ਚਵਗ੍ਗ, ਪਵਗ੍ਗ, ਸਕਾਰੇਹਿ ਯਸ੍ਸ ਪੁਬ੍ਬਰੂਪਤ੍ਤੁਂ। ਤਵਗ੍ਗੇ 'ਤਵਗ੍ਗਵਰਣਾਨਂ ਯੇ ਚਵਗ੍ਗਬਯਞਾ'ਤਿ ਤਵਗ੍ਗਸ੍ਸ ਚਵਗ੍ਗੋ, ਤਤੋ ਯਸ੍ਸ ਪੁਬ੍ਬਰੂਪਤ੍ਤੁਂ, ਵਿਪਚ੍ਚ, ਪਰਿਪਚ੍ਚ, ਵਿਮੁਚ੍ਚ, ਅਧਿਮੁਚ੍ਚ।

ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਯਲੋਪੋ ਦੀਘੋ ਚ, ਆਪੁਚ੍ਛਾ, ਅਨਾਪੁਚ੍ਛਾ, ਵਿਭਜ੍ਜ, ਸਂਵਿਭਜ੍ਜ, ਵਿਸਜ੍ਜ, ਨਿਸਜ੍ਜ, ਪਟਿਨਿਸਜ੍ਜ।

ਉਜ੍ਝ-ਵਿਸਗ੍ਗੇ, ਯਲੋਪੋ, ਉਜ੍ਝ, ਉਜ੍ਝਿਯ, ਉਜ੍ਝਿਤ੍ਵਾ।

ਕਤਿ-ਛੇਦਨੇ, ਕਚ੍ਚ, ਵਿਕਚ੍ਚ, ਕਨ੍ਤਿਤ੍ਵਾ, ਵਿਕਨ੍ਤਿਤ੍ਵਾ।

ਨਿਕਰ-ਵਞ੍ਚਨੇ, ਨਿਕਚ੍ਚ ਕਿਤਵਸ੍ਸੇਵ [ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੩੫]।

ਪਤ-ਗਤਿਯਂ, ਪਚ੍ਚ, ਨਿਪਚ੍ਚ, ਪਤਿਤ੍ਵਾ, ਨਿਪਤਿਤ੍ਵਾ।

ਕਥ-ਕਥਨੇ, ਸਾਕਚ੍ਛ।

ਪਦ-ਗਤਿਯਂ, ਪਜ੍ਜ, ਆਪਜ੍ਜ, ਨਿਪਜ੍ਜ, ਵਿਪਜ੍ਜ, ਸਮ੍ਪਜ੍ਜ, ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ, ਪਟਿਪਜ੍ਜ।

'ਊ ਬਜਞ੍ਜਨਸ੍ਸਾ'ਤਿ ਈਆਗਮੇ 'ਪਦਾਦੀਨਂ ਯੁਕ'ਇਤਿ ਯਾਗਮੋ, ਪੁਬ੍ਬਰੂਪਂ, ਪਜ੍ਜਿਯ, ਪਜ੍ਜਿਯਾਨ, ਆਪਜ੍ਜਿਯ, ਆਪਜ੍ਜਿਯਾਨ, ਨਿਪਜ੍ਜਿਯ, ਵਿਪਜ੍ਜਿਯ, ਸਮ੍ਪਜ੍ਜਿਯ, ਪਟਿਪਜ੍ਜਿਯ।

ਆਪੁਬ੍ਬ ਸਦ-ਘਟ੍ਟਨੇ, ਆਸਜ੍ਜ ਨਂ ਤਥਾਗਤਂ [ਇਤਿਵੁ॰ ੮੯], ਕਾਕੋਵ ਸੇਲਮਾਸਜ੍ਜ। ਛੇਜ੍ਜ, ਛਿਜ੍ਜ, ਛਿਨ੍ਦਿਯ, ਅਚ੍ਛਿਜ੍ਜ, ਅਚ੍ਛਿਨ੍ਦਿਯ, ਵਿਚ੍ਛਿਜ੍ਜ, ਵਿਚ੍ਛਿਨ੍ਦਿਯ, ਪਰਿਚ੍ਛਿਜ੍ਜ, ਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਦਿਯ, ਭੇਜ੍ਜ, ਭਿਜ੍ਜ, ਸਮ੍ਭਿਜ੍ਜ, ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਜ੍ਜ, ਭਿਨ੍ਦਿਯ, ਸਮ੍ਭਿਨ੍ਦਿਯ।

ਬੁਧ-ਞਾਣੇ, ਬੁਜ੍ਝ, ਸਮ੍ਬੁਜ੍ਝ, ਅਭਿਸਮ੍ਬੁਜ੍ਝ, ਬੁਜ੍ਝਿਯ, ਬੁਜ੍ਝਿਯਾਨ, ''ਮਰੀਚਿਕੂਪਮਂ ਅਭਿਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਾਨੋ''ਤਿ ਪਾਲ਼ਿ, ਦਾਦੇਸੇ ਅਸ੍ਸ ਓਤ੍ਤੁਂ ਕਤ੍ਵਾ ਸਿਦ੍ਧਾ ਯਥਾ 'ਅਨੁਪਾਦਿਯਾਨੋ'ਤਿ।

ਵਧ-ਹਿਂਸਾਯਂ , ਵਜ੍ਝ, ਵਜ੍ਝਿਯ।

ਵਿਧ-ਤਾਲ਼ਨੇ, ਵਿਜ੍ਝ, ਵਿਜ੍ਝਿਯ।

ਖਨ-ਵਿਲੇਖਨੇ, ਖਞ੍ਞ, ਖਣਿਯ, ਨਾਸ੍ਸ ਣਤ੍ਤੁਂ।

ਪਵਗ੍ਗੇ –

ਖਿਪ੍ਪ, ਨਿਖਿਪ੍ਪ, ਸੰਖਿਪ੍ਪ, ਖਿਪਿਯ, ਸੰਖਿਪਿਯ।

ਲਬਿ-ਅਵਸੰਸਨੇ, ਯਲੋਪੋ, ਆਲਮ੍ਬ, ਵਿਲਮ੍ਬ, ਅਵਲਮ੍ਬ।

ਲੁਬਿ-ਸਨ੍ਥਮ੍ਭਨੇ, ਦਣ੍ਡਮੋਲੁਮ੍ਬ ਤਿਟ੍ਠਤਿ, ਞਾਨਮੋਲੁਮ੍ਬ ਵਤ੍ਤੁਤਿ।

ਉਪੁਬ੍ਬੋ ਉਦ੍ਧਰਣੇ ''ਉਲ੍ਲੁਮ੍ਬਤੁ ਮं ਭਨ੍ਤੇ ਸਙ੍ਘੋ''ਤਿ [ਮਹਾਵ॰ ੭੧ (ਉਲ੍ਲੁਮ੍ਪਤੁ)] ਆਦੀਸੁ ਵਿਯ, ਉਲ੍ਲੁਮ੍ਬ, ਆਰਬ੍ਭ, ਸਮਾਰਬ੍ਭ, ਲਬ੍ਭਾ, ਉਪਲਬ੍ਭਾ, ਦੀਘੋ।

ਪਕ੍ਕਮ੍ਮ, ਅਕ੍ਕਮ੍ਮ, ਵਿਕ੍ਕਮ੍ਮ, ਨਿਕ੍ਖਮ੍ਮ, ਓਕ੍ਕਮ੍ਮ, ਅਭਿਕ੍ਕਮ੍ਮ, ਅਤਿਕ੍ਕਮ੍ਮ, ਪਟਿਕ੍ਕਮ੍ਮ, ਆਗਮ੍ਮ, ਸਙ੍ਗਮ੍ਮ।

ਸਮ-ਉਪਧਾਰਣੇ। ਨਿਸਮ੍ਮ ਰਾਜ ਕਯਿਰਾ, ਨਾਨਿਸਮ੍ਮ ਦਿਸਮ੍ਪਤਿ [ਜਾ॰ ੧.੪.੧੨੮ (ਨਿਸਮ੍ਮ ਖਤ੍ਤਿਯੋ)]।

ਸਮੁ-ਸਨ੍ਤਿਯं ਖੇਦੇ ਚ, ਉਪਸਮ੍ਮ, ਵੂਪਸਮ੍ਮ, ਵਿਸ੍ਸਮ੍ਮ।

ਕਸ-ਕਡ੍ਢਨੇ, ਅਪਕਸ੍ਸ।

ਦਿਸ-ਪੇਕ੍ਖਨੇ, ਆਦਿਸ੍ਸ, ਉਦ੍ਦਿਸ੍ਸ, ਓਦਿਸ੍ਸ, ਅਪਦਿਸ੍ਸ।

ਫੁਸ-ਸਮ੍ਫਸ੍ਸੇ। ਫੁਸ੍ਸ ਫੁਸ੍ਸ ਬ੍ਯਨ੍ਤੀਕਰੋਤਿ [ਅ॰ ਨਿ॰ ੪.੧੯੫]।

ਵਸ-ਨਿਵਾਸੇ। ਉਪਵਸ੍ਸं ਖੋ ਪਨ ਕਤ੍ਤਿਕਤੇਮਾਸਪੁਣ੍ਣਮं [ਪਾਰਾ॰ ੬੫੩ (ਕਤ੍ਤਿਕਪੁਣ੍ਣਮं)], ਬਿਨ੍ਨਾਗਮੋ।

ਵਿਸ-ਪਵੇਸਨੇ, ਪਵਿਸ੍ਸ, ਨਿਵਿਸ੍ਸ, ਅਭਿਨਿਵਿਸ੍ਸ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਇਤਿ ਤ੍ਵਾਦਿਵਿਕਾਰਰਾਸਿ।

ਪਚ੍ਚਯਵਿਕਾਰਰਾਸਿ ਨਿਟ੍ਠਿਤੋ।

ਪਕਤਿਰੂਪਰਾਸਿ

ਤਾਦਿਪਚ੍ਚਯਰਾਸਿ

ਅਥ ਪਕਤਿਰੂਪਰਾਸਿ ਵੁਚ੍ਚਤੇ।

ਤ,ਤਿ, ਤੁ, ਤਵਨ੍ਤੁ, ਤਾਵੀ, ਤ੍ਵਾ, ਤ੍ਵਾਨ, ਤੁਨ, ਤੁं, ਤਵੇ, ਤਾਯੇ, ਤਬ੍ਬ।

ਦਾ, ਖਯਾ, ਗਾ, ਘਾ, ਟਾ, ਠਾ, ਤਾ, ਥਾ, ਦਾ, ਧਾ, ਪਾ, ਫਾ, ਭਾ, ਮਾ, ਯਾ, ਲਾ, ਵਾ, ਸਾ, ਹਾ।

ਅਕ੍ਖਾਤੋ, ਸ੍ਵਾਕ੍ਖਾਤੋ, ਆਖ੍ਯਾਤੋ, ਵਿਖ੍ਯਾਤੋ।

‘ਊ ਬਜਞ੍ਜਨਸ੍ਸਾ’ਤਿ ਕ੍੧ਚਿ ਈਆਗਮੋ ਰਸ੍ਸੋ ਚ, ਸਞ੍ਞਾਯਿਤੋ, ਘਾਯਿਤੋ, ਞਾਤੋ।

‘ਜਜਾਦੀਹਿ ਕ੍ਨਾ’ਤਿ ਨਾਪਚ੍ਚਯੋ, ਜਾਨਿਤੋ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਞਾਪਿਤੋ, ਞਾਪਯਿਤੋ। ਪੁਤ੍ਤੁੰ ਤਾਯਤਿ ਰਕ੍ਖਤੀਤਿ ਤਾਤੋ-ਪਿਤਾ। ਦਤ੍ਤੋ, ਦ੍੧ਿਤ੍ਤੁੰ ਰਸ੍ਸਤ੍ਤਞ੍ਚ। ਦੇ੧ਦਤ੍ਤੋ, ਬ੍ਰਹ੍ਮਦਤ੍ਤੋ, ਯਞ੍ਞਦਤ੍ਤੋ, ਦਾਪਿਤੋ, ਦਾਪਯਿਤੋ।

ਮਹਾ੧ੁਤ੍ਤਿਨਾ ਪਸ੍ਸ ਪਿ੧ੋ, ਪਿ੧ਿਤੋ।

ਫਾ-੧ੁਦ੍ਧਿਯੰ, ਫਿਤੋ ਪਭਾਤਾ ਰਤ੍ਤਿ।

ਮਾ-ਮਾਨੇ, ਮਿਤੋ, ਸਮ੍ਮਿਤੋ, ਉਪਮਿਤੋ, ਨਿਮ੍ਮਿਤੋ, ਯਾਤੋ, ਲਾਤੋ, ੧ਾਤੋ।

ਮਹਾ੧ੁਤ੍ਤਿਨਾ ੧ਾਸ੍ਸੁਤ੍ਤੁੰ, ਨਿਬ੍ਬੁਤੋ, ਪਰਿਨਿਬ੍ਬੁਤੋ, ਨਿਬ੍ਬਾਪਿਤੋ, ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਪਿਤੋ, ਓਸਿਤੋ, ਪਰਿਯੋਸਿਤੋ, ਓਸਾਪਿਤੋ, ਪਰਿਯੋਸਾਪਿਤੋ, ਪਹਿਤੋ, ਪਜਹਿਤੋ, ਹਾਪਿਤੋ।

ਤਿਮ੍ਹਿ-ਞਤ੍ਤਿ, ਦਤ੍ਤਿ, ਪਾਤਿ, ਫਾਤਿ, ਨਿਬ੍ਬੁਤਿ, ਪਰਿਨਿਬ੍ਬੁਤਿ।

ਤੁਮ੍ਹਿ-ਸਙ੍ਖਾਤਾ ਸਬ੍ਬਧਮ੍ਮਾਨੰ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੧੪੫੧], ਅਕ੍ਖਾਤਾਰੋ ਤਥਾਗਤਾ [ਧ॰ ਪ॰ ੨੭੬] ਅਞ੍ਞਾਤਾਰੋ ਭ੧ਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੬੮], ਞਾਪੇਤਾ, ਞਾਪਯਿਤਾ। ਉਟ੍ਠਾਤਾ ੧ਿਨ੍ਦਤੇ ਧਨੰ [ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੪੬]।

‘ਊ ਲਸ੍ਸੇ’ਤਿ ਕ੍੧ਚਿ ਈਸ੍ਸ ਏਤ੍ਤੁੰ, ਉਟ੍ਠਾਪੇਤਾ, ਸਮੁਟ੍ਠਾਪੇਤਾ, ਅਘਸ੍ਸ ਤਾਤਾ, ਤਾਯਿਤਾ, ਦਾਤਾ, ਦਾਪੇਤਾ, ਸਨ੍ਧਾਤਾ, ਸਨ੍ਧਾਪੇਤਾ, ਮਾਪਿਤਾ, ਮਾਪਯਿਤਾ, ਨਿਬ੍ਬਾਪੇਤਾ, ਨਿਬ੍ਬਾਪਯਿਤਾ, ਹਾਪੇਤਾ, ਹਾਪਯਿਤਾ।

ਤ੧ਨ੍ਤੁ, ਤਾ੧ੀਸੁ-ਅਕ੍ਖਤਾ, ਅਕ੍ਖਾਤਾ੧ੀ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਤ੍੧ਾਦੀਸੁ ਸੰਯੋਗੇ ਰਸ੍ਸਤ੍ਤੁੰ, ਞਤ੍੧ਾ, ਜਾਨਿਤ੍੧ਾ, ਞਾਪੇਤ੍੧ਾ, ਜਾਨਾਪੇਤ੍੧ਾ, ਠਤ੍੧ਾ।

ਪਾਦਿਤੋ ਠਾਸ੍ਸ ਠਹੋ, ਸਣ੍ਠਹਿਤ੍੧ਾ, ਪਤਿਟ੍ਠਹਿਤ੍੧ਾ।

ਕਾਰਿਤੇ ਕ੍੧ਚਿ ਰਸ੍ਸਤ੍ਤੁੰ, ਠਪੇਤ੍੧ਾ, ਪਟ੍ਠਪੇਤ੍੧ਾ, ਪਤਿਟ੍ਠਾਪੇਤ੍੧ਾ, ਦਤ੍੧ਾ, ਆਦਿਯਿਤ੍੧ਾ, ਸਮਾਦਿਯਿਤ੍੧ਾ, ਦਜ੍ਜਿਤ੍੧ਾ।

ਦਦ-ਦਾਨੇ, ਤ੍੧ਾਸ੍ਸ ਪਜੋ, ਯਮ੍ਹਿ ਦਸ੍ਸ ਜੋ, ਯਸ੍ਸ ਪੁਬ੍ਬਰੂਪੰ ਦੀਘੋ, ਦਜ੍ਜਾ, ਦਾਪੇਤ੍੧ਾ।

ਪਾਦਿਤੋ ਰਸ੍ਸੋ, ਸਮਾਦਪੇਤ੍੧ਾ।

ਧਾ-ਧਾਰਣੇ, ਦ੍੧ਿਤ੍ਤੁੰ, ਪੁਬ੍ਬਸ੍ਸ ਤਤਿਯਤ੍ਤੁੰ ਰਸ੍ਸੋ ਚ, ਪਰਸ੍ਸ ‘ਧਾਸ੍ਸ ਹੋ’ਤਿ ਹੋ, ਪਦਹਿਤ੍੧ਾ, ੧ਿਦਹਿਤ੍੧ਾ, ਨਿਦਹਿਤ੍੧ਾ, ਸਦ੍ਦਹਿਤ੍੧ਾ, ਓਦਹਿਤ੍੧ਾ, ਪਿਦਹਿਤ੍੧ਾ, ਪਰਿਦਹਿਤ੍੧ਾ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਆਧਪੇਤ੍ਵਾ, ਸਨ੍ਨਿਧਾਪੇਤ੍ਵਾ, ਪਿਵਿਤ੍ਵਾ, ਪਿਤ੍ਵਾ ਵਾ, ਪਾਯੇਤ੍ਵਾ, ਮਾਪੇਤ੍ਵਾ, ਓਸਾਪੇਤ੍ਵਾ, ਪਰਿਯੋਸਾਪੇਤ੍ਵਾ, ਹਿਤ੍ਵਾ, ਪਜਹਿਤ੍ਵਾ, ਹਾਪੇਤ੍ਵਾ, ਪਜਹਾਪੇਤ੍ਵਾ।

ਤੁੰ, ਤਵੇਸੁ-ਅਕ੍ਖਾਤੁੰ, ਅਕ੍ਖਾਤਵੇ, ਸਙ੍ਖਾਤੁੰ, ਸਙ੍ਖਾਤਵੇ, ਞਾਤੁੰ, ਞਾਤਵੇ, ਜਾਨਿਤੁੰ, ਜਾਨਿਤਵੇ, ਞਾਪੇਤੁੰ, ਞਾਪੇਤਵੇ, ਜਾਨਾਪੇਤੁੰ, ਜਾਨਾਪੇਤਵੇ, ਠਾਤੁੰ, ਠਾਤਵੇ, ਸਣ੍ਠਾਤੁੰ, ਸਣ੍ਠਾਤਵੇ, ਸਣ੍ਠਹਿਤੁੰ, ਸਣ੍ਠਹਿਤਵੇ, ਠਪੇਤੁੰ, ਠਪੇਤਵੇ, ਸਣ੍ਠਾਪੇਤੁੰ, ਸਣ੍ਠਾਪੇਤਵੇ, ਦਾਤੁੰ, ਦਾਤਵੇ, ਪਦਾਤੁੰ, ਪਦਾਤਵੇ, ਆਦਾਤੁੰ, ਆਦਾਤਵੇ, ਦਜ੍ਜਿਤੁੰ, ਦਜ੍ਜਿਤਵੇ, ਦਾਪੇਤੁੰ, ਦਾਪੇਤਵੇ, ਸਮਾਦਪੇਤੁੰ, ਸਮਾਦਪੇਤਵੇ, ਸਨ੍ਧਾਤੁੰ, ਸਨ੍ਧਾਤਵੇ, ਸਦ੍ਦਹਿਤੁੰ, ਸਦ੍ਦਹੇਤੁੰ, ਸਦ੍ਦਹੇਤਵੇ, ਨਿਧੇਤੁੰ, ਨਿਧੇਤਵੇ ਸਨ੍ਧਾਪੇਤੁੰ, ਨਿਧਾਪੇਤੁੰ, ਪਾਤੁੰ, ਪਿਵਿਤੁੰ, ਪਾਤਵੇ, ਪਿਵੇਤਵੇ, ਮਾਤੁੰ, ਮਿਨਿਤੁੰ, ਪਮੇਤੁੰ, ਉਪਮੇਤੁੰ, ਯਾਤੁੰ, ਯਾਯਿਤੁੰ, ਯਾਤਵੇ, ਓਸਾਯੇਤੁੰ, ਓਸਾਪੇਤੁੰ, ਪਰਿਯੋਸਾਪੇਤੁੰ, ਹਾਤੁੰ, ਪਹਾਤੁੰ, ਮਾਰਧੇਯ੍ਯਂ ਪਹਾਤਵੇ [ਧ॰ ਪ॰ ੩੪], ਜਹਿਤੁੰ, ਪਜਹਿਤੁੰ, ਹਾਪੇਤੁੰ, ਪਹਾਪੇਤੁੰ, ਜਹਾਪੇਤੁੰ।

ਤਬ੍ਬਮ੍ਹਿ-ਅਕ੍ਖਾਤਬ੍ਬਂ, ਸਙ੍ਖਾਤਬ੍ਬਂ, ਸਙ੍ਖ੍ਯਾਤਬ੍ਬਂ, ਗਾਯਿਤਬ੍ਬਂ, ਞਾਤਬ੍ਬਂ, ਜਾਨਿਤਬ੍ਬਂ, ਞਾਪੇਤਬ੍ਬਂ, ਜਾਨਾਪੇਤਬ੍ਬਂ, ਠਾਤਬ੍ਬਂ, ਠਪੇਤਬ੍ਬਂ, ਦਾਤਬ੍ਬਂ, ਆਦਾਤਬ੍ਬਂ, ਸਮਾਦਾਤਬ੍ਬਂ, ਦਾਪੇਤਬ੍ਬਂ, ਸਮਾਦਪੇਤਬ੍ਬਂ, ਵਿਧਾਤਬ੍ਬਂ, ਵਿਦਹਿਤਬ੍ਬਂ, ਪਾਤਬ੍ਬਂ, ਪਿਵਿਤਬ੍ਬਂ, ਮਿਨਿਤਬ੍ਬਂ, ਮਿਨੇਤਬ੍ਬਂ, ਯਾਤਬ੍ਬਂ, ਲਾਤਬ੍ਬਂ, ਪਹਾਤਬ੍ਬਂ।

ਇਵਣ੍ਣੇਸੁ ਵਿਪੁਬ੍ਬੋ ਇ-ਗਤ੍ਯਂ, ਵੀਤੋ, ਵੀਤਦੋਸੋ ਵੀਤਮੋਹੋ [ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੪੯], ਉਦਿਤੋ, ਸਮੁਦਿਤੋ, ਦਾਗਮੋ।

ਸਮਿਤੋ, ਸਮੇਤੋ, ਸਮਵੇਤੋ, ਅਪੇਤੋ, ਉਪੇਤੋ, ਸਮੁਪੇਤੋ, ਅਭਿਤੋ, ਕੀਤੋ, ਕਯਿਤੋ, ਕਿਣਿਤੋ, ਚਿਤੋ, ਚਿਨਿਤੋ, ਆਚਿਤੋ, ਉਪਚਿਤੋ, ਸਞ੍ਚਿਤੋ, ਜਿਤੋ, ਪਰਾਜਿਤੋ, ਡਿਤੋ, ਓਡ੍ਡਿਤੋ, ਨੀਤੋ, ਆਨੀਤੋ, ਵਿਨੀਤੋ, ਓਣੀਤੋ, ਪਣੀਤੋ, ਨਸ੍ਸ ਣਤ੍ਤਂ।

ਪੀਤੋ, ਭੀਤੋ, ਮਿਤੋ, ਸਿਤੋ, ਨਿਸ੍ਸਿਤੋ, ਪਹਿਤੋ।

ਤਿਮ੍ਹਿ-ਸਮਿਤਿ, ਵਿਚਿਤਿ, ਨੀਤਿ, ਦ੍ਵਿਤ੍ਤੇ ਆਦਿਵੁਦ੍ਧਿ, ਨੇਤ੍ਤਿ, ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਨੇਤ੍ਤਿ, ਭੀਤਿ।

ਤੁਮ੍ਹਿ-ਸਮੇਤਾ, ਅਭਿਸਮੇਤਾ, ਵਿਚੇਤਾ, ਜੇਤਾ, ਨੇਤਾ, ਵਿਨੇਤਾ, ਨਿਨ੍ਨੇਤਾ।

ਤਵਨ੍ਤੁ, ਤਾਵੀਸੁ-ਸਮੇਤਵਾ, ਸਮੇਤਾਵੀ, ਅਭਿਸਮੇਤਵਾ, ਅਭਿਸਮੇਤਾਵੀ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਤ੍ਵਾਦੀਸੁ-ਸਮੇਤ੍ਵਾ, ਉਪੇਤ੍ਵਾ, ਕਿਣਿਤ੍ਵਾ, ਵਿਚਿਨਿਤ੍ਵਾ, ਜੇਤ੍ਵਾ, ਵਿਜੇਤ੍ਵਾ, ਜਿਨਿਤ੍ਵਾ, ਵਿਜਿਨਿਤ੍ਵਾ, ਪਰਾਜੇਤ੍ਵਾ, ਨੇਤ੍ਵਾ, ਆਨੇਤ੍ਵਾ ਵਿਨੇਤ੍ਵਾ, ਨਯਿਤ੍ਵਾ, ਆਨਯਿਤ੍ਵਾ, ਵਿਨਯਿਤ੍ਵਾ, ਅਲ੍ਲੀਯਿਤ੍ਵਾ, ਪਟਿਸਲ੍ਲੀਯਿਤ੍ਵਾ, ਸਯਿਤ੍ਵਾ।

ਤੁੰ, ਤਵੇਸੁ-ਸਮੇਤੁੰ, ਉਪੇਤੁੰ, ਸਮੁਪੇਤੁੰ, ਸਮੇਤਵੇ, ਕੇਤੁੰ, ਕਿਣਿਤੁੰ, ਕੇਤਵੇ, ਵਿਚੇਤੁੰ, ਵਿਚਿਨਿਤੁੰ, ਜੇਤੁੰ, ਵਿਜੇਤੁੰ, ਨਿਤੁੰ, ਆਨਿਤੁੰ, ਵਿਨਿਤੁੰ, ਨੇਤੁੰ, ਆਨੇਤੁੰ, ਵਿਨੇਤੁੰ, ਨਯਿਤੁੰ, ਆਨਯਿਤੁੰ, ਵਿਨਯਿਤੁੰ, ਨੇਤਵੇ।

ਤਬ੍ਬਮ੍ਹਿ-ਸਮੇਤਬ੍ਬਂ, ਕੇਤਬ੍ਬਂ, ਕਿਣਿਤਬ੍ਬਂ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਉਵਣ੍ਣੇਸੁ-ਚੁਤੋ, ਚਵਿਤੋ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਚਾਵਿਤੋ।

ਜੁਤੋ, ਜਵਿਤੋ, ਥੁਤੋ, ਅਭਿਤ੍ਥੁਤੋ, ਅਭਿਤ੍ਥਵਿਤੋ,

ਸਂਪੁਬ੍ਬੋ ਧੁ-ਵਲ੍ਲਭੇ, ਸਨ੍ਧੁਤੋ-ਮਿਤ੍ਤੋ। ‘‘ਅਸਨ੍ਥੁਤਂ ਚਿਰਸਨ੍ਥੁਤੇਨਾ’’ਤਿਪਿ ਪਾਲ਼ਿ।

ਦੁ-ਗਤਿਯਂ ਹਿਂਸਾਯਞ੍ਚ, ਦੁਤੋ, ਉਪਦ੍ਦੁਤੋ।

ਧੂ-ਕਮ੍ਪਨੇ, ਧੁਤੋ, ਨਿਦ੍ਧੁਤੋ।

ਭੂਤੋ, ਸਮ੍ਭੂਤੋ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਭਾਵਿਤੋ, ਸਮ੍ਭਾਵਿਤੋ, ਵਿਭਾਵਿਤੋ, ਪਰਿਭਾਵਿਤੋ।

ਯੁ-ਮਿਸ੍ਸਨੇ, ਸਂਯੁਤੋ।

ਰੁ-ਸਦ੍ਦੇ, ਰੁਤੋ, ਲੁਤੋ, ਵੁਤੋ, ਸਂਵੁਤੋ, ਸੁਸਂਵੁਤੋ, ਸੁਤੋ, ਵਿਸ੍ਸੁਤੋ।

ਹੁ-ਪੂਜਾਯਂ, ਹੁਤੋ।

ਤਿਮ੍ਹਿ-ਚਵਨਂ ਚੁਤਿ, ਥਵਨਂ ਥੁਤਿ, ਭੂਤਿ, ਵਿਭੂਤਿ, ਸਵਨਂ ਸੁਤਿ,

ਤੁਮ੍ਹਿ-ਚਵਿਤਾ, ਚਾਵੇਤਾ, ਜਵਿਤਾ, ਥਵਿਤਾ, ਸਨ੍ਥਵਿਤਾ, ਸੋਤਾ, ਸਾਵੇਤਾ।

ਤਵਨ੍ਤੁ ਤਾਵੀਸੁ-ਚੁਤਵਾ, ਚੁਤਾਵੀ, ਚਾਵੇਤਵਾ, ਚਾਵੇਤਾਵੀ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਤ੍ਵਾਦੀਸੁ-ਚਵਿਤ੍ਵਾ, ਚਵਿਤ੍ਵਾਨ, ਚਵਿਤੁਨ, ਜਵਿਤ੍ਵਾ, ਅਭਿਤ੍ਥਵਿਤ੍ਵਾ, ਭੁਤ੍ਵਾ, ਅਨੁਭਵਿਤ੍ਵਾ, ਭਾਵੇਤ੍ਵਾ, ਭਾਵਯਿਤ੍ਵਾ, ਸੁਤ੍ਵਾ, ਸੁਣਿਤ੍ਵਾ, ਸਾਵੇਤ੍ਵਾ, ਸਾਵਯਿਤ੍ਵਾ।

ਤੁਂ, ਤਵੇਸੁ-ਚਵਿਤੁਂ, ਚਾਵੇਤੁਂ, ਭੋਤੁਂ, ਭਵਿਤੁਂ, ਅਨੁਭਵਿਤੁਂ, ਭਾਵੇਤੁਂ, ਭਾਵਯਿਤੁਂ, ਸੋਤੁਂ, ਸਾਵੇਤੁਂ।

ਹੁ-ਸਤ੍ਤਾਯਂ, ਹੋਤੁਂ। ‘‘ਯਾ ਇਚ੍ਛੇ ਪੁਰਿਸੋ ਹੋਤੁਂ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੧੨੯੨]। ਨ ਸੋ ਸਕ੍ਕਾ ਨ ਹੋਤੁਯੇ’’ਤਿ [ਬੁ॰ ਵਂ॰ ੨.੯ ‘...ਹੇਤੁਯੇ’] ਪਾਲ਼ੀ।

ਤਬ੍ਬਮ੍ਹਿ-ਚਵਿਤਬ੍ਬਂ, ਭਵਿਤਬ੍ਬਂ, ਅਨੁਭਵਿਤਬ੍ਬਂ, ਭਾਵੇਤਬ੍ਬਂ, ਸੋਤਬ੍ਬਂ। ਦ੍ਵਿਤ੍ਤੇ-ਸੋਤ੍ਤੁਬ੍ਬਂ, ਸਾਵੇਤਬ੍ਬਂ।

ਏਦਨ੍ਤੇਸੁ ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਕ੍ਵਚਿ ਏਕਾਰਸ੍ਸ ਇਤ੍ਤਂ, ਗਾਯਿਤੋ, ਅਪਚਾਯਿਤੋ, ਅਪਚਿਤੋ ਵਾ, ਉਜ੍ਝਾਯਿਤੋ, ਨਿਜ੍ਝਾਯਿਤੋ, ਅਭਿਜ੍ਝਾਯਿਤੋ।

ਗਾਯਨਂ ਗੀਤਿ, ਅਪਚਾਯਨਂ ਅਪਚਿਤਿ।

ਤੁਮ੍ਹਿ-ਗਾਯਿਤਾ, ਅਪਚਾਯਿਤਾ, ਉਜ੍ਝਾਯਿਤਾ।

ਤਵਨ੍ਤੁ, ਤਾਵੀਸੁ-ਗਾਯਿਤਵਾ, ਗਾਯਿਤਾਵੀ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਗਾਯਿਤ੍ਵਾ, ਝਾਯਿਤ੍ਵਾ, ਅਭਿਜ੍ਝਾਯਿਤ੍ਵਾ।

ਗਾਯਿਤੁਂ, ਗਾਯਿਤਵੇ, ਅਪਚਾਯਿਤੁਂ, ਅਪਚਾਯਿਤਵੇ, ਝਾਯਿਤੁਂ, ਝਾਯਿਤਵੇ, ਅਭਿਜ੍ਝਾਯਿਤੁਂ, ਅਭਿਜ੍ਝਾਯਿਤਵੇ।

ਗਾਯਿਤਬ੍ਬਂ, ਅਪਚਾਯਿਤਬ੍ਬਂ, ਉਜ੍ਝਾਯਿਤਬ੍ਬਂ।

ਇਤਿ ਏਕਬ੍ਯਞ੍ਜਨਧਾਤੂਨਂ ਪਕਤਿਰੂਪਰਾਸਿ।

ਭੂਵਾਦਿਗਣ

ਅਨੇਕਬ੍ਯਞ੍ਜਨਧਾਤੂਨਂ ਪਕਤਿਰੂਪਾਨਿ ਤਜਾਦਿਕਣ੍ਡੇ ਵਿਭਾਗਨਯੇਨ ਭੂਵਾਦੀਹਿ ਸਤ੍ਤਹਿ ਧਾਤੁਗਣੇਹਿ ਚ ਕਾਰਿਤਪਚ੍ਚਯੇਹਿ ਚ ਧਾਤੁਪਚ੍ਚਯੇਹਿ ਚ ਯਥਾਲਾਭਂ ਵਿਭਜਿਤ੍ਵਾ ਵਿਤ੍ਥਾਰੇਤਬ੍ਬਾਨਿ।

ਅਤ੍ਰਿਦਂ ਨਯਦਸ੍ਸਨਂ –

ਆਸ, ਇਸ, ਗਮੁ, ਦਿਸ।

ਆਸ-ਉਪਵੇਸਨੇ, ਚ੍ਛਾਦੇਸਸੁਤ੍ਤੇ 'ਨ੍ਤ ਮਾਨ ਤਜਾਦੀਸੂ'ਤਿ ਅਧਿਕਤਤ੍ਤਾ ਤਪਚ੍ਚਯੇਸੁਚ੍ਛਾਦੇਸੋ ਨਤ੍ਥਿ, ਗਰੁਂ ਉਪਾਸਿਤੋ, ਪਯਿਰੁਪਾਸਿਤੋ।

ਤੁਮ੍ਹਿ-ਉਪਾਸਿਤਾ, ਉਪਾਸੇਤਾ ਵਾ, ਉਪਾਸਿਤਵਾ, ਉਪਾਸਿਤਾਵੀ, ਉਪਾਸਿਤ੍ਵਾ, ਉਪਾਸਿਤ੍ਵਾਨ, ਉਪਾਸਿਤੁਨ। 'ਪਜੋ ਵਾ ਤ੍ਵਾਸ੍ਸ ਸਮਾਸੇ'ਤਿ ਪਜਾਦੇਸੇ-ਉਪਾਸਿਯ, ਪਯਿਰੁਪਾਸਿਯ, ਉਪਸਿਯਾਨ, ਉਪਾਸਿਤੁਂ, ਉਪਾਸਿਤਵੇ, ਉਪਾਸਿਤਬ੍ਬੋ।

ਇਸੁ-ਇਚ੍ਛਾ, ਕਨ੍ਤੀਸੁ, ਬਹੁਲਾਧਿਕਾਰਾ ਚ੍ਛਾਦੇਸੋ, ਇਚ੍ਛਿਤੋ, ਇਚ੍ਛਿਤਾ, ਇਚ੍ਛਿਤਵਾ, ਇਚ੍ਛਿਤਾਵੀ, ਇਚ੍ਛਿਤੁਂ, ਇਚ੍ਛਿਤਵੇ, ਇਚ੍ਛਿਤਬ੍ਬਂ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਇਚ੍ਛਾਪਿਤੋ, ਇਚ੍ਛਾਪਿਤਾ, ਇਚ੍ਛਾਪਿਤਾਵੀ, ਇਚ੍ਛਾਪੇਤ੍ਵਾ, ਇਚ੍ਛਾਪੇਤੁਂ, ਇਚ੍ਛਾਪੇਤਵੇ, ਇਚ੍ਛਾਪੇਤਬ੍ਬਂ।

ਏਸਧਾਤੁਮ੍ਹਿ-ਏਸਿਤੋ, ਪਰਿਯੇਸਿਤੋ, ਏਸਿਤਾ, ਪਰਿਯੇਸਿਤਾ, ਏਸਿਤਵਾ, ਪਰਿਯੇਸਿਤਵਾ, ਏਸਿਤ੍ਵਾ, ਪਰਿਯੇਸਿਤ੍ਵਾ, ਏਸਿਤ੍ਵਾਨ, ਪਰਿਯੇਸਿਤ੍ਵਾਨ, ਏਸਿਤੁਂ, ਪਰਿਯੇਸਿਤੁਂ, ਏਸਿਤਵੇ, ਪਰਿਯੇਸਿਤਵੇ, ਏਸਿਤਬ੍ਬਂ, ਪਰਿਯੇਸਿਤਬ੍ਬਂ।

ਗਮੁ-ਗਤਿਮ੍ਹਿ, ਗਮਿਤੋ, ਗਮਿਤਾ, ਗਮਿਤਵਾ, ਗਮਿਤਾਵੀ, ਗਮਿਤ੍ਵਾ, ਗਮਿਤ੍ਵਾਨ, ਗਮਿਤੁਨ, ਗਮਿਤੁਂ, ਗਮਿਤਵੇ, ਗਮਿਤਬ੍ਬਂ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਗਮਾਪਿਤੋ, ਗਮਾਪੇਤਾ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਦਿਸ-ਪੇਕ੍ਖਨੇ ਪਸ੍ਸਿਤੋ, ਪਸ੍ਸਿਤਾ, ਪਸ੍ਸੇਤਾ ਵਾ, ਪਸ੍ਸਿਤ੍ਵਾ, ਪਸ੍ਸਿਤ੍ਵਾਨ, ਪਸ੍ਸਿਤੁਨ, ਪਸ੍ਸਿਤੁਂ, ਪਸ੍ਸਿਤਵੇ, ਪਸ੍ਸਿਤਬ੍ਬਂ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਦਸ੍ਸਿਤੋ, ਦਸ੍ਸਯਿਤੋ, ਦਸ੍ਸਿਤਾ, ਦਸ੍ਸੇਤਾ, ਦਸ੍ਸਯਿਤਾ, ਦਸ੍ਸਿਤਵਾ, ਦਸ੍ਸਿਤਾਵੀ, ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ, ਦਸ੍ਸਯਿਤ੍ਵਾ, ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾਨ, ਦਸ੍ਸਯਿਤ੍ਵਾਨ, ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ, ਦਸ੍ਸਯਿਤੁਂ, ਦਸ੍ਸੇਤਬ੍ਬਂ।

ਦਕ੍ਖਾਦੇਸੇ-ਦਕ੍ਖਿਤੋ, ਦਕ੍ਖਿਤਾ, ਦਕ੍ਖਿਤਵਾ, ਦਕ੍ਖਿਤਾਵੀ, ਦਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾ, ਦਕ੍ਖਿਤੁਂ, ਦਕ੍ਖਿਤਵੇ, ''ਦਕ੍ਖਿਤਾਯੇ ਅਪਰਾਜਿਤਸਙ੍ਘ''ਨ੍ਤਿ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੩੩੨] ਪਾਲ਼ਿ, ਦਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬਂ।

ਦੁਸ-ਨਾਸੇ, ਕਾਰਿਤੇ ਣਿਪਚ੍ਚਯੇ –

੧੬੪. ਣਿਮ੍ਹਿ ਦੀਘੋ ਦੁਸਸ੍ਸ [ਕ॰ ੪੮੬; ਰੂ॰ ੫੪੩; ਨੀ॰ ੯੧੧]।

ਣਿਮ੍ਹਿ ਪਰੇ ਦੁਸਸ੍ਸ ਦੀਘੋ ਹੋਤਿ।

ਦੂਸਿਤੋ, ਦੂਸਿਤਾ, ਦੂਸੇਤਾ, ਦੂਸਿਤਵਾ, ਦੂਸਿਤਾਵੀ, ਦੂਸੇਤ੍ਵਾ, ਦੂਸੇਤ੍ਵਾਨ, ਦੂਸਿਤੁਨ, ਦੂਸੇਤੁਂ, ਦੂਸੇਤਵੇ।

ਣਿਮ੍ਹੀਤਿ ਕਿਂ? ਦੁਟ੍ਠੋ।

ਇਤਿ ਭੂਵਾਦਿਗਣੋ।

ਰੁਧਾਦਿਗਣ

ਭੁਜ, ਯੁਜ, ਛਿਦ, ਭਿਦ, ਰੁਧ।

੧੬੫. ਮਂ ਵਾ ਰੁਧਾਦੀਨਂ [ਕ॰ ੪੪੬; ਰੂ॰ ੫੦੯; ਨੀ॰ ੯੨੬]।

ਰੁਧਾਦੀਨਂ ਪੁਬ੍ਬਨ੍ਤਸਰਾ ਪਰਂ ਮਾਨੁਬਨ੍ਧੋ ਨਿਗ੍ਗਹੀਤਾਗਮੋ ਹੋਤਿ ਵਾ।

ਭੁਞ੍ਜਿਤੋ, ਭੁਞ੍ਜਿਤਾ, ਭੁਞ੍ਜਿਤਵਾ, ਭੁਞ੍ਜਿਤਾਵੀ, ਭੁਞ੍ਜਿਤ੍ਵਾ, ਭੁਞ੍ਜਿਤ੍ਵਾਨ, ਭੁਞ੍ਜਿਤੁਨ, ਭੁਞ੍ਜਿਤੁਂ, ਭੁਞ੍ਜਿਤਵੇ, ਭੁਞ੍ਜਿਤਬ੍ਬਂ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਭੋਜਿਤੋ , ਭੋਜਿਤਾ, ਭੋਜੇਤਾ ਵਾ, ਭੋਜਿਤਵਾ, ਭੋਜਿਤਾਵੀ, ਭੋਜੇਤ੍ਵਾ, ਭੋਜਯਿਤ੍ਵਾ, ਭੋਜੇਤੁਂ, ਭੋਜੇਤਵੇ, ਭੋਜੇਤਬ੍ਬਂ, ਯੁਞ੍ਜਿਤੋ, ਅਨੁਯੁਞ੍ਜਿਤੋ, ਭੁਜਧਾਤੁਸਦਿਸਂ।

ਛਿਨ੍ਦਿਤੋ, ਛਿਨ੍ਦਿਤਾ, ਛਿਨ੍ਦੇਤਾ ਵਾ, ਛਿਨ੍ਦਿਤਵਾ, ਛਿਨ੍ਦਿਤਾਵੀ, ਛਿਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ, ਛਿਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾਨ, ਛਿਨ੍ਦਿਤੁਨ। ਪਜਾਦੇਸੇ-ਲਤਂ ਦਨ੍ਤੇਹਿ ਛਿਨ੍ਦਿਯ [ਗਵੇਸਿਤਬ੍ਬਂ], ਛਿਨ੍ਦਿਯਾਨ, ਸਞ੍ਛਿਨ੍ਦਿਯ, ਸਞ੍ਛਿਨ੍ਦਿਯਾਨ, ਛਿਨ੍ਦਿਤਬ੍ਬਂ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਛਿਨ੍ਦਾਪਿਤੋ, ਛਿਨ੍ਦਾਪੇਤਾ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਭਿਨ੍ਦਿਤੋ, ਭਿਨ੍ਦਿਤਾ, ਭਿਨ੍ਦੇਤਾ ਵਾ, ਛਿਦਧਾਤੁਸਦਿਸਂ।

ਰੁਨ੍ਧਿਤੋ, ਰੁਨ੍ਧਿਤਾ, ਰੁਨ੍ਧੇਤਾ, ਰੁਨ੍ਧਿਤਵਾ, ਰੁਨ੍ਧਿਤਾਵੀ, ਰੁਨ੍ਧਿਤ੍ਵਾ, ਰੁਨ੍ਧਿਤ੍ਵਾਨ, ਰੁਨ੍ਧਿਤੁਂ, ਰੁਨ੍ਧਿਤਵੇ, ਰੁਨ੍ਧਿਤਬ੍ਬਂ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਰੁਨ੍ਧਾਪਿਤੋ, ਰੁਨ੍ਧਾਪਯਿਤੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਇਤਿ ਰੁਧਾਦਿਗਣੋ।

ਦਿਵਾਦਿਗਣ

ਪਦ, ਬੁਧ, ਤੁਸ, ਦਿਵੁ।

੭੬੬. ਪਦਾਦੀਨਂ ਕ੍ਵਚਿ।

ਪਦਾਦੀਨਂ ਕ੍ਵਚਿ ਯੁਕ ਹੋਤਿ, ਯਾਗਮੋ, 'ਤਵਗ੍ਗਵਰਣਾਨਂ ਯੇ ਚਵਗ੍ਗਬਯਵਾ'ਤਿ ਚਵਗ੍ਗਤ੍ਤਂ, 'ਵਗ੍ਗਲਸੇਹਿ ਤੇ'ਤਿ ਯਸ੍ਸ ਪੁਬ੍ਬਰੂਪਤ੍ਤਂ।

ਪਜ੍ਜਿਤੋ, ਆਪਜ੍ਜਿਤੋ, ਪਟਿਪਜ੍ਜਿਤੋ, ਪਟਿਪਜ੍ਜਿਤਾ, ਪਟਿਪਜ੍ਜਿਤਵਾ, ਪਟਿਪਜ੍ਜਿਤਾਵੀ, ਪਟਿਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ, ਪਟਿਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾਨ, ਪਟਿਪਜ੍ਜਿਤੁਨ, ਪਟਿਪਜ੍ਜਿਤੁਂ, ਪਟਿਪਜ੍ਜਿਤਵੇ, ਪਟਿਪਜ੍ਜਿਤਬ੍ਬਂ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਆਪਾਦਿਤੋ, ਉਪ੍ਪਾਦਿਤੋ, ਨਿਪ੍ਫਾਦਿਤੋ, ਸਮ੍ਪਾਦਿਤੋ, ਪਟਿਪਾਦਿਤੋ, ਆਪਾਦਿਤਾ, ਆਪਾਦੇਤਾ, ਉਪ੍ਪਾਦਿਤਾ, ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਾਦੇਤਾ [ਅਪ॰ ਥੇਰੀ ੨.੩.੧੩੫], ਨਿਪ੍ਫਾਦਿਤਾ, ਨਿਪ੍ਫਾਦੇਤਾ, ਸਮ੍ਪਾਦਿਤਾ, ਸਮ੍ਪਾਦੇਤਾ, ਪਟਿਪਾਦਿਤਾ, ਪਟਿਪਾਦੇਤਾ, ਆਪਾਦੇਤ੍ਵਾ, ਉਪ੍ਪਾਦੇਤ੍ਵਾ, ਨਿਪ੍ਫਾਦੇਤ੍ਵਾ, ਸਮ੍ਪਾਦੇਤ੍ਵਾ, ਪਟਿਪਾਦੇਤ੍ਵਾ, ਆਪਾਦੇਤੁਂ, ਉਪ੍ਪਾਦੇਤੁਂ, ਨਿਪ੍ਫਾਦੇਤੁਂ, ਸਮ੍ਪਾਦੇਤੁਂ, ਪਟਿਪਾਦੇਤੁਂ, ਆਪਾਦੇਤਬ੍ਬਂ, ਉਪ੍ਪਾਦੇਤਬ੍ਬਂ, ਨਿਪ੍ਫਾਦੇਤਬ੍ਬਂ, ਸਮ੍ਪਾਦੇਤਬ੍ਬਂ, ਪਟਿਪਾਦੇਤਬ੍ਬਂ, ਬੁਜ੍ਝਿਤੋ, ਬੁਜ੍ਝਿਤਾ ਸਚ੍ਚਾਨੀਤਿ ਬੁਦ੍ਧੋ [ਮਹਾਨਿ॰ ੧੯੨], ਬੁਜ੍ਝਿਤਵਾ, ਬੁਜ੍ਝਿਤਾਵੀ, ਬੁਜ੍ਝਿਤ੍ਵਾ, ਬੁਜ੍ਝਿਤ੍ਵਾਨ, ਬੁਜ੍ਝਿਤੁਨ, ਬੁਜ੍ਝਿਤੁਂ, ਬੁਜ੍ਝਿਤਵੇ, ਬੁਜ੍ਝਿਤਬ੍ਬਂ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਬੋਧਿਤੋ, ਬੋਧੇਤਾ ਪਜਾਯਾਤਿ ਬੁਦ੍ਧੋ [ਮਹਾਨਿ॰ ੧੯੨], ਬੋਧੇਤਵਾ, ਬੋਧੇਤਾਵੀ, ਬੋਧਯਿਤ੍ਵਾ, ਬੋਧਯਿਤ੍ਵਾਨ, ਬੋਧੇਤੁਂ, ਬੋਧੇਤਵੇ, ਬੋਧੇਤਬ੍ਬਂ, ਤੁਸ੍ਸਿਤੋ, ਸਨ੍ਤੁਸ੍ਸਿਤੋ, ਤੁਸ੍ਸਿਤਾ, ਤੁਸ੍ਸਿਤਵਾ, ਤੁਸ੍ਸਿਤਾਵੀ, ਤੁਸ੍ਸਿਤ੍ਵਾ, ਤੁਸ੍ਸਿਤੁਂ, ਤੁਸ੍ਸਿਤਬ੍ਬਂ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਤੋਸਿਤੋ, ਤੋਸਿਤਾ, ਤੋਸੇਤਾ ਵਾ, ਤੋਸਿਤਵਾ, ਤੋਸਿਤਾਵੀ, ਤੋਸੇਤ੍ਵਾ, ਤੋਸੇਤੁਂ, ਤੋਸੇਤਬ੍ਬਂ, ਦਿਬ੍ਬਿਤੋ, ਦਿਬ੍ਬਿਤਾ, ਦਿਬ੍ਬਿਤਵਾ, ਦਿਬ੍ਬਿਤਾਵੀ, ਦਿਬ੍ਬਿਤ੍ਵਾ, ਦਿਬ੍ਬਿਤੁਂ, ਦਿਬ੍ਬਿਤਬ੍ਬਂ।

ਇਤਿ ਦਿਵਾਦਿਗਣੋ।

ਸ੍ਵਾਦਿਗਣ

ਸੁ, ਵੁ, ਆਪ।

ਸੁਣਿਤੋ, ਸੁਣਿਤਾ, ਸੋਤਾ ਵਾ, ਸੁਣਿਤਵਾ, ਸੁਣਿਤਾਵੀ, ਸੁਣਿਤ੍ਵਾ, ਸੁਣਿਤੁਂ, ਸੁਣਿਤਬ੍ਬਂ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਸਾਵਿਤੋ, ਸਾਵੇਤਾ, ਸਾਵੇਤਵਾ, ਸਾਵੇਤਾਵੀ, ਸਾਵੇਤ੍ਵਾ, ਸਾਵੇਤੁਂ, ਸਾਵੇਤਬ੍ਬਂ, ਸਂਵੁਣਿਤੋ, ਆਵੁਣਿਤੋ, ਸਂਵੁਣਿਤਾ, ਸਂਵੁਣਿਤ੍ਵਾ, ਸਂਵੁਣਿਤੁਂ, ਸਂਵੁਣਿਤਬ੍ਬਂ, ਪਾਪੁਣਿਤੋ, ਪਰਿਯਾਪੁਣਿਤੋ, ਪਾਪੁਣਿਤਾ, ਪਰਿਯਾਪੁਣਿਤਾ, ਪਾਪੁਣਿਤਵਾ, ਪਰਿਯਾਪੁਣਿਤਵਾ, ਪਾਪੁਣਿਤਾਵੀ, ਪਰਿਯਾਪੁਣਿਤਾਵੀ, ਪਾਪੁਣਿਤ੍ਵਾ ਪਰਿਯਾਪੁਣਿਤ੍ਵਾ, ਪਾਪੁਣਿਤੁਂ, ਪਰਿਯਾਪੁਣਿਤੁਂ, ਪਾਪੁਣਿਤਬ੍ਬੋ, ਪਰਿਯਾਪੁਣਿਤਬ੍ਬੋ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਪਾਪਿਤੋ, ਪਾਪਿਤਾ, ਪਾਪੇਤਾ ਵਾ, ਪਾਪੇਤ੍ਵਾ, ਪਾਪੇਤੁਂ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਇਤਿ ਸ੍ਵਾਦਿਗਣੋ।

ਕਿਯਾਦਿਗਣੋ ਏਕਬਜਞ੍ਜਨੇਸੁ ੧ੁੱਤੋ ਏ੧।

ਤਨਾਦਿਗਣ

ਕਰ, ਤਨ।

‘ਕਰੋਤਿਸ੍ਸ ਖੋ’ਤਿ ਕਸ੍ਸ ਖੋ, ਅਭਿਸਙ੍ਖਰਿਤੋ, ਅਭਿਸਙ੍ਖਰਿਤਾ, ਅਭਿਸਙ੍ਖਰਿਤ੧ਾ, ਅਭਿਸਙ੍ਖਰਿਤਾ੧ੀ, ਕਰਿਤ੍੧ਾ, ਕਰਿਤ੍੧ਾਨ, ਅਭਿਸਙ੍ਖਰਿਤ੍੧ਾ, ਅਭਿਸਙ੍ਖਰਿਤ੍੧ਾਨ, ਅਭਿਸਙ੍ਖਰਿਤੁੰ, ਅਭਿਸਙ੍ਖਰਿਤਬ੍ਬੰ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਕਾਰਿਤੋ, ਕਾਰਾਪਿਤੋ, ਕਾਰਿਤਾ, ਕਾਰੇਤਾ, ਕਾਰਾਪਿਤਾ, ਕਾਰਾਪੇਤਾ, ਕਾਰਿਤ੧ਾ, ਕਾਰਿਤਾ੧ੀ, ਕਾਰੇਤ੍੧ਾ, ਕਾਰਾਪੇਤ੍੧ਾ, ਕਾਰੇਤੁੰ, ਕਾਰਾਪੇਤੁੰ, ਕਾਰੇਤਬ੍ਬੰ, ਕਾਰਾਪੇਤਬ੍ਬੰ।

ਤਨਿਤੋ, ਤਨਿਤ੍੧ਾ, ਤਨਿਤੁੰ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਇਤਿ ਤਨਾਦਿਗਣੋ।

ਚੁਰਾਦਿਗਣ

ਕਪ੍ਪ, ਚਿਨ੍ਤ, ਚੁਰ, ੧ਦਿ।

ਕਪ੍ਪ-ਸਙ੍ਕਪ੍ਪਨੇ, ਕਪ੍ਪਿਤੋ, ਸਙ੍ਕਪ੍ਪਿਤੋ, ਕਪ੍ਪਯਿਤੋ, ਸਙ੍ਕਪ੍ਪੇਤਾ, ਸਙ੍ਕਪ੍ਪਯਿਤਾ, ਕਪ੍ਪੇਤ੧ਾ, ਕਪ੍ਪੇਤਾ੧ੀ, ਕਪ੍ਪੇਤ੍੧ਾ, ਕਪ੍ਪਯਿਤ੍੧ਾ, ਕਪ੍ਪੇਤੁੰ, ਕਪ੍ਪਯਿਤੁੰ, ਕਪ੍ਪੇਤਬ੍ਬੰ, ਕਪ੍ਪਯਿਤਬ੍ਬੰ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਕਪ੍ਪਾਪਿਤੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਚਿਨ੍ਤਿਤੋ, ਚਿਨ੍ਤਯਿਤੋ, ਚਿਨ੍ਤੇਤਾ, ਚਿਨ੍ਤਯਿਤਾ, ਚਿਨ੍ਤਿਤ੧ਾ, ਚਿਨ੍ਤਿਤਾ੧ੀ, ਚਿਨ੍ਤੇਤ੍੧ਾ, ਚਿਨ੍ਤਯਿਤ੍੧ਾ, ਚਿਨ੍ਤਿਤੁੰ, ਚਿਨ੍ਤੇਤੁੰ, ਚਿਨ੍ਤਯਿਤੁੰ, ਚਿਨ੍ਤਿਤਬ੍ਬੰ, ਚਿਨ੍ਤੇਤਬ੍ਬੰ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਚਿਨ੍ਤਾਪਿਤੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਚੋਰਿਤੋ, ਚੋਰਯਿਤੋ, ਚੋਰੇਤਾ, ਚੋਰਯਿਤਾ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

੧ੇਦਿਤੋ, ੧ੇਦਯਿਤੋ, ੧ੇਦੇਤਾ, ੧ੇਦਯਿਤਾ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਇਤਿ ਚੁਰਾਦਿਗਣੋ।

ਤਿਤਿਕ੍ਖ, ੧ੀਮੰਸ, ਬੁਭੁਕ੍ਖ, ਪਬ੍ਬਤਾਯ।

ਤਿਤਿਕ੍ਖਿਤੋ, ਤਿਤਿਕ੍ਖਿਤਾ, ਤਿਤਿਕ੍ਖਿਤ੧ਾ, ਤਿਤਿਕ੍ਖਿਤਾ੧ੀ, ਤਿਤਿਕ੍ਖਿਤ੍੧ਾ, ਤਿਤਿਕ੍ਖਿਤੁੰ, ਤਿਤਿਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬੋ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਤਿਤਿਕ੍ਖਾਪਿਤੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਵੀਮਂਸਿਤੋ, ਵੀਮਂਸੇਤਾ, ਵੀਮਂਸਿਤਵਾ, ਵੀਮਂਸਿਤਾਵੀ, ਵੀਮਂਸਿਤ੍ਵਾ, ਵੀਮਂਸਿਤੁਂ, ਵੀਮਂਸਿਤਬ੍ਬਂ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਵੀਮਂਸਾਪਿਤੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਬੁਭੁਕ੍ਖਿਤੋ, ਬੁਭੁਕ੍ਖਿਤਾ, ਬੁਭੁਕ੍ਖਿਤਵਾ, ਬੁਭੁਕ੍ਖਿਤਾਵੀ, ਬੁਭੁਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾ, ਬੁਭੁਕ੍ਖਿਤੁਂ, ਬੁਭੁਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬਂ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਬੁਭੁਕ੍ਖਾਪਿਤੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਪਬ੍ਬਤਾਯਿਤੋ, ਪਬ੍ਬਤਾਯਿਤਾ, ਪਬ੍ਬਤਾਯਿਤਵਾ, ਪਬ੍ਬਤਾਯਿਤਾਵੀ, ਪਬ੍ਬਤਾਯਿਤ੍ਵਾ, ਪਬ੍ਬਤਾਯਿਤੁਂ, ਪਬ੍ਬਤਾਯਿਤਬ੍ਬੋ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਪਬ੍ਬਤਾਯਾਪਿਤੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਏਵਂ ਕੁਕ੍ਕੁਚ੍ਚਾਯਿਤੋ, ਕੁਕ੍ਕੁਚ੍ਚਾਯਿਤਾ, ਕੁਕ੍ਕੁਚ੍ਚਾਯਿਤਵਾ, ਕੁਕ੍ਕੁਚ੍ਚਾਯਿਤਾਵੀ, ਕੁਕ੍ਕੁਚ੍ਚਾਯਿਤ੍ਵਾ, ਕੁਕ੍ਕੁਚ੍ਚਾਯਿਤੁਂ, ਕੁਕ੍ਕੁਚ੍ਚਾਯਿਤਬ੍ਬਂ , ਪਿਯਾਯਿਤੋ, ਪਿਯਾਯਿਤ੍ਵਾ, ਪਿਯਾਯਿਤੁਂ ਇਚ੍ਚਾਦੀਨਿ ਚ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਾਨਿ।

ਅਥ ਵਿਸੇਸਰਾਸਿ ਵੁਚ੍ਚਤੇ।

੭੬੭. ਕਤ੍ਤੁਰਿ ਚਾਰਮ੍ਭੇ [ਕ॰ ੫੫੬-੭; ਰੂ॰ ੬੦੬, ੬੨੨; ਨੀ॰ ੧੧੪੩-੪]।

ਆਰਮ੍ਭੋ ਨਾਮ ਆਦਿਕ੍ਰਿਯਾ-ਪਠਮਾਰਮ੍ਭੋ। ਕ੍ਰਿਯਾਰਮ੍ਭੇ ਵੁਤ੍ਤਬ੍ਬੇ ਕਤ੍ਤੁਰਿ ਚ ਭਾਵ, ਕਮ੍ਮੇਸੁ ਚ ਕ੍ਤੋ ਹੋਤਿ, ਏਤੇਨ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨੇਪਿ ਕ੍ਰਿਯਾਸਨ੍ਤਾਨੇ ਪਠਮਾਰਮ੍ਭਂ ਪਟਿਚ੍ਚ ਅਤੀਤਵਿਸਯੋ ਤਪਚ੍ਚਯੋ ਵਿਹਿਤੋ, ਯਥਾ? ਭੁਤ੍ਤਾਵੀ ਪਵਾਰਿਤੋਤਿ [ਪਾਚਿ॰ ੨੩੮]।

ਪੁਰਿਸੋ ਕਟਂ ਪਕਤੋ, ਪੁਰਿਸੇਨ ਕਟੋ ਪਕਤੋ।

੭੬੮. ਠਾਸਵਸਸਿਲਿਸਸੀਰੁਹਜਰਜਨੀਹਿ [ਕ॰ ੫੫੬; ਰੂ॰ ੬੦੬, ੬੨੨; ਨੀ॰ ੧੧੪੩-੪]।

ਠਾਦੀਹਿ ਕਤ੍ਤੁਰਿ ਚ ਭਾਵ, ਕਮ੍ਮੇਸੁ ਚ ਕ੍ਤੋ ਹੋਤਿ।

ਠਾਮ੍ਹਿ-ਉਪਟ੍ਠਿਤੋ ਗਰੁਂ ਸਿਸ੍ਸੋ, ਉਪਟ੍ਠਿਤੋ ਗਰੁ ਸਿਸ੍ਸੇਨ।

ਆਸਮ੍ਹਿ-ਉਪਾਸਿਤੋ ਗਰੁਂ ਸਿਸ੍ਸੋ, ਉਪਾਸਿਤੋ ਗਰੁ ਸਿਸ੍ਸੇਨ।

ਵਸਮ੍ਹਿ-ਅਨੁਵੁਸਿਤੋ ਗਰੁਂ ਸਿਸ੍ਸੋ, ਅਨੁਵੁਸਿਤੋ ਗਰੁ ਸਿਸ੍ਸੇਨ।

ਸਿਲਿਸ-ਆਲਿਙ੍ਗਨੇ, ਆਸਿਲਿਟ੍ਠੋ ਪਿਤਰਂ ਪੁਤ੍ਤੋ, ਆਸਿਲਿਟ੍ਠੋ ਪਿਤਾ ਪੁਤ੍ਤੇਨ।

ਸੀਮ੍ਹਿ-ਅਧਿਸਯਿਤੋ ਉਕ੍ਖਲਿਂ ਜਨੋ, ਅਧਿਸਯਿਤਾ ਉਕ੍ਖਲਿ ਜਨੇਨ, ਉਦ੍ਧਨਂ ਆਰੋਪਿਤਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਰੁਹਮ੍ਹਿ-ਆਰੂਲ੍ਹੋ ਰੁਕ੍ਖਂ ਜਨੋ, ਆਰੂਲ੍ਹੋ ਰੁਕ੍ਖੋ ਜਨੇਨ।

ਜਰਮ੍ਹਿ-ਅਨੁਜਿਣ੍ਣੋ ਵਸਲਿਂ ਦੇਵਦਤ੍ਤੋ, ਅਨੁਜਿਣ੍ਣਾ ਵਸਲੀ ਦੇਵਦਤ੍ਤੇਨ, ਅਨੁਜਾਤੋ ਮਾਣਵਿਕਂ ਮਾਣਵੋ, ਅਨੁਜਾਤਾ ਮਾਣਵਿਕਾ ਮਾਣਵੇਨ।

੭੬੯. ਗਮਨਤ੍ਥਾਕਮ੍ਮਕਾਧਾਰੇ ਚ [ਕ॰ ੫੫੬-੭; ਰੂ॰ ੬੦੬, ੬੨੨; ਨੀ॰ ੧੧੪੩-੪]।

ਗਮਨਤ੍ਥਧਾਤੂਹਿ ਅਕਮ੍ਮਕਧਾਤੂਹਿ ਚ ਪਰਂ ਆਧਾਰੇ ਚ ਕਤ੍ਤੁਰਿ ਚ ਭਾਵ, ਕਮ੍ਮੇਸੁ ਚ ਕ੍ਤੋ ਹੋਤਿ।

ਯਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥਾਤਿ ਯਾਤਂ, ਇਦਂ ਤੇਸਂ ਯਾਤਂ। ਪਦਂ ਅਕ੍ਕਮਤਿ ਏਤ੍ਥਾਤਿ ਪਦਕ੍ਕਨ੍ਤਂ, ਇਦਂ ਤੇਸਂ ਪਦਕ੍ਕਨ੍ਤਂ। ਇਹ ਤੇ ਯਾਤਾ, ਅਯਂ ਤੇਹਿ ਯਾਤੋ ਮਗ੍ਗੋ, ਇਹ ਤੇਹਿ ਯਾਤਂ।

ਅਕਮ੍ਮਕਮ੍ਹਿ-ਇਦਂ ਤੇਸਂ ਆਸਿਤਂ ਠਾਨਂ, ਇਹ ਤੇ ਆਸਿਤਾ, ਇਦਂ ਤੇਹਿ ਆਸਿਤਂ ਠਾਨਂ, ਇਧ ਤੇਹਿ ਆਸਿਤਂ।

੭੭੦. ਆਹਾਰਤ੍ਥਾ [ਕ॰ ੫੫੬-੭; ਰੂ॰ ੬੦੬, ੬੨੨; ਨੀ॰ ੧੧੪੩-੪]।

ਅਜ੍ਝੋਹਰਣਤ੍ਥਧਾਤੁਤੋ ਕਤ੍ਤੁਰਿ ਚ ਭਾਵ, ਕਮ੍ਮੇਸੁ ਚ ਆਧਾਰੇ ਚ ਕ੍ਤੋ ਹੋਤਿ।

ਇਹ ਤੇ ਭੁਤ੍ਤਾ, ਅਸਿਤਾ, ਪੀਤਾ, ਖਾਯਿਤਾ, ਸਾਯਿਤਾ। ਇਮਾਨਿ ਤੇਹਿ ਭੁਤ੍ਤਾਨਿ, ਅਸਿਤਾਨਿ, ਪੀਤਾਨਿ, ਖਾਯਿਤਾਨਿ, ਸਾਯਿਤਾਨਿ। ਇਹ ਤੇਸਂ ਭੁਤ੍ਤਂ, ਅਸਿਤਂ, ਪੀਤਂ, ਖਾਯਿਤਂ, ਸਾਯਿਤਂ। ਇਦਂ ਤੇਸਂ ਭੁਤ੍ਤਂ ਠਾਨਂ, ਅਸਿਤਂ ਠਾਨਂ, ਪੀਤਂ ਠਾਨਂ, ਖਾਯਿਤਂ ਠਾਨਂ, ਸਾਯਿਤਂ ਠਾਨਂ।

ਇਤਿ ਤਾਦਿਪਚ੍ਚਯਰਾਸਿ।

ਅਨੀਯਪਚ੍ਚਯਰਾਸਿ

'ਭਾਵਕਮ੍ਮੇਸੁ ਤਬ੍ਬਾਨੀਯਾ'ਤਿ ਅਨੀਯੋ, ਅਨੁਭੁਯ੍ਯਤੀਤਿ ਅਨੁਭਵਨੀਯੋ।

ਆਕਾਰਨ੍ਤੇਸੁ ਪਰਸ੍ਸਰਲੋਪੋ, ਕ੍ਵਚਿ ਯਾਗਮੋ, ਉਪਟ੍ਠਾਨੀਯੋ, ਦਾਨੀਯੋ, ਪਦਹਤੀਤਿ ਪਧਾਨੀਯੋ-ਯੋਗਾਵਚਰੋ, ਪਾਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਪਾਨੀਯਂ, ਸਾਯਿਤੁਂ ਅਰਹਤੀਤਿ ਸਾਯਨੀਯਂ, ਪਟਿਸਾਯਨੀਯਂ, ਪਹਾਨੀਯਂ, ਅਭਿਤ੍ਥਵਨੀਯਂ, ਸੋਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਸਵਨੀਯਂ, ਹੁਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਹਵਨੀਯਂ, ਉਪਾਸਨੀਯੋ, ਅਭਿਕ੍ਕਮਿਤਬ੍ਬੋਤਿ ਅਭਿਕ੍ਕਮਨੀਯੋ, ਰਞ੍ਜੇਤੀਤਿ ਰਜ੍ਜਨੀਯੋ, ਗਨ੍ਤਬ੍ਬੋਤਿ ਗਮਨੀਯੋ, ਵੁਚ੍ਚਤੀਤਿ ਵਚਨੀਯੋ।

ਕਰ, ਤਰ, ਥਰ, ਧਰ, ਸਰ, ਹਰ।

੭੭੧. ਰਾ ਨਸ੍ਸ ਣੋ [ਕ॰ ੫੪੯; ਰੂ॰ ੫੫੦; ਨੀ॰ ੧੧੩੫]।

ਰਕਾਰਨ੍ਤਧਾਤੁਮ੍ਹਾ ਪਰਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯਨਕਾਰਸ੍ਸ ਣੋ ਹੋਤਿ।

ਕਤ੍ਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਕਰਣੀਯਂ, ਤਰਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਤਰਣੀਯਂ, ਅਤ੍ਥਰਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥਰਣੀਯਂ, ਧਾਰੇਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਧਾਰਣੀਯਂ, ਸਾਰੇਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਸਾਰਣੀਯਂ, ਹਰਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਹਰਣੀਯਂ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਰੁਨ੍ਧਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਰੁਨ੍ਧਨੀਯਂ, ਭੁਞ੍ਜਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਭੁਞ੍ਜਨੀਯਂ, ਭੋਜਨੀਯਂ, ਪਰਿਭੋਜਨੀਯਂ, ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਯੋਜਨੀਯਂ, ਦਿਬ੍ਬਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਦਿਬ੍ਬਨੀਯਂ, ਬੁਜ੍ਝਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਬੁਜ੍ਝਨੀਯਂ, ਪਾਪੁਣਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਪਾਪਨੀਯਂ, ਞਾਪੇਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਞਾਪਨੀਯਂ, ਚਿਨ੍ਤੇਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਚਿਨ੍ਤਨੀਯਂ, ਵਜ੍ਜੇਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਵਜ੍ਜਨੀਯਂ, ਤਿਤਿਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਤਿਤਿਕ੍ਖਨੀਯਂ, ਵੀਮਂਸਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਵੀਮਂਸਨੀਯਂ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਇਤਿ ਅਨੀਯਪਚ੍ਚਯਰਾਸਿ।

ਨ੍ਤੁ, ਮਾਨਪਚ੍ਚਯਰਾਸਿ

ਅਥ ਨ੍ਤੁ, ਮਾਨਪਚ੍ਚਯਾ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤੇ।

੭੭੨. ਨ੍ਤੋ ਕਤ੍ਤੁਰਿ ਵਤ੍ਤਮਾਨੇ [ਕ॰ ੫੬੫; ਰੂ॰ ੬੪੬; ਨੀ॰ ੧੧੫੭]।

ਵਤ੍ਤਮਾਨੇ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨੋ, ਵਤ੍ਤਮਾਨੇ ਕਾਲੇ ਕ੍ਰਿਯਤ੍ਥਾ ਪਰਂ ਕਤ੍ਤੁਰਿ ਨ੍ਤੋ ਹੋਤਿ।

ਭੂ-ਸਤ੍ਤਾਯਂ, ‘ਕਤ੍ਤੁਰਿ ਲੋ’ਤਿ ਅਪਚ੍ਚਯੋ, ‘ਯੁਵਣ੍ਣਾਨਮੇਓਪਚ੍ਚਯੇ’ਤਿ ਓਵੁਦ੍ਧਿ, ਭਵਤੀਤਿ ਭੋਨ੍ਤੋ-ਪੁਰਿਸੋ, ਭੋਨ੍ਤਂਕੁਲਂ, ਭੋਨ੍ਤੀ-ਇਤ੍ਥੀ।

ਪੁਨ ‘ਏਓਨਮਯਵਾ ਸਰੇ’ਤਿ ਓਸ੍ਸ ਅਵਾਦੇਸੋ, ਭਵਂਪੁਰਿਸੋ, ਭਵਨ੍ਤਂ-ਕੁਲਂ, ਭਵਨ੍ਤੀ, ਭਵਤੀ, ਭੋਤੀ ਵਾ-ਇਤ੍ਥੀ।

੭੭੩. ਮਾਨੋ [ਕ॰ ੫੬੫; ਰੂ॰ ੬੪੬; ਨੀ॰ ੧੧੫੭]।

ਵਤ੍ਤਮਾਨੇ ਕਾਲੇ ਕ੍ਰਿਯਤ੍ਥਾ ਪਰਂ ਕਤ੍ਤੁਰਿ ਮਾਨੋ ਹੋਤਿ।

ਭਵਮਾਨੋ-ਪੁਰਿਸੋ, ਭਵਮਾਨਂ-ਕੁਲਂ, ਭਵਮਾਨਾ-ਇਤ੍ਥੀ।

੭੭੪. ਭਾਵਕਮ੍ਮੇਸੁ ਚ [ਕ॰ ੫੬੫; ਰੂ॰ ੬੪੬; ਨੀ॰ ੧੧੫੭]।

ਵਤ੍ਤਮਾਨੇ ਕਾਲੇ ਕ੍ਰਿਯਤ੍ਥਾ ਪਰਂ ਭਾਵ, ਕਮ੍ਮੇਸੁ ਚ ਮਾਨੋ ਹੋਤਿ। ‘ਕ੍ਯੋ ਭਾਵਕਮ੍ਮੇਸ੍ਵ…’ਤਿ ਯਪਚ੍ਚਯੋ।

ਅਨੁਭੂਯਤੇਤਿ ਅਨੁਭੂਯਮਾਨੋ ਭੋਗੋ ਪੁਰਿਸੇਨ, ਅਨੁਭੂਯਮਾਨਾ ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿ, ਅਨੁਭੂਯਮਾਨਂ ਸੁਖਂ।

ਯਸ੍ਸ ਦ੍ਵਿਤ੍ਤਂ, ਅਨੁਭੁਯ੍ਯਮਾਨੋ।

੭੭੫. ਤੇ ਸ੍ਸਪੁਬ੍ਬਾਨਾਗਤੇ।

ਅਨਾਗਤੇ ਕਾਲੇ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੇ ਤੇ ਨ੍ਤੁ, ਮਾਨਪਚ੍ਚਯਾ ਸ੍ਸਪੁਬ੍ਬਾ ਹੋਨ੍ਤਿ।

ਭਵਿਸ੍ਸਤੀਤਿ ਭਵਿਸ੍ਸਨ੍ਤੋ [ਰੂ॰ ੪੦੩-ਪਿਟ੍ਠੇ ਰੂਪਵਿਧਿ ਪਸ੍ਸਿਤਬ੍ਬੋ] -ਪੁਰਿਸੋ, ਭਵਿਸ੍ਸਨ੍ਤਂ-ਕੁਲਂ, ਭਵਿਸ੍ਸਨ੍ਤੀ-ਵਿਭਤ੍ਤਿ, ਭਵਿਸ੍ਸਤੀ ਵਾ, ਭਵਿਸ੍ਸਮਾਨੋ, ਭਵਿਸ੍ਸਮਾਨਂ, ਭਵਿਸ੍ਸਮਾਨਾ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਅਨੁਭੂਯਿਸ੍ਸਮਾਨੋ।

੭੭੬. ਮਾਨਸ੍ਸ ਮਸ੍ਸ।

ਮਾਨਪਚ੍ਚਯਸ੍ਸ ਮਸ੍ਸ ਕ੍ਵਚਿ ਲੋਪੋ ਹੋਤਿ।

ਨਿਸਿਨ੍ਨੋ ਵਾ ਸਯਾਨੋ [ਖੁ॰ ਪਾ॰ ੯.੮] ਵਾ, ਸਤੋ ਸਮ੍ਪਜਾਨੋ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੧੭], ਨਿਚ੍ਚਂ ਨਲੋਪੋ।

ਪਵ੍ਵਾਯਨ੍ਤੋ , ਪਵ੍ਵਾਯਮਾਨੋ।

ਕਮ੍ਮੇ-वਿਵ੍ਵਾਯਮਾਨੋ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਵ੍ਵਾਪੇਨ੍ਤੋ, ਵ੍ਵਾਪਯਨ੍ਤੋ, ਵ੍ਵਾਪਯਮਾਨੋ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਵ੍ਵਾਪੀਯਮਾਨੋ।

ਕਿਯਾਦਿਗਣੇ-ਜਾਨਨ੍ਤੋ, ਜਾਨਮਾਨੋ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਜਾਨਾਪੇਨ੍ਤੋ, ਜਾਨਾਪਯਮਾਨੋ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਜਾਨਾਪੀਯਮਾਨੋ।

ਤਿਟ੍ਠਂ, ਤਿਟ੍ਠਨ੍ਤੋ, ਤਿਟ੍ਠਮਾਨੋ, ਸਣ੍ਠਹਂ, ਸਣ੍ਠਹਨ੍ਤੋ, ਸਣ੍ਠਹਮਾਨੋ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਉਪਟ੍ਠੀਯਮਾਨੋ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਪਤਿਟ੍ਠਾਪੇਨ੍ਤੋ, ਪਤਿਟ੍ਠਾਪਯਨ੍ਤੋ, ਪਤਿਟ੍ਠਾਪਯਮਾਨੋ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਪਤਿਟ੍ਠਾਪੀਯਮਾਨੋ।

ਦੇਨ੍ਤੋ, ਦਦਨ੍ਤੋ, ਦਜ੍ਜਨ੍ਤੋ, ਸਮਾਦਿਯਨ੍ਤੋ, ਦਦਮਾਨੋ, ਦਜ੍ਜਮਾਨੋ, ਸਮਾਦੀਯਮਾਨੋ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਦੀਯਮਾਨੋ, ਦਿਯ੍ਯਮਾਨੋ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਦਾਪੇਨ੍ਤੋ, ਦਾਪਯਨ੍ਤੋ, ਸਮਾਦਪਯਨ੍ਤੋ, ਰਸ੍ਸੋ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਦਾਪੀਯਮਾਨੋ, ਸਮਾਦਾਪੀਯਮਾਨੋ।

ਨਿਧੇਨ੍ਤੋ, ਨਿਦਹਨ੍ਤੋ, ਨਿਦਹਮਾਨੋ, ਨਿਧਿਯ੍ਯਮਾਨੋ, ਨਿਧਾਪੇਨ੍ਤੋ, ਨਿਧਾਪਯਨ੍ਤੋ, ਨਿਧਾਪਯਮਾਨੋ, ਨਿਧਾਪੀਯਮਾਨੋ, ਯਾਯਨ੍ਤੋ। ਯਾਯਨ੍ਤ'ਮਨੁਯਾਯਨ੍ਤਿ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੧੭੫੩], ਯਾਯਮਾਨੋ ਮਹਾਰਾਜਾ, ਅਦ੍ਧਾ ਸੀਦਨ੍ਤੁਰੇ ਨਗੇ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੫੬੬]। वਾਯਨ੍ਤੋ, वਾਯਮਾਨੋ, ਨਿਬ੍ਬਾਯਨ੍ਤੋ, ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯਨ੍ਤੋ, ਨਿਬ੍ਬਾਯਮਾਨੋ, ਨਿਬ੍ਬਾਪੇਨ੍ਤੋ, ਨਿਬ੍ਬਾਪਯਮਾਨੋ , ਨਿਬ੍ਬਾਪੀਯਮਾਨੋ, ਓਸਾਯਨ੍ਤੋ, ਓਸਾਪੇਨ੍ਤੋ, ਓਸਾਪਯਨ੍ਤੋ, ਪਹਾਯਨ੍ਤੋ, ਪਹਾਯਮਾਨੋ, ਜਹਨ੍ਤੋ, ਜਹਮਾਨੋ, ਪਹੀਯਮਾਨੋ, ਪਹਿਯ੍ਯਮਾਨੋ, ਜਹੀਯਮਾਨੋ, ਹਾਪੇਨ੍ਤੋ, ਹਾਪਯਨ੍ਤੋ, ਹਾਪਯਮਾਨੋ, ਜਹਾਪੇਨ੍ਤੋ, ਜਹਾਪਯਨ੍ਤੋ, ਜਹਾਪਯਮਾਨੋ, ਹਾਪੀਯਮਾਨੋ, ਜਹਾਪੀਯਮਾਨੋ।

ਇवਣ੍ਣੇਸੁ-वਿਕ੍ਕਯਨ੍ਤੋ, वਿਕ੍ਕਿਣਨ੍ਤੋ, वਿਨਿਚ੍ਛਯਨ੍ਤੋ, वਿਨਿਚ੍ਛਿਨਨ੍ਤੋ, ਨਿਤੋ ਚਸ੍ਸ ਛੋ।

ਆਚਯਨ੍ਤੋ, ਆਚਿਨਨ੍ਤੋ, ਜਯਨ੍ਤੋ, ਜਿਨਨ੍ਤੋ, ਡੇਨ੍ਤੋ, ਡੇਮਾਨੋ, ਨੇਨ੍ਤੋ, वਿਨੇਨ੍ਤੋ, ਨਯਨ੍ਤੋ, वਿਨਯਨ੍ਤੋ, ਨਯਮਾਨੋ, ਨਿਯ੍ਯਮਾਨੋ, ਨਯਾਪੇਨ੍ਤੋ, ਨਯਾਪਯਮਾਨੋ, ਸੇਨ੍ਤੋ, ਸਯਨ੍ਤੋ, ਸੇਮਾਨੋ, ਸਯਮਾਨੋ, ਸਯਾਨੋ वਾ, ਪਹਿਣਨ੍ਤੋ, ਪਹਿਣਮਾਨੋ।

ਉਵਣ੍ਣੇਸੁ-ਚਵਨ੍ਤੋ, ਚਵਮਾਨੋ, ਠਾਨਾ ਚਾਵਨ੍ਤੋ, ਚਾਵਯਨ੍ਤੋ, ਚਾਵਯਮਾਨੋ, ਜਵਨ੍ਤੋ, ਜਵਮਾਨੋ, ਅਭਿਤ੍ਥਵਨ੍ਤੋ, ਅਭਿਤ੍ਥਵਮਾਨੋ, ਅਭਿਤ੍ਥਵੀਯਮਾਨੋ, ਸਨ੍ਧਵਨ੍ਤੋ, ਸਨ੍ਧਵਮਾਨੋ, ਧੁਨਨ੍ਤੋ, ਨਿਦ੍ਧੁਨਨ੍ਤੋ, ਧੁਨਮਾਨੋ, ਨਿਦ੍ਧੁਨਮਾਨੋ, ਪੁਨਨ੍ਤੋ, ਰਵਨ੍ਤੋ, ਲੁਨਨ੍ਤੋ, ਆਵੁਣਨ੍ਤੋ, ਪਸਵਨ੍ਤੋ, ਵਿਸ੍ਸਵਨ੍ਤੋ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਸੁਯ੍ਯਮਾਨੋ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਸਾਵੇਨ੍ਤੋ, ਸਾਵਯਨ੍ਤੋ।

ਸ੍ਵਾਦਿਗਣੇ-ਸੁਣਨ੍ਤੋ, ਸੁਣਮਾਨੋ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਸੁਣਾਪੇਨ੍ਤੋ, ਸੁਣਾਪਯਨ੍ਤੋ।

ਹੁ-ਪੂਜਾਯਂ, ਜੁਹੋਨ੍ਤੋ।

ਪਪੁਬ੍ਬੋ ਪਹੁਤ੍ਤੇ, ਪਹੋਨ੍ਤੋ, ਸਮ੍ਪਹੋਨ੍ਤੋ।

ਹੂ-ਸਤ੍ਤਾਯਂ, ਹੋਨ੍ਤੋ।

ਏਦਨ੍ਤੇਸੁ-ਏਨ੍ਤੋ । ਅਤ੍ਥਂ ਏਨ੍ਤੁਮ੍ਹਿ ਸੂਰਿਯੇ [ਜਾ॰ ੨.੨੨.੨੧੯੭ (ਅਤ੍ਥਙ੍ਗਤਮ੍ਹਿ)], ਸਮੇਨ੍ਤੋ, ਅਭਿਸਮੇਨ੍ਤੋ, ਖਾਯਨ੍ਤੋ, ਖਾਯਮਾਨੋ, ਗਾਯਨ੍ਤੋ, ਗਾਯਮਾਨੋ, ਗਾਯੀਯਮਾਨੋ, ਗਾਯਾਪੇਨ੍ਤੋ, ਗਾਯਾਪਯਨ੍ਤੋ, ਅਪਚਾਯਨ੍ਤੋ, ਧਮ੍ਮਂ ਅਪਚਾਯਮਾਨੋ, ਝਾਯਨ੍ਤੋ, ਝਾਯਮਾਨੋ, ਪਜ੍ਝਾਯਨ੍ਤੋ, ਉਜ੍ਝਾਯਨ੍ਤੋ, ਨਿਜ੍ਝਾਯਨ੍ਤੋ, ਅਭਿਜ੍ਝਾਯਨ੍ਤੋ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਝਾਪੇਨ੍ਤੋ, ਉਜ੍ਝਾਪੇਨ੍ਤੋ, ਯਲੋਪੋ।

ਭਾਯਨ੍ਤੋ, ਭਾਯਮਾਨੋ, ਸਾਲਿਂ ਲਾਯਨ੍ਤੋ, ਲਾਯਮਾਨੋ, ਚੀਵਰਂ ਵਾਯਨ੍ਤੋ, ਵਾਯਮਾਨੋ।

ਕਿਲੇ-ਕੀਲ਼ਾਯਂ ਪੇਮਨੇ ਚ, ਕੇਲਾਯਨ੍ਤੋ, ਕੇਲਾਯਮਾਨੋ, ਚਾਲੇਨ੍ਤੋ ਪਿਯਾਯਨ੍ਤੋਤਿ ਵਾ ਅਤ੍ਥੋ।

ਗਿਲੇ-ਗੇਲਞ੍ਞੇ, ਗਿਲਾਯਨ੍ਤੋ।

ਚਿਨੇ-ਅਵਮਞ੍ਞਨੇ, ਚਿਨਾਯਨ੍ਤੋ।

ਪਲੇ-ਗਤਿਯਂ, ਪਲਾਯਨ੍ਤੋ।

ਮਿਲੇ-ਹਾਨਿਯਂ, ਮਿਲਾਯਨ੍ਤੋ।

ਸਙ੍ਕਸੇ-ਨਿਵਾਸੇ, ਸਙ੍ਕਸਾਯਨ੍ਤੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਅਨੇਕਬ੍ਯਞ੍ਜਨੇਸੁ-ਅਸ-ਭੁਵਿ, ‘‘ਨ੍ਤਮਾਨਾਨ੍ਤਿਯਿਯੁਂਸ੍ਵਾਦਿਲੋਪੋ’’ਤਿ ਨ੍ਤੁ, ਮਾਨੇਸੁ ਆਦਿਲੋਪੋ, ਸਨ੍ਤੋ, ਸਮਾਨੋ, ਉਪਾਸਨ੍ਤੋ, ਉਪਾਸਮਾਨੋ, ਉਪਾਸੀਯਮਾਨੋ, ਇਚ੍ਛਨ੍ਤੋ, ਇਚ੍ਛਮਾਨੋ, ਇਚ੍ਛੀਯਮਾਨੋ, ਗਚ੍ਛਨ੍ਤੋ, ਗਚ੍ਛਮਾਨੋ, ਗਚ੍ਛੀਯਮਾਨੋ।

ਯਸ੍ਸ ਪੁਬ੍ਬਰੂਪਤ੍ਤੇ-ਗਮ੍ਮਮਾਨੋ, ਅਧਿਗਮ੍ਮਮਾਨੋ, ਅਨਾਗਤੇ ਸ੍ਸਪੁਬ੍ਬੋ- ‘‘ਲਭ ਵਸ ਛਿਦ ਗਮ ਭਿਦ ਰੁਦਾਨਂ ਚ੍ਛਙ’’ਇਤਿ ਸ੍ਸੇਨ ਸਹ ਧਾਤ੍ਵਨ੍ਤਸ੍ਸ ਚ੍ਛੋ, ਗਚ੍ਛਨ੍ਤੋ, ਗਮਿਸ੍ਸਨ੍ਤੋ, ਗਚ੍ਛਮਾਨੋ, ਗਮਿਸ੍ਸਮਾਨੋ, ਜਿਰਨ੍ਤੋ, ਜਿਰਮਾਨੋ, ਜਿਯਜਨ੍ਤੋ, ਜਿਯਜਮਾਨੋ, ਦਹਨ੍ਤੋ, ਦਹਮਾਨੋ।

ਦਹਸ੍ਸ ਦਸ੍ਸ ਡੋ, ਡਹਨ੍ਤੋ, ਡਹਮਾਨੋ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਡਯ੍ਹਮਾਨੋ।

ਦਿਸ-ਪੇਕ੍ਖਨੇ, ਪਸ੍ਸਨ੍ਤੋ, ਪਸ੍ਸਮਾਨੋ, ਪਸ੍ਸੀਯਮਾਨੋ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ, ਦਸ੍ਸਯਨ੍ਤੋ, ਦਸ੍ਸਯਮਾਨੋ।

ਲਭਨ੍ਤੋ, ਲਭਮਾਨੋ।

ਕਮ੍ਮੇ ਪੁਬ੍ਬਰੂਪਂ, ਲਬ੍ਭਮਾਨੋ, ਉਪਲਬ੍ਭਮਾਨੋ।

ਅਨਾਗਤੇ-ਲਚ੍ਛਨ੍ਤੋ, ਲਭਿਸ੍ਸਨ੍ਤੋ, ਲਚ੍ਛਮਾਨੋ, ਲਭਿਸ੍ਸਮਾਨੋ।

ਮਰਨ੍ਤੋ, ਮਰਮਾਨੋ, ਮਿਯਨ੍ਤੋ, ਮਿਯਮਾਨੋ।

ਯਮੁ-ਉਪਰਮੇ, ਨਿਯਮਨ੍ਤੋ, ਸਞ੍ਞਮਨ੍ਤੋ, ਸਞ੍ਞਮਮਾਨੋ, ਨਿਯਚ੍ਛਨ੍ਤੋ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਨਿਯਾਮੇਨ੍ਤੋ।

ਰੁਦਨ੍ਤੋ, ਰੋਦਨ੍ਤੋ, ਰੋਦਮਾਨੋ।

ਅਨਾਗਤੇ-ਰੁਚ੍ਛਨ੍ਤੋ, ਰੋਦਿਸ੍ਸਨ੍ਤੋ, ਰੁਚ੍ਛਮਾਨੋ, ਰੋਦਿਸ੍ਸਮਾਨੋ।

ਵਚਨ੍ਤੋ, ਵਚਮਾਨੋ।

ਕਮ੍ਮੇ ‘ਅਸ੍ਸੂ’ਤਿ ਉਤ੍ਤਂ, ਵੁਚ੍ਚਮਾਨੋ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਵਾਚੇਨ੍ਤੋ, ਵਾਚਯਨ੍ਤੋ, ਵਾਚਯਮਾਨੋ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਵਾਚੀਯਮਾਨੋ।

ਅਨਾਗਤੇ-‘ਵਚ ਭੁਜ ਮੁਚ ਵਿਸਾਨਂ ਕ੍ਖਙ’ਇਤਿ ਸ੍ਸੇਨ ਸਹ ਧਾਤ੍ਵਨ੍ਤਸ੍ਸ ਕ੍ਖਾਦੇਸੋ, ਵਕ੍ਖਨ੍ਤੋ, ਵਕ੍ਖਮਾਨੋ, ਵਦਨ੍ਤੋ, ਵਦਮਾਨੋ, ਓਵਦਨ੍ਤੋ, ਓਵਦਮਾਨੋ, ਵਜ੍ਜਨ੍ਤੋ, ਵਜ੍ਜਮਾਨੋ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਵਦੀਯਮਾਨੋ, ਓਵਦੀਯਮਾਨੋ, ਓਵਜ੍ਜਮਾਨੋ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਭੇਰਿਂ ਵਾਦੇਨ੍ਤੋ, ਵਾਦਯਮਾਨੋ।

ਵਸਨ੍ਤੋ ਵਸਮਾਨੋ।

ਕਮ੍ਮੇ ਪੁਬ੍ਬਰੂਪਤ੍ਤਂ, ਉਪਵਸ੍ਸਮਾਨੋ।

ਵਾਸੇਨ੍ਤੋ, ਵਾਸਯਨ੍ਤੋ।

ਅਨਾਗਤੇ-ਵਚ੍ਛਨ੍ਤੋ, ਵਸਿਸ੍ਸਨ੍ਤੋ, ਵਚ੍ਛਮਾਨੋ, ਵਸਿਸ੍ਸਮਾਨੋ।

ਪਵਿਸਨ੍ਤੋ, ਪਵਿਸਮਾਨੋ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਪਵਿਸੀਯਮਾਨੋ।

ਅਨਾਗਤੇ-ਪਵੇਕ੍ਖਨ੍ਤੋ, ਪਵਿਸਿਸ੍ਸਨ੍ਤੋ, ਪਵੇਕ੍ਖਮਾਨੋ, ਪਵਿਸਿਸ੍ਸਮਾਨੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਰੁਧਾਦਿਮ੍ਹਿ-ਰੁਨ੍ਧਨ੍ਤੋ, ਰੁਨ੍ਧਮਾਨੋ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਰੁਨ੍ਧੀਯਮਾਨੋ।

ਪੁਬ੍ਬਰੂਪਤ੍ਤੇ-ਰੁਜ੍ਝਮਾਨੋ।

ਰੋਧੇਨ੍ਤੋ, ਰੋਧਮਾਨੋ, ਰੋਧੀਯਮਾਨੋ।

ਛਿਨ੍ਦਨ੍ਤੋ, ਛਿਨ੍ਦਮਾਨੋ, ਛਿਨ੍ਦੀਯਮਾਨੋ, ਛਿਜ੍ਜਮਾਨੋ, ਛਿਨ੍ਦਾਪੇਨ੍ਤੋ, ਛਿਨ੍ਦਾਪਯਨ੍ਤੋ।

ਅਨਾਗਤੇ-ਛੇਚ੍ਛਨ੍ਤੋ, ਛਿਨ੍ਦਿਸ੍ਸਨ੍ਤੋ, ਛੇਚ੍ਛਮਾਨੋ, ਛਿਨ੍ਦਿਸ੍ਸਮਾਨੋ।

ਭਿਨ੍ਦਨ੍ਤੋ, ਭਿਨ੍ਦਮਾਨੋ, ਭਿਨ੍ਦੀਯਮਾਨੋ, ਭਿਜ੍ਜਮਾਨੋ, ਭੇਚ੍ਛਨ੍ਤੋ, ਭਿਨ੍ਦਿਸ੍ਸਨ੍ਤੋ, ਭੇਚ੍ਛਮਾਨੋ, ਭਿਨ੍ਦਿਸ੍ਸਮਾਨੋ।

ਭੁਞ੍ਜਨ੍ਤੋ, ਭੁਞ੍ਜਮਾਨੋ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਭੁਞ੍ਜੀਯਮਾਨੋ।

ਪੁਬ੍ਬਰੂਪਤ੍ਤੇ-ਭੁਜ੍ਜਮਾਨੋ।

ਭੋਜੇਨ੍ਤੋ, ਭੋਜਯਨ੍ਤੋ, ਭੋਜਯਮਾਨੋ, ਭੋਜੀਯਮਾਨੋ।

ਅਨਾਗਤੇ-ਭੋਕ੍ਖਨ੍ਤੋ , ਭੁਞ੍ਜਿਸ੍ਸਨ੍ਤੋ, ਭੋਕ੍ਖਮਾਨੋ, ਭੁਞ੍ਜਿਸ੍ਸਮਾਨੋ।

ਮੁਞ੍ਚਨ੍ਤੋ, ਮੁਞ੍ਚਮਾਨੋ, ਮੁਞ੍ਚੀਯਮਾਨੋ, ਮੁਚ੍ਚਮਾਨੋ।

ਅਨਾਗਤੇ-ਮੋਕ੍ਖਨ੍ਤੋ, ਮੁਞ੍ਚਿਸ੍ਸਨ੍ਤੋ, ਮੋਕ੍ਖਮਾਨੋ, ਮੁਞ੍ਚਿਸ੍ਸਮਾਨੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਦਿਵਾਦਿਮ੍ਹਿ ਸੁਦ੍ਧਕਤ੍ਤੁਰੂਪਂ ਸੁਦ੍ਧਕਮ੍ਮਰੂਪਞ੍ਚ ਪੁਬ੍ਬਰੂਪੇ ਸਦਿਸਮੇਵ, ਦਿਬ੍ਬਨ੍ਤੋ, ਦਿਬ੍ਬਮਾਨੋ, ਦਿਬ੍ਬੀਯਮਾਨੋ।

ਪੁਬ੍ਬਰੂਪਤ੍ਤੇ-ਦਿਬ੍ਬਮਾਨੇ।

ਛਿਜ੍ਜਨ੍ਤੋ, ਛਿਜ੍ਜਮਾਨੇ, ਛੇਦਾਪੇਨ੍ਤੋ, ਛੇਦਾਪਯਮਾਨੇ।

ਬੁਜ੍ਝਨ੍ਤੋ, ਬੁਜ੍ਝਮਾਨੇ, ਬੁਜ੍ਝੀਯਮਾਨੇ, ਬੋਧੇਨ੍ਤੋ, ਬੋਧਯਨ੍ਤੋ, ਬੋਧਯਮਾਨੇ।

ਮੁਚ੍ਚਨ੍ਤੋ, ਮੁਚ੍ਚਮਾਨੇ, ਮੋਚੇਨ੍ਤੋ, ਮੋਚਯਨ੍ਤੋ, ਮੋਚਯਮਾਨੇ, ਮੋਚੀਯਮਾਨੇ।

ਯੁਜ੍ਜਨ੍ਤੋ, ਯੁਜ੍ਜਮਾਨੇ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਸ੍ਵ◌ਾਦਿਮ੍ਹਿ-ਸੁਣਨ੍ਤੋ, ਸੁਣਮਾਨੇ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਸੁਯਜਮਾਨੇ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਸਾਵ◌ੇਨ੍ਤੋ, ਸਾਵਯਨ੍ਤੋ, ਸਾਵਯਮਾਨੇ।

ਪਾਪੁਣਨ੍ਤੋ, ਧਮ੍ਮਂ ਪਰਿਯਾਪੁਣਨ੍ਤੋ, ਪਰਿਯਾਪੁਣਮਾਨੇ, ਪਾਪੁਣੀਯਮਾਨੇ, ਪਾਪੀਯਮਾਨੇ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਪਾਪੇਨ੍ਤੋ, ਪਾਪਯਨ੍ਤੋ, ਪਾਪਯਮਾਨੇ।

ਪਰਿ, ਸਂਪੁਬ੍ਬੋ-ਪਰਿਸਮਾਪੇਨ੍ਤੋ, ਪਰਿਸਮਾਪਯਨ੍ਤੋ, ਪਰਿਸਮਾਪਯਮਾਨੇ, ਪਰਿਸਮਾਪੀਯਮਾਨੇ।

ਸਕ੍ਕੁਣਨ੍ਤੋ, ਆਵ◌ੁਣਨ੍ਤੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਕਿਯਾਦਿਮ੍ਹਿ-ਕਿਣਨ੍ਤੋ, ਕਿਣਾਪੇਨ੍ਤੋ, ਵ◌ਿਕ੍ਕਯਨ੍ਤੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਤਨਾਦਿਮ੍ਹਿ-ਤਨੋਨ੍ਤੋ , ਕਰੋਨ੍ਤੋ, ਕੁਬ੍ਬਨ੍ਤੋ, ਕੁਬ੍ਬਮਾਨੇ, ਕ੍ਰੁਬ੍ਬਨ੍ਤੋ, ਕ੍ਰੁਬ੍ਬਮਾਨੇ, ਕੁਰੁਮਾਨੇ, ਕਯਿਰਨ੍ਤੋ, ਕਯਿਰਮਾਨੇ।

ਕਮ੍ਮੇ-ਕਰੀਯਮਾਨੇ, ਕਯਜਮਾਨੇ, ‘ਤਵੱਗ੍ਗਵਰਣਾਨਂ ਯੇ ਚਵੱਗ੍ਗਬਯਞਾ’ਤਿ ਧਾਤ੍ਵਨ੍ਤੁਸ੍ਸ ਯਾਦੇਸੋ।

ਸਙ੍ਖਰੋਨ੍ਤੋ, ਅਭਿਸਙ੍ਖਰੋਨ੍ਤੋ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਕਾਰੇਨ੍ਤੋ, ਕਾਰਯਨ੍ਤੋ, ਕਾਰਯਮਾਨੇ, ਕਾਰੀਯਮਾਨੇ।

ਸਕ੍ਕੋਨ੍ਤੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਚੁਰਾਦਿਮ੍ਹਿ-ਚੋਰੇਨ੍ਤੋ, ਚੋਰਯਨ੍ਤੋ, ਚੋਰਯਮਾਨੇ, ਥੇਨੇਨ੍ਤੋ, ਥੇਨਯਨ੍ਤੋ, ਥੇਨਯਮਾਨੇ, ਚਿਨ੍ਤੇਨ੍ਤੋ, ਚਿਨ੍ਤਯਨ੍ਤੋ, ਚਿਨ੍ਤਯਮਾਨੇ, ਚਿਨ੍ਤੀਯਮਾਨੇ, ਚਿਨ੍ਤਾਪੇਨ੍ਤੋ, ਚਿਨ੍ਤਾਪਯਨ੍ਤੋ, ਚਿਨ੍ਤਾਪਯਮਾਨੇ, ਚਿਨ੍ਤਾਪੀਯਮਾਨੇ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਤਿਤਿਕ੍ਖਨ੍ਤੋ, ਤਿਤਿਕ੍ਖਮਾਨੇ, ਤਿਤਿਕ੍ਖੀਯਮਾਨੇ, ਤਿਤਿਕ੍ਖਾਪੇਨ੍ਤੋ, ਤਿਤਿਕ੍ਖਾਪਯਨ੍ਤੋ, ਤਿਤਿਕ੍ਖਾਪਯਮਾਨੇ, ਵ◌ੀਮਂਸਨ੍ਤੋ, ਤਿਕਿਚ੍ਛਨ੍ਤੋ, ਚਿਕਿਚ੍ਛਨ੍ਤੋ, ਵ◌ਿਚਿਕਿਚ੍ਛਨ੍ਤੋ।

ਭੁਞ੍ਜਿਤੁਂ ਇਚ੍ਛਤੀਤਿ ਬੁਭੁਕ੍ਖਨ੍ਤੋ, ਘਸਿਤੁਂ ਇਚ੍ਛਤੀਤਿ ਜਿਘਚ੍ਛਨ੍ਤੋ, ਪਾਤੁਂ ਪਰਿਭੁਞ੍ਜਿਤੁਂ ਇਚ੍ਛਤੀਤਿ ਪਿਪਾਸਨ੍ਤੋ, ਗੋਤ੍ਤੁਂ ਸਂਵਰਿਤੁਂ ਇਚ੍ਛਤੀਤਿ ਜਿਗੁਚ੍ਛਨ੍ਤੋ, ਹਰਿਤੁਂ ਪਰਿਯੇਸਿਤੁਂ ਇਚ੍ਛਤੀਤਿ ਜਿਗੀਸਨ੍ਤੋ, ਵਿਜੇਤੁਂ ਇਚ੍ਛਤੀਤਿ ਵਿਜਿਗੀਸਨ੍ਤੋ।

ਪਬ੍ਬਤੋ ਵਿਯ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਚਰਤੀਤਿ ਪਬ੍ਬਤਾਯਨ੍ਤੋ, ਪਬ੍ਬਤਾਯਮਾਨੋ, ਪਿਯਾਯਨ੍ਤੋ, ਮੇਤ੍ਤਾਯਨ੍ਤੋਇਚ੍ਚਾਦੀਨਿ ਚ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਾਨਿ।

ਇਤਿ ਨ੍ਤੁ, ਮਾਨਪਚ੍ਚਯਰਾਸਿ।

ਣ੍ਯਾਦਿਪਚ੍ਚਯਰਾਸਿ

ਅਥ ਣ੍ਯ, ਯ, ਯਕਪਚ੍ਚਯਨ੍ਤਾ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤੇ।

੭੭੭. ਘ੍ਯਣ।

ਭਾਵ, ਕਮ੍ਮੇਸੁ ਘ, ਣਾਨੁਬਨ੍ਧੋ ਯਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ। ਘਾਨੁਬਨ੍ਧੋ 'ਕਗਾਚਜਾਨਂ ਘਾਨੁਬਨ੍ਧੇ'ਤਿਆਦੀਸੁ ਵਿਸੇਸਨਤ੍ਥੋ। ਣਾਨੁਬਨ੍ਧੋ ਵੁਦ੍ਧਿਦੀਪਨਤ੍ਥੋ। ਏਵਂ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ।

ਅਨੁਭਵਿਤਬ੍ਬੋਤਿ ਅਨੁਭਾਵਿਯੋ ਭੋਗੋ ਪੁਰਿਸੇਨ, ਅਨੁਭਾਵਿਯਂ ਸੁਖਂ, ਅਨੁਭਾਵਿਯਾ ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿ।

੭੭੮. ਆਸ੍ਸੇ ਚ।

ਆਦਨ੍ਤਧਾਤੂਨਂ ਆਸ੍ਸ ਏ ਹੋਤਿ ਘ੍ਯਣਮ੍ਹਿ। ਚਸਦ੍ਦੇਨ ਇਵਣ੍ਣਧਾਤੂਨਂ ਆਗਮਈਕਾਰਸ੍ਸ ਚ ਏਤ੍ਤਂ।

ਅਕ੍ਖਾਤਬ੍ਬਂ ਕਥੇਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਅਕ੍ਖੇਯ੍ਯਂ।

ਯਸ੍ਸ ਦ੍ਵਿਤ੍ਤਂ, ਸਙ੍ਖਾਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਸਙ੍ਖਜੇਯ੍ਯਂ, ਸਙ੍ਖਾਤੁਂ ਅਸਕ੍ਕੁਣੇਯ੍ਯਨ੍ਤਿ ਅਸਙ੍ਖਜੇਯ੍ਯਂ, ਗਾਯਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਗੇਯ੍ਯਂ-ਸਗਾਥਕਂ ਸੁਤ੍ਤਂ, ਘਾਯਿਤੁਂ ਅਰਹਤੀਤਿ ਘੇਯ੍ਯਂ, ਘਾਯਨੀਯਂ, ਅਪਚਾਯਿਤੁਂ ਅਰਹਤੀਤਿ ਅਪਚੇਯ੍ਯਂ, ਞਾਤੁਂ ਅਰਹਤੀਤਿ ਞੇਯ੍ਯਂ, ਆਜਾਨਿਤੁਂ ਅਰਹਤੀਤਿ ਅਞ੍ਞੇਯ੍ਯਂ, ਵਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਂ, ਅਭਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਂ, ਪਰਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਂ।

ਈਆਗਮੇ-ਜਾਨਿਯਂ, ਵਿਜਾਨਿਯਂ, ਈਸ੍ਸ ਰਸ੍ਸੋ।

ਜਾਨੇਯ੍ਯਂ, ਵਿਜਾਨੇਯ੍ਯਂ, ਅਧਿਟ੍ਠਾਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਅਧਿਟ੍ਠੇਯ੍ਯਂ, ਅਧਿਟ੍ਠਹੇਯ੍ਯਂ, ਦਾਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਦੇਯ੍ਯਂ, ਆਦਾਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਆਦੇਯ੍ਯਂ, ਸਦ੍ਦਹਿਤੁਂ ਅਰਹਤੀਤਿ ਸਦ੍ਦਹੇਯ੍ਯਂ, ਵਿਧਾਤੁਂ ਅਰਹਤੀਤਿ ਵਿਧੇਯ੍ਯਂ, ਨ ਵਿਧੇਯ੍ਯਂ ਅਵਿਧੇਯ੍ਯਂ-ਅਨਤ੍ਤਲਕ੍ਖਣਂ, ਮਾਰਸ੍ਸ ਆਣਾ ਦਹਤਿ ਏਤ੍ਥਾਤਿ ਮਾਰਧੇਯ੍ਯਂ, ਮਚ੍ਚੁਧੇਯ੍ਯਂ, ਸਨ੍ਨਿਹਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਸਨ੍ਨਿਧੇਯ੍ਯਂ, ਅਭਿਧਾਤਬ੍ਬਂ ਕਥੇਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਅਭਿਧੇਯ੍ਯਂ, ਪਿਦਹਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਪਿਧੇਯ੍ਯਂ, ਅਲੋਪੇ, ਅਪਿਧੇਯ੍ਯਂ ਵਾ, ਪਾਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਪੇਯ੍ਯਂ, ਮਿਨੇਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਮੇਯ੍ਯਂ, ਪਮੇਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਪਮੇਯ੍ਯਂ, ਉਪੇਚ੍ਚ ਮਿਨਿਤੁਂ ਅਰਹਤੀਤਿ ਉਪਮੇਯ੍ਯਂ, ਹਾਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਹੇਯ੍ਯਂ, ਪਹੇਯ੍ਯਂ, ਪਜਹੇਯ੍ਯਂ।

ਇਵਣ੍ਣੇਸੁ-ਅਜ੍ਝਾਯਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਅਜ੍ਝੇਯ੍ਯਂ, ਅਧਿਯੇਯ੍ਯਂ, ਉਪੇਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਉਪੇਯ੍ਯਂ, ਵਿਕ੍ਕਿਣਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਵਿਕ੍ਕੇਯ੍ਯਂ, ਵਿਕ੍ਕਾਯਿਯਂ, ਵਿਕ੍ਕਾਯੇਯ੍ਯਂ, ਵਿਕ੍ਕਿਣੇਯ੍ਯਂ ਵਾ, ਵਿਚਿਨਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਵਿਚੇਯ੍ਯਂ, ਵਿਚਿਨੇਯ੍ਯਂ, ਜੇਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਜੇਯ੍ਯਂ, ਵਿਜੇਯ੍ਯਂ, ਨੇਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਨੇਯ੍ਯਂ, ਵਿਨੇਯ੍ਯਂ, ਅਧਿਸਯਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਅਧਿਸੇਯ੍ਯਂ, ਪਹਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਪਾਹੇਯ੍ਯਂ, ਪਹਿਣੇਯ੍ਯਂ ਵਾ।

ਉਵਣ੍ਣੇਸੁ ਵੁਦ੍ਧਿਆਵਾਦੇਸੋ, ਕੁ-ਸਦ੍ਦੇ, ਕੁਯ੍ਯਤੀਤਿ ਕਾਵੇਯ੍ਯਂ।

ਈਸ੍ਸ ਅਭਾਵੇ ਵਸ੍ਸ ਬਤ੍ਤੰ ਰਸ੍ਸੋ ਚ, ਕਬਜਂ।

ਪੁਬ੍ਬਰੂਪਤ੍ਤੇ ਕਬ੍ਬਂ, ਚਾਵੇਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਚਾਵੇਯਜਂ, ਜਵਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਜਵੇਯਜਂ, ਅਭਿਤ੍ਥਵਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਅਭਿਤ੍ਥਵੇਯਜਂ, ਭਵਿਤੁਂ ਅਰਹਤੀਤਿ ਭਬ੍ਬਂ। ਜੁਹੋਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਹਬਜਂ-ਸਪ੍ਪਿ।

ਏਦਨ੍ਤੇਸੁ-ਅਪਚਾਯਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਅਪਚੇਯਜਂ, ਅਪਚਾਯਿਯਂ।

ਵੇ-ਤਨ੍ਤੁਸਨ੍ਤਾਨੇ, ਵੇਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਵੇਯਜਂ।

ਵਚ, ਭਜ, ਭੁਜ, ਯੁਜਾਦੀਹਿ ਘਜਣ੍ਪਚ੍ਚਯੋ।

੧੭੯. ਕਗਾ ਚਜਾਨਂ ਘਾਨੁਬਨ੍ਧੇ [ਕ॰ ੬੨੩; ਰੂ॰ ੫੫੪; ਨੀ॰ ੧੨੨੯]।

ਚ, ਜਾਨਂ ਧਾਤ੍ਵਨ੍ਤਾਨਂ ਕ, ਗਾ ਹੋਨ੍ਤਿ ਘਾਨੁਬਨ੍ਧੇ ਪਚ੍ਚਯੇ ਪਰੇ।

ਵਤ੍ਤੁਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਵਾਕਜਂ, ਵਾਕ੍ਕਂ, ਵਾਚ੍ਚਂ, ਵਾਚੇਯਜਂ ਵਾ।

ਭਜ-ਸੇਵਾਯਂ, ਭਜਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਭਾਗਜਂ, ਭਗ੍ਗਂ, ਭੁਞ੍ਜਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਭੋਗਜਂ, ਭੋਗ੍ਗਂ, ਯੁਞ੍ਜਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਯੋਗਜਂ, ਯੋਗ੍ਗਂ।

੧੮੦. ਵਦਾਦੀਹਿ ਯੋ [ਕ॰ ੫੪੧; ਰੂ॰ ੫੫੨; ਨੀ॰ ੧੧੨੬]।

ਵਦਾਦੀਹਿ ਭਾਵ, ਕਮ੍ਮੇਸੁ ਬਹੁਲਂ ਯੋ ਹੋਤਿ।

ਭੁਞ੍ਜਿਭਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਭੋਜ੍ਜਂ, ਖਾਦਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਖਜ੍ਜਂ, ਵਿਤੁਦਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਵਿਤੁਜ੍ਜਂ, ਪਨੁਦਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਪਨੁਜ੍ਜਂ, ਪਜ੍ਜਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਪਜ੍ਜਂ, ਮਜ੍ਜਤਿ ਏਤੇਨਾਤਿ ਮਜ੍ਜਂ।

ਮੁਦ-ਹਾਸੇ, ਪਮੋਦਤਿ ਏਤੇਨਾਤਿ ਪਾਮੋਜ੍ਜਂ, ਵਦੀਯਤੀਤਿ ਵਜ੍ਜਂ।

ਵਧ-ਹਿਂਸਾਯਂ, ਵਧਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਵਜ੍ਝਂ, ਵਿਜ੍ਝਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਵਿਜ੍ਝਂ, ਪੁਨਨ੍ਤਿ ਸੁਜ੍ਝਨ੍ਤਿ ਸਤ੍ਤਾ ਏਤੇਨਾਤਿ ਪੁਞ੍ਞਂ, ਨਾਗਮੋ।

ਵਿਹਞ੍ਞਤੇ ਵਿਹਞ੍ਞਂ, ਵਪਿਯਤੇਤਿ ਵਪ੍ਪਂ, ਸੁਪਨਂ ਸੋਪ੍ਪਂ, ਲਭਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਲਬ੍ਭਂ, ਗਨ੍ਤੁਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਗਮ੍ਮਂ, ਦਮਿਤੁਂ ਅਰਹਤੀਤਿ ਦਮ੍ਮਂ, ਰਮਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਰਮ੍ਮਂ, ਅਭਿਰਮ੍ਮਂ, ਨਿਸਾਮੀਯਤੇ ਨਿਸਮ੍ਮਂ, ਵਿਸਮੀਯਤੇ ਵਿਸਮ੍ਮਂ, ਫੁਸੀਯਤੇਤਿ ਫਸ੍ਸੋ, ਉਸ੍ਸ ਅਤ੍ਤਂ।

ਸਾਸਿਤਬ੍ਬੋਤਿ ਸਿਸ੍ਸੋ, 'ਸਾਸਸ੍ਸ ਸਿਸਾ'ਤਿ ਸਿਤ੍ਤਂ।

ਗਹ, ਗੁਹ, ਗਰਹ, ਦੁਹ, ਵਹ, ਸਹ।

੧੮੧. ਗੁਹਾਦੀਹਿ ਯਕ [ਕ॰ ੫੪੧; ਰੂ॰ ੫੫੨; ਨੀ॰ ੧੧੨੬]।

ਏਤੇਹਿ ਭਾਵ, ਕਮ੍ਮੇਸੁ ਬਹੁਲਂ ਯਕ ਹੋਤਿ, ਹਸ੍ਸ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ।

ਗਹੇਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਗਯ੍ਹਂ, ਗੁਹਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਗੁਯ੍ਹਂ।

ਗਰਹ-ਨਿਨ੍ਦਾਯੰ, ਗਰਹਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਗਾਰਯ੍ਹੰ, ਦੁਹਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਦੁਯ੍ਹੰ, ਵਹਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਵਯ੍ਹੰ।

ਸਹ-ਸਾਹਸੇ, ਸਹਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਸਯ੍ਹੰ, ਪਸਯ੍ਹੰ।

੧੮੨. **ਕਿਚ੍ਚ ਘਚ੍ਚ ਭਚ੍ਚ ਗਬ੍ਬ ਲਜਾ** [‘...ਬਬ੍ਬਲੇਯਜਾ’ (ਬਹੂਸੁ)]।

ਏਤੇ ਸਦ੍ਦਾ ਯਪਚ੍ਚਯਨ੍ਤਾ ਸਿਜ੍ਝਨ੍ਤਿ, ਇਮਿਨਾ ਯਪਚ੍ਚਯੰ ਕਤ੍ਵਾ ਤੇਨ ਸਹ ਕਰਸ੍ਸ ਕਿਚ੍ਚੰ, ਹਨਸ੍ਸ ਘਚ੍ਚੰ, ਭਰਸ੍ਸ ਭਚ੍ਚੰ, ਗੁਸ੍ਸ ਗਬ੍ਬੰ, ਲਿਸ੍ਸ ਲਜਤ੍ਤੰ ਕਤ੍ਵਾ ਸਿਜ੍ਝਨ੍ਤਿ।

ਕਰੀਯਤੇਤਿ ਕਿਚ੍ਚੰ, ਕਿਚ੍ਚਯੰ ਵਾ, ਹਞ੍ਞਤੇਤਿ ਘਚ੍ਚੰ, ਹਚ੍ਚੰ ਵਾ, ਭਰੀਯਤੇਤਿ ਭਚ੍ਚੰ।

ਗੁ-ਦਬ੍ਬੇ, ਗੁਯਤੇ ਗਬ੍ਬੰ, ਪਟਿਸਲ੍ਲੀਯਤੇ ਪਟਿਸਲਜੰ।

ਵਿਸੇਸਵਿਧਾਨੰ –

ਭਰ-ਭਰਣੇ, ਭਰਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਭਾਰਿਯੰ, ਹਰਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਹਾਰਿਯੰ, ਭਾਜੇਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਭਾਜਿਯੰ, ਭਾਜੇਯਜੰ, ਉਪਾਸਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਉਪਾਸਿਯੰ, ਇਚ੍ਛਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਇਚ੍ਛੇਯਜੰ, ਅਧਿਗਨ੍ਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਅਧਿਗਮੇਯਜੰ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਰੁਨ੍ਧਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਰੁਨ੍ਧੇਯਜੰ, ਛਿਨ੍ਦਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਛਿਨ੍ਦੇਯਜੰ, ਛੇਜ੍ਜੰ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਦਿਬ੍ਬਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਦਿਬ੍ਬੇਯਜੰ, ਦਿਬ੍ਬੰ, ਬੁਜ੍ਝਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਬੁਜ੍ਝੇਯਜੰ, ਬੋਧੇਯਜੰ, ਬੋਜ੍ਝੰ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਸੋਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਸੁਣੇਯਜੰ, ਪਾਪੁਣਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਪਾਪੁਣੇਯਜੰ, ਸਕ੍ਕੁਣਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਸਕ੍ਕੁਣੇਯਜੰ, ਨ ਸਕ੍ਕੁਣੇਯਜੰ ਅਸਕ੍ਕੁਣੇਯਜੰ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਤਨਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਤਾਨੇਯਜੰ, ਤਞ੍ਞੰ, ਕਾਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਕਾਰਿਯੰ, ਕਯਜੰ।

ਚੋਰੇਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਚੋਰੇਯਜੰ, ਥੇਨੀਯਤੇ ਥੇਯਜੰ, ਨਸ੍ਸ ਪਰਰੂਪਤ੍ਤੰ, ਚਿਨ੍ਤੇਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਚਿਨ੍ਤੇਯਜੰ, ਨ ਚਿਨ੍ਤੇਯਜੰ ਅਚਿਨ੍ਤੇਯਜੰ, ਅਚਿਨ੍ਤਿਯੰ, ਮਨ੍ਤੇਯਜੰ, ਮਨ੍ਤਿਯੰ, ਵੇਦਿਯੰ, ਵੇਦੇਯਜੰ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਤਿਤਿਕ੍ਖੇਯਜੰ, ਵੀਮੰਸੇਯਜੰ ਇਚ੍ਚਾਦਿ ਚ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਾਨਿ।

ਇਤਿ ਞਜਾਦਿਪਚ੍ਚਯਰਾਸਿ।

ਅਆਦਿਪਚ੍ਚਯਰਾਸਿ

ਅਥ ਅ, ਅਣ, ਘਕ, ਘਣਪਚ੍ਚਯਨ੍ਤਾ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤੇ।

੧੮੩. **ਭਾਵਕਾਰਕੇਸ੍ਵਘਣਘਕ** [‘ਭਾਵਕਾਰਕੇਸ੍ਵਘਣਘਕਾ’ (ਬਹੂਸੁ)]।

ਭਾਵੇ ਛਸੁ ਕਾਰਕੇਸੁ ਚ ਕ੍ਰਿਯਤ੍ਥਾ ਪਰਂ ਅ, ਘਣ, ਘਕਪਚ੍ਚਯਾ ਹੋਨ੍ਤਿ ਕਮ੍ਮਾਦਿਮ੍ਹਿ ਵਾ ਅਕਮ੍ਮਾਦਿਮ੍ਹਿ ਵਾ।

੧੮੪. **ਕ੍ਵਚਣ**।

ਕਮ੍ਮੁਪਪਦਮ੍ਹਾ ਕ੍ਰਿਯਤ੍ਥਾ ਪਰਂ ਕਤ੍ਤੁਰਿ ਏਵ ਕ੍ਵਚਿ ਅਣ ਹੋਤਿ।

ਅ, ਅਣ, ਘਕ, ਘਣ।

ਅਮ੍ਹਿ ਤਾਵ –

ਅਗ੍ਗਂ ਜਾਨਾਤੀਤਿ ਅਗ੍ਗਞ੍ਞੋ, ਵਂਸਂ ਜਾਨਾਤੀਤਿ ਵਂਸਞ੍ਞੋ, ਮਗ੍ਗੇ ਤਿਟ੍ਠਤੀਤਿ ਮਗ੍ਗਟ੍ਠੋ-ਪੁਰਿਸੋ, ਮਗ੍ਗਟ੍ਠਾ-ਇਤ੍ਥੀ, ਮਗ੍ਗਟ੍ਠਂ-ਞਾਣਂ। ਏਵਂ ਫਲਟ੍ਠੋ, ਥਲਟ੍ਠੋ, ਜਲਟ੍ਠੋ, ਪਬ੍ਬਤਟ੍ਠੋ, ਭੂਮਟ੍ਠੋ।

ਗੋ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਞਾਣਂ ਸਦ੍ਦੋ ਚ, ਗਵਂ ਤਾਯਤਿ ਰਕ੍ਖਤੀਤਿ ਗੋਤ੍ਤਂ, ਪਰਿਤੋ ਭਯਂ ਤਾਯਤਿ ਰਕ੍ਖਤੀਤਿ ਪਰਿਤ੍ਤਂ, ਅਨ੍ਨਂ ਦੇਤੀਤਿ ਅਨ੍ਨਦੋ। ਏਵਂ ਵਤ੍ਥਦੋ, ਵਣ੍ਣਦੋ, ਯਾਨਦੋ, ਸੁਖਦੋ, ਦੀਪਦੋ, ਚਕ੍ਖੁਦੋ, ਦਾਯਂ ਆਦਦਾਤੀਤਿ ਦਾਯਾਦੋ, ਪਾਰਂ ਗਨ੍ਤੁਂ ਦੇਤੀਤਿ ਪਾਰਦੋ-ਰਸੋ।

ਅਨ੍ਨਂ ਦਦਾਤੀਤਿ ਅਨ੍ਨਦਦੋ, ਦ੍ਵਿਤ੍ਤਂ ਪੁਬ੍ਬਸ੍ਸ ਰਸ੍ਸੋ ਚ।

ਪੁਰਿਨ੍ਦਦੋ, ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਪੁਰਸਦ੍ਦੇ ਅਸ੍ਸ ਇਤ੍ਤਂ ਬਿਨ੍ਦਾਗਮੋ ਚ।

ਸਬ੍ਬਂ ਦਦਾਤੀਤਿ ਸਬ੍ਬਦਦੋ, ਸਚ੍ਚਂ ਸਨ੍ਧੇਤੀਤਿ ਸਚ੍ਚਸਨ੍ਧੋ, ਜਨਂ ਸਨ੍ਧੇਤੀਤਿ ਜਨਸਨ੍ਧੋ।

ਕਕੁ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਗੁਣਰਾਸਿ, ਕਕੁਂ ਸਨ੍ਧੇਤੀਤਿ ਕਕੁਸਨ੍ਧੋ, ਗਾਵੋ ਪਾਤਿ ਰਕ੍ਖਤੀਤਿ ਗੋਪੋ-ਪੁਰਿਸੋ, ਗੋਪਸ੍ਸ ਭਰਿਯਾ ਗੋਪੀ।

ਕਸ੍ਸਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਖੇਤ੍ਤਂ, ਕਸ੍ਸਂ ਪਾਤਿ ਰਕ੍ਖਤੀਤਿ ਕਸ੍ਸਪੋ।

ਭੂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਪਥਵੀ, ਭੁਂ ਪਾਤਿ ਰਕ੍ਖਤੀਤਿ ਭੂਪੋ। ਏਵਂ ਭੂਮਿਪੋ।

ਪਾਦੇਨ ਮੂਲੇਨ ਪਥਵੀਰਸਂ ਆਪੋਰਸਞ੍ਚ ਪਿਵਤੀਤਿ ਪਾਦਪੋ, ਸੁਟ੍ਠੁ ਭਾਤਿ ਦਿਬ੍ਬਤੀਤਿ ਸੁਭੋ, ਨ ਮਮਾਯਤੀਤਿ ਅਮਮੋ, ਦ੍ਵੇ ਅਨਤ੍ਥੇ ਲਾਤਿ ਗਣ੍ਹਾਤੀਤਿ ਬਾਲੋ, ਬਹੁਂ ਲਾਤਿ ਗਣ੍ਹਾਤੀਤਿ ਬਹੁਲੋ, ਰਾਹੁ ਵਿਯ ਲਾਤਿ ਗਣ੍ਹਾਤੀਤਿ ਰਾਹੁਲੋ, ਆਦੀਨਂ

ਦੁਕ੍ਖਂ ਵਾਤਿ ਬਨ੍ਧਤੀਤਿਆਦੀਨਵੋ, ਅਣ੍ਣਂ ਉਦਕਰਾਸਿਂ ਵਾਤਿ ਬਨ੍ਧਤੀਤਿ ਅਣ੍ਣਵੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਅਣਮ੍ਹਿ –

੧੮੫. ਆਸ੍ਸਾਣਾਪਿਮ੍ਹਿ ਯੁਕ।

ਣਾਪਿਵਜ੍ਜਿਤੇ ਣਾਨੁਬਨ੍ਧੇ ਪਚ੍ਚਯੇ ਪਰੇ ਆਦਨ੍ਤਸ੍ਸ ਧਾਤੁਸ੍ਸ ਅਨ੍ਤੇ ਯੁਕ ਹੋਤਿ, ਯਾਗਮੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਞਾਤਬ੍ਬੋ ਬੁਜ੍ਝਿਤਬ੍ਬੋਤਿ ਞਾਯੋ-ਯੁਤ੍ਤਿ, ਞਾਯਤਿ ਅਮਤਂ ਪਦਂ ਏਤੇਨਾਤਿ ਞਾਯੋ-ਅਰਿਯਮਗ੍ਗੋ, ਪਟਿਚ੍ਚ ਤਿਟ੍ਠਤੀਤਿ ਪਤਿਟ੍ਠਾਯੋ, ਦਾਤਬ੍ਬੋਤਿ ਦਾਯੋ-ਆਮਿਸਦਾਯੋ, ਧਮ੍ਮਦਾਯੋ, ਖੀਰਂ ਪਿਵਤੀਤਿ ਖੀਰਪਾਯੋ, ਧਞ੍ਞਂ ਮਿਨਾਤੀਤਿ ਧਞ੍ਞਮਾਯੋ, ਵਾਤਿ ਗਚ੍ਛਤੀਤਿ ਵਾਯੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਇਵਣ੍ਣੇਸੁ ਅਮ੍ਹਿ ਤਾਵ –

ਏਤਿ ਪਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ਆਯੋ, ਸਮੇਤੀਤਿ ਸਮਯੋ, ਵੇਤਿ ਵਿਨਸ੍ਸਤੀਤਿ ਵਯੋ-ਮਨ੍ਵਾਦਿ, ਵਿਗਮਨਂ ਵਿਨਸ੍ਸਨਂ ਵਯੋ-ਭਙ੍ਗੋ, ਉਦਯਨਂ ਉਦਯੋ, ਸਮੁਦਯਨਂ ਸਮੁਦਯੋ, ਸਮੁਦੇਤਿ ਫਲਂ ਏਤੇਨਾਤਿ ਵਾ ਸਮੁਦਯੋ, ਅਤਿਚ੍ਚ ਅਯਨਂ ਪਵਤ੍ਤਨਂ ਅਚ੍ਚਯੋ, ਪਟਿਚ੍ਚ ਫਲਂ ਏਤਿ ਏਤਸ੍ਮਾਤਿ ਪਚ੍ਚਯੋ, ਕਿਣਨਂ ਕਯੋ, ਵਿਕ੍ਕਿਣਨਂ ਵਿਕ੍ਕਯੋ, ਖੀਯਨਂ ਖਯੋ, ਖੀਯਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥਾਤਿ ਵਾ ਖਯੋ, ਰਾਗਸ੍ਸ ਖਯੋ ਰਾਗਕ੍ਖਯੋ, ਚਯਨਂ ਚਯੋ, ਆਚਯੋ, ਉਚ੍ਚਯੋ, ਸਮੁਚ੍ਚਯੋ, ਉਪਚਯੋ, ਧਮ੍ਮਂ ਵਿਚਿਨਨ੍ਤਿ ਏਤੇਨਾਤਿ ਧਮ੍ਮਵਿਚਯੋ, ਜਯਨਂ ਜਯੋ, ਵਿਜਯੋ, ਪਰਾਜਯੋ, ਨਿਯਜਤਿ ਏਤੇਨਾਤਿ ਨਯੋ-ਵਿਧਿ, ਵਿਨੇਤਿ ਏਤ੍ਥ, ਏਤੇਨਾਤਿ ਵਾ ਵਿਨਯੋ, ਸੁਖੇਨ ਨੇਤਬ੍ਬੋ ਞਾਤਬ੍ਬੋਤਿ ਸੁਨਯੋ, ਦੁਕ੍ਖੇਨ ਨੇਤਬ੍ਬੋ ਞਾਤਬ੍ਬੋਤਿ ਦੁਨ੍ਨਯੋ, ਪਾਤਬ੍ਬੋਤਿ ਪਯੋ-ਜਲਂ ਖੀਰਞ੍ਚ।

ਰਿ-ਕਮ੍ਪਨੇ, ਨਿਚ੍ਚਂ ਰਯਨ੍ਤਿ ਫਨ੍ਦਨ੍ਤਿ ਦੁਕ੍ਖਪ੍ਪਤ੍ਤਾ ਸਤ੍ਤਾ ਏਤ੍ਥਾਤਿ ਨਿਰਯੋ, ਅਲ੍ਲੀਯਨਂ ਆਲਯੋ, ਨਿਲਿਯਨਂ ਨਿਲਯੋ, ਸਯਨਂ ਸਯੋ, ਭੁਸੋ ਸੇਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥਾਤਿ ਆਸਯੋ, ਅਜ੍ਝਾਸਯੋ, ਵਿਸੇਸੇਨ ਸੇਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥਾਤਿ ਵਿਸਯੋ, ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਨਂ ਸੇਤਿ ਪਵਤ੍ਤਤਿ ਏਤ੍ਥਾਤਿ ਨਿਸ੍ਸਯੋ, ਉਪਨਿਸ੍ਸਯੋ, ਅਨੁਸੇਤੀਤਿ ਅਨੁਸਯੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਅਣਮ੍ਹਿ –

ਅਯਨਂ ਵਡ੍ਢਨਂ ਆਯੋ, ਆਯਮ੍ਹਾ ਅਪੇਤੋ ਅਪਾਯੋ, ਆਯੇਨ ਉਪੇਤੋ ਉਪਾਯੋ, ਸਮੁਦੇਤਿ ਏਤ੍ਥਾਤਿ ਸਮੁਦਾਯੋ, ਸਮਵੇਤਿ ਏਤ੍ਥਾਤਿ ਸਮਵਾਯੋ, ਪਰਿਯਾਯੋ, ਵਿਪਰਿਯਾਯੋ, ਨੇਤਬ੍ਬੋਤਿ ਨਾਯੋ [ਞਾਯੋ?], ਨੀਯਤਿ ਏਤੇਨਾਤਿ ਵਾ ਨਾਯੋ, ਭੂਮਿਯਂ ਸੇਤੀਤਿ ਭੂਮਿਸਾਯੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਉਵਣ੍ਣੇਸੁ ਅਮ੍ਹਿ ਤਾਵ –

ਚਵਨਂ ਚਵੋ, ਜਵਨਂ ਜਵੋ, ਅਭਿਤ੍ਥਵਨਂ ਅਭਿਤ੍ਥਵੋ, ਭੁਸਂ ਦਵਤਿ ਹਿਂਸਤੀਤਿ ਉਪਦ੍ਦਵੋ, ਸਨ੍ਧਵਨਂ ਸਨ੍ਧਵੋ, ਮਿਤ੍ਤਭਾਵੇਨ ਸਨ੍ਧਵੋ ਮਿਤ੍ਤਸਨ੍ਧਵੋ, ਭਵਤੀਤਿ ਭਾਵੋ, ਵਿਭਵਨਂ ਵਿਭਵੋ, ਸਮ੍ਭਵਨਂ ਸਮ੍ਭਵੋ, ਸਮ੍ਭਵਤਿ ਏਤਸ੍ਮਾਤਿ ਵਾ ਸਮ੍ਭਵੋ, ਅਧਿਭਵਨਂ ਅਧਿਭਵੋ, ਅਭਿਭਵੋ, ਪਰਿਭਵੋ, ਪਰਾਭਵਨਂ ਵਿਨਸ੍ਸਨਂ ਪਰਾਭਵੋ, ਰਵਤੀਤਿ ਰਵੋ-ਸਦ੍ਦੋ, ਲੁਨਨਂ ਲਵੋ, ਪਸਵਤੀਤਿ ਪਸ੍ਸਾਵੋ, ਆਸਵਤੀਤਿ ਆਸਵੋ, ਪਟਿਮੁਖਂ ਸਵਨਂ ਪਟਿਸ੍ਸਵੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਅਣਮ੍ਹਿ –

ਭਵਨਂ ਭਾਵੋ, ਭਵਨ੍ਤਿ ਸਦ੍ਦ, ਬੁਦ੍ਧਿਯੋ ਏਤੇਨਾਤਿ ਭਾਵੋ, ਸਾਲਿਂ ਲੁਨਾਤੀਤਿ ਸਾਲਿਲਾਵੋ, ਕੁਚ੍ਛਿਤੇਨ ਸਵਤਿ ਸਨ੍ਦਤੀਤਿ ਕਸਾਵੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਏਦਨ੍ਤੇਸੁ ਅਣਮ੍ਹਿ –

ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਏਸ੍ਸ ਆਯਤ੍ਤਂ, ਮਨਂ ਅਜ੍ਝੇਤੀਤਿ ਮਨੁਜ੍ਝਾਯੋ, ਵਜ੍ਜਾਵਜ੍ਜਂ ਉਪੇਚ੍ਚ ਝਾਯਤੀਤਿ ਉਪਜ੍ਝਾਯੋ-ਥੇਰੋ, ਉਪਜ੍ਝਾਯਿਨੀਥੇਰੀ।

ਦੇ-ਪਾਲਨੇ , ਅਤ੍ਤਨਿ ਨਿਲੀਨਂ ਦਯਤਿ ਰਕ੍ਖਤੀਤਿ ਦਾਯੋ, ਮਿਗਦਾਯੋ, ਤਨ੍ਤਂ ਵਾਯਤੀਤਿ ਤਨ੍ਤਵਾਯੋ।

ਵੇ-ਅਵਨੇ, ਵੀਯਤੀਤਿ ਵਯੋ-ਨਾਮਂ, ਰਸ੍ਸਤ੍ਤਂ, ਆਪੁਬ੍ਬੋ ਅਵਯੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਅਨੇਕਬ੍ਯਞ੍ਜਨੇਸੁ ਅਮ੍ਹਿ ਤਾਵ –

ਕਮਨੰ ਕਮੋ, ਪਕ੍ਕਮੋ, ਅਭਿਕ੍ਕਮੋ, ਪਟਿਕ੍ਕਮੋ, ਚਙ੍ਕਮਤਿ ਏਤ੍ਥਾਤਿ ਚਙ੍ਕਮੋ, ਹਿਤੰ ਕਰੋਤੀਤਿ ਹਿਤਕ੍ਕਰੋ, ਦੁਕ੍ਖੇਨ ਕਾਤਬ੍ਬੋਤਿ ਦੁਕ੍ਕਰੋ-ਅਤ੍ਥੋ, ਦੁਕ੍ਕਰਾ-ਪਟਿਪਦਾ, ਦੁਕ੍ਕਰੰ-ਕਮ੍ਮੰ, ਸੁਖੇਨ ਕਾਤਬ੍ਬੋਤਿ ਸੁਕਰੋ, ਈਸੰ ਕਾਤਬ੍ਬੋਤਿ ਈਸਕ੍ਕਰੋ, ਦੀਪੰ ਕਰੋਤੀਤਿ ਦੀਪਙ੍ਕਰੋ, ਅਲੁਤ੍ਤਸਮਾਸੋ।

ਆਗਚ੍ਛਤੀਤਿ ਆਗਮੋ, ਆਗਮਨੰ ਵਾ ਆਗਮੋ, ਸਙ੍ਗਮਨੰ ਸਙ੍ਗਮੋ, ਸਮਾਗਮੋ, ਪਗ੍ਗਣ੍ਹਨੰ ਪਗ੍ਗਹੋ, ਸਙ੍ਗਣ੍ਹਨੰ ਸਙ੍ਗਹੋ, ਸਙ੍ਗਯ੍ਹਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ, ਏਤੇਨਾਤਿ ਵਾ ਸਙ੍ਗਹੋ, ਅਨੁਗ੍ਗਹੋ, ਪਟਿਗ੍ਗਹੋ, ਗਾਵੋ ਚਰਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥਾਤਿ ਗੋਚਰੋ, ਕਾਮੇ ਅਵਚਰਤੀਤਿ ਕਾਮਾਵਚਰੋ, ਉਰੰ ਛਾਦੇਤੀਤਿ ਉਰਚ੍ਛਦੋ, ਜਿਰਤਿ ਏਤੇਨਾਤਿ ਜਰੋ, ਵੇਸ੍ਸੰ ਤਰਤੀਤਿ ਵੇਸ੍ਸਨ੍ਤਰੋ, ਅਲੁਤ੍ਤਸਮਾਸੋ।

ਰਥੇ ਅਤ੍ਥਰਤੀਤਿ ਰਥਤ੍ਥਰੋ, ਅਸ੍ਸਤ੍ਥਰੋ, ਅਰਿੰ ਦਮੇਤੀਤਿ ਅਰਿਨ੍ਦਮੋ, ਭਗੰ ਦਰਤਿ ਭਿਨ੍ਦਤੀਤਿ ਭਗਨ੍ਦਰੋ, ਯੁਗੰ ਰਵਿ’ਨ੍ਦ੍ਵਯੰ ਧਾਰੇਤੀਤਿ ਯੁਗਨ੍ਧਰੋ, ਧਮ੍ਮੰ ਧਾਰੇਤੀਤਿ ਧਮ੍ਮਧਰੋ, ਪਜ੍ਜਤੇਤਿ ਪਦੰ, ਸਿਕ੍ਖਾ ਏਵ ਪਦੰ ਸਿਕ੍ਖਾਪਦੰ, ਸੁਖੇਨ ਭਰਿਤਬ੍ਬੋਤਿ ਸੁਭਰੋ, ਦੁਕ੍ਖੇਨ ਭਰਿਤਬ੍ਬੋਤਿ ਦੁਬ੍ਭਰੋ, ਨ ਮਰਤੀਤਿ ਅਮਰੋ-ਦੇਵੋ, ਨਿਯਮਨੰ ਨਿਯਮੋ, ਸੰਯਮਨੰ ਸੰਯਮੋ, ਸਿਰਸ੍ਮਿੰ ਰੁਹਤੀਤਿ ਸਿਰੋਰੁਹੋ, ਸੁਖੇਨ ਲਬ੍ਭਤੀਤਿ ਸੁਲਭੋ, ਦੁਕ੍ਖੇਨ ਲਬ੍ਭਤੀਤਿ ਦੁਲ੍ਲਭੋ, ਸੰਵਰਿਤਬ੍ਬੋਤਿ ਸੰਵਰੋ, ਵੁਚ੍ਚਤੀਤਿ ਵਚੋ, ਸੁਬ੍ਬਚੋ, ਦੁਬ੍ਬਚੋ, ਵਾਰਿੰ ਵਹਤੀਤਿ ਵਾਰਿਵਹੋ, ਸਰਤਿ ਗਚ੍ਛਤੀਤਿ ਸਰੋ, ਮਨੰ ਹਰਤੀਤਿ ਮਨੋਹਰੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਅਣਮ੍ਹਿ –

ਕਮੁ-ਇਚ੍ਛਾ, ਕਨ੍ਤੀਸੁ, ਕਾਮੇਤੀਤਿ ਕਾਮੋ, ਕਾਮੀਯਤੀਤਿ ਵਾ ਕਾਮੋ, ਅਤ੍ਥੰ ਕਾਮੇਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥਕਾਮੋ, ਕਰਣੰ ਕਾਰੋ, ਪਕਾਰੋ, ਆਕਾਰੋ, ਵਿਕਾਰੋ, ਉਪਕਾਰੋ, ਅਪਕਾਰੋ, ਕੁਮ੍ਭੰ ਕਰੋਤੀਤਿ ਕੁਮ੍ਭਕਾਰੋ, ਰਥਕਾਰੋ, ਮਾਲਕਾਰੋ, ਸਙ੍ਖਰਣੰ ਸਙ੍ਖਾਰੋ, ਸਙ੍ਖਰੀਯਤੀਤਿ ਵਾ ਸਙ੍ਖਾਰੋ, ਸਙ੍ਖਰੋਤੀਤਿ ਵਾ ਸਙ੍ਖਾਰੋ, ਪਰਿਕ੍ਖਾਰੋ, ਪੁਰਕ੍ਖਾਰੋ, ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਕਾਮਾ ਏਤ੍ਥਾਤਿ ਗਾਮੋ, ਗਣ੍ਹਾਤੀਤਿ ਗਾਹੋ, ਪਤ੍ਤੰ ਗਣ੍ਹਾਤੀਤਿ ਪਤ੍ਤਗਾਹੋ, ਰਸ੍ਮਿੰ ਗਣ੍ਹਾਤੀਤਿ ਰਸ੍ਮਿਗਾਹੋ, ਵਿਚਰਣੰ ਵਿਚਾਰੋ, ਉਪੇਚ੍ਚ ਚਰਤੀਤਿ ਉਪਚਾਰੋ, ਗਾਮੰ ਉਪੇਚ੍ਚ ਚਰਤੀਤਿ ਗਾਮੂਪਚਾਰੋ, ਜਿਰਤਿ ਹਿਰੀ ਭਿਜ੍ਜਤਿ ਏਤੇਨਾਤਿ ਜਾਰੋ, ਕਿਚ੍ਛੇਨ ਤਰਿਤਬ੍ਬੋਤਿ ਕਨ੍ਤਾਰੋ, ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਕਿਚ੍ਛਸ੍ਸ ਕਤ੍ਤੰ, ਬਿਨ੍ਦ੍ਵਾਗਮੋ, ਵਾਲ਼ਕਨ੍ਤਾਰੋ, ਯਕ੍ਖਕਨ੍ਤਾਰੋ, ਅਤ੍ਥਰਣੰ ਅਤ੍ਥਾਰੋ, ਕਥਿਨਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਾਰੋ ਕਥਿਨਤ੍ਥਾਰੋ, ਦਰਤਿ ਭਿਨ੍ਦਤਿ ਕੁਲਵਿਭਾਗੰ ਗਚ੍ਛਤਿ ਏਤੇਨ ਜਨੇਨਾਤਿ ਦਾਰੋ, ਕੁੰ ਪਥਵਿੰ ਦਾਰੇਤੀਤਿ ਕੁਦਾਰੋ, ਰਸ੍ਸ ਲੋ, ਕੁਦਾਲੋ।

ਭੁਸੋ ਕ੍ਰਿਯੰ ਧਾਰੇਤੀਤਿ ਆਧਾਰੋ, ਪਤ੍ਤਾਧਾਰੋ, ਪਟਿਸਨ੍ਧਾਰਣੰ ਪਟਿਸਨ੍ਧਾਰੋ, ਪਜ੍ਜਤਿ ਏਤੇਨਾਤਿ ਪਾਦੋ, ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨੰ ਉਪ੍ਪਾਦੋ, ਪਟਿਚ੍ਚ ਸਮੁਪ੍ਪਜ੍ਜਨੰ ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦੋ, ਭਰਿਤਬ੍ਬੋ ਵਹਿਤਬ੍ਬੋਤਿ ਭਾਰੋ, ਸਮ੍ਭਰੀਯਤਿ ਸਨ੍ਨਿਚੀਯਤੀਤਿ ਸਮ੍ਭਾਰੋ, ਬੋਧਿਸਮ੍ਭਾਰੋ, ਦਬ੍ਬਸਮ੍ਭਾਰੋ, ਮਾਰੇਤੀਤਿ ਮਾਰੋ, ਕਿਲੇਸਮਾਰੋ, ਖਨ੍ਧਮਾਰੋ, ਮਚ੍ਚੁਮਾਰੋ, ਨਿਯਾਮੇਤੀਤਿ ਨਿਯਾਮੋ, ਧਮ੍ਮਨਿਯਾਮੋ, ਕਮ੍ਮਨਿਯਾਮੋ, ਆਰੂਹਤੀਤਿ ਆਰੋਹੋ, ਰੁਕ੍ਖੰ ਆਰੂਹਤੀਤਿ ਰੁਕ੍ਖਾਰੋਹੋ, ਹਤ੍ਥਾਰੋਹੋ, ਅਸ੍ਸਾਰੋਹੋ, ਰਥਾਰੋਹੋ, ਲਬ੍ਭਤੀਤਿ ਲਾਭੋ, ਪਟਿਲਾਭੋ, ਨਿਵਰਣੰ ਨਿਵਾਰੋ, ਪਰਿਵਾਰੇਤੀਤਿ ਪਰਿਵਾਰੋ, ਵਹਤੀਤਿ ਵਾਹੋ, ਆਵਾਹੋ, ਵਿਵਾਹੋ, ਸਰਤਿ ਅਦ੍ਧਾਨੰ ਪਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ਸਾਰੋ, ਵਿਰੂਪੇਨ ਪਟਿਸਰਣੰ ਪੁਨਪ੍ਪੁਨੰ ਚਿਨ੍ਤਨੰ ਵਿਪ੍ਪਟਿਸਾਰੋ, ਪਹਰਣੰ ਪਹਾਰੋ, ਆਹਾਰੋ, ਨੀਹਾਰੋ, ਵਿਹਾਰੋ, ਅਭਿਹਾਰੋ, ਪਰਿਹਾਰੋ।

੧੮੬. ਹਨਸ੍ਸ ਘਾਤੋ ਣਾਨੁਬਨ੍ਧੇ [ਕ॰ ੫੯੧; ਰੂ॰ ੫੪੪; ਨੀ॰ ੧੧੯੫]।

ਣਾਨੁਬਨ੍ਧੇ ਪਚ੍ਚਯੇ ਪਰੇ ਹਨਸ੍ਸ ਘਾਤੋ ਹੋਤਿ।

ਹਨਨੰ ਘਾਤੋ, ਵਿਹਞ੍ਞਨੰ ਵਿਘਾਤੋ, ਉਪਹਨਨੰ ਉਪਘਾਤੋ, ਪਟਿਹਨਨੰ ਪਟਿਘਾਤੋ।

ਘਕਪਚ੍ਚਯੇ ਵੁਦ੍ਧਿ ਨਤ੍ਥਿ, ‘ਮਨਾਨੰ ਨਿਗ੍ਗਹੀਤ’ਨ੍ਤਿ ਧਾਤ੍ਵਾਨੁਬਨ੍ਧਸ੍ਸਪਿ ਨਸ੍ਸ ਨਿਗ੍ਗਹੀਤੰ ਵਗ੍ਗਨ੍ਤੋ ਚ, ‘ਕਗਾ ਚਜਾਨੰ ਘਾਨੁਬਨ੍ਧੇ’ਤਿ ਘਾਨੁਬਨ੍ਧੇ ਪਚ੍ਚਯੇ ਪਰੇ ਧਾਤ੍ਵਨ੍ਤਾਨਞ੍ਚ, ਜਾਨੰ ਕ, ਗਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਨਿਪਚ੍ਚਤੀਤਿ ਨਿਪਕੋ।

ਭਨ੍ਜ-ਭਿਜ੍ਜਨੇ ਵਿਭਾਗੇ ਚ, ਭਞ੍ਜਨਂ ਭਙ੍ਗੋ, ਵਿਭਜ੍ਜਨਂ ਵਿਭਙ੍ਗੋ, ਵਿਭਜੀਯਨ੍ਤਿ ਧਮ੍ਮਾ ਏਤ੍ਥ, ਏਤੇਨਾਤਿ ਵਾ ਵਿਭਙ੍ਗੋ, ਖਨ੍ਧਵਿਭਙ੍ਗੋ, ਧਾਤੁਵਿਭਙ੍ਗੋ।

ਰਨ੍ਜ-ਰਾਗੇ, ਰਞ੍ਜਨਂ ਰਙ੍ਗੋ, ਰਞ੍ਜਨ੍ਤਿ ਸਤ੍ਤਾ ਏਤ੍ਥਾਤਿ ਰਙ੍ਗੋ।

ਸਨ੍ਜ-ਸਙ੍ਗੇ, ਸਞ੍ਜਨਂ ਸਙ੍ਗੋ, ਪਸਜ੍ਜਨਂ ਲਗ੍ਗਨਂ ਪਸਙ੍ਗੋ, ਆਸਜ੍ਜਤੀਤਿ ਆਸਙ੍ਗੋ, ਉਤ੍ਤਰਿ ਆਸਙ੍ਗੋ ਉਤ੍ਤਰਾਸਙ੍ਗੋ।

ਸਜ-ਸਜ੍ਜਨੇ, ਅਤਿਸਜ੍ਜਨਂ ਸਮ੍ਬੋਧਨਂ ਅਤਿਸਗ੍ਗੋ, ਗਸ੍ਸ ਦ੍ਵਿਤ੍ਤਂ।

ਨਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਂ ਨਿਸ੍ਸਗ੍ਗੋ, ਪਟਿਨਿਸ੍ਸਗ੍ਗੋ, ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਂ ਵਿਸ੍ਸਗ੍ਗੋ, ਸਂਸਜ੍ਜਨਂ ਮਿਸ੍ਸੀਕਰਣਂ ਸਂਸਗ੍ਗੋ, ਯੁਜ੍ਜਤਿ ਏਤ੍ਥਾਤਿ ਯੁਗਂ, ਕਲਿਯੁਗਂ, ਸਕਟਯੁਗਂ, ਪਿਤਾਮਹਯੁਗਂ, ਨਿਤੁਦਨਂ ਨਿਤੁਦੋ, ਪਨੁਦਨਂ ਪਨੁਦੋ, ਉਦ੍ਧਂ ਭਿਜ੍ਜਤੀਤਿ ਉਬ੍ਭਿਦੋ, ਕੋਵਿਦਤੀਤਿ ਕੋਵਿਦੋ, ਪਕਾਰੇਨ ਕੁਜ੍ਝਤੀਤਿ ਪਕੁਧੋ, ਬੁਜ੍ਝਤੀਤਿ ਬੁਧੋ-ਪਣ੍ਡਿਤੋ, ਮੁਯ੍ਹਤੀਤਿ ਮੋਮੂਹੋ, ਲੋਲੁਪ੍ਪਤੀਤਿ ਲੋਲੁਪ੍ਪੋ, ਆਦਿਦ੍ਵਿਤ੍ਤਂ ਓਤ੍ਤਞ੍ਚ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਘਣਪਚ੍ਚਯੇ-ਪਚਨਂ ਪਾਕੋ, ਪਚ੍ਚਤੀਤਿ ਵਾ ਪਾਕੋ, ਵਿਪਾਕੋ, ਵਿਵਿਚ੍ਚਨਂ ਵਿਵੇਕੋ, ਸਿਞ੍ਚਨਂ ਸੇਕੋ, ਅਭਿਸੇਕੋ, ਸੋਚਨਂ ਸੋਕੋ, ਚਜਨਂ ਚਾਗੋ, ਭਜਨਂ ਭਾਗੋ, ਭੁਞ੍ਜਨਂ ਭੋਗੋ, ਸਹ ਭੋਗੋ ਸਮ੍ਭੋਗੋ, ਪਰਿਭੋਗੋ, ਆਭੁਜਨਂ ਆਭੋਗੋ, ਓਭੁਜਨਂ ਓਭੋਗੋ।

ਯਜ-ਪੂਜਾਯਂ, ਯਜਨਂ ਯਾਗੋ, ਆਮਿਸਯਾਗੋ, ਧਮ੍ਮਯਾਗੋ, ਯੁਜ੍ਜਨਂ ਯੋਗੋ, ਪਯੋਗੋ, ਆਯੋਗੋ, ਵਿਯੋਗੋ, ਅਨੁਯੋਗੋ, ਉਪਯੁਜ੍ਜਿਤਬ੍ਬੋਤਿ ਉਪਯੋਗੋ, ਲੁਜ੍ਜਤੀਤਿ ਲੋਕੋ, ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਗਸ੍ਸ ਕਤ੍ਤਂ, ਕਾਮਲੋਕੋ, ਰੂਪਲੋਕੋ, ਸਂਵਿਜ੍ਜਨਂ ਸਂਵੇਗੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

੭੮੭. ਅਨਘਣਸ੍ਵਾਪਰੀਹਿ ਲ਼ੋ [ਕ॰ ੬੧੪; ਰੂ॰ ੫੮੧; ਨੀ॰ ੧੨੧੯]।

ਆ, ਪਰੀਹਿ ਪਰਸ੍ਸ ਦਹਸ੍ਸ ਲ਼ੋ ਹੋਤਿ ਅਨ, ਘਣਪਚ੍ਚਯੇਸੁ।

ਪਰਿਦਯ੍ਹਨਂ ਪਰਿਲ਼ਾਹੋ, 'ਦਹਸ੍ਸ ਦਸ੍ਸ ਡੋ'ਤਿ ਵਿਕਪ੍ਪੇਨ ਡਾਦੇਸੋ, ਦਯ੍ਹਨਂ ਡਾਹੋ, ਦਾਹੋ ਵਾ।

ਇਤਿ ਅਆਦਿਪਚ੍ਚਯਰਾਸਿ।

ਅਨਪਚ੍ਚਯਰਾਸਿ

ਅਥ ਅਨਪਚ੍ਚਯਨ੍ਤਾ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤੇ।

੭੮੮. ਅਨੇ।

ਭਾਵੇ ਚ ਛਸੁ ਕਾਰਕੇਸੁ ਚ ਕ੍ਰਿਯਤ੍ਥਾ ਅਨਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ, ਆਦਨ੍ਤੇਸੁ ਪਰਸ੍ਸਰਲੋਪੋ, ਅਲੋਪੇ ਯਾਗਮੋ।

ਅਕ੍ਖਾਯਤੇ ਅਕ੍ਖਾਨਂ, ਅਕ੍ਖਾਯਤਿ ਏਤੇਨਾਤਿ ਵਾ ਅਕ੍ਖਾਨਂ, ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਅਕ੍ਖਾਨਨ੍ਤਿ ਧਮ੍ਮਕ੍ਖਾਨਂ, ਪਟਿਸਙ੍ਖਾਯਤਿ ਪਜਾਨਾਤਿ ਏਤੇਨਾਤਿ ਪਟਿਸਙ੍ਖਾਨਂ , ਸਹ ਗਾਯਨਂ ਸਙ੍ਗਾਯਨਂ, ਸਹ ਗਾਯਨ੍ਤਿ ਸਜ੍ਝਾਯਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥਾਤਿ ਵਾ ਸਙ੍ਗਾਯਨਂ, ਞਾਯਤੇ ਞਾਣਂ, ਜਾਨਾਤੀਤਿ ਵਾ ਞਾਣਂ, ਜਾਨਨ੍ਤਿ ਏਤੇਨਾਤਿ ਵਾ ਞਾਣਂ, ਪਞ੍ਞਾਯਤੀਤਿ ਪਞ੍ਞਾਣਂ, ਵਿਜਾਨਾਤੀਤਿ ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ, ਸਞ੍ਞਾਣਂ, ਨਸ੍ਸ ਣਤ੍ਤਂ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਞਾਪਨਂ, ਪਞ੍ਞਾਪਨਂ, ਵਿਞ੍ਞਾਪਨਂ, ਸਞ੍ਞਾਪਨਂ।

ਜਾਨਨਂ, ਪਜਾਨਨਂ, ਵਿਜਾਨਨਂ, ਸਞ੍ਜਾਨਨਂ, ਪੁਬ੍ਬਸ੍ਸਰਲੋਪੋ, ਠੀਯਤੇ ਠਾਨਂ, ਤਿਟ੍ਠਤਿ ਏਤ੍ਥਾਤਿ ਵਾ ਠਾਨਂ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਠਾਪਨਂ, ਪਤਿਟ੍ਠਾਪਨਂ।

ਤਾਯਤਿ ਰਕ੍ਖਤੀਤਿ ਤਾਣਂ, ਪਰਿਤ੍ਤਾਣਂ, ਨਸ੍ਸ ਣਤ੍ਤਂ।

ਅਵਤ੍ਥਾਯਤਿ ਏਤ੍ਥਾਤਿ ਅਵਤ੍ਥਾਨਂ, ਦੀਯਤੇ ਦਾਨਂ, ਦਿਯਜਤਿ ਏਤੇਨਾਤਿ ਵਾ ਦਾਨਂ, ਸਮ੍ਮਾ ਪਦੀਯਤਿ ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਸਮ੍ਪਦਾਨਂ, ਅਪੇਚ੍ਚ ਆਦਦਾਤਿ ਏਤਸ੍ਮਾਤਿ ਅਪਾਦਾਨਂ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਦਾਪਨਂ, ਸਮਾਦਪਨਂ।

ਪਦਹੀਯਤੇ ਪਧਾਨਂ, ਪਦਹਨ੍ਤਿ ਏਤੇਨਾਤਿ ਵਾ ਪਧਾਨਂ, ਆਧਾਨਂ, ਵਿਧਾਨਂ, ਨਿਧਾਨਂ, ਸਨ੍ਨਿਧਾਨਂ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਸਨ੍ਨਿਧਾਪਨਂ।

ਪਾਨਂ, ਪਟਿਭਾਨਂ, ਮਾਣਂ, ਪਮਾਣਂ, ਉਪਮਾਣਂ, ਪਰਿਮਾਣਂ, ਨਸ੍ਸ ਣਤ੍ਤਂ।

ਯਾਯਤਿ ਏਤੇਨਾਤਿ ਯਾਨਂ, ਉਯਜਾਨਂ, ਨਿਯਜਾਨਂ, ਵਾਯਨ੍ਤਿ ਭਵਾਭਵਂ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ ਏਤੇਨਾਤਿ ਵਾਨਂ, ਨਤ੍ਥਿ ਵਾਨਂ ਏਤ੍ਥਾਤਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ, ਨਿਬ੍ਬਾਯਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥਾਤਿ ਵਾ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਨਿਬ੍ਬਾਪਨਂ।

ਅਵਸਾਨਂ, ਓਸਾਨਂ, ਪਰਿਯੋਸਾਨਂ, ਪਹਾਨਂ, ਪਰਿਹਾਨਂ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਹਾਪਨਂ, ਪਰਿਹਾਪਨਂ।

ਇਵਣ੍ਣੇਸੁ-ਅਯਨਂ ਵਿਕ੍ਕਯਨਂ, ਵਿਕ੍ਕਿਣਨਂ, ਖਯਨਂ, ਖਿਯਨਂ, ਖਿਯਜਨਂ, ਇਯ, ਇਯਜਾਦੇਸੋ, ਚਯਨਂ, ਚਿਨਨਂ, ਆਚਿਨਨਂ, ਵਿਚਿਨਨਂ, ਜਯਨਂ, ਵਿਜਯਨਂ, ਲੀਯਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥਾਤਿ ਲੇਣਂ, ਨਸ੍ਸ ਣਤ੍ਤਂ।

ਪਟਿਸਲ੍ਲੀਯਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥਾਤਿ ਪਟਿਸਲ੍ਲਾਨਂ, ਇਸ੍ਸ ਆਤ੍ਤਂ। ਸੇਤਿ ਏਤ੍ਥਾਤਿ ਸੇਨਂ, ਸਯਨਂ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਸਯਾਪਨਂ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਉਵਣ੍ਣੇਸੁ-ਚਵਨਂ, ਜਵਨਂ, ਅਭਿਤ੍ਥਵਨਂ, ਧੁਨਨਂ, ਵਿਦ੍ਧੁਨਨਂ, ਨਿਦ੍ਧੁਨਨਂ, ਭਵਨਂ, ਅਭਿਭਵਨਂ, ਲਵਨਂ, ਲੁਨਨਂ, ਸਵਨਂ, ਪਸਵਨਂ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਏਦਨ੍ਤੇਸੁ-ਅਜ੍ਝੇਨਂ, ਅਜ੍ਝਾਯਨਂ, ਅਪਚਾਯਨਂ, ਝਾਯਤੇ ਝਾਨਂ, ਝਾਯਤਿ ਏਤੇਨਾਤਿ ਵਾ ਝਾਨਂ, ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਂ, ਦੁਤਿਯਜ੍ਝਾਨਂ, ਉਜ੍ਝਾਨਂ, ਨਿਜ੍ਝਾਨਂ, ਅਭਿਜ੍ਝਾਨਂ, ਸਾਲਿਲਾਯਨਂ, ਚੀਵਰਵਾਯਨਂ, ਗਿਲਾਯਤੀਤਿ ਗਿਲਾਨੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

'ਰਾ ਨਸ੍ਸ ਣੋ'ਤਿ ਸੁਤ੍ਤੇਨ ਰਕਾਰਮ੍ਹਾ ਪਰਸ੍ਸ ਨਸ੍ਸ ਣੋ, ਕਾਰਣਂ, ਅਧਿਕਰੀਯਤਿ ਏਤ੍ਥਾਤਿ ਅਧਿਕਰਣਂ, ਸਙ੍ਖਰਣਂ, ਅਭਿਸਙ੍ਖਰਣਂ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਕਾਰਾਪਨਂ।

ਆਕਿਰਣੰ, ੵਿਕ੍ਕਿਰਣੰ, ਚਰਣੰ, ਜਿਰਣੰ, ਤਰਣੰ, ਕਙ੍ਖਾੵਿਤਰਣੰ, ਅਤ੍ਥਰਣੰ, ਆਗਨ੍ਤੁੵਾ ਦਹਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਮਤਸਰੀਰਨ੍ਤਿ ਆਲ਼ਹਨੰਸੁਸਾਨੰ, ਦਸ੍ਸ ਲ਼ੋ।

ਪਸ੍ਸੀਯਤੇ ਪਸ੍ਸਨੰ, ਦਸ੍ਸਨੰ, ਸੁਟ੍ਠੁ ਪਸ੍ਸਤੀਤਿ ਸੁਦਸ੍ਸਨੋਰਾਜਾ, ਸੁਟ੍ਠੁ ਪਸ੍ਸਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਸੁਦਸ੍ਸਨੰ-ਦੇੵਨਗਰੰ, ਸਨ੍ਦਸ੍ਸਨੰ, ਨਿਦਸ੍ਸਨੰ, ਧਾਰਣੰ, ਉਦ੍ਧਾਰਣੰ, ਨਿਦ੍ਧਾਰਣੰ, ਆਦਿਦੀਘੋ।

ਪੂਰਣੰ, ਪਰਿਪੂਰਣੰ, ਫਰਣੰ, ੵਿਪ੍ਫਰਣੰ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਮਾਰਣੰ।

ਨਿੵਾਰਣੰ, ਸਰਣੰ, ਨਿਸ੍ਸਰਣੰ, ਹਰਣੰ, ਆਹਰਣੰ, ਨੀਹਰਣੰ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਸਾਮਞ੍ਞੵਿਧਾਨਤ੍ਤਾ ਸਦ੍ਦਤ੍ਥ, ਕੁਜ੍ਝਨਤ੍ਥ, ਚਲਨਤ੍ਥਧਾਤੂਹਿ ਰੁਚ, ਜੁਤ, ੵਡ੍ਢਾਦਿਧਾਤੂਹਿ ਚ ਤਸ੍ਸੀਲਾਦੀਸੁ ਅਨੋ ਹੋਤਿ, ਘੋਸਤਿ ਸੀਲੇਨਾਤਿ ਘੋਸਨੋ, ਘੋਸਤਿ ਧਮ੍ਮੇਨਾਤਿ ਘੋਸਨੋ, ਘੋਸਤਿ ਸਾਧੁਕਾਰੇਨਾਤਿ ਘੋਸਨੋ, ਕੋਧਨੋ, ਦੂਸਨੋ, ਪਦੂਸਨੋ, ਕੋਪਨੋ, ਚਲਨੋ, ਫਨ੍ਦਨੋ, ਕਮ੍ਪਨੋ, ਮਣ੍ਡਨੋ, ਭੂਸਨੋ, ੵਿਭੂਸਨੋ, ਰੋਚਨੋ, ੵਿਰੋਚਨੋ, ੵੇਰੋਚਨੋ, ਜੋਤਨੋ, ਉਜ੍ਜੋਤਨੋ, ੵਡ੍ਢਨੋ, ਕਰੋਤਿ ਸੀਲੇਨਾਤਿ ਕਰਣੋ। ਰਾਗੋ ਨਿਮਿਤ੍ਤਕਰਣੋ, ਦੋਸੋ ਨਿਮਿਤ੍ਤਕਰਣੋ, ਮੋਹੋ ਨਿਮਿਤ੍ਤਕਰਣੋ [ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੪.੩੪੯] ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

੧੮੯. ਕਰਾ ਣਨੋ।

ਕਰਮ੍ਹਾ ਕਤ੍ਤਰਿ ਣਾਨੁਬਨ੍ਧੋ ਅਨੋ ਹੋਤਿ।

ਕਰੋਤਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਫਲਨ੍ਤਿ ਕਾਰਣੰ।

੧੯੦. ਹਾਤੋ ੵੀਹਿਕਾਲੇਸੁ।

ੵੀਹਿਸ੍ਮਿੰ ਕਾਲੇ ਚ ੵਤ੍ਤਬ੍ਬੇ ਹਾਧਾਤੁਮ੍ਹਾ ਕਤ੍ਤਰਿ ਣਾਨੁਬਨ੍ਧੋ ਅਨੋ ਹੋਤਿ।

ਹਾਪੇਤੀਤਿ ਹਾਯਨੋ, ੵੀਹਿੵਿਸੇਸੋ ੵਸ੍ਸਞ੍ਚ। ''ਕੁਞ੍ਜਰੰ ਸਟ੍ਠਿਹਾਯਨ''ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ੵਸ੍ਸੰ ਹਾਯਨਨ੍ਤਿ ੵੁਚ੍ਚਤਿ।

ਇਤਿ ਅਨਪਚ੍ਚਯਰਾਸਿ।

ਅਕਪਚ੍ਚਯਰਾਸਿ

ਅਥ ਅਕਪਚ੍ਚਯਨ੍ਤਾ ੵੁਚ੍ਚਨ੍ਤੇ।

੧੯੧. ਆਸੀਸਾਯਮਕੋ ['ਆਸਿੰਸਾਮਕੋ' (ਬਹੂਸੁ)]।

ਆਸੀਸਾ ੵੁਚ੍ਚਤਿ ਪਤ੍ਥਨਾ, ਆਸੀਸਾਯੰ ਗਮ੍ਯਮਾਨਾਯੰ ਅਕੋ ਹੋਤਿ ਕਤ੍ਤਰਿ।

ਜੀਵਤੂਤਿ ਜੀਵਕੋ, ਨਨ੍ਦਤੂਤਿ ਨਨ੍ਦਕੋ। ''ਜਿਨਬੁਦ੍ਧਿ, ਧਨਭੂਤਿ, ਭੂਤੋ, ਧਮ੍ਮਦਿਨ੍ਨੋ, ੵਡ੍ਢਮਾਨੋ''ਤਿ ਏਤੇ ਸਦ੍ਦਾ ਅਞ੍ਞਥਾ ਸਿਜ੍ਝਨ੍ਤਿ, ਜਿਨੋ ਇਮੰ ਬੁਜ੍ਝਤੂਤਿ ਜਿਨਬੁਦ੍ਧਿ, ਧਨੰ ਏਤਸ੍ਸ ਭੵਤਿ ੵਡ੍ਢਤੀਤਿ ਧਨਭੂਤਿ, ਭੵਤਿ ੵਡ੍ਢਤੀਤਿ ਭੂਤੋ, ਧਮ੍ਮੇਨ ਦਿਨ੍ਨੋ

ਧਮ੍ਮਦਿਨ੍ਨੋ, ਯਥਾ ਦੇਵਦਤ੍ਤੋ, ਬ੍ਰਹ੍ਮਦਤ੍ਤੋ, ਵਡ੍ਢਤੀਤਿ ਵਡ੍ਢਮਾਨੇਤਿ।

'ਕਤ੍ਤੁਰਿ ਲ੍ਤੁਣਕਾ'ਤਿ ਣਕੋ, ਸੋ ਚ ਸਾਮਞ੍ਞਵਿਧਾਨਤ੍ਤਾ ਅਰਹੇ ਸਤ੍ਤਿਯਂ ਸੀਲੇ ਧਮ੍ਮੇ ਸਾਧੁਕਾਰੇ ਚ ਸਿਜ੍ਝਤਿ, ਅਕ੍ਖਾਯਤੀਤਿ ਅਕ੍ਖਾਯਕੋ, 'ਆਸ੍ਸਾਣਾਪਿਮ੍ਹਿ ਯੁਕ'ਇਤਿ ਯਾਗਮੋ, ਅਕ੍ਖਾਤੁਂ ਅਰਹਤਿ, ਸਕ੍ਕੋਤਿ, ਅਕ੍ਖਾਨਮਸ੍ਸ ਸੀਲਂ, ਧਮ੍ਮੋ, ਅਕ੍ਖਾਨਂ ਸਕ੍ਕਚ੍ਚਂ ਕਰੋਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਕਾਲਤ੍ਤਯੇਪਿ ਸਿਜ੍ਝਤਿ, ਪੁਬ੍ਬੇਪਿ ਅਕ੍ਖਾਸਿ, ਅਜ੍ਜਪਿ ਅਕ੍ਖਾਤਿ, ਪਚ੍ਛਾਪਿ ਅਕ੍ਖਾਯਿਸ੍ਸਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਏਵਂ ਸੇਸੇਸੁ ਸਾਮਞ੍ਞਵਿਧੀਸੁ ਯਥਾਰਹਂ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਇਤ੍ਥਿਯਂ-'ਅਧਾਤੁਸ੍ਸ ਕੇ...'ਤਿ ਸੁਤ੍ਤੇਨ ਅਕਸ੍ਸ ਅਸ੍ਸ ਇਤ੍ਤਂ, ਅਕ੍ਖਾਯਿਕਾ-ਇਤ੍ਥੀ, ਅਕ੍ਖਾਯਕਂ-ਕੁਲਂ, ਸਙ੍ਗਾਯਕੋ, ਜਾਨਾਤੀਤਿ ਜਾਨਕੋ।

ਵਿਕਰਣਪਚ੍ਚਯਤੋ ਪਰਂ ਨਾਗਮੇ ਸਤਿ ਵਿਕਰਣਸ੍ਸ ਰਸ੍ਸੋ, ਜਾਨਨਕੋ, ਆਜਾਨਨਕੋ, ਵਿਜਾਨਨਕੋ, ਸਞ੍ਜਾਨਨਕੋ।

ਕਾਰਿਤੇ-ਞਾਪੇਤੀਤਿ ਞਾਪਕੋ, ਵਿਞ੍ਞਾਪਕੋ, ਸਞ੍ਞਾਪਕੋ।

ਨਾਗਮੇ-ਞਾਪਨਕੋ, ਵਿਞ੍ਞਾਪਨਕੋ, ਸਞ੍ਞਾਪਨਕੋ, ਅਧਿਟ੍ਠਾਤੀਤਿ ਅਧਿਟ੍ਠਾਯਕੋ, ਅਧਿਟ੍ਠਾਪੇਤੀਤਿ ਅਧਿਟ੍ਠਾਪਕੋ, ਦੇਤੀਤਿ ਦਾਯਕੋ, ਦਾਪੇਤੀਤਿ ਦਾਪਕੋ।

ਣਾਪਿਮ੍ਹਿ ਯਾਗਮੋ ਨਤ੍ਥਿ, ਸਮਾਦਪੇਤੀਤਿ ਸਮਾਦਪਕੋ, ਉਭਯਤ੍ਥ ਰਸ੍ਸੋ। ਵਿਧੇਤੀਤਿ ਵਿਧਾਯਕੋ, ਪਜਹਤੀਤਿ ਪਜਹਾਯਕੋ, ਅਵਹਿਯ੍ਯਤੀਤਿ ਓਹਿਯਕੋ, ਆਸ੍ਸ ਇਤ੍ਤਂ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਇਵਣ੍ਣੇਸੁ-ਅਜ੍ਝੇਤੀਤਿ ਅਜ੍ਝਾਯਕੋ, ਮਨ੍ਤਂ ਅਜ੍ਝੇਤੀਤਿ ਮਨ੍ਤਜ੍ਝਾਯਕੋ, ਕਿਣਾਤੀਤਿ ਕਾਯਕੋ, ਕਿਣਾਪੇਤੀਤਿ ਕਾਯਾਪਕੋ, ਆਚਿਨਾਤੀਤਿ ਆਚਿਨਕੋ, ਵਿਚਿਨਕੋ, ਪਰਾਜਯਤੀਤਿ ਪਾਰਾਜਿਕੋ, ਅਲੋਪੋ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ, ਪਰਾਜੇਤੀਤਿ ਪਾਰਾਜਿਕੋ, ਅਲੋਪੋ ਕਾਰਿਤਲੋਪੋ ਚ, ਧਮ੍ਮੋ, ਭਾਯਾਪੇਤੀਤਿ ਭਯਾਨਕੋ, ਨਾਗਮੋ ਆਦਿਰਸ੍ਸੋ ਚ।

ਭੂਮਿਯਂ ਸੇਤੀਤਿ ਭੂਮਿਸਾਯਕੋ, ਸਯਾਪੇਤੀਤਿ ਸਯਾਪਕੋ, ਪਾਹੇਤੀਤਿ ਪਹਿਣਕੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਉਵਣ੍ਣੇਸੁ-ਪੁਨਾਤਿ ਸੋਧੇਤੀਤਿ ਪਾਵਕੋ-ਅਗ੍ਗਿ, ਭਵਤੀਤਿ ਭਾਵਕੋ, ਵਿਭਾਵੇਤੀਤਿ ਵਿਭਾਵਕੋ, ਲੁਨਾਤੀਤਿ ਲਾਵਕੋ, ਸੁਣਾਤੀਤਿ ਸਾਵਕੋ-ਪੁਰਿਸੋ, ਸਾਵਿਕਾ-ਇਤ੍ਥੀ, ਜੁਹੋਤੀਤਿ ਹਾਵਕੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਅਪ-ਪਾਪੁਣਨੇ, ਪਾਪੇਤੀਤਿ ਪਾਪਕੋ, ਸਮ੍ਪਾਪੇਤੀਤਿ ਸਮ੍ਪਾਪਕੋ, ਉਪਾਸਤੀਤਿ ਉਪਾਸਕੋ-ਪੁਰਿਸੋ, ਉਪਾਸਿਕਾ-ਇਤ੍ਥੀ, ਉਪਾਸਕਂ-ਕੁਲਂ, ਕਰੋਤੀਤਿ ਕਾਰਕੋ, ਕਾਰਿਕਾ, ਕਾਰਕਂ, ਉਪਕਾਰਕੋ, ਕਾਰੇਤੀਤਿ ਕਾਰਾਪਕੋ, ਸਙ੍ਖਰੋਤੀਤਿ ਸਙ੍ਖਾਰਕੋ, ਅਭਿਸਙ੍ਖਾਰਕੋ, ਖਿਪਤੀਤਿ ਖਿਪਕੋ, ਉਕ੍ਖਿਪਕੋ, ਨਿਕ੍ਖਿਪਕੋ, ਖੇਪਕੋ, ਉਕ੍ਖੇਪਕੋ, ਨਿਕ੍ਖੇਪਕੋ, ਨਾਗਮੇਖਿਪਨਕੋ।

ਗਣ੍ਹਾਤੀਤਿ ਗਾਹਕੋ, ਗਣ੍ਹਾਪੇਤੀਤਿ ਗਾਹਾਪਕੋ। ਏਵਂ ਗੋਪਕੋ, ਪਾਦਮੂਲੇ ਚਰਤੀਤਿ ਪਾਦਚਾਰਕੋ, ਪੁਪ੍ਫਂ ਓਚਿਨਾਯਤੀਤਿ ਓਚਿਨਾਯਕੋ, ਏਦਨ੍ਤੋ ਧਾਤੁ।

ਛਿਨ੍ਦਤੀਤਿ ਛੇਦਕੋ, ਛਿਨ੍ਦਕੋ, ਛੇਦਾਪੇਤੀਤਿ ਛੇਦਾਪਕੋ, ਛਿਨ੍ਦਾਪਕੋ, ਜਨੇਤੀਤਿ ਜਨਕੋ-ਪੁਰਿਸੋ, ਜਨਿਕਾਮਾਤਾ, ਜਨਕਂ-ਕਮ੍ਮਂ, ਕਾਰਿਤਲੋਪੋ।

ਝਾਪ-ਦਾਹੇ, ਝਾਪੇਤੀਤਿ ਝਾਪਕੋ।

ਞਪ-ਪਞ੍ਞਾਪਨੇ, ਪਞ੍ਞਪੇਤੀਤਿ ਪਞ੍ਞਾਪਕੋ।

ਠਾਪ-ਠਾਨੇ, ਪਤਿਟ੍ਠਾਪੇਤੀਤਿ ਪਤਿਟ੍ਠਾਪਕੋ।

ਣਾਪ-ਪੇਸਨੇ , ਆਣਾਪੇਤੀਤਿ ਆਣਾਪਕੋ, ਤੁਦਤੀਤਿ ਤੁਦਕੋ, ਸਨ੍ਤੁਸ੍ਸਤੀਤਿ ਸਨ੍ਤੁਸ੍ਸਕੋ, ਵਿਸੇਸੇਨ ਪਸ੍ਸਤੀਤਿ ਵਿਪਸ੍ਸਕੋ, ਸਨ੍ਤੁਸ੍ਸੇਤੀਤਿ ਸਨ੍ਤੁਸ੍ਸਕੋ, ਦੂਸੇਤੀਤਿ ਦੂਸਕੋ, ਆਦਿਦੀਘੋ।

ਪਚਤੀਤਿ ਪਾਚਕੋ, ਪਾਚੇਤੀਤਿ ਪਾਚਾਪਕੋ, ਆਪਾਦੇਤੀਤਿ ਆਪਾਦਕੋ, ਨਿਪ੍ਫਾਦਕੋ, ਸਮ੍ਪਾਦਕੋ, ਪਟਿਪਜ੍ਜਕੋ, ਪਟਿਪਾਦਕੋ, ਪੂਰੇਤੀਤਿ ਪੂਰਕੋ, ਗਰੁਪਨ੍ਤੁਤ੍ਤਾ ਨ ਵੁਦ੍ਧਿ।

ਫੁਸਤੀਤਿ ਫੁਸਕੋ, ਤੁਦਾਦਿਤ੍ਤਾ ਨ ਵੁਦ੍ਧਿ।

ਭਾਜੇਤੀਤਿ ਭਾਜਕੋ, ਭਿਨ੍ਦਤੀਤਿ ਭਿਨ੍ਦਕੋ, ਭੇਦਕੋ, ਕਾਰਭੇਦਕੋ, ਭੁਞ੍ਜਤੀਤਿ ਭੁਞ੍ਜਕੋ, ਭੋਜਕੋ, ਗਾਮਭੋਜਕੋ, ਬੁਜ੍ਝਤੀਤਿ ਬੁਜ੍ਝਕੋ, ਬੋਧਕੋ, ਮਰਤੀਤਿ ਮਿਯਜਕੋ, ਮਾਰੇਤੀਤਿ ਮਾਰਕੋ, ਮੁਞ੍ਚਤੀਤਿ ਮੁਞ੍ਚਕੋ, ਮੋਚਕੋ, ਯਾਚਤੀਤਿ ਯਾਚਕੋ, ਯਜਤੀਤਿ ਯਾਜਕੋ, ਯੁਞ੍ਜਤੀਤਿ ਯੁਞ੍ਜਕੋ, ਅਨੁਯੁਞ੍ਜਕੋ, ਯੋਜਕੋ, ਪਯੋਜਕੋ, ਯੁਜ੍ਝਤੀਤਿ ਯੁਜ੍ਝਕੋ, ਯੋਧਕੋ, ਰੁਨ੍ਧਤੀਤਿ ਰੁਨ੍ਧਕੋ, ਅਵਰੋਧਕੋ, ਵਚਤੀਤਿ ਵਾਚਕੋ, ਓਵਦਤੀਤਿ ਓਵਾਦਕੋ, ਓਵਜ੍ਜਕੋ, ਵੀਣਂ ਵਾਦੇਤੀਤਿ ਵੀਣਾਵਾਦਕੋ, ਭੇਰਿਵਾਦਕੋ, ਗਰੁਂ ਅਭਿਵਾਦੇਤੀਤਿ ਅਭਿਵਾਦਕੋ, ਵਿਦਤਿਜਾਨਾਤੀਤਿ ਵੇਦਕੋ, ਵਿਨ੍ਦਤਿ ਪਟਿਲਭਤੀਤਿ ਵਿਨ੍ਦਕੋ, ਅਨੁਵਿਜ੍ਜਤਿ ਵਿਚਾਰੇਤੀਤਿ ਅਨੁਵਿਜ੍ਜਕੋ, ਪਟਿਸਂਵੇਦੇਤੀਤਿ ਪਟਿਸਂਵੇਦਕੋ, ਵਿਜ੍ਝਤੀਤਿ ਵੇਧਕੋ, ਅਟ੍ਠਿਂ ਵਿਜ੍ਝਤੀਤਿ ਅਟ੍ਠਿਵੇਧਕੋ, ਪਤ੍ਤਂ ਵਿਜ੍ਝਤੀਤਿ ਪਤ੍ਤਵੇਧਕੋ।

ਬਹੁਲਾਧਿਕਾਰਾ ਕਮ੍ਮੇਪਿ ਦਿਸ੍ਸਤਿ, ਅਨ੍ਤਰੇ ਵਾਸੀਯਤਿ ਨਿਵਾਸੀਯਤੀਤਿ ਅਨ੍ਤਰਵਾਸਕੋ, ਪਸੀਦਤੀਤਿ ਪਸੀਦਕੋ, ਪਸਾਦਕੋ ਵਾ, ਦੀਪਪ੍ਪਸਾਦਕੋ, ਉਦਕਪ੍ਪਸਾਦਕੋ, ਸਿਬ੍ਬਤੀਤਿ ਸਿਬ੍ਬਕੋ, ਸੇਵਤੀਤਿ ਸੇਵਕੋ, ਹਨਤੀਤਿ ਘਾਤਕੋ, ਗਾਵੋ ਹਨਤੀਤਿ ਗੋਘਾਤਕੋ, ਹਨਸ੍ਸ ਘਾਤੋ। ਹਰਤੀਤਿ ਹਾਰਕੋ।

ਕਮ੍ਮੇ – ''ਪਾਦੇਹਿ ਪਹਰੀਯਤੀਤਿ ਪਾਦਪਹਾਰਕੋ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਿਯਂ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਿਤਿਕ੍ਖਤੀਤਿ ਤਿਤਿਕ੍ਖਕੋ, ਤਿਕਿਚ੍ਛਤੀਤਿ ਤਿਕਿਚ੍ਛਕੋ, ਵੀਮਂਸਤੀਤਿ ਵੀਮਂਸਕੋ, ਬੁਭੁਕ੍ਖਤੀਤਿ ਬੁਭੁਕ੍ਖਕੋ, ਪਬ੍ਬਤਾਯਤੀਤਿ ਪਬ੍ਬਤਾਯਕੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਇਤਿ ਅਕਪਚ੍ਚਯਰਾਸਿ।

ਇਵਣ੍ਣਨ੍ਤਰੂਪਰਾਸਿ

ਅਥ ਇਵਣ੍ਣਨ੍ਤਰੂਪਾਨਿ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤੇ।

੧੯੨. ਦਾਧਾਤ੍ਵਿ [ਕ॰ ੫੫੧; ਰੂ॰ ੫੯੮; ਨੀ॰ ੧੧੩੮]।

ਦਾ, ਧਾਹਿ ਭਾਵਕਾਰਕੇਸੁ ਇਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ।

ਪਠਮਂ ਚਿਤ੍ਤੇਨ ਆਦੀਯਤੀਤਿਆਦਿ, ਤਣ੍ਹਾਦਿਟ੍ਠੀਹਿ ਉਪਾਦੀਯਤੀਤਿ ਉਪਾਦਿ, ਖਨ੍ਧੁਪਾਦਿ, ਕਿਲੇਸੁਪਾਦਿ, ਵਿਧਾਨਂ ਵਿਧਿ, ਵਿਧਿਯਜਤਿ ਏਤੇਨਾਤਿ ਵਿਧਿ, ਨਿਧਿਯਜਤੀਤਿ ਨਿਧਿ, ਸਨ੍ਧਿਯਤੇ ਸਨ੍ਧਿ, ਅਭਿਸਨ੍ਧਿ, ਪਟਿਸਨ੍ਧਿ, ਸਨ੍ਨਿਦਹਨਂ ਸਨ੍ਨਿਧਿ, ਸਮਾਧਾਨਂ ਸਮਾਧਿ, ਸਮਾਦਹਨ੍ਤਿ ਏਤੇਨਾਤਿ ਸਮਾਧਿ, ਪਣਿਦਹਨਂ ਪਣਿਧਿ, ਓਧਿ, ਅਵਧਿ, ਉਪਨਿਧਿ, ਪਟਿਨਿਧਿ, ਉਦਕਂ ਦਹਤਿ ਤਿਟ੍ਠਤਿ ਏਤ੍ਥਾਤਿ ਉਦਧਿ, ਮਹਨ੍ਤੋ ਉਦਧਿ ਮਹੋਦਧਿ, ਵਾਲਾਨਿ ਦਹਨ੍ਤਿ ਤਿਟ੍ਠਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥਾਤਿ ਵਾਲਧਿ।

੧੯੩. ਇਕਿਤੀ ਸਰੂਪੇ [ਕ॰ ੬੬੯; ਰੂ॰ ੬੭੯; ਨੀ॰ ੧੩੧੫]।

ਧਾਤੂਨਂ ਸੁਤਿਸਙ੍ਖਾਤੇ ਸਰੂਪੇ ਵਤ੍ਤੁਬ੍ਬੇ ਕ੍ਰਿਯਤ੍ਥਾ ਪਰਂ ਇ, ਕਿ, ਤਿਪਚ੍ਚਯਾ ਹੋਨ੍ਤਿ।

ਅਵਣ੍ਣੁਪਨ੍ਤੇਹਿ ਇ, ਗਮਿ, ਪਚਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਉਵਣ੍ਣੁਪਨ੍ਤੇਹਿ ਕਿ, ਬੁਧਿ, ਰੁਧਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਕੇਹਿਚਿਤਿ, ਕਰੋਤਿਸ੍ਸ, ਅਤ੍ਥਿਸ੍ਸ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

੧੯੪. ਸੀਲਾਭਿਕ੍ਖਞ੍ਞਾਵਸ੍ਸਕੇਸੁ ਣੀ [ਕ॰ ੫੩੨, ੬੩੬; ਰੂ॰ ੫੯੦, ੬੫੯; ਨੀ॰ ੧੧੧੪, ੧੨੪੫]।

ਸੀਲਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਪਕਤਿਚਰਿਯਾ, ਅਭਿਕ੍ਖਣਮੇਵ ਅਭਿਕ੍ਖਞ੍ਞਂ, ਪੁਨਪ੍ਪੁਨਕ੍ਰਿਯਾ, ਆਯਤਿਂ ਅਵਸ੍ਸਂਭਾਵੀ ਅਵਸ੍ਸਕਂ ਨਾਮ, ਸੀਲਗ੍ਗਹਣੇਨ ਧਮ੍ਮ, ਸਾਧੁਕਾਰਾਪਿ ਸਙ੍ਗਯ੍ਹਨ੍ਤਿ, ਏਤੇਸੁ ਸੀਲਾਦੀਸੁ ਕ੍ਰਿਯਾਵਿਸੇਸੇਸੁ ਗਮ੍ਯਮਾਨੇਸੁ ਕਤ੍ਤੁਰਿ ਣੀ ਹੋਤਿ। ਆਦਨ੍ਤੇਸੁ 'ਆਸ੍ਸਾਣਾਪਿਮ੍ਹਿ ਯੁਕ'ਇਤਿ ਯਾਗਮੋ।

ਅਕ੍ਖਾਯਤੀਤਿ ਅਕ੍ਖਾਯੀ, ਅਕ੍ਖਾਯਨਸੀਲੋ, ਅਕ੍ਖਾਯਨਧਮ੍ਮੋ, ਅਕ੍ਖਾਨੇ ਸਕ੍ਕਚ੍ਚਕਾਰਿਤਾ ਯੁਤ੍ਤੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਕਾਲਤ੍ਤਯੇਪਿ ਸਿਜ੍ਝਤਿ ਸਾਮਞ੍ਞਵਿਧਾਨਤ੍ਤਾ।

ਅਵਸ੍ਸਕਂ ਪਨ ਅਨਾਗਤਮੇਵ, ਧਮ੍ਮਕ੍ਖਾਯੀ-ਪੁਰਿਸੋ, ਧਮ੍ਮਕ੍ਖਾਯਿਨੀ-ਇਤ੍ਥੀ, ਧਮ੍ਮਕ੍ਖਾਯਿ-ਕੁਲਂ, ਗੀਤਂ ਅਭਿਣ੍ਹਂ ਗਾਯਤੀਤਿ ਗੀਤਗਾਯੀ, ਕਪ੍ਪਂ ਅਵਸ੍ਸਂ ਠਾਸ੍ਸਤੀਤਿ ਕਪ੍ਪਟ੍ਠਾਯੀ, ਸਂਵਟ੍ਟਮਾਨਂ ਅਸਙ੍ਖਜੇਯ੍ਯਂ ਠਾਸ੍ਸਤੀਤਿ ਸਂਵਟ੍ਟਟ੍ਠਾਯੀ। ਏਵਂ ਵਿਵਟ੍ਟਟ੍ਠਾਯੀ।

ਅਦਿਨ੍ਨਂ ਆਦਦਾਤਿ ਸੀਲੇਨਾਤਿ ਅਦਿਨ੍ਨਾਦਾਯੀ। ਤਥਾ ਦਿਨ੍ਨਮੇਵ ਆਦਦਾਤੀਤਿ ਦਿਨ੍ਨਾਦਾਯੀ, ਅਨ੍ਨਂ ਦਦਾਤਿ ਸੀਲੇਨਾਤਿ ਅਨ੍ਨਦਾਯੀ।

ਦਾ-ਸੁਪ੍ਪਨੇ। ਨਿਦ੍ਦਾਯਨਸੀਲੋ ਨਿਦ੍ਦਾਯੀ, ਮਜ੍ਜਂ ਪਿਵਨਸੀਲੋ ਮਜ੍ਜਪਾਯੀ, ਮਜ੍ਜਂ ਅਭਿਣ੍ਹਂ ਪਿਵਤੀਤਿ ਮਜ੍ਜਪਾਯੀ, ਸੀਘਂ ਯਾਯਨਸੀਲੋ ਸੀਘਯਾਯੀ, ਸਸਙ੍ਖਾਰੇਨ ਸਪ੍ਪਯੋਗੇਨ ਅਵਸ੍ਸਂ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯਿਸ੍ਸਤੀਤਿ ਸਸਙ੍ਖਾਰਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯੀ। ਤਥਾ ਅਸਙ੍ਖਾਰਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯੀ, ਆਯੁਕਪ੍ਪਸ੍ਸ ਅਨ੍ਤਰੇ ਵੇਮਜ੍ਝੇ ਅਵਸ੍ਸਂ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯਿਸ੍ਸਤੀਤਿ ਅਨ੍ਤਰਾਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯੀ, ਆਯੁਕਪ੍ਪਪਰਿਯੋਸਾਨਂ ਉਪਹਚ੍ਚ ਅਵਸ੍ਸਂ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯਿਸ੍ਸਤੀਤਿ ਉਪਹਚ੍ਚਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯੀ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਇਵਣ੍ਣੇਸੁ-ਮਨ੍ਤਂ ਨਿਚ੍ਚਕਾਲਂ ਅਜ੍ਝਾਯਤੀਤਿ ਮਨ੍ਤਜ੍ਝਾਯੀ, ਧਮ੍ਮਜ੍ਝਾਯੀ, ਧਞ੍ਞਂ ਨਿਚ੍ਚਕਾਲਂ ਵਿਕ੍ਕਿਣਾਤੀਤਿ ਧਞ੍ਞਵਿਕ੍ਕਾਯੀ, ਭਾਯਨਸੀਲੋ ਭਾਯੀ, ਭੂਮਿਯਂ ਸਯਨਸੀਲੋ, ਭੂਮਿਯਂ ਵਾ ਨਿਚ੍ਚਕਾਲਂ ਸਯਤੀਤਿ ਭੂਮਿਸਾਯੀ, ਕਣ੍ਟਕੇ ਅਪਸ੍ਸਯਨਸੀਲੋ ਕਣ੍ਟਕਾਪਸ੍ਸਯੀ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਏਦਨ੍ਤਾਪਿ ਇਧ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਾ, ਉਦ੍ਧਂ ਵਡ੍ਢਨਸੀਲੋ ਉਦਾਯੀ, ਵੁਦ੍ਧੇਸੁ ਅਪਚਾਯਨਸੀਲੋ ਵੁਦ੍ਧਾਪਚਾਯੀ। ਏਵਂ ਜੇਟ੍ਠਾਪਚਾਯੀ, ਝਾਯਨਸੀਲੋ, ਝਾਯਨਧਮ੍ਮੋ, ਝਾਯਨੇ ਸਕ੍ਕਚ੍ਚਕ੍ਰਿਯਾਯੁਤ੍ਤੋਤਿ ਝਾਯੀ, ਨਿਚ੍ਚਕਾਲਂ ਝਾਯਤੀਤਿ ਵਾ ਝਾਯੀ, ਪਜ੍ਝਾਯੀ, ਉਜ੍ਝਾਯੀ, ਨਿਜ੍ਝਾਯੀ, ਅਭਿਜ੍ਝਾਯੀ, ਭਾਯਨਸੀਲੋ ਭਾਯੀ, ਤਿਣਂ ਅਭਿਣ੍ਹਂ ਲਾਯਤੀਤਿ ਤਿਣਲਾਯੀ, ਤਨ੍ਤਂ ਨਿਚ੍ਚਕਾਲਂ ਵਾਯਤੀਤਿ ਤਨ੍ਤਵਾਯੀ, ਪਲਾਯਨਸੀਲੋ ਪਲਾਯੀ, ਨ ਪਲਾਯੀ ਅਪਲਾਯੀ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਉਵਣ੍ਣੇਸੁ-ਯਥਾਭੂਤਂ ਅਤ੍ਥਂ ਵਿਭਾਵਨਸੀਲੋ ਵਿਭਾਵੀਪੁਰਿਸੋ, ਵਿਭਾਵਿਨੀ-ਇਤ੍ਥੀ, ਆਯਤਿਂ ਅਵਸ੍ਸਂ ਭਵਿਸ੍ਸਤੀਤਿ ਭਾਵੀ, ਸਾਲਿਂ ਲੁਨਾਤਿ ਸੀਲੇਨਾਤਿ ਸਾਲਿਲਾਵੀ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਬਜਾਪਨਸੀਲੋ ਬਜਾਪੀ, ਕਾਮੇਤਿ ਇਚ੍ਛਤਿ ਸੀਲੇਨਾਤਿ ਕਾਮੀ, ਧਮ੍ਮਕਾਮੀ, ਅਤ੍ਥਕਾਮੀ, ਕਰਣਸੀਲੋ ਕਾਰੀ, ਪਾਪਕਾਰੀ, ਪੁਞ੍ਞਕਾਰੀ।

ਅਵਸ੍ਸੰ ਆਗਮਿਸ੍ਸਤੀਤਿ ਆਗਾਮੀ। ਰਸ੍ਸਤ੍ਤੇ-ਆਗਮਿਨੀਰਤ੍ਤਿ, ਆਗਮਿਨੀ-ਪੁਣ੍ਣਮਾਸੀ, ਆਚਯਂ ਵਟ੍ਟੰ ਗਚ੍ਛਤਿ ਸੀਲੇਨਾਤਿ ਆਚਯਗਾਮੀ, ਅਪਚਯਂ ਵਿਵਟ੍ਟੰ ਗਚ੍ਛਤਿ ਸੀਲੇਨਾਤਿ ਅਪਚਯਗਾਮੀ, ਸਕਿਂ ਅਵਸ੍ਸੰ ਆਗਮਿਸ੍ਸਤੀਤਿ ਸਕਦਾਗਾਮੀ। ਤਥਾ ਨ ਆਗਮਿਸ੍ਸਤੀਤਿ ਅਨਾਗਾਮੀ।

ਆਧਾਨਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਦਲ਼੍ਹਟ੍ਠਿਤਿ, ਆਧਾਨਂ ਕਤ੍ਵਾ ਗਹਣਸੀਲੋ ਆਧਾਨਗਾਹੀ, ਦਲ਼੍ਹਗਾਹੀ, ਧਮ੍ਮਂ ਚਰਤਿ ਸੀਲੇਨਾਤਿ ਧਮ੍ਮਚਾਰੀ, ਬ੍ਰਹ੍ਮਂ ਸੇਟ੍ਠੰ ਚਰਤਿ ਸੀਲੇਨਾਤਿ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਾਰੀ।

ਅਪਿਚੇਤ੍ਥ ਧਮ੍ਮੋ ਨਾਮ ਕੁਲਾਚਾਰਧਮ੍ਮੋ, ਤਂ ਧਮ੍ਮਂ ਚਰਾਮੀਤਿ ਦਲ਼੍ਹਂ ਗਣ੍ਹਿਤ੍ਵਾ ਯਾਵ ਨ ਵਿਜਹਤਿ, ਤਾਵ ਅਵੀਤਿਕ੍ਕਮਨਟ੍ਠੇਨ ਧਮ੍ਮਂ ਚਰਤਿ ਸੀਲੇਨਾਤਿ ਧਮ੍ਮਚਾਰੀ ਨਾਮ। ਤਥਾਚਰਨ੍ਤੋ ਚ ਅਨੁਰਾਵੀਤਿਕ੍ਕਮਨੀਯਵਤ੍ਥੁਸਮਾਯੋਗੇ ਸਤਿ ਤਂ ਧਮ੍ਮਂ ਅਪਤਮਾਨਂ ਕਤ੍ਵਾ ਧਾਰੇਨ੍ਤੋ ਸਂਵਰਣਟ੍ਠੇਨ ਧਮ੍ਮਂ ਚਰਤਿ ਧਮ੍ਮੇਨਾਤਿ ਧਮ੍ਮਚਾਰੀ ਨਾਮ, ਤਥਾਧਾਰੇਨ੍ਤੋ ਚ ਤਂ ਧਮ੍ਮਂ ਅਤ੍ਤੁਕ੍ਕਂਸਨ, ਪਰਵਮ੍ਭਨਾਦੀਹਿ ਪਾਪਧਮ੍ਮੇਹਿ ਅਨੁਪਕ੍ਕਿਲਿਟ੍ਠਞ੍ਚ ਅਪ੍ਪਿਚ੍ਛਤਾਦੀਹਿ ਸਨ੍ਤੁਗੁਣੇਹਿ ਸੁਪਰਿਯੋਦਾਤਞ੍ਚ ਕਰੋਨ੍ਤੋ ਪਰਿਯੋਦਾਪਨਟ੍ਠੇਨ ਧਮ੍ਮਂ ਚਰਤਿ ਸਾਧੁਕਾਰੇਨਾਤਿ ਧਮ੍ਮਚਾਰੀ ਨਾਮ।

ਬ੍ਰਹ੍ਮਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਤਤੋ ਸੇਟ੍ਠਤਰਂ ਸਿਕ੍ਖਾਪਦਸੀਲਂ, ਤਮ੍ਪਿ ਗਣ੍ਹਿਤ੍ਵਾ ਅਵਿਜਹਨ੍ਤੋ ਅਨ੍ਤੁਰਾ ਚ ਅਪਤਮਾਨਂ ਕਤ੍ਵਾ ਧਾਰੇਨ੍ਤੋ ਅਨੁਪਕ੍ਕਿਲਿਟ੍ਠਂ ਸੁਪਰਿਯੋਦਾਤਞ੍ਚ ਕਰੋਨ੍ਤੋ ਤਿਵਿਧੇਨ ਅਤ੍ਥੇਨ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਾਰੀ ਨਾਮ, ਸਮਾਦਾਨ, ਸਮ੍ਪਤ੍ਤੁ, ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਵਿਰਤੀਨਂ ਵਸੇਨ ਵਿਯੋਜੇਤੁਂ ਵਟ੍ਟਤਿ, ਯੋ ਪਨ ਗਣ੍ਹਨ੍ਤੋ ਤਥਾ ਨ ਧਾਰੇਤਿ, ਧਾਰੇਨ੍ਤੋ ਵਾ ਉਪਕ੍ਕਿਲਿਟ੍ਠਂ ਕਰੋਤਿ, ਸੋ ਏਕਦੇਸੇਨ ਅਤ੍ਥੇਨ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਾਰੀ ਨਾਮ।

ਯੋ ਪਨ ਤਿਵਿਧੇਨ ਅਤ੍ਥੇਨ ਮੁਤ੍ਤੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਕਦਾਚਿ ਤਂ ਧਮ੍ਮਂ ਚਰਤਿ, ਤਸ੍ਸ ਚਰਣਕ੍ਰਿਯਾ ਤਸ੍ਸੀਲਕ੍ਰਿਯਾ ਨ ਹੋਤਿ, ਸੋ ਧਮ੍ਮਚਾਰੀਤਿ ਨ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਏਤੇਨੁਪਾਯੇਨ ਸੇਸੇਸੁ ਪਾਪ, ਕਲਜਾਣਭੂਤੇਸੁ ਤਸ੍ਸੀਲਪਦੇਸੁ ਅਤ੍ਥਵਿਭਾਗੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਾਰਿਨੀ-ਇਤ੍ਥੀ, ਵਿਸੇਸੇਨ ਦਸ੍ਸਨਸੀਲੋ ਵਿਪਸ੍ਸੀ, ਅਤ੍ਥਦਸ੍ਸੀ, ਧਮ੍ਮਦਸ੍ਸੀ, ਪਿਯਦਸ੍ਸੀ, ਸੁਦਸ੍ਸੀ, ਦੁਸ੍ਸਨਸੀਲੋ ਦੁਸ੍ਸੀਮਾਰੋ, ਧਾਰਣਸੀਲੋ ਧਾਰੀ, ਇਣਧਾਰੀ, ਛਤ੍ਤੁਧਾਰੀ, ਭੁਸਂ ਨਹਨਸੀਲੋ ਉਪਨਾਹੀ, ਪਰਿਨਿਟ੍ਠਿਤਪਚ੍ਚਯੇਕਦੇਸਤ੍ਤਾ ਆਯਤਿਂ ਅਵਸ੍ਸਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਿਸ੍ਸਤੀਤਿ ਉਪ੍ਪਾਦੀ, ਉਪ੍ਪਾਦਿਨੋ ਧਮ੍ਮਾ [ਧ॰ ਸ॰ ਤਿਕਮਾਤਿਕਾ ੧੭]।

ਭਰ-ਧਾਰਣੇ, ਮਾਲਂ ਨਿਚ੍ਚਕਾਲਂ ਭਰਤੀਤਿ ਮਾਲਭਾਰੀ, ਭਾਜਨਸੀਲੋ ਭਾਜੀ, ਉਣ੍ਹਂ ਭੁਞ੍ਜਨਸੀਲੋ ਉਣ੍ਹਭੋਜੀ, ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਮਞ੍ਞਤਿ ਸੀਲੇਨਾਤਿ ਅਤ੍ਤਮਾਨੀ, ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਪਣ੍ਡਿਤਂ ਮਞ੍ਞਤੀਤਿ ਪਣ੍ਡਿਤਮਾਨੀ, ਲਭਨਸੀਲੋ ਲਾਭੀ, ਵਚਨਸੀਲੋ ਵਾਚੀ। ਏਵਂ ਵਾਦੀ, ਅਤ੍ਥਵਾਦੀ, ਧਮ੍ਮਵਾਦੀ, ਯੁਤ੍ਤਵਾਦੀ, ਮੁਤ੍ਤਵਾਦੀ, ਵਿਭਜ੍ਜਵਾਦੀ, ਨਿਚ੍ਚਂ ਵਸਤੀਤਿ ਵਾਸੀ, ਗਾਮਵਾਸੀ, ਨਗਰਵਾਸੀ, ਭਾਰਂ ਵਹਨਸੀਲੋ ਭਾਰਵਾਹੀ , ਧਮ੍ਮਂ ਪਞ੍ਞਂ ਅਨੁਸਰਤਿ ਅਨੁਗਚ੍ਛਤੀਤਿ ਧਮ੍ਮਾਨੁਸਾਰੀ। ਏਵਂ ਸਦ੍ਧਾਨੁਸਾਰੀ, ਵਿਰੂਪਂ ਪਾਪਪਕ੍ਖਂ ਪਟਿਮੁਖਂ ਅਭਿਣ੍ਹਂ ਸਰਤਿ ਚਿਨ੍ਤੇਤੀਤਿ ਵਿਪ੍ਪਟਿਸਾਰੀ, ਪਾਣਂ ਹਨਤਿ ਸੀਲੇਨਾਤਿ ਪਾਣਘਾਤੀ, ਹਨਸ੍ਸ ਘਾਤੋ।

ਹਰਿਤਬ੍ਬਂ ਸਬ੍ਬਂ ਹਰਤਿ ਸੀਲੇਨਾਤਿ ਹਾਰਹਾਰੀ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

'ਕਗਾ ਚਜਾਨ'ਨ੍ਤਿ ਸੁਤ੍ਤਵਿਭਤ੍ਤਿਯਾ ਅਘਾਨੁਬਨ੍ਧੇਪਿ ਚਜਾਨਂ ਕਗਾਦੇਸੋ, ਸਮਂ ਵਿਪਾਚੇਤੀਤਿ ਸਮਵੇਪਾਕੀ-ਉਦਰਗ੍ਗਿ, ਸਮਵੇਪਾਕਿਨੀ-ਗਹਣੀ, ਉਪਧਿ ਫਲਂ ਵਿਪਚ੍ਚਤੀਤਿ ਉਪਧਿਵੇਪਾਕਿਨੀ, ਸੋਚਨਸੀਲੋ ਸੋਕੀ, ਸੋਕਿਨੀ-ਪਜਾ, ਮੁਤ੍ਤੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਚਜਨਸੀਲੋ ਮੁਤ੍ਤਚਾਗੀ, ਸਂਵਿਭਾਜਨਸੀਲੋ ਸਂਵਿਭਾਗੀ, ਕਾਮਸੁਖਂ ਭੁਞ੍ਜਨਸੀਲੋ ਕਾਮਭੋਗੀ, ਵਿਸੁਂ ਅਵਿਭਤ੍ਤਂ ਭੋਗਂ ਭੁਞ੍ਜਨਸੀਲੋ ਅਪਟਿਵਿਭਤ੍ਤਭੋਗੀ, ਯੁਞ੍ਜਨਸੀਲੋ ਯੋਗੀ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

੭੯੫. ਆਵੀ [ਕ॰ ੫੩੨; ਰੂ॰ ੫੯੦; ਨੀ॰ ੧੧੧੪]।

ਆਵੀ ਹੋਤਿ ਕਤ੍ਤੁਰਿ।

ਭਯੰ ਦਸ੍ਸਨਸੀਲੋ ਭਯਦਸ੍ਸਾਵੀ।

ਇਤਿ ਇਵਣ੍ਣਨ੍ਤਰੂਪਰਾਸਿ।

ਉਵਣ੍ਣਨ੍ਤਰੂਪਰਾਸਿ

੭੯੬. ਭਙ੍ਗੁ ਭੀਰੂ ਭਾਸੁ ਅਸ੍ਸਵਾ।

ਏਤੇ ਸਦ੍ਦਾ ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਸੀਲਾਦੀਸੁ ਨਿਪਚ੍ਚਨ੍ਤੇ।

ਭਨ੍ਜ-ਵਿਨਾਸੇ, ਪਭਞ੍ਜਨਸੀਲੋ ਪਭਙ੍ਗੁ-ਸਙ੍ਖਤਧਮ੍ਮੋ।

ਭੀ-ਭਯੇ, ਭਾਯਨਸੀਲੋ ਭੀਰੂ।

ਭਾ-ਦਿਤ੍ਤਿਯੰ, ਓਭਾਸਨਸੀਲੋ ਭਾਸੁ-ਪਭਾ, ਜੇਟ੍ਠਵਚਨੰ ਆਦਰੇਨ ਸੁਣਾਤਿ ਸੀਲੇਨਾਤਿ ਅਸ੍ਸਵੋ-ਪੁਤ੍ਤੋ, ਅਸ੍ਸਵਾਭਰਿਯਾ।

੭੯੭. ਵਿਦਾ ਕੂ [ਕ॰ ੫੩੫; ਰੂ॰ ੫੯੩; ਨੀ॰ ੧੧੧੯]।

ਵਿਦਮ੍ਹਾ ਕੂ ਹੋਤਿ ਕਤ੍ਤੁਰਿ।

ਵਿਦਤਿ ਸੀਲੇਨਾਤਿ ਵਿਦੂ, ਲੋਕਵਿਦੂ, ਪਰਚਿਤ੍ਤਵਿਦੂ। ਇਤ੍ਥਿਯਂ ਪਰਚਿਤ੍ਤਵਿਦੁਨੀ।

੭੯੮. ਵਿਤੋ ਞਾਤੋ [ਕ॰ ੫੩੫; ਰੂ॰ ੫੯੩; ਨੀ॰ ੧੧੧੯]।

ਵਿਪੁਬ੍ਬਾ ਞਾਤੋ ਕੂ ਹੋਤਿ ਕਤ੍ਤੁਰਿ।

ਵਿਜਾਨਨਸੀਲੋ ਵਿਞ੍ਞੂ।

੭੯੯. ਕਮ੍ਮਾ [ਕ॰ ੫੩੫; ਰੂ॰ ੫੯੩; ਨੀ॰ ੧੧੧੯]।

ਕਮ੍ਮੁਪਪਦਾ ਞਾਤੋ ਕੂ ਹੋਤਿ ਕਤ੍ਤੁਰਿ।

ਸਬ੍ਬੰ ਜਾਨਾਤਿ ਸੀਲੇਨਾਤਿ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੂ, ਰਤ੍ਤਞ੍ਞੂ, ਅਤ੍ਥਞ੍ਞੂ, ਧਮ੍ਮਞ੍ਞੂ, ਕਾਲਞ੍ਞੂ, ਸਮਯਞ੍ਞੂ।

੭੮੦. ਗਮਾ ਰੂ [ਕ॰ ੫੩੪; ਰੂ॰ ੫੯੨; ਨੀ॰ ੧੧੧੮]।

ਕਮ੍ਮੁਪਪਦਾ ਗਮਮ੍ਹਾ ਰੂ ਹੋਤਿ ਕਤ੍ਤੁਰਿ। ‘ਰਾਨੁਬਨ੍ਧੇਨ੍ਤਸਰਾਦਿਸ੍ਸਾ’ਤਿ ਸਬ੍ਬਧਾਤ੍ਵਨ੍ਤਲੋਪੋ।

ਪਾਰੰ ਗਚ੍ਛਤਿ ਸੀਲੇਨਾਤਿ ਪਾਰਗੂ, ਵੇਦੰ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਅਗ੍ਗਮਗ੍ਗਞਾਣੰ, ਵੇਦੰ ਗਚ੍ਛਤੀਤਿ ਵੇਦਗੂ, ਅਦ੍ਧਾਨੰ ਗਚ੍ਛਤੀਤਿ ਅਦ੍ਧਗੂ।

ਇਤਿ ਉਵਣ੍ਣਨ੍ਤੁਰੂਪਰਾਸਿ।

ਇਤ੍ਥਿਲਿਙ੍ਗਰੂਪਰਾਸਿ

ਅਥ ਇਤ੍ਥਿਲਿਙ੍ਗਰੂਪਾਨਿ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤੇ।

੮੦੧. ਇਤ੍ਥਿਯਮਣਤਿਕਯਕਯਾ ਚ [ਕ॰ ੫੫੩; ਰੂ॰ ੫੯੯; ਨੀ॰ ੧੧੪੦; '...ਕ੍ਰਿ...' (ਬਹੂਸੁ)]।

ਇਤ੍ਥਿਲਿਙ੍ਗੇ ਵਤ੍ਤੁਬ੍ਬੇ ਭਾਵਕਾਰਕੇਸੁ ਅ, ਣ,ਤਿ, ਕ, ਯਕ, ਯਪਚ੍ਚਯਾ ਚ ਅਨੇ ਚ ਹੋਤਿ।

ਕ , ਅ, ਣ, ਯਕ, ਯ, ਅਨਇਚ੍ਚੇਤੇਹਿ 'ਇਤ੍ਥਿਯਮਤ੍ਵਾ'ਤਿ ਆਪਚ੍ਚਯੋ।

ਕਮ੍ਹਿ ਤਾਵ-ਅਤ੍ਤਨਿ ਨਿਸਿਨ੍ਨੰ ਗੂਹਤਿ ਸੰਵਰਤੀਤਿ ਗੁਹਾ, ਅਤ੍ਤਾਨੰ ਵਾ ਪਰੰ ਵਾ ਦੂਸੇਤੀਤਿ ਦੂਸਾ-ਧੁਤ੍ਤਿਤ੍ਥੀ।

ਮੁਦ-ਹਾਸੇ, ਮੋਦਨੰ ਮੁਦਾ, ਪਮੁਦਾ, ਸੁਜ੍ਝਤਿ ਏਤਾਯਾਤਿ ਸੁਧਾ, ਵਸੁੰ ਰਤਨੰ ਧਾਰੇਤੀਤਿ ਵਸੁਧਾ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਅਮ੍ਹਿ-ਸਙ੍ਖਾਯਨ੍ਤਿ ਏਤਾਯਾਤਿ ਸਙ੍ਖਾ। ਤਥਾ ਸਙ੍ਖਜਾ, ਪਜਾਨਾਤੀਤਿ ਪਞ੍ਞਾ, ਆਜਾਨਾਤੀਤਿ ਅਞ੍ਞਾ, ਸਞ੍ਜਾਨਾਤੀਤਿ ਸਞ੍ਞਾ, ਸਞ੍ਜਾਨਨ੍ਤਿ ਏਤਾਯਾਤਿ ਵਾ ਸਞ੍ਞਾ, ਸਞ੍ਜਾਨਨੰ ਵਾ ਸਞ੍ਞਾ, ਅਭਿਜਾਨਨੰ ਅਭਿਞ੍ਞਾ, ਪਟਿਜਾਨਨੰ ਪਟਿਞ੍ਞਾ, ਪਰਿਚ੍ਛਿਜ੍ਜ ਜਾਨਨੰ ਪਰਿਞ੍ਞਾ, ਪਟਿਚ੍ਚ ਤਿਟ੍ਠਤਿ ਏਤ੍ਥਾਤਿ ਪਤਿਟ੍ਠਾ।

ਥਾ-ਠਾਨੇ, ਅਵਧਿਭਾਵੇਨ ਠਾਤਿ ਤਿਟ੍ਠਤੀਤਿ ਅਵਤ੍ਥਾ, ਉਪਾਦੀਯਤੀਤਿ ਉਪਾਦਾ-ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ, ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞੰ ਉਪੇਚ੍ਚ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਚ ਧਿਯਜਤੀਤਿ ਉਪਨਿਧਾ-ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਯੇਵ, ਸਦ੍ਦੂਹਨੰ ਸਦ੍ਧਾ, ਸਦ੍ਦੂਹਨ੍ਤਿ ਏਤਾਯਾਤਿ ਵਾ ਸਦ੍ਧਾ, ਵਿਸਿਟ੍ਠੰ ਕਤ੍ਵਾ ਅਤ੍ਤਾਨੰ ਦਹਨ੍ਤਿ ਏਤਾਯਾਤਿ ਵਿਧਾ-ਮਾਨੋ, ਭਾਤਿ ਦਿਬ੍ਬਤੀਤਿ ਭਾ-ਨਕ੍ਖਤ੍ਤੁੰ, ਪਭਾ, ਆਭਾ, ਨਿਭਾ, ਉਪਮੀਯਤੇ ਉਪਮਾ।

ਝੇ-ਚਿਨ੍ਤਾਯੰ, ਪਜ੍ਝਾਯਨੰ ਪਜ੍ਝਾ, ਵਜ੍ਜਾਵਜ੍ਜੰ ਉਪਜ੍ਝਾਯਤਿ ਪੇਕ੍ਖਤੀਤਿ ਉਪਜ੍ਝਾ, ਅਭਿਮੁਖੰ ਝਾਯਨੰ ਅਭਿਜ੍ਝਾ।

ਆਸ-ਪਤ੍ਥਨਾਯੰ, ਆਸੀਸਨੰ ਆਸਾ, ਪਚ੍ਚਾਸੀਸਨੰ ਪਚ੍ਚਾਸਾ।

ਆਸ-ਉਪਵੇਸਨੇ, ਅਚ੍ਛਨੰ ਅਚ੍ਛਾ।

ਇਕ੍ਖ-ਦਸ੍ਸਨ'ਙ੍ਕੇਸੁ, ਅਪੇਕ੍ਖਨੰ ਅਪੇਕ੍ਖਾ, ਉਪੇਕ੍ਖਨੰ ਉਪੇਕ੍ਖਾ, ਉਪਪਰਿਕ੍ਖਨੰ ਉਪਪਰਿਕ੍ਖਾ, ਇਚ੍ਛਨੰ ਇਚ੍ਛਾ, ਬਜਾਪਿਤੁੰ ਇਚ੍ਛਾ ਵਿਚ੍ਛਾ।

ਇਸ੍ਸ-ਉਸ੍ਸੁਯਿਜਯੇ, ਇਸ੍ਸਨੰ ਇਸ੍ਸਾ।

ਈਹ-ਬਜਾਪਾਰੇ, ਈਹਨੰ ਈਹਾ।

ਉਛਿ-ਉਚ੍ਛੇ , ਉਚ੍ਛਨੰ ਉਚ੍ਛਾ।

ਏਲ-ਕਮ੍ਪਨੇ, ਏਲਯਤੀਤਿ ਏਲਾ-ਦੋਸੋ।

ਓਜ-ਥਮ੍ਭਨੇ ਤੇਜਨੇ ਚ, ਓਜੇਤਿ ਤੰਸਮਙ੍ਗਿਨੇ ਸਤ੍ਤੇ ਸਙ੍ਖਾਰੇ ਚ ਸਮੁਪਤ੍ਥਮ੍ਭਤਿ ਸਮੁਤ੍ਤੇਜੇਤੀਤਿ ਵਾ ਓਜਾ।

ਕਲ-ਸਙ੍ਖ੍ਯਾਨੇ, ਕਲੀਯਤੀਤਿ ਕਲਾ, ਖਮਨੰ ਖਮਾ, ਗਜ੍ਜਨ੍ਤਿ ਏਤਾਯਾਤਿ ਗਦਾ, ਗਿਰੀਯਤਿ ਕਥੀਯਤੀਤਿ ਗਿਰਾ-ਵਾਚਾ, ਘਟੀਯਤਿ ਸਙ੍ਘਟੀਯਤਿ ਏਤ੍ਥਾਤਿ ਘਟਾ-ਯੂਥੋ, ਭੁਸੋ ਚਾਰੇਤਿ ਪਰਿਚਾਰੇਤੀਤਿ ਅਚ੍ਛਰਾ-ਦੇਵੀ, ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਚਸ੍ਸ ਛੋ, ਜਟਤੀਤਿ ਜਟਾ, ਅਨ੍ਤੋਜਟਾ ਬਹਿਜਟਾ [ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੩], ਜਿਯਜਨ੍ਤਿ ਏਤਾਯਾਤਿ ਜਰਾ, ਜਿਰਣੰ ਵਾ ਜਰਾ, ਆਪਜ੍ਜਤਿ ਅਜ੍ਝਾਪਜ੍ਜਤੀਤਿ ਆਪਦਾ, ਸਮ੍ਪਜ੍ਜਨੰ ਸਮ੍ਪਦਾ, ਉਪਰਿਭਾਵੰ ਸੁਟ੍ਠੁ ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ ਪਾਪੁਣਨ੍ਤਿ ਏਤਾਯਾਤਿ ਉਪਸਮ੍ਪਦਾ, ਪਟਿਪਜ੍ਜਨੰ ਪਟਿਪਦਾ, ਪਟਿਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ ਉਪਰਿਵਿਸੇਸੰ ਏਤਾਯਾਤਿ ਵਾ ਪਟਿਪਦਾ, ਸੁਖਪ੍ਪਟਿਪਦਾ, ਦੁਕ੍ਖਪ੍ਪਟਿਪਦਾ, ਪਟਿਸੰਭਿਜ੍ਜਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥਾਦੀਸੁ ਞਾਣਪ੍ਪਭੇਦੰ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ ਏਤਾਯਾਤਿ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ, ਅਤ੍ਥਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ, ਧਮ੍ਮਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ, ਨਿਰੁਤ੍ਤਿਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ, ਪਟਿਭਾਨਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ।

ਭਿਕ੍ਖ-ਯਾਚਨੇ, ਭਿਕ੍ਖੀਯਤੇਤਿ ਭਿਕ੍ਖਾ।

ਸਿਕ੍ਖ-ਘਟਨੇ, ਸਿਕ੍ਖਨੰ ਸਿਕ੍ਖਾ, ਸਿਕ੍ਖਨ੍ਤਿ ਘਟੇਨ੍ਤਿ ਸੇਕ੍ਖਾ ਜਨਾ ਏਤ੍ਥਾਤਿ ਸਿਕ੍ਖਾ, ਅਧਿਸੀਲਸਿਕ੍ਖਾ, ਅਧਿਚਿਤ੍ਤਸਿਕ੍ਖਾ, ਅਧਿਪਞ੍ਞਾਸਿਕ੍ਖਾ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਤਿਤਿਕ੍ਖਨੰ ਤਿਤਿਕ੍ਖਾ, ਵੀਮੰਸਨੰ ਵੀਮੰਸਾ, ਤਿਕਿਚ੍ਛਨੰ ਤਿਕਿਚ੍ਛਾ, ਵਿਗਤਾ ਤਿਕਿਚ੍ਛਾ ਏਤਿਸ੍ਸਾਤਿ ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾ, ਭੋਤ੍ਤੁੰ ਇਚ੍ਛਾ ਬੁਭੁਕ੍ਖਾ, ਬੁਭੋਕ੍ਖਾ ਵਾ, ਘਸਿਤੁੰ ਇਚ੍ਛਾ ਜਿਘਚ੍ਛਾ, ਪਾਤੁੰ ਪਰਿਭੁਞ੍ਜਿਤੁੰ ਇਚ੍ਛਾ ਪਿਪਾਸਾ, ਹਰਿਤੁੰ ਇਚ੍ਛਾ ਜਿਗੀਸਾ, ਵਿਜੇਤੁੰ ਇਚ੍ਛਾ ਵਿਜਿਗੀਸਾ, ਹਨ੍ਤੁੰ ਇਚ੍ਛਾ ਜਿਘੰਸਾ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਏਮ੍ਹਿ-ਅਰ-ਗਤਿਯੰ, ਅਰਤਿ ਸੀਘੰ ਵਿਜ੍ਝਮਾਨਾ ਗਚ੍ਛਤੀਤਿ ਆਰਾਵੇਧਕੋ, ਕਰੋਨ੍ਤਿ ਨਾਨਾਕਮ੍ਮਕਾਰਣਾਯੋ ਏਤ੍ਥਾਤਿ ਕਾਰਾ-ਅਦ੍ਦੂ , ਜਿਯਜਨ੍ਤਿ ਏਤਾਯਾਤਿ ਜਾਰਾ, ਤਰਤਿ ਸੀਘਤਰੰ ਗਚ੍ਛਤੀਤਿ ਤਾਰਾ, ਭਾਸਨ੍ਤਿ ਏਤਾਯਾਤਿ ਭਾਸਾ, ਧਾਰੇਤਿ ਸੀਘੰ ਵਹਤੀਤਿ ਧਾਰਾ, ਖਗ੍ਗਧਾਰਾ, ਵੁਟ੍ਠਿਧਾਰਾ, ਮਯਤਿ ਵਿਵਿਧਾਕਾਰੰ ਗਚ੍ਛਤਿ ਏਤਾਯਾਤਿ ਮਾਯਾ, ਲਿਖੀਯਤੇ ਲੇਖਾ, ਵੁਚ੍ਚਤੇਤਿ ਵਾਚਾ, ਹਰਤਿ ਮਨੋਰਮੰ ਪਵਤ੍ਤੇਤੀਤਿ ਹਾਰਾ-ਮੁਤ੍ਤਾਵਲਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਯਕ੍ਪਚ੍ਚਯੇ-ਸਹ ਕਥਨੰ ਸਾਕਚ੍ਛਾ, ਤਥਨੰ ਤਚ੍ਛਾ, ਨਿਪਜ੍ਜਨੰ ਨਿਪਜ੍ਜਾ, ਵਿਦਤਿ ਜਾਨਾਤੀਤਿ ਵਿਜ੍ਜਾ, ਵਿਦਨ੍ਤਿ ਜਾਨਨ੍ਤਿ ਏਤਾਯਾਤਿ ਵਾ ਵਿਜ੍ਜਾ, ਵਿਜ੍ਜਾਪਟਿਪਕ੍ਖਾ ਅਵਿਜ੍ਜਾ, ਨਿਸਜ੍ਜਨੰ ਨਿਸਜ੍ਜਾ।

ਇਧ-ਇਜ੍ਝਨੇ, ਸਮਿਜ੍ਝਨੰ ਸਮਿਜ੍ਝਾ।

ਸਿਧ-ਨਿਪ੍ਫਤ੍ਤਿਯੰ, ਸਿਜ੍ਝਨੰ ਸਿਜ੍ਝਾ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਯਮ੍ਹਿ-ਮਜ-ਸੰਸੁਦ੍ਧਿਯੰ, ਸਮ੍ਮਜ੍ਜਨੰ ਸਮ੍ਮਜ੍ਜਾ, ਅਪੇਚ੍ਚ ਵਜਨੰ ਗਮਨੰ ਪਬ੍ਬਜ੍ਜਾ, ਚਰਣੰ ਚਰਿਯਾ, ਪਰਿਚਰਣੰ ਪਾਰਿਚਰਿਯਾ, 'ਊਬਜਞ੍ਜਨਸ੍ਸਾ'ਤਿ ਈਆਗਮੋ ਰਸ੍ਸੋ ਚ।

ਜਾਗਰ-ਨਿਦ੍ਦਕ੍ਖਯੇ, ਜਾਗਰਣੰ ਜਾਗਰਿਯਾ, ਸੇਤਿ ਏਤ੍ਥਾਤਿ ਸੇਯਜਾ, ਦ੍ਵਿਤ੍ਤੰ।

ਅਨਮ੍ਹਿ-ਸਹ ਗਾਯਨ੍ਤਿ ਸਜ੍ਝਾਯਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥਾਤਿ ਸਜ੍ਝਾਯਨਾ, ਠਾਪੀਯਤੇ ਪਤਿਟ੍ਠੀਯਤੇ ਪਤਿਟ੍ਠਾਨਾ, ਪਾਪੀਯਤੇ ਪਾਪਨਾ, ਸਮ੍ਪਾਪਨਾ, ਪਰਿਸਮਾਪਨਾ, ਉਪਾਸੀਯਤੇ ਉਪਾਸਨਾ, ਪਯਿਰੁਪਾਸਨਾ, ਏਸੀਯਤੇ ਏਸਨਾ, ਪਰਿਯੇਸਨਾ, ਕਾਮੇਸਨਾ, ਭਵੇਸਨਾ, ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯੇਸਨਾ,

ਛੇਜ੍ਜਭੇਜ੍ਜਾਦਿਕਸ੍ਸ ਕਮ੍ਮਸ੍ਸ ਕਰਣੰ ਕਮ੍ਮਕਾਰਣਾ, ਆਦਿਵੁਦ੍ਧਿ, ਦ੍ਵਤ੍ਤਿੰਸ ਕਮ੍ਮਕਾਰਣਾ।

ਚਿਤਿ-ਚੇਤਾਯੰ, ਚੇਤੇਨ੍ਤਿ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਧਮ੍ਮਾ ਏਤਾਯਾਤਿ ਚੇਤਨਾ, ਚਿਨ੍ਤੀਯਤੇ ਚਿਨ੍ਤਨਾ, ਠਪੀਯਤੇ ਠਪਨਾ, ਦੀਪੀਯਤੇ ਦੀਪਨਾ, ਵਿਪਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਏਤਾਯਾਤਿ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾ, ਸਨ੍ਤੁਸ੍ਸੀਯਤੇ ਸਨ੍ਤੁਸ੍ਸਨਾ, ਦੇਸੀਯਤੇ ਦੇਸਨਾ, ਦੇਸੀਯਤਿ ਏਤਾਯਾਤਿ ਵਾ ਦੇਸਨਾ, ਪਤ੍ਥੀਯਤੇ ਪਤ੍ਥਨਾ, ਫਰੀਯਤੇ ਫਰਣਾ, ਫੁਸੀਯਤੇ ਫੁਸਨਾ, ਭਾਵੀਯਤੇ ਭਾਵਨਾ, ਵਿਭਾਵਨਾ, ਸਮ੍ਭਾਵਨਾ, ਮਨ੍ਤੀਯਤੇ ਮਨ੍ਤਨਾ, ਨਿਮਨ੍ਤਨਾ , ਆਮਨ੍ਤਨਾ, ਪੁਨਪ੍ਪੁਨੰ ਮੋਦਨ੍ਤਿ ਏਤਾਯਾਤਿ ਅਨੁਮੋਦਨਾ, ਯਾਚੀਯਤੇ ਯਾਚਨਾ, ਆਦਰੇਨ ਯਾਚਨਾ ਆਯਾਚਨਾ, ਯੋਜੀਯਤੇ ਯੋਜਨਾ।

ਰਚ-ਵਿਧਾਨੇ, ਰਚੀਯਤੇ ਰਚਨਾ, ਆਰਚਨਾ, ਵਿਰਚਨਾ।

ਵਟ੍ਟ-ਵਟ੍ਟਨੇ, ਆਵਟ੍ਟਨਾ, ਵਿਵਟ੍ਟਨਾ, ਵੇਦੀਯਤੇ ਵੇਦਨਾ।

ਵਰ-ਇਚ੍ਛਾਯੰ, ਪਵਾਰੀਯਤੇ ਇਚ੍ਛਾਪੀਯਤੇ ਪਵਾਰਣਾ, ਵਾਸੀਯਤੇ ਵਾਸਨਾ, ਆਸੀਸੀਯਤੇ ਆਸੀਸਨਾ, ਹਿੰਸੀਯਤੇ ਹਿੰਸਨਾ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਤਿਮ੍ਹਿ-ਬਹੁਲਾਧਿਕਾਰਾ ਅਨਿਤ੍ਥਿਯਮ੍ਪਿਤਿ ਹੋਤਿ, ਗਾਯਨੰ ਗੀਤਿ, ਸਹ ਗਾਯਨੰ ਸਙ੍ਗੀਤਿ, ਦੁਗ੍ਗੀਤਿ, ਅਨੁਗੀਤਿ, ਅਯੰ ਅਮ੍ਹਾਕੰ ਅਬ੍ਭਨ੍ਤਰਿਮੋਤਿ ਞਾਯਤੀਤਿ ਞਾਤਿ, ਜਾਨਨੰ ਞਤ੍ਤਿ, ਦ੍ਵਿਤ੍ਤੰ, ਠਾਨੰ ਠਿਤਿ।

ਦਾ-ਅਵਖਣ੍ਡਨੇ, ਦੀਯਤਿ ਏਤਾਯਾਤਿ ਦਤ੍ਤਿ, ਦ੍ਵਿਤ੍ਤੰ, ਧਾਰੇਤੀਤਿ ਧਾਤਿ, ਦਹਨੰ ਅਕਮ੍ਪਨੰ ਧੀਤਿ, ਸਮਾਦਹਨੰ ਸਮਾਧੀਤਿ, ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਆਸ੍ਸੰ ਈਤ੍ਤੰ, ਦ੍ਵਿਤ੍ਤੇ ਧਸ੍ਸ ਦਤ੍ਤੰ ਰਸ੍ਸੋ ਚ, ਦੀਧਿਤਿ-ਰੰਸਿ।

ਨਿਬ੍ਬਾਯਨੰ ਨਿਬ੍ਬੁਤਿ, ਆਸ੍ਸ ਉਤ੍ਤੰ, ਸਹ ਅਯਨੰ ਸਮਿਤਿ, ਏਤਿ ਆਗਚ੍ਛਤੀਤਿ ਈਤਿ-ਉਪਦ੍ਦਵੋ, ਵਿਚਿਨਨੰ ਵਿਚਿਤਿ, ਵਿਜਯਨੰ ਵਿਜਿਤਿ, ਨੀਯਤਿ ਞਾਯਤਿ ਏਤਾਯਾਤਿ ਨੀਤਿ, ਲੋਕਨੀਤਿ, ਧਮ੍ਮਨੀਤਿ, ਸਦ੍ਦਨੀਤਿ, ਭਵੰ ਨੇਤੀਤਿ ਭਵਨੇਤ੍ਤਿ, ਵੁਦ੍ਧਿ ਦ੍ਵਿਤ੍ਤੁਞ੍ਚ, ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਨੇਤ੍ਤਿ, ਪਿਨਯਤੀਤਿ ਪੀਤਿ, ਭਾਯਨੰ ਭੀਤਿ, ਚਵਨੰ ਚੁਤਿ, ਜਵਨੰ ਜੁਤਿ, ਥਵਨੰ ਥੁਤਿ, ਅਭਿਤ੍ਥੁਤਿ, ਪਵਨੰ ਪੂਤਿ, ਭਵਨੰ ਭੂਤਿ, ਸੁਟ੍ਠੁ ਭਵਤੀਤਿ ਸੁਭੂਤਿ, ਵਿਭਵਨੰ ਵਿਭੂਤਿ, ਸੁਟ੍ਠੁ ਮੁਨਨੰ ਬਨ੍ਧਨੰ ਸਮ੍ਮੁਤਿ, ਸਵਨੰ ਸੁਤਿ, ਸੁਯਜਤੇਤਿ ਵਾ ਸੁਤਿ, ਪਸੁਤਿ, ਉਪਸੁਤਿ, ਹੂਯਤੇਤਿ ਹੁਤਿ, ਆਨੇਤ੍ਵਾ ਹੁਤਬ੍ਬਾਤਿ ਆਹੁਤਿ, ਚਾਯਨੰ ਪੂਜਨੰ ਚਿਤਿ, ਦ੍ਵਿਤ੍ਤੇ-ਚਿਤ੍ਤਿ, ਅਪਚਿਤਿ, ਏਸ੍ਸ ਅਤ੍ਤੰ, ਨਿਜ੍ਝਾਯਨੰ ਨਿਜ੍ਝਤ੍ਤਿ।

ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਤਕਾਰੇ ਕਰਸ੍ਸ ਕੁਤ੍ਤੰ, ਕ੍ਰਿਯਾ ਕੁਤ੍ਤਿ, ਸਰਕੁਤ੍ਤਿ, ਇਤ੍ਥਿਕੁਤ੍ਤੰ, ਪੁਰਿਸਕੁਤ੍ਤੰ, ਜਨੇਤੀਤਿ ਜਨੇਤ੍ਤਿ, ਈਆਗਮਸ੍ਸ ਏਤ੍ਤੰ , ਬਨ੍ਧੀਯਤੇਤਿ ਬਨ੍ਧਤਿ, ਪਜ੍ਜਤੀਤਿ ਪਤ੍ਤਿ, ਪਦਾਤਿ ਵਾ, ਈਆਗਮਸ੍ਸ ਆਤ੍ਤੰ, ਵਸਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥਾਤਿ ਵਸਤਿ-ਗੇਹੰ, ਵਸਨੰ ਵਾ ਵਸਤਿ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

੮੦੨. ਜਾਹਾਹਿ ਨਿ।

ਏਤੇਹਿ ਨਿ ਹੋਤਿ।

ਜਾ-ਹਾਨਿਯੰ, ਜਿਯਜਤੇ ਜਾਨਿ, ਧਨਜਾਨਿ, ਭੋਗਜਾਨਿ, ਮਹਨ੍ਤੀ ਜਾਨਿ ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਮਹਾਜਾਨਿਯੋ, ਹਿਯਜਤੇ ਹਾਨਿ, ਵਣ੍ਣਹਾਨਿ, ਬਲਹਾਨਿ, ਆਯੁਹਾਨਿ, ਅਵਹਾਨਿ, ਪਰਿਹਾਨਿ।

੮੦੩. ਕਰਾ ਰਿਰਿਯੋ [ਕ॰ ੫੫੪; ਰੂ॰ ੬੦੧; ਨੀ॰ ੧੧੪੧]।

ਕਰਮ੍ਯਾ ਇਤ੍ਥਿਯਂ ਰਿਰਿਯੋ ਹੋਤਿ।

ਕਰੀਯਤੇ ਕਿਰਿਯਾ, ਨਿਪਾਤਨੇਨ ਕ੍ਰਿਯਾਤਿ ਸਿਜ੍ਝਤਿ।

ਇਤਿ ਇਤ੍ਥਿਲਿਙ੍ਗਰੂਪਰਾਸਿ।

ਰੀਰਿਕ੍ਖਾਦਿਪਚ੍ਚਯਰਾਸਿ

੮੦੪. ਸਮਾਨਞ੍ਞਭਵਨ੍ਤੁਯਾਦਿਤੂਪਮਾਨਾ ਦਿਸਾ ਕਮ੍ਮੇ ਰੀਰਿਕ੍ਖਕਾ [ਕ॰ ੬੪੨; ਰੂ॰ ੫੮੮; ਨੀ॰ ੧੨੬੯]।

ਸਮਾਨੇ ਚ ਅਞ੍ਞੋ ਚ ਭਵਨ੍ਤੇ ਚ ਯਾਦਿ ਚ ਏਤੇਹਿ ਉਪਮਾਨਭੂਤੇਹਿ ਪਰਂ ਦਿਸਮ੍ਹਾ ਕਮ੍ਮੇਰੀ ਚ ਰਿਕ੍ਖੋ ਚ ਕੋ ਚਾਤਿ ਏਤੇ ਪਚ੍ਚਯਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਰੀ, ਰਿਕ੍ਖੇਸੁ 'ਰਾਨੁਬਨ੍ਧੇਨ੍ਤੁਸਰਾਦਿਸ੍ਸਾ'ਤਿ ਸੁਤ੍ਤੇਨ ਦਿਸਸ੍ਸ ਅਨ੍ਤੁਸ੍ਸਰਾਦੀਨਂ ਲੋਪੋ, ਕਾਨੁਬਨ੍ਧੋ ਅਵੁਦ੍ਧਤ੍ਥੋ, 'ਰੀਰਿਕ੍ਖਕੇਸੁ'ਇਚ੍ਚਾਦੀਹਿ ਸਮਾਸਸੁਤ੍ਤੇਹਿ ਪੁਬ੍ਬਪਦਾਨਂ ਰੂਪਂ ਸਾਧੇਤਬ੍ਬਂ।

ਯ, ਤ, ਏਤ, ਇਮ, ਕਿਂ, ਤੁਮ੍ਹ, ਅਮ੍ਹ, ਭਵਨ੍ਤੁ, ਸਮਾਨ, ਅਞ੍ਞ।

ਯੋ ਵਿਯ ਦਿਸ੍ਸਤੀਤਿ ਯਾਦੀ, ਯਾਦਿਕ੍ਖੋ, ਯਾਦਿਸੋ, ਯਂ ਵਿਯ ਨਂ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤੀਤਿ ਯਾਦੀ, ਯੇ ਵਿਯ ਦਿਸ੍ਸਨ੍ਤੀਤਿ ਯਾਦਿਨੋ, ਇਤ੍ਥਿਯਂ-ਯਾ ਵਿਯ ਦਿਸ੍ਸਤੀਤਿ ਯਾਦਿਨੀ, ਯਾਦਿਕ੍ਖਾ, ਯਾਦਿਕ੍ਖੀ, ਯਾਦਿਸਾ, ਯਾਦਿਸੀ, ਯਾ ਵਿਯ ਦਿਸ੍ਸਨ੍ਤੀਤਿ ਯਾਦਿਨਿਯੋ, ਯਾਦਿਕ੍ਖਾਯੋ, ਯਾਦਿਕ੍ਖਿਯੋ, ਯਾਦਿਸਾਯੋ, ਯਾਦਿਸਿਯੋ। ਏਵਂ ਸੇਸੇਸੁਪਿ।

ਸੋ ਵਿਯ ਦਿਸ੍ਸਤੀਤਿ ਤਾਦੀ, ਤਾਦਿਕ੍ਖੋ, ਤਾਦਿਸੋ।

ਏਸੋ ਵਿਯ ਦਿਸ੍ਸਤੀਤਿ ਏਦੀ, ਏਦਿਕ੍ਖੋ, ਏਦਿਸੋ, ਏਤਾਦੀ, ਏਤਾਦਿਕ੍ਖੋ, ਏਤਾਦਿਸੋ ਵਾ।

ਅਯਂ ਵਿਯ ਦਿਸ੍ਸਤੀਤਿ ਈਦੀ, ਈਦਿਕ੍ਖੋ, ਈਦਿਸੋ।

ਕੋ ਵਿਯ ਦਿਸ੍ਸਤੀਤਿ ਕੀਦੀ, ਕੀਦਿਕ੍ਖੋ, ਕੀਦਿਸੋ।

ਤ੍ਵਂ ਵਿਯ ਦਿਸ੍ਸਤੀਤਿ ਤਾਦੀ, ਤਾਦਿਕ੍ਖੋ, ਤਾਦਿਸੋ।

ਅਹਂ ਵਿਯ ਦਿਸ੍ਸਤੀਤਿ ਮਾਦੀ, ਮਾਦਿਕ੍ਖੋ, ਮਾਦਿਸੋ।

ਬਹੁਤ੍ਤੇ ਪਨ ਤੁਮ੍ਹੇ ਵਿਯ ਦਿਸ੍ਸਨ੍ਤੀਤਿ ਤੁਮ੍ਹਾਦੀ, ਤੁਮ੍ਹਾਦਿਕ੍ਖੋ, ਤੁਮ੍ਹਾਦਿਸੋ।

ਅਮ੍ਹੇ ਵਿਯ ਦਿਸ੍ਸਨ੍ਤੀਤਿ ਅਮ੍ਹਾਦੀ, ਅਮ੍ਹਾਦਿਕ੍ਖੋ, ਅਮ੍ਹਾਦਿਸੋ।

ਭਵਂ ਵਿਯ ਦਿਸ੍ਸਤੀਤਿ ਭਵਾਦੀ, ਭਵਾਦਿਕ੍ਖੋ, ਭਵਾਦਿਸੋ।

ਸਮਾਨੋ ਵਿਯ ਦਿਸ੍ਸਤੀਤਿ ਸਦੀ, ਸਦਿਕ੍ਖੋ, ਸਦਿਸੋ।

ਅਞ੍ਞੋ ਵਿਯ ਦਿਸ੍ਸਤੀਤਿ ਅਞ੍ਞਾਦੀ, ਅਞ੍ਞਾਦਿਕ੍ਖੋ, ਅਞ੍ਞਾਦਿਸੋ।

ਇਤ੍ਥਿਯਂ-ਯਾ ਵਿਯ ਦਿਸ੍ਸਤੀਤਿ ਯਾਦਿਸਾ-ਇਤ੍ਥੀ, ਯਾਦਿਸੀ-ਇਤ੍ਥੀ। ਤਾਦਿਸਾ-ਇਤ੍ਥੀ, ਤਾਦਿਸੀ-ਇਤ੍ਥੀ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

੮੦੫. **ਵਮਾਦੀਹਿ ਥੁ** [ਕ॰ ੬੪੪; ਰੂ॰ ੬੬੧; ਨੀ॰ ੧੨੭੧-੩; 'ਵਮਾਦੀਹਜਥੁ' (ਬਹੂਸੁ)]।

ਵਮਾਦੀਹਿ ਭਾਵਕਾਰਕੇਸੁ ਥੁ ਹੋਤਿ।

ਵਮੀਯਤੇਤਿ ਵਮਥੁ, ਦਵੀਯਤੇਤਿ ਦਵਥੁ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

੮੦੬. **ਕ੍ਵਿ** [ਕ॰ ੫੩੦; ਰੂ॰ ੫੮੪; ਨੀ॰ ੧੧੧੨]।

ਭਾਵਕਾਰਕੇਸੁ ਕ੍ਵਿ ਹੋਤਿ।

੮੦੭. **ਕ੍ਵਿਸ੍ਸ** [ਕ॰ ੬੩੯; ਰੂ॰ ੫੮੫; ਨੀ॰ ੧੨੬੬]।

ਕ੍ਵਿਸ੍ਸ ਲੋਪੋ ਹੋਤਿ।

ਇਵਣ੍ਣੇਸੁ ਤਾਵ-ਭੁਸੋ ਚਯਤਿ ਵਡ੍ਢਤੀਤਿ ਅਚ੍ਚਿ, ਦ੍ਵਿਤ੍ਤੁਂ ਰਸ੍ਸਤ੍ਤੁਞ੍ਚ, ਵਿਵਿਧੇਨ ਚਯਤਿ ਵਡ੍ਢਤੀਤਿ ਵੀਚਿ, ਪਞ੍ਚ ਮਾਰੇ ਜਿਨਾਤੀਤਿ ਮਾਰਜਿ, ਭਦ੍ਦਂ ਜਿਨਾਤੀਤਿ ਭਦ੍ਦਜਿ। ਏਵਂ ਪੁਣ੍ਣਜਿ, ਗਾਮਂ ਸਮੂਹਂ ਨੇਤੀਤਿ ਗਾਮਣੀ, ਨਸ੍ਸ ਣਤ੍ਤਂ। ਸੇਨਂ ਨੇਤੀਤਿ ਸੇਨਾਨੀ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਉਵਣ੍ਣੇਸੁ-ਮਾਰੇਤਿ ਚਾਵੇਤਿ ਚਾਤਿ ਮਚ੍ਚੁ, ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਰਸ੍ਸ ਪਰਰੂਪਤ੍ਤਂ, ਵਿਵਿਧੇਨ ਜਵਤਿ ਸੀਘਂ ਫਰਤੀਤਿ ਵਿਜ੍ਜੁ, ਭਵਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥਾਤਿ ਭੂ-ਭੂਮਿ, ਪਭਵਤਿ ਇਸ੍ਸਰਂ ਕਰੋਤੀਤਿ ਪਭੂ, ਵਿਭਵਨਂ ਵਿਭੂ, ਅਭਿਭਵਤੀਤਿ ਅਭਿਭੂ, ਸਯਂ ਭਵਤੀਤਿ ਸਯਮ੍ਭੂ, ਗੋਤ੍ਤਂ ਅਭਿਭਵਤੀਤਿ ਗੋਤ੍ਤਭੂ, ਗੋਤ੍ਰਭੂ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਨ੍ਤੇਸੁ –

੮੦੮. **ਕ੍ਵਿਮ੍ਹਿ ਲੋਪੋਨ੍ਤਬ੍ਯਞ੍ਜਨਸ੍ਸ** [ਕ॰ ੬੧੫; ਰੂ॰ ੫੮੬; ਨੀ॰ ੧੨੨੦]।

ਧਾਤੂਨਂ ਅਨ੍ਤਬ੍ਯਞ੍ਜਨਸ੍ਸ ਲੋਪੋ ਹੋਤਿ ਕ੍ਵਿਮ੍ਹਿ।

ਅਨ੍ਤਂ ਕਰੋਤੀਤਿ ਅਨ੍ਤਕੋ, ਨਨ੍ਦਂ ਕਰੋਤੀਤਿ ਨਨ੍ਦਕੋ, ਜੀਵਂ ਕਰੋਤੀਤਿ ਜੀਵਕੋ, ਚਿਤ੍ਤਂ ਵਿਚਿਤ੍ਤਂ ਕਰੋਤੀਤਿ ਚਿਤ੍ਤਕੋ, ਸੁਖੇਨ ਖਮਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਸੁਖਂ, ਦੁਕ੍ਖੇਨ ਖਮਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਦੁਕ੍ਖਂ, ਪਰਿਤੋ ਖਞ੍ਞਤੇਤਿ ਪਰਿਕ੍ਖਾ, ਸਂ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਖਨਤੀਤਿ ਸਙ੍ਖੋ, ਨ ਗਚ੍ਛਤੀਤਿ ਅਗੋ-ਨਗੋ, ਸੀਸਂ ਉਪਗਚ੍ਛਤੀਤਿ ਸੀਸੂਪਗੋ। ਏਵਂ ਗੀਵੂਪਗੋ, ਨਿਨ੍ਨਟ੍ਠਾਨਂ ਗਚ੍ਛਤੀਤਿ ਨਿਨ੍ਨਗਾ-ਨਦੀ, ਤੁਰਂ ਸੀਘਂ ਗਚ੍ਛਤੀਤਿ ਤੁਰਙ੍ਗੋ, ਮਜ੍ਝੇ ਬਿਨ੍ਦਾਗਮੋ।

ਭੁਜੇਨ ਕੁਟਿਲੇਨ ਗਚ੍ਛਤੀਤਿ ਭੁਜਗੋ, ਉਰੇਨ ਗਚ੍ਛਤੀਤਿ ਉਰਗੋ, ਖੇਨ ਆਕਾਸੇਨ ਗਚ੍ਛਤੀਤਿ ਖਗੋ, ਵੇਹਾਸੇ ਗਚ੍ਛਤੀਤਿ ਵਿਹਗੋ, ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਵੇਹਾਸਸ੍ਸ ਵਿਹਾਦੇਸੋ।

''ਗੋ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਗਾਵੋ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤੀ''ਤਿਆਦੀਸੁ ਪਨ ''ਗੋਚਰੋ, ਗੋਧਨੋ, ਗੋਤ੍ਤਂ, ਗੋਤ੍ਰਭੂ''ਤਿਆਦੀਸੁ ਚ ਕ੍ਵਿਮ੍ਹਿ ਅਨ੍ਤਬ੍ਯਞ੍ਜਨਲੋਪੇ ਕ੍ਵਿਲੋਪੇ ਚ ਕਤੇ ਮਹਾਵੁਤ੍ਤਿਨਾ ਉਪਨ੍ਤਸ੍ਸ ਓਤ੍ਤਂ ਕਤ੍ਵਾ ਗੋਇਤਿ ਪਕਤਿਰੂਪਂ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ, ਬਲਂ ਗਣੀਯਤਿ ਏਤ੍ਥਾਤਿ ਬਲਗ੍ਗਂ, ਭਤ੍ਤਂ ਗਣ੍ਹਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥਾਤਿ ਭਤ੍ਤਗ੍ਗਂ। ਏਵਂ ਸਲਾਕਗ੍ਗਂ, ਉਪੋਸਥਗ੍ਗਂ।

ਕਮ੍ਮੇਨ ਜਾਯਤੀਤਿ ਕਮ੍ਮਜੋ। ਏਵੰ ਚਿਤ੍ਤੁਜੋ, ਉਤ੍ਤੁਜੋ, ਅਤ੍ਤੁਨਿ ਜਾਤੋਤਿ ਅਤ੍ਰਜੋ, ਪੁਬ੍ਬੇ ਜਾਤੋ ਪੁਬ੍ਬਜੋ, ਪਚ੍ਛਾ ਜਾਤੋ ਅਨੁਜੋ, ਸਹ ਜਾਯਤੀਤਿ ਸਹਜੋ, ਥਲੇ ਜਾਯਤੀਤਿ ਥਲਜੰ। ਏਵੰ ਦਕਜੰ, ਵਾਰਿਜੰ, ਅਮ੍ਬੁਜੰ। ਅਣ੍ਡੇ ਜਾਯਤੀਤਿ ਅਣ੍ਡਜੋ, ਦ੍ਵਿਕ੍ਖਤ੍ਤੁੰ ਜਾਯਤੀਤਿ ਦ੍ਵਿਜੋ, ਸਹ ਭਾਸਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥਾਤਿ ਸਭਾ, ਕੁਞ੍ਜੇ ਰਮਤੀਤਿ ਕੁਞ੍ਜਰੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

੮੦੯. ਕ੍ਵਿਮ੍ਹਿ ਘੋ ਪਰਿਪਚ੍ਚਾਸਮੋਹਿ [ਕ॰ ੫੩੮; ਰੂ॰ ੫੯੫; ਨੀ॰ ੧੧੨੩; '...ਪਚ੍ਚ...' (ਬਹੂਸੁ)]।

ਪਰਿ ਚ ਪਤਿ ਚ ਆ ਚ ਸਞ੍ਚ ਓ ਚ ਏਤੇਹਿ ਪਰਸ੍ਸ ਹਨਸ੍ਸ ਘੋ ਹੋਤਿ ਕ੍ਵਿਮ੍ਹਿ।

ਪਰਿਹਞ੍ਞਤੀਤਿ ਪਲਿਘੋ, ਰਸ੍ਸ ਲਤ੍ਤੰ। ਪਤਿਹਨਤੀਤਿ ਪਟਿਘੋ, ਤਸ੍ਸ ਟਤ੍ਤੰ। ਭੁਸੋ ਹਨਤਿ ਬਾਧਤੀਤਿ ਅਘੰ-ਦੁਕ੍ਖੰ ਪਾਪਞ੍ਚ, ਵਿਸੇਸੇਨ ਭੁਸੋ ਹਨਤੀਤਿ ਬਜਗ੍ਘੋ, ਦਿਟ੍ਠਿ, ਸੀਲਸਾਮਞ੍ਞੇਨ ਸੰਹਤੋਤਿ ਸਙ੍ਘੋ-ਸਮੂਹੋ, ਦੇਵਸਙ੍ਘੋ, ਬ੍ਰਹ੍ਮਸਙ੍ਘੋ, ਮਿਗਸਙ੍ਘੋ, ਓਹਨਤਿ ਅਧੋਭਾਗੰ ਕਤ੍ਵਾ ਮਾਰੇਤੀਤਿ ਓਘੋ, ਕਿਲੇਸੋਘੋ, ਸੰਸਾਰੋਘੋ, ਉਦਕੋਘੋ।

ਸੁਤ੍ਤਵਿਭਤ੍ਤਿਯਾ ਅਞ੍ਞਤੋਪਿ ਘੋ ਹੋਤਿ, ਮਾਤਰੰ ਹਨਤੀਤਿ ਮਾਤੁਘੋ। ਏਵੰ ਪਿਤੁਘੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

੮੧੦. ਣ੍ਵਾਦਯੋ [ਕ॰ ੬੫੦; ਰੂ॰ ੬੫੧; ਨੀ॰ ੧੨੮੮]।

ਕ੍ਰਿਯਤ੍ਥਾ ਭਾਵਕਾਰਕੇਸੁ ਣੁਆਦਯੋ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਉਪਰਿ ਵੁਚ੍ਚਮਾਨੇ ਸਬ੍ਬੋ ਣ੍ਵਾਦਿਕਣ੍ਡੋ ਇਮਸ੍ਸ ਸੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਨਿਦ੍ਦੇਸੋ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਇਧ ਕਿਞ੍ਚਿਮਤ੍ਤੰ ਵੁਚ੍ਚਤੇ।

ਕਰੋਤੀਤਿ ਕਾਰੁ-ਸਿਪ੍ਪੀ, ਅਯਤਿ ਵਡ੍ਢਤੀਤਿ ਆਯੁ, ਅਯਨ੍ਤਿ ਵਡ੍ਢਨ੍ਤਿ ਸਤ੍ਤਾ ਏਤੇਨਾਤਿ ਵਾ ਆਯੁ-ਜੀਵਿਤੰ, ਸੋਭਾਵਿਸੇਸੰ ਰਹਨ੍ਤਿ ਜਹਨ੍ਤਿ ਚਨ੍ਦੂ, ਸੂਰਿਯਾ ਏਤੇਨਾਤਿ ਰਾਹੁ-ਅਸੁਰਿਨ੍ਦੋ, ਹਿਤਸੁਖੰ ਸਾਧੇਤੀਤਿ ਸਾਧੁ-ਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ, ਵਾਯਤੀਤਿ ਵਾਯੁਵਾਤੋ ਇਚ੍ਚਾਦਿ।

ਇਤਿ ਰੀਰਿਕ੍ਖਾਦਿਪਚ੍ਚਯਰਾਸਿ।

ਪਕਤਿਰੂਪਰਾਸਿ ਨਿਟ੍ਠਿਤੋ।

ਇਤਿ ਨਿਰੁਤ੍ਤਿਦੀਪਨਿਯਾ ਨਾਮ ਮੋਗ੍ਗਲ੍ਲਾਨਦੀਪਨਿਯਾ

ਤਬ੍ਬਾਦਿਕਣ੍ਡੋ ਨਾਮ ਕਿਤਕਣ੍ਡੋ ਨਿਟ੍ਠਿਤੋ।